L: q. 28.
VV, 9l a d 8
L. q. 28

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CONTROVERSIARUM
SCHOLASTICO-POLEMICO-HISTORICO-CRITICARUM

AUCTORE

LIBERIO à JESU

CARMELITA DISCALCEATO, THEOLOGO EXIMIO,
COLLEGII DE PROPAGANDA FIDE PRÆFECTO,

TOMUS PRIMUS ex poſthumis

Tripharíam incedit contra hæreſes

I. De Spiritu Sancto.
II. De Purgatorio, Suffragiis, &c.
III. De Statu animarum, & corporum.

ADSPIRANTE

BENEDICTO XIV.
P. O. M.

MEDIOLANI, MDCCXLIII.

Ex Typographia Petri Franciſci Malateſtæ.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

BENEDICTO XIV.

P. O. M.

Præpoſitus Generalis Fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum
Congregationis Sancti Eliæ
S. P. D.

VIdetur, SANCTISSIME PATER, divinitus factum, ut cùm hujuſce prima adversùm Hæreſes Armamentarii frons CLEMENTI XI. fuerit inſcripta, reliquam Tomis duodecim compoſitam molem diſtraxerimus in hunc diem TUÆ SANCTITATI nuncupandam.

Digitized by Google

Theologia hæc eſt Scholaſtico - polemico - hiſtorico - critica ad annos triginta à *Liberio* confratre noſtro deſudata ; quem propagandæ Fidei Collegio præfectum, dum in eodem ferme ſtadio eſſes, PATER BEATISSIME, propter & moris, & ingenii ſimilitudinem, ac ſtudiorum conjunctionem tanti faciebas, ut pluris neminem. Sed ille ſenio, ac laboribus ceſſit. Tu Deo nobis favente ita cucurriſti, ut, quod ſupremum eſt in terris, proſpera ætate comprehenderis.

Atque huc recolenda in ævum omne dulciſſima recurrit ejus diei memoria, cùm poſt tantam illam, quæ certè aliquid magnum portendebat, comitiorum diuturnitatem, velox fama pertulit, *PROSPERUM LAMBERTINUM* fuiſſe BENEDICTI XIV. nomine in Pontificem adlectum.

Ea dumtaxat commemorabo, quæ tum ilicet evulgata literis fuere *Nicolai Sormani* de hac ipſa editione benemerentis *Tom.* I. *Apologiſm. Mediolanenſ. in dedic.*

„ Hoc nuncio ita apud nos Mediolani accepto, „ nemo ſcitatur novi Pontificis dotes per gradus „ ſingulos evecti ad ſummum, noti omnibus, & „ quantum homini licet, noſcentis omnes. Alii „ in Cœlum ſuſpenſi, ac dulce lacrymantes dum „ anteacta reputant, futura præſagientes laudare „ ſanctum Dei numen. Negare alii GREGORIO „ MAGNO ſucceſſiſſe quemquam aut calamo „ præſtantiorem, aut firmiorem pectore, aut qui „ ad Orthodoxam rem naviter adminiſtrandam „ attulerit plus animi, ingenii, conſiliique. Por-

„ ten-

„ tendere unanimes pacis ſequeſtrem inter Catho-
„ licos. Gratulari Eccleſiaſticæ aſſertorem liber-
„ tatis, ac diſciplinæ vindicem, expulſoremque
„ ignaviæ, ac ſocordiæ: oſorem non modò luxus,
„ pomparumque prophanarum, ſed affectatæ etiam
„ pietatis: publici unius cumulatorem theſauri ad
„ aliquod grande, ac ſe dignum facinus parandi:
„ cunctis demum verè ſapientibus, ac ſinceris, &
„ qui ipſum imitentur ſeduli in munere, & aſſidui
„ ſtudio eruditionis ſacræ, providum, & ultrò be-
„ neficum patrem &c.

Hæc ille de ſuorum publicâ Mediolanenſium gratulatione. Noſtris verò Cœnobiis omnibus immodica ſanè fuit animorum exultatio. Memorabatur ea peculiaris charitas, quâ dum Bononiæ in patria eſſes Archiepiſcopus, identidem noſtrum ibi aſceterium conſueveras adire, & ipſos tyrones, poſita Principis majeſtate, complectens blando excolere magiſterio: quod & Mediolani S. AMBROSIUS conſuevit, animi causâ divertens in proximum Nemus, ubi fratres alebat in communi contubernio, & optimos inde carpebat flores ſuis elucubrationibus innectendos. *Petrarcha de Vita ſolit.*

Ea verò inter colloquia dum frequens mentio incideret de *Liberianis* ſcriptis, ſuccenſére nobis, & dulce etiam videbaris ſubiraſci, quòd tandiu premeretur ſub modio tantum Eccleſiaſticæ lumen doctrinæ.

Nos ergo inceſſit Te hortante, crevitque ad ſummum Sacerdotium evecto, ſtimulus evulgandi reli-

reliquos omnes *Fr. Liberii* codices; ad Mediolanenſe Cœnobium jure quodam hæreditario delatos; fuerat enim ille ejuſdem Monaſterii alumnus.

Adjecit quoque animos ea cogitatio, quòd novum hoc Religionis fulcrum peropportunè excitaretur ea in Urbe Mediolani, quæ jampridem fuerat ſacri propugnaculum Imperii; quam propterea Græci Patres, ac Latini ſuſpicerent tanquam Romanæ filiam Matri proximiorem, purius exugentem lac, & uberius. Uni propterea eidem Urbi ex orthodoxis quatuor doctoribus duo contigerunt AMBROSIUS, & AUGUSTINUS, acceſſitque noviſſimè S. CAROLUS, cui prima omnium Eccleſia ejuſdem Monaſterii dicata eſt; qui quid non egit, ut ſuam illam præmuniret Diœceſim contra hæreſes ex proximis Helvetiorum, ac Rhetórum alpibus irruptionem comminantes?

Duo tamen ab hoc molimine abſterrebant nos: primum, quòd Typographia Mediolanenſis parùm audiat apud exteros; neque noſtris ſolitariæ vitæ addictis ſit fas ad omnia accurrere, ut opus contingat tam magno dignum Auſpice. Sed hunc timorem depulére Athenæi ejuſdem præclariſſimæ Civitatis Socii, qui & rem ſpondent ex progreſſu, & experientiâ meliuſculam in dies futuram.

Alterum eſt illud, cui SANCTITATEM TUAM enixiùs imploramus. Bella heu! horrida bella difficiles terrâ, marique aditus effecerunt ad eas potiſſimùm regiones, quibus hoc Chriſtianæ veritatis jubar intenditur. Fore tamen confidimus, ut quemadmodum CLEMENTIS pontificatu,

catu , quo hæc editio cœpit ; ita & Tuo bellum atrox diuturnior quies excipiat.

Divinæ mos providentiæ eſt, ut in magnis tempeſtatibus clavo Eccleſiæ rectorem apponat robore corporis, atque animi præſtantiorem, qui vitæ curſu longiore neceſſitates introſpiciat, malaque inveterata conſtantibus expugnet remediis.

Te igitur ſoſpitent eòuſque vegetum Superi, ut ea perficere poſſis, quæ in tuis aureis Voluminibus prælusiſti. Grandis expectatio eſt, cui explendæ à Deo perſpicuè datus videris. Illud erecti omnes, elatique animis attendimus ſcilicet, quid legalis in arce Apoſtolica reſidens Juſtitia polleat, cujus hæc curarum eſt omnium maxima, ut Epiſcopi eligantur, quantum fieri poſſit, Tibi ſimiles, ad aram facti magis, quàm ad aulam, zelo fervidi, duri ad laborem, non ſenio, non valetudine imbecilli, ſubinde electuri miniſtros ex probis, doctiſque, & indefeſſis meliores; unde probitatis, ac doctrinæ æmulatio oriatur in Clero, abs quo populorum pendet ſalus.

Ave, euge MAGNE PONTIFEX. Proni ad oſculum ſacratiſſimi pedis, Cœnobium præſertim Sancti Caroli, cui *Liberius* ſe filium addixerat, omnemque noſtram, immo Tuam Sanctæ Matris THERESIÆ ſodalitatem humillimè commendamus.

NICO-

Digitized by Google

NICOLAI SORMANI

AMBROSIANÆ BIBLIOTHECÆ DOCTORIS

PROLEGOMENA.

GRande hoc Orthodoxæ armamentarium Fidei, in quo congeſtum adversùs hæreſes, telorum eſt omne genus, priuſquam uſui recludam publico, paucis honorem præfabor Auctoris. Hic eſt LIBERIUS à Jeſu Sacri Ordinis Thereſiani decus; cui Patria Bellintiachum in agro Novarienſi: natalis dies fuit XVI. Kal. Martias a. MDCXLVI.: nomen à baptiſmate Stephanus: parentes Jo. Petrus de Miliis, & Maria Gavitelli: ſatis amplum genus. Namque *Inſulanus* coram Magnatibus Galliæ a. MDXVIII. inter Inſubrum electiores familias prædicabat Milios; quos èt recenſet *Marinonus* in ſyllabis illuſtrium Mediolanenſium à *Fannuſio* retextis.

Natus annos XXIII. prælaudato S. M. THERESIÆ albo adjecit nomen *Liberius à Jeſu* IV. Idus ſextiles a. MDCLXX. in Cœnobio Mediolanenſi, ea nempe in æde, quæ prima omnium fuit S. Carolo dedicata. Bononiæ intra octennium emenſus Philoſophiæ, ac Theologiæ curricula, Romæ ſubinde in Seminario S. Pancratii annos ferme XXXVI. impendit dogmaticis diſputationibus.

Sapientiam magni hujuſce Doctoris facilè norit quiſque ex ejuſdem ſcriptis. Evecto ad Cardinalatum *Gabrieli*, ſtudiorum de Fide propaganda præſidi LIBERIUM ſuffecir INNOCENTIUS XII. tanti Virum faciens, ut pluris neminem.

Gradum hunc ad honores Apoſtolicos indepto, mirum! quanta ſit modeſtiæ, & chriſtianæ, ùt ita loquar, exinanitionis facta eidem acceſſio. LIBERII cathedram, ùt olim Phœbi tripodem, cùm viri principes obſiderent literis, nunciis, legationibus, & ſuis ipſi auribus appetendæ eruditionis causâ undique advecti; is dulci quidem affatu, ſed parco, & ſimplici ſermone vix ea videbatur noſſe blanda potiùs, quàm vera officia verborum, quæ ſunt in urbano uſu poſita.

Non ille auram captare ſapientis: non ambire grandes amicitias: infixus cellæ, ac pluteo nunquam exibat clauſtris, niſi vel charitas ad vicina Romæ magalia, vel munus ſuum in academiis obeundum evocaret. Succiduam quamque horam inſumebat inſtar æditui, curando Eccleſiæ nitori, perpolliens odéi ſubſellia, & nævum ex altaribus quemque linguâ quodammodo, palpebriſque eluens.

Sæpè fando teſtabatur ipſe in re theologica ſe *ad ſanguinem deſudare*. Nulla tamen hujuſmodi ſtudiorum tam vehemens cauſa unquam obſtitit, quominùs intereſſet choro plerùmque inſomnis, & dape modica refectus. Labore, ſenioque gravis, ac demum penè exſuccus, ac languens ad orationem matutinam primus accurrere: in eo dignitatis gradu cum omnibus zelo, & modeſtiâ ita certare, ut nihil unquam ageret inconſultis Fratribus, volens quæcunque in verbo Domini facere.

Diem clauſit extremam a. MDCCXIX. ætatis LXXIII. IV. Kal. Februarii: quam diem noſtra Mediolanenſis Eccleſia celebrat Thomæ Aquinati ſacram, cujus doctrinæ fuit LIBERIUS ſectator aſſiduus. Jacet propè cœmeterium Calipodii. Dum morbo extremo langueret, humillimo corde orabat Fratres,

ut ſibi aliquid legerent ex piis Libris, quibus alere ſpiritum conſueverat. Quantus filiorum in amantiſſimi Patris agone dolor erupit! dum ille veniam de offenſis imploraret ſæpiùs, & abſolvi identidem cuperet à cenſuris, ſi quid inter ſcribendum, aut diſputandum circa hæreſes offendiſſet?

Quod miraculi inſtar fuit: nemo unquam in Patre LIBERIO minimam vel mœſtitiæ, vel iræ ſpeciem notavit; tametſi Deo placuerit ipſum in adverſis probare fortiùs. Haud diſſimulem Volumen Primum, in quo agit de Eccleſia Militante, ad cenſuram fuiſſe non abſque fori ſtrepitu revocatum. Poſitus in eo judicii diſcrimine Vir præſtans ingenio, famâque ne verbo quidem excuſavit ſe; quinimmo volens, ùt par erat, lubenſque palinodiam cecinit, quam legere eſt Volumini eidem inſitam ſub fol. 192.

Viſitur Mediolani in Cœnobio effigies P. LIBERII juxtà imaginem B. JOANNIS à Cruce ſuper ſcalis, quæ in Bibliothecam ferunt. Formam exhibet ea tabula non admodum procéri corporis, ſed lacertoſi, & laboribus, ſi macies abſit, permagnis apti. Frons ampla grave quiddam explicat blanda oris dulcedine temperatum. In oculis ingenium micat feſtivum, ac ſublime. Color planè ſuavis, & recurva narium majeſtas olent ſine calliditate prudentiam. In labiis cor ſplendet. Exornant iconem libri, & cilicium, & ferrea ſcutica cum epigraphe. *R. P. LIBERIUS a Jeſu in Ven. Coll. Urbano de propaganda Fide ſtudiorum Præfectus, Sac. Controverſiarum prælector, orthodoxæ Fidei propugnator, atque hæreticorum malleus, obiit plenus meritis anno à parta ſalute 1719., natus annos 73.*

Præ cæteris, qui hunc Romæ Carmelitam noverunt adhuc viventibus, honoris causâ nomino *R. Patrem Benedictum Canalem* Virum clariſſimum Ordinis Servorum. Is hoc anno 1742. ineunte Martio cùm in Bibliothecam Ambroſianam adveniſſet, mihi atteſtatus eſt in hæc verba: *tanta erat P. LIBERII exiſtimatio, ut eo in Academiis diſputante (tametſi eloquio uteretur paulò crudiore) grande ſilentium tenerent omnes, nec Romani dumtaxat, ſed ſi qui fortè irreperent, etiam Sectarii.*

Scripta LIBERIANA partim Romæ edita ſunt typis: partim, & hæc multò plurima nos Mediolani edenda accuramus. Quæ jam lucem adſpexere, hiſce ſub titulis circumferuntur. *Controverſiæ Dogmaticæ adverſus hæreſes utriuſque Orbis Occidentalis, & Orientalis explicatæ alumnis Seminarii S. Pancratii Fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum apud S. Pancratium de Urbe à Rev. P. Fr. LIBERIO à Jeſu Carmelita Excalceato Provinciæ S. Angeli Lombardiæ profeſſo ex ditione Novarienſi &c. in tres Tomos diſtributæ. Tomus primus de Eccleſia Militante, & de prætenſo primatu Anglicano. Hoc opus Sacræ Congregationis S. Officii Decreto jam ſuſpenſum donec corrigatur, nunc eadem Sacra Congregatione permittente correctum denuo in lucem prodit. Romæ ex Typographia Bernabò Anno MDCCX. Superiorum permiſſu, Auſpice Clemente XI.*

Capita Diſputationum, quæ primum hoc jam Romæ cuſum Volumen explent, præcipua notantur.

DISPUTATIO I. *De origine Eccleſiæ Catholicæ Militantis.*

An de ejus conſtitutivo ſit ratio communis Angelis, & Hominibus, vivis, & defunctis, prædeſtinatis, ac reprobis, baptizatis, & cathecumenis. Negat ad Eccleſiam hæreticos pertinere, & intra ipſam actu eſſe pſeudopoliticos externos chriſtianos.

An ſubjectio actualis Vicario Chriſti ſit de conſtitutivo Eccleſiæ. Probat Sciſmaticos ſimplices, nulla hæreſi laborantes eſſe intra Eccleſiam: idem dicitur de Excommunicatis.

An Adam fuerit de Eccleſia militante, quam probat quoad formam cœpiſſe poſt lapſum ab Abel.

An Eccleſia novi Teſtamenti incœperit poſt Aſcenſionem Domini. Oſtenditur quoad ſubſtantiam cœpiſſe à prædicatione Chriſti, quoad intrinſecam ſubſtantiam à paſſione.

DISPUTATIO II. *De qualitate ejuſdem Eccleſiæ: an ſit una unitate corporis myſtici, indiviſibilitatis, ſalutis, ſtatus.*

An vera Chriſti Eccleſia ſit viſibilis, infallibilis, ſancta, catholica, apoſtolicâ.

DI-

DISPUTATIO III. *De notis Eccleſiæ. Verbum Dei prædicatum, & acceptatum non eſt vera Eccleſiæ nota.*

Item negatur de uſu Sacramentorum, de pſalmodia, de fidei confeſſione, de perſecutionibus, de charitate.

An Unitas, Univerſalitas, Sanctitas, Miracula &c. ſint vera Eccleſiæ ſigna.

DISPUTATIO IV. *Ubinam ſit Eccleſia Dei, extra quam non datur ſalus.*

An unitas conveniat Eccleſiæ Romanæ, & ſoli. An nota ſanctitatis miraculorum univerſalitatis, Apoſtolicæ competat eidem, ùt ſoli, Romanæ Eccleſiæ,

An liceat abſque peccato miraculum à Deo petere.

DISPUTATIO V. *An Eccleſia Romana declinaverit in Antichriſtianam.*

Oſtenditur Antichriſtum non eſſe aliquod Regnum Tyrannicum, ſed aliquam perſonam ſingularem.

An Elias, & Enoch ſint futuri defenſores tempore Antichriſti.

An everſio Romani Imperii ſit præmittenda adventui Antichriſti, & diei Judicii.

Breviſſimum oſtenditur fore Regnum Antichriſti: ab eo palam negandam Chriſti divinitatem; nec ab eodem Eccleſiam omnem fore ſubvertendam.

Hactenus Diſputationes quinque Prima hujus Parte Voluminis comprehenſæ. Jam modò alias quatuor innuam conflantes Partem alteram, in qua agitur de falſo Eccleſiæ Capite, ſeu de *Laicocephalia Anglicana, ubi inter cætera, præmittitur eruditio præambula de initio, ac progreſſu Anglicani ſchiſmatis adverſus Romanam Eccleſiam.*

DISPUTATIO I. De Regimine politico. *An politica poteſtas ſit Chriſtianis licita.*

An liceat poteſtati Chriſtianorum Principum leges condere.

An leges eorundem obligent in conſcientia.

An, ut Lex humana obliget in conſcientia, requiratur populorum conſenſus.

An judicia ſanguinis inter Chriſtianos ſint licita.

An Principes politici dominio excidant peccantes lethaliter.

An politicus Magiſtratus ſit immediatè à Deo.

DISPUTATIO II. De ſpirituali Eccleſiæ poteſtate.

An detur poteſtas ſpiritualis juriſdictionis in Eccleſia Chriſti.

An poteſtas determinandi de rebus Fidei ſit popularis.

An judicium Fidei ſit conciſtoriale Seniorum.

Negatur jure divino veteris Teſtamenti, poteſtatem judiciariam Fidei, & Religionis convenire Regibus temporalibus.

Item negatur judiciariam poteſtatem Fidei, jure divino Teſtamenti Novi, ad Reges ſpectare.

Idem confirmatur auctoritate Patrum, & ratione.

DISPUTATIO III. De quibuſdam licitis, & illicitis in perſecutione Anglicana adverſus Catholicos.

An Angli ſine peccato jurare potuerint formulam obedientiæ exhibitam à Jacobo Rege.

An Catholici Angli poſſint ad evitandas pœnas, adire hæreticorum templa. Defenditur Decretum Pauli V. pro parte negativa.

An plerique Anglorum in perſecutione recedentes à Regno, ut pœnas vitarent, licitè fugam arripuerint.

Defenditur pars affirmativa.

An iiſdem, imminente perſecutione, licuerit negare exteriùs Fidem Romanam.

Negatur, & aliqua dubia practica reſolvuntur pro noſtris Miſſionariis in Hibernia, & Hollandia.

An Catholici Angli pro Religione mortem paſſi, verè ſint Martyres.

An pœnis, bonorum ſpoliatione, & legum ſeveritate cogi poſſint acatholici ad catholicam Fidem. De his ego plura in Menologio Cartuſiano, quod ad Typographum jam dimiſi.

DISPUTATIO IV. *De erroribus Anglicanis ſuper Sanctorum cultu.*

An actibus externis liceat Deum adorare.

An corporalibus imaginibus ſit fas Deum repræſentare.

An Deus ſit adorandus cultu latriæ ſupremo unico in ſpecie.

Explicatis terminis ſtatuit Chriſtum ùt hoc individuum colendum eſſe cultu ſupremo latriæ. Item probat Chriſtum, ùt in Euchariſtia, eſſe latriâ dignum.

Itidem ſtatuit Humanitati affectæ donis ſupernaturalibus à Verbo præciſivè acceptæ, cultum Hiperduliæ eſſe tribuendum.

Defenditur tanquam catholica, pars affirmans Crucis imaginem, ejuſdemque ſignum adoranda eſſe.

Dicendum idem eſt de Sanctiſſimo Jeſu Nomine.

An Sancti orent pro nobis. An ſine ſuperſtitione poſſint invocari.

Plura ibidem diſputantur de hyperduliæ cultu Deiparæ, de Sanctorum Reliquiis, de uſu Imaginum in vetere, & in lege nova, de Idólo &c.

Habes elenchum Tomi Primi in fol. paginis 584. præter Indicem, & Præfationes compoſiti, ac Romæ, ùt dicebam, recuſi anno 1710. ex typographia Barnabò, auſpicante Sanctiſſimo Patre Clemente XI.

Anno deinde 1713. prodiit Volumen alterum itidem in fol. paginis 578. hoc inſignitum titulo.

FOEDUS TIMORIS, & AMORIS DEI in miniſterio Sacramentalis reconciliationis hominis ad Deum Scholaſtico-Dogmaticè propugnatum, ac exhibitum alumnis Seminarii S. Pauli Carmelitarum Diſcalceatorum apud S. Pancratium de Urbe à Rev. P. Fr. LIBERIO à JESU Carmelita Diſcalceato, Provinciæ S. Angeli Longobardiæ profeſſo in eodem Seminario Controverſiarum ſacrarum Prælectore, & in Venerando Collegio de Propaganda Fide Præfecto. Opus præambulum ad Controverſias Polemicas de Sacramento Pœnitentiæ adverſus Sectarios, Dedicatum Emo, & Rmo Principi D. D. S. R. E. Presbytero Cardinali Baldino Panciatico tit. SS. Pancratii, & Praxedis &c. Romæ MDCC.XIII. Typis Dominici Antonii Herculis in via Parionis.

Totum id Opus ſex Diſputationibus coaleſcit.

DISPUTATIO I. Quidditas attritionis chriſtianæ in ſex articulos diſputatur.

Attritio chriſtiana rectè explicatur per analogiam ad attritionem materialem.

Odium peccati eſt ratio generica attritionis.

Ratio ſpecifica attritionis eſt gehennæ metus, turpitudo peccati, æternæ Beatitudinis jactura.

Turpitudo peccati ſufficiens motivum attritionis.

Attritio excludit voluntatem peccandi.

De eſſentia attritionis eſt propoſitum non peccandi de cætero.

DISPUTATIO II. De Qualitate attritionis in articulos quinque diſtributa.

Attritio chriſtiana eſt actus ſupernaturalis.

Item eſt odium peccati ſuper omnia.

Inſuper eſt odium appretiativè majus virtualiter unius peccati præ alio. Sufficit pro pluribus peccatis. Non debet eſſe ſuper omnia intenſivè.

DISPUTATIO III. De amore Dei imperfecto: hæc itidem in ſex articulos diſputatio dividitur.

Attritio chriſtiana in ſenſu formali, & ſtricto dici poteſt in aliqua vera notione amor Dei incohatus, vel meliùs incohativè.

Negatur, quòd attritio per additionem amoris Dei formalis ſolius benevolentiæ inefficacis conſtituatur in ordine diſpoſitionis ſufficientis ad juſtificationem.

An attritio ex incohato amore Dei ſuper omnia inferat juſtificationem ante actualem ſuſceptionem Sacramenti pœnitentiæ.

Tertium hunc articulum duodecim ſectiones dividunt.

An Contritio obliget ſtatim à commiſſo peccato.

An attritio ſimplex diſponens ad juſtificationem reguletur amore ſpei theologicæ, vel amore concupiſcentiæ. Reſpondetur ad amorem concupiſcentiæ ſpectare.

DISPUTATIO IV. De efficacia ſimplicis attritionis chriſtianæ articulis octo diſpoſita.

Attritio

Attritio chriſtiana ſimplex eſt diſpoſitio ultima antecedens ad juſtificationem.

An ex Scripturis, ex Doctrina Eccleſiæ, ex oraculis Apoſtolicæ Sedis, auctoritate S. Thomæ, Doctrinâ omnium ſæculorum, ac demum ex rationibus theologicis probetur ſimplicem attritionem eſſe ſufficientem diſpoſitionem in Sacramento Pœnitentiæ ad peccatorum remiſſionem.

DISPUTATIO V. De primo, & maximo præcepto diligendi Deum: quod totum in duodecim articulos diditur.

An maximum mandatum cadat ſub præcepto, vel ſit tantùm de conſilio. Affirmatur prima pars.

Primum, & maximum mandatum eſt præceptum ſpeciale.

Utrum præceptum maximum ſit negativum, ſeu an ſit de actibus, vel de habitibus. Reſp. eſſe affirmativum, ſeu de actibus.

An maximum mandatum ſub præcepto obliget ad ſummam intenſionem.

An in primo inſtanti uſus rationis urgeat per ſe maximum præceptum divinæ dilectionis.

An idem præceptum per ſe obliget frequenter in decurſu vitæ.

Utrum Eccleſia habeat poteſtatem præcipiendi directè actus purè internos vi directiva.

An maximum mandatum obliget, quoties urget obligatio alterius præcepti.

Obſervatur cum D. Thoma *dari obligationem referendi omnes actiones noſtras ad Deum.*

Negatur præceptum maximum obligare ſingulis diebus.

Affirmatur obligare per ſe in articulo mortis.

Negatur obligare in confeſſione facienda ſub dolore attritivo.

An maximum præceptum eximat ab onere omnium præceptorum, ac virtutem. Reſpondetur negativè.

Item negatur eximere à præcepto ſpei chriſtianæ.

DISPUTATIO VI. ſynoptica de contritione perfecta ſecundùm ſe. Hæc ultima diſputatio ſex articulis concluditur.

An ſolum motivum divini amoris ſpectet ad eſſentiale contritionis conſtitutivum.

An practica contritio ultimò diſponens ad juſtificationem in voto eſſentialiter exigat, & per ſe duos formales actus diſtinctos entitativè dilectionis Dei, & deteſtationis peccati. Reſpond. unum ſufficere, qui ſimul utrumque contineat.

Item affirmativè reſpondet ad quæſtionem, an contritio ultimò diſponens ad juſtificationem extra Sacramentalem in actu practico exigat eſſentialiter formalem peccati deteſtationem.

Quæritur, an contritio vera ſemper hominem Deo reconciliet, priuſquam actu Sacramentum pœnitentiæ ſuſcipiatur. Reſponſio eſt affirmativa, & oſtenditur, quòd etiam in minimo gradu nequeat eſſe informis.

Contritionem eſſe de peccatis alienis negatur.

Quod autem contritio ad delenda venialia ſit neceſſaria neceſſitate medii in juſtis, affirmatur.

Hactenus LIBERIANÆ elucubrationes, quæ jam ope typographica publici ſunt juris factæ. Reſtat jam aliquid dicendum de Libris poſthumis, quorum nunc prima editio inſtituitur à nobis.

Miraberis fortaſſe, LECTOR SAPIENTISSIME, quòd cùm LIBERIUS in fronte prælibati Operis Romæ excuſi a. 1710., ubi Controverſias Dogmaticas pollicebatur triplici Tomo evulgandas, ſpem deinde videatur feſelliſſe; quandoquidem non modò Secundum, ac Tertium nunquam dederit, ſed triennio poſt, anno ſcilicet 1713. protulerit in lucem Volumen illud, quod ego mox innuebam ſub titulo *Timoris, & Amoris*, quod ipſum appellat *Opus præambulum ad Controverſias Polemicas de Sacramento Pœnitentiæ adverſus Sectarios*. Hoc certè ad illud Primum non refertur; debuiſſet enim inſcribi Tomus Secundus, non autem præambulum opus ad aliud omnino diverſum à Primo.

Ut ergo ſubſequentium, quæ nos ad prælum inſtruimus, Voluminum rectam concipias ſeriem, diligenter attende.

Vixdum emiſſo in lucem Tomo Primo Controverſiarum, in quo duos alios ſpondebat Auctor ſubinde emittendos, juſſus eſt, antequam polemicas de Pœni-

Pœnitentiæ ſacramento diſputationes iniret, ſibi viam ſternere per id opus quaſi podromum, ubi fœdus compoſuit Amoris Divini ſimul, & Timoris. Id ſe feciſſe dura neceſſitate compulſum profitetur fol. VI. in Prolegomenis per hæc verba: *Summæ neceſſitatis eſt noſtris hiſce temporibus, quibus Romano-Catholicæ Eccleſiæ hoſtes grandia edunt Volumina &c.*

Poſt hæc, ſuccreſcente materia, quæ in duos neutiquam Tomos compingi poſſet, ſive quòd invertendus eſſet ordo, ut aptiorem novis quæſtionibus locum daret, ſive alia de cauſa nobis incomperta, ſenio intereà gravis morte corripitur. Scripta verò tum, quæ idem ipſe deſtinaverat typis, tum quæ dictaverat in Academia Concilii, in Archilicæo Sapientiæ, nec non alia plurima devenerunt ad Cœnobium Mediolanenſe hæreditario quodam jure.

Actum deinde in Comitiis ſæpè eſt, quonam modo Patres jamdudum ſponſa editione fungerentur, & publicam exſolverent fidem. Inſtabant etiam non modo viri Eccleſiæ principes, ſed illi omnes, queis Orthodoxæ Religionis defenſio cordi eſt. Veruntamen abſterrebat nos moles ipſa operis, & gravitas impenſæ, quam facere oporteat in hac editione pro merito adornanda. Omnes tamen obices evicit ſolertia *M. R. P. Innocentii à S. Jo. Baptiſta*, qui Provinciam Lombardiæ, maximèque *Rmi P. Symphoriani à S. Andrea*, qui univerſum Ordinem ſumma cum laude moderatur.

Itaque negotium ei præ cæteris demandarunt, qui quò plus laudis meretur, eò mihi diſtrictiùs imperavit, ne de nomine quidem innuerem, ſed omnem qualemcunque ipſius operam, quæ certè maxima eſt, grato ſibi, ingrato nobis ſilentio premerem. Is itaque ſelectiſſimus Pater ingenio, latebituſque penè LIBERIO par, primus Dogmaticæ Cathedram Theologiæ inſtituit, ac tenuit in publica Novocomenſi aula: inde ad hanc longè gravioris momenti curam eſt accitus.

Mea verò imbecillitas, ſi roges, quid contulerit ad rem, fatebor ingenuè. Aliud nihil ad hujus tantæ robur doctrinæ contuli præter alicubi ſtylum paulò nitidiorem, qui LIBERIO priores ſcholaſticos ſecuto abeſt. Noverat ille, quid Paulus de ſe loqueretur 1. ad Corinth. 2. *Et ſermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & veritatis conſiſtit.* Et Magnus Gregorius ad Leandrum Epiſcopum initio expoſitionis Libri Job. *Quæſo, ut hujus Operis dicta percurrens in eo verborum ſolia non requiras; quia per ſacra eloquia ab eorum tractationibus infructuoſæ loquacitatis levitas ſtudioſè compeſcitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur; & cuncti procul dubio ſcimus, quia quoties in foliis malè lætæ ſegetis culmi proficiunt, minori plenitudine grana ſuccreſcunt, unde & ipſam artem loquendi, quam magiſteria diſciplinæ exterioris inſinuant, ſervari deſpexi. Nam ſicut hujus quoque epiſtolæ tenor enunciat, non metaciſmi colliſionem fugio, non barbariſmi confuſionem devito, ſitus, motuſque propoſitionum, caſuſque ſervare contemno; quia indignum vehementer exiſtimo, ut verba cæleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati.*

Nemo tamen hinc ſibi licentiam arroget pedibus trahendi ſtylum Theologicum, & obſcura, incondita, mendoſa in publicum faſtidium typis evulgandi. Obſtat perpetua locutio ipſius *Auguſtini*, *Gregorii*, aliorumque Patrum clara, ſimplex, nervoſa, ac concinna, quæ cum victoria delectat, & non ſine voluptate animos flectit. Hæ dotes orationis, ingraveſcente Barbarorum ævo, obſoletæ apud ſcholaſticos penè in contemptum abjerant; ſed hoc ſeculo politiore jam poſtliminio revocatæ excoluntur, quantum ſat eſt, ne ſcripta noſtra laborem, ac tædium legentibus creent. Edendorum igitur à nobis Operum ſeriem diſce.

TOMUM PRIMUM de Eccleſia Militante jam bis impreſſum deſiderantibus dabo ad complementum Operis; notæ enim marginales, quæ Primo deerant, Tomum hunc, quem legis, & ſequentes alios effecére aliquantò grandiores.

res. Oro igitur, ut qui Tomum primum excipiunt, Typographum noſtrum moneant in tempore.

TOMUS II., idemque primus ex poſthumis, quem nunc præ manibus habes Lector prima luce donatum, tripharíam invehitur in Occidentales hæreticos; unà ét Græcorum exagitat præcipuos errores. *Tractatus primus* verſatur circa proceſſionem SPIRITUS SANCTI, vindicans quæcunque ad ipſius Divinitatem pertinent. Pro coronide ſtat diſceptatio ſuper adiecta Symbolo particula FILIOque, adſutis vindiciis Symboli Athanaſiani, quod omnino genuinum probatur. *Tractatus alter* in quinque partes diditus exiſtentiam inquirit, & eſſentiam Purgatorii, ac ſubinde examinat, quænam expiandis ibidem animabus tormenta infligantur; ubi etiam verum probatur oſtentum animæ *Samuelis*. Quartum occupat locum diſputatio de Suffragiis piacularibus, aptèque eidem loco diſſlatur commentitia *Trajani* exſolutio à vinculis Gehennæ. Claudit ſecundum hoc ſyntagma diſputatio de Indulgentiis. *Tractatus tertius* examinat ſtatum primò animarum, deinde corporum. Ingrediuntur anteriorem partem quæſtiones de judicio ſingulorum, de tempore retributionis præmii, ac pœnæ; ſimul in cauſam veniunt plurima adverſus *Millenarios*, *Illuminatos*, & *Quietiſtas*. Pars poſterior involvit doctrinam de ritibus Sepulturæ, de Mortuorum reſurrectione, de Judicio univerſali, & de præambulis ejuſdem ſignis.

Hæc dicta ſufficiant de hoc, quem legis Tomo primo ex poſthumis; cujus ét Elenchum habes infrà locupletiorem. De reliquis ſingillatim in Præfatione Tomi cujuſque ediſſeram plura. Eos nunc breviſſimè, & per ſumma thematum capita attingam.

TOMUS III. impenditur totus in defenſione CHRISTI DOMINI. Accedit ad calcem apologia Epiſtolarum *Clementis I.* uſque ad *Siricium* adverſùs *Blondellum*, aliosque Neotericos. Quoniam verò Chriſtus fuit auctor Sacramentorum, Tomi ſequentes inſumentur præcipuè in eorundem controverſiis. Itaque

TOMUS IV. Baptiſmum complectitur, Confirmationem, & Euchariſtiam, ſubnectitque erroris Græcanici confutationem de Azimis.

TOMUS V. conflatur quæſtionibus hiſtorico-polemicis de vero Pœnitentiæ Sacramento. Tomum hunc quintum, ſi erit opus, bipharíam dividemus ita, ut Pars anterior ea ſit jam typis Romæ evulgata anno 1713. ſub titulo *Fœdus Timoris, & Amoris Opus præambulum ad Controverſias polemicas de Sacramento Pœnitentiæ adverſùs Sectarios*. Plures certè Bibliothecæ adhuc carent ea Parte, & omnes excupient Tomum ejuſdem formæ, quâ ſunt cæteri. Mihi verò Opera omnia Patris LIBERII magnificentiùs edere cupienti viſum eſt minorem partem, quæ jam prodiit, majori, longèque ſumptuoſiori coaptare.

TOMUS VI. continet Extremam Unctionem, prima Sacramenti Ordinis elementa, & omnia ad Epiſcopatum, & Cardinalatum ſcitu neceſſaria.

TOMUS VII. cætera comprehendit, quæ ad ipſos Ordines ſpectant, de Romani Pontificis ſucceſſione, electione, auctoritate extra, & ſupra Concilium.

TOMUS VIII. uno expletur Matrimonii Sacramento.

TOMUS IX. tutatur Conſilia Evangelica contra recentiores Hæreticos.

Poſtremò duos ſubiicimus Tomos Miſcellaneorum; ubi theſes plurimæ coacervantur ab eodem Patre LIBERIO defenſæ in Academia Concilii, in Archilicæo Sapientiæ, aliæque pro Collegio Salmaticenſi, pro ſtatu religioſo quoad ſubſtantiam in lege Veteri, nec non ſcripta in Rev. Franciſcum Galieni Spuchæ.

Moneo tamen pleraque etiam ſcholaſtica dogmaticis hiſce theſibus inſpergi, ea nimirum, quæ ad tutanda Fidei dogmata facilem ſemitam pandunt. Hoc fateor candidè: ſpecies illa novitatis, quæ commendare ſolet magni cujuſque Operis frontem, noſtro huic primo volumini deeſt. Sed ex jamdudum editis reliqua metiri facilè poſſis. Certè nolui editionis ordinem ab Auctore ſta-

tu-

tutum invertere; & inſunt etiam huic, quæ multa cum eruditione delectent, præſertim vindiciæ contra *Moliniſtas* S. M. THERESIÆ myſticam ad nepharia diſtorquentes. Moneo èt hoc, necdum poſito irarum æſtu. In primis foliis atramenti ſoliditas feſellit noſtros Athenæi Mediolanenſis ſocios, queis hæc inſidet cura. Qui typos intingunt, prælosque agitant, etiamſi palum commineris, nihil non moliuntur, ut ſcapulis parcant. Progreſſu tamen, & experimento omnia, ùt vides, creſcunt in melius contra morem.

Suus demum cuique eſt habendus honos. Inter Sodales Athenæi noſtri ſolertiſſimos unum haud prætercam, ne me, ùt alios, ingrati ſilentii redarguat Patria. Hic eſt Marchio *D. Alexander Burri*, primus (ecquid diſſimulem?) primus, inquam, auctor, atque incentor, quo perfectum eſt, ut typographica res noſtra apud exteros jam bene audiat.

Indicem Tomi hujus habes in Volumine ſubſequenti; eſt enim materia in utroque valde connexa. Cæterùm Tomus quiſque ſuam in calce exhibebit alphabeticam ſynopſim; atque in fine totius Operis ſubiiciemus rerum omnium generalem elenchum ſyllabica methodo digeſtum.

J. ✠ M.

FR. SYMPHORIANUS A S. ANDREA PRÆPOSITUS GENERALIS
Fratrum Carmelit. Diſcalceat. Congregationis S. Eliæ Ordinis Beatiſſimæ Virginis Mariæ de Monte Carmelo, ac ejuſdem Sancti Montis Prior.

TEnore præſentium facultatem impertimur, quantum ad Nos attinet, P. F. Joanni Franciſco à S. Maria Magdalena Congregationis noſtræ Sacerdoti profeſſo, ut typis mandet libros, quibus titulus *Opera P. F. Liberii à Jeſu Carmelitæ Excalceati*, à ſupradicto Patre concinnatos, & à duobus Theologis è noſtris recognitos, & commendatos. Datum Placentiæ in Conventu noſtro S. Thereſiæ die 13. Septembris 1741.

Fr. Symphorianus à S. Andrea Generalis.

L. ✠ S.

Fr. Clemens à Paſſione Secretarius.

DE mandato Rmi Patris Magiſtri Joannis Dominici Libonii de Ferraria Inquiſitoris Generalis Mediolani, ejuſque Dominii diligenter perlegi Tomum Primum Libri, cui titulus *Controverſia Dogmatica adversùs Hæreſes utriuſque Orbis Orientalis, & Occidentalis explicata &c.* à Rev. Patre Fr. Liberio à Jeſu Carmelita Excalceato &c., qui eum Doctrinam ſanam, & ortodoxam, clara, & facili methodo, & ſummà eruditione expoſitam, atque validis argumentis confirmatam contineat ad Catholicæ Religionis utilitatem, & doctiſſimi Authoris commendationem jureméritò publicæ luci dari poſſe cenſeo.

Dat. Mediolani in Conventu S. Franciſci die 25. Januarii 1742.

Fr. Joannes Baptiſta Carena Minorita Conventualis Librorum Cenſor.

Stante ſupradicta Atteſtatione

Die 18. Aprilis 1742.

IMPRIMATUR

Fr. Jo. Dominicus Liboni Inquiſitor Generalis Mediolani.
Franciſcus Curionus Archipresb S.Euſebii pro Emo, & Rmo D.D.Card.Archiep.
Joannes Petrus Carlius pro Excellentiſs. Senatu.

ELEN-

ELENCHUS.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.

CONTROVERSIA I. An Spiritus Sanctus ſit verè Deus. col. 5
Solvuntur argumenta Hæreticorum. 9
CONTROV. II. An Spiritus Sanctus ſit perſona ſubſiſtens. 13
Hæreticorum argumenta ſolvuntur. 14
CONTROV. III. An una tantùm detur Proceſſio in Divinis. 17
Refelluntur Hæreticorum argumenta. col. 20
CONTROV. IV. An Spiritus Sanctus ſit genitus. 22
Solvuntur Hæreticorum argumenta. 26
Concordantur aliqua Patrum dicta. 32
CONTROV. V. An ſcripturis conſtet proceſſio Spiritus Sancti à Filio. 34
Solvuntur Græcorum argumenta ex ſcripturis 41
CONTROV. VI. An traditionibus conſtet proceſſio Spiritus Sancti à Filio. col. 44
Prima duo Græcorum argumenta refelluntur. 48
Cætera Græcorum argumenta refelluntur. 53
CONTROV. VII. An rationibus theologicis oſtendatur proceſſio Spiritus Sancti à Filio. 56
§. I. An ratio amoris mutui probet proceſſionem Spiritus Sancti à Filio. ibid.
Argumenta adverſariorum ſolvuntur. col. 58
§. II. Digreſſio Theologica. An Spiritus Sanctus ut liberè amans creaturas exiſtentes procedat ex earum amore. 62
Adverſariorum argumentis reſpondetur. 64
§. III. An relativa oppoſitio probet proceſſionem Spiritus Sancti à Filio. 67
Solvuntur objecta ab Adverſariis. 71
§. IV. Solvuntur objecta contra præcedentem ſolutionem. 75
§. V. Alia objecta ſolvuntur. 80
CONTROV. VIII. Utrum Pater, & Filius ſint unum principium Spiritus Sancti. 83
Objectiones contrariæ diſſolvuntur. 85
CONTROV. IX. An relatio Spiratoris ſit ſubſiſtens individuum. 88
Adverſariorum objectiones diluuntur. col. 91
Ponuntur tria corollaria, ut præcedentia magis, magiſque illuſtrentur. 95
CONTROV. X. An licitè Symbolo additum ſit *Filioque*. 107
Græcorum argumenta enodantur. 112
§. I. Corollarium I. Quandonam Symbolo factum fuit additamentum. 114
§. II. Corollarium II. Vindicatur Symbolum Athanaſii. 120

TRACTATUS SECUNDUS.

DE PURGATORIO.

PARS I.

DE EXISTENTIA PURGATORII.

CONTROVERSIA I. An ex reatu pœnæ arguatur Purgatorium. col. 131
Solvitur primum Hæreticorum argumentum. 138
Solvuntur reliqua argumenta. 148
CONTROV. II. An ſcripturis Veteris Teſtamenti probetur Purgatorium. col. 155
CONTROV. III. An ſcripturis Novi Teſtamenti probetur Purgatorium. 164
§. Secundus. Innuuntur alii textus Novi Teſtamenti. 170

c Hære-

Digitized by Google

Hæreticorum argumenta ex ſcripturis enodantur. 175
CONTROV. IV. An ex peccato veniali colligatur Purgatorii exiſtentia. col. 178
Solvuntur Hæreticorum argumenta. col. 181
§. Secundus. In altera vita deleri peccata venialia. 187
Argumenta contraria ſolvuntur. 190
CONTROV. V. An traditione conſtet Purgatorii exiſtentia. 193
Solvuntur Hæreticorum argumenta. col. 196

PARS II.

DE QUALITATE POENARUM IN PURGANTIBUS.

CONTROVERSIA I. An Purgantes igne torqueantur. col. 201
Solvuntur Græcorum argumenta. 203
CONTROV. II. An ignis corporeus effectivè Animas torqueat. 208
Objecta ſolvuntur. 211
CONTROV. III. An in Purgatorio detur pœna damni. 217
Solvuntur argumenta. ibid.
CONTROV. IV. An Purgantium pœna duret uſque ad diem Judicii. 219
Solvuntur Schiſmaticorum argumenta. col. 222
CONTROV. V. An Dæmones torqueant Purgantium Animas. 224
Adverſariorum objectiones ſolvuntur. col. 225

PARS III.

DE STATU PURGATORII.

CONTROVERSIA I. An ſoli Juſti ad Purgatorium deſcendant. 227
Hæreticorum argumenta ſolvuntur. col. 229
CONTROV. II. An in Purgatorio ſit meritum, & demeritum. 236
Hæreticorum argumenta diluuntur. 237
CONTROV. III. An Animæ Purgantium certæ ſint de ſua ſalute. 342
Lutheri argumenta ſolvuntur. 247
CONTROV. IV. An Purgatorium ſit locus peculiaris determinatus. 162
Contrariorum argumenta ſolvuntur. col. 266
CONTROV. V. An Animæ Purgatorii identidem exeant ab Ergaſtulo. 269
Solvuntur argumenta contra principalem quæſtionem. 282

PARS IV.

DE SUFFRAGIIS.

CONTROVERSIA I. An inter Fideles ſuffragia unius alteri proſint. col. 285
Solvuntur argumenta. 287
CONTROV. II. §. I. An ſuffragia unius Fidelis per modum meriti de condigno alteri proſint ad acquirendum ſtatum gratiæ. 288
§. II. Solvuntur argumenta. 290
§. III. Solvuntur reliqua argumenta. col. 293
CONTROV. III. An ſuffragium Juſti alteri proſit pro condigna ſatisfactione pœnæ temporalis. 296
Solvuntur objectiones. 298
CONTROV. IV. An ſuffragia Viventium proſint Defunctis non æternaliter damnatis. 301
Diluuntur Hæreticorum argumenta. col. 303
CONTROV. V. An Vivorum ſuffragia proſint Damnatis. 307
§. I. Stabilitur Aſſertio.
§. II. Solvuntur argumenta ex Scriptura,

ra, & Patribus. 310
§. III. Solvuntur argumenta à ratione. col. 315
§. IV. Solvitur ultimum argumentum ex facto *. 320
CONTROV. VI. An ſuffragia pro Defunctis proſint per modum gratuitæ impetrationis. 329
Solvuntur objectiones. 330
CONTROV. VII. An ſuffragia pro Defunctis ex juſtitia proſint. 332
Solvuntur argumenta. 334
CONTROV. VIII. ſuffragia pro uno facta illi ſoli proſint. 336
Contrariæ objectiones diſſolvuntur. 337
CONTROV. IX. An ſuffragia exiſtentis in peccato proſint. 340
Contraria refelluntur argumenta. 342
CONTROV. X. An opus præceptum ſit ſatisfactorium. 349
Solvuntur objecta. 350
CONTROV. XI. An opus ſatisfactorium debeat eſſe pœnale. 352
Solvuntur argumenta. 353
CONTROV. XII. An opera à Confeſſario injuncta totum pœnæ reatum extinguant. 356
Adverſariorum objectiones ſolvuntur. col. 358

.iberatio
pars ſati-

PARS V.

DE INDULGENTIIS.

CONTROVERSIA I. An Eccleſia habeat theſaurum meritorum Chriſti col. 365
Hereticorum argumenta ſolvuntur. 368
CONTROV. II. An Eccleſiæ theſaurus conſtet ex ſatisfactione Sanctorum. col. 372
§. I. Theſaurus Eccleſiæ coaleſcit etiam ex ſuperfluentibus Sanctorum ſatiſfactionibus. ibid.
§. II. Præcluditur *Lutheri* reſponſio. 376
§. III. Quædam Hæreticorum argumenta diſſolvuntur. 378
§. IV. Reliqua Hæreticorum argumenta diſſolvuntur. 382
CONTROV. III. An ex Scriptura colligatur poteſtas concedendi Indulgentias. 388
Hæreticorum argumenta refelluntur. col. 392
CONTROV. IV. An ex antiquitate conſtet Indulgentiarum uſus. 396
Hæreticorum præcluduntur argumenta. 403
CONTROV. V. An ex aliis ſignis conſtet veritas Indulgentiarum. 406
Fit ſatis Hæreticis. 410
CONTROV. VI. An uſus paſſivus Indulgentiarum ſit Perfectorum. 414
Hæreticorum ſolvuntur argumenta. col. 415
CONTROV. VII. Utrum Indulgentiæ relaxent pœnam debitam in foro Dei. col. 417
Objecta ab Hæreticis diluuntur. 419
CONTROV. VIII. An Indulgentiæ abſolutæ intelligantur etiam de non injunctis. 422
§. I. Dividitur Indulgentia. Ibid.
§. II. Stabilitur Aſſertio. 431
§. III. Contrariæ objectiones ſolvuntur. col. 433
CONTROV. IX. An, quando mentio fit de injunctis, Indulgentia ſolas à Confeſſario impoſitas redimat pœnitentias. 436
Adverſariorum argumenta ſolvuntur. col. 438
CONTROV. X. An, qui Indulgentias lucrantur, teneantur adimplere ſatisfactiones Sacramentales. 440
Objectis reſpondetur. 441
CONTROV. XI. An Indulgentia deleat ſaltem culpam venialem. 445
Contraria impugnantur argumenta. col. 451
CONTROV. XII. An Indulgentia ſit abſolutio pro Vivis. 454
Contraria argumenta. 456
CONTROV. XIII. An, ut Indulgentia ſubſiſtat, requiratur pia, & juſta cauſa. 461
Oppoſita ſolvuntur argumenta. 462
CONTROV. XIV. An cauſa neceſſaria

ad valorem debeat eſſe æqualis. 466
Contrariorum objectiones ſolvuntur. col. 468
Quædam corollaria ex dictis inferuntur. 472
CONTROV. XV. An Summo dumtaxat Pontifici poteſtas faciendi Indulgentias Divino jure competat. 475
§. I. Quædam prænotantur. Ibidem.
§. II. Alia inferuntur. 478
§. III. Reſolvitur Difficultas. 482
Diſſolvuntur argumenta. 484
CONTROV. XVI. An ad fructum Indulgentiæ neceſſarius ſit ſtatus gratiæ. 486
Solvuntur objectiones. 488
CONTROV. XVII. An opus injunctum debeat fieri in ſtatu gratiæ. 490
§. I. Aliqua ſupponuntur. Ibidem.
§. II. Probatur aſſertio. 493
§. III. Contrariorum argumenta. 494
CONTROV. XVIII. An, quando injungitur confeſſio, intelligatur de confeſſione in voto. 497
Reſolvuntur argumenta. 498
CONTROV. XIX. An Indulgentiæ proſint Defunctis. 503
Objectiones ſolvuntur. 505
CONTROV. XX. An Indulgentia juvet Mortuos viâ abſolutionis. 507
Contrariorum argumenta ſolvuntur. col. 508
CONTROV. XXI. An ſimplici ſolutione Defunctis proſit Indulgentia. 510
Præcluduntur quædam effugia. 511
CONTROV. XXII. An Indulgentia Defunctis proſit infallibiliter. 515
Adverſa argumenta ſolvuntur. 516
CONTROV. XXIII. An animæ, quæ ſunt in Purgatorio, pro vivis orent. 522
Adverſariorum argumenta ſolvuntur. col. 528

TRACTATUS TERTIUS.

DE STATU ANIMARUM.

CONTROVERSIA I. An in die obitus fiat particulare Judicium. col. 534
Hæreticorum argumenta ſolvuntur. col. 538
CONTROV. II. §. I. An animæ a mortis inſtanti recipiant retributionem præmii, vel pænæ. 543
§. II. Schiſmaticorum argumenta ex Scripturis ſolvuntur. 548
§. III. Probatur concluſio ex Patribus. col. 555
§. IV. Contraria argumenta ex Patribus deſumpta ſolvuntur. 557
§. V. Tertia probatio ex rationibus. 570
§. VI. Solvuntur argumenta ex rationibus. 572
CONTROV. III. contra Armenos, & Græcorum Neotericos. §. I. An Animæ beatæ Deum videant in ſe. 576
§. II. Solvuntur argumenta ab auctoritate. 582
§. III. Solvuntur argumenta contra naturalem rationem. 589
§. IV. Reliqua argumenta contra conſequentiam ſolvuntur. 594
CONTROV. IV. contra *Millenarios* docentes poſt diem Judicii fore Chriſti regnum ad mille annos plenum omnium laſciviæ voluptatum. 601
Hæreticorum argumenta ſolvuntur. col. 605
CONTROV. V. An ultimo beans ſit aliquod bonum creatum contra *Cherintum*, *Mahometem*, atque *Ethnicos*. 612
Solvuntur argumenta. 617
CONTROV. VI. An Beatorum animæ conſtituantur in ſtatu beatificante per increatam Dei cognitionem. 622
Solvuntur argumenta. 627
Supremum argumentum refellitur præſertim contra *Illuminatos*, & *Quietiſtas*. 634
Solvuntur objectiones. 641
§. II. An voluntas maneat Deo unita nulla comitante cognitione. 649
Solvuntur objectiones. 654
§. III. An voluntas plùs diligat, quàm intellectus cognoſcat. 658
§. IV. An in pura contemplatione dentur phantaſmata. 663
Solvuntur objectiones. 667

CON-

CONTROV. VII. An animæ conſtituantur in ſtatu beatifico per vires naturales contra *Beguardum*, & *Beguinas*. col. 676
Oppoſitus error diſſolvitur. 681
CONTROV. VIII. contra Beguardorum hæreſim: An anima conſtituatur in ſtatu ultimo beatifico in hac vita. col. 686
Solvuntur objectiones Beguardorum, & Moliniſtarum. 689
CONTROV. IX. An animæ in ſtatu ultimo beatifico ſint æquales: contra *Jovinianum*, & *Lutherum*. 691
Retundimus tela hæreticorum. 694
CONTROV. X. Contra *Origeniſtos*: An Beati aliquando amiſſuri ſint fælicitatem. 702
Hæreticorum argumenta ſolvuntur. col. 706
CONTROV. XI. adverſus *Antropomorphitas*, nec non *Maximinum*, *Celſum*, aliosque hæreticos. An ſtatus animarum compleatur per corporalem Divinæ Eſſentiæ viſionem. 712
Hæreticorum argumenta diſſolvuntur. col. 715
CONTROV. XII. contra *Pelagium*, *Tertullianum*, aliosque hæreticos. An rationalis anima per traducem propagetur. 724
Hæreticorum ſolvuntur argumenta. col. 730
Solvitur ſeptimum argumentum. 734
Alia argumenta diſſolvuntur. 739
CONTROV. XIII. adverſus *Philonem*, *Origenem*, *Priſcillianum*, aliosque; An animæ rationales ſimul fuerint creatæ, & extra corpus peccaverint. 740
Solvuntur argumenta Hæreticorum. col. 743

PARS II.

DE STATU CORPORUM.

CONTROVERSIA I. contra *Calvinum*, *VViclephum*, *Genevenſes*, *VValdenſes*, & alios &c. An ritus ſepulturæ ab Eccleſia adhibitus ſit pius, & licitus. 747
§. I. Stabilitur Catholica veritas. 749
§. II. Eadem concluſio traditione roboratur. 752
§. III. Diſſolvuntur Hæreticorum argumenta. 756
§. IV. §. V. Alia argumenta. 759 & 763
CONTROV. II. An ſit futura mortuorum reſurrectio. 767
§. I. Stabilitur Catholica veritas. 769
§. II. Prob. auctorit., & ratione. 779
§. III. Hæreticorum objecta refelluntur. col. 782
CONTROV. III. An omnes, & ſinguli ſint reſurrecturi. 787
§. I. Probatur omnes, & ſingulos homines eſſe reſurrecturos. 788
§. II. Solvitur prima objectio, & oſtenditur Impios eſſe reſurrecturos. 789
§. III. Solvitur ſecunda objectio, & oſtenditur abortivos eſſe reſurrecturos. 791
§. IV. Solvitur tertia objectio, & oſtenditur mulieres etiam eſſe reſurrecturos. 793
§. V. Cætera argumenta enodantur, & oſtenditur eos, qui viventes erunt ſub finem mundi, morituros eſſe, & reſurrecturos. 798
CONTROV. IV. An futura ſit mortuorum reſurrectio in eadem identitate numerica. 806
Hæreticorum, & Philoſophorum argumenta ſolvuntur. 809
CONTROV. V. An mortuorum reſurrectio ſit futura virtute naturali. 823
Principaliora reſolvuntur argumenta. col. 827
Cætera Adverſariorum argumenta infringuntur. 833
CONTROV. VI. An omnium reſurrectio ſit ſimul, ſeu eodem tempore futura. 840
Argumenta diſſolvuntur. 844
CONTROV. VII. contra *Prodianitas*, *Gnoſticos*, *Albanenſes*, aliosque hæreticos: an ſit futurum univerſale judicium. 848

§. I.

§. I. Probatur futurum eſſe univerſale omnium hominum Judicium. 849
§. II. Primum Adverſariorum argumentum diſſolvitur. 853
§. III. Solvitur ſecundum argumentum. col. 857
§. IV. Tertium argumentum cum ſuis inſtantiis. 865
CONTROV. VIII. An Chriſtus proximè qua homo venturus ſit ad judicandum. 878
Hæreticorum argumentis reſpondetur. col. 885
CONTROV. IX. An ignis conflagrationis prævie ad judicium ſit elementaris, & purgativus Electorum, & Cœlorum. 890
§. I. Quid importet prima pars tituli. col. 891
§. II. Quid ſecunda. 897
§. III. Quid tertia. 900
§. IV. Solvuntur argumenta. 906

MO-

MONITUM.

ERrata, quæ de more illabuntur typis, ne monendum quidem te, Lector, cenſui. Etenim ſunt pauciora, quàm ut neceſſe fuerit adſuere indicem; & ea perfacilè etiam quivis poſſit advertere. Unum moneo: col. 2. lin. penult.: Horoſius *legas* Oſius, & col. 123. lin. 3. *Japſenſis* legas *Tapſenſis*, & alia minutula præſertim emendes in notis marginalibus, ubi characteris tenuitas fugit oculorum aciem.

PROŒ-

Digitized by Google

PROŒMIUM.

ORientalibus plagis primò illuxit Evangelicæ veritatis jubar, & eò majori affluentiâ, ac puritate, quò rivus fonti proximior nitidiores, uberioreſq; latices deducit. Prima in Chriſtum credidit Orientis Eccleſia; pietate, ac doctrinâ per illuſtriores Mundi oras feliciter propagata floruit mirabiliter. Verùm ſicuti lumen ejus: ita èt tenebræ ejus. Superbiæ fumo paulatim obcæcata, divinæ luci obtutum ſubtrahens, errorum caliginem paſſa eſt, Ægyptiacâ graviorem. A fide penitus excidit Ortodoxa, & quæ primogenitæ gloriabatur honore, adulterinæ ſubiit dedecus. Sapere voluit plus, quam oportet; ideo plus æquo deſipuit. Non enim ſolùm animalis homo neſcit, quæ Dei ſunt, ſed etiam ſpiritualis, cum propria tranſcendere ſpiritualitatis confinia præſumit, & jumentis inſipientibus deterior efficitur. Angelorum crimine fœdata eſt Orientalis Eccleſia; ac propterea Angelicæ obſtinationis pœnâ mulctatur. At illorum omnino deſperanda eſt ſalus: hujus quidem difficilis, haud tamen ſpem omnem excludit, utpote necdum termini immobilitate, firmata. Hanc nos decet obdurationem tentare, ut emolliamus; æquum enim eſt, ut qui in Orientali regione Religionis noſtræ primordia ſuimus ſortiti, eidem extremo ſalutis periculo laboranti ſuppetias feramus. Omnium gentium nobis, qui in Vineâ Domini inſudamus, curanda eſt ſalus, ſed eorum præſertim, qui primò peccarunt; quocirca Patres noſtri Orientalium ſaluti primos ſudores inſumpſere. Quamvis autem inter Orientis Eccleſias Græca poſterior fuerit ab Apoſtolica Sede abſciſſa: ejus tamen errorum confutationem primo aggrediar loco; eſt enim cæteris nobilior, & ejus errore in ſuis reliquæ confirmantur erroribus; immò falſa ejus dogmata ab hæreticis recentioribus vi magis exerta propugnantur. Quamobrem ipſorum impugnatio, velut gladius utrinque acutus, uno ictu duos expugnet hoſtes. At priuſquam ad controverſiarum examen deſcendam, obiter Græcanici Schiſmatis prima ſubjiciam elementa.

SYNOPSIS HISTORICA.

DE GRÆCI SCHISMATIS ORIGINE.

C*ONSTANTINUS MAGNUS* poſteaquam Româ Imperii ſedem Biſantium tranſtulit, Græci, quos Imperatoris præſentia inflaſſet, Conſtantinopolitanum Epiſcopum, anteà ne Patriarchæ quidem privilegio gaviſum Anno Domini 381., nequicquam reclamante Concilio Nicæno, anteponendum Patriarchis Alexandrino, Antiochéno, & Hieroſolymitano, & alterum a Romano Pontificem habendum curaverunt; nec acquievere unquam. Nam cum Conſtantinopolis alterius
Romæ cognomento ſuperbiret anno quadrin-
A gentesimo quinquageſimo primo in Chalcedonenſi ſub LEONE Canonem 28. *Anatolius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, regreſſis Sedis Romanæ Legatis, aliiſque Patriarchis abſentibus, furtim, & clandeſtinè addidit, in quo Conſtantinopolitanæ Sedi jus Patriarchicum, & Primatus honor tribuebatur.

Anno verò 858. *Photius* nobilitate, opum affluentiâ, & ſeculari litteraturâ clarus apertius Schiſma tentavit. Cum enim a Concilio Romano ſub NICOLAO I. fuiſſet a Sede Bizantina depoſitus, cui (Sanctiſſimo viro *Ignatio* in Inſulam Terebiutum relegato) ope *Michae-*
B *lis* Imperatoris ex laico fuerat intruſus, Eccleſiam latinam pluribus calumniis impetiit, litteriſque cæteros Orientales Patriarchas ad Latinorum damnationem ſollicitavit. Mortuo tamen Imperatore Michaele, *Baſilius*, qui ejus cæde ſibi Imperium firmaverat, *Photio* a Patriarchali Sede expulſo, *Ignatium* ab exilio revocavit. Aſt egregium facinus inconſtantiâ periit. Poſt obitum Ignatii *Photium* in priſtinam reſtituit dignitatem; ejus verò filius *Leo* ob eruditionem Philoſophus appellatus, cum patri in Imperium ſucceſſiſſet, ipſum Sede Bizantina iterum evertit, atque in ea *Stephanum*
C fratrem collocavit, Epiſcopos ab ipſo ejectos Eccleſiis reſtituit, Romanoque Pontifici tanquam Oecumenico ſe, ſuoſque per epiſtolas ſubjecit, ipſique uſque ad annum 1053. Conſtantinopolitana Eccleſia fideliter adhæſit.

Anno autem 1053. *Michael Cerularius*, qui anno 1043. Conſtantinopolitanus Patriarcha fuit inauguratus, ad decem annos occultatum virus, LEONE IX. Pontifice, *Conſtantino Monomacho* Orientis Imperatore, Occidentis verò *Henrico* II., in publicum effudit, atque Romanæ Eccleſiæ Primatum inficiari eſt auſus, ſe-
D que Oecumenicum Patriarcham jactitare. Eouſque inſana temeritas efferbuit, ut Romanum Pontificem, Latinoſque omnes anathematiſare non ſit veritus, triplicem præcipuè inter alias anathematis adſtruens cauſam. Prima, quòd *Latini Spiritum Sanctum aſſererent a Filio procedere*: altera, quòd contra Statuta Nicæna Symbolo addiderint *ex Patre, Filioque procedit*: tertia, quòd in *Azimo conficiant Eucharistiam*.

Cauſa Anathematis in Rom. Pontificem.

Sibi igitur Ortodoxo regimine perperam, nefarièque uſurpato, univerſalis etiam Patriarchæ nomen ſumpſit, quod jam pridem affectaverant ejus deceſſores. Eidem errori poſtmodum obſtinatè reliqui Orientis Patriarchæ adhæſerunt, & in Septentrione Moſcuvitæ, Lituani, Ruſſi albi, & nigri, Iberi, ſeu Geor-
E giani; quorum tamen aliquot Romanam Eccleſiam univerſalem agnoſcunt, & ſub CLEMENTE VIII. anno 1595. Archiepiſcopus *Michael* Metropolita Kiuvienſis, Hiclicenſis, & totius Ruſſiæ unâ èt ſeptem Epiſcopi Ruthéni litteris ad *Clementem* datis, ſeſe vero Pontifici Maximo ſubdidere, & ad Romanam communionem unanimes acceſſerunt.

Sub Clemente VIII. Ruſſicum pluribus aliis ſe ſubdiderunt Rom. Pontifici.

Quater ſupra decies veritatem agnovit Græcia, ut teſtatur Hurosius *de Sacerdotum conjugio*, ac ter publicè confeſſa eſt, in Concilio

Digitized by Google

videlicet Lateranenſi ſub INNOCENTIO III. anno 1215. In Lugdunenſi ſub GREGORIO X. 1274. In Florentioo ſub EUGENIO IV. anno 1438., & ad Eccleſiæ Romanæ rediit unitatem. Totidem vicibus verò fidem Chriſti Vicario datam fregit in profundum iniquitatis relapſa. Deus incouſtantiam ulciſcitur duriſſimâ Turcarum tyrannide; pari ſiqnidem gradu, qoo a Latinis receſſit, Mahumetanam barbariem incurrit. Præſtitum ubi ſolemnius in Lugdunenſi Concilio Apoſtolicæ Sedi obſequium ejuravit Græcia, ipſam invadunt Turcæ: Bulgariam occupant, Adrianopolim, Galliopolim; & arctiſſimâ obſidione Bizaotium ſtringunt, quam *Bajazeto* fugato, ſolvit *Tamerlanus* non ſine peculiari Supremi Numinis aoailio, quod ſincera *Manuelis Paleologi* in Romanum Hierarcham reverentia obtinuit.

B

Marcus Eugenius Epheſinus Metropolita a Bartholomæo Florentino inerudito certamine ſuperatus in febrim incidit, & contumax Ario infelicior ex ore, inferiuſque ſtercus emittendo obiit anno 1445.

Receſſit iterum pertæſa poenitentiæ ſuæ poſt initam coelo, terràque plaudentibus pacem in Florentina Synodo, obſecuta potiùs *Marci* unius *Epheſini* in Latinos odiis, & meodaciis, quibus Concilii unitatem inſimulavit, quàm Patrum utriuſque Orbis univerſorum ſuaſiunibus, ac teſtimoniis. Sed tantam ferre diutiùs contumaciam noluit Deus; & quemadmodum Hieroſolymam, eo quòd peccaſſet in Chriſtum, perdidit, ſubjecitque Tributo Dominam gentium: hand aliter Conſtantinopolim, quod Chriſti Vicarium abjeciſſet, Turcis ad diripiendum tradidit. Anno 1453., ut legere eſt in *Geſtis Rom. Pontificum in Vita Nicolai V.* Mahumetes ſecundus tercentis millibus militum, & claſſe inſtructa Navibus 228., Triremibos 18., & quinquaginta biremibus, Urbem obſidere die 2. Aprilis coepit: die aotem 29. Maji Spiritui Sancto ſacrâ, qoem ex Patre, Filioque procedere negabat, ſeu bidno poſt octavam Pentecoſtes, ùt *Natali Alexandro* placet, miſerrimè expugnavit. Infandi ejus excidii dolorem calamus, animuſque refugit:

C

A Nicolao V, & à D. Birgitta Græcorum calamitates enunciatæ.

omnia tamen Græcis ante triennium NICOLAUS Papa V. *Eugenii* Succeſſor prænunciaverat, illâ Evangelii adductâ parabolâ de ficu ſterili triennio excultâ, ac tandem a Domino ob ſterilitatem excîdi juſsâ. Quinimmo centum ante annos CHRISTUS B. *Birgittæ* Hieroſolymis agenti ob crimen Schiſmatis, Græciæ exitium prædixerat.

A

Jugibus quidem deflenda lachrymis ea Græcorum clades; at longè miſerabilior cordis cæcitas, animique durities. Ille etenim populus acquiſitionis jam lumen non videt: ſub Mahumeticu jugo tantùm abeſt, ut a malo reſipiſcat, quantò ſit obſtinatior in Schiſmate, irarum coeleſtium cauſam retorqnens in Latinos, & in Romanom Pontificem, cui aliquando adhæſerit. Neque attendit, ſe propter fraodolentam fidem, tantiſque fatiſcentem ſciſſuris unionem coepiſſe Deom ex ore evomere, & tandem reprobare. Sed qoia, teſte *Auguſtino* in Pſal. 54. *Illorum tantùm deſperanda eſt ſalus, contra quos habemus occultam luctam*, fortiter agendom eſt, ut lux in tenebris luceat.

B

Tria præcipue Græcorum converſionem impediunt.

Scio utique tria eſſe, quæ Græcorom converſiuoem præcipuè impediunt. Primum superba animi elatio ob præeminentiam Apoſtolicæ Prædicationis ipſis conceſſam, atque ob antiquum Patrum tum ſanctitate, tum doctrinâ illoſtrium ſplendorem. Secundum ignorantia; ibi enim triſte, ac perenne juſtitium litteris, ac ſcientiis indictom eſt: nullæ Academiæ, nulla humanarum, divinarumque rerum ſtudia: omnes diſciplinæ non collapſæ modò, ſed conſepultæ adeo, ut Eccleſiarum Præſules ex Monacis eligantor, & ſub anathemate interdictum ſit philoſophiæ operam dare. Tertium tandem eſt, quòd Sacrorum Codicum ſolent teſtimonia corrumpere, aut aliquid addere, vel demere, aut commentitios ſubrogare, ut falſa Patrum auctoritate ſuos ſuleiant errores. Pluries hæc ſapientum Epiſcoporum in Conciliis querimonia audita fuit, ac præſertim noviſſimis hiſce ſeculis, cum propalam a Latinis deſciſcere coeperunt. Hæc tamen a ſuſcepto inſtituto minimè nos deterrent; enitendum eſt enim, ut ſuperbiam vincat homilitas, & caliginem ignorantiæ diſſipet veracioris doctrinæ lux.

C

TRA-

TRACTATUS PRIMUS.

DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.

DIſputationi de SPIRITUS SANCTI proceſſione primum locum damus; namque in hoc præcipuus fuit Græcorum error, de quo plurics actum in Conciliis. Cùm verò Patres noſtri in hoc refellendo pro virili inſudaverint, nos eorum imitati ſollicitudinem, primam hanc diſputationem inſtituimus.

CONTROVERSIA I.

AN SPIRITUS SANCTUS SIT VERE' DEUS.

Græci non erraverunt circa Divinitatem Spiritus Sancti.

1 TAmetſi non defuerint ex Conſtantinopolitanis Epiſcopis, qui Spiritui Sancto Divinitatem ſint inficiati; nihilominus propriè loquendo, Græci circa hanc controverſiam non erraverunt. Juvat tamen ab ea exordiri, tum quia ſi Spiritus Sanctus non eſſet Deus, quærere ſupervacaneum eſſet, an à ſolo Patre, vel à Patre, & Filio procedat; tum quia plurima ab adverſariis afferuntur argumenta hujuſmodi difficultatem attingentia, quæ ſolutione indigent.

2 Plures circa Spiritus Sancti Divinitatem erroneæ opiniones fuere, quarum aliquas dumtaxat delibem. HELCHESEITÆ apud S. *Epiphanium* delirantes Spiritum Sanctum effecere Chriſti Sororem, fœmineo cultu ſpectabilem, explere longitudinem ſea milliariorum, & latitudinem vigintiquatuor. ORIGENES apud *Hieronymum* Apologia ad *Ruffinum*, aſſeruit Spiritum Sanctum eſſe a Patre per Filium factum, utriuſque miniſtrum, & inferiorem. ARIANI apud *Athanaſium* diſp. contra *Arium*, Spiritum Sanctum creaturam creaturæ affirmant. MACEDONIUS apud *Baſilium* ep. 78. docuit Spiritum Sanctum puram creaturam nihil habere cum Patre, & Filio commune, perinde eſſe ac eorum adminiſtrum, ac famulum. Huic tanquam auctori, ac principi hæreſia ea tribuitur; quam cæteroqui plures ſequuntur, ex antiquis *Aëtius*, *Eunomius*, *Marcellus*, *Photinus* &c.: ex neotericis *Calvinus* lib. 1. inſtit. cap. 13. §. 22. Spiritum Sanctum eſſe virtutem Dei; *Philippus Melanchthon* in locis communibus, Spiritum Sanctum eſſe tantùm aliquid Dei: *Theodorus Beza* confeſſione Gallicâ puncto primo art. 1. eſſe potentiam Patris, & Filii: *Michael Servetus* lib. 5. de Trinitate, energiam quandam Patris eſſe affirmantes; aliique plures; contra quos

Macedonius Nicomed. Episc. deinde in Sedem Constantinopol. intruſus ab Arianis illius Eccleſiæ Epiſcopus eſt cõſtitutus Socr. lib. 2. cap. 9.

Hæretici antiqui, & moderni male ſentientes de Spiritu Sancto.

3 DICO. *Spiritus Sanctus verè eſt Deus, & Filio conſubſtantialis.* Probatur 1. ex Sacrà Scripturà, ex qua S. Thomas 4. contra Gentes cap. 17. viginti duo conficit argumenta, quæ ad tria capita ſummatim reducuntur.

EX PRIMO CAPITE ſic probatur. Non minus expreſsè Scriptura affirmat Spiritum Sanctum Deum, quàm affirmet Deum Patrem, & Filium. Certò de Fide ſuſtinetur Patrem, & Filium eſſe Deum; ergo quia Scriptura expreſsè affirmat Spiritum Sanctum eſſe Deum, certò de fide ſuſtinendum eſt Spiritum Sanctum eſſe Deum. Major probatur Epiſt. 1. Jo: cap. 5. ver. 7. dicitur. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* Ergo eàdem unitate Divinæ Naturæ gaudet Spiritus Sanctus cum Patre, & Filio: ergo eodem modo Scriptura affirmat Spiritum Sanctum Deum, ac Patrem, & Filium. Act. 5. habetur, *Anania, cur tentavit Satanas cor tuum mentiri Te Spiritui Sancto. Non es mentitus hominibus, ſed Deo.* Ecce quomodo Spiritus Sanctus vocatur Deus. Prima ad Corinth. 6. v. 19. *An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt? Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.* Ecce Spiritus Sanctus, qui in nobis habitat, ſicut In Templo, Deus appellatur. Iſaiæ 6. v. 9. habetur: *Dicit Dominus exercituum: vade, & dices populo huic, audite audientes, & nolite intelligere*; quem locum explicans *Paulus* Act. ult. v. 26. *Bene Spiritus Sanctus locutus eſt per Iſaiam Prophetam ad Patres noſtros dicens: vade ad Populum iſtum, & dic ad eos, aure audietis, & non intelligetis.* Ubi *Paulus* Spiritum Sanctum vocat illum, quem Dominum exercituum Iſaias appellat. Deinde univerſaliter, qui locutus eſt per Prophetas, Deus dicitur; unde in Scripturis ſæpe reperitur. *Hæc dicit Dominus Deus*: & Luc. 1. ver. 68. Zacharias canit: *Benedictus Dominus Deus . . . ſicut locutus eſt per os Sanctorum, qui a ſæculo ſunt, Prophetarum ejus.* Sed 2. Petri cap. 1. v. 21. Spiritus Sanctus eſt, qui locutus eſt per Prophetas: *Spiritu Sancto inſpirante locuti ſunt Sancti Dei homines*: ergo Spiritus Sanctus eſt Deus.

Spiritus Sanctus habet eandem naturæ unitatem cum Patre, & Filio.

4 *EX SECUNDO CAPITE* Catholica veritas oſtenditur. Ubi ſunt eædem proprietates, & operationes, ibi debet eſſe eadem natura. Sed eædem proprietates, & operationes, quas habet Pater, Spiritui Sancto a Scriptura tribuuntur; ergo habet eandem naturam cum Patre. Sed Patris natura eſt Divina; ergo èt Spiritus Sanctus. Probatur minor inductione. Immenſitas prædicatum proprium eſt Dei. Jeremiæ 23. v. 33. *Cælum, & terram ego impleo.* Sed Spiritus Sanctus ubique eſt, & gaudet immenſitate: Sapient. 1. v. 7. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*: & Pſalm. 138. v. 7. *Quo ibo a Spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam, ſi aſcendero in Cælum tu illic es, ſi deſcendero in Infernum ades.* Ergo

Spiritus Sanctus cum Patre, & Filio habet eaſdem proprietates.

5 Secundò virtus mortuorum vivificativa eſt propria Dei; atque ideo illam affert Chriſtus contra Judæos ad ſuam Divinitatem probandam Joan. 5. v. 21. *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat: ſic èt Filius, quos vult, vivificat.* Sed habet virtutem vivificativam ad Rom. 8. v. 11. *Si Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum a mortuis, habitat in vobis, vivificabit mortalia corpora veſtra per Spiritum Sanctum inhabitantem in vobis*: & Jo. 6. v. 64. *Spiritus eſt, qui vivificat.* Ergo

6 Tertiò virtus ſanctificativa eſt propria Dei Levit. 22. v. 32. *Ego Dominus, qui ſanctifico*

Virtus ſanctificativa eſt propria Dei

Digitized by Google

ctifico vos, & Pſ. 83. v. 12. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Sed Spiritus Sanctus A virtutem habet ſanctificativam cum Patre, Matth. ultimo v. 19. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: 1. ad Cor. 6. v. 17. *Juſtificati eſtis in nomine Domini Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri*. Ad Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum*: & ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti*. Ergo.

Cognitio ſecretorum, & futurorum eſt ſolius Dei propria.

7 Quarto. Cognitio ſecretorum, & futurorum prædictio ſolius Dei eſt: Daniel. 2. v. 28. *eſt Deus in Cælo revelans myſteria*. Sed B cognoſcere ſecreta, & revelare futura convenit etiam Spiritui Sancto: 1. ad Corinth. 2. v. 10. *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei*; & 14. *Spiritus loquitur myſteria*. Ergo.

8 Quinto. Virtus creativa ſolius Dei eſt. Sed Spiritui Sancto competit creare: Pſalm. 103. v. 30. *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur*: Job. 33. v. 4. *Spiritus Dei fecit me*. Judit. 16. v. 17. *Miſiſti Spiritum, & creata ſunt*: & Pſalm. 32. v. 6. *Verbo Domini Cæli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus, omnis virtus eorum*. Ergo.

9 DICES cum Macedonianis. Hæc omnia tribuit Scriptura Spiritui Sancto tanquam C miniſtro Dei, non verò auctoritate, tanquam Deo.

Sed contra: 1. ad Corinth. 12. v. 6. dicitur: *Diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus*. Deinde connumeratis pluribus donis Dei, ſubditur v. 11. *Hæc omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens ſingulis prout vult*. Ex quibus expreſsè habetur Spiritum Sanctum Deum eſſe, qui dividit dona ad libitum, & quomodo vult, ac per conſequens non ſe habet tanquam creatura miniſterialis.

10 *EX TERTIO* tandem *CAPITE* ſic. Spiritus Sanctus in Scriptura ponitur major Chriſto D Homine; Ergo eſt Deus. *Probatur conſeq.* ex principiis Adverſariorum, qui ſolum Deum ponunt Chriſto Homine ſuperiorem. *Anteced. oſtenditur*. Chriſtus ut Homo de Spiritu Sancto concipitur: Matth. 1. v. 20. *Quod in Ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt*. Spiritu Sancto ſanctificatur: Luc. 4. verſ. 18. *Spiritus Domini ſuper me, eò quod unxerit me, evangelizare pauperibus, miſit me*. Spiritu Sancto operatur miracula. Matth. 12. v. 28. *Si autem ego in Spiritu Dei ejicio Dæmones*. Spiritu Sancto Cruci offertur. Hebræor. 9. v. 14. *Per Spiritum Sanctum obtulit ſemetipſum*. Hæc autem omnia, oſtendunt Spiritum Sanctum Chriſto Homine E majorem; ſicuti Ariani concludebant Patrem majorem Filio abſolutè; quia Filius ab eo dicitur miſſus, ſanctificatus, oblatus. Ergo.

Spiritus Sanctus in Scriptura ponitur Chriſto Homine ſuperior.

Probatur veritas Catholica ex Conciliis.

11 *Probatur ſecundò* veritas Catholica ex Conciliis. Conſtantinopolitanum primum in Symbolum poſuit: *Credimus in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem ex Patre procedentem, & cum Patre, & Filio adorandum, & conglorificandum*. Epheſinum parte 2. actione 1., acceptat verba Opumiæ Civitatis Epiſcopi: *Credo in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum*: Calcedonenſe tribus, aut quatuor locis Divinitatem Spiritus Sancti fatetur; & actione 2. admittit verba Symboli Conſtantinopolitani: *Credimus in Spiritum* A *Sanctum Dominum*: & loco particulæ *vivificantem*, ponit *vivificatorem*. Conſtantinopolitanum ſecundum, ſeu quinta Synodus, expreſsè damnat Macedonii hæreſim; & actione 1., & 3. quatuor antecedentium Conciliorum fidem approbat. Conſtantinopolitanum tertium, ſeu ſexta Synodus plura pro Spiritus Sancti Divinitate affert teſtimonia, & ſub initio actionis primæ, epiſtolam recitat *Manſueti* Mediolanenſis Epiſcopi ad Imperatorem; ubi Anathema Macedonio pronunciatur, *qui Spiritum Sanctum*, inquit, *nec conſubſtantialem Deo Patri; ſed magis creaturam impulſu Satanæ auſus* B *eſt prædicare*. Conſtantinopolitanum quartum, ſeu octava Synodus, tribus, aut quatuor actionibus veritatem iſtam fatetur; & actione 3. legitur epiſtola ad Nicolaum Papam, quæ ſic incipit: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti unius, & ſolius, & veri Dei*. Plura omitto Provincialia Concilia; nam Generalia abundè ſufficiunt.

12 *Probatur tertiò* ex Patrum auctoritate. S. Athanaſius lib. ad Serapionem de Spiritu Sancto. *Si Spiritus creatura eſt, non efficeretur per eum conſociatio Dei in nobis*. S. Baſilius Ep. 80. ad Euſtathium Medicum: *Dominus tradens ſalutarem Fidem his, qui doctrinâ erudie-* C *bantur, Patri, & Filio conjungit Spiritum Sanctum. Quod verò ſemel conjunctum eſt, per omnia dicimus conjunctionem habere. Non enim quod in aliquo collocatum eſt, in aliis ſeparatur, ſed in vivifica poteſtate .... & in multis aliis velut in notione ſecundum bonitatem, & ſanctitatem, & æternitatem, ſapientiam, rectitudinem, principalitatem, potentiam*. S. Fulgentius in reſponſione ad inquiſitiones Ferrandi: *Iſtam quippe plenitudinem cognitionis ſola poſſidet unitas naturalis, per quam ſic eſt in Deo Spiritus ejus, ut unus ſit cum illo naturaliter Deus*. S. Gregorius Nazianzenus Oratione 37. *Si Spiritus adorandus non eſt, quomodo me Deum per Baptiſmum efficit?* D *Si autem adorandus, an non colendus, an non venerandus? ſi porro venerandus, an non Deus?* S. Cyrillus in Theſauro lib. 3. cap. 2. ad illud Joan. *In hoc cognoſcimus, quia in ipſo manemus, & ipſe in nobis, quia de Spiritu ſuo dedit nobis*: ſubdit: *Si ergo Spiritu Sancto inhabitante in nobis, Deus eſt, qui inhabitat, quomodo Spiritus non erit Deus?* Eadem veritas clarè conſtat ex Liturgiis. S. *Jacobus* Domini Frater ſub initio ſuæ Liturgiæ appellat Spiritum Sanctum Conſubſtantialem, & infra cum Patre, & Filio ſimul aſſidentem, regnantem, & coæternum aſſerit. S. *Marcus* in ſua Liturgia poſt verba *hoc facite*, vocat Spiritum Sanctum E Conſubſtantialem Deo. S. *Martialis* Chriſti, & Apoſtolorum diſcipulus ad Burdegalenſes habet: *Idem Deus Spiritus Sanctus, in quo omnia ſubſiſtunt*. D. Auguſtinus lib. 5. contra Maximianum Arianum cap. 3. *Objicis mihi*, inquit, *quod dicam Spiritum Sanctum æqualem eſſe Filio, dico planè; da mihi, inquis, teſtimonium, ubi adoratur Spiritus Sanctus .... Quales homines eſtis, quàm Religioſa humilitatis, qui Spiritum Sanctum adorare non vultis, cùm legatis: Littera occidit: Spiritus autem vivificat? Non vultis ergo adorare, quem vivificare animas non negatis?* Plura reſtant Patrum teſtimonia; ſed dicta ſufficiant.

Probatur ex Liturgiis.

SOL-

SOLVUNTUR ARGUMENTA HÆRETICORUM.

PLura ,objiciunt Macedoniani , Ariani , Semiariani contra Spiritus Sancti Divinitatem ; ſed ad ſequentia reducuntur communiora ab auctoritate deſumpta , quæ a ratione in ſequentibus adducemus .

Spiritus Sanctus per Hæreticos nunquam in Scriptura vocatur Deus.

13 OBJICIUNT 1. Spiritus Sanctus nuſquam in Sacra Scriptura vocatur Deus ; ergo eſt creatura . Confirmatur . Si Spiritus Sanctus eſſet Deus , Scriptura Sacra in iis , quæ ſunt Divinitatis , Patri , & Filio aſſociaret ; ſed non facit : ergo .

Prob. min. Matth. 11. verſ. 27. dicitur : *Nemo novit Filium niſi Pater , neque Patrem quis novit , niſi Filius* . Sed hic nulla fit mentio Spiritus Sancti ; immo ponitur particula *niſi* excluſiva : Joan. 17. v. 3. dicitur : *Hæc eſt vita æterna , ut cognoſcant te ſolum Deum verum , & quem miſiſti Jeſum Chriſtum* ; ubi nulla fit mentio Spiritus Sancti , & ponitur particula excluſiva *ſolum* : ad Rom. 1. v. 7. *Gratia vobis , & pax a Deo Patre noſtro , & Domino Jeſu Chriſto* : 1. ad Corinth. 8. ver. 6. *Nobis unus Deus Pater , ex quo omnia . Nos in illum & unus Dominus Jeſus Chriſtus , per quem omnia , & nos per Jeſum* : ubi nihil de Spiritu Sancto : ergo .

Ariani abraſerunt a Sacro Codice Spiritus eſt Deus.

Reſpondeo primo . Plura loca ſupra dedimus , in quibus de Spiritus Sancti Divinitate fit mentio ; quibus addo cum D. *Ambroſio* lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 1. illud Jo. 4. v. 24. *Spiritus eſt Deus* ; Quod verbum abraſerunt Ariani a Sacro Codice , ne cogerentur fateri in Sacris literis de Spiritus Sancti Divinitate expreſſam fieri mentionem . Deinde *ex iis , quæ legimus aliqua etiam , quæ non legimus intelligimus* ; ut habet D. *Auguſtinus* ad Maximianum . Addit *Nazianzenus* Oratione 37. ſupralaudata : *Habebat quædam Salvator , quæ a Diſcipulis , licèt alioqui multiplici doctrinâ implerentur , tunc tamen portari poſſe negabant ; Ac rurſus dicebat fore , ut ab adveniente Spiritu omnino edocerentur . Ego unum ex eorum numero eſſe cenſeo ipſam Spiritus Sancti Deitatem in poſterum apertius declarandam* . Admiſſo igitur , quod nullibi adſit expreſſa mentio Divinitatis Spiritus Sancti ; nihil tamen concludit argumentum .

Non eſt neceſſe, ut Scriptura ubique faciat mentionem de Spiritu Divinitate Sancto.

Ad confirmationem *reſpondeo* negando conſequentiam . Non enim eſt neceſſe , ubique Sacra Scriptura mentionem facere vel Divinitatis Spiritus Sancti , vel ſimultatis cum Patre , & Filio . Sufficit enim alicubi , & identidem exprimi, ut Matth. 28. v. 19. *Baptizantes eos in nomine Patris , & Filii , & Spiritus Sancti* . Quod ſi hoc genus argumentorum valeret , probaret , quod nec Pater , nec Filius eſſet Deus . Non Pater ; nam ad Galatas 3. v. 27. *Quicunque in Chriſto baptizati eſtis , Chriſtum induiſtis* , ubi nulla fit mentio Patris . Non Filius ; quia ſæpè nominatur Pater ſine Filio, ut *Iſaje* cap. 45. *Aggæi* cap. 3. 1. ad Corinth. 2. v. 11. nominatur Spiritus Sanctus non expreſſo Filii nomine : *Quæ ſunt Dei, nemo novit niſi Spiritus Dei* . Sic D. *Athanaſius* ad Serap. , nec particulæ illæ *niſi* , *ſolùm* ſunt excluſivè , ſed potiùs incluſivè , ut advertunt Patres ſuperiùs citati ; quia cum tres Perſonæ ſint unum unitate naturæ , ubi una nominatur : reliquæ ſubintelliguntur ; & maximè ſtante correlatione inter ipſos . Locis verò notatis in confirmatione , ideo expreſſiùs Filius nominatur ; quia intenditur Chriſti Nominis glorificatio , prædicatio , & ejuſdem Fidei promulgatio .

Alicubi in Scriptura expreſſius Filius nominatur ; quia intenditur Chriſti Nominis glorificatio .

14 OBJICIUNT ſecundo . Quod eſt Deo inferius , non eſt Deus . Sed Spiritus Sanctus eſt Deo inferior ; ergo non eſt Deus . Minor probatur : ad Rom. 8. v. 26. *Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus* . Sed qui poſtulat ingemiſcens , eſt inferior eo , a quo poſtulat . Ergo . Rurſus ad Galat. 4. v. 6. *Miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra clamantem Abba (Pater)* . Si ergo Spiritus clamat ad Patrem , eſt eò inferior .

Quomodo Spiritus Sanctus gemitibus interpellat pro nobis.

Reſpondent aliqui textum loqui de Gratia , & Charitate , quæ in Juſtis reſidet , ratione cujus poſtulant , & clamant ad Patrem . Verùm hæc ſolutio non eſt admittenda ; etenim textus loquitur de Spiritu inhabitante , *Spiritus Dei habitat in vobis . Inhabitantem Spiritum ejus in vobis* &c. Ulterius interpellare proprium eſt Perſonæ intellectualis , & ſubſiſtentis ; Charitas verò non eſt Perſona intellectualis ſubſiſtens .

Reſpondeo ergo cum *Auguſtino* lib. 1. contra Maximianum ſub initio , & alibi : *Sic dictum eſt , gemitibus interpellat , ut intelligeremus : gemitibus interpellare nos facit* : & Ep. 121. *dictum eſt , interpellat pro Sanctis ; quia interpellare facit Sanctos* , Quæ ſolutio clarè deducitur ex textu . Prius enim dicitur , *Spiritus adjuvat infirmitatem noſtram : Spiritu Dei aguntur* : ut intelligeremus a Spiritu nos moveri , & adjuvari ad poſtulandum , & clamandum . Et ad Rom. 8. verſ. 15. dicitur . *Accepiſtis Spiritum adoptionis Filiorum , in quo clamamus . Abba (Pater)* quod eſt idem , quod dicitur ad Galatas: *Miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra clamantem . Abba Pater* .

DICES . Si Spiritus Sanctus poſtulat ; quia poſtulare nos facit , idem dicendum eſt de Patre , qui pariter poſtulare nos facit ; Sed hoc non admittitur ; ergo non in eo ſenſu poſtulat Spiritus ; quia poſtulare nos faciat .

Quare Pater Æternus non dicitur poſtulare .

Reſpondeo . Quamvis *poſtulare* ſignificet effectum , quem etiam Pater , immo tota Trinitas in nobis operatur . Non dicitur tamen poſtulare Pater ; quia ſimiles locutiones ſignificant , quod accipiat ab alio , ut faciat homines poſtulare . Sicuti Pater non dicitur mitti , quamvis operatio , ad quam aliqua Perſona mittitur , puta ſanctificatio hominis , fit a tota Trinitate ; etenim *mitti* reſpicit alterum , a quo aliquid recipiat . Idem dicitur de poſtulatione , quæ non convenit Patri , cum nihil ab alio recipiat .

15 OBJICIUNT tertiò . Qui alieno ſubditur imperio , non eſt Deus . Spiritus Sanctus alieno imperio ſubditur ; ergo non eſt Deus . *Prob. min.* Jo. 16. v. 13. *Non enim loquitur a ſemetipſo ; ſed quæcunque audiet , loquetur* . Sed qui ſolùm audita loquitur , non eſt ſui juris , ſed alieni . Ergo . Rurſus . 1. ad Corint. 2. v. 10. dicitur Spiritus *ſcrutari profunda* ; ſcrutari autem arguit ignorantiam , ſicuti afflictio arguit imperfectionem , quæ Deo non convenit ; attamen Apoſtulus ad Epheſ. 4. v. 30. inquit : *Nolite contriſtare Spiritum Sanctum Dei* ; & Iſajæ 63. v. 10. *& afflixerunt Spiritum Sancti ejus* . Ergo .

RESP.

S. Baſil lib. 5. in Eunomium Spiritus Sanctus ex proprii non loquitur, quia totum habet a Patre.

RESP. *neg. min.* Ex cujus probatione S. *Baſilius* lib. 5. in Eunomium colligit Spiritum Sanctum creaturam non eſſe; ſiquidem creatura rationalis aliquando a ſe ipſa loqui poteſt mendacium juxta illud Joan. 8. v. 44. de diabolo dicitur: *Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur*. Dicitur ergo a ſemetipſo non loqui; quia quidquid habet Spiritus Sanctus; habet a Patre per æternam proceſſionem. Sic idem *Baſilius*; quinimmo egregiè D. *Auguſtinus* tract. 99. in Joan. *Non ergo loquetur a ſemetipſo, ſed quæcunque audiet, loquetur. Ab illo audiet, a quo procedit. Audire illi ſcire eſt: ſcire verò eſſe. Quia ergo non eſt a ſemetipſo, ſed ab alio procedit, a quo illi eſt eſſentia, ab illo ſcientia, ab illo igitur audientia, quod nihil eſt aliud, quàm ſcientia.* Reſpond. ſecundo ex D. *Ambroſio* lib. de Spiritu Sancto cap. 12. *Ubi oſtenſio Spiritus, ibi Dei virtus, nec poteſt eſſe diſcretia, ubi opus unum eſt; & ideo quod loquitur Filius, loquitur Pater, et quod Pater loquitur, loquutus et Filius, & quod loquitus Pater, & Filius, loquitur et Spiritus Sanctus: Unde & de Spiritu Filius Dei dicit. Non enim loquetus a ſe, hoc eſt non ſine mea, & Patris communione. Neque enim diviſus, ac ſeparatus eſt Spiritus, ſed quæ audit loquitur; audit videlicet per unitatem ſubſtantiæ, & per proprietatem ſcientiæ.*

Æternitas totum tempus complectitur.

DICES contra primam reſponſionem: textus loquitur in futuro, *accipiet*. Ergo non loquitur de proceſſione æterna. *Reſpond.* cum æternitas totum tempus complectatur, ipſi verba cujuslibet temporis adaptari poſſe. S. Thom. 4. cont. gent. c. 23. ad 2.

Omnia corda ſcrutatur Deus, quod creaturæ non convenit.

Secundus textus ſuperius adductus nihil evincit; ſiquidem, ut habet *Epiphanius* in Ancorato; etiam Deus dicitur ſcrutari: Paralipom. 28. lib. 1. verſ. 9. *Omnia corda ſcrutatur Deus*. Pſalm. 7. v. 10. *Scrutans corda, & renes Deus*; & tamen non eſt ignorans, nec ei negatur Divinitas. Undè *Ambroſius* lib. 2. de Spiritu Sancto cap. XI. *Similiter ergo Scrutator eſt Spiritus Sanctus ut Pater, ſimiliter Scrutator ut Filius, cujus proprietate ſermonis id exprimitur, ne videatur nihil eſſe, quod neſciat, quem nihil prætereat.* *Scrutari* ergo ſumitur pro *cognoſcere*, & *penetrare*. Adde: *Paulus* ait Spiritum Sanctum non utcunque ſcrutari, ſed *ſcrutari profunda Dei*. Nulla verò creatura ſcrutatur profunda Dei. Ad ultimum textum, DICO cum D. Th. loco cit. ad 7. ea intelligi oportere de Spiritu Sancto per ſimilitudinem effectus creati; deſerit enim peccatores, ſicuti contriſtati deſerunt contriſtantes: & Pſal. 105. verſ. 40. *Iratus eſt furore Dominus in populum ſuum*. Dicitur namque iratus per ſimilitudinem effectus; quia punit: quod etiam irati faciunt.

16 OBJICIUNT quartò. Quod eſt factum, non eſt Deus. Sed Spiritus Sanctus eſt factus: ergo. *Prob. min.* Jo. 1. v. 3. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Sed inter omnia continetur etiam Spiritus Sanctus. Ergo. *Confirmatur*, quod ab alio mittitur, eſt illo inferior; ſed Spiritus Sanctus a Deo mittitur: Jo. 14. v. 26. *Paraclytus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Ergo. *Confirm.* ſecundò. Omne, quod movetur, creatura eſt. Sed Spiritus Sanctus movetur. Gen. 1. v. 2. *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*. Ergo. *Confirm.*

A tertiò. Qui loquitur per Prophetas eſt Spiritus Sanctus. Sed qui loquitur per Prophetas eſt creatura. Ergo &c. *Minor oſtenditur* ex Zachar. 4. v. 5. *reſpondit Angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me*. Sed Angelus eſt creatura. Ergo.

Spiritus Sanctus non eſt factus.

RESPOND. *nego min.* Nec inducta auctoritas aliquid evincit; intelligitur enim de his, quæ facta ſunt, ut explicat *Nazianzenus* Orat. 5. de Theologia: Spiritus verò Sanctus, non eſt factus, ideo non continetur in illa particula *Omnia*, ſicuti non continetur Pater, de quo idem argumentum retorqueri poſſet. Ad primam confirm. *negatur*, quod miſſio arguat inferioritatem, cum ſolùm prioritatem originis deſignet; ſicuti patet

Per Spiritum intelligitur aliquando aer.

B in Verbo, quod miſſum a Patre dicitur, quin inferius credatur. Ad ſecundam *negat. min.* Quia per Spiritum ibi intelligitur aer, qui habet naturalem locum ſuper aquas. Si autem velimus intelligere talem locum de Spiritu Sancto, ea locutio eſt metaphorica, & per ſimilitudinem: ſicut illa Gen. 18. v. 21. *Deſcendam, & videbo, utrum clamorem opere compleverint*. Ad tertiam *conc. majorem* intellectam de loquente principaliter: & *neg. min.* Ad probationem, DICO cum Athanaſio ad Serapionem, verè Angelum fuiſſe, qui locutus eſt Zachariæ: paſſim habemus divinas locutiones per Angelos ad homines delatas; & tunc

C locutio illa principaliter eſt a Spiritu Sancto miniſterialiter ab Angelo.

DICES. Locutio illa non erat ad Zachariam, ſed in Zacharia; ergo non erat Angelus. Nullum enim habemus exemplum in Sacro Codice, quod Angelus bonus in hominem intraverit. Sed contra: ergo neque fuit alia creatura, cum ibi non fiat mentio niſi de Angelo. Igitur tenendum, Angelum fuiſſe. Nec abſurdè dixeris Angelum in Zacharia locutum (nec quæro alia in Scripturis exempla) ſicut Angelus malus in obſeſſis loquitur.

Baſilius in editione Pariſienſi apud Michaelem Sonnium Homil. 17. in S. Baptiſ.

D 17 OBJICIUNT 5. D. *Baſilius*, & *Nazianzenus* Spiritui Sancto Divinitatem negant. Ergo. *Probatur ant.* D. Baſilius Homil. 17. in Baptiſma. *Neque alienus eſt a gloria Dei Spiritus, ex ineffabili ore ineffabiliter prolatus, neque ipſe Deus eſt, ſed Dei Spiritus, & apud Deum, qui & a Deo mittitur, & per Filium nobis ſuppeditatur.* Nazianzen. lib. 5. de Theol. circa initium: *At verò noſtri Sapientes, partim vim quandam, & facultatem Ipſum exiſtimarunt, partim creaturam, partim Deum* &c. Ergo.

Baſilius, & Nazianzen. acerrimi Divinitatis Propugnatores.

RESP. *Baſilium*, & *Nazianzenum* acerrimos fuiſſe propugnatores Divinitatis Spiritus Sancti, ut mox vidimus. Quando igitur *Ba-*

E *ſilius* negat Spiritum eſſe Deum, loquitur de virtute, & dono creato Spiritus Sancti, ſcilicet de Gratia, & Charitate, quæ animabus juſtis infunditur, ſub quibus donis dicitur ad extrà, ſeu viſibiliter mitti. *Nazianzenus* verò refert aliquorum Neophitorum ſenſum in Sacra Scriptura modicè verſatorum; vocat autem eos ſapientes ironico quodam modo, qui ob perfunctoriam quandam Scripturæ notitiam tumidi ſe magiſtros crederent. Cæterùm loquens de veris ſapientibus habet *Baſilius* lib. 2. contra Eunomium circa finem: *Ex quo prædicatio veritatis denunciatur neminem in hodiernum uſque*

diem

Digitized by Google

dium audivimus, qui Spiritum Sanctum creaturam appellaſſet. Hinc redarguitur audax dictum Eraſmi in Præfatione ad lib. Hilarii: *Audemus Spiritum Sanctum nominare Deum, quod veteres auſi non ſunt*.

CONTROVERSIA II.

AN SPIRITUS SANCTUS SIT PERSONA SUBSISTENS.

Macedoniani docent Spiritum Sanctum non eſſe ſubſiſtentē Perſonam. Abailardus mundi animam. Forellus motum quemdā creatum. Blandrata Patris virtutem. Somerus occultam Dei virtutem Spiritū Sanctum aſſeruerunt.

QUidam ex Macedonianis apud D. *Thom.* 4. contra Gent. c. 18. docuerunt Spiritum Sanctum non eſſe Perſonam ſubſiſtentem, ſed accidentalem perfectionem mentis a Deo donatam. Cui ſententiæ addidit *Abailardus* (ut refert D. *Bernardus* in epiſtola quadam ab Innocentium Papam, quæ eſt ordine 190.) eſſe mundi animam. *Guillelmus*, *Forellus* motum quemdam eſſe in rebus creatum Spiritum Sanctum affirmat. Sic *Petrus Carolus* in ſummâ gallicâ: *Blandrata* in diſp. Albana negans eſſe Perſonam, ipſum Patris virtutem dicit. *Joannes Somerus Pirnenſis* ſubſiſtentem rejicit, occultamque Dei virtutem eſſe contendit. Alios plures ex Modernis Pneumatomachos miſſos facio.

Sicuti ſubſiſtentes Perſonæ ſunt Pater, & Filius, ſic & Spiritus Sanctus.

18 DICO. Spiritus Sanctus non eſt accidentalis aliqua Perfectio, ſed Perſona ſubſiſtens; breviter oſtenditur ex dictis. Pater, & Filius ſunt Perſonæ ſubſiſtentes. Sed Spiritus Sanctus cum Patre, & Filio connumeratur; ergo eſt Perſona ſubſiſtens. Niſi enim eſſet Perſona ſubſiſtens, inter Perſonas ſubſiſtentes connumerari non poſſet. *Minor habetur* prima Jo: 5. v. 7. *Tres ſunt, qui dant teſtimonium in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt*: Matth. c. 28. v. 19. *Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ergo.

Spiritus Sanctus non eſt eſſentia Patris, & Filii.

Nec dicas his locis ſolùm colligi Spiritum Sanctum Patris, & Filii eſſentiam eſſe, non verò Perſonam ab utroque diſtinctam; repugnat namque Scripturæ apertè docenti a Patre procedere, & a Filio, ut Jo: 15. v. 26. *Spiritum veritatis, qui a Patre procedit*; & infra clarius patebit. Eſſentia autem nec a Patre, nec a Filio procedit, ſed Perſona ab utroque diſtincta.

Quæ ſunt propria ſubſiſtentium Spiritui Sancto tribuuntur.

19 CONFIRM. PRIMO. Quæ in Scriptura Spiritui Sancto tribuuntur, omnino ſubſiſtentis propria ſunt; ergo Spiritus Sanctus eſt Perſona ſubſiſtens: *Anteced. prob.* 1. ad Corinth. 2. verſ. 10. *Spiritus enim omnia ſcrutatur etiam profunda Dei*. Act. 15. v. 28. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis nihil ultrà imponere vobis oneris*. Ibid. 13. v. 2. *Dixit illi Spiritus Sanctus ſegregate mihi Barnabam, & Saulum ad opus, ad quod aſſumſi eos*. Sed hæ aliæque id genus locutiones non niſi da ſubſiſtentibus admitti poſſunt. Ergo.

Operari ex arbitrio propriæ voluntatis, eſt proprium Perſonæ ſubſiſtentis.

20 CONFIRM. SECUNDO. Quod ex ſuæ voluntatis arbitrio operatur, non eſt accidentalis perfectio, ſed ſubſiſtens Perſona; atqui Spiritus Sanctus ex arbitrio ſuæ voluntatis operatur juxta illud prim. ad Cor. 12. v. 11. *Hæc omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens ſingulis pro ut vult*; & Jo. 3. v. 6. *Spiritus ubi vult, ſpirat*. Ergo.

Perfectiones humanę mentis nobis a Spiritu Sancto donantur.

21 CONFIRM. TERTIO. Cauſa omnium accidentalium perfectionum humanæ mentis eſſe nequit mentis perfectio accidentalis. Sed Spiritus Sanctus omnium perfectionum humanæ mentis cauſa eſt. Ergo. *Prob. mio.* 1. ad Corinth. 12. verſ. 8., & ſeq. Omnia mentis dona nobis a Spiritu Sancto donari aſſerit Apoſtolos: *Alii quidem per Spiritum datur ſermo Sapientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem Spiritum, alteri Fides in eodem Spiritu* &c.

Spiritus Sanctus non eſt mundi anima.

22 *Probatur ſecundo* ſpecialiter contra *Abailardum*. Si Spiritus Sanctus eſſet mundi anima, eſſet mundi limitibus incluſus, circumſcriptus, atque definitus: ſicut anima noſtra in corpore includitur, circumſcribitur, & definitur. Sed hoc repugnat Divinitati, quam Spiritui Sancto in ſuperiori Controverſia convenire oſtendimus. Ergo.

HÆRETICORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR.

Spiritus Sanctus non eſt ſubſtantialiter multiplicabilis, diviſibilis &c.

23 OBJICIES PRIMO. Nihil multiplicabile, aut diviſibile eſt Perſona ſubſiſtens. Sed Spiritus Sanctus eſt multiplicabilis, & diviſibilis. Ergo non eſt Perſona ſubſiſtens. *Minor habetur* tum 4. Reg. 2. verſ. 5. *Obſecro, ut fiat in me duplex Spiritus tuus*: ſic *Eliſæus* ad Eliam, cui iſte reſpondit: *Si videris me, quando tollar a te, erit tibi, quod petiſti*: tum Num. 11. verſ. 16. Ubi ad Moyſen loquitur Deus: *Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, & auferam de Spiritu tuo, tradamque eis*. Ergo.

RESP. *nega min.*, nec probatio urget; quia citati textus non loquuntur de Spiritus Sancti ſubſtantia, ſed de effectibus, quos in nobis operatur: iſti multiplicari, augeri, auferri, dividi poſſunt: & ſicuti gratia ſanctificans, quæ eſt participatio divinæ naturæ, multiplicatur, augetur, quin natura divina multiplicetur, & augeatur; ſic effectus Spiritus Sancti augeri, & multiplicari poſſunt, quin ipſe Spiritus ſubſtantialiter multiplicetur, & augeatur. *Notandum* tamen eſt: Spiritus ſecundum ſuum effectum, non dicitur dividi, aut multiplicari &c. ad hunc ſenſum, quod idem numero, quod uni datur, alteri vel ſecundum partem, vel ſecundum totum concedatur, ſed ſolùm, quod conſimiles effectus in uno producantur, ac in alio. Quare non partem Spiritus Moyſis ſeptuaginta viris dedit, nec eundem individualem Eliæ ſpiritum Eliſæo duplicare voluit, ſed de conſimilibus donis divinæ locutiones procedunt.

24 OBJIC. SECUNDO. Si Spiritus Sanctus eſſet ſubſiſtens Perſona, voluntati humanæ non ſubjiceretur modo, quo ſcientia ſubjicitur; ſed ita ſubjicitur. Ergo. *Minor oſtenditur*. 1. ad Cor. 14. v. 32. *Spiritus Prophetarum ſubjecti Prophetis*. Sed Spiritus Prophetarum eſt Spiritus Sanctus. Ergo.

Spiritus Prophetiæ non ſubjicitur abſolutè hominibus, ſed ſolū quo ad examen, & probationem.

RESP. *neg. min.* Quia mens D. *Pauli* non eſt Spiritum Sanctum ſubdi hominibus, ſed doctrinam Prophetarum eſſe dijudicandam ab aliis Prophetis, vera ne ſit, an falſa. Multi namque prophetant, ideſt docent in nomine Chriſti, & tamen pſeudoprophetæ ſunt. Quare non omnis doctrina eſt abſolutè admittenda,

prius

prius probanda, atque examinanda, ut habetur 1. Joan. 4. v. 1. *Nolite omni Spiritui credere, ſed probate Spiritus, an ex Deo ſint*. Hoc igitur modo Spiritus prophetiæ ſubditur Prophetis, quod in ſupradicto capite notavit idem Apoſtolus v. 29. *Prophetæ duo, vel tres dicant, & alii dijudicent*.

Spiritus Sanctus dicitur in Scripturis aliquid Dei.

25 OBJIC. TERTIO. Frequenter in Scripturis Spiritns Sanctus non dicitur abſolutè Deus, ſed ſolùm aliquid Dei; ergo non eſt niſi accidentalis quædam perfectio a Deo deſcendens. *Antec. habetur* iis locis omnibus, ubi appellatur non abſolutè Spiritus, ſed connotativè Spiritus Dei: & in Joele cap. 2. v. 28. *Effundam Spiritum meum ſuper omnem carnem*. Inſuper 2. ad Cor. 1. v. 5. dicitur *Pignus*. Pignus autem eſt dumtaxat aliqua pars pretii.

RESP. *neg. ant.*, nec probationes quicquam evincunt. Non prima; quia etiam Verbum pluries dicitur Filius Dei, quin arguatur non eſſe Perſonam ſubſiſtentem. Si attendamus igitur Scripturas, idem eſt Spiritus Sanctus, & Spiritus Dei. Matth. 10. v. 20. dicit Dominus: *Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*. Hinc Marci 13. verſ. 11. *Non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus Sanctus*; & clarius 1. Corinth. 2. v. 10. *Nobis revelavit Deus per Spiritum Sanctum: Spiritus enim ſcrutatur omnia*: Inde v. 11. *Ita, & quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei*. Si ergo Spiritus Sanctus eſt Perſona ſubſiſtens, & aliundè idem eſt Spiritus Sanctus, ac Spiritus Dei, apertè conſtat, quod non ſit accidentalis Dei perfectio a Deo deſcendens, ſed verè, & propriè Perſona ſubſiſtens. Secunda probatio ex *Joele* explicatur a D. *Thoma* de miſſione Spiritus Sancti a Patre hominibus facta per dona gratiæ effundendo Chariſmatum abundantiam. Quinimmò non ſolùm eſt ſenſus, quod aliquid ſui Spiritus effundat in homines per Chariſmatum dona, ſed quod totam ſubſtantiam Sancti Spiritus juſtis donet, dum gratiam, & charitatem largitur. Ubi enim Charitas eſt, ibi Deus eſt juxta illud: *Deus Charitas eſt, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: & alibi: *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*; quæ omnia ſpecialiter de Spiritu Sancto dicuntur; cum gratia, & Charitas ipſi peculiariter attribuantur.

Idem eſt Spiritus Sanctus, & Spiritus Dei.

Ad tertiam probationem *reſpondet Athanaſius* lib. de communi eſſentia Trinitatis, quod licet pignus eſſet tantum pars pretii; non tamen evincitur Spiritum Sanctum eſſe formam accidentalem, cum etiam Deus pars in Scripturis vocetur. Pſalm. 15. v. 5. *Dominus pars hæreditatis meæ*; nec tamen dicitur forma accidentalis. S. *Paſchaſius* verò in libris de Spiritu Sancto attendens Spiritum Sanctum pignus vocari probè colligit Deum eſſe; quia pignus ſolet eſſe ſaltem æquale dato; cum igitur Spiritus Sanctus aſſeritur pignus Dei, erit Deo æqualis; ſed de hoc clarius infrà.

Spiritus Sanctus cum ſit Pignus Dei, eſt Deus.

26 OBJIC. QUARTO. Spiritus Sanctus comparatur rebus, quæ non ſunt ſubſiſtentes; ergo non eſt Perſona ſubſiſtens: *ant. prob.* Joan. 3. v. 5. comparatur aquæ. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cælorum*; & Luc. 11. v. 20. comparatur digito: *Si in digito Dei Dæmonia ejicio*. Conſtat autem nec aquam eſſe perſonam, nec digitum.

Spiritus Sanctus eſt digitus Dei.

RESP. perperam ab Hæreticis iſtæ ſimilitudines exponuntur, cum potius per ipſas in cognitionem Divinitatis Spiritus Sancti deveniamus. Uudè ad primum *reſpondet Paſchaſius* lib. 2. de Spiritu Sancto cap. 5. ſenſum eſſe, regenerationem ſpiritualem non haberi, niſi per aquam virtute Spiritus Sancti ſanctificatam, & elevatam, ex qua arguitur Spiritum Sanctum Deum eſſe. Si enim habet virtutem ſanctificandi aquam in ordine ad ſpiritualem generationem, quæ aquæ vires excedit, perneceſſariò eſt Deus, cum ſanctificare principaliter ſolius Dei proprium ſit; ſi autem eſt Deus, eſt Perſona ſubſiſtens. Ad ſecundam idem *Paſchaſius reſpondet* lib. 1. cap. 7., quod ex allato textu contrarium deducitur. Si enim digitus Dei eſt, Deus eſt; nihil enim eſt in Deo, quod non ſit Deus; & cum ſit in Deo per modum procedentis, debet eſſe ſubſiſtens Perſona.

Spiritus Sanctus ſanctificat aquam in ordine ad ſpiritualem generationem.

27 OBJIC. QUINTO validiùs. In Scriptura Sacra, in Eccleſiæ Hymnis, & apud Sanctos Patres, Spiritus Sanctus vocatur donum Dei; ſed donum Dei non eſt niſi perfectio quædam accidentalis humanæ mentis, quæ enim in ordine ſpirituali a Deo nobis donantur, qualitates ſunt, ùt gratia, charitas, & ſimilia; ergo etiam Spiritus Sanctus, qui eſt donum Dei, non erit Perſona ſubſiſtens, ſed quædam qualitas ſupernaturalis, ſeu accidentalis perfectio.

Reſp. huic argumento ex D. *Auguſtino* lib. 15. de Civit. Dei cap. 15. S. *Thomas* 1. par. quæſt. 38. art. 1. ſed contra. *Sicut corpus carnis nihil aliud eſt, quam caro: ſic donum Spiritus Sancti nihil aliud eſt, quam Spiritus Sanctus*. Sed Spiritus Sanctus eſt nomen perſonale; ergo & donum Dei. Deinde in reſponſione ad primum, *reſpond.* donum Dei poteſt ſumi dupliciter, & ſubſtantialiter, & accidentaliter. Si donum Dei ſumatur ſubſtantialiter, tunc non diſtinguitur a Spiritu Sancto, ſed eſt ipſemet Spiritus Sanctus, ut docet D. Th. 1. p. q. 38. art. 1. *Sic donum Spiritus Sancti nihil aliud eſt, quam Spiritus Sanctus*. Si ſumatur accidentaliter, tunc non eſt niſi aliquid creatum, & eſt aliqua perfectio accidentalis humanæ mentis. Spiritus Sanctus igitur utroque modo dicitur donum Dei, primo modo ſubſtantivè, & ſic eſt perſona ſubſiſtens. Si ſecundo modo, eſt quid accidentale, ſed non deſtruit Catholicam veritatem. *Secundo reſpondetur* ex eodem D. Th. loco citato tripliciter poteſt aliquid habere rationem doni, & alteri donari. *Primò* per identitatem, quomodo quis ſe ipſum alteri donat. *Secundò*, ut poſſeſſio, quo pacto ſervus dicitur eſſe Domini. *Tertiò* per originem, quo modo filius dicitur eſſe patris. Si primo, & tertio modo ſumatur donum, eſt perſona ſubſiſtens: ſi vero ſecundo modo, donum eſt aliquid creatum, & accidentalis perfectio rationalis creaturæ. Et in reſponſ. ad quartum, oſtendit, quare dicatur Spiritus Sanctus donum ab æterno, licèt ſolum detur in tempore: *Donum non dicitur ab eo, quod actu datur, ſed in quantum habet aptitudinem, ut poſſit dari, unde ab æterno Divina Perſona dicitur donum, licet ex tempore detur*.

DI-

Verbum non dicitur donum Dei ſicuti Spiritus Sanctus.

DICES : æquè Filius habet eſſe per originem a Patre, ac Spiritus Sanctus a Patre, & Filio : Sed Filius non eſt donum Dei ; ergo neq; Spiritus Sanctus . Ergo non eſt donum Dei per hoc , quod ſit ab illo per proceſſionem ; ſed quia eſt accidentalis perfectio .

Sed contrà . D. Thom. in laudata quæſt. art. 2. ad primum rationem reddit , cur Spiritus Sanctus dicatur donum , non verò Filius: *Sicuti Filius , quia procedit per modum Verbi , quod de ratione ſua habet , quod ſit ſimilitudo principii , dicitur propriè Imago : licèt etiam Spiritus Sanctus ſit ſimilis Patri : ita etiam Spiritus Sanctus , qui a Patre procedit , ut amor dicitur propriè donum , licèt & Filius detur* . Ibique oſtendit Spiritui Sancto primi doni rationem convenire , quia amor habet rationem primi doni , per quod omnia gratuita donantur . Videatur D. *Thomas* citatà quæſt. art. 1. & 2.

CONTROVERSIA III.

AN UNA TANTUM DETUR PROCESSIO IN DIVINIS .

28 INter alia argumenta , quibus ducti Ariani , & Macedoniani veteres , ut habemus ex *Baſilio* , & aliis Patribus , & neoterici Tranſylvani Spiritus Sancti Divinitatem impugnant , illud eſt , quòd una natura non eſt , niſi uno modo communicabilis ; quare cum natura Divina ſit Filio communicata , Spiritui Sancto communicari nequit , eaque propter Deus eſſe non poſſit . Ut hoc igitur argumentum diſſolvatur , ſequentem controverſiam inſtituo , quam utpote a Scholaſticis luculentiſſimè actam , præpete attingam calamo .

Ut ad intelligendum res fiat illuſtrior ; ſuppono proceſſiones in Divinis eſſe actus immanentes intellectus , & voluntatis divinæ . In Scripturis ſiquidem Filius vocatur *Verbum* . Eccleſiaſtici 1. & Jo. 1. *Sapientia* . Prov. 8. *Veritas* . Jo. 14. ſimiliter Spiritus Sanctus dicitur *Charitas* , ut prima Jo. 4. v. 7. *Diligamus nos invicem , quia Charitas ex Deo eſt* : ſed Verbi Sapientia , & Veritatis productio eſt per intellectum , ſicuti Charitatis per voluntatem : ergo iſtæ proceſſiones ſunt actus intellectus , & voluntatis . Hanc veritatem docent communiter Patres , ut Cyrillus Alexandrin. lib. 1. in Jo. cap. 5. *Filius appellatur Verbum , & Sapientia , quoniam ex intellectu immediatè , atque indiviſibiliter eſt* . *Auguſtinus* de Trinit. lib. 15. cap. 10. uſq. ad 16. *Hilarius* lib. 2. de Trinitate circa medium . *Hieronymus* ad Principium, aliique communiter . Item de Spiritu Sancto dicunt per actum voluntatis procedere , ut laudat. *Auguſtin.* de Trinit. lib. 9. cap. 12. *Anſelmus* in Monologio cap. 50. , & alii , qui apud Salmaticenſes noſtros de hoc tractantes videri poſſunt . His poſitis .

29 DICO PRIMO . Præter *Proceſſionem Verbi in Divinis , datur alia proceſſio Spiritus Sancti* . PROB. PRIMO . Sicut Scriptura tribuit Verbo proceſſionem a Patre : ita tribuit Spiritui Sancto . Sed quia Verbo tribuit proceſſionem a Patre , admittitur una proceſſio , quæ per intellectum dicitur ; ergo , quia tribuit proceſſionem Spiritui Sancto , alia admitti debet , quæ per voluntatem dicatur . *Minor* quo ad primam partem ſupponitur : quo ad ſecundam
A oſtenditur : Jo: 15. v. 26. habetur : *Spiritum veritatis , qui a Patre procedit* : & 14. v. 16. *Ego rogabo Patrem , & alium Paraclytum dabit vobis* : Ubi manifeſtè apparet Spiritum Sanctum alium eſſe a Filio , & a Patre procedere . Conſtat ulteriùs ex Patribus . Jo: 16. v. 14. Chriſtus Dominus de Spiritu Sancto dicit : *Ille me clarificabit , quia de meo accipiet* : Quem locum *Auguſtin.* Tract. 100. in Joan. , & *Hilar.* de Trinit. lib. 8. de æterna proceſſione Spiritus Sancti a Patre , & Filio explicant : ad Rom. 8. v. 9. *Si quis autem Spiritum Chriſti non habet ; hic non eſt ejus* : ubi dicitur Spiritus Chriſti , quia a Patre , Filioque procedit , & clarè de-
B notat Concilium Alexandrinum in epiſt. 10. Cyrilli ; Quibus omnibus accedit Symboli Niceni auctoritas . *Qui a Patre , Filioque procedit* ; & Symboli Athanaſii : *Spiritus Sanctus a Patre , & Filio , non factus , nec creatus , nec genitus , ſed procedens* . Ergo .

Datur in Deo duplex potentia formaliter immanens , intellectus ſcilicet , & voluntatis .

30 PROB. SECUNDO ratione deſumpta ex D. *Auguſtino* lib. 9. de Trinitate cap. 12. & D. *Thoma* 1. p. q. 27. art. 3. In Divinis datur duplex potentia immanenter perfectè operativa : ergo datur duplex proceſſio . *Antecedens* demonſtratur naturali lumine . Deus eſt ens perfectiſſimum intellectuale . Sed omne ens perfectiſſimum intellectuale , neceſſariò habere
C debet duplicem potentiam immanenter perfectè operativam , intellectum ſcilicet , & voluntatem . Ergo . *Prob. min.* Implicat , quod ſit natura aliqua intellectualis , & non ſit intellectiva , & careat vi cognoſcitiva . Sed ubi eſt vis intellectiva , & cognoſcitiva , ibi etiam eſt vis appetitiva . Ergo . *Prob. min.* Ipſum intelligere virtutis intellectivæ , cum ſit perfectum , & jucundum , eſt etiam amabile ; ſed non eſt amabile , niſi a vi appetitiva . Ergo . Hocque manifeſtius fit advertendo , quod omni enti inditum eſt appetere ſuam perfectionem , ſi non habet , vel in eà quieſcere , ſi habet modo proprio ſuæ naturæ : ergo etiam
D ens intellectuale appetit ſuam perfectionem modo ſibi proprio . Sed modus proprius appetendi entis intellectivi eſt per appetitum elicitum , ſeu per voluntatem : ergo . Ulteriùs , quia ens naturale eſt in actu ultimatè completum per formam naturalem , habet naturalem appetitum ſuæ perfectionis : ergo quia ens intellectivum eſt in actu ultimatè completum per formam intelligibilem , ideſt per cognitionem veri , habere debet appetitum rationalem ſuæ perfectionis . Deinde repugnat dari voluntatem in Deo eorum , quæ ſunt extra ipſum , & non dari voluntatem eorum , quæ ſunt intra ipſum . Amor enim aliorum , oritur ab amo-
E re ſui ; ſed Deus habet voluntatem eorum , quæ ſunt extra ipſum , ut habetur ad Theſſalonic. 4. v. 3. *Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra* : & ad Rom. 12. v. 2. *Ut probetis , quæ ſit voluntas Dei* . Tandem ad Rom. 26. v. 42. *Fiat voluntas tua* ; ergo etiam voluntatem eorum , quæ ſunt intra ipſum . Ergo .

Non minùs eſt fœcunda voluntas , quàm intellectus ,

Prob. nunc conſeq. Proceſſio ad intra contraponitur proceſſioni ad extra . Atqui proceſſio formaliter ad extra eſt a potentià operante ad extra tum actionem , tum terminum actionis , ut inductione conſtat . Ergo proceſſio formaliter ad intra eſt a potentia operante

ad intra tum actionem, tum terminum actionis. Sed ubi eſt multiplex potentia formaliter operans tranſeunter, adeſt etiam multiplex proceſſio ad extra. Ergo ubi fuerit multiplex potentia formaliter immanens, aderit quoque multiplex proceſſio ad intra. Ergo cum Deo inſit multiplex potentia formaliter immanens, ſcilicet intellectus, & voluntas, inerit duplex proceſſio.

31 Illuſtratur argumentum. PRIMO. Non minus voluntas in Divinis eſt potentia immanens, & fœcunda, quàm intellectus. Sed propter fœcunditatem intellectus admittitur proceſſio per intellectum; ergo propter fœcunditatem voluntatis eſt admittenda proceſſio per voluntatem. *Major*, quo ad fœcunditatem intellectus nil cuiquam negotii faceſſit: quo ad voluntatem verò pariter eſt certiſſima. Nam potentia volitiva verſatur circa bonum, quod ex naturâ ſuâ eſt diffuſivum, & operatur principaliter per amorem, qui eſt fons, & origo cujuslibet communicationis: ergo voluntas perfectiſſima eſt perfectiſſimè amativa; ergo perfectiſſimè communicativa, atque adeo perfectiſſimè fœcunda. SECUNDO. Ex eo, quod cognitum inſit cognoſcenti per Verbum productum, colligitur, cognitum divinum ineſſe cognoſcenti divino per Verbum Divinum productum; Sed etiam amatum ineſt amanti: ergo per aliquid productum; ergo amatum divinum inerit amanti divino per aliquid divinum productum. *Min. habetur* in Scripturis. 1. Joan. 4. v. 16. *Qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Ad Philipp. 1. v. 7. *Eo quod habeam vos in corde per amorem*. Cant. 8. verſ. 6. *Pone me ùt ſignaculum ſuper cor tuum*. Igitur ſicuti amans eſt in amato, ita amatum eſt in amante. *Prima conſeq.* ſtat ex paritate; ſicut enim, ut cognitum conſtituatur intra intellectum, & trahatur ab intellectu, non ſufficit intellectio, ſed debet Verbum produci; ita ut amatum ſit in amante, & trahat ad ſe amantem, non ſufficit volitio, & amor, ſed inſuper requiritur aliquid aliud productum; quæ ratio, ut clarior explendeſcat.

Sicuti cognitum eſt in cognoſcente, ita amatum eſt in amante.

32 NOTO hoc eſſe diſcrimen inter terminum productum ab intellectu, & terminum productum a voluntate, quòd ille eſt ſimilitudo actualis objecti, immo ipſum objectum in eſſe intelligibili, & ratio ſub qua, ſeu medium, in quo objectum, ejuſque veritatem contemplatur. Intellectus enim non tendit in objectum, ut illud habeat, & poſſideat, ſed ut cognoſcat, & ejus verum apprehendat: terminus verò a voluntate productus non eſt ſimilitudo objecti, nec ratio, ſub qua attingit objectum, & bonum; ſed quidam impulſus, ſeu pondus, ut dicebat *Auguſtinus*, quo fertur ad objectum, & ab objecto trahitur; amari namque non eſt trahi, ſed trahere; hinc eſt, quod non habet veram rationem termini, ſed viæ, & tendentiæ ad objectum, ſeu habitudinis, & convenientiæ ad illud: ac proinde non habet proprium nomen, & nomine operationis, & amoris a S. *Thoma*, aliiſque ſolet appellari. Secus accidit in termino intellectus; ille enim habet nomen, & rem termini propter dicta, adeoque ſolùm notionaliter dicitur, amor verò eſſentialiter, & notionaliter; quia per ſe primò ſignificat ipſum actum amoris, & ſecundariò aſſumitur ad ſignificandum impulſum, & prædictam tendentiam.

Notandum circa terminum productum ab intellectu, & voluntate.

33 Ex quibus intelligitur ſenſus illius axiomatis *Intellectus trahit ad ſe res, ſecus voluntas*. Quia licet objectum in utraque potentia ſit, in intellectu tamen eſt tanquam imago formalis ſui, in qua, ut in medio *quo* intellectus veritatem contemplatur, quæ contemplatio eſt finis ipſius. Objectum verò voluntatis eſt in ea tanquam in via, in inclinatione, & pondere, quo fertur ad poſſeſſionem amati; & ideo dicitur ferri ad extra.

Explicatur illud, intellectus trahit ad ſe res, ſecus voluntas.

REFELLUNTUR HÆRETICORUM ARGUMENTA.

34 OBJICIES PRIMO. Uni naturæ unicus modus convenit communicabilitatis, ſed natura divina eſt una, ergo unicum habet modum communicabilitatis; ſed eſt Verbo communicata; ergo non eſt Spiritui Sancto communicabilis. *Major prob.* Actiones communicantes non ſunt multiplicabiles, niſi multiplicatis terminis formalibus; ſed termini formales non multiplicantur, cum unicus ſit, videlicet natura. Ergo.

RESP. Verum eſt, quod uni naturæ non convenit niſi unicus modus communicabilitatis; ſi loquamur de natura limitata, ſecus ſi loquamur de natura infinita, & quæ habet ſuum eſſe in ordine intellectivo, & quidem perfectiſſimo. Cum enim eſſentialiter ordo intellectivus duplicem habeat potentiam operativam immanentem, duplicem quoque habet modum communicabilitatis; & cum aliàs in Deo operari ſit ſuum eſſe, ſequitur, quod natura communicetur per identitatem, ac proindè tam Verbum, quam Spiritus Sanctus procedant ùt Deus.

Natura, quæ habet ſuum eſſe in ordine intellectivo dupliciter communicabilis eſt.

DICES: etiam naturæ infinitæ non competit niſi unicus modus communicandi: quod enim natura creata ſit finita, habet unicum modum communicandi finitè; ergo etiam quòd natura divina ſit infinita, habebit unicum modum communicandi infinitè. *Reſpond.* Eſſe de ratione naturæ communicari proportionatè ad naturam; unde ſi natura petat communicari pluribus modis, ita debet communicari. Natura divina, cum habeat duplicem potentiam formaliter immanentem, & exigentem productionem termini, ideo petit duplicem communicationem; hæc autem exigentia non datur in natura finita.

35 OBJIC. SECUNDO. Proceſſio Verbi eſt infinita in ratione proceſſionis, ergo natura divina, quæ communicatur Verbo, non eſt ulteriùs communicabilis. *Anteced.* eſt certum, aliter, ſi proceſſio Verbi eſſet finita, non poſſet per identitatem convenire naturæ divinæ. *Conſeq. probat.* Hoc ipſo, quod eſt infinita in linea proceſſionis exhaurit totam vim communicativam, ſicut quia omnipotentia eſt infinita, non datur duplex omnipotentia.

RESP. *conc. ant.* Loquendo de proceſſione Verbi formaliter ſecundùm ea, quæ importat ex ſua ſpeciali linea; non verò in linea quaſi ſubalterna proceſſionis; in hac enim non eſt infinita poſitivè, ſed ſolùm negativè, quatenus non dicit poſitivos terminos finitantes. Cæterum

Proceſſio Verbi eſt infinita, & incommunicabilis in linea atoma, non verò in linea quaſi ſubalterna.

tum non includit omnem rationem ſpectantem ad quemlibet modnm proceſſionis . Quod conſtat ex adducto exemplo de omnipotentia, quæ in linea ſoa atoma eſt poſitivè infinita, & Immultiplicabilis , in lincà autem attributi , non comprehendit qnidquid ſpectat ad omne attribntum , & ideo alia dantur attributa præter nmnipotentiam . Sic proceſſio Verbi eſt infinita poſitivè in linea ſua atoma , & eſt immultiplicabilis ; relinquit tamen, qnod detur alia proceſſio per voluntatem .

36 OBJIC. TERTIO . Semel communicata natura divina , quantum commnnicabilis eſt , neqnit ulterius communicari . Sed Verbo divino communicatur natura divina quantum commnnicabilis eſt ; ergo nequit ulterius communicari . *Prob. min.* Verbnm per proceſſionem recipit omnem excogitabilem perfectionem ; aliter eſſet imperfectum ; ſed niſi communicaretur natura divina quantum communicabilis eſt , non reciperet nmnem excogitabilem perfectionem . Ergo .

Natura Divina communicatur Verbo quantum communicabilis eſt .

RESP. *diſt. maior.* Communicata divina natnra quantum commnnicabilis eſt , tam quo ad modum , qnàm quoad ſnbſtantiam nequit ulterius communicari *conc. maj.* Communicata natura divina quantum commnnicabilis eſt quoad ſubſtantiam , ſed non qnoad modnm *neg. major.* , & eodem modo diſtincta minore , negatur conſeq.. Ut ergn Verbnm recipiat omnem excogitabilem perfectionem ſnæ lineæ , ſufficit , quod ei communicetur natura divina quantum communicabilis eſt commnnicabilitate propria Verbi , ideſt per intellectum , non verò per voluntatem .

37 OBJIC. QUARTO contra dicta : Si Verbo non communicatur natura ſub omni modo , proceſſio in divinis non erit ſolum duplea , ſed multiplex ; hoc admitti non poteſt. Ergo . *Probatur ſequela* . Ideo non commnnicatur omni modo , qnia præter cognoſcere , datur etiam velle ; ſed in dlvinis datur multiplea cognoſcere , & velle , ùt cognitio Dei , & volitio Dei , & cognitio , & volitio creaturarum , Immo præter intellectum , & voluntatem dantur alia attribnta operativa . Ergo .

Proceſſio in Divinis ſolū poteſt eſſe duplex .

RESP. *neg. ant.* & ad probationem dico . Cnm cognitio prodnctiva Verbi ſit cognitio perfectiſſima , & comprehenſiva , debet attingere omne cognoſcibile , quod ſaltem neceſſariò repræſentatur a Verbo . Cognitio autem comprehenſiva complectitur non ſolum ens divinnm , ſed etiam creatum , ſaltem neceſſariò connexnm cum divina eſſentia . Unde non datur multiplex cognoſcere fœcundnm, & eodem modo loquimur de velle productivo Spiritus Sancti ; ſe extendit enim ad omne volibile divinum , & ad omne volibile creatum , nec datnr dnplcs velle fœcundnm . Ad Id , quod additur , concedo dari alia attribnta operativa ; ſed hæc non ſunt formaliter Immanentia , ſed virtualiter tranſeuntia , & virtualiter ſpecificata a creaturis , ac proindè ſolùm motivè , & finalizativè ſiſtunt In Deo , non verò terminativè . Ad hoc autem , ut aliqua potentia fundet proceſſionem ad intra , debet eſſe formaliter immanens , ideſt tam motivè , qnam terminativè ſiſtens ad intià . Hujuſmodi autem in divinis eſt tantùm dnplex , intellectus , & voluntas , ideoque duplex tantùm modus communicabilitatis . Adde : etiamſi daretur aliqna alia operatio ad intra , hæc tamen non probaret darI alias proceſſiones , quia illæ operationes non eſſent niſi modificationes intellectionis , & volitionis ; eſſent enim operationes attributorum , quæ ſont modificationcs volnntatis , & intellectus , ſeu , ut ita dicam, habitus illarum poteutiarum .

Cognitio productiva Verbi eſt comprehenſiva omnium rerū quæ connectuntur cum ente divino .

Operationes aliorum attributorum poſſunt dici modificationes intellectionis , & volitionis Dei .

38 OBJIC. QUINTO argumentum Theologicum . Si per voluntatem divinam produceretur hnjuſmodi impnlſus , poſſet Deus uniri voluntati Beatorum , ſicuti per ſeipſnm unitur intellectui Beatornm , & terminat in Chriſto naturam creatam . Sed hoc non admittitur ; qnia terminns volnntatis debet eſſe voluntarius, & ab intrinſeco , qnod Deo repugnat . Ergo .

RESP. PRIMO *concedo ſequelam* propter paritatem ; ſicut enim per Verbum , Deus eſt perfectè intellectus In actn ſecundo a Beatis , & aliàs eſt actus purus ; ita per impulſum eſt perfectè dilectus in actu ſecundo , & aliàs eſt actus pnrus . Deinde RESP. SECUNDO *negando ſequelam* . De ratione Verbi non eſt , qnod procedat vitaliter ab alio , ſed ſolnm , quod repræſentet actu , & perfectè objectum ; de ratione verò impulſus eſt , quod ſit formaliter voluntarius, cum ſit pondus , & inclinatio voluntatis ; unde cum nihil Dei poſſit procedere a voluntate creata , probabile erit , quod nequeat in ratione termini amoris uniri . Videantur *PP. Salmaticenſ.* de Trinitate tract. VI. diſp. 3. dub. 1. per totam .

Sicut Deus eſt perfectè intellectus per Verbum, ita per impulſum eſt perfectè dilectus .

CONTROVERSIA IV.

AN SPIRITUS SANCTUS SIT GENITUS .

39 MAcedoniani tum antiqui , tum moderni Sancti Spiritus Divinitatem impugnant ; non enim queunt intelligere , qnod ſit Deus , & non accipiat per proceſſionem , quæ ſit generatio , divinam naturam .

Nullibi reperitur , quod proceſſio Spiritus Sancti ſit generatio.

DICO tamen , proceſſio Spiritus SanctI non eſt generatio . Conclufio eſt de Fide ſicut præcedentes . Probatur argumento negativo ex Verbo Dei ſcripto . *In Sacra Scriptura* Spiritus Sanctus aliquando vocatur procedens , nullibi genitus : ergo cjus proceſſio non eſt generatio . *Probatur conſeq.* ex generali regulà ; qnod Sacra Scriptura accipienda eſt ſecundnm proprietatem ſermonis , quoties non ſeqnitur abſurdum , & alinndè non habetur oppoſitum . Si ergo habemus expreſsè proceſſionem Spiritus Sancti , & nullam habemns mentionem generationis , nec aliunde ſeqnitur abſurdum ; dicendnm eſt Spirituin Sanctum procedere , non verò eſſe genitum . Nec alio modo plura credimus myſteria , niſi qnia unſos prædicari ſit mentio , alterius non . Patrem v. g. non admittimus miſſum , quia aliquando mittentem legimus , nullibi miſſum . Hinc eſt , quod , quia Filius eſt genitus , de ipſo quidem proceſſionem legimus , ſed alibi etiam generationem . Si ergo nullibi Spiritui Sancto attribnitur generatio , ſed ſolum proceſſio , hæc illi concedenda eſt , illa verò neganda . Licèt enim omnis generatio ſit proceſſio , non tamen omnis proceſſio eſt generatio . *Antecod.* quo ad

 pri-

primam partem clarè habetur Jo: 15. verſ. 26. *Cum autem venerit Paraclytus . . . . qui a Patre procedit* . Ecce proceſſio ; quoad generationem verò nullibi reperitur . Ergo .

Ubi eſt unicus Filius, ibi eſt unica generatio.

40 PROBATUR *ſecundò* argumento poſitivo . Ubi eſt unicus Filius , ibi unica eſt generatio : ſed in Divinis unicus eſt Filios , ſecunda ſcilicet Perſona ; ergo eſt unica generatio ; ergo proceſſio Spiritus Sancti non eſt generatio . *Minor oſtend.* Jo: 1. v. 12. *Vidimus gloriam ejus gloriam quaſi Unigeniti a Patre* , & v. 18. *Unigenitus , qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit* . Cap. 3. v. 16. *Sic Deus dilexit Mundum , ut Filium ſuum Unigenitum daret* . Atqui eſſe unigenitum Filium , & eſſe unicum idem eſt; nihil enim aliud eſt unigenitum eſſe , quam eſſe unicum genitum . Ergo .

Chriſtus non eſt unicus , quia ſit a ſolo Patre ingenito, nec quia eſt conceptus virtute Spiritus Sancti.

41 Huic argumento reſpondebant Eunomiani apud *Baſil.* lib. 2. contra Eunomium : Chriſtum eſſe unigenitum ; quia eſt productus a ſolo Patre ingenito . Quam reſponſionem dant etiam Tranſylvani , ut *Servetus* lib. 1. de Trinitate , & Dialogo 2. de Trinit. *Franciſcus David* in diſp. Albana actione 5. & 6. dici , aliique dicunt Chriſtum eſſe unigenitum , quia conceptus , & natus a ſolo Deo , ſupplente vices hominis virtute Spiritus Sancti ; probantque illo Luc. 1. v. 35. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te , & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi* ; adeoque ſuccedit in locum Patris naturalis ; & iſti ſolùm diſcriminantur ab antiquis Hæreticis , quod illi loquebantur de Chriſto Deo , iſti verò videntur loqui de Chriſto homine .

Verbum non dicitur ingenitus , quia ab uno ſolo genitus .

Sed hanc reſponſionem rejicit egregiè *Baſilius* ex communi uſu , & intelligentia , ſecundum quam *Unigenitum* non accipitur , ut ab uno ſolo genitum , ſeu ab eo , quod quis ab uno ſolo generetur , ſed ex eo , quod unus tantùm generatur . Subditque *Athanaſius* exemplum Adæ , qui a ſolo Deo fuit productus , & tamen non dicitur unigenitus . Poſſet addi exemplum illorum , qui dicuntur unigeniti , qui tamen ſunt a duobus , a Patre ſcilicet , & a Matre : non ergo dicitur quis unigenitus , quia ab uno genitus .

Salomon dicitur unigenitus propter ſpecialem Matris dilectionem.

42 RESPONDEO *ſecundò* . Proverb. 4. verſ. 3. Salomon dicitur unigenitus , *& unigenitus coram Matre mea* ; & tamen Berſabea ejus mater alios filios habuit , ùt habetur 2. Reg 12. Ex eo ergo , quod Filius Dei vocetur unigenitus , non colligitur Spiritum Sanctum non eſſe genitum .

Sed contrà . Nam , ùt plures Interpretes optimè adnotaverunt , in hoc loco nomen unigeniti accipitur , & a Sacra Scriptura pro ſingulariter dilecto a Matre ſua , cui expoſitioni favent Septuaginta , qui habent *& dilectus in facie matris* : & Hebraicus contextus , qui latinè ſonat , *& unicus inter Filios Matris meæ* : qui modi loquendi explicant peculiarem dilectionem a Matre ſuper alios genitos ; & finis ipſius Salomonis hoc innuit . Vult enim ſuo exemplo ad ſtudium Sapientiæ adhortari , ad quod ipſe incubuit a pueritia , licèt eſſet tenellus , & valdè Matri carus .

Frater Salomonis non dicitur de populo Dei , quia mortuus eſt incircumciſus .

Eſt alia reſponſio *Lyrani* in hunc locum, cum aliis : Unigenitum reverà dici Salomonem ; quia non habuit alios fratres , qui computarentur inter filios populi Dei ; ille enim , de quo 2. Reg. 12. fit mentio , mortuus eſt incircumciſus ante octavum diem , proindeque nunquam fuit ex populo Dei juxta illud Gen. 17. *Maſculus , cujus præputii caro non fuerit circumciſa , delebitur anima de populo ſuo* . Cum ergo Spiritus Sanctus non poſſit minùs diligi a Deo , quàm Verbum , & aliundè poſſit reverà dici , Salomon fuiſſe unigenitus , ſequitur , quod ſecundum utramque expoſitionem textus ſupracitati nihil Hæreticis faveant .

43 RESPOND. *tertiò* ad Hebræos 1. verſ. 6. Chriſtus vocatur Primogenitus : *Et cum iterum introducit primogenitum in Orbem terræ* . Sed Primogenitus ordinem dicit ad alios genitos ; ergo Deus præter Verbum , alium generavit : non alium , niſi Spiritum Sanctum ; ergo eſt genitus .

Chriſtus Unigenitus in ſinu Patris : Primogenitus inter Filios Dei per adoptionem .

Sed contrà . Chriſtus vocatur Primogenitus non ad intra , ſed ad extra , in ordine videlicet ad creaturas , quatenus propter ipſum juſti adoptantur inter Filios Dei . Sic *Cyrillus* lib. 10. Theſauri cap. 4 ; & expoſitio deſumitur ab eodem Paulo ad Galatas 4. v. 2. ubi habet : *Miſit Deus Filium ſuum , ut adoptionem Filiorum reciperemus* . Ad Rom. 8. v. 15. *Accepiſtis Spiritum filiorum , in quo clamamus Abba (Pater)* . Unigenitus eſt igitur Chriſtus in ſinu Patris , Primogenitus in multis fratribus per adoptionem dicente *Auguſtino* lib. de Fide , & Symbolo cap. 4 : *Secundum id , quod unigenitus eſt , non habet fratres , ſecundum id autem , quod Primogenitus eſt , fratres vocare dignatus eſt omnes , qui poſt ejus primitias , in Dei gratiam naſcimur per adoptionem Filiorum* .

44 PROBATUR *ſecundò* Verbo Dei tradito in Athanaſii Symbolo antiquiſſimo , & ab univerſali Eccleſia admiſſo , habetur : *Spiritus Sanctus a Patre , & Filio non factus , nec creatus , nec genitus , ſed procedens* . In Symbolo Nicæno , poſtquam dicitur Filius unigenitus , de Spiritu Sancto ſubditur , *Qui ex Patre , Filioque procedit* . In Concilio Toletano 1. a Leone Primo approbato , legitur in aſſertione Fidei : *eſt ergo ingenitus Pater , genitus Filius , non genitus Spiritus Sanctus* . Et in Toletano undecimo , in confeſſione Fidei , Spiritus Sanctus nec ingenitus , nec genitus creditur . Quam doctrinam aſſerunt Sancti Patres communiter , quorum aliquos in ſequenti referam Controverſia .

Difficilis explicationis eſt Spiritus Sancti proceſſio .

45 Sed licèt nobis revelaverit Deus Spiritum Sanctum non eſſe genitum : occultavit tamen modum diſtinguendi ejus proceſſionem , a proceſſione Verbi : unde *Auguſtin.* lib. contra Maximinum dixit : *Diſtinguere inter illam generationem , & hanc proceſſionem neſcio , non valeo , nec ſufficio* . S. *Bernard.* Serm. 1. Pentec. *Proceſſionem Spiritus Sancti poſuiſſe tenebras latibulum ſuum* . Eandem inſcrutabilem putat *Nazianzenus* Orat. 37. , & alii plures , quibus redarguitur quorundam Theologorum præſumptio , qui ſuis autumnant metaphyſicis cavillationibus demonſtrativam afferri diſparitatem poſſe generationis unius , & alterius proceſſionis . Ego verò Patrum veſtigiis humiliter inhærens , unam , vel aliam expoſitionem ſubjiciam ſolvendis veroſimiliter Hæreticorum argumentis .

Illud igitur communius pro diſcrimine adſtruunt Patres , quod Verbum procedit per intellectum , Spiritus Sanctus per voluntatem .

Hoc-

Hocque nnum motivum complectitur D. *Thomas* ubicunque hanc difficultatem tractat , & maximè pr. parte quæſt. 27. art. 4. , & contra gent. lib. 4. c. 23. primo Sentent. diſtint. 13. art. 30. qoæſt. 1. 10. , & alibi , ad cujus intelligentiam .

46 *NOTANDUM primò* , aliquam actionem , ſeu proceſſionem non ex eo præcisè dici generationem , quia producit , vel communicat etiam immediatè naturam , quæ ſimilis ſit naturæ producentis , vel principio producenti , ſed ex modo , quo illa natura commnnicatur , ſicut docet *S. Thomas* loc. cit. contra Gent. , & in ſententiis ad Anibaldum art. 3. exempliſque oſtenditur . Adam naturam humanam communicat Abeli , & dicitur generare : Deus ex luto eandem naturam communicat Adamo , & ex coſta ipſius Evæ ; attamen iſtæ actiones haudquaquam dicuntur generationes . Non enim Adam , & Eva dicuntur generati a Deo . Tota igitur diverſitas generationis deſumitur ex modo , quo uni communicatur natora actione creativâ , & alteri generativâ . Hinc docet D. *Thomas* loco citato contra Gent. . Quod ſi homo virtute divina per artificinm extrinſecnm , vel ex parte ſui corporis , eandem naturam humanam , qnam Filio commnnicat per generationem , alteri communicaret , porrò iſte non diceretur natus , nec reverâ eſſet , non alia ratione , niſi propter diverſum modum dandi terminum actionis . Quæ doctrina plana eſt ex Philoſophia diſtinguente ſpecies motus ex terminis formalibus , non verò materialibus .

Adamo non dicitur genitus licet habuerit eandē naturam cum Abele .

47 *NOTANDUM ſecundò* , modum proprium actionis generativæ eſſe aſſimilationem , quatenus ſcilicet communicatio termini ſit modo aſſimilativo ; & ideo generatio definitur : *Origo viventis a vivente in ſimilitudinem naturæ* : ubi non dicitur in natura ſimili , ſed in ſimilitudinem naturæ , ut intelligas ſimilitudinem non ſe tenere ex parte naturæ communicatæ , ſed ex parte modi communicandi . Hinc eſt , ut prodnctum efficiatur imago producentis , & in illnd peculiariter inclinet : quæ non eveniunt , nbi in actione deſit modus aſſimilationis , ùtùt identitas naturæ commnnicatæ intercedat ; quod pateſaciunt exempla ſuperius allata , ac præſertim ignis , qui eandem dicit relationem prodncti ad producentem , ſive ab igue producatur , cui qnoad naturam habitam aſſimilatur , ſive a Sole , cui in natura formali diſſimilatur .

Explicatur definitio generationis .

48 *NOTANDUM tertiò* , intellectum ex ſua linea , & modu agendi , eſſe aſſimilativum , ſecùs voluntatem . *Declaratur prima pars* . Intellectus ex ſuo modo peculiariter agendi , prinſquam intelligat , exigit fieri in actu per ſimilitodinem rei intellectæ : hoc eſt , res intellecta debet eſſe in intellectu per ſpeciem , quæ eſt formalis ſimilitndo ipſius , & cognoſcendo producit Verbam , quod eſt ipſamet imago actualis objecti , ſeu veriùs ipſum objectum in eſſe intelligibili ſecundum illud Philoſophi 3. de Anima textn 37. *Intellectus intelligendo ſit omnia* . Si lapidem intelligit , ſit in ordine intelligibili lapis , ſi Leonem , Leo &c. ac proindè ex natura ſua eſt aſſimilativus . Quod ſi intellectus ſit perſectiſſimus , qualis eſt Divinus , perſectiſſimè erit aſſimilativus . Perfectiſſima autem aſſimilatio habetur in identitate naturæ . Quare divinus intellectus neceſſariò eſt aſſimilativus in unitate natnræ . *Declaratur ulterius hoc ultimum* . Natura Divina ſumpta in ordine naturali pertinet ad lineam intellectivam , ſive conſiſtat in actuali intelligere , ſive non . Si ergo linea intellectiva ut ſic eſt aſſimilativa nt ſic , linea intellectiva , quæ habet conſtituere naturam in ordine naturali , erit etiam aſſimilativa in ordine naturali .

Declaratur ſecunda pars , voluntatem ſcilicet nou eſſe aſſimilativam . Voluntas operatur radicaliter , ſeu primariò , medio amore . Amor verò habet rationem ponderis , & impulſus , qno amans fertur ad amatum juxta illud Auguſtini : *Eò feror , quocunque feror : amor meus pondus meum* . Quare voluntas fertur in rem amatam per modum inclinationis : ferri autem in aliud per modum inclinationis , non eſt operari modo aſſimilativo , ſed potius eſt ſimilitndinem præſupponere , quia ùt prima parte quæſt. 27. art. 4 ad 2. docet S. *Thomas* , & communiter admittitur . Similitudo eſt cauſa amoris ; qoamobrem amor nou gignit ſimilitudinem , ſed ſupponit , & ideo dicitur Eccleſiaſtici 13. v. 19. *Omne animal diligit ſimile ſibi* . Non facit ſimile ; & hæc eſt ratio , quare Parentes adeo diligunt Filios , quia ſimilitudinem , & imaginem ſuam per generationem productam in ipſis conſpiciunt .

Voluntas non eſt aſſimilativa .

49 Ex quibus ſic eſſormatur telum infringendis Hæreticorum aſſultibus . Generans communicat naturam modo aſſimilativo . Sed ſpirans Spiritum Sanctum non communicat naturam modo aſſimilativo . Ergo nou generat : ergo proceſſio Spiritus Sancti non eſt generatio . *Prob. min.* Spirans producit Spiritum Sanctum per voluntatem ; ſed voluntas nou operatur modo aſſimilativo ; ergo neque Spirans .

SOLVUNTUR HÆRETICORUM ARGUMENTA .

50 CUi conveuit definitio generationis viventium , generatio eſt ; ſed ſpirationi convenit definitio generationis viventium ; ergo eſt generatio ; *Probat. min.* Generatio viventinm definitur : *Origo viventis a principio vivente conjuncto in ſimilitudinem naturæ* . Sed proceſſio Spiritus Sancti eſt origo viventis a principio vivente conjuncto , cum ſit a Patre , & Filio viventibus , & habeat eandem naturam vivam cum ipſis : ergo . *Explicatur* 1. vis argumenti . Spiritus Sanctos ex vi formaliſſima ſuæ proceſſionis accipit naturam communicatam ; quidquid enim habet , ex vi ſuæ proceſſionis recipit : juxta illud Joan: 16. verſ. 15. *De meo accipiet* ; ergo vi ſuæ proceſſionis oritur in ſimilitudinem naturæ . *Explicatur ſecundò* : Spiritus Sanctus per Catholicos , eſt formaliſſimè Deus ; ſed non eſt Deus a ſe ; ergo eſt Deus per proceſſionem ; ergo per naturam divinam per ſe communicatam .

Spiritus Sancti oritur a vivente .

Huic argumento communiter reſpondent Thomiſtæ *negando min.* quia licet Spiritus Sanctus habeat naturam vivam a Patre , & Filio , non tamen illam habet ex vi ſuæ proceſſionis ; hoc eſt non habet illam , ut terminum formalem actionis . Concedunt quidam Spiritum Sanctum omnia habere per proceſſionem , ſed non

Digitized by Google

non omnia habere per modum termini formalis, ſed aliqua ſolùm identicè. Habet ſiquidem per modum termini formalis rationem impulſus, ſed quia cum hoc impulſu identificatur natura divina; ideò identicè recipit etiam naturam divinam; atque in hoc ſenſu explicant textum *Joannis*. Quando verò dicitur: *procedit ùt Deus ſpiratus*: diſtinguunt. Si ly *Deus* faciat ſenſum, quòd ratio ſpirati, ſeu impulſus ſit terminus formalis, qui identificat ſibi naturam, *concedunt*; Et hoc ſufficit, ut dicatur Spiritus Sanctus verè Deus, Patri, & Filio æqualis; quia abſolutè, & in eſſe entis habet eandem omninò naturam divinam.

Spiritus Sancti proceſſio non eſt generatio; quia modo aſſimilativo non communicatur natura Divina.

Hæc doctrina ſuas patitur inſtantias. Quia tamen non eſt meum in ſpeculationibus immorari; ſed Hæreticorum argumenta ſolvere; ideò ommiſſa hac reſponſione, *reſpondeo* conformiùs utique Scripturis, & Sancto Thomæ *negando min.* Quia non competit proceſſioni Spiritus Sancti illa particula, *in ſimilitudinem*: eo quia modo aſſimilativo non communicatur natura Divina. Non autem ratio generationis attenditur penes naturam communicatam, ſed penes modum communicandi, ùt apertè Angelicus Doctor contra Gent. & ad Anibaldum ſuperiùs docet. Quare, admitto Spiritum Sanctum accipere per ſpirationem naturam divinam, non ſolùm identicè, admitto procedere ùt Deum ſpiratum. Sed nego generari; quia non recipit naturam modo aſſimilativo, ſed per modum ponderis in rem amatam, quam ſimilem præſupponit; iterumque repeto S. *Thomæ* exemplum. Si Petrus per generationem producat Paulum, deinde Deus Paulum annihilet, poſtmodum vel ipſe Deus ex nihilo reproducat eundem Paulum, vel ſi eſt vera aliquorum ſententia, det Petro virtutem creativam, quà ex nihilo Paulum, aliàs Filium producat, aut det illi virtutem illum educendi ex parte aliquà ſui corporis, puta: ex brachio: peto. Iſta actio eductiva, aut productiva ex nihilo eſt ne generatio? Nequaquam, licèt det Paulo naturam, & quidem formaliter, & primariò. Cur igitur non eſt generatio, niſi quia Petrus dat quidem formaliter, & primariò naturam Paulo, ſed non dat modo generativo? Ita cum Pater, & Filius, ntvis communicent Spiritui Sancto formaliter, & primariò naturam; nihilominus cum illam non communicant modo generativo, non dicitur genitus, nec proceſſio ejuſdem eſt generatio.

51 OBJIC. SECUNDO. Procedens in eadem natura cum ſuo principio generatur: ſed Spiritus Sanctus procedit in eadem natura divina cum ſuo principio: ergo generatur. *Prob. min.* Spiritus Sanctus procedit ùt Perſona Divina; ſed nequit procedere ùt Perſona Divina, niſi procedat in eadem natura cum ſuo principio: Ergo. *Min. prob.* 1. Spiritus Sanctus procedit ùt ſubſiſtens: ſed non procedens ùt ſubſiſtens in natura creata: ergo in Divina: ergo ùt Perſona Divina. *Secundo* Spiritus Sanctus procedit ùt diſtinctus a Patre, & Filio. Sed non diſtinguitur a Patre, & Filio, niſi ùt una ex Divinis Perſonis: ergo. *Tertiò* Spiritus Sanctus ex vi proceſſionis accipit aliquid Divinum; aliter ejus proceſſio non eſſet Divina; ſed hoc Divinum non eſt inhærens: ergo eſt ſubſiſtens.

CONFIRM. PRIMO. Ex vi proceſſionis Spiritui Sancto communicatur ratio entis Divini: ergo ex vi proceſſionis communicatur natura Divina. *Conſequentia oſtenditur*. Actio infinitè perfecta attingens aliquam rationem communem, & tranſcendentem attingit quidquid ſub illa continetur. Sed proceſſio eſt actio infinitè perfecta: ergo attingit quidquid continetur ſub ratione communi entis per ipſam attacta. Sed ſub tali ratione continetur natura Divina: ergo. *Antecedens prob.* Spiritui Sancto communicatur ratio entis inventa in prædicato ſibi communicato: ſed talis ratio entis non eſt creata: ergo Divina. Certiſſimè igitur ratio entis Divini intimè tranſcendit rationem impulſus; immo ipſa natura Divina eundem impulſum perfectiſſimè tranſcendit, utpote perfectiſſima etiam in linea tranſcendentis. Si ergo ratio impulſus communicatur Spiritui Sancto vi ſuæ proceſſionis, communicatur etiam ratio entis Divini, & natura Divina.

CONF. SECUNDO. Quoties alicui communicatur natura, & proprietas, priùs communicatur illi natura, quàm proprietas: ſed Spiritui Sancto communicatur natura, & proprietas: ergo priùs natura: ergo ex vi ſuæ proceſſionis priùs recipit naturam.

Communis Thomiſtarum ſolutio.

Secundum communem Thomiſtarum ſolutionem *negatur minor*, & diſtinguitur proceſſio in proceſſionem adæquatè acceptam, & in proceſſionem inadæquatè acceptam; ſeu prout proceſſio affert ea, quæ ſunt ſuæ lineæ, & prout affert ea, quæ ſunt alterius lineæ. Hoc poſito dicimus, proceſſionem inadæquatè acceptam non afferre naturam Divinam, ſed ſolùm illam afferre identicè, & ex vi ſuæ lineæ, quod explicatur exemplo Conſecrationis, quæ ſi inadæquatè accipiatur, importat ſolùm Corpus, aut CHRISTI Sanguinem, ſi verò adæquatè, & identicè accipiatur, CHRISTI Corpus, & Sanguinem importat; ita proceſſio adæquatè accepta affert naturam Divinam, inadæquatè autem, & ex vi ſuæ lineæ ſolam affert rationem impulſus. Hinc negatur procedere ùt ſubſiſtens ſubſiſtentià relativà, licèt identicè procedat ùt ſubſiſtens in natura divina. *Ad ſecundum reſpond.* Ut Spiritus Sanctus procedat ùt diſtinctus a Patre, & Filio, ſufficit, quod procedat in eo, in quo illis opponitur; cum verò non in natura Divina, ſed in ſubſiſtentia relativa opponatur, ideo ex vi ſuæ proceſſionis illam non accipit. *Ad tertium*: Si ly *Divinum* denotat naturam Divinam, *negatur maj.* Si denotat impulſum, *conceditur*. Ad primam confirmationem RESP. *diſt. ant.* Communicatur ratio entis Divini generaliſſimè *negn ant.* Aliter communicaretur formaliter Pater, & Filius. Communicatur ratio entis Divini talis particularis lineæ. *Conc. ant.* Sed ex hoc minimè infertur communicari formaliter naturam Divinam, at dumtaxat rationem amoris, & quidquid exigit intrinſecè ejus linea. Et quamvis natura Divina tranſcendat tranſcendentiâ rel lineam amoris; haud tamen tranſcendit, ùt aliquid ſpectans ad illam lineam, ſed ùt pertinens ad aliam.

Ad ſecundam conf. Major eſt vera in ordine

ne executionis, non verò in ordine intentionis, niſi ſit prima productio naturæ; quod explicatur exemplo generationis, in qua per ſe primò intenditur ſubſtantia, in aggeneratione verò per ſe primò ſubſtantia non intenditur. Cum verò proceſſio Spiritus Sancti ſit ſecundæ naturæ communicatio; ideo non intenditur per ſe primò natura, quamvis per ſe primò executivè, & ſubjectivè, ſeù identicè communicetur. At ſive communicetur natura, nec ne, nihil laboro: conſequenter ad ſuperiùs dicta *reſpondeo*, argumentum non concludere. Etenim, ùt vidimus ex D. *Thoma*, communicatio præcisè naturæ, etiam per ſe primò non eſt generatio, niſi modo aſſimilativo communicetur. In proceſſione autem Spiritus Sancti natura non communicatur modo aſſimilativo; nam communicatio in tali proceſſione fit per modum ponderis, & impulſus provenientis ex ſimilitudine inter Patrem, & Filium: namque Spiritus Sanctus procedit tamquam mutuus amor utriuſque, ùt infra explicabitur, non autem modo aſſimulativo.

52 OBJIC. TERTIO. Quia in proceſſione Verbi natura Divina eſt principium *quo* fœcundans, ideò eſt generatio. Sed eadem natura Divina in proceſſione Spiritus Sancti, eſt principium *quo* fœcundans. Ergo etiam ipſa eſt generatio.

CONF. Ideò proceſſio Verbi eſt generatio; quia intellectus conſtituitur in acto per ſimilitudinem objecti tamquam per formam illam complentem. Sed etiam voluntas conſtituitur in actu per ſimilitudinem objecti, tamquam per formam illam complentem; ergo etiam proceſſio Spiritus Sancti erit generatio; ergo utraque procedit modo aſſimilativo. *Prob. min.* Sicut intellectus ex ſe eſt indifferens ad hoc, vel illud, neque eſt potens ad proſequendum ſuum terminum, niſi compleatur, & determinetur per objectum per ſui ſimilitudinem unitum; ita voluntas ex ſe eſt indifferens ad hoc, vel illud, neque potis eſt ad proſequendum ſuum terminum, niſi compleatur, & determinetur ab objecto præſente in intellectu per ſuam ſimilitudinem; atque hinc fit, ut actus voluntatis ſit unius ſpeciei potiùs, quàm alterius. Utraque ergo potentia conſtituitur in actu per ſimilitudinem objecti.

In proceſſione Verbi Divina natura eſt principium quo fœcundans ut aſſimilativum.

RESP. *diſting. maj.* Quia in proceſſione Verbi natura Divina eſt principium *quo* fœcundans ùt aſſimilativum, ideò eſt generatio, *conced. maj.* eſt principium *quo* fœcnodans præcisè ùt effectivum, & propagativum, ſeu impulſivum, *neg. maj.*, & diſtinguendo minorem *neg. conſeq.* Non negamus in utraque proceſſione naturam Divinam eſſe principium *quo* radicale, ſed dicimus in prima concurrere ſub una formalitate, ſub alia in prima proceſſione; in prima vi aſſimilativa, in ſecunda vi impulſiva. Et ratio eſt, quia natura Divina non eſt principium proceſſionum, niſi ùt modificata per intellectum, & voluntatem tamquam per principia proxima; cumque intellectus operetur modo aſſimilativo, voluntas modo impulſivo, ideo vi aſſimilativa concurrit ad productionem Verbi, & vi impulſiva ad Spiritus Sancti productionem. Certè eadem natura eſt principium *quo* radicale operationis intellectus, & voluntatis; & tamen non valeret argumentum: natura Divina cum intellectu intelligit *ùt quo*; ergo etiam cum voluntate, & hoc ob dictam rationem.

Aliter requiritur objectum ad operationem intellectus, ac ad operationem voluntatis.

Confirmatio non officit, ſed potius favet allatæ doctrinæ. Pro qua *notandum primò*, aliter ad operationem intellectus requiri objectum determinans; aliter ad operationem voluntatis. Ad operationem intellectus eſſe debet objectum intrinſecè unitum intellectui per ſuam ſimilitudinem, ſeù ſpeciem, quæ in ſuo formali conceptu ipſam objecti naturam importat; adeòque verè intrinſecè completur per illam, & in actu conſtituitur, ac proinde illa ſimilitudo habet propriam rationem formæ. Secus ad operationem voluntatis, non debet objectum ipſi intrinſecè uniri, cum ſe habeat extrinſecè, & directivè, quatenùs voluntas non fertur in incognitum: unde ſimilitudo objecti non eſt vera forma conſtituens voluntatem in actu, ſed præcisè vim habet extrinſeci determinativi.

Forma, quæ intrinſecè unitur potentiæ, eſt illius propria ratio agendi.

Notandum ſecundo. Forma, quæ intrinſecè potentiæ unitur, eſt etiam illius propria ratio agendi, quæ ſi eſt per modum præcisè univoci, tribuit potentiæ, ut producat effectum, qualis eſt ipſa forma; & ideo ſimilitudo conſtituens in actu intellectum, tribuit illi, ut producat Verbum, quale eſt ipſa ſimilitudo, ſeù ut producat ipſam actualem ſimilitudinem objecti; ac per conſequens intellectus operatur modo aſſimilativo. Econtra verò forma in eſſe cogniti extrinſeca potentiæ operatur ſolùm oſtendendo bonitatem objecti, qua voluntatem moveat, alliciat, attrahat, inclinet, & impellat. Ex quo fit, ut terminus productus a voluntate ſic determinatâ, nihil aliud ſit, quàm impulſus, & actualis inclinatio in objectum, qui modus agendi non eſt aſſimilativus, ſed ſimilitudinem ſupponens, ad quam inclinatur, & quam amat. Ex his patet ſolutio confirmationis.

53 OBJIC. 4. Intellectus Divinus non eſt productivus termini in unitate naturæ ſubſtantialis in eſſe naturali generativo, & aſſimilativo modo; quia intellectus, ſed quia Divinus eſt. Sed in Deo voluntas non eſt minus intrinſecè Divina, quam intellectus, cum ſit ens a ſe, & increatum. Ergo licèt ùt voluntas non ſit aſſimilativa, ùt voluntas tamen Divina erit aſſimilativa, & generativa. *Prob. maj.*. Si aſſimilare in natura ſub eſſe naturali conveniret intellectui, ùt intellectus eſt, omni intellectui conveniret; ſed non convenit omni intellectui, ſiquidem intellectus creatus non producit ſimile in natura ſub eſſe naturali.

Reſponſio in ſententia illorum, qui defendunt naturam Divinam conſtitui per intelligere.

Qui defendunt naturam Divinam conſtitui per intelligere, ab hoc argumento facilè ſe expediunt dicendo rationem *Divini* aliter in eſſe intellectui, aliter voluntati; Divinum prout dicit naturam ſub proprio conceptu, non eſt voluntati intrinſecum, ùt quid propriæ lineæ, ſed ſolùm identicè, & per tranſcendentiam. Unde ſola illa ratio *Divini* eſt voluntati intrinſeca, quæ ſpectat ad propriam lineam affectivam, & amativam, præſcindendo tamen a ratione univerſaliſſima tranſcendentis. Intellectui autem ratio *Divini*, prout dicit rationem naturæ ſub proprio conceptu naturæ, convenit intrinſecè ùt quid propriæ

lineæ;

lineæ ; ac proinde bene valet , quod intellectus , *quà Divinus* , ſit productivus termini in unitate naturæ ſub eſſe naturali : ſecus voluntas adhuc *quà Divina* eſt .

Sed enim , quia Hæreticis reſpondendum eſt , qui ea quocumque catholicorum principio Fidei dogmata impugnant ; ideo ſive natura Divina conſtituatur per intelligere actuale , aut radicale , ſive per rationem entis a ſe , ſive in quacumque alia formalitate. RESPONDEO *diſt. maj.* Intellectus Divinus eſt productivus termini , quia Divinus quomodocumque operans *neg. maj.* , quia Divinus operans modo aſſimilativo *conced. maj.* , *& diſt. min.* Voluntas aſt Divina operans aſſimilitativo modo *nego* ; operans diverſimodè *conced. min. & neg. conſeq.* Hoc citra dubium eſt : intellectus ùt Divinus termino communicat naturam in eſſe naturali ; & voluntas ùt Divina , ipſa etiam termino communicat naturam ſub eſſe naturali . Falsò tamen dicitur utraque potentia generare ; quia utraque non eodem modo operatur . Intellectus ſiquidem , ut dictum eſt , operatur modo aſſimilativo , & ſic generat . Voluntas adhuc ùt Divina , non operatur modo aſſimilativo , & ſic non generat .

Alia reſponſio contra Hæreticos.

Ad majorem elucidationem propoſitæ diſficultatis ulteriùs adverto , quod natura Divina , ùt principium *quo* radicale proceſſionis Verbi in eſſe rei , & in ordine naturali Divino fœcundat intellectum Divinum juxta exigentiam ipſius . Cum autem intellectus adhuc ùt Divinus , exigat operari , ùt conſtitutus in actu per ſimilitudinem Divinam , quæ nihil aliud eſt, niſi ipſa Divina natura, ut inde producat Verbum , quod eſt ipſa actualis ſimilitudo objecti , ſeù ipſa natura in actu ſecundo intellecta : & quia modus ipſe operandi eſt per aſſimilationem , ideo natura Divina in eſſe rei fœcundans intellectum , fœcundat illum modo aſſimilativo , ut in eſſe rei producat ſuum terminum aſſimilativè , ac proindè generativè . Voluntas autem ùt Divina , non petit conſtitui in actu per ſimilitudinem Divinam ; ſed illam ſupponit in intellectu Divino ; & ideò non petit operari aſſimilativè , ſed impulſivè ; quapropter natura Divina non illam fœcundat aſſimilativè , ac per conſequens nec generativè . Hæc omnia conſtant ea paritate de anima . Natura Divina ſiquidem id eminentiſſimo modo facit cum ſuis proprietatibus, quod facit anima cum ſuis potentiis organicis ; ipſa enim non operatur eodem modo in omnibus , ſed ſecundum propriam exigentiam ; cum potentia generativa radicaliter generat , & terminum etiam principio radicali ſimilem producit ; cum augmentativa non generat, nec producit terminum principio radicali ſimilem , ſed auget , cum oculo videt , & modo proprio oculi , audit cum auditu modo ſuo proprio : ſic Divina natura cum intellectu aſſimilat , & generat : cum voluntate propagat , & inclinat : cum miſericordia miſeretur ; quia eſt forma eminentiſſima operans ſecundum exigentiam ſuarum proprietatum , & attributorum .

Natura Divina diverſo modo fœcundat intellectum , & voluntatem .

Anima diverſimodè operatur cum potentiis organicis .

54 OBJIC. 5. *& ultimo* . Proprium eſt voluntatis producere terminum , qui ſit unio amantis cum amato . Ergo proprium eſt voluntatis perfectiſſimè amantis producere ſummam , & perfectiſſimam unionem amantis cum amato . Sed perfectiſſima , & ſumma unio eſt in identitate naturæ : ergo cum Divina Voluntas ſit perfectiſſima , producet hanc perfectiſſimam unionem identitatis , & pro termino formali habebit naturam Divinam , adeoque generabit .

INSTABIS *a paritate* . Licèt intellectus ea generali ratione non producat terminum ſimilem in natura , in ordine naturali , ſed ſolùm in ordine intelligibili ; tamen quò intellectus eſt perfectior , perfectiorem producit terminum , & ſi ſit perfectiſſimus , producit terminum perfectiſſimè ſimilem , adeoque in eſſe entis , & in ordine naturali . Ita licèt voluntas ea generali ratione voluntatis ſit productio ſolius unionis affectivæ ; tamen ex ratione perfectiſſima voluntatis erit productiva unionis perfectiſſimæ , adeoque in eſſe rei .

Suſtinentes naturam Divinam conſiſtere in intelligere , negant paritatem ; quia intellectivum , ut ita dicam , ordinis naturalis eſt in eſſe entis , & intellectivum ordinis intelligibilis ſunt in Deo ejuſdem lineæ ; & per conſequens ſi intellectus producit ſimilem in eſſe intelligibili , poteſt concludi , quod intellectus perfectior , & perfectiſſimus producat ſimilem in eſſe entis , & in ordine naturali . Appetitivum autem eſt omnino extra lineam naturæ ; unde ex majori , vel minori perfectione non poteſt deduci productio termini in identitate naturæ ; quia etiam ſummum affectivum eſt diverſæ lineæ a linea naturæ .

Intellectus perfectiſſimus producit ſimile in eſſe naturali .

Sed ab hac opinione abſtrahendo , conceſſo toto argumento , nihil contra dicta concluditur . Quia argumentum intendit probare, quod per proceſſionem communicetur Divina natura Spiritui Sancto , quod non impugnat concluſionem ; quia non probat , quod talis communicatio ſit generatio . Ad generationem enim , ut ſæpè dictum eſt , non attenditur , quod natura ſit communicata , ſed ad modum, quo communicatur . Præſens ratio concludit oppoſitum ; nam productio ſummæ unitatis amantis ad amatum eſt ex inclinatione , & impulſu in ſummum bonum , ſummè ſimile , ſummè attrahens , & alliciens .

Admiſſo , quod per voluntatem communicetur natura , tamen talis communicatio non eſt generatio.

CONCORDANTUR ALIQUA PATRUM DICTA .

55 QUamvis communiter Sancti Patres ad explicandam proceſſionem Spiritus Sancti non eſſe generationem , ratione utantur ſuperiùs explicatâ ; nihilominus cum ſparſim aliquas propoſitiones adhibeant ab aliquibus Theologis haud ſatis intellectas , propterea indigent explicatione .

S. *Baſilius* lib. 5. contra *Eunomium* videtur dicere , Verbum ideò genitum eſſe , quia illi communicatur natura fœcunda in aliam perſonam : non ſic in proceſſione Spiritus Sancti , qui non generatur . Quæ ratio eſt falſa ; nam ſecundum doctrinam Concilii Lateranenſis ſub INNOCENTIO III. cap. 1. eadem omnino eſſentia , quæ eſt in Patre , & Filio , reperitur in Spiritu Sancto ; ſic enim habet : *Pater , & Filius , & Spiritus Sanctus tres quidem Perſonæ , ſed una eſſentia , ſubſtantia , ſeu natura ſimplex omnino* . Fundamentum autem eſt ;

In Divinis eſt una natura , una ſubſtantia , una eſſentia omninò ſimplex .

quia

quia quidquid eſt abſolutum in Deo, reipſa tam Filio, quam Spiritui Sancto communicatur; ſed conceptus naturæ eſt quid abſolutum: ergo tam Filio, quam Spiritui Sancto communicatur. In Divinis enim omnia ſunt unum, niſi ubi obviat oppoſitio relativa. Veruntamen in Spiritu Sancto non eſt alterius productiva, non quia de ſe vim non habeat producendi, ſed quia deeſt illi connotatum requiſitum ad producendum ſimile in natura; ſicut in Filio natura non eſt productiva alterius Filii ex defectu connotati, quod eſt in Patre; quo non obſtante nullus ex Catholicis dicet, Filio non eſſe communicatam eandem naturam, quæ eſt in Patre. Hæc tamen non criminantur dictum *Baſilii*, ſi modò tanti Doctoris eſt, de quo plures dubitant, ſed rectam habet explicationem a poſteriori; & eſt ſenſus: niſi Filius eſſet fœcundus in amorem, non procederet per intellectum, adeoque non eſſet genitus, cùm non procederet modo aſſimilativo. Intellectus namque eſt amoris principium, cum nihil volitum, quin præcognitum; hinc eſt, ut ſi Verbum non eſſet in amorem fœcundum, non eſſet per intellectum; & ideò concludit Sanctus Doctor Filio communicari naturam fœcundam, & ob hoc eſſe genitum: ſecus Spiritui Sancto, qui cùm ſit impulſus in bonum cognitum, ex ſuo concepto non eſt alterius fœcundus.

Verbum eſt fœcundum in amorem.

56 S. *Athanaſius* ad Serapionem in Epiſtola de Spiritu Sancto dicit, Spiritum Sanctum non eſſe genitum, quia Verbo communicatur tota natura integra, & non tantùm pars; ut autem poſſet dari alius genitus, non deberet communicari integra natura; ideo enim in creatis multiplicantur Filii, quia diviſibiliter communicatur natura ſubjectivè. Hæc doctrina optima eſt, niſi eam in pravum ſenſum detorquere velimus; & ſic elucidatur. Si Spiritui Sancto communicaretur natura Divina generativè, & modo aſſimilativo, proceſſio Spiritus Sancti eſſet ejuſdem omnino ſpeciei cum proceſſione Verbi. Utrobique enim eſſet æquale ſpecificativum. Hoc autem implicat, ubi natura integra uni communicatur, quia diſtinctio numerica habetur a partibus ſubjectivis, quæ dari non poſſunt, quoties integritas, & plenitudo naturæ unica proceſſione exhauritur: poterit quidem pluribus modis ſpecie diverſis communicari, non autem pluribus ſolo numero diſtinctis. Supponit autem *Athanaſius*, generationem Verbi totam plenitudinem naturæ exhaurire; quia Verbi proceſſio eſt infinita in ſua linea, adeoque ambit totam latitudinem ſuæ rationis formalis communicandi; tum etiam, quia numerica diverſitas non datur, ubi non datur materia, ùt rectè docent Thomiſtæ. Adde: ſi poſſet duplex communicatio ſolo numero diverſa admitti in divinis proceſſionibus, non eſſet ratio, cur non multiplicarentur plures, & plures Filii; adeoque poſſent dari Filii Filiorum, ùt rectè deducit *Baſilius* contra Eunomium lib. 5. cap. 12.

Natura integra, & non pars Filio communicatur.

Verbi proceſſio eſt infinita in ſua linea.

57 Sanctus *Auguſtinus* duplicem aliam aſſignat rationem, cur Spiritus Sanctus non ſit per generationem. Prima habetur *lib. 3. de Trinit. cap. 27.*, & alibi, quam admittit D. *Thomas* de potent. quæſt. 10. art. 2. ad 11. Verbum ideo generari, quia ab uno: ſecus Spiritum Sanctum, quia a duobus. Secunda ratio habetur *lib. 5. de Trinitate cap.* 14., aſſeritque Verbum genitum, quia procedit ùt quomodo natum, ſecus Spiritum; *exit enim non quomodo natus, ſed quomodo datus*. Utraque optima eſt, & conſona doctrinæ D. *Auguſtini* alibi traditæ.

Verbum generatur, quia ab uno, ſecus Spiritus Sanctus, quia a duobus.

Prima: quia Spiritus Sanctus procedit ùt amor mutuus Patris, & Filii, adeoque a duobus, ùt infra explicabitur: ſed hoc ipſo, quod procedit ùt amor mutuus duorum, nequit eſſe genitus: ergo hoc ipſo, quod procedit a duobus, non generatur. *Prob. min.* Ad generationem neceſſariò requiritur ſimilitudo, vel per modum termini, vel per modum rationis formalis *ſubqua*. Sed in proceſſione amoris mutui duorum nullo ex his modis ſimilitudo intervenit, quia ùt docet S. *Thomas* pr. par. quæſt. 27. art. 4. ad 2. Similitudo eſt principium amoris: ergo proceſſio amoris mutui duorum ſupponit ſimilitudinem inter illos duos; ac per conſequens, ſicut concludit D. *Thom.*, neceſſe eſt, ut amor non ſit genitus, ſed genitum ſupponat, atque ab eo originetur. Verbum verò, quia ab uno procedit ùt ſimile, ideò rectè dicitur genitum. *Secunda*. Quia diverſitas generationis a non generatione non deſumitur præcisè a natura communicata, quod ſæpè diximus, ſed a modo illam communicandi. illa autem particula *exit ùt datus* egregiè modum explicat diverſum, quo Spiritui Sancto natura communicatur. Dicitur enim Spiritus Sanctus datus, quia ùt habet Angelicus Doctor *pr. parte quæſt.* 28. *art.* 1., eſt primum Donum, & primum Donum eſt primus amor procedens. Proceſſio autem amoris non eſt aſſimilativa, ac proinde nec generativa. Hinc optimè infert *Auguſtinus*, Spiritum Sanctum non eſſe genitum, quia procedit ùt quomodo datus.

Spiritus Sanctus procedit ut mutuus amor Patris, ac Filii.

Similitudo eſt principium amoris.

Ratio generationis deſumitur a modo communicandi naturam.

58 S. *Cyrillus Alexandrinus* lib. 3. Theſauri cap. 1. defendit Verbum generari; quia procedit per modum imaginis; ſecus Spiritus Sanctus. Quam rationem approbat S. *Anſelmus* in Monologio cap. 53.; nec rejicienda; quia de ratione imaginis naturalis eſt recipere naturam a communicante modo proprio aſſimilativo: accipere autem naturam modo aſſimilativo eſt generari; unde ubi deeſt ratio imaginis naturalis, deeſt ratio naturæ modo aſſimilativo, & generativo; quare *Cyrillus* rectè concludit ex defectu imaginis in Spiritu Sancto carentiam generativæ proceſſionis.

Spiritus Sanctus non habet rationem imaginis.

CONTROVERSIA V.

AN SCRIPTURIS CONSTET PROCESSIO SPIRITUS SANCTI A FILIO.

59 JAm præcipuam inter Latinos, & Græcos controverſiam aggredior, quæ ut clariùs, & accuratiùs examinetur, dividam controverſias. Prius tamen aliquos ex præcipuis tum recentioribus, tum antiquis auctoribus, qui Græcum errorem propugnaverunt, ſubjiciam. Quidam Controverſiſtæ hujus hæreſis auctorem *Eunomium* faciunt, allegantes S. *Baſilium* lib. 2. contra ipſum Eunomium, qui cùm in neganda Filii Divinitate Arianis conſentiret, Spiritum Sanctum

Eunomius non fuit auctor hæreſis negantis proceſſionem Spiritus Sancti a Filio.

negans a Filio procedere, cumque Deum eſſe, non videtur ipſius erroris anteſignanus, ſuppoſitâ ſcilicet utriuſque Divinitate. Quamobrem cum aliis Doctoribus primus auctor aſſertur *Theodoretus*, qui in nono *Cyrilli* Alexandrini anathematiſmo blaſphemum affirmat eum, qui Spiritum Sanctum dixerit eſſe a Filio, aut per Filium. Hinc conjicitur, quare D. *Thomas* pr. par. quæſt. 36. art. 2. ad 2. primum hujus Hæreſis auctorem *Neſtorium* dixerit, eo quia Theodoretus circa annum 430. Neſtorio favebat, abs quo errore, ſicut ab aliis in Concilio Calcedonenſi S. *Leonis* operâ receſſit, atque Eccleſiæ reconciliatus eſt. Verùm cùm per id tempus Neſtorianorum cauſa ageretur error de Spiritus Sancti proceſſione altas radices non jecit; & quamvis aliqui huic adhærerent, propalam tamen illum docere non audebant. Hæc ad tempora uſque *Pippini* Regis, in cujus conſpectu in magno Concilio Gentiliaci celebrato inter Latinos, & Græcos, de hac veritate diſputatum eſt.

Theodoretus Princeps fuit ejus erroris, qui poſtmodum in Concilio Calcedonenſi ope ra S. LEONIS Papæ Eccleſiæ reconciliatus eſt.

Coram Pippino de hac veritate diſputatum eſt.

Anno verò octingenteſimo circiter ſexageſimo inter utramque Eccleſiam apertiùs orta eſt contentio. *Photius* ſiquidem Conſtantinopolitanus Patriarcha Concilium congregavit, Librumque edidit, quo Spiritum Sanctum a ſolo Patre procedere proclamavit, cujus ſententiæ fuit èt *Theophilatus* in cap. 3. Joannis, ubi Latinos reprehendit, quaſi malè miſſionem Spiritus Sancti a Patre, Filioque interpretatores. Cæterùm ſub LEONE IX. anno milleſimo quinquageſimotertio, aut quarto *Michael* Conſtantinopolitanus Patriarcha, a Romano Pontifice ob aſſertam Spiritus Sancti a duobus proceſſionem, a Catholica Eccleſia per Schiſma receſſit; fautoreſque poſtmodum habuit *Nicetam*, *Nicolaum Methonenſem*, alioſque plures ex Græcis, qui libris editis, Spiritum Sanctum ab utroque procedentem inficiati ſunt.

Fautores ejus erroris.

Ex Occidentalibus in Græcanicam Hæreſim abiére *Valentinus Gentilis* Protheſi 36., & 37. *Chriſtianus Francus* lib. contra Trinitatem, & alii, inter quos *Petrus Martyr* Epiſt. ad Romanos aſſerens diſputationem de Spiritus Sancti proceſſione a Patre, & Filio meram eſſe Scholaſticorum contentionem. Contra quos hanc ſtatuo cardinalem theſim.

60 DICO: Spiritus Sancti proceſſio a Filio ex Scripturis conſtat. *Prob.* 1. In Divinis accipere ab alio, eſt ab eo procedere; ſed Spiritus Sanctus accipit a Filio: ergo ab illo procedit: *Maj. prob.* Filium a Patre procedere, eſt ab eo accipere, quidquid habet, juxta illud *Omnia, quæ habet Pater, dedit Filio, omnia, quæ habet Pater, mea ſunt*. Et Joannes Theologus ſeſs. 18., & 19. Concilii Florentini demonſtravit apud Sanctos Patres idem omnino eſſe unam Perſonam Divinam ab alia procedere, ac ab ea accipere. *Minor* habetur Joann. 16. v. 14. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*. Non autem poteſt a Filio ſolam ſcientiam accipere, ſed neceſſe eſt, ut eſſentiam accipiat: ſicut quia Filius a Patre accipit, non ſolùm ſcientiam, ſed etiam eſſentiam accipit.

61 *Illuſtratur primò* argumentum ex præcedentibus verbis. Filium a Patre audire, eſt ab eo procedere, ùt de ſe ipſo ait: *Quæ audivi a Patre meo, annunciavi vobis*. Non enim aliter Filius a Patre audit, niſi quatenus ùt Verbum a Patre dicente productum: ſed Spiritus Sanctus a Filio audit, quæ annunciat: ergo Spiritus Sanctus a Filio procedit: *Min. habetur* Jo. 16. v. 13. *non enim loquetur a ſe metipſo, ſed quæcumque audiet, loquetur*, & utique a Filio audiet, ideoque ſubdit v. 14. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*. Ubi Spiritus Sanctus illud dicitur annunciare, quod audit, & id annunciare, quod accipit, ac proinde idem eſt audire, & accipere; accipit a Filio: ergo a Filio audit: & revera quid auditur, niſi Verbum, & loquens per Verbum? Si ergo Filius eſt Verbum, Spiritus Sanctus Patrem non audit loquentem, niſi medio Filio.

Sicuti Filius a Patre audire eſt ab eo procedere, ſic

Spiritum Sanctū a Filio audire eſt ab illo procedere.

62 *Illuſtratur ſecundo*. Eodem modo dicitur Filius a Spiritu Sancto clarificandus, quo Filius clarificavit Patrem: ſed Filius clarificavit Patrem docendo ſe habere a Patre, quæ docuit, & ab illo procedere: ergo etiam Spiritus Sanctus Filium clarificabit annunciando ſe ab ipſo procedere, & docendo, quæ ab ipſo accepit. *Min. habetur* Joan. 17. verſ. 4. *Ego te glorificavi, ſuper terram .... Manifeſtavi nomen tuum hominibus .... Nunc autem cognoverunt, quia omnia, quæ dediſti mihi abs te ſunt, quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt, & cognoverunt, quia a te exivi*. Major patet; capite enim ſuperiori v. 12. de Spiritu Sancto dicitur: *non enim a ſemetipſo loquetur, ſed quæcumque audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt, annunciabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*. Ecce conſimiles cauſales. Clarificavi; quia a te exivi: clarificabit; quia de meo accipiet: clarificavi; quia manifeſtavi: clarificabit; quia annunciabit. Ergo.

Spiritus Sanctus clarificat Filium.

Nec refert modus loquendi in futuro *accipiet*, perinde ac ſi dum Chriſtus hæc dicebat, totum, quod Spiritus Sanctus habet, nondum accepiſſet, nec jam non eſſet Deus, ſed creatura mutabilis indigens aliquid de novo accipere, quo perficiatur. Dicitur in futuro *accipiet*; quia æternitas, qua Divinæ proceſſiones menſurantur, complectitur omnia tempora, ùt Sanctus *Auguſtinus* in hunc locum habet: ERIT, FUIT, EST. ERIT; QUIA NUNQUAM DEERIT: FUIT; QUIA NUNQUAM DEFUIT: EST; QUIA SEMPER EST. Quinimmo ſolet Scriptura varia tempora in ſuis locutionibus deſignare. Cùm autem Spiritus Sanctus eſſet mittendus ad Apoſtolos; de hoc exprimitur per verbum de futuro *accipiet*; nempe quando mittetur id, quod ab æterno accepit, annunciabit.

Explicatur quare Chriſtus in futuro dixerit: accipiet.

63 Huic argumento dupliciter reſpondent *Theophilactus*, & *Eutimius*; primò explicant *de meo accipiet*, ideſt nihil contrarium his, quæ ego docui, ipſe docebit: ſecundò *de meo accipiet*, ideſt de meo Theſauro, qui eſt Pater: ergo non eſt a Filio, ſed a ſolo Patre.

Sed contra primam expoſitionem ſtat apertè litteralis textus. Illa enim accipit, quæ loquitur, ſed quæ loquitur, non habet a ſe: *Non enim a ſemetipſo loquetur*: ergo habet ab alio: ergo quando dicitur a Filio accipere, quæ annunciat, non eſt ſenſus ipſum locuturum conſonè ad doctrinam Chriſti, ſed locuturum ea, quæ verè accipit a Chriſto: ſicut quan-

Spiritus Sanctus non ſolū loquitur conſona ad doctrinam Chriſti, ſed ea, quæ verè accipit ab illo.

quando Chriſtus dixit, ſe mundo prædicare,
quæ a Patre accepit, ſenſus nou eſt, ſe mini- A
mè dicere contraria his, quæ Pater per Pro-
phetas dixit, ſed revera doctrinam a Patre
accepiſſe, eamqoe Mundo manifeſtaſſe.

Contra ſecundam ſtat etiam litera: addens ra-
tionem, cur de ſuo accipiet, Chriſtus: *Omnia
quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea
dixi; quia de meo accipiet, & annunciabit vo-*

Quæcumque habet Pater, ſunt etiam Chriſti præter eſſe Patris,

bis. Jo. 16. v. 15. Qoaſi dicat, omnia quæ-
cumqoe habet Pater, mea ſunt, præter eſſe
Patris: ſed vis ſpirativa eſt in Patre, nec eſt
eſſo Patris: ergo vis ſpirativa mea eſt, ſeo
eſt in me, ac proinde a me procedit; & hæc
eſt ratio, cur ego dixi, de meo accipiet.
Qoam ratiocinationem repetit *Cyrillus* ploribus B
in locis, & præcipuè in Dialogo ad Hermiam,
aſſerens coæternum Filium Patri, & qood-
cumque aliod æquale habentem citra generare
tantùm, cum hoc ſoli Deo Patri conveniat.
Accipe verba Doctoris. Sermo aotem magis
eò tendit, ot oporteat intelligere ex ſubſtantia
Dei, & Patris per veram nativitatem natum
eſſe Filium, *Deum verum ex Deo vero . . . ex-
cepto eo, quod ſit Pater*. Illod igitur *de meo*

Dupliciter poteſt intelligi pronomen meum.

pertinet ad rationem principii, & eſt notio-
nale. Pronomen ſiquidem *meum* abſolutè pro-
latum, & abſqoe ullo additamento cadit ſo-
pra perſonam ioquentem, & non ſupra aliquid
extrinſecum ad ipſam perſonam pertinens. C
Quando enim cadit ſopra aliquid extrinſecum,
adjacens eſt, & non niſi cum recto ponitur, &
ſic dicitur meus ſervus, mea domus, meus
Pater &c. Ulteriùs in ſenſu adverſariorum
textus reddit honc ſenſum *de meo accipiet*:
ideſt a Patre accipiet Divinitatem ot ſit Deus,
ſicut ego ſum: ſed iſte ſenſus literam diſtor-
qoet: ergo non eſt legitimus. *Explicatur mi-
nor*: contextus ſonat Spiritum Sanctom ali-
quid a Filio accipere; dicit enim *ille me cla-
rificabit; quia de meo accipiet*. Sed quonam
modo illa cauſalis ſit vera, *quia de meo accipiet,
clarificabit me*, ſi a Filio nihil accipit, ſed a
Patre tantùm? Eadem veritas roboratur ex D
alia cauſali. *Quæcumque habet Pater, mea ſunt;
propterea dixit, quia de meo accipiet*. Vide-
tur enim ad literam reddere hunc diſ-
curſum: Spiritus Sanctus accipit a Patre, quæ
ſunt Patris: ſed quæ ſunt Patris mea ſunt:
ergo Spiritus Sanctus de meo accipiet: ſed
non poteſt accipere, quæ ſunt Patris, niſi ab
illo procedendo: ergo non poteſt accipere,
quæ mea ſunt, niſi ex me procedendo. Quare
ly *de meo* non excludit vim principiativam,

A Patre, & Filio accipit Spiritus Sanctus eſſentiã, quæ eſt communis utrique, non verò propria utriuſque Paternitatem, ſcilicet, & Filiationem.

at ſolummodo ſignificat Filiom non eſſe omni-
nò primum priocipium, ſed ideò principiare
Spiritus Sancti productionem, quia virtutem
ſpirativam a Patre accipit, quod denotatur E
per illa verba: *Quæcumque habet Pater*, &c.
Dixit etiam *de meo*, non ex me ad innuendum,
quòd Spiritus Sanctus non accipit totum, quod
eſt Filii, eſſentiam ſcilicet, & Filiationem,
ſed dumtaxat eſſentiam, quæ eſt communis
Patri, Filioque.

Miſſio dicit exitũ ab alio ſecundũ originem.

PROBATUR *ſecundò* Catholica veri-
tas. Inter Divinas Perſonas non datur miſ-
ſio, niſi ſecundùm originem. Sed Spiritus
Sanctus mittitur a Filiò; ergo a Filio habet
originem. *Min. habetur* Joann. 18. verſ. 16.
*Cum autem venerit Paraclytus, quem ego mittam
vobis a Patre Spiritum veritatis, qui a Patre
procedit, ille teſtimonium perhibebit de me*: &
cap. 16. verſ. 7. *Si enim non abiero, Paraclytus
non veniet ad vos: ſi autem abiero mittam eum
ad vos*. Maj. prob. Miſſio eſſentialiter impor-
tat auctoritatem, & ſoperioritatem in mitten-
te ſupra miſſum, ut patet in Principe reſpectu
Legati, in Domino reſpectu Servi, & ex ipſo
verbo *miſſio*, quod ſonat exitum ab alio, aut
ab alio dependentem. Sed inter Divinas Per-
ſonas non datur auctoritas, & ſuperioritas,
niſi originis; ſunt enim in omnibos aliis omnino
æquales; & ideò dicit D. *Thom.* pr. par. q. 43.
art. 1. ad prim. *Miſſio in Divinis non importat,
niſi proceſſionem originis, quæ eſt ſecundùm æqua-
litatem*.

64 DICUNT GRÆCI, qoòd etiam Fi-
lius dicitur miſſus a Spiritu Sancto. Iſaiæ 48.
verſ. 16. *Nunc Dominus miſit me, & Spiritus
ejus*. Sed Filius non procedit a Spiritu Sancto:
ergo ex eo, quòd Spiritus Sanctus dicatur a
Filio mitti, non arguitur ab illo proce-
dere.

Spiritus Sanctus mittit Filium, ut homo eſt, non ut Deus.

Sed contrà. Inſtantia ſiqoidem nobis fa-
vet: eà enim ratione, qoà Spiritus Sanctus
mittit Filium, eſt eo Superior, & ab eo exit:
mittitur enim ùt homo, non ùt Deus; ſicut
S. *Lucas* cap. 4. v. 14. explicat, & refert di-
ctum Iſaiæ cap. 6. *Spiritus Domini ſuper me,
propter quod unxit me, evangelizare pauperibus
miſit me, ſanare contritos corde* &c. Spiritos
Sanctus autem eſt Chriſto Soperior quà ho-
mo, & ab eo exit, exitu tamen diſtincto rea-
liter in eſſentia. Cùm verò Spiritus Sanctus
in Perſona mittatur a Filio, neceſſe eſt Filio
eſſe inferiorem, non in eſſentia: ergo ſe-
cundùm originem.

65 DICUNT SECUNDO. Spiritum
Sanctum mitti proceſſione morali, & quatenus
ſuis meritis obtinuit a Patre cjus adventum; &
ideo dixit: *quem ego mittam vobis a Patre*.
Rurſus Joan. 18. v. 16. *Et ego rogabo Patrem,
& alium Paraclytum dabit vobis*.

At perperam miſſio Spiritus Sancti a Fi-
lio intelligitur de miſſione morali. Etenim
verbum illud *mittam* abſolutè prolatum non
infert ſolam proceſſionem moralem, ſed majo-
rem auctoritatem; aliter poſſet dici Pater a
Filio mitti; qoandoquidem Filius ſuis meri-
tis caoſa eſt, qoòd Pater ad nos veniat juxta
illud Jo: 14. v. 13. *Si quis diligit me, ſermo-
nem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum,
& ad eum veniemus*. Ut autem hæ, & aliæ id
genus objectiones clariùs diloantur cum D.
Thoma *pr. par. quæſt.* 43. & 18. 1. *Sentent.*: &
in Opuſculis contra Græcos. In miſſione duplex

In miſſione duplex invenitur habitudo, vel quaſi habitudo.

intervenit habitudo, vel quaſi habitudo. Pri-
ma eſt habitudo miſſi ad principium mittens:
altera eſt habitudo miſſi ad terminum, cui
mittitur, quæ ſemper involvit, vel connotat
aliqoem effectum de novo productum, &
creaturæ communicatum ex vi miſſionis a per-
ſona miſſa. Prima habitodo importat eſſentia-
liter aoctoritatem mittentis ad miſſum; &

Prima habitudo importat auctoritatem mittẽtis ad miſſum, ſecunda importat novũ modum eſſendi Perſonæ miſſæ in termino.

quia in Divinis non admittitur alia auctoritas,
oiſi penes originem: ideo in Divinis una
Perſona nequit ab alia mitti, niſi ab ea pro-
cedat: quod ipſimet Græci confitentur teſte
S. *Thoma* in Opuſculo citato, & *Beſſarion* in
Opuſculo de proceſſione Spiritus Sancti. Se-

cunda habitudo importat novum modum eſſendi Perſonæ miſſæ in termino, cui mittitur, ratione effectus temporalis, qui de novo producitur. His ita explicatis, quando Scriptura locis in argumento noſtro allegatis, ait, a Filio mitti Spiritum Sanctum, in recto ſignificat miſſionem ſecundùm primam habitudinem, & in obliqno importatur ſecunda habitudo; ideo apprimè concluditur proceſſio Spiritus Sancti a Filio. Per alios verò textus in objectione allatos miſſio, ſeù datio in recto accipitur pro ſecunda habitudine, & in obliquo pro habitodine prima. Quoniam verò ſecunda babitudo includit effectus creatos, ac productos gratiæ ſcilicet, & charitatis, quos nobis meruit Chriſtus, & a Patre impetravit, proinde Chriſtus ponitur, quaſi rogans, ex quo concluditur proceſſio moralis ſolùm in ordine ad productionem effectus, non verò qooad miſſionem perſonæ. Quod antem dicatur abſolutè in Scriptura Spiritus Sanctus dari a Filio, præter citata in noſtra ratione, alia indicant verba Joan. 4 v. 13. *In boc cognuſcimus, quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis, quoniam de Spiritu ſuo dedit uobis*: & Act. 5. v. 32. de Spiritu Sancto dicitur, *quem dedit Deus omnibus obedientibus ſe*.

66 DICUNT TERTIO *Græci*: Spiritum Sanctum non mitti, quoad internam ſubſiſtentiam, & Perſonam, ſed quoad externam donorum largitionem gratiæ, & charitatis.

Aliquendo cum donis mittitur ſubſtantialiter Spiritus Sanctus.

Veruntamen hæc reſponſio adverſatur Scripturis. In ipſis enim dicitur cum donis miſſus etiam Spiritus Sanctus ſubſtantialiter, ùt ad Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*: hic habetur perfecta diſtinctio donorum, & Perſouæ; & etiam 1. ad Corintb. 6. v. 19. *Membra veſtra ſunt Templum Spiritus Sancti, qui in vobis eſt*. Omitto Sanctos Patres, qui abſolutè dicunt ipſum Spiritum Sanctum a Filio mitti. Sicut ergo, ubi ponitur miſſio Filii a Patre, non intelligitur ſola largitio donorum, quæ Filio appropriantur, ſed Perſona; ita cùm dicitur Spiritus a Filio mitti, non intelligitur ſola largitio donorum, quæ Spiritui Sancto attribuuntur, ſed ipſa ſubſiſtens Perſona.

Spiritus Sanctus in Scripturis dicitur Spiritus Filii.

67 PROB. TERTIO *Concluſio*. Spiritus Sanctus nequit eſſe, & appellari Spiritus Filii, niſi ſit a Filio; ſed in Scriptura verè dicitur Spiritus Filii: ergo verè a Filio procedit. *Min. babetur* ad Rom. 8. v. 9. *Si quis autem Spiritum Chriſti non babet, bic non eſt ejus* Act. 16. v. 7. *Tentabant ire ad Bithyniam, & non permiſit eis Spiritus Jeſu*. Joan. 15. vocatur Spiritus veritatis, hoc eſt Chriſti, qui eſt Via, Veritas, & Vita. *Major explicatur*. Caſus ille genitivus Spiritus Filii genealogiam, & productionem importat, ùt cùm Scriptura Beatæ Virginis genealogiam explicat, dicit: *qui fuit Heli, qui fuit Abraham*; & qnia Verbum dicitur Filius Patris, ideo a Patre producitur, & denotatur illius generatio. Rurſus ſicuti dicitur Spiritus Patris Matth. 10. v. 20. *Spiritus Patris veſtri loquitur in vobis*: ita dicitnr Spiritus Filii; ſed non dicitur Patris, niſi a Patre procedat: ergo non dicitur Filii, niſi a Filio procedat. Deinde ùt arguit S. *Thomas*; vel appellatur Spiritus Filii abſolutè, vel appellatur ejus, ùt quando dicitur Spiritus ejus; ſi appellatur abſolutè, neceſſe eſt Filium babere auctoritatem in Spiritnm Sanctum; quia nequit aliquid abſolutè eſſe alterius abſque auctoritate, & ſuperioritate. Sed in Divinis non eſt alia auctoritas niſi originis: ergo Spiritns Sanctus eſt Filii per proceſſionem. Si dicitur ejus, ùt Spiritus ejus, etiam importatur proceſſio; quia Spiritus Sanctus eſt terminus perſonalis, & diſtinctivus, & omne nomen perſonale, & diſtinctivum importat relationem originis. Ulteriùs non poteſt dici Spiritus Filii, vel quia procedit nterque ab eodem principio in eadem conſubſtantiali natura; nam boc modo etiam Filins dici poſſet Spiritos Sancti; & iſte modus unitatem potiùs Filii, & Spiritus Sancti ſignificat, quàm diſtinctionem, cùm tamen hæc duo nomina notionalia ſint, & propria: vel quia Chriſtus eſt pleno Spiritu Sancto, ſeu douis ejus; & boc non: nam Spiritus Sanctus eſt Chriſti, non ùt habentis Spiritum, ſed ùt dantis, & ideo Act. 5. v. 32. dicitur *Spiritus Sanctus, quem dedit Deus, omnibus obedientibus ſibi*. Multominus dicitur Filii ratione ſubjectionis, ùt ex ſe conſtat; eſt enim Deus: ergo ratione proceſſionis. Argumentum hoc magni fecerunt Sancti Patres, & paſſim contra Græcos protulerunt. Sufficiat auctoritas Divi *Cyrilli* lib. 13. Theſauri cap. 3. circa medium: *Oſtendens*, inquit, *Chriſtus Dominus Spiritum Sanctum ex ſubſtantia Patris, & Filii eſſe*: *Spiritus, inquit, veritatis, qui a Patre procedit*; & *Auguſtinus* tract. 99. in Jo: hoc unico motivo præſentem demonſtrat veritatem.

Spiritus Sanctus non eſt Filii, quia ex eodem principio procedit, nec quia Chriſtus eſt plenus Spiritu Sancto, nec ratione ſubjectionis, ſed ratione proceſſionis.

68 Plura habet alia ex Scripturis argumenta S. *Thomas* Opuſc. pr. contra Græcos; lib. 4. contra Gentes cap. 24.; de Potent. quæſt. 10. art. 4., & in Sententiis additis Patrum doctrinis, quorum aliqua ad uberiorem copiam ſubjicio. Primns ſit locus ille Jo: 20. v. 22. *Inſufflavit, & dixit eis accipite Spiritum Sanctum*; quà ceremonià ſignificare voluit, ſe ex corde ſuo, & ſinu ſuo vitaliter producere Spiritum Sanctum: quæ ratio licèt a Theophilacto nullo adducto argumento, aut reſponſione irrideatur: nihilominus a SS. Patribus approbatur: & maximè ab *Auguſtino* lib. 3. in Maxim. cap. 14, & alibi locis a *Macedon.* relatis: a *Cyrillo* lib. 12. in Joan. cap. 56. Supradictæ auctoritati conſonat illud Pſalm. 32. v. 6. *Verbo Domini Cæli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Os Patris Filius eſt cum ſit ejus Verbum; & Spiritus Sanctus dicitur Spiritus oris Verbi; quia ſicut ab ore materiali flatus materialis erumpit: ſic a Verbo Spiritus Sanctus producitur. Secundus ſit: ad Hebræos 9. v. 19. *Quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit*: ad Rom. 13. v. 18. *Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam gentium, verbo, & factis: in virtute ſignorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus Sancti*. Quibos locis Chriſtus dicitur operari per Spiritum Sanctum. Quandocumque autem nnus operatur per alium, oportet, vel nt operans det virtutem operativam ei, per quem operatur, vel econtra. In Diviuis Perſonis virtus operativa eſt eſſentia: ſi ergo

Cærimonia inſufflationis ſignificat proceſſionem Spiritus Sancti a Filio.

Chriſtus operatur per Spiritum Sanctum: adeoque eſſentiam illi communicat.

Filius

Filius operatur per Spiritum Sanctum, oportet, vel ſit principium operandi Spiritui Sancto, vel econtra: hoc ſecundum dici non poteſt; ergo primum: ideoque Filius Spiritui Sancto eſſentiam communicat. Tertius eſt ad Epheſ. 1. v. 13. *In quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis Sancto*: ex quo apparet eſſe ſigillum, & caracterem Filii: conſtat autem caracterem, & ſigillum derivari ab eo, cujus ſunt.

SOLVUNTUR GRÆCORUM ARGUMENTA EX SCRIPTURIS.

69 OBJIC. I. *Dionyſius* de Divinis nominibus cap. 1. *Non eſt*, inquit, *audendum dicere aliquid, neque cogitare de ſuperſubſtantiali occulta Divinitate præter ea, quæ divinitùs nobis ex ſacris eloquiis ſunt expreſſa*; ſed nullibi in Scripturis exprimitur Spiritus Sancti proceſſio a Filio: ergo non eſt aſſerenda. *Minor patet*; quia nullus expreſſus locus affertur a Latinis. Huic argumento maximè fidunt Græci; in re enim tanti momenti nemo dixerit, defeciſſe nobis Deum, nec ſatis clarè tale myſterium revelaſſe.

RESP. *neg. min. Ad probat. diſting.* Si pro *expreſsè* intelligatur, in Scriptura deeſſe hæc verba: *Spiritus Sanctus a Filio procedit*; concedo: ſi pro *expreſsè* intelligatur in Scriptura clarè ſatis non declarari, & exprimi Spiritus Sancti proceſſionem a Filio, *nego*. Pluribus jam oſtendi veritatem hanc in ſacris litteris patere, non quidem primâ, benè verò ſecunda expreſſione. Quod conſtat a paritate proceſſionis Filii a Patre. Proceſſio enim Filii a Patre aliquando proponitur nobis per verbum *genui*; aliquando per verbum *exivi*, *dare*, *mittere*, & ſimilia, quæ quidem verba clarè accipiuntur, ùt explicativa proceſſionis Verbi a Patre. Immò proceſſio Spiritus Sancti a Patre per ipſos Græcos nonne benè, & dilucidè exprimitur per verbum *mittere*, *dare*? Per hoc, quod dicatur Spiritus Patris, ſicut conſtabit argumento ſequenti? Cur ergo luculenter, & expreſsè per eadem verba non declarabitur proceſſio Spiritus Sancti a Filio? Nonne lucido ſatis ordine genealogiam Virginis Sanctus *Lucas* propoſuit ſub hac phraſi: *Qui fuit Heli, qui fuit Abraham, qui fuit Jacob*; ac Matthæus ſub hac alia. *Abraham genuit Iſacb, Iſacb genuit Jacob*, &c.? Nonne ergo exprimetur clarè proceſſio Spiritus Sancti a Filio per hoc, quòd dicatur *Spiritus ejus*, ſicut explicatur per verbum *procedit*?

70 OBJIC. 2. Scriptura poſitivè aſſerit Spiritum Sanctum a ſolo Patre procedere: ergo non procedit a Filio: *Ant. hab.* Jo: 15. v. 16. *Cum venerit Paraclytus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit*. Hìc dicitur expreſsè a Patre procedere, & non fit mentio Filii: ergo poſitivè excluditur. *Prob. conſeq.* quia Spiritus Sanctus dicitur hic a Patre procedere nulla facta mentione generationis, ideò poſitivè dicimus Spiritum Sanctum non generari; quia *Matthæi ultimo* fit mentio trium tantùm perſonarum, poſitivè excludimus a Divinis quaternitatem. Ergo quia in dicto textu fit tantùm mentio proceſſionis a Patre, poſitivè excluditur Filius. Hoc argumento uſus eſt *Marcus Epheſinus* in Concilio Florentino ſeſs. 23. diſputans cum *Joanne Theologo*.

Ad argumentum *reſpondetur* primò cum D. *Auguſtino* lib. 3. ad Maximum cap. 14. In dicta auctoritate fit etiam mentio de Filio; quia ibi fit mentio Patris, quia Pater eſt primus fons, & origo ſpirativæ virtutis, & ab ipſo talis virtus derivatur ad Filium. Cùm autem Filium in eſſe Spiratoris non ponat in numero cum Patre; ideo non excluditur Filius a ratione principii Spiritus Sancti. *Dico ſecundò* cum *Anſelmo* lib. de proceſſione Spiritus Sancti. Etiamſi in Scripturis diceretur, Spiritus Sanctus non procedere niſi a Patre: haud tamen excluderetur Filius. Sicuti de facto Spiritus Sanctus agnoſcit Patrem, etiamſi Matthæi 11. v. 27. dicatur: *nemo novit Patrem niſi Filius*. Nec Filius, & Spiritus Sanctus diem Judicii ignorant, etiamſi dicatur Marci 13. v. 32. *De die autem illa, vel hora, nemo ſcit, neque Angeli in Cœlo, neque Filius, niſi Pater*. Rationem ab utroque Doctore deſumptam dat D. *Thomas* loco cit. In Sacra Scriptura quidquid dicitur de una Perſona, de altera debet intelligi, etiam ſub particula excluſiva, præter ea, quæ pertinent ad formalem diſtinctionem unius ab altera propter ſummam communicationem omnium in identitate naturæ; & ideo plures hujuſmodi propoſitiones occurrunt in Scripturis, quæ unius, vel alterius Perſonæ mentionem faciunt. Principium verò ſpirativum non pertinet ad formalem diſtinctionem Patris, & Filii; ac proinde hoc ipſo, quod de uno dicitur, de alio etiam intelligitur.

Quomodo debeant intelligi in divinis, particulæ excluſivæ, quæ in Scripturis reperiuntur.

Principium ſpirativum non pertinet ad formalem diſtinctionem Patris, & Filii.

Deinde cum omnibus ferè Patribus DICO in dicto textu fieri expreſſam Filii mentionem ſub illo nomine *mittam*. Miſſio enim, ùt jam declaravi, importat auctoritatem in mittente ſupra miſſum, quæ in Divinis non eſt, niſi originis. Dicit autem *mittam vobis a Patre*, quia Filius virtutem miſſivam tanquam a fontali principio habet a Patre; rurſuſque addit, *qui a Patre procedit*, ut propalam fiat, non ſolummodo Filium eſſe immediatum principium ſpirativum, ùt aliqui Hæretici apud *Cyrillum* innuebant. Quare per prima verba non excluditur ratio principii a Filio: neque per ſecunda importatur ſola cauſalitas a Patre, ſed vera utriuſque immediata Spiritus Sancti activa productio.

Miſſio importat auctoritatem in mittente.

Hinc patet, cur ex allata auctoritate eruatur, Spiritum Sanctum non generari; neque enim ibi talis fit mentio generationis, ut nullibi reperiatur, quòd Spiritus Sanctus generetur: & aliàs alibi poſitivè dicitur, quod ſolus Filius generetur, & quod una tantùm in Divinis poſſit eſſe generatio. Ex Cap. ultimo *Matthæi* certò quidem excluditur quaternitas Perſonarum; ſed hoc ideo eſt, quia nullibi ponitur verbum æquivalens quaternitati. Hoc autem in noſtro caſu non verificatur; quià licèt aliquando expreſsè non ponatur proceſſio Spiritus Sancti a Filio: pluribus tamen locis vel expreſsè, vel æquivalenter ponitur, ùt ſupra demonſtratum eſt.

Nullibi reperitur, quod Spiritus Sanctus generetur, nec quod in Divinis detur quaternitas Perſonarum.

71 OBJIC.

71 OBJIC. 3. Solus ille Spiritum Sanctum producit, qui in eum habet naturalem auctoritatem; ſed eam ſolus habet Pater; ergo. *Prob. min.* Solus ille habet naturalem auctoritatem in Spiritum Sanctum, qui poteſt illum promittere, & dare. Sed ſolus Pater poteſt illum promittere, & dare. Ergo. *Min. oſtenditur* Lucæ ultimo v. 49. ubi dicitur: *Et ego mitto promiſſum Patris in vos*. Promiſſum Patris dixit: ergo Pater eſt, qui promittit, non verò Filius. Rurſus Joann. 14 v. 26. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclytum dabit vobis*: ego rogabo, ſed Pater dabit. Ecce in ſolo Patre naturalis auctoritas promittendi, & dandi Spiritum Sanctum.

Etiam in Filio datur naturalis auctoritas in Spiritum Sanctū.

RESP. *neg. min.* ad probationem aio in allatis textibus contineri etiam naturalem auctoritatem Filii in Spiritum Sanctum. In primo habetur abſolutè: *& ego mitto*: nequit autem Filius Spiritum Sanctum mittere, niſi iſte ab illo procedat. Neque enim ex eo, quòd dicatur *promiſſum Patris*, excluditur promiſſio Filii; habemus enim ab ipſo etiam promiſſionem, ùt Joann. 16. v. 4. *Si autem abiero, mittam eum ad vos*. In ſecundo poſt allata verba ſubditur: *Paraclytus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo*. In nomine meo, inquit, ad denotandum, etiam Filium concurrere in tali datione.

72 OBJIC. 4. Si Spiritus Sanctus a Filio procederet, deberet eſſe amor Filii: ſed juxta Scripturas, Spiritus Sanctus non eſt amor Filii. Ergo. *Prob. min.* Amor Filii in Patrem eſt amor debitus; quia eſt accipientis; amor Spiritus Sancti eſt gratuitus, juxta illud 1. ad Corint. 12. *Diviſiones verò gratiarum ſunt; idem autem Spiritus*. Sed amor debitus alius eſt ab amore gratuito: ergo amor Filii non eſt Spiritus Sanctus.

Dupliciter ſumitur amor gratuitus.

RESP. Amorem gratuitum dupliciter accipi. Primò prout opponitur mercenario: ſecundò prout dicit non eſſe ab alio. Primo modo tam amor Filii, quam Spiritus Sancti dicitur gratuitus; eſt enim amor amati propter ſe ipſum, non autem propter aliquod extrinſecum motivum mercedis, aut fructus. Secundo modo amor Patris ſolummodo eſt gratuitus; quia non eſt ab alio. Amor verò Filii, & Spiritus Sancti non eſt gratuitus; quia eſt ab alio. Neque id ſignificat quicquam incongruum; ſicuti nil minus congruum importat, quod amor Patris non ſit debitus, cum ſit dantis; ſit autem debitus amor Filii, cum ſit accipientis. Non enim Sancti Patres amorem debitum ſumunt in Divinis pro amore cadente ſub obligatione; ſed pro amore, qui eſt ab alio: gratuitum verò pro amore, qui non eſt ab alio. Auctoritas *Pauli* probat per Spiritum Sanctum nobis gratis dari dona gratiæ; ac perperam applicatur amori ad intra.

73 OBJIC. 5. Filius procedit a Patre velut quidam ſplendor: quocirca in Symbolo dicitur *lumen de lumine*. Spiritus Sanctus procedit tanquam calor; ideoque Act. 2. v. 3. habetur, *& apparuerunt illis diſpertitæ linguæ, tanquam ignis*. Sed calor a ſplendore non procedit; ſunt enim diſparata, & ſeparabilia: ergo neque Spiritus Sanctus a Filio.

RESP. *neg. min.* Optimè enim calor a ſplendore procedit: corpora ſiquidem cœleſtia media luce calefaciunt. Veruntamen in inferioribus aliquando calor, & ſplendor ſeparantur, & diſparatè ſe habent inter ſe. Cæterùm in Divinis ſervant ordinem originis, nec unus ab alio ſeparatur, aut diſparatè ſe habet propter dicta, & fuſiùs infra dicenda.

CONTROVERSIA VI.

AN TRADITIONIBUS CONSTET PROCESSIO SPIRITUS SANCTI A FILIO.

INficias eunt Græci ſatis conſtare ea verbo Dei tradito, proceſſionem Spiritus Sancti a Filio; deceptique aliquibus loquendi modis autumant ſibi Patres favere. Itaque ad accuratam hujuſce theſis diſcuſſionem, antiquitatis monumenta enucleemus oportet, atque ea præſertim, quæ a Græcis æqui, bonique fiunt. At brevitati conſulam; cum ſæpius a Latinis fusè probata ſit univerſalis Eccleſiæ traditio de Spiritus Sancti a Filio proceſſione.

74 DICO *igitur*. Traditione conſtat Spiritus Sancti proceſſio a Filio. *Prob. 1.* Conciliorum univerſalium Græcis, Latiniſve Patribus auctoritate coaleſcentium. Concilium Epheſinum approbat *Cyrilli* Epiſtolam, in qua expreſsè Spiritus Sancti proceſſio a Filio ponitur his verbis. *Quamvis enim in ſua ſit ſubſtantia Spiritus ejus, & intelligatur in Perſona proprietas, juxta id, quod Spiritus eſt, & non Filius; attamen alienus ab illo non eſt. Nam Spiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt; unde & ab iſto ſimiliter ſicut ex Deo Patre procedit*. Probatque hoc inſuper infra verba Salvatoris adducendo *de meo accipiet*, quæ de proceſſione a Filio dicta explicat, & non proptee conſubſtantialitatem cum illo. Lecta eſt Epiſtola actione pr. poſt Epiſtolas *Cœleſtini* Papæ, quamvis a Collectoribus Conciliorum non eodem loco ab omnibus ponatur; aliqui etiam loco verbi *procedit*, ponunt, *effunditur*, *emittitur*, ſed idem ſignificat.

Concilium Epheſinum anno 431. contra Neſtoriū celebratum ſub Cœleſtino I. cum Cyrillo Alexandrino Sedis Apoſtolicæ Legato ducentos Patres habuit aſſeſſores.

75 Concilium Chalcedonenſe ſeſs. 2. approbat eandem D. *Cyrilli* Epiſtolam cum Symbolo Nicæno, & non ſolùm quoad ea, in quibus tractat de unica Perſona Chriſti, & de vera in Beata Virgine Maria Maternitate Dei, ſed etiam quoad alia omnia, integramque recepit his verbis: *Epiſtolas Synodicas Beatiſſimi* Cyrilli *Alexandrinæ Eccleſiæ Præſulis ad Neſtorium, & Orientales, congruenter habentes, amplexa eſt ad convincendas Neſtorii veſanias, & ad interpretationem eorum, qui ſalutaris Symboli zelo noſſe deſiderant intellectum*. Verbis hiſce luculentiſſimis pandit ſe approbaſſe, quæ ad totam Symboli doctrinam pertinent, in quo utique proceſſio Spiritus Sancti a Filio continebatur.

Concilium Chalcedonenſe anno 451. celebratum ſub S. Leone contra Eutychen, & Dioſcorum pro duabus in Chriſto naturis 636. Epiſcopi interfuerunt.

76 Concilium Conſtantinopolitanum II. actione ſexta integram ejuſdem *Cyrilli* Epiſtolam adducit, & approbat; cujus doctrinæ etiam actione octava mentionem fecit, tametſi nomine *Cyrilli* haud expreſſo.

Concil. Conſtantinopolit. II. an. 453. pro celebrãdo tribus Capitulis decidenda lite, & contra Origenis doctrinam ſub Vigilio Epiſc. 165.

77 Conſtantinopolitanum III., ſeu ſexta

Syno-

Concil. Conſtantinopol. 3. ſub Agathone an. 68 contra Monothelitas, Epiſcopi num. 166., ſeu juxta Cedrenum 289.

Synodus actione 18., vel ùt apud alios 17., legit, & approbat litteras *Agathonis*; Epiſtolam Synodi Romanæ, ſub ipſu Agathone celebratæ; Epiſtolam Leonis I. ad Flavianum; & deinde ſubditur: *Ad hæc, & Synodicis Epiſtolis, quæ ſcriptæ ſunt a Beato Cyrillo adversùs impium Neſtorium, & ad Orientales Epiſcopos.*

Septima Synodus tacet: octava nihil expreſsè ait; ſed eidem tamen doctrinæ calculum apponit, quatenus Act. 10. Can. 1. ex profeſſo recipit doctrinam omnium præcedentium Conciliorum Generalium, & Provincialium, nec non cujuslibet Deiloqui Patris.

Concil. Later. ſub Innoc. III. an. 1215. contra Albigenſium præſertim Hæreſim præſentibus Pontifice, & 1285. Patribus.

78 Lateranenſe ſub Innocentio III. anno 1215., præſidente ipſo Pontifice, & 1285. Patribus, tum ea Græcis, tum ea Latinis, Patriarchâ Conſtantinopolitano, & Hieroſolymitano, Legatis Antiochénis, & Alexandrinia, apertè eandem veritatem declarat cap. 1. *Pater a nullo, Filius a ſolo Patre, Spiritus Sanctus ab utroque pariter.* Id ipſum repetit cap. 2.

Lugdunenſe 2 ſub Gregor. X. prò ineunda cum Græcis unione. Patres circiter mille cum Summo Pontifice adfuerunt anno 1274.

79 Lugdunenſe ſub Gregorio X. Can. 1. eandem veritatem ſanxit; ictoque cum Græcis fœdere die natali SS. Petri, & Pauli an. 1274. Summus Sacerdos ad aram operatus eſt, & Symbolum latinè unanimes cecinerunt cum additione FILIOque; deinde idem Symbolum Græcè a Græco Patriarcha cantatum eſt, & ter a Græcis particula FILIOque repetita; & poſt quartam ſeſſionem iterum Græci bis concinerunt FILIOque.

Concilium Florentinum an. 1438. Ferrariæ primo congregatum, Florentiæ deinum concluſum præſentibus Eugenio IV., Michaele Paleologo Imp., Joſepho Patriarcha Conſtantinop. una cum 141. Patribus.

80 Concilium Florentinum ſumma cum celebritate controverſiam hanc examinavit, & ad concordiam Græcos reduxit.

Concilia Provincialia in Hiſpania.

81 Ex Provincialibus in Hiſpania decem, & octo Concilia Toletana (ſecundo, & decimo octavo exceptis) Spiritum Sanctum a Patre, Filioque procedere, definiunt formolis diſertiſſimis. Ne ſim moroſior, antiquiſſimum ſeligo, quod ſub exitum quarti Seculi celebratum eſt. In eo autem poſt Canones inſitam pro coronide legimus Regulam Fidei, quæ nobis exhibet hæc verba: *Spiritum quoque Paracletum eſſe, qui nec Pater ſit ipſe, neque Filius, ſed a Patre, Filioque procedens.*

82 Concilium Emeritenſe in Luſitania ſub Papa *Vitaliano* ſic habet in Symbolo; *Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre, Filioque procedentem.* Concilium Herfeldenſe in Anglia, *Beda* auctore, collectum, a Patre, Filioque procedere Sanctum Spiritum affirmat. In Gallia Concilium Gentiliacenſe eandem ea profeſſo controverſiam diſcuſſit, idemque ſtatuit. Cui diſceptationi anſam præbuerant Latini aſſerentes auctorem Iconomachiæ *Conſtantinum Copronimum.* Ipſe verò ut injuriam retunderet, objecit, ipſos Symbolo addidiſſe *ex Patre, Filioque procedit.* Concilium Aquiſgranenſe ſub *Leone* III., & Carolo Magno quæſtionem reſolvit affirmativè, ſicut Arelatenſe ſub iis Pontifice, & Imperatore. In Germania Forolovienſe ſub *Adriano Primo*, & eodem *Carolo Magno* Francfordienſe ſub iiſdem. Vormatienſe ſub *Adriano Secundo*, & *Ludovico Secundo* Imperatore apertè eandem proceſſionem a Patre, ac Filio ſanxere. In Gallia Barenſe Concilium ea Græcis, Latiniſque compoſitum juſſu *Urbani Secundi*, Divo Anſelmo præſente, idem Catholicæ Fidei myſterium in confeſſo habuit, cujus Synodi memoria nulla extat alia, præter quam ſuis idem *Anſelmus* ſcriptis edidit. Mediolanenſe Quartum ſub *Gregorio* XIII. auctore S. Carolo Borromæo Symbolum recitavit cum particula *ex Patre, Filioque procedit.* Adde Concilium Alexandrinum in Oriente ſuperiùs citatum ſub *Cyrillo*, & Conſtantinopolitanum ſub *Joanne Secundo* Cyrilli Epiſtolam approbantia anno 532.

Auctores, qui Sanctorū Patrum Catalogos ſcripſerunt.

83 Secundum argumentum ſumitur ea univerſorum Patrum conſenſione. Sed amplum hujuſmodi pelagus percurrere laborioſum eſt nimis, ac fermè inutile, cùm apud auctores innumera ubi obi occurrant id genus teſtimonia. Sufficiat ergo Doctores aliquot ſubdere, qui Sanctorum Patrum catalogos conſcripſerunt. Primo loco ponam Concilium Florentinum, in quo recenſentur Patres citati in diſputationibus contra Græcos *a Rhodio* Archiepiſcopo, & *Joanne* Theologo de Monte nigro ex Illuſtri Prædicatorum Familia, & Longobardiæ Provinciali: *Cocius* in ſuo Theſauro Controverſiarum per Secola diſtributos Græcos, & Latinos reſcribit: *Bellarminus* lib. 2. de Verbo Dei: *Didacus Ruiz* de Montoya diſp. 67. ſeſſ. 4.: *Leo Allatius* contra Hottingerum: *Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui contra Latinos primùm ſenſerat; poſtmodum contra Græcos calamum ſtrinxit oratione de unione veteris, & novæ Romæ; & in opuſculo, quod *duodecim capita* appellatur, ea Græco Latinè reddito per Arvedium: Cardinalis *Beſſarion* Nicænus primùm Præſul, deinde Conſtantinopolitanus, qui èt ipſe aliquando in Florentino Concilio Latinis reſpondit; poſtremùm verò ad ſuos prò ineunda concordia, pulchram orationem habuit, cujus ſcripta ab Arvedio pariter ex Græco in Latinum verſa ſunt: *Macedon.* Schola quarta de proceſſione Spiritus Sancti, & alii plures. Nunc liceat mihi cum *S. Thoma* lib. 4. contra Gentes cap. 24. hoc argumentum efformare.

Græci admittentes Quintum Concilii credere debent Spiritum Sanctum ab utroque procedere.

84 In determinatione quinti Concilii dicitur: *Sequimur per omnia Sanctos Patres, & Doctores Eccleſiæ: Athanaſium, Hilarium, Baſilium, Gregorium Theologum, Gregorium Nyſſenum, Ambroſium, Auguſtinum, Theophilum, Joannem Conſtantinopolitanum, Cyrillum, Leonem Probum, & ſuſcipimus omnia, quæ de recta fide, & damnatione Hæreticorum expoſuerunt.* Sed certum eſt hos Patres ſuſtinere Spiritum Sanctum ab utroque procedere: ergo nos, & Græci ità credere debemus, cùm & ipſi quintum Concilium admittant. *Minor fuſiſſimè habetur* apud citatos Doctores. Sed ad majorem veritatis probationem, unam, vel alteram ſententiam addo: S. Athanaſius in Symbolo ait: *Spiritus Sanctus a Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* Hanc verò ſententiam eſſe *Athanaſii* meliùs patebit infra, dum vindicabitur Symbolum Athanaſii. In præſentiarum ſufficiat *Nazianzenus* de Laudibus Athanaſii, inquiens perfectam Fidei methodum conſtituiſſe toti Occidenti, & Orienti notam. *Auguſtinus* in Pſal. 120. allegans Athanaſium integram hanc formulam adduxit. Concilium Toletanum 18. cap. 1., verbatim recitat fidem

ejuſdem

ejuſdem Symboli cum hac additione: *Cui teſtimonio cùm non haberent, quid reſponderent Græci, dicebant ebrium fuiſſe* Athanaſium *cum hæc ſcriberet*: ſic refert *Gennadius* lib. pro defenſione Concilii Florentini cap. 1. ſect. 5. Eandem veritatem inculeat idem *Athanaſius* ſermone 4. contra Arianos, & in Epiſtola ad Serapionem. Hylar. lib. 2. de Trin. *Loqui autem de eo, ſcilicet Spiritu Sancto, non neceſſe eſt, quia de Patre, & Filio auctoribus confitendum eſt, & quidem puto, an ſit, non eſſe tractandum &c.* Baſilius lib. 5. contra Eunomium cap. 11., *ùt ſe habet Filius ad Patrem, ſic ſe habet Spiritus ad Filium*. Et in lib. de Spiritu Sancto cap. 17. eandem repetit ſententiam: *Sicut ſe habet Filius ad Patrem, ſic ad Filium ſe habet Spiritus*. Liquet autem Filium ſe habere ad Patrem originativè; ergo & ad Filium Spiritus.

Spiritus Sanctus ſecundū Patres Græcos eſt imago Filii.

85 *Illuſtratur* argumentum ex quibuſdam modis loquendi Græcorum. Apud pleroſque Patres Græcos, Spiritus Sanctus dicitur Imago naturalis Filii: ſic Joannes Damaſcenus lib 1. de Fide cap. 18. *Imago Patris eſt Filius, & Filii Spiritus Sanctus*: Baſil. lib. 5. contra Eunomium cap. 8. *Naturalis Filii imago eſt ſpiramen ejus Spiritus*. Gregorius Neoceſarienſis in Confeſſione Fidei. *Qui per Filium apparuit imago perfecta Filii Perfecti*. S. Athanaſius Epiſt. ad Serapionem: *Quin etiam Filii imago eſt, & dicitur Spiritus*. S. Cyrillus Alexandrinus lib. Theſauri 13. cap. pr. *Quoniam Spiritus Sanctus imago Filii eſt, ſi quis eum ſuſceperit, Filium quoque habet*. Sed nullus poteſt eſſe alterius imago naturalis, niſi ab eo procedat, accipiendo eſſentiam; etenim forma imaginis proveniat oportet a forma ejus, cujus eſt imago; ergo Spiritus Sanctus procedit a Filio. Et quamvis in artefactis exemplar non ſit cauſa activa imaginis, hoc tamen non verificatur in productione naturali, ubi coincidit principium activum cum exemplari, ùt in aliis rebus patet. Omnia enim, quæ naturaliter agunt, producunt effectus ſuos ad ſimilitudinem propriæ formæ. Cum autem Spiritus Sanctus, non liberè, ſed naturaliter producatur, idem eſt principium activum, & exemplar.

Tacita objectio.

Notandum eſt tamen: propriè Spiritus Sanctus non eſt imago Filii, quia non procedit ex vi ſimilitudinis. *Secundò* S. Baſilius lib. 2. contra Eunomium cap. 11. *Quapropter Verbum Dei eſt Filius; Verbum autem Filii eſt Spiritus Sanctus*. Sed Filius non poteſt eſſe Verbum Patris, niſi quia a Patre procedit; ergo neque Spiritus Sanctus poteſt dici Verbum Filii, niſi a Filio procedat: aliter nulla eſſet comparatio Baſilii. *Tertiò* Spiritus Sanctus ſe habet ad Filium, ſicuti flatus ad os. Idem Baſil. Hom. 29. *Spiritus ex Deo, qui ex Patre procedit, hic eſt ex ore ipſius*. Anaſtaſius lib. de rectis Dogmatibus *Spiritus Sanctus appellatus eſt Spiritus oris Dei: at enim Patris eſt Filius*. Sed flatus verè eſt ab ore; ergo Spiritus Sanctus verè eſt a Filio. *Quartò* Spiritus Sanctus ſe habet ad Filium, ſicuti aqua ad fontem. *Athanaſius* lib. de humana natura ſuſcepta: *Filius comparatur fonti, Spiritus aquæ*. Sed aqua oritur a fonte; ergo Spiritus Sanctus a Filio. *Quintò* Nazianzenus Trinitatem comparat tribus primis Perſonis generis humani, Patrem nempe Adæ, quia ingenitus: Filium Evæ; quia a Patre; ſicuti Eva ex ſubſtantia Adæ: Spiritum Sanctum Seth; quia ab utroque, ſicut ille ab Adamo, & Eva.

86 *Illuſtratur ſecundò* aliis locutionibus apud Græcos uſitatis. Spirari, eſſe, emanare, provenire, emitti, ab alio eſſe, idem ſignificant, ac ab alio procedere. Sed Græci ponunt Spiritum Sanctum a Filio emitti, eſſe, emanare, provenire; ergo a Filio procedit. *Oſtenditur min.* Cyrillus Alexandrinus lib. 1. de recta in Deum Fide ad Theodoſium Imperatorem ait: *non quod alienum his, qui baptizantur, immittat Spiritum ſerviliter, & ùt Miniſter, ſed ùt Deus, quia ex ipſo, & per ipſum*: lib. 12. Theſauri cap. 2. *Ex Filio autem naturaliter, ac ſubſtantialiter Spiritum Sanctum ſicut ex Patre provenire credimus*. Athanaſius in lib. contra Meletium circa finem, *Impoſſibile eſt, in Trinitatis gloria Spiritum Sanctum numerari, ſi non emanaſſet ex Deo per Filium*. Didymus lib. 2. de Spiritu Sancto: *conſolator manans de conſolatore: Deus de Deo*.

PRIMA DUO GRÆCORUM ARGUMENTA REFELLUNTUR

87 OBJIC. 1. *Marcus Epheſinus* vir excellenti eruditione in Concilio Florentino Græci dogmatis propugnator acerrimus, nihil eſt, quod preſsiùs doctrinam Trinitatis, & Fidei explicet, quàm Symbolum nobis traditum a primis Conciliis, quæ tanquam Evangelia, teſte *Magno Gregorio*, ſunt recipienda. Sed Symbolum negat Spiritum Sanctum a Patre, & Filio procedere; ergo non poteſt, ùt Fidei dogma ſuſtineri. Minorem probat *Epheſinus* fusè, & nervosè; cujus ſtudii acumen in his conſiſtit. Concilium Nicænum primum in Symbolo, ſolam Spiritus Sancti Divinitatem meminit, nihilque ponit de proceſſione a Filio; ergo Patres Concilii non ſentiunt a Filio procedere Spiritum Sanctum. Concilium II. Œcumenicum, Conſtantinopolitanum ſcilicet primum, explicans articulum Symboli Nicæni, *& in Spiritum Sanctum*, addit: *Dominum, & Vivificantem ex Patre procedentem; cum Patre, & Filio ſimul adorandum, & conglorificandum, qui locutus eſt per Prophetas*. Vide, quàm accuratè Divinitatem, & proceſſionem Sancti Spiritus diſtinguat, ac proponat; attamen agens de proceſſione, ſolius Patris mentionem facit; ubi verò agit de Divinitate, adoratione, conglorificatione, quoniam Patri, & Filio communia ſunt, utriuſque nomen ponit. Igitur Filium prætermittere in proceſſione apertè indicat a Filio non procedere. Quomodo enim Doctores de Filio ſilerent, ſi eſſet cum Patre principians?

Prima Concilia, teſte Gregorio Magno, tanquā Evangelia ſunt recipienda.

88 In Concilio Epheſino ſolummodo Nicænum recitatur Symbolum; nihil verò de Conſtantinopolitano, etiam in tertia parte, ubi opuſcula *Cyrilli* adducta fuerunt: quod ſilentium non ſolùm negativè, ſed etiam poſitivè Græcis favere videtur, quatenus actione 6. ad præcavenda additamenta, occaſione confeſſionis a *Chariſio* factæ novam Fidei formam a præmiſſa diverſam fieri poſſe prohibuerunt.

89 In

In Concilio IV. Chalcedonenſi cautū fuit, ne nova formula fieret diverſa a Symbolo Nicæno, & Conſtantinopolitano.

89 In Concilio IV. ſeu Chalcedonenſi legitur, & approbatur Symbolum Nicænum, & Conſtantinopolitanum cum additione *ex Patre procedentem*, Patreſque addiderunt, in his perfectè exprimi quidquid pertinet ad *Trinitatem Perſonarum*; prohibuitque Concilium, ne nova formula componeretur.

90 Quinta Synodus approbat utrumque Symbolum, acceptumque aſſerit ab Epheſino: idque *Vigilii* Papæ auctoritate confirmatur: idem facit ſexta Synodus. Omnia demum *Agathonis* Rom. Pontificis Teſtimonia ſtabiliuntur. Septima Synodus acceptat ùt firmam, & inviolatam antecedentium Conciliorum doctrinam, ſtatuitque addendum nihil, nihilque detrahendum.

Plura Concilia Provincialia in favorem Græcorum adducuntur.

91 Ex Provincialibus Conciliis roboratur argumentum. In Concilio Romano ſub *Julio* II., in Alexandrino, in Antiochéno I., & II. ſub *Liberio*, in Illyrico ad Orientales Epiſcopos ſcripto, in Romano II. ſub *Damaſo* recitatur, approbatur, commendatur Symbolum Nicænum, & ſub Damaſo in tertio Romano Concilio paulò magis explicatur, *nec tamen a Filio procedere* ponitur, *ſed a ſolo Patre*. Tandem ut plura miſſa faciam: per quatuor prima ſæcula nullum de hujuſmodi proceſſione factum eſt verbum.

Græci admittunt, quod Spiritus Sanctus a Patre per Filium procedat.

Argumentum hoc licèt eruditiſſimum, & nervosè per plures ſeſſiones ab Epheſino inculcatum: nihilominus pro Græcis nullam, pro nobis magnam habet vim. Nullam, inquam, pro Græcis; nam ſi argumentum hoc negativum probaret, ipſos oppugnaret Græcos; quia in Symbolo Nicæno, & Conſtantinopolitano a tot Conciliis approbato, nihil dicitur de proceſſione Spiritus Sancti a Patre per Filium: quod tamen Græci contra *Theodoretum* apertè propugnant; ergo ex eo, quod nulla ſit expreſſio proceſſionis a Filio, non probatur, quòd a Filio non procedat. Idem igitur argumentum pro nobis telum eſt contra ipſos.

Athanaſius in Concilio Nicæno propugnator Fidei.

PRIMO. Quia in Concilio Nicæno *Athanaſius* adfuit, qui in omnibus diſputationibus ſtrenuiſſimum Sacræ Fidei Defenſorem ſe præſtitit; quamobrem ipſum Ariani ſummis odiis oneravere. Ipſe verò ſuis ſcriptis, & maximè in Symbolo totus eſt in defendenda Spiritus Sancti proceſſione a Filio. Si autem Nicænum Concilium non ſenſiſſet a Filio procedere, nunquam hujuſmodi doctrinam Sanctus Doctor tradidiſſet; nec opus habuiſſent *Euſebiani* crimina in ipſum confingere. Etenim jam crimen habuiſſent, doctrinis videlicet ſancitis obſiſtentem. Idem argumentum formatur pro Conſtantinopolitano Symbolo. Namque in ea Synodo adſuit idem *Nazianzenus*, qui proceſſionem Spiritus Sancti a Filio tutatus eſt, cujus teſtimonia paulò ante exhibuimus, pluraque alia citati auctores afferunt, & in oratione 5. Theologiæ explicat Trinitatem exemplo adducto de Adam, Eva, & Seth &c. Orat. 32. ad centum quinquaginta Epiſcopos, diſtinguens Perſonas in ratione principii, expreſsè ſtatuit Patrem carere principio: Filium habere principium, & eſſe comprincipium Spiritus Sancti: nequit autem Filius comprincipium eſſe Spiritus Sancti, niſi ab illo procedat. *Non principii* (verba ſunt ejuſdem Doctoris) *experti* *, *Pater: principio, Filius: et unitum, quod cum principio eſt, Spir. Sanctus*: orat. 21. laudans Athanaſium ejus Symbolum commendat, in quo expreſsè proceſſio a Filio legebatur. Quomodo autem Symbolum hoc Nazianzenus commendaret, vir adeò clarus, qui totius Concilii fæſtivo conſenſu (depoſito invaſore Maximo) ad Conſtantinopolitanam Sedem promotus, ſi in ſuo Symbolo ſecùs in illa particula *ex Patre procedentem* teneret Concilium? Nonne in illa ſua graviſſima perſecutione a ſuis hoſtibus de tanto crimine fuiſſet accuſatus? SECUNDO, quia Concilium Conſtantinopolitanum, ex cujus Symbolo totum præſentis argumenti robur deſumit *Epheſius*, a Filio Spiritum Sanctum procedere certò ſupponit. Id autem ſic oſtenditur. Hoc Concilium pro evellendo *Macedonii* errore circa Spiritus Sancti Divinitatem fuit indictum. *Macedonius* volebat Filium a Patre procedere, & Spiritum Sanctum a ſolo Filio creatum, ſicut ex *Baſilio* lib. contra Eunomium apertè liquet; eaque propter negabat Patrem eſſe Spiritus Sancti principium. Hinc Concilium damnans utrumque errorem *Macedonii*, nempe Spiritum Sanctum eſſe creaturam, & a ſolo Filio procedere, poſuit propterea in Symbolo Spiritum Sanctum eſſe æqualem Patri, & Filio, & ex Patre procedentem, ut ſic intelligeretur non eſſe a ſolo Filio, ſed etiam a Patre. Neque erat opus addere particulam *ex Patre, & Filio*; in hoc enim, quod a Filio eſſet, nulla erat quæſtio. Quod ſi mens Concilii fuiſſet, Filium a ratione principii excludere, debuiſſet neceſſariò adjungere ex SOLO *Patre* procedentem, ut deſtrueret *Macedonii* ſententiam a Filio eſſe. Sicuti, quia ſuſtinebat Spiritum Sanctum Patri, & Filio inferiorem; ideò Concilium ſubdidit eſſe cum Patre, & Filio ſimul adorandum, & conglorificandum.

* qui eſt principiū expers.

Macedonius aſſerebat Spiritum Sanctū eſſe creaturā, & a ſolo Filio.

Quare in Symbolo ſolummodo poſitum fuit a Patre procedentem.

TERTIO ad hominem: ab Concilio Epheſino, ùt fatetur *Marcus*, Symbolum Nicænum, & Conſtantinopolitanum lecta fuere, & approbata; ſed etiam lecta fuit, & approbata Epiſtola *Cyrilli*, in qua ſit mentio expreſſa proceſſionis Spiritus Sancti a Filio; ergo mens Concilii Conſtantinopolitani in Symbolo per illam particulam *ex Patre procedentem*, non eſt Filium excludere, ſed ùt incluſum ſupponere. Doctrinam poſtmodum *Cyrilli* approbaverunt ſubſequentia Concilia, ut in probatione concluſionis vidimus; & *Epheſini* diſcurſus oſtendit: ergo eruditio *Marci Epheſii* tanto ſtudio celebrata nobis favet.

92 OBJICIES 2. D. Baſilius Epiſt. 43. ad Gregorium Niſſenum negat Spiritum Sanctum a Patre, & Filio procedere: ergo talis proceſſio traditione non conſtat. *Prob. ant.* Baſilius loco citato hæc habet: *Nullam, ſecundùm propriam notionem, communionem habet Filius cum Patre*: ſed ſi Filius Spiritum Sanctum produceret, eſſet falſa hæc propoſitio; communionem enim haberet Filius cum Patre ſecundùm notionem Spiratoris; ergo.

A ſeſſ. 19. uſque ad 24. de mento Baſilii diſputatū eſt.

Auctoritatem *Baſilii* in hac controverſia tanti fecerunt Græci, ut ex hac unâ rem omnem pendere ſint arbitrati; proindeque in Con-

cilio Florentino acriter *Marcus Epheſinus* diſputavit de mente *Baſilii* a decimà nona ſeſſione uſque ad vigeſimam quartam. Quare licèt ex ipſis verbis ſolutio pateat, ad eruditionem tamen opere pretium erit clariùs mentem *Baſilii* exponere. Igitur de Spiritu Sancto cap. 18. pag. 317. col. 2. lit. B. *Nativa bonitas, & naturalis ſanctimonia, & regalis dignitas a Patre per Unigenitum ad Spiritum Sanctum permanat*; accipere a Patre per Filium Divinam Naturam, eſt a Filio procedere; lib. 5. contra Eunomium cap. 11. *Sicut Filius ad Patrem ſe habet, ſic Spiritus ad Filium: propterea & Dei quidem Verbum Filius eſt, Filii autem Spiritus.* Quod repetit lib. 5. de Spiritu Sancto cap. 6. *Chriſtus eſt imago inviſibilis Dei, imago verò Filii Spiritus.* Hæc ſanè nullo modo vera ſunt, niſi Spiritus a Filio procedat. Quomodo enim ſe habet ad Filium, ùt Filius ad Patrem, ſi diſparatè ſe habet? Quonam igitur modo eſt ejus imago naturalis, ſicùt Filius eſt imago Patris; ſi ab eo formam non recipit ſimilitudinis? lib. 2. contra Eunomium verſus finem: *Illud verò cui non patet, quod nulla Filii operatio a Patre diviſa eſt, nec eſt aliquid in rebus, quod Filio inſit, & a Patre alienum ſit: omnia, inquit, mea tua ſunt, & tua mea.* Intendebat ſiquidem *Eunomius* Spiritum Sanctum eſſe Creaturam a ſolo Filio cauſatam (apud Græcos cauſa ſumitur pro principio). *Baſilius* verò reſpondit, nec eſſe Creaturam, nec a ſolo Filio eſſe; quia quidquid habet Pater, habet Filius, & econtra; quod ulteriùs explicat ex eo, quod in Scripturis dicitur *Spiritus Dei*, & *Spiritus Filii*.

Apud Græcos cauſa ſumitur pro principio.

93 Idem lib. 5. contra eundem quæſtionem propoſuit, quæ non ipſum tantùm, ſed *Athanaſium*, & alios Patres valde torſit. Cur Spiritus non eſt Filius Filii? & reſpondet: non ideò non dici Filium Filii, quia non ſit ex Deo per Filium; ſed ne ſuſpicemur Trinitatem multiplicari in infinitum; ſic enim ait: *Si quis Filium ex Filio diceret, in ſuſpicionem multitudinis Trinitatem Deitatis hominibus adduceret: Facile namque ſuſpicari erat, quod ſi Filius ex Filio natus eſt, ex hoc alius utique natus eſſet, ac rurſus alius, & deinceps ad multitudinem.* In qua quæſtione, & reſponſione manifeſtè indicat ſentire a Filio eſſe. Quæſtio enim nec haberet locum, nec ullo modo difficilis eſſet, ſi a Filio non procederet, ſed a ſolo Patre; ſe haberent etenim ſicut duo Fratres ab eodem Patre, de quibus ridicula eſſet quæſtio, cur unus non ſit alterius Filius; & in data reſponſione idem ſupponit ille modus loquendi: non ideò non dici Filium Filii; quia non ſit ex Deo per Filium: nec valet dicere, quod ly *per* idem ſignificat ac *cum*: non, inquam, valet, quia nihil diceret; per hoc enim, quòd a Patre ſit ſimul cum Filio, non eſt ratio ſuſpicandi, quarè non ſit Filius Filii.

Spiritus Sanctus, cur non dicatur Filius Filii.

94 SUBDITUR ULTIMO ejuſdem auctoritas, quæ habetur lib. 3. contra Eunomium circa principium, de qua inter Latinos, & Græcos in Florentino Concilio diſputatum eſt: *Cur, ait, neceſſe eſt, ſi dignitate, & ordine tertius eſt Spiritus, naturà quoque ipſum tertium eſſe? Dignitate namque ſecundum a Filio, cum ab ipſo eſſe habeat, & omnino ab illa cauſa dependeat; pietatis ratio tradit; naturà verò tertium, uti neque ex Sanctis Scripturis didicimus, neque ex prædictis colligere, poſſibile eſt.*

His verbis pietatis ratio tradit addiderunt Græci fortaſſe.

Ad hunc textum reſponderunt Græci: locum a Latinis fuiſſe corruptum; ſiquidem in Græcis codicibus non habentur illa verba: *Cum ab ipſo eſſe habeat, & omnino ab illa cauſa dependeat*; & nunc quoque extat Textus Græcus Baſileæ editus anno 1558., in quo citata deſunt; ſed Latini Græcos corruptores aſſerentes; & *Joannes* Theologus antiquum Codicem a ſexcentis annis ante Concilium Florentinum græcè ſcriptum protulit, in quo prædicta referebantur; & *Beſſarion* teſtatur apud Monaſterium Chriſti Salvatoris Pantepopti duos *Baſilii* Codices adinveniſſe antiquitate celebres, a quorum uno dicta verba fuerunt ferro abraſa, & in alio periodus illa attramento tecta, quos Codices ſuis Græcis oſtendit. Sed defecerunt Scrutantes in ſcrutationibus ſuis, quia ſeries, & contextus mentem Doctoris declarat, ſicut idem *Beſſarion* demonſtrat. Proſequitur namque *Baſilius* impugnans conſequentiam *Eunomii*, ſcilicet Spiritum habere naturam diſtinctam a Patre, & Filio, quia eſt tertius ordine, & dignitate, ſic ait: *Nam quemadmodum Filius ordine quidem a Patre ſecundus eſt, quoniam ab illo eſt; & dignitate, quoniam origo, atque cauſa eſſendi Pater ipſi eſt; naturà verò nullo modo ſecundus; quoniam in utroque una eſt Deitas: ita Spiritus Sanctus, etſi dignitate, & ordine ſecundus a Filio eſt, non tamen aliena ipſum eſſe natura inde conſequitur.* Si verò non ponantur, aut ſubintelligantur verba Codicis Latini, diſcurſus *Baſilii* non concludit, nec comparatio tenet. Nam ut concludat, non habere naturam diſtinctam non a Filio, licèt ſit dignitate, & ordine ſecundus ab ipſo, aſſumit medium terminum, quòd Spiritus Sanctus eſt ordine, & dignitate ſecundus a Filio, ſicuti Filius eſt ſecundus a Patre; ſi autem non eſt a Filio, ùt Filius eſt a Patre; unde paritas? unde vis illationis?

Græci corruptores auctoritatis Baſilii.

95 Hinc ad auctoritatem objectionis RESPONDEO. S. *Baſilium* optimam doctrinam tradidiſſe; certum eſt enim in nulla propria notione Filium communionem habere cum Patre, quia ſecundum proprias notiones relativè opponuntur; ſpiratio verò non eſt propria notio, ſed communis Patri, & Filio, unde in illa communionem habent.

Spiratio eſt communis Patri, & Filio.

96 DICES: *Baſilius* quæſt. dicta ſubdit: *notionem Spiritus Sancti eſſe, quòd per Filium, & cum Filio cognoſcatur, & ex Patre ſubſiſtentiam habeat*: ergo negat in Filio notionem Spiratoris.

RESPONDEO oppoſitum inferri; nam ibi loquitur de diſtinctione æterna Perſonarum; diſtinctio verò Spiritus Sancti a Filio, & per Filium non habetur niſi ratione relationis: & ideò ibidem dixerat Spiritum Sanctum pendere a Filio, & non poſſe unum cogitari ſinè alio, quæ eſt proprietas relativorum. Si ergo relatione diſtinguuntur, & cognoſcuntur, neceſſe eſt unum ab alio procedere: deinde ly *cognoſci per Filium* aliquid addit ſupra ly *cognoſci cum Filio*; & hæc non

Relativa ſunt ſimul cognitione.

poteſt

poteſt eſſe niſi cauſalitas. Ultima vurba, *& ex Patre ſubſiſtentiam habeat*, ponuutur ad explicandum Patrem eſſe fontale principium, ùt infra clariùs explicabitur.

Reſponſio ad objectionem Nazianzeni.

Ex his patet reſponſio ud ſimilem propoſitionem *Nazianzeni*, ſcilicet: *Omnia, quæ habet Pater, habet etiam Filius, excepta cauſalitate*: ergo inferunt: Filius non cauſat Spiritum Sanctum. Sed Sanctus Doctor intelligit, Filium habere omuiu præter uctiouem generativam Patris, ſeu præter eſſe Patrem, in cujus ſignum idem dicit de Spiritu Sancto; omuia ſcilicet habere, quæ Filius habet excepta Filiatione, ideſt eſſe Filium.

CÆTERA GRÆCORUM ARGUMENTA REFELLUNTUR.

97 OBJIC. 3. *Joannes Damaſcenus* negat apertè Spiritum Sanctum a Filio procedere: ergo per traditionem non hubetur proceſſio ab utroque. *Ant. habetur* lib. 1. de Fide cap. 11. *Spiritum Filii, ſeu ùt alii, per Filium dicimus, ex Filio non dicimus.*

Sanctus *Thomas* reverà ſeutit Damaſcenum fuiſſe cum Theodoreto; ſed alii uegant, probantque non quoad ſubſtantiam, ſed ſolùm qnoad modum loquendi a Latiuis diſcrepaſſet. Quod nobiſcum ſentiat, habetor ibidem cap. 18. *Image Patris eſt Filius, & Filii Spiritus Sanctus*: & infra: *Deus Spiritus Sanctus medius ingeniti, & geniti, & per Filium Patri conjunctus.* Aliu ſimiliu refert Beſſarion: *Verbi genitor, ideſt Pater, & per Verbum Spirator declarativi Spiritus: Spiritus verò Sanctus declarativa abſconſæ Divinitatis potentia Patris, ex Patre per Filium eſt procedens.* Quæ locutiones abſque dubio ordiuem importuut origiuis Spiritus Sancti a Filio. Ut tamen intelligatur rutio Græcanicæ locutionis, breviter noto diverſam vim illarum particularum *ex*, & *per*, maximè upud Orientales. Particula *ex*, quando duobus uonjungitur, æqualitatem ſignificat; & ſic quando dicimus uuum ex duobus eſſe, vel componi, intelligitur utrumque æqualiter concurrere ad illius exiſtentiam, vel eſſentiam compouendam. Particula verò *per*, quando duobus coujungitur, ſignificat quidem ordinem ad utrumque, & dependentiam, ſed modo iuæqoali. Ad illud, quod operutur per alium ordinem, & dupendentiam principalitatis ad illud, per quod fit operatio minùs principaliter, ſeu ùt ud id quod ab alio habet virtutem. Græci igitur ſcieutes ex Scriptura Filium omniu habere a Patru, nihil uutem a ſe, volunt Putrem eſſe fourem primarium Divinitutis; ſicut & Latini admittunt; ſecus verò Filium: hinc libenter admittunt Spiritum Sanctum eſſe a Patre per Filium, quia eſt ſenſus, Filium ſpirari Spiritum Sanctum per virtutem acceptam a Patre. Nolunt verò uudire ex Filio, & Putri, quiu ſignificari putant æqualitatum in Patre, & Filio, quoad eſſe fontale principium Divinitutis. Unde *Damaſcenus* proceſſionem nobiſcum admittit, in nominu, & modn loquendi diſcrepans. Proceſſionem admittit, dicendo eſſe per Filium: differt voce, negando eſſe ex Filio.

Mens Joannis Damaſceni in hac controverſia.

Diverſitas inter particulam ex, & per ſecundū Græcos.

98 Hac ſolutione, quæ apud Patres uommunis eſt, rectam intelligeutiam habemus mentis Sancti *Maximi* Conſtantinopolitani Martyris, du cujus ſeuteutiu diù dubitatum eſt in Conuilio Florentiuo, & Græci petieruut a Latinis, an vellent ujos auctoritati fideru. Quibus nihil ruſpouderunt Latini, textui ambiguo controverſiam adeò gruvem alligare nolentes. Ad *Marinum* enim ſcribeus ex occaſione, quod multa a Latiuis Patribus in ſuis Synodalibus conſtituta a Græcis Conſtantinopolitanis teneri dicebantur, nt veritatem aperiret, dixit de duobus tantùm examen fuiſſe ſactum; de proceſſionu ſcilicet Spiritus Sancti a Filio, & de carentia peccati originalis in Chriſto ùt homine. De primo hubet: *Quod conſonas Latinorum Patrum attulere ſententias, nec non Cyrilli Alexandrini in Sacris Commentariis in Joannem, per quas demonſtrarunt: Synodales Latinas eſſe, nunquam aſſerere Filium eſſe cauſam Spiritus, unam quippe norunt cauſam Filii, & Spiritus Patrem; illius quidem ſecundùm generationem, hujus autem per proceſſionem; ſed ſignificare, quòd per ipſum etiam procedat, eaque ratione aſtendere ejuſdem eſſentiæ nulla cum variatione communionem.* Quo in modo explicandi noſtras Synodules elucet, abſolutè ſeutiru cum Latinis, & differre in modo loqueudi. Vult ergo Filium uon eſſe cauſam, ſed ſolum Putrem, ue duo admittuntur principiu æqualiu in eſſu fontalis principii Divinitatis. Solus ergo Puter in hoc ſenſu eſt principium, quiu ſolus eſt a ſu. Vult tamen per Filium procedere, ideſt a Filio produci, non virtute propria, ſed ab alio accepta. Quæ doctrina quoad rem tota eſt conſona Latinorum ſententiæ; eundemque modum loquendi, ſcilicet per Filium Spiritum procedere, legitimum uſſerit S. *Thomas*, & probat 1. *parte q. 36. art.* 3.

Recta intelligentia mentis S. Maximi Conſtantinopolitani Martyris, de qua multum dubitatum eſt in Concilio Florentino.

99 DICES. Hæc doctriuu non eſt admitteuda *primò*, quiu ſequitur Spiritum Sanctum immediatè nou procedere u Patre, quod eſt falſum. Quiſqois enim operutur per alium, operatur per medium; qui operatur per medium, non operatur immediatè: ergo. *Secundò* ſequitur Filium uon attingere æqueprincipaliter Spiritum Sanctum, quod eſt ubſurdum: qui enim agit per alium, principaliùs attingit effectum, ac ille, qui operutur virtutu ab alio accepta, ùt conſtat exemplo cauſæ primæ, & ſecundæ. *Tertiò* ſequeretur in actu ſpirandi dari prioritutem originis inter Patrum, & Filium, quod item eſt falſum. *Prob. ſequel.* Nam in his, quæ habet Filius a Putre, eſt ordo, & prioritas originis; ſed per D. *Thomam*, & Græcos ideò dicitur Pater ſpirare per Filium; quia Filius a Patre habut vim ſpirativam: ergo in vi ſpirativa eſt ordo prioritatis inter Filium, & Patrem.

SED CONTRA. Prima enim probatio non ſubſiſtit; nam in productionu Spiritus Sancti datur ſuppoſitum ſpirans, & virtus, qua ſpirat. Inter Patrem, & Spiritum Sanctum, ſi attundatur virtus ſpirativa, non datur medium, una enim, atquu uadem eſt virtus in Patre, ac Filio. Si verò attendatur ſuppoſitum ſpirans; inter Patrem, & Spiritum Sanctum datur quodammodo medium; nam-

Inter Patrē, & Spiritum Sanctum, ſi attendatur virtus ſpirativa, non datur medium, ſecus ſi attendatur ſuppoſitum ſpirās.

que priùs origine producit Filium, eique dat, quod ſpiret; & ideò dicitur per Filium Spiritum Sanctum producere, & non datur quodammodo medium; quia a Patre verè producitur, & immediatè concurrit. Explicat S. *Thomas* exemplo productionis *Seth*, qui quodammodo mediatè eſt ab *Adam*; quia eſt ab *Eva*, quæ eſt ab *Adam*, & quodammodo immediatè, quia revera eſt ab Adam. *Non ſecunda*: quia magis, & minùs principaliter agere datur, quando duo agunt per virtutem diſtinctam, & unus agit per alium; ſecus quando agunt per eandem virtutem, licèt unus ab alio habeat, ùt in noſtro caſu. Unde non dicitur unus magis, alius minùs ſpirare, quia æqualem habet uterque virtutem, licèt Patri tribuatur auctoritas in ſpirando; quia hoc ſignificat originem formalem. *Non tertia*; aliud enim eſt dari prioritatem in virtute ſpirativa, ſeu in actu ſpirationis: aliud in habere virtutem ſpirativam. Hoc ſecundum eſt verum, primum eſt falſum; quia una, & eadem omnino eſt virtus ſpirativa in utroque, licèt ab uno alteri communicata; ſicut aliud eſt dari prioritatem in Sapientia Patris, & Filii, aliud in habere Sapientiam.

Quando duo agunt per eādem virtutē æquè principaliter agūt.

Non datur prioritas in actu ſpirationis, bene verò in habere virtutem ſpirativam.

100 DICES *ſecundò*. Si ergo particula *ex* ſignificat æqualitatem, quando duobus conjungitur, & aliunde Pater, & Filius non ſunt æquale principium in ſpirando, ſed important prioritatem in habendo virtutem ſpirativam, malè loquuntur Latini, cum dicunt, Spiritum Sanctum ex Patre, Filioque procedere.

RESP. *neg.* quia ly *ex* aſſumitur a Latinis ad explicandam æqualitatem præcisè in eſſe Spiratoris, ſeu in unitate virtutis ſpirativæ, non autem in modo habendi virtutem ſpirativam.

101 OBJIC. 4. *Dionyſius* de Divinis nominibus cap. 2. *Solus fons ſuperſubſtantialis Deitatis eſt Pater*. Ergo.

Verùm hic locus, quem tantopere extollunt Græci, nihil negotii Latinis faceſſit: immò ab ipſis ultrò admittitur. Fatetur enim *Auguſtinus* Patrem totius Divinitatis principium: fatetur S. *Thomas*: fatentur alii: hæc enim locutio nil aliud importat, quàm quod Pater ſit principium ſine principio, fons ſine fonte, abs quo Filius, & Spiritus Sanctus habent, quidquid habent. Sed per hoc non tollitur, quominus Filius producat Spiritum Sanctum per virtutem ſpirativam acceptam a Patre; unde paſſim a Sanctis Patribus etiam Græcis vocatur Filius fons de fonte, ut *Epiphanius* Hæreſi 69., & *Athanaſius* in ſermone contra Arianos ad illa verba: *Quoniam apud te eſt fons vitæ*, dicit: ſciebat enim Pater, videlicet apud ſe habens Filium fontem Spiritus Sancti: Spiritus Sancti, inquit, non verò donorum non ſubſiſtentium. Siquidem ſecundùm regulam *Baſilii*, quando legimus Spiritum cum illo addito SANCTUM, intelligitur de ſubſiſtenti perſona Spiritus Sancti. *Beſſarion* in ſuo diſcurſu de ſucceſſu Concilii Florentini, & proceſſione Spiritus Sancti ex contextu *Dionyſii* colligit in illa ſententia comparationem facere ad ſolum Filium non verò ad perſonam Spiritus Sancti, & per conſequens nil Græcis opitulari; ideo inquit ſolum Patrem eſſe fontem ſuperſubſtantialis Deitatis reſpectu Filii, nihil loquendo de Patre per ordinem ad Spiritum Sanctum. Alii adducuntur Patres, quibus, èt ipſi Græci modicè fidunt, tum quia nullus habet particulam excluſivam Filii, tum quia ſolummodo affirmant a Patre procedere, nulla facta mentione Filii; tum quia obſcurè loquuntur.

Admittitur a Latinis, quòd ſolus fons ſuperſubſtantialis Deitatis ſit Pater.

CONTROVERSIA VII.

AN RATIONIBUS THEOLOGICIS OSTENDATUR PROCESSIO SPIRITUS SANCTI A FILIO.

102 NOn eſt meum naturali lumine proceſſionem Spiritus Sancti a Filio oſtendere; nullo enim naturali principio veritas ſupernaturalis eſt demonſtrabilis, & multo minus ea, quæ ad Trinitatis myſterium ſpectant. Sed ſuppoſitis quibuſdam Fidei principiis, in quibus Latini, & Græci conveniunt, Theologicis argumentis evincam, proceſſionem Spiritus Sancti a Filio eſſe admittendam. Quò genere diſputandi ipſimet Orientales contra nos utuntur fundamenta rationis contra proceſſionem ab utroque deducentes. Pleraſque rationes aggerit S. *Thomas* contra Gentes lib. 4. cap. 24., de potentia quæſt. 10. art. 3., & 4. pr. parte quæſt. 26. art. 2. Ne tamen prolixitate moroſior ſim, unam, vel alteram ex illis ſeligam, quæ magis ad intentum conducunt, ſubjiciamque claritatis ergo pluribus paragraphis diſpoſitam rem.

Veritas ſupernaturalis naturali ratione non poteſt oſtendi.

§. PRIMUS.

AN RATIO AMORIS MUTUI PROBET PROCESSIONEM SPIRITUS SANCTI A FILIO.

103 CErtum eſt Spiritum Sanctum a Filio neceſſariò procedere, ſi ad conſtitutionem proceſſionis ipſius duorum amor requiratur; ſeu ſi procedit ùt amor mutuus Patris, & Filii. Si enim amborum eſt amor, non ſufficit ad ejus productionem unus tantùm, ſed uterque requiritur.

104 DICO. Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proceſſionis eſt amor mutuus. *Prob.* 1. Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proceſſionis eſt amor divinæ voluntatis ùt fœcundæ, ſed voluntas eſt fœcunda ùt in Patre, & Filio; ergo Spiritus Sanctus eſt amor Divinæ voluntatis ùt fœcundæ in Patre, & Filio: ergo eſt amor utriuſque. Ergo mutuus. *Major admittitur* a Græcis. *Min. prob.* quoad Filium (de Patre enim nulla eſt difficultas) toties voluntas in Filio manet fœcunda, quoties non habuit actum in Patre; ſed in Patre non habuit actum: ergo manet fœcunda in Filio. *Major declaratur*. Ideo intellectus in Filio non manet fœcundus, quia in Patre exivit in ſuum actum, qui eſt Verbum. Ergo quoties voluntas non habet ſuum actum in Patre, manet fœcunda in Filio; fœcunditas enim per termi-

Spiritus Sanctus eſt amor divinæ voluntatis ùt fœcundæ in Patre, & Filio.

termini productionem complerur. *Min. prob.* Filius non eſt actus voluntatis; ergo in Patre voluntas non habet ſuum actum; ergo petit in enm prodire, ſcilicet in amorem; ergo tam Pater, quàm Filius voluntatis fœcunditate Spiritum Sanctom producont.

105 CLARIUS *exponitur vis hujus rationis*. Pater in eo priori originis, & rationis, quo producit Filium, communicat illi voluntatem; ſed non voluntatem ſoo actu completam: ergo non habentem actom: ergo fœcundam. *Major eſt certa*; Filius ſiquidem habet eandem omnino voluntatem, quam habet Pater, ut conſtat Joan. 16. v. 13. *Omnia, quæ habet Pater, mea ſunt*, & cap. 17. v. 10. *Tua mea ſunt*; & omnia, quæ non ſunt ipſa Paternitas, Filio communicantur; voluntas autem nec eſt ipſa Paternitas, nec illam conſtituis: ergo Filio communicatur: *Explicatur minor*. In illo priori, quo Filiom producit, non ſoppouit voluntatem ſuo actu completam notionaliter: ergo communicat illi voluntatem actu ſuo non completam, adeoqoe fœcundam. *Antecedens probatur*. Idem ordo ſervatur inter actionem intellectus, & volontatis, qui eſt inter intellectum, & voluntatem; ſed intellectus eſt prior voluntate; ergo etiam operatio intellectus eſt prior operatione voluntatis; ergo in illo priori, pro quo Filios producitur, volontas non habet ſuum actum, ùt infra.

Idem ordo ſervatur inter actionem intellectus, & voluntatis, ac inter ipſas potentias.

Explicatur argumentum. Implicat in terminis Patrem perfectiſſimum non amare Filium, & Filium perfectiſſimom non amare Patrem; ſed Pater non amat Filiom, niſi amorem producendo; ergo Filius non amat Patrem, niſi producendo amorem; ergo voluntas Filio communicata producit amorem: ergo communicator ùt fœcunda. *Major videtur lumine naturali nota*; non enim eſt minùs amabilis Filius amore naturali a Patre, qoàm Pater a Filio; uterque enim æqualis eſt in perfectione.

Pater, & Filius ſe amant producendo amorem.

106 PROB. *ſecundò*. Spiritus Sanctus producitur a Patre, ùt amor perfectiſſimos, ſicot ùt perfectiſſimom Verbum producitur Filius. Sed amor perfectiſſimus eſt amor mutuos. Ergo producitur ùt amor mutuus, adeoqoe Patris, & Filii. *Prob. min.* Amor perfectiſſimus eſt amor benevolentiæ, & amicitiæ, ùt patet. Sed amor amicitiæ, & benevolentiæ eſt mutous. Ergo amor perfectiſſimos eſt mutuus.

Amor perfectiſſimus eſt amor mutuus.

Ulteriùs. Pater Æternus producit Spiritum Sanctum, vel amando ſeipſom tantùm, vel etiam amando Filium. Non producit Spiritum Sanctum amando tantùm ſeipſum; qoia eſſet amor ignobilis, imperfectus concupiſcientiæ. Ergo amando ſe, & Filiom. *Tunc ſic inſtatur*. Vel Filius redamat Patrem, & tunc etiam ipſe producis amorem; vel non redamat Patrem, & eſt ingratus, quod eſt abſurdum.

Pater producit Spiritum Sanctum amando ſe, & Filium.

Præterea amor, quo Pater amat Filiom, eſt valdè ſuavis, & jocundus: ſed amor mutuos eſt ille, qui eſt valdè ſuavis, & jucundus, teſte *Ricardo a S. Victore* lib. 3. de Trinitate cap. 3. 7. & 11. Ergo amor Patris in Filium eſt motous.

Amor mutuus eſt valdè ſuavis, & jucundus.

107 PROBATUR 3. *Patrum auctoritate*: S. Hieronymus in Pſal. 17. ad illud *diligam te*, ait. *Spiritus Sanctus nec eſt Pater, nec eſt Filius, ſed dilectio, quam habet Filius in Patre, & Pater in Filio*. Proſper. lib. Sentent. ſententiâ 371. *Spiritus Sanctus eſt Patris, & Filii tanquam Charitas ſubſtantialis, & conſubſtantialis amborum*. Joannes Chryſoſt. hom. 2. in Symbolum Apoſtolicum circa finem: *Spiritus Sanctus procedens de Patre, & Filio Charitate conjungitur*. Epiphanius in Ancorato: *Spiritus Sanctus in medio Patris, & Filii, ex Patre, & Filio*. Damaſcenos lib. 1. de Fide cap. 18. *Deus Spiritus Sanctus medius ingeniti, & geniti*. Nec poteſt aliter eſſe medius, niſi ùt nexus, & mutuus amor utriuſque. Nec alii deſunt innumeri, *Auguſtino* principe, qui doctrinam hanc pluribi exaggerat præcipuè *lib. 5. de Trinitate cap. 17. 19. 27. 29., lib. 6. de Trinitate cap. 5. lib. 15. cap. 7., lib. de Fide, & Symbolo cap. 9., tract. 105. in Joann., & alibi*. Quibus locis noſtra roboratur concloſio. Non poteſt Spiritus Sanctus procedere ùt mutuus amor Patris, & Filii, niſi procedat a Patre, & Filio. Sed ex auctoritate Patrum, & ratione conſtas, quòd procedit ùt amor motuus; ergo ab utroque procedit. *Major declaratur explicatione terminorum*. Amor mutuus Patris, & Filii eſt amor, qoo Pater amat Filium, & Filius Patrem. Sed amor quo Pater amat Filium, elicitur a Patre, & qoo Filius amat Patrem, elicitur a Filio. Ergo.

Patrum auctoritate oſtenditur, quod Spiritus Sanctus eſt amor mutuus.

ARGUMENTA ADVERSARIORUM SOLVUNTUR.

108 FOrmalitas mutui non addit aliquam perfectionem; ergo ex ratione mutui amoris non arguitor Spiritum Sanctum a Patre, & Filio procedere; qoia non arguitur procedere ex amore imperfecto, ſi ex amore mutuo non procedit. *Ant. videtur certum*, vel qoia ratio mutui non ſuperaddit niſi relationem rationis, vel relationem realem notionalem: ſed nihil ex his ſoperaddit perfectionem. Ergo.

RESPOND. Quòd licèt formalitas mutui non addat aliqoam perfectionem, abſque illa tamen argueretur in Divinis imperfectio. Nam quidqoid ſit, an relationes notionales ſuperaddant perfectionem, ratio tamen mutui eſt quædam modificatio amoris eſſentialis, & ejus complementum, ex cujus carentia argueretur defectus in Divinis; & hoc ſufficit, ut Spiritus Sanctus petat procedere ab utroque, & ex amore mutuo; qoia petit procedere ex amore eſſentiali completo, & explicante totam ſuam perfectionem in ſuis modificationibus. Sicut Filios petit procedere a potentia generativa completa per Paternitatem; & licèt ipſa Paternitas non diceret perfectionem; ſinè ipſâ tamen potentia generativa non eſſet completa, nec explicaret ſuam virtutem generativam.

Ex carentia amoris mutui argueretur a poſteriori defectus in Divinis.

109 OBJIC. 2. Quotieſcumqoe virtus productiva Spiritus Sancti adæqoatè reperitur in una Perſona Divina, licèt ſit amor pluriom, non petit eſſe a ploribus; quia illa pluralitas eſſet de materiali, ùt conſtat in Per-

Perſonis Divinis reſpectu creaturarum, cùm æquè perfecta ſit in ſingulis, ac in omnibus: ſed tota vis prodoctiva Spiritus Sancti eſt adæquata in Pairs; ergo non petit procedere a Patre, & Filio, licèt ſit amor utriuſque. Si enim ab utroque peteret procedere, vel in Patra non eſſet virtus perfecta, & adæquata, vel penderet a Filio, ſeo acciperet ſpirare a Filio, quod eſt abſurdum.

RESP. *diſtin. maj.* non petit eſſe a pluribos, niſi terminus prodnctus id exigeret: *concedo maj.* ſi terminus productos id exigit: *neg. maj.* Licèt in ona perſona ſit tota, & adæquata virtus tam quoad rationem agendi, quàm quoad principium actionis; deficit nihilominus conditio requiſita ex parte termini, qui eom ſit duorum nexus, & reciprocus amor, non poteſt eſſe ab uno tantùm, ſed a duobus eſſe debet; unde pluralitas non venit de materiali. Nec inde ſequitur virtutem non eſſe in uno adæquatam; quia conditio non tollit virtutem, qua principium *quod* agit; nec pendet, aut accipit a Filio; Filius enim concurrit per virtutem acceptam a Patre, & ad exigentiam termini, qoi petit produci a doobus. Non aliter Deus concurrit ſimul cum Creatura ad aliqoem effectum exigentem *eſſe* ab otroque. Pendetne Deus a Creatura in ſoo concorſu? accipitne virtutem ab ea? Caretne virtute adæquata? Abſit, ut hoc dicam; Creatura enim concorrit per acceptam virtutem, & ad exigentiam termini. Nec probat exemplum de productione creaturarum; nam ideo pluralitas ſuppoſitorum eſt de materiali; qoia ex uno capite virtus adæquata ſtat in omnibus Perſonis; & ex alio nulla eſt exigentia plurium perſonarum ex parte creaturæ productæ: quod non verificatur in noſtro caſu.

Spiritus Sanctus eſt terminus exigēs produci a duobus.

110 OBJIC. 3. Licèt Verbum procedat ex cognitione Patris, & Spiritus Sancti (cognitio enim productiva Filii eſt perfectiſſima, & cognoſcitiva Patris, & Spiritus Sancti) non procedit tamen ex Patre, & Spiritu Sancto: ergo etiam licèt Spiritus Sanctus procedat ex amore Patris, & Filii, non procedit ex Patre, & Filio: ergo ratio mutui non infert productionem a duobos.

RESP. *negando conſequentiam*; diſparitas eſt manifeſta. Cognitio ſiquidem perfectiſſima Patris, quâ Verbum producit, ſolùm terminativè attingit Spiritum Sanctum. & ſolùm objectivè, ùt ita dicam, eſt motua. qoatenus Pater per eam cognitionem, qua ſe ipſum cognoſcit, cognoſcit Filium, & Spiritum Sanctom. Cæterùm Spiritus Sanctus eſt amor mutuus Patris, & Filii ſubjectivè, quatenus per eum Pater amat Filiom, & Filius Patrem, ac proinde petit ab utroque exire.

Cognitio Patris, quâ Verbum producit ſolùm terminativè, & quaſi objectivè attingit Spiritū Sanctum,

111 OBJIC. 4. Si Spiritus Sanctus peteret ex ſuo conceptu procedere ùt amor motuus, valeret hæc propoſitio: *Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto*: hæc propoſitio non valet: ergo. *Major oſtenditur*. Si enim eſſet amor mutuos, eſſet id, qoo Pater amat Filium, & Filius Patrem: ſed hoc ipſo valeret propoſitio, ſicot valet iſta; *ignis calefactione calefacit*; *eo quia calefactio eſt id, quo ignis calefacit*: ergo. Quòd autem non valeat propoſitio, *probatur*. Hæc propoſitio: Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto, ſimilis eſt huic: Pater eſt ſapiens ſapientiâ genitâ; ſed hæc eſt falſa: & ideo eam retractavit *Auguſtinus* lib. retractationum cap. 26., & 6. de Trinitate cap. 1., eamque retractationem omnes Theologi admittunt. Ergo.

In ſolotione hujos objectionis plores plura dicunt, & varias in quæſtiones abeunt: revera tamen non eſt opus niſi terminorum explicatione. *Concedo igitur majorem*, quam communiter admittont Sancti Patres, inter qoos ſufficiat nobis auctoritas *Ricardi a S. Victore* in declarationibos ad Divum Bernardum capite, cui titulus: *Quomodo Spiritus Sanctus eſt amor Patris, & Filii*: ibi enim habet: *Si rectè diceris amare amore, qui a te procedit, cur non Pater, & Filius dicentur amare amore, qui ab ipſis procedit?*

Ratio autem eſt; quia illa propoſitio: Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto, non habet alium ſenſum præter hunc: *Pater, & Filius producendo Spiritum Sanctum, diligunt ſe*: qui ſenſus eſt omnino legitimos. Neque iſta propoſitio fuit virtualiter retractata a D. *Auguſtino* in alia ex Patre Sapiente Sapientia genita; qoia poſtquam hanc retractavit lib. 15. de Trinitate cap. 7. aliam tradidit lib. eodem cap. 17. Ad cujus diſparitatis intelligentiam

Valet propoſitio. Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto; non autem Pater eſt ſapiens ſapientia genita.

112 NOTO actionem, & terminom alicujus agentis duplicem eſſe. Alter eſt per modum intermedii, qood tranſit ad aliod, vel tanquam ad ſubjectum, vel tanqoam ad objectum, ſicoti calefactio, per quam ignis calefacit lignum, ſicuti amor, quo diligit Filium. Alter per modom termini, in quo agens ſiſtit, nec traoſit ad aliud, vel tanquam ad ſubjectum, vel tanquam ad objectum, ùt ſe habet Filius ad Patrem. Quando terminus prodoctus eſt primi generis, optimè, & ſine abſurdo denominat agens per eom operans. Unde optimæ ſunt iſtæ propoſitiones: *ignis calefactione calefacit. Pater generatione producit Filium. Pater amore diligit Filium*. Quando verò terminus eſt ſecundi generis, non determinat agens per eom operans; unde non ſont admittendæ iſtæ propoſitiones: *Pater generat Filio; Petrus ſe ipſum amat ſeipſo*, &c.

NOTO *ſecundò* Spiritum Sanctum notionaliter ſumptom, ſicut diligere, amare notionaliter, eſſe quidem terminum proceſſionis activæ: nihilominus habere vim quaſi intermedii ad aliud tanquam ad objectom, ſcilicet ad Patrem, & Filium, qui ſunt objectum dilectum medio amore ab ipſis producto. Dixi, *ſi diligere, & amare ſumantur notionaliter*; quia ſi ſumantur eſſentialiter, falſa eſt hæc propoſitio: *Pater, & Filius diligunt ſe, aut amant ſe Spiritu Sancto*; quia in ordine eſſentiali Pater, & Filios diligunt ſe ſoâ eſſentiâ, ſooque amore eſſentiali, tanqoam formâ, ſeo qoaſi formâ, non autem tanquam termino producto; qoia in eſſentiali dilectione non habetur.

His poſitis, aſſignatur diſparitas inter ſopradictas propoſitiones; quæ conſiſtit in hoc, quod *ſapere* ſumitur eſſentialiter; in ordine verò eſſentiali Pater ſapit, intelligit ſuâ

eſſen-

eſſentiâ tanquam formâ, aut quaſi formâ: non verò per aliud, tanquam per terminum productum; & ideò non valet: *Pater eſt ſapiens ſapientiâ genitâ*. Diligere autem ſumitur notionaliter, in quo ordine dilectio eſt per terminum productum; ideoque valet: *Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto*: quæ propoſitio correſpondet huic ex parte intellectus, *Pater dicit ſe ipſum Verbo*, quæ vera eſt, quia re ipſa in ſuo Verbo repræſentatur, & completur. Quod verò *ſapere*, *intelligere*, *cognoſcere* ſumantur eſſentialiter, *diligere* & eſſentialiter, & notionaliter; hoc ideo eſt, quia, quæ ſpectant ad lineam intellectus, propria habent nomina, cum ſint nobis notiora: ſecus ea, quæ ſpectant ad voluntatem; unde iiſdem nominibus eſſentialia, & notionalia plerumque accipiuntur: ſic docet D. *Thomas* pr. parte q. 37. art. 1.

Valet hæc propoſitio Pater dicit ſe ipſum Verbo.

113 DICES *primò*. Eodem amore, quo diligunt Pater, & Filius, diligit etiam Spiritus Sanctus. Sed falſa eſt hæc propoſitio: *Spiritus Sanctus diligit ſe Patrem, & Filium*: ergo etiam eſt falſa hæc: *Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto*.

RESP. In hoc argumento variatur appellatio; quia *diligere* in majori ſumitur *eſſentialiter*; & in conſequentia ſumitur *notionaliter* per modum termini producti, & importantis notionem activam, & Perſonam Spiritus Sancti. Unde in majori habet rationem quaſi formæ: in conſequentia rationem termini producti. Quare *diſtinguo majorem*: eodem amore eſſentiali, quo diligit Pater, & Filius, diligit etiam Spiritus Sanctus *conced. maj.*; unus enim eſt amor eſſentialis omnium Divinarum Perſonarum, nempe eſſentia Divina: eodem amore, ùt termino dilectionis notionalis *neg. maj.*, *& diſtinguo minorem*: Spiritus Sanctus non diligit ſe Patrem, & Filium amore eſſentiali, vel termino dilectionis *conced. min.*, ùt principium *quod* dilectionis eſſentialis *neg. min.* Non valet igitur, ſe ipſo diligit Patrem, & Filium notionaliter per modum termini producti; quia non producitur a ſeipſo Spiritus Sanctus: valet tamen, diligit ſe Patrem, & Filium, ùt principium *quod* perſonale operationis eſſentialis.

Diligere aliquando ſumitur notionaliter, aliquãdo eſſentialiter propter defectum terminorum.

114 DICES SECUNDO. Idem eſt dilectio notionalis, ac ſpiratio: ſed non valet Pater, & Filius ſpirant ſe Spiritu Sancto. Ergo neque diligunt ſe Spiritu Sancto.

RESP. *neg. majo.* Dilectio enim notionalis exprimit habitudinem tam ad terminum productum, quam ad objectum attactum medio ipſo. Ideo valet, *diligunt ſe Spiritu Sancto*. Spiratio verò exprimit ſolam habitudinem ad terminum productum; & ideo non ſpirant ſe Spiritu Sancto. Non enim Pater, & Filius ſunt termini producti; ſunt verò termini dilecti.

Dilectio notionalis exprimit habitudinem tum ad terminũ, tum ad objectum; ſpiratio ſolum ad terminum.

115 DICES TERTIO. Dilectio notionalis in voluntate correſpondet generationi in intellectu: at falſa eſt hæc propoſitio: *Pater generat ſe Verbo*; ergo etiam iſta: *Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto*.

RESP. *negando majorem*, ſi adæquatè nomen generationis accipiatur. Ratio eſt; quia nomen generationis importat habitudinem ad ſolum terminum productum. Sed dilectio importat habitudinem & ad terminum productum, & ab objectum medio ipſo attactum. Quare ut ſit correſpondentia, deberet aſſumi ex parte intellectus id, quod exprimit habitudinem ad terminum, & ad objectum, ùt v. g. *dicere*, & tunc erit paritas: valet enim: *Pater Verbo ſe dicit*.

Quomodo debeat ſervari paritas inter intellectum, & voluntatẽ.

116 OBJIC. 5. Argumentum Theologicum: ſi Spiritus Sanctus ideo petit eſſe amorem mutuum; quia exigit produci per amorem perfectiſſimum, ſequitur, quod procedat ex amore Creaturarum. Ergo non procedit per amorem perfectiſſimum. *Major declaratur*. Amor perfectiſſimus extenditur ad quodlibet amabile; eſt enim in ſua linea, ùt ita dicam, comprehenſivus. Sed inter amabilia connumerantur Creaturæ ſaltem exiſtentes; ergo. *Minor videtur certa*; quia productio Spiritus Sancti eſt omninò neceſſaria, amor Creaturarum exiſtentium eſt omninò liber. Sed entitas, vel actio omninò neceſſaria nequit pendére a libero, & contingenti. Ergo.

Huic argumento poſſem uno verbo reſpondere, remittendo ad ea, quæ ſolent docere Thomiſtæ circa objecta, ex quibus Verbum, & Spiritus Sanctus petunt procedere. Nihilominus placet paulò fuſiùs occurrere objectioni, ut appareat quot modis poſſint hæreticorum argumenta diſſolvi; & ideo ſit digreſſio Theologica.

§. SECUNDUS.

DIGRESSIO THEOLOGICA.

AN SPIRITUS SANCTUS, UT LIBERE AMANS CREATURAS EXISTENTES, PROCEDAT EX EARUM AMORE.

117 DIXI, *An Spiritus Sanctus ùt amans Creaturas exiſtentes*; quia ſuppono Creaturas ùt merè poſſibiles non eſſe a Deo amabiles, cum pro illo ſtatu non dicant ſufficientem bonitatem, qua poſſint divinam terminare dilectionem. Quare circa ipſas non eſt quæſtio. Dixi etiam *ut liberè amans*; quia ùt certum ſuppono Spiritum Sanctum ſecundùm ſuam entitatem neceſſariam non procedere ex amore futurorum: ſicut nec Verbum Divinum non procedit a cognitione eorundem, uti demonſtrant PP. noſtri Salmaticenſes cum aliis Thomiſtis agentibus de proceſſione Spiritus Sancti. Reducitur tota quæſtio ad illam formalitatem liberæ dilectionis, ſub qua reduplicatione non examinatur a noſtris Patribus.

Creaturæ ùt merè poſſibiles non ſunt amabiles.

118 DICO. *Spiritus Sanctus, ùt liberè amans Creaturas exiſtentes procedit ex earum amore, ſicut Verbum ùt liberè eas repræſentans ex earum cognitione procedit*. Hæc concluſio eſt ſine dubio Scripturis, & Patribus conformis, qui abſolutè loquuntur Verbum, & Spiritum Sanctum omnia habere per proceſſionem, nihil verò a ſe. *Probatur*. Spiritus Sanctus, ut liberè amans Creaturas procedit a Patre, & Filio. Sed procedit a Patre, & Filio, ut amantibus Creaturas: ergo procedit ex amore Creaturarum. Oſtenſis præmiſſis concluſio probatione non indiget.

Verbum, & Spiritus Sanctus omnia habent per proceſſionem.

Prob.

Prob. igit. maj. Spiritui Sancto convenit libera futurorum dilectio; ſicut Verbo libera futurorum repræſentatio. Sed non convenit a ſe: ergo convenit ab alio. *Minor habetur* in Scriptura Joan. 16. v. 13. *Non loquetur a ſemetipſo, ſed quæcumque audiet, loquetur; quia de me accipiet.* Ergo quod habet Spiritus Sanctus, ab alio habet; non enim plus habet in ſua linea Spiritus Sanctus a ſe, quàm Filius habeat in ſua; ſed Filius quidquid habet, ab alio habet, & præcipuè cognitionem, & Sapientiam juxta illud Jo. 7. v. 16. *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me*, & cap. 14. v. 10. *Verba, quæ ego loquor vobis, a me ipſo non loquor*. Ergo.

De ratione Spiritus impulſus amoris eſt ab alio procedere.

Secundò Spiritus Sanctus, ùt liberè amans futura, eſt propriè Spiritus impulſus, & amor perſonalis; ſicut Verbum eſt propriè Verbum, ùt ea repræſentat. Sed de ratione Spiritus Sancti impulſus, & amoris eſt ab alio procedere: ergo Spiritus Sanctus ùt liberè amans ab alio procedit. *Tertiò*. Spiritus Sanctus ùt liberè amans Creaturas eſt terminus amantis; ergo procedit ab amante; amans eſt Pater, & Filius; ergo procedit a Patre, & Filio.

Spiritus Sanctus ùt liberè amans procedit a Patre, & Filio, ùt liberè amant futura.

Nunc *probanda eſt minor principalis*, ſcilicet Spiritum Sanctum procedere a Patre, & Filio reduplicativè, ùt liberè amantem futura. Spiritus Sanctus, ùt liberè amans procedit a Patre, & Filio, ùt liberè amantibus; ſed non amantibus præcisè alia a futuris diſtincta; ergo procedit a Patre, & Filio, ùt liberè amantibus creaturas. *Prob. min.* Spiritus Sanctus ùt amans Patrem, & Filium non procedit a Patre, & Filio, ùt amantibus præcisè Divinam naturam; ſicut Verbum ùt repræſentans poſſibilia non procedit a cognitione Patris ſolùm terminata ad Divina, ſed terminata etiam ad ipſa poſſibilia; ita Spiritus Sanctus ùt liberè amans, non procedit ab amore ſolùm terminato ad Divina, ſed ùt liberè terminato ad Creaturas. Ita enim ſe habet amor neceſſarius Divinorum in Patre, & Filio ad productionem Spiritus Sancti, ùt neceſſariò amantis Divina; ſicut ſe habet amor liber Creaturarum in Patre, & Filio ad productionem Spiritus Sancti, ùt liberè amantis Creaturas.

119 DICES. Amor liber Creaturarum communicatur ſolùm identicè, non verò formaliter; eſſet autem neceſſe communicari formaliter, ut verè dici poſſet procedens ex amore futurorum.

Amor attributorum cõmunicatur in radice in amore eſſentiæ, & tamen communicatur formaliter in ſe.

SED CONTRA. Spiritui Sancto, in ſententia communiori Thomiſtarum, natura Divina ſolùm concomitanter, & identicè communicatur; & tamen procedit formaliter ex amore ipſius. Ergo licèt amor liber futurorum communicetur concomitanter; haud tamen infertur non procedere ab eo formaliter. Sicuti licèt amor attributorum communicetur in radice in amore eſſentiæ; nihilominus etiam communicatur formaliter in ſe, & procedit formaliter ex eorum amore: ſic utcunque radicaliter in amore Divinorum, neceſſariò communicetur liber amor Creaturarum: nihiloſecius debet in ſeipſo communicari, & ab eo procedere formaliter. *Idipſum denuò explicatur*. Quod ſecundariò communicatur Spiritui Sancto, *puta*, amor attributorum, de ſecundario debet contineri in amore, a quo procedit; ergo quod communicatur liberè, debet liberè contineri in amore, a quo procedit.

120 CONFIRMATUR CONCLUSIO. Spiritus Sanctus quoad ſuam entitatem ab eo procedit, quo ablato, non eſſet ejuſdem rationis, qualis nunc eſt. Ergo etiam ùt liberè amans ab eo eſt, quo ablato, non eſſet ejuſdem rationis in eſſe liberè amantis. Sed ſi Pater, & Filius in priori ad productionem Spiritus non amarent liberè Creaturas, Spiritus Sanctus ùt liberè amans non eſſet ejuſdem rationis, ùt patet; quia careret hac terminatione. Ergo. Hinc rectè concludit S. *Thomas* pr. par. qu. 37. art. 2. ad 3. Patrem diligere Spiritu Sancto Creaturas, ac per conſequens non foret ejuſdem rationis, ùt liberè amans, ſi careret hujuſmodi terminatione. Accipe verba S. Doctoris: *Unde ſicut Pater dicit ſe, & omnem Creaturam Verbo, quod genuit, in quantum Verbum genitum ſufficienter repræſentat Patrem, & omnem Creaturam; ita diligit ſe, & omnem Creaturam Spiritu Sancto, in quantum Spiritus Sanctus procedit ùt amor bonitatis primæ, ſecundum quam Pater amat ſe, & omnem creaturam.*

Spiritus Sanctus quoad ſuam entitatē ab eo procedit, quo ablato, non eſſet ejuſdem rationis, ac modo eſt.

Pater diligit Spiritu Sancto creaturas.

ADVERSARIORUM ARGUMENTIS RESPONDETUR.

121 OBJIC. Productio Spiritus Sancti eſt adæquatè neceſſaria. Ergo ſub nulla ratione terminatur ad liberum Creaturarum amorem. *Ant. prob.* Productio terminatur ad eſſe; ſed eſſe in Spiritu Sancto eſt adæquatè neceſſarium; ergo. Præterea omnis productio in Divinis terminatur ad ſubſiſtens; ſed in Spiritu Sancto nulla datur ſubſiſtentia libera; ergo ad nullum liberum terminatur.

Productio nõ terminatur præcisè ad eſſe, ſed etiam ad omnem formalitatẽ, quæ imbibitur in eſſe.

RESP. *neg. ant.*, & ad primam probationem DICO: productio non terminatur ad eſſe præcisè, ſed etiam ad omnem formalitatem, quæ imbibitur in eſſe; & quia libera dilectio Creaturarum eſt formalitas, quæ imbibitur in eſſe; ideo ad illam etiam terminatur. Eſſe entitativum Spiritus Sancti eſt neceſſarium: non tamen omnis ejus formalitas; quapropter non ſolùm ad eſſe entitativum, ſed etiam ad illam formalitatem dari debet proceſſio. Quia talis formalitas non eſt a ſe, ſed Spiritus Sanctus ab alio illam habet. Hinc patet ad ſecundum.

122 OBJIC. 2. Productio Spiritus Sancti eſt intrinſeca, & poſitiva; quia Spiritus Sanctus eſt ens poſitivum, & intrinſecum Dei. Sed nulla ratio terminata ad Creaturas exiſtentes eſt poſitiva, & intrinſeca: ergo. *Prob. min.* Nulla ratio Deo intrinſeca, & poſitiva potuit in Deo non eſſe. Sed omnis ratio terminata ad Creaturas exiſtentes potuit in Deo non eſſe, cum ſit libera. Ergo.

Argumento huic nulla ineſt peculiaris difficultas diſtincta ab ea, quod decreta libera poſſint non eſſe; unde ſicut nullum exiſtimatur inconveniens, quod liberum decretum quoad terminationem intrinſecam, vel extrinſecam poſſit a Deo abeſſe: ita in noſtro

caſu.

caſu . Nullum ergo eſt abſurdum , quòd proceſſio ùt terminans Spiritum Sanctum , quà liberè amantem potuit abeſſe : ſicut potuit abeſſe hæc libera dilectio .

123 OBJIC. 3. Dilectio libera Creaturarum ſupponit Spiritum Sanctum productum . Ergo non procedit ex amore Creaturarum . *Ant. prob.* Dilectio libera ſupponit decretum volitivum Creaturarum . Sed decretum volitivum Creaturarum ſupponit Patrem, & Filium , & Spiritum Sanctum ; quia naturalia ſunt priora liberis . Ergo .

Decretum volitivum creaturarum ſupponit Divinas Perſonas productas quoad formalitates neceſſarias .

RESP. *diſt. ant.* Supponit Spiritum Sanctum quoad entitatem productam *conc.* : quoad liberam terminationem *nego* . Decretum igitur volitivum creaturarum ſupponit tres Divinas Perſonas , quoad formalitates neceſſarias , non verò liberas . Et ſemper inſtatur : licèt Spiritus Sanctus ùt amans attributa, ſupponat ſe ipſum , ùt amantem eſſentiam ; nihilominus formaliter procedit ex amore attributorum .

124 OBJIC. 4. Si Spiritus Sanctus ùt diligens liberè Creaturas eſſet ab illarum amore , dilectio libera Creaturarum in priori originis eſſet in Patre . Sed hoc eſt falſum : ergo . *Prob. min.* Decretum ex quo ſequitur libera dilectio , non eſt priùs in Patre, quàm in Spiritu Sancto : ſicut enim omnia ad extra ſunt communia toti Trinitati : ita decreta eorum . *Corroboratur argumentum* . Si decretum eſt in Patre , & Filio priuſquam in Spiritu Sancto , fit , ut non æquè liberum ſit Patri , & Filio , ac Spiritui Sancto ; quia Patre , & Filio decernente , neceſſariò decernere debet Spiritus Sanctus , nec aliter fieri poteſt .

Dilectio libera, & decreti prius origine ſunt in Patre, & Filio, quam in Spiritu Sancto .

Tota hæc objectio laborat æquivoco ; tranſit enim a prioritate originis ad prioritatem durationis , ſive *in quo* . Certum eſt dilectionem liberam , & decretum priùs origine eſſe in Patre , & Filio , quàm in Spiritu Sancto ; quia Pater , & Filius ſunt principium cujuſcumque perfectionis , quæ eſt in Spiritu Sancto . Non enim ſequitur non eſſe in eodem priori durationis , & perfectionis ; nec ſequitur minùs liberè convenire Spiritui Sancto . Nam ad æqualitatem exercitii liberi, & perfectionis attenditur diverſa prioritas a prioritate originis , quæ eſt ſolùm prioritas procedentis a procedente . *Inſtatur clarè* . Divina eſſentia , Sapientia , Omnipotentia , & alia attributa in priori originis conveniunt Patri priùs , quàm Filio , & Spiritui Sancto; neque propterea fit , ut æqualiter non conveniant tribus Perſonis . Rurſus in priori originis ad Filium cognitio Filii eſt in Patre ; nec ideo ſequitur minùs Filium cognoſcere ſe ipſum , quàm Patrem . Ratio a priori eſt ; quia Pater eundem intellectum , & eandem voluntatem , quibus cognoſcit , & amat , Filio communicat , & Spiritui Sancto ; & aliundè hæc ſimul ſunt prioritate *in quo* .

125 OBJIC. 5. Si Spiritus Sanctus ùt liberè amans procederet ex amore exiſtentium, procederet priùs Verbo , & Verbum eſſet ab ipſo . Hoc eſt abſurdum : ergo . *Prob. ſequela* . In liberis prior eſt voluntas decernens , quàm intellectus cognoſcens . Ergo priùs produceretur Spiritus Sanctus , ùt liberè amans , quàm Verbum , ùt liberè cognoſcens . A *Ant. patet* ; quia libertas a voluntate ad intellectum deſcendit , & prius eſt decretum , quam ſcientia libera . Ergo prior eſt voluntas decernens , quàm intellectus liberè cognoſcens . Ergo priùs producitur Spiritus Sanctus , ùt liberè amans , quàm Verbum , ùt liberè cognoſcens . Ergo Verbum ùt liberè cognoſcens procedit a Spiritu Sancto , ùt liberè amante . *Prob. conſeq.* Spiritus Sanctus , ùt liberè amans diſtinguitur realiter a Verbo ùt liberè cognoſcens . Sed in Divinis omnis diſtinctio realis habetur ex vi proceſſionis unius ab alio . Ergo cùm Verbum liberè cognoſcens ſit poſterius Spiritu Sancto , ab eodem debet procedere : B quæ videntur non admittenda ; quia Spiritus Sanctus ex natura ſua eſt procedens , ùt amor mutuus , quo Pater , & Filius diligunt ſe in liberis .

EXPLICATUR . Verbum ùt liberè procedens , ſeu ùt liberè repræſentans producitur , quando communicatur notitia futurorum . Sed hæc communicatur , quando communicatur decretum . Ergo ſcientia futurorum in Filio ſupponit decretum in Filio . Sed ex decreto , quod eſt in Patre , & Filio producitur Spiritus Sanctus , ùt liberè amans . Ergo communicatio ſcientiæ liberorum Filio , ſupponit productionem Spiritus Sancti liberè C amantis .

Hæc ſolutio non affert majorem difficultatem , quàm quæ continetur in explicatione productionis ejuſdem Filii , & Spiritus Sancti ; ad cujus enodationem ſuppono decretum accipi dupliciter in ordine ad ſcientiam liberam , & ùt motivum , ſeu medium cognitionis , & ùt terminativè , ſeù ùt objectum cognitum . Sicuti Pater ſumi poteſt , tanquam principium amans , & tanquam objectum amatum . Decretum ùt motivum eſt dumtaxat in Patre ; eſt enim fontalis origo Divinitatis , & proceſſionum Divinarum : terminativè , ſeu ùt objectum eſt in Filio , D ſed non velut medium cognitionis ; quia in Filio non eſt fontalis origo cognitionis , ſed a Patre illi communicatur notitia , qua libera cognoſcit . Hinc fit , ut decretum in ſolo Patre præſupponatur ad ſcientiam liberam , & Pater in priori originis habens illam ſcientiam, Filium producat, eique illam communicet unà cum virtute ſpirativa ; ac proinde productio Filii eſt in priori ad productionem Spiritus Sancti .

Decretum in ſolo Patre præſupponitur ad ſcientiam liberã .

RESPONDEO jam ad argumentum in forma negando majorem . *Ad probat. diſt.* priùs eſt voluntas decernens , quàm intellectus cognoſcens motivè , *concedo* : terminativè , *nego* . E Ad probationem ſecundam , quòd poteſt eſſe contra diſtinctionem *reſpondeo* : prius eſt decretum , quàm ſcientia in Patre , *concedo* : in Filio , *nego* . Hoc enim ipſo , quòd in priori originis intelligitur ſcientia libera innitens decreto in Patre , producitur Verbum , ùt repræſentans futura ; unde in Filio , ùt in Filio , decretum non ſe habet motivè , ſed ſolùm terminativè . Et quia ſignum originis Patris ad Filium eſt priùs ſigno originis ad Spiritum Sanctum , qui ab utroque procedit ; ideo in priori producitur Verbum ùt liberè repræſentans , quàm Spiri-

tus ùt liberè amans.

AD EXPLICATIONEM *concedo majorem, & diſtinguo minorem*. Quando communicatur decretum liberum ùt motivum, tunc communicatur notitia futurorum, *nego*: quando communicatur terminativè, *concedo, & nego conſequentiam*. Ad ſubſumptam minorem *diſtinguo*: ex decreto, quod eſt in Patre motivè, & in Filio terminativè producitur Spiritus Sanctus, ùt liberè amans *concedo*: in utroque motivè *nego*. Unde haud ſequitur ſpirationem liberam præcedere liberam productionem Verbi, quia decretum eſſe debebat motivè anterius ad ſcientiam liberorum in utroque, non verò in ſolo Patre.

126 Nec juvat dicere: Patris ſcientia innititur decreto, ùt in tribus. Ergo ſupponit decretum ùt in tribus, præcedens ſcientiam: non juvat, inquam; ſicut enim cognitio Patris eſt intuitiva Filii, & Spiritus Sancti in priori ad Filium; neque tamen ſupponit Verbum, & Spiritum Sanctum productum: haud aliter ſcientia innititur decreto, ùt in tribus; quamvis minimè ſupponat Verbum, & Spiritum Sanctum productum ſecundùm ſcientiam liberam. Et ratio eſt ſimilis in utroque caſu; ſiquidem in primo Filius, & Spiritus Sanctus ſunt tantummodo objectum terminativum, quod ſufficit, ut ſit in eodem ſigno *in quo*. Atque hæc eadem eſt ratio, cur non dicatur Filius procedere a ſe ipſo, & Spiritu Sancto, ex quo procedit ex cognitione ſui, & Spiritus Sancti, quia ſe habet ſolùm terminativè, & non motivè in cognitione Patris: ſic quoniam decretum in Filio, & Spiritu Sancto in priori originis ad productionem Verbi ſe habet dumtaxat terminativè in cognitione Patris, non præſupponitur Verbum, ùt liberè cognoſcens.

Decretum in Filio, & Spiritu Sancto in priori originis ad productionē Verbi ſe habet ſolum terminativè,

§. TERTIUS.

AN RELATIVA OPPOSITIO PROBET PROCESSIONEM SPIRITUS SANCTI A FILIO.

127 UBicumque S. *Thomas* contra Græcos argumentator de Spiritus Sancti proceſſione a Filio, præter auctoritatem Scripturarum, & Patrum, teli inſtar potentiſſimi adhibet rationem realis diſtinctionis unius Perſonæ ab alia, ortam a relativa oppoſitione. Hanc ego expendendam aſſumo, quanti valeat. Quæ res, ut illuſtrior fiat, præmitto, ac ſuppono, quòd Græcis æquè, ac Latinis compertiſſimum eſt, videlicet in Divinis nullam haberi diſtinctionem realem, niſi in ordine relativo; nam unitati unius Deitatis obſtat diſtinctio realis inter abſoluta. Suppono etiam contra *Sabellium*, Divinas Perſonas, Patrem videlicet, Filium, & Spiritum Sanctum diſtingui realiter inter ſe, ſervata unitate naturæ, ùt habetur pr. Jo. 5. v. 7. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt*. Jactis hiſce fundamentis, expendere jam oportet, an ratio diſtinctionis realis oriatur a relatione formaliter oppoſita, ideſt ab eo, quod una Perſona ab alia procedat. Quod ſi evincitur, Græco erit fatendum, aut Spiritum Sanctum a Filio neutiquam diſtingui realiter, aut ab illo procedere.

Latini; & Græci conveniunt, quod in Divinis nulla datur realis diſtinctio, niſi in ordine relativo.

128 DICO: *Oppoſitio relativa formaliter eſt unica ratio eſſentialiter diſtinctiva Patris a Filio, & Spiritus Sancti ab utroque*. Probatur concluſio ex doctrina D. *Thomæ* a Patribus accepta, ac penè evidenter Catholicam hanc veritatem commonſtrante. In Divinis ubi non adſit formalis proceſſio unius ab alio, ineſt ſumma identitas. Sed proceſſus unius ab alio eſt formalis oppoſitio relativa. Ergo ubi non adſit formalis oppoſitio relativa, ineſt identitas realis. Ergo oppoſitio formalis relativa eſt ratio unica, & eſſentialis diſtinctionis realis Perſonarum. *Major*, quæ ſola indiget probatione, *oſtenditur* primò ex Patribus. *Gregorius Niſſenus* lib. ad Ablavium de Divinis Perſonis hæc habet: *Eam, quæ circa cauſam, & cauſatum conſideratur, differentiam non negamus, per quod diſcerni unum ab alio deprehendimus nimirum eo quod credimus, aliud quidem cauſam eſſe* (cauſa apud Græcos ſumitur pro principio) *aliud verò ex cauſa*. Dionyſius lib. de Divinis nominibus cap. 2. *Diſcretiones benigniſſimas Perſonarum Deitatis proceſſus appellat*. Idem docuerunt ex Græcis *Athanaſius* lib. 1. de unica Deitate Trinitatis; *Baſilius* lib. 3. contra Eunomium in principio; *Cyrillus Alexandrinus* lib. 7. Theſauri cap. 1.; *Nazianzenus* orat. 37., & 39.; *Auguſtinus* ſæpe citatus a S. Thoma, & præcipuè de potentia, & contra gentes hoc fundamentum elucidans; *Iſidorus* lib. 2. de differentia Spiritus cap. 2.; *Bernardus* Epiſtola 190. ad Innocentium, & alii, ex quibus *Anſelmus* lib. de proceſſione Spiritus Sancti omnia in Divinis probat eſſe unum, niſi obviet relationis oppoſitio; & *Boetius* lib. de Trinitate circa finem aſſerit, quòd ſola relatio multiplicat Trinitatem. Quibus addo Patres Concilii Toletani undecimi in confeſſione Fidei ſic loquentes: *Hoc ſolum numerum inſinuat, quod ad invicem ſunt, & in hoc numero carent, quod ad ſe ſunt*. Et ne textus detorqueatur in pravum ſenſum ſubdunt: *Quod enim Pater eſt, non ad ſe, ſed ad Filium eſt, & quod Filius eſt non ad ſe, ſed ad Patrem eſt: ſimiliter Spiritus Sanctus non ad ſe, ſed a Patrem relativè refertur*. Concilium Florentinum ſeſſ. 18. habet præter alia, quibus idem probat, & explicat: *Nulla alia ratio diſtinctionis, aut diſcriminis eſt in Divinis niſi per hoc, quòd Perſona aliqua eſt ab altera*.

Ubi non datur formalis proceſſio unius ab alio datur ſumma identitas.

Latini, & Græci Patres admittūt hoc principium.

129 PROB. 2. Ibi datur ſumma identitas realis, ubi non datur incompoſſibilitas. Sed in Divinis non datur incompoſſibilitas, ubi non datur proceſſio unius ab alio. Ergo in Divinis datur ſumma identitas, ubi non datur proceſſio unius ab alio. *Minor probatur*. In Divinis non datur incompoſſibilitas, niſi ubi datur incommunicabilitas. Sed incommunicabilitas non datur, niſi ubi eſt proceſſio unius ab alio. Ergo. *Prob. min.* In Divinis incommunicabilitas non poteſt dari niſi penes principium, & terminum; penes enim ſubjectum, & eſſe in Divinis omnia identificantur etiam Divinæ Perſonæ. Sed incommunicabilitas penes principium, & terminum non

In Divinis ubi non datur incompoſſibilitas, datur ſumma identitas.

In Divinis ea ſolùm repugnant eſſe ſimul, quæ ſe habent ùt relatio, & terminus.

non eſt, niſi penes proceſſionem unius ab alio. Ergo. *Explicatur*. Ea in Divinis ſunt A formaliter oppoſita, quæ repugnant realiter eſſe ſimul. Sed ea ſolùm repugnant eſſe ſimul, quæ ſe habent ùt relatio, & terminus. Ergo ea ſunt formaliter oppoſita, quæ ſunt formaliter correlativa; formalis autem correlatio non intervenit, niſi obi intervenit proceſſio unius ab alio. *Prob. min.* Nulla relatio repugnar eſſe cum illo, cum quo non exercet ſuam formalem oppoſitionem. Hanc non exercet niſi cum termino formali; ergo ſolùm ea, quæ ſe habent ùt relatio, & terminos, ſimul eſſe repugnant. *Major declaratur*. Duæ relationes non correlativè poſſunt eſſe ſimul etiam in creatis, ubi datur maxi- B ma limitatio, ùt patet in homine Patre, qui habet relationem Paternitatis ad Filium, & relationem ſimilitudinis ad eundem; quia tamen relatio Paternitatis exercet formalem oppoſitionem cum Filiatione, non poteſt reſpectu ejuſdem idem eſſe Pater, & Filius.

Repugnat Deo oppoſitio contraria, aut privativa.

130 *Explicatur ſecundò*. Omnis diſtinctio realis relationum non orta ex formali oppoſitione fundari debet vel in contraria, quatenus extrema habent differentias ſpecificas diverſas, vel in privativa, quatenus intercedit diverſitas ſubjecti, quorum unum habet privationem relationis exiſtentis in alio. Sed hæc repugnat Deo. Ergo non eſt C alia diſtinctio realis penes formaliter correlativa. Verò enim verius quæque diſtinctio realis abhorret ab abſolutis. *Min. prob.* Uterque modus diſtinctionis realis includit eſſentialiter imperfectionem limitationis: primus modus, quatenus forma in ſua differentia ſpecifica non includit tantam perfectionem, ut pertingat ad eſſe realiter aliam differentiam: ſecundus, quatenus diſtinctionem ſubjecti exigit.

Oppoſitio diſparata non ponit diſtinctionem realem in Deo.

131 *Confirmatur argumentum*. Si aliqua diſtinguuntur realiter in divinis abſque proceſſione unius ab alio, ea maximè quæ diſparatè opponuntur. Sed hoc eſt falſum: ergo D nulla realis diſtinctio eſt admittenda, niſi penes proceſſionem unius ab alio. *Minor oſtenditur inductione*. Inter abſoluta in Divinis aliqua opponuntur diſparatè, ùt Miſericordia, & Juſtitia, quæ tamen non diſtinguuntur realiter. Inter abſoluta, & relativa datur oppoſitio diſparata, ùt in Patre innaſcibilitas, Paternitas, & ſpiratio activa, quæ tamen non diſtinguuntur realiter. Ergo manifeſtè liquet oppoſitionem dumtaxat diſparatam non inferre diſtinctionem realem. Ergo ſolùm oppoſitio formaliter relativa, ſeù proceſſionis inducit realem diſtinctionem. Sed Spiritus Sanctus a Filio diſtinguitur. Ergo ab E illo procedit, eique relativè formaliter opponitur.

132 DICES. Ideo ſpiratio activa ſubſiſtit ſimul cum Paternitate, quia non implicat idem agens plures terminos producere, & diverſa actione totali; implicat tamen idem prodire, & produci duplici actione adæquata; cùm verò ſpiratio paſſiva, & Filiatio ſint termini producti per oppoſitionem diſparatam ſufficienter diſtinguuntur realiter; aliter idem duplici actione produceretur.

Hæc inſtantia infrà diſſolvetur; interim ſufficiat advertere, quòd reſponſio hæc non infringit vim adductæ rationis, nec verò innititur. *Primum oſtenditur*; quia vis argumenti non conſiſtit in eo, quòd ſpiratio activa, & Paternitas ad agens ſpectent, nec ne, ſed in hoc, quod viâ inductionis oſtenditur nullam dari diſtinctionem realem in Divinis inter ea, quæ præcisè ſunt oppoſita diſparatè: ex quo concluditur oppoſitionem diſparatam in Divinis non eſſe principium realis diſtinctionis. *Secundum declaratur*. Quia non implicat idem realiter duplici emanatione virtuali procedere, ùt de facto patet. Intellectus enim, & voluntas in Deo ſunt entitas realis, quæ duplici virtuali emanatione ſunt a natura Divina, & tamen non diſtinguuntur realiter, licèt ex ſuo conceptu formali ſint duo termini diſparatè diverſi. Ergo a pari, ſi ſolùm diſparatè ſe habent, ſpiratio paſſiva, & Filiatio erunt una realis entitas duplici virtuali emanatione prodiens a Patre. Siquidem haud majorem dicit oppoſitionem diſparatam actus voluntatis, ſeù terminus, cum actu intellectus, quàm voluntas ipſa cum intellectu adhuc in Patre. Si ergo diſparata oppoſitio non ponit diſtinctionem realem inter intellectum, & voluntatem prout in Patre, neque ponet inter terminos ipſius intellectus, & voluntatis.

Non implicat idem realiter duplici emanatione virtuali procedere.

133 *Elucidatur ampliùs argumentum aliâ viâ negationis*. Non eſt admittenda realis diſtinctio in Divinis orta ex principio inferente poſitivam imperfectionem. Sed omnis diſtinctio realis, quæ non oritur ex proceſſione unius ab alio infert imperfectionem poſitivam. Ergo. *Min. prob. hoc diſcurſu*. Omnis diſtinctio realis duorum vel eſt materialis, hoc eſt individuorum; atque hæc ſine dubio non habet locum in Divinis inter Filium, & Spiritum Sanctum, quæ ſunt Perſonæ pluſquam numero differentes. Differentia enim purè numerica non ſtat, ubi natura tota participatur ab uno extremo, cum dicat partitionem, & inadæquatam participationem ejuſdem naturæ. Vel eſt formalis penes differentiam ſpecificam, & eſſentialem; & hæc niſi ſit per oppoſitionem formaliter relativam, includit poſitivam imperfectionem: *quod ſic declaratur*. Hæc realis diſtinctio formalis, vel eſt per affirmationem, & negationem, aut privationem, & habitum, ſeu contradictionem; & hæc manifeſtè dividit eſſe in extremis, quatenus hoc habet aliquid, quod non habet aliud; in illo verò eſſe, in quo datur infinitas, nequit dari diviſio in eſſe. Infinitas namque in eo genere, in quo eſt, totum occupat, & comprehendit. Vel per contrarietatem datur hæc formalis diſtinctio; & hoc multò minus; nam contrariè oppoſita ab eodem ſubjecto ſe expellunt; unde unam includit privationem eſſe alterius; in Divinis verò omnia communicant in eodem eſſe, & omnia in eodem quaſi ſubjecto recipiuntur.

Non eſt admittenda in Deo realis diſtinctio orta ex principio inferente imperfectionem.

134 DICES. Idem inconveniens ſequitur in relativis formaliter oppoſitis, quia, quando duo inter ſe exercent relativam oppoſitionem, unum relativum non eſt aliud. Ergo habet eſſe limitatum in genere relativi, quia non habet totum eſſe ſui generis. Ergo etſi oppoſitio diſparata non afferat totum eſſe

rela-

relativi in uno extremo realiter diſtincto, nullum erit inconveniens.

SED CONTRA. Oppoſitio formaliter relativa, nullo modo obeſt infinitati, nec dividit eſſe; quia non exercetur in actualitate, in perfectione, in eſſe: in his enim conveniunt formaliter relativa, non opponuntur; unde in his relativis unum remanet æquè perfectum, ac aliud; ſed ſolùm multiplicant oppoſitionem terminativam unius ad aliud. Cæterùm oppoſitio diſparata penes affirmationem, & negationem, &c. exercetur in ipſa actualitate perfectionis, ac ſe tenet ea parte ipſius eſſe, ibique importat incommunicationem, & incompoſſibilitatem, adeoque eſſentialiter dividit actualitatem, & perfectionem, ac per conſequens non relinquitur locus infinitati perfectionis.

Oppoſitio relativa, nec obeſt infinitati, nec dividit eſſe, ſed ſolùm multiplicat oppoſitionem terminativam.

SOLVUNTUR OBJECTA AB ADVERSARIIS.

135 OBJIC. 1. Tota ratio diſtinctionis realis inter Filium, & Spiritum Sanctum eſt diverſitas proceſſionum. Ergo non eſt oppoſitio formaliter relativa. *Ant. prob.* Primò in Scriptura ubicunque Filius dicitur Verbum, imago Patris, Genitus, ſignificatur ùt realiter diſtinctus a Spiritu Sancto; hæc enim non conveniunt Spiritui Sancto. Sed ratio Filii, Verbi, Geniti, & imaginis habetur ea natura proceſſionis. Ergo diverſitas proceſſionis eſt tota ratio realis diſtinctionis. *Min prob.* In Scripturis patet non aliter dici Filium genitum, niſi quia generatur; Pſalm. 2. verſ. 7. *Filius meus es tu, quia hodie genui te*: qua ratione eſt etiam Patris imago, nec aliter dicitur Verbum, niſi quia procedit per intellectum. Econtra Spiritus Sanctus non eſt Filius, ac imago Patris; quia non generatur: non eſt Verbum, ſed amor; quia non per intellectum, ſed per voluntatem habet eſſe. Huc accedit univerſalis Patrum Græcorum, & Latinorum conſenſus, aſſerentium Spiritum Sanctum non eſſe natum, genitum, quia per voluntatem, ſecus Filium, quia per intellectum. Abſtineo a locis referendis; hæc enim conſtant in controverſia, an Spiritus Sanctus ſit genitus; & etiam, quia non habent alium ſenſum, niſi quem explicuimus.

136 PROBATUR 2. Ubi adeſt duplex proceſſio totalis, ibi debet dari duplex terminus realiter ad invicem diſtinctus abſque alio; idem enim nequit habere eſſe duplici proceſſione totali. Sed in productione Filii, & Spiritus Sancti datur duplex proceſſio totalis. Ergo inter Filium, & Spiritum Sanctum datur realis diſtinctio independenter ab alio. *Min. oſtenditur*. In productione Filii datur generatio, quæ eſt totalis, cum ſit unius lineæ, & ſpiratio Spiritus Sancti, quæ eſt alterius lineæ, ſcilicet voluntatis. Ergo intercedit duplex proceſſio totalis.

137 PROB. 3. Toties diverſitas proceſſionum infert realem diſtinctionem terminorum, quoties producit relationes diverſas ſubſiſtentes, & incommunicabiles. Sed hæc duplex proceſſio producit relationes diverſas ſubſiſtentes, & incommunicabiles. Ergo. *Prob. min.* Generatio producit Filiationem, ſpiratio impulſum; ſed Filiatio, & impulſus ſunt relationes diverſæ ſubſiſtentes, & incommunicabiles. Ergo.

RESP. *in primis nego antecedent*. Nam diverſitas productionis, ſeu diverſitas viæ præciſè non arguit diſtinctionem realem terminorum, niſi in eis ſupponatur; patet enim, eundem omninò terminum pluribus viis attingi. Idem homo Adam ex luto creatus potuit, vel per generationem, vel per converſionem alterius rei in ipſum poni in rerum natura; neque præterea fuiſſet realiter diverſus a ſe ipſo. Sed quidquid ſit de hac ſolutione: *reſpondeo cum D. Th. quæſt. 10. de potentia art. 4. ad 1.*, ſi proceſſiones ſint realiter diſtinctæ, *concedo antecedens*; nego autem ſi ſint realiter indiſtinctæ. Et quia revera origines ſunt realiter diſtinctæ; ideo etiam termini ſunt realiter diſtincti; non enim ex eo præciſè realiter diſtinguuntur, quòd una ſit nativitas, alia non; una intellectus; alia voluntatis. Haud enim habent majorem oppoſitionem actio intellectus, & voluntatis adinvicem ex ſuo conceptu, & lineâ, quàm ipſa voluntas, & intellectus; ſed voluntas, & intellectus licèt diverſæ lineæ, & rationis formalis non diſtinguuntur realiter. Ergo neque actio intellectus, & voluntatis; & ſicut ſine abſurdo eadem entitas realis cum diſtinctione virtuali dicitur Juſtitia, & Miſericordia, Intellectus, & Voluntas: ita eadem actio realis cum diſtinctione virtuali poterit dici generatio, & ſpiratio; & idem terminus realis cum diſtinctione virtuali genitus, & ſpiratus. Aliunde igitur petenda eſt radix diſtinctionis; ſcilicet ex radice originis inter unam, & aliam proceſſionem; quatenus una Perſona ab alia procedit: & quia Scriptura alibi tradit hunc ordinem originis inter generationem, & ſpirationem; & ſimiliter Sancti Patres; ideo abſolutè nulla facta mentione proceſſionis ab adverſariis citatæ, Filium ait eſſe genitum, eſſe Verbum, eſſe imaginem; Spiritum Sanctum eſſe ſpiratum, amorem, impulſum, &c.

Diverſitas productionis non arguit diſtinctionem terminorum.

Eadem entitas dicitur Juſtitia, & Miſericordia, intellectus, & voluntas.

Ex ordine originis petenda eſt radix diſtinctionis.

Ad ſecundam probationem. Ubi adeſt duplex proceſſio totalis totalitate reali, ibi datur duplex terminus realiter ad invicem diſtinctus *conced. maj.* totalitate virtuali *neg. maj.* Sed hic datur duplex proceſſio totalis; & hoc ideo eſt, quia una dicit ordinem originis ad alteram *concedo*: & hoc ex vi ſolius proprii conceptus proceſſionis, & lineæ *nego*. Cujus probatio eodem modo diſtinguenda eſt: datur generatio, quæ eſt totalis, & ſpiratio, & hoc, quia diverſæ lineæ *neg. ant.*, & hoc, quia inter ipſas datur ordo originis: *conc. ant.*, & *neg. conſeq.*. Si enim præſcindamus ordinem originis, non habent illæ duæ proceſſiones aliam totalitatem, diverſitatem, & diſtinctionem, præterquam habent ex proprio conceptu, & linea: hæc autem non eſt niſi diſtinctio virtualis.

Præciſo ordine originis duæ proceſſiones non habent niſi diſtinctionem virtualem.

Ad tertium. Toties diverſitas proceſſionum infert diſtinctionem realem terminorum, quoties producit relationes incompoſſibiles realiter *concedo*: virtualiter *nego*. Duplex autem hæc proceſſio conſiderata ex vi ſui formalis

Diverſitas proceſſionum infert diſtinctionem realem, ſi producit relationes realiter incompoſſibiles.

malis conceptus, non producit relationes realiter incompoſſibiles; ſed tantùm virtualiter; quia producit ſolùm terminos diſparatos. Diſparati verò termini non dicunt incompoſſibilitatem, quemadmodum in omnibus lineis Divinis conſtat.

138 OBJIC. 2. In ſolo Patre ſtat ratio diſtinctiva Perſonarum. Ergo non ſola ratio oppoſitionis relativæ diſtinguit. *Prob. ant.* 1. in Divinis ſpirare, & generare diſtinguunt Perſonas. Sed ſpirare, & generare ſunt in Patre in priori ad Filium: ergo in Patre ſtat omnis ratio diſtinctiva realiter abſque Filio. *Secundò*, Pater abſque Filio eſt principium perfectum Spiritus Sancti. Sed principium perfectum alicujus non indiget alio ad perfectè producendum: ergo Pater abſque Filio producit Spiritum Sanctum: ſed Spiritus Sanctus diſtinguitur realiter a Filio; ergo Spiritus Sanctus a Filio diſtinguitur abſque illo. *Tertiò* Paternitas in Divinis analogatur cum Paternitate in creatis: juxta illud ad Epheſios 3. v. 15. *ex qua omnis Paternitas in Cælis, & in Terra nominatur*. Sed Pater in creatis per ſolam diverſitatem actionum diſtinguit ſuppoſita ab eo producta; ergo etiam in Divinis.

Pater habet totū id, quod requiritur, ut Perſonas ab ipſo realiter diſtinguat.

RESP. *diſt. ant.* In ſolo Patre ſtat omnis ratio diſtinctionis Perſonarum cum Patre *concedo*: ad invicem *nego ant.*: Pater enim habet totum id, qood requiritur, ut Perſonas a ſe realiter diſtingoat, quia cum illis habet oppoſitionem formaliter relativam; non habet tamen id, quo diſtinguat eas ad invicem, niſi quatenus habet vim ſpirativam Filio communicabilem, & cum eo actu ſpiret. Ablata namque proceſſione Perſonæ ad invicem ſunt diſparatæ; diſparata verò in Divinis communionem admittunt. Hinc ad primam probationem *diſt. maj.* ſpirare, & generare diſtinguunt Perſonas a ſpiratore, & generatore *concod. maj.* ab aliis *neg. maj.*, & *conceſſa min.*, *neg. conſeq.*. Et inſtatur contra adverſarios: ſpirare, & generare in Patre identificantur realiter; quia ſe habet diſparatè, & diſtinguunt ſolum Patrem a ſpirato, & genito; quibus relativè opponitur. Ergo ablata proceſſione unius ab alio ſpiratum, & genitum realiter identificabuntur, cùm diſparatè ſe habeant. *Ad ſecundam* concedo totum ſyllogiſmum: a Filio enim nihil accipit Pater neceſſarium ad proceſſiones. Et *diſtinguo ſubſumptum*; Spiritus Sanctus a Filio diſtinguitur, & ex eo quod a Patre procedit *nego*: ex eo qood a Filio procedit, *concedo*, & *nego conſequentiam*, propter rationem multoties repetitam. *Ad tertiam* concedo maj. Ita quòd Paternitas Divina ſit primum analogum demptis imperfectionibus: & *conceſſa minore*, *nego conſeq.* In creatis diſtinctio provenit non ex pura proceſſione unius ab alio; ſed ex limitatione, & imperfectione, in cujus ſignum ab eodem Patre ſunt plures Filii: quod repugnat in Divinis; ubi tota natura habetur ad unica generatione.

Spirare, & generare in Patre identificantur realiter.

139 Præter hæc S. *Thomas* contra Gentes, & de potentia locis citatis ab hoc argumento vim ſumit ad veritatem Catholicam impigrè tuendam ſic. Prima radix diſtinctionis realis, & incompoſſibilitatis procertò eſt illa, qua Pater diſtinguitor ab utraqoe Perſona procedente per differentiam, quæ dicitur *qui ab alio*, *qui a nullo*. Si ergo facienda ſit ſubdiviſio hujus extremi *qui ab alio*, ita ut ponat diſtinctionem in extremis per ea, quæ ſunt intrinſeca, & per ſe, debet ita dividi, ut alterum eorum ab altero procedat. Aliter inepta erit ſubdiviſio ad probandam diſtinctionem unius ab alio; quippe quòd recta diviſio facienda eſt per intranea, & non per ea, quæ ſe habent per accidens. Exemplo rem clareſacit Doctor Angelicus. Si quis dividat animal in rationale, & irrationale, & poſtea ſubdivideret irrationale in album, & nigrom, haudquaquam rectè procederet, neque profectò aſſignaret veram diſtioctionem ſpecierum irrationabilium: haud ſecus prima diſtinctio, & differentia incompoſſibilitatem ponens, cùm ſit ratio eſſendi ab alio, & eſſendi a nullo in communi, ſi per ea, quæ ſunt per ſe, dividendum eſt illud, *qui ab alio*, debet dividi per oppoſitionem relativam, ita ut Spiritus Sanctus a Filio procedat. Breviter *ab alio*, & *a nullo* primò diſtinguit Divinas Perſonas: ergo hoc *ab alio* diſtinguitur ab altero per hoc, quod eſſe ab altero procedat ab illo, quod habet eſſe ab alio. Sicuti agens aliud eſt creans, aliud creatum; & hoc idem aliud eſt generans, aliud genitum, in qua diviſione ſemper importatur ordo dependentiæ unius ab alio: ita in noſtro caſu ex Perſonis, quæ ſunt ab alio, una a qoa altera, alia verò eſt, quæ ab alia.

Differentia, quæ dicuntur, qui ab alio, qui a nullo.

In Perſonis, quæ ſunt ab alio, una a qua altera, alia verò eſt, quæ ab alio.

140 OBJIC. 3. Quodcumque aliquid conſtituitur in ſuo eſſe formaliter, diſtinguitur ab omni alio habente tale eſſe. Sed Filiatio, qua Filiatio conſtituit in ſuo eſſe Filium. Ergo illum diſtinguit ab omni alio non habente Filiationem. Sed Spiritus Sanctus non habet Filiationem. Ergo ab eo diſtinguit. Ergo non eſt neceſſaria oppoſitio relativa. *Major prob.* Omne conſtitutivum eſt diſtinctivum. Ergo per hoc, quod aliquid conſtituitur in eſſe, ab omni alio diſtinguitur non habente tale eſſe. *Secundò* omne conſtitutivum facit tale ens, & tale unum. Sed ens unum eſt indiviſum in ſe, & diviſum a quolibet alio: ergo. *Tertiò*. In illo priori, quo Pater generat Filiom, conſtituit Filiatione Filium Perſonam alteri incommunicabilem: ergo diſtinctam a qualibet alia. Sed in illo priori Pater non intelligitor exercere vim ſpirativam. Ergo in priori ad exercitium ſpirationis Filius eſt, & non ſpirat; ergo a Spirito Sancto diſtinguitur.

RESPONDEO *diſtingue majorem*, diſtinguitur ab omni alio diſtinctione reali, vel virtuali ſecundùm naturam rerum conſtitutarum *conc. maj.*, ſemper diſtinctione reali, & ſupra naturam rerum conſtitutarum *neg. maj. diſting. min.* Filiatio, quà Filiatio conſtituit Filium in eſſe Filii per ordinem ad Patrem *concod. min.*, aliter *nego min. & conſeq.*. Unumquodque igitur diſtinguitur ſecundùm quod habet eſſe; relativa, quà talia non habent eſſe, niſi in ordine ad ſuum correlativum, & ab aliis diſtinguuntur. Filiatio conſtitutiva *qua talis* eſt relativa. Ergo conſtituit Filium in ordine ad unum correlativum, &

Quodcumque aliquid conſtituitur in ſuo eſſe formaliter, debet ab omni alio diſtingui, vel realiter, vel virtualiter.

ab

Correlativũ Filii eſt Pater.

ab illo diſtinguit; correlativum Filii eſt Pater. Ergo a Patre diſtinguit. Ergo ut ab aliis diſtinguatur, aliunde quæri debet. Similiter ens eſt unum tale juxta naturam talis conſtituti; tale conſtitutum eſt ens unum relativum; ergo eſt ens unum in ſe, & diviſum a quolibet alio ſibi correlativo, ne magis latè pateat unitas, quam entitas; ex quibus patet reſponſio ad primam, & ad ſecundam probationem. Ad tertiam autem *conced. ant.*, & *diſtinguo conſequens*, ſecernit ab alio correlativo, *concedo*; a quolibet alio diſparato, *nego conſeq.* Ad ſubſumptum, conceſſis præmiſſis, *negatur conſequentia*; & inſtatur in Patre ſic. In illo priori, quo Pater generat, eſt perſona conſtituta incommunicabilis. Sed in illo priori non intelligitur exercere vim ſpirativam. Ergo diſtinguitur realiter a vi ſpirativa: negabitur conſequentia; quia vis ſpirativa eſt proprietas ſequens ad Perſonam Patris diſparatè relativè, adeoque ob infinitatem identificatur: non aliter ſpiratio paſſiva, ſi præſcindatur proceſſio a Filio, diſparatè ſe habet ad Filium; & ideo identificari debet; non enim minùs eſt infinitus Deus in paſſivis relationibus, quàm in activis; ſed contra hanc doctrinam ſtant aliquæ inſtantiæ.

Vis ſpirativa eſt proprietas ſequens ad perſonamPatris diſparatè relativè.

§. QUARTUS.

SOLVUNTUR OBJECTA CONTRA PRÆCEDENTEM SOLUTIONEM.

POſita hac eruditione, quæ procul dubio eſt optima, & Scripturæ, Eccleſiæque conſona: in Divinis, cum repugnet realis diſtinctio ex limitatione, & imperfectione, debet a relativa oppoſitione deſumi. Plura tamen objiciuntur; quæ utcunque ex prædictis facilè diffluentur, tamen lubet diſtinctè omnia afferre, ut Thomiſtica doctrina magis, magiſque reſplendeat.

141 OBJIC. 1. Licèt in creatis relatio conſtituatur per oppoſitionem formalem adinvicem correlativam; tamen diſtinguit non ſolùm a correlativo, ſed etiam ab alio. Hinc Pater per relationem ad Filium diſtinguitur non ſolùm a Filio, ſed etiam a ſimili, & a quocumque alio, qui non eſt ipſe Pater. Ergo etiam in Divinis licèt relatio conſtituatur per oppoſitionem ad ſuum correlativum; tamen non diſtinguet ſolùm ab eo, ſed etiam a quocumque alio; quia ùt docent noſtri PP. Complutenſes in Logica, relatio creata, & Divina non habet diſparitatem reſpectu ad ſuum correlativum. *Roboratur*. De facto Filiatio conſtitutiva Verbi Divini, non modo diſtinguit a Patre, ſed etiam a Creaturis. Ergo relatio non diſtinguit a ſolo correlativo, ſed a quocumque alio.

Diſtinctio eſt duplex formalis, & diſparata.

Ad præſentis objectionis, & ſequentium enodationem adverto id, quod ſuperiùs ſuppoſui; ſcilicet realem diſtinctionem duplicem eſſe nempè formalem, & diſparatam: formalis oritur ab oppoſitione formali, diſparata ab oppoſitione diſparata. In relativis formalis oppoſitio ſolùm adinvenitur inter correlativa; diſparata, ſive in abſolutis, ſive in relativis habetur inter quæcumque ſpecifica eandem differentiam non habentia, quidquid ſit de numerica, in qua nihil laboro.

NOTA *ſecundò*. Oppoſitionem realiter diſparatam oriri ex imperfectione limitationis; & quia differentia unius non habet tantam perfectionem, ut poſſit pervenire ad identificationem cum altera; undè videmus manifeſtè abſoluta creata diſparata realiter diſtingui ùt Miſericordia, & Juſtitia, quamvis in Divinis ſecundum fidem identificentur realiter; immò in ipſo ordine relativo Paternitas, & ſpiratio activa identificantur realiter; quia ſunt formalitates præcisè diſparatæ.

Abſoluta creata diſparata realiter diſtinguitur, non autem Divina.

Hinc ad argumentum *concedo antec.*, & *nego conſeq.* quia Filiatio creata (idem dic de aliis relationibus) duplicem admittit oppoſitionem formalem, & diſparatam. Ratione primæ diſtinguitur a ſuo correlativo: ratione ſecundæ diſtinguitur ab aliis. In Divinis verò relatio unicam importat realem oppoſitionem ad ſuum correlativum, & ab eo ſolùm diſtinguit. Oppoſitio verò diſparata non infert realem diſtinctionem, ùt videmus in Paternitate tum conſiderata in ordine ad eſſentiam, tum in ordine ad ſpirationem activam, quæ oppoſitionem diſparatam importat, & tamen realiter non diſtinguit. Ad id, quod additur de Filio, ùt a Creaturis diſtincto, *dico*, ideo ab ipſis diſtingui, quia in ipſis datur diſparata oppoſitio fundata in limitatione, quæ non ſtat cum identitate Filiationis Divinæ; nec eſt neceſſe, ut in utroque extremo detur diſtinctiva limitatio, ſed ſufficit ex parte unius; ſicuti ut Filius Patris dicatur Filius Beatæ Virginis non eſt neceſſe, ut ex parte utriuſque extremi detur relatio realis, ſed ſufficit ex parte Matris.

142 OBJIC. 2. Ratio hujuſmodi ſolùm probat relationem non diſtinguere ab aliis per ordinem ad ipſa, non verò per ordinem ad ſuum correlativum; hoc autem ſufficit, ut Filiatio diſtinguat a Spiritu Sancto. Ergo. *Major oſtenditur*. Per illud diſtinguitur ab aliis relatio, per quod habet eſſe, & unitatem. Sed habet per ordinem ad ſuum correlativum eſſe, & unitatem. Ergo per ordinem ad illud diſtinguitur ab aliis. *Declaratur*. Potentiæ formaliter ſpecificantur a ſuis objectis; & tamen non diſtinguuntur tantùm ab ipſis, ſed etiam ab aliis, cum hoc diſcrimine, quod ab objectis diſtinguuntur per ordinem formalem ad ipſa: ab aliis verò per objecta.

RESP. *negando majorem*; niſi intercedat oppoſitio diſparata inferens ratione limitationis realem diſtinctionem; reſpectus enim ad correlativum diſtinguit præcisè ab ipſo, cum quo oppoſitionem exercet; & a quo habet ſuum eſſe, & unitatem ſibi tamen convenientem. Eſſe verò, & unitas conveniens relationi *qua tali*, eſt ad ſuum oppoſitum formale; quapropter, ut ab aliis diſtinguat, neceſſe eſt, ut admittat oppoſitionem diſparatam. Filiatio autem in Divinis cùm non admittat oppoſitionem diſparatam limitationis, nequit ponere diſtinctionem realem. Ad id, quod additur de potentiis, dico, hoc ideo eſſe propter admixtam oppoſitionem

Reſpectus ad correlativum diſtinguit præcisè ab ipſo, cum quo oppoſitionem exercet.

diſpa-

Potentiæ ſpecificantur ab objectis, ab aliis verò per admixtum limitationis.

diſparatam limitationis: cujus ſignum evidens eſt in actibus Divinis, v. g. Intellectus, & intellectio Divina ſpecificantur ab ente Divino eſſentiæ, & tamen non diſtinguuntur ab eo realiter, nec a volitione, & ab aliis.

143 OBJIC. 3. Diſtinctio Filii a Spiritu Sancto eſt perſonalis. Sed diſtinctio perſonalis formaliter debet eſſe per aliquid intrinſecè pertinens ad conceptum Perſonæ. Ergo cùm pertinens ad conceptum intrinſecum Filii ſit Filiatio, debet per eam a Spiritu Sancto diſtingui. *Inſtatur*: nam diſtinctio, quæ eſt in Filio, a Spiritu Sancto eſt diſtincta diſtinctione, quæ eſt in Patre ab eodem Spiritu Sancto: ergo non debet provenire ab eadem ratione. Ergo non ab aliquo communi utrique. Sed virtus ſpirativa eſt communis, ſi ſemel Spiritus a Filio procedit. Ergo ab eo non diſtinguitur ſpiratione activa.

RESPONDEO argumentum præſeferre manifeſtam inſtantiam contra adverſarios. Diſtinctio realis Patris a Spiritu Sancto, eſt perſonalis: ergo debet haberi per aliquid pertinens ad conceptum intrinſecum Paternitatis. Sed ſpiratio activa non eſt de conceptu intrinſeco Paternitatis. Ergo per ſpirationem activam non diſtinguitur a Spiritu Sancto; quod tamen nec Latini, nec Græci admittunt. Igitur in Perſonalitate Filii duo ſunt conſideranda; id quo intelligitur conſtitui in ſuo conceptu formali, & id quo intelligitur diſtingui a Spiritu Sancto. Ad primum requiritur neceſſariò formalitas propria, & intrinſeca; ad ſecundum exigitur aliqua proprietas, quæ ſit extra conſtitutivum perſonalitatis. Ratio autem eſt, quia ùt ſæpè dixi, ad diſtinctionem realem requiritur oppoſitio formalis, cum diſparata non ſufficiat. Paternitas autem, & Filiatio ſecundùm proprietatem perſonalem formaliter non opponuntur Spiritui Sancto; ſed ſolùm diſparatè, ſicut omnes concedunt: ergo debet addi aliquid extra tale conceptum, quod ſundet oppoſitionem formalem, quod non eſt, niſi ſpiratio activa. Ad id, quod additur, reſpondeo nullum eſſe inconveniens per eandem omninò rationem, & actionem, Patrem, & Filium diſtingui a Spiritu Sancto, quando illa ratio eſt Spiritui Sancto incommunicabilis; dummodo diſtinctio Patris exerceatur in Patre, & diſtinctio Filii in Filio, nec alia diſtinctio eſt inter diſtinctionem Patris a Spiritu Sancto, & diſtinctionem Filii ab eodem, quàm quòd eadem virtus, & actio, ùt in utroque diſtinguat utrumque a Spiritu Sancto.

Ad diſtinguendum Filium a Spiritu Sancto non ſufficit ratio intrinſeca Filiationis.

Per eandem rationem, & actionem Pater, & Filius a Spiritu Sancto diſtinguitur.

144 OBJIC. 4. Filiatio ratione ſui eſt incommunicabilis Spiritui Sancto. Ergo ratione ſui diſtinguitur a Spiritu Sancto. *Ant. prob.* Filiatio ratione ſui eſt Perſonalitas. Sed Perſonalitas ex ſuo intrinſeco conceptu eſt incommunicabilis alteri Perſonæ. Ergo ratione ſui eſt incommunicabilis Spiritui Sancto.

RESP. *diſt. maj.* ſi opponeretur relativè *concedo*; quia opponitur diſparatè: *nego*. Filiatio non eſt realiter incommunicabilis niſi ei, cui opponitur. Filiatio quà talis non opponitur formaliter Spiritui Sancto, ſed ſolùm diſparatè; & oppoſitione diſparata minùs opponitur Spiritui Sancto, quàm opponatur Divinæ Juſtitiæ, quia minùs opponuntur diſparatè, quæ ſunt ejuſdem generis, & tamen a Divina Juſtitia non diſtinguitur realiter, nec eſt illi realiter incompoſſibilis. Ad *probationem concedo majorem, & diſtinguo min.* Perſonalitas eſt incommunicabilis alteri Perſonæ, cui opponitur formaliter *concedo*, cui non opponitur *nego*. Eſt enim ſolùm incommunicabilis alteri, cui dicit oppoſitionem relativam; ſpiratio autem paſſiva non habet majorem incommunicabilitatem cum Filiatione, quàm ſpiratio activa cum Paternitate, & Paternitas non eſt minùs Perſonalitas incommunicabilis, quàm Filiatio; & tamen ſtat cum ſpiratione activa.

Minus diſparatè opponitur, quæ ſunt ejuſdem generis, quam quæ ſunt diverſi.

145 DICES Spiratio activa non eſt Perſonalitas, ſed proprietas Patris: ideo benè ſtat cum Paternitate; ſpiratio autem paſſiva eſt Perſonalitas, adeoque incommunicabilis, & ideo nequit ſtare cum identitate Filiationis.

RESPONDEO *negando conſeq.* quia ſpiratio paſſiva eſt quidem perſonalitas, ſed diſparata ad Filium, ſi præſcindatur proceſſio; adeoq; non aliam affert incommunicabilitatem cum Filio, quàm illam, quæ ſequitur in Divinis ad oppoſitionem diſparatam, quæ eſt tantùm virtualis.

Spiratio paſſiva præciſa proceſſione eſt perſonalitas diſparata ad Filium.

146 OBJIC. 5. Oppoſitio diſparata Perſonalis infert diſtinctionem realem: ergo nulla doctrina data in ſuperiori argumento. *Prob. ant.* Si oppoſitio diſparata Perſonalis in Divinis diſtinctionem realem non poneret, Perſonalitas Divina poſſet per unionem communicari Perſonalitati creatæ. Sed hoc implicat. Ergo. *Prob. ſequela.* Quod non impedit inter Perſonas Divinas identitatem realem, non impedit inter Divinam, & creatam Perſonam unionem realem. Sed oppoſitio diſparata Perſonarum non impedit in Divinis identitatem realem. Ergo nec inter Divinam, & creatam impedit realem unionem. *Probatur min., & declaratur totum argumentum.* Tota ratio, cur Perſona creata non ſit a Verbo aſſumptibilis eſt; quia Perſona ex ſuo conceptu dicit incommunicabilitatem alteri ſuppoſito; & ideò deffinitur a Boetio *rationalis naturæ individua ſubſtantia.* Ratio a priori eſt; quia eſſentiale eſt Perſonæ, ut ſit completa in linea entis nominalis, ſive ſuppoſiti; hoc ipſo autem, quòd eſt ultimò completa, eſt etiam alteri incommunicabilis: ùt enim ex duobus fiat unum per ſe, aliquod ex illis debet eſſe incompletum, & imperfectum. Sed etiam Perſona Divina eſt ultimò completa, & incommunicabilis. Ergo inidentificabilis cum altera. Ergo ſi non obſtante, quòd una Perſona diſparatè ſe habet ad aliam, adhuc poteſt cum illa identificari; etiam Divina poterit per unionem aſſumere creatam, cùm inter Divinam, & creatam detur ſola oppoſitio diſparata; vel ſi hæc impedit, impediet èt illa.

Perſona deffinitur, quod ſit rationalis naturæ individua ſubſtantia.

RESPONDEO *negando ant.*, & ejuſdem probationem. Ratio, cur Perſona humana, ſeu creata non ſit aſſumptibilis a Verbo, non eſt oppoſitio diſparata; quia iſta datur etiam cum natura creata; & tamen Verbum poteſt naturam creatam aſſumere; ſed aliunde pro-

venir

venit implicantia, ex eo ſcilicet, quòd non poteſt aſſumi Perſona creata, niſi aſſumatur natura, quia perſonalitas creata eſt modus: natura verò creata terminata per propriam ſubſiſtentiam non eſt aſſumptibilis; quia Perſona divina non aliter poteſt aſſumere naturam creatam, niſi per ſuam eminentiam volendo vices ſubſiſtentiæ creatæ; ut verò ſuppleat vices, debet illius abſentiam ſupponere. Tum etiam, quia natura terminata per propriam ſubſiſtentiam eſt adæquatè intenſivè, & extenſivè completa; & ideo nequit facere unum per ſe cum altero complente in linea Perſonæ. Alias rationes omitto, quia a Scholaſticis traduntur de Incarnatione.

Non poteſt aſſumi perſona creata, niſi aſſumatur natura.

147 DICES: Filius ſecundùm formam hypoſtaticam, ſeu ſecundùm *in* relativum diſtinguitur a Patre. Sed ſecundùm formam hypoſtaticam non opponitur relativè formaliter Patri, ſed præcisè diſparatè. Ergo diſparata oppoſitio in Divinis Perſonis facit realem diſtinctionem.

RESP. *conced. maj*, *& nego min.* Licèt enim explicitè forma hypoſtatica Filii non dicat oppoſitionem formalem cum Patre; illam tamen eſſentialiter exigit, & cum ea connexionem habet; ac proinde realiter a Patre diſtinguitur. Ad hoc ergo ut Filius etiam realiter diſtinguatur a Spiritu Sancto, perneceſſariò exigit oppoſitionem formalem cum eo.

Licèt forma hypoſtatica Filio non dicat oppoſitionem formalē cum Patre, illam tamen exigit.

148 DICES iterum. S. Thomas *quolib.* 4. *art.* 7. inquirens, an Filius diſtinguatur Filiatione a Spiritu Sancto, reſolvit dicendo in Divinis eſſe duplicem modum diſtinguendi perſonas, ſicut in creatis eſt duplex modus diſtinguendi formas. In naturalibus uno modo ſecundùm directam oppoſitionem formæ ad formam, & hoc modo diſtinguitur res ab omnibus ſpeciebus ſui generis, quæ habent differentias oppoſitas: ſicut Sapphirus diſtinguitur ab omnibus ſpeciebus lapidum. Alio modo diſtinguitur res naturalis per ſuam formam per habere, & non habere; & hoc modo, quod habet unam formam naturalem, diſtinguitur a non habentibus talem formam naturalem, quomodo Sapphirus diſtinguitur ab omnibus non ſolùm differentiis lapidum, ſed etiam animalium, & plantarum: *Sic ergo dicendum*, ſunt verba S. Doctoris, *quòd Filius ſua filiatione diſtinguitur quidem a Patre ſecundùm oppoſitionem relativam Filiationis ad Paternitatem, ſed a Spiritu Sancto diſtinguitur Filiatione, per hoc quod Spiritus Sanctus non habet Filiationem, quam Filius habet*. Ergo per S. Thomam Filiatione diſparatè oppoſitâ diſtinguitur Filius a Spiritu Sancto.

RESP. *conc. antec.*, *& nego conſeq.* loquendo de diſtinctione reali; quia in doctrina D. Thomæ illa diſtinctio per habere, & non habere in Divinis, non eſt realis, ùt docet *prima parte quæſt.* 26. *art.* 2., *de potentia quæſt.* 10. *art.* 5., & ſupra declaravimus inductione; & in hoc articulo ſub initio cautelam præmittit his verbis: *Sic tamen, quòd a creaturis exempla ad Deum aſſumpta non omnino ſimilia ſunt*.

Diſtinctio per habere, & non habere in Divinis non eſt realis, ſed virtualis.

* * * *
* * *

§. QUINTUS.

149 OBJIC. 4. Verbum creatum, abſque ullo influxu in amorem creatum ab illo diſtinguitur. Ergo Verbum increatum ab amore increato diſtinguitur abſque ullo influxu. Conſequentia videtur legitima; quia analogicè ſe habet Verbum increatum ad amorem increatum, ſicut Verbum creatum ad amorem creatum: & ſicut in creatis nihil volitum, quin præcognitum; ita in Divinis. *Ant. oſtenditur*. In amorem creatum ſolùm bonitas objecti propoſiti influit allicitivè, & finalizativè; cognitio enim ſe habet ſolùm, ùt conditio applicans bonitatem amabilem; Verbum verò vel non eſt neceſſarium, ùt patet in Viſione beatifica, vel ad ſummum concurrit ſimul cum cognitione applicativè, & repræſentativè: ergo abſque influxu effectivo diſtinguitur. Ergo etiam Verbum Divinum ad amorem notionalem non concurrit niſi repræſentando Divinam bonitatem; immò neque hoc modo eſt neceſſarium Verbum notionale, quia res volenda a Verbo eſſentiali ſufficienter repræſentatur: ergo effectivè Verbum Divinum, hoc eſt Filius, non concurrit ad Spiritum Sanctum. Ergo ab eo non procedit.

RESP. *tranſeat antecedens*. Quamvis *Cajetanus*, & alii velint in creatis poſitivum influxum in amorem ab objecto cognito, ac per conſequens cùm in Divinis objectum cognitum, cognitio, conceptus ſit una, & eadem res, ſit Verbum influere effectivè in amorem; ſed *nego conſequentiam*, quæ non ſolùm eſt falſa; verùm S. *Thomas* prima parte quæſt. 36. art. 2., hoc argumento utitur ad concludendam proceſſionem Spiritus Sancti a Filio: *Quia Filius*, dicit S. Doctor, *procedit per modum intellectus ùt Verbum; Spiritus autem per modum voluntatis, ùt amor. Neceſſe eſt autem, quòd amor a Verbo procedat: non enim aliquid amamus, niſi ſecundùm quod conceptione mentis apprehendimus; unde & ſecundùm hoc manifeſtum eſt, quòd Spiritus Sanctus procedit a Filio*: qui diſcurſus eſt formaliſſimus, ſi rectè intelligatur ſecundùm rerum qualitatem, quibus applicatur. Ex quo enim eſſentialiter amor dependeat a cognitione, tanquam a conditione, talis amor debet dependére a tali cognitione effectivè. Si Verbum ſit accidentale, & ſolùm ſe habeat ùt *quo* repræſentativum, allicit voluntatem. Si verò ita creſcat, quòd ſit ſubſiſtens perſonaliter, & ſit ipſum objectum exiſtens ſubſtantialiter habens intellectum, & voluntatem, tunc non ſolùm objectivè, ſed etiam elicitivè concurrit ad amorem. Sed Verbum Divinum ex ſuo conceptu, ita petit creſcere, & ut ſic dicam, depurari, ut pertingat ad eſſe perſonale, & ſic ſubſtantialiter ipſum objectum, habeatque intellectum, & voluntatem. Ergo non ſolùm objectivè, ſed etiam elicitivè concurrit ad amorem. Quemadmodum Verbum Divinum ſi conſideretur, ùt eſt ipſum intelligi, & principium *quo* manifeſtativum creaturarum, ad productionem earum ſolùm concurrit directivè, & intentionaliter. Si verò conſideretur, ùt pertingit ad eſſe perſonale ſubſiſtens, habens Divinam Omnipoten-

Verbum accidentale ſolùm objectivè concurrit ad amorem, ſubſtantiale etiā elicitivè.

potentiam, concurrit neceſſariò effectivè, nec in re poteſt unam formalitatem exercére, & non aliam. Per quod patet ſolutio; Verbum enim Divinum debet influere effectivè in amorem, quia eſt quid ſubſtantiale: ſecus Verbum creatum. Ad id, quod dicitur de amore eſſentiali, *reſpondeo*: ſicut in Deo datur amor eſſentialis, & notionalis: ita datur Verbum eſſentiale, & notionale. Ergo ſicut Verbum eſſentiale dirigit amorem eſſentialem; ita neceſſe eſt, ut Verbum notionale dirigat amorem notionalem.

150 OBJIC. 5. Fingamus Spiritum Sanctum a Patre non procedere, & ſic arguatur: Spiritus Sanctus non procedens a Patre, ſed ſolùm a Filio diſtinguitur realiter a Patre. Ergo oppoſitio formaliter relativa non eſt ſola ratio diſtinctionis realis. *Conſeq. eſt certa*; nam nulla daretur in dicta hypotheſi proceſſio inter Patrem, & Spiritum Sanctum. *Antec. oſtenditur*. Pater ex ſuo conceptu eſt innaſcibilis: Spiritus Sanctus non eſt innaſcibilis. Sed innaſcibile, & non innaſcibile non poſſunt identificari. Ergo Pater, & Spiritus Sanctus non identificantur. Præterea daretur mutua proceſſio inter idem, & idem, ſi ſemel non diſtinguerentur; nam Spiritus Sanctus eſt idem cum Patre, & procederet a Filio, qui a Patre procedit, & per conſequens Filius produceret Spiritum Sanctum, & etiam Patrem, qui eſſet idem cum Spiritu Sancto. Hoc admitti nequit; ergo dicendum eſt realiter diſtingui, etiamſi nulla intercedat proceſſio. Ergo hoc etiam verificaretur, ſi Spiritus Sanctus a Filio non procederet.

RESPONDEO: in dicta hypotheſi Spiritus Sanctus, & Pater identificarentur realiter, quia diſparatè ſe haberent. Nec oppoſitum evincunt probationes inductæ. Non prima, quia licèt Spiritus non ſit innaſcibilis, Pater innaſcibilis via communicationis poſſet Pater Spiritui Sancto communicari, eique identificari: ſicut Divina eſſentia eſt innaſcibilis, eſt ingenita, eſt principium cujuslibet naſcibilitatis; & tamen viâ communicationis identificatur cum Patre, cum Filio, & cum Spiritu Sancto; nec ob aliud, niſi quia non opponuntur relativè formaliter. Neque ſecunda probatio concludit. Non enim eſſet mutua proceſſio; quia Filius non produceret Patrem, ſed Patrem improductum communicaret Spiritui Sancto: ſicut Filius eſſentiam improductam, quæ eſt principium *quo* radicale Filii, communicat Spiritui Sancto; & tamen non datur mutua cauſalitas, & proceſſio, non ob aliud, niſi quia non producit naturam, ſed improductam communicat.

RESPONDEO *ſecundò* communi ſolutione *concedendo anteced.*, *& negando conſequent.* Pater in dicto caſu non ſe habet præcisè diſparatè, ſed revera formaliter mediatè Spiritui Sancto opponitur, quatenus mediante Filio Spiritum Sanctum producit. Siquidem Filius non produceret Spiritum Sanctum, niſi prout accipit virtutem a Patre. Inter Filium autem, & Spiritum Sanctum nulla daretur diſtinctio; quia nec mediata, nec immediata daretur oppoſitio.

151 DICES: iſta mediata oppoſitio per accidens ſe habet. Ergo tota diſtinctio procedit a Perſonalitatibus. *Prob. ant.* Pater ſe habet in caſu ſicut Avus ad Nepotem. Sed Avus ad Nepotem ſe habet per accidens. Ergo.

Per ſe Filius accipit virtutem ſpirativam ab hoc Patre.

RESP. *nego ant., & ejus probationem*. Quia Filius in Divinis, ſeu Filius Divinus neceſſariò ab hoc Patre accipit virtutem ſpirativam, ùt determinatam ad hunc terminum, adeoque neceſſariò per ſe mediatè opponitur Pater Spiritui Sancto. In creatis verò nec Filius neceſſariò dependet ab hoc Patre, nec ab hoc Patre hanc virtutem ùt determinatam ad hunc Filium recipit, ac proindè ſecundùm aliquid Avus ſe habet per accidens ad Nepotem. Cæterùm, ſi hic numero Petrus filius Pauli non poſſet procedere (ùt probabiliter ſuſtinetur in Phyſicis) niſi a Paulo, & Paulus non poſſet habere eſſe, niſi a Franciſco ejus Avo; tunc per ſe, licèt mediatè, procederet Petrus ab eodem Franciſco, & per ſe eſſet ejus nepos.

152 DICES *ſecundò*. Divina eſſentia dat Patri paternitatem; quia ab eſſentia immediatè reſultat; & Pater producit Filium, adeoque inter eſſentiam, & Filium datur mediata oppoſitio: & tamen non diſtinguitur eſſentia a Filio. Ergo neque mediata oppoſitio diſtinguet Patrem a Spiritu Sancto.

Eſſentia non dat Paternitatem media proceſſione, ſed media virtuali emanatione.

RESP. *negando antec.* Eſſentia enim non dat Paternitatem media proceſſione, ſed ſolùm media virtuali emanatione; quare non intercedit oppoſitio inter Patrem, & eſſentiam, ac proinde neque inter eſſentiam, & Filium. Secùs in caſu noſtro: Pater verè producit Filium, eaque productione formalem ſortitur oppoſitionem cum Filio. Hinc dans Filio, quod verè ſpiret, & per ſpirationem ſortiatur veram oppoſitionem cum Spiritu Sancto, neceſſe eſt, ut verè inter Patrem, & Spiritum Sanctum detur oppoſitio mediata.

Quoties plura, quæ differunt ſpecie, ab uno procedunt, debēt ſervare aliquem ordinē.

153 Hæc ſufficiant ad explicationem duplicis rationis S. *Thomæ*, cui placet breviter aliam ſubnectere, quam affert locis citatis. Juxta præſentem providentiam, & connaturalem rerum exigentiam, quoties ab uno principio plura emanant inter ſe differentia non ſolo numero, ſed ſpecie, procedunt aliquo ordine vel cauſalitatis, vel perfectionis, vel alterius rationis; qui ordo perfectionem tribuit Univerſo. Ratio eſt; quia, quæ differunt formaliter, diſcriminantur ſecundùm differentiam ſpecificam. Species verò ſe habent ſicut numeri ex Philoſopho 8. *Metaph.*, in quibus variatur differentia per unitatis ſubtractionem, aut additionem; & ita in naturalibus differentiæ formales conſiſtunt in quodam perfectionis ordine: hinc Planta, prout differt a Lapide, ſuperaddit vivens. Animal brutum ùt diſtinguitur a Planta, addit ſenſum. Animal homo, ùt a bruto differt, dicit rationale. Haud aliter in Creaturis immaterialibus, ſcilicet Angelis, quæ immediatè habent eſſe a Deo, ſervatur ordo perfectionis; quæ ratio procedit de differentiis formalibus ſubſtantiarum. Sed in Divinis Perſonis datur diſtinctio formalis; quia non differunt ſolo numero, & ſunt ab uno Deo:

In Divinis Perſonis datur diſtinctio formalis.

F ergo

ergn ſervant inter ſe ordinem. Sed nequit eſſe ordn perfectionis, quem Arriani intendebant; ergo ordo originis; nullus enim alius ordo excogitari poteſt ad intra, cui non involvatur aliqua imperfectio. Sed Græci admittunt ordinem inter Filium, & Spiritum Sanctum, faſſi eundem eſſe Spiritum Filii, & per Filium a Patre procedere; ergo etiam fateantur neceſſe eſt a Patre, & Filio procedere.

Græci admittunt aliquem ordinem inter Filium, & Spiritum Sanctum.

CONTROVERSIA VIII.

UTRUM PATER, ET FILIUS SINT UNUM PRINCIPIUM SPIRITUS SANCTI.

154 CONtroverſia hujuſmodi Latinos inter & Græcos ſumma vi agitur, maximèque angit Orientales, utpote qui nolint intelligere, quomodo Spiritus Sanctus ſit a Patre, & Filio, neque propterea ſint admittenda vel duo principia ſpirantia, & multiplicantia eſſe divinum quoad abſolutum, vel alia Perſona a tribus diſtincta, quæ Trinitatis myſterium prorſus evertat.

155 DICO igitur: PATER, ET FILIUS SUNT UNUM PRINCIPIUM SPIRITUS SANCTI. *Probatur 1. concluſio* ex Patribus: Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 14 *Si ergo & quod datur, principium habet eum, a quo datur, quia non aliunde accepit illud, quod ab alio procedit, fatendum eſt Patrem, & Filium principium eſſe Spiritus Sancti, non duo principia; ſed ſicut Pater, & Filius unus Deus, & ad Creaturam relativè unus Creator, & unus Dominus: ſic relativè ad Spiritum Sanctum unum principium*: idem lib. 3. contra Maxim. cap. 17. circa finem: *Pater principium non de principio. Filius principium de principio; ſed utrumque ſimul non duo, ſed unum principium*: Iſidorus lib. 1. Sentent. de ſummo bono c. 15. ſub initium. *Inde unum ſunt Pater, & Filius, quia nihil habet Pater, quod non habet Filius; non enim res una, & duorum conſubſtantialis poterit ſimul ab eis procedere, & ſimul ineſſe, niſi unum fuerit, a quibus procedit.* Anſelmus in Monologio cap. 52. *Quia non ex eo procedit, in quo plures ſunt Pater, & Filius, ſed ex eo, in quo unum ſunt.*

156 Ex Græcis Patribus: *Niſſenus* Orat. 1. ad cap. 1. Geneſis, agens de Trinitate, poſtquam locutus eſt de Spiritu Sancto, redit ad Patrem dicens: *Una in utroque forma, & principium a Patre in Filio idem eſt.* Nazianzenus in ſermone Concilii Conſtantinopolitani apud S. Th. opuſc. 1. cap. 32. *Neceſſarium eſt credere Sanctam Trinitatem, Patrem ſcilicet ſine principio, Filium verò principium a Patre principio, Spiritum Sanctum autem cum principio Filio unum Deum eſſe*: Athanaſius ſerm. 4 contra Arianos: *Non enim tria principia, aut tres Patres introducimus, ſicut Marcioniſtæ, cum non tres ſoles ad comparationem adducamus, ſed unicum Solem, ejuſque ſplendorem, & ex utroque lucem procedentem.*

157 PROB. 2. *Conciliorum authoritate.* Poſt Concilium Chalcedonenſe refertur profeſſio Fidei Romanorum, ubi in articulo Spiritus Sancti dicitur: *Spiritum Sanctum, credimus, Patris, & Filii eſſe unum Deum, a qui ex uno.* Ubi fatetur Spiritum Sanctum eſſe ab utroque, & tanquam ex uno principio. Lugdunenſe Concil. relatum in cap. Fidei, de ſumma Trinitate, & Fide Catholica in 6. *Damnamus omnes, qui negare præſumpſerint æternaliter Spiritum Sanctum ex Patre, & Filio procedere, ſive etiam temeraria auſu aſſerere, quod Spiritus Sanctus a Patre, & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat*: Concil. Florent. ſeſſ. ultima in Litteris Latinorum ſuam profeſſionem Fidei continentibus, & in litteris unionis: *Hoc ſacro approbante Concilio Florentino* (Eugenius IV. ſic loquitur) *definimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianis credatur, & ſuſcipiatur, ſicque omnes profiteantur, quia Spiritus Sanctus a Patre, & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam, ſuumque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul, & Filio, & ex utroque æternaliter, tanquam ex uno principio, & unica ſpiratione procedit.*

158 DICES: Concilium non tenet abſolutè Patrem, & Filium eſſe unum principium, ſed ſolùm per quandam ſimilitudinem; & ideo ſignanter adhibuit particulam *tanquam*, quæ eſt particula diminuens.

Sed contra. Hæc interpretatio eſt omnino violenta; quia illa particula *tanquam* veram, & propriam principii unitatem egregiè ſignificat, atque optimè unitatem explicat duorum concurrentium per modum unius. Illa enim particula *tanquam* æquivalet huic *quaſi* apud Joannem cap. 1. v. 14. in illa propoſitione *Gloriam quaſi Unigeniti a Patre*; ubi veritatem aſſerit, & non anologiam, & ſimilitudinem exprimit. Et revera Concilium, & Pontifex cum Patribus Latinis intendunt Græcorum querimoniis ſatisfacere, credebant enim ipſi, nos tenere Patrem, & Filium eſſe duo principia, & propter hoc proceſſioni Spiritus Sancti ſubſcribere nolebant. Si autem illa particula *tanquam* ſubdolè intelligeret ſimilitudinis unitatem, Græci decepti fuiſſent, nec eorum animus quieviſſet, immo in errore confirmati eſſent. Quare hac interpretatione Catholicæ doctrinæ non favent *Durandus*, & *Gregorius*, maximè quòd ſeſſ. 25. repetitur ſimile decretum ſine illa particula *tanquam*.

Particula tanquam æquivalet huic quaſi.

Græci ſubſcribere nolebant proceſſioni Spiritus Sancti exiſtimantes a Latinis teneri Patrem, & Filium eſſe duo principia.

159 PROB. 3. *ratione.* Toties Pater, & Filius ſunt unum principium Spiritus Sancti, quoties ad ejuſdem productionem non concurrunt prout relativè opponuntur, ſed prout in una, & eadem virtute ſpirativa concurrunt. Sed ita concurrunt; ergo ſunt unum principium. *Major videtur certa*; unitas enim cauſalitatis attenditur penes virtutem cauſativam; & ubi virtus ſit una, etſi plura fuerint ſuppoſita agentia, per eam indiviſim non conſtituuntur plura principia. Hinc eſt, ut quamvis Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ſint tria ſuppoſita, cum tamen per eandem Omnipotentiam producunt creaturas, ſunt, & dicuntur unus Creator. *Minor prob.* Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum per eandem omnino voluntatem indiviſim in utroque exiſtentem: ergo.

Unitas cauſalitatis, attenditur penes unitatē virtutis cauſativæ.

Ex-

Digitized by Google

Pater, & Filius producūt Spiritum Sāctum per eādem omnino voluntatem.

Explicatur argumentum. Quando conſtitutivum formale eſt unum, conſtitutum eſt unum eadem unitate conſtitutivi. Sed conſtitutivum formale principii Spiritus Sancti eſt unum unitate numerica ejuſdem virtutis ſpirativæ; ergo conſtitutum debet eſſe unum unitate principii. Non enim eſt alia virtus ſpirativa in Patre, alia in Filio, ſed unica: ſicut una, & eadem voluntas, eadem Sapientia eſt in utroque. Omnia namque ſunt Patri communia, & Filio, niſi ubi ubviat relativa oppoſitio; virtus autem ſpirativa non conſtituit oppoſitionem relativam, cùm non ſit Paternitas, nec Filiatio.

Quando conſtitutivum formale eſt unum, conſtitutum debet eſſe unum.

160 DICES: in productione Spiritus Sancti ſicut per modum formæ concurrit virtus ſpirativa; ita concurrit ſuppoſitum ùt principium *quod*. Ergo ſi principium *quo*, quia unum, dat denominationem unitatis, principium *quod*, quia duplex, dabit denominationem pluralitatis. Nec valet exemplum Creatoris; quia & principium *quo* eſt unum, ſcilicet Omnipotentia, & principium *quod* eſt unum, ſcilicet ſubſiſtens abſolutum: in noſtro caſu principium *quod* eſt verè duplex ſubſiſtens relativum.

RESP. *negando conſeq.* Ratio eſt; quia principium eſt nomen ſubſtantivum; nulli enim adiacendo ſignificat. Nomen autem ſubſtantivum, ut multiplicetur, neceſſe eſt multiplicari tum principium, tum formam. Alterutro autem præcisè multiplicato, non multiplicatur ſubſtantivum. Et hic fundatur doctrina in tract. de Incarnatione, ubi dicitur: ſi una humanitas aſſumeretur a tribus Perſonis Divinis, foret unus homo, non multiplex. Quare licèt Pater, & Filius ſint duo ſuppoſita, cùm tamen forma, a qua deſumitur ratio originationis, ſit una, unicum conſtituunt, ſunt, & dicuntur unicum principium. Quæ doctrina univerſalis minimè pendet ab illo exemplo particulari Creatoris. Ratio a priori eſt, quia ſubſtantivum ex modo ſignificandi importat formam, non ùt alteri adiacentem, ſed per modum ſtantis, & inſtar dantis eſſe; unde, quando una eſt forma, dat unitatem, & ùt dans unitatem ſignificatur.

Ut multiplicetur ſubſtātivum neceſſe eſt multiplicari tū principium, tum formam.

Subſtantivū ex modo ſignificādi importat formā non ut adjacentem, ſed per modum ſtantis.

OBJECTIONES CONTRARIÆ DISSOLVUNTUR.

161 OBJICIES 1. Vel Spiritus Sanctus procedit a Patre, & Filio prout ſunt unum in natura, vel ùt ſunt unum in aliqua proprietate. Neutrum dici poteſt. Ergo. *Minor prob.* Non primum; quia jam Spiritus Sanctus procederet a ſe ipſo; eſt enim in natura unum cum illis. Non ſecundum; quia una, & eadem proprietas nequit eſſe duorum; aliter jam non eſſent duo conſtituta.

RESP. Una, & eadem proprietas non poteſt eſſe duorum, ſi ſit characteriſtica *concedo*; aliter *nego*. Dico Spiritum Sanctum procedere a Patre, & Filio prout ſunt unum in proprietate voluntatis, & virtutis ſpirativæ; neque implicat unam, eandemque proprietatem eſſe duorum, quando utriuſque una eſt natura; dummodo non ſit proprietas characteriſtica conſtitutiva unius, ùt ab altero diſtincti; hæc enim uni ſoli competit.

Una, & eadē proprietas characteriſtica nō poteſt eſſe duorum, ſecus ſi non ſit characteriſtica, & natura duorum ſit una.

162 OBJICIES 2. Vel unitas, quæ conſtituit unum principium, eſt Perſonalis: & hoc non; quia Pater, & Filius eſſent una Perſona: vel eſt unitas proprietatis, & hoc etiam repugnat; aliter Pater eſſet duplex principium; cum duplicem habeat proprietatem, generativam ſcilicet, & ſpirativam. Ergo.

RESP. Si principium multiplicaretur ex ſola virtute, & proprietate *concedo*, Patrem eſſe duplex principium. Igitur virtus conſtituens unum principium eſt unitas proprietatis: cujus uppoſitum non evincitur inducta probatione. Nam, ut Pater diceretur multiplex principium, deberet eſſe multiplex ſuppoſitum. A ſola enim multiplicatione virtutis, & proprietatis non multiplicatur agens *quod*. Unde homo, qui habet plures artes, eſt unus artifex; & ratio eſt, quia ſubſtantiva ad ſui multiplicationem, & ſubjecti, & formæ multiplicationem expoſtulant.

Principium non multiplicatur ex ſola virtute, & proprietate.

163 OBJICIES 3. & eſt argumentum *Maximi Planudis* Monachi: vel proceſſio Spiritus Sancti a Patre, & Filio una, & eadem eſt, vel alia, & alia: ſi alia, & alia, duplex erit proceſſio, & Spiritus duplex, quod eſt abſurdum: ſi verò una, & eadem, quî fieri poteſt, ut ex immateriali dualitate unum exiſtat? quippe unitas eſt principium, & cauſa non ſolùm dualitatis, ſed etiam aliorum cunctorum numerorum. Dualitas autem, ut ſit unitatis principium, & cauſa, fieri non poteſt: non enim ſecundùm reverſionem, ſed ſecundùm progreſſum oriuntur numeri; etenim unitas movetur ad dualitatem, indeque ad trinitatem, ac deinceps: dicere enim ex trinitate adempta Monade fieri dualitatem, & ſimiliter ex dualitate unitatem: at hic quoque cauſa eſt horum unitas, quæ aufertur; non autem alius quiſpiam numerus; reſtat ergo, quod duo non ſint cauſa unius, ſed unus cauſa duorum. — Hactenus ille Pſeudomonachus.

Arithmeticum hoc argumentum arithmetica reſponſione ſolvitur. Verum igitur eſt, in numeris per additionem procedendo non deveniri ad unitatem; licèt ad eam deveniatur per regreſſionem ſubtrahendo pluralitatem. Si unitati ſuperaddo aliam unitatem, & aliam, nunquam deveniam ad unum. Cæterùm unitas aliis unitatibus addita per modum ultimæ formæ unum conſtituit in eſſe numeri: v. g. Tertia unitas addita duabus per modum ultimæ conſtituit numerum in tali unitate numeri ternarii. Ita proportione ſervata duobus ſuppoſitis virtus operativa addita per modum formæ conſtituentis operantem determinat, & conſtituit unum agens, & principium; quia verè in eſſe operantis non habet, niſi talem unam formam operantem. Ita in noſtro caſu Pater, & Filius unicâ, & eâdem virtute operantur; ac propterea ſint utlibet duo in eſſe ſuppoſiti, unum ſunt tamen in eſſe principii.

In numeris procedēdo ad additionem non devenitur ad unitatem, ſed per regreſſionem.

Pater, & Filius unica, & eadem virtute operantur.

164 OBJICIES 4 Pergit argutari idem *Maximus* „ At verò in materialibus fit quidem ex duobus unum, vel ſecundùm

„ con-

Digitized by Google

„ congreſſum , ùt ex viro , & fœmina pro- „ les : & ex ferro , & lapide ignis : vel ſe- „ cundùm compoſitionem , ùt ex rerra , & „ aqua lutum . Cæterùm hoc quoque dicen- „ dum eſt ; primò quidem , quòd in divinis „ hypoſtaſibns , neque congreſſus quiſpiam „ talis intelligitur , neque compoſitio . Se- „ cundò , quòd hic quoque uni dno præ- „ cedunt tempore , cùm Perſonæ Trinitatis „ ſint coæternæ . Tertiò , quòd in pleriſque „ alternm non tantùm a duobus differt ſpe- „ cie , ſed etiam illa duo adinvicem diffe- „ runt ſpecie : cùm hypoſtaſes Trinitatis „ ſint ejuſdem naturæ ; quare non ſecundùm „ materialia , ſed immaterialia : non ergo „ ex Patre , & Filio Spiritus — Hæc ille .

Præter unitatem congreſſus, & cõpoſitionis datur alia unitas .

RESP. Argumenium concluderet , ſi præter unitatem congreſſus , & compoſirionis , aſſignari haud poſſet alia unitas . Igitur aſſigno aliam nnitatem nempe cauſalitatis . Quando concurrunt duo ad eundem effectum producendum , vel per modum duplicis cauſæ partialis : vel ira , ut una ſit per modum cauſæ principalis , altera inſtrumentalis ; eùm tamen bic modus cauſalitatis importet imperfectionem virtutis , aut ln utroque extremo , quod ſe ſolo non ſit ſufficiens principium , aut in alterutro ; ideò in divinix longè meliori modo evenit unitas cauſalitatis ; quatenus & proprietas , & actus notionalix eſt unus numero in Patre , Filioque ; & ideo ſine nlla imperfectione compoſitionis babetur nnitas principii . Quemadmodum enim in una eſſentia , & triplici Perſona ſtat quammaxima perfectio ſimplicitatis in eſſe unius Dei : ita ex proprietate operativa , & duabus Perſonis ſtat unitas operantis ; atque ideo ſalvatur cum coæternitate Perſonarum etiam naturæ identitas .

In Divinis datur unitas principii abſque ulla imperfectione .

165 OBJIC. 5. Aut principium ſumitur pro agente ; & hoc duplex eſt , ſicuti duplex eſt Perſona agens . Aut pro forma agendi , quæ licèt una ſit , non facit , nec denominat unum agens ; quia non dat illis unitatem (eſt enim in utroque) ; adeoque non facit ex duobnx nnum . Hinc Hilarius *lib. 3. de Trinitate* circa finem dixit : Spiritus Sanctus a Patre , & Filio auctoribns confitendus eſt .

Principium Spiritus Sancti eſt Pater, & Filius prout conveniunt in una forma agendi .

RESP. Principlnm ſumi pro Patre , & Filio agente prout conveniunt in nna forma agendi , quæ denominat , facit nnum agens hoc ipſo ; quòd eſt una , & eadem in utroque ; & in hoc ſenſu facit ex duobns unum ; licèt hic modus loquendi abſolutè non ſit admittendus ; quia ex vi ſignificationis importat nunm unitate compoſitionis . Facit ergo nnum unitate cauſæ , eo modo proportionali , quo natura eum tribus conſtitutivè facit , & denominat unum Deum entitativè . Græcis nil ſuffragatur *Hilarius* , cùm palam fateatur proceſſionem Spiritus ab utroque . Loquitur in plurali , ſumens Patrem , & Filium adjectivè , ùt notat D. Thomas *pr. part. quæſt. 36.* Sed de hac forma loquendi redibit ſermo .

Hilarius Græcis non favet .

CONTROVERSIA IX.

AN RELATIO SPIRATORIS SIT SUBSISTENS INDIVIDUUM .

166 GRæci Impngnantes Spirltns Sancti proceſſionem ab utroque , nos ùt Hæreticos incuſant , quòd vel Divinitatem in abſolutix , virtutem in duobus principiis multiplicando , dividere cogimur , vel Perſonarum quarernitatem admittere , adſtruendo individuum quoddam ſubſiſtens a Patre , & Filio diſtinctum , quod ſit principium ſpirativum Spirirus Sancti : aliter rueret uniras principii . Hoc crimine coarguit *Palama Vevum apud Arvidium* ; itidem Græci in Concilio Florentino inſurreaere adverſus Latinos . Ur igitur eluceſcat unitas principii quo Spiritus Sanctus producitnr . Hanc theſim inſtitno ad inquirendnm , an ſpiratio activa ſir ea propria linea ſubſiſtens , & conſtituens unum tertium individuum a Patre , & Filio diſtinctum . *Gabrielem* , & *Okam* ita ſentientes ſubſecuti ſunt *Canarienſir* ad art. 4. S. Thomæ quæſt. 63. pr. partis , *Nazarius* ibidem , & *Beccanus* de Trinirate cap. 6. Qui tamen quartam Perſonam expungunt ; quia illa ſubſiſtentia cum ſit Patri , & Filio communicabilis , non conſtituit Perſonam . Hujus ſententiæ medullam viderint alii .

Græci nos de hæreſis labe infectos incuſant .

Gabriel , & Okam ſenſerunt , quòd ſpiratio activa eſſet in ſua linea ſubſiſtens .

167 DICO : *RELATIO SPIRATORIS NON EST INDIVIDUUM SUBSISTENS IN PROPRIA LINEA . Prob.* 1. Hæreticum eſt in Divinis Perſonarnm quaternitatem admittere . Sed relatio Spiratoris ſi individuum eſſet in propria linea ſubſiſtens , quaternitatem inferret Perſonarum . Ergo . *Prob. min.* Subſiſtentia , quæ affert in propria linea incommunicabilitatem , conſtituit Perſonam . Sed hæc affert incommunicabilitatem . Ergo Perſonam conſtituit . *Min. oſtenditur* . Hoc ſubſiſtens eſt notionale Spiritui Sancto incommunicabile , illique oppoſitum , non minùs quàm ſubſiſtens hoc notionale Pater eſt Filio incommunicabile , illique oppoſitum . Ergo Perſonam conſtituit .

Hæreticũ eſt aſtruere Perſonarum quaternitatẽ.

Subſiſtentia , quæ affert in ſua linea incommunicabilitatem cõſtituit Perſonam .

168 DICES : non eſt Perſona ; cùm ſit Patri , & Filio communicabile . SED CONTRA ; in hoc enim ſtat implicantia : cùm ex uno capite ſit Perſona , eò quòd eſt ſubſiſtens Spiritui Sancto incommunicabile : ex altero non ſit ; quia ſubſiſtens Patri , & Filio communicabile . Cæterùm , ſi dicimus eſſe incommunicabile Spiritui Sancto , dicendum eſt etiam Patri , & Filio ; quia advenit Patri , & Filio , ùt ultimo in ſua Perſonalitate conſtitutis , & aliàs advenit , ùt quid Spiritui incommunicabile . Ergo etiam Patri , & Filio eſt incommunicabile . *Prob. conſeq.* Subſiſtentia relativa , quò ultimior eſt , eò eſt aptior ad tribuendum effectum proprium ſubſiſtentiæ relativæ , qui eſt reddere incommunicabilem . Sed hæc ſubſiſtentia , & relativa , & ultimior ſubſiſtentia Patris , & Filii ; ergo eſſet illis aptior ad tribuendam incommunicabilitatem ; ergo conſtitueret Perſonam .

Si eſſet ſubſiſtens individuum deberet eſſe Perſona , quæ eſſet Patri , & Filio incommunicabile .

Subſiſtentia ; quò ultimior, eò aptior ad tribuendam incommunicabilitatem .

169 DICES iterum : ùt Perſonam conſtituat reddatque incommunicabilem non ſufficit ,

ficit , quod adveniat tanquam ultimus terminus , ſicut patet de exiſtentia , quæ advenit ultimo Divinis Perſonis ; neque tamen conſtituit Perſonalitatem . Ratio a priori eſt ; quia deberet eſſe ultimus terminus ejuſdem rationis , & non diverſæ : hæc autem relatio Spiratoris eſt ultima quidem , ſed diverſæ rationis a relatione Paternitatis , & Filiationis . SED CONTRA . Jam enim dixi advenire in ordine relativo , & Spiritui Sancto ùt quid incommunicabile ; ergo advenit tanquam ultimus terminus ejuſdem rationis . Secus accidit in exemplo exiſtentiæ ; hæc enim eſt prædicatum omnino abſolutum , & advenit tanquam nulli incommunicabilis , unde eſt ratio . Et ulteriùs inſto : ſubſiſtentiæ ſolùm duplex munus convenire poteſt , vel perſeitas incommunicabilis , vel perſeitas independentiæ tanquam a ſuſtentante . Sed relationi Spiratoris non convenit perſeitas independentiæ tanquam a ſuſtentante ; nam hæc eſt abſoluta, & una omnibus Divinis Perſonis ; ergo convenit perſeitas incommunicabilitatis ; ergo vel eſt admittenda quarta Perſona contra Fidem , vel rejiciendum ſubſiſtens ſpirativum in propria linea .

Exiſtentia eſt prædicatum abſolutū incapax conſtituendi Perſonam .

Perſeitas independentiæ tanquam a ſuſtentante eſt abſoluta , & omnibus Perſonis divinis conveniens .

170 PROB. 2. Si relatio Spiratoris eſſet ſubſiſtens individuum ſeorſum a Patre , & Filio , eſſet principium operativum *ùt quod* Spiritus Sancti . Sed hoc eſt falſum ; ergo . *Minor patet* ; quia natura eſt principium *quo* operationis præciſivè ſumpta ; ùt verò determinata per ſubſiſtentiam eſt operativa *ùt quod* . Si ergo illa relatio Spiratoris eſſet ſubſiſtens , deberet afficere immediatè naturam vel tanquam terminus perſeitatis independentiæ , vel tanquam terminus perſeitatis incommunicabilitatis : ſicuti liquet inductione in omni ſubſiſtentia . *Minor probatur* . Principium *quod* productivum Spiritus Sancti debet eſſe principium *quod* amoris mutui . Sed ſubſiſtens ſpirans ſeorſum a Patre , & Filio non eſt productivum amoris mutui . Ergo . *Minor explicatur* . Amor mutuus amicitiæ verſatur eſſentialiter inter duo ; non enim amor amicitiæ mutuus eſt in Divinis ratione diverſi actus amoris , ſed ratione diverſarum Perſonarum ſe invicem diligentium ; ergo ſeorſum a Patre , & Filio hoc ſubſiſtens non eſt principium mutui amoris , qui eſt de eſſentia Spiritus Sancti ; ergo debet immediatè afficere utrumque ; ergo non eſt ſubſiſtens individuum &c.

Si relatio Spiratoris eſſet ſubſiſtēs individuum ſeorſum a Patre , & Filio eſſe principiū quod Spiritus Sancti .

Amor mutuus amicitiæ eſſentialiter verſatur inter duo .

Confirmatur . Illud idem , quod eſt principium *quod* amandi , debet eſſe principium *quod* intelligendi ; quia a cognitione oritur amor . Sed Pater per ſe ipſum immediatè eſt principium *quod* intelligendi ; ergo etiam amandi . Sed ſi daretur individuum ſpirans *ùt quod* Patri , & Filio commune ſubſiſtens , Pater non eſſet immediatum principium *quod* amandi (& idem diceretur de Filio) ; ergo non datur hoc principium *quod* operativum ſeorſum a Patre , & Filio . *Minor explicatur* . Pater non intelligit notionaliter medio illo principio Spiratore ; quia illud nequit eſſe immediatè intelligens , ſiquidem Pater notionaliter intelligit , quia dicit , & generat Filium ; intelligere namque notionale nihil aliud eſt , quàm generare , ſicut intelligi notionaliter eſt generari . Sed Pater non generat quà Spirator ; ergo illud individuum ſubſiſtens *ùt quod* non eſt immediatè intelligens ; ergo neque illo mediante Pater intelligit , ſed per ſe ipſum immediatè eſt principium *quod* intelligendi . *Elucidatur totum argumentum* . Intelligens *ùt quod* intellectione eſſentiali , eſt immediatè amans amore eſſentiali per excluſionem amantis *ùt quod* , etiam ùt medii ſolùm virtualiter diſtincti ; ergo intelligens *ùt quod* notionaliter debet eſſe immediatè notionaliter amans per excluſionem uniuſcujuſque medii amantis *ùt quod* etiam virtualiter diſtincti : ſed Pater eſt principium *quod* intelligendi notionaliter ; ergo etiam amandi abſque ullo intermedio *ùt quod* .

Illud idem , quod eſt principium quod amandi , debet eſſe principium quod intelligendi .

Intelligere notionale eſt generare , intelligi notionaliter eſt generari .

Pater eſt principium quod intelligendi notionaliter , & amandi abſq; ullo intermedio ùt quod .

171 PROB. 3. Pater Æternus ſecundùm communem Patrum ſententiam eſt primum principium formale totius Divinitatis : & ideo *Dionyſius* de divinis nominibus cap. 2., & poſt ipſum *Auguſt.* lib. 4. de Trin. cap. 20. ait totius Divinitatis , vel ſi melius dicitur , Deitatis principium Pater eſt : quà nomenclaturà pariter inſignitur a Concilio Toletano 6. in confeſſione Fidei , & in Florentino Decreto Unionis ſeſſ. ultima ; & ideo ſolus dicitur ingenitus , & innaſcibilis : ſed ſi daretur individuum *quod* ſubſiſtens ſpirativum , ſolus Pater non eſſet fontale principium Deitatis : ergo non datur tale principium *quod* ſubſiſtens ſpirativum . *Prob. min.* Pater eſſet primum principium Deitatis ; quia ex ſuo formali conceptu eſſet proprium principium *quod* productivum Filii ; ergo illud individuum eſſet aliud principium primum , quod illi ex ſuo conceptu conveniret *ùt quod* producere Spiritum Sanctum . Nec hanc vim haberet ab alio , hoc eſt a Patre , & Filio ; nam ſecus accideret ; Pater enim , & Filius haberent ab hoc Spiratore ipſum ſpirare ; ergo quia , ùt docet S. Thomas ex Hilario *pr. par. quæſt.* 33. *art.* 4. *ad* 4. pluralitas primorum principiorum , & ingenitorum multiplicat naturam , ſequeretur plures eſſe Deos .

Pater eſt principium formale totius Divinitatis .

Si daretur ſubſiſtens quod individuum ſpirativum , ſolus Pater non eſſet fontale principium Deitatis .

Tacita objectio .

172 DICES : non ſequitur plura dari realiter prima principia , nec plures ingenitos ; quia communis iſte ſpirator ſola ratione diſtinguitur a Patre ; adeoque non tollit a Patre rationem primi principii realis , primique ingeniti , & ſolius .

Sed contra evidenter . Notio propria alicujus Perſonæ non convenit ei ex vi eorum , quæ ſolùm identicè debentur , at ex propriis ſuæ lineæ . Sed ratio principii , ratio ingeniti , ratio innaſcibilis ſunt notiones propriæ Patris ; ergo non conveniunt ei ex iis , quæ identicè debentur , ſed ex propriis . At in tali caſu Pater non eſſet primum principium , & ingenitus , & innaſcibilis ex ſuo formali conceptu , & ex propria linea , ſed identicè ex eo quod identificaretur cum communi Spiratore , a quo haberet ſpirare *ùt quod* ; ergo non eſſet primum principium in ſenſu Patrum .

Primitas principii , ingeniti , & innaſcibilis ſūt notiones propriæ Patris .

Secundò : implicat multiplicatio , ſeu plurificatio etiam virtualis divinæ eſſentiæ . Sed in data reſponſione plurificaretur virtualiter divina eſſentia : ergo . *Prob. min.* Si daretur duplex prima proprietas realis , natura plurificaretur realiter ; quia unius naturæ unica

Ubi datur duplex prima proprietas, datur duplex natura .

eſt

eſt prima proprietas : ergo ubi datur duplex prima proprietas virtualis, natura pluriſicatur virtualiter.

173 DICES 3. Non ſequitur illum Spiratorem eſſe ingenitum, quamvis a Patre improductum; quia a Patre eſſet Filio communicabilis : ſicut divina eſſentia quamvis ſit improducta; tamen non dicitur ingenita; quia Filio a Patre communicatur.

SED CONTRA. Ratio ingeniti ex uno capite convenit rigoroſè loquendo ſoli relationi, & non abſoluto; quia ingenitum eſt Perſona ab alia non habens exiſtentiam, & quæ aliis tribuit eſſe; quæ rationes inter abſoluta non dantur. Ex alio capite ille Spirator communis non habet eſſe a Patre, nec a Patre Filio communicatur; quandoquidem immediatè non afficit Patrem, ſed divinam eſſentiam, ex quâ & ſubſiſtentiâ Spiratoris reſultat ille Spirator *ut quod*, a quo Pater, & Filius ex æquo habent ipſum ſpirare. Quamobrem in nullo priori originis intelligitur in Patre, & Filio communicandus : ſecus accidit in natura, quæ in aliquo priori originis intelligitur in Patre, & Filio communicanda; neque intelligitur advenire Patri, & Filio jam conſtitutis, ſicut illa ſubſiſtentia Spiratoris; ac per conſequens ille Spirator eſſet propriè ingenitus.

Ratio ingeniti rigoroſè loquendo cóvenit ſoli relationi, & non abſoluto.

ADVERSARIORUM OBJECTIONES DILUUNTUR.

174 OBJICIES 1. Omnis relatio ſubſiſtens in natura divina conſtituit individuum ſubſiſtens, quod correſpondet qualitati relationis. Sed ſpiratio activa eſt relatio ſubſiſtens in natura divina. Ergo conſtituit individuum ſubſiſtens ſpirans *ut quod*. *Minor declaratur*. Spiratio activa eſt relatio; quia non eſt quid abſolutum tribus commune : non eſt Paternitas, & Filiatio; quia Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum ſecundùm ea, in quibus conveniunt, & non ſecundùm ea, in quibus opponuntur : ſicut opponuntur in Paternitate, & Filiatione; ergo eſt relatio diverſa a Paternitate, & Filiatione. Sed non eſt accidens; ergo eſt ſubſiſtens.

RESP. *concedo maj.* Si tamen intelligatur de relatione ſubſiſtente ex vi ſuæ lineæ, & conceptu formali : ſecus ſi ſubſiſtat ſolùm identicè. *Et diſtinguo min.* Spiratio activa eſt relatio ſubſiſtens in natura divina formaliter, & ex ſuo conceptu *nego* : identicè *concedo min.* & *nego conſeq.* Verum eſt ſpirationem activam eſſe relationem diverſam a Paternitate, & Filiatione, & non eſſe accidens. Cæterùm non ſequitur in propria linea ſubſiſtere, ſed ſolùm ſubſiſtere ad ſubſiſtentiam Patris, & Filii, quorum eſt proprietas. Sicut Immenſitas, Sapientia non ſunt in Deo accidens, & ſubſiſtunt, ſubſiſtentiâ tamen naturæ, cujus ſunt proprietates : ita ſpiratio, cum ſit in Patre, & Filio tanquam proprietas, ſubſiſtit ſubſiſtentiâ Patris, & Filii; adeoque non datur commune individuum Spiratoris *ut quod*.

Spiratio activa eſt relatio diverſa a Paternitate, & Filiatione.

175 OBJICIES 2. Spiratio activa eſt indiviſa in Patre, & Filio abſque ulla diſtinctione etiam rationis; ergo eſt ſubſiſtens *ut quod*. *Prob. conſeq.* Illud, quod communicatur pluribus ſubjectis tanquam principium *quo*, ſeu quaſi forma, multiplicatur ad multiplicationem ſuppoſitorum, & quidem realiter, ſi ſuppoſita ſint diſtincta realiter, & forma realiter ab illis diſtinguatur; virtualiter verò, ſi forma a ſuppoſitis ſolùm per rationem diſtinguatur; & hoc ideo, quia intelligitur quadam virtuali receptione recipi in ſuppoſito, ſeu ſubjecto : atque ideo multiplicato ſubjecto, neceſſe eſt multiplicari formam, quæ coaptat ſe principio *quod*. Ergo ad hoc ut virtus hujuſmodi ſpirativa non multiplicetur, debet eſſe ſubſiſtens *ut quod* : & maximè, quia hæc virtus ſpirativa eſt proprietas diſtinctiva Patris, & Filii a Spiritu Sancto. Ergo debet habere unum ex prædicatis, quæ conveniunt proprietati Perſonali conſtitutivè ſimul, & diſtinctivè, ideſt vel quòd ſit ſubſiſtens, vel incommunicabilis : hoc ſecundum non competit; quia eſt duobus communis. Ergo primum.

RESP. *concedo antec.*, & *nego conſeq.* Etenim hæc proprietas eo modo communicatur Patri, & Filio, quo communicantur divina attributa, quæ non multiplicantur ad multiplicationem ſuppoſitorum, non ob aliud niſi, quia licèt non habeant in ſua linea exiſtentiam, & ſubſiſtentiam, ſubſiſtunt tamen ſubſiſtentia eſſentiæ, & naturæ. Atque hoc ſufficit ad impediendam multiplicationem virtualem. Sic illa proprietas identicè ſubſiſtit ſubſiſtentiâ abſolutâ; quia nihil aliud eſt, niſi divina eſſentia ut fœcunda in voluntate, ac proinde per ſubſiſtentiam ejuſdem naturæ ſubſiſtit divina voluntas ut fœcunda, ac per conſequens per hanc impeditur partibilitas communicationis. Ad illud, quod additur, dico, ſufficere, ut diſtinguat a Spiritu Sancto oppoſitionem relativam inter ipſam proprietatem, & Spiritum Sanctum, nec eſt neceſſaria vel incommunicabilitas, vel ſubſiſtentia in propria linea. Nam præter ſubſiſtentiam, & incommunicabilitatem, quæ convenire poſſunt Perſonæ, & etiam oppoſitio, quam Perſona dicit cum alia Perſona, a qua realiter diſtinguitur; & in hac convenit proprietas non Perſonalis cum proprietate Perſonali.

Attributa ſubſiſtit ſubſiſtentia eſſentiæ, & naturæ.

In quo conveniat proprietas Perſonalis cum proprietate non Perſonali.

176 OBJICIES 3. Relatio ſpirationis activæ, ut præintelligitur ad actualem ſpirationem, eſt ſubſiſtens; ergo conſtituit Spiratorem *ut quod*. *Antec. declaratur*. Relatio ſpirationis in abſtracto conſiderata *ut quo*, debet pertingere ad hoc, ut ſit ſuum concretum. Sed concretum ſubſiſtit *ut quod*. Ergo illa relatio ex propria linea ſubſiſtit *ut quod*. *Maj. explicatur*. In divinis abſtractum, & concretum ſunt idem. Ratio autem eſt; quia forma, quæ non pertingit ad hoc, ut ſit ſuus effectus, aut quaſi effectus formalis (ideſt, ut non ſit ſolum, *quo tale*, ſed etiam *quod tale*) admittit potentialitatem in ſua linea. Hoc conſtat in formis creatis, quæ, quia ſolummodo ſunt id *quo tale*, finitæ ſunt, & limitatæ. Cauſa pariter efficiens eſt finita, & limitata, ſi non pertingat ad hoc, ut ſit ſua operatio. Ergo etiam forma, ſeu cauſa formalis erit in ſuo genere limitata;

In Divinis abſtractum, & concretum ſunt idem.

ſi non

Digitized by Google

ſi non pertingat ad hoc, ut ſit ſuus effectus formalis, ſeu eſſe *quo tale*, & *quod tale*.

RESP. *negando antecedens*. Ad probationem *diſtinguo maj.* Relatio ſpirationis in abſtracto conſiderata, & ex vi ſuæ lineæ debet pertingere ad hoc, ut ſit ſuum concretum, *nego*: & ſufficit, quòd ſuum concretum ſupponat *concedo*. Ut autem intelligatur doctrina in argumento adducta, adverto, formæ attribui duplicem effectum: alius quidem vocatur formalis: alius totalis, ſeu totalitatis. Effectus formalis eſt, qui tribuitur a forma ſecundùm conditionem formæ, ùt in albedine dealbare. Effectus totalitatis eſt ipſum totum reſultans ex forma, & ſubjecto; ùt cum ex materia, & forma hominis reſultat homo. *Adverto ſecundò*: forma ex ſua linea, ſeclusâ imperfectione limitationis, petit eſſe abſque diſtinctione virtuali, ſuus effectus formalis, & ſibi intrinſecus, non verò effectus totalitatis. Ratio eſt; quia unumquodque ſolùm petit perfectionem, complementum, & ultimitatem ſuæ lineæ, non verò alterius; & ideo voluntas v. g. divina ex vi ſuæ lineæ infinitatis ſolùm petit, ut ſit ſua volitio abſque diſtinctione virtuali, non autem ut ſit Deus volens, prout ly *Deus volens* includit divinam eſſentiam volentem; ſufficit enim, ut aliunde identificetur.

Hinc ad argumentum, nego relationem ſpirationis exigere, ut pertingat ad hoc, quod ſit ſuum eſſe tale *quo*, & *quod*. Sufficit, ut in ſua linea pertingat ad hoc, ut ſit ſua ſpiratio actualis *ùt quo*, & ut actu ſpirans *ùt quo* communicetur ſuo ſubjecto, aut quaſi ſubjecto. Etenim hoc ſolùm illi convenit ex ſua linea; eſſe verò *tale quod*, eſt effectus totalitatis reſultans ex ſubjecto, & forma, adeoque extra lineam adæquatam ſolius formæ. Identicè tamen identificatur realiter cum ſuo ſuppoſito; in quo præter alia ſtat diſparitas a formis creatis, quæ non identificantur realiter cum ſuis ſubjectis. Atque inde patet reſponſio ad primum exemplum. Alterum verò item exemplum favet nobis. Nam virtus proxima volendi in Deo pertingit quidem, ut ſit ſua volitio, non tamen ut ſit ſuum principium radicale, hoc eſt eſſentia, quamvis cum ea aliunde identificetur. Axioma illud, *in divinis abſtractum, & concretum ſunt idem*, procedit in ordine ad ea, quæ ſunt propria unius lineæ accepta abſtractè, & concretivè, non verò abſolutè, accipiendo quaſi compoſitum ex duabus lineis reſultans,

177 OB. 4. Pater, & Filius ſunt unus numero Spirator, ſicut unus numero Deus. Sed hic Deus communis Patri, & Filio eſt unum individuum in natura ſubſiſtens. Ergo etiam hic Spirator eſt unum individuum in divina natura ſubſiſtens. *Major eſt clara*. Nam Pater, & Filius non ſunt plures Spiratores; ergo ſunt unus Spirator. *Conſequentia conſtat a paritate*. Hic Deus eſt unum individuum ſubſiſtens præviè ad relationes; quia eſt una natura exiſtens per modum ſubſtantiæ. Ergo hic Spirator erit unum individuum ſubſiſtens; quia eſt una virtus ſubſiſtens, & una relatio per modum ſubſtantiæ. Præterea ita ſe habet natura divina ad ſpirandum, ſicut ad generandum. Sed natura divina ſe ipſa ſubſiſtens quà intelligens, petit relationem Paternitatis *ùt quod* ad exprimendum Verbum. Ergo eadem eſſentia ùt amans, ſe ipſa ſubſiſtens petit relationem ſpirationis *ùt quod* ad ſpirandum Spiritum Sanctum; licèt hæc relatio ſit Patri, & Filio communicabilis.

RESP. *Major* vera eſt, ſi ly *ſicut* faciat ſenſum proportionalitatis: ſecus ſi faciat ſenſum æqualitatis; & *conceſſa minore, nego conſeq.* Sunt ergo Pater, & Filius unus Spirator, & una ſpiratio activa unitate proprietatis ſignificatæ per hoc nomen principium Spiritus Sancti, non autem unitate ſubſiſtentiæ importatæ formaliter nomine ſpirationis activæ. Unde Pater, & Filius non ſunt unum ſubſiſtens ex vi ſpirationis formaliter, ſeu via Spiratoris formaliter non eſt unum individuum ſubſiſtens. Neque oppoſitum evincunt probationes ex paritate. Non prima; quia hic Deus ex ſuo conceptu formali explicat divinam eſſentiam, ùt actum puriſſimum, ac independentem in ſe, & non in alio, ac propterea ex ſua linea importat perſeitatem ſubſiſtentis independentis ab alio tanquam a ſuſtentante. Hic verò Spirator non explicat ex ſuo conceptu eſſentiam, ſed ſolùm proprietatem puram, & non Perſonalem, voluntatem nempe ùt fœcundam. Atque ideo ex ſua linea non importat, nec ſubſiſtentiam perſeitatis independentiæ, nec ſubſiſtentiam incommunicabilitatis: non primam; quia convenit ſoli naturæ ex ſua linea, aliis identicè: non ſecundam; quia convenit ſolis proprietatibus Perſonalibus. Nec altera intentum probat ratio. Natura enim ſub conceptu naturæ eſt per ſe ſubſiſtens, & exiſtens: ùt verò fœcunda ad producendum Verbum exigit Paternitatem ùt principium *quod*, ſed non ſolùm ad generandum, verum etiam ad ſpirandum; nam ſpirare ad intelligentem pertinet. Quare dum ùt amans intelligitur fœcunda ad ſpirandum, ſolùm importat virtutem ſpirativam *ùt quo* advenientem principio *quod*; ac per conſequens non includit in ſua linea ſubſiſtentiam, ſed illam ſupponit in ſuo principio *quo*, & *quod* radicali, ſcilicet in Patre, & eſſentia.

Pater, & Filius ſit unus Spirator unitate proprietatis, non autem unitate ſubſiſtentiæ formaliter importatæ.

Nomen Spiratoris ex ſuo conceptu importat voluntatem ùt fœcundam.

178 OBJIC. 5 & inſtatur contra allatam ſolutionem. S. *Thomas* eodem modo loquitur de hoc Spiratore, ac de hoc Deo. Sed hic Deus eſt verum individuum ſubſiſtens *ùt quod*; ergo etiam hic Spirator. *Major oſtenditur* 1. ad Annibald. diſt. 29. quæſt. 1. art. 4 ad 2. ſibi ſecundo loco objicit hoc argumentum. *In Divinis relationes ſunt ſubſiſtentes. Sed notio, ſecundùm quam Pater, & Filius dicuntur principium Spiritus Sancti, eſt quædam relatio; ergo eſt Perſona ſubſiſtens. Si ergo eſt una relatio, qua Pater, & Filius ad Spiritum Sanctum referuntur, erit una Perſona ſubſiſtens utrique, quod eſt Hæreticum*. Et reſpondet. *Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Divinitas in Divinis non eſt niſi ſubſiſtens, & tamen una Deitas eſt Patris, & Filii, quia ſunt duo ſubſiſtentes ex alia ratione diſtincti; ſimiliter & de omni ſpiratione poteſt intelligi*. Hoc modo loquendi comparat relationem ſpirationis cum Deitate in hoc, quod ſicut

Dei-

Deitas ſubſiſtit in propria linea ; & tamen ut ſic ſubſiſtens eſt una Patris , & Filii ; quia in ea non diſtinguuntur , & ipſa non affert omnimodam incompoſſibilitatem . Ita relatio Spiratoris habet ſuam propriam ſubſiſtentiam , & ut ſic ſubſiſtens eſt una Patris , & Filii ; non enim importat omnimodam incommunicabilitatem alteri , ut ſuppoſito , & Perſonæ .

RESP. *neg. maj.* Senſus D. *Thomæ* non eſt , quòd relatio Spiratoris habeat ſuam propriam ſubſiſtentiam , ſicut habet Deitas ; ſed quòd eadem virtus ſpirativa , abſque ulla virtuali pluralitate , perinde deſcendat ad Patrem , & Filium , ſicuti ad utrumque deſcendit Deitas , abſque ulla virtuali plurificatione . Ad hoc oſtendendum aſſumit ſubſiſtentiam abſolutam naturæ , per quam ſubſiſtit ipſa in propria linea : reliqua verò , inter quæ eſt relatio Spiratoris , identicè ; quæ identica ſubſiſtentia ſufficit ad impediendam plurificationem : & ideo poſuit illa verba *Divinitas in Divinis non eſt , niſi ſubſiſtens* : nempe ſola Divinitas ſubſiſtens ſubſiſtentiâ abſolutâ . Aliter concluderet tertium ſubſiſtens a Patre , & Filio , quòd ipſum intendit objectio .

Identica ſubſiſtentia impedit plurificationem .

PONUNTUR TRIA COROLLARIA , UT PRÆCEDENTIA MAGIS , MAGISQUE ILLUSTRENTUR .

179 EX dictis colligitur primò , unitatem principii duo importare , ſcilicet rationem *quæ* , & rationem *qua* . Ratio *quæ* eſt Pater , & Filius concurrentes tanquam principium *quod* . Ratio *qua* radicalis eſt divina eſſentia . Ratio *qua* proxima eſt divina voluntas fœcunda , ſeu amans notionaliter . Et quia divina eſſentia , & divina voluntas eadem omnino , & indiviſa reperitur in Patre , & Filio ; propterea Pater , & Filius ſunt unum principium ſpirativum . Haud enim aliter ſpirant , niſi quatenus conveniunt in omnimoda unitate virtutis ſpirativæ , ſeu principii *quo* . An verò ad conſtruendam virtutem ſpirativam *ut quo* , ſufficiat divina eſſentia , & divina voluntas connotando Paternitatem , & Filiationem , an etiam ſaltem in obliquo requiratur relatio ſpirationis activè , variant Theologi . Negant plures extra Scholam Thomiſticam requiri relationem . Concedunt unanimes Angelici Doctoris aſſeclæ *primo Sentent. diſt.* 29. *art.* 3. *diſtinct.* 11. *artic.* 2. , *&* 3. , & in ſolutione *ad* 3. *art.* 3. *quæſtionis unicæ ad Annibaldum* . Quæ ſententia hac baſi innititur . Non minùs principium *quod* adæquatum , quàm principium *quo* adæquatum , debet realiter diſtingui a termino producto , ſed ſecluſa relatione activa principium *quo* adæquatum Spiritus Sancti non diſtingueretur realiter a Spiritu Sancto ; quia divina voluntas , & eſſentia præciſè acceptæ non opponuntur Spiritui Sancto . Ergo debet relatio connotari , per quam fiat oppoſitio . *Major videtur certa a pari* . Sicut principium *quod* realiter influit *ut quod* in terminum productum ; ita principium *quo* realiter influit *ut quo* . Sed quia illud realiter influit *ut quod* , diſtinguitur realiter a termino . Ergo quia hoc influit realiter *ut quo* , debet realiter ab eodem diſtingui .

Pater , & Filius ſpirant , quatenus conveniunt in omnimoda virtute ſpirativa .

Divina eſſentia , & voluntas ſecundum ſe non opponuntur Spiritui Sancto .

180 DICES . Principium *quo* diſtinguitur realiter connotando Paternitatem , & Filiationem , quæ diſtinguuntur *ut quod* a Spiritu Sancto . SED CONTRA . Paternitas , & Filiatio ſecundùm ea , quæ formaliter exprimunt , non opponuntur Spiritui Sancto , ſed diſparatè ſe habent . Etſi enim radicaliter præhabeant virtutem ſpirativam ; tamen ob hoc , non diſtinguuntur proximè , & actualiter , ſed radicaliter dumtaxat ; quia radicalis præhabitio radicalem ſolummodò oppoſitionem infert .

Radicalis præhabitio virtutis ſpirativæ radicalem infert oppoſitionē .

181 DICES 2. Principium antecedit actionem a tali principio ortam , & quæcunque ipſam comitantia . Sed relatio ſpirationis non antecedit actionem ſpirativam ; ſupponit enim Perſonam ſpirantem , & eſt ſimul cum ſpiratione paſſiva ; adeoque advenit Patri , & Filio jam conſtitutis in eſſe . Ergo non antecedit proceſſionem ; ergo non requiritur ut complementum principii ſpirativi . Præterea ; ipſa relatio non eſt principium *quod* ; quia non eſt ſuppoſitum : neque eſt principium *quo* ; id enim eſt illud , in quo productum aſſimilatur producenti . Sed productum non aſſimilatur virtuti ſpirativæ , ſeu amori , non autem relationi ; ergo relatio non eſt principium *quo* . Adde , proceſſionem eſſe immediatè ab amante , & ſpirante . Sed Pater , & Filius immediatè ſpirant , & amant . Ergo relatio non mediat .

Hiſce objectis occurrunt Thomiſtæ diſtinguendo in relatione ſpirationis duo munera , alterum ſe tenens ex parte principii *quo* , & præſuppoſitum ad actionem ſpirativam : alterum , quod ſubſequitur . Haud ſecus ac Paternitatis relatio plura importat munera , quorum aliqua præſupponuntur ad generationem , alia ſubſequuntur . In primo munere quaſi activè accipitur , quatenus conſtituit principium ſpirativum ut diſtinctum a termino , & intelligitur præcedere actionem ; prout verò exprimit explicitum conceptum *ad* , ſubſequi intelligitur . His ita intellectis reſpondeo ad argumentum *conc. maj.* & *diſt. min.* Relatio ſpirationis non antecedit actionem ſecundùm munus diſtinguentis , & in obliquo *nego min.* ſecundùm munus explicitum referentis , & ſecundùm conceptum *ad concedo min.* , & *nego conſequentiam* . Utere eadem diſtinctione , ubi dicitur , *ſupponit ſpirantem* , *advenit Perſonis jam conſtitutis* ; advenit enim ſecundùm unum munus : ſecundùm aliud conſtituit , non quidem in recto , ſed in obliquo ut diſtinguens .

In relatione ſpirationis duo ſunt munera : unum , quod præſupponitur ad actionem : aliud , quod ſubſequitur :

Ad ſecundum dico pertinere ad principium *quo* , non tanquam virtus , ſed tanquam complementum in obliquo neceſſarium ad diſtinguendum principium a ſuo termino ; adeoque ipſi non debet aſſimilari productum , ſed principio *quo* , in recto , & per modum virtutis .

Relatio ſpirationis ſpectat ad principium quo , non tanquam virtus , ſed tanquam complementum .

Ad tertium concedo Spiritum Sanctum immediatè prodire a Patre , & Filio amante , ly *immediatè* excludente principium *quod* , non verò principium *quo* . Pater enim , & Filius producunt Spiritum Sanctum media virtute

ſpira-

ſpirativa, quæ in obliquo ad ſui complementum exigit relationem ſpirationis activæ; quæ in eſſentia, & voluntate intelligitur quodammodo recipi, tanquam in ſubjecto *quo*, in Patre, & Filio tanquam in ſubjecto *quod*. Dixi in relatione ſpirationis activæ plura munera eſſe diſtinguenda proportionaliter, ut intelligatur recta mens D. Thomæ *prima parte quæſt.* 40. *art.* 4. *in corpore*, ubi videtur aſſerere proprietatem Perſonalem quodammodo præcedere actum, quodammodo non; ſecùs proprietas non Perſonalis, ùt eſt relatio ſpirationis activæ, quam aſſerit actui ſuccedere. Dupliciter proprietas Perſonalis, ſeu relatio Perſonalis actum præcedit, nempe velut forma hypoſtatica conſtituens Perſonam in eſſe Perſonæ, & ùt conſtituit principium in eſſe principii, a quo origo actionis. Proprietas verò non Perſonalis non antecedit actum ùt conſtituens Perſonam, ſed ùt conſtituens principium non quidem in recto per modum virtutis; verùm potiùs in obliquo per modum diſtinguentis. Quantùm ad primum munus, negat proprietati non Perſonali præcedere actum, & ſolùm quoad illud S. Doctor facit comparationem cum relatione Perſonali; ſed hoc ſufficiat innuiſſe.

Explicatur, quomodo proprietas Perſonalis præcedat actum, quomodo non præcedat.

182 Colligitur ſecundò, quid ſupponat hoc nomen *unum principium Spiritus Sancti*, neque enim ſupponit pro aliqua Perſona determinatè, ſed, ùt loquitur S. Thom. 1. *p. quæſt.* 36. *art.* 4. *ad* 4, confusè: nempe indiviſim pro utraque Perſona ſimul, quatenus affecta virtute ſpirativa. Ratio eſt; quia hoc nomen unum principium Spiritus Sancti importat, quidquid requiritur ad producendum Spiritum Sanctum, tam *ùt quod*, quam *ùt quo*. Sed principium *quod* non eſt una, vel altera Perſona determinata, verùm eſt utraque ſimul; nam Spiritus Sanctus petit procedere tanquam mutuus amor. Ergo non ſupponit pro una, vel altera determinata Perſona, ſed pro utraque non præcisè accepta: ſic enim non ſunt unum, ſed duo oppoſita; ad ſecundum, quòd afficiuntur eadem virtute ſpirativa. Itaque Pater, & Filius non ſunt unum principium unitate collectionis; aliter eſſent ſimpliciter plura: ſicuti apparet in unitate collectionis unius Populi; ſed unitate indiviſibilis virtutis, ac proinde ſunt unum principium in proprietate locutionis.

Hoc nomen unum principium Spiritus Sancti nō ſupponit pro aliqua Perſona determinata, ſed confuſe.

Pater, & Filius ſunt unū principium Spiritus Sancti unitate indiviſibilis virtutis.

183 Colligitur tertiò reliquarum ſolutio objectionum, quibus Græci Spiritus Sancti proceſſionem ab utroque fruſtrà concutiunt; eò enim tendunt ut vel confuſionem, vel pluralitatem adſtruant perſonarum. Semel enim oſtenſo, in quo conſiſtat, & quomodò fiat unitas Spiratoris, omnia ſimul evaneſcunt. Cum *dicunt*; ſi ex ambobus Spiritus procedit, neceſſe eſt, vel Patrem, & Filium ita commiſceri, ut ex duobus fiat una Perſona: vel ut concurrant tanquam duo oppoſita, & diſtincta principia: *reſpondetur* negando utrumque. Neque enim fit commixtio; nam actio, & virtus productiva Spiritus Sancti non eſt conſtitutivum Patris, ſed proprietas Patri conſtituto adveniens. Si Patrem conſtitueret, tunc ſequeretur abſurdum commixtionis; quia dum Pater communicat Filio eſſe ſpirativum, communicaret ſe ipſum, ſuumque conſtitutivum. Nec concurrunt ùt duo oppoſita; utpote quod Spiritum Sanctum producant, quatenus communionem habent in unica, eademque proprietate virtutis ſpirativæ. Haud diſſimili ratione non multiplicantur principia Mundi creativa, utut tres Perſonæ ſimul concurrant ad Mundi productionem; ſiquidem unica indiviſibili potentia tribus communicata creaturas creant.

Pater, & Filius non ſunt principium Spiritus Sancti per unitatem commixtionis, neque ut duo oppoſita.

184 Inane eſt quorundam Græcorum convitium, cum dictitant per nos Occidentales Spiritum Sanctum Creaturam fieri; quia ex creaturis argumentamur. Aliud eſt ex creaturis habentibus umbram aliquam ſimilitudinis cum divinis myſteriis, ea explicare ſub analogica proportione: aliud eſt ſi ita ſentias ſe habere divina, ſicuti ſe habent creata. Certum eſt Sanctos Patres Trinitatem nobis exponere vulgaribus exemplis, Solis radii, & luminis, memoriæ, intellectus, & voluntatis. Neque proinde ſentiunt tres Perſonas Divinas eſſe quid creatum, vel ſe habere uti ſe habent creata, in quibus divina exemplificant.

185 Solvitur altera objectio, quæ ſic procedit. Vel eſt perfecta productio Patris; & erit inutilis productio ex Filio. Vel eſt imperfecta; & erit neceſſaria productio ex Filio. Veruntamen non abſque maximo abſurdo imperfectionem admiſeris in operatione perfectiſſimi Patris. Solvitur, inquam, retorquendo argumentum. Vel eſt perfecta actio Patris creativa Mundi; ecquid prodeſt creatio a Filio, & Spiritu Sancto? Vel eſt imperfecta; & jam habemus abſurdiſſimum imperfectæ operationis in Patre perfectiſſimo. Porrò ex ſumma, & infinita perfectione oritur, ut omnes tres Perſonæ concurrant ad unam, & eandem operationem Mundi productivam; quatenus divina eſſentia exigit indiviſibiliter ſe ipſam cum omnibus ſuis attributis communicare tribus Perſonis; eademque ſumma Deitatis perfectio petit ſummam communionem inter divinas Perſonas, præter eſſe conſtitutivum earundem. Haud ſecùs ex ſumma perfectione fit, ut Pater, & Filius unica ſpiratione producant Spiritum Sanctum; quatenus infinitas deificæ bonitatis, perfectiſſimam poſcit æqualitatem inter Patrem, & Filium in omni proprietate præter eſſe Patris, & Filii. Spiratio autem activa, neque conſtituit eſſe Patris, neque eſſe Filii, ſed utrique advenit. Quare non eſt dividenda in productione Spiritus operatio Patris ab operatione Filii, ſicut dividimus in humanis, quando duo homines ad eundem effectum concurrunt diverſis operationibus, quorum una indiget altera, ſed unica indiviſibilis in Patre, & Filio admittenda propter omnimodam in divinis proprietatibus communionem.

Divina eſſentia exigit cōmunicare ſe ipſā cum ſuis attributis tribus Divinis Perſonis.

Spiratio activa nec conſtituit eſſe Patris, nec eſſe Filii, ſed utrique advenit.

186 Contra hactenus dicta inſtatur. Ergo Spiritus Sanctus vel eſt minor Filio, & impar, vel ſe ipſum debet producere, aut alterum, vel ad generationem Filii concurrere. Siquidem Pater generat Filium, & producit Spiritum Sanctum. Filius cum Patre producit Spiritum Sanctum. Spiritus Sanctus nec Filium, nec ſe ipſum, nec alterum producit; ergo impar eſt Filio; vel ſi impar non eſt, debet vel ad productionem ſui, vel

Filii, aut alterius concurrere. Ut ergo hæc inconvenientia tollantur, dic, a ſolo Patre utpote Perſona prima, & improducta Filium generari, & Spiritum produci: Filium verò nihil producere, ſicuti Spiritum Sanctum: & ſic ſtabit omnimoda æqualitas.

Ex eo, quod Spiritus Sanctus nullum producat non ſequitur inæqualitas reſpectu alterã Perſonarum.

Sed hæc inſtantia ſimiliter in Adverſarios redit. Ex eo quod Pater ſecundùm Græcos, generet Filium, & producat Spiritum Sanctum, & Filius non generet alium Filium, nec per ipſos producat Spiritum Sanctum, non ſequitur majoritas in Patre ſupra Filium, ſed dumtaxat primitas originis, quæ nullam ponit diminutionem in Trinitate Perſonarum. Ergo ex eo, quòd Filius producat cum Patre Spiritum Sanctum, & Spiritus nullum alium producat, non ſequitur majoritas in Filio ad Spiritum Sanctum, aut aliqua Perſonalitatum inæqualitas.

Deinde retorquetur ex alio capite. Per Græcos datur ordo in Divinis Perſonis, ùt videre eſt apud *Baſilium* contra *Eunomium*, ubi frequenter concedit Spiritum Sanctum eſſe ordine, & dignitate ſecundum a Filio, ſicut Filius ſecundus ordine, & dignitate a Patre: & Magnus *Athanaſius* in epiſtola ad *Serapionem* circa medium ait. *Iſtiuſmodi ordinem, & naturam habet Spiritus ad Filium, qualem ordinem, & naturam Filius habet ad Patrem*; attamen haud ſequitur Patrem eſſe Filio majorem, & Filium Spiritu Sancto. Ratio autem eſt; quia ad Perſonarum æqualitatem ſufficit communicatio ejuſdem naturæ indiviſibilis cum ſuis attributis; hoc enim ipſo ſtat pleniſſimus conſenſus in omni perfectionis genere, nec alia datur diverſitas, niſi penes oppoſitionem relativam: unde *Augustinus* contra Maximin. lib. 3. cap. 4. *Non enim Genitorem ab eo, quem genuit, ſed genitum a Genitore mitti opportebat: Verum hoc non eſt inæqualitas ſubſtantiæ, ſed ordo naturæ: non quod alter prior eſſet altero* (ſcilicet prioritate temporis, & perſectionis) *ſed quod alter eſſet ex altero*.

In Divinis nõ datur alia diverſitas, niſi relativæ oppoſitionis.

187 Replicabis iterum. Si Spiritus Sanctus non poſſet aliquid creare, quod poteſt Filius, eſſet Filio inſerior.' Ergo ſi Spiritus Sanctus nullam poteſt producere Perſonam Divinam, multo magis eſt Filio inferior. *Prob. conſeq.* Perſectior eſt potentia productiva Perſonæ divinæ, utpote habens terminum nobiliorem, quàm producere creaturam. Deinde productio Perſonæ ad intra pertinet ad Omnipotentiam, ùt teſtatur *Auguſtinus* in laudato libro contra Maximin. cap. 7. *An forte dare non potuit, ubi eſt Omnipotentia Dei Patris? Prorſus ad hunc articulum res colligitur, ut Deus Pater æqualem ſibi gignere Filium, aut non potuerit, aut noluerit. Si non potuit, infirmus: ſi noluit, invidus invenitur*. Ergo Spiritus Sanctus carens productione Perſonæ Divinæ, caret perfecta communicatione Omnipotentiæ.

Hæc objectio prout a Græcis nullius eſt roboris. Ipſis enim eſt ſolvendus idem nodus; ſiquidem apud ipſos Pater eſt productivus duplicis Perſonæ ad intra, Filius nullius; attamen Filius non eſt Patre imperſectior, nec Filio deeſt adæquata communicatio Omnipotentiæ. Ita utlibet Spiritus Sanctus nullius Perſonæ ſit productivus ad intra, & Filius ſit ſpirativus, non eſt dicendus aliqua carere perſectione, & adæquata Omnipotentiæ communicatione non gaudere. Quanquam verò Græcis non faveat objectio: in ſe tamen graviſſima eſt, quæpotè difficultatem involvat humanum intellectum ſupergreſſam æqualitatis ſcilicet inter divinas Perſonas. Cui ut ſatisfaciant Scholaſtici, mirum eſt, quot modos excogitaverint ejuſdem explicandæ: queis omnibus abſtinendum duxi, ne videar nimius in diſcutiendis Catholicorum doctrinis. Veſtigiis itaque inhærens Scripturæ obiter difficultatem attingam quantum ſat eſt, ut elucidetur propoſita objectio; nam cæteroqui proprium in Tract. de Trinitate habet locum.

Igitur *conceſſa ant. nega conſequentiam*. Qui caret productione alicujus Perſonæ Divinæ ad intra, non caret virtute aliqua, ſeu divina Omnipotentia in recto, proinde aliqua perſectione: ſecus qui careat creatione alicujus effectus ad extra. Quod ut clarè intelligatur, noto potentiam generativam, & ſpirativam in recto radicaliter importare divinam eſſentiam ſœcundam, proximè quidem intellectum, voluntatem verò in obliquo, & pro connotato Paternitatem, & Filiationem. Quamobrem potentia generativa, & generatio adæquatè accepta eſt divina eſſentia intelligens ùt in Patre, ſeu ùt relatione Paternitatis modificata; potentia ſpirativa, & ſpiratio adæquatè ſumpta eſt divina eſſentia volens ùt in Patre, & Filio, ſeu ùt relatione Spiratoris modificata; eſſentia verò cum ſuo intellectu, & voluntate æquè indiviſibiliter in tribus, cum hoc ſolo diſcrimine, quòd in Patre modificatur una relatione, altera in Filio, & Spiritu Sancto, ac proinde quidquid virtus generativa, & ſpirativa includit in recto, invenitur in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Non poteſt tamen in quacunque Perſona ſortiri denominationem, & realitatem genitoris, & ſpiratoris propter defectum connotati eſſentialiter requiſiti. Econtra, ſi aliqua Perſona divina careret creatione ad extra vel omnium, vel aliquorum effectuum, careret non ſolùm aliquo connotato, verùm etiam careret eo, quod in recto requiritur. Nam creatio eſt propria attributi abſoluti qua abſoluti; unde virtus creativa ad realitatem, & denominationem Creatoris non eſſentialiter exigit modificationem connotati, hoc eſt relationis, ac per conſequens carere creatione ad extra, eſt reverà carere attributo divino. Vide S. *Thomam* prima parte quæſt. 41. art. 5. per totum, ſed præcipuè ad 3. quæſt. 42. art. 1. art. 4., & 6. & præcipuè ad 3.

Potentia generativa, & generatio adæquatè ſumpta eſt divina eſſentia intelligẽs, ut in Patre.

Potentia ſpirativa, & ſpiratio adæquatè accepta eſt divina eſſentia volẽs ut in Patre, & Filio.

188 URGEBIS. Virtus productiva Perſonæ ad intra in producente eſt per modum dantis, ſeu activè: in producto eſt per modum accipientis, & paſſivè. Sed melius, & nobilius eſt habere virtutem per modum dantis, quam per modum accipientis. Ergo carentia productionis ad intra includit imperſectionem. Ergo cum Spiritus Sanctus nihil producat ad intra, erit Filio ignobilior, imperſectior, vel ſaltem inæqualis.

RESP. Si ly per modum dantis cadat ſupra rectum abſolutè, & ſecundùm ſe acceptum

ceptum *negatur major*; ſi cadat ſupra rectum ùt modificatum relatione *concedo maj.*, & *diſtinguo min.* Nobilius eſt habere per modum dantis, ſi ly dantis cadat ſupra rectum ſecundùm ſe acceptum *concedo min.*: ſi cadat ſupra rectum ùt modificatum relatione *negatur min.*, *& conſeq.*; quia æquè perfectum eſt rectum divinæ eſſentiæ ùt modificatum relatione Paternitatis, ac modificatum relatione Filiationis, & Spirationis paſſivæ. Sicuti imperfectio non eſt in Filio carere Paternitatis relatione: ita non eſt imperfectio in Spiritu Sancto carere relatione productoris ad extra.

189 URGEBIS *iterum*. Producere ad intra importat præſtantiam, & dignitatem. Ergo Perſona carens productione ad intra non eſt æqualis Perſonæ producenti. *Prob. ant.* Chryſoſtomus in cap. 1. ad Hebræos dicit, Filium eſſe quidem æqualem Patri; non tamen Patrem Filio. Id ipſum edocet *Auguſtinus* lib. 1. de doctrina Chriſtiana cap. 2., & lib. 6. de Trinit. cap. 6. Sed non alia ratione dicitur Filius Patri æqualis, niſi quia producitur ad imitationem Patris, ſeu ùt ejus imago; Pater verò non eſt æqualis Filio, quia producit eum: ergo ratio productoris ad intra importat præſtantiam, & dignitatem. Quare cùm Spiritus Sanctus nec ſit productor, nec imago Patris, aut Filii, omnino erit inæqualis Patri, & Filio.

Dignitas, & præſtantia in divinis pertinet ad abſolutum.

RESP. *negando ant.* Dignitas, & præſtantia in divinis pertinet ad abſolutum: dignitas enim, ac præſtantia magnitudinem ſonat virtutis: magnitudo autem virtutis eſt ipſa divina eſſentia, quæ in Patre eſt paternitas, in Filio eſt filiatio, in Spiritu Sancto ſpiratio paſſiva; atque eadem propterea eſt dignitas Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Ad prob. dico*. Sancti Patres nolunt Patrem eſſe inæqualem Filio magnitudine virtutis, ſed ordine originis, quatenus Pater non producitur, ut ſit alteri æqualis, ſed producit: Filius dicitur æqualis Patri, quippe qui producitur ad æqualitatem Patris. Loquuntur Patres citati, quomodo in creatis pannum vocamus æqualem ulnæ, quia menſuratur, non verò ulnam panno, quia menſurat, quamvis revera pannus, & ulna in ratione menſuræ, & menſurabilis ſint æqualis longitudinis, vel latitudinis.

190 REPLICABIS. Ideo ex dictis Spiritus Sanctus non eſt Filio diſpar, quia ex parte recti habet, quidquid habet Filius, nec eſt alia diverſitas, niſi penes connotatum diſtinctæ relationis. Sed hoc non ſalvat æqualitatem, immo potiùs minuit. Ergo debet aſſignari aliquid aliud, per quod æquivaleat Filio in perfectione. *Minor declaratur*. Relatio ſpirationis paſſivæ differt ſpecie a relatione Filiationis. Sed quæ differunt ſpecie, ſunt inæqualia in perfectione; quia ſpecies ſe habent ſicut numeri, qui ſunt omnino inæquales in magnitudine quantitatis diſcretæ. Ergo relatio ſpirationis paſſivæ eſt inæqualis perfectionis in magnitudine virtutis a Filiatione. Ergo recurrendum eſt ad aliquid aliud, ut ſalvetur æqualitas Perſonarum.

Species ſe habent ſicut numeri.

Antequam directè reſpondeam ad argumentum, adverto obiter, Deum certò revelaſſe nobis myſterium Trinitatis, & Perſonarum æqualitatem, quantum ad *an eſt*, ùt habemus in Symbolo Athanaſii. *Sed totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales*: & ad Philippenſes 2. v. 6. *Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*: Pſal. 109. v. 1. Filius ponitur ſedens a dextris Patris: *Dixit Dominus Domino meo, ſede a dextris meis*, & verſ. 6. ponitur Pater a dextris Filii: *Dominus a dextris tuis confregit in die iræ ſuæ Reges*: & ideo veritatem hanc definitam nobis propoſuit Eccleſia per Concilium Lateranenſe cap. *Firmiter* de ſumma Trinitate, & alibi. Non tamen revelatum eſt apertè, quomodo ſubſiſtat admirabilis hæc æqualitas cum triplicis Perſonæ diſcrimine. Itaque non eſt quærenda evidens ratio demonſtrativa ſuperexcedentis veritatis; at gravi aliquo motivo ſcripturis innixo eam explicare ſufficiat.

Deus revelavit myſterium Trinitatis, & Perſonarū æqualitatem quātum ad an eſt.

191 Duplex autem apud Doctores eſt via, quâ ſalvatur æqualitas Perſonarum, quoad eſſe relativum, prout virtualiter diſtinguitur ab abſoluto. Prima negat ordinem relativum ſecundùm ea, quæ ſunt proprii conceptus formalis diſtincti ab abſolutis, & a tranſcendentia divinæ eſſentiæ includere perfectionem; ſed vult nec perfectionem, nec imperfectionem abſolutis ſuperaddere, ac proinde haud arguas unam Perſonam eſſe alterâ meliorem; & benè quadrat effatum illud *Auguſtini* ſerm. 38. de tempore: *Tantus eſt ſolus Pater, vel ſolus Filius, vel ſolus Spiritus Sanctus; quantus eſt ſimul Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*. Cujus ſententiæ fundamentum mox attigimus in argumento; ſi enim Paternitas v. g. diceret in ſuo conceptu perfectionem ab abſolutis diſtinctam, corrueret æqualitas cum Filiatione; nam Filiatio ipſa præſeferret aliam perfectionem diſtinctam ſpecie a perfectione Patris. Perfectio autem ſpecificè differens ab alia eſt omnino inæqualis; cùm ſpecies adinſtar ſint numerorum.

Ordo relativus ſecundùm ea, quæ ſunt proprii cōceptus formalis, præſcindit a perfectione, & imperfectione.

URGETUR. Vel perfectio Paternitatis eſſet ſimpliciter ſimplex, vel non: ſecundum dici non poteſt, nam perfectio, quæ non eſt ſimpliciter ſimplex, eſt perfectio *ſecundum quid*; hæc autem involvit imperfectionem Deo repugnantem. Neque primum poteſt ſuſtineri; ſecùs Pater includeret formaliter perfectionem formalem Filii, quia perfectio ſimpliciter ſimplex eſt, quæ in unoquoque melior eſt ipſa, quàm non ipſa, adeoque melius eſt Patri eſſe Filium, quàm non eſſe; & Filio eſſe Patrem, quàm non eſſe. *Aliud fundamentum eſt*. Perfectio attenditur penes ordinem ad naturam, & exiſtentiam; perfectum enim, & bonum coincidunt, bonum verò convenit enti exiſtentiali: unumquodque enim bonum eſt, & perfectum ſecundùm, quod eſt in actu exiſtentiæ. Quia ens mathematicale ùt tale ab exiſtentia præſcindit, non dicitur bonum. Sed relatio, quâ talis præſcindit ab exiſtentia, & reſpectu ad ſubjectum, vel naturam, cùm ejus eſſe totum ſit in ordine ad aliud. Ergo non includit perfectionem.

Perfectio, quæ non eſt ſimpliciter ſimplex, non poteſt eſſe in divinis.

Ens mathematicale quâ tale præſcindit ab exiſtentia.

192 Altera quoque ratio ad tuendam in Perſonis æqualitatem eſt, ut conceptui relativo quâ tali concedatur propria perfectio. Veruntamen non unus eſt, idemque explicandi

modus. Primus eſt, ut Paternitas v. g. perfectionem importet ſimpliciter ſimplicem, non abſolutè, ſed reſpectivè, ideſt in tali linea, hoc eſt in genere Paternitatis, excludendo formaliter perfectionem Filiationis, non ob imperfectionem, ſed ob oppoſitionem relativam, quæ eſſentialiter exigit unum correlativum, alterum excludere. Sicut Paternitas qua talis eſt realitas quædam infinita; attamen non eſt omnis entitas abſolutè, & abſolutè infinita, ſed reſpectivè, ideſt in linea Paternitatis; & hoc non propter imperfectionem, ſed propter relativam oppoſitionem. Salvatur deinde æqualitas, dum aſſerit unam Perſonam alteri additam ſolùm incrementum extenſivum ſuperaddere, non verò intenſivum; nam intenſivè tam valet eſſe in divinis Patrem, quàm eſſe Filium, vel Spiritum Sanctum, & omnes ſimul, ſic exigente rerum natura: ſicut æqualiter Pater opponitur Filio, & econtra; & Pater, & Filius Spiritui Sancto opponuntur, & econtra.

In divinis tãtũ valet eſſe Patrẽ, quantum eſſe Filium, vel Spiritum Sanctum, & omnes ſimul.

DECLARATUR. Paternitas qua talis in linea relationis Paternæ eſt infinita, & Filiatio in linea relationis Filialis: intenſivè tamen, & formaliter una relatio non eſt magis infinita, quàm alia, at materialiter ſolùm, & extenſivè juxta doctrinam Philoſophorum adſerentium unum infinitum, majus alio materialiter, & non formaliter.

193 DICES: implicat exceſſus extenſivus ſine intenſivo, ſi ſemel relationes dicunt perfectionem; quia differunt ſpecie; differentia autem ſpecifica in ſuo conceptu perfecta importat perfectionem formalem, & inæqualem; ſunt enim ſpecies, ſicut numeri.

RESP. concedendo relationes divinas importare perfectionem formalem, & ſpecificam; ſed negatur exceſſus formalis; quia formalis perfectio unius Perſonæ formaliter tanti valet, quanti penditur altera, & omnes ſimul æſtimantur. Quemadmodum infinitas unius relationis eſt formalis utpote ſpecifica, & ſpecie differens ab altera; nihilotamenminus infinitate formali non magis infinitæ omnes tres ſimul ſunt, quàm una tantùm, ſecus materialiter. Nec oppoſitum evincit axioma, *ſpecies ſunt, ſicut numeri*. Primò, quia adhuc in creatis non eſt certum unam ſpeciem eſſe alteri inæqualem in perfectione: plures enim defendunt poſſe componi differentiam ſpecificam cum æqualitate perfectionis formalis. Sanè haud credo ſpeciem repræſentantem album A ſolo numero diverſum ab albo B, eſſe inæqualem in perfectione formali cum ſpecie repræſentante album B; ſiùt apud Salmaticenſes noſtros duplex illa ſpecies diſtinguatur eſſentialiter, & ſpecificè. Sed quidquid ſit in creatis, & finitis rebus; axioma illud in divinis, & infinitis neceſſariò non ingredi ſic oſtendimus. Si daretur (ùt loquitur Sanctus Thomas 3. *parte quæſt.* 10. *art.* 3. *ad* 3.) infinitas numerorum imparium, & alia numerorum parium, ſpecie differret; ſed hoc non obſtante, una infinitas in eſſe formali non eſſet alteri inæqualis, ſed ſolùm materialiter. Ergo in infinito differentia ſpecifica qua talis non infert neceſſariò inæqualitatem formalem. Præterea in numeris non ſolùm qui differunt ſpecie, ſunt inæquales in quantitate diſcreta, verùm etiam diſtinguuntur natura, & eſſe: & hoc non verificatur de differentia ſpecifica translata in divinis, quæ non ponit diſtinctionem in natura, & eſſe: ac proindè ejuſdem naturæ, & eſſe ſunt tres Divinæ Perſonæ. Illud igitur axioma, accedente infinitate, non militat; ſicuti nec militat, ubi adſit finitas: neque propterea erat efficax ad concludendam inæqualitatem intenſivam. Dixi non concludere neceſſariò in infinito, & divino eſſe ex vi ſua præcisè; quandoquidem poſſit aliunde haberi infinitum in una linea, quæ ſit perfectior alterâ, & infinitum in altera linea, quæ ſit imperfectior; ſicuti a pluribus ſalvatur infinitas attributorum cum inæqualitate in perfectione.

In divinis Perſonis non datur exceſſus formalis.

Stat differẽtia ſpecifica cum æqualitate formalis perfectionis.

194 Si quis autem ſciſcitetur, cur ſpecifica differentia ſalvet inæqualitatem inter divina attributa, ſecus inter relationes, ſciat naturam relationum hoc exigere. Tanta eſt perfectio unius Perſonæ alteri comparatæ, quanta eſt oppoſitio formalis unius cum altera. Sed non eſt major oppoſitio formalis unius Perſonæ ad alteram; ergo neque eſt major perfectio formalis. *Min. eſt clara*; quia non minùs opponitur Pater Filio, quàm Filius Patri; nec magis opponitur Pater Filio, quàm Pater, & Filius Spiritui Sancto; & econtra. *Major etiam eſt ſatis clara*; quia divinæ relationes non multiplicant perfectionem in conceptu perfectionis ùt ſic; in eo enim non opponuntur; ſed in conceptu perfectionis talis, qua conſtituitur in eſſe Perſonæ oppoſitæ oppoſitione formali relativè. Nam perfectum idem eſt ac ens conveniens, debitum, & conſonum rei, quæ dicitur perfecta. Ens autem debitum, & conveniens, & conſonum relationi Perſonali qua tali, ſtat in eo, ut una Perſona conſtituatur alteri oppoſita; relativorum eſt eſſe ad aliud: ac per conſequens perfectio relativi attenditur penes qualitatem oppoſitionis realis.

Divinæ relationes non multiplicant perfectionem in conceptu perfectionis ut ſic.

195 DICES. Ut ens conveniens conſtituat perfectum, debet eſſe ens in actu. Sed relatio divina quà talis non eſt ens in actu, quia non exprimit ordinem ad naturam, & exiſtentiam, ſed ad terminum. Ergo in eſſe relativo, & oppoſito non dicit perfectionem.

RESP. in primis ſecundùm aliquos: relatio in ſuo conceptu habet propriam exiſtentiam virtualiter diſtinctam ab exiſtentia naturæ divinæ. Deinde dico, relationem qua talem exigere exiſtentiam ex quocunque capite illi adveniat; quia ex ſuo ultimo expreſſo conceptu *ad* eſt realitas vera, & propriè dicta extra cauſas. Ad hoc autem ut aliqua res ſit in ſuo conceptu formali perfecta, ſufficit, ut connotet exiſtentiam; ex quoquo tandem capite proveniat; ſicut ad hoc, ut aliqua res in ſua formali linea exerceat cauſalitatem, ſufficit, quòd connotet exiſtentiam, ſive illam habeat identificatam, ſive non, ſive propriam, ſive alterius, ùt docent noſtri PP. Complutenſes in Phyſica de materia prima. Certè eſſentia creata dicit perfectionem, licèt non ſit ſibi ſua exiſtentia; ut ergo dicat perfectionem, ſufficit, quod connotet exiſtentiam ex quocunque capite illi obveniat.

196 Se-

196 Secundus modus ſalvandi in divinis relationibus formalem perfectionem cum æqualitate, recurrit ad mutuam continentiam unius relationis in alia; & dicit Patrem non eſſe Filio perfectiorem, & econtra; quia perfectio, quæ eſt in Patre ſub modo oppoſito relationis, eſt etiam in Filio propter circuminſeſſionem, quâ Pater eſt in Filio, & perfectio, quæ eſt in Filio ſub modo oppoſito relationis eſt etiam in Patre ratione circuminſeſſionis, qua Filius eſt in Patre, juxta illud Chriſti Domini Joan. 14. v. 10. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt*. Triplici autem capite ſæpiùs laudatus Doctor Angelicus *quæſt.* 42. *primæ partis art.* 5. docet unam Perſonam ineſſe alteri ratione eſſentiæ, ratione correlationis, ratione originis.

Tripliciter una Perſona ineſt alteri: ratione eſſentiæ, correlationis, & originis.

197 RATIONE ESSENTIÆ: quia eſſentia ùt communis utriſque extremis realiter diſtinctis eſt ratio communicationis adinvicem, quatenus facit, ut retenta diſtinctione ſit unum conſubſtantialiter. Ubi adverte dupliciter accipi eſſentiam, & ùt tertium, cum quo identificantur relationes, & hoc modo non fundat inexiſtentiam unius Perſonæ in alia, ſed unitatem dumtaxat in tertio, & ùt ratio conjunctionis extremorum, quatenus eſt id, quo Perſonæ inexiſtunt inter ſe conſubſtantialiter, quaſi trahendo diſtinctionem ad unitatem eſſendi; & hoc fundat inexiſtentiam unius in altera; ut enim ſit in alio, ſolùm exigitur ex parte extremorum diſtinctio, & ex parte rationis eſſendi conjunctio.

198 RATIONE RELATIONIS; quia relatio ipſa eſt ratio formalis, cur una Perſona in alia inexiſtat. Quod ut fiat illuſtrius ad intelligendum, nota duplex munus relationi ineſſe: reſpectus ad aliud, ſeu munus *ad*; & hoc non eſt ratio eſſendi unius in alio, ſed ad aliud; & ſimultas correlationis, quatenus relativa ſunt ſimul naturâ, & cognitione; & hoc modo fundat inexiſtentiam, quia unum cadit in definitione, & cognitione alterius. Ubi advertendum eſt, Patrem, & Filium non eſſe in Spiritu Sancto, & econtra formaliter ſecundùm conceptum formalem Paternitatis, & Filiationis, ſed ſecundùm conceptum Spiratoris. Sunt tamen etiam ſecundùm primum conceptum radicaliter, cùm exigant vim ſpirativam, & *ùt quod*; quia ſunt Perſonæ ſpirantes. Advertendum ſecundò, etiam relationes creatas ſimul cognitione eſſe; nec tamen fundare circuminſeſſionem, tum propter defectum identitatis ſubjecti: tum propter defectum eſſe Perſonalis; adeoque propria eſt divinarum Perſonarum.

199 RATIONE ORIGINIS: quia actio, per quam Perſonæ divinæ producuntur, eſt immanens; de ratione autem actionis immanentis eſt, quòd terminum producat adæquatè intra principium productivum, & non extra. Quare Pater producendo Filium, hunc quidem producit diſtinctum realiter, ſed non extra ipſum.

200 *Dices*: hactenus dicta probant quidem Filium eſſe in Patre, & Spiritum Sanctum in utroque; quia ſunt termini producti: non autem Patrem eſſe in Filio, & utrumque in Spiritu Sancto; cùm Pater producat, & non producatur.

RESP. Patrem eſſe in Filio non per inhæſionem (eſt enim per ſe ſubſiſtens), ſed ùt principium ſubſiſtens in ſuo termino, in quo habet ſuam terminationem. Utrumque igitur eſt in alio; ſed diverſo ordine, unum per modum dantis, aliud per modum recipientis. In creatis principium immanens non eſt in ſuo termino; quia terminus eſt accidens principio ſuo inhæſivè exiſtens; unde principium immanens non poteſt eſſe in ſuo termino: ſecus in divinis. Terminus enim eſt ſubſiſtens, & ſolùm per proceſſionem inexiſtens principio; quare principium poteſt in ſuo termino ſubſiſtentialiter ineſſe; juxta illud *Cognitum eſt in cognoſcente, & cognoſcens in Verbo producto; amans in amato, & amatum in amante*: ex quo fit Perſonas divinas mutuò ineſſe ſecundùm ſe totas, & non præcisè ratione alicujus ſui; quia non ſolùm inſunt ratione eſſentiæ, verùm etiam ratione originis, & relationis, quæ ſunt formalitates propriæ Perſonarum; atque ideo non ſolùm dixit Chriſtus: *Ego, & Pater unum ſumus*, ſed etiam: *Ego in Patre, & Pater in me eſt*. Ego, & Pater exprimunt Perſonalitatum inexiſtentiam adinvicem, & non præcisè in eſſentia, ùt ſignificatur in primo textu; unde dicitur in Hymno Feriæ ſecundæ ad Laudes: *In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater*. Sana igitur eſt locutio *Cyrilli* lib. primo Theſauri cap. 6. de Patre loquentis ſic. *Non ſolùm perfectus eſt, quia Deus, ſed etiam, quia Pater*: nam quia Pater habet in ſua linea integritatem ſibi debitam, & convenientem, quatenus in Patre ineſt Filius non conſtitutivè, ſed perfectivè, ùt terminus actionis immanentis. Conveniens autem, & debitum, & perfectio eſt principii immanentis habere intra ſe ſuum terminum.

In creatis principium immanens nō eſt in ſuo termino: ſecus in divinis.

Pater habet in ſua linea integritatem ſibi debitam, quatenus in Patre ineſt Filius.

201 OBJICIES *ultimò*. Pater ſe ſolo generat Filium. Ergo ſe ſolo producit Spiritum Sanctum. *Probatur*; quia Pater ſe ſolo non minùs eſt perfectè intelligens, quàm perfectè volens.

RESP. *negando conſequentiam* Spiritus Sanctus eſſentialiter producitur ùt amor mutuus; qui eſſentialiter eſt a duobus. Unde notionaliter Pater ſe ſolo non eſt volens; aliter Spiritus Sanctus eſſet unius tantùm, & non duorum nexus.

Pater ſe ſolo notionaliter non eſt volēs.

202 DICES: virtus ſpirativa eſt prior origine in Patre, quàm in Filio; ergo ſe ſolo Pater eſt ſpirans. *Prob. ant.* Quidquid Filius habet, per generationem obtinet; non enim aliquid habet innaſcibiliter, ſeu ùt Perſona innaſcibilis. Ergo a Patre accipit; ſed quod a Patre accipit, eſt in priori originis a Patre. Ergo virtus ſpirativa eſt prior origine in Patre. *Conſequentia principalis declaratur*. Non poteſt potentia ſpirativa eſſe in Patre in priori originis ad Filium, niſi ipſe actus ſit etiam in priori originis in Patre; nam virtus illa non eſt in actu primo, ſed in actu ſecundo. Ergo in Patre in priori originis eſt exercitium ſpirandi; ergo ſe ſolo ſpirat.

RESPONDEO argumentum concludere ſupra intentum Græcorum; intendit enim Spiritum Sanctum eſſe primò productum ad Fi-

Filium: nam in priori originis ad Filium exercitium ſpirandi eſt in Patre: quod non admittunt Græci, tertium in ordine ipſum Spiritum confitentes, & ſecundum a Filio. Quamobrem ipſis etiam ſolvendus eſt ejuſdem controverſiæ nodus. *Concedo* igitur *ant.* quod eſt frequens in Scriptura clarè aſſerente, nihil habere Filium, quod a Patre non acceperit; & ideo *Joan.* 5. dicitur Filius nihil poteſt facere a ſemetipſo; & Concilium Florentinum in Decretis Unionis definit omnia, quæ Pater habet, Filio dediſſe præter eſſe Patris. Sed *nego conſeq.* propter dicta; etenim Spiritus Sanctus procedit per amorem mutuum, non ratione diverſi actus, vel virtutis ſpirativæ; ergo ratione diverſarum Perſonarum; ergo non poteſt intelligi in priori eſſe ab una Perſona tantùm, & non ab altera. Nec evincit probatio, quæ laborat æquivoco. Notandum enim eſt, poſſe dupliciter intelligi, quòd virtus ſpirativa ſit in actu ſecundo. Primò, quia eſt actus purus, ſumma actualitas potentialitatis defectum excludens. Secundò, quia eſt terminata per ſuum terminum relativè: primò modo eſt in priori originis in Patre, & per generationem Filio communicatur: altero modo non eſt prius origine in Patre, ſed in utroque ſimul. Habes exemplum proportionale in Omnipotentia, quæ in priori originis ad Filium eſt in Patre, non in actu potentiali, ſed in actu ſecundo actualitatis; & tamen Pater non creat in priori originis ad Filium.

Quæ habet Pater dedit Filio præter eſſe Patris.

Concil. Nicæno A. 325. ſub Silveſtro I. contra Arrii, Quartodecimanos, & Meletii ſchiſma adfuere Epiſcopi 318.

CONTROVERSIA X.

AN LICITE SYMBOLO ADDITUM SIT FILIOQUE.

203 HÆc additio *ex Patre, Filioque procedit* ad Nicænum Symbolum, altè Græcorum animos exagitavit. De hac in Florentino Concilio prima diſputatio fuit, contranitente *Beſſarione* tunc Nicææ Præſule, qui validis argumentis conatus eſt oſtendere, congruum non eſſe primo loco de hac Controverſia diſputare, ſed a principaliori incipiendum, an ſcilicet Spiritus Sanctus revera procederet a Filio. Vel enim falſum eſt, Spiritum Sanctum a Filio procedere; & hoc probato evidenter conſtat illicitam eſſe additionem; vel eſt verum, & hinc manifeſtum erat, nihil falſi Symbolo Latinos addidiſſe. Nicæno Præſuli aſſentiebatur Imperator; quia tamen potior pars ab additamento incipiendum eſſe contendebat; Imperator, & *Beſſarion*, ne Patribus libertatem adimere viderentur, in hanc inclinavere ſententiam. Inita eſt igitur diſputatio, pugnante pro Græcis contra Latinos *Beſſarione*. Dei gloriæ cupido, & de ſuæ gentis honore nimiùm ſollicito. Quæ validiora videbantur, proponebat ipſe impediens ſuos, ne ea proferrent, quæ victoriam infirmare poterant. Cohibuit propterea *Marcum Epheſinum*, qui textum *S. Pauli*, & *Dionyſii* (hunc ego in prima Adverſariorum objectione referam) inſipienti prurigine avebat in medium proferre ad demonſtrandum Patres Concilii omnes, & Conſtantinopolitani primi ictos eſſe anathemate. Sub concertationis initium victoria ad Græcus vergebat, nutantibus interim Latinis: ſed afflante Divino Spiritu, cujus potiſſima agebatur cauſa exſurrexit ille vir egregius, & illuſtris *Julianus* Cardinalis, tantàque argumentorum vi confixit, ut Græci diu multumque meditati, quid reſponderent, tumultantes vociferarentur: *Abeamus hinc, diſcedamus*; vixque Imperatoris auctoritas, & *Beſſarionis* ſtudium detinuerit, quin repentina diſceſſione Græcanicæ nationi æternum dedecus inferrent. His poſitis, quæ ad eruditionem ſpectant, jam venio ad rem.

De hac additione Filioque prima fuit in Florentino Concilio diſputatio.

Pro Græcis contra Latinos Beſſarion.

Julianus Cardinalis pro Latinis contra Græcos.

204 DICO: *licitè factum eſt Symbolo additamentum FILIOQUE*. Aliqua, nec ea prolixitate recenſeam, quæ Orientalibus a noſtris objecta fuere. Ideo non licèt Symbolo aliquid addere, quia in tertio Concilio, ſcilicet Epheſino: *Decrevit Sancta Synodus alteram Fidem nemini licere proferre, aut ſcribere, aut exponere præter eam, quæ definita fuit a Sanctis Patribus apud Nicænam Urbem in Spiritu Sancto congregatis. Eos autem, qui fuerint auſi alienam fidem componere, ſive porrigere, aut proferre his, qui volunt ad veritatis cognitionem converti ex gentibus, vel ex Judæis, vel etiam ex qualibet hæreſi, iſtos, ſiquidem Epiſcopi fuerint, aut Clerici, alienos Epiſcopos quidem ab Epiſcopatu, Clericos verò a Clericatu, ſi verò Laici fuerint, anathematizatos*: ſed hoc non obſtat: ergo. *Minor demonſtratur*. Vel hoc Decretum prohibet novam Fidem componere novitate contrariæ doctrinæ, vel novitate verborum. Si primum. Ergo veritatem licèt addere, nec ibi prohibetur. Si ſecundum: ergo omnes Sancti Patres ſunt ſub anathemate; quia diverſis verbis, veritati utcunque conſonis, fidem Symboli docuerunt, & profeſſi ſunt; quandoquidem ibi æquè prohibemur, & componere novam formam Fidei, ac docere. Quamvis enim in dicto Decreto cautum ſit ſub anathemate aliam Fidem ſcribere; nihilominus Patres Synodi Chalcedonenſis loco verbi in Nicæno poſiti, *natum ex Patre*, contra hæreſim Euthyehetis appoſuere *Conſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem*; nec eapropter cenſentur Patres eſſe ſub anathemate.

Decretum Concil. Epheſini de non immutando Symbolo.

Symbolo Nicæno veritatē licet addere.

205 II. Illud Decretum non modò vetat aliam Fidem componere, ſed aliam quoque præter eam, quam Concilium Nicænum edidit, nulla facta mentione Symboli a Concilio Conſtantinopolitano primo compoſiti. Quamobrem ſic urgeo. Vel Patres Epheſini Concilii ſub ſilentio prætererunt Symbolum Conſtantinopolitanum, quia illud conſonum ducerent Symbolo Nicæno, vel quia diſſonum. Si primum: ergo Symbolo licèt aliquid addere ad majorem explicationem eorum, quæ implicitè continentur, cùm Concilium aliquid de facto addiderit. Si ſecundum: ergo a Conſtantinopolitano uſque ad hanc horam tam Græca, quam Latina Eccleſia fuit ſub anathemate; quandoquidem tali Symbolo cum tali explicatione publicè uſa eſt. Probo jam ſupradictum Concilium aliquam addidiſſe explicationem. In Nicæno Symbolo ſecundùm P. *Natalem Alexandrum*

non

non legebatur *Viſibilium omnium, & inviſibilium*, nec illud *Deum verum de Deo vero*: nec *Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem*; ſed reapſe in laudato Symbolo, quod habetur tom. 1. Conciliorum omnium, legere eſt ſupra dicta verba, ſcilicet *viſibilium omnium, & inviſibilium, & Deum verum de Deo vero*. Deſunt utique *Cæli, & Terræ*: *natum ante omnia ſæcula*; *de Spiritu Sancto natum ex Maria Virgine*: *Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem*. Additum eſt Symbolo *Cæli, & Terræ* contra Marcionitas, & Manichæos: *Natum ante omnia ſæcula* contra Photini hæreſim: *de Spiritu Sancto natum ex Maria Virgine* contra Apollinarem: *Crucifixus eſt pro nobis ſub Pontio Pilato* &c. *ſepultus eſt*: *ſedet ad dexteram Patris*: *venturus eſt cum gloria* &c. *cujus Regni non erit finis* contra Milienarios. *Dominum, & vivificantem* &c. contra Macedonium, & alia, quæ vidit laudatus Auctor Sæculo IV. diſert. 37. art. 11. atque id probando ſufficiat, Patres ſecundæ Synodi aliquid addidiſſe ad majorem explicationem eorum, quæ continebantur implicitè. Non eſt igitur vetita omnis mutatio circa Symbolum.

Natalis Alexan. in Hiſt. Eccleſiaſt. Sæculi IX., & X. Diſſert. XVIII. Aſſert. II.

206 Sed contra primam rationem dices: Concilium Chalcedonenſe non compoſuit Symbolum, quod frequentari deberet in Eccleſia, ſed aliam Fidei confeſſionem edidit. Contra ſecundam: Patres Epheſini mentionem non fecere de Symbolo Conſtantinopolitano, ſed de Nicæno ſolùm; quia pro eodem utrumque conſiderabatur. Sed contra; quia Epheſinum Decretum non ſolùm prohibuit aliud Symbolum componere, ſed aliam Fidem ſcribere, & porrigere. Si ergo nihilominus approbatur talis Fidei confeſſio, nec laudati Patres fuerunt ſub anathemate, idem dic de aliis, qui particulam *Filioque* addiderunt. Ad ſecundam inſtantiam reſpondeo. Patres Epheſini Symbolum Nicænum, & Conſtantinopolitanum, quamvis in ſecundo facta fuerit aliqua explicatio, tanquam unum idemque habere; quia erat explicatio conſona doctrinæ traditæ in Symbolo Nicæno; ergo idem dicendum de quacunque additione eidem Symbolo conſentanea.

207 III. PROBATUR. Prohibitio tertii Concilii conſimilibus verbis, & pœnis priùs edita fuit a Concilio Nicæno, ùt apertè conſtat ea epiſtola *Liberii* Papæ ad S. *Athanaſium*, & Epiſcopos Ægyptiorum apud Cabrè, quæ incipit: *Jam a principio tantam accepimus a Beatiſſimo Petro Principe Apoſtolorum*; quam epiſtolam in membranis ſcriptam protulere Patres Florentini. Sed ſtante hac prohibitione Græci admittunt licitè factas plures additiones Symbolo Nicæno; ergo pariter ſtante prohibitione Concilii Epheſini licitè fieri potuit additio *Filioque*.

208 IV. Hæ prohibitiones ſolùm ordinantur ad additamentum falſæ doctrinæ; ergo juſtis de cauſis licitum eſt addere veram doctrinam. *Conſequentia eſt legitima*. Ideo enim non liceret; quia eſſet contra Conciliorum Decreta, ſi ergo Concilia prohibent ſolùm falſi dogmatis appendicem, jam additamentum veri non eſt contra Decreta. *Antec. probatur*. Sextum Concilium eadem ſtatuit, quæ tertium, & quartum, & inſuper inhibet, *ne quam vocem inanem, aut vanam alicujus dictionis inventionem quis introducat ad pervertendum, quæ a ſe determinata ſunt*: quibus verbis diſtrictè vetantur additamenta quævis Fidei contraria, non verò conſona.

Decreta Conciliorum ſolùm prohibēt additam ntū falſæ doctrinæ.

209 Euticheti cum propoſitum fuiſſet, ut in Chriſto, poſt carnem a Verbo ſumptam, naturam divinam crederet abſque confuſione cum humana permanſiſſe; Hæreticus in ſua ſententia pervicax exclamabat, id minimè contineri in Nicæno Symbolo, & tertii Concilii ſancita implorabat, ne ei quicquam adderetur. Quo audito *Euſebius* Dorylenſis Epiſcopus evibrata ipſum voce concuſſit dicens: *Mentitus eſt, nullus eſt Canon, qui hoc præcipiat*: cui Dioſcorus: *Quomodo nullus eſt Canon? Apud nos duo ſunt Codices, & in omnibus legitur, non licere quidquam addi Nicæno Symbolo*. Cùmque huic innixus fundamento contra Flavianum ſententiam tuliſſet, non ſolùm, quia duas naturas in Chriſto profitebatur, ſed quia dicebatur reus violati Decreti Epheſini. Patres Chalcedonenſes, dum hæc legerentur, dixerunt *Anathema Dioſcoro, qui malè judicavit: hac hora damnetur Dioſcorus*. Sed ſi Decretum Epheſinum prohiberet quamcumque additionem Symbolo, Dioſcorus non malè, immo bene judicaſſet. Quis ergo non videt tale Decretum loqui de additione Symbolo contraria, non de conſona, & explicativa?

Euſebius *Dorylenſis Epiſcopus negavit eſſe Decretum prohibēs additionem explicativam Symboli.*

Concilium in Trullo celebratum in primo Canone habet: *Statuimus Fidem a Verbi miniſtris, quippe ipſum fuit oculis viderunt, & a Deo electi ſunt, Apoſtolis traditam, citra ullam innovationem, immutabiliter, ac inviolabiliter eſſe ſervandam. Præterea autem & 318. Sanctorum Patrum divinitus inſpiratorum, qui Nicææ convenerunt* &c. Deinde enumeratis reliquis Conciliis, poſtmodum ſubjungit: *Quod ſi quis prædicta pietatis decreta non tenet, & amplectitur, ſicque opinatur, & prædicat, ſed iis contra adverſari conatur, ſit anathema* &c. Sanè Decretum hoc propalam facit, Canonem tertii Concilii, aliorumque fore de additamento contrarietatis, non explicationis intelligendum.

Concil. Conſtantinopolit. tertium vocatur Trullanum, quia in Palatii Secretario, cui Trulla *nomē erat, celebratum.*

210 V. Juxta Apoſtoli doctrinam corde credimus ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Ergo debemus non ſolùm credere dogmata Fidei; ſed etiam confiteri. Cùm verò ſit Fidei dogma Spiritum Sanctum a Filio procedere, id debemus & credere, & confiteri. Sed id Symbolo addentes, confitemur; ergo licitè facta fuit huiuſmodi additio.

Credere oportet dogma Fidei, & etiā confiteri.

211 DICES; alia pleraque myſteria tenemur omnino confiteri, exempli cauſâ Beatam Virginem eſſe Dei parentem: Chriſti Corpus verè eſſe in Euchariſtia; neque tamen ea fas eſſet adjicere Symbolo. Ergo quantumvis debeamus confiteri proceſſionem Spiritus a Filio; nequaquam tamen ea additio licuit.

RESP. Non omnia eſſe myſteria in Symbolo exprimenda, quando ſit opus aliquâ notabili mutatione: dummodo abſit gravis cauſa: quam tamen dignoſcere, & approbare debet Summus Pontifex, vel Concilium Generale

Digitized by Google

nerale Pontificis auctoritate congregatum. Cæterùm mutatio, de qua agitur, nec fuit notabilis, & ex graviſſima cauſa, conſentiente Pontifice facta eſt, ut tolleretur occaſio errandi.

212 VI. Vel ideo non licuit talis additio, quia doctrina ſit falſa: quod dici non poteſt, cùm ſatis hujus doctrinæ veritas conſtet ex dictis: vel quia facta fuit ſine Græcorum conſenſu. Hoc autem nihil obſtat. *Primò*, quia (ùt in Concilio Florentino dicitur) incertum eſt, adfuerit, nec ne illorum conſenſus; qui tamen præſumitur, cùm pluries coram ipſis diſputatum ſit, pluriesque ad Concilia Generalia, & Provincialia vocati interfuerint. *Secundò*: aut tenent Rom. Pontificem eſſe Paſtorem Eccleſiæ univerſalem, & legitimum Petri Succeſſorem, quod confeſſi ſunt in Florentino, & per tot ſæcula agnoverunt: aut ipſum eſſe volunt primum quidem dignitate Patriarcham, ſed aliis poteſtate æqualem. Si Papa, ùt certum eſt, in materia Fidei errare non poteſt, abſque Græcorum conſenſu potuit hujuſmodi veritatem definire, & Symbolo adnectere. Sin minus, ſaltem ùt Summus Patriarcha, abſque injuria Græcorum, potuit ſuorum Epiſcoporum Concilio definire, & addere Symbolo: ſicuti pluries contigit in Eccleſia Dei per Concilia Provincialia auctoritate longè minora. Hæreſim *Pauli Samoſateni* Concilium Antiochenum: Concilium Milevitanum *Pelagii* hæreſim condemnarunt: nullus ex Latinis unquam, aut Græcis queſtus eſt. Quid plura? Ipſi Græci hæreſim *Macedonii* damnavere, nullo Latinorum præſente, licèt Concilium Romano Pontifice conſentiente, congregatum fuerit, & approbatum. Non enim, ut dicit Auguſtinus *lib. 4. ad Bonifacium c. 12.*, omnis hæreſis eſt talis, ut propter eam debeant vexari omnes Provinciæ. Nos quidem juſtè de Græcis conquerimur; quòd marte ſuo addiderint *ex ſolo Patre* procedere; id enim falſiſſimum eſt, & apud Scripturas inauditum.

Poteſt Pontifex abſque conſenſu Græcorum addere Symbolo, & definire.

Concil. Antiochenum damnavit hæreſim Pauli Samoſateni, & Milevitanum Hæreſim Pelagii.

Græci propria auctoritate addidere Symbolo ex ſolo Patre.

213 Atque hinc ſatis ſuperque liquet additamentum illud non licitum modò fuiſſe, verùm etiam quammaximè neceſſarium. Nam neceſſarium eſt ad ſalutem credere Spiritum Sanctum ab utroque procedere; ergo, orta jam hæreſi talem proceſſionem inficiante, neceſſe fuit tale additamentum. *Antec.* eſt definitum in Lugdunenſi, Florentino, & aliis Conciliis ſuperiùs citatis; & conſtat ex Symbolo *Athanaſii*, in quo poſtquam declaratur Spiritum Sanctum a Patre, & Filio procedere, ſubditur: *Hæc eſt Fides Catholica, quam niſi quiſque integram, inviolatamque ſervaverit, abſque dubio in æternum peribit.* Conſeq. eſt legitima; quia cùm adhibenda ſint remedia ad præcavendos lapſus, opus omnino fuit obvia, & facilis explicatio. Cùm ergo Symbolum ſit omnibus obvium, & hæc veritas intrinſecè pertineat ad articulum de Spiritu Sancto, facilis explicatio debuit apponi. Nec aliter Symbolum Conſtantinopolitanum orta hæreſi Macedonii contra Divinitatem, addidit Symbolo, Spiritum Sanctum eſſe Patri, & Filio æqualem, & ſimul adorandum, & conglorificandum, quod tamen Nicæno deerat.

Concil. Conſtantinopolit. plura addidit Symbolo Nicæno.

GRÆCORUM ARGUMENTA ENODANTUR.

214 OBJICIES 1. ex *Marco Epheſino*. S. Paulus ad Galatas 1. v. 9. habet, *ſi quis vobis evangelizaverit aliud præter id, quòd accepiſtis, anathema ſit.* Similiter S. *Dionyſius* de Divinis nominibus cap. 1. *Univerſaliter non eſt audendum dicere aliquid, nec etiam cogitare de ſuperſubſtantiali occulta Divinitate præter ea, quæ divinitùs nobis ex ſacris elogiis ſunt expreſſa.* Ergo non licèt quidquam Symbolo addere. Hoc argumentum *Epheſius* non protulit in Concilio repugnare *Beſſarione*: haud tamen erubuit poſt Concilium proferre, ut incautos deciperet; quemadmodum habetur in profeſſione Fidei ab ipſo edita.

RESP. *Paulum* nihil opitulari Epheſio, nil aliud prohibentem præter doctrinam Fidei a ſe prædicatæ contrariam. Hinc eſt, ut poſtmodum ipſemet Apoſtolus plura alia docuerit, & ſcripſerit. Immo *Joannes* Evangeliſta poſt evulgatam *Pauli* ſententiam, ſuum edidit Evangelium, in quo plura legimus in *Paulo* minimè deſcripta. Deinde *Paulus*, & *Dionyſius* ſcripſerunt ante primam, & ſecundam Synodum; attamen ſecunda Synodus aliqua addidit primæ; & prima non omnino Symbolum tradidit eo modo, quo antea a Fidelibus recitabatur. Ergone pariter prima, & ſecunda Synodus fuerint ſub anathemate, quod ne Græci quidem admittunt? Præterquamquod *Dionyſius* ſolùm dixit, non eſſe aliquid dicendum, non docendum, non cogitandum, quod ſacra non revelant eloquia. Sed Spiritum ab utroque procedere, ſacra eloquia revelant. Ergo.

215 OBJICIES 2. Tertia Synodus Generalis prohibet omnem mutationem circa Symbolum: ergo —: verba Concilii jam ſuprà retulimus.

RESP. Prohiberi doctrinam contrariam, & falſam, non conſonam, ùt ſatis oſtendimus. Poteſt etiam reſponderi, decretum cadere dumtaxat ſupra particulares Perſonas Clericorum, & Secularium, quorum ſolummodo fit mentio, non autem ſupra Pontificem, & Generalia Concilia. Ratio eſt; quia ideo Patres ſanxere illum Canonem; quia plurimi etiam ex Laicis ſuas ſcribebant formulas Fidei, & Symbola contexebant, ùt advertit *Bellarminus*.

INSTABIS. Prohibetur quæcunque additio; quia cùm in Concilio Chalcedonenſi Act. II. Judices expoſitionem Fidei a Patribus expoſtulaſſent, & quidem expoſitionem conſonam, non jam contrariam Symbolo Nicæno, & Conſtantinopolitano, reſponderunt unanimiter Patres. *Expoſitionem alteram nullus facit; neque tentamus, neque audemus*, & infra: *Iſta omnes dicimus: ſufficiunt, quæ expoſita ſunt, alteram expoſitionem non licet fieri.* Ergo.

Sed contra. Ut enim jam ſupra oſtendimus, Concilium quoque Chalcedonenſe explicavit Symbolum; non eſt ergo vetita quæcunque additio, ſed expoſitio dumtaxat, quæ rationem habeat novi Symboli, quod tentare nemo auſit. Neque negotium faceſſunt ea verba

In Concilio Chalcedonenſi prohibita eſt expoſitio habens rationem novi Symboli.

ba *ſufficiunt , quæ expoſita ſunt* . Nam enim nulla tunc adeſſet additionis , ſeu explicationis neceſſitas , ſufficiebant utique jam expoſita .

216 OBJICIES 3. Non licet , quod eſt contra decreta Pontificum . Sed additamentum Symbolo eſt contra decreta Pontificum . Ergo . *Prob. minor* . LEO III. juſſit recitari Symbolum Conſtantinopolitanum abſque particula *Filioque* ; & ne oblivioni traderetur , voluit duabus argenteis inciſum tabulis Symbolum illud abſque additamento in Baſilica S. Petri collocari , & aſſervari . Præterea JOANNES VIII. in litteris pro reſtituendo *Photio* Concilio Generali ſcriptis , jubet a Symbolo abradi particulam *Filioque* , aſſeritque talem blaſphemiam in poſterum ſe non laturum impune : ergo .

Leo III. vixit circa an. DCCXCV.

RESPONDEO . Pontifex juſſit recitari Symbolum Conſtantinopolitanum , ut oſtenderet a Latinis non contemni , ſicut objiciebant Græci , & pendenti Concilio duxit in ſua puritate aſſervandum , ne ejus memoria excideret venerabilis Symboli ab antiquis Patribus traditi , & ut conſtaret Latinos nequaquam opinari , id eſſe contrarium noſtro , in quo additur particula *Filioque* . Sicuti Conſtantinopolitanum non adverſatur Nicæno , quamvis in eo legatur *Spiritum Sanctum conſubſtantialem Patri , & Filio* ; utrobique enim additamentum eſt dumtaxat per modum majoris explicationis .

Juſſit aſſervari Symbolum Conſtantinopolit.

Altera probatio plura mendacia continet , quàm verba a *Photio* viro nequam conficta . Pro rei intelligentia ſcias *Joannem* Pontificem hujus nominis VIII. , ob Eccleſiæ pacem , Imperatori *Baſilio* annuiſſe , ut *Photius* a cenſuris abſolveretur , eaque propter Concilium congregaretur , cui ſuos miſit Legatos . Ei Concilio pluſquam trecenti Epiſcopi interfuere . Occaſionem arripuit *Photius* venenum jamdiu conceptum in Romanum Pontificem , cæteroſque Patres Dei cauſam tuentes evomendi . Hinc per ſummum ſcelus epiſtolas *Joannis* ſibi , & Imperatori datas corrupit , illiſque addidit : *Joannem* abrogare Synodum VIII. , in qua juſtè fuerat damnatus ; abradere a Symbolo particulam *Filioque* , atque declarare Spiritum Sanctum a Filio non procedere . Coacta poſtmodum Synodo , lectiſque hujuſmodi ſpuriis epiſtolis ; decreta , ſubſcriptiones , atque Concilii acclamationes extorſit . Aſt defecit ſcrutans in ſcrutationibus ſuis . *Photii* namque Concilium ne a ſuis quidem acceptum fuit ; ſiquidem Græci nullam ejus mentionem faciunt ; immo ùt illegitimum in Florentino ſeſſ. 6. rejecerunt . Et reapſe quænam auctoritas nephario illi conciliabulo inſit , cui Apoſtolici Legati minimè præfuerunt ? & idem *Photius* monitorium a *Joanne* per Legatos tranſmiſſum contempſit . Nam Pontifex in eo dumtaxat conſentiebat , ut fas eſſet , infulam Cæſareæ eidem *Photio* deferri ; & in hac parte ſolummodo diſpenſabat decretis legitimæ octavæ Synodi . Dei numine perfectum eſt , ut utraque Papæ epiſtola ſcilicet 199. , & 201. integra aſſervetur in Vaticano , quibus litteris ejus Patriarchæ nequitia coarguitur . Etenim Pontifex per eas litteras manifeſtè admonet , & diſtrictè præcipit , ne cætera octavæ Synodi acta reſcindantur , ſed integra , & illibata permaneant . Et in epiſtola 251. ad *Baſilium* fatetur ea tantùm approbare , quæ circa *Photii* electionem peracta fuere : ſi quid aliud per ſuos Legatos factum fuerit , non admittere. Cognitam poſtremò Photianam fraudem damnavit , teſte epiſtola *Formoſi* Papæ ad *Hylanum*, ubi poſt recitatas aliorum Pontificum , & Conciliorum ſententias in *Photium* damnatio quoque ſubnectitur *Joannis* VIII.

Photii fraudes.

Epiſtola Joannis extant in Vaticano , quis arguitur dolus Photii.

217 OBJICIES 4. Non minùs ſunt neceſſaria ad ſalutem myſterium Euchariſtiæ , adoratio Imaginum , quòd Beata Virgo ſit Deipara &c. , quàm Spiritus Sancti proceſſio a Filio . Sed ea non licèt addere propter reverentiam Symboli . Ergo .

RESP. *negando min.* Falſum eſt non licere prædictas veritates Symbolo adjungere ; quandocunque Univerſali Eccleſiæ id expediret ; ſicut expedit in noſtro caſu ; ubi ex eodem Symbolo abſque tali adjunctione , occaſionem erroris capiebant adverſarii negantes proceſſionem a Filio ; quòd in Symbolo expreſsè non haberetur . Cæteroquì , ùt ſupra animadvertimus, facilis erat additio, quin notabiliter variaretur Symbolum . Quemadmodum verò Symboli Apoſtolici veneratio nequiquam imminuta eſt , licèt eidem de novo acceſſerint ea verba propter Manichæos *viſibilium omnium , & inviſibilium* , & propter Arianos *conſubſtantialem Patri* , neque Nicæno quicquam pretii abſtulit additamentum ſecundæ Synodi : ita dicendum eſt idem de Conſtantinopolitano , cui advenit particula *Filioque* .

Exigente neceſſitate poteſt Symbolum augere .

§. PRIMUS.

COROLLARIUM I.

QUANDONAM SYMBOLO FACTUM FUIT ADDITAMENTUM .

218 QUonam tempore , quonam auctore Symbolum Nicænum eà particulà FILIOQUE auctum fuerit , diſputant Doctores ; quorum aliqui id factum opinantur fuiſſe in Concilio Bizantino ſub *Damaſo* Papa An. 381. : alii in Lugdunenſi ſecundo ſub *Gregorio* X. An. 1274. , dum Græci unà , Latinique Symbolum cum ea appendice , ritu quàmſolemniſſimo cecinerunt . Nonnulli in Concilio Nicæno ſecondo An. 789. ſub *Adriano* I. . Plures demum autumant *Damaſum* non quidem in Generali , ſed in Romano peculiari Concilio ejus particulæ Symbolo adjectæ fuiſſe auctorem : quæ opinio faciliùs fidem capit .

Quandonam, & a quo addita ſit particula Filioque non ſatis liquet .

219 PROBATUR PRIMO *Græcorum auctoritate* . Andreas Ariſtenus Patriarchalis Conſtantinopolitanæ Diaconus apud *Joſephum Methonenſem* in reſponſis ad *Marcum Epheſium* : *Joſeph Methonenſis* in diſput. habita cum *Epheſio* in Concilio Florentino reſcripta : *Simon* Conſtantinopolitanus epiſtola ad *Joannem* Nomophilacem : *Leo* Allatius contra Hottingerum : *Genebrardus* de Trinitate , qui ſcripſit fuiſſe apud ſe fragmentum operis *Alexii* Ariſteni

H cele-

celebris auctoris, in quo illud de Concilii Romani decreto, & *Damaſi* Symbolo legebatur. Tot, tantorumque hominum auctoritas magnum adſtruit aſſertæ veritati pondus.

220 DICES. In actis Concilii Romani nec in Hiſtoria Bipartita, neque in epiſtola ad *Paulinum* reperire eſt additamentum hujuſmodi. Ergo perperam *Damaſo* adſcribitur.

Additio non fuit a Damaſo; quia deeſt actis Concilii Romani.

RESPONDEO per hoc minimè infringi veritatem concluſionis. Sufficit in aliquot probatis exemplaribus repertum eſſe ſupradictum additamentum, & Scriptoribus, atque Hiſtoricis innotuiſſe. Potuit enim abradi ab actis Concilii, & litteris ad *Paulinum*; quemadmodum Schiſmatici, & Hæretici ſacras Traditiones, & Eccleſiaſtica monumenta non ſemel corruperunt. Nonne Græci ſecundùm *Natalem Alexandrum* diſſert. 18. Sæculi IX., & X. ſuppreſſerunt in libris *Baſilii* de Spiritu Sancto agentes contra *Eunomium* hæc verba: *ut qui ab eo* (ſupple a Filio) *eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet vobis*? Cur ergo non potuerint ſimilia ſuſpicari de particula *Filioque*? Haud ignorem, evidenter non probari: at neque oppoſita probabilitatem deſtruunt.

221 DICES 2. Plures ex prædictis auctoribus, & ex Latinis aſſerunt *Damaſum* hanc addidiſſe particulam in Conſtantinopolitano Concilio, ſeu in Romano, & Patres Symbolo univerſali Inſeruiſſe. Sed certum eſt in ſecunda Synodo factum non fuiſſe tale additamentum: ergo neque a *Damaſo* factum: *Major conſtat* apud *Joſephum Methonenſem* Epiſcopum in Orat. citata: apud *Joan Gerard.* tom. 1. locorum Commun Controv. de Spiritu Sancto: *Durantum* infra citandum: *Garciam Loayſam* in notis ad 3. Concilium Toletanum. *Minor probatur* 1. In nullo exemplari reperitur Conſtantinopolitanum Symbolum cum tali additione. 2. Quia *Theodoretus* illius Concilii Scriptor non ignoraſſet rem adeo gravem: tam turpiter, & obſtinatè non negaſſet proceſſionem Spiritus Sancti a Filio. 3. Patres Concilii Florentini tale Symbolum allegaſſent contra Græcos. 4. *Leo* III. jubens tranſcribi Symbolum Conſtantinopolitanum in argenteis tabulis non abſtuliſſet additamentum.

RESPONDEO. Propter allegata Scriptorum hujuſmodi teſtimonia, aliqui id additamentum referunt ad Patres ſecundæ Synodi. Veruntamen ſententia oppoſita mordicùs eſt tenenda, tum propter ea, quæ proponuntur in argumento, tum propter communem Doctorum ſenſum, tum etiam, quia ſtatim Romæ fuiſſet in uſu, quod eſt falſum. Romæ enim Symbolum cum ejuſmodi additamento cani cœptum eſt tempore *Benedicti* VIII. ad petitionem Henrici Imperatoris, ùt infra n. 226. Nec inde ſequitur a *Damaſo* factum non fuiſſe; nam licèt videantur aliqui ex ſupradictis auctoribus diſcrepare circa Concilium, in quo fuit factum: tamen conciliantur in eo, quòd *Damaſus* formulam, & inſtructionem Fidei Patribus tranſmiſerit, ne errarent in Fide. Veruntamen, quia nondum oborta fuerat hæreſis, optimum duxit, nihil explicitè ſuperaddi. Jam enim notum

Symbolum cū additione Romæ cantari cœpit ſub Benedicto VIII. inſtante Henrico imperatore.

ſatis, compertumque erat veritatem catholicam implicitè contineri hoc ipſo, quòd diceretur ex Patre procedere contra Eunomianos aſſerentes procedere ex ſolo Filio. Quare Patres doctrinam *Damaſi* acceptaverunt; tametſi particulam Symbolo non addiderint.

222 PROBATUR SECUNDO *Latinorum auctoritate*. Apud *Garciam Loayſam* in notis ad Concilium 3. Toletanum: apud *Durandum* de ritibus Eccleſiæ Catholicœ lib. 2. cap. 24.: & aliis ommiſſis, in ſcriptis S. *Hieronymi* tom. 9. reperitur Symbolum *Damaſi* cum additamento. Ergo.

Probatur Latinorum auctoritate.

223 DICES. Illud Symbolum, de quo in Hieronymianis operibus, eſt ſuppoſititium; nam *Marius Victorius*, quæ in illo tomo deſcripſit, majori ex parte ſunt incerti auctoris: & *Bellarminus* de Scriptoribus Eccleſiaſticis, affirmat ex *Damaſo* ſolùm paucas epiſtolas remanſiſſe.

Sed prima ratio, ſi quid probat, ſolùm evincit opera illa non eſſe *Hieronymi*, non autem Symbolum non fuiſſe *Damaſi*. Eorum operum antiquus auctor, & boni nominis (non enim conſtat oppoſitum) potuit *Damaſi* Symbolum ex aliquo legitimo Codice tranſcriptum inſerere. Nec ratio ſecunda ſatis ſubſiſtit. Præter epiſtolas a *Bellarmino* citatas plurima extant carmina. Neque ea ratione quicquam concluditur. Quod enim non extent, haudquaquam probat, non extitiſſe. Vel S *Hieronymus*, vel quiſquis alius fuerit auctor ejus operis, potuit ex aliquo exemplari Symbolum illud ſumpſiſſe.

Marius fortè inſeruit Symbolum ab aliquo legitimo Codice tranſcriptum.

224 Probatur 3. ex Conciliis Hiſpanis. Plurima Toletana a primo ſcilicet, uſque ad decimum tertium expreſsè in formulis Fidei, vel in Symbolo habent *ex Patre, Filioque procedit*. Hiſce formulis Judæos, Gothos, Viſighotus, Arianos, aliaſque barbaras nationes Hiſpaniam occupantes accepere in communionem Fidelium, neque alia Fidei confeſſione recipiendos ſanxére. Notandum tamen pro rei veritate, eam Symbolo appendicem factam eſſe in tertia, vel, ùt alii ſentiunt, in octava Synodo.

Plura Concilia Toletana habent vel in Symbolo, vel in Fidei confeſſione additionem.

His poſitis ſic arguo: Doctrinam hanc a Summo Pontifice Hiſpani accepere. Sed non ab alio Pontifice, quàm *Damaſo*; ergo *Damaſus* fuit illius auctor additionis. *Probatur major* 1. *Andreas Rhodienſis* Epiſcopus act. 7. Concilii Florentini Occidentalium nomine aſſeruit a Romana Eccleſia additionem factam. 2. In eodem Concilio ſtatutum eſt id ad Romanum Pontificem ſpectare ob ſummam ejus auctoritatem. Et ſanè vel ipſe Pontifex, vel Generale Concilium poteſt Symbolo per Œcumenicum Concilium compoſito aliquid addere. 3. Hiſpani ſemper, & ea præcipuè tempeſtate Romanæ Sedi addictiſſimi, regulas Fidei, ritus, ceremonias, modos celebrandi, ac recitandi Divina Officia ab Apoſtolica Sede venerabundi acceperunt: Legatos ſæpè ſæpiùs Romam mittere convenerunt ad oracula Pontificum capeſſenda in his, quæ ad divinam rem ſpectant. Id ipſum patet legenti eorundem Concilia Toletana, & Bracharenſe primum, ac tertium: quod ipſum liquet ex litteris *Innocentii* I. ad Decentium, & *Gregorii* VII. ad Reges Hiſpa-

Factum ex conſenſu Pontificis.

Concilium Bracharenſe I. & III.

Epiſtola Gregorii VII. ad Reges Alphonſum, & Sancium.

Hiſpanos *Alphonſum*, & *Sancium*. Ægrè dixerim inconſulta Romana Sede auſos eſſe in re tam gravi aliquid innovare. Quòd autem ab *Damaſo* ea fluxerit doctrina, palam fit ex eo, quòd ante illum Pontificem talis formula nuſquam reperitur. *Damaſum* præterea in Concilio Romano eam tradidiſſe habetur etiam in *Creſconio* Collectore Conciliorum.

Creſconius Collector Conciliorum afferit Damaſum auctorem.

Spiritus Sanctus non eſt Patris tantummodo, aut Filii tantummodo Spiritus: ſcriptum eſt enim 1. Joan. 2. Si quis dilexerit mundum, non eſt Spiritus Patris in illo: & Rom. 8. Qui autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus. Nominato itaque Patre, & Filio intelligitur Spiritus Sanctus, de quo Filius in Evangelio dicit Joan. 15. Qui Spiritus Sanctus a Patre procedit, & de meo accipiet, annunciabit vobis. Hæc in Concilio Romano ſub *Damaſo* apud laudatum Collectorem perhibentur.

225 DICES. *Leo* primus eam Hiſpanis formulam tradidit in epiſtola ad *Turibium* pro convocandis Concilio Toletano, & Celenſi: quod tertium fuit, ſeu (apud alios) primum ex tribus coaleſcens. Ergo ex facto Hiſpanorum non probatur auctor *Damaſus*. Sed *nego ant.* Damaſus *Leonem* præceſſit, qui ùt vidimus in ſuo Concilio Romano, de hac formula rem habuit. Non igitur fuit *Leo* primus auctor; quem tamen poſtea ſcimus ad *Turibium* miſiſſe formulam cum additione.

226 Quarta probatio deſumitur ab excluſione aliarum opinionum: exceptâ eorum ſententiâ, qui rem trahunt ad ſecundum Generale Concilium. Triphariam dirimuntur Doctores: alii initium rei deducunt a Concilio Francofordienſi ſub Carolo Magno: alii a *Nicolao* I.: alii a ſeptima Synodo. Sed jamdudum antea invenitur in Concilio Toletano VIII. ne dum in formulis Fidei, ipſo etiam in Symbolo. Ergo ad priorem quemquam auctorem eſt referenda. Sic tamen diſſidium facilè componas, ſi dixeris *Damaſum* rem primò ſtatuiſſe, ac tradidiſſe Hiſpanis, aliiſque non præceptivè, ſed permiſſivè: ebullientibus poſtmodum erroribus cœpiſſe in Eccleſiis frequentari, & tandem invaluiſſe ſub præcepto. Quamvis tamen apud Eccleſias ferè omnes eſſet in uſo; Romana omnium poſtrema fuit, quæ Symbolum Conſtantinopolitanum cum additione adhibuit ſub *Benedicto* VIII., ad preces *Henrici* Imperatoris, ne videretur reſpuere dogmata, quæ aliæ Eccleſiæ Symboli recitatione profitebantur. Ita *Berno Augienſis* lib. de rebus ad Miſſam ſpectantibus. *Cùm Romanorum Presbyteri*, ſic ait cap. 2., *ab Henrico Imperatore interrogarentur, cur poſt Evangelium, ut in aliis Eccleſiis fiebat, Symbolum non canerent; me aſſiſtente audivi eos ejuſmodi reſponſum reddere, videlicet, quòd Romana Eccleſia non fuiſſet aliquando ullo Hæreſeos face infecta, ſed ſecundùm Sancti Petri doctrinam in ſoliditate Catholica Fidei permaneret inconcuſſa; & ideo magis ipſis neceſſarium eſſe illud Symbolum ſæpius cantando frequentare, qui aliquando hæreſi potuerunt maculari; ut Imperator non antea deſiit, quàm omnium conſenſu id Domino Benedicto Apoſtolico perſuaſit, ut ad publicam Miſſam illud decantarent.* Illud ſcilicet Symbolum, quod alibi in Eccleſiis canebatur. Cùm autem jam fuiſſet addita particula *Filioque*; ſequitur ex laudato auctore, Symbolum Conſtantinopolitanum cum additione Romæ cantari cœptum eſſe ſub *Benedicto*.

Trес in hac materia opiniones.

Conciliari poſſunt ſic.

Eccleſia Romana ultimo fuit in uſu talis additionis.

Cæterùm Romana Eccleſia, quanquam in Symbolo, quo utebatur, articulus iſte expreſsè non contineretur, ſemper tenuit Spiritum Sanctum a Patre, & Filio procedere, ſicut Spiritum Sanctum eſſe Deum utrique æqualem. Antiquitatis ſiquidem tenaciſſima, & erga Apoſtolorum doctrinam, & verba obſervantiſſima Apoſtolorum Symbolo utebatur, addens inſuper (ſicut Imperatori *Henrico* reſponderunt Romani Presbyteri) ab aliis alia Symbola frequentanda, quæ ab Hæreſibus maculata fuerunt, & non ab ipſa, quæ nunquam in Fide paſſa eſt detrimentum.

227 INSTABIS. Si a *Damaſo* in laudato Concilio Romano facta fuiſſet additio, *Theodoretus* in Eccleſiaſtica Hiſtoria, Synodicam *Damaſi* referens, talis additionis meminiſſet. Sed non meminit; ergo malè ab *Damaſo* initium rei deducitur. At nil mirum, quòd *Theodoretus* illam additionem omiſerit; cùm enim acerrimè negaret proceſſionem Spiritus Sancti a Filio, ſe ipſum condemnaſſet, referendo talem additionem factam a Pontifice. Ne igitur ſuo ſe gladio feriret, illam omiſit. Deinde, ùt ſupra commonſtratum eſt, plures alii additionis ejus a *Damaſo* factæ meminerunt.

Quare Theodoretus non meminit additionis.

228 INSTABIS 2. Si talis additio a *Damaſo* facta fuiſſet, *Leo* III. conſultus a Legatis *Caroli Magni* Imperatoris anno 809. illam additionem non improbaſſet.

RESPONDEO ex *Pagi* an. 809. n. VII. Pontifex non abſolutè reprobavit additionem hanc, ſed moleſtè illam ferebat. *Finis diſputationis*, verba laudati auctoris, *hic fuit. Symbolum cum additamento FILIOQUE, quod ei Romana Eccleſia nondum inſeruerat, a Francis decantari moleſtè ferebat Leo; tamen id deinceps fieri non prohibuit abſolutè, ſed rogavit hanc in Palatio, ſive in Regia Capella conſuetudinem intermitti, ratus fore, ut morem Palatii libenter omnis ſequeretur Francia.* Ratio eſt; quia ſicut Pontifex antiquitatis tenaciſſimus, & ne Græcos alienaret, voluit tranſcribi Symbolum abſque additione: ita & eâdem causâ aliqualiter repugnaverit circa additionem recitandam a Francia in Symbolo; quamvis illam permiſerit.

Pontifex non abſolutè reprobavit talem additionem.

DICES. Supradicta non ſubſiſtunt; nam Pontifex Legatis adducentibus conſuetudinem canendi Symbolum cum illa additione, talem additionem vocavit illicitam: *tamen illicita cantandi conſuetudo ſine cujuſque Fidei læſione tollatur*. Si permiſiſſet, porrò non dixiſſet illicitam.

RESPONDEO. Illam dixit illicitam, non quia illicitè factam; ſed quia recedebant Franci a conſuetudine Eccleſiæ Romanæ. Etenim ipſa non erat in uſu, ut in Symbolo caneretur: quod paulò antè explicuit Pontifex per ea verba; *quia in noſtra Sancta Eccleſia non cantatur*, apud *Baronium* ann. 809. n. LXXVI. En quomodo dicebatur illicita illa conſuetudo?

229 Reſtat unum, ut expendamus, an in ſeptima Synodo nempe in Nicæno ſecundo con-

An fortè ea additio facta in ſeptima Synodo ?

contigerit hæc additio. Communiter affirmant Doctores, ſed difficulter probant. Non enim aliter probatur, niſi quia in Florentino ſeſſ. 5. Latini Codicem protulerunt vetuſtiſſimum, ubi definitum a Nicæno Concilio legebatur, Spiritum Sanctum a Filio procedere. Ejus Codicis meminere *Julianus* Cardinalis, *Andreas Rhodienſis*, *Leo Allatius*, *Martinus Polonus* in Chronico. At Græci negantes eum Codicem inter legitimos haberi, ad fabulas rejiciebant, Latinoſque falſimonii auctores criminabantur. Aliqui ex noſtris dubitabundi ajunt in Symbolo Nicæno minimè reperiri; quamvis ea additio lecta ſit in epiſtola *Tharaſii*. Sed hæc diſtinctio eſt evanida; nam Patres Florentini Nicænam definitionem afferebant, ut quoquam Græcos certo monumento impugnarent. Ex epiſtola *Tharaſii* nil eruitur certi; in ea quippe non adhibetur particula *ex*, ſed particula *per*: quod licèt idem ſignificet, a Græcis tamen non admittebatur; ac propterea illius epiſtolæ doctrina Latinis non favebat, immo potiùs erat noxia. Verebantur enim, ne ſi particulam *per* admitterent, ſub ea fraus lateret, quaſi verò Spiritus Sanctus per canalem, & inſtrumentum procederet. Quomodo illa igitur epiſtola ſtabilire poterat dogma proceſſionis Spiritus Sancti a Filio? Deinde ſeſs. 5. Florentini Patres aſſerunt in profeſſione Fidei, & definitione ſeptimæ Synodi doctrinam proceſſionis reperiri non in epiſtola *Tharaſii*. Quare vel dicendum cum Græcis Nicænum circa hoc nihil ſtatuiſſe, vel Codicem illum propriam Nicænorum Patrum mentem continere: quod probabilius videtur. Non enim credibile eſt Patres in Florentino afferre voluiſſe vel dubium aliquid, vel falſum in noſtræ veritatis oſtenſionem.

Photius approbat ſeptimam Synodũ fraudolenter.

230 DICES. Si Nicænum proceſſionem Spiritus Sancti a Filio definivit; quomodo igitur *Photius* ſeptimam Synodum approbat?

RESPONDETUR: eodem modo approbavit ſeptimam Synodum, quo in Pſeudoſynodo octava Romani Pontificis doctrinam protulit, textibus videlicet per ſummam fraudem corruptis.

Damaſcenus vixit ante VII. Synodum.

231 DICES 2. Quomodo ergo potuit *Joannes Damaſcenus* lib. primo de Fide cap. 11. negare proceſſionem a Filio, ſi tempore Nicænæ Synodi inter vivos agebat? RESP. 1. Proceſſio a Filio ſaltem clarè non negatur a *Damaſceno*. 2. Incertum eſt, an tempore Concilii viveret; floruit ſiquidem ſub *Leone* III., ùt conſtat orat. 2. de cultu Imaginum; ſeptima autem Synodus celebrata fuit poſt 48. annos. 3. Libros de Fide ſcripſit ante Nicænum: quod colligitur ex act. 6. ejuſdem ſeptimæ Synodi, & in ejus ſcriptis non habetur citatio, niſi uſque ad ſextam Synodum.

§. SECUNDUS.

COROLLARIUM II.

VINDICATUR SYMBOLUM ATHANASII.

232 V*alentinus Gentilis* Neapolitanus, *Michael Servetus* Hiſpanus Trinitariorum duces negant Symbolum, quod *Athanaſii* vocamus, quodque toties in his Controverſiis citatum eſt, cujus ex doctrina tot errores contra Trinitatem, & Incarnationem exortos condemnaverunt Concilia. Objiciuntur itaque plura ad infringendam ejus Symboli auctoritatem, quibus occurrere lubet hoc loco, ſtatuens pro coronide theſium contra primum Græcorum errorem, & neotericos etiam pleroſque, id eſſe genuinum opus S. *Athanaſii*.

213 Atque in primis omitto auctoritatem Eccleſiæ, quæ ſemper tale Symbolum *Athanaſio* attribuit, nec ſine gravi fundamento hactenos conſtantiſſimè retinuiſſet, & approbaſſet. Satis ſit auctoritas Decreti, ſive Concilii Florentini, ſive *Eugenii* IV., in quo traditur inſtructio pro Armenis, etiam ab Orientalibus approbata, in qua ſexto loco traditur hoc Symbolum tanquam Athanaſii: *Sextu compendioſam Fidei regulam per Beatiſſimum Athanaſium editam, ipſi prabemus Oratoribus, cujus tenor talis eſt: Quicunque vult ſalvus eſſe* &c. Et nota verbis æquè abſolutis dici *Athanaſii* Symbolum, ſicut antea dixerat Symbolum Conſtantinopolitanum. Porrò auſi neutiquam fuiſſent Patres, ſive Pontifex tam aſſeveranter illud *Athanaſio* tribuere, niſi ſolidiſſimè conſtitiſſet de ipſius auctore; & eò maximè, quòd *Athanaſii* nomine, mens erat confirmare antiquitatem, ac venerationem myſteriorum Fidei, quæ ibi continentur, & a Græcis ſchiſmaticis, Armenis, & Jacobitis impetita fuerant, & controverſa. Contendebatur laudatà auctoris Græci doctrinà, animos demulcere, ac conciliare: quem ad finem parùm conduceret traditio Symboli auctoris maximè Latini.

Decretum Eugenii IV. pro Symbolo Athanaſii.

234 Accedit auctoritas Concilii Auguſtodunenſis in Gallia coacti ſub annum 670.: ubi præſcribitur ab Epiſcopo damnandum eſſe Presbyterum, Diaconum &c., qui *Symbolum, quod Sancto inſpirante Spiritu Apoſtoli tradiderunt, & fidem S. Athanaſii Præſulis irreprehenſibiliter non recenſuerit*. Fides autem *Athanaſii* profectò nequit eſſe alia, quàm quæ expreſſa eſt in Symbolo.

Concil. Auguſtodunenſe anno 670.

235 Item auctoritas Concilii Toletani IV. anno 633. in expoſitione Fidei, ubi propoſitiones aliquot ab hoc Symbolo decerptæ ſatis apparent.

236 Itidem auctoritas Apocryſiariorum *Gregorii* IX., qui Conſtantinopolim, ut Spiritus Sancti ab utroque proceſſionem ſtabilirent, acceſsére. Hi namque eundem articulum probaturi, adduxerunt *Athanaſii* Symbolum, inſtar validiſſimi argumenti. Quonam modo Symbolum, ùt *Athanaſii*, allegaſſent, ſi incertus apud eos fuiſſet auctor? Nonne potuiſſent Adverſarii in Græcorum Patrum lectione apprimè verſati, allegata rejicere

Apocryſiarii, ſeu Legati Gregorii IX. pro Symbolo Athanaſii.

tanquam

tanquam commentitia? Neque ego facilè exiſtimem fuiſſe futurum, ut viri doctiſſimi, qui tum eò miſſi ſunt, *Rodulphus* ſcilicet, & *Aymus* Minoritæ, *Petrus*, & *Hugo* Dominicani, coram Græcis eruditiſſimis nomen Athanaſii adducerent; niſi eundem certò ſciviſſent auctorem Symboli.

Schiſmatici admittunt Symbolum, ſed dicunt in ebrietate compoſitum.

237 Additur etiam auctoritas Græcorum Schiſmaticorum, qui ultro fatentur laudatum Symbolum, Athanaſii marte fuiſſe compactum, ſed ipſo auctore temulento, & in ebrietate demerſo. Quam ob blaſphemiam *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, vulgò *Scholarius* lib. defenſ. quinque Capitulorum Concilii Florentini in defenſione primi ſect. 6., quæ eſt de proceſſione Spiritus Sancti, poſtquam citavit Athanaſii Symbolum, exclamat: *O tuam patientiam Chriſte Rex! Quomodo blaſphemantium ora non comburuntur! Athanaſium dicere non verentur ebrium fuiſſe, & vino oppletum, quando hæc ſcripſit: verè erat plenus ſpiritualis poculi ſapientia, & gratia ex Spiritus Sancti fonte ſcaturientis, non ut hi miſerabiles dicunt.*

238 *Genebrardus* lib. 3. de Trinit. Symbolum hoc ab Athanaſio elucubratum, & proceſſionem Spiritus Sancti ab utroque evincit, allegans *Belbetium* Pariſienſem virum Theologum, qui librum edidit de Symbolis, & ſecundo loco innectit Symbolum Athanaſianum. Narrat *Lazaro Bauſſia* Franciſci I. Galliarum Regi apud Venetos Legato delatum fuiſſe libellum, quem eleganter ſcripſerat *Nicolaus Suphianus* vir doctiſſimus; quo in libello Spiritus Sancti proceſſionem ex Athanaſiano Symbolo, quod ejuſdem eſſe affirmat, oſtendit.

Ex manuſcriptis roboratur traditio.

239 Traditioni robur accedit ex pervetuſta manu exaratis Codicibus, qui ſub Athanaſii nomine exhibent idem Symbolum: uti Codex Bibliothecæ Vaticanæ, Codex Sfortianæ græcè ſcriptus, & a *Voſſio Ortodoxo* interprete latinitati donatus. Codex Germanenſis Cœnobii Lutetiæ Pariſiorum. Codex iſte agens de Synodis refert hoc Symbolum eſſe Athanaſii, & ab eo compoſitum, cùm Treviris exularet. Hoc idem aſſerit *Nauclerus* nona ætate ſuæ Cronologiæ.

240 *Gulielmus Durandus* lib. 5. cap. 5. de Divinis Officiis ait, *ex primaria Eccleſiæ conſtitutum fieri, ut ad primum Symbolum Athanaſianum aliquando cantetur, nempe Dominicis, aliquando minime, hoc eſt reliquis diebus.*

Oſtenditur veritas ex Nazianzeno

241 Probatur aſſerta veritas ex *Gregorii Nazianzeni* teſtimonio, qui orat. 21., quæ eſt de laudibus ipſius Athanaſii, fatetur Sanctum Antiſtitem edidiſſe Fidei confeſſionem, quam Oriens, & Occidens venerantur. *Imperatori*, ſcilicet Joviniano, *donum verè regium, & magnificum obtuliſſe, ſcriptam nimirum Fidei confeſſionem.* Hæc confeſſio non eſt epiſtola Synodica, quam eidem Imperatori tranſmiſit; ſcripta enim erat nomine Epiſcoporum Ægypti, Thebaidos, ac Lybiarum, & propterea non eſt propria ipſius Athanaſii, ſed plurium Epiſcoporum. Multò minus Fides ibi recitata; ſiquidem eſt Symbolum idem Nicænum, quod nullo modo dici poteſt Athanaſii.

Quòd autem *Nazianzenus* loquatur de Symbolo Athanaſii, liquidò conſtat ex *Demetrio Cydon* Conſtantinopolitano lib. de proceſſione Spiritus Sancti cap. 6. *Athanaſius in confeſſione Fidei ad Julium Papam, cujus etiam Gregorius Theologus in encomiaſtica oratione mentionem facit, inquiens. Audet fiducia accepta veritatem in ſcriptis fateri unam trium eſſe ſubſtantiam, ait, Dominus noſter Jeſus Chriſtus Dei Filius, Deus, & homo eſt; Deus eſt ex ſubſtantia Patris ante ſecula genitus, & homo eſt ex ſubſtantia Matris in ſeculo natus.*

Idem aſſerit *Genebrardus* Theologus Pariſienſis vir probatæ eruditionis. Ejuſdem ſententiæ eſt *Jacobus Billius* Abbas S. Michaelis, vir linguarum, & Sanctorum Patrum lectione egregius.

Auctoritas Athanaſii apud Auguſtinum.

242 In *Auguſtino* verſati varias animadvertunt propoſitiones ex hoc Symbolo. Prima habetur lib. 5. de Trinitate cap. 8. *Itaque Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus Sanctus; & tamen non tres Omnipotentes, ſed unus Omnipotens.* Secunda in Enchiridion cap. 36. *Quemadmodum quilibet homo eſt una Perſona, veluti anima rationalis, & caro: ita & Chriſtus eſt una Perſona, Deus, & homo*: & alibi.

243 Probatur ultimò ex D. *Thoma* 2. 2. p. 1. art. 10. ad 3. *Athanaſius non compoſuit manifeſtationem Fidei per modum Symboli, ſed per modum cujuſdam doctrinæ. Sed quia integram Fidei veritatem ejus doctrina breviter continebat, auctoritate Summi Pontificis eſt recepta, ut quaſi Fidei regula habeatur*: & alibi.

244 OBJICIES 1. Diſcrepant Auctores, qui Symbolum Athanaſio adjudicant, quonam loco, quove fuerit tempore editum. Siquidem nonnulli dictitant in puteo Trevirenſi poſitum; ſed fabulæ proximius eſt, quàm hiſtoriæ, ibi in puteo exulem latitaſſet; eò enim non tam in exilium miſſus, quam in locum refugii fuerat Athanaſius, propter Arianorum furorem; ibique perbenignè a *Maximino* illius Urbis Epiſcopo exceptus eſt. Aliis ſtat ſententia, Romæ dum apud *Julium* accuſaretur, compoſuiſſe, & obtuliſſe eam propriæ manifeſtationem Fidei. Sed hæc quoque opinio non arridet; quoniam Sanctus Epiſcopus non Fidei crimine fuit accerſitus, immò calumniatores communionem in Fide, ſimulantes enormia Athanaſio flagitia apud Papam affinxere.

Argumentum hoc, cui multum fidit *Natalis Alexander*, ſolvo ex ejuſdem doctrina *diſſert. XI. ſeculi primi*, ubi Symbolum tutatur Apoſtolorum ab ipſis fuiſſe compoſitum, ſibimet quartum obtrudit Hæreticorum argumentum, ſcilicet diſſenſionem inter Auctores Catholicos de tempore, quo Symbolum fuerit ab Apoſtolis editum: mox refellit objectam inaniſſimam rationem ſic. *Quid refert ad rei veritatem, quo tempore facta ſit? Retorqueatur argumentum contra Hæreticos; ipſi enim non conveniunt de tempore, quo ab Eccleſia Romana editum eſt, ut ipſi contendunt. Alii enim quarto ſeculo: alii quinto conditum volunt: alii ab iis ipſis, qui Canones Apoſtolorum conſcripſere.* Haud aliter idem telum retudit contra negantes Athanaſianum Symbolum; inter quos agitatur ejus concinnator. Alii rem dant *Euſebio* Vercellenſi, plerique *Anaſtaſio Sinaitæ*: nonnulli *Gallo* cuidam anonymo

Adverſarii non conveniunt de auctore Symboli.

nymo ætate *Pipini*, vel *Caroli* proceſſio Spiritus Sancti in ſummam diſputationem venit. Non deſunt, qui *Vigilio Japſenſi* in Africa Epiſcopo tribuant cum Quenelio *diſſert.* 14. *in opera Leonis*; ea ducti ratione, quòd alios item libros ediderit ſub nomine antiquorum Patrum, & ſignaret *Athanaſii*, ut apud Hæreticos doctrinæ auctoritatem conciliaret. Veruntamen hæc conjectura facilè diſflatur. Vir emunctæ naris, & veritatis zelator ab omni mendacio abſtinet. Neque hoc erat opportunum firmandæ, ſed potiùs infringendæ veritati; hæreticis enim perfacilè erat mendacium detegere circa auctorem, & doctrinam rejicere, ſicut in Hetruria paucis ab hinc annis evenit. Oblatus cuidam Magnati Lutherano fuit liber contra Lutheri errores: is cùm pauca delibaſſet, aliquid falſum deprehendit in materia facti, rejectoque libro, credere, inquit, minimè poſſum vera proferri circa doctrinam, ſi mentitur circa facta. Sive ergo Treviris, ſive Romæ, ſive alibi editum fuerit Symbolum, nullo modo infirmatur opinio de Athanaſiano Symbolo. Treviris ſcribere potuit, aut deliteſcens, aut honorificè habitus, aut contemptus. Potuit Romæ, non ut depelleret hæreſis crimen, ſed ut inſtructionem fortè conderet pro ſua Diœceſi, & Ægyptiis Monachis.

245 OBJIC. 2. Neque Patres Concilii Chalcedonenſis, neque S. *Leo* allegat illud Symbolum; licèt in eo contineatur clara impugnatio hæreſis Eutichianæ de una in Chriſto natura.

RESPONDEO ex doctrina *Natalis Alexandri* contra eundem. Tuetur ipſe uti legitimos *Dionyſii* libros de divinis nominibus. Quibuſdam enim negantibus eos libros nuſquam citari a Patribus primorum quatuor ſeculorum, quando optimus fuiſſet uſus contra eorum temporum hæreſes, quas *Dionyſius* fortiter evertit, reſpondet *Alexander* non in manus omnium deveniſſe eos Codices, nec ea tempeſtate invaluiſſe morem citandi Patres, ſed Scripturas. Hæc ſunt Natalis verba ſeculo I. diſſert. 22. *Vix ullos in medium proferebant auctores ad ſacrorum dogmatum confirmationem, niſi id Hæreticorum pertinacia ab ipſis extorqueret, immo adverſus Fidei hoſtes ex ſolis divinarum ſcripturarum teſtimoniis certamen inſtruebant.* Deinde egregiè defendit idem Doctor *Alexander* S. PETRUM Romæ fuiſſe, ibique commoratum circiter viginti quinque annos. Objiciunt Sectarii *Lucam* in actis nullam de hoc injeciſſe mentionem; attamen tranſcribere debuiſſet, quando Acta Apoſtolorum enarrat, cùm aliàs adventus S. Petri Romam, ejuſque Epiſcopatus ſint Summi momenti. Præterea *Paulus* ſcribens ad Romanos ipſum ſalutare Petrum debuiſſet, dum alios ſalutet. *Reſpondet Natalis* argumentum eſſe negativum: *Lucam* haud omnia Apoſtolorum Acta ad ſcribendum ſumpſiſſe. Nec aliter in noſtro caſu argumentum negativum quid concludit? Patres Concilii Chalcedonenſis ſilent de Athanaſii Symbolo. Non omnia *Lucas* omnium Acta Apoſtolorum evulgavit. Longè minùs intererat allegare Symbolum Athanaſii, quàm adventum *Petri* Romam innuere; quod èt faciliùs poterat *Lucas*, dum eundem carcere exſolutum ediſſerat. Inſtatur ulterius contra eundem *Natalem*. Sentit ipſe auctorem Symboli fuiſſe *Vigilium* Japſenſem, qui ſub *Athanaſii* nomine, quarto exeunte ſeculo, illud concinnaverit. Eccur igitur ſilentio ante *Gregorium* IX. premitur, cùm tuendæ Sancti Spiritus proceſſioni rantopere profuiſſet? Argumentum idem urget eos fortiùs, qui rem ad *Euſebium* Vercellenſem Athanaſio coævum trahunt. Silentium ergo Patrum nihil negotii faceſſit. Dicendum igitur cum laudato Auctore diſſert. 22. *hæc argumenta, quæ ex Auctorum ſilentio repetuntur, nec niſi negativa probatione conſtant, ad veritatis fidem faciendam infirma vulgo ab eruditis exiſtimari.* Quòd autem nec Patres in Concilio, nec S. *Leo* de tali Symbolo nihil meminerint, plura afferri poſſent in cauſam. *Primò*, quòd etiamſi illa Fidei confeſſio eſſet celebris ſecundùm *Nazianzeni* teſtimonium; potuerint tamen abſcondi exemplaria, & dolo Hæreticorum, & temporum turbulentiſſimorum vitio. Neque miraculo vertas opera peculiaris cujuſquam Doctoris aliquandiu latuiſſe, *Auguſtino* epiſt. 110. de ſe ipſo teſtante, quòd factus Epiſcopus Nicæni Concilii Canones necdum ſciret. *Secundò*. Etiamſi ad manus forent exemplaria, prudenter ſuppreſſa fuerint, ne rixæ moverentur propter ſpeciem Symboli, quod a privato homine componi tunc erat minùs conveniens. *Tertiò*. Alia loca ſuppetebant æquè clara ex *Athanaſio* præter Symbolum. Sic neque Chriſtus, neque Apoſtoli protulere textum Geneſ. cap. 49. verſ. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt*: non quòd prophetia hæc apprimè non probaret contra Judæos, ſed quòd in promptu eſſent argumenta ad intentum ex eadem Scriptura. *Quartò*. In Conciliis mos erat ea loca proferendi, in quibus Patres aliquam interpretabantur Scripturam, cui potiſſimè innitebentur in diſputationibus, ùt ſupra vidimus ex P. Natali Alex. *Quintò*. In Conciliis paſſim reticentur alii Patres, quorum opera ſunt indubitata, immò èt idem *Athanaſius* ſilentio præteritur. Ubinam mentio epiſtolæ contra *Epictetum*, quæ genuina eſt etiam apud Adverſarios, licèt in illa expreſsè rejiciatur Hæreſis Eutichiana de una in Chriſto natura?

Argumentū negativum quanti ſit.

Auguſtinus factus Epiſcopus Canones Nicæni Concilii ignorabat.

246 OBJICIES 3. & eſt inſtantia contra dicta. Si verè opus *Athanaſii* fuiſſet genuinum, & tempore Concilii Chalcedonenſis extitiſſet, quamvis in Concilio nulla facta fuerit mentio, aliquis tamen ex Patribus illius operis meminiſſet. Sed nullus meminit; ergo Patres Concilii illud non protulerunt, quia de facto non extabat.

RESPONDEO. Jam vidimus ex P. *Natali* opera Dionyſii propugnantis ex Auctorum ſilentio nihil concludi. Item didicimus eos etiam, qui ſedulò incubuerunt ad colligendos Scriptores, ſicut *Euſebius*, & *Hieronymus*, non potuiſſe omnium collectionem facere. Neque urget *Hieronymus* in Catalogo de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſilens de hoc opere *Athanaſii*, quandoquidem referat alia, nec referat omnia, ùt ex eodem ibidem patet. Poſtquam enim plura ejus opera memoraſſet, ſubdit,

Hieronymī ſilentium non nocet.

ſubdit, *& multa alia, quæ enumerare longum eſt*. Quamvis autem videatur debuiſſe iſtius Symboli, utpotè egregium foret documentum Fidei: meminiſſe, tamen in hoc imitatus eſt *Lucam*, qui in Apoſtolorum Acta nullam Symboli mentionem intulit, quamvis id eſſet Fidei regula. Præterea ibi S. *Hieronymus* neutiquam recenſet opera *Dionyſii Areopagitæ*; nihiloſeciùs ſi *Morinum* excipias, & *Launojum* ex Catholicis, ferè omnes illa *Dionyſio* adjudicant.

247 OBJICIES 4. Symbolum ſi verè eſſet *Athanaſii*; cùm per id tempus orta vix eſſet Eccleſia, ejus doctrina immatura videretur, & intempeſtiva.

RESPONDEO. Veritas, ùt dixi, non dependet a tempore: Sacra Scriptura antiquior eſt Athanaſiano Symbolo; attamen Athanaſii ibidem doctrina continetur, neque intempeſtivè primis Chriſtianæ Religionis germinibus fuit expoſita.

248 OBJICIES 5. Symbolum illud continet hæreſes poſt Athanaſium damnatas. Ergo ab illo non fuit compoſitum, ſed potiùs ab alio earundem hæreſeum impugnatore. *Ant. oſtenditur* per ea verba. *Ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens*; queis error *Apollinaris* impugnatur aſſerentis Verbum carnem aſſumpſiſſe ſine anima. Item per alia verba: *Non duo tamen, ſed unus eſt Chriſtus*, Neſtorius damnatur adſtruens duas in Chriſto Perſonas humanam, videlicet, & divinam. *Non converſione Divinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum. Unus omnino non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate Perſonæ.* Hæc Eutichem feriunt aſſerentem unius converſionem naturæ in aliam. *Patris, & Filii una eſt Divinitas* &c. *Spiritus Sanctus a Patre, & Filio non factus* &c. Macedonii hæreſim infringunt. Planè hæc omnia videntur ſtudioſè eidem Symbolo inſita poſt Athanaſii deceſſum.

RESPONDEO iterum recurrendo ad *Natalis* doctrinam in ſolutione ſecundi argumenti, quod ſibi objicit ex Hæreticis diſſert. XI. de Symbolo Apoſtolorum. Inquiunt Sectarii ab Apoſtolis minimè conditum illud Symbolum, quodpotè non eſſet neceſſarium, cùm nullæ tunc inſurrexiſſent hæreſes. Cui egregiè reponit aliquos tunc extitiſſe Hæreticos, puta Ebionitas, Simoniacos, & Cherintianos; deinde, *quamvis nulli fuiſſent Hæretici Apoſtolicis temporibus, non ſequitur Apoſtolos non edidiſſe Symbolum, quia Fidei, & Eccleſiæ in futurum conſulere debebant*. Haud aliter D. *Athanaſii* ætas aliquos Hæreticos tulit, puta Samoſatenos, Apollinariſtas, Arianos, a quibus jacta ſunt fundamenta Neſtorianiſmi, Macedonianiſmi, aliorumque id genus. At licèt nulli extitiſſent, cavendum erat in poſterum. Sicuti per Apoſtolos proviſum eſt Eccleſiæ in futurum: ita per SS. Patres inſurrecturis hæreſibus occurſum eſt: *Pro Patribus tuis nati ſunt tibi filii*, explicat Auguſtinus: *Pro Apoſtolis dati ſunt Epiſcopi*: & Apoſtolus docet, quòd *dedit Deus quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores, ne circumferamur omni vento doctrinæ*: ad Ephesios 4. Quonam modò ea antiquis Patribus, ad quos paſſim confugiunt

Doctrina Patrum ordinatur ad evertendas futuras Hæreſes.

Hæretici, confutabimus errores de novo gliſcentes, ſi dumtaxat ſcribunt contra Hæreſes jam exortas? In hoc ergo elucet divina providentia circa Eccleſiam, quam ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum ſtatuit. Primis Eccleſiæ Magiſtris Deus Scripturæ intelligentiam indidit, doctrinam inſpiravit, quæ hæreticam luem in ſemine præfocaret.

Divina providentia circa Eccleſiam.

Sed ut ad rem propriùs accedam, dico: S. *Athanaſius* non ſolùm futuris hæreſibus occurrere voluit in Symbolo, verùm etiam pluribus aliis in locis v. g. Schiſmaticorum doctrinam de Spiritus Sancti proceſſione a ſolo Patre evertit Orat. 4. contra Arianos; oratione in Concilium Nicænum; epiſtola ad Serapionem, & alibi. Hæreſim Macedonii vexat epiſt. 2. ad eundem Serapionem. Eutichen retundit in epiſt. ad Epictetum, cujus auctoritas allegatur in Concilio Hiſpalenſi. Neſtorium in tract. de Chriſti nativitate, in expoſitione Fidei, & in Orat. de Incarnatione Verbi Dei contra Paulum Samoſatenum, atque utrumque iiſdem ferè verbis, ac in Symbolo refutat. *Homo verò una Perſona, & unum animal eſt a Spiritu, & carne, ad cujus ſimilitudinem intelligendum eſt Chriſtum unum, non duas Perſonas eſſe*; & infra: *Nos igitur Dominum noſtrum ſpiritu quidem Deum, carne verò hominem eſſe confitemur*; ſed licèt pro una Chriſti Perſona contra Neſtorium, & pro duabus in Chriſto naturis contra Eutichen in laudata oratione agat, ab Adverſariis admittitur, tanquam genuinum D. Athanaſii opus, utut Hæreſes ejuſmodi necdum exortæ fuiſſent. Ergo etiam perperam neges id Symbolum ea Athanaſii penu depromptum; quamvis per ipſum elidantur plures necdum exortæ hæreſes. Præterea *Hilarius* lib. 8. de Trinit. Berengarium exagitat negantem corpus Chriſti præſens in Euchariſtia; *de veritate carnis, & ſanguinis Chriſti non eſt relictus ambigendi locus*. Annon propterea Hilarius Berengarium præceſſit? *Ambroſius* lib. 4. de Sacramentis cap. 4. eundem errorem obruit, quamvis èt ipſe fuerit tempore anterior: *Panis eſt ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti*. Nullus autem ex Catholicis inficias ire auſit veros eſſe *Hilarii*, & *Ambroſii* Codices. *Secundò*, quidquid eſt in illo Symbolo totum eſt in Scripturis. Cur igitur non potuit Athanaſius, quæ ſupra didicerat in ſacris Codicibus, in unum compingere. *Tertiò*. Mens Athanaſii in ejus Symboli elucubratione non fuit hæreſes refellere, *ſed magis*, ùt loquitur D. Thomas, *per modum cujuſdam doctrinæ*. Cæterùm, quod Hæretici ſomniare potuerunt ad dubitandum, potuit divinare Athanaſius ad præcavendum.

Quæ ſunt in Symbolo reperiuntur in Scriptura.

249 INSTABIS. Plura in Symbolo reperire eſt, de quibus multa poſt ſecula dubitatum fuit, uti de corporum reſurrectione in propriis corporibus, de Chriſti deſcenſu ad Inferos, & de aliis dubiæ veritatis: ſi verò præceſſiſſet ea Athanaſii doctrina, omnis diſputationi aditus jamdudum fuiſſet præcluſus.

Reſpondeo: nihil ibi dubiæ Fidei continetur apud Catholicos; neque Eccleſia nunquam de illis veritatibus anceps fuit. Hæreticos

Hæretici dubitant de Scripturis, & Patribus.

ticos ſateor dubitaſſe; ſed qnid inde? Scripturam, Patres, & integerrima quæqne ipſi in dubinm revocant, & ad pravum ſenſnm detorqnent. Nec adducta exempla aliqnid evincunt; deſcenſus cnim ad Inferos manifeſtatur in Apoſtolorum Symbolo, & carnis reſnrrectio in propriis corporibus eſt Fidei dogma clarè in Scripturis, & Patribus declaratum; tametſi poſtmodnm reducta in controverſiam audacter fuerint.

250 OBJIC. 6. Non eſt credibile *Athanaſium* aliqnid docuiſſe Fidei contrarium. Sed in Symbolo laudato Fidei contraria habentur; ergo non eſt Athanaſii. *Minor declaratur*. Innocentius III. cap. *Firmiter* de ſumma Trinitate concedit tres Perſonas Divinas eſſe tres conſubſtantiales, æternos, & omnipotentes: ſed hoc negatur in Symbolo: ergo. Secundò. Illa ſententia: *Sicut anima rationalis, & caro unus eſt homo: ita Deus, & homo unus eſt Chriſtus*, eſt falſa; ex Deo ſiqnidem, & homine non fit Chriſtus; aliter aſſumpſiſſet humanam ſubſiſtentiam. Homo namque eſt ſubſiſtens; Chriſtus ergo fit ex Divinitate, & humanitate. Tertiò. Illa verba: *aſſumptione humanitatis in Deum*, manifeſtum errorem involvunt. Nam unio facta eſt in ſubſiſtentia divina; quare dici neqnit humanitas aſſumpta in Deum; nam ſignificat nnionem factam immediatè in divina natura.

RESPONDEO *nego min.* Ad probationem dico, modum loquendi *Athanaſii* reperiri apnd alios Sanctos Patres, ùt apud S. *Ignatium* ad Philadelphios, ubi negat dicendos tres increatos, apnd *Auguſtinum* lib. 5. de Trinitate cap. 8. *Non tamen tres Omnipotentes, ſed unus Omnipotens*. Locutiones *Innocentii* in plurali extant quoque apud Patres, ut apud D. *Hilarium* lib. 2. de Trinitate, qui Patrem, & Filium vocat Auctores Spiritus Sancti; ſed neuter modus dicendi Fidei repugnat, quia in aliquo verò ſenſu ſubſiſtit verbum *procedit*. Ad cujus intelligentiam noto doctrinam D. *Thomæ* 1. p. q. 36. art. 4. dupliciter prædicatum poſſe dici de ſubjecto, adjectivè, & ſubſtantivè: primo modo fit prædicatio, cum res affirmatur de ſubjecto per modum adjacentis, unde, ſi ſubjecta ſint plura, pluraliter dicitur. Subſtantivè fit prædicatio, cum res affirmatur per modum per ſe ſtantis: ſi res una ſit, licèt ſubjecta ſint plura, in ſingulari dicitur. *Ad objectionem igitur*: Innocentius adjectivè loquitur, *Athanaſius* ſubſtantivè, & iſte modus eſt congruentior, & tutior: alter verò malæ etiam obnoxius eſt interpretationi. Una eſt Dei eſſentia: una eſt indiviſibilis Omnipotentia, quâ Perſonæ operantur ad extra; & ideo ſubſtantiva locutio eſt melior. *Ad ſecundam probationem dico*, Athanaſium eo velle exemplo demonſtrare veram, & phyſicam unionem inter divinam naturam, & humanam; quemadmodum vera unio eſt inter corpus, & animam; propterea loquitur in concreto; nam in abſtracto non datur unio. Eundem ſenſum habet illud, *aſſumptione humanitatis in Deum*. Non enim unio facta fuit immediatè in divina natura, ſed ita loquitur, ut exprimat unionem cum Perſona Verbi, quod eſt Deus.

Locutiones Symboli reperiuntur etiã apud alios Patres.

251 OBJIC. 7. D. *Athanaſius* in epiſtola ad Antiochenſes alienum ſe fuiſſe profitetur a condenda nova Fidei formula, cùm abſolutiſſimum eſſet Nicænum Symbolum. Ergo ipſe non condidit illud Symbolum, quod ſub *Athanaſii* nomine circumfertur.

RESPONDEO ùt ſupra ex D. Thoma. *Athanaſius non compoſuit manifeſtationem Fidei per modum Symboli, ſed magis per modum cujuſdam doctrinæ, ùt ex ipſo loquendi modo apparet; ſed quia integram Fidei veritatem ejus doctrina breviter continebat, auctoritate Summi Pontificis eſt recepta, ut quaſi Fidei regula habeatur*. Non igitur novam Fidei normam edidit *Athanaſius*, ut auſi ſunt Ariani, ſed Scripturæ doctrinam in unum recollegit.

Symbolum Athanaſii eſt per modum doctrinæ.

252 OBJIC. 8. Doctorem Latinum redolet ſtylus, quem haud facilè didicerit *Athanaſius* ætate gravis, & curis diſtractus graviſſimis; nec erat neceſſitas ediſcendi latini idiomatis, cùm iter agens in Occidente, in promptu haberet interpretes viros latinos; qui ſcirent græcè. Deinde latinè ſcribenti aliquis Græciſmus irrepſiſſet, cùm tamen nullus appareat.

RESPONDEO. Apud omnes in confeſſo eſt, eundem poſſe auctorem duo callere idiomata, & argumento ſtylum coaptare. Fortè etiam Athanaſius Symbolum ſcripſerit græcè, quod poſtmodum latinè quiſquam reddiderit. Præterquamquod virum acri ingenio præditum facilè credo latinas litteras didiciſſe ab ungue tenero, eaſque excoluiſſe frequenti lectione, & uſu, cùm biennium Treveris, Romæ triennium, ac deinde apud nos Mediolani fuerit, & Aquileæ; verſatuſque ſit inter Græcorum frequentiſſimos, ac Latinorum conventus in cauſa Fidei, ubi non omnia fidere interpreti debuiſſet. Demùm inſtatur adverſariis, qui argumento *Natalis Alexandri* quicquam deferunt. In Gallia, Treveris, Romæ aderant viri Latini græcè loquentes, qui *Athanaſio* neceſſaria explicarent. Cur non èt Antiochiæ, Alexandriæ, Seleuciæ &c. Græci extiterint, qui latinitatem apprimè noſſent? Cur ex iis unus aliquis eſſe non potuit *Athanaſius*? Immo ipſum fuiſſe *Marcellinus*, & *Fauſtinus* Presbyteri antiquiſſimi in ſuo libello precum apertè teſtantur, atq; ab ipſo in græcam linguam translatos *Luciferi* Calaritani Epiſcopi libros affirmant. Cùmque concordes Latini Codices, Græci reperiantur diſcordes, inferendum videtur Symbolum latinè fuiſſe conſcriptum. Ne verò græciſmus irreperet, obſtitit ejus diligentia, qui vel ex græco latinum effecerit, vel ipſum *Athanaſium* in ſcribendo adjuverit; ſi tamen adjutore opus habuiſſe dicendus eſt *Athanaſius* in tantilla elucubratione, quæ ipſum Doctorem non admodum diſtraheret a ſuo munere.

253 Stet igitur Symbolum hoc genuinum S. *Athanaſii* opus eſſe. Cùm per tot ſecula poſſeſſio obtineat pro *Athanaſio*; abſque evidenti ratione, quæ necdum ab adverſariis adducitur, a poſſeſſione amoveri non eſt fas. Quinimmo juxta regulam juris, poſſeſſio ipſa eſt quoddam jus legitimum poſſidendi; neque propter rationem dubiam a poſſeſſione certa quiſquam debet everti. Eſt enim contra naturæ lumen; & omnia rerum dominia fluctuarent, atque jactarentur.

Jus poſſeſſionis non debet tolli abſque evidenti ratione.

TRA-

TRACTATUS SECUNDUS.

DE PURGATORIO.

PROŒMIUM.

QUamvia Græca Eccleſia Purgatorii exiſtentiam nun negaverit abſolutè; A gravis tamen contra ipſam urget ſuſpicio. In Concilio ſiquidem Florentino, in qno contra Græcos actum eſt, hæc hæreſis damnata fuit, & D. *Thomas* in Opuſculo contra eoſdem de hoc errore agit: expreſsè tamen plures Schiſmatici veritatem hanc infringere ſunt adnixi, inter quos *Marcus Epheſius*, *Barlaamus Monachus*, *Nilus Theſſalonicenſis*, *Joſeph Breſennius*, *Meletius Alexan-* B *drinus*, *Pachomius Monachus*, *Gabriel Severus Philadelphienſis*, & alii. Inter Orientales Schiſmaticis adhæſerunt Armeniorum Pſeudomagiſtri, præſertim *Vannachanus* tract. de loco animarum, nbi docet, Purgatorium aſſerentes, Platonicam de corpore in corpus tranſmigrationem admittere. *Vartanus* in confutatione Epiſt. Rom. Pontif. num. 14. io munitis ad Armenios cap. 5.. *Gregorius Bettavienſis* libro, cui titulus *Interrogatia*. Verùm non C omnes idem ſentiunt; plures Purgatorium abſolutè inficiari, credunt ante ultimum Judicii diem, nullum quantnmvis peſſimum ad Inferos detrudi, nullum utlibet ſanctiſſimum in æternam gloriam aſſumi. Sed de hac hæreſi in ſequenti diſputatione. Alii denique Purgatorium abſolutè confitentes, negant animas Juſturum per ignem torqneri; & hæc inter Pſeudocatholicos Orientales frequentior eſt opinio.

Auctores Græci, qui negant Purgatorium.

Armeni adhæſerunt Græcis.

Nec in Occidentali Eccleſia Eterodoxi deſuerunt, qui Purgatorii veritatem laceſ- D ſerent. *VValdenſes* apud D. Antoninum 4. p. tit. 10. cap. 7. §. 2. *Summæ Theolog.* propalam Purgatorium deſtrunnt. *Apoſtolici* apud D. Bernardum Serm. 66. in Cant. *Henricus*, & *Petrus Bruis* apnd eundem epiſt. 240. *Albigenſes* apnd ipſum Antoninum citato loco §. 2. *Lutherus* in diſputatiune Lipſica admittit quidem Purgatorium, ſed pluribus infartam mendaciis doctrinam perhibet, de qnibus infra. Libro tamen de abroganda Miſſa privata, & libro de Enchariſtia ad Waldenſes Pur- A gatorium de medio tollit: cujus erronea veſtigia ponè legunt *Lutherani rigidi*, ùt Centuriatores cent. 1. lib. 2. cap. 4. col. 460. & alibi. *Lutherani molles*, ùt *Philippus* in locia cap. de Satisfactione. *Brentius* in Confeſs. Wirtemberg. cap. de Purgatorio. *Calvinus* lib. 3. Inſtit. cap. 5. §. 6. & 10. blaſphematur: *Purgatorium exitiale Satanæ eſſe commentum, quod Chriſti Crucem evacuat, quod contumeliam Dei Miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit, & evertit ..... Cum mihi,* ſubdit, *objiciunt Adverſarii, ante mille, &* B *trecentos annos, uſu receptum fuiſſe, ut precationes fierent pro defunctis, eos viciſſim interrogo, qua revelatione, quo exemplo factum? .... Atque ipſi etiam Veteres, qui preces fundebant pro mortuis ex mandato Dei, & legitimo hi ſe deſtitutè videbant. Cur ergo audebant: in eo dico aliquid humani paſſos eſſe, ideoque ad imitationem trahendum non eſſe contendo, quod fecerunt. Certè quiſquis mediocri prudentia pollet, facilè agnoſcit, quidquid de hac re legitur apud Veteres, publico mori, & imperitiæ vulgi fuiſſe datum. Abrepti* C *etiam ipſi, fateor, in errorem fuerunt; namque iis inconſiderata credulitas privare judicio ſolet hominum mentes.* Hæc Blaſphemus; cui accedunt *Petrus Martyr* in cap. 3. primæ ad Cor. negans Purgatorinm eſſe Fidei dogma, *Anabaptiſtæ*, denique Trinitarii lib. 2. cap. 1. ex iis, quæ ediderunt anno 1567., *Luthero* conſentiunt.

Lutherus cũ Lutheranis rigidis, & mollibus negat Purgatorium.

Hujus hæreſis nuncupatur Princeps *Aërius*, qui teſte *Auguſtino* hær. 50. *Cùm eſſet Presbyter doluiſſe fertur, quòd Epiſcopus non po-* D *tuit ordinari, & in Arrianorum hæreſim lapſus, propria quoque dogmata addidiſſe nonnulla, dicens orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere.* Contra omnes ſtat Catholica veritas ſupra firmam petram poſita, quæ ut dilucidè examinetur, in plures dividenda eſt Partes. Prima aget de exiſtentia Purgatorii: altera de pœnis, quibus torquentur Animæ: tertia de ſtatu purgantium: quarta de remedio pœnarum, ubi etiam de Indulgentiis: quinta, & ultima de Corporum Sepultura.

Aërius primus contra Purgatorium inſurgit.

Digitized by Google

131

PARS PRIMA.

DE EXISTENTIA PURGATORII.

CONTROVERSIA I.

AN EX REATU POENÆ ARGUATUR PURGATORIUM.

Nomen Purgatorii non reperitur in Scripturis.

1 Acatholici, qui contra Purgatorium ultimis temporibus inſurrexerunt, in diſputationis exordio de Purgatorii nomine in diſpares ſententias abripiuntur exclamantes, doctrinam de Purgatorio ab Eccleſia eliminandam; quia nullibi in Scripturis hujuſmodi vocabulum occurrat. Sed non vacat circa nomen tempus cum ipſis terere; neque enim propterea exſufflentur Trinitatis, atque Incarnationis myſteria, quòd ea vocabula in Scripturis deſiderentur. Quoniam verò ad eludendam argumentorum vim Hæretici nominibus abutuntur; ideo explicem oportet, quid Purgatorii nomine intelligendum ſit. Igitur nomine Purgatorii locus ſubterraneus intelligitur, quo Juſtorum animæ detinentur, donec pœnam peccatis debitam exolvant, quibus dimiſsâ culpâ, plenè non ſatisfecerunt, quâ perſolutâ æternam poſſident felicitatem. Inquiritur ergo, an hujuſmodi locus habeatur.

Quid intelligatur nomine Purgatorii.

2 Inter potiſſima argumenta, quibus Purgatorii exiſtentiam probant Catholici, ea obligatione pœnæ illud deducitur, quæ ſæpè dimiſsâ culpâ, remanet, & hoc in prima Controverſia proponitur. Quæ ut fiat illuſtrior ad intelligendum, tria obiter cum Hæreticis ſuppono. *Primò* poſt patratum peccatum, & non dimiſſum, maculam, ſeu habitualem culpam remanere, in quacumque formalitate conſtituatur, reatum pœnæ, & ipſam pœnam. *Secundò* peccato lethali pœnam æternam deberi contra *Origenem*, qui omnes pœnas alterius vitæ poſuit purgatorias. Pœna verò æterna duplex eſt: altera damni, quæ conſiſtit in perpetua carentia beatificæ viſionis, de qua Paulus 1. ad Cor. 6. v. 9. *Iniqui Regnum Dei non poſſidebunt*: altera ſenſus, quæ principaliter infligitur per ignem, de qua Matth. 25. v. 41. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum*. Suppono tertiò, dimiſsâ culpâ, tolli reatum pœnæ æternæ; culpa enim mortalis aufertur per gratiam ſanctificantem: gratia ſiquidem ſanctificans eſt aqua ſaliens in vitam æternam, adeoque dignum reddens æternâ gloriâ; repugnat enim condignitas vitæ æternæ cum reatu æternæ pœnæ. Quæſtio igitur in hoc vertitur, an dimiſſo reatu pœnæ æternæ, remaneat obligatio pœnæ temporalis, non quidem ad emendationem, & cautelam, quod libenter admittit Calvinus *lib. 3. Inſtit. cap. 4. §. 31.*, ſed ad punitionem, & vindictam commiſſi peccati, quod Hæretici negant.

Poſt peccatū remanet macula, reatus pœnæ, & ipſa pœna.

Dimiſſâ culpâ, tollitur reatus pœnæ æternæ.

Calvinus *admittit obligationem pœnæ temporalis poſt peccatū ad emendationem, & cautelam.*

3 DICO igitur. Dimiſsâ culpâ aliquando remanet reatus pœnæ temporalis ad vindictam. Dixi *aliquando*; certum enim eſt in ferventiſſimis, & extraordinariis converſionibus nullum pœnæ reatum remanere. Probatur *primò* Catholica veritas ex Scripturis. Mors, & plures hujus ſæculi calamitates ſunt pœna peccati originalis; ſed iſtæ remanent adhuc dimiſſo originali per Baptiſmum; ergo dimiſsâ culpâ remanet reatus pœnæ temporalis. *Minor habetur* Gen. 3. v. 17. *Quia comediſti de ligno, ex quo, præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo* &c. v. 16. *in dolore paries filios*: ad Rom. 5. verſ. 20. *Per unum hominem peccatum in Mundum intravit, & per peccatum mors*: circa Textum Geneſis advertenda eſt illa cauſalis, *quia comediſti de ligno*; ſignificat enim hæc omnia infligi propter peccatum, adeoque in punitionem, maximè quod mors, aliique dolores quamplurimi ante rationis uſum pueris infliguntur, quibus nequeunt prodeſſe ad cautelam, & virtutis exercitium.

Mors, & calamitates ſit pœna peccati originalis.

4 *Secundò*. David propter peccatum adulterii, & Uriæ homicidium punitus eſt tum morte filii ex Berſabea nati, tum crudeli Abſalonis perſecutione, & publicâ in uxoribus ignominiâ. Sed hæc paſſus eſt dimiſsâ jam culpâ: ergo. Totus Sylogiſmus patet ex 2. Reg. 12. v. 13. *Dixit David ad Nathan: peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: non morieris. Veruntamen, quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, Filius, qui natus eſt tibi, morte morietur*: & infra: *Ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas* &c. quæ omnia evenerunt, ùt conſtat 2. Reg. 16. Hic quoque notanda eſt cauſalis, *quoniam blaſphemare feciſti*, quæ cadit ſupra præteritum peccatum, adeoque in punitionem, & non in puram cautelam pro futuro. Peccavit inſuper David ex ſuperbia, populum ſuum numerans. De peccato pœnitentiam egit: *Peccavi valde in hoc facto*. 2. Reg. 24. v. 10. remiſſionem peccati obtinuit; attamen per Prophetam Gad Dominus pœnam comminatus eſt, vel ſeptem annorum famem, vel trium menſium cædem, vel trium dierum peſtilentiam: quâ præoptatâ, ſeptuaginta virorum millia perierunt.

5 *Tertiò*. In Deſerto Sinai ob peccatum Idololatriæ Deus univerſæ gentis internecionem intendebat. Exod. 32. v. 10. *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos*. Sed illis, adprecante Moyſe, Dominus pepercit: v. 14. *placatuſque eſt Dominus* cæſis triginta tribus millibus; pro reliquis, qui ſupererant, oravit iterum Moyſes v. 31. *aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti*. Dimiſit Deus peccatum, ſed non ſine punitione poſt culpæ remiſſionem inflicta; ideoque ſubditur: *Tu autem vade, & duc Populum iſtum quò locutus ſum tibi; Angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultio-*

Digitized by Google

ultionis viſitabo & hoc peccatum eorum. In die ultionis, inquit, ut intelligatur, quod remiſſâ culpâ remaneat pœna peccati, ratione cujus Deus ulciſcatur. Inſuper ex Populo Iſraelitico nullus præter Calcb, & Joſue, terram promiſſionis ingreſſus eſt in pœnam murmurationis contra Dominum. Num. 14. v. 28. *Vivo ego, ait Dominus . . . In ſolitudine hac jacebunt cadavera veſtra. Omnes, qui numerati eſtis a viginti annis & ſupra, & murmuraſtis contra me, non intrabitis terram* &c. Sed incredibile eſt, omnes mortuos fuiſſe in peccato mortali; ergo credibile eſt, aliquos fuiſſe remiſſionem conſecutos. Sed hac etiam poſita remiſſione, in pœnam paſſi ſunt mortem temporalem; ergo dimiſsâ culpâ, remanet pœnæ temporalis obligatio.

6 *Quartò*. 3. Reg. 13. ver. 21. Propter inobedientiam contra Dei mandatum de non comedendo pane in terra Bethel, vir Propheta occiditur a Leone in via: *Quia non obediens fuiſti ori Domini*. Sed occiditur dimiſsâ culpâ (nam & priùs admonitus fuerat de crimine ab alio Propheta, & Leo ſtetit apud cadaver quaſi cuſtos; quòd èt ſenex Propheta cum veneratione ſepelivit, voluitque cum eo, in eodem tumulo ſepeliri). Ergo.

7 *Quintò*. Moyſes in pœnam incredulitatis ad aquas contradictionis, morte præceptus, terram promiſſæ felicitatis aſſequi nuo potuit: Num. 20. v. 12. *Dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron: quia non credidiſtis mihi . . . . non introducetis hos Populos in terram, quam dabo eis*: Deut. 32. v. 48. *Locutus eſt Dominus ad Moyſem, dicens: aſcende in Montem iſtum . . . . & morere . . . . ſicut mortuus eſt Aaron Frater tuus . . . . quia prævaricati eſtis contra me, in medio Filiorum Iſrael*. Sed Moyſi dimiſſa fuerat culpa. & mortuus eſt in oſculo Domini. Ergo.

8 *Sextò*. Prov. 16. v. 6. habetur. *Miſericordiâ, & veritate redimitur iniquitas*. Sed Miſericordiâ redimitur iniquitas, cùm Deus elargiatur gratis donum juſtificationis. Ergo veritate redimitur mediâ pœnâ, qua ordinem juſtitiæ læſæ reparamus. Hinc Auguſt. in illo Pſal. 50. v. 8. *Veritatem dilexiſti*, habet: *Veritatem dilexiſti, ideſt impunita peccata eorum, etiam quibus ignoſcis, non dimiſiſti, ſic prærogaſti miſericordiam, ut ſervares, & veritatem, ignoſcis confitenti, ignoſcis, ſed ſe ipſum punienti, ſic ſervatur miſericordia, & veritas*. Miſericordia, quâ homo liberatur: veritas, quia peccatum punitur; in quo *Auguſtini* diſcurſu D. *Thomæ* ratio continetur poſita 3. *parte quæſt.* 86. *art.* 4., & *prima ſecunda quæſt.* 87. *art.* 4., quæ eſt hujuſmodi. In peccato mortali datur averſio a Deo tanquam bono incommutabili, & converſio ad bonum commutabile. Primum ſe habet per modum formalis in peccato, ſecundum per modum materialis. Ratio eſt; quia converſio ad bonum commutabile non eſt mortaliter peccaminoſa, ſed ſolùm quatenus eſt averſiva a Deo. Ratione primæ averſionis debetur pœna æterna; quia bonum incommutabile eſt infinitum. Ratione converſionis debetur pœna temporalis; quia bonum commutabile eſt finitum; inordinatio enim culpæ non tollitur, niſi reducatur ad æqualitatem juſtitiæ mediâ pœnâ. Æqualitas autem conſiſtit in eo, ut quantum homo ſibi indulſit, tantum ſibi ſubtrahat per afflictionem juxta illud Apoc. 18. v. 7. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit; tantum date illi tormentum*. Contingit autem frequenter, ut in converſione, in qua homo per gratiam revertitur ad Deum, non tantum ſibi ſubtrahat, quantum indulſit; & tunc remanet reatus pœnæ temporalis. Aliis item verbis explicat Angelicus *prima ſecundæ quæſt.* 85. *art.* 6. Per peccatum deordinatur non ſolùm voluntas, ſed etiam aliæ vires animæ, quatenus delectationem capiant in illicito. Per gratiam ſanatur voluntas; ſed non perfectè ſanantur aliæ vires animæ, cùm non ſit facta compenſatio voluptatis ex peccato perceptæ; ideo neceſſaria eſt pœna, per quam conſtituatur æquale.

In peccato mortali eſt averſio a Deo, & converſio ad bonum commutabile.

9 *Septimò*. In Evangelio, & Scripturis comparatur Eccleſia Regi, & Regno, & corpori myſtico humanæ Reipublicæ. Sed in qualibet Republica, & Regno, & apud quemlibet Regem ordinatè gubernantem diſcriminatur circa delinquentes remiſſio criminis a reatu pœnæ: unde paſſim dimittitur crimen, & injuria, quamvis exigatur ſatisfactio, & pœna. Ergo etiam in ſpirituali gubernatione admittendum eſt diſcrimen inter remiſſionem culpæ, & pœnæ ita, nt quemadmodum in humanis datur aliquando condemnatio totalis ſine indulgentia, aliquando totalis abſolutio abſque punitione, aliquando remiſſio criminis cum obligatione luendi pœnam: ita in Divinis; quandoquidem Chriſtus Eccleſiam condiderit cum anologia ad humanam gubernationem.

Eccleſia comparatur Regi, & Regno.

10 *Octavò* exemplis tum in Scriptura, tum in Eccleſiaſticis Hiſtoriis, ex quibus conſtat homines ſanctitate inſignes pro peccatis dimiſſis pœnitentiam egiſſe, ut Deo ſatisfacerent. Indumentum ſuum ponebat cilicium David, panem ſicut cinerem manducabat, potum cum fletu miſcebat, lacrymis ſtratum rigabat. Cur iſthæc? Certè propter peccatum jam dimiſſum, quod deflens ajebat: *Peccatum meum contra me eſt ſemper*: Job quoque cap. 47. v. 3. & 6. *Inſipienter locutus ſum, idcirco me ipſum reprehendo, & ago pœnitentiam in cinere, & favilla*. Divus Petrus ad cantum Galli qualibet nocte flebat peccatum negationis. Miſſa facio innumera Sanctorum primitivæ Eccleſiæ exempla, qui peccatis jam exſoluti, voluntarias paſſi ſunt caſtigationes, certè non perpeſſuri, quando nullum ipſi noviſſent pœnæ reatum ſupereſſe. *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu* Spiritus Sanctus ingeminat. Sed quare de propitiato peccato timendum, ſi deletum omnino foret tam quoad culpam, quam ad pœnam?

11 *Nonò*. Uſus fuit perpetuus in Eccleſia graviſſimas irrogandi pœnitentias peccatoribus jam contritis, ut habetur in Conciliis Nicæno I. can. 13., vel apud alios 12.; Arauſicano primo can. 3., Mogontino ſub Rabano can. 26. &c. Tametſi regulariter injungerentur pœnitentiæ ante abſolutionem; nihilominus per annos imponebantur illis, qui utplurimum crimen ſuum contritione deleverant. Abſolutio impendebatur infirmis cum onere, ut ſi convaleſcerent, pœnitentiam infirmitate interruptam implerent. Inſuper

Uſus infligendi pœnitentias jam contritis.

mos antiquitatis eſt in Latina, & Græca Eccleſia ſacramentaliter abſolutis pœnale aliquod opus pro ſatisſactione injungere. Hinc S. *Leo* epiſt. 9. ad Theodorum ait: *Mediator Dei, & hominum hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, & ut confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & ut eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent:* & D. Gregorius lib. 3. in primum Regum cap. 7. *Afflictio pœnitentiæ ad delenda peccata idonea eſt, cùm Sacerdotis fuerit judicio imperata, cum ab eo confitentium actibus diſcuſſis pro modo criminis, onus eis decernitur afflictionis.*

12 DICES cum *Kemnitio* illam veterem diſciplinam pertinuiſſe ad ſolam externam Eccleſiæ politiam iis temporibus utilem ad probandos, qui recipi ab Eccleſia poſtulabant, & etiam ad aliorum exemplum: Scholaſticus verò commentos eſſe id non ad politiam coram Eccleſia, ſed ad placandum Deum valere: ſic ille.

Sed hæc reſponſio Patrum verbis vim infert, ùt in eorum ſcriptis videre eſt. Origenes lib. 15. in Levit. vocat opera illa pœnalia: *Pretium, quo peccata redimuntur,* & hom. 6. in Exod. *Pœnitendo, flendo, ſatisfaciendo deleat, quod admiſſum eſt:* Cypr. lib. 1. Epiſt. 3. *Satisfactionibus delicta redimi:* Epiſt 8 *Peccata, & ſordes poſt Baptiſmum contractas eleemoſynis ablui:* lib. de lapſis circa finem: *Si quis plus eum ſuis ſatisfactionibus moverit, ſi ejus iram, ſi indignantis offenſam juſta deprecatione placaverit:* Tertullianus lib. de pœnit. cap. 8., & 9., poſt enumeratas pœnalitates pœnitentibus ſubeundas, ſic habet: *Pœnitentiâ Deus mitigatur . . ., ut de periculi timore Deum honoret, ut in peccatorem ipſa pronuncians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione, æterna ſupplicia non dicam fruſtetur, ſed expunget . . . in quantum non peperceris tibi, in tantum tibi Deus, crede, parcet:* & alibi. S. Ambroſius ad Virginem lapſam: *Grande ſcelus, grandem neceſſariam habet ſatisfactionem:* Auguſt. in Euchirid. cap. 70. probat: *Deum propitiandum eſſe per eleemoſynas:* Hom. 50. cap. 5. *Non ſufficit mores in melius commutare, & a factis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per cordis contriti ſacrificium.* S. Cæſarius homil. 1. *Dum culpa auctor humiliatur, culpa conſumitur, dumque exterior afflictio voluntaria diſtrictionis infertur, tremendi Judicis offenſo ſedatur, & ingentia debita labor ſolvit exiguus, quæ vix conſumpturus erat labor æternus.* Eidem ſententiæ omnes Sancti Patres calculum apponunt ſuum.

Secundùm Patrum ſententiam per opera pœnalia redimuntur peccata contra Kemnitiũ.

Addo praxim Eccleſiæ antiquiſſimam, ut pro peccatis occultis ſecreta pœnitentia injungatur perſonis ab Eccleſia non ſeparatis. Inſtar omnium ſit auctoritas D. *Baſilii* Epiſt. 3. ad Amphilochium, ubi affirmat adulteris fœminis ſecretò, ſecretam adjunctam fuiſſe pœnitentiam ſecretò implendam. S. *Leonis* Magni Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum: *Unde hujuſmodi lapſis ad promerendam Miſericordiam Dei, privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* Idem docet Concil. Ilerden. can. 1. Presbyt. diſt. 82.

Occultis peccatis occulta jungebatur pœnitentia.

13 DICES *ſecundò*: ex factis Scripturæ
A non deducitur ſtatuta a Deo certa lex ordinaria pro peccato; ſunt enim in illis pœnæ extraordinariæ, quas non cuique peccatori legimus inflictas; & alicui dumtaxat: ſic *Kemnitius*.

Sed contra. Supradicti caſus adducuntur ad ſignificandam executionem legis a Deo factæ, ùt clarè cognoſcamus a nobis Deum exigere hujuſmodi ſatisfactionem pro reliquo reatu. Cæterùm regula generalis habetur, ubicunque peccatores ad pœnitentiam invitantur; ùt Joelis 2. verſ. 2 *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, ac in fletu, & in planctu*. Primis verbis innuitur cordis converſio: in ſecundis executio pœnalitatum.
B Oſeæ 6. v. 1., ubi peccatores excitantur ad pœnitentiam: *Venite, & revertamur ad Dominum, quia ipſe cœpit, & ſanabit nos, ipſe percutiet, & curabit nos*. En quomodo Deus ad ſanitatem immittit pœnas, & afflictiones: Job 9. v. 28. *Verebar omnia opera mea, ſciens, quòd non parceres delinquenti:* ad Hebræos 12. v. 6. *Quem diligit Dominus caſtigat, flagellat autem omnem Filium, quem recipit*. Filios peccatores, dum recipit Deus, caſtigat. Item extat eadem generalis regula in ea lege ſtatutæ providentiæ, qua Deus tum in retributione, tum in punitione attendit ad merita, &
C demerita cujuſcumque: Job 34. v. 10. *Abſit a Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas, opus enim hominis reddet ei, & juxta vias ſingulorum reſtituet:* Pſal. 60. v. 13. *Quia tu reddes unicuique juxta opera ſua:* ad Rom. 2. v. 6. *Qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus*. Hæc non verificarentur, ſi Deus aliquos propter eadem peccata, & etiam leviora, pœnâ temporali plecteret dimiſsâ culpâ, alios verò abſolveret. Hoc idem habetur tandem ex motivis adductis a Patribus, quæ univerſalia ſunt ad quoslibet peccatores, converſio videlicet ad creaturas, quæ in quolibet peccato eſt, ut ex pœna exigenda in vindictam,
D etiam poſtquam dimiſſa eſt culpa, oculi peccatorum aperiantur, criminis malitiam cognoſcant, eamque diſcant fugere. Unde bene concludit Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 8. *Sanè & Divinæ Juſtitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab ea in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui ſemel a peccati, & Dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, ſcienter templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contriſtare non formidaverint. Et Divinam Clementiam decet, ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione dimittantur, & occaſione acceptâ, peccata leviora putantes, velut injurii, & contumelioſi Spiritui Sancto in graviora labamur,*
E *theſaurizantes nobis iram in die iræ*. Auguſtinus Tract. in Joan. 124. *Productior eſt pœna, quam culpa, ne parva putaretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna, ac per hoc vel ad emendationem labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ pœnitentiæ temporaliter hominem detinet pœna, etiam quem jam ad damnationem ſempiternam non detinet culpa.*

Peccatores ad pœnitentiam invitantur.

Secundũ Divinam Clementiam eſt ne peccata abſque ſatisfactione dimittantur.

14 DICES 3. Ita gratis ſumus per Chriſtum juſtificati, ut nullus ſit gloriandi locus ſecundùm Apoſtolum ad Rom. 3. v. 24 *Juſtificati gratis per gratiam ipſius* &c. & poſt pauca,

pauca, *ubi eſt ergo gloriatio tua*. Sed ſi opera noſtra etiam ex gratia forent ſatisfactoria, eſſet gloriandi locus; nam inflari quiſquam poſſet, quòd ſuis operibus ſatisfecerit, alter non. Eo pari ſenſu, quo contra auctores ſcientiæ mediæ agunt diſſenſores gratiæ efficacis ea 1. Cor. 4. v. 7. *Quis te diſcernit?* licèt illi admittant conſenſum ante decretum medio auxilio.

Nulla eſt nobis occaſio gloriandi, cũ omnia ſint ex Deo.

SED CONTRA. Nullus patet jactantiæ locus, ubi totum bonum ex Deo eſt. Hinc Apoſtolus: *Quid habes, quod non accepiſti?* nos admonet nullam eſſe nobis occaſionem vanæ gloriæ, cùm omnia ex Deo ſint. Nam ſi vocationem ad fidem, emendationem a culpa, jus ad gloriam, auxilium ad bene operandum, rectum arbitrii uſum, vim ſatisfactivam, cjuſque acceptationem a Deo miſericordi recognoſcimus, utquid inflari, ac ſuperbire quiſquam poſſit? Ea gloria, quam Apoſtolus exſufflat, eſt Judæorum gloria, qui propter legem, cui tantopere fidebant, ſe Gentilibus præferrent. Nullam verò eſſe docet prælationis occaſionem, cum juſtificatio non eſt ex illa lege, ſed ex lege Chriſti, & ex fide, quæ per dilectionem operatur. Egregiè quidem arguunt gratiæ efficacis defenſores, cum probant deveniendum eſſe ad aliquid, quod non ſit gratia, & adverſarios cogunt fateri, in conſenſu aliquid adeſſe, quod ſit ex ſolis viribus naturæ: qua ratione *Auguſtinus* perſtringebat Pelagium. Nos autem totum in Dei gratiam refundimus.

15 DICES 4. Omnia facta ex Scripturis receuſita, in quibus aſſignatur pœna temporalis dimiſsâ culpâ, ſunt de publicis peccatis, ùt patet de homicidio *David*, de populi murmuratione contra Dominum, & aliis: eſt autem ſpecialis ratio in peccato publico propter ſcandalum.

Non ſolùm publicis peccatis, ſed etiã occultis debetur ſatisfactio.

SED CONTRA. Non omnia, quæ adduximus, exempla verſantur in publicis peccatis. Nonne occulta fuerat *Davidis* ſuperbia in ejuſdem corde enata, dum cenſum populi inſtituit? Annon latebat in mente *Moyſis* incredulitas promiſſæ populo ejus beatiſſimæ regionis? Quiſnam exploraverat inſipientiam *Job* clanculum locuti? Non igitur merum ſcandalum exigit pœnam. Id verò etiam clariùs patet ex Symbolis Evangelii, quibus neceſſitatem ſatisfactionis Chriſtus declaravit. Paraliticum juſſit tollere grabatum. In ſanato Paralitico intelligitur peccator, cui culpa dimittitur: in grabato ferendo pœna propter peccatum ſuſtinenda. A mortuis Lazarum ſuſcitavit, ſed ligatas reliquit manus, & pedes. In Lazaro redivivo habemus imaginem peccatoris culpâ exſoluti: manus, pedeſque vincti indicant, & ſignificant vinculum debitæ ſatisfactionis. Leproſum miſit ad Sacerdotem, cui munus offerret? Sanitas leproſi indicat depulſum peccati morbum: juſſio adeundi Sacerdotis, eique muneris offerendi ſignificat neceſſitatem exhibendi cujuſquam piacali.

Obligatio Sacramentalis confeſſionis etiam de occultis oſtendit debitum ſatisfactionis.

Neque minus efficax ad id probandum eſt obligatio Sacramentalis confeſſionis etiam de occultis peccatis. Origenes hom. 3. in Levit. *Si quid in occulto gerimus, ſi quid in ſermone ſolo, vel etiam intra cogitationum ſecreta commiſimus peccata, neceſſe eſt publicari, cuncta*
A *profiteri*. Et hom. 2. in Pſalm. 37. oſtendit paritatem ægroti habentis vulnus internum, quod debet medico patefacere, ut ſanetur; ita occulta peccata debet homo confiteri, ut convaleſcat. S. *Pacianus* Barcinonenſis Epiſcopus in *Pharenſi*, ſeu exhortatione ad pœnitentiam. S. *Hieronymus* in cap. 10. Eccleſ., cæterique Patres idem docent. Sed in confeſſione ſacramentali de peccatis occultis ſemper imponitur onus ſatisfactionis. Ergo ratio publicitatis non eſt ſola, quæ exigat ſatisfactionem, ſed eſt ratio culpæ, & offenſæ Dei, quæ omnibus peccatis communis eſt. Ergo, ùt diximus, generalis regula ſatisfa-
B ctionis colligitur ex Scripturis, & Patribus.

16 His poſitis efformatur ratiocinatio, quæ id totum explanet. Contingit, ut remiſsâ culpâ, remaneat in foro Dei reatus pœnæ temporalis. Id autem ſæpiſſimè, dum peccatis, & delictis onerati, non ea contritionis intenſione ad Deum revertuntur, quâ per delectationem receſſerunt. Contingit etiam, & quidem frequentiùs, ut ex hac vita decedant non exſoluto penitus reatu pœnæ Deo debitæ pro peccatis cæteroqui jam dimiſſis. Sunt enim graviſſimi peccatores, qui in mortis articulo contritione Deo reconciliantur, nec tempus habent ad dignos fructus pœnitentiæ
C faciendos. Sunt, qui poſt confeſſionem, antequam debitum penſum exolvant, violenter occiſi, vel caſu intercmpti, vel apoplexiâ ſuffocati moriuntur. Ergo neceſſe eſt, ut in altero ſeculo pœnam luant; nam Divinæ Juſtitiæ ſatisfaciendum eſt vel in hoc ſæculo, vel in futuro. Civitas ſiquidem Sancta non habet neque maculam, neque rugam: nihil coinquinatum in eam intrabit. Debent igitur juſti morientes alicubi detineri quoad debitum ſolvant. Iſte locus, ubi ad præſtitutum tempus detinentur, a Catholicis PURGATORIUM appellatur: ſicuti locus, in quo Patres veteris Teſtamenti uſque ad Chri-
D ſti aſcenſionem detenti ſunt, vocabatur *Sinus Abrahæ*.

SOLVITUR PRIMUM HÆRETICORUM ARGUMENTUM.

17 OBJICIUNT 1. hæretici. Scriptura docet, Deum ita remittere peccatum, ut amplius non recordetur. Ezech. 18. verſ. 25. *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Sed recordaretur Deus dimiſſæ iniquitatis, ſi puniret poſt remiſſionem. Ergo dimiſsâ culpâ, non remanet reatus pœnæ temporalis;
E ergo nullum eſt PURGATORIUM.

RESPONDEO retorquendo argumentum. Deus peccati dimiſſi non recordatur amplius. Sed nihilominus dimiſſo peccato, punivit *David* tot malis, & *Mariam* Moyſis Sororem propter crimen murmurationis jam dimiſſum ſeptem diebus lepræ: ergo licèt peccati dimiſſi non recordetur Deus, poteſt tamen remanere reatus pœnæ temporalis. *Directè igitur reſpondetur*. Deus non recordatur amplius peccati dimiſſi in ordine ad æternam pœnam; quia ùt inquit Apoſtolus ad Rom. 8. verſ. 1. *Nihil damnationis eſt iis, qui*

Deus dimiſsâ culpâ non recordatur amplius in ordine ad æternã pœnam.

ſunt

ſunt in Chriſto Jeſu. Cæterùm quoad pœnam temporalem recordatur iterum. Exod. 32. v. 32. loquens de dimiſſo peccato Idololatriæ populi Hebræorum. *Ego autem in die ultionis viſitabo & hoc peccatum eorum*. Quòd autem laudatus textus intelligi debeat de recordatione quoad mortem ſpiritualem, & pœnam æternam, patet ex contextu, qui tam antecedenter, quàm ſubſequenter effectum converſionis explicat illis verbis, *vitâ vivet, & non morietur*; undè non rectè applicatur ad remiſſionem pœnæ temporalis. Hinc *Auguſtinus* de vera, & falſa pœnitentia cap. 18. *Sed ſi etiam ſit converſus, vitâ vivet, & non morietur, non tamen promittimus, quòd evadat omnem pœnam*.

18 DICES. Omnes pœnæ, quarum fit mentio in Scripturis, ſunt temporales hujus ſeculi, ùt patet in adductis exemplis. Ergo non arguitur debitum pœnæ in alio ſeculo ſuſtinendæ: ſicut parvuli habentes originariam culpam puniuntur pœnis hujus ſeculi, & tamen non benè infertur pœna ſenſus alterius ſeculi.

Reatus pœnæ tēporalis eſt debitus in foro Dei.

RESPONDEO *negando conſequentiam*, ſi Deo ſatisfactum non ſit ante mortem. Atque hic adverto reatum pœnæ temporalis eſſe debitum in foro Dei: ſicut in foro Dei eſt debitus reatus pœnæ æternæ; ac proinde quandiu Deo non eſt ſatisfactum remanet obligatio ſatisfaciendi. Quamobrem niſi ſatisfiat in hoc ſeculo, ſatisfaciendum eſt in futuro. Forum itaque Dei eſt indifferens pro hoc, vel illo ſeculo, proindeque ſi debitum non ſolvitur in præſenti, ſolvi debet in futuro. Hinc fit, ut ex debito pœnæ temporalis hic non ſolutæ, benè inferatur ſolvendum eſſe in futuro. Quòd autem reatus pœnæ temporalis obliget in foro Dei, clarè conſtat, ſi quæ diximus, rectè applicentur. Dimiſſo peccato Idololatriæ dixit Dominus ad Moyſen: *Ego autem in die ultionis viſitabo & hoc peccatum eorum*. Dies ultionis eſt dies Judicii privati, & tunc viſitatio non eſt ad pœnas hujus ſeculi, ſed alterius, cùm anima fit extra corpus. Ergo ſi non ſolvitur in præſenti vita, reſtat debitum pœnæ in altera exolvendum. David poſtquam deletâ culpâ, adulterii, & homicidii ſuſtinuerat pœnam mortis in puero, & ignominiam in uxoribus, & pro peccato ſuperbiæ peſtem in populo, ſtratum ſuum per ſingulas noctes lavabat, & potum cum fletu miſcebat ad ſatisfaciendum Deo. Pſalm. 10. v. 10. *Et potum meum cum fletu miſcebam a facie iræ, & indignationis tuæ, quia elevans alliſiſti me*. Ecce obligatio ſatisfaciendi in foro Dei, etiam dimiſsâ culpâ. Hinc illa Eccleſiaſtici generalis regula *de propitiato peccato noli eſſe ſine metu* fundatur in rigore debiti in foro Dei obligantis, & ideò eſt veluti corollarium antecedentis. *Ne dixeris, peccavi, & quid mihi accidit triſte: Altiſſimus enim eſt patiens redditor*, ideſt expectat, ſi reddatur in hoc ſeculo: quod niſi fiat poſt mortem, ſeverè exigit ſatisfactionem.

Analogia de debito ſpirituali cum temporali.

Huc redit generalis regula ſuperiùs elucidata ex Scripturis, Patribus, & ex natura offenſæ. Huc paritas de vulnere, in quo regulariter remanet cicatrix paulatim curanda. Huc analogia debiti ſpiritualis cum temporali pecuniario, pro quo ſi debitor non ſatisfa-
A cit, quandiu liber eſt, & lucrari poteſt, mittitur in carcerem, ut in corpore luat. Si quis igitur non redimit reatum, dum poteſt, quandiu ſcilicet eſt in via, mittitur in carcerem, ut ſolvat ſatiſpatiendo. Quæ omnia Divinæ Providentiæ de hominis ſtatu correſpondent. Homo a nativitate uſque ad mortem habet animam cum corpore conjunctam: a morte uſque ad judicium in ſola anima ſubſiſtit: a Judicio per totam æternitatem iterum conjungitur corpori. Reatus pœnæ contrahitur principaliter per defectum animæ peccantis, ac proinde per opus animæ debet extingui. Porrò flagella, quæ immittit Deus
B in hoc ſeculo, principaliter feriunt corpus, atque ideo non ſunt ſufficientia ad extinguendum debitum, niſi accedat opus animæ vel mediâ meritoriâ actione ſatisfaciendo, vel mediâ tolerantiâ non meritoriâ ſatiſpatiendo, quòd ſolùm evenire poteſt in altero ſeculo; non enim animæ in tali ſtatu repugnat aliqua mutatio tranſitoria uſque ad diem Judicii; cùm adhuc non ſit in termino ſimpliciter. Paritas de pœnis parvulorum non urget; quia pœnæ, quas illi patiuntur, eſſentialiter conſequuntur ad naturam deſtitutam illo vigore, quem a gratia originali habebant; unde neceſſariò agentia naturalia lædunt inimpedibi-
C liter; in alio autem ſeculo ceſſat actio agentium naturalium lædentium, & ſic non datur pœna ſenſus: nec pœnæ temporales arguunt debitum pœnæ in alio ſeculo. Cæterùm reſpectu adultorum pœnæ temporales a Deo inflictæ non conſequuntur eſſentialiter ad naturam, ſed ſolùm ex ſuppoſitione reatus pœnæ; unde ex reatu pœnæ temporalis benè arguitur obligatio ſatisfaciendi in alio ſeculo, niſi in præſenti ſatisfactum planè fuerit.

Pœnæ in pueris eſſentialiter conſequuntur ad naturam deſtitutam gratiâ originali.

19 INSTABIS. Sicuti Deus dimiſsâ culpâ, juſtos per temporalem peccatorum pœnam affligit: ita remuneratur temporaliter peccatores in mercedem bonorum operum:
D quòd patet de Obſtetricibus Ægyptiorum temporalium bonorum abundantiâ ditatis propter affectum ſalvandi Hebræorum pueros. Sed hoc non obſtante, ſi peccatores non recipiant in hac vita præmium, Deus temporaliter non remuneratur in futuro; ergo ſi Deus per temporalem pœnam juſtos non punit in præſenti, neque puniet in futuro.

20 RESPONDEO diſparem eſſe rationem. Peccatum ſecundùm ſe meretur quamlibet pœnam, ſed ex divina diſpoſitione punitur juxta proportionem adhæſionis ad objectum illicitum; *quantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*. Ex quo
E fit, ut ſupradicta taxatione ſuppoſita, ſemper remaneat locus Juſtitiæ vindicativæ, quandiù illi plenè ſatisfactum non fuerit; unde ſi in præſenti vita debitum non ſolvitur, ſolvi debet in alia. Cæterùm bona moralia peccatoris ex natura ſua non ſunt meritoria præmii etiam temporalis; ſed ſolùm ex pura liberalitate Dei; quapropter nihil mirum, ſi Deus, quando vult, & quomodo vult, remuneratur talia bona. Cùm autem poſt mortem peccatoris ſit tempus vindictæ, ſi aliquando opera illius moraliter bona remanent abſque præmio in hac vita, nequaquam de-

betur

betur præmium in alia. Quòd opera bona moralia peccatoris non ſint meritoria præmii etiam temporalis ex eo patet, quod non ſit præmio dignum opus factum a perſona non grata, ut eſt opus moraliter bonum peccatoris. Aliundè non ſunt meritoria præmii temporalis ex lege Dei; nulla enim lex de hoc in Scripturis, & Patribus habetur, ſed potiùs oppoſitum; quia peccatores omni bono merentur ſpoliari. Concedit quandoque Dominus alicui bona temporalia propter virtutes morales ex pura liberalitate, ùt dixi, non ex mercede, niſi in ſenſu omnino improprio, ùt loquitur D. Thom. *de potent. q. 6. art. 9.* Auguſtinus quoque, & *Hieronymus*, cùm dicunt, Deum Romanis totius orbis imperium propter virtutes eorundem morales fuiſſe impertitum.

Impropriè dicitur, quòd ex mercede Deus præmiat bona opera peccatoris.

21 URGEBIS. Sicut peccator, qui convertitur, mala opera commiſerat: ita Juſtus, qui labitur, bona opera fecerat. Sed factus ex juſto impius de bonis operibus, quæ fecerat, nihil lucratur in alio ſeculo. Ergo juſtus ex impio factus nihil debet pati extra hoc ſeculum propter mala, quæ fecerat. Ergo ſicut impius ab inſtanti mortis illico detruditur in inferos: ita Juſtus moriens illico ad gloriam deducitur.

RESPONDEO *negando paritatem*. Peccatum ſuperveniens bonis operibus, illa mortificat, ac proinde impedit omnem vim exigitivam præmii: ſicut opacum corpus impedit vim illuminativam lucis. Juſtitia verò ſuperveniens operibus malis non mortificat omnino talia opera ſecundùm omnes effectus in animam productos, ſed componitur cum aliquo eorum, nempè cum reatu pœnæ temporalis, niſi ſit juſtitia valdè perfecta. Juſtitia enim ſecundùm ſe eſt juſtitia ſanativa, ac proinde compoſſibilis cum cicatricibus. Oſtenditur diverſitas a ſigno. Peccator etſi plura bona operetur ùt eleemoſynam, preces, &c., nullum meritum acquirit; ſunt enim opera mortua undequaque; econtra verò Juſtus, ſi peccata venialia committat, verè facit opus demeritorium, & dignum pœnâ. Non eſt ergo eadem vis in charitate mortificandi demeritum, ac in peccato meritum. Deſcendit itaque impius ſtatim ad inferos; quia malum ex quocunque defectu: non ſic juſtus ſtatim ad Cœlum aſcendit; quia bonum ex integra cauſa. Aſſecutio gloriæ eſt bonum optimum, & perfectum; unde quolibet defectu, ùt eſt reatus pœnæ temporalis, retardatur. Secus non quodlibet bonum impedit conſummationem mali, ideoque peccatum mortale ſtatim trahit ad geennam: ita S. Thomas 4. *Sent. diſt. 21. art. 1. quæſt. 1. ad 1. & 2.*

Non eſt eadē vis in charitate, ac in peccato.

22 REPLICABIS. Sicuti peccatum opponitur charitati: ita charitas peccato. Sicut in malo opere eſt reatus culpæ, & reatus pœnæ: ita in bono opere juſti eſt condignitas amicitiæ, & meriti. Ergo ſicuti per peccatum mortificatur omnis condignitas amicitiæ, & meriti; ita per ſupervenientem charitatem mortificatur omnis reatus culpæ, & pœnæ. Unde Ezech. 18. v. 21. dicitur: *Si impius egerit pœnitentiam . . . . omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor*; & ſimiliter v. 24. *Si juſtus peccaverit, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.* Adverte: ubicunque eſt particula negativa, quæ eſt malignantis naturæ, deſtruit quidquid invenit poſt ſe.

Ulterius explicatur. Sicut charitas opponitur culpæ: ita jus ad gloriam opponitur juri ad pœnam. Ergo ſicut charitas adveniens omnem culpam tollit: ita jus ad gloriam tollit omne jus ad pœnam.

RESPONDEO. Sicut & adæquatè *nego*; ſicut & inadæquatè *concedo*. Charitas ſuperveniens deſtruit omne ſibi contrarium. Reatus pœnæ temporalis non eſt cuilibet charitati contrarius. Ut dictum eſt, charitas componitur cum reatu temporali, non verò cum peccato mortali; peccatum autem non meretur ullum bonum, eaque propter non componitur cum ullo merito. Rurſus charitas opponitur reatui culpæ per modum formæ incompoſſibilis; quia culpa conſiſtit in privatione gratiæ, & charitas importat formam huic privationi contrariam. At reatui pœnæ opponitur per viam ſatisfactionis; unde niſi ſit tanta in linea ſatisfactionis, quantum eſt debitum pœnæ, non poteſt totum reatum extinguere. Peccatum autem eodem modo opponitur condignitati amicitiæ, & meriti; quia auferendo amicitiam, evacuat totam radicem meriti ſubſtantialis, & accidentalis. Tota namque radix cujuslibet meriti eſt perſona grata; quapropter charitati peccatum opponitur deſtruendo, vel mortificando omnem rationem boni. Charitas verò opponitur peccato illud deſtruendo, relinquens tamen ex ſe reatum pœnæ temporalis.

Diverſo modo Charitas opponitur peccato, ac peccatum Charitati.

Luculentiùs explico. Charitas ſuperveniens non eſt omnis virtus formaliter; eaque propter non omne implet debitum aliarum virtutum. Porrò jus ſatisfactionis pertinet ad virtutem Juſtitiæ; & ideò charitas extinguit jus inimicitiæ, non autem jus ſatisfactionis, & compenſationis, niſi ea intenſione, & fervore creſcat, ut æquivaleat debito totali. Peccatum autem hoc ipſo, quòd amicitiam tollit, impedit valorem meriti; nam præmium operis ſupernaturalis promiſſum eſt dumtaxat diligentibus in ſenſu compoſito. Quamobrem utrobique in laudato textu particula negativa, *non recordabor, non recordabuntur*, debet intelligi juxta exigentiam ſubjecti, & prædicati, ac proindè non eodem modo utrobique diſtributivè: ergo dum arguitur a pari, *ſicut charitas opponitur culpæ: ita jus ad gloriam opponitur juri ad pœnam*, negamus in ſenſu de oppoſitione juri ad pœnam temporalem; cum hæc enim poteſt componi: ſicut in filio hærede componitur jus ad hæreditatem cum aliquo defectu, & levi culpa.

Charitas non eſt omnis virtus formaliter.

Jus ad gloriā opponitur juri ad pœnam æternā, ſecus ad temporalem.

23 SUBSUMES. Sicut per opera peccaminoſa violatur jus amicitiæ, & fundatur jus odii, & ſatisfactionis: ita per opera Juſti fundatur jus amicitiæ, & juſtitiæ in ordine ad præmium, quod eſt corona juſtitiæ. Ergo ſicut adveniente gratiâ in impio aufertur jus odii, & remanet jus ſatisfactionis: ita adveniente peccato in juſto, aufertur jus amicitiæ, & remanebit jus meriti ad præmium temporale. Utique in humanis hæc jura ſunt diviſibilia. Nam & inimico per reconci-

Digitized by Google

conciliationem dimittitur jus odii, & exigitur jus compenſationis. Exempli cauſâ, ſi *Petrus* amicus laboravit in vinca *Pauli*, & eum graviter offendat, etſi Paulus in Petrum retineat odium, debet Paulus ſolvere pretium laboris: hoc idem valet in Divinis. Ergo ſi Deus non remuneratur temporaliter bona opera ejus, qui exinde factus eſt peccator, neque puniet temporaliter opera ejus mala, qui poſtmodum fiat juſtus. Ergo nullus manet reatus alio in ſeculo, piaculari quoquam dolore extinguendus.

Peccatũ meretur omne malum, & indignum eſt omni bono,

RESPONDEO *negando conſequent.* Diſparitas elucet ex dictis. Diximus enim peccatum ex natura ſua promereri omne malum, & demereri omne bonum, & omninò opponi per incompoſſibilitatem ſtatui gratiæ, & merito, cùm deſtruat radicem meriti. Secus verò charitas non dicit incompoſſibilitatem (niſi perquam fuerit intenſa) cum reatu pœnæ temporalis. Præterea poteſt aliqua forma ſortiri primarium effectum, quin ſortiatur ſecundarium, ſi impediatur, ut Philoſophi, & Theologi unanimes conſitentur. Stat ergo, quòd in Juſto charitas tribuat primarium effectum, qui eſt jus ad æternam vitam, quin conferat ſecundarium, nempè omnimodam extinctionem debiti temporalis. Minimè verò fieri poteſt, ut forma tribuat effectum ſecundarium abſque primario. Quamobrem repugnat, quòd opera præcedentia charitatis non dent peccatori jus ad effectum primarium, qualis eſt amicitia; & præſeferant ſecundarium, quala eſt præmium temporale alterius vitæ. EXPLICATUR. Peccatum inducit privationem gratiæ, & omnium virtutum ſupernaturalium, ac propterea cùm deſtruat jus amicitiæ fundatum in gratia, delet etiam jura fundata in aliis virtutibus, ac proinde etiam extinguit jus meriti, quod erat Juſtitiæ. Econtra charitas cùm det eſſe ſupernaturale, infert omnes alias virtutes in eſſe formali, proindeque ipſorum jura, & unà ſimul jus juſtitiæ vindicativæ, quod exigit ſatisfactionem.

Charitas infert omnes virtutes ſupernaturales.

Ad illud exemplum DICO: in humanis poteſt quidem dimitti jus odii, retento jure compenſationis. Sed falſum eſt, jus odii retineri poſſe adverſus inimicum. Cæterùm *reſpondetur*, jus juſtitiæ in humanis propter laborem præſtitum non exigere nec in ſuo eſſe, nec in conſervari perſonam gratam, ſed radicari in opere utili in favorem alterius ſivè amici, ſivè Inimici: ſecus autem jus meriti apud Deum, ùt ſatis probatum eſt. Quarè poteſt verificari in humanis, quòd ſtante etiam inimicitia ſtet jus exigendi compenſationem, non autem in divinis.

24 SUBDES. Ratio apud Catholicos, cur peccata dimiſſa non reviviſcant, ſicut reviviſcunt merita, probat etiam nullum remanere reatum pœnæ temporalis, vel remanere etiam in peccatoribus condignitatem meriti ad temporale præmium: id autem ſic oſtenditur. *Primùm*. Deus eſt pronior ad miſerendum, quàm ad puniendum. Si ita eſt, cur dum miſeretur impio, qui convertitur, exigit ab eo ſatisfactionem, & Juſto, qui pervertitur, negat quolibet præmium in nullo miſerens, & in omnibus puniens? *Secundùm*. Favores ſunt ampliandi, odioſa reſtringenda. Si ita eſt, cur a peccatore converſo, cui viſcera miſericordiæ oſtendit, expoſcit ſatisfactionem præteritorum criminum, quod eſt odioſum, & Juſto poſt perverſionem præteritorum operum denegat præmium, quod eſt favorabile? *Tertium*. Charitas peccata antecedentia verè extinguit: peccatum verò ſubſequens bona opera ſolùm mortificat, cùm remaneant in Divina acceptatione.. Cur igitur charitate realiter delente peccatum, remanet reatus pœnæ temporalis, & peccato non delente opera bona, non ſupereſt condignitas præmii? *Quartùm*. Juſtificatio eſt opus Dei, peccatum eſt opus hominis. Porrò opus Dei deſtruit totum opus hominis: ſecus opus hominis deſtruit totum opus Dei. Cur opera Dei deſtruente totum opus hominis, relinquitur reatus pœnæ temporalis: econtra opera hominis non deſtruente totum opus Dei, non ſupereſt ulla præmii condignitas?

RESPONDENT aliqui etiam peccatoribus de præteritis juſtitiis præmium retribui per hoc, quòd minùs puniatur in inferno. *Sed contra*; nam dici etiam poſſet juſtus puniri de præteritis culpis; per hoc, quod minùs præmii recipiat in Cœlo; non autem quod in ergaſtulo piaculari diſtineatur. Reſponſio igitur adæquata conſiſtit in prædictis circa diverſimodam rationem, quâ charitas opponitur peccato, & peccatum charitati. Nam cùm peccatum opponatur charitati, deſtruendo radicem meriti ſive ſubſtantialis, ſive accidentalis (per peccatum enim non remanet ampliùs perſona Deo grata) & charitas deſtruat peccatum, non quidem ſecundùm omnes effectus, ſed effectus ſolùm incompoſſibiles: ideo licèt Deus pronior ſit ad miſerendum, quàm ad puniendum, negat juſto, qui pervertitur, omne præmium: & a peccatore, qui convertitur, exigit ſatisfactionem. Verum tamen eſt (atque hinc patet ad *ſecundum*) favores eſſe ampliandos, & odioſa reſtringenda; ſed juxta exigentiam ſubjecti; hoc enim ſi fuerit omnino incapax meriti; ſicut in juſto, qui peccat, verificatur, quomodo poteſt ampliari meritum, ſi non præſupponit in ſubjecto capacitas? Odioſa quidem ſunt reſtringenda, ſervato tamen jure juſtitiæ vindicativæ, quæ ſatisfactionem expoſcit. Ad *tertium*. Charitas peccata antecedentia verè tollit, & extinguit; eſt enim incompoſſibilis cum illis; ſed relinquit pœnæ reatum, quia non habet cum illa incompoſſibilitatem. Peccatum verò ſubſequens, licèt bona opera ſolùm mortificet, nunquam ea tamen ſtante peccato, obtinebunt aliquod præmium; quia cum peccato nunquam poteſt verificari, peccatorem eſſe perſonam gratam: quod requiritur ad obtinendum præmium. Ad *Quartum* reſpondet D. *Thomas* 4. diſt. 4. quæſt. 3. art. 1. quæſt. 2. Cùm enim ſibi objeciſſet Sanctus Doctor hoc argumentum: *Efficacius eſt bonum ad agendum, quàm malum: ſed per unum actum peccati homo reatum, & culpam incurrit; ergo per actum contritionis & a culpa, & a reatu abſolvitur*: reſpondet: *dicendum, quòd ſicut, quod eſt perfectum, eſt efficacius ad agendum, quàm imperfectum: ità quod eſt perfectum, difficilius eſt ad ſiendum. Unde ſicut bonum efficacius eſt ad agendum, quàm malum:*

Digitized by Google

lum : ita difficilius eſt ad conſtituendum, quàm malum. In hoc ergo efficacior apparet actio boni, A *quàm actio mali ; quia ratio mali nunquam terminatur ad malum, quod non habet admixtum bonum, ſed ratio boni terminatur ad bonum quandoque, cui non admiſcetur malum : non tamen oportet, quòd ſi aliquod malum per unum actum incurritur, quòd per unum actum bonum oppoſita bona reparentur.* Igitur opus Dei ſit perfectum, & efficacius ad agendum, qnàm opus hominis. Sed bonum eſt difficilins ad conſtituendum, quàm malnm ; & ideò poteſt contingere, nt ſnbjectnm conſtituatur in eſſe boni per ablationem culpæ, non autem per ablationem culpæ, & reatns pœnæ ; maximè qnia opus Dei eſt perfectum, ſed diſpoſitioni ſub- B jecti ſe accommodat.

Supradicta egregiè S. *Thomas* loco laudato exponit, & confirmat. *Tum juſtitia, quàm amicitia in æqualitate quadam conſiſtit. Qui ergo aliquem offendit contra æqualitatem amicitiæ, peccat, in quantum affectum debitum non impedit, & contra æqualitatem juſtitiæ, in quantum rem debitam ſubtrahit. Et ſicut hæc duo in offenſa quandoque dividuntur : ita etiam in recompenſatione ſeparantur. Sicut quando pœna per violentiam offendenti infertur, fit recompenſatio quantum ad juſtitiam, ſed non quantum ad amicitiam. Similiter quando offendens offenſum verbis placat nondum re ſubtractâ reſtitutâ, fit recompenſatio* C *amicitiæ, ſed non juſtitiæ. Peccator ergo per affectum peccati amicitiam Dei violavit, & per inobedientiam Divinæ legis honorem Deo debitum ſubtraxit, & ex primo ammittit gratiam, & incurrit offenſam : ex ſecundo meretur pœnam, ut ab eo, qui per inobedientiam ſubtraxit, ſubtrahatur per pœnam, & hoc pœnæ meritum reatus dicitur, & ideò per pœnitentiam, quâ homo ſe Deo ſupponit peccata præterita deteſtanda cum emendationis propoſito, remittitur quidem peccatum quantum ad offenſam, ſed non oportet, quòd remittatur quantum ad totum reatum, niſi pœnâ jam ſolutâ, & ſic per pœnitentiam non ſimul cum culpæ dimiſſione totus etiam reatus dimittitur.* D

25 INSTABIS. Sanguis Chriſti ex Scripturis eſt & emundativus colpæ, & expiativus pœnæ ; qoia Chriſtus factus eſt propitiatio pro peccatis noſtris ; ſed qoà emundativos in contritione delet totam culpam ; ergo qnà expiativns delet totam pęnam. Non enim eſt minùs efficax ſecundùm onam formalitatem, quàm ſecundùm aliam. Rnrsùs, quia eſt emundativus, applicatur nobis mediâ diſpoſitione ; ſimiliter qnà expiativns. Sed quà emoodativos emnndat ab omni cnlpa, etiamſi diſpoſitio, hoc eſt contritio, non ſit tantæ intenſionis, quanta eſt culpa ; unde pro mille peccatis graviſſimis ſufficit unus actus con- E tritionis ùt qoatuor ; ergo quà expiativus debet omnem pœnam, etiam ſtante diſpoſitione miooris inteoſionis.

Diſcrimen inter naturã pœnæ, & culpæ.

Ad ſolutiooem hujus inſtantiæ, quæ Heterodoxos valde movet, notandum eſt diſcrimen inter naturam culpæ, & pœnæ : inter naturam amicitiæ, & juſtitiæ. Jus amicitiæ totum ſimul, & indiviſibiliter reparatur ; qnia conſiſtit in depoſitione odii, & dilectione efficaci inimici. Jus tamen compenſationis non ſic ; diutius enim tempus reqoiri ſolet ad ſofficientem redamptionem. Patet in humanis, ad quorum analogiam Divina diſpoſuit Deos. Depoſito odio per veram dilectionem, & poſita reconciliatione inter inimicos, Judex pœnam infligit ei, qui crimen in alium commiſit, quæ aliquando protrahitur ad plures dies, & menſes, ſi non ſit pœna capitalis. De hoc etiam plura exempla habemus in Scripturis. Dimiſsâ namque culpâ *Davidi*, longior, & prodoctior inflicta fuit pœna, ùt conſtat in perſecutione *Abſalon*, in peſte, &c. ex quo habetur, quòd culpa tota ſimul tollitur : pęna autem diviſibiliter remittitnr.

In peccato datur averſio a Deo, & converſio ad creaturam.

26 *Ad majorem explicationem* advertenda eſt alia doctrina Angelici Doctoris 3. *parte quæſt.* 88. *art.* 1. In quolibet peccato datur averſio a Deo, qui contemnitur, & converſio ad creaturam, quæ præfertor. Ex parte averſionis omnia peccata conveninnt, & important privationem gratiæ, & æternæ vitæ ; ex parte converſionis peccata differunt, & inæqualia ſunt qooad reatom pœnæ : unde ſequitnr, qnòd in ipſo inferno pœna quoad intenſionem major ſit in uno, quàm in alio ; quam pœnarum diſtinctionem contra *Jovinianum* ſtatuit Eccleſia. *In peccato*, ita D. Thomas, *ſunt duo, ſcilicet averſio a Deo, & converſio ad bonum creatum. Quidquid autem eſt ex parte averſionis in peccato mortali ſecundùm ſe conſideratum eſt commune omnibus peccatis mortalibus ; quia per quodlibet peccatum mortale homo avertitur a Deo ; unde & per conſequens macula, quæ eſt per privationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ communia ſunt omnibus peccatis mortalibus, & ſecundùm hoc intelligitur id, quod dicitur* Jacob. 2. *Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus. Sed ex parte converſionis peccata mortalia ſunt diverſa, & interdum contraria.* Ex hoc principio eroitnr, peccata mortalia deleri ſimnl omnia quoad maculam, & pœnam æternam per gratiam ſanctificantem ; etſi infinita eſſent ; ſimnlqoe infinita radicata ; quia privatio per formam oppoſitam tollitur ratione incompoſſibilitatis : ſecus antem quoad reatum, & qnoad alia vulnera, qnæ oriuntor ex parte converſioois, ex qua inæqualitatis ratio habetur.

Privatio tollitur ratione incompoſſibilitatis per formam oppoſitam.

Hinc ad rem. Saoguis Chriſti emnndat nos, ſi nobis applicetur. At ſtatutum eſt, nt nobis applicetur media noſtra diſpoſitione, ne Chriſti Paſſio ſit nobis velamen iniquitatis, neve otioſi ejus fructom percipiamos. Diſpoſitio iſta natoris rerum accommodari debet, ùt patet in Sacramentis. Baptiſmus, quia eſt Eccleſiæ janua, ſeu medinm regenerationis ſpiritualis, producit primam gratiam, atque in ſubjecto diſpoſitionem ſtatuì mortuorum accommodatam reqnirit. Eocharistia, quæpote ſit nntritionis Sacramentum, ſecundam gignit, non primam gratiam, & io ſubjecto requirit diſpoſitionem ſtatui vivorum accommodatam. Cùm argo jus odii, reatus culpæ, & pœnæ æternæ de natura ſna tollantur ſimul, & indiviſibiliter ob incompoſſibilitatem formæ, & privationis ; jus verò compenſationis juſtitiæ, & reatus pœnæ temporalis ex natura ſna non auferatur ſimul, & indiviſibilitar, ſed paulatim, & inæqualiter ; idcircò non eodem modo ſanguis, ùt emundativus, & expiativus operatur ſub ea-

Sanguis Chriſti nobis applicatur media diſpoſitione noſtra ;

K dem

Quomodo ſanguis Chriſti eſt expiativus, & emundativus.

dem diſpoſitione contritioois; quoad culpam diſpoſitio concurrit per viam iocompoſſibilitatis, adeoque ſimul, & indiviſibiliter eſt emuudativus; quoad temporalem pœnam per viam ſolutionis, atque adeo paulatim, & inæqualiter eſt expiativus.

Res ſimilitudine illuſtratur. Cubiculo obſcuriori, ac perfrigido iguem immitte, qui ſimul eſt illominativus, ac calefactivus. Statim cobiculum illuminatur: at non ſtatim eodem modo, & in omuibus anguiis calefit. Cur hoc? quia teuebras excludit vi iucompoſſibilitatis, cum lux ſit forma, cujus privatio ſuot tenebræ; frigus autem expellitur vi cauſalitatis, qua calor paulatim calefacit ambieus, & paulatim miuuit intenſionem frigoris. Inſuper ſanguis Chriſti eſt efficaciſſimus tam ùt regenerativus, quàm ùt ſanativus; venit enim Chriſtus & ùt Pater, & ùt Medicus; & tamen non æqualiter eodem modo operatur; quia ſe accommodat naturæ generationis, & ſanationis. *Angelicus* 4. diſt. 14. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. ad 1. *Pœnitentia non comparatur generationi, ſed magis ſanationi; quia per pœnitentiam homini non datur nova vita, ſed in priſtinam vitam reparatur. In ſanatione hoc videmus accidere, quòd ſanitate reſtituta, adhuc reliquiæ aliquæ morbi manent ante perfectam ſanationis reſtitutionem: ita etiam ante completam pœnitentiam, reliquiæ aliquæ peccati manent.* Hinc Propheta peccato vulneratus ſanationem petebat dicens: *Sana, Domine, animam meam, & ſanabor*: & alibi relictas cicatrices poſt dimiſſam culpam agnoſcit, quæ neglectæ ad ſaniem venerant, & nova iolnxerunt vulnera: *Corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ.* Ubi S. Thomas: *Cicatrix ex vulnere relinquitur: ita etiam, quando quis peccavit, & dimiſſum eſt ei peccatum, ſed adhuc eſt pronitas ad peccandum, & quaſi cicatrix ex vulnere; quandoque autem Deus ſanat eam per ſatisfactionem, & exercitium bonorum operum*; Hierem. 31. *obducam cicatricem tibi, & a vulneribus tuis ſanabo te*: & pergit explicare, quemadmodum per negligentiam cicatrices non cuſtoditæ recrudeſcunt. Cùm ergo Chriſtus ùt Pater nos regeneret ad gratiam per Baptiſmum, & per pœoitentiam nos curet ùt Medicus; ideo ſuam gratiam peccatoribus communicat proportionabiliter ad curationem vulnerum. Quod expreſſit in illo Samaritano a Latronibus vulnerato, qui ſanatis vulneribus per alligationem, & infuſionem olei, & vini, adhuc in ſtabulo a languore ſanatur, & a cicatricibus curatur. *Jam utique error ejus indultum fuit, & tamen ſanatur languor in ſtabulo*: ait Auguſtinus. Juſtificatio igitur eſt opus quidem Dei, ſed dependenter a noſtra diſpoſitione, & ſic diverſimodè ſanguis Chriſti eſt emundativus, & expiativus.

Ignis in cubiculo obſcuro, & frigido diverſimodè illuminat, & calefacit.

Chriſtus eſt Pater, & Medicus.

Recrudeſcunt cicatrices, ſi negligantur.

Samaritanus in ſtabulo a languore ſanatur.

27 DICES. Deus non plus exigit in pœna, quàm erat in culpa: ſed major eſt dolor de peccato in contritione, quàm fuerit in peccando delectatio; quia quantitas doloris in peccato eſt ſecundùm quantitatem amoris Dei, qui eſt major, quàm omnis cupiditas rei temporalis, ùt habet gloſſa ſuper illud: *dilexiſti mandata tua ſuper aurum.* Et Auguſtinus in illud: *bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri, & argenti*; ergo pœnitentia a toto reatu abſolvit.

S. THOMAS loco cit. diſt. 14. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 2. ad 2. propoſito ſibi argumento reſpondet, *quòd ſecundum Philoſophum in 5. Ethic. in recompenſatione injuriæ juſtitia commutativa non ſemper æqualem quantitatem abſolutè in pœna infert ei, qui in culpa fuit; non enim ſi aliquis percuſſit Principem, oportet ipſum ſolùm repercuti, ſed etiam graviùs puniri: infert tamen æqualem pœnam habita priùs comparatione ad Perſonam, in quam culpa commiſſa fuit: & adeo cùm per pœnitentiam homo de ſeipſo juſtitiam Deo faciat, non ſufficit tantus dolor in pœnitentia, quanta fuit delectatio in culpa; quia illa delectatio in injuriam Dei fuit, inquantum Deo prætermiſſo, bono delectationi ſe ſubdidit ad peccandum.* Hinc ſolutam habes aliam inſtantiam. Contritio remittit culpam, & pœnam æternam, quæ eſt maxima; ergò multò magis pœnam temporalem; quia culpæ, & pęnæ æternæ directè opponitur: temporali autem pęnæ nequaquam, ùt explicatum eſt.

Non ſufficit tantus dolor in pœnitentia, quanta fuit delectatio in culpa.

SOLVUNTUR RELIQUA ARGUMENTA.

28 OBJICIUNT 2. Scriptura docet, peccatum a Deo gratis omnino, & liberaliter dimitti, ad Rom. 3. v. 24. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius.* Sed ſi noſtram compenſationem exigeret, gratis non remitteret peccatum; ergo.

RESPONDEO. Gratis remittitur peccatum; quia gratis nobis donat gratiam juſtificantem, quâ ex inimicis amici efficimur, & filii Dei; neque huic gratuitæ condonationi repugnat debitum pęnæ temporalis: ſicuti in humanis Pater dimittit filio furtum, & tamen eum flagellat ad correctionem: offenſus gratìs dimittit offenſam, & jus odii; & tamen ſæpè exigit compenſationem læſi honoris.

Gratuitæ condonationi non repugnat debitum pœnæ temporalis.

29 OBJICIES 3. Omnis pęna, quæ a Deo infligitur hominibus in ultionem, exit a Deo irato, & ideo Pſalmiſta divinam metuens punitionem, ſic orat Pſalm. 37. verſ. 1. *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.* Sed juſtis Deus non iraſcitur; ergo nulli juſto pęnam infligit in ultionem, ſed in exercitium virtutis, ùt ait *Auguſtinus* lib. 2. de peccat. meritis, & remiſſione cap. 34. *Pœnas iſtas ante remiſſionem ſupplicia eſſe peccatorum, poſt remiſſionem verò certamina, exercitationeſque Juſtorum.*

RESONDETUR hoc *Kemnitii* argumentum prorſus æquivocum eſſe. Æquivocat in verbo *iræ*, in verbo *ultionis*. Primò; quia per iram intelligit odium, abominationem: & vult omnem pęnam infligi a Deo ex odio, & abominatione: idemque intelligit per verbum *ultionis*, quaſi quòd idem ſit ulciſci peccatum, & abominari peccatorem. Hæc omnia ſunt falſa; plures enim Deus punivit propter jam dimiſſum peccatum, quos ſingulari diligebat amore, ùt patet exemplis in concluſione poſitis, ubi ſignanter notavimus cauſales, *quia comediſti; quia blaſphemare feciſti; quia prævaricati eſtis; quia non obediens fuiſti.* Nomen ergo iræ accipitur aliquando etiam pro exercitio juſtitiæ vindicativæ; & ideo *Michæas* Propheta Domini, & amicus cap. 7. v. 9.

Deus peccatoribus converſis non infligit pœnam ex odio, & abominatione.

v. 9. ait. *Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei*, ideſt pęnam ſuſtinebo peccatis meis ex juſtitia debitam. Iſaias cap. 12. v. 1. *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi*. David Pſal. 76. v. 10. loquens de calamitatibus præſentis vitæ, quæ peccatum originale conſequuntur: *aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas*. Quando autem orat, ne in furore Dominus corripiat eum, loquitur de correptione æternæ damnationis. Nec favet Hæretico *Auguſtinus*; concedit enim ipſe aliqua ſupplicia deſervire juſtis pro certamine, ſed non de omnibus. Centies namque expreſsè punit, Deum verè punire temporalibus pęnis peccata jam dimiſsa: ſufficiat dictum ipſius in Enchirid. cap. 66. *De quibuſdam temporalibus pœnis, quæ in hac vita peccantibus irrogantur ais, quorum peccata delentur, ne reſervarentur in finem*: ait Apoſtolus 1. ad Corinth. 11. *ſi enim naſmetipſos dijudicaremus, a Domina non corripiemur*.

Aliquando juſtis ſupplicia deſerviſſe ad certamen, aliquando ad punitionem.

30 DICES. Exempla Scripturæ ex veteri Teſtamento non valent in lege nova, quæ eſt lex gratiæ, & amoris: vetus autem timoris, & ſervientis. Licèt ergo dimiſſa peccata in tali lege punirentur, hoc non probat in lege gratiæ.

RESPONDETUR. Cùm Hæretici adducant textus veteris Teſtamenti ad probandos ſuos errores; cur non itidem ſit nobis ſas ejuſdem auctoritate, & exemplo catholicam veritatem confirmare? Adducunt textum David: *Domine, ne in furore tuo arguas me* &c. Liceat ergo nobis adducere ejus pęnitentiam? Neque verò nobis ſolummodo ſuffragatur Teſtamentum vetus; neque id ſolùm afferunt Patres, ſed plura quoque addunt alia teſtimonia ex nova lege, ùt illud Baptiſtæ: *facite fructus dignos pœnitentiæ*. Illud Pauli 1. ad Corinth. 11. v. 30. *ideo inter vos multi imbecilles, & dormiunt multi; quòd ſi nos metipſos dijudicaremus, non utique judicaremur; dum judicamur autem, a Domina corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*. Sicut etiam 1. ad Corinth. 5. v. 5. *Tradere Satanæ in interitum carnis* &c. Conſulantur *Origenes* Hom. 5. in Levit. *Cyprianus* lib. 1. epiſt. 3., & 8. *Auguſtinus* in Enchir. cap. 70. & alibi: *Hieronymus* in cap. 6. Oſeæ: *Gregorius* lib. 9. in Job cap. 27. Deinde ex inſtantia Hæreticorum: Sanctus *Paulus* ad Hebræus cap. 10. v. 29. oppoſitum aſſerit: majori enim pęna nunc digni ſumus peccantes, quàm Patres noſtri; quia nos in Chriſtum peccamus: *Quantò magis*, inquit, *putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui Sancto contumeliam fecerit*. Quid clariùs?

Conveniunt Sancti Patres in adſtruenda neceſſitate pœnitentiæ.

31 Sancti Patres inconſideratè, & hyperbulicè locuti ſunt: (ita Sanctiſſimos viros, & primitivæ Eccleſiæ magiſtros veneratur *Kemnitius*) qui tamen in hac ipſa calumnioſa reſponſione vel invitus fateri cogitur Patres nobiſcum ſentire. Sanè eoſdem, & ſincerè locutos fuiſſe conſtat ex conſonanti ipſorum doctrina cum ſcripturis, ex unanimi conſenſu inter ipſos, & ferventiſſimo animarum zelo. Cur ſuavitatem Calviniſtarum, & Lutheranorum non docuiſſent, ſi vera eſſet doctrina, ut lucriſacerent Judæos, Gentiles, aliaſque gentes, quæ Chriſti Evangelium reſpuebant propter Crucis, & pœnitentiæ arduitatem? Anne lumine Sancti Spiritus fuerant deſtituti, dum juſtitiam Dei commendabant, & ad pęnitentiæ, & afflictionis opera enixè populus adhortabantur?

Kemnitii *incoherentia.*

32 OBJICIUNT 4. Chriſtus abundanter, & cumulatiſſimè ſatisfecit pro peccatis noſtris; ſed ſi dimiſsâ culpâ, reatus pęnæ temporalis remaneret, nec abundanter, nec cumulatiſsimè ſatisfeciſſet; nam ulterior exigeretur ſatisfactio: ergo. *Major habetur* apud Iſaiam clarè; ſufficiat tamen D. *Pauli* ad Rom. 5. v. 10. auctoritas: *ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia, ut ſicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam*. Illa particula *regnavit peccatum in mortem* tangit culpam, & pœnam peccati, ſcilicet mortem; ergo ſi ſuperabundanter pro nobis ſatisfecit: & pro culpa, & pro pœna omnimodè ſatisfecit.

RESPONDEO *retorquendo argumentum in Adverſarios*. Chriſtus pro nobis abundanter non ſolùm ſatisfecit, ſed nobis meruit dona gratiæ, & gloriæ, virtutes, & earum exercitium. Cur ergo petimus quotidie vitam æternam: *Adveniat Regnum tuum*? Cur remiſſionem peccatorum: *dimitte nobis debita noſtra*? Cur gratiam auxiliantem, ne labamur: *& ne nos inducas in tentationem*? Si Chriſtus abundanter ſatisfecit, cur *Paulus* ad Coloſſenſes 1. v. 24. clamat: *Adimpleo ea, quæ deſunt Paſſionum Chriſti in carne mea*? Si juſtificati per Chriſtum nihil pati debemus, cur *Paulus* ad Rom. 8. v. 17. ait: *Heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti, ſi tamen compatimur, ut et conglorificemur*?

RESPONDETUR igitur, pro nobis abundanter Chriſtum ſatisfeciſſe, ſed ne ejus Paſsio deſerviret pro velamine iniquitatis, & otioſitatem ſoveret, noluit, ut actu prodeſſet, niſi applicata nobis cooperantibus. *Ideo*, inquit Apoſtolus, *adimplea ea, quæ deſunt Paſſionum Chriſti in carne mea; & coheredes Chriſti, ſi tamen compatimur*. Neque enim Paſsio Chriſti, quæ exceſſum divinæ bonitatis, & miſericordiæ commendat, rectum ordinem rerum, & juſtitiæ debuit invertere; rectus autem rerum ordo exigit, ut qui voluntariè ab ultimo fine receſsit, ad eundem voluntariè per ſuos actus accedat; unumquodque enim Deus perficit ſecundùm propriam naturam; juſtitia verò poſtulat, ut ad æqualitatem reducatur jus alterius læſum; peccans verò per converſionem voluptuoſam ad bonum commutabile lædit jus creaturarum plus juſto ſibi indulgendo, & illis abutendo; quamobrem reparetur, oportet mediâ pœnitentiâ, per quam tantundem ſibi ſubtrahat, quantum ſibi indulſit. Itaque dicitur Sap. 11. ver. 17. *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*. Et Apoſt. ad Rom. 6. v. 19. *Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*. Ubi vides? licèt Paſsio Chriſti fuerit abundans, & copioſa; ferenda eſt tamen pœna in corpore, per quod peccavimus.

Paſſio Chriſti actu non prodeſt, niſi nobis applicata.

Qui voluntariè a Deo receſſit, voluntariè ad Deū debet accedere.

Juſtitia exigit, ut ad æqualitatem reducatur jus alterius læſū.

33 DICES primò. Undenam ergo elu-

eet ſuperabundantia Divinæ Redemptionis ; ſi pœna ulteriùs nobis remanet ſolvenda ?

Chriſtus ſuis meritis nobis obtinuit remiſſionem injuriæ, maculæ, & pœnæ æternæ reatus.

Reſpondetur , in eo expleudeſcere , quod irremiſſibiliter nobis debebatur pœna æterna ; quia nobis impoſſibilis erat ſatisſactio ad æqualitatem pro peccato ; Chriſtus verò ſuis obtinuit meritis remiſſionem injuriæ , maculæ , & reatus pœnæ æternæ : ſuſtulitque debitum æqualis , & condignæ ſatisſactionis , utcunque nobis remaneat aliquod debitum ſatisſactionis temporalis remiſsâ culpâ , condonatoque reatu ſupplicii ſempiterni . Præterea in eo relucet , quod plura media conſtituit uniuſcujuſque ſtatui accommodata , per quæ applicetur meritum paſſionis ejus . Deinde in eo etiam magis elucet , quod cumulum auxiliorum , quibus reparemur , & præſervemur a lapſu , præparavit , & abundantiam obtulit donorum gratiæ , & gloriæ ſuperexcedentium gravitatem , & turpitudinem peccati , nec non magnitudinem æternæ pœnæ .

34 DICES *ſecundò* . Extincto totaliter omni debito , nullus remanet locus ulterioris ſatisſactionis . Sed poſitis Chriſti meritis utpotè infiniti valoris , noſtrum omne debitum extinguitur ; ergo fruſtrà requiritur ulterior ſatisſactio .

Debitum objectivum , & ſubjectivum.

RESPONDEO . Duplex eſt debitum , objectivum , & ſubjectivum . Debitum objectivum appello jus læſum Divinæ Majeſtatis per juſtam compenſationem æquandum : debitum ſubjectivum dico cooperationem , quæ exigitur ex parte ſubjecti , ut ei efficaciter proſit Chriſti paſſio . Chriſtus extinxit debitum omne objectivum , ſeu ex parte rei debitæ ; quippequi adæquatè reparavit jus læſum Dei per peccatum ; non tamen extinxit omne debitum ſubjectivum , ſeu ex parte medii efficacitatis ; non enim perinde ſatisfecit , ut voluerit nobis prodeſſe abſque noſtra cooperatione . Quare Auguſtinus : *Qui fecit te ſine te , non ſalvabit te ſine te* . Inſuper Calviniſtas , & Lutheranos interrogo : ſi Chriſtus totaliter omne debitum extinxit , cur abſque Baptiſmo, & Fidei merito non proſit ejuſdem Paſſio Parvulis , & Adultis ? Reſpondebunt ; quia neceſſaria eſt applicatio . Hoc idem nos reponimus , addentes plura eſſe media faciendæ hujuſmodi applicationis , inter quæ eſt ſatisfactio , & afflictio .

35 INSTABIS . Vel noſtræ pœnalitates verè aliquos vim habent ſatisfactionis apud Deum , vel nullam . Si hoc dicitur ; ergo nihil juvant , & incaſſum gravantur Fideles . Sin verò aliquam vim habent ; ergo Chriſti ſatisfactio fuit imperfecta , quæ non omnem exhauſit ſatisfactibilitatis condignitatem .

Hoc telum redit in adverſarios . Sic enim inſtamus . Vel fides juſtificans vim habet trahendi ad nos meritum Paſſionis Chriſti , vel non . Si negant ; ergo quid juvat ? Sin autem affirmant : ergo Chriſti meritum fuit imperfectum , cùm non omnem exhauſerit meriti condignitatem . En quomodo eadem difficultas ipſos æquè Hæreticos premat ? Dico igitur pœnalitates in ſtatu gratiæ exercitas vim ſatisfactivam habere ex imperfecta juſtitia ; nec inde ſequi , imperfectam eſſe Chriſti ſatisfactionem ; quia licèt ex ſe ſufficientiſſima fuerit , noluit tamen eam nobis prodeſſe ,

Pœnalitates vim habent ſatisfactivã ex imperfecta juſtitia.

niſi & nos medio ejus auxilio ponimus , ac rependimus Deo , quantum noſtræ vires ferunt , & ad hoc, ut rectus ordo rerum ſervetur , & homo perficiatur , ſibi ſubtrahendo , quantum ſibimet indulſit . Hactenus dicta elucidantur exemplo . Deus ſe ſolus poteſt in viſceribus terræ aurum producere : ergo Sol nihil juvat in productione auri ? Nequaquam ; quia licèt Dei concurſus ſufficiat ex ſe ; nihilominus creatura ſimul aſſumpta reverà concurrit , neque ex creaturæ concurſu inſufficientia ex parte concurſus Dei deducitur .

Noſtra ſatisfactio non eſt ſupervacanea.

36 URGEBIS : ergo Deus eſt injuſtus ; cui per Chriſti Paſſionem plenè ſatisfactum eſt ; & nihilominus exigit a creatura compenſationem .

Deus noluit acceptare Chriſti ſatisfactionem, niſi ſub conditione noſtri concurſus.

RESPONDEO *nego conſeq.* Primum actum , quem Chriſtus elicuit pro nobis , utvis abundè ſatisfactivum , noluit ſine nota injuſtitiæ Deus acceptare , niſi ſub conditione conſummationis per Crucem . Nec aliter Chriſti Paſſionem utcunque ſufficientiſſimam , Deus noluit efficaciter prodeſſe , niſi hac , vel illa conditione modificaretur .. Ratio a priori eſt ; quia non merebamur a Chriſto redimi , nec Deus tenebatur Filium ſuum tradere pro peccatis noſtris , neque oblationem ejus boni facere . Ea ſua tamen clementia eidem placuit Filium ſuum Unigenitum dare . Sed ne bonitas ſua nos otioſos relinqueret , non niſi hac , vel illa conditione placuit . Si plebeius Equitem injuriâ afficiat , & alius Princeps æqualem offerat pro offenſore ſatisfactionem , poteſt offenſus hanc , vel illam conditionem ex parte offendentis exigere , ne auſam det ruſtico in ipſum denuò inſurgendi .

37 OBJICIUNT 5. Ablatâ cauſâ tollitur effectus . Sed culpa eſt cauſa pœnæ ; ergo ſublatâ culpâ nullus remanet temporalis pœnæ reatus .

RESPONDENT hi , qui docent in remiſſione peccati , æternam temporaneâ pœnam commutari , reſpondent , inquam , reatum demeriti æternæ pœnæ eſſe intrinſecum maculæ , minimèque tolli extinctione , ſed mutatione in aliud , in quo virtualiter ſecundùm aliquam ſui proprietatem perſeverat , donec adæquata fiat compenſatio . Sed quidquid ipſi velint , nos

Peccati triplex jus fundat in Deo odii , ſatisfactionis , & vindictæ.

Reſpondemus . Peccato mortali triplex conſtitui jus in Deo . *Primum* rationabilis odii in peccatorem propter deſtructam , & deperditam amicitiam . *Secundum* condignæ ſatisfactionis propter injuriam Deo irrogatam , & jus honorabilitatis violatum . *Tertium* vindictæ propter legis tranſgreſſionem : quæ jura tamen ſeparari queunt . Nam ablato jure rationabilis odii , poteſt remanere jus compenſationis , & vindictæ . Obvium eſt exemplum in humanis . Paulus dehonorat Franciſcum : hæc dehonoratio conſtituit jus *odii* in Paulo erga Franciſcum , *compenſationis* ob læſum honorem , *vindictæ* ob publicæ legis tranſgreſſionem . Paulus poteſt odium deponere , & inimicum diligere ; attamen viget adhuc jus ſatisfactionis , & vindictæ , ut juſtè poſſit utrumque per Judicis ſententiam poſtulare . Iiidem aliud exemplum occurrit ex Scripturis . *Abſalon* graviter offenderat Davidem

Fratre

Fratre Interempto: reconciliatur precibus Thecuanæ mulieris: nihilominus privatus eſt Abſalon ad duos annos Patris conſpectu. Haud aliter ſe gerit erga nos Cœleſtis Pater, dum peccata nobis dimittit. Non eſt igitur jus vindictæ eſſentialiter *in facto eſſe* connexum cum reatu culpæ, ſed ſolùm *in fieri*; unde remiſsâ culpâ, poteſt adhuc remanere jus vindictæ, ſeu reatus pœnæ temporalis.

Jus vindictæ non eſt eſſentialiter connexum in facto eſſe cum reatu culpæ, ſed ſolùm in fieri.

38 DICES. Jus compenſationis ineſt offenſæ paſſivæ. Sed poſt ablatum homini peccatum non remanet in Deo offenſa paſſiva; ergo non remanet jus compenſationis. *Minor probatur*; tum quia Deus juſtificatum diligens, nequit eſſe illi offenſus; tum quia offenſa paſſiva oritur ex activa; quæ cùm in juſtificato non reſideat, neque paſſiva reſidet.

RESPONDEO *diſtinguo minorem*: non remanet offenſa paſſiva adæquatè, *concedo*: inadæquatè *nego minorem*. Non remanet adæquatè offenſa paſſiva ſecundùm tria jura ſuperiùs enumerata, ſed inadæquatè ſecundùm aliqua. Ideo ad probationem, utique fatemur, Deo amari juſtificatum. Hoc tamen probat ſolummodo non remanere offenſam quoad jus odii, & inimicitiæ; implicat enim Deum homini infundere gratiam ſanctificantem, & illum non reddere objectum amabile, & actu eundem non diligere; cùm hæc infuſio terminus ſit divinæ dilectionis, cui tamen non pugnat jus vindictæ, & compenſationis: ſicut exemplo Davidis rem clareſecimus. *Ad ſecundam probationem* DICO: offenſa paſſiva oritur ab activa, ùt phyſicè exiſtente in homine, ſi conſideretur offenſa prout fundat jus odii: ſin autem attenditur prout fundat jus vindictæ, & compenſationis, pendet ab activa, non ùt phyſicè exiſtente in homine, ſed prout moraliter exiſtit in divino judicio, quatenus plenè non fuit retractata, quantum erat neceſſe, ut omnimodè deleretur quoad jura omnia, quæ fundat.

Remiſsâ culpâ remanet in Deo offenſa inadæquatè.

39 INSTABIS. Eſſe reum ſonat aliquod malum. Sed reatus compenſationis, & vindictæ denominat hominem reum. Ergo eſt aliquod malum. Sed nullum malum eſt in juſto per gratiam mundato; ergo: maximè quòd poſſet Deus recuſare imperfectam hominis ſatisfactionem, & per conſequens juſto æternam vitam denegare; unde in renatis eſſet aliquid damnationis.

RESPONDEO, reatum alium eſſe demeriti, & intrinſecum omnino: alium juſtitiæ, & extrinſecum. Primus eſt de genere mali moralis, utpotè indiſpenſabiliter connexi cum macula: alter verò non importat malum morale, cùm non ſit culpæ connexus, ſed ab ea ſolùm originem habuit in fieri, & in facto eſſe manet in divino judicio. Neque Deus ùt juſtus Judex poteſt creaturæ ſatisfactionem recuſare, & æternam vitam negare; cùm de facto gratiam infundat cum voluntate eam acceptandi, & juſtus ad divinam Juſtitiam admiſſus jus habet exigens, ut Deus oblatam admittat compenſationem.

Reatus alius eſt demeriti, & intrinſecus, alius juſtitiæ, & compenſationis.

Deus non poteſt recuſare imperfectam juſti ſatisfactionem.

40 Neque dixeris inexplicabile eſſe, in quo reatus hujuſmodi conſiſtat. Jam in decurſu Controverſiæ pluries explicui, & iterum breviter explico. Peccatum actuale quamvis in eſſe phyſico tranſeat: ramanet tamen habitualiter phyſicè, & moraliter: phyſicè in macula peccatori intrinſeca: moraliter, quatenus non fuit retractatum. Ita macula per gratiam phyſicè ablata, & totaliter peccatò præteritò retractatò quoad injuriam conſtituentem jus odii, perſeverat moraliter, ut fundet jus vindictæ. Hæc verò perſeverantia moralis partim eſt purè extrinſeca, ſecundùm quod denominationem extrinſecam importat ortam a lege divinæ Juſtitiæ taxantis pœnam peccatis ſecundùm eorum gravitatem, & vocatur reatus juſtitiæ. Partim verò eſt moraliter intrinſeca; quatenus aliqua formalitas peccati remanet irretractata.

Explicatur, in quo conſiſtat reatus pœnæ temporalis.

Ad cujus intelligentiam NOTO ex D. *Thomæ* locis in ſexta probatione citatis. In peccato datur averſio a bono incommutabili, & converſio ad bonum commutabile, & hoc etiam in peccatis odii, & omiſſionis; quia odium oritur ex amore alicujus boni, & omiſſio ex occaſione alicujus actus poſitivi. Bonum autem commutabile, ad quod fit converſio, eſt bonum proprium, ut formalizatum ab objecto pravo, quod hìc, & nunc inordinatè amatur.

In peccato datur averſio, & cõverſio.

Rurſus. Converſio ad bonum commutabile dupliciter conſideratur: primò ùt gignit averſionem a Deo: ſecundò, ùt dicit voluptuoſam adhæſionem ad objectum amatum, prout intensè nimis amans bonum finitum: prout vitioſam affectionem importat ad bonum proprium, & ſui commodum, ſeu ut eſt affectio retardativa ferventis converſionis ad Deum. Juxta primam formalitatem tollitur per gratiæ infuſionem: juxta aliam ſæpè remanet, donec retractetur formaliter, vel æquivalenter, tantundem ſibi ſubtrahendo, quantum ſibimet indulſit. Explicat ulteriùs S. *Thomas*. Converſio ad commutabile bonum non conſiſtit ſolùm in voluntate, ſed etiam in uſu voluptuoſo aliorum membrorum. Per gratiam ſanatur voluntas; at non ſemper compenſatur illa ſatisfactio, & voluptas capta ab aliis membris, donec tantundem incommodi ſubeat homo ex objectis pœnalibus, ùt dicebat Apoſtolus ad Rom. 6. *Exhibeamus membra noſtra* &c.

Bonum commutabile dupliciter conſideratur.

Explicat magis, magiſque Idem Doctor Angelicus ex alio capite. In peccato intervenit quidam abuſus creaturarum, læditurque earum jus, quatenus creatæ fuerunt, ut homini deſervirent in ordine ad ſuum ultimum finem; homo verò ipſis abutitur. Ut ergo jus creaturarum reparetur, neceſſe eſt exceſſum illum converſionis, & objecti creati abuſum per pœnæ tolerantiam ad æqualitatem reducere.

In peccato intervenit quidam creaturarũ abuſus.

ADVERTE. D. *Thomas* aliquando vocat converſionem illam inordinatam, non in eo ſenſu, quòd ſit adhuc venialiter peccaminoſa, ſed inordinatam appellat materialiter; quia eſt effectus peccati, & quædam, ut ita loquar, *viſcoſitas* ejuſdem: inordinata vocatur, quo proportionali modo concupiſcentia peccatum vocatur. Dixi, *donec formaliter, vel æquivalenter retractetur*; quia illa moralis perſeverantia auferri poteſt per indulgentias, & ſuffragia aliorum; nam voluntas acceptandi aliorum bona opera ſufficientem voluntarietatem, & diſplicentiam includit commiſſi peccati.

CON-

CONTROVERSIA II.

AN SCRIPTURIS VETERIS TESTAMENTI PROBETUR PURGATORIUM .

Hæretici negãt, poſſe demonſtrari ex veteri Teſtamento Purgatorii exiſtentiam .

41 RECentiores Hæretici non abſque riſu negant, poſſe ex vetere Teſtamento oſtendi Purgatorium exiſtere . Contra quos, antequam Scripturarum loca adducam , breviter noto ex his , quæ communiter habentur in Controverſiis de verbo Dei ſcripto, in textibus Scripturæ abſq; ulla confuſione plures litterales ſenſus admitti . Ita ſentit *Auguſtinus* lib. 12. confeſſ. cap. 18. *Quid mihi obeſt , cum diverſa in his verbis intelligi poſſunt , quæ tamen vera ſunt ? Quid , inquam , mihi obeſt , ſi aliud ego ſenſero , quàm ſenſit alius eum ſenſiſſe , qui ſcripſit .* De Doctrina Chriſtiana lib. 3. cap. 27. *Nam quid in eloquiis largius , & uberius potuit divinitùs provideri , quàm ut eadem verba pluribus intelligantur modis :* & paulo ante : *quando autem ex eiſdem Scripturæ verbis non unum aliquid , ſed duo , vel plura ſentiuntur, etiamſi latet , quid ſenſerit ille , qui ſcripſerit, nihil periculi eſt ; ſi quodlibet eorum congruere veritati , ex aliis locis ſanctarum Scripturarum doceri poteſt :* & paſſim alibi . Idem ſentiunt *Hieronymus* , *Baſilius* , *Chryſoſtomus* . Rationem ſubdit D. Thomas *quæſt.* 4. *de potent. art.* 1. *in corp.* Scriptura in ſuo eſſe conſtituitur per ſignificationem , & eò eſt excellentior , & dignior , quò paucitate verborum , plura ſignificat , atque complectitur . Hinc excellentia commendatur auctoris ; ſicut enim intellectus hominis , quò acutior eſt , plures concluſiones ex eodem omnino principio deducit : ſic quantò ſublimior eſt cujuſquam auctor Scripturæ , tantò paucioribus plura tradit . Cùm ergo Scripturæ Sacræ ſit auctor quàmexcellentiſſimus , ad ejus excellentiam ſpectat plura unico ſenſu arcana complecti .

Sacra Scriptura plures litterales ſenſus admittit .

Senſus verò litteralis juxta *Hieronymum* epiſt. 150. ad Edibiam , *Auguſtinum* lib. de utilitate credendi c. 3. , *Origenem* lib. 4. Periarchon cap. 2. , D. *Thomam* 1. p. q. 1. art. 10. ad 3. eſt , qui per verba ſcripta , ſive in acceptione propria , ſive metaphorica ex intentione Spiritus Sancti immediatè ſignificatur . *Dicendum* , ſic D Thomas , *quòd ſenſus parabolicus ſub litterali continetur ; nam per voces ſignificatur aliquid propriè , & aliud figurativè .* Hæc fuere adnotanda adverſus eos , qui plura in Scripturis loca aſpernantur catholicæ doctrinæ conſona ; propterea quod non unus ſit litteralis eorundem ſenſus .

Senſus litteralis continet etiam metaphoricum .

42 PROBATUR *jam concluſio* . Pſ. 65. verſ. 12. *Tranſivimus per ignem , & aquam , & eduxiſti nos in refrigerium* . Per aquam intelligit *Ambroſius* in Pſalm. 36. Baptiſmum : per ignem Purgatorium . *Hic per aquam* , ait , *illic per ignem : per aquam , ut abluantur peccata ; per ignem , ut exurantur* . Idem ſenſit *Origenes* Hom. 25. in Numeros . Scio utique *Nazianzenum* Orat. 2. contra Julianum ; *Cyrillum Alexandrinum* in cap. 1. Michææ , alioſque eundem textum litteraliter coaptare tribulationibus præſentis vitæ , itemque laboribus a populo Iſraelitico exantlatis . Sed quid inde ? cùm ex prænotatis clarè conſtet, unum eundemque textum plures habere, eoſque litterales ſenſus . *Quid mihi obeſt* , repeto prælibata *Auguſtini* verba , *quid mihi obeſt , cum diverſa in his verbis intelligi poſſunt , quæ tamen vera ſunt ?* Verè hic textus litteraliter exprimit tribulationes , & hujus vitæ labores ; ſed verò etiam veriùs idem textus Purgatorium ſignificat .

Tranſitus per ignem ſignificat Purgatorium .

A

43 SECUNDUS textus eſt Pſalm. 37. v. 1. *Domine , ne in furore tuo arguas me , neque in ira tua corripias me* . In furore corripit Dominus, quos in æternum damnat : in ira, quos purgat in altera vita igne piaculari . *Non ſim inter illos* , ita *Auguſtinus* ibidem commentatur , *quibus dicturus es : ite in ignem æternum . . . . Neque in ira tua emendes me , ut in hac vita purges me , & talem me reddas , cui jam emendatorio igne non ſit opus , propter eos , qui ſalvi erunt , ſic tamen quaſi per ignem .* S. Gregorius , ſive alter ſub ejus nomine in prim. pſalm. pœnitent. *Sicut major eſt furor , quàm ira : ita arguere majus eſt , quàm corripere : eos corripimus , quos amantes emendamus ; & quia poſt mortem carnis alii æternis deputantur ſuppliciis , alii ad vitam per ignem tranſeunt purgationis , fidelis anima non ſolùm furorem timet , ſed etiam iram abhorret .* Hujuſmodi auctoritas non minus aptè , quàm præcedens probat intentum , utvis alii Sancti Patres textum exponant de pœnis , quas Deus in hac vita infligit .

In furore corripi eſt in æternũ damnari, in ira corripi eſt purgari per ignem .

B

C

44 TERTIUS habetur Michææ 7. v. 8. *Ne læteris inimica mea ſuper me , quia cecidi : conſurgam , cùm ſedero in tenebris , Dominus lux mea eſt . Iram Domini portabo , quoniam peccavi ei , donec cauſam meam judicet , & faciat judicium meum : educet me in lucem , videbo juſtitiam ejus .* Hunc locum *Hieronymus* in caput ultimum Iſaiæ docet intelligi communiter de Purgatorio . Et ſanè in eo dilucidè exprimitur expiatorii ejus ergaſtuli natura . *Quia cecidi : reſurgam* : en juſtificatio a peccato . *Cùm ſedero in tenebris , iram Domini portabo , donec cauſam meam judicet* : ecce tolerantia debitæ pœnæ in obſcuro loco . *Adducet me in lucem* : ecce liberatio a ſupplicio , perſolutâ adæquatè jam pœnâ . Gloſſa Ordinaria textum exponit : *iram Domini portabo hic , vel in Purgatorio* . Alii interpretes Jeruſalem contra Babylonem inducunt ſic loquentem . *Non hoc ille ſenſit* , ſic *Auguſtinus* lib. 12. confeſſ. cap. 25. , *quod tu dicis , ſed quod ego dico ; neque tamen negat , quod uterque noſtrum dicit utrumque verum eſſe .*

D

45 QUARTUS habetur Iſaiæ 4. v. 4. *Si abluerit Dominus ſordes Filiarum Sion , & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus in ſpiritu judicii , & ſpiritu ardoris .* De Purgatorio interpretatur *Auguſtinus* lib. 20. de Civitate Dei cap. 25. hoc Iſaiæ effatum , quamvis dubitanter ſubdat , intelligi etiam poſſe de quorundam purgatione in extremo judicio : *Niſi fortè ſic eos dicendum eſt , emundari a ſordibus , & eliquari quodammodo , cum ab eis mali per pœnale judicium ſeparantur* . Sed potiorem de Purgatorio ſenſum eſſe indicat per hæc verba : *Verùm iſta quæſtio de Purgatoriis pœnis , ut diligentiùs pertractetur , in tempus aliud differenda eſt .*

Purgatio in ſpiritu judicii, & ardoris eſt Purgatorii demonſtratio ;

E

46 QUINTUS Zachariæ 9. v. 11. *Tu quo-*

quoque in ſanguine teſtamenti eduxiſti vinctos tuos de Lacu, in quo non eſt aqua. A Hic Propheta de purgantibus loquitur animabus in reſurrectione Chriſti eductis; non enim congruit exiſtentibus in Lymbo, ubi eſt aqua refrigerii, ſicut evidenter ex verbis *Lazari*, de quo ajebat Epulo, *hic verò conſolatur*, & ideo ipſe guttam aquæ ad refrigerandam linguam expetebat. Nec in Purgatorio ſpes, aut ſecuritas beatitudinis conſolatur animas; quia ſpes, quæ differtur, affligit animam, & conſolatio ex ſecuritate beatitudinis a pœnarum acerbitate abſorbetur. Rursùs in Lymbo detenti non propriè dicuntur vincti. Ea ſiquidem alligatio tolleret quietem, qua perfruuntur, & dolorem pareret, quod eſt contra B *Auguſtinum* lib. 12. in Geneſ. ad litteram cap. 33. *Neque enim Abraham, vel ille pauper in ſinu ejus, hoc eſt in ſecreto quietis ejus, in doloribus erat.* Neque per hoc, quòd Chriſtus aſcendens in altum, captivam duxerit captivitatem, intelligas Sanctos Patres in Lymbo fuiſſe devinctos; hoc enim appellat ſupra illas animas purgantes, quas deſcendens Chriſtus ad inferos, purgatorii pœnis ſolvit. *Et Chriſti quidem animam*, ſic *Auguſtinus* laudato capite, *veniſſe uſque ad ea loca, in quibus peccatores cruciantur, ut eos ſolveret a tormentis, quos eſſe ſolvendos occulta nobis ſua juſtitia judicabat, non immeritò creditur.* C Perperam igitur quiſquam rationes tanquam futiles exſufflet *Bellarmini*, dum aſſerit in Purgatorio propriè non conſolari animas, nec propriè vinctas in Lymbo eſſe.

In Lymbo eſt aqua refrigerii.

Animæ in Lymbo propriè non dicuntur vinctæ.

Nat. Alex. *Secul. IV diſſert. XLV.*

47 SEXTUS 1. Reg. ultimo: ubi habitatores Jabes Galaad jejunaverunt ſeptem diebus pro *Saulis* morte. 2. Reg. 1. *David* flevit, & jejunavit pro *Saule*, & *Jonatha*, aliiſque occiſis. Sed conſuetudo non erat præcisè in ſignum triſtitiæ, ſed pro ſalute, & defunctorum ſuffragio. Ergo adeſt locus extra hujus vitæ curſum, ubi animæ corporibus egreſsæ tandiu detinentur, ut debita peccatorum exſolvant. *Minor oſtenditur a ſimili.* D David 2. Reg. 12. oravit, & jejunavit pro Parvulo ſuo ægrotante; eo autem mortuo nec jejunavit, nec oravit, cùm tamen tunc major eſſet occaſio triſtitiæ, & planctus. Sed audita morte pueri *ſurrexit David de terra, & lotus, unctuſque eſt*; redditque rationem, quare ante mortem jejunaverit, & fleverit: *dicebam enim, ſi fortè donet eum mihi Dominus, & vivet infans; nunc autem, quia mortuus eſt, quare jejunem? Nunquid potero revocare eum amplius?* Si ergo flevit, & jejunavit pro occiſis, quos certè ſciebat nec jejunio, nec planctu eſſe revocandos ad vitam, dicendum eſt, E jejunium, & fletum ad animarum refrigerium tetendiſſe. Hæc eſt clara mens V. *Bedæ* in fine expoſitionis allegoricæ in Samuelem. *Rectè, & ad litteram pro mortuis, ut ad requiem pervenire valeant, ſeptem diebus jejunatur*: & licèt titulus operis ſit *expoſitio allegorica*; in adducta auctoritate explicat, ſe loqui de ſenſu litterali, inquiens: *rectè, & ad litteram*. Cùm planè textum non eſſe allegoricè intelligendum monet *Natalis Alexander*, optimè agnoſcens ſub uno poſſe, eodemque titulo, plura contineri. Unde eruditè Seculo II. differt. X. §. XXI. reſpondet *Dallæo* neganti apud

David flevit, & jejunavit pro occiſis, nō pro Filio mortuo.

Græcos uſum Confirmationis ex eo, quòd licèt in Euchologio mentio fiat de unctione; attamen neget Hæreticus illam unctionem ſpectare ad Confirmationem, ſed ad Baptiſmum, propter titulum tractatus *Ordo Sancti Baptiſmatis*: reſpondet, inquam, poſſe titulo Baptiſmatis ſubeſſe ritum Confirmationis, tanquam ab eo diſtinctum, cùm aſſignentur diverſæ orationes &c. Idem dic in noſtro caſu: titulus enim allegoricus complecti etiam poteſt litteralem expoſitionem; præſertim ipſo profitente auctore ſe ſe litteraliter loqui.

48 *Nec valet dicere*: ſciſſio veſtium, & fletus, & planctus, & jejunium eodem animo ſuſcepta ſignificantur a *Davide*. Nemo autem dixerit ipſum veſtimenta ſcidiſſe, & fleviſſe, ut animas defunctorum juvaret; maximè quòd noſſet *Saulem* Deo infenſum, & deſperabundum obiiſſe.

Nam contra. Verè ſcindebantur veſtimenta in argumentum doloris, ſicuti nunc pullatas veſtes deferimus. Sed quis neget, aliquem poſſe doloris ſigna edere, ſimulque per jejunium, & fletum defunctis requiem adprecari? per lacrymas precabatur Matri requiem *Auguſtinus* lib. 9. Confeſs. cap. 12. *Libuit flere in conſpectu tuo de illa, & pro illa.* Nec probatur præcisè in argumentum doloris fleviſſe, & jejunaſſe; quia, ùt dixi, hoc non fecit defuncto puero. Si ergo pro occiſis hoc fecit, fatendum planè eſt ſanctè, & religiosè cogitantem de refrigerio defunctorum, pro iis in jejunio, & fletu ad Deum preces fudiſſe. Ut autem dici poſſit, fletum, & jejunium occiſis, qui fortè in Purgatorio detinerentur, impendiſſe, non eſt neceſſe, ut ei de *Saulis* ſalute conſtaret: ſufficit, quòd aliquos opinaretur ſalvatos; & ſic pro omnibus externa doloris ſigna dedit, ſed pro electis, ut ad requiem perducerentur, flevit, & jejunavit.

Scindere veſtimenta eſt ſignū doloris.

Fletus, & jejunium poteſt ordinari ad refrigerium animarum purgantium.

49 SEPTIMUS Tobiæ 4. v. 18. *Panem tuum, & vinum ſuper ſepulturam juſti conſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus.* Locus iſte ſuperſtitionem continet, niſi juxta communem ſenſum interpretum explicetur, ideſt: *inſtrue convivium, & voca fideles pauperes, & presbyteros, ut ipſi poſtmodum orent pro defunctis*; ergo textus ſupponit defunctos poſſe orationibus indigere, & ſuffragium percipere. Sed hujuſmodi animæ non debent eſſe in Inferno; ergo in Purgatorio. Ut res fiat præclarior ad intelligendum, nota, in illo capite plura ſuggerit Filio conſilia *Tobias*: primum pro eleemoſyna facienda ad vivorum levamen: deinde pro mortuis, & quidem mortuis in juſtitia, & charitate; quia ſolummodo hi ſunt refrigerii compotes; addit enim: *& noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus*; quia impiorum preces nihil ſuffragantur. Hinc orta videtur conſuetudo convivii in parentum morte inſtituendi, & eleemoſynæ pauperibus, ac Sacerdotibus erogandæ, ut pro mortuis orent. *Chryſoſtomus* Hom. 32. in Matth. *cur poſt mortem tuorum pauperes convocas? cur presbyteros, ut pro eis orare velint, obſecras?* Heterodoxos locus iſte maximè urget: licèt enim Agapas, vel cibi ad Martyrum ſepulcra deferrentur, nec quiſquam putaret cibos ejuſmodi, qui deinde in

Tobias dat Filio conſilium eleemoſynas faciendi pro juſtis defunctis in Purgatorio exiſtentibus.

Ex diverſo motivo deferebantur cibi ad ſepulchra Martyrum, ac ad ſepulchra aliorum.

pau-

Agapas erãt convivia, quæ a pauperibus, & divitibus, aut manè, aut veſperè in Eccleſia ſumebantur.

pauperes diſtribuebantur, Martyribus ad requiem prodeſſe; tamen paritas non officit; quia deferebatur de primario Agapas, ut ſanctificarentur, non autem de primario intendebatur pauperum eleemoſyna. Cæterùm *Tobias* nil ibi meminit de ciborum ſanctificatione: monet dumtaxat, ut inſtrueretur convivium, quo pauperes recreati, pro mortuis orarent. Non enim cibi poterant deferri ad ſanctificandum; quandoquidem defunctorum ſanctitas non erat certa.

50 ULTIMUS tandem, & omnium Catholicorum conſenſu demonſtrativus locus habetur 2. Machab. 12. Ubi *Judas* miſit Jeruſalem duodecim millia drachmas argenti pro ſacrificiis ob occiſorum requiem offerendis: *Et facta collatione duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam, offerri pro peccatis mortuorum, ſacrificium benè, & religiosè de reſurrectione cogitans*. Deinde Scriptura factum laudat tanquam pium pro defunctis orare: *Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur*: ideſt a pœnis peccatorum juxta vulgatam Scripturæ phraſim. Vult ergo poſt mortem, poſſe defunctos a peccatis ſolvi, & viventium orationibus adjuvari. *Niſi enim, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret*, hoc eſt liberandos, *ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis*. Ubi adverte ſacrificium minimè fuiſſe oblatum pro quibuſcunque occiſis, ſed pro illis, quos piè credebat mortuos: *& quia conſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam*.

51 Pondus hujuſce auctoritatis ægrè ferentes Heterodoxi ad vim eludendam oblatrant librum *Machabæorum* non eſſe canonicum; quia lib. 2. cap. 2. auctor fatetur ſe in compendium redegiſſe, quæ a *Jaſone Cyrenæo* fuerant quinque libris evulgata: ſuum exprimit laborem abbreviandi, veniam expoſcens, ſi quid minus dignè ſcripſerit. Sed Spiritus Sanctus neque in compendium redigit profanorum ſcripta, neque laborare, neque errare poteſt, ut veniam errori debeat expoſcere. Ergo

Spiritus Sanctus aliquando profana geſta enarrat.

RESPONDEO. Sicuti Spiritus Sanctus profanorum geſta aliquando narrat, & Scripturis ſanctis immiſcet: ita potuit *Jaſonis* ſcripta, quæ cæteroquì veritatem continerent, in epitomem redigere. Licèt autem Divino Spiritui omnia æquè ſint facillima; quia tamen difficilè eſt hominibus, ideo quoad expreſſionem illis ſe accommodat. Veniam autem petit, non quia aliquid veritati contrarium exaraſſet; ſed quia ſcripſit vel ſtylo impolitiori, ſeu breviori, quod ex contextu clarè patet. *Veritatem quidem de ſingulis auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes; ſicut enim novæ domus architecto de univerſa ſtructura curandum eſt: ei verò, qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exquirenda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis. Etenim intellectum colligere, & ordinare ſermonem, & curioſius partes ſingulas quæſque diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori; brevitatem verò dictionis ſectari, & executiones rerum vitare, breviandi concedendum eſt*: 2. Machab. 2. v. 29. Ex quo patet veniam peti, quòd ſingula exactè non pertractaverit; breviandi ſiquidem concedendum eſt.

52 INSTANT. Lapſus, de quo venia petitur, eſt oppoſitus veritati; quia de facto ibi ait, ſeſe ea, quæ deſcribuntur de igne abſcondito in everſione Templi, & Civitatis, de igne invento, quando purificatum eſt Templum in reditu Hebræorum, legiſſe in *Jeremia*, & *Nehemia*; ſed hoc eſt falſum, cùm nec apud *Jeremiam*, aut *Nehemiam* tale quicquam nanciſcamur. Ergo.

Deſcriptiones Jeremiæ, & Nehemiæ perierunt.

RESPONDEO. Nil mirum, quòd talia apud laudatos Prophetas non inveniuntur; Libri enim citati, & quibus erat titulus *deſcriptiones Jeremiæ, & Nehemiæ*, perierunt. Sæpè contigit, ut primus cujuſquam hiſtoriæ narrator indicet auctores ſibi lectos, & ſæpè relectos, quos tamen injuriæ temporum abſumpſerint. Quot Codices edidit antiqua ætas, quorum vix ſuperſunt tituli? Haud ambigam, Sanctos Apoſtolos alias ſcripſiſſe epiſtolas, quæ interciderunt. Quòd ſi profano Hiſtoriographo aliquem auctorem alleganti fides habenda eſt, niſi de falſimonio coarguatur, annon ultrò fidam librorum Machabæorum Scriptori?

53 OBJICIES 2. In lib. 1. cap. 1., & cap. 6. duo falſa narrantur: 1. *Alexander* dicitur primus in Græcia regnaſſe, cùm tamen ex Græcis hiſtoriis conſtet plures ante ipſum Reges fuiſſe. 2. Dicitur, *Alexander* morti proximus Regnum diviſiſſe, dum adhuc viveret; quod non admittit Q. Curtius. *Crediderè quidam teſtamento Alexandri diſtributas eſſe Provincias: ſed famam hujus rei, quanquam ab auctoribus tradita eſt, vanam fuiſſe comperimus*.

Alexander primus Græciæ Rex dicitur,

RESPONDEO. Nihil falſum ibidem enarrari. *Alexander* dicitur primus regnaſſe in Græcia; quia condito Græcorum Imperio primus, & abſolutus Rex fuit, aliis excluſis. Ad ſecundum potior eſt habenda fides Hiſtorico eccleſiaſtico, quàm profano; maximè quia profani Scriptores eam diſtributionem faſſi ſunt, inter quos *Diodorus Siculus* lib. 20. Bibliothecæ hoc idem teſtatur. Aliqui ajunt, factam ejuſmodi diſtributionem a *Perdicca*, qui poſt *Alexandri* mortem recluſo teſtamento, voluntatem Regis exequendam curavit. At ſuſtineri etiam poteſt talis diſtributio tanquam teſtamentaria, & ab ipſo *Alexandro* facta ante mortem, cui dum eſſet proximus, condito Teſtamento, declaraverit, quid in eo contineretur: ſic verificatur diviſum ab ipſo adhuc vivente Imperium.

Alexandri teſtamentaria voluntas;

54 OBJICIES 3. Lib. 2. cap. 1. dicuntur Judæi in Perſidem ducti, qui tamen reipſa in Babylonia captivitatem ſunt perpeſſi, non verò in Perſide. Ergo.

Chaldæa comprehendit finitimas partes Perſidis;

RESPONDEO. Perſidis nomine accipiuntur finitimæ partes, quæ ſimul cum Chaldæorum Imperio fuerant tranſlatæ, ideoque etiam *Chryſoſtomus* Hom. 6. in Matth. ex Perſide Judæos liberatos docet.

55 OBJICIES 4. *Auguſtinus* lib. 2. contra epiſtolam Gaudentii cap. 23. aſſerit, hunc librum non eſſe ejuſdem auctoritatis cum Prophetis, & Pſalmis; eſſe quidem utilem, aſt ſobriè legendum; ergo non valet ad confirmanda fidei dogmata. Hæc *Petrus Martyr*.

RESPONDEO. Mentitur Hæreticus falſando *Auguſtinum*. Non is abſolutè negat eſſe æqualis auctoritatis apud Catholicos, ſed apud

Ab incautis ſobriè legendi ſunt libri Machabæorũ.

apud Hebræos. Sobriè quidem legendum admonet propter aliqua, quæ inibi deſcribuntur facta, ex quibus incauti occaſionem erroris capere poſſent: ſicuti etiam contingit in aliis Scripturis, ubi nonnulla narrantur, quæ abſolutè non ſunt imitanda.

56 OBJICIES 5. Igitur ex citato textu colligitur Purgatorium; quia laudatur oratio pro defunctis. Sed hoc non probat; ergo. *Probatur minor*. Eodem lib. cap. 14. laudatur *Razias*, quòd ſe ipſum occiderit. Atqui ex hoc non colligitur, licitum eſſe ſe ipſum occidere; ergo.

Ex ſpeciali impulſu Spiritus Sancti plures ſe ipſos occiderũt.

RESPONDEO *negandò minorem*: nec probatio ab exemplo *Raziæ* petita quicquam valet: tum quia creditur ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu ſe ipſum occidiſſe, adeoque eſt imitabile, quando adeſt idem impulſus, ſicut de *Sampſone* legitur, & de quibuſdam mulieribus, quæ ad conſervandam virginitatem ſe flammis, aut aquæ dederunt: tum quia non laudatur, quòd piè, & religiosè fecerit, ſed quòd viriliter, & fortiter egerit, ùt notavit *Auguſtinus* lib. 2. citato. Oratio autem pro defunctis laudatur tanquam ſancta, ſalubris, & pia; & idem *Auguſtinus* idem *lib. 1. cap. 1. de cura pro mortuis*, hoc libro utitur ad probandum fidei dogma de Purgatorii exiſtentia.

57 OBJICIES 6. Locus Purgatorii eſt juſtorum, qui indigent ſatisfacere, donec a peccatis emundati ad æternam beatitudinem aſcendant. Sed ex facto *Judæ* iſte locus non colligitur; ergo. *Probatur minor*. Illi, pro quibus juſſit ſacrificium offerri, mortui erant in mortali peccato; quia acceperant Idolorum donaria, & abſconderant: *invenerunt*, ſic textus, *ſub tunicis interfectorum de donariis Idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, a quibus lex prohibet Judæos*; adeoque æternaliter damnati cenſendi ſunt; non enim poteſt dici ante mortem pœnituiſſe; quia illa projicere debuiſſent.

Non eſt certum, mortaliter peccaſſe Judæos.

RESPONDEO *nega minorem*. Ad probationem ajo, in dubium verti, an lethaliter peccaverint; nam credere ex ignorantia potuerunt, grave crimen non eſſe, accipere Idolorum donaria non quidem animo idolatrandi, ſed auri cupidine, ac deſiderio diteſcendi: ſed de hoc infra n. 60. *Secundò*. Fortè non conſtat, eos non pœnituiſſe: ſed oppoſitum probabile eſt, cùm ibi dicatur pro bono pacis, atque pro ſanctis legibus pugnaſſe: adeoque credibile videtur periculum advertentes, in mortis articulo milites de peccato doluiſſe, atque ad Deum in corde contrito, & humiliato clamaſſe. Nec valet, eos donaria non projeciſſe: vel enim non adverterint, vel non erat neceſſe. DICO *tertiò*: quidquid ſit, an in lethali peccato obierint, nec ne, ſufficit *Judam* piè credidiſſe juſtificatos ex hac vita deceſſiſſe, quod ex contextu eruitur: *Conſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam*.

58 OBJIC. 7. Scriptura nec mentionem facit Purgatorii, nec legem continet, ſed unicum affert exemplum; non autem omne tenemur exemplum imitari; ergo.

RESPONDEO. Licèt non habeatur mentio Purgatorii quoad nomen, ſufficit quoad rem; neque eſt neceſſe legem ferri, ſed ſatis eſt, quòd doceat, declaret, laudetque mortuorum ſuffragia. Neque unicum proponit exemplum, ſed oſtendit introductum pro defunctis orandi morem. Namque ad ſacrificia pro mortuis celebranda pecuniam collegerat a pluribus, *facta collatione*, inquit Scriptura. Præterquamquod niſi fuiſſet in uſu ritus hujuſmodi pro mortuis ad aram operandi, Sacerdotes novitatem reprobaſſent.

In dictis libris explicatur Purgatorium quoad rem.

59 OBJICIES 8. Principium, cui *Judas* innititur in hoc facto, eſt erroneum; ergo nullum. *Antecedens probatur, & illuſtratur*. Tale principium conſiſtit in reſurrectione mortuorum: *ſanctè*, inquit, *& piè cogitans de reſurrectione, niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum pro defunctis orare*. Sed hæc cauſalis continet errorem dicentium, animas eſſe mortales; nam ſi ſentiret eas fore immortales, non eſſet ſuperfluum pro eis orare; quippe quia ſuffragia juvarent, ut a pœnis liberentur, ſecluſa reſurrectione.

RESPONDEO, nihil concludere argumentum. Sciens enim Deum non reliquiſſe abſque præmio officia pietatis, cogitabat piè, & religiosè de divina providentia circa bonorum operum præmia. Sed quia Deus promiſit præmia non ſolis animabus, ſed etiam hominibus, nec finaliter illas remuneratur ſine corporibus; ideo ad reſurrectionem recurrit. Quapropter non ſupponit animas eſſe mortales, ſed potiùs oppoſitum; quandoquidem apud Hebræos idem erat corporum reſurrectionem aſſerere, ac animæ immortalitatem: & unum negare, alterum erat admittere, ùt patet Act. 23. de controverſia inter Sadducæos, & Phariſæos.

Deus finaliter nõ confert animabus præmium ſine corporibus.

60 INSTABIS. Dictum illud *Judæ* innititur errori, quo putavit, defunctos peccatores a maculis peccatorum emundari poſſe, & ita reſurgere in die Judicii; quare dixit: *ut a peccatis ſolvantur*.

RESPONDEO. In nullo *Judas* erravit; quia Spiritus Sanctus Judam aſſerit piè, & religiosè cogitaſſe de reſurrectione: deinde *conſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam*. Non igitur putavit a macula peccati eſſe purgandos. Quando igitur inquit, *ut a peccatis ſolvantur*, non ſtat pro ſolutione a reatu culpæ, ſed pœnæ. In Scripturis ſæpènumerò ſub peccati nomine pœna peccato debita uſurpatur; unde & concupiſcentia dicitur peccatum, cùm ſit peccati effectus; & Chriſtus dicitur pro nobis factus peccatum; quia pro pœna noſtris debita nobis ſatisfaciendi onus ſubiit. Filius quoque dicitur portare patris iniquitatem, ideſt ſupplicium. Quòd ſi a peccatis exſolutio ad venialem culpam reſtringitur, nullum eſt inconveniens poſt hanc vitam dimitti. Porrò illos milites venialiter tantùm peccaſſe, ſuſtinet D. *Thomas* in ſuppl. quæſt. 71. art. 5. ad 1. *Dicendum, quòd donaria mortuorum non fuerunt inventa apud illos mortuos, ut ex eis ſignum accipi poſſet, quòd in reverentiam Idolorum ea deferrent, ſed acceperant, ùt victores; quia eis jure belli debebantur, & tamen per avaritiam venialiter*

Aliquando ſub nomine peccati venit peccati pœna.

peccaverunt ; unde non fuerunt in inferno damnati, & ſic ſuffragia eis prodeſſe poterant : vel dicendum ſecundum quoſdam, quod in ipſa pugna, videntes ſibi periculum imminere, de peccato pœnituerunt ſecundum illud Pſalm. 77. *cum occideret eos, quærebant eum ; & hoc probabiliter poteſt æſtimari, & ſic pro eis fuit oblatio facta.* Utraq; ſententia ſalvat præceptum Domini datum ſub graviſſimis verbis, & comminationibus Deuter. 7. v. 25. *Sculptilia eorum igne combures : non concupiſces argentum, & aurum, de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio eſt Domini Dei tui. Nec inferes quippiam ex Idolo in domum tuam, ne fiat anathema, ſicut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, & velut inquinamentum, ac ſordes abominationi habebis, quia anathema eſt.* Prima igitur ſolutio D. *Thomæ* ſalvat milites a mortali ; quia præceptum eò tendebat, ut periculum idololatriæ evitaretur. Ipſi verò acceperunt donaria abſqoe hujuſmodi periculo, ſolúmque retinuere illa ex affecto avaritiæ. Secunda itidem ſalvat ; quia ſupponit expurgaſſe per pœnitentiam peccatum.

Donaria idolorum Deus abominatur.

61 DICES. *Judam* ad collationem Sacrificii non movit intentio ſuffragandi animabus defunctorum, ſed Deum placandi, ne propter occiſorum peccata, ſuperſtitem populum puniret ; noverat enim morem Dei eſſe, totam quandoque plectere multitudinem ob unius crimen ; quare, ubi dicit pro mortuorum peccatis obtuliſſe, intelligas oportet de effectu mali imminentis ſuper vivos. Rem habes ex contextu ; nam oblatio in eum dirigitur finem, ad quem oratio a militibus fuſa eſt (unum enim poſt aliud ponitur). Sed oratio fuſa a populo eſt ad iram Dei evertendam ; habetur enim II. Mac. c. 12. v. 42. *Atque ita ad preces converſi rogaverunt, ut id quod factum erat delictum, oblivioni traderetur* : timentes enim punitionem precabantur, ut Deus patrati ſceleris oblivieſceretur.

RESPONDEO *negando aſſumptum*. Judas ùt Dux rectus, & pius duo præſtitit : vivis, & mortuis ſuccurrere voluit. Vivis ſuadendo preces, ne propter communicationem punirentur pro mortuorum peccato, quod cùm haberet idololatriæ ſpeciem, unum erat ex iis, quæ Deum maximè ad iram provocabant, & propter quæ totam multitudinem plectere conſueverat : vivis etiam prodeſſe voluit, cùm inde occaſionem aſſumpſerit eos adhortandi, ut a peccatis abſtinerent, *ſub oculis videntes, quæ facta ſunt, pro peccatis eorum, qui proſtrati ſunt*. Deinde etiam defunctis ſuffragium præſtitit, eleemoſynam pro ſacrificio colligens, ut defuncti a pœnis ſolverentur ; quod clarè patet a v. 43. ad 46. incluſivè. Quæ ibidem continentur nullo modo vivis, bene verò defunctis quadrant. *Benè, & religioſè de reſurrectione cogitans (niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis). Et quia conſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur.*

Judas ſuccurrere voluit vivis, & mortuis.

Plura habentur, quæ non niſi defunctis conveniunt.

62 INSTABIS. Formula illa *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur*, non reperitur in originalibus ; ſed fuit adjuncta ; ergo nihil concludit.

RESPONDEO *negando conſequentiam* ; quia abſque illa ſatis ſuperque ſalvatur catholica veritas ex facto, & verbis præcedentibus, uti liquet textum legenti ; cùm formula hæc non ſit niſi quædam concluſio doctrinæ, & facti antecedentis. Unde eâ ſunt uſi clauſulâ Sancti Patres, quos in noſtris concluſionibus citamus ; & licèt in Græco textu deſit particola *ergo* ; habetur tamen idem omnino ſenſus, ita ut impugnari nequeat Latina, quin èt Græca lectio impugnetur. Demùm quacunque ratione contra eos, qui libros canonicos negant, procedimus, eâdem etiam utamur oportet, ut hanc ſalvemus clauſulam. Breviter adverto : libros canonicos adhibere nos immediatè poſſumus, dum contra Acatholicos diſputamus : ſecus contra Gentiles ; nam ſi primi libros aliquot rejiciunt, poſſumus eoſdem aliis, quos admittunt, libris convincere, cùm eadem ſit ratio de uno, ac de omnibus, pondus ſcilicet antiquæ traditionis, veterum Patrum uſus, Eccleſiæ primitivæ approbatio. Cæterùm Pagani, cùm libros æquè omnes peſſundent, immediatè redargui non poſſunt ; ſed eos oportet naturali primùm ratione aggredi, & paulatim ad ſupernaturalia deducere.

Fundamentis iiſdem probatur unum librum eſſe canonicum, ac cæteri omnes etſi negentur ab Hæreticis.

CONTROVERSIA III.

AN SCRIPTURIS NOVI TESTAMENTI PROBETUR PURGATORIUM.

63 CALVINUS, *Petrus Martyr, Ochinus*, aliique Novatores marte toto contendunt, ne ex Teſtamento etiam novo quicquam nobis ſuppeditet, quo PURGATORIUM comprobemus. Et quoniam reformatæ ſuæ Religionis cardo in eo vertitur, ut præfractè negent quicquid ex Scripturis non eruitur ; ideo loca in novo Teſtamento, quibus catholica hujuſmodi veritas innititur, neceſſe eſt, demonſtremus.

Hæretici nihil admittunt, niſi eruatur ex Scripturis.

64 DICO. *Ex novo Teſtamento Purgatorium probatur*. PRIMO. Si mortui juvari poſſunt bonis viventium operibus, datur Purgatorium. Sed Scriptura docet, bonis viventium operibus juvari mortuos poſſe ; ergo datur Purgatorium. *Minor oſtenditur* 1. ad Cor. 15. v. 29. *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt ? ut quid, & baptizantur pro illis ?* Sed litteralis ſenſus iſtius Scripturæ eſt : *quid faciunt, qui affliguntur pro juvandis mortuis, ſi mortui non reſurgunt*, hoc eſt, ſi animæ non uniuntur corporibus, ut conglorificentur ? quaſi dicat, vanum eſſe, & inutile pro eis pœnitentiam agere. Si ergo ex afflictione pro mortuis oblata, mortuorum reſurrectio deducitur, certum ſupponitur defunctos noſtris poſſe orationibus adjuvari. Nomine verò baptiſmi afflictiones, & paſſiones intelligi colligitur ex cap. 12. v. 50. Lucæ : *Baptiſmo autem habeo baptizari* : & ibi Chriſtus loquitur de ſua Paſſione : Marc. 10. verſ. 38. *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibo :*

Nomine Baptiſmi intelliguntur paſſiones, & afflictiones.

aut

aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari? ideſt: poteſtis mortem pro me ſubire, ſicut ego pro vobis ſubeo? *Cyprianus* ſiquidem in libro de exhortat. Martyr., mortem pro Chriſto oppetere, frequenter vocat baptiſma. Et *Nazianzenus* orat. de Epiphania notat quintum martyrii genus, nempe martyrium lacrymarum, & pœnitentiæ. Ea mente igitur Apoſtoli datur Purgatorium. Sed nota diligenter. Apoſtolus in tertia perſona *quid facient* loquitur, ne argumentum ex Hebræorum conſuetudine deſumptum, qui plura pro mortuis jejunia, & baptiſmata legalia ſuſcipiebant, efficaciùs eſſet. Nam ſi veritatem conatus eſſet evincere ex Chriſtianorum ſuffragiis, argumentum velut inutile rejiceretur, utpote ex nova deductum conſuetudine.

Plura baptiſmata legalia pro mortuis a Judæis ſuſcipiebantur.

65 DICES *primò*. Neque Patres, neque recentiores Interpretes conveniunt in expoſitione citati textus Apoſtoli. Immò *Tertullianus* lib de reſurrectione c 48. aſſerit, Apoſtolum alludere ad eorum ſuperſtitionem, & errorem, qui pro amicis ſine Baptiſmo decedentibus baptizabantur. *Secundò*. *Baptizari pro mortuis* intelligit *Chryſoſtomus* pro fide, & ſpe reſurrectionis, quam ante Baptiſmum Catechumeni credunt, dum Symbolum recitant: vel *pro mortuis* idem ſignificat, ac repræſentatio mortis, quæ exprimitur per immerſionem, & emerſionem in Baptiſmo, ex quibus ſepultura, & reſurrectio Chriſti adumbratur. *Tertiò*. S. *Paulus* de illis loquitur, qui baptizabantur in lecto, cùm extremum agerent ſpiritum, qui vocabantur Clinici, ſeu Lectularii: perinde ac ſi Apoſtolus dicat: reſurrectionem mortuorum niſi ſperarent, quid faciunt; quia jamjam morituri ſuſcipiunt baptiſma?

RESPONDEO *ad primum*. Etſi non omnes in illius expoſitione textus conveniant, parùm intereſt; quandoquidem in ſuperiori Controverſia vidimus, plures poſſe eidem textui ineſſe litterales ſenſus. Nec obeſt *Tertulliani* expoſitio. Licèt aſſerat ejuſmodi errorem tunc inoleviſſe: re tamen ipſa error poſt obitum *Pauli* exortus eſt. *Phylaſter* illum tribuit Montaniſtis, qui centum poſt annos Eccleſiam vexarunt. *Chryſoſtomus*, & *Theophylactus* Marcionitis poſt annos 80. exortis: *Epiphanius* hæreſ. 28. adjudicat Cherintianis poſt *Paulum* annis 20. a Fide relapſis. Quonam igitur modo Apoſtolus hoc Hæreticorum argumento uteretur, ſi necdum inimicus homo zizaniam ejuſmodi diſſeminaverat?

Idem textus plures habet litterales expoſitiones.

Error ſuſcipiendi baptiſma pro defunctis ſine baptiſmate.

Ad ſecundum: ſi ideo dicerentur baptizari pro mortuis; quia Catechumeni ante ſuſceptionem Baptiſmi Articulum recitant de reſurrectione mortuorum, poſſet etiam dici, quòd baptizantur pro Deo Patre, pro Chriſto, & pro Spiritu Sancto; quandoquidem hæc quoque omnia recitabantur in Symbolo.

Catechumeni ante baptiſma recitabāt Symbolum.

Ad tertium: ſi Apoſtolus intendiſſet exponere ſuſceptionem Baptiſmi illorum, qui in extremo agone baptiſma ſuſciperent, non dixiſſet, *quid facient . . . . ut quid baptizantur pro illis*, ſed dixiſſet, *ut quid baptizantur pro ſe?* Textus igitur ille debet omnino intelligi de baptiſmo lacrymarum, & pœnitentiæ affligentium ſeſe pro ſolatio defunctorum, qui in Purgatorio ingemiſcunt.

Baptiſmus lacrymarum, & pœnitentiæ.

66 INSTABIS: ſupradicta expoſitio *Bellarmini*, aliorumque eidem adhærentium, ùt minus probabilis ab *Eſtio*, nec non ab aliis rejicitur litteratis Doctoribus; etenim illa baptiſmi expoſitio valde figurata eſt, & rara, nec ab ullo præter Chriſtum, uſurpata.

SED CONTRA. Illa expoſitio neque poteſt dici valde figurata; utpotequod in Scripturis clarè uſurpetur, ac frequentiſſimè baptiſmi nomen pro afflictionibus, & pœnis: neque valde rara; ſiquidem præter textum *Pauli*, *Marci*, & *Lucæ*, habetur etiam Matth. 3. v. 11. *ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni*. In Spiritu Sancto, ait *Hieronymus*, in hac vita: in igne verò in futuro. Quanquam verò ſolo Chriſto hujuſmodi explanatio habeatur; quanti momenti ſit, oportet, ſi ab ipſo omnis vera expoſitio dimanat? Ex eo fonte ajo, hanc interpretationem hauſiſſe, & Hieronymum, & Baſilium *lib. de Spiritu Sancto cap. 15.*, & Bedam *in cap. 3. Lucæ*, & Nazianzenum *in orat. de Epiphania*, & Ephrem *in ſuo Teſtamento*. Hæc Patrum auctoritas tantum ponderis præſefert, ut omnimodam fidem, & penè evidentiam concilier. *Janſenius* quidem textum Matth. cap. 3. a pluribus expoſitum probat de illapſu Spiritus Sancti in Apoſtolos ſacro Pentecoſtes die; ſed pro nobis ſufficiat *Hieronymi* auctoritas.

67 Præterea ab *Eſtio* refellitur *Bellarmini* interpretatio; quia in duobus Evangelii locis, unde ſumitur ea *Pauli* expoſitio, baptiſmi nomine veniunt vehementes, atque forinſecus illatæ tribulationes; juvantur autem mortui afflictionibus ſpontè ſuſceptis; quas ſi intellexiſſet Apoſtolus, minimè dixiſſet: *qui baptizantur pro mortuis*, ſed qui ſe ipſos *pro mortuis baptizant*. Contra tamen eſt; nam allati textus Evangelii non adhibentur ad exprimendas afflictiones, quæ pro defunctis ſuſcipiuntur: ſolummodo ad oſtendendum in textu *Pauli* baptiſmum pro afflictionibus uſurpari, quæ ſive ſpontaneæ, ſive ab extrinſeco illatæ, dirigi queunt ad animarum levamen. Etenim, ſi tribulationes lubenti animo accipiuntur, non minus violentæ, quàm voluntariæ poſſunt eſſe pro mortuis ſatisfactoriæ. Præterquamquod ly *baptizantur* poteſt etiam ſumi apud Apoſtolum pro ſpontanea afflictione; cùm in idem redeat, *quid facient, qui baptizantur pro mortuis*, ac *quid facient, qui ſe baptizant*, ideſt, qui ſe pro mortuis ultrò affligunt.

Afflictionibus ſive ſpontè, ſive extrinſecè illatis juvari poſſunt defuncti.

68 PROBATUR *ſecundò*. Lucæ 16. v. 9. dicitur: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*: ideſt, facite eleemoſynam pauperibus de divitiis veſtris, ut illi vos adjuvent orationibus poſt mortem, & vos in æternam beatitudinem recipiant.

69 DICES. Textus loquitur de defectu a gratia in hac vita, non autem de morte; ergo ex eleemoſynis non colligitur adjutorium pro mortuis, ſed pro vivis.

SED CONTRA. *Deficere* dicitur correlativè ad ſequentia verba, *recipiant vos in æterna tabernacula*. Sed receptio in æterna tabernacula non eſt in hac vita: ergo *deficere* non intelligitur pro defectu a gratia in hac

In morte redditur ratio villicationis.

vita ; maxime quia hoc Chriſtos concludit ex parabola Villici amoti a viilicatione poſt redditam rationem . Sed Deus ſolùm in morte repetit rationem villicationis ; ergo *deficere* cadit ſupra mortem .

Poſt hanc vitam datur ſolutio aliquorum peccatorum ;

70 PROBATUR 3. Scriptura docet ſolutionem aliquot delictorum poſt hanc vitam . Sed non loquitur de remiſſione delictorum quoad culpam ; ergo quoad pœnam . Sed eo ipſo datur Purgatorium , cùm talis remiſſio nec in Inferno, nec in Paradiſo fieri queat : ergo in tertio loco diſtincto . Major probatur Act. 2. verſ. 24. *Quem Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus inferni , juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo .* Sed non agit de ſolutione a doloribus , quos Chriſtus patiebatur ; cùm triduo mortis nihil paſſa ſit ejus anima : nec de doloribus damnatorum ; cùm eorum pœna ſit æterna : nec de doloribus SS. Patrum in Lymbo degentium ; cùm ibi nullus eſſet dolor ; ergo de doloribus Purgatorii , quod appellatur infernus propter proximitatem , & pœnarum vim .

Chriſtus in triduo mortis nihil paſſus eſt.

71 DICES . Textus Græcus habet *ſolutis doloribus mortis* ; ergo non concludit argumentum . SED CONTRA . Licèt Græca lectio dicat *ſolutis doloribus mortis* ; hæc tamen non conſonat textui ; nam D. *Petrus* aſſertionem ſuam probat adducendo verſiculum Pſalmi 15. *Non derelinques animam meam in inferno , nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem* : quod cohæret cum Latina , non cum Græca lectione . Deinde Latina conſonat Syriacæ , quæ habet : *Deus excitavit illum , & ſolvit ſones inferni* . Conſentit antiquis Patribus ; nam B. *Polycarpus* in ſua epiſtola ſcribit *ſolutis doloribus inferni* : idem *Cyprianus* ſerm. de Cœna Domini ; ergo potiùs ſtandum eſt Latinæ , quàm Græcæ lectioni , utpote magis univerſali , magiſque contextui conſentaneæ .

Talis textus non refertur ad Chriſtum.

72 DICES 2. Allata verba *ſolutis doloribus inferni* ad Chriſtum referenda videntur , ùt ex ſequentibus eruitur : *juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo* ; ergn . Circa hoc pependiſſe animi videtur *Auguſtinus* epiſt. 99 ad Evodium : *quis ergo , niſi infidelis negaverit fuiſſe apud inferos Chriſtum ? quòd ſi movet aliquem , quemadmodum accipiendum ſit , inferni illa ſolutos dolores : neque enim ceperat in eis eſſe tanquam in vinculis , & ſic eos ſolvit , tanquam ſi catenas ſolviſſet , quibus fuerat alligatus , facilè eſt intelligere , ſic eos ſolutos , quemadmodum ſolvi poſſunt laquei venantium , ne teneant , non quia tenuerunt* . Sed infra explicat mentem ſuam . *Teneamus firmiſſimè , quòd fides habet fundatiſſima auctoritate firmata , quia Chriſtus mortuus eſt ſecundùm Scripturas , & quia ſepultus eſt , & quia reſurrexit tertia die ſecundùm Scripturas , & cætera , quæ de illo teſtatiſſima veritate conſcripta ſunt . In quibus hoc eſt , quod apud inferos fuit ſolutis eorum doloribus , quibus eum erat impoſſibile teneri , a quibus etiam rectè intelligitur ſolviſſe , & liberaſſe , quos voluit* . Cùm certò conſtet, ſuperiùs dicta intelligi, oportere de Purgatorio : non video , cur ex iiſdem Purgatorium non elnceſcat .

73 PROBATUR 4. Lucæ 23. ver. 42. dicebat Latro ; *Domine memento mei , cùm veneris in Regnum tuum* : hoc eſt ambo in Cruce morimur . Tu juſtus : ego peccator ; ſed rogo poſt mortem tuam , & meam , *memento mei* ; ideſt , dimitte peccata mea , *cùm veneris in Regnum tuum* . Certè hæc verba *cùm veneris in Regnum tuum* , appellat tempus ad mortem utriuſque futurum , & niſi credidiſſet aliqua peccata poſt mortem condonanda , dixiſſet : *antequam moriaris , memento mei , qui tecum morior* . Ex hac Scriptura *Auguſtinus* ad Julianum lib. 6. cap. 15. ait : *& peccata quidem nulla remittuntur in Regno , ſed ſi nulla remitterentur in judicio illo noviſſimo , puto , quòd Dominus non dixiſſet de quodam peccato : non remittetur neque in hoc ſeculo , neque in futuro , quando ſibi remitti ſperabat latro ille , qui dicebat ; memento mei , cùm veneris in Regnum tuum* . Verùm quidem eſt , quod immediatè ſubdit . *De qua re , quoniam profundiſſima quæſtio eſt , non eſt modo præcipitanda ſententia* . Hinc *Natalis Alexander* infert ex laudato textu *Lucæ* invictè non probari Purgatorium . Attamen ſi prædicta *Auguſtini* ſententia non probat intentum , cur eamdem allegat ad probandum Purgaturium , dum verſiculum exponit 32. *Matth. cap.* 12. ? Unis igitur ſententiam præcipitare noluerit S. Doctor , cùm tamen ſuam hac de re mentem alibi aperuerit , non immeritò potuit adduci in ejuſdem textus explanationem . Ideo quidem noluit rem definire , dum inibi ageret , præcipuè contra *Julianum* negantem in pueris originale peccatum , & obiter attigiſſet peccatorum remiſſionem .

Aliqua peccata, neque in hoc ſeculo remittuntur , neque in futuro.

74 PROBATUR 5. Matth. 12. v. 32. *Quicumque dixerit verbum contra filium hominis , remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum , non remittetur ei , neque in hoc ſeculo , neque in futuro* . Supponit hic locus eſſe aliqua peccata , quæ alio in ſeculo remittuntur , & aliqua etiam adeſſe , quæ neque in hoc , neque in alio condonentur . Nam ſi in altero nullios foret peccati venia , & quodlibet eſſet irremiſſibile , haud ſignanter loqueretur textus de plaſphemia in Spiritum Sanctum , neque diceret hoc peccati genus tam in vita , quàm poſt ipſam minimè condonari . Unde D. *Gregorius Magnus* lib. 4. Dialog. cap 39. *De quibuſdam levibus culpis eſſe ante judicium purgatorius ignis credendus eſt ; pro eo , quod veritas dicit : Si quis in Spiritum Sanctum blaſphemiam dixerit , neque in hoc ſeculo remittetur ei , neque in futuro ; in qua ſententia datur intelligi , quaſdam culpas in hoc ſeculo , quaſdam in futuro poſſe laxari : quod enim de una negatur , conſequens intellectus patet , quia de quibuſdam conceditur* . D. Bernardus Homil. 66. in Cant. *Non credunt autem ignem purgatorium reſtare poſt mortem , ſed ſtatim animam ſolutam e corpore ad requiem tranſire , vel ad damnationem . Quærant ergo ab eo , qui dixit , quoddam peccatum eſſe , quod neque in hoc ſeculo , neque in futuro remittetur , cur hoc dixerit , ſi nulla manet in futuro remiſſio , purgatiove peccati ?*

75 OBJICIES 1. Si aliquot remiſſio criminum fore colligitur in alio ſeculo , erit remiſſio lethalium . Sed per Papiſtas alio in ſeculo lethalia non remittuntur : ergo . *Probatur ſequela* . Peccata remiſſibilia , quibus Chriſtus contraponit irremiſſibilia , ſunt peccata in Filium ; ſed hæc graviſſima ſunt : ergo .

RE-

Digitized by Google

In futuro erit remiſſio lethalium quoad pœnam.

RESPONDEO *diſtinguendo majoris ſequelam*: erit remiſſio lethalium quoad pœnam, *concedo*, quoad culpam, *nego*; & itidem diſtincta minori *negatur conſequentia*. Quando Papiſtæ ajunt, mortale non remitti extra hujus vitæ curſum, loquuntur de remiſſione quoad culpam, non verò quoad pœnam. Deinde Chriſtus de perfecta loquitur remiſſione; peccata verò graviſſima dicuntur remitti completivè etiam in alio ſeculo; quia in præſenti remittuntur quoad reatum culpæ, in alio quoad reatum pœnæ.

DICES: Chriſtus loquitur de culpæ remiſſione peccantibus in Spiritum Sanctum: ergo ſi aliorum remiſſio colligitur, remittantur neceſſe eſt quoad culpam; aliter non eſſet propoſitionis recta partitio. SED CONTRA. Chriſtus loquitur de irremiſſibilitate quoad culpam, & pœnam; unde colligitur alia eſſe remiſſibilia vel quoad culpam, vel quoad pœnam; mortalia quoad culpam, venialia fortè quo ad utrumque.

Alia ſunt remiſſibilia quoad culpā, alia quoad pœnam.

76 OBJICIES 2. Illa copulativa *neque in hoc ſeculo, neque in futuro*, idem ſonat ac nunquam; ſic enim exponit *Marcus* dicens cap. 3. 29.: *non habebit remiſſionem in æternum*. Eàdemque phraſi uſus eſt *Petrus* Jo. 13. 8. *Non lavabis mihi pedes in æternum*, hoc eſt *nunquam*; vel ſolùm hæc dicta fuerint ad exaggerandum.

RESPONDEO: *nego antecedens*. Nec valet probatio ex *Marco*; hic enim exponendus eſt per *Matthæum* fuſiùs de re ſcribentem, accedente inſuper Patrum explicatione. Neque idem ſignificat *æternum* apud *Petrum*, ac apud CHRISTUM; nam illic nullo modo appellare poteſt ad aliud ſeculum, quando nulla fieri poteſt pedum lotio. Neque exaggerativa locutio eſt, cùm in ea ſit partitio unius membri cum altero, de quo nihil dicitur. Præterea qui Scripturas dicit exaggerare, ipſarum infringit vim, ùt cùm dicitur *in ignem æternum*, dicere quis auſit exaggerativam fore ſententiam?

Æternum diverſimodè uſurpatum.

77 OBJICIES 3. Ex negativa non deducitur affirmativa in bona conſequentia: ergo ex eo, quod Chriſtus dixerit, peccatum in Spiritum Sanctum non eſſe remiſſibile neque in hoc ſeculo, neque in alio, rectè non infertur alia eſſe remiſſibilia. *Antecedens certum eſt* apud Dialecticos; ex quo enim neges rem, quam vides, eſſe hominem, non ſequitur, ut poſſis affirmare, eſſe lapidem.

RESPONDEO: antecedens eſt verum in eſſe logico, niſi affirmatio, & negatio directè, & contradictoriè opponantur; non autem in ſenſu ſcripturali, & juxta prudentum locutionem. Nam prudens non ait, *non faciam rem hanc, nec hic, nec illic*, niſi utrobique poteſtatem habeat, illam faciendi. Neque verum eſt in rigore ſcripturali ex negativa non poſſe affirmativam deduci: ſiquidem cùm Chriſtus Jo.8. v.36. dixiſſet, *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Pilatus bene intulit: *ergo Rex es tu?* Viden'? juxta phraſim ſcripturæ ſæpe ex negatione infertur affirmatio.

Quando ex negativa inferatur affirmativa.

§. SECUNDUS.

INNUUNTUR ALII TEXTUS NOVI TESTAMENTI.

QUanquam per allegata Scripturæ monumenta ſatis conſtet a Patribus demonſtrari Purgatorii exiſtentiam; nihilominus alios, atque alios textus aggeram, queis Viri ſuperno lumine afflati veritatem hanc in propatulo poſuere; licèt enim haud ſint omnino clari, poſitâ eorum intelligentiâ, & interpretatione, certam adſtruunt fidem, cùm ex illorum errore detrimentum pati poſſet Eccleſia.

78 Apocalypſis 5. v. 13. dicitur: *& omnem creaturam, quæ in Cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra . . . . omnes audivi dicentes: ſedenti in Throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum*. Sed creaturæ benedicentes Deo ſub terra, non ſunt damnati; hi namque Deo maledicunt: ergo ſunt Juſti; ſed non Juſti omnino purgati; iſti enim non laudant Deum ſub terra, ſed in Cœlo; ergo ſunt ad tempus in Purgatorio degenti.

Juſti in Purgatorio laudant Deum.

79 DICES. Loquitur textus de creaturis Inanimatis, quæ etiam dicuntur laudare Deum Pſalm. 148., & ideo ea quoque enumerat, quæ in mari ſunt. SED CONTRA. Hæc expoſitio textui conſona non videtur; nam in ſuperioribus eandem facit diviſionem ſcriptura inquiens: & *nemo poterat neque in Cælo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum*. Ubi ly *nemo* appellat ſine dubio in hac diviſione ſupra rationales creaturas: ergo etiam in ſubſequentibus illa diviſio pariformiter intelligenda eſt; ſub eàdem enim ſerie locutionis procedit diſcurſus. Ante primam diviſionem ponitur Angelus quærens, quiſnam dignus ſit aperire librum, & reſpondetur: *nemo inventus eſt*. Apertò autem librò, laudant Seniores Agnum ùt Redemptorem, atque honore dignum proclamant; ſtatimque introducitur creatura cœli, & terræ, & ſubtus terram, mariſque Dominum laudans. Deinde cap. 7. dum Angelus terræ, & mari nocere tentat, ſignantur priùs Electi in ſupradictis locis degentes; qui poſtmodum ſimul cum Angelis laudem dicunt Domino. Unde colligitur, utrobique de rationali creatura ſermonem eſſe. Nec obeſt mentionem fieri in laudato textu de his, qui ſunt in mari; nam de hominibus, & ſupra mare degentibus, & in mari extinctis intelligitur.

Creaturæ ſub terra laudātes Deum ſūt Juſti in Purgatorio.

80 Matth. cap. 5., & Luc. cap. 12. Chriſtus ait: *Eſto conſentiens adverſario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius Judici, & Judex tradat te Miniſtro: & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*. Senſus eſt: eſto conſentiens conſcientiæ tuæ, legem Dei proponenti. Conſcientia dicitur adverſarius noſter; quia deſideriis carnalibus contrariatur, ſemperque nobiſcum eſt, dum ſumus in via, ne crimen aliquod ex negligentia contrahamus, propter quod nos accuſet in divino judicio, ſcilicet in morte, ubi

Explicatur textus Matth. cap. 5. 25, & Luc. c. 12 58.

de

de operibus viæ peculiare judiciom eaercetur. Etenim ipſum lnqui de futoro in morte judicio, eruitur ex præmiſſis: *Vigilate; quia qua bora aon putatis, filius bominis veniet*: & infra: *Cum aatem vodis cum Adverſario tuo ad Principem . . . . . & Judex tradat te exactori*, ideſt Angelis bonis, aut malis, qui ſunt miniſtri Dei, *& mittaris ia carcerem*, nempè iu locum pœnarum. Sed carcer, de qoo hìc ſermo, nou eſt æteruus: ergo temporalis. Ergo poſt judicium particulare adeſt locus, in quo ad tempus aliqua porgantur. Probator aotem ibi uon denotari carcerem æternum, a quo incluſus aliqoando egreditur; ſiquidem dicit Scriptura: *aon exies inde, donec reddas noviſſimam qusdrantem*: qoi loquendi modus exitum inde fore aliqoando iudicat.

81 DICES. Ex allatis verbis *donec reddas* &c. videtor potiùs Chriſtus loqui de æterno uarcere, ea qoo uunquam damnati egredientur. Nam *Augaſtinus* lib. 1. de ſerm. Domini in Moute cap. 11. ſic textum explicat: *Donec ſolves aatem, quod dictum eſt, miror, ſi non eam ſignificat pœnam, qua vocatur æterna: unde enim ſolvitur illud debitum, ubi jam non datur pœnitendi, & correctionis locus? Ita enim fortaſſe bic poſitum eſt, donec ſolvas: quomodo ia illa, ubi dictum eſt, ſede a dextris meis, donec ponam omnes inimicos tuos ſub pedibus tuis. Non enim cum fuerint inimici ſub pedibus poſiti, deſinet ille ſedere ad dextram. Aut illud Apoſtoli, oportet enim illum regnare, donec ponat inimicos ſuos ſub pedibus ſuis: noa enim cum poſiti fuerint, deſinet regnare. Quemadmodum ergo ibi intelligitur, de quo dictum eſt: oportet eum regnare, donec ponat inimicos ſuos ſub pedibus ſuis; ſemper regnaturum, quoniam ſemper illi erunt ſub pedibus; ita bic accipi poteſt, de quo dictam eſt, aoa exies inde, donec ſolvas noviſſimum quodrantem, ſemper aon exiturum eſſe, quia ſemper ſolvit noviſſimum quadrantem, dum ſempiternas pœnas terrenorum peccatorum luit.*

Explicatur particula donec.

RESPONDETUR *primò* ea *Bellarmino* iu præſenti. *Illud* douec ſolvas ultimum quadrantem *non videtur rectè poſſe dici, niſi aliquando ſit futurus finis ſolutionis. Neque exempla B.* Auguſtini *ſatisfaciunt; nam cùm dicitur*: nou coguoſcebat eam, donec pareret, *non licet quidem inferre: ergo poſtea cognovit eam; ſed inferre licèt, ergo illa aliquando peritura erat. Similiter cùm dicitur*: ſede a dextris meis, douec ponam &c. *rectè infertur, ergo aliquando poneatur omnes inimici Chriſti ſub pedibus ejus: alioqui illud* donec *ineptè diceretur. Ita ergo cùm dicitur*: Nou exies, douec ſolvas ultimum quadrantem, *inferimus rectè, ergo aliquaado ſolvet ultimum quadrantem, & conſequenter indè exibit.*

RESPOND. 2. Chriſtus uou ab humanis exemplis, iu qoibus homicidæ, & latrones ad mortem damnari ſolent, ſed a debitoribus pecuuiariis, qui ad tempos iu carcere detineri ſolent, & poſtmodum liberari, ſimilitodinem ſumpſit. *Tertiò*: exemplificat io ſolutione quadrantis, quod utique minimum eſt, & veniale peccatum exprimit, coi pœna non debetur æterna. Quamobrem *Cyprianus* lib. 4. epiſt. 2. *Aliud eſt ad veniam ſtare: aliud ad gloriam pervenire: aliud miſſum in carcerem aon exire inde*, donec ſolvat noviſſimum qoadrantem: *aliud ſtatim fidei, & virtutis accipere mercedem: aliud pro peccatis longo tempore cruciatum emendari, & purgari diu igne: aliud peccata omnia paſſione purgaſſe.* Euſebios Emiſſenus Hom. 3. de Epiphania: *Hi verò, qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, ad quos ſermo Dei dirigitur, quod aon exeunt inde,* donec reddant uoviſſimum quadrantem, *per flavium igaeum tranſibunt.* Hieronymus iu cap. 5. Matthæi: *Hoc eſt, quod dicit, non egredieris de carcere, donec etiam minuta peccata perſolvas.* Bernardos ſerm. de nbitu Huberti: *Illud ſcitote, quia poſt bane vitam in purgatoriis locis centupliciter, quæ fuerint bic neglecta, redduntur uſque ad noviſſimum quadrantem.*

82 ULTIMO *tandem probatur concluſio* ex 1. ad Cotiuthios 3. v. 10., & ſeq. *Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mibi, ut ſapiens Architectus fundamentum poſui: alius aatem ſuperædificat. Unuſquiſque aatem videat qaomodo ſuperædificet. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus. Si quis autem ſuperædificet ſuper fundamentum boc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam. Uniuſcujuſqae opus manifeſtum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcujuſqae opus quale ſit, ignis probabit. Si cujus opus manſerit qaod ſuperædificavit, mercedem accipiet. Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit: ſic tamen quaſi per ignem.* Hic textus a Latinis contra Græcos Ferrariæ adductus fuit ſeſs. prima; ad cujus intelligentiam.

83 NOTA 1. nnmine Architecti ſuperædificantis de primario intelligi Evangelii miniſtros, ſicut ex contextu patet; de ſecundario Fideles Chriſto fide viva onitos. Nomine verò argenti, aori, & lapidis pretioſi, de primarin intelligi doctrinam ſanam, utilem, ſalutarem, promoventem ad ſanctitatem Fideles: de ſecundario bona opera, & virtotis eaercitatinues. Nomine ligni, fœni, & ſtipulæ venit præcipuè doctrina ſubſtantialiter bona, vana tamen, & plus joſto eloquens, quæ minus eſt apta, ot auditores ad eam incendat ſanctitatem, quam Deus requirit. Hne vitio laborabant Corinthii nb nimia eloqoentiæ, & Philnſophiæ ſtudia, qoeis dediti erant impenſiùs: ſecundo loco ſignificantur peccata venialia, ſeu opera venialiter defectuoſa: qund ot fiat etiam illuſtrius.

84 NOTA *ſecundò*. In hoc capite ad declarandam prædicationem evangelicam, & praxim doctrinæ Chriſti, Apoſtolus triplici utitur metaphora: agricultoris, corrupioris templi, & Architecti. Primum exemplum habetur his verbis: *ego plantavi, Apollo rigavit &c. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat &c. Dei agricultura eſtis &c.* Secundum: *ſi quis autem templum Dei violaverit.* Tertium in iiſdem verbis ſuperiùs allatis. Sub prima metaphora comprehendit Prædicatores omnino bonos, & fideles, rectèque operantes; quos abſolutè ait, mercedem laboris accepturos. Sub altera comprehendit Hæreticos, & omnino malè agentes, quos inquit, a Deo fore diſperdendos. Sub tertia veniunt boni non omnimodè, ſed aliqualiter mali; ac proinde perfectam adhibet cujuſcumque gene-

Triplex metaphora in dicto capite explicatur.

1. Cor. c. 3. v. 6. 7. 9. & 17.

generis Prædicatorum, & Fidelium diviſionem.

Judiciũ univerſale, & particulare.

85 NOTA *tertiò*. Nomine diei Domini, quo operum noſtrorum revelatio fit, & per ignem probatio, dies Judicii univerſalis intelligitur, quo conflagrante terrarum orbe, opera noſtra propalam fient, & unuſquiſque ſuas cognoſcet, & alienas operationes abſque enigmate; licèt jam peractum ſingulare cujuſque judicium fuerit, & inchoata jam merces, aut punitio ſit. Neque in hoc ſenſu labor eſt, cùm aliunde ex aliis Scripturis perſpicuè innoteſcat. His ita intellectis, quæ certiſſima ex contextu apparent, ad ſuperædificantium ſimilitudinem redeamus.

86 *Si cujus operis manſerit, quod ſuperædificavit*: hoc eſt, approbatum fuerit; quia materia ſolida ſit aurum, argentum, lapis pretioſus, abſque plane alio *mercedem accipiet*: *ſi cujus opus arſerit*: hoc eſt, non omnino purum, & perfectum probabitur; quia ſcilicet materia ſuperædificata non ſit undequaque ſolida; fœnum ſcilicet, & ſtipula tunc detrimentum parietur, pœnam videlicet ſubibunt, non tamen æternam; quia opus non fuit lethaliter peccaminoſum. Ideo ſubditur: *ipſe autem ſalvus erit*, ideſt, ſuperædificans ſalvabitur: *ſic tamen quaſi per ignem*, piaculari videlicet igne, ſeu tranſeundo per ignem; ubi particula *quaſi* æquivalet abſoluto; ſicut cùm dicitur Joan. 1. verſ. 14. *gloriam quaſi unigeniti a Patre*.

Particula quaſi æquivalet abſoluto.

Triplex explicatio textus.

87 Luculentiorem facio eundem textum, ſervatâ eâdem triplici catholicâ explanatione. Prima explicatio metaphoricum intelligit totum contextum; quare ſicuti nomine auri, & argenti &c. bona opera veniunt: ita nomine ignis, venit juſtitiæ rigor; quo ſenſu optimè ſtat, omnia opera etiam bona igne probari; quia omnia a Deo judicabuntur; atque ex hac explicatione Purgatorii neceſſitas concluditur; ſiquidem omnia opera probabuntur divini examinis igne; ſicut & omnis probabitur operans, ita tamen ut aliqua non ardeant, & iis datur merces: *ſi cujus opus manſerit, quod ſuperædificavit, mercedem accipiet*. Aliorum opera, vel etiam ejuſdem ardent, ideſt vitioſa deprehenduntur; & iſti detrimentum, ideſt punitionem patiuntur. Sed quia crimina non ſunt lethalia, ſalvantur; *ſalvus erit, ſed quaſi per ignem*, ſeu per ignis tormentum, ſeu per aliud ſupplicii genus. Quare optimè colligitur in alio ſeculo exiſtere pœnalitates temporaneas, quibus juſti pœnæ reatu præditi affliguntur: tametſi hujuſce explicationis vi expreſsè per ignem verum puniri non deducatur.

88 Secunda explicatio declarat pro die mortis *diem Domini*, prout ſæpè in Sacra Scriptura ſumitur; quando autem dicitur, *qui revelabitur in igne*, & illud *uniuſcujuſque opus ignis probabit*, intelligitur de vero igne, quatenus Deus in igne vocat ad examen, & eo probat morientium acta; quia per ignem oſtendit juſtitiæ ſuæ ſeveritatem, ignem aſſumit ùt inſtrumentum divinæ vindictæ, ignem deſtinavit in pœnam, & purgationem criminum, & ad intellectualem ignis præſentiam opera judicat. Sicut ſi Judex in Tribunali ſedens duos de crimine accuſatos judicaturus, juberet parari patibulum, vel ignem ea conditione, ut nocens combureretur, innocens liberaretur, & ad illorum aſpectum ageret cauſam, optimo ſenſu diceretur, in igne apparere, & ambos igne probare: ita in noſtro caſu; ac propterea dicitur Iſai. 66. v. 15. *Quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadriga ejus: reddere in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis; quia in igne Dominus dijudicabit*: & Amos 7. v. 4. *Et ecce vocabat judicium ad ignem Dominus Deus*. Porrò ſi opera talia ſint, ut puniri non mereantur; quia lapides pretioſi ſunt, abſolvuntur a pœna, & datur eis merces. Sin autem venialiter vitioſa; quia ſtipulæ, & fœnum, puniuntur in ſuo auctore, qui detrimentum patitur, & paratu traditur igni, ſed ad tempus, hinc *ipſe ſalvus erit*. Quarè perſpicuè deducitur poſt mortem adeſſe purgationis locum pro juſtis non omnino perfectis.

Per ignem oſtendit Deus juſtitiã ſuã.

Univerſale judicium fiet in igne.

89 Tertia explicatio procedit ad diem univerſalis judicii in igne verò exequendi, qui conflagrabit orbem, ùt dicitur 2. Theſſalonic. v. 8., & Joelis 2. v. 3. *Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt eum exurens flamma*. Eſt ſenſus, eos, qui per id tempus vivent, & morientur, probatum iri per ignem, ſi modò bona præſeferant cum peccatis mixta venialibus opera: tranſibunt per illum ignem, acerrimoque cruciatu intra ſpatium temporis congruum ſuos luent reatus, divina ſupplente providentia diuturnitatem per vim acerbitatis, quod eſt PURGATORIUM. Nam ſicut noviſſimi Juſti ad gloriam nequeunt non purgati emigrare; ita nec illi, qui tempore intermedio morientur; cùm una omnium ſit regula. Nihil coinquinatum introibit in Regnum Cœlorum, eaque propter admittendus eſt omnino locus, in quo interim piaculare ſupplicium ſubeant.

Juſti, qui noviſſimis diebus morientur, purgabuntur igne intenſiori.

90 Poſſim alium cum D. *Thoma* diſcurſum efformare. Certum eſt *Paulum* inibi agere de juſtorum operibus, quæ aſſimilantur auro, argento, lapidibus pretioſis, fœno, ſtipulæ, ligno. Pro auro, argento, lapidibuſque pretioſis intellige opera bona delictis aliquot commixta, ùt metallum rubigine infaſcatum. Pro fœno, ſtipula, & ligno peccata venialia. Pro utriſque expurgandis, juſto tranſeundum eſt per ignem; ſed de primis recepturus eſt ſubinde præmium: de cæteris meram pœnam; ideoque totum opus ardet. Itaque dies Domini revelatur in igne totus pro hujuſmodi Juſtis; quia ignis omnia ipſorum opera purgabit. Neque mirum, quòd omnia eorum opera inveniantur aliquantulum vitiata, cùm ſit de juſtis non omnino perfectis ſermo.

Pro auro &c. intelliguntur opera bona aliqualiter vitiata, pro fœno &c. intelliguntur peccata venialia.

Interpretatio Lutheri.

91 Hinc habes futilem *Lutheri* gloſſam a *Roffenſi* relatam in articulis a *Leone* X. damnatis: videlicet *Paulum* loqui de fidelibus die extremo per tribulationis ignem probandis, quam *Antichriſtus* excitabit, cum hac diſtributione, ut, qui velut aurum conſtantes permanſerint, præmio donentur: qui verò infirmi deficient, puniantur. Porrò ex Patribus nemo unus textum ita intellexit; neque textus ipſe interpretationem hujuſmodi patitur. Apoſtolus ſiquidem totus in eo eſt, ut Corinthios hortetur ad cautè agendum, ad invi-

invigilandum, qnonam modo ſuperædificent fidei ſundamento: recenſet varia operationum, & perſonarum genera, mercedem cuilibet aſſignans; nec ollatenns *Antichriſti* diem tangit; ſed doctrinæ ſeries aſſicit ſtatum militantis Eccleſiæ. Cæterùm neqoit omnioo *Lutherus* defendere illud, *ipſe tamen ſalvus erit quaſi per ignem*, ſi modo ad eos referator, qnl a Chriſto in perſecotione deficient; non enim illi ſalutem conſeqnentur.

Notanda forma quaſi per ignem.

92 Obiter adverio: illa particula *ipſe tamen ſalvus erit, ſic quaſi per ignem*, tranſitum indicat perinde ac ſi dixerit: *ſalvus erit tranſeundo per ignem*, ſic pœnam indicans tranſitoriam. Quæ explicatio Patrum paſſim occurrit apud Sanctos Patres. S. *Ambroſius* in hunc locum: *Sed cùm* Paulus *dicit* (ſic tamen quaſi per ignem) *oſtendit ſalvum illum quidem futurum, ſed pœnas ignis paſſurum, ut per ignem purgatus, fiat ſalvus, & non ſicut perfidi æterno igne in perpetuum torqueatur*. Hieronymns in c. 4 Amos. *Juxta illud, quod in Apoſtolo legimus . . . ipſe ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem; qui ergo ſalvatur per ignem, quaſi torris de incendio rapitur*. Auguſtinus in Pſalm. 37. *In hac vita purges me, & talem me reddas, cui jam emendatorio igne opus non ſit*; & infra: *dicitur ſalvus erit quaſi per ignem, & quia dicitur, ipſe ſalvus erit, contemnitur ille ignis, ita planè, quamvis ſalvi per ignem, gravior tamen erit ille ignis, quàm quidquid poteſt homo pati in hac vita*. Quare licèt Auguſtinus *in Enchir. cap.* 68 per lignum, fœnum, & ſtipulam res floxas intelligat hujus ſeculi, & per ignem tribulationes: tamen iſthic de igne expiatorio diſertè loquitur *Gregorius* lib. 4. Dialog. c. 39. *Quamvis hoc de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito poſſit intelligi: tamen ſi quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, penſandum ſollicitè eſt; quia illum per ignem dixit poſſe ſalvari, non qui ſuper hoc fundamentum ferrum, æs, vel plumbum ædificat, ideſt peccata majora, & idcirco duriora, atque tunc jam inſolubilia, ſed lignum, fœnum, ſtipulam, ideſt peccata minuta, atque leviſſima, quæ ignis facilè conſumat*.

HÆRETICORUM ARGUMENTA EX SCRIPTURIS ENODANTUR.

93 OBJICIES 1. Si Porgatorinm fingitor, hic eſſet locus ſatisfaciendi Deo per opera noſtra. Sed per Sacram Scripturam veteris, & novi Teſtamenti nollus eſt in alia vita Deo ſatisfaciendi locus per opera noſtra: ergo Purgatorium perperam fingitur.

Minor probatur 2. ad Cor. 5. v. 10. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*: ergo extra corpus non datur bonnm referendom ante Tribonal Chriſti. Item ad Galatas 6. v. 8. *quæ ſeminaverit homo, hæc & metet*. Eccleſiaſtes 9. verſ. 10. *Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas*; ideſt poſt mortem nullus reſtat bene operandi locus.

RESPONDEO *diſtinguo majorem*: eſſet locus Deo ſatisfaciendi activè per noſtra opera meritoria, & ſatisſactoria ex parte operantis,

A *nego majorem*, paſſivè ſatiſpaticodo, & per opera bona ex operc operato; hoc eſt ab aliis applicato, *concedo majorem*. Nec enim juſti in Purgatorio merentur, vel propriè loquendo ſatisſaciunt, & ad hunc ſenſum, *nego minorem*. Teſtimonia verò adducta rectè probant, apud mortoos nollnm adeſſe locum operibus bonis ad merendom, & malis ad demerendum; adeoque oonſqniſqne finali præmin donabitur, vel punietur juxta boni, malive rationem operis in via exerciti, quæ ſola eſt ſtatus proficiendi. Adde textum *Salomonis* ex quorundam ſenſu dirigi ad impios, qoi perditis properant moribus ad æternam

Alia via non eſt locus ſatisfaciendi activè, ſed ſatiſpatiendi.

B damnatioocm, in qoa abſque dubio nolla eſt remiſſio; vel ſecundùm alios procedere in perſona corum, qui aſſerebant, poſt mortem nil reliquum eſſe neque gloriam, neque damnationem: quapropter roſis, priuſquam emarceſcerent, coronabantur.

94 OBJICIES 2. Purgatorium eſſet locus inter Paradiſum medins, & Geennas. Sed hujuſmodi locus repugnat Scriptoris. Ergo. *Probatur minor*. Matthæi 25. v. 39. ſolus habetur Paradiſus pro Juſtis: *venite benedicti*: & Infernus pro Impiis: *diſcedite a me maledicti*: Marcns vltimo v. 26. ſolùm aſſignat locum ſalutis pro perſeverantibus in bono:

C *qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*: & ſolùm pro malè agentibos locum damnationis, *qui verò non crediderit, condemnabitur*. Item Eccl. 11. v. 3. *Si ceciderit lignum ad auſtrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*. Ergo præter dno loca ad auſtrum, & ad aquilonem, nullns eſt tertius, in quem lignum cadat.

RESPONDEO, hoc argumento etiam tolli de medio Lymbum pnerorum. Cæterùm adducta teſtimonia ad rem nihil faciunt. Namqoe ibi ſermo eſt de locis finalibus, nempe de nltimo termino, ubi æternùm debent homines permanere; & *Matthæus* ſignanter intendit diem extremi Judicii, qoo Pur-

Poſt diem judicii non erit Purgatorii.

D gatoriom deſinet. *Marcus* loqnitur de baptizato, & credente myſteria fidei, quorum non ultimum eſt, ne credat quiſqne ſine adæquata ſatisfactione compotem fieri non poſſe æternæ fælicitatis. Eccleſiaſtis verò eſt ſenſus hominem neceſſariò mori, nec ſuis poſſe viribns reſurgere: vel extra hojns vitæ diſcrimen nec poſſe divinam gratiam perdi, nec recuperari, ſi quis eà præditus, vel deſtitutus deceſſerit.

95 OBJICIES 3. Poſito Purgatorio, non omnes juſti poſt mortem ſtatim beatificarentur: ſed omnis juſtus ſtatim poſt mortem beatificatur. Ergo. *Probatur minor* 2. ad Co-

E rinth. 5. v. 1. *Si terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in Cælis*. Ergo diſſoluto curpore, aoima ſtatim ingreditur domum non manufactam: Pſalm. 126. v. 3. *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum. Ecce hæreditas Domini*. Ergo boni ſtatim hæreditatem capiont ſempiternam.

RESPONDEO: *nego minorem*. Nullus ait textus continuò juſtos beatificari, ſed poſt mortem iis paratam eſſe perpetuam felicitatem. Cæterùm ſunies alicojus piaculi patian-

tur

tur oportet aliquam moram in carcere : quod videtur innuere ibidem Apoſtolus v. 3. illâ clauſulâ , *ſi tamen veſtiti , & non nudi inveniamur* ; ideſt undequaque digni , & ſpoliati affectibus carnis quoad culpam , & quoad reatum pœnæ . Locus Pſalmiſtæ litterali ſenſu ſignificat pacem conſcientiæ , quâ fruuntur in hac vita ponentes ſpem ſuam in Domino ; ideò præmiſit : *Niſi Dominus ædificaverit* &c. *Auguſtinus* , & alii exponunt de hæreditate æterna , ſed quæ donatur hominibus ſecundùm animam , & corpus poſt dormitionem corporum in ſepulchris , hoc eſt , in reſurrectione mortuorum , qua peracta piaculares flammæ reſtinguentur , animæque cum ſuis quæque corporibus Chriſtum ſequentur beatæ ad gloriam , vel ab eo recedent damnatæ in ignem æternum .

Pax conſcientiæ dicitur ſomnus.

96 OBJICIES 4. Purgatorium ponitur pro iis , qui in charitate moriuntur , necdum peractâ pœnitentiâ de peccatis : ſed hoc eſt falſum . Ergo . *Probatur minor* . Latroni dixit Chriſtus Lucæ 23. v. 43. *hodie mecum eris in Paradiſo* . Latro ille erat quidem juſtificatus , quia reſipuerat , & miſericordiam a Domino imploraverat ; pœnitentiâ tamen necdum erat functus , cùm poſt juſtificationem protinus animam efflaſſet .

RESPONDEO *negando minorem* . Hujus probatio in pluribus claudicat . Undenam *Petrus Martyr* , qui eo depugnat argumento , oſtendit fervore contritionis , duræ crucis paſſione , publicâ ignominiâ æquo animo toleratâ non ablatum in Latrone reatum pœnæ ? Potuit Chriſtus , eo univerſalis Redemptionis momento ejuſmodi ſupplicium acceptare in adæquatam peccatorum ſatisfactionem , quo ipſo tempore Apoſtoli propter metum Judæorum negabant Chriſtum , aut latitabant . Omnem igitur reatum pœnæ extinxerit bonus Latro , & ab omni inquinamento expurgatus deceſſerit .

Plenè ante mortem ſatisfecit Latro.

97 OBJICIES 5. Semel dato Purgatorio, Juſti poſt mortem aliquid laboris paterentur . Sed juſti poſt mortem nihil patiuntur laboris . Ergo . *Minor* habetur Apocal. 14. v. 13. *Beati mortui , qui in Domino moriuntur . Amodo jam dicit Spiritus , ut requieſcant a laboribus ſuis : opera enim illorum ſequuntur illos* .

RESPONDEO . Juſti aliquid laboris ferunt , qui non plenè purgati decedunt : ſecus qui velut aurum decedunt rubiginis expertes . Textus Apocalypſis viros perfectos , & præcipuè intendit SS. Martyres ; proinde immediatè præmittitur v. 12. *Hic patientia Sanctorum eſt , qui cuſtodiunt mandata Dei , & fidem Jeſu : & audivi vocem de Cœlo dicentem mihi : Beati mortui , qui in Domino moriuntur* . Vel dicendum cum *Anſelmo* ibidem ly *amodo* appellare poſt diem Judicii , de quo in illo capite eſt ſermo : *Timete Dominum , & date illi honorem , quia venit hora Judicii ejus* .

Juſti decedentes in perfecta charitate non patiuntur in alia vita.

CONTROVERSIA IV.

AN EX PECCATO VENIALI COLLIGATUR PURGATORII EXISTENTIA .

TElum maximum , quo Hæretici Purgatorium oppugnant , ex quibuſdam petitur Scripturis , ubi innui videtur , nullum peccatum veniale eſſe . Cùm verò ſupponant in mortali culpam ſimul cum pœna deleri , tanquam inane argumentum derident , quo Papiſtæ pro venialibus fornacem expiationis ſuccendant folle inanitatis pleno . Ut ergo ejuſmodi dicteria ad ſanam mentem redeant , validiſſimumque oſtendatur ex venialibus argumentum ſumi , operæ huic pretium fecerim , perbrevem Controverſiam inſtituens , quæ calamo exactiore expendetur in tractatu de peccatis .

98 Ad intelligentiam noto , peccatum veniale apud Theologos , tripharìam dividi . Veniale ex indeliberatione , ex parvitate materiæ , & ex natura ſua . *Ex indeliberatione* dicitur , quando objectum , circa quod verſatur actus , eſt graviter peccaminoſum , ſed abeſt plena advertentia , aut plena voluntarietas , quales ſolent eſſe motus ſecundò primi . *Ex levitate materiæ* , ùt quando lex prohibet quidem ſub gravi rem aliquam , at non violatur ſecundùm totum , ſed ſecundùm minimam partem , ùt furtum oboli a divite . *Ex natura ſua* , quando attento objecto , & materiâ adæquatâ , lex ſub gravi non prohibet : ùt verbum otioſum , jocoſum mendacium . De his potiſſimùm Controverſia inſtituitur . Volunt ergo *Lutherani* , & *Calviniſtæ* nullum haberi peccatum ex natura ſua veniale ; ſed omne eſſe mortale , & mereri æternam damnationem , nec ullatenus extra hanc mortalem vitam expiari uſquam poſſe . Sed contra .

Peccata venialia ſunt in triplici differentia.

Lutherani ; & Calviniſtæ negant peccata venialia.

99 DICO . *Ex peccato veniali colligitur exiſtentia Purgatorii* . Si Juſtus in ordine præſentis providentiæ moritur cum peccato veniali , neceſſariò Purgatorium debet exiſtere . Sed Juſtus in præſenti providentia cum peccato veniali ſæpè moritur : ergo neceſſariò Purgatorium debet exiſtere . *Major prob.* Apocalypſis 21. v. 27. *Non intrabit in eam* (ideſt Civitatem Cœleſtem) *aliquod coinquinatum , aut abominationem faciens , & mendacium* ; & ideo deſcribitur beata Jeruſalem undequaque pretioſis lapidibus , auroque mundiſſimo ornata , & infra cap. 22. ver. 14. *Beati , qui lavant ſtolas ſuas ... ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ , & per portas intrent in Civitatem* . Paulus ad Epheſios 5. v. 27. de Eccleſia Triumphante loquens : *ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam , non habentem maculam , aut rugam , aut aliquid hujuſmodi . Sed ut ſit ſancta , & immaculata* . Ergo .

Juſtus ſæpè moritur cum peccato veniali.

Minorem probo quoad primam partem , quam Hæretici negant , probaturus facilitér ſecundam . Juxta Hæreticos peccatum mortale illud eſt , quod non ſtat cum charitate , & æternam pœnam meretur ; ſed Juſtus aliqua committit , quæ charitatem non tollunt , nec æternam pœnam promerentur : ergo Juſtus committit aliquod peccatum , quod non eſt mortale : ergo veniale . *Minor oſtenditur* .

Prov. 24. verſ. 16. *Septies enim cadet Juſtus*: ergo retinendo juſtitiam ſæpè Juſtus labitur. Juſti erant *Zacharias*, & *Eliſabeth*, Luc. 1. v. 8. *Erant autem juſti ambo ante Deum*. Juſtus erat *Joannes* Apoſtolus, & tamen de ſe ipſo, & de aliis Sanctis 1. Joan. 1. v. 8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*. Præſul Thyatiræ Eccleſiæ Apoc. 2. Fidem, & Charitatem habebat; attamen aliqua in eo invenit, quæ Chriſtus reprehenderet. Juſtus erat Petrus; *Joan. 13. verſ. 10.*, nihilominus in levibus indigebat mundari; *qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet*.

Juſtus committit aliquod veniale peccatum.

SECUNDO declaratur aliâ viâ aſſumptum. Si nullum peccatum eſſet veniale, non contraponeret Scriptura unum peccatum tamquam leve alteri tamquam gravi. Sed contraponit: ergo. *Probatur min.* Matth. 23. v. 24. reprehenduntur Pharisæi, qui minima quædam venialia plurimi faciebant, & gravia nihili. *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes*: ubi vides tantam differentiam poni hoc inter, & illud peccatum, quanta inter culicem, & camelum. Ut autem culex comparativè ad camelum res minima eſt, & ferè nihil; ita non deſunt levia quædam peccata, quæ mortali comparata ferè nihil ſunt.

Peccatū veniale comparatur peccato mortali.

Lucæ 6. v. 41. dicit Dominus: *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?* Certè feſtuca lædit quidem oculum, ſed non deſtruit: trabs verò oculum deſtruit. Sentit ergo Chriſtus aliqua eſſe peccata, quæ ſpiritualiter hominem occidunt, aliqua tantùm lædunt. Item *Jacobus* ſuâ Epiſtolâ clarè diſtinguit c. 1. v. 14., & 15. peccatum afferens mortem ſpiritualem animæ, a peccato illam non afferente: *unuſquiſque verò tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus*: ecce motus primò primi ſine peccato: *Concupiſcentia, cùm conceperit, parit peccatum*. Ecce motus ſecundò primi cum aliqua culpa. *Peccatum verò, cùm conſummatum fuerit, generat mortem*. Ecce plenus conſenſus, & peccatum, quod animam interimit, cùm aliud ſemideliberatum non occidat, utpotè non conſummatum. Huc collimant etiam alii textus in ſuperiori Controverſia citati de fœno, ſtipula, & ligno, de noviſſimo quadrante, &c.

Declaratur TERTIO minor illa principalis. In Epiſtola ad Rom., & alibi Fideles, qui conſtituunt corpus myſticum Eccleſiæ, membris humanis, quæ corpus hominis phyſicum componunt, comparantur. Sed humanis membris aliquando infligitur leve vulnus cum modica infirmitate. Ergo etiam animabus ſpiritualia indi poſſunt vulnera, morbique leviores, qui ad mortem non ſæviant, cujuſmodi ſunt venialia. Rurſus in Scripturis frequenter Deus ad Fideles comparatur, ſicut Rex ad ſubditos, ſicut Dominus ad ſervos, ſicut Pater ad Filios; ſed inter ſubditos, & Regem, ſervos inter & Dominum, inter Filios & Patrem quædam injuriæ, & offenſæ occurrunt, quæ aliqualiter diſplicent, quin amicitiam deſtruant; ergo pariter inter Fideles, & Deum plures eveniunt leves injuriæ, quæ charitatem, & amicitiam non diſſolvunt. Sed peccatum divinam amicitiam

Fideles comparātur corpori phyſico.

Quædam offenſæ non tollunt amicitiā.

non deſtruens non punitur pœnâ æternâ; quia A hæc debetur averſioni a Deo, tanquam ab ultimo fine. Ergo dantur in Juſtis peccata venialia.

Deinde *probatur ſecunda pars minoris*. Sæpè Juſtus moritur poſt commiſſa venialia, eiſque non retractatis, ùt cùm moritur ex improviſo, & de repente. Et hoc quidem maximè contingit in iis, qui non admodum ſolliciti de ſpirituali profectu mortalia quidem cavére, & emendare ſatagunt, ſed venialia parùm curant vel evitare, vel lacrymis, & ſacramentali præſertim pœnitentia abſtergere. Ergo in alia vita ab illis purgari omnino debent.

B 100 Idem argumentum ex principiis *Lutheranorum*, & *Calviniſtarum* proponitur ſic. Nullus immundus præſertim ſorde lethali intrat in Regnum Cœlorum, niſi abſtergatur priùs. Sed *Calviniſtæ* quamdiu inter mortales agunt, & *Lutherani* ſunt immundi; ergo intrare nequeunt in Regnum Cœlorum, niſi prius emundentur. Atqui non purgantur in hac vita: ergo in altera; ſi ne ibi quidem; ergo damnati pereunt. *Minor probatur contra Calviniſtas*. Hi namque ajunt peccatum originale perenne eſſe in hac vita, nec per Baptiſmum tolli. Calvinus *lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 10., & in Antidoto Concilii Tridentini ſeſſ. 5.*; C additque ex contagione originariæ labis omnia juſtorum opera coinquinari, *lib. 3. Inſtit. cap. 12. §. 4., lib. 2. cap. 1. §. 8.* de originali habet. *Videtur ergo peccatum originale, hæreditaria naturæ pravitas, & corruptio in omnes partes diffuſa, quæ facit reos iræ Dei*. Ergo quandiù vivunt, ſordidi omnino ſunt. Contra *Lutheranos* ſic inſtatur. Per ipſos quodquod opus bonum Juſti ſaltem eſt peccatum veniale. Lutherus *in aſſertionibus art. 31., & 32.*: & Philippus *in locis communibus* editionis primæ: *omnia opera hominum, quantumvis laudabilia, planè vitioſa, & morte digna peccata*. Sed *Lutherani*, ſi qui præſumuntur Juſti, ſæpè D ex improviſo moriuntur non purgati, & emundati. Ergo.

Per Calvinū ex contagione peccati originalis omnia opera juſtorū coinquinātur.

Opera hominum per Melanthonem, licèt laudabilia, ſunt planè vitioſa.

101 DICES inquinamenta originalis peccati, & operationum Juſtorum tolli per mortem, & in morte: unde nihil expiandum poſt mortem reliquum eſt. SED CONTRA. Vel mora ſola purgat a peccatis, vel ùt conjuncta cum fide. Non primum; quia mora etiam purgaret infideles, eorumque damnaretur nemo, quod ipſi quoque Hæretici negant. Non ùt conjuncta cum fide; tum quia fides in morte non habet majorem vim, quam in vita. Sed in vita non purgat ab originali, ùt *Calviniſtæ* docent; ergo neque in morte: E tum etiam quia (pro utriſque inſtatur) poteſt aliquis, quod ſæpè contingit, mori nullo actu fidei præmiſſo, ùt cùm quis dormiens moritur. Ergo dicamus vel omnes Calviniſtas, & plures Lutheranos damnari, quod ipſi negant; vel in alia vita Purgatorium ſubire.

102 DICES *ſecundò*. Originale non tollitur quidem, ſed non imputatur prædeſtinatis. CONTRA. Ergo Calviniſtæ reverà in Cœlo ſunt averſi a Deo, rei æternæ mortis, cæci mente, & voluntate pravi; hos enim effectus originali tribuunt. Certè inter

Ex ſuis principiis probatur, quòd Calviniſtæ eſſēt in Cœlo averſi a Deo.

Bea-

Beatos', quos vidit *Joannes*, iſti non connumerantur; ſunt enim illi verè pulchri, verè mundi, verè ad Deum converſi.

SOLVUNTUR HÆRETICORUM ARGUMENTA.

103 HÆreticorum argumenta partim primam partem minoris; nullum ſcilicet in Juſtis eſſe veniale peccatum, impugnant: partim ſecundam, ſcilicet quod cum tali peccato non deleto ſæpè moriuntur. Quia tamen horum diſcuſſio non eſt hujus loci, ſubjiciam dumtaxat, quantum firmandæ concluſioni noſtræ ſat eſt.

OBJICIES 1. Illud peccatum eſt mortale, quod divinam maledictionem, & ſpiritualem mortem inducit. Sed quodcumque peccatum eſt hujuſmodi. Ergo quodcumque eſt mortale. *Prob. min.* Univerſaliter, & nulla facta exceptione Ezech. 18. v. 4. dicitur: *anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*. Ad Rom. 6. v. 23. *Stipendia enim peccati, mors*. Jacobi 2. v. 10. *Qui autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus*. Ergo omne peccatum diſſolvit amicitiam Dei, & generat mortem.

Peccatū veniale frangit legem citra finem charitatis.

RESPONDEO *negando minorem*: ad probationem, *nego antecedens*. Licèt peccatum veniale, abſolutè, & propriè ſit, & dicatur peccatum in Scriptura, ùt patet 1. Joann. 1. v.8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*: tamen comparativè ad mortale eſt, & dicitur peccatum *ſecundùm quid*, quatenus legem Dei frangit, ſed citra finem charitatis, hoc eſt legem non prohibentem objectum ſub averſione ab ultimo fine. Secùs accidit in lethali peccato; ideoque dicitur peccatum ſimpliciter. Hinc fit, ut univocè non dicatur de mortali, & veniali; ac proinde juxta Philoſophorum regulam, denominatio ſtat pro famoſiori. Quando igitur in Scriptura habetur, peccatum mortem inducere, Divinam provocare juſtitiam, & ſimilia, intellige de mortali, ùt in locis citatis. Nam *Ezechiel* expreſſè de certis quibuſdam peccatis graviſſimis loquitur, de Idololatria, de adulterio, homicidio, & rapina. Item Apoſtolus de immunditia, & iniquitate. Pariter D. *Jacobus* de peccatis contra præcepta Decalogi, & ſignanter de adulterio, & homicidio; unde immediatè ſubdit: *qui enim dixit non mœchaberis, dixit, & non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis*. Ratio eſt; quia teſte Apoſtolo 1 ad Timoth. 1. v.5. *Finis præcepti eſt charitas*. Qui unum committit peccatum mortale, tollit charitatem, & reus eſt mortis, ac ſi totam legem frangeret. Sic in humanis, ut quis dicatur lethaliter ſauciatus, non eſt neceſſe, ut cuilibet membro inſit vulnus: ſufficit in uno graviter vulnerari.

Peccatum nō dicitur univocè de mortali, & veniali.

Jacob. 2, 11.

104 OBJICIES 2. Si quæ peccata pœnam non inferunt æternam, proindeque ſunt venialia, maximè illud, quod committitur in minimis. Sed hoc etiam pœnam æternam inducit. Ergo. *Prob. min.* Matth. 5. verſ. 19. *Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis . . . minimus vocabitur in Regno Cælorum*: ideſt, nullus. Joan. 13. v. 8. *Si non lavero te, non habebis partem mecum*. Sed hic agitur de re leviſſima, de corporali ſcilicet pedum ablutione, vel de venialibus, ùt Papiſtæ interpretantur. Ergo. Rurſus Matth. 10. verſ. 42. *Quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ . . . . non perdet mercedem*. Contrariorum eadem eſt ratio. Sed minima opera bona merentur vitam æternam: ergo minima etiam peccata pœnam merentur ſempiternam.

RESPONDEO *negando minorem*, quam nullo modo probant adducta teſtimonia. Non primum; quia Chriſtus Dominus non dixit, *qui ſolverit* præcisè, ſed copulativè, *qui ſolverit, & docuerit*; in quo continetur graviſſimum crimen, doctrinam ſcilicet depravatè interpretantem Scripturas. Conſilia quidem neque obligant ad veniale: nihilominus, qui doceret parvi eſſe facienda, mortaliter peccaret; utpote Chriſti doctrinæ, ejuſque prædicationi contrarium docens. Fortè etiam minimum appellat Chriſtus præcepta Decalogi, & legis veteris, de qua priùs dixerat, *non veni legem ſolvere, ſed adimplere*, & vocat minima non quidem abſolutè, ſed comparativè ad alia quædam in lege nova ab ipſo tradita præcepta, quæ utique perfectiora ſunt, ùt diligere inimicos, non dimittere uxorem, & alia id genus; proinde in eo capite frequenter habet. *Dictum eſt antiquis . . . Ego autem dico vobis*. Neque ſecunda probatio quicquam valet. Nam ſi textus loquitur de materiali pedum lotione, non eſt quid leve; intervenit enim gravis inobedientia contra Domini mandatum; quamvis ea lotio præciſivè accepta videatur levis materia, attentis circumſtantiis, & myſterio erat valdè gravis, ùt eruitur ex *Baſilio* lib. 1. de Baptiſmo c. 2. Sin autem dicimus cum *Auguſtino*, textum loqui de lotione a venialibus, quæ expoſitio convenientior eſt litteræ ob illam reſponſionem: *qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet*, tunc veriſſimum eſt dictum Chriſti; quia in ſenſu compoſito peccati venialis nullus eſt capax conſortii Chriſti; ſed hoc non oritur ex natura peccati venialis, ſed ex ſuppoſitione, quòd non ſit remiſſum.

Docere, quod conſilia Chriſti ſunt parvifacienda, eſt peccatum mortale.

AD TERTIUM DICO. Littera non habet, *vitam æternam recipiet*, ſed *non perdet mercedem ſuam*. Non licèt ergo inferre ex oppoſito, venialiter peccantem pœnam mereri æternam, ſed ſolùm non evaſurum pœnam ſibi debitam; ſicuti non fraudabitur mercede ſibi debita, qui præbuerit calicem aquæ. Præterea minimum opus ex ſe non meretur vitam æternam, ſed ratione charitatis, quâ informatur, ex quo debet inferri; illud peccatum pœnam æternam meretur, quod charitatem excludit, atque opponitur.

Illud peccatū meretur pœnā æternā, quod charitatem excludit.

105 OBJICIES 3. Peccatum quodcumque eſt contra legem Dei: ablata enim lege ſecundùm Apoſtolum, non datur peccatum. Sed fractio legis cujuſcumque maledictionem infert æternam. Ergo. *Minor prob.* Deuter. 27. verſ. 26. *Maledictus, qui non permanet in ſermonibus legis hujus*: rurſus Matth. 22. v. 37. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua*. Sed non ſtat cum quacumque occupatione mentis etiam leviter vitioſa hujus præcepti

 obſer-

obſervantia ; quia non jam ex toto corde A diligitur Deus . Ergo nullum peccatum ſtat cum dilectione Dei .

> *Legis violatio , quæ excludit charitatem , inducit æternam maledictionẽ.*

RESPONDEO ad argumentum *Calvini* . Non quælibet legis violatio inducit æternam maledictionem ; ſed ea ſolùm , quæ charitatem excludit . Littera *Deuteronomii* reduplicationem hujus legis includit ; etenim ibi ponitur lex prohibens Idololatriam , inceſtum , homicidium , &c. ; quæ utpote enormiſſima finem legis tollunt , ſcilicet charitatem : *finis enim præcepti eſt charitas* . Dilectio verò , de qua loquitur Chriſtus , eſt dilectio appretiativa ex toto corde ſuper omnia , cum qua digreſſio a Deo aliqua componitur .

106 OBJICIES 4. Quælibet graviſſima B pœna etiam æterna , minus malum eſt , quàm quodlibet minimum peccatum . Ergo quodlibet minimum peccatum meretur pœnam æternam . *Probatur conſeq.* Illud totum juſtè meretur , quod non excedit condignitatem demeriti . Sed pœna æterna non excedit condignitatem demeriti in peccato veniali : ergo illi debetur ; neque eam iniquè Deus infligit . *Antecedens* ab omnibus admittitur , aliter eſſet licitum ad evitandam pœnam æternam elicere peccatum veniale : & rationem ſubdit D Thomas *Quodlib. 1. art. 9. , & pr. parte q.* 28. *art. 9.* ; quia peccatum veniale eſt malum Dei , abſolutè Deo repugnat , & rectæ ratio- C ni ; malum verò pœnæ eſt malum hominis , & rectæ rationi conſonum , adeoque minus malum .

CONFIRMATUR . Peccatum , quod eſt irremiſſibile , pœnam meretur æternam . Sed peccatum veniale eſt irremiſſibile ; ergo meretur pœnam æternam . *Probatur min.* Ideo mortale ex natura ſua eſt irremiſſibile ; quia ſolùm remitti poteſt per gratiam , quam Deus negare poteſt abſque injuſtitia . Sed etiam veniale non remittitur abſque gratia Dei , quam negare poteſt abſque injuſtitia : ergo eſt irremiſſibile .

> *Juſtitia diſtribuit pœnas ſecundùm qualitatem culpæ .*

RESPONDEO . Etſi quodlibet mini- D mum malum culpæ majus ſit quolibet malo pœnæ ; tamen attentâ Divinâ Juſtitiâ , peccato veniali non debetur pœna æterna ; nam juſtitia pœnas juxta qualitatem culpæ diſpoſuit . Cùm ergo inter culpas habeatur gravis , levis , & leviſſima ; & inter pœnas itidem ſit gravis , levis , & leviſſima , juſtitia eſt pœnam gravem gravi , levem levi , leviſſimam leviſſimæ irrogare : adeoque pœna æternalis , quæ maxima eſt , non convenit veniali utpote levi inter peccata .

> *Veniale ex natura ſua nõ eſt irremiſſibile .*

Ad confirmationem *nego minorem* ; non enim peccatum veniale ex natura ſua eſt irre- E miſſibile , & ideo communiter dicitur veniale , quaſi veniâ dignum . Nec paritas officit ; nam mortale eſt irremiſſibile ; quia extrudit gratiam ſanctificantem , quod eſt principium cujuslibet motus vitæ ſupernaturalis ; unde nequit homo ab eo reſurgere , ſicut mortuus corporaliter nequit ſeipſum ad vitam revocare . Veniale verò non expellit gratiam ſanctificantem ; ac proinde homo poteſt elicere actus vitæ ſupernaturalis , quibus morbum venialis culpæ curet : ſicuti vivens corpore aliqualiter affecto ex ſe potis eſt levem morbum curare . Et licèt actualis actus deletivus peccati ſit nova gratia ; tamen ex ſuppoſitione juris , quod habet juſtus ad æternam vitam , auxilium ad eum eliciendum eſt quodammodo in radice debitum .

107 OBJICIES 5. Peccatum veniale eſt infinito odio dignum . Sed quod eſt odio dignum infinito , meretur pœnam æternam . Ergo . *Major oſtenditur* . Tanto odio veniale eſt dignum , quanto amore eſt amabile bonum , propter quod adipiſcendum , veniale non eſt committendum . Sed bonum illud eſt amabile infinito amore : erga illud eſt odibile odio infinito . *Utraque præmiſſa ſimul declaratur* . Peccatum veniale non eſt admittendum , etiam pro aſſecutione boni infiniti . Sed bonum infinitum infinitam continet bonitatem . Ergo .

> *Peccatum veniale non eſt eligibile , quia eſt malũ naturæ intellectualis .*

RESPONDEO *negando majorem , & ejus probationem* . Non enim gradualiter creſcit in malitia peccatum veniale , quantum creſcit in bonitate bonum , propter quod adipiſcendum non eſt eligibile . Non ideò eſt eligibile peccatum veniale ex directa oppoſitione gradualis deformitatis ad gradualem perfectionem boni ; ſed ideò , quia eſt malum ſimpliciter intellectuali naturæ repugnans , ac proinde eſt medium ineptum ad conſequendum bonum naturæ ejuſdem perfectivum ; & quia aliunde hoc malum repugnans naturæ intellectuali Deum non privat jure ultimi finis ; ideò non eſt dignum odio infinito .

DICES . Peccatum veniale in eſſe offenſæ formalis eſt infinitæ gravitatis ſimpliciter . Sed quod eſt gravitatis ſimpliciter infinitæ in eſſe offenſæ Dei,meretur pœnam æternam.Ergo. *Min. clara eſt* . Ex quo enim peccatum mortale eſt gravitatis infinitæ in eſſe offenſæ , deducitur ratione malitiæ , mereri pœnam æternam : & ex quo Chriſti opera ſunt valoris infiniti in eſſe ſatisfactionis , colligitur eorundem meritum eſſe infinitum . *Probatur igitur major* . Offenſa paſſiva peccati venialis recipitur in Deo tanquam in ſubjecto propter eaſdem omninò rationes , ob quas recipitur offenſa paſſiva peccati mortalis ; quia ſcilicet Deus eſt perſona offenſa , damnificata , & læſa . Sed ſi recipitur in Deo , eſt offenſæ ſimpliciter infinitæ . Ergo . *Probatur minor* . Non alia ratione peccatum mortale eſt offenſæ ſimpliciter infinitæ , niſi quòd recipitur in Deo tanquam in ſubjecto , & Deus eſt infinitus . Sed etiam Deus , ùt ſubjectum peccati venialis , eſt infinitus . Ergo eſt gravitatis infinitæ . *Explicatur* 1. Peccatum mortale non creſcit in propria linea , ſed ad lineam boni , quod lædit ; unde major eſt malitia actus , quàm habitus ; quia vitiat actum , qui eſt perfectior , quàm habitus , ideoque receptum in actu infinito , ùt in ſubjecto , creſcit in infinitum . Sed etiam veniale creſcit ad lineam boni , quod lædit . Ergo receptum in ſubjecto infinitæ actualitatis infinitatur . *Secundò* . Ex quo Deus offenſus per mortale eſt ordinis ſuperioris , & infiniti , gravificatur non ſolùm gravitate ordinis ſuperioris , ſed etiam infinitè . Atqui etiam offenſus per veniale eſt infinitus , & ordinis ſuperioris . Ergo gravificatur non ſolùm gravitate ordinis ſuperioris , ſed infinitè . *Tertiò* . Quia mortale non eſt adæquabile per ſatisfactiones multipli-

tiplicatas in infinitum puri hominis, arguitur eſſe infinitæ gravitatis. Sed peccatum veniale non eſt adæquabile per offenſas hominum multiplicatas in infinitum, cùm non reſpiciant niſi ordinem creatum; ergo eſt gravitatis infinitæ.

DICES. Diſparitas inter mortale, & veniale ſita eſt in eo, quod peccatum mortale eſt capax recipiendi infinitatem: ſecus veniale, cùm ſit leve; quare licèt recipiatur in ſubjecto infinito, potente dare infinitatem, tamen non gravificatur infinitè.

SED CONTRA. Utvis peccatum veniale ſit aliquod leve; quia tamen recipitur in ſubjecto ordinis ſuperioris, gravificatur in ordine ſuperiori: ergo licèt ſit aliquod leve; quia tamen recipitur in ſubjecto infinito, eſt capax gravitatis infinitæ. *Secundò*: Ita ſe habet Perſona Divina ad gravificandam offenſam, ſicut ad dignificandum opus bonum. Sed Perſona Divina cuicumque actui bono tribuit valorem infinitum: ergo cuicumque actui malo malitiam infinitam. *Tertiò*. Non minùs eſt capax infinitatis finitum, quàm leve. Sed non obſtante finitate activæ offenſæ peccati mortalis, ſi recipiatur in ſubjecto infinito, infinitatur: ergo.

RESPONDEO ſuſtinendo ſolutionem datam, quæ ſic explicatur. Privatio eſt major, vel minor juxta qualitatem formæ, quâ privat ſubjectum, & non præcisè menſuratur a qualitate ſubjecti, in quo recipitur. Offenſa peccati mortalis effectivè, & moraliter privat abſolutè Deum jure ultimi finis, transferendo illud jus in creaturam; unde in Deo eſt recepta abſolutè, & ſimpliciter privatio juris divini; adeoque in eſſe privationis moraliter eſt tantæ gravitatis, quantæ dignitatis eſt jus abſolutum Dei. Offenſa verò venialis non privat Deum jure ultimi finis, at dumtaxat actuali extenſione ad hunc actum determinatè. Quare non eſt privatio ſimpliciter talis, ſolùm ſecundùm quid, quatenus quodammodo limitat jus divinum, prohibens ne hic, & nunc actualiter terminet hanc numero actionem, adeoque non gravificatur infinitè; nec prædicta privatio commenſuratur cum perfectione ultimi finis, aut ſupremi dominii abſolutè conſiderati (ſic enim importat, & explicat infinitatem), ſed commenſuratur cum perfectione ultimi finis, & dominii, ut actu finaliſat, & terminat particularem aliquam operationem, & juxta hanc conſiderationem non explicat perfectionem infinitam, nec aliquid cum ea neceſſariò connexum, ideoque privatio, cùm non excludat aliquid ſimpliciter infinitum, non dicit infinitatem.

Peccatū veniale non tollit rationem ultimi finis.

Habes hinc diſcrimen inter peccatum mortale, & veniale. Ideo illud eſt offenſæ ſimpliciter infinitæ; non quia recipitur in Deo utcumque; ſed quia recipitur auferendo ab illo rationem ultimi finis, & ſupremi dominii, quod explicat infinitatem. Peccatum autem veniale utcunque ſecundùm rationem offenſæ recipiatur in Deo, non tollit a Deo abſolutè rationem ultimi finis, & ſupremi dominii, ſed reſpectivè dumtaxat ad aliquam operationem, juxta quam non explicat infinitatem. Quapropter quando dicitur peccatum veniale ſecundùm offenſam recipi in ſubjecto infinito, verum eſt; ſed hoc non probat infinitatem offenſæ; quia non eſt læſio ſimpliciter juris infiniti. Quia tamen (ſic ad alias inſtantias reſpondetur) quia tamen eſt aliqualiter malum Dei, & malitiæ ſuperioris ordinis ad quaſcumque offenſas hominum, ex hac ſuperioritate poteſt dici infinitum negativè, ſed non poſitivè, eo proportionali modo, quo Angelus ob exceſſum ſupra creaturas inferioris ordinis dicitur infinitus negativè. Nec obeſt id, quod additur, ſcilicet, ſicut peccatum veniale licèt ſit aliquod leve, tamen, quia recipitur in ſubjecto ordinis ſuperioris, gravificatur in ordine ſuperiori; ita licèt ſit aliquod leve; quia tamen recipitur in ſubjecto infinito, erit gravitatis infinitæ: non, inquam, hoc refert. Ideo enim primum verificatur; quia de facto recipitur in ſubjecto, quod explicat ſuperioritatem. Cæterùm offenſa non recipitur in Deo ſecundùm quod explicat infinitatem, ut ſupra diximus. Nec evincit exemplum Chriſti dignificantis quodlibet opus ex genere ſuo leve. Nam utvis tale opus ſit ſecundùm ſe bonum; non eſt tamen in ſe capax infinitæ dignificationis, niſi priùs referatur ad Deum tanquam ad ultimum finem, media charitate, & hoc accidit in Chriſto; quia pro priori ad valorationem Perſonalem, opus illud referebatur in Deum ultimum finem ſuper omnia dilectum: quo pacto licèt ex ſua ſpecie eſſet leve, erat tamen capax infinitæ dignificationis. Hinc eſt, ut actus neceſſarii, & naturales capaces non eſſent valoris infiniti, quamvis eſſent a Perſona infinitè digna propter carentiam dictæ capacitatis. Cùm igitur peccatum veniale non ſit capax gravitatis infinitæ, utpote quod non dicit averſionem ab ultimo fine, non redditur infinitum in ratione offenſæ ab ipſa Perſona offenſa. Corruit ergo etiam paritas finitatis activæ, quæ eſt in mortali; nam cùm mortale dicat propriam averſionem a Deo tanquam ultimo fine, & conſtituat finem ultimum in bono commutabili, ad quod convertitur, ſequitur, ut ſit capax inducendi ſimpliciter privationem juris divini, ſecundùm quod explicat infinitatem, quod non contingit in veniali, ut cunſtat ex dictis.

Peccatum mortale tollit a Deo rationē ultimi finis.

Veniale infinitum negativè.

Opera Chriſti valoris infiniti.

Magis expedita eſt alia ſolutio, ſcilicet in peccato veniali non dari offenſam Dei juxta illud D. *Thomæ* q. 7. de malo art. 2. ad 10. *Dicendum, quòd peccatum veniale, cùm non importat averſionem propriè loquendo, non habet rationem offenſæ*. Ubi notandum, quod ly *propriè loquendo* cadit ſupra primam partem propoſitionis, nempe ſupra averſionem; in omnibus ſiquidem, quos vidi, novis, antiquiſve codicibus, poſt dictionem illam *propriè loquendo* apponitur virgula; quare non debet dici, quòd peccatum veniale ſit offenſa ſecundùm quid, ſed ſolùm diſplicentia quædam ipſius Dei; eſt enim ſolummodo obliquitas quædam circa finem ultimum. Secundùm hanc reſponſionem totum argumentum collabitur.

§. SE-

§. SECUNDUS.

IN ALTERA VITA DELERI PECCATA VENIALIA.

QUamvis ſolidè ex Scriptura demonſtratum ſit, Juſtum in ſenſu compoſitu juſtitiæ, poſſe venialiter peccare, eoqoe indeleto mori; nihiluſecios haud conſtat venialia deleri in Purgatorio, ac proinde argumentum tantupere ab Ortodoxis celebratom ad demonſtrandam Purgaturii exiſtentiam eſt valde infirmum. Si enim cum *Scoto* 4. Sent. diſtinct. 21. quæſt. 1. dicatur dimitti in inſtanti mortis, omnia argumenta nullius momenti ſunt. Qoare prinſquam reſpondeam ad argumenta contra ſecundam partem minoris, probem neceſſe eſt, in Purgatorio venialia deleri.

Peccata venialia remittuntur in alia vita.

108 *VENIALIA QUOAD CULPAM DIMITTUNTUR POST VITAM, ET NON IN INSTANTI MORTIS; ADEOQUE IN PURGATORIO. Probatur concluſio ex ſuperiùs dictis.* Per Apoſtolom 1. *ad Corinth.* 3. Lignum, fœnom, ſtipula ab aliqoibus ædificata ſopra charitatem, ſeù ſopra vivam Chriſti fidem in alia vita, igne conſumuntur. Sed per lignum, fœoum, & ſtipulam intelliguntur actus formales venialiter peccaminoſi: ergo peccata venialia formalia dimittuntur in alia vita. Matth. 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Ergu aliqoud peccatum dimittitur in alio ſeculu, ùt ſupta demonſtratom eſt. Sed non mortale: ergo veoiale. Hioc Magiſter explicans textom dicit. *Ex hoc datur intelligi, quod ùt Sancti Doctores tradunt, quadam peccata in futuro dimittentur.* Idem Evangeliſta cap. 5. v. 26. *Non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.* Sed pro quadrante intelliguntur peccata venialia: ergu peecata venialia delentur in altera vita. Rurſus ſuper illud Matth. 3. v. 11. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni,* habet gloſſa: *Spiritu in præſenti abluit, poſt, ſi qua macula ſurrexerit igne, purgatorio exurit.* Ubi expreſsè loquitor de macula, & eumparat cauſtiunis effectum, cum effecto Spiritus abloentis. Sed Spiritus ablutiu tollit maculam: ergo etlam ignis exoſtiu maculam tollit. Sed non maculam peccati lethalis: ergu venialis. Hinc *Gregorius* 4 Dialogorum apud S. Thom. qoæſt. 7. de malo art. 10. habet: *datur intelligi quaſdam leves culpas poſt hanc vitam remitti.* Et *Auguſtinus* lib. de vera pœnitentia ab codem Angelico relatus: *illo tranſitorio igne non capitalia, ſed minuta peccata purgantur.* Alii Patres, ùt ea ſupradictis in alia controverſia conſtat, idem ſentiunt.

109 Nec valet, quod Sancti Patres loquantur de remiſſione pœnæ; quia Patres expreſsè mentionem faciunt maculæ, & culpæ, & apertè diſtingunnt murtale a veniali. Sed Patres expreſsè ſentiunt etiam mortalia deleri in Purgatorio quoad pœnam: ergo loqoentes de venialibus comprehendunt culpam, & pœnam.

110 PROBATUR *ſecundò*. Macula, ſeù culpa venialis non tollitur, niſi formaliter, aot virtualiter retractetur per aliquid incompoſſibile; ſed datur caſos, in qoo juſtus nec in vita, nec in inſtanti mortis formaliter, aut virtualiter retractet venialia per aliquod incompoſſibile: ergu datur caſus, in quo veniale quoad culpam non deletur niſi poſt mortem. *Major videtur evidens.* Nam tandiu remanet macula venialis, ſicut èt mortalis, qoandiu per incompoſſibile non expellitor. *Minor videtur pariter evidens*; quia frequenter accidit, ut aliqois juſtus poſt cummiſſom veniale peccatum, antequam actum aliqoem virtutis eliciat, moriatur. Sicuti cùm actualiter complacens in venialiter mala cogitatiune obdormit, & obdormiendu muritur, tunc enim nec eſt formalis retractatio per pœnitentiam, nec virtoalis per exercitium boni operis, nec æqnivalenter per ſumptionem Sacramenti. Ergo &c.

Veniale debet retractari per aliquid incõpoſſibile.

111 DICES com *Scoto*. Deum acceptare bona opera præcedentia in ordine ad deletionem venialium, & eorum intuitu meritorum deleri culpam venialem in inſtanti mortis; ſicot in eodem inſtanti tribuitur augmentom gratiæ debitum bonis operibus, remiſſis præcedentibos.

SED CONTRA. Efficacius eſt ad delenda peccata noſtra meritum Chriſti applicatum per Sacramenta, qoàm ſit efficax opus bonum; ſed meritum Chriſti nubis per Sacramenta applicatum non valet ad deletionem peccati futuri: ergo neque opus noſtrum. *Secundò* in præſenti providentia macula venialis habitualis conſiſtit vel in aliqoo intrinſeco animæ, & voluntati, vel in actu præteritu, ùt moraliter perſeverante. Sed bona opera præcedentia non tollunt hanc muralem perſeverantiam; quia de novo nihil ponunt in voluntate hominis, nec Deus virtute illorum aliquid cauſat, ſivè producit, quo voluntas moteatur, & retrahat ſe ab illa voluntaria habituali complacentia: ergo non tollitur macula; ſiquidem voluntate invariata manente, remanet moraliter actus peccaminoſus præteritus. *Tertiò* ſi Deus ea acceptaret, ideo foret; quia ſecundùm ſe eſſent apta, & vim haberent condignam ad tollendam venialem maculam; ſed non habent: ergo. *Minor declaratur.* Illa opera præcedentia, & gratia correſpondens non ſunt incompoſſibilia cum peccatis venialibus; qoia de facto in ſenſo compoſitu fuerunt commiſſa. Si ergo nun fuerunt condigna ad ea impedienda, nec ad illa delenda. Hinc eſt, ut quia charitas eſt incompoſſibilis cum lethali, ideò ſivè præveniat, ſivè ſubſequatur, in ſenſu compoſito non ſtat com illo. *Quartò* ſi Deus acceptaret opera bona in deletionem venialium quoad culpam, acceptaret etiam quoad pœnam. Sed per *Scotum* nun acceptat quoad pœnam: ergo neqoe quoad culpam. *Minor conſtat*; aliter nullum veniale puniretur in alia vita. *Probatur major*; quia non eſt major ratio de uno, quàm de aliu. Inſoper ideo Deus delet maculam intuitu præcedentium uperam; quia hæc deletiu per adverſariam eſt præmium illorum licèt non principale. Sed eodem modo ſe habet deletiu pœnæ: ergo. *Prob. min.* ideo deletio maculæ eſt quoddam præmiam; quia upus illud bonum fuit meritorium. Sed etiam illud

Opera bona præcedentia non tollunt maculã peccati venialis.

illod opus fuit ſatisfactorium, & ſi de facto in actu poneretor, ſatisfaceret; ergo habet vim ad delendam pœnam: ergo a Deo deberet acceptari. Neqne valet, quòd opus bonum poſitum poſt peccatum veniale ſufficiat aliqnando ad delendam maculam, ſed non ad extinguendum totum debitum pœnæ. Hoc quidem concedimus; ſed etiam verum eſt aliquando opus bonum ſubſequens ad venialia non ſufficere ad ea delenda quoad maculam. Non enim quodlibet opus bonum juſti delet omne veniale, ùt patet ex communi doctrina; & ideo, teſte *Joanne*, in viris Sanctiſſimis quotidiè benè operantibus dantur venialia. *Quintò* quia Deus non acceptat opera præcedentia, quamvis perfectiſſima pro delendis mortalibus in inſtanti mortis, ùt patet eorum exemplis, qui per plures annos ſanctiſſimè vixeroot, & propè mortem commiſſo peccato mortali æternaliter perieze. Ergo neque acceptat pro veniali. *Conſequentia tenet ex identitate rationis*; tom quia illa opera bona præcedentia non ſont per peccatum extincta, ſed ſolùm impedita, & mortificata; unde ſublato peccato reviviſcunt; ergo deberent a Deo acceptari. Et in doctrina ſubtiliſſimi Doctoris urget argumentum; quia ipſe dicit, quòd opera bona præcedentia non tollunt in vita peccatom veniale, ſi in eo complaceat homo; qoia per talem complacentiam impediuntur. Ergo ſi non obſtante illo impedimento, in morte acceptantur pro deletione venialis, cur non acceptantur pro deletione mortalis?

Deus non acceptat opera bona præcedentia pro deletione peccati mortalis.

112 RESPONDET *Scotus* pro mortalibus Deum non acceptare præcedentia opera bona; quia diſpoſuit non delendum peccatum mortale, niſi per voluntariam ſuſceptionem Sacramenti, vel per aliam diſpoſitionem de congruo meritoriam, & peccatori inhærentem.

Sed hæc reſponſio auget, non minuit vim argumenti. Nam ex duobus colligitur illa voluntas Dei, & ex natura rerum, & ex revelatione, aut ex Patrum auctoritate. *Ex natura rei*; qnia Deus unumquodque perficit ſecundùm propriam naturam; natura autem hominis petit liberè moveri ad ſuam perfectionem; unde congruum eſt, ut qui voluntariè a Deo receſſit, per proprios actus ad eundem revertatur. *Ex revelatis*; quatenus Scriptura docet inſtituta eſſe Sacramenta ad delenda peccata mortalia, & prædicat pœnitentiam, quod èt Patres faciunt. Sed hæc omnia accommodantur peccatis venialibus; nam pro iis delendis inſtitotum eſt de ſecundario Sacramentum Pœnitentiæ, ſicut èt Euchariſtia, & Eccleſia addidit Sacramentalia. De agendâ pro illis pœnitentiâ eadem docet Scriptura: & in Oratione Dominicali voluit Chriſtus, ut pro quotidianis deffectibus quotidie veniam a Deo expoſtulemus. Et *Joannes* in 1. Epiſtola v. 8. loquens de venialibus hominum perfectorum. *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Ubi videre eſt dependenter a noſtra diſpoſitione promitti venialium remiſſionem. Apud Patres verò nihil frequentiùs, quàm neceſſitas pœnitentiæ inculcatur, ut nobis venialia remittantur. Ideo *Auguſtinus* relatus diſt. 1. de pœnit. cap. Neminem 43. *Neminem a quocumque peccato ſive magno, ſive parvo ad correctionem poſſe tranſire ſine pænitentia.* Et lib. de vera, & falſa pœnitentia cap. 8., ſi tamen *Auguſtino* adſcribendus eſt liber, *Baptizatis de majoribus, & minoribus pænitendum eſt*. Et infra: quotidianam debere eſſe in omnibus pœnitentiam; quia quotidie in aliquo deficimus. Ergo pariter eatat Dei decretum de non delenda macula veniali abſque noſtra diſpoſitione inhærente. Ratio eſt eadem; quia peccans etiam venialiter liberè, & voluntariè divertit a Deo; ergo liberè debet, ac voluntariè ad Deum reverti.

Scriptura, & Patres docēt pœnitentiam de venialibus

Peccans venialiter liberè divertit a Deo.

Exemplum de augmento gratiæ nullius eſt roboris. Statim gratia creſcit in eſſe morali per actos remiſſos, licèt non in eſſe phyſico; & ideo petit pro ſtatu ſoo connaturali aliquando ſuum phyſicom, ad quod per ſe ordinatur, habere augmentum. Opus verò præcedens in eſſe moris, non conſequitur ſtatim ſuum effectom deletionis peccati venialis; nam per *Scotum* in via adhuc durat levis culpæ non ſolùm phyſica, ſed moralis macula. Sin autem loquendum ſit ad mentem Concilii Tridentini, augmentom debitum actibus remiſſis ſtatim ſequitur. Et ntvis aliqui negent dari illico; attamen ſentiunt non in inſtanti mortis, ſed poſt mortem concedi. Et qui ajunt dari in morte, aut poſt ipſam, exigunt in Juſto actum ferventem pro adæquata diſpoſitione neceſſaria ad ponendam proportionem intenſionis habitos ad augmentum. Cùm ergo noſtra concluſio procedat de morientibos in veniali impeditis ab exercitio uſus rationis, dicendum eſt, ipſis non dimitti in morte, ſed in altera vita. Voluntaria enim acceptatio graviſſimæ pœnæ Purgatorii conjuncta cum actu Charitatis, quem abſque dubio eliciunt purgantes, eſt virtualis, & perfecta venialis retractatio.

Gratia creſcit moraliter per actus remiſſos.

Voluntaria acceptatio pœnæ Purgatorii eſt perfecta retractatio venialis.

ARGUMENTA CONTRARIA SOLVUNTUR,

113 OBJICIES 1. *Gloſſa* interlinearis deſumpta ex *Gregorio* lib. 16. Moralium cap. 28. ad illa verba 1. Jo: cap. 5. verſ. 17. *eſt peccatum ad mortem*: ait: *Quod in hac vita non corrigitur, fruſtrà poſt mortem eis venia poſtulatur.* Ergo in altera vita non deletur macula venialium. Idem *Gregorius* lib. 4. Dialog. cap. 39. *qualis hinc quiſque egreditur, talis in judicio præſentatur.* Si ergo aliquis moritur in veniali, ſic apparebit ante Judicem: ergo non deletur in Purgatorio. Et ratio eſt; quia non poteſt deleri macula, niſi voluntas moveatur; manente autem cauſa, manet effectus; ſed in alia vita voluntas non poteſt mutari; *quia ubi ceciderit lignum, ibi erit*, & ſecundùm *Damaſcenum* lib. 2. de Fide Ortodoxa cap. 4. *Quòd hominibus mors, hoc Angelis eſt lapſus. Poſt lapſum enim non eſt illis pænitentiæ locus, ut neque poſt mortem hominibus.*

RESPONDEO Gloſſam loqui de peccato mortali, ſicut loquitur *Joannes*. Verè incaſſùm

sùm venia pro illo poſtulatur. Sententia *Gregorii* poteſt ſic retorqueri. Qualis hinc quiſque egreditur, talis in judicio præſentatur. Sed plures Juſti hinc egrediuntur cum reatu pœnæ: ergo cum eo præſentabuntur in judicio: quod eſt contra expreſſam ejuſdem doctrinam, qui tantopere defunctorum ſuffragia prædicavit, ut ipſum Hæretici ſuffragiorum pro defunctis auctorem dictitent. Loquitur ergo Sanctus Doctor de ſtatu ſubſtantiali, ſcilicet qualis è vita quiſque egreditur ſivè bonus, ſivè malus, talis erit in judicio. Ad rationem dico, voluntatem non poſſe in alia vita mutari quoad ſtatum ſubſtantialem, quatenus nequit averti ab ultimo fine, vel ad illum converti. Cæterùm accidentaliter mutatur, quatenus actus novos, & intenſiores in alio ſæculo poteſt elicere, quos non elicuit in corpore.

In alia vita poteſt voluntas accidentaliter mutari.

114 OBJICIES 2. Remiſſio peccati venialis pertinet ad actus meritorios. Sed in Purgatorio non datur meritum præmii eſſentialis, aut accidentalis. Ergo nec remiſſio venialis. *Major declaratur*. Eadem ratione, qua quis accedit ad unum oppoſitum, ab altero recedit. Sed per remiſſionem venialium recedit a demerito: ergo accedit ad meritum. *Secundò* faciliùs eſt in peccatum labi, quàm reſurgere. Sed in alio ſæculo nullus Juſtus poteſt cadere in veniale. Ergo neque ab eo reſurgere.

RESPONDETUR *neganda* per ſe remiſſionem peccati venialis haberi per actus meritorios. Remiſſio peccati venialis per ſe non pertinet ad augmentum ſpiritualis perfectionis, ſed ad remotionem impedimentorum: unde non eſt neceſſe, ut actus, per quem fit remiſſio, ſit meritorius. Quod maximè dici debet pro actibus purgantium, qui ſunt partim in ſtatu ultimo, ſeù initiativè in termino. Ut ergo deleatur peccatum veniale, ſufficit actus cum eo incompoſſibilis ſaltem virtualiter. Illa verò voluntaria ſuſceptio pœnarum, & actus charitatis a Purgantibus eliciti important incompoſſibilitatem; quare D. *Thomas* quæſt. 7. de malo art. 11. ad 9 *Remittitur ergo in Purgatorio veniale, quantum ad culpam virtute gratiæ, non ſolùm ſecundum quod eſt in habitu; quia ſic compatitur peccatum veniale, ſed prout exit in actum charitatis deteſtantis peccatum veniale*. Immo inſtatur contra *Scotum*. In hac vita Juſtus, ſi voluntariè & patienter ſuſtineat morbum a Deo inflictum in pœnam peccatorum, delet pœnæ reatum & ſatisfacit Deo, & ille actus eſt etiam meritorius; attamen acceptans pœnas Purgatorii adæquat reatum pœnæ ſine merito; non ergo diſcurrendum eſt eodem modo de via, ac de Purgatorio; cùm idem actus, qui in via eſt meritorius, non erit talis in Purgatorio.

Remiſſio peccati venialis per ſe non ſpectat ad augmentum perfectionis.

Poteſt ſecundò reſponderi ex D. *Thoma* 4. diſt. 21. quæſt. 1. art. 3. ad 4. *Ad quartum dicendum, quòd poſt hanc vitam non datur meritum reſpectu præmii eſſentialis, ſed reſpectu alicujus accidentalis poteſt eſſe, quandiù manet homo in ſtatu viæ aliquo modo; & ideo in Purgatorio poteſt eſſe actus meritorius, quantum ad remiſſionem culpæ venialis*. Non autem poteſt dari demeritum, cùm non poſſint cadere in veniale, ùt modo probabitur: ſed de hoc agetur infra tertia Parte Controver. 2., & præcipuè num. 24., & ſeq. Ad ſecundum *concedo majorem* loquendo in ſtatu viæ; ſed *negatur conſeq.* Cauſa labendi in venialia eſt fomes, qui poſt mortem extinguitur; ideo Juſtus non cadit actualiter in nova venialia. Cauſa reſurgendi eſt charitas, cujus exercitium manet in anima ſeparata; atque ideò remiſſionem aſſequi venialium poteſt.

In Purgatorio aliquo modo poteſt juſtus mereri.

In Purgatorio animæ nō habent fomitem concupiſcentiæ.

115 OBJICIES 3. Sicut mortale opponitur charitati: ita veniale opponitur fervori charitatis: ſed peccatum mortale non aufertur abſque nova charitatis infuſione: ergo neque veniale tollitur abſque novo motu fervoris. Sed in futuro nullus eſt de novo motus fervoris: ergo non delentur venialia. *Secundò*. Status Purgatorii medius eſt inter viam, & gloriam. Sed in hac vita habetur pœna, & culpa: in gloria nec pœna, nec culpa. Ergo in Purgatorio debet eſſe pœna, & non culpa.

RESP. *Totum ſillogiſmum concedo, & nego ſubſumptum*. In Purgatorio enim eliciuntur actus novi novitate accidentali, cùm ibi habeatur quorundam cognitio, & experientia, quibus homo caret in via, & idcò propter puriorem cognitionem divinorum frequentiùs movetur in actus divinæ dilectionis, qui per incompoſſibilitatem, venialia deſtruunt. *Ad ſecundum ajo*. Status Purgatorii non mediat quoad omnia inter ſtatum viæ, & gloriæ; ſed per hoc, quod vita ſit ſtatus totaliter viæ: gloria totaliter termini: Purgatorium non ponit totaliter in termino.

Dantur in Purgatorio quidam actus novi.

116 OBJICIES 4. Accidens, quod formam ſequitur, non remanet in materia ablatà formà: ergo accidens, quod ſequitur materiam non remanet in forma, ablatà materià. Sed venialis culpa eſt diſpoſitio ſequens corpus (oritur enim a fomite, quatenus corpus aggravat animam, & deprimit). Ergo non remanet in anima a corpore ſejuncta.

RESPONDEO. Peccatum veniale originativè, & radicaliter oritur a corruptione corporis: formaliter tamen conſiſtit in voluntate, & mente. Cùm ergo in altera vita remaneat mens, & voluntas; poteſt remanere macula in ſtatu corporis contracta, & ſic in alia vita deleri.

Peccatum veniale radicaliter eſt a corruptione corporis, formaliter a voluntate.

117 OBJICIES 5. Cum glorià non ſtat culpa. Sed ad gratiam finalem conſequitur neceſſariò gloria. Ergo nec veniale ſtat cum gratia finali; quod enim repugnat uni extremo eſſentialiter connexo cum alio, etiam alteri repugnat.

RESPONDEO per inſtantiam: cum glorià non ſtat pœna; ergo neque cum gratia finali, ad quam ſequitur gloria. Quando igitur duo ſunt connexa, ſucceſſionis connexione aliquid poteſt uni convenire pro aliqua differentia temporis, alteri non. Patet exemplo. Mors eſſentialiter ſequitur ad vitam; attamen non omnia, quæ competunt vitæ, morti conveniunt. Haud aliter ad gratiam finalem conſequitur gloria, ſed non omnia, quæ coexiſtere poſſunt cum gratia finali, debent etiam conjungi cum gloria.

CON-

Digitized by Google

CONTROVERSIA V.

AN TRADITIONE CONSTET PURGATORII EXISTENTIA.

AD perfectam demonſtrationem exiſtentiæ Purgatorii reſtat breviter expendendum grave argumentum, quod ex traditione ſumitur. Id autem cùm fortiter premat Hæreticos; ideo eoſdem ſallaciis nequicquam eludentes vi rationis aggrediar ex antiquiſſimo Ecclefiæ ſenſu petitâ.

Implicat univerſalem Ecclefiam adverſari Fidei.

118 DICO igitur. *Conſtat univerſali traditione exiſtentia Purgatorii*. Implicat univerſalem Ecclefiam adverſari Fidei. Sed univerſalis Ecclefia Purgatorii exiſtentiam admittit, & docet. Ergo implicat Purgatorium non eſſe. *Major nequit negari*; nam cùm Ecclefia ex Apoſtolo 1. ad Timoth. 3. ver. 15. Sit *Columna, & firmamentum veritatis*, nullo modo poteſt veritati contradicere; unde dicit *Auguſtinus* Epiſt. 118. impudentiſſimæ inſaniæ eſſe diſputare de his, quæ univerſa Ecclefia facit; ſic enim ait: *Ad hæc itaque reſpondeo, ut quid horum ſit faciendum, ſi Divina Scripturæ præſcribit auctoritas, non ſit dubitandum, quin ita facere debeamus, ut legimus, ut jam non quomodo faciendum, ſed quomodo Sacramentum intelligendum ſit, diſputemus: ſimiliter etiamſi quid horum tota per orbem frequentat Ecclefia: nam & hinc, quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſima inſania eſt*. Et argueremus mentitum Chriſtum, qui Matth. 16. verſ. 18. ait: *& portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam*. Major demonſtratur. Univerſa Ecclefia facit, & præcipit ſuffragia pro animabus juſtis, ut a pœnis, quas pro peccatis patiuntur in altera vita, exolvantur. Ergo ſentit dari locum, ubi detinentur ad tempus, & purgantur. *Ant. oſtenditur ex Liturgiis*. In Liturgia S. *Petri* pro Ecclefia Romana habetur *ſecundum memento pro Defunctis*. In Liturgia S. *Jacobi* pro Ecclefia Jeroſolymitana: *& in requiem animarum eorum, qui ante nos obdormierunt*. In Liturgia S. *Marci* pro Alexandrina: *Animabus Patrum . . . . qui ante in Chriſti fide obdormierunt, dona requiem, Domine Deus*. In Liturgia S. *Matthæi* pro Æthiopica: *Memento, Domine, dormientium Principum*. In Liturgia S. *Barnabæ* ab *Ambroſio* aucta pro Mediolanenſi: *Pro defuncto Epiſcopo, æterne Deus, ſuppliciter deprecamur*. In Liturgia S. *Baſilii Magni* pro Cappadocia: *Memento, Domine, omnium dormientium in ſpe reſurrectionis vitæ æternæ, & refrigera eos*. Ejuſdem pro Syria: *Sublatâ voce, oret Sacerdos Deum, ut meminerit omnium, qui tranſierunt ex hoc mundo*. In Liturgia *Chryſoſtomi* ex S. *Andrea* pro Conſtantinopolitana: *Adhuc offerimus tibi hoc rationabile obſequium pro fidelibus dormientibus*. In Liturgia S. *Leandri* Hiſpalenſis pro Mozarabis: *Mox ſit ſecundum memento pro defunctis*. In Liturgia Armenorum: *Per hanc oblationem da æternam pacem omnibus, qui nos præceſſerunt in fide Chriſti*. Idem tradit Gotica. Hæ Liturgiæ licèt ab aliquibus aliàs eruditis, ùt ſuppoſititiæ rejiciantur, & ea præſertim, quæ D. *Jacobo* inſcribitur; attamen in Epiſt. 1. *Leonis Allatii* ex tribus, quæ apponuntur in calce tomi 23. Byzantinæ Hiſt. Venetæ editionis invictè probatur, Liturgiam D. *Jacobi* eſſe genuinum opus contra Hæreticos *Caſaubonum*, *Cocum*, *Rivetum*, aliosque Criticos.

Probatur ex Liturgiis.

Probatur ex uſu, & Conciliis particularibus Ecclefiarum

119 PROBATUR 2. ex uſu, & ex Conciliis plerumque Ecclefiarum. Apud Græcam defunctos juvandi precibus, & oblationibus mos ita invaluerat, ut *Leo Allatius* aſſerere non dubitaverit, injurioſum nimis eſſe de Græcis adſtruere, quòd Purgatorium negaverint, uſumque ſuffragiorum non habuerint. Quæ veritas patet ex VI. Concilio, aliiſque Synodis a *Martino Bracharenſi* recollectis. Armenica Ecclefia in ſuo Monologio die 18. Septembris, 30. Junii, & Julii 18. Italica in Concilio VI. ſub *Symmaco* ſacrilegum eſſe docet animas defunctorum orationibus fraudare. Germanica in Concilio Wurmatienſi *cap.* 10. etiam pro morientibus in patibulo ſtatuit offerendum ſacrificium, atque orandum. Gallica in Cabilonenſi Concilio relato de Conſecratione *diſt.* 1. *can. Viſum*, decernit in omnibus Miſſarum ſolemniis pro defunctis fundendas ad Deum preces. Hiſpanica in Bracharenſi I. *cap.* 34. jubet non eſſe deferenda iis ſuffragia, qui ſibimet violentas manus inferunt: & *cap.* 39. jubet inter Clericos dividi oblationes, quæ ad obtinendas pro defunctis orationes fierent. Africana in Carthaginenſi III. *cap.* 29. decernit, ſi poſt meridiem mortuorum commendatio incidat, ſolis orationibus peragatur.

Differentia inter Martyres, & alios defunctos.

120 PROBATUR 3. a contrario, quod vetavit pro Martyribus orare, ac valdè Sanctis: ſecus pro aliis. *Auguſtinus* tract. 24. in Joan. *Ideò non ſic eos* (ideſt Martyres) *commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requieſcunt, ut etiam pro eis oremus; ſed magis ut orent ipſi pro nobis. Hinc ſolebant piæ Matres Filios mortuos in Martyrum Ecclefiis ponere, ut ab illis juvarentur*. Idem ponit lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 4.

Hæreſis Aërii.

121 PROBATUR 4. Ecclefia tanquam Hæreticos damnavit, qui de hoc dubitabant, ſicut ex *Epiphanio* habemus hæreſi 75.. Et *Auguſtinus* lib. de Hæreſ. cap. 53. hæc ſcribit: *Aëriani ab Aërio quodam ſunt nominati, qui cùm eſſet Presbyter, doluiſſe ferunt, quòd Epiſcopus non potuit ordinari, & in Arianorum Hæreſim lapſus propria quoque dogmata addidiſſe nonnulla, dicens orare, vel offerre oblationem pro mortuis non oportere*.

122 PROBATUR 5. unanimi Patrum conſenſu. Inter Patres I. Seculi doctrinam de Purgatorio ab Apoſtolis traditam ad nos tranſmiſerunt. *Dionyſius Areopagita* lib. de Hierarchia Ecclefiaſtica cap. 7. *Accedens Venerandus Antiſtes precem ſacram ſuper mortuum peragit, precatur Divinam Clementiam, ut cuncta dimittat per infirmitatem humanam admiſſa peccata defuncto, eumque in luce ſtatuat, & regione vivorum*.

Ex II. Seculo *Tertullianus* lib. de Corona cap. 3. *Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus*: additque hoc eſſe ex traditione Apoſtolica. Idem docet de Monogamia cap. 10. *Enimverò, & pro anima ejus orat, & refrigerium interim expoſtulat ei*; & alibi. *Irenæus* lib. 1. cap. 3. ſecundùm expoſitio-

N

poſitionem *Fevardentii* annot. 4. in *Irenæum*.

Ex III. Seculo S. *Cyprianus* lib. 1. Epiſt. 19. *Epiſcopi anteceſſores noſtri cenſuerunt, ne quis fratres excedens ad tutelam, vel curam Clericorum nominaret, ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur*. S. *Zeno* Veronenſis *ſerm. de reſurrect.*: Arnob. *lib. 4. contra Gentes*. Origenes paſſim; ſed quia idem ſenſit etiam Dæmones aliquando ſalvandos; ideo pro ſuſpecto habetur.

Ex IV. Seculo plures occurrunt, inter quos Lactantius Firmianus *lib. 6. Divin. Inſtit. cap. 21.*, Euſebius Cæſarienſis *lib. 4. de vita Conſtantini cap. 71.*, Baſilius Magnus in 4. Iſaiæ explicans illa verba, *Si abluerit Dominus ſordes Filiarum Sion*: & in cap. 6. explicans, *& in manu habebat carbonem*. Ephrem *in ſuo Teſtamento*. Cyrillus *Catecheſ. V. Myſtag. Denique pro omnibus oramus, qui inter nos vitâ functi ſunt, maximum credentes eſſe animarum juvamen, pro quibus offertur obſecratio Sancti illius, & tremendi Sacrificii*. S. Gregorius Nyſſenus *orat. de dormientibus*. Epiphanius *Hæreſ. 75.*. Hieronymus *lib. 18. in Joan.*, & *lib. 4 cap. 4.*, *& alibi*. Ambroſius oratione de obitu Theodoſii Imperatoris: *Da requiem perfectam ſervo tuo Theodoſio, requiem illam, quam præparaſti Sanctis tuis*.

Ex V. Recul. *Jo. Chryſoſtomus* Hom. 69. ad Populum: *Non temerè ab Apoſtolis hæc ſancita fuerunt, ut in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio; ſicut enim indè multum illis contingere lucrum, utilitatem multam*. Hom. 41. in 1. ad Corinth. *Juvetur mortuus, non lacrymis, ſed precibus, ſupplicationibus, eleemoſynis*: & alibi *Auguſtinus* innumeris locis, & præſertim lib. de cura pro mortuis cap. 1. *In Machabæorum libro legimus oblatum pro mortuis ſacrificium; ſed etſi nuſquam in Scripturis veteribus legeretur, non parva eſſet univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum*. S. Paulinus *Epiſt. 17 & 18.* Socrates *lib. 7. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ*: & alii plures.

Ex VI. Seculo *Boetius* lib. 4. Conſolat. Proſ. 4. *Joannes Climacus* 4. gradu Scalæ Paradiſi, *Gregorius Magnus* lib. 3. Dialog. c. 50 55., & alibi. Sed ipſi Hæretici a *Gregorio* ad nos certam fatentur traditionem, & univerſalem eſſe Patrum, & Scholaſticorum doctrinam confirmant. *Calvinus* enim lib. 3. Inſtit. cap. 5. §. 10. *Ante M. CCC. uſu receptum fuit, ut precationes fierent pro defunctis*.

123 PROBATUR 6. Exemplis Animarum, quæ liberatæ ab igne Purgatorii fuerunt viventium precibus. Apud *Gregorium Magnum* 4. Dial. cap. 4. anima *Paſcaſii* precibus *Germani* Epiſcopi liberata eſt: S. *Vitalina* Virgo precibus B. *Martini* apud *Gregorium Turonicum* de Gloria Confeſſorum c. 5.: Beati *Malachiæ* Soror frequenti oblatione Euchariſtiæ apud D. *Bernardum* in vita ejuſdem *Malachiæ*. Miſſa facio innumera, quæ licèt a *Luthero*, & *Magdeburgenſibus* irrideantur, ipſi veriùs tamen flendi, qui in cæteris magnificè fidunt uni, vel alteri auctori vix noto: tot verò, tantorumque hominum, quos Dominum Pater illuſtravit, auctoritatem exſufflant.

124 Nec parvi ea ratio fiat, quæ conſurgit ex unanimi gentium ſenſu, ex Alcorano Turcarum, ex legibus Ethnicorum. *Plato* in Gorgia, & Phædone, *Cicero* de Somnio Scipionis, *Virgilius*, *Claudianus* omnes fatentur locum, in quem plures morientium demigrant, unde liberati ad deliciarum ſedem evolant depensâ criminum pœnâ. Atque hinc patet hujuſce veritatis lumen inſitum a natura eſſe. Et ſanè recta ratio dictat, ut cùm videamus malos ſæpè homines bonis abundare & ſecus bonos gravia mala perpeti, è divina providentia fore judicemus in altero ſeculo præmia, & ſupplicia reſervari. Quia verò etiam animadvertimus non quidem peſſimos, neque optimos, ſed mediocriter bonos, mediâ, ut ita loquar, viâ incedentes; ideo inducimur ad credendum etiam in alio ſeculo fore ſtatum medium inter æternam pœnam, atque æternam gloriam. His accedunt ſanctiones Conciliorum Generalium, Lateranenſis ſub *Innocentio* III., Lugdunenſis ſub *Gregorio* IX., Florentini ſub *Eugenio* IV., Tridentini ſub pluribus Pontificibus. Quia verò hæc Concilia parvipendunt recentiores Hæretici; proinde auctoritatem Nicæni I. ex Arabico ſubdam. Canone igitur 65. habet: *Nuncietur de morte Epiſcopi omnibus Eccleſiis, & Monaſteriis illius Diœceſis, ut fiat oratio pro eo*.

Juxta lumen naturale eſt, quòd detur Purgatoriū.

SOLVUNTUR HÆRETICORUM ARGUMENTA.

125 OBJICIES 1. Ad Rom. 14. verſ. 23. *Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*. Sed orare pro mortuis non eſt ex fide. Ergo peccatum eſt. *Minor probatur*. Quod fit aliqua dubitatione, & hæſitatione, non eſt ex fide; nam fides eſt certiſſima. Sed oratio pro mortuis fit cum aliqua dubitatione, & hæſitatione; ergo. Igooratur enim, an illi, pro quibus oratur, ſint in Cœlo, an in Inferno, an in Purgatorio; ergo fit cum dubitatione. Ergo ea oratione pro defunctis utpotè peccaminoſa, erui non poteſt Purgatorium.

RESPONDEO retorquendo argumentum. *Omne, quod non eſt ex Fide, peccatum eſt*; ſed orare pro abſentibus, quod faciunt *Calviniſtæ*, non eſt ex fide; orant enim cum dubitatione, an vivant, nec ne: an ſani, an infirmi: an prædeſtinati, an reprobi; ergo peccant. RESPONDEO igitur dictum Apoſtoli hunc ſenſum habere: omne, quod fit reluctante conſcientia, peccatum eſt; orare verò pro mortuis, non fit reluctante conſcientia, ſed juxta ipſam. Deinde ſi reatus procedit de fide, quæ deſcribitur *Sperandarum ſubſtantia rerum* nil contra nos. Nam fides certiſſima eſt circa proprium objectum; aſt circa ea, quæ ad illud non ſpectant, non verſatur. In caſu noſtro fides certò proponit Deum exaudire Juſtorum orationes, ſi debitæ adſint conditiones; certò proponit Juſtos, qui decedunt non ſatis nitidi, nequiquam gloriæ compotes fieri quoad per tormenta, vel ſuffragia extinguatur reatus pœnæ. Certò proponit

Calviniſtæ *orant pro abſentibus*.

Digitized by Google

ponit non paucos ita mori, quamvis neminem indigitet. Et quia piè credimus quemque in gratia, ni ſecus probetur, divinâ mori, & ob fragilitatem de humano pulvere, ideſt de peccatis venialibus, etiam religioſa corda ſordeſcere (exceptis tamen viris eximiæ Sanctitatis); ideò pro quolibet ſolemus preces fundere, quibus ſi ille non indiget; quia vel Cœlo, vel in Inferno ſit, haud tamen fruſtrà agitur, quia *oratio mea in ſinu meo convertetur*, ùt habetur ex Pſal. 34. verſ. 13., ideſt redit ad meritum orantis.

126 OBJICIT 2. *Petrus Martyr*. Ut ex oratione colligatur Purgatorium, deberet ab Eccleſia fieri, ut juſti pœnis, & ſuppliciis eximantur; ſed oratio ad hoc non ordinatur: ergo ex orationibus non colligitur Purgatorium. *Probatur minor*. Eccleſia precatur mortuis illam felicitatem, quam jam poſſident, & ſic illis quodammodo congratulatur; oratque eo modo, quo Chriſtus pro *Lazari* reſurrectione, quam obtinuiſſe jam ſciebat. Ergo oratio Eccleſiæ non intendit mortuos juvare. *Antecedens probatur*. S. *Ambroſius* de obitu Theodoſii congratulatur, quòd jam cum Chriſto regnet, & tamen pro ipſo orat. *Epiphanius* hær. 75. dicit, orari etiam pro Patriarchis, & Prophetis, & Martyribus; ſed illi non indigent noſtro juvamine: ergo.

Preces Eccleſiæ petunt a Deo refrigerium pro animabus.

RESP. *negando minorem*, cujus falſitas primò reſultat ex precibus, quarum eſt uſus in Eccleſia pro ſolatio mortuorum. Illæ etenim manifeſtè ſupponunt indigentiam, & expoſtulant a Deo requiem, miſericordiam, liberationem a pœnis. Patres itidem orant Divinam Clementiam, ut Defunctorum animabus lux æterna luceat, ut tranſeant de carcere ad Regnum: non gratulantur, quòd gloriam ſint adepti; ſed quòd in loco ſecuritatis exiſtant. Chriſti exemplum ipſos potiùs Hæreticos orget; nam quando pro *Lazaro* precatus eſt, quamvis certò ſciret a Patre ſe exaudiendum, certè mortuus adhuc erat *Lazarus*, & illa certitudo non officit orationi. *Theodoſio* congratulatur *Ambroſius*, ſperans ad Cœlum aſcendiſſe, & ſaltem in jure eſſe cum Chriſto. Quia tamen ſciret a Chriſto poſt mortem ſeverè judicium inſtitui, ſolutionemque expeti uſque ad noviſſimum quadrantem; ideo incertus de adæquata ſolutione pœnæ, ſuffragia pro *Theodoſio* offerebat. *Epiphanius* non dicit orari pro Sanctis; ſed omnium defunctorum memoriam fieri in Eccleſia tum peccatorum, ut miſericordiam conſequantur, tum Juſtorum, ut eos diſcriminemus a Chriſto, ideſt quoad cultum. Ecce quomodo Eccleſia preces, & hoſtias offerat pro Sanctis, aliter ac pro Juſtis in Purgatorio degentibus. Et quamvis in Græca Liturgia fiat oblatio Sacrificii pro Sanctis, & pro Deipara; tamen fit, quatenus Euchariſticum eſt, in gratiarum ſcilicet actionem: non quatenus propitiatorium, & impetratorium eo modo, quo offertur pro animabus purgantibus; quod patet ex Liturgia Chryſoſtomi. *Item offerimus tibi rationale hoc obſequium pro his, qui in Chriſto requieſcunt, pro Majoribus, Patribus, Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, Prædicatoribus, Evangeliſtis, Martyribus, Confeſſoribus, Continentibus, & quovis ſpiritu in fide conſummata . . . Præſertim pro Sanctiſſima, illibata, ſuper omnes benedicta, glorioſa Regina noſtra Deipara, & ſemper Virgine Maria, S. Joannis Prophetæ, Præcurſoris, ac Baptiſtæ, Sanctorum, ac percelebrium Apoſtolorum, Sancti N, cujus memoriam celebramus, quorum precibus protege nos Deus*. Sanctorum igitur memoria ſive Sacrificio, ſivè aliis orationibus inſeritur, ut interceſſores ſe præſtent ad Deum. At diverſimodè pro fidelibus defunctis offerebantur orationes, & ſacrificia: *Memento omnium, qui prædormierunt in ſpe reſurrectionis æternæ vitæ . . . . Pro requie, & remiſſione animæ Servi tui N. in loco lucido, a quo abeſt dolor, & gemitus, & fac eas quieſcere, ubi circumſpectat lumen vultus tui*.

Theodoſio cõgratulatur Ambroſius, qui illum in Cœlis ſperabat.

Quomodo Eccleſia orat pro Sanctis, ac pro aliis defunctis.

Quid ſit ſacrificium Euchariſticum, & propitiatorium.

157 OBJICIT 3. *Calvinus*. Uſus a vulgo inductus, ac deſumptus a ſuperſtitioſa Ethnicorum conſuetudine, non juvat ad ſtabiliendum fidei dogma. Sed uſus orandi pro mortuis eſt hujuſmodi. Ergo. *Minor declaratur*. Vulgus ex commercio cum Ethnicis ad fidem converſis cœpit mortuis oblationes facere. Hinc *Auguſtinus* in libro de cura pro mortuis: *Ita dubiè, haſitanter, & frigidè diſputat*, ſic ait Hæreſiarcha, *ut ſuo frigore zelum extinguere poſſit pugnantium pro Purgatorio. Quod autem oravit pro Matre, id fecit; quia ſimile votum non examinavit ad ſcripturas*: & in Euchirid. cap. 69. aſſerit, *dubitari, an igne Purgatorio animæ torqueantur*.

RESPONDETUR. Negando uſum orandi pro mortuis fuiſſe deſumptum ab Ethnicis. Plures ſiquidem Patres aſſerunt, probantque eſſe Apoſtolicam traditionem pro defunctis orare, & tanquam dogma fidei, ſtatuerunt in Eccleſiis damnantes *Aërium* negantem pro defunctis orandum. *Auguſtinus* verò toto illo libro, ne verbum quidem dubitationis affert: quinimmo clarè, firmiter, ac perpetuò Catholicam veritatem tradit: utlibet in citato capite *Enchiridi* dubitat non de Purgatorio, ſed de modo, quo torqueantur igne ne, an alio quoquam tormento. Nec Calvinus *Auguſtinum* irrideat, quòd votum Matris adimpleverit, ſed potiùs antiquitatem revereri debet, ac inſipientiam ſuam deflere.

Orare pro defunctis Apoſtolica traditio.

128 OBJICIT 4. *Brentius*. Si Patres admitterent Purgatorium, daretur in alia vita locus ſatisfactionis; ſed hoc non datur: ergo. *Probatur minor*. Cyprianus tract. 1. contra Demetrianum verſus finem ait: *Quando hinc exceſſum fuerit, nullus jam pœnitentiæ locus eſt, nullus ſatisfactionis effectus*. Chryſoſtomus Hom. 2. de Lazaro: *Simul atque diſceſſerimus illuc, non eſt poſtea in nobis ſitum pœnitere, neque commiſſa diluere*. Ambroſius lib. de bono mortis cap. 2. *Qui hic non acceperit remiſſionem peccatorum, illic non erit, nimirum in Patria Beatorum*. Auguſtinus Epiſt. 88. ad Heſſichium: *In quocumque invenerit ſuus noviſſimus dies, in hoc comprehendet mundi noviſſimus dies, quoniam qualis in die iſto moritur, talis in die illo judicabitur*.

RESPONDETUR, minimè Patres negare locum pro purgatione reatus pœnæ, aut peccati venialis. Negant illi locum ſatisfactionis, & pœnitentiæ pro mortalibus in hac vita non deletis. Et quidem quoad *Cyprianum*

patet ex præcedentibus, ubi ait; *Hortamur, dum adhuc aliquid de ſeculo ſupereſt, Deo ſatisfacere, & ad veræ religionis candidam lucem, de profundo tenebroſæ ſuperſtitionis emergere.* Deinde poſt allata verba in argumento ſubdit; *Hic vita aut amittitur, aut tenetur.* En ſit loquitur de ſatisfactione pro mortalibus, quæ nulla eſt in alia vita. *Chryſoſtomus* item loquitur de remiſſione mortalium; nam exemplo Epulonis Fideles monet, ne pœnitentiam differant ultra mortem. *Ambroſii* mens ex contextu patet; *quia ſi hic non habeamus vitam æternam* (ſic gratiam ſanctificantem vocat, quæ eſt incohata vita æterna) *ad Beatorum Patriam utique pervenire non poterimus.* Auguſtinus in laudato textu loquitur de meritorum incremento, quod ceſſat cum vita; meriti namque terminus, & demeriti eſt vita præſens; unde quiſque erit juxta opera ante mortem peracta judicandus.

Locus meriti, & demeriti eſt vita præſens.

129 OBJICIT 5. idem *Calvinus*. Si Patres Purgatorium adſtruerent, locus eſſet tertius Paradiſum inter, & Geennam; ſed hoc repugnat: ergo. *Minor probatur* Auguſtinus tract. 49. in Joannem: *habent omnes animæ, cùm de ſeculo exierint diverſas receptiones ſuas, habent gaudium boni, & mali tormenta.* Idem, ſive auctor alius lib. 5. Hypognoſtici c. 5. *Primum locum fides Catholicorum divinâ auctoritate credit Regnum eſſe Cœlorum; ſecundum Geennam, ubi omnis apoſtata, vel a fide Chriſti alienus, æterna ſupplicia experietur: tertium penitùs ignoramus;* idemque pluribus in locis repetit. Hieronymus *in cap. 9. Amos* aſſerit, animas a vinculis corporis ſeparatas vel ad cœleſtia ſublevari, vel ad infernalia detrudi. Theophilactus *in cap. 8. Matthæi* inquit, animam egreſſam a corpore non errare; ſed eſſe in manu Dei, ſi juſta; in Inferno, ſi criminoſa. Ergo Patres in alio ſeculo præter ea duo receptacula, nullum aliud cognoſcunt.

Poſſet hoc idem ratione confirmari: ſicuti ſe habet charitas ad præmium æternum: ita peccatum ad æternam pœnam. Sed quiſquis moritur in peccato mortali, ſtatim deducitur ad æternam pœnam; ergo omnis moriens in charitate ſtatim conſequitur præmium æternum. Et hoc a fortiori; quia pronior eſt ad miſerendum Deus, quàm ad puniendum. Deinde ſicut qui ſunt in charitate, aliquid malè agunt temporali dumtaxat ſupplicio dignum: ita peccatores aliquid bene agunt æternali nequaquam, ſed temporanea ſolùm mercede donandum. Sed nihiloſecius iſti nullum recipiunt præmium in alio ſeculo; ergo neque illi pœnam.

RESPONDEO ad argumentum negando, Patres neſciſſe abſolutè locum medium inter Paradiſum, & Geennam. Nam quando aſſerunt duo ſolummodo fore poſt mortem receptacula, gloriæ ſcilicet, ac pœnæ, loquuntur de receptaculis finalibus; non tamen negant Intermedium pro non perfectè purgatis. Hi licèt in carcerem ad tempus deſcendant, ſecuri tamen de æterna ſalute, fortè gaudii quicquam capiunt; tametſi propter acerbitatem pœnarum, abſolutè dici nequeat locus conſolationis, & gaudii; atque in hoc ſenſu explicanda eſt prima *Auguſtini* ſententia. Ad aliam auctoritatem *Hypognoſtici* reſpondetur: ibi impugnat Auctor *Pelagium* docentem pueros ſine Baptiſmo decedentes locum obtinere, ubi gloriæ, & pacis compotes conquieſcerent. Mens ejuſdem eminet in eo, quod poſt allata verba in argumento, ſubdit: *Finge, Pelagiane, locum ex officina perverſi dogmatis tui, ubi alieni a Chriſti gratia vitam requiei, & gloriæ poſſidere parvuli poſſint.* Nec aliter reſpondendum ad alia *Auguſtini* verba; ſemper enim eſt idem ſenſus. Ad textum *Hieronymi* egregiè reſpondet *Bellarminus*, ſermonem eſſe non de morte naturali, ſed de ea ſolutione animæ, dum ſenſibus abſtracta, liberè ſpeculatur, quidquid lubet ſive infernalia, ſive cœleſtia. Et præſertim ſenſus eſt de Impio, qui quocumque ſe vertat cogitatione, inveniet Deum ultorem, idque ea contextu liquet: *Quando enim anima vinculis laxata corporeis volandi quò velit, ſive quò ire compellitur, propter tenuitatem ſubſtantiæ habuerit libertatem: aut ad inferna ducetur, de quibus ſcriptum eſt: Convertantur peccatores in Infernum: omnes gentes, quæ obliviſcuntur Deum. Et: In Inferno quis confitebitur tibi? Et: Deſcendit in Infernum gloria tua. Aut certè ad cœleſtia ſublevabitur, ubi ſunt ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus: & ſi ſibi veræ circumciſionis ſcientiam voluerit vendicare .... & humilitate contempta habitare in montibus, & ibi ſcrutantem manum Dei evadere non valebit. Quod ſi deſperans ſalutem oculos Domini vitare tentaverit, & in ultimos ſalſorum fluctuum terminos pervenire: etiam ibi mandabit Dominus ſerpenti tortuoſo, & antiquo, qui eſt inimicus & ultor, & mordebit eam. Capta quoque vitiis, atque peccatis, gladio Domini percutietur, & ponet oculos ſuos ſuper eam in malum, & non in bonum: ut per cruciatus atque ſupplicia ad Dominum revertatur.* Ad *Theophilactum* reſpondetur: utique animæ corporibus egreſſæ non errant per mundum, ſed reprobæ ſunt in manu dæmonis, juſtæ in manu Dei. Sed animæ purgantis cùm eſſe nequeant in manu dæmonis, & ſint charitate præditæ, fateamur, oportet eaſdem eſſe in manu Dei.

Auguſtinus locum intermedium negat contra Pelagianos.

Ad confirmationem recole dicta in hoc *Tract. Controv. I. n. 18. uſq. ad 22.*, ex quibus breviter ajo, perfectionem boni conſurgere ex integra cauſa, malum verò non habere cauſam perfectam; ſed ea quocumque defectu conſtare; atque ideo quilibet defectus impedit boni perfectionem: at non quodlibet bonum officit mali complemento. Quare cùm veniale peccatum ſit defectus, præpedit perfectam boni aſſecutionem, donec tollatur peccatum, ſicut èt reatus pœnæ. Bonum verò neutiquam mali complemento opponitur, nempe æternæ damnationis. Ad id, quod additur, fateor ultrò Deum faciliorem eſſe ad clementiam: at peccatum grave non ſolùm mortificat omne opus præteritum, ſed efficit, ut omne commiſſum in ſenſu compoſito ejuſdem peccati ſit mortuum, & nullatenus dignum præmio. Charitas deinde regulariter malum non expellit, niſi contrarium ſit; cùm autem veniale non ſit contrarium charitati, ideo non expellitur, ſed remanet in alia vita expurgandum.

Peccatū veniale impedit perfectam aſſecutionem boni.

130 OBJICIES ultimò. Si ex Fidelium, & Eccleſiæ precibus arguitur poſſe Animas eripi

Digitized by Google

eripi ignibus Purgatorii, argueretur etiam poſſe damnatorum animas ab inferis revocari, cùm etiam pro illis oret Eccleſia. Nam de facto in Miſſæ Offertorio precatur Sacerdos, ut Chriſtus *liberet animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu, & liberet eas de ore Leonis, ne abſorbeat eas Tartarus, ne cadant in obſcurum*. Et in ſuis precibus orat, ut liberentur de morte æterna in die illa tremenda, quando Cœli movendi ſunt, & terra.

RESPONDEO. Hoc argumentum refellemus Parte III. Controverſia III. num. 39. & ſeq., ubi quæritur, an Purgantes ſint certi de ſua æterna ſalute. Cæterùm breviter aſſero ex PP. Salmaticenſ. *tract.* 20. *de Incarnat. diſp.* 7. *n.* 813. iis haudquaquam verbis ineſſe vim, ut Eccleſia de præſenti oret pro animabus in Inferno, ſed in Purgatorio detentis; continent enim ea verba quandam repræſentationem ſtatus earum pro tempore, quo unaquæque ſejungitur a corpore, & judicio Dei ſiſtitur; eæque preces afferuntur perinde ac ſi in illo terribili rerum articulo reus conſiſteret. Sed de his fuſiùs loco citato.

Eccleſia non orat pro damnatis.

PARS SECUNDA,

DISPUTATIO II.

DE QUALITATE PŒNARUM, QUIBUS ANIMÆ PURGANTIUM TORQUENTUR.

CONTROVERSIA I.

AN PURGANTES IGNE TORQUEANTUR.

QUanquam Græci in Concilio Florentino Purgatorium ſint faſſi; negavere tamen animas ibidem igne excruciari. Fatentur ergo pœnam damni in eo poſitam, quod careant viſione beatifica ad tempus denegata, atque alia itidem confitentur genera ſuppliciorum, queis juxta Dei beneplacitum reatui ſatisfiat: qua de re diſputatum eſt in eodem Concilio, cùm adhuc Patres ſederent Ferrariæ.

1 DICO contra Græcos. *In Purgatorio animæ vero igne torquentur*. Qua ratione Græci aſſerunt animas Purgantium pati tenebras, & pœnam damni, eâdem nos aſſerimus pati per ignem. Sed primum Græci libenter concedunt: ergo ſecundum negare non debent. *Prob. maj.* Ideo ipſi credunt tenebras, & pœnam damni, quia Græci, Latinique Patres aliqua Scripturæ loca in hunc ſenſum interpretantur. Sed iidem Patres plura item loca Scripturæ interpretantur pro igne Purgatorii, immò clariùs, & expreſsiùs: ergo. *Major eſt certa* apud omnes tam Græcos, quàm Latinos; non enim expromptum habemus textum in Scriptura, qui expreſsè Purgatorio caliginem inſpergat; ſed eam adſtruimus; quia aliquem Scripturæ textum Patres exponunt, ùt Matthæi 22. v. 13. *Mittite eum in tenebras exteriores*, qui locus etiam aliàs uſurpatur pro pœnis inferni: & cap. 5. verſ. 25. *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es cum eo in via, ne fortè tradat te adverſarius Judici, & Judex tradat te Miniſtro, & mittaris in carcerem*. Item pœna damni eruitur ex Patrum expoſitione. *Minorem* ſupra fusè probavi in præallatis Scripturæ locis, Patrumque teſtimoniis. Hic unum, vel alterum innovo: 1. ad Corinth. 3. v. 15. *Paulus* de ædificante lignum, fœnum, & ſtipulam ait: *Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit: ſic tamen quaſi per ignem*. Hæc Scriptura de Purgatorio ab innumeris Patribus intelligitur, quorum aliquos profero ex Græcis. *Origenes* Homil. 14. in Levit. ad *Pauli* verba habet: *In quo manifeſtè oſtenditur, eſſe quædam peccata ita levia, ut ſtipulæ comparentur, cui utique ignis illatus diu non poteſt immorari*. Idem Hom. 6. in Exod. *Qui ſalvus fit per ignem, ſalvus fit, ut ſi quid de ſpecie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat, & reſolvat, ut efficiantur omnes aurum purum*: & in Epiſt. ad Rom. cap. 11. lib. 8. *Hæc ipſa purgatio, quæ pœnam ignis adhibetur quantis temporibus, quantiſque ſeculis de peccatoribus exiget cruciatus, ſolus ſcire poteſt ille, cui Pater omne Judicium tradidit*.

Eadem ratione, qua Græci admittunt in Purgatorio tenebras, probatur ignis.

D. *Baſilius* in cap. 9. verſ. 19. *Iſajæ* ad illa verba: *Et erit Populus quaſi eſca ignis*; ſcribit: *Si igitur per confeſſionem dixerimus, peccatum jam ſuccreſcens gramen areſecimus, dignum planè, quod depaſcatur, ac devoret Purgatorius ignis*: & infra. *Non interitum minatur, ſed Purgatorium oſtendit ſecundùm Apoſtoli dictum, quod ſi cujus opus comburatur, damnum patietur; ipſe verò ſalvabitur, ſi tamen per ignem*.

Gregorius Nazianzenus in oratione ad eos, qui cum primùm acciverant, nec poſtea occurrerunt: *Fundamento fidei ſuperſtruentes non fœnum, non ſtipulam (levem materiam, faciliſque conſumendam, cùm actiones noſtræ igne judicabuntur, aut purgabuntur), ſed aurum, argentum, lapides pretioſos, res firmas, & ſtabiles; hæc velim faciatis*. Vide ſuperiùs n. 93. p. 1. Controv. III.

Lucæ 3. v. 16. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni*. Hoc teſtimonium plures ex Patribus adaptant igni expiatorio. *Baſilius* in cap. 4. Iſaiæ declarans ſententiam illam v. 4. *ſi abluerit Dominus ſordes*, infit. *Quia etiam tacitè innuit duas eſſe ſpecies Baptiſmatis, ne quando ad terminum uſque progrediatur baptiſma: illud quidem expurgatio facit ſordium, hoc autem eſt regeneratio per Spiritum Sanctum*, idque

idque examen fit per ignem Judicii : itaque ablutio quidem illa pro tali depoſitione peccati accipitur ; hac autem in Spiritu judicii , & Spiritu ardoris , ad eam refertur probationem , ſive examen, quod per ignem fit in ſeculo futuro : æquidem peccata per ignorantiam admiſſa . Ubi applicatam habes ad rem noſtram *Iſaiæ* , & *Lucæ* Scripturam de igne piaculari .

2 PROBATUR *ſecundò concluſio* . In Sacra Scriptura ferè ſemper purgatio Juſtorum deſcribitur facienda per ignem . Ergo cùm in Purgatorio maximè purgentur Juſti , dicimus ibi eoſdem igne purgari . *Antecedens* habetur pluribus in locis ; ſed duo ſufficiant Iſaiæ 4. v. 4. *Si abluerit Dominus ſordes Filiarum Sion , & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus in Spiritu judicii , & Spiritu ardoris* . Malachiæ 3. v. 3. *Ipſe enim quaſi ignis conflans , & quaſi herba fullonum : & ſedebit conflans , & emundans argentum , & purgabit filios Levi , & colabit eos* . Hæc duo loca de Purgatorio exponunt Auguſtinus *lib. 20. de Civit. cap. 20. , cap. 25.* Ambroſius *in Pſal. 36.* , Hieronymus ibidem : Origenes *Hom. 6. in Exodum* . Eccleſia itidem , ùt ſuperius demonſtravi , de igne expiatorio mentionem injicit . Præterea ignis eſt ad ſolida purganda aptiſſimus , atque in re præſenti quammaximè idoneus . Nam cùm animæ defunctorum non expientur per meritum , ſed per ſatispaſſionem , ignis ardor utpote acutiſſimus inſtrumentum eſt valde aptum ad compenſandam dolore voluptatem , quæ ex peccato percipitur ; & ideò in apparitionibus animarum purgantium eædem frequenter occurrunt flammis involutæ .

Ignis aptum inſtrumentũ ad purgandas animas .

SOLVUNTUR GRÆCORUM ARGUMENTA .

3 OBJICIES 1. Non eſt confundendus ignis æternus cum temporaneo , ne Origeniſtarum error foveatur : ſed admittere ignem in Purgatorio eſt confundere ignem æternum cum temporaneo , & errorem fovere Origeniſtarum : ergo . *Minor probatur* . In Scripturis certò ponitur ignis æternus pro damnatis . Si ergo alius effingitur in Purgatorio , erit temporaneus , atque ita confunditur æternus cum temporaneo ; quo Origeniſtæ errorem tutari queant ſuum , nempe quòd ignis quilibet ſit temporaneus .

Hæc objectio refellitur *primò* ; quia ex poſitione unius non ſequitur confuſio , vel deſtructio alterius : ſicut ex poſitione ignis elementaris , non negatur ignis mixtus , nec unus cum alio confunditur . *Secundò* Græci ſtatuunt in Purgatorio carcerem , tenebras , & alia id genus ſupplicia . Sed hæc omnia collocant etiam in inferno ; ergo unum cum alio confundunt : ergo tollunt infernum . Non commiſcetur itaque unus ignis cum alio ; nam Scriptura dilucidè ſatis diſtinguit ignem Purgatorii temporaneum , & Inferni ſempiternum : immò validior hinc ſumitur confirmatio ; nam de igne Reproborum ſæpè addit Scriptura , quòd ſit æternus . Signum igitur eſt , non omnem ignem æternum fore ; aliter ſupervacanea foret additio . Nec Origeniſtæ inde capere aliquod argumentum queant , ut ſuos firment errores ; quandoquidem æternitas ignis reſpectu damnatorum luculenter exprimitur .

De igne Inferni ſæpè dicitur , quod ſit æternus .

4 OBJICIES 2. Ignis metaphoricus non eſt ignis ; ſed ignis Purgatorii eſt hujuſmodi : ergo non eſt verus ignis . *Major patet* ; quia metaphora non eſt ipſa res ſub realitate : Chriſtus enim , qui ſub metaphora dicitur *Petra* , *Leo* &c. , reapſe non eſt nec Leo , nec Petra . *Minor oſtenditur primò* . Si daretur verus ignis in Purgatorio , Concilium Tridentinum de illo meminiſſet quicquam . Sed Concilium *Seſſ. 6. Can. 3. Seſſ. 22. cap. 2. Seſſ. 21. cap. 1.* mentionem facit de Purgatorio : nullam de igne : ergo ibidem nullus eſt verus ignis , ſed metaphoricus . *Secundò* Patres ex Scripturis de igne metaphorico loquentibus , arguunt ignem in Purgatorio : ergo ùt ſimilitudo concludat , debet eſſe metaphoricus ignis Purgatorii . *Baſilius* , & *Nyſſenus* colligunt ex illo Chriſti *ignem veni mittere in terram* . Auguſtinus , Ambroſius , Hieronymus ex illo Malachiæ 3. *Ipſe enim quaſi ignis conflans* . Sed Deus non eſt ignis in proprietate . Ergo . *Tertiò* Patres negant eſſe ignem corporeum ; S. Gregorius *lib. 15. Mor. cap. 14.* ignem Geennæ , inquit , eſſe incorporeum . Et Auguſtinus *lib. 21. de Civitate cap. 10.* de hoc dubitat : ſed eſt idem ignis in Inferno torquens , & in Purgatorio purgans : ergo . Item Auguſtinus *lib. 12. de Geneſ. cap. 33.* ſentit loca animarum non eſſe corporea : ergo neque corporeum ignem ; & apud *Maldonatum* in Luc. 16. ignes duo innuuntur torquentes animas , unum ante diem Judicii , & hunc metaphoricum eſſe : alterum poſt diem Judicii , eumque verum affirmat .

RESP. *neg. min.* Ignem Purgatorii verum , & corporeum tenuerunt Patres Florentini , dictum *Pauli* referentes *ſalvus erit , ſed tamen quaſi per ignem* ; quibus adhærent univerſi ferè Doctores , & Scholaſtici . Utcunque autem Patres alicubi ex metaphora ſignificent ignem in Purgatorio ; alibi tamen abſolutè loquuntur de vera concrematione . Deinde ardor Geennæ citra dubium eſt realis corporeus ; nam Scripturæ tam disertè loquuntur , ut non niſi violenter trahi queant ad ſenſus improprios . Auguſtinus *lib. 21. de Civit. cap. 11.* adſtipulatur ſententiæ admittenti ignem verum , & corporeum ; & Gregorius *cap. 4. Dialog. cap. 29.* manifeſtè ait ignem torquentem animas eſſe corporeum . Idem ſanè ignis torquens animas , torquebit etiam corpora , ùt habetur Matthæi 25. 41. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum , qui paratus eſt diabolo , & angelis ejus* . Ergo ignis , in quem deſcendere debent damnati cum corpore , eſt idem , qui jam paratus eſt , & in quo torquentur Dæmones , aliique ſpiritus ; ſed hic non eſt metaphoricus ; ergo nec ille . Cùm verò aliunde conſtet eundem ignem eſſe Purgatorii , & Inferni , ſequitur animas excruciari non igne metaphorico , ſed vero .

Ignis Purgatorii eſt verus .

Ignis , in quo torquentur Dæmones eſt verus ignis .

Accedunt apparitiones , quæ certam fidem adſtruunt veri incendii . Beda *lib. 3. Hiſt. Anglic.* refert ex revelationibus animas Purgatorii ab perfrigidis glaciebus jactari in æſtuo-

Ex revelationibus probatur.

æſtuoſus flammarum fluentiom vortices. Neque in objectis quicquam laboro. Nam Tridentinum ſilens de igne, ſilet etiam de tenebris, pœniſque damni, triſtitiæ, &c. nec indè deduxeris hæc Purgatorio deeſſe. Concilium igitur prædicandam definit doctrinam de Porgatorio juxta Scripturas, & Patres. Hi verum ignem profitentur; ideoque a Concilio verus ignis admittitur ùt Theologica cunclusio, ſed non ùt Fidei dogma. Ad ſecundom objectum diço: Patres ignem Purgatorii arguunt ex aliis Scripturis, quæ extra metaphoram loquuntur verè, & propriè; etſi utantur ſimilitudine, & exemplo purgantis aurum per ignem, atque ædificantis ſuper materiam, quæ facilè combùritur. Ex metaphora quandoque veritas deducitur, & non alia metaphora. Ex quo enim v. g. Chriſtus dicitur Petra angularis, verè ipſum arguitur eſſe primum fundameotum Eccleſiæ. Præterea alii Patres abſolutè loquuntur abſque metaphora, aut exemplo. Nec officit tertium objectum; etenim *Gregorius* non negat verum ignem corporeum; immò propalam docet corporaliter urere; ſed ei opponit ignem noſtrum ſublunarem, quòd noſter indiget alimento craſſiore; ſecus ille ſubtilis ſine pabulo ſubſiſtens, utpote in ſua sfera. Quare pro igne incorporeo intelligit ſubtilem, & tenuem. *Ignis corporeus*, ſunt verba Pootificis, *ut eſſe ignis valeat, corporeis indiget fomentis; at contra Geenna ignis, cùm ſit incorporeus, & corporaliter exerceat* &c. *Auguſtinus* nuſquam dubitavit, an verus eſſet ignis Geennæ, licèt anceps fuerit, quonam modo in animas ſæviret; nec uſquam duos effinxit ignes ante, & poſt Judicium. Dubitavit quidem, an *Epulonis* narratio, & *Lazari* vera ſit hiſtoria, an parabola, cùm animæ nec digitus, nec lingua inſit. Itaque falſum *Maldonatus* imponit *Auguſtino*, qui etiam cùm dicit animam non eſſe in loco corporeo, intelligit de exiſtentia corporali.

Ex metaphora veritas quandoque deducitur.

Ignis in ſua sfera non nutritur.

Vide Sixtum Senenſ. lib. 5. bibliotb. aunot. 141.

Auguſtinus *dubitavit, an Epulonis narratio ſit hiſtoria.*

5 OBJICIES 3. Talis eſt afflictio per ignem in animabus, quæ purgantur, qualis delectatio per cibum in Beatis, de quibus Luc. 22. v. 29. dicitur: *Diſpono vobis Regnum, ut bibatis, & edatis ſuper menſam meam*: & cap. 14. v. 15. *Beatus, qui manducabit panem in Regno Dei*. Sed delectatio illa erit ſpiritualis, & non per panem, aut potum corporalem: ergo pariter afflictio erit ſpiritualis, non autem per ignem corporeum.

RESPONDEO *negando paritatem*: quia aliter Patres interpretantur Scripturas de cibo, & potu, ac de igne infernali, & purgante. Rationem diſparitatis aſſignat D. *Thomas* in ſequenti referendus Controverſia. Anima peccavit plus juſto ſubdens ſeſe corpori; ideo juſtum eſt, eandem inſtrumento corporeo puniri. Secus accidit in Beatis; in his enim anima elevatur ſupra corporalia, & perficitur modo proprio excellentiæ ſuæ debito; proindeque ei competit delectatio omnino ſpiritualis. Poſt diem Judicii aliquid etiam capiet corporeæ voluptatis, Chriſtum intuens, & alia Beatorum corpora: dic idem de quoquo ſenſu demptis imperfectionibus. Itidem corpora damnatorum ſenſibili pœna affligentur per ignem; & quia ignis idem torquebit corpus, & animam, rectè inferimus animas damnatorum igne torqueri. Sed quod dicitur de damnatis, idem dicas de purgantibus animabus, cùm Scriptura de utriſque quoad afflictionem pariformiter loquatur. Immò plures ex Patribus eundem ignem Geennæ eſſe, ac Purgatorii ſentiunt. *Gregorius* apud D. Thom. diſt. 20. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 2. ait: *Sicut ſub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat; ita ſub eodem igne peccator crematur, & electus purgatur*. Hæc ſeotentia deſumpta eſt ab *Auguſtino* lib. 1. de Civit. Dei cap. 8. Præterea in ſententia ſchiſmaticorum animæ patiuntur tenebras, & carcerem: attamen Beatorum animæ luce corporea non fruuntur. Si igitur ex eo, quod corporaliter Beati non delectantur, colligunt Græci, animas igne vero non torqueri, infertur etiam tenebris corporalibus animas non affligi, quandoquidem corporali luce Beati minimè gaudeant.

Quare debeat anima puniri per ignem corporeum.

Beati per Judicium habebunt aliquam corporalem delectationẽ.

Idẽ eſt ignis Geennæ, ac Purgatorii.

6 OBJICIES 4. Si igne torquerentur Purgantes, miſericors Deus, qui punit infra condignum Impios, ſupra condignum puniret Electos. Sed hoc dici non poteſt: ergo neque illud. *Major declaratur*. Pœna debita mortali remiſſo, aut veniali, acerbitatem omnium pœnarum hujus vitæ non excedit v. g Jejunia, & flagella pœnitentium, carceres, triremes, aliaque ſupplicia reis a Judice inflicta, nuditatem, famem, paupertatem, cruces, ignes, aculeoſque Martyrum; quia ſi hæc tormenta pro delictis perferrent eximii peccatores, Deo prorſus ſatisfacerent; & ideò martyribus non eſt in Purgatorio locus. Sed ignis tormentum longè ſuperant omnia pœnarum genera hujus vitæ: ergo, ſi in igne Deus purgaret Electos, ſupra condignum puniret. *Min. prob.* ex communi Patrum ſententia, inter quos *Auguſtinus* Pſalm. 37 ait: *Quamvis ſalvi per ignem, gravior tamen eſt ille ignis, quàm quidquid poteſt homo pati in hac vita*. Item Ser. 4. de Animabus Defunctorum relatus a D. *Thoma* 4. Sent. diſt. 21. quæſt. 3. art. 1. *Ille ignis Purgatorii durior erit, quàm quidquid in hoc ſeculo pœnarum, aut ſentire, aut videre, aut cogitare quis poteſt*.

RESPONDEO. Hæc objectio quò durior, & flebilior, eò etiam eſt verior. Non unus enim *Auguſtinus* aſſerit purgantis flammæ cruciatum quoquo hujus ſeculi dolore longè majorem; ſed eadem omnium eſt concors Patrum ſententia, & probat ratio D. *Thomæ* 4. Sent. diſt. 21. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 3. *Cùm dolor non ſit læſio, ſed læſionis ſenſus, tanto magis aliquis dolet de aliquo læſivo, quanto magis eſt ſenſitivum: unde læſiones, quæ fiunt in locis maximè ſenſibilibus, ſunt maximum dolorem cauſantes, & quia totus corporis ſenſus eſt ab anima, ideò ſi in ipſam animam aliquod læſivum agat, de neceſſitate oportet, quod maximè affligatur*. Jam ad argumentum *nego minorem*; non enim propter hoc Deus punit ſupra condignum Electos, cùm minimum malum culpæ ſit majus quolibet malo pœnæ etiam æterno. Præterea hoc ſeculum *eſt dies noſter*, ùt phraſi utar Scripturæ; ideo calamitates, doloreſque ex affectu charitatis libenter exantlati totum ali-

Acerbitas pœnarum Purgatorii excedit quodlibet genus pœnæ hujus vitæ.

Hoc ſeculum dies noſter eſt, alterum dies Domini.

quan-

quando pęnæ reatum delent, & inſuper adaugent meritum. Poſt mortem verò *dies Domini eſt*, meræ ſcilicet juſtitiæ dicata; eaquepropter ſatispaſſio exigitur examuſſim. Sic enim rectus Divinæ Providentiæ ordo flagitat, ut noſtra viventium ſocordia, tarditas, & incuria Deo ſatisfaciendi caſtigetur. Quod ipſum patet in humanis. Si reus dum adhuc liber eſt, ſtudeat juſtitiæ ſatisfacere, minus ſolvit: ſin verò includatur carceri, multo amplius ab eo exigitur.

DICES. Ex diſcurſu S. *Thomæ* ſequitur omnes animas æqualiter affligi in Purgatorio: omnes ſiquidem ſunt æqualiter ſenſitivæ, adeoque æqualiter læſivum ſentiunt.

RESP. Argumentum probare ex parte patientis: ſi enim eædem plagæ, & verbera a Judice infligantur duobus, quorum alter ſit molliori cute, is certè majorem percipiet ſenſum doloris. Quoniam verò omnes animæ ſunt æqualis perfectionis vis doloriſera ex diverſa ignis applicatione capitur, qui juxta menſuram peccati a Divina juſtitia applicatur, & inæqualiter urit.

7 OBJICIES 3. Si igne torquerentur purgantes, omnes igne torquerentur; ſiquidem loca adducta Scripturarum, & Patrum univerſalia ſunt; ſed hoc eſt falſum: ergo non puniuntur igne. *Minor prob.* Beda in Hiſtoria Anglicana lib. 5. cap. 13. refert, & approbat quoddam oſtentum, ſcilicet narrantis ſe vidiſſe prata amæna arboribus conſita, fontibus irrigua, in quibus detinebantur animæ necdum beatificæ viſioni idoneæ, quæ dumtaxat mœrebant ex dilatione gloriæ. Alia refert Dionyſius Cartuſianus *Dialogo de Judicio particulari art.* 31.; Bloſius in *Monili Spirituali cap.* 15.: Gregorius 4. *Dialog. cap.* 36 Si igitur aliquæ ſunt ignis expertes, idem tenendum de omnibus. Ignis enim eſt pœna ſenſus inflicta ob converſionem ad bonum commutabile, quæ converſio ineſt cuilibet peccato; quiſque enim peccat; quia graviter, vel leviter bonum creatum inordinatè appetit.

RESPONDEO. Hoc argumentum ita dirimunt Catholicos Doctores, ut aliqui opinentur affligi pleraſque animas igne: pleraſque ſolâ pœnâ damni: alii verò teneant ſingulas pœnam ſenſus pati per ignem; quæ ſententia eſt communior & Patribus, ac Scripturis, nec non rationi magis conſentanea. Sola æternitate Purgatorium diſtinguitur ab Inferno, in quo utraque pœna eſt. *Beda*, *Dionyſius*, & alii referunt quoque oſtenta animarum in flammis amariſſimè lachrymantium. Præterea viſiones ejuſmodi alludunt ad ſtatum animarum purgantium (excepto *Gregorio*, qui de Paradiſo apertè loquitur) innuunt conſolationem, dum identidem recreantur ab Angelis propter ſuffragia, & viriditatem ſpei, quòd Deo tandem potientur. Cæterùm non excluditur pœna ſenſus. Eas viſiones Deus immittit, ut nos mortales quandoque excitet; & quoniam aliqui ex nobis ſpe dulci: aliqui metu gravi percellimur; ideo etiam diverſa exhibentur purgantium animarum ſimulacra, quæ vel ſpem hilarem ſpirent, vel tetram incutiant formidinem. Conſentit doctrina S. *Thomæ* loco citato ex 4. Sentent. art. 1. quæſt. 2. ad primum: objicit ſibi: *Cur pœna Purgatorii uno nomine ignis in Scriptura proponitur, illa verò Inferni multiplici nomine; unde dicitur Pſal. 10. ignis, ſulphur, ſpiritus procellarum*, & reſpondet: *pœnam Inferni deſtinari præciſè ad torquendum, & affligendum, adeoque explicatur pluribus nominibus earum rerum, quibus conſuevimus affligi: Purgatorii autem non præciſè ad affligendum, ſed ad purgandum principaliter reliquias peccatorum; & idea mentio fit ignis, cujus eſt purgare, & conſumare licèt alia adſint genera ſuppliciorum*. In ejuſmodi viſionibus id principaliter revelatur, quod ad finem conducit, ſed non excluduntur alia: v. g. vult Deus oſtendere, quemadmodum ſuffragiis animæ ſubleventur: jubet eas apparere procul a Paradiſo vultu triſtes, nigris veſtibus circumcinctas, ſicuti narrat *Bernardus* in Vita S. *Malachiæ*: orante nempe Malachia pro Sorore defuncta ter apparuit: primò in veſte nigra, & extra Eccleſiam: ſecundò intra limen Eccleſiæ in veſte ſubfuſca: tertiò in veſte alba, & prope Altare, ex quo intellexit animam Sororis paulatim ceſſante ſupplicio, ad Cœlum emigraſſe.

Communis ſententia eſt, omnes igne puniri.

Quid intendant apparitiones animarum.

CONTROVERSIA II.

AN IGNIS CORPOREUS EFFECTIVE ANIMAS TORQUEAT.

BAſis, cui innititur error negantium animas igne purgari, in eo conſiſtit, ut capere neſciant, quonam modo ignis materialis ſpiritualem ſubſtantiam afficiat. Porrò non una omnium eſt explicandæ hujuſce difficultatis ratio: plures meditati ſunt plura: nec vacat omnia referre. Nullus D. *Thomâ*, ut ingenuè fatear, rem meliùs expendit. Is 4. contra Gentes c. 99. *de paſſionibus animæ quæſt.* 24. *art.* 1., *de Anima quæſt.* 2. *art.* 21., 4. *Sent. diſtinct.* 44. *quæſt.* 3. difficultatem quamlibet, & modum reſolvendi adinventum in Doctorum diſputationibus proponit, & quæ fœdus pati poſſunt, conciliat. Quia tamen duplex extremum potiſſimè aſſignatur, in quo vertitur quæſtionis cardo, an ſcilicet ignis effectivè, ſive ſubjectivè, an objectivè, ſivè apprehenſivè animas torqueat, ideò ſub hiſce terminis quæſtio inſtituitur.

8 DICO. *Ignis corporeus effectivè, ſive ſubjectivè affligit purgantium animas*; ſcilicet aliquid producit diſconveniens naturæ animarum; eaquepropter anima doleat. *Prob. concluſio*. Igne efficienter animas torqueri, eſt intrinſecè eas affici medio aliqua vi igne exeunte: ſed hoc modo ignis torquet animas: ergo efficienter. *Major* continet definitionem activè affligentis, nec aliter ignis materialis corpora ſubjectivè cruciat, niſi producendo qualitatem, quæ intrinſecè recepta malè afficit. *Minor declaratur*. Scriptura tradit ignem torquere animas per veram actionem: ſed torquere per veram actionem, eſt intrinſecè producere diſconvenientem qualitatem: ergo. *Probatur major* 1. ad Corinth. 3. v. 15. de igne affligente animas dicitur:

Ignis cruciat animas aliquid producendo.

Si

Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit: ſic tamen quaſi per ignem. Luc. 16. v. 24. Dives in igne poſitus dicit: *quia crucior in hac flamma*. Job 20. verſ. 26. *Devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur*. Sed ardere per ignem, eruciari in flamma, devorari ab igne, veram ſignificat actionem ignis ſecundùm proprietatem ſermonis: ergo per veram actionem ignis animas torquet.

Confirmatur ex dictis Patrum D. *Gregorius* 15. *Moral.* explicans citatum textum Job ait: *Gehenna ignis, cùm ſit corporeus, & in ſemetipſo reprobos corporaliter exurat, nec ſtudio humano ſuccenditur, nec lignis nutritur, ſed creatus ſemper durat inextinguibilis, & ſuccenſione non indiget, & ardore non caret*. 4. Mor. cap. 28. *Res corporea in corporeum exurit, dum ex igne viſibili ardor, ac dolor inviſibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporeâ flammâ crucietur*: 4 Dial. c. 28. *Ita credi neceſſe eſt, quod a die exitus ſui, ignis reprobos exurat:* ibidem cap. 29. *Colligere ex dictis Evangelicis poſſumus, quod incendium anima non ſolùm videndo, ſed etiam experiendo patiatur*. *Auguſtinus* lib. 21. de Civit. Dei cap. 10. *Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis etiam ſpiritus incorporeos poſſe pœnâ corporalis ignis affligi . . . . adhærebunt ergo, ſi eis nulla ſunt corpora, ſpiritus Dæmonum, immo ſpiritus Dæmonis licèt incorporei corporeis ignibus cruciandi . . . . ineffabilibus modis adhærenda accipientes ex ignibus pœnas, non dantes ignibus vitam*. Sed hæc apprimè actionem ignis in animas ſignificant. Ergo ignis activè affligit animas. Licèt verò aliqui textus, ſivè Scripturæ, ſivè Patrum de igne Inferni loquantur, idem tamen ſentiendum de igne Purgatorii, vel quia idem eſt, vel propter identitatem rationis.

In aliquibus Codicibus legitur cum ſit incorporeus, ſed emendatè corporeus juxta Sixtum Senenſ. *l. 5. Bibliot. annot.* 241.

9 PROBATUR 2. Si nihil implicat quominus dicatur ignis ſpiritum torquere, ita ſentiendum eſt. Sed implicat nihil. Ergo. *Majorem nemo negat*; ſic enim explicantur meliùs nec diſtorquentur Scripturæ. *Minor declaratur*. Implicantia vel oritur ex impoſſibilitate contactus ignis ad ſpiritum, vel ex improportione elementi corporei ad ſubſtantiam ſpiritualem, vel ex incapacitate ſubjecti ad recipiendum diſconveniens; nec enim alia videtur aſſignanda ratio. *Primum* non obeſt; major enim eſt unio materiæ cum forma, quàm agentis ad paſſum; ſed diverſitas naturæ ſpiritualis, & corporalis non impedit unionem animæ ùt formæ ad corpus: ergo neque impedit unionem agentis ad paſſum. Deinde inter corpus, & animam ab omnibus admittitur contactus mobilis, & moti, loci, & locati. Cur igitur repugnet contactus agentis, & paſſi? præſertim quòd ignis ſit inſtrumentum Dei, qui eſt agens ſuperior ad ſpiritum. Non *ſecundum*; haud enim minus diſtat aqua ab anima, quàm ignis; ſed aqua in Baptiſmo effectivè agit producendo gratiam in anima: ergo ignis poterit agere in ſpiritum, producendo aliquam doloriferam qualitatem; maximè verò, quòd ea qualitas non debet eſſe tantæ excellentiæ, quantæ eſt gratia. Non *tertium*; quia ſpiritus ficuti ſunt capaces qualitatis perficientis per modum eliciti vel objecti, vel recepti; ita èt qualitatis diſconvenientis per modum eliciti, ùt patet in actu triſtitiæ per modum objecti, ùt in apprehenſione contriſtantis. Cur ergo non etiam per modum recepti? Si ergo ſubjectivè poteſt benè affici per aliquod corporeum, cur non etiam malè? Inter ſpiritualia enim ſunt ſua contraria, ùt inter corporalia, licèt iſta ſenſibiliora ſint.

10 PROBATUR 3. refellendo quotquot alios explicandi modos. Prima opinio docet, ignem torquere ùt viſum. Sed contra eſt; nam viſum eſt perfectio videntis, & quà viſum non poteſt nocere. Si aliquando cruciat, non eſt quia viſum, ſed quia apprehenditur, vel ſupponitur nocivum. Ergo præter rationem viſi, ſuperaddi debet aliquid, ratione cujus ignis nocuus ſit animæ ſeparatæ. Hinc altera opinio tenet ignem torquere animas; quatenus apprehenditur nocuus, licèt realiter non ſit. Alii explicant; quatenus immittitur a Deo ſpecies repræſentans ignem, ùt doloriferum. At neque hæc ſententia rem explicat; ait enim revera animas non igne torqueri, ſed ignis apprehenſione. Si verò ex falſa meditatione dolor aliquando oritur, non oritur a re, ſed a ſimilitudine rei; ignis autem affligit miris quidem, ſed veris modis. Deinde magis diſtat a realitate paſſionis modus hic, quàm qui accidit per viſiones imaginarias; is enim fit per veras rerum imagines; ille per falſas apprehenſiones animæ errantis, & fingentis. Inſuper animæ ſaltem purgantium nequeunt efformare hoc judicium, quo credat ſe ab igne torqueri, & revera non torqueatur: hoc enim judicium in ipſis debet fieri a Deo ſpecialiter concurrente; quia Deus eſt principalis puniens per ignem; Deus autem nequit ſpecialiter concurrere ad judicium erroneum, præſertim quòd animabus in Purgatorio propter ſtatum gratiæ repugnat illuſio.

Anima non torquetur ex viſione ignis.

Nec affligitur ab igne, ut apprehenſo.

Animabus in Purgatorio repugnat deceptio.

Tertia opinio eſt, animam revera ab igne pati dolorem ejuſdem rationis, quem pateretur unita corpori; anima unita patitur, quatenus ignis diſſolvit temperamentum qualitatum, & hinc in animam qualitas dolorifera reſultat, quæ qualitas eſt objectum apprehenſionis in intellectu, & fugæ in voluntate. Igitur virtute divina fit eadem apprehenſio in anima ſeparata, quæ per tactum in anima corpori unita. Sed nec iſta quidem ſubſiſtit; *primò* quia non explicat realitatem paſſionis ab objecto præſenti, & ab inſtrumento actuali Divinæ Juſtitiæ; cùm verè non agat ignis neque in corpus, neque in animam. *Secundò* non explicat exceſſum gravitatis a Patribus poſitæ in animabus Purgatorii ſupra quodquod tormentum hujus vitæ. *Tertiò* revera intervenit deceptio; nam anima ſeparata apprehendit ſe eo modo torqueri, quo torquetur unita, cùm tamen ita non torqueatur: & hæc deceptio eſſet ſpecialiter a Deo, cui repugnat, ùt modò dictum eſt. Percipi non poteſt, quomodo anima ſeparata cognoſcens ſe non eſſe in corpore, apprehendat ſe torqueri perinde, ac ſi eſſet in corpore. Præterea hic modus non ſalvat, quomodo Angeli reprobi torqueantur, cùm non habeant corpus nec habuerint unquam, ad cujus comparationem ſpiritu combu-

Si torquerentur per apprehenſionem ignis, deciperentur.

buruntur. Ex Scriptura conſtat eodem animas, quo Dæmones, igne torqueri. Igitur concludendum eſt cum D. *Gregorio* 9. Mor. c. 45. ad illud *Job* 10. v. 21. Vadam & non revertar, ad terram tenebroſam: *rectè inferni clauſtra tenebroſa terra nominatur, quia quos puniendos accipiunt, nequaquam pœnâ tranſitoriâ, & phantaſtica imaginatione cruciant, ſed ultione ſolida perpetuæ damnationis ſervant*: adeoque per veram ignis actionem affliguntur animæ.

In animabus datur magnitudo virtutis.

Quoniam autem modo id fiat, breviſſimè explico. Jam ſuppono in animabus, & ſpiritibus juxta *Auguſtinum*, dari magnitudinem, non quidem molis, ſed virtutis, & perfectionis: quæ magnitudo duplex eſt, *eſſendi*, & *operandi*; nam virtus, & perfectio operativa ſupponit virtutem, & perfectionem in eſſe, ſicut in magnitudine molis datur magnitudo pertinens ad eſſe, & operari. Suppono *ſecundò* ignem corporalem corpora torquentem imprimere qualitatem diſconvenientem temperamento qualitatum, quod eſt potentiarum ſubſtractum, ratione cujus ſentitur dolor, & impediuntur organa, & potentiæ a ſuis debitis operationibus. His poſitis aſſero ignem corporeum imprimere divina virtute qualitatem perinſenſam per ſe primò temperamento, ùt ita dicam, ſpirituali ſubſtantiæ ſeparatæ, ratione cujus dolet, & malè ſe habet. Deinde impedit potentias, alligat ad certas, & determinatas operationes, ſubjicit igni tanquam viliori, caſque defigit in objectum magis, minuſve doloriferum juxta menſuram Divinæ Juſtitiæ; ex quibus reſultat afflictio inexplicabilis, ùt ex his, quæ accidunt in nobis, facilè deducitur. Quomodo autem vocanda ſit illa qualitas, dico a D. *Gregorio*, *Cyrillo*, & aliis Patribus appellari; *flammam incorpoream*, *ardorem inviſibilem*, *exuſtionem intentionalem*.

Explicatur quomodo igne torqueantur.

OBJECTA SOLVUNTUR.

Miſſa facio plurima, quæ paſſim objici ſolent contra elevationem corporei inſtrumenti ad effectus ſuperioris ordinis.

11 OBJICIES 1. S. *Thomas* ſentit, ignem corporeum activè non influere in ſubſtantias ſeparatas: ergo ignis effectivè non torquet. *Ant. hab.* 4. Sent. diſt. 44. quæſt. 3. art. 1. quæſtiunc. 3. ad quartum: *Dicendum, quod ignis non agit in animam per modum influentis, ſed per modum detinentis*. Et refellens ibidem modum dicentium ignem affligere per actionem, affirmat eſſe inſufficientem; quia omne inſtrumentum in id, circa quod operatur inſtrumentaliter, habet actionem propriam ſibi naturalem, & non ſolùm actionem, ſecundùm quam agit in virtute agentis principalis; ergo D. *Thomas* negat igni effectivam vim torquendi.

RESP. *negando ant.*, quod non evincitur ex allatis auctoritatibus: non primam; quia, ut patet, *in corpore articuli* non negat, ſed poſitivè concedit ignem agere; quare *in reſp. ad* 4., nobis explicare vult per effectum notiorem, qualis eſt detentio, munus qualitatis productæ, non verò negat productionem formæ diſconvenientis; & ideo
A *quæſt. 2. de anima art. 21. in ſolut. ad primum*, quod continet eandem difficultatem, quam loco citato ſibi objectat, inſit: *Non enim dicimus, quod anima patiatur ab igne corporeo, recipiendo tantum, vel per alterationem*. Viden'? manifeſtè admittit ignis influxum, quo non ſolùm anima excrucietur, ſed per apprehenſionem ligetur etiam ad objectum contriſtans. Nec ſecunda inſtantia urget; quia ùt ibidem, & ex ſequentibus elucet, ex naturali negat, & concedit ex divina virtute ignem in ſpiritum agere, aſſignatque actionem connaturalem igni corporeo: hæc ut percipiatur, duo conſiderat S. Doctor in igne, aptitudinem contingendi ſpiritum per
B modum loci, & locati; certum enim eſt ſpiritus eſſe poſſe in loco corporeo, & detentionem violentam pati ſpiritui repugnantem; ſpiritus enim licèt eſſe queat in loco corporeo, naturaliter tamen eſt ſuper ipſum. Hinc quando ſpiritus ponitur in igne tanquam in loco, ignis naturaliter exercet actionem, & contactum locantis. Virtute poſtea Divinâ detinet violenter ſpiritum, in eumque agit adurendo, & inflammando.

Ignis agit Divina virtute.

Quomodo ignis exerceat actionem propriam.

12 OBJICIES 2. Si qualitas dolorifera ab igne producta recipitur in ſpiritu, erit ſupernaturalis, & ordinis Divini; non enim poteſt eſſe naturalia, ſic enim naturaliter
C ignis ſpiritum combureret; ſed abſurdum eſt dicere qualitatem ſupernaturalem torquere animas, cùm ſupernaturalia ſint perfectiora, & de genere boni: ergo. *Explicatur*. Vel illa qualitas eſt corporea, & non recipitur in ſpiritu, vel ſpiritualis, & vim non habet aduſtivam ignis materialis.

Duplex ſupernaturale, modale, & ſubſtantiale.

RESPONDEO ſupernaturale dupliciter intelligi *modaliter*, & *ſubſtantialiter*. Supernaturale *ex modo* dicitur, quod non fit juxta curſum naturalem, ſed in ſuo conſtitutivo non eſt participium Divinæ perfectionis, ùt eſt in re: id genus ſunt mortuorum reſurrectio, illuminatio cæcorum. Supernaturale
D *ex ſubſtantia* dicitur, quod non ſolùm non fit ab agente creato naturaliter, ſed in ſuo conſtitutivo eſt participium Deitatis, ùt eſt in ſe. His poſitis; illa qualitas ſupernaturalis dicitur *ex modo*; quia viribus ſolius agentis creati corporei non producitur: entitativè tamen eſt naturalis: & quamvis ſit aliquod ens poſitivum de genere boni phyſici, tamen eſt dolorifera, utpote diſconveniens naturali animarum conditioni. Sicuti calor materialis eſt ens poſitivum de genere boni phyſici; attamen utpote diſconveniens temperamento corporis, illud cruciat. *Ad explicationem*: ſi quis diceret illam qualitatem eſſe en-
E titativè ſpiritualem, & *ut quo* corpoream, ideoque proportionatam animæ, quæ entitativè ſpiritualis eſt, & corporea *ut quo*, ad rem loqueretur; ſed, ut ſolutio accommodetur etiam Angelis, ajo, ſpiritualem eſſe èt quando dicitur; *ergo non habet vim aduſtivam ignis materialis*: diſtinguo aduſtivam alterativè, *concedo*, aduſtivam intentionaliter, hoc eſt afflictivè diſconvenienter, *nego*. Hoc infrà uberiùs explicabitur.

13 OBJICIES 3. Omnis qualitas diſconveniens immediatè recepta in ſubſtantia animæ,

Digitized by Google

mæ , vel ideò eſt diſconveniens ; quia tollit aliquid benè diſponens ad eſſe , & conſervari ; vel quia impedit inclinationem operativam , eamque comprimit . Primum dici nequit ; quia ab anima nihil tollitur : ſin autem dixeris ſecundum ; ergo illa qualitas effectum ſuum dumtaxat exercet in potentiis ; ergo non eſt aduſtiva ſubſtantiæ animæ .

Urgetur argumentum ex Doctrina Thomiſtarum , & præcipuè PP. Salmaticenſ. *de vitiis , & peccatis diſp. 16. dub. 3. §. 2.* In ſubſtantia animæ nullum poſitivum immediatè recipi poteſt ; quia ſubſtantia, cùm non ſit immediatè operativa , quidquid immediatè recipit , debet ordinari ad eſſe ; ſed nihil pertinens ad eſſe poteſt in ea recipi : ergo . *Minor declaratur* . Vel illud poſitivum dat novum eſſe naturale ; & hoc non ; habet enim jam ſuum eſſe naturale ab intrinſecis : vel novum eſſe ſupernaturale per gratiam , & jam conſtituitur in ordine divino , & elevatur ſuper naturalia : vel illud poſitivum diſponit ad benè eſſe naturale ; & hoc etiam repugnat ; nam anima utpotè æviterna inamiſſibiliter conjungitur cum ſuo eſſe : vel diſponit ad malè eſſe , & ne hoc quidem dici poteſt ; ea quo enim inamiſſibiliter conjungitur anima cum ſuo eſſe , non eſt capax malæ diſpoſitionis removentis perfectionem a tali eſſe .

Urgebis *ſecundò* . Ideò ponitur qualitas recepta in ſubſtantia , ut anima loco alligetur , & ſic per talem alligationem deprimatur . Sed ut hunc præſtet effectum , qualitas illa debet recipi in potentiis : ergo . *Probatur min.* Ratio eſſendi in loco in ſubſtantiis ſeparatis eſt operatio ; ergo impedimentum ligans , ne ab hoc loco exeat , debet eſſe in principiis operativis .

Qualitas diſconvenit ſubſtantiæ , & potentiis .

RESPONDEO . Qualitatem ab igne productam diſconvenire , & ſubſtantiæ , & potentiis animæ , & ſpiritus , ut ſuperiùs dictum eſt , & modò explicabitur . Nego autem neceſſarium eſſe , quòd aliquid tollat , vel alterationem gignat . Ad cujus intelligentiam noto Doctrinam S.Thomæ *in 4. Sent. diſt.* 44 *quæſt. 3. art. 1. quæſtiunc. 2. , & 3.* : ubi inquirit , an in corporibus damnatorum poſt diem Judicii ſit futura alteratio , & corruptio , & cur non corrumpentur , & alterabuntur , cùm ab igne proprio , & corporali perpetuò cremabuntur ; & ſtatuit nullam futuram alterationem , neque corruptionem : ſtatimque ſibi objicit fieri vix poſſe veram paſſionem ſine aliqua alteratione , & corruptione , & reſpondet negativè : *Nec tamen oportet , quòd quia corpora damnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non læduntur , propter hoc ab igne non affligantur , quia ſenſibile non ſolùm natum eſt delectare , vel affligere ſenſum, ſecundùm quod agit actione naturæ confortando , vel corrumpendo organum , ſed etiam ſecundùm quod agit actione ſpirituali ; quia quando ſenſibile eſt indebita proportione ad ſentientem , delectat : econtrario autem , quando ſe habet in ſuperabundantia , aut defectu : unde & colores medii , & voces conſonantes ſunt delectabiles , & inconſonantes offendunt auditum* . Non eſt ergo neceſſaria alicujus ablatio , ut qualitas ignis dolorifera animas affligat , cùm non requiratur in afflictione corporis .

Ibidem ſcilicet *quæſtiunc.* 3. explicat duplicem modum paſſionis : alterum per modum naturæ , alterum viâ intentionis . Paſſio per modum naturæ eſt materialis , ex modo quantitativo alterando , & corrumpendo . Paſſio viâ intentionis fit per diſconvenientiam læſivi cum ſubjecto abſque alteratione , & corruptione ; non quia ſit aliquid purè intentionale ; ſed quia modo velut intentionali qualitas recipitur , non alterando . Igitur ſicut ignis corporeus erit aduſtivus corporum poſt diem Judicii ; quia producet qualitatem doloriferam , utpote diſconvenientem naturali , & debito temperamento quantitativo illorum , & hoc quin aliquid tollat : ſic idem ignis corporeus urit animas , ſpiritusque excruciat gignens qualitatem doloriferam , quæ ſcilicet diſconvenit temperamento ſubſtantiæ ſeparatæ . Hanc qualitatem ſenſibilem appellamus , *ardorem* , *calorem* , *flammam materialem* ; eandemque vocitant Patres *ardorem inviſibilem* , *flammam incorpoream* , uti ex dictis pateſcit . Præter aduſtionem habet qualitas vim , ut potentias deprimat , alliget , totumque ſubigat ſpiritum .

Ignis urit , & affligit producendo qualitatem doloriferam .

Ad objectam Thomiſtarum doctrinam reſpondeo primùm id dumtaxat valere in ordine ad agens naturale , non autem ſupernaturale : ſicuti nullum agens creatum poteſt agere intra terminos eſſentiæ ; attamen inſtrumentum elevatum hoc poteſt ; quod elucet in Sacramentis ; eaque propter rectè concludunt Salmaticenſes per peccatum originale nullum poſitivum productum in anima ; cæterùm non concludunt divinitùs non poſſe produci . Nec valet argumentum de inamiſſibili conjunctione animæ ad ſuum eſſe : quia ceſſante motu Cœli , poſt diem Judicii corpus erit inamiſſibiliter conjunctum cum ſuo eſſe : attamen recipiet qualitatem benè , vel malè afficientem . Deinde ut aliquid ſit diſconveniens , non eſt neceſſe aliquid tollere , aut aliquid ab eſſe ſeparare : ſufficit diſconveniens naturali magnitudini virtutis animæ . *Secundò* reſpondeo cum iiſdem Patribus nihil poſſe recipi in animæ ſubſtantia immediatè per modum formæ abſolutæ dantis eſſe præter gratiam : non autem per modum alicujus modificationis per modum convenientis , vel diſconvenientis ; ſicut non implicat receptio entis relativi , ut eſt relatio creaturæ ad Creatorem .

Ad ſecundum nego qualitatem illam recipi præcisè in ſubſtantia , ut eam loco alliget , ſed inſuper ut contriſtet , & affligat . Concedo equidem habere etiam hunc effectum , ſed hoc non probat recipi in potentiis : non ſolùm enim potentiæ alligantur , ſed & ſubſtantia , utpotè potentiis excellentior , ut ea maximè deprimitur . Nec in loco violento detinetur per operationem naturalem , ſed per paſſivam applicationem ; adeoque in ſolis potentiis qualitas adhuc , ut ligativa tantùm non debet recipi , ſed inſuper in ſubſtantia ; atque hoc ad majus tormentum conducit .

Qualitas recipitur in anima , ut eã contriſtet , & affligat .

14 OBJICIES 4. Si per qualitatem doloriferam , & alligativam torquerentur ſpiritus , in Inferno minùs iniquus deberet puniri

Digitized by Google

graviùs, quàm iniquior: hoc eſt contra juſtitiam: ergo. *Sequela declaratur*. Ponamus peccata hominis alicujus eſſe graviora peccatis alicujus Angeli: tunc tortura per ignem in Angelo erit ſemper gravior, & pœna hominis, quomodocumque creſcat, nunquam poterit illius æquare ſupplicium; quia ſubſtantia Angelica ſemper eſt excellentior, & nobilior quàm anima; adeoque magis capax afflictionis, magiſque cruciabitur dolorifero ardore; quia ratione majoris excellentiæ magis ſentiet alligationem, & depreſſionem: ergo malè explicatur cruciatus per ignem.

In aliquibus qualitas eſt magis intenſa, quàm in aliis.

RESPONDEO. Utvis ſit nobilior ſubſtantia Angeli; qualitas recepta poterit eſſe minus intenſa, minuſque comprimet operativæ virtutis extenſivam latitudinem. Secus in anima eſſe poterit magis intenſa, magiſque compreſſiva virtutis operativæ, ſic attemperante Divinâ juſtitiâ ad proportionem pœnæ, & demeriti ſervandam. Id exemplo in humanis declaratur. Quamvis delicatior verbera magis ſentiat; tamen in eo eſſe poteſt remiſſior pœna propter verberum minorem vim. Addo: in damnatis poſt diem Judicii, accedet dolor, & aduſtio corporum, cujus expertes ſunt Angeli; & hinc etiam poteſt Nequioris pœna incrementum capere.

15 OBJICIES 5. ſpecialiter contra alligationem potentiarum, & maximè intellectus. Iſta qualitas alligativa vel pertinet ad genus habitus boni, vel mali, vel ſe tenet ex parte ſpecierum. Sed ex nullo capite eſt afflictiva, & poſſibilis: ergo. *Minor declaratur*: ſi eſt de genere habitus boni, ſeu diſpoſitionis, erit perſectiva: ſi dicatur de genere mali, erit impoſſibilis; cùm Deus ſpecialiter nequeat habitum malum cauſare: nec poteſt ſe tenere ex parte ſpecierum. Nam ſpecies intelligibiles ſunt perſectivæ intellectus: deinde nequit ignis novas ſpecies gignere in ſpiritibus Angelicis, cùm omnes fuerint inditæ ab initio creationis, animæque intelligant per ſpecies intra corpus acquiſitas.

Qualitas iſta ſe tenet ex parte diſpoſitionis, & ſpecierum.

RESPONDEO. Illa qualitas ſe tenet ex parte diſpoſitionis per modum determinatæ applicationis ad hoc objectum, ad hanc operationem potius, quàm ad aliam, ita cogendo potentiam, ut nequeat aliter operari. Hæc qualitas determinativa utique eſt a Deo, & eſt bona phyſicè; ſed quia diſconveniens naturali diſpoſitioni animæ, & ſpiritus; ideo eſt afflictiva, illiſque phyſicè mala. Se tenet etiam ea qualitas ex parte ſpecierum, quas ita diſponit, ut objecta ſolummodo repræſentent triſtia, & deprimentia juxta Divinæ Juſtitiæ ordinationem. Quamobrem non eſt neceſſaria productio novæ ſpeciei; quâ etiam datâ neceſſitate, poſſet utique ignis virtute divina illam gignere; a principio ſiquidem ſpiritibus omnes inditæ ſpecies fuerunt congruæ proprio ſtatui, ad operationes ſibi convenientes ratione naturæ, & fortaſſis etiam gratiæ; non tamen pro poſſibili quocumque objecto, & cognitione.

DICES. Animæ Purgantium, & ſpiritus aliquando exeunt: ergo ignis non torquet alligando. SED CONTRA. Jam dictum eſt, ejus qualitatis munus non eſſe dumtaxat alligare, ſed adurere. Deinde *nego conſeq.* Licèt enim anima, & ſpiritus paululùm, & ad tempus elongentur a loco ignis, nihilominus ei illigantur; cùm non niſi ad diſpoſitionem, & dependentiam ab eo huc, vel illuc moveantur, eidemque jugiter ſe deſtinatos ſciant, & ubicunque ſint, ab eo patiantur. Nam inſtrumentum divinæ virtutis etiam operatur in diſtans.

Etiam in diſtans animæ patiuntur ab igne.

DICES *ſecundo*. In Lymbo pueri illigantur loco tenebroſo, qui nullatenus patiuntur: ergo alligatio non eſt pœna. *Sed contra*. Concedo, pueros haud pati pœnam ſenſus; *nego* tamen alligationem non eſſe pœnam. Pueri, cùm priventur gloriâ utpote capaces gratiæ propter naturæ crimen, non autem perſonæ, ideo ſunt ligati; quia ab aditu ad gloriam diſtracti. Sed hæc non eſt propria alligatio, cui ſunt obnoxii peccantes perſonaliter, qui a gloria ad præſtitutum tempus, vel æternum arcentur, ſimulque ſenſus pœnam ſuſtinent, ubi flammis ſubduntur in eos agentibus. Pueros non tangit pœna ſenſus; quia hæc correſpondet converſioni ad bonum commutabile, cujus omnino ſunt illi inſontes, cùm peccaverint non propria voluntate, ſed Adami.

Quare Pueri non puniuntur pœnâ ſenſus.

DICES *tertiò*. Hæc alligatio, & depreſſio fieri poteſt per quodcumque elementum: ergo non eſt propria ignis. Sed quidquid ſit, voluit Deus hoc genere pœnæ animas afficere, & ideo hujuſmodi inſtrumentum aſſumpſit; eſt enim ignis maximè ad dolorem efficiendum aptus, & congruens qualitati aduſtivæ divinâ virtute productæ, & etiam firmæ, fixæque illigationi, quæ aduſtionem ſequitur.

DICES *quartò*. Hæc qualitas coincidit cum illa, quam commentus eſt *Suarez* a Thomiſtis impugnatam: ergo. Reſpondeo: a *Suarez* ponitur qualitas fœdans per oppoſitionem ad gratiam, nullumque aliud munus præſtans. Nos verò qualitatem ponimus, quæ inſuper munus præſtat alligationis depreſſionis, &c., neque per nos ea qualitas fœdat, ſed diſconvenit per modum caloris aduſtivi ſuperiùs explicatum. Item a Thomiſtis impugnatur; quia deberet aliquid tollere a ſubſtantia; nos autem ex D. *Thoma* jam oſtendimus non omnem qualitatem aduſtivam tollere aliquid de ſubjecto; hujus autem generis eſt qualitas jam deſcripta, quæ ex objectis nullatenus infringitur, ſi modò ſalvam D. *Thomæ* auctoritatem velimus.

CON-

CONTROVERSIA III.

AN IN PURGATORIO DETUR POENA DAMNI.

ANimas in Purgatorio degentes Dei conſpectu carere, apud omnes in confeſſo eſt; inibi enim detinentur, utpote cœleſtis gloriæ aditu præpeditæ. Difficultas eſt, an hæc beatificæ viſionis privatio rationem habeat pœnæ, quam nuncupamus damni. Videtur autem id eſſe negandum; quandoquidem nos viatores beatifica hujuſmodi viſione deſtituti, haudquaquam dicimur affici pœnâ damni. Nihilo tamen ſecius

16 DICO: *Animæ purgantes patiuntur pœnam damni.* Concluſio eſt communis Doctorum, qui & aſſerunt pœnam hanc eſſe potiſſimam, multòque graviorem quaqua hujus ſeculi pœna. Omiſſis Patrum teſtimoniis, ſic arguo. Carentia boni debiti a Judice inflicta propter culpam habet rationem pœnæ propriè dictæ. Carentia autem viſionis beatificæ eſt hujuſmodi; nam ratione ſtatus, & ex natura ſua, viſio debetur animæ Juſti a corpore ſeparatæ; ac proinde negatio illius eſt privatio boni debiti. Eſt etiam a Judice inflicta ob culpam; quia Deus judicans in morte electos, necdum perfectè purgatos, flammis piacularibus deſtinat juxta illud Matth. 5. v. 25. *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es cum eo in via: ne fortè tradat te adverſarius Judici, & Judex tradat te Miniſtro: & in carcerem mittaris.*

Privatio boni gignens triſtitiam eſt pœna.

Confirmatur. Carentia boni, quæ rationabilem inducit triſtitiam, ſi Judice infligitur ob commiſſum crimen, eſt pœna, & eò gravior, quò bonum eſt præſtantius. Sed carentia viſionis beatificæ utpote præſtantiſſimi boni, in purgantibus rationabilem inducit triſtitiam: ergo habet rationem pœnæ, & quidem graviſſimæ. *Minor explicatur.* Carentia boni vehementer excupientem affligit. Sed animæ Purgatorii vehementer avent, & excupiunt beatitudinem, ad quam toto niſu contendentes retrahuntur ex propria culpa. Ergo eximiè dolent. Etenim afflictio, & dolor ſequuntur intenſionem deſiderii; quæ tanta eſt, quantus eſt amor, quo in Deum feruntur, & ad menſuram magnitudinis boni, quo cognoſcunt ſe privari: actus hujuſmodi ſunt in iis puri, & valdè intenſi; & proinde pœna, & triſtitia eſt acerrima.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

17 OBJICIES 1. Sicut pœna ſenſus correſpondet converſioni ad bonum commutabile; ita pœna damni debetur averſioni a Deo. Sed in purgantibus non eſt averſio a Deo: ergo nec pœna damni. Major eſt D. Thomæ. *Probatur minor.* Vel purgantes detinentur propter reatum peccati mortalis, vel venialis; primum jam fuit remiſſum ante mortem, adeoque ablata eſt averſio; ſecundum non avertit a Deo: ergo.

RESP. *diſtinguendo:* pœna damni ſimpliciter talis debetur averſioni, *concedo*; ſecundùm quid, *nego maj.* Igitur pœna damni ſimpliciter talis, ſcilicet ſempiterna eſt propria damnatorum, & conveniens averſioni a Deo; pœna damni ſecundùm quid, ſcilicet temporalis, hæc non debetur averſioni, ſed reatui pœnæ. Unde S. *Thomas*, cùm dicit pœnam damni convenire averſioni a Deo, loquitur de pœna damni propriè dicta, quæ correſpondet privationi gratiæ ſanctificantis, non autem de pœna damni ad tempus deſtinata. Præterea ſufficit in peccato mortali, cujus reatus pœnæ remanet in Purgatorio, adfuiſſe *in fieri* averſionem a Deo, & in peccato veniali diverſionem, & carentiam extrinſecæ terminationis, ut puniatur pœnâ damni temporalis.

Pœna damni alia æterna, alia temporalis.

18 OBJICIES 2. Carentia boni, ut ſit pœna, debet eſſe involuntaria. Sed in purgantibus non eſt involuntaria: ergo non eſt pœna. *Prob. min.* Animæ in Purgatorio ſunt perfectè conformes divinæ voluntati: ergo voluntariæ ſuſtinent dilationem Beatitudinis: ergo non eſt illis involuntaria privatio gloriæ.

RESP. *nego min.*, *ad prob. diſt. ant.* Sunt perfecti conformes, & cum tali conformitate ſtat maxima triſtitia, *concedo*: aliter, *nego*. Chriſtus in Hortò erat perfectiſſimè Deo conformis; attamen triſtis erat anima illius uſque ad mortem. Licèt ergo illa carentia ſit voluntaria, utpote libenter accepta; nihilominus eſt violenta, quatenus opponitur inclinationi, gratiæ, charitati, & deſiderio: gratia enim eſt fons aquæ ſalientis in vitam æternam, nempe tendens ad uniendam animam cum Deo; quæ cùm retardetur, inde ſequitur afflictio maxima.

19 OBJICIES 3. Purgantes habent ſpem firmam, & certitudinem Beatitudinis conſequendæ: ergo non triſtantur, dicente Paulo, *ſpe gaudentes*, & maximè, quia noſcunt hanc purgationem juſtam, & utilem fore.

RESP. *diſt. ant.* habent ſpem, quæ tollat triſtitiam, *nego*, ſecus, *concedo*. Spes de Beatitudine non modò haud minuit, ſed exacuit dolorem. Prov. 13. v. 12. *Spes, quæ differtur, affligit animam.* Atque hoc evenit potiſſimè cùm bonum ſperatum enixè concupiſcitur, & ea propria culpa retardatur; ſicut in caſu noſtro contingit. Ubi animæ aſſiduè meditantur diſtractam ſibi gloriam eſſe ea culpâ; & ex Divinâ Juſtitiâ ſe haud poſſe ab hac meditatione mentem avertere, & gaudium capere a certitudine ſpei. *Paulus* verò, cùm dicit *ſpe gaudentes*, loquitur de Martyribus, aliiſque viris perfectioribus, qui Tyrannorum ſævitiem immeritò, ac propter juſtitiam ferunt.

Spes, quæ differtur affligit animam.

Animæ continuò meditantur dilationē gloriæ.

20 OBJICIES 4. Degentes in ſinu Abrahæ, & in Lymbo carent ob Adæ peccatum viſione beatifica; ſed hi non patiuntur triſtitiam: ergo neque illi, qui ſunt in Purgatorio: ergo carentia beatitudinis non eſt læſiva: ergo neque habet rationem pœnæ.

RESP. Aliqui aſſerunt, degentes in Lymbo, & in ſinu Abrahæ pati quidem triſtitiam, leviorem tamen pœnis hujus ſæculi. Sed *admiſſo antecedenti*, *negatur conſequentia*. Patres veteris Teſtamenti non detinebantur in ſinu Abrahæ propter culpam perſonalem,

Patres in ſinu Abrahæ nullam habebant triſtitiā, ſicut nec pueri in Lymbo.

ſed

ſed propter extrinſecum impedimeutum, Cœlo ſcilicet necdum aperto. Pueri autem in Lymbo, ſeu nbicunque detineantur, non mœrent; quia ſupernatoralis Beatitudinis ùt ſibi debitæ cognitione carent: ſecus evenit animabus Purgatorii retardatis ex propria culpa, & optimè cognoſceotibus beatitodinem ſibi debitam.

21 OBJICIES 5. Careutia viſionis ſi haberet rationem pœnæ, deberet eſſe inæqoalis juxta demeritorum inæqualitatem; ſicut beatitudo inæqualis eſt ob inæqualia merita; ſed careutia viſionis beatificæ eſt in omnibus æqualis, eſt enim privatio in facto eſſe, quæ non ſuſcipit magis, & minus; ergo.

RESP. *concedo maj.*, & *diſting. min.* Careotia beatificæ viſionis eſt in omnibus æqualis extenſivè, *concedo*, ſubjectivè, *neg. min.* Quamvis careutia viſionis beatificæ extenſivè ſit privatio Dei totalis; in uno tamen ſubjectivè magis intenditur, quàm in alio, & habet latitudioem; quia in uno magis radicator ob reatum pœnæ graviorem; & qui habet eam magis radicatam fortiùs dolet, cogitans id ex negligentia profectum, & ex majori culpa in ſatisfaciendo pro peccatis, vel ab illis non abſtinendo. Quòd autem privatio in facto eſſe habeat inæqualitatem ſubjectivam, patet exemplo privationis gratiæ, quæ extenſivè eſt eadem in omni peccatore; ſed in illo, qui habet plura peccata, eſt major propter majorem elongationem ab illa: ſic in noſtro caſu.

Carentia viſionis extenſive æqualis, ſubjectivè inæqualis.

22 DICES. Si valet ratio concluſionis, ſequitur magis juſtum, & minoribos peccatis reum plus pati, & triſtari; quia vehementiùs amat Deum, & ordinatè appetit beatitudinem. RESPONDETUR ex hoc capite rectè probari illatum; ſed quia recogitat ſe minoris colpæ reum, majoremque ſibi glotiam deberi, citiuſque ſe Deo amato, & excupito potiturum; ideò attemperatur triſtitia ad reatus menſuram, minùſque affligitur.

CONTROVERSIA IV.

AN PURGANTIUM POENA DURET USQUE AD DIEM JUDICII.

Græci Schiſmatici docent animas eſſe in Purgatorio uſque ad diem Judicii.

23 SChiſmatici quidam ex Græcis autumant nominem ante diem Judicii exſolvi, omnes detineri in cruciatu uſque ad reſurrectiooem. Hoſce impugnat *Euſtratius* Presbyter Conſtantinopolitanus apod *Allatium* de Purgatorio, cui errori anſam præbuit *Origenes* Homil. 14. in Lucam: *Ego puto, quod & poſt reſurrectionem ex mortuis indigeamus Sacramento eluente nos, atque purgante; nemo enim abſque ſordibus reſurgere poteſt.* Errorem huuc unà cum ploribus aliis inſolenti calamo tutatur quidam *Thomas Anglicus* in lib. de medio ſtatu anim. Londini impreſſo; ubi diſtinguens morientes in peccato veniali, (quod conſtituit in quodam conditionato affectu hactenus inaudito) a morientibus in mortali, primos aſſerit in eo ſtatu medio, qui Purgatorium dicitur, uſqoe ad diem Judicii detentum iri.

Error Origenis.

24 Ex adverſo conflatur error *Dominico a Soto* attributus in 4. *Sentent. diſtinct.* 19. *q.* 3. *art.* 2., ubi ſentit ultra decennium neminem in Purgatorio manere; quæ pietas iuaniſſima eſt tum contra Eccleſiæ praxim, ut ſuffragia pro defunctis ultra decennium offerantur: tum contra probatiſſimas animarum apparitiones, quæ ſupra id tempus piaculari carcere tenebantur. Miſſa igitur hac opinione, præcipuum in hac difficultate nodum exſolvam.

Alius error Dominico a Soto attributus.

Ultra decennium poſſunt detineri in Purgatorio animæ fidelium.

25 Poſt diem Judicii, nollum fore Purgatorium ſuppono cum *Auguſtino* lib. 21. de Civit. Dei c. 16. *Purgatorias pœnas nullos futuras opinatur, niſi ante illud ultimum, tremendumque judicium.* Et ratio eſt; quia teſte Scriptura *Matth.* 23., die Judicii omnes finaliter judicabuntur; adeoque Juſti perpetuæ Beatitudinis ſententiam recipient; reprobi verò in æternum apud Inſeros relegabuntur. Quòd ſi aliquis ante diem reſurrectionis perfectè purgatus noo eſſet, majori pœnarum intenſione, ſed minori temporis ſpatio a Deo emundabitur.

Qui ante diē Judicii non eſt perfectè purgatus, intenſiori pœna purgabitur.

26 Suppono *ſecundò*, aliquos uſque ad Jodicii diem detinendos fore, de quo habemus plures revelationes apod *Bedam* lib. 5. Hiſt. Anglic. cap. 13., apud *Dionyſium Carthuſianum* in Dial. de Judicio particulari; & nota eſt revelatio de *Innocentio* III., qui patrocinio Deiparæ, cui Templum dedicaverat, æterno ſupplicio præreptus, uſque ad diem Judicii Purgatorio addictus eſt. Quæ hiſtoria an vera ſit, viderint alii; ſufficit eam pro ſtatu controverſiæ innuiſſe. Difficultas in eo vertitur, an omnes uſque ad præſtitutum diem detineantur in Purgatorio, ſicuti primæ opinioois tenent.

Aliqui detinendi in Purgatorio uſque ad diem Judicii.

27 DICO. *Non omnes detenti in Purgatorio ibi erunt uſque ad Judicii diem.* Eccleſia ita ſuffragiis, & Indulgentiis defunctorum animas juvat, ut doceat eas a pœnis liberari. Ergo non omues uſque ad diem Judicii ibi detinentur. *Ant. patet*; ſic enim defunctos adjuvat Eccleſia, ut a Deo petat eos Purgatorio liberandos: ad hoc elargitur plenarias Indulgentias, quæ omnia in irritum caderent, ſi ante diem Judicii a ſuppliciis educi haud poſſent.

Preces Eccleſiæ docēt aliquos ante diē Judicii a pœnis liberari.

28 PROBATUR *ſecundò*. Juſtitia Dei non excedit æqnitatis jura. Sed ſi omnes detinerentur uſque ad finalem diem excederet jura æquitatis. Ergo. *Minor declaratur*. Jura æquitatis petunt, ut qoi inæqualiter peccaverint, inæqualiter puniantur. Sed qui ſunt in Purgatorio, non æqualiter omnes peccaverunt. Ergo non ſunt æqualiter puniendi. Sed æqualiter punirentur, ſi omnes detinerentur uſque ad diem Judicii. Ergo. *Minor explicatur*. Pœna illa quoad intenſiouem eſt finita; ideoque omnes æqnaliter afficeret, ſi eadem omnium eſſet duratio. Præterea (& hinc ſolve, quod objici poteſt) ſundans intenſionem cùm ſit inteoſivè inæquale; ideo animæ inæqualiter puniuntur. Sed etiam fundans durationem eſt inæquale; ergo etiam duratione inæqualiter puniuntur. *Min. oſtenditur*. Intenſio pœnæ correſpondet quantitati culpæ: duratio correſpondet radicationi in ſubjecto, ut egregiè D. Thomas 4. *Sent. diſt.* 21. *art.* 3. *q.* 1. *ad* 3. *quæſtiunc.* 1. Sed radicatio peccati

Qui inæqualiter peccant, inæqualiter debent puniri.

peccati in ſubjecto eſt inæqualis; ergo fundans durationem pœnæ eſt inæquale. Hoc complectitur argumentum *Auguſtinus* Homil. 16. in libro 50. Homiliarum: *Nam quanta fuerit peccati materia, tanta erit tranſeundi mora; quantum exegerit culpa, tantum ſibi ex homine vindicabit quædam flamma rationalis diſciplina.*

29 PROB. 3. Materia, quæ igne comburitur piaculari, juxta Apoſtolum loco citato *eſt lignum, fœnum, ſtipula*. Sed ignis inæquali duratione conſumit lignum, fœnum, & ſtipulam; nam diutiùs immoratur in ligno, quàm in fœno, & ſtipula: ergo inæquali duratione defunctorum animæ puniuntur. Ergo non æqualiter omnes detinentur uſque ad diem Judicii. Planè Sancti Patres ſuprà allegati, ſicut inæqualitatem colligunt venialium ex hoc teſtimonio; Ita inæqualitatem pœnarum In duratione, & intenſione. Hoc ipſum probavit *Origenes* Hom. 14. in Levit., ubi ad textum Pauli; *In quo manifeſtè oſtenditur eſſe quædam peccata ita levia, ut ſtipulæ comparentur, cui utique ignis illatus diu non poteſt immorari: alia verò fœno eſſe ſimilia, quæ ipſa difficulter ignis abſumat, verum aliquanto tardiùs, quàm in ſtipulis immoretur: alia verò eſſe, quæ lignis conferuntur, in quibus pro qualitate criminum diutinum, & grande pabulum ignis inveniat.*

Ignis inæqualiter conſumit lignum, fœnum, & ſtipulam.

30 PROB. 4. Locus Purgatorii eſt carcer, a quo quis exit ſoluto debito juxta illud Matth. 5. v. 25. *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius Judici, & Judex tradat te Miniſtro: & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.* Sed plures ante diem Judicii, ſolvunt debitum reatus pœnæ; ergo inde plures exeunt. *Minor declaratur.* Finge virum Sanctum mori cum reatu venialium, cui conveniat intenſio pœnæ ùt quatuor: alter cum reatu plurium mortalium dimiſſorum, & venialium, cui debita ſit pœnæ intenſio ùt decem; uterque patiendo quotidie in Purgatorio, aliquid exolvit de debito v. g. dimidium dimidii pro quolibet anno, maximè accedentibus ſuffragiis. Si enim nulla foret debiti remiſſio ex quotidiano cruciatu, non eſſet locus ſolutionis, neque pœna eſſet injuncta ad ſatisfactionem: ergo decurſu, puta, triginta annorum, Vir Sanctus extinguit intenſionem debiti ùt quatuor: ergo totus reatus extinguitur; extincta enim tota intenſione, & radicatione formæ in ſubjecto, forma deſinit. Adde revelationes apud *Bedam*, & alios apud *Bellarminum*, quibus patet frequentes animas exire in diem pœnis abſolutas propter ſuffragia a viventibus oblata.

Inæqualitas pœnæ temporalis inæqualē durationem.

SOLVUNTUR SCHISMATICORUM ARGUMENTA.

31 OBJICIES 1. Nullus exit a Purgatorio, niſi perfunctus ſolutione debiti; ſed ante diem Judicii nullus perfectè defungitur: ergo nullus exit ante diem Judicii. *Minor prob.* 1. ad Corinth. 3. v. 13. Die Judicii ignis purgabit opus cujuslibet; dicit enim Apoſtolus; *Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit*: ergo ante diem Judicii nullus cumplet ſatisfactionem: ergo qui cadunt in Purgatorium, ibi detinentur uſque ad extremum diem.

RESP. *neg. min.*, & ad probationem omiſſa explicatione in hoc Tract. *Part. I. Controv. III. n.* 84., *& ſeq.*, reſpondeo diem Domini eſſe diem mortis juxta illud 1. Theſſalonicenſes 5. v. 2. *Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet*; & 2. ad Timoth. 4. verſ. 8. *Quam reddet mihi Dominus in illa die*. Dies verò mortis declarat, quale opus ſit; tunc enim quiſque ſingillatim peracto examine judicatur. Ignis cujuſque opus probat; nam ignis virtute eluceſcit qualitas operis. Si bonum undequaque eſt, & dignum vità, igne intactum evadet. Sin malum, & æviterno dignum ſupplicio, igne experimentum fiet; opus enim, & operantem immortalis abſumet flamma. Si verò improbum quidem opus, ſed non perenni cruciatu mulctandum; ignis oſtendet, quem abſumpto opere ſoſpes, & incolumis tandem effugiet idem operans tranſeundo per ignem, hoc eſt patiendo ab igne tranſitorio; qui utpote magis, minuſve ad comburendum ſtipulam, fœnum, lignumque idoneus, haud æque durabit in ſingulis uſque ad noviſſimum diem.

Dies Domini eſt dies mortis.

Ignis quomodo probat animas.

32 OBJICIES 2. Ante diem Judicii, nullius integra eſſe poteſt ſolutio; ergo nullus ante illum diem è Purgatoriu evadet. *Probatur ant.* Ante diem Judicii corpus non patitur. Niſi verò èt ipſum corpus emundetur, quod fuit organum peccati, & inordinatè in ſenſibilibus delectatum, non erit integra ſulutio.

RESPONDEO *negando antecedens*. Ad probationem dico: etſi corpus ſit organum peccati; ratio tamen malitiæ formalis in ſola anima conſiſtit, quæ culpæ eſt principalis cauſa. Eaquepropter cùm Ipſa peccaverit ſubjiciendo ſeſe corpori ad voluptatem: ita mulctatur per ſubjectionem igni corporeo affligenti: nec corpus erit pœnæ expers, qualis eſt incineratio, & ſepultura.

Formalis malitia peccati in ſola anima.

33 OBIJCIES 3. Omne receptaculum alterius vitæ cum intenſiva inæqualitate ſervat æqualitatem durationis: ergo etiam Purgatorium. *Antecedens oſtenditur inductione*. In ſinu Abrahæ ſtabat inæqualitas meritorum: attamen omnes detenti fuere uſque ad Chriſti mortem. In Inferno adeſt inæqualitas demeritorum, & æqualis duratio; ſic in Cœlo; ergo.

RESPONDEO *negando paritatem*. In Inferno degentes immobiliter perſeverant in privatione gratiæ; & ideò etiam immobiliter perſiſtent in privatione Dei. Beati immobiliter perſeverant in charitate, ac gloria.

Sinus

Purgatorium eſt locus ſolutionis.

Sinus Abrahæ Patres detinuit extrinſeco impedimento, cùm Cœlum eſſet clauſum; quod modò quotidie patet electis. Purgatorium eſt locus ſolutionis debiti, quod cùm inæqualiter ſolvant, inæqualiter liberantur.

34 OBJICIES 4. Ideò non omnes detineutur uſque ad diem Judicii; quia non ſalvaretur Divina Juſtitia: ſed optimè ſalvatur: ergo. *Probatur minor*. Si minuatur pœnæ acerbitas in habente minora peccata, ſtat æqualitas Juſtitiæ, etiamſi duratio ſit æqualis; ſicuti adaucta pœnarum intenſione, ſtat æqualitas Juſtitiæ, tametſi duratio ſit inæqualis: ùt patet in iis, qui prope diem Judicii in Purgatorium delapſi, diuturnitatem penſabunt acerbitate ſupplicii.

Ordo juſtitiæ importat inæqualitatem in duratione.

RESP. *nego min.* Ex revelatis Divina Juſtitia in puniendo rerum exigentiæ accommodat ſeſe. Cùm pœna Purgatorii ex utraque parte durationis, & intenſionis ſit finita, & peccata purgantium ſint inæqualia non modò in quantitate peccati, cui correſpondet pœnæ acerbitas, verùm etiam ex parte radicationis in ſubjecto, quam reſpicit duratio; hinc fit, ut ex parte utrâque debeat ſecundùm juſtitiam minui. Quod ipſum congruit charitati, qua Deus amicos ſuos ibi detentos diligit; & aliàs notabiliter creſceret pœna damni in omnibus, qui ſe excluſos ſcirent uſque ad diem Judicii a Cœleſti Beatitudine. Minuitur ergo reatus quoad intenſionem ſimul, & durationem. Nec officit intenſio pœnæ iu morientibus proximè ad diem Judicii; militat enim ſpecialis ratio ad hoc afferendum, ſcilicet ablatio Purgatorii poſt Judicium; quamobrem major acerbitas compenſet diuturnitatem.

35 OBJICIES 5. Haud aliter ſe habent detenti in Purgatorio a Chriſti morte uſque ad diem Judicii; atque ab initio Mundi uſque ad Chriſti mortem, & ſepulturam. Sed a principio Mundi uſque ad Chriſtum, nullus è Purgatorio emerſit, omneſque inibi fuere in triſtitia, utpotè in privatione gloriæ: ergo ſtidem a Chriſto uſque ad Judicii diem.

In lege veteri animæ poſt purgationem ad ſinũ Abrahæ tranſibãt, & nunc in Cœlum.

RESP. *neg. min.* Ab initio Mundi uſque ad Chriſtum, animæ perfectè mundatæ emigrabant in ſinum Abrahæ, ubi conſolabantur, ùt de *Lazaro* dicitur; licèt aliquali afficerentur triſtitia ob dilationem gloriæ perſonaliter minimè culpabilem. Potiùs nobis arridet paritas; nam expiatione defuncti cùm modò nequeant ad ſinum Abrahæ, debent omninò patefactas jam Cœli portas inſcendere.

36 OBJICIES 6. Carceri incluſus non exſolvitur abſque decreto Judicis, etiamſi jam ſupponatur lata prior ſententia. Ergo nullus exit è Purgatorio abſque nova Judicis ſententia. Sed poſt ſententiam Judicii particularis, non datur alia niſi Judicii univerſalis: ergo uſque ad illud tempus purgantes carceri includuntur.

Non requiritur duplex ſententia ad liberationem.

RESP. Non ſemper ad finiendam pœnam a Judice præſtitutam nova eſt opus ſententia, ùt in pœna exilii ad decennium, quo exacto, proſcriptus, quin placitum Judicis expectet, in patriam redit. Satis ergo eſt, conſtitutam a Deo fuiſſe in particulari Judicio durationem, & qualitatem purgationis, quâ peractâ in Paradiſum ilicèt Angeli animam traducent.

CONTROVERSIA V.

AN DOEMONES TORQUEANT PURGANTIUM ANIMAS.

QUæſtio hæc, an Dœmones inſerviant Deo tanquam miniſtri in torquendis animabus, cùm nullum habeat ſolidum fundamentum in Scriptura, vel traditionibus, procedit ex principiis congruentiæ cum qualitate loci ejus comparatis.

Qui de aliquo triſſphavit, illi non debet ſubjici.

37 DICO: *Electi in Purgatorio a Dæmonibus non torquentur*: Probatur concluſio primò ratione D. Thomæ 4. *ſent. diſtin.* 21. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 5. Incongruum eſt, ut qui de aliquo triumphavit, ei ſubjiciatur poſt triumphum. Sed animæ electorum Purgatorio addictæ de Dæmonibus triumphaverunt. Ergo incongruum eſt, ut illis ſubjiciantur ad pœnam.

Cives Sanctorum, & filii Dei non debent a Dæmonibus torqueri.

38 *Secundò*. Non convenit, ut filii Dei, & concives Sanctorum a tam indignis miniſtris torqueantur; quanquam enim purgantes animæ aliqua pœna dignæ ſint, decor tamen ipſarum petit, ut cum honore emendentur.

Dæmones ſunt valdè ſuperbi, & invidi.

39 *Tertiò*. Non eſt rationi conſonum, ut Dœmones lætentur, & exultent ſuper electis, a quibus fuerunt depreſſi; ſed Dœmones lætarentur, & electis inſultarent: ergo. *Explicatur*: Dœmones ſuperbi, inyidique, cùm in tentatione repelluntur, dolent, fremunt, & niſi a Deo continerentur, juſtos contrucidarent. Si ergo Deus ipſos Dœmones in electorum purgantium tortores deſtinaret, profectò lætarentur, ſuamque explerent iram.

Non eſt aſſignabile, quomodo Dæmones animas torqueant.

40 *Quartò*. Non apparet, quomodo Dœmones defunctos torqueant: ergo non eſt credibile ab illis puniri. *Ant. oſtenditur*: vel torquent medio igne, vel aliis actionibus: non igne; hic enim a ſolo Deo in animas ſeparatas accendi poteſt, nec ab alio indiget applicari, aut nutriri pabulo, nec ut io eo detineantur: tum quia qualitas alligativa ſufficienter detinet: tum quia ſponte ibi animæ degunt utpote divino beneplacito obſequentiſſimæ. Neque eaſdem alio quoquam modo ab oſcenis Spiritibus vexari putem, horrido aſpectu, conviciis, blaſphemmiis; quia ex hoc potiùs ſolatium caperent illæ recogitantes, quàm feris beſtiis æternùm ſobdiiæ fuiſſent, ſi impuris earum ſuggeſtionibus aliquando geſſiſſent morem.

Neque Angeli boni affligunt animas.

41 Quid autem de bonis Angelis ſentiendum? D. *Thomas* loco citato contrarium docet. Moleſtum eſſet Angelis tam graviter ſævire in ſuos propediem futuros concives, quos maximoperè diligunt. Sed Deus non infert moleſtiam Angelis bonis: ergo ipſorum operâ nequaquam utitur in tormentis animarum. Deinde non eſt è dignitate Ordinis Angelici, tortoris miniſterio fungi. Rurſus iiſdem electorum animabus improbum foret ab amicis torqueri, abs quibus opem, & ſolatium ſperant, & accipiunt.

AD-

Digitized by Google

ADVERSARIORUM OBJECTIONES SOLVUNTUR.

42 OBJICIES 1. Æquom eſt, ut animæ in pœnis eos habeant tortores, quos incentores habuerunt ad culpam; ſed animæ incentores habuerunt Dœmones: ergo. *Maj.* habetur ex axiomate: *per quæ quis peccat, per hæc ét torquetur*. Minor declaratur, Qui ſunt in Purgatorio puniuntur vel ob reatum culpæ mortalis, vel venialis. Ad utrumque Dœmones incitant primariâ intentione ad grave, ſecundariâ ad leve; nam quoquomodo poſſunt, hominibus malum, Deo offenſam intendunt: ergo.

RESP. Majorem veram eſſe de reprobis, ſecus de electis. Ratio eſt; quia primi per peccatum mortale deditì ſunt Dœmonibus: electi verò, ſi venialiter tantùm deliquerint, Deum ſuum non dereliquerunt; ſi verò aliquando mortaliter; per pœnitentiam a Dœmonibus receſsêre, & ad Deum ſunt reverſi; quorum propterea jugo liberati neutiquam ſunt iiſdem tanquam triumphantibus ſubdendi.

Electi non debent tradi Dœmonibus.

43 OBJICIES 2. Non minùs in hac vita, quàm in altera purgantur electi; ſed in hac vita tribolatione per Dœmones purgantur; ergo etiam in alia.

RESP. In hoc ſeculo non tam pugnamus, quàm exercemur; eſt enim ſtatus luctæ, & pugnæ, & incerta victoria ex parte juſti; adeoque non repugnat a Dœmonibus impugnari, cum quibus eſt nobis colluctatio, ùt docet Apoſtolus *ad Epheſ. 6.*, quæ in utilitatem meriti, & præmii victoribus cedit: ſecus accidit in purgantibus, quibus pœna non eſt utilis ad meritum, ſed pura debiti ſolutio, qui cùm jam certò hoſtem vicerint, indignè ſubderentur victis.

Non eodē modo purgantur electi in hoc ſeculo, ac in alio.

44 OBJICIES 3. Ejuſdem rationis, demptâ æternitatis duratione, eſt pœna Inferni, ac Purgatorii, idemque locus, penes accidentalem differentiam inferioris ſitus, & ſuperioris: ſed pœna Inferni ante diem Judicii a Dœmonibus infligitur: ergo etiam Purgatorii. *Prob. min.* Primò ad Dœmones ſpectat miniſterium iræ Dei, utpote viles, abjectos, & crudeles: ſed in Inferno eſt ira Dei. Pſal. 77. v. 49. *Miſit in eos iram indignationis ſuæ*: ergo. *Secundò* Dœmon eſt Princeps impiorum juxta illud *Joan.* 14. v. 30: *Venit enim Princeps Mundi hujus, & in me non habet quidpiam*: & Apoſt. *ad Epheſ. 6.* vocat eos Principes tenebrarum; ſed damnati ſunt maximè impii: ergo. *Tertiò* in hoc ſeculo Dœmones torquent malos, ubi non eſt deſperata ſalus, ſicut habemus 1. Reg. 16. v. 14. *Spiritus autem Domini receſſit a Saul, & exagitabat eum Spiritus nequam*; ergo a fortiori in ſeculo damnationis, ubi eorum dominium aufugere haudquaquam poſſunt.

RESP. Non eſt ejuſdem adæquatæ rationis pœna Inferni, ac Purgatorii etiam demptâ duratione; quia non datur identitas perſonarum. In Inferno ſub dominio Dœmonum ſunt; quia victi a Dœmonibus fuere: in Purgatorio autem ſunt filii Dei, Sanctorum concives, Diaboli triumphatores, adeoque incongruum eſt his ſubjici ad pœnam. An verò poſt judicium a Dœmonibus torquendi ſint damnati, reſpondetur negativè; quia 1. *ad. Corinth.* 15. *v.* 24. ſatis innuitur, quòd in die Judicii finem habebit Dœmonis poteſtas. Unde ſicut homines non punient Dœmones illos ſubjugando; ita econtra: ſed ſimul erunt in tormentis deſperati. Hoc infra magis eluceſcet.

Diverſitas inter eos, qui ſunt in Inferno, ac in Purgatorio,

45 OBJICIES 4. Non poteſt negari in animabus Purgatorii aliqua ſubjectio Dœmonibus: ergo. *Prob. ant.* Dœmones illis in obitu aſſiſtunt, ut rapiant, trahantque ad Purgatorium, quò cæteroqui ire, utpote in locum pœnarum animæ reluctantur.

RESP. *nego ant.* Equidem morientibus adſtant Dœmones; tunc enim lucta eſt vehementior; ſed falſum eſt eas trahi ad Purgatorium, quò ſponte volant conformes divinæ voluntati, & ex ſpe certa beatitudinis conſequendæ, ubi poſſunt impedimentum amovere, & cum hac conformitate, ùt dixi, ſtat ratio involuntarii, & pœnæ.

Non deducitur ad Purgatorium per Dœmones.

46 OBJICIES 5. Deum, nec Angelos bonos decet torquere purgantes: ergo ad Dœmones ſpectat. *Ant. prob.* Sævire in amicum vile, & crudele miniſterium eſt. Ergo non decet nec Deum, nec Angelos, qui Juſtorum animas diligunt; ergo ſpectat ad Dœmones.

RESP. *neg. antec.* Deus punit, ùt Judex diffiniens per modum Imperii, cui tota natura ſubditur; in hoc autem maxima eſt dignitas, cùm ad divinam excellentiam ſpectet operatio juſtitiæ, quòd eſt attributum cæteris æquale: Angelis verò & indecorum, & durum eſſet ejuſmodi miniſterium.

Deus medio igne torquet animas.

Poſſent afferri revelationes animarum, quæ a Dœmonibus torquebantur; ſed intelligendum eſt id contingere de via extraordinaria. Vide infra Par. III. Controv. III. num. 42.

Digitized by Google

TERTIA PARS.

DE STATU PURGATORII.

CONTROVERSIA I.

AN SOLI JUSTI AD PURGATORIUM DESCENDANT.

1 HActenus contra eos, qui Purgatorium de medio tollunt, & ad fabulas projiciunt, tanquam inane hoc ignis expiatorii terriculamentum, quo dictitant nihil aliud ardere, nihil ebullire, præter ollas, cacaboſque Papiſtarum. Jam modò eſt aliquid dicendum adverſus eos, qui Purgatorio nimiùm faventes, illud extendunt etiam ad reprobos ita, ut aſſerant lethali etiam peccato coinquinatos poſſe igne purgatorio emundari: quamobrem negant ipſi æterna Inferni ſupplicia; ſicut alii ex adverſo temporalia negabant.

Igitur ad Purgatorii ſtatum omnino ſpectar perſonarum qualitas, quæ illuc relegantur: qua in re multimodi verſantur errores. *Origenes* apud *Epiphanium* Epiſt. ad *Joannem* Jeroſolymitanum in Purgatorio collocat etiam Dæmones, quos ait ſalvandos. Alii omnium hominum pœnas ſtato tempore finiendas cenſuere: alii ſolùm Baptizatorum, utcumque ſint Hæretici: alii etiam in peccato morientium: eorum denique omnium, qui peractâ eleemoſynâ vitam flagitiis utcumque graviſſimis exegerint: quos errores impugnat Auguſtinus *lib.* 20. *de Civit. Dei cap.* 13. *ad* 27. Ejus ego veſtigiis inhærens.

Errores circa illos, qui deſcendunt in Purgatoriū.

2 DICO. *Solummodo pœnæ Juſtorum purgatoriæ ſunt.* Prob. concluſio. Eorum pœnæ non ſunt purgatoriæ, quorum nunquam finem habebunt. Sed ſolummodo Juſtorum pœnæ finem habebunt. Ergo ſolummodo Juſtorum pœnæ purgatoriæ ſunt. *Min. oſtenditur.* Illorum pœnæ finiuntur, quibus Judicii die dicit Dominus Matth. 25. v. 34. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum Regnum vobis a conſtitutione Mundi.* At ſolis juſtis ſtantibus a dextris hæc dicet Dominus: ergo. *Prob. min.* Illis dicet, *poſſidete Regnum*; ſed iſti ſolummodo Juſti ſunt: ergo. Subdit enim Scriptura: *& ibunt hi in ſupplicium æternum: Juſti autem in vitam æternam.* v. 46.

Solæ juſtorū pœnæ ſunt purgatoriæ.

Explicatur ex oppoſito. Hominum malorum quorumcumque, & etiam Dæmonum pœnæ nunquam deſinent. Ergo ſolummodo pœnæ Juſtorum ſunt temporales. Ant. habetur ibidem v. 41. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus*; & in fine ſubdit; *& ibunt hi in ſupplicium æternum.* Ecce quomodo homines æquè, ac Dæmones tradit Deus igni ſempiterno. Similiter Apoc. 20. v. 9., & 10. *Diabolus, qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, ubi beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in ſecula ſeculorum.* Hic etiam ponuntur mali homines, & angeli mali: ubi advertendum mirum prorſus *Auguſtini*
A acumen; ſcilicet æternum dici ſupplicium malorum, & præmium bonorum: ſed præmium bonorum ita æternum dicitur, quòd finem nunquam ſit habiturum: ergo ſupplicium ita æternum dicitur, quòd nunquam finietur.

Damnati puniuntur in æternum.

Confirmatur. Si alicujus hominis mali pœna aliquando ceſſaret, maximè peccatoris baptizati; ſed hoc eſt apertè falſum: ergo nullius reprobi pœna eſt purgatoria. *Probatur min.* pluribus, clariſque Scripturæ teſtimoniis: Iſajas 66. v. 24. loquens de lege nova
B ait: *Et videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me: vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Marc. 9. v. 42. de ſcandalizantibus pupillos credentes habetur. *Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde illam: bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem*: & ſicut advertit *Auguſtinus* ter idem repetitur, ne ignorantiæ, & errori detur locus. De malis fidelibus univerſaliter Matth. 3. v. 12. dicitur: *Paleas autem comburet igni inextinguibili.* 1. ad
C Corinth. 6. v. 9. Fidelibus ſcribit Apoſtolus, cùm dicit: *Nolite errare: neque fornicari, neque Idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures* &c. *Regnum Dei poſſidebunt.* Ad Galatas 5. v. 19. *Manifeſta ſunt autem opera carnis: quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui*
D *talia agunt, Regnum Dei non conſequentur*; & ad Epheſios 5. verſ. 5. enumeratis iſtis, aliiſque vitiis ait: *non habet hæreditatem in Regno Chriſti, & Dei.* Si ergo Regnum Dei non poſſidebunt, dicit *Auguſtinus*, utique ſemper in ſuppliciis erunt.

CONFIRM. *ſecundò.* Si Fidelium pœnæ finiuntur, & ſalvantur, maximè qui aliqua pietatis opera exercuerunt. Sed hoc non ſufficit ad ſalutem. Ergo ſolùm Juſtorum eſt gloria æterna, ac proindè ſolummodo ipſorum pœnæ ſunt temporales. *Minor declaratur.*
E Fides ſine operibus mortua eſt apud *Jacobum*; tunc autem Fides operatur, quando Deum diligit, ut teſtantur *Paulus*, & *Joannes*: Qui non diligit, manet in morte. Ergo ut opera, & fides vivant, debent cum Dei dilectione conjungi: ſed plurimi fideles quædam opera exercent abſque charitate Dei: ergo non vivunt: ergo non debetur illis vita æterna, quæ dilectionis eſt fructus. Hinc *Paulus* ad Corinth. 1. cap. 13. v. 3. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*;

Qui non facit opera ex charitate, non habebit vitā æternam.

deſt ; ſi nihil prodeſt , utique ad gloriam non prodeſt . Ulteriùs ex Evangelio : *Si vis ad vitam ingredi , ſerva mandata* : hoc dicitur , ut intelligamus ad ſalutem non ſufficere unum , vel aliud præceptum adimplere , ſed omnia ; ſicut non ſufficit aliqua buna opera fidei exercere , niſi de peccatis commiſſis agatur pęnitentia, dicente Domino Luc. 13. v. 5. *niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimul peribitis* . Ad ſalutem igitur neceſſaria eſt perſeverantia in juſtitia , & ſanctitate ; ſcriptum eſt enim , *qui perſeveraverit uſque in finem , ſalvus erit* .

3 DICES . Hæc ad terrorem exaggerantur ; cæterùm ad ſalutem impiorum miſericordia ſuperexaltat judicium .

Si in Scriptura admittuntur mendacia , ruit firmitas fidei , & ſpei .

Hæc reſponſio ſonat impietatem . Semel admiſſo (ùt animadvertit *Auguſtinus* ad *Hieronymum*) mendacio in Scripturis utcumque officioſo , labitur ipſarum auctoritas : nil certi reliquum eſt : nulla ſpei firmitas , nulla fidei . Si Scriptura loquitur non ad veritatem , ſed ad terrorem , certè mentitur , ac fallit . Statim corruit ſimul ſpes noſtra . Nam ſi quæ ſcripta de impiis ſuere , interpretamur ad augendam terrificationem ſcripta ; cur non etiam , quæ de præmio Juſtorum tradita ſunt , intelligamus ita tradita , ut blandiente mendacio ad virtutem alliciamur ? Hujuſmodi præpoſteri interpretes increpandi ſunt , qui ut Deum faciant miſericordem , fallacem faciunt .

HÆRETICORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR .

4 OBJICIES 1. Apud *Auguſtinum* de Civit. Dei lib. 21. cap. 11. Pęna , ut juſta ſit , debet delicto commenſurari . Deuter. 25. v. 2. *Pro menſura peccati erit & plagarum modus* . Sed omne peccatum ab homine commiſſum fuit temporale : ergo nullum debet æternùm puniri . Et ſanè veritas non conſtat verbo Chriſti , *in qua menſura menſi fueritis , remetietur vobis* . Matth. 7 v. 2. , ſi delectatio brevis punitur ſupplicio ſempiterno .

Explicatur . Ex lethalibus peccatis unum ſi fuerit altero majus , debet magis puniri ; ſed nulla eſt pęna major æternâ : ergo puniri debet leviùs , pęnâ ſcilicet minori , quàm ſit æterna : ergo nullum punitur pęnâ æternâ . *Prob. hæc conſeq.* Nullum eſt peccatum , quod tantum ab alio diſtet , quantum diſtat infinitum a finito : ergo ſi unum peccatum punitur pęnâ minori , quàm ſit æterna , nullum omnino debet æternâ pęna puniri ; aliàs unum peccatum diſtaret ab alio , ſicut finitum ab infinito . Quòd unum peccatum leviùs alio puniatur , docet Chriſtus Luc. 10. verſ. 14. *Veruntamen Tyro , & Sidoni remiſſius erit in judicio , quàm vobis* .

Pœna debet delicto commenſurari .

RESPONDETUR . Verè pęna , ut juſta ſit , debet delicto coaptari ; ſed hæc commenſuratio non reſpicit durationem . Pęnâ carceris , triremis , exilii , mortis punitur delictum uttvis momento temporis perpetratum . Non ergo juſtitiæ leges violat Deus , ſi temporali delicto æternum infligit ſupplicium . Ratio eſt ; quia pęna correſpondere debet gravitati culpæ ſecundùm ſe ; cùm autem peccatum ſit Dei offenſa , averſio a ſummo bono , ponens ultimum finem in creatura , & ex vi ſua immobiliter (excludit enim principium reſurgendi , quod eſt gratia) ; ideò juſtiſſimè ſempiterno cruciatu damnatur ; nec in duratione unum alio mitiùs punitur , ſed in acerbitate , & intenſione : undè ſervabitur proportio pęnæ ad culpam . Illud verò *in qua menſura menſi fueritis* , non attenditur ſecundùm tempus , ſed ſecundùm viciſſitudinem mali ; hoc eſt , qui malum alteri intulit , malum patietur . Quoniam ergo in peccato mortali morientes immobiliter manent in malo ; ideò omnes manet pęna immobilis , & æterna .

5 OBJICIES 2. Apud eundem ibidem cap. 24. Nullus damnabitur , pro quo efficaciter orant Sancti ; ſed in die Judicii Sancti efficaciter orabunt pro damnatis : ergo omnes ſalvabuntur . *Minor declaratur* . Sancti oraverunt in hoc ſeculo pro inimicis ſuis juxta Domini mandatum , & pro peccatorum ſalute : ergo a fortiori orabunt in Cęlo , ubi majori ardent charitate ; & quidem efficaciter orabunt , ſiquidem exaudiet illos Deus , cùm ſint dilecti valdè : ergo .

Nullus Sanctus orabit in judicio pro damnatis .

RESP. Nullus Sanctorum pro damnatis orat , nec orabit unquam pro iis , quorum nulla eſt redemptio . Neque mus unquam Eccleſiæ fuit , ut pro damnatis oraret , teſte *Auguſtino* ibidem : *Denique , ſi de aliquibus , ita Eccleſia certa eſſet , ut qui ſunt illi , etiam noſſet , qui licèt adhuc in hac vita ſint conſtituti , tamen prædeſtinati ſunt in æternum ignem ire cum Diabolo : tam pro eis non oraret , quam nec pro ipſo* . Si autem Sancti in die Judicii orabunt , & omnes ſalvabuntur , quomodo prolata Judicis ſententia poſſet dici : *Ibunt hi in ſupplicium æternum ?*

6 OBJICIES 3. Apud eundem cap. 24. *Deus in æternum non projiciet , nec in finem miſericordiam ſuam abſcindet a generatione in generationem , nec oblviſcetur miſereri Deus , nec continebit in ira ſua miſericordias ſuas* : ùt clarè habetur Pſal. 76. verſ. 9. 10. . Sed ſi in malos ſæviret æterno cruciatu , & projiceret eos in æternum , abſcinderet miſericordiam in finem , & obliviſceretur miſereri , & in ira ſua miſericordias ſuas contineret : ergo . Quibus illud *Pauli* conſonat ad Romanos 11. v. 32. *Concluſit enim Deus omnia in incredulitate : ut omnium miſereatur* . Si omnibus miſeretur , nullum æternaliter damnat .

In præſenti iraſcitur Deus , ſed miſericordiam non abſcindit .

RESP. ſenſum Prophetæ eſſe de hominibus in ſtatu pœnitentiæ degentibus , in quos ita Deus iraſcitur , ut miſericordiam non abſcindat ; quia Solem ſuum oriri facit ſuper bonos , & malos , omnibuſque auxilia impertitur ad reſurgendum . Hæc legitima textus intelligentia patet ex ſupr. v. 11. *Nunc cœpi : hæc mutatio dexteræ Excelſi* . Quòd ſi ea Prophetæ verba trahere placet ad damnatos , adhuc adverſariis non favent . Etiam apud Inferos miſericordiæ non obliviſcetur , Deus puniens citra condignum peccatores . Cæterùm abs re adducitur textus Apoſtoli loquentis de vocatione gentium ; ſiquidem omnes nationes ſivè Judæos , ſivè Græcos , ſivè

Citra condignum puniuntur damnati.

ſivè Gentiles per Apoſtolorum prædicationem vocavit Deus ad fidem, & ideò omnium eſt miſertus; ubi ly *omnium* intelligitur pro generibus ſingulorum, non pro ſingulis generum.

A

7 OBJICIES 4. Apud eundem cap. 24. Omne, quod non eſt per ſe volitum, nemo vult, niſi propter aliquam utilitatem: ſed Deus per ſe non vult pœnas; quia Sap. 1. v. 13. *Deus non fecit mortem, nec lætatur in perditione vivorum*: ergo vult pœnas propter aliquam utilitatem; ſed pœna æterna nihil prodeſt: ergo Deus non vult pœnam æternam: ac proindè comminatur æterna ſupplicia, ut declaret peccatores æterna pœnâ dignos eſſe, non autem, ut reipſa illam velit inferre. Sicut Jonæ 3. v. 4. dicitur: *adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*; & tamen revera non eſt ſubverſa.

B

RESP. negando ſubſumptum. Pœna æterna utilis eſt ad manifeſtandam Dei juſtitiam, cujus perfectio eſt a Deo per ſe volita, & ad Beatorum gloriam deſervit, quatenus lætantur cogitantes ab ea evaſiſſe, ſicut dicitur Pſalm. 57. v. 10. *Lætabitur juſtus cùm viderit vindictam*. Exemplo Ninivitarum, Sodomitarum exemplum opponitur, quibus non ſolùm Deus pœnam comminatus eſt; ſed revera intulit. Sæpè in ſtatu pœnitentiæ intentantur a Deo nobis mala, ut convertamur ad ipſum: ideò ſi peccator intra tempus reſurgat, multoties Deus ſuſpendit ſupplicium; cæterum in alio ſeculo nullus eſt emendationi locus. Apud inferos enim nec ſcientia, nec ratio, nec opus erunt; ideoque pœna infallibiliter incurritur. Præterea Jonæ prophetia veriſſima eſt; *Everſa eſt enim*, dicit cit. cap. Auguſtinus: *Ninive, quæ mala erat, & bona ædificata eſt, quæ non erat*. Cæterùm ùt ait Gregorius: *Omnipotens Deus, quoniam pius eſt, miſerorum cruciatu non paſcitur; quia autem juſtus eſt, ab iniquorum ultione non ſedatur*. lib 34. moral. cap. 16.

Lætantur Beati de Impiorum pœna.

C

8 OBJICIES 5. Apud eundem cap. 25., & 26. Nullus, qui ſemel Chriſtum ſuſcepit per Baptiſmum, ſivè redeat ad hæreſes, ſivè malè vivat, in æternum damnabitur: ergo non ſolæ Juſtorum pœnæ ſunt purgatoriæ. *Antec. probatur* Joan. 6. v. 51. *Ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi, ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Sed manducare hunc panem, nihil aliud eſt, quàm incorporari cum Chriſto per Baptiſmum; ergo Chriſto ſemel incorporatus, quomodocumque vivat, ſalvabitur. Minor eſt *Pauli* Apoſt. 1. ad Corint. 10. v. 17. *Unus panis, unum corpus multi ſumus*. Explicatur argumentum. Superædificans fundamento fidei (hoc eſt, non recedens ab Eccleſiæ unitate) lignum, fœnum, & ſtipulam ſalvus erit licèt per ignem; ſed Chriſtiani peſſimam vitam agentes ſuperædificant lignum, fœnum, & ſtipulam; ergo ſalvantur.

D

E

RESP. *neg. ant.* quod non evincitur inducta probatione; quia de incorporatis cum Chriſto dixit Apoſtolus ad Galat. 5. verſ. 21. *Qui talia agunt*, ſcilicet peccata, quæ ibidem enumerat, *Regnum Dei non conſequentur*. Nec ideò vera minùs eſt Chriſti promiſſio: *ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Nam de illis loquitur, qui manducant modo, quod dixit eſſe manducandum, ſcilicet manendo in Chriſto, & Chriſtus in eo; ideò ſubdit *in me manet, & ego in eo*; non manet autem in Chriſto, qui, ùt ait Apoſtolus, fit membrum meretricis. Hìc autem notandum eſt, quomodo intelligendæ ſint aliquæ promiſſiones, & enunciationes Sacræ Scripturæ. Si promiſſio, ſeu enunciatio ſit per verba affirmativa; non ſufficit rem ponere enunciatam, ſed plura alia requiruntur præter ea, quæ in tali enunciatione indicantur; ſi autem promiſſio, ſeu enunciatio ſit per verba negativa, ſufficit poſitio rei, quæ enunciatur. Sit exemplum in laudato *Joannis* capite: ibi enim dicitur: *ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*: & infra: *niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. De eadem manducatione fit ſermo in utroque textu; ſed in primo per verba affirmativa, in ſecundo per negativa. Unde ſequitur, ut ad veritatem primæ propoſitionis non ſufficiat ponere rem enunciatam; ſed ulteriùs omnia alia requirantur, quæ ad vitam æternam conducunt, ſcilicet adimpletio aliorum præceptorum: per hoc enim, quod quis panem Euchariſticum manducet, ſi nihil aliud faciat, vitam æternam non conſequetur. Secunda autem, quæ negativa eſt, ſine ulla limitatione ſumenda eſt; quia licèt quis omnia adimpleat, ad quæ tenetur, ſi tamen, cùm poſſit, Angelorum panem non manducat, non habebit vitam in ſemetipſo. Quæ doctrina illuſtrari poteſt etiam pro ſequenti argumento. *Ad explicationem dico*: non ſalvat fides, niſi perſeveranter uſque in finem dilectionem operetur: dilectio autem malum non operatur. Audiant Jacob. 2. v. 14. *Si Fidem dicat ſe quis habere, opera autem non habeat, numquid poterit fides ſalvare eum?* Ex his ſolvitur ſecundus textus. Sed placet *Auguſtinum* adducere c. 26. ergo non habet in corde fundamentum Chriſtum: ergo non ſuperædificat: ergo mortalium Rei non ſalvantur per ignem.

Fides, quæ per dilectionem operatur, ſalvat.

Peccans mortaliter illicita præponit Chriſto.

9 OBJICIUNT 6. apud eundem c. 27. ii, qui dictitant quemque liberalem in pauperes, navis peſſimè vixerit, ſalvandum. Matth. 25. v. 34. In die Judicii omnis, qui ſedet ad dextram, adjudicatur gloriæ propter eleemoſynam: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione mundi. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me*: & econtra, qui in ſupplicium relegantur æternum, ex defectu eleemoſynæ id contingit v. 41. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum* &c. *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare, ſitivi, & non dediſtis mihi potum* &c., cui conſonat illud *Jacobi* 2. v. 13. *Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam*: ergo contraria erit vera; Judicium cum miſericordia illi, qui facit miſericordiam.

RESP. Eleemoſyna ſalvat charitati conjuncta; inquit enim Apoſtolus in priori ad Cor. 13. v. 3. *Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas* &c. *charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. Hinc *Auguſtinus* ibidem: „ Qui ergo dignas pro ſuis

Eleemoſyna ſine charitate nulla eſt.

„ pec-

„ peccatis eleemoſynas facit , priùs eas facere incipiat a ſe ipſo . Indignum eſt „ enim , ut in ſe nou faciat , quod facit in „ proximum , cùm audiat diceotem Dominum : diliges proximum tuum tamquam „ te ipſum : itemque audiat : miſerere tuæ „ animæ placens Deo : hanc ergo eleemoſynam , ideſt , ut Deo placeat , non faciens „ animæ ſuæ , quo modo dignas pro peccatis ſois eleemoſynas facere dicendus eſt ? — Nec ex eo , quod in judicio peculiaris mentio injicitur de eleemosyna a bonis exercita , ab improbis neglecta , inferas eleemoſynam ſe ſola ad ſalutem ſofficere . *Origenes* in hunc locum , nomine eleemoſynæ Chriſto impenſæ intelligit omne opus juſtitiæ , includens perfectionis plenitudioem . Chriſtum cibat , & potat , qoi Chriſti legem obſervat , & Chriſtum veſtit , qui pluralitate virtutum animam exornat , & hæc quidem eleemoſyna ſalvos facit .

Nomine eleemosynæ venit omne opus juſtitiæ .

10 OBJICIES 7. Apod eundem c. 27. Omnes baptizati qootidie orant Dominica Oratione , quæ delet omnia peccata : ergo omois baptizatos moritur abſque peccato . *Prob. min.* ibi dicitur : *dimitte nobis debita nobita noſtra* ; hæc noſtra ſunt peccata : ergo dimittit Deus omne peccatum indiſcriminatim & leve , & grave .

RESP. cum *Auguſtino* , ibi Chriſtom loqui de debitis quotidianis , ideſt levibus , quæ etiam Sancti in diem contrahunt . Hinc communiter Doctores tenent Orationem Dominicam devotè recitatam eſſe adinſtar Sacramentalis venialium deletivi . Præterquamqood Deus non dimittit nobis debita noſtra , niſi depeodenter a conditione , quòd nos debitoribus noſtris dimittamus ; ſed ex baptizatis plures non dimittunt debitoribus ſuis : ergo . Præterea ſceleratiſſimos homines , qui raró admodum Dominicam Orationem devotè recitant : eos ſaltem noſtri afficiat vis argumenti .

Oratio Dominica eſt Sacramentale .

11 OBJICIES 8. Juſtus Judex non caſtigat , niſi ad correctionem ; quare 2. *Ethic.* dicitur : *pœnæ ſunt quædam medicinæ* ; ſed quòd impii damneotur in æternum, non eſt ad correctionem , cùm nec ipſi , nec alii redire queant ad bonam frugem : ergo Deus non punit in æternum . Adde nihil , quod ſit per accidens , eſſe perpetuum ; ſed pœna eſt quid per accidens , cùm ſit contra naturam : ergo .

RESP. Argumentum probare in ſenſu de pœna inflicta in hoc ſeculo ; illam enim Judex infligit vel ad emendationem delinquentis , vel ad aliorum exemplum . Sin autem ſermo fuerit de pœna æterna reprobis irroganda , ante diem Jodicii deſervit , ut homines abſterreantur a malo : poſt diem Judicii ad oſtenſionem Divinæ Juſtitiæ . Ad id , qnod additur : pœna conſiderari poteſt vel reſpectu animæ ſecundùm ſe , vel reſpectu animæ ùt peccato infectæ . Si primum , eſt per accidens : reſpectu verò animæ ùt peccato infectæ eſt per ſe ; quia peccato hærenti in anima, pœna per ſe eſt debita , ſicuti gloria charitati ; inhæret autem damnatis ſemper peccatum : ergo pœna ſemper eſt per ſe debita .

Pœna æterna infligitur vel ad emendationē , vel ad oſtenſionem juſtitiæ .

12 OBJICIES 9. Peccatum meretur anihilationis pœuam : ſed poſitâ anihilatione , ceſſat pœna æterna : ergo peccatum non meretur pœnam æternam : ergo injuſtè infligitur ; Deus enim non infligens anihilationem non debet æternaliter punire . *Major declaratur* . Peccans offendit Deum , a quo omnia beneficia accepit , inter quæ magnum eſt beneficium eſſendi : ergo meretur omnibus privari ; adeòque privari beneficio eſſendi .

RESP. *neg. maj.* Anihilatio de facto non eſt pœna peccati ; tum quia Deus eam pro peccato non taxavit ; tum quia per ſe peccatum meretur pœoam æternam ; ablato autem eſſe , tollitur pœnæ æternitas : ergo non meretur anihilationem , ſed conſervationem , ut ſit ſobſtratum pœnæ debitæ ; eſt enim longe graviùs pati æterna ſupplicia , quam deſtrui ipſom eſſe . Præterea pœua correſpondet deordinationi culpæ ; deordinatio autem peccati tollit aliquod bonum , ſed non omne , unde neque trahit amiſſionem totius boni eſſendi ; cùm verò peccati deordinatio conſiſtat in ablatione boni divini , privari debet divino eſſe , quod per gratiam participatur .

Peccatum nō meretur anihilationem .

13 OBJICIES 10. S. *Hieronymus* docet omnes fideles ſalvandos : ergo . *Ant. oſtenditur* . Dialogo primo contra Pelagianos vult omnes in Chriſto regeneratos , & in fide morientes tandem purgandos . Idem in Commentariis *Iſaiæ* ultimo ; in cap. 7. *Amos* ad illud : *me vocabit judicium ad ignem* : in Commentariis 1. ad Corinth. 3. , quæ D. *Ambroſio* attribuuntur ; unde hunc errorem *Hieronymo* tribuit *Ruffinus* in Apologia ad *Hieronymum* . Sed abſit tanto fidei defenſore tantus error , quem tantopere impognat cap. 3. *Jonæ* , & *Matth.* 25. habet : *Prudens lector attende , quod & ſupplicia æterna ſint , & vita perpetua metum deinceps non habeat ruinarum* ; & ad Galat. 5. *Putamus nos Regnum Dei conſequi , ſi a fornicatione , Idololatria , veneficiis immunes ſimus : ecce inimicitia , contentio , ira , rixa , diſſenſio , ebrietas quoque , & cætera , quæ parva arbitramur , excludunt nos a Regno Dei* . Et Epiſt. 148. ad *Marcellam* eandem doctrinam de æternis ſuppliciis confirmat , cui *Marcella* reſcribens ſe aliter in ejuſdem opuſculis legiſſe reſpondit : *Non memini me hoc aliquando dixiſſe , & ſi dixiſſem , non eſſem in errore pertinax* : & refert ſe ad lib. 2. contra *Jovinianum* , ubi docet propter peccata gravia omnes puniri perpetuò , quos ſalutaris pœnitentia non emendet . Quare cùm dixit Chriſtianos ſalvandos , eos ſolummodo intendit , quos peccatorum in tempore pœnituerit . Loco autem citato Iſaiæ videtur loqui comparativè , & vult nullum , qui non fuerit Chriſtianus , poſt pœnas ſalvari , quia omnes , qui Chriſtiani non ſunt , certò damnantur : Sic enim habet : *Sicut Diaboli , & omnium negatorum , atque impiorum , qui dixerunt in corde ſuo , non eſt Deus , credimus æterna tormenta , ſic peccatorum , atque impiorum , & tamen Chriſtianorum , quorum opera in igne probanda ſunt , atque purganda moderatam arbitramur , & mixtam clementia ſententiam Judicis* . Ubi illa exceptio , *quorum opera probanda ſunt* , ad eos limitat , qui ante mortem reſipuerit : quæ limitatio colli-

Vindicatur Hieronym.

colligitur etiam ex eo, quod de Infidelibus loquens, poſuit expreſsè univerſalem propoſitionem *omnium*; & de Chriſtianis agens, ponit indefinitam propoſitionem *Chriſtianorum*; quæ cùm ſit in materia accidentali, particulari æquivalet. Cætera eodem modo loca explicemus oportet. Vide aliam reſponſionem apud *Bellarminum*.

14 OBJICIES 11. *Gregorius Nyſſenus* in orat. catechetica c. 26. -- Cùm per longum ,, temporis ambitum, ablatum fuerit naturæ ,, malum, quod nunc eſt iis immixtum, & ,, & coalitum, & eorum, qui nunc jacent ,, in malis, in antiquum ſtatum facta fuerit ,, reſtitutio, una voce agentur gratiæ ab ,, univerſa creatura, & ab iis, qui caſtiga- ,, ti fuerint in purgatione --: & lib. de anima, & reſurrectione ad illa verba 1. ad Corinth. 15. *Deus erit omnia in omnibus*: hæc habet: -- Hoc in loco mihi videtur perfe- ,, ctum, & abſolutum interitum vitioſitatis. ,, ac nequitiæ tradere Scriptura. Si enim in ,, omnibus Deus erit, vitioſitas, nequitia- ,, que in rerum natura non erit; nam ſi ,, quis vitioſitatem etiam, & nequitiam eſſe ,, poſuerit, quomodo ſervabitur ea ſenten- ,, tia, qua dicitur, quod in omnibus Deus ,, ſit? -- S. *Gregorius* igitur aſſerit aliquando deſtruendam omnem nequitiam, ut verè pateat Deum ineſſe omnibus.

RESP. Adducti textus ſunt ab *Origeniſtis* vitiati; opera enim tanti Doctoris ii violaverunt, ùt refert S. *Germanus* Patriarcha Conſtantinopol. Libro, qui inſcribitur *Retribuens, & legitimus* a *Photio* relatus in Bibliotheca; cum enim Hæretici maximum pondus erroribus ſuis a *Nyſſeni* auctoritate ſperarent, *partim additamentis falſis, partim rectis argumentis violenter detortis, multa ex irreprobenſibilibus ais monumentis calumniari conati ſunt*. Cæterùm oratione *In illos, qui differunt Baptiſma*, aſſerit, quòd iſtis non eſt *omninò vetita ſalus ex certa, & definita ſententia*.

15 OBJICIES 12. *Nazianzenus* orat. 39 *in Sancte lumina* de hæreticis loquens: *In altero Ævo*, inquit, *igne fortaſſe baptizabuntur qui poſtremus eſt Baptiſmus, nec ſolùm acerbior, ſed & diuturnior, qui craſſam materiam inſtar fœni depaſcitur, vitiique omnis levitatem abſumit*.

RESP. cum *Niceta* in Commentariis. Obſcurè quidem effatus eſt *Nazianzenus*; neutiquam tamen diffitetur æternitatem pœnarum. Utvis loquatur de Baptiſmo; nihilominus aſſerit ejuſmodi Baptiſmum fore ſempiternum, qui exuret, ſicut ignis fœnum: quæ comparatio tenet in hoc, quod ſicut fœnum eſt materia arida, haud aliter peccatores ſint aridi, omnique gratia deſtitui, & ſic ignis fortiùs agit. Neque huic explicationi advarſatur, quod alibi nomine fœni veniat peccatum veniale; inibi enim fœnum ædificatur ſuper Chriſtum, Hæretici autem Chriſto non ſuperædificant; eapropter in ipſis nomen fœni peccatum connotat mortale.

16 OBJICIES 13. *Ambroſius* in Pſ. 118. octonario 20. v. 2 aſſerit Diaboli æterna eſſe ſupplicia, hominum temporaria: *Dives ille in Evangelio, licèt peccator pœnalibus urgetur ærumnis, ut citiùs poſſit evadere, Diabolus autem nequaquam*.

Confirmatur ex Auctore Commentariorum in Epiſt. 1. Pauli *Ambroſio* adſcriptorum in 3. cap. Epiſt. ad Epheſios: *Dicetur ergo his Principibus, qui in errore ſunt in Cœleſtibus, ſivè Miniſtris ejus in terris, ut auferant portae Principis ſui, ideſt Diaboli, de mentibus ſuis*. Si ergo tolli debet error, tolletur peccatum, & ſic ceſſante culpâ deſinet pœna, quæ proinde non erit æterna.

RESP. *Ambroſius* non comparat pœnas Dæmonum cum pœnis hominum quoad durationem, ſed præcisè quoad pœnas, quæ aliquando in hominibus ſunt purgatoriæ. Nec urget exemplum de Divite Evangelico; cujus nomine non intelligit Epulonem, ſed divitem avarum, de quo Luc. 12. 20 *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te*, quem proindè ſic a Deo objurgatum S. *Ambroſius* ſupponit in alia vita dumtaxat affectum pœnâ temporali.

Ad confirmat. Eruditi autumant commentaria ea fuiſſe *Hilarii* Diaconi Luciferiani; deinde non dicuntur Dæmones liberati ab igne, ſed ſolùm errorem depoſuiſſe; quia creduntur ex errore peccaſſe, cum quo ſtat eos non converti ad Deum, & immortali igne torqueri. Vide Tract. III. Pars I. Controv. X., & in eodem Tract. Pars II. Contruv. VI. n. 143. & ſeq.

CONTROVERSIA II.

AN IN PURGATORIO SIT MERITUM, ET DEMERITUM.

L*Utherus*, quando Purgatorium needum apertè deleverat, ajebat in eo animas tanquam in via ad merendum, & demerendum poſitas poſſe damnari, imò etiam damnatum iri; quia ſemper lethaliter peccent, dum pœnas exhorreant ſibi a Deo inditas.

17 DICO. *Animæ in Purgatorio nec merentur, nec demerentur*. Concluſio eſt de fide. Status meriti, & demeriti eſt ſtatus unionis animæ ad corpus in hoc ſeculo; ſed degentes in Purgatorio non ſunt in ſtatu unionis animæ ad corpus: ergo non ſunt in ſtatu meriti, & demeriti. *Probatur min.*, quæ ſolà probatione indiget. *Primò* ex Scripturis veteris Teſtamenti, Eccleſiaſt. 9. v. 5. *mortui nihil noverunt ampliùs, nec habent ultra mercedem*: ideſt, ùt exponit Hieronymus: *mortui nihil valet ad id addere, quod ſemel ſecum tulerunt de vita*: & Eccli. 14. verſ. 17. *Ante obitum tuum operare juſtitiam, quoniam non eſt apud inferos invenire cibos*, meritum ſcilicet, & progreſſum: & cap. 18 v. 22. *Ne verearis uſque ad mortem juſtificari: quoniam merces Dei manet in æternum*. Uſque ad mortem dicit Scriptura; ergo poſt mortem non datur locus proficiendi ulteriùs in juſtificatione: Eccleſ. 11. v. 3. *Si ceciderit lignum ad auſtrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*. Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundùm vias ſuas.

18 PROB.

Digitized by Google

18 PROB. *ſecundò*. Ex novo Teſtamento Joan. 9. v. 4. *Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari*. Patres, *Chryſoſtomus*, *Auguſtinus*, & *Theophilactus* hoc loco per noctem intelligunt mortem, in qua nemo poteſt operari, ideſt opera exequi meritoria. Luc. 16. v. 2. *Redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare*. Ubi Patres intelligunt de Domini adventu ad judicandum die mortis, quâ redditur ratio vitæ noſtræ, nec amplius erit facultas merendi, ut conſtat ex ſequentibus v. 9. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Quod & clariſſimè docet Chriſtus in aliis parabolis, de quinque talentis, de operariis in vinea, ubi declaratur in morte ſententiam ferri, qua quiſque prout ſe geſſit æterno præmio, vel ſupplicio addicitur. 2. Cor. 5. v. 10. *Omnes nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſivè bonum, ſivè malum*. Plura alia teſtimonia videri poſſunt apud Doctores.

19 PROB. *tertiò* ex Patribus: *Hieronymus* in cap. 9. Eccleſiaſtes. *Donec vivunt homines, poſſunt fieri Juſti, poſt mortem verò nulla datur boni operis occaſio*. Item: *Mortui nec juſtè poſſunt agere, nec peccare*: ad Galatas 6. *Tempus meſſis, ùt diximus, eſt tempus præſens, & vita, quam currimus, in hac licet nobis, quod volumus, ſeminare, cùm iſta vita tranſierit, operandi tempus aufertur*. Auguſtinus in *Enchirid.* cap. 110. *Quocirca omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam relevari quiſquam, vel gravari; nemo autem ſe ſperet, quod hic neglexerit, cùm obierit apud Dominum mereri*; & apud D. *Proſperum* eſt ſententia Auguſtini 72. *Fruſtra ſibi bona poſt hoc corpus promittit, quod in hoc corpore comparare neglexit*. Chryſoſtomus Homil. 37. in Matth. *Fratres nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitiâ parvuli eſtote: præſens enim hæc vita rectè vivendi occaſionem, & opportunitatem habet, poſtquam verò diem tuum obieris, judicium, & pœnam conſequitur*. Cyprianus apud *Auguſtinum* lib. de prædeſtin. Sanctorum cap. 14. ubi idem *Auguſtinus* fatetur neminem ex Catholicis de hoc ambigere: *Damaſcenus* lib. 2. de Fide Ortodoxa cap. 4. *Quod eſt Angelis caſus, idem hominibus mors*. Plura aliorum Patrum effata in promptu ſunt. Veritatis hujuſce ratio aſſignari haud poteſt alia, quàm divina voluntas per Scripturas, & Eccleſiam revelata. Congruit autem, ut, cùm anima uniatur corpori ad operandam æternam ſalutem, hac unione ſolutâ, ceſſet facultas meritoria operandi, & e contrario.

HÆRETICORUM ARGUMENTA DILUUNTUR.

20 OBJICIES 1. ex *Luthero*: Animæ imperfectâ charitate præditæ indigent mereri, ut perficiantur, juxta illud Apoſtoli 1. Corinth. 13. v. 10. *Cùm venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt*; ſed in Purgatorio degentes, ſunt imperfecta charitate: ergo indigent mereri, ut perficiantur. *Minorem probat* Pſeudomagiſter. *Primò*. Spiritus perfecti non puniuntur, ut Deo ſatisfaciant; *quia charitas operit multitudinem peccatorum*. 1. Petri 4. v. 8.: ſed degentes in Purgatorio puniuntur: ergo non ſunt in charitate perfectæ. *Secundò*. Si non eſſent in charitate imperfectæ, non timerent pœnas; quia 1. Jo. 4. v. 18. *perfecta charitas foras mittit timorem*. Sed purgantes timent pœnas, aliter non punirentur; nam quod amatur, dulceſcit, & non affligit: ergo non ſunt charitate perfectæ.

RESP. Charitatem dici imperfectam dupliciter. *Primò* quia caret conſummationis ſtatu; hoc eſt, necdum actualiter unitur fruitivè ultimo fini. *Secundò* eſſentialiter, quatenus caret eſſentiâ charitatis, & appretiatione Dei ſuper omnia. Charitas purgantium eſt imperfecta primo modo; nam actu nondum fruitur Deo, & indiget perfici non per meritum, ſed per actualem poſſeſſionem ultimi finis fruitivè: & in hoc ſenſu procedit Apoſtoli dictum in majori. Cæterùm non eſt eorum charitas imperfecta ſecundo modo; diligunt ſiquidem Deum ſuper omnia, & mandata Dei ſervant, quod ſufficit ad ſubſtantialem charitatis perfectionem, juxta illud 1. Jo. 2. v. 5. *Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta eſt*. Ad primam minoris probationem dico: Spiritus perfectus dicitur dupliciter, loquendo de perfectis ſola perfectione eſſentiali. Alii ſunt plenè purgati, & hi nullum habent reatum in Purgatorio diluendum. Alii non plenè mundi expiantur in Purgatorio; & quando audis: *Charitas operit multitudinem peccatorum*, intellige in ordine ad culpam, non verò ad omnem pœnam. Ad ſecundam probationem *nego major.* Afflictio, timor, triſtitia componuntur optimè cùm dilectione, & voluntaria acceptatione pœnarum, ùt patet exemplo Chriſti orantis in horto. Sententia verò *Joannis* loquitur de timore ſervili, non autem filiali hoc eſt, diligentes Deum timent peccatum; non quatenus præcisè pœnam inducit; ſed quia contra Deum.

Charitas dupliciter dicitur imperfecta.

21 OBJICIES 2. Purgantes ſunt in via: ergo merentur. Ex Apoſtolo *Virtus in infirmitate perficitur*; ſed in Purgatorio eſt maxima infirmitas: ergo in Purgatorio eſt profectus.

RESP. *diſtinguo maj.* in via augmenti, *nego*: in via ſatisfactionis, *concedo maj.* Mereri pertinet ad viam augmenti, proficiunt tamen purgantes viâ ſatisfactionis; quia quotidie minuitur pœnæ reatus ex eo, quòd ſine vel brevior, vel levior pœna. Illud Apoſtoli *Virtus in infirmitate perficitur*, intellige de potentia Dei, quæ tunc magis elucet, quando mirabilia operatur per inſtrumenta debiliora, quibus plura reſiſtunt. Deinde intellige de charitate viventis in corpore, quæ occaſionaliter ex infirmitate augeſcit. Si quis autem interpretari velit de infirmitate pœnas Purgatorii, adhuc verum eſt animam perfici; quia tollitur rubigo peccatorum, quin fiat augmentum illud, quod Hæretici intendunt: ſicuti aurum in fornace rubigine ablatâ perficitur, ſed non augetur.

Purgantes ſunt in via ſatisfactionis, non augmenti.

22 OBJICIES 3. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* ad Rom. 8. verſ. 28. Sed Purgantes diligunt Deum: ergo ſupplicia

illis

Digitized by Google

illis cooperantur in bonum : ergo merentur . Præterea impoſſibile eſt creaturam perſeverare in aſſe , quin magis , ac magis a Deo accipiat : ſed purgantes perſeverant in charitate : ergo magis , magiſque accipiunt , & augeſcunt .

Omnia cooperantur in bonum cœleſtis gloriæ .

RESP. Diligentibus Deum omnia cooperari in bonum cœleſtis Beatitudinis : & ita in Purgatorio omnia cooperantur in bonum cœleſtis Patriæ ; quia magis ad illud appropinquant . Ad ſecundum *magis , ac magis* poteſt accipi intenſivè , quoad rem acceptam , ſcilicet quod aliquid majus accipiat , & in hoc ſenſu major eſt falſa ; conſervantur enim res abſque augmento . Vel extenſivè , ideſt niſi diutiùs res perſeveret , & ſub hac ratione eſt vera . Niſi enim res perſiſteret in eſſe , in nihilum rediret ; ſed quid hoc ad meritum ?

23 OBJICIES 4. Ubi eſt facultas demerendi , adeſt etiam merendi poteſtas ; ſed Purgantes peccando demerentur : ergo etiam poſſunt mereri . *Minor oſtenditur* . Purgantes refugiunt pœnas , quærunt requiem , & ideò ſuffragia excupiunt ; ſed refugiendo pœnas peccant : ergo . *Prob. min.* Amare , quæ ſua ſunt , per Apoſtolum peccatum eſt ; ſed refugiendo pœnas , quærunt , quæ ſua ſunt : ergo . Secundò : *Qui non tollit crucem ſuam , non eſt me dignus* , ait Chriſtus ; ſed Purgantes non tollunt , immò exhorrent ſuam crucem : ergo . *Tertiò* pœnas refugere eſt ſe ipſum diligere amore concupiſcentiæ ; ſed amor concupiſcentiæ peccatum eſt : ergo .

Purgantes ordinatè quærunt requiē .

RESP. *nego min. ad probat. diſtinguo* . Purgantes refugiunt pœnas , & quærunt requiem ordinatè, *concedo maj.* : inordinatè , *nego maj.* , & diſtincta ſimiliter minore , *nego conſeq.* Purgantes refugiunt pœnas ùt naturæ contrarias , ſed cum ſubordinatione ad divinam voluntatem . Etiam Chriſtus refugiebat crucem , & calicem paſſionis : nec niſi impiè quis dixerit eum peccaſſe ; etenim divinæ voluntati cæteroqui morem gerebat . Neque proinde quærunt , quæ ſua ſunt , ſed quæ ſunt Dei , & ordinatè ſe ipſas ad Deum referunt . Utique ſuam tollunt crucem , cùm divinæ voluntati conformes , de manu Domini pœnas acceptent , tametſi anhelantes adſpirent ad requiem in Deo capiendam , quem maximopere diligunt . Nec propterea dulceſcerent pœnæ lubenti animo acceptæ ; quia infirmus ſentit amaritudinem medicinæ , quam libenter prævalente ſanitatis deſiderio ebibit : 2. *Machab.* 6. *v.* 30. Eleazar orabat : *Tu ſcis, Domine , quia , cùm a morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo labores : ſecundùm animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior* . Percipiebant SS. Martyres ſenſum doloris , utvis ad ſupplicia feſtinarent . Ad tertium negatur in iis amor concupiſcentiæ ſe , ſuaque in Deum omnia referentibus .

Optant requiem , ut fruitivè uniātur Deo .

Non ſe amāt amore concupiſcentiæ .

24 OBJICIES 5. In purgantibus dantur omnia requiſita ad meritum ; Fides , Spes , Charitas : ergo .

Quid requiratur ad meritum .

RESP. *negando antecedens* ; nec enim omnia in eo ad meritum requiſita accenſentur ; deficit conditio unionis animæ ad corpus . Anima Chriſti pluribus condecorata privilegiis , ut meriti eſſet capax , corpori unienda fuit paſſibili .

Adverte : aliqui Sanctum *Thomam* in contrariam partem diſtrahunt quaſi 4. *Sent. diſt.* 21. *quæſt.* 1. *art.* 3. admittentem meritum præmii ſaltem accidentalis . Falsò tamen ; nec enim admittit verum meritum, ſed quandam meriti ſimilitudinem , quatenus ſatispatiendo removent impedimentum retardans a conſecutione gloriæ ; cæterum *quæſt.* 7. *de malo art.* 11. negat apertè quodcunque meritum in Purgatorio in ordine ad præmium tum eſſentiale , tum accidentala .

25 Aſt ne videamur gratis exponere D. *Thomam* , vide , quid idem pergat ibidem ratiocinari : — Dicendum eſt , quod poſt „ hanc vitam non poteſt eſſe meritum re„ ſpectu præmii eſſentialis , ſed reſpectu ali„ cujus accidentalis poteſt eſſe, quamdiu ma„ net homo in ſtatu viæ aliquo modo ; & „ ideo in purgatorio poteſt eſſe actus merito„ rius , quantum ad remiſſionem culpæ ve„ nialis , — *& 4. diſt.* 50. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 6. — Poteſt tamen hoc eſſe reſpectu „ præmii accidentalis , vel pœnæ ſecundariæ, „ quæ poſſunt augeri uſque ad diem Judicii, „ & hoc præcipuè in Dæmonibus , vel An„ gelis bonis , quorum officio aliqui trahun„ tur ad ſalutem , ex quo bonorum Angelo„ rum gaudium creſcit , vel ad damnatio„ nem , ex quo creſcit pœna Dæmonum .

26 Ad noſtram verò concluſionem ſic habet 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 2. *art.* 4. *quæſtiunc.* 3. *in corpore* . — Sed illi , qui in Purgatorio „ ſunt , habent dolorem de peccatis gratiâ „ informatum , ſed non meritorium ; quia „ non ſunt in ſtatu merendi : in hac autem „ via omnia tria inveniri poſſunt ; — *& ad* 2. „ dicendum , quòd pœna illa , quam animæ „ in Purgatorio ſuſtinent , non poteſt pro„ priè dici ſatisfactio , ſed pœnæ debitæ ſo„ lutio : — *de malo art.* 1. *quæſt.* 7. *ad* 6. „ dicendum , quòd meritum gloriæ eſſentia„ lis , vel accidentalis pertinet per ſe ad „ profectum ſpiritualem , qui eſt per aug„ mentum ſpiritualis boni ; unde non eſt „ ſimilis ratio . — *& ad* 9. Sed quantum ad „ culpam non remittitur per pœnam , neque „ ſecundùm quod actu ſuſtinetur ; quia non „ eſt merituria , neque ſecundùm quod reco„ gitatur . — 1. *p. q.* 62. *art.* 9. *ad* 3. Unde „ quidam dicunt, quòd quantum ad præmium „ accidentale mereri poſſunt , ſed melius „ eſt , ut dicatur , quòd nullo modo Beatus „ mereri poteſt , niſi ſit ſimul viator , & „ comprehenſor ùt Chriſtus &c. prædi„ ctum enim gaudium magis acquirunt ex „ virtute beatitudinis , quàm illud merean„ tur . — 2. 2. *q.* 13. *art.* 4. *ad* 2. Mereri , „ & demereri pertinet ad ſtatum viæ ; unde „ bona in viatoribus ſunt meritoria , mala „ verò demeritoria ; in Beatis autem bona „ non ſunt meritoria , ſed pertinentia ad „ beatitudinis præmium , & ſimiliter mala „ in damnatis non ſunt demeritoria , ſed „ pertinent ad damnationis pœnam . — Ut autem videas ipſum Doctorem in prioribus locis fuiſſe locutum de merito præmii accidentalis improprio *quæſt.* 7. *de malo art.* 11. *ad* „ 5. dicendum , *ait* , quòd remiſſio culpæ „ venialis non facit profectum ſpiritualem „ per ſe , ſcilicet quantum ad augmentum

„ ſpiri-

„ ſpiritualis boni, ſed ſolùm per accidens, „ quantum ad remotionem impedimenti. — Vides, quonam modo dicatur meritum præmii accidentalis, quatenus ponendo actum incompoſſibilem cum peccato veniali, abraditur ejus macula, & per ſatispaſſionem aboletur pœnæ reatus, qui gloriæ conſequendæ impedimento erat? Alio modo dicitur impropriè, videlicet terminativè: quatenus ſtatus remiſſibilitatis eſt terminus meriti procedentis ex via, ùt infit ibidem ad 10. *Dicendum, quòd nullus poteſt mereri remiſſionem futuræ culpæ; poteſt tamen mereri ſtatum purgatorii, in quo ſit ſibi culpa remiſſibilis.*

Quomodo ſit meritum impropriè in Purgatorio.

27 DICES. Solutio non convenit menti D. *Thomæ* dicentis: *Quamdiu manet homo in ſtatu viæ aliquo modo.* Unde ſic inſtauratur argumentum. Status Purgatorii eſt medius inter ſtatum unionis ad corpus, & fruitionis in gloria: ſed in ſtatu unionis datur meritum reſpectu præmii eſſentialis, & accidentalis: in ſtatu fruitionis ad neutrum datur: ergo in Purgatorio admittendum eſt aliquod meritum non præmii eſſentialis: ergo accidentalis. Et benè ſtat relatio ut reſpectu præmii ſimpliciter talis, ſeu eſſentialis exigatur ſtatus viæ ſimpliciter talis: reſpectu verò præmii *ſecundùm quid*, quale eſt præmium accidentale, ſufficiat ſtatus viæ *ſecundùm quid*. Sicut in Sancto Patre *Elia* eſſe *ſecundùm quid* extra viam non impedit, quin mereatur ſimpliciter; haud aliter in Purgantibus eſſe *ſecundùm quid* in via proficere debet ad meritum *ſecundùm quid*.

RESP. Iy *aliquo modo in via* non aliundè oritur, quàm ab impedimento retardante ingreſſum ad gloriam; undè non eſt neceſſe alius motus, præterquam qui impedimentum removeat; talis eſt enim motus, qualis via; non enim eſt via proficiendi, neque *ſecundùm quid*; quia ſtatim ab exitu è corpore gloria debetur ſecundùm jura hæreditatis. Hinc eſt, ut qui moritur, ſi habeat minorem gratiam, quam qui eſt in Purgatorio, niſi obſit reatus pœnæ, ſtatim convolat ad gloriam: neque juſtum videtur, ut ea ſua negligentia lucretur, qui non perſolvit totaliter debitum. Die obitus peracto judicio finalis ſententia dicitur, nec aliud Tribunal reſtat ante Judicium Univerſale. Finità causà, jam omnis præcluditur ad lucrandum via; quòd ſi in Purgatorio quis mereretur, certè meritum illud ſubſequens injudicatum abiret. Præterea ſemel dato merendi loco, id eſſe oporteret reſpectu præmii eſſentialis; quia animæ Purgantium perfectiſſimos charitatis actus eliciunt. Rationi autem in argumento adductæ reſpondet D. *Thomas* quæſt. laudatà de malo ad 13. *Dicendum, quòd non oportet illud, quod eſt medium quantum ad aliquid, eſſe medium, quantum ad omnia; ſtatus ergo Purgatorii medius eſt quidem quantum ad aliqua inter ſtatum præſentis vitæ, & ſtatum gloriæ: non tamen quantum ad hoc, quòd ſit ibi culpa ſine pœna, vel pœna ſine culpa.* Ita pariter dicendum non dari meritum quoad hoc, quod eſt mereri, & demereri. Exemplum S. *Eliæ* non officit. Ille ſiquidem eſt omninò ſimpliciter in via, moriturus pro fide; ſolùm quoad modum vivendi habet aliquid ſupra communem conditionem hujus mortalitatis, utpote ærumnarum expers, altiſſima abreptus contemplatione.

S. Elias in ſtatu viæ ſimpliciter.

28 DICES. Scripturæ probantes meritum dumtaxat in via unionis animæ ad corpus non pertinent ad purgantes, ſed ad damnatos, ùt c. 9. v. 5. Eccleſ. *Mortui verò nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita eſt memoria eorum*: Purgantium autem animæ non ſunt traditæ oblivioni; & ibid. v. 10. *Inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos*; porrò apud Purgantes datur & ratio, & ſcientia: ergo.

RESP. hæc inſtantia eſt enervis; aliæ enim extant Scripturæ univerſaliores; & quando dicitur, *oblivioni tradita eſt memoria eorum* hoc verum eſt de Purgantibus præcisè in ſuo ſtatu conſideratis. Cæterum in ordine ad fideles, qui charitate moti illos adjuvant, non eſt verum; quare optimè applicatur ad excludendum meritum; quia non habent ultra mercedem. Secundus textus loquitur de ſcientia, & opere, quæ ordinari poſſunt ad aliquid de novo acquirendum, & lucrandum; quæ utique in Purgatorio non ſunt. S. *Thomas* de malo cit. quæſt., & art. ad 11. *Poſt mortem non erit aliquis motus novus voluntatis, qui non præceſſit in hac vita in aliqua radice vel naturæ, vel gratiæ. Multi tamen actuales motus voluntatis erunt poſt hanc vitam, qui non ſunt modò; quia alii etiam erunt, ſecundum ea, quæ tunc cognoſcent, & experientur.*

Quomodo Animæ Purgatorii dicātur traditæ oblivioni.

CONTROVERSIA III.

AN ANIMÆ PURGANTIUM CERTÆ SINT DE SUA SALUTE.

29 L*Utherus* in articulis a *Leone* X. damnatis tenet animas in Purgatorio de æterna ſalute incertas veſanæ deſperationis motibus agitari; unde quotidie peccent: habet enim art. 38. *Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de earum ſalute, ſaltem omnes: nec probatum eſt ullis aut rationibus, aut Scripturis ipſas eſſe extra ſtatum merendi, aut augendæ Charitatis*: art. 9. *Animæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione, quamdiù quærunt requiem, & horrent pœnas.* Motibus deſperationis agi demonſtrant ipſius argumenta a *Cardinali Roffenſi* in confutatione articulorum *Lutheri* relata: *Michael Bajus* lib. 2. de meritis bonorum operum cap. 8. docet pariter animas purgantium eſſe de ſalute ancipites *Lutheri* ſententiæ adhærens ſcilicet peccatum veniale mereri æternam pœnam; cùmque purgantes venialibus ſint inquinati, inde trahitur incertitudo ſalutis. *Carthuſianus* lib. 4. cap. 47. de quatuor Noviſſimis: *Gerſon.* lect. pr. de vita ſpirituali concedere videntur aliquas ſaltem eſſe de ſalute incertas; quam incertitudinem intendit Deus in graviſſimam earum pœnam. Idem colligere quis poſſet ex doctrina S. *Birgittæ* in ſuis revelationibus.

30 DICENDUM *tamen animas Purgantium omnes, & ſingulas eſſe de ſalute certas.* PROB. 1. Omnes, & ſinguli articuli *Lutheri* in Bulla *Leonis* X. ſunt contra Eccleſiæ doctrinam, quæ errare nequit; ſed eos inter

articulos unus eſt, quo tenet aliquas ſaltem Purgantium animas incertas eſſe de ſalute: ergo doctrina Eccleſiæ eſt, quòd omnes, & ſingulæ ſint certæ de ſalute. Oſtenditur aſſumptum verbis Bullæ: — Reperimus eoſdem „ errores reſpectivè (ùt præfertur) aut articulos non eſſe Catholicos, nec tanquam tales eſſe dogmatizandos, ſed contra Eccleſiæ Catholicæ doctrinam, ſive traditionem, atque ab ea veram Divinarum Scripturarum receptam interpretationem &c. Nam ex eiſdem erroribus, vel eorum aliquo, vel aliquibus palam ſequitur eandem Eccleſiam, quæ Spiritu Sancto regitur errare, & ſemper erraſſe: quod eſt utique contra illud, quod Chriſtus diſcipulis ſuis in Aſcenſione ſua, ùt in S. *Matthæi* Evangelio legitur, promiſit dicens: *ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi* &c. De eorum itaque Venerabilium Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu, ac omnium, & ſingulorum prædictorum matura deliberatione prædicta auctoritate Omnipotentis Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & noſtrâ, præfatos omnes, & ſingulos articulos, ſeù errores tamquam (ut præmittitur) reſpectivè hæreticos, aut ſcandaloſos, aut falſos, aut piarum aurium offenſivos, vel ſimplicium mentes ſeductivos, & veritati catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus.

Bulla Leonis X. contra Lutherum.

Anno 1528. Concilium Senonenſe doctrinâ Fidei decreto 12. eandem veritatem docet his verbis: — Cum autem hujuſmodi pœnæ temporalis, aut venialis tantùm peccati reus repentè nonnunquam intereat, de omni verbo etiam otioſo rationem redditurus, nec illi pateat aditus in Cœleſtem illam Jeruſalem, in quam nihil intrat coinquinatum. Neque item gehennæ ſubjiciat, quippe qui gratiæ ſit particeps, ac pœnæ temporalis tantùm debitor: ſit, ut primum purgetur ex iis, quæ geſſit in corpore, ſalvus tandem aliquando futurus, *ſic tamen quaſi per ignem*; de ſua ſemper interim ſalute, ea remanentibus in eo Fide, Spe, & Charitate, ſecurus. —

31 PROB. 2. Doctrina, quæ evidenter opponitur articulo fidei, eſt apertiſſimè falſa; ſed quòd aliquæ ſaltem animæ purgatorii incertæ ſint de ſalute opponitur directè, & evidenter articulo fidei: ergo. *Oſtenditur aſſumptum*. Omnes & ſinguli decedentes ex hoc ſeculo judicio particulari judicantur, & contra illos ſententia profertur, ùt ex ſacris litteris patet: Eccleſiaſtici 11. v. 28. *Quoniam facile eſt coram Deo in die obitûs retribuere unicuique ſecundùm vias ſuas. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius.* Denudatio operum examen eſt eorum, quæ quis in vita fecit; retributio autem nihil aliud eſt, quàm decernere unicuique pœnam, vel præmium juxta menſuram eorum, quæ geſſit in corpore ſivè bonum, ſivè malum: cùm finitur tempus merendi, tunc reddenda eſt ratio Deo de actibus noſtris. Luc. 16. v. 2. *Redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare*; auſertur autem tempus merendi in inſtanti mortis: Joan. 9. v. 4. *Venit nox, quando nemo poteſt operari*: & Apoc. 10. v. 6. *Tempus non erit ampliùs*: unde *Hieronymus* in 6. ad Galatas. *Tempus ſementis eſt præſens vita, quam currimus, in hac licet nobis, quod volumus, ſeminare: cùm hac tranſierit, operandi occaſio auferetur*. In morte igitur redditur ratio de bonis, & malis operibus, & fit particulare judicium. Hinc *Chryſoſtomus* Homil. 14. in Matth. *Omnes animæ cùm hinc fuerint variis peccatorum veſtibus circumamictæ, ad terribile illud ducentur Tribunal*: & D. *Auguſtinus* lib. 2. de origine anim. cap. 4. habet: *Illud rectiſſimè, & valdè ſalubriter credi, judicari animas cùm de corporibus exierint, antequam veniant ad illud judicium, quo eas oportet, jam redditis corporibus, judicari*. Si ergo unaquæque anima judicatur die mortis, & in eam dicitur ſententia, proculdubio eidem innoteſcit ſtatus ſibi debitus. Judicium ad diſcuſſionem indicitur, nec punitur judicatus, niſi intimatâ ſententiâ; & juſtus Judex, qualis eſt Deus, hanc regulam ſervat. Judicium particulare non fit, ut cauſa Deo innoteſcat omnia noſcenti; non ut aliis hominibus, qui judicio non interſunt; non Angelis, qui hominum conditionem aliunde cognoſcunt. Igitur fit, ut homini morienti innoteſcat proprius ſtatus; & ita eſt ſecundùm fidem. Quemadmodum enim in univerſali Judicio cujuſque ſententia manifeſtatur omnibus; ita in particulari intimatur cuique judicato.

Morientes judicantur.

Ad quid ordinetur particulare judicium.

32 PROB. 3. Æqualis eſt omnium, qui moriuntur, ſtatus immutabilitatis quoad ſubſtantiam, juxta illud Eccleſiaſtes 11. verſ. 3. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*: ſed morientes in peccato mortali ſtatim ad Inferna deſcendunt; ſi in gratia perfectè purgati ad Cœlum evolant cum certa cognitione ſuæ conditionis. Hinc prudentes Virgines ſtatim ad nuptias recipiuntur, fatuæ verò repelluntur. Non habens veſtem nuptialem ejicitur in exteriores tenebras; ſecus decorè veſtiti ad convivium intromittuntur. Latroni juſtificato dicitur: *Hodie mecum eris in Paradiſo*; de *Epulone* ſcriptum eſt: *Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in Inferno*: de reprobis habemus Job 21. verſ. 13. *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad Inferna deſcendunt*. Servo autem fideli Matth. 25. v. 21. dicitur: *Intra in gaudium tuum*: de qua veritate plura infrà. Hinc propalam fit in morte judicium particulare inſtitui, ut certa detur ſententia judicatiſque certò innoteſcat proprius ſtatus. Si ergo Deus cum omnibus ſervat juſtitiam; cur juſtis ad expiandum deſtinatis celatur ſtatus, qui & reprobis, & electis compertiſſimus eſt? In omnibus defunctis quoad ſubſtantiam datur ſtatus Immobilitas: immobilitati convenit certitudo in ſubjecto. In hoc ſeculo cùm ſtatus ſalutis ſit mutabilis, ideo viatores incerti fluctuant. Tranſitus ab hoc in illud ſeculum, ſicut evacuat mobilitatem ſtatus, ita incertitudinem tollit è ſubjecto.

Status cujuſcumque quoad ſubſtantiam eſt immutabilis.

33 PROB. 4. In animabus Purgatorii reſidet Fides, Spes, Charitas: ſed cum hiſce virtutibus non ſtat incertitudo ſalutis: ergo animæ purgantium ſunt de ſalute certiſſimæ. *Oſtenditur aſſumptum primò ad hominem*

In Purgantibus ex fide datur certitudo.

contra

contra Lutherum. Docet ipſe omnes Juſtos eſſa in hoc ſeculo certos de ſua ſalute media fida: ergo a fortiori purgantes certi eſſa debent, cùm iiſdem inſis fides purior, & firmior. *Secundò*. Damnati omnes plaſphemiis furunt contra Deum: ſed omnes in Purgatorio evidenter experiuntur ſe in Deum blaſphemiis non ſævire: ergo omnes, & ſinguli experimentaliter cognoſcunt ſe non eſſe damnatos. *Tertiò*. Recta fides docet omnem defunctum, ſi Deum adoret, eſſe ſalvum; ſed Purgantes certò ſciunt ſe non eſſe mortales, nec peragrinari in corpore, Deumque adorare: ad Philipp. 2 v. 10. habetur: *Ut in nomine Jeſu omne genuflectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum*. Apoc. 5. v. 3. *Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum*; & v. 13. *Et omnem creaturam, quæ in Cœlo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in Mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes: ſedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum*. Nomine Infernorum, & nomine creaturæ, quæ ſubtus terram eſt, veniunt Animæ purgantium, ùt ſuperiùs demonſtratum eſt; in hac enim diſtributione non venit Infernus damnatorum, cùm inibi non adoretur nomen Dei: ergo Purgantes laudant Deum. *Quartò*. Juxta *Lutherum* purgantes Animæ non ſunt certæ de ſua ſalute; ſed anxii fluctuant: ergo non ſunt certæ de damnatione; ſed hoc ipſo ſunt certæ de ſua ſalute: nam recta fides docet reprobos in Inferno certiores eſſe de ſua damnatione; iſti non ſunt certi de ſua damnatione; adeoque lumine fidei ſciunt ſe in ſtatu ſalutis: non enim datur medium inter ſalutem, & damnationem. *Ultimò* tandem. Ideo non ſunt certæ de ſua ſalute, licèt ſint in ſtatu gratiæ; quia neſciunt, an ſint perſeveraturæ; ſed recta fides docet, defunctum non poſſe cadere ab eo ſtatu, in quo reperitur: ergo Purgantes ſciunt ſe gratiâ, & charitate non poſſe privari: ergo ſi in illis perſeverat fides, nulla eſſe poteſt de æterna ſalute dubitatio.

34 PROB. 5. Ideo excluditur certa ſalutis ſcientia; quia animæ tantâ triſtitiâ obruuntur, ut ad ſtatum ſuum non poſſint reflectere; ſed hoc futile eſſe oſtenditur *primò*; quia juſtitia excludit a viatore Juſto triſtitiam, quæ rationem abſorbeat, juxta illud Prov. 12. v. 21. *Non contriſtabit juſtum quidquid ei acciderit*: ergo multo magis eliminabit a Juſto non viatore. *Secundò*. Fruens quiete non ſubjacet tantæ perturbationi, quæ mentem dejiciat a ſede rationis; ſed Purgantium animæ hujuſmodi quiete fruuntur; nam ab Eccleſia dicitur: *Memento Domine famulorum, famularumque tuarum, qui nos præceſſerunt in ſigno fidei, & dormiunt in ſomno pacis*. *Tertiò*. Longè major eſt pœna Damnatorum, & deſperatio, & confuſio; ſed nihilominus Damnati non ignorant proprium ſtatum: ergo. *Quartò*. Dolor abſorbens rationem oritur ex læſione organi corporei; ſed in Animabus Purgatorii non datur hæc læſio: ergo remanet libera ratio, ut advertant ad proprium ſtatum. *Quintò* demùm. Non eſt poſſibilis triſtitia abſorbens totaliter rationem ubi præſens conſolatio, & refrigerium ex viſitatione Angelorum, ex ſuffragiis Eccleſiæ Militantis temperat acerbitatem pœnarum.

35 PROB. 6. Ideò ambigunt de ſalute; quia hæc incertitudo eis in pœnam infligitur; ſed hoc eſt contra Eccleſiæ doctrinam; quod ſic oſtenditur *primò*. Fingere animam Juſti pejus ſe habentem poſt mortem, quàm in vita, eſt contrarium doctrinæ Eccleſiæ judicantis Beatos, qui in Domino moriuntur. Sed incertitudo æternitatis, & ſalutis poneret animas in pejori ſtatu poſt mortem; carent enim ibi omni facultate congrua ad illam depellendam, cùm deſit Sacramentorum uſus, bonorumque operum exercitatio; neque vivorum ſuffragia hanc trepidationem ſedant, quandoquidem ea incertitudo fingitur carceri purgatorio ſemper inſita. *Secundò* Eccleſia docet Purgantes caſtigari more filiorum, qui ſunt ad hæreditatem vocati, juxta illud Iſai. 4. v. 4. quod Purgatorio Patres adaptant: *Si abluerit Dominus ſordes Filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit in medio ejus in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris*. Sed incertitudo ſalutis eſſet pœna Filii jam exhæredati; nam quæque pœna a Patre venit, eâ ſemper filius ùt hæres, non ùt ſervos propediem ejiciendus punitur: & filius dum paterna correctione plectitur, ſemper de hæreditate certus eſt. *Tertiò* Doctrina Eccleſiæ a Patribus annunciata perhibet pœnam damni in eo conſiſtere, ut animabus beatitudo differatur, & in eo creſcat pœna, quòd ſibi cognoſcant deſtinatam Dei viſionem, atque ex impedimento diſtractam: juxta illud: *Spes, quæ differtur, affligit animam*. Reponit hanc Patrum doctrinam S. *Thomas* 4. Sent. diſt. 21. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 3. dicens: *Quanto enim aliquid magis deſideratur, tanto ejus abſentia eſt moleſtior, & quia affectus, quo deſideratur ſummum bonum poſt hanc vitam in animabus ſanctis, eſt intenſiſſimus; quia non retardatur affectus mole corporis; & etiam, quia terminus fruendi ſummo bono jam adveniſſet, niſi aliquid impediret, & ideò de retardatione maximè dolent*. Hujuſmodi expiatio congruit ſtatui animarum purgantium, quas inter & Deum mutuus amor eſt.

36 PROB. 7. Non eſt Purgatorio adſtruenda pœna a Scripturarum mente abhorrens; ſed ſalutis incertitudo eſſet pœna hujuſmodi; ergo. *Probatur aſſumptum*. Micheæ 7. v. 8. *Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi: conſurgam, cùm ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciat judicium meum: educat me in lucem, videbo juſtitiam ejus*. Hunc locum de Purgatorio explicant Sanctus *Hieronymus*, *Gloſſa ordinaria*, & alii plures; in eo ſiquidem ſatis clarè aſſeritur, *portantes iram Domini*, hoc eſt purgantes certos eſſe de ſalute, cùm dicitur: *Educet me, & videbo juſtitiam ejus*. In priori ad Corinth. 3. v. 11. *Uniuſcujuſque opus manifeſtum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit*: quæ verba Patres, & Tridentinum de Purgatorio interpretantur. Hinc autem compertiſſimum fit, ſicut dies Domini, ideſt dies Judicii particularis revelabit unicuique ſtatum ſuum: *Uniuſcujuſque opus manifeſtum*

Salutis incertitudo non conſonat Scripturis.

nifeſtum erit : dies enim Domini declarabit . Eidem firmandæ veritati congruunt verba Job *Miſeremini mei ſaltem vos amici mei* : quæ ab Eccleſia Animabus Purgatorii adaptantur. Niſi autem de miſericordia conſequenda certæ eſſent, non adeò confidenter apud amicos ingeminarent, ut a pœnis eruantur. *Epulo* in Inferno ſepultus rogat *Abraham*, ut miſſo *Lazaro* ſibi linguam refrigeret, non autem ut educat. Secus animæ Purgatorii liberationem petunt & refrigerium, quod ab Eccleſia eiſdem ſolet impendi; & *Epuloni* damnato, & miſericordiæ impoti denegatum eſt. Huc recidunt omnia Patrum teſtimonia aſſerentium animas ibi divinæ voluntati conformes æquo animo tormenta perpeti, cui certè æquanimitati repugnat ea ſalutis incertitudo, quam *Lutherus* comminiſcitur.

Differentia inter Epulonis, *& purgantium pœnas.*

LUTHERI ARGUMENTA SOLVUNTUR.

37 OBJICIES 1. Spiritus vehementiſſimè turbatus ad ſui ſtatus conditionem non reflectit; ſed purgantes ſunt ſpiritu vehementiſſimè turbato: ergo non reflectunt ad ſui ſtatus conditionem. *Aſſumptum oſtenditur*. Eccleſia animabus defunctorum Pſalmum ſextum applicat; quo pariter utitur D. *Auguſtinus* verſic. 1. aſſumens: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*. Ita exponens, ut in furore argui, ſit in æternum damnari; in ira autem corripi, ſit poſt mortem ſeverè caſtigari ad emendationem. Sed in dicto Pſalmo dicitur *Sana me, Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea, & anima mea turbata eſt valdè* &c. *turbatus eſt a furore oculus meus*: quæ expreſſiones ſtylo vehementiori alibi replicantur; igitur præ triſtitia abſorbentur, ne locum ſuum videant.

RESP. Caligaverunt oculi *Luthero*, ne videret lumen, & poſitum eſt velamen ſuper Intellectum ejus, ne ſanam reciperet Scripturæ intelligentiam. Ex omni ſiquidem parte ruit argumentatio. In primis ex eo quod Eccleſia unum Pſalmum aſſumat, non ſequitur omnes illius verſiculos ad rem facere: ſufficit aliquos ad intentum pertinere; ſicuti cùm pro aliqua feſtiva ſolemnitate caput aliquod Evangelii proponit, non omnia neceſſe eſt, ut ad ipſam colliment ſolemnitatem. Pro feſto Aſſumptionis legitur hiſtoria de Magdalena, & Martha, etſi ad rem faciant ea tantùm verba: *Maria optimam partem elegit*. Ratio eſt; quia hic Pſalmus, vel illud caput Scripturæ plura continet myſteria, pluresque ſenſus in diverſis verſiculis occurrunt. Si *Auguſtino* quicquam fidit *Lutherus*, legat ſecundam partem verſiculi primi, ubi optimè Purgatorii pœna deſcribitur. *Arguuntur enim in die Judicii omnes, qui non habent fundamentum, quod eſt Chriſtus; emendantur autem, ideſt purgantur; qui huic fundamento ſuperædificant lignum, fœnum, ſtipulam; detrimentum enim patientur, ſed ſalvi erunt tanquam per ignem. Quid ergo iſte erat, qui non vult in ira Domini vel argui, vel emendari? Quid niſi ut ſanetur? Ubi enim ſanitas eſt, nec mors metuenda eſt, nec urentis, aut ſecantis Medici manus*. Priora verba notant ſecuritatem eorum, qui in Chriſto moriuntur: ſubſequentia poſtulationem illam eſſe Juſti viatoris, qui Deum precatur, ut eum liberet, ne ad Infernum deſcendat, & ne deſcendat ad Purgatorium; adeoque ſubſequens enarrata perturbatio ad viventes refertur, & ideò poſt illam, *tanquam inhærentem perplexitatibus hujus ſeculi*, ſic proſequitur laudatus Doctor, *& ſpinas quaſdam dilacerantium deſideriorum in ipſa converſione patientem ſalvum me fac, inquit, propter miſericordiam tuam*.

Unus Pſalmus, & unum caput Scripturæ plures continet ſenſus.

Sed pertineant utcunque ii verſiculi ad Purgantium animas, negatur ea perturbatione ita dejici a ſede rationis, ut ſtatum ignorent ſuum. Nam idem Chriſtus Jo. 12. v. 27. *Nunc*, ait, *anima mea turbata eſt*; & tamen ratio nequaquam illi defuit, nec ulla ipſum obruit fluctuatio, incertitudo, aut deſperatio. Voces ergo illæ acerbitatem doloris exprimunt. Cæterùm ex eodem Pſalmo ſic intellecto patet in turbatis, quorum perſonam gerit Pſalmiſta, ſpem conſiſtere, & ſalutis certitudinem; cupiunt enim a pœnis liberari, & anguſtiis erui: quod eſſe nequit in damnatis. *Convertere, Domine, & eripe animam meam* &c. *in Inferno autem quis confitebitur tibi*? quibus indicatur, ſupplicantem cognoſcere ſe haudquaquam in Inferno eſſe, ubi non eſt confeſſio.

Perturbatio animabus non tollit rationem.

DICES. *Auguſtinus* lib. 21. de Civitate Dei cap. 24. admittit in animabus hanc incertitudinem. — Nam pro defunctis quibuſdam, vel ipſius Eccleſiæ, vel quorundam piorum exauditur oratio, ſed pro his, quorum in Chriſto regeneratorum, nec uſque adeo vita in corpore malè geſta eſt, ut tali miſericordia judicentur digni non eſſe, nec uſque adeò benè, ut talem miſericordiam reperiantur neceſſariam non habere: ſicut etiam facta reſurrectione mortuorum non deerunt, quibus poſt pœnas, quas patiuntur ſpiritus mortuorum, impertiatur miſericordia, ut in ignem non mittantur æternum. — Ergo S. Doctor Animæ, quibus impertitur miſericordia, ne in ignem mittantur æternum, debent eſſe de ſua ſalute incertæ uſque ad diem Judicii.

RESP. *ex Ludovico Vive* in Commentariis ejuſdem capitis: *In antiquis libris Brugen., & Colonien. minimè leguntur iſti decem, aut duodecim, qui ſequuntur, verſus: ſic enim ſcribitur: nam pro defunctis quibuſdam, vel ipſius Eccleſiæ, vel quorundam piorum exauditur oratio, ſed pro iis, quorum in Chriſto regeneratorum, nec uſque adeo vita in corpore malè geſta eſt: reliqua non habentur, ac neque in exemplaribus Friburgi excuſſis*. Et licèt addat ſtylum non abhorrere ab *Auguſtino*; tamen ipſum potuit quiſquam imitari; maximè cùm in editione *Eraſmi* plura in hoc capite addita ſint, quæ communiter rejiciuntur, ut a Benedectinis Congregationis S. *Mauri* adnotatur: ulteriùs jam ſupra num. 31. vidimus ex *Auguſtino* dari Judicium particulare, cum quo incertitudo ſalutis minimè cohæret.

38 OBJICIES 2. Deſperantis ſunt voces illæ Pſal. 114. v. 3. *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula Inferni invenerunt me*; ſed qui ſic loquitur, juxta Eccleſiæ ſenſum eſt

eſt anima in Purgatorio timens pericula Inferni: ergo non eſt certa de ſua ſalute; aliter infernalia non formidaret.

Pericula Inferni ſūt peccatorum reliquiæ.

RESP. contra *Lutherum*. Ea verba ſive defunctorum ſint, ſive viventium, nihil hæretico ſavent. Ad viventem referri poſſunt, non tamen deſperantem, ſed prudenter timentem, non adhuc extra corpus conſtitutum, ſed peregrinantem in corpore, ubi propter peccata, quæ neſcit, an ſibi fuerint condonata, ſapienter reformidat mortis anguſtias, Divini Judicii examen, & promeritam damnationem; ideo miſericordiam a Domino expoſtulat. Eccleſia verò Pſalmum illum aſſumit ad repræſentandum mortis articulum, in quo moribundus de ſalute trepidus ignorat, odio ne, an amore dignus ſit. Sed demus ea eſſe verba defuncti, non tamen deſperantis, ſed afflicti, & de ſalute ſecuri. Nomen Inferni non ſonat partem eam, quæ gehenna dicitur, & eſt Reproborum carcer, ſed aliam, quæ carcer eſt Juſtorum. Pericula ſunt mala, & ſupplicia queis affligantur Purgantes; & ideò in verſiculo ſequenti ait: *Tribulationem, & dolorem inveni*. Et fortè ſatiùs dixeris, ea Inferni pericula eſſe purgandorum criminum reliquias, quæ adinventæ ſint, queis non obſtantibus pergit Pſalmiſta; *& nomen Domini invocabo. O Domine libera animam meam, miſericors Dominus, & juſtus, & Deus noſter miſeretur, cuſtodiens parvulos Dominus: Humiliatus ſum, & liberavit me; convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi; quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapſu. Placebo Domino in regione vivorum*: ecce ſecuritas Purgantium.

39 OBJICIES 3. Si animas Purgantium teneret certæ ſpes æternæ ſalutis, Eccleſia pro illis non oraret metuens damnationem; ſed orat de earundem ſalute metuens: *Libera, Domine, animas omnium Fidelium defunctorum de pœnis Inferni, & de profundo Lacu, libera eas de ore Leonis, ne abſorbeat eas Tartarus, ne cadant in obſcurum*. Sentit ergo Eccleſia Purgantes in Infernum cadere poſſe, & ab illo abſorberi: trepidat igitur de earum ſalute.

Eccleſiæ ordi conſuetudo.

RESPONDEO. Ecce inanis *Lutheri* triumphus, nequaquam advertentis ritum Eccleſiæ, quæ præterita, vel futura Religionis myſteria ſolet oculis ſubjicere, perinde acſi forent præſentia. In Officio Adventus perinde orat, ac ſi Chriſtus eſſet adventurus: poſt Adventum, ac ſi eſſet recenter natus: in triduo Majoris Hebdomadæ ſe gerit non ſecus ac Chriſtus tunc a Judæis crucifigeretur. Pio hoc artificio divinorum beneficiorum memoriam ferventiùs excitat, ſtudetque ſpiritualiter eadem myſteria actu renovari per effectus bonorum operum, & imitationis in Fidelium cordibus. Nec aliter pro defunctis Eccleſia eas preces refert ad id tempus præſens, quo proferuntur, verùm illud, quo anima a corpore ſeparatur, & tremendo Dei Judicio ſiſtitur, qua repræſentatione proponens ante oculos terrorem Divini Judicii, excitat memoriam criminum, quæ eo tempore luenda remanent, & ſic ad ferendas animabus ſuppetias inflammemur. Ita fert vulgatior Catholicorum ſententia. Nec cujuſdam Doctoris approbanda expoſitio eſt, Deum ſcilicet per præſcientiam orationes agnoſcere, ad illarum prævisionem mitiùs ſe habere erga animas, pro quibus funduntur. Deus ſicuti propter peccata prævisa non punit, & propter præcognita bona opera non donat præmium: ita nec propter eas preces ſubinde porrigendas mitiùs agit cum moribundis. Attamen vix eſt credibile Eccleſiam per eas orationes nihil mortuis opitulari; orat enim non reſpectivè ad præſens, ſed relativè ad præcedens tempus, ideſt ad inſtans mortis; quare autumant aliqui precationem illam veram eſſe de præſenti pro animabus actu in Purgatorio demerſis. Supponunt enim a Dæmonibus torqueri, & juxta hanc ſuppoſitionem rem explicant: ſed abſque illa ſuppoſitione, tota precatio planè vera eſt, & ſine violentiâ verborum. Particola illa *de pœnis Inferni*, nil faceſſit negotii; quia Purgatorium eſt pars Inferni; nec alia *de profundo Lacu*; quia eſt carcer ſubterraneus; neque alia *de ore Leonis*; os ſiquidem Leonis eſt rigor Divinæ Juſtitiæ. *Ne abſorbeat eas Tartarus, ne cadant in obſcurum*; optima hæc locutio explicat omnimodæ pœnæ mitigationem; quaſi dicat, ne omnino, & omnem ſubeant pœnam, ne ita oblivioni tradas, ut abſque ulla miſeratione totam omnino pœnam luant, ſed parce, libera, mitiga; quæ locutiones nullam in animabus dubitationem ſalutis ſonant.

Quomodo excitentur Fideles ad orādum pro defunctis.

39 DICES. Hæc precatio alteri conſonat, quam in Defunctorum Officio recitat Eccleſia: *Libera me, Domine, de morte æterna in die illa tremenda, quando Cœli movendi ſunt, & terra, dum veneris judicare ſeculum per ignem; tremens factus ſum ego, & timeo, dum diſcuſſio venerit, atque ventura ira*. Sed in hac evidenter exprimitur timor, & Incertitudo ſalutis; & manifeſtè ſupponitur animas non judicari in mortis articulo; ſed præſtolari finale judicium: ergo animæ Purgantium ſecundùm Eccleſiæ ſenſum ambigunt de ſua ipſarum incolumitate.

Eccleſia gerit perſonam peccatoris.

RESP. *negando aſſumptum*. In hac altera precatione ſibi Eccleſia perſonam peccatoris induit criminibus onerati, & futuram exhorreſcentis damnationem; & proinde miſericordem ſibi Deum efficere cupit: Judicii ultimi injicit mentionem, non quia ſupponat in articulo mortis ſingillatim non judicari homines; ſed quia in ultimo judicio, cui ſubordinatur particulare, confirmatur ſententia quoad totum hominem coram Angelis, & hominibus; & hæc utpote ſenſibilior, ad movendum quoque eſt aptior. Ultrò fatebatur *Hieronymus* peculiare Judicium; ipſum tamen aſſidua exercebat de finali Judicio tremenda contemplatio. *Breviùs*. Judicium particolare, & univerſale, quoad ſubſtantiam ſententiæ non ponunt in numero; quia unum eſt confirmatio, & alterius complementum. Sed quoniam quoad nos terribiliori apparatu illud ultimum eſt exequendum; ideo frequentiùs proponitur ad contemplandum. Non ergo directè Eccleſia precationem illam ad defunctos dirigit,

rigir, ſed ad vivos. Verùm ut aliæ id genus objectiones dilucidè reſolvantur.

Ad quid ordinetur Divinū Officiū.

Moneo cum Sanctis Patribus Horarum Canonicarum Officium eſſe quoddam compoſitum ex variis partibus ad diverſa ſpectantibus. In eo ſunt Cantica, Hymni, Antiphonæ, Hiſtoriæ Divinæ, tum humanæ lectiones, Capitula, quorum ſingula ſuum peculiare myſterium, & finem continent; ſicut contra Hæreticos in controverſiis de particularibus muneribus gradum Hierarchiæ oſtenditur; v. g. Cantica, & Hymni ad gratiarum actiones præcipuè ordinantur: Hiſtoriæ ad inſtructionem per exempla: Lectiones ad eruditionem morum per doctrinam: Antiphonæ ad mutuam, & alternatam Dei laudem: Verſiculi ad adſpirationes ad Deum dirigendas, & poſtulationes miſcendas: Pſalmi ad varios excitandos affectus, & petitiones omnibus ſtatibus accommodatas, incipientibus ſcilicet, proficientibus, & perfectis, juſtis, & peccatoribus, divitibus, pauperibus, & afflictis. Inibi ſunt affectus compunctionis ardentiſſimi amoris Dei, caſtiſſimi timoris, contemplationis perfectiſſimæ, & excellentiſſimæ unionis. Ibidem frequens humanæ fragilitatis cogitatio, divini auxilii poſtulatio: ibi tandem reperitur omne genus affectuum ad orationem pertinentium. Mirifica profert ad rem *Chryſoſtomus* Hom. 6. de pœnitentia: ubi poſtquam per varios affectus dulciſſimè rem amplificavit, exclamans ſubdit: *O magnam Citharam hominum totius Orbis animat, veluti nervos quoſdam unam in conſonantiam, unum gloriæ ſermonem concrepantem, & congregantem!* Eccleſia ergo cùm ſit Fidelium omnium Mater, omnium myſticorum perſonas membrorum aſſumit, & pro animabus proportionatos miſcet affectus; unde omnes, & ſingulæ Officii partes directè, & immediatè non reſpiciunt eundem finem, ſed complexivè acceptæ ad totum myſticum corporis ordinantur. Ea quidem induſtria eſt Eccleſiæ, ut quantum licet, partes Officii ad diem, qui celebratur, accommodet, non tamen ſingulas, & minoris, ut ita loquar, momenti. Ita in Defunctorum Officio ſelegit, quæ ad compaſſionem erga defunctos movendam accommodatiora ſunt, ad piacandum Deum, ad oſtenſionem Divinæ Juſtitiæ adversùs peccata. Miſcuit quoque aptiſſima ad peccatores inſtruendos, ut reſipiſcant: inſerit etiam affectus peccatoris ad Deum converſi, divina exhorreſcentis judicia. Non omnis igitur verſiculus, vel Antiphona immediatè, & directè Purgantes reſpicit, licèt omnis labor, tota vis ſatisfactionis in eo recitando ad eorum ſuffragium ordinetur.

Quæ continentur in Divino Officio.

Eccleſia aſſumit perſonam omnium Fidelium.

Non omnia in Defunctorum Officio reſpiciunt defunctos,

40 OBJICIES 4. Pœna, quam ſuſtinent Purgantes, delicto correſpondet; ſed incertitudo ſalutis eſt delicto proportionata; nam correſpondet audaciæ, qua homo peccans periculo ſe expoſuit amittendæ ſalutis, juxta illud Sap. 11., *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. Si autem incertitudo ſalutis non infligeretur in pœnam, nulla correſponderet delicto, prout peccator voluntariè ſe conjecit in dubium ſalutis diſcrimen; pœna ſiquidem damni congruit averſioni ab ultimo fine: pœna ſenſus converſioni ad bonum commutabile.

RESP. Minor propoſitio eſt falſa: etenim ſalutis incertitudo eſt pœna delicto congrua hominis injudicati, & exiſtentis in ſtatu mobilitatis arbitrii; non autem eſt proportionata homini judicato, cùm in judicio certa pronuncietur ſententia, & intimetur. Quinimmo juſtorum major pœna efficitur, quòd ſint de ſalute certi; ſic enim intenſiùs cruciantur, quò diutiùs impediuntur ab aſſequenda Dei viſione; convenit etiam ſtatui amicitiæ, & filiationis inter Deum, & Juſtos. Amicitia enim præſentem amicum exigit, quo ſi careas ex tua culpa, doles. Incertitudo ſalutis in peccatore oritur ex averſione a bono incommutabili, & converſione ad bonum commutabile; ablatâ per finalem pœnitentiam utrâque illâ formalitate ſive adæquatè, ſive inadæquatè, incertitudo ſalutis non ampliùs congruit, ſed amicorum Dei diſonat ſtatui.

Major pœna ex certitudine ſalutis.

Incertitudo diſonat ſtatui amicorum Dei.

41 OBJICIES 5. Ubi adeſt rationabilis cauſa timendi de æterna ſalute, ibi non datur certitudo; ſed in animabus Purgatorii datur rationabilis cauſa timendi de æterna ſalute; ergo in eis datur incertitudo ſalutis. *Prob. min.* identitas loci cum reproborum animabus, quotidiana Dæmonum viſio, cum iiſdem converſatio, ab iiſdem conculcatio, blaſphemiarum ſonitus, quos Damnati evomunt, ſunt juſtiſſima timoris ratio, ne & ipſæ de illorum numero ſint. Quod hæc omnia Purgantibus eveniant, fidem faciunt *Cantipatranus* lib. 2. Apum cap. 51. referens militem ſub exitum vitæ converſum duobus traditum Dæmonibus eſſe: *Conſalvus Durantus* in Commentariis revelationum S. *Birgittæ* lib. 4. cap. 8.; auctor vitæ S. *Bernardi* lib. 1. cap. 10., narrans quendam eidem Sancto Doctori apparuiſſe quatuor Dæmonibus exagitatum. S. *Audoenus* apud Baronium *ad ann.* 647. tradit *Dagobertum* purgandum a Dæmonibus fuiſſe ex revelatione venerabili *Anſualdo* facta. Similia paſſim apud Auctores facile eſt adinvenire.

Revelationes, quod animæ a Dæmonibus torquentur.

RESP. poſſe inſtari ſic. Major eſt in Inferno damnatorum vexatio, quàm purgantium; attamen ii cognoſcunt ſe damnatos, nec deſperatio eos impedit ab hac cognitione. Eſto, videant Purgantes animæ reproborum agitationes; inde capiunt argumentum ſalutis; quandoquidem ipſæ conformes Divinæ voluntati æquo animo patiuntur, & (quod docent Patres) ſi optio daretur inde evadendi, nollent minùs defæcatæ cæleſtem Sponſum adire. Quidquid autem ſit, an Purgantium animæ ſubſint Dæmonum tyrannidi, de quo plura ſuperiùs P. II. Controv. V., & infrà aliqua dicentur: ex illis aſſertionibus colligitur, certa animarum cognitio de ſtatu ſalutis; poſtulant enim opem contra Dæmonum vexationem. Miles, de quo laudatus Auctor, nomen Dei invocat, & a Dæmonum poteſtate eripitur. *Dagobertus* Galliæ Rex apud prælibatos Auctores Sanctorum ſuppetias implorat, eique præſto fuere SS. *Dionyſius*, *Maurilius*, & *Martinus*, quorum precibus apud Deum incolumis evaſit. Religioſus, de quo in vita S. *Bernardi*, ejuſdem interceſſione ſoſpes e Purgatorio exceſſit.

Damnati certi ſunt de ſua damnatione,

Hinc

Hinc aliud argumenenm evidens ſalutis ſuæ concipiunt videntes in diem pleroſque e Purgatorio, ex Inferno neminem unquam evadere. Demus ergo in Purgatorio Dæmonum aſſultus blaſphemantium, damnatorum horribiles ſonos, & quicquid ab adverſariis fingi poteſt; tamen ita ſe habet anima electi, ſicuti qui propè patibulum, quo Latrones ſuſpenduntur, palo illigatus jam audita Judicis ſententiâ certò intellexit, ſe ad patibulum fore ducendum, haud tamen ut in eo mori debeat.

42 OBJICIES 6. Qui recedit ab Eccleſiæ doctrina, a veritate recedit; ſed Eccleſia approbat doctrinam de incertitudine ſalutis in Purgatorii animabus: ergo qui id negat, a veritate recedit. *Probatur*. S. *Birgittæ* revelationes ab Eccleſia probatæ ſunt; ſed in laudatis revelationibus habetur aliquas ſaltem Purgantium animas incertas eſſe de ſalute; narratur enim de Latrone, qui in obitu ad Deum per contritionem converſus, graviſſimis Purgatorii pœnis ſub incertitudine ſalutis fuit deputatus. *Dionyſius Carthuſianus* lib. de quatuor Noviſſimis cap. 47., & alibi revelationes affert animarum, quas eadem ſalutis incertitudo vehementer excruciabat.

Huic argumento *Cajetanus* tom. 1. Opuſc. tract. 23. p. 2. ad 2 *Luthero* ſic reſpondet: Eccleſiæ Doctrina ſingularibus non innititur revelationibus, queis falſum ſubeſſe poteſt. [*Si incertæ eſſent de ſalute, ſuffragia non peterent.*] S. *Thomas* 4. Sent. diſt. 21. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 4. habet: *Quidam autem dicunt, quòd non eſt aliquo modo voluntaria; quia ſunt ita abſorpti pœnis, quòd neſciunt ſe per pœnam purgari, ſed putant ſe eſſe damnatos: ſed hoc eſt falſum; quia niſi ſcirent ſe liberandos, ſuffragia non peterent, quod frequenter faciunt*: & ita revelationes revelationibus opponit. Hoc ipſo quod in illis apparitionibus ſuffragium petant, certò ſciunt, ſe non eſſe damnatos; quia certa fide ſciunt ſuffragia damnatis non prodeſſe. Hiſtoria *Carthuſiani* habet, *quæ quaſi deſperabiliter torquentur*: hæc locutio pœnæ acerbitatem exprimit, ſed abſolutam negat deſperationem.

Duplex eſt incertitudo ſalutis: nempe *abſoluta*, quòd aliquis nunquam ſalvabitur: & *ſecundum quid*, quòd non ſalvabitur, niſi poſt longum tempus. Hac incertitudine Purgantes laborant. Inter conditiones, ſeu inter modos pœnam Purgatorii aggravantes eſt diuturnitas; ſingula eius pœnæ momenta reputantur longiſſima temporum ſpatia. Huc eruditi adducunt illud Petri 3. v. 8. *Unus dies apud Dominum, ſicut mille anni*. [*Gradus approbationis Eccleſiæ circa revelationes.*] Quod ſpectat ad Eccleſiæ approbationem circa revelationes diligenter adverte. Multiplex eſt modus, quo Doctor, Liber, Doctrina approbatur. Primus eſt ordinarius, quo conceditur facultas edendi aliquem librum; & hic eſt permiſſionis, nullumque confert pondus poſitivæ auctoritatis. Secundus gradus, quando ſpecialis aliquis Doctor in publicum alicujus Univerſitatis Magiſtrum deputatur, v. g. S. *Bonaventuræ* Cathedra in Lugdunenſi Univerſitate erigitur, & in hac approbatione ſecundùm ſe nullum intervenit judicium Apoſtolicæ Sedis, præterquam approbatio erigendæ Cathedræ, & Privilegiorum collatio. Tertlus gradus, cùm deputatur aliquis in univerſalem Eccleſiæ Doctorem: & tunc requiritur diſcuſſio, & particulare judicium tum circa perſonam, tum circa doctrinam. Quartus gradus eſt per ſingularem commiſſionem, quando Apoſtolica Sedes ſpeciali examini librum committit, & examinatum judicat Eccleſiæ proficuum vel abſolutè, & abſque alia qualificatione, vel cum qualificatione aliqua, quòd ſcilicet ejus doctrina præ cæteris ſolidior ſit, vel probabilior, vel ſine errore. Quintus, & ultimus gradus definitivus eſt, quando Pontifex ex Cathedra loquens definit doctrinam de fide recipiendam eſſe; vel etiam quando definitivè procedens illam præ oppoſita tutiorem, & probabiliorem eſſe declarat: tunc qui id dogma reſpuit, ab Eccleſiæ doctrina recedere dicitur. Revelationes D. *Birgittæ* ad hunc approbationis gradum non pertinent; ſed ad commiſſorium, quatenus ex commiſſione examinatæ, tanquam utiles approbatæ fuerunt, cum qua approbatione ſtat, aliquot poſſe non eſſe veras. [*Ad quil gradum approbationis pertinent revelationes D. Birgittæ.*] In noſtro autem caſu non eſt neceſſe ad falſitatem recurrere; quandoquidem ſatis explicatur incertitudo illa quoad tempus juxta illud *Auguſtini* Serm. 41. de Sanctis: *Et cùm de die Judicii ſcriptum ſit, quòd erit unus dies tanquam mille anni, & mille anni tanquam dies unus; unde ſcit unuſquiſque utrum diebus, ac menſibus, an fortè etiam annis per illum ignem ſit tranſiturus?* Quo medio omnia conciliantur, ut Purgaotes ſciant ſe aliquando exituros, neſciant, quandonam exibunt: ſicuti Damnati certi ſunt, quòd ab Inferno nunquam exibunt, incerti quouſque eorum accidentalis pœna augebitur; [*Damnatorū pœna creſcit uſque ad diē Judicij.*] cùm uſque ad Judicii diem propter reproborum numerum, qui quotidiè ad Inferna deſcendunt, creſcat. Et quidem Purgantium ſtatui hæc moderatio congruit, qui immutabilis eſt quoad ſubſtantiam, cùm nequeat gratiâ ſpoliari; ſed mutabilis quoad accidentia, cùm pœna ſit totaliter remiſſibilis, & remiſſibilis ex cauſa non omninò cognita, immò & variabili. Deus enim taxavit pœnam ſub conditione remittendam per ſuffragia, quæ plura, aut pauciora citiùs, ſeriùſve ſolent offerri. Itaque certi ſunt quoad ſubſtantiam ſalutis, dubii quoad tempus.

43 DICES. Juſtus Judex ſententiam profert, & Reo intimat non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad tempus. Condemnat ad triremes, ſed ad quinque, vel decem annos: tradit carceri, ſed ad determinatum tempus: ergo Deus juſtus Judex certam fert ſententiam etiam quoad temporis determinationem.

RESP. Non ſemper in humanis determinatur quantitas temporis in ſpecie. [*Aliquando nō determinatur in ſpecie tempus pœnæ.*] Uſuvenit hoc in reatu pecuniario a caſibus contingentibus dependenti; donec ſolvantur debita, cuſtodiatur in carcere. Impeditur aliquis adeunda hæreditate, quoad oneribus ſatisfactum ſit, quæ omnia plus, minuſque temporis exigunt. Quoniam verò debitis hiſce temporalibus comparatur pœna Purgatorii, conſonat Divinæ Juſtitiæ, ſi eì placet, temporis diuturnitatem in ſpecie non intimare.

Diſſo-

Diſſonat tamen incertitudo ſententiæ circa ſubſtantiam; namque in humanis juſtus Judex ſaltem determinat in genere finiendum aliquando eſſe carcerem, vel exilium, quando reatus perpetuitatem non meretur; præſertim Judex ſimul etiam ſit Pater maximè diligens filium. *Ulterius*. Finitâ cauſâ, abſolutè non poteſt ferri ſententia, quoad ſubſtantiam ſuſpenſa. Cùm igitur in particulari Judicio (quoad animam ſaltem) totaliter ſit cauſa finita, non poteſt abſolutè proferri ſententia ſuſpenſa: cujuſmodi foret, ſi animæ de æternitate ſalutis in ancipiti penderent. Adde: omnes, & ſingulæ Purgantes animæ in eo æquales ſunt, quòd ſint Filii Dei, & gloriæ cohæredes abſque culpæ mortalis reatu: quòd ſimpliciter, licèt non totaliter, conſtituantur in termino: quòd recipiant immutabilitatem tranſeundi a juſtitiæ ad injuſtitiæ ſtatum; unde æqualiter debent certò moneri de ſua ſalute, cùm hæc certitudo prælaudatis dotibus ſit debita. Sed quia non omnes, & ſingulæ æquales ſunt in reatu pœnæ accidentalis; ideò inæqualiter ſunt in circumſtantiis recipiendi ſuffragia a vivis; ideoque quantum ad hoc non eſt neceſſe, ut æqualiter moneantur, quanta erit duratio pœnarum; ſed aliquas latet, quantum tempus divina ſententia reatui commenſurata expoſtulet.

Finitâ cauſâ debet ferri ſententia quoad ſubſtantiâ determinata.

Qua ratione Animæ purgantes dicantur æquales, & inæquales.

44 OBJICIES 7. Communi Patrum calculo ad lancem ſeverioris juſtitiæ in Purgatorio defuncti puniuntur. Hoc juſtitiæ pondus a Patribus deſcribitur, ut Purgatorii pœnæ in quolibet Juſto majores ſint, & graviores omnibus hujus ſeculi pœnis completivè acceptis. Hoc aſſertum fusè probatum habes tom. 1. legationis Eccleſiæ Triomphantis ad Militantem pro liberandis animabus Purgatorii auctore Patre *Elia a S. Thereſia* Carmelita Diſcalceato; ubi quidquid de Purgatorii pœnis dici poteſt, fusè, & eruditè perſequitur. Unam ego, aut alteram ſubjiciam auctoritatem. D. *Auguſtinus* Serm. 41. de Sanctis. — Sed dicit aliquis; non pertinet ad ,, me, quamdiù moras habeam; ſi tamen ad ,, vitam æternam pervenero: nemo hoc dicat, ,, Fratres chariſſimi; quia Ille purgatorius ,, ignis durior erit, quàm quidquid poteſt ,, in hoc ſeculo pœnarum videri, aut cogitari, aut ſentiri. — *Et Pſalm.* 37. inter alia habet: — Et quia dicitur, *ſalvus erit*, ,, contemnitur ille ignis. Ita planè quamvis ,, ſalvi per ignem, gravior tamen erit ille ,, ignis, quàm quidquid poteſt homo pati in ,, hac vita. — Apud *Cyrillum* Epiſt. ad *Auguſtinum*. Defunctus meritis D. *Hieronymi* ad vitam revocatus interroganti Sancto Patri, cur jugiter fleret? — Si ſcires, *ait*, quæ ,, pridem expertus ſum, jugiter fleres. Quales enim pœnas putas eſſe paratas, non ,, ſolùm damnatis, ſed etiam in Purgatorio ,, exiſtentibus? Ad quod ego puto, quod ,, majores ſint pœnis præſentis vitæ. Et ille, ,, ſi omnes, inquit, quæ in Mundo ſunt pœnæ, tormenta, afflictiones comparentur ,, minori pœnæ, quæ illic habetur, ſolatia ,, erunt; mallet namque viventium quilibet, ,, ſi illas per experientiam noſceret, omnibus pœnis hìc ſimul ſine remedio cruciari ,, uſque ad finem Mundi, quas omnes homines ab Adam uſque in præſens ſigillatim ,, perpeſſi ſunt, quàm uno die in Inferno, ,, aut Purgatorio affligi minori pœnâ, quæ ,, ibi habetur. — S. *Bernardus* Ser. in obitu Humberti: — Volat irrevocabile tempus, ,, & dum creditis vos cavere pœnam iſtam ,, minimam, incurritis ampliorem. Illud ,, enim ſcitote; quia poſt hanc vitam in ,, purgabilibus locis centuplicìter, quæ fuerunt hic neglecta, redduntur uſque ad noviſſimum quadrantem. — Plura omitto: ſed inter anguſtias in hoc ſeculo viros juſtos affligentes eſt ſalutis incertitudo: ergo neceſſe eſt, ut omnimodæ Purgantium animæ de ſalute ſint incertæ.

Hæc Cyrilli epiſtola apocrypha cenſetur, ſed narratio adducitur; quia paſſim ſimilia apud Auctores reperiuntur.

Huic argumento, quod a noſtris quidem, ſed non a *Luthero* boni ſit, reſpondetur, majorem veram eſſe in ſenſu æquivalenti, non autem in formali, ideſt cruciatus alterius vitæ afflictionis magnitudine, & acerbitate æquivalent, & ſuperant quantitatem afflictionum, quas perpeti in hoc ſeculo homines queunt: non tamen in eo loco congeſtæ omnes illæ pœnæ numero, & ſpecie fuerunt, quas in Mundo exantlamus. Hoc ipſo enim, quòd ibi non eſt anima conjuncta corpori, deſunt ſpecificæ afflictiones hujus vitæ, ſed eſt aliquid majus illi ſtatui conſentaneum. Abſunt ibi formales flagellationes, ſed adeſt gravius: ibi haud ſunt dentium ſtridores, ſed quid vehementius. Perperam ergo fingitur ibidem timor ſalutis, qui viatores angit; ſed cum ſalutis certitudine ſtat magnitudo pœnarum, omnes hujus ſeculi angores ſuperantium. Rationem reddit *Angelicus*; quia pœna ſenſus tantò major eſt, quantò patiens magis eſt ſenſitivum. Eadem plaga homini delicato inflicta gravior eſt, quàm ſi infligatur duriori: & idem numero vulnus parti ſenſibiliori corporis inditum majorem infert dolorem, ut experientia clarè demonſtrat. En diſcurſus S. Doctoris 4. *Sent. diſt.* 21. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 3. — Similiter etiam, cùm dolor non ſit læſio, ſed ,, læſionis ſenſus, tantò aliquis magis dolet ,, de aliquo læſivo, quantò magis eſt ſenſitivum: unde læſiones, quæ fiunt in locis ,, maximè ſenſibilibus, ſunt maximum dolorem cauſantes; & quia totus ſenſus corporis eſt ab anima; ideo ſi in ipſam animam aliquod læſivum agat, de neceſſitate ,, oportet, quòd maximè affligatur. Quòd ,, autem anima ab igne corporali patiatur, ,, hoc ad præſens ſupponimus; quia de hoc ,, infra *diſt.* 44. dicetur, — & ideo oportet, ,, quòd pœna Purgatorii quantùm ad pœnam damni, & ſenſus excedat omnem pœnam iſtius vitæ. — Eandem doctrinam repetens primam, & alteram objectionem refellit. Hac doctrina 3. *p. quæſt.* 46. *art.* 6. *ad* 3. probat dolorem animæ ſeparatæ eò graviorem, quem Chriſtus in paſſione ſuſtinuit; tametſi jam dixerit Chriſti dolorem maximum fuiſſe ſupra aliorum quemque hominum. Igitur pœna Purgatorii quamlibet hujus ſeculi pœnam vincit ex parte ſubjecti, quod ſenſibilius eſt, & ex parte punitivæ ſententiæ, quæ eſt ex toto rigore juſtitiæ, cum quo ſtat ſalutis certitudo ratione ſtatus amicitiæ Dei, in quo ſunt Purgantium animæ. Præterquaquod

Omnes pœnæ hujus vitæ æquivalenter ſunt in Purgatorio.

Exceſſus pœnarū in Purgatorio ſtat cum certitudine ſalutis.

Major eſt pœna, quantò ſubjectum ſenſibilius eſt.

quod incertitudo eſt propria hujus vitæ, & non alterius.

45 DICES. Effata Patrum vera ſint oportet in ſenſu formali in eo genere, quod eſt maximè congruum ſubjecto ſenſibili; ſed pœna incertitudinis eſt maximè propria ſenſibilis cognoſcitivi, qualis eſt anima: ergo talis pœna eſt omnino admittenda; ſecus eſſet falſa propoſitio D. *Gregorii in Pſal.* 37. — „ Et quia poſt mortem carnis alii æternis „ deputantur ſuppliciis, alii ad vitam per „ ignem tranſeunt purgationis. Fidelis anima „ non ſolùm furorem timet, ſed iram abhor- „ ret. — Et *Beda* ibidem poſt plura: — Nec „ immeritò tantùm timet iſta hanc correctio- „ nem; quia attendit eam eſſe graviorem, „ quàm quidquid unquam paſſi ſunt latrones, „ vel Sancti Martyres. — Ne ſim moroſior in hujuſmodi Patrum aſſertionibus; una omnium inſtar ſit *Dionyſii Carthuſiani*, qui lib. de quatuor Noviſſimis in recenſitis apparitionibus ſubdit: — Parum eſt, teſtor Deum, „ immò tamquam nihil eſt, quidquid dicere „ nitimur de pœnis loci illius; in breviſſimo „ enim temporis ſpatio intuebar eos centum, „ vel amplius pœnarum diverſitatibus quaſi „ anihilatos, & mox reſtauratos, & iterum „ ferè in nihilum redactos, & rurſus inte- „ gratos. Tantus fuit fervor, & edacitas „ illius ignis, ut tepidum crederes omne „ incendium hujus Mundi. Vermes quoque „ dirupti, ac mortui, & per feneſtras com- „ minuti ſub infelicibus cumulatim jacebant, „ qui fœtore execrandæ putredinis in tantum „ cuncta replebant, ut fœculentia illa om- „ nium prædictarum pœnarum excederet cru- „ ciatum. — Si ergo in Purgatorio congeruntur omnium tormentorum genera cuique ſenſui, quo anima peccavit, correſpondentia, cùm anima peccans abuſa ſit cognitione æternæ ſalutis, debet per ejuſdem cognitionis incertitudinem plecti. Si cumulus illarum pœnarum longè omnes exuperat pœnas hujus ſeculi, pernecessaria eſt omnino pœna timoris, quæ in ſeculo Juſtis eſt maxima; aliter non erit abſolutus exceſſus.

In Purgatorio admittenda pœna, cujus ſubjectum eſt capax.

RESPONDERI poſſet omnia prædicta pertinere ad pœnam ſenſus, non damni, cui innectitur ambiguitas ſalutis. Sèd quoniam Patres plerique ita amplificant pœnam damni, ut eam anteferant quibuſcumque hujus vitæ doloribus, cogimur pœnam admittere ſenſibili competentem ſecluſo ſtatus impedimento. At pœna incertitudinis competit animæ in ſtatu mobilitatis, cujuſmodi certè non eſt ſtatus Purgatorii. Corpus humanum non modò eſt obnoxium aduſtioni per ignem, ſed etiam corruptioni; nihilominus poſt diem Judicii damnatorum corpora affligentur ab igne, ſed non diſſolventur; quia ceſſante motu cæleſti, erunt in ſtatu incorruptibilitatis extrinſecæ. Omnes Theologi inter hujus ſeculi pœnas accenſent tentationes, & peccatorum permiſſiones; nemo tamen Purgatorio intrudit hoc pœnæ genus, cui animæ ſeparatæ conditio repugnat. Utique fateor culparum qualitati correſpondere qualitatem pœnæ, ut non ſolùm de propriis caſtigentur, ſed etiam de alienis, quorum curam neglexerunt, & durior fiat pœna, ſi adhuc influxus aliquis perſeveret in affectu relictus, quod ex præcitata apparitione apud *Carthuſianum* eruitur; ibidem etenim ſubditur: — Inſuper in primo „ loco pœnarum vidi Rectorem cujuſdam „ Religioſæ Congregationis, & in maximis „ loci illius tormentis, & nunc in igne, „ nunc in balneis fœdis ſulphure, & piceminatim ferventibus graviſſima toleravit „ ſupplicia, qui interrogatus a me, cur ta- „ lia ſuſtineret? reſpondit potiùs propter „ ſubditorum meorum peccata, quàm prop- „ ter peccata propria ſuſtineo iſta. Propria „ enim peccata crebrâ confeſſione, diſcipli- „ narum perceptione, orationibus aſſiduis, „ & aliis plurimis modis redimere, & ca- „ ſtigare conſuevi. Subditis verò non ad- „ hibui debitam diſciplinam ex vana quadam „ formidine, ne privarer Primatu ex reſi- „ ſtentia eorundem. Idcirco pœna mea au- „ getur quotidie; quia illorum peccata, „ quæ ex mea negligentia adhuc incidunt, „ in me redundant, nec aliquem finem pœ- „ narum agnoſco. — Haud diffiteor abuſum cognitæ ſalutis Deo injurium eſſe; pœnitentia tamen ipſum reparat non qualitercumque, ſed immobiliter, & immutabiliter, ut ambiguitas ſalutis non ampliùs ſit pœna congruens ſtatui Juſtorum, immò potiùs repugnans.

Etiam de alienis puniuntur.

Augetur aliquando eadem pœna.

46 INSTABIS. Statui Purgantium convenit pœna proximior infernali dempta æternitate; eſt enim communis doctrina, Purgantium ſupplicia, & damnatorum ejuſdem eſſe rationis. Hinc D. *Thomas* 3 p. q. 46. art. 6. ad 3. inquirens, an dolor Chriſti in ſua paſſione fuerit maximus, ſibimet objicit, ac reſpondet: *Dolor animæ ſeparatæ pertinet ad ſtatum futuræ damnationis, quæ excedit omne malum hujus vitæ, ſicut Sanctorum gloria excedit omne bonum præſentis vitæ: unde cùm dicimus Chriſti dolorem eſſe maximum, non comparamus ipſum dolori animæ ſeparatæ.* His videtur indicare Purgatorii, & Inferni tormenta quandam inter ſe habere affinitatem; ſed incertitudinis pœna ſimilior eſt pœnâ damnatorum, quos ſummopere excruciat ſecuritas damnationis: ergo.

Major dolor animæ ſeparatæ, quàm Chriſti in Paſſione.

Sed contra; nam hoc ipſo quod pœnarum æternitas excluditur, Purgatorio repugnat capacitas incertitudinis; admittenda eſt enim ibi ſpes, quæ non amittitur niſi per actualem poſſeſſionem boni ſperati, vel per Fidei amiſſionem, aut per peccatum deſperationis, quæ inibi locum non habet. Porrò eadem ſpes conjuncta cum immobilitate gratiæ nunquam perituræ, eliminat omnem ſalutis formidinem. Atque in hoc ſtat proportio damnatos inter, & Juſtos purgantes, quod quemadmodum illos torquet indubia damnatio, cujus eſſent pœnæ expertes, ſi damnationem ignorarent; non enim affligit, quod voluntati non repugnat, nec repugnat voluntati, quod neſcitur: ſic juſtos tenet ſpes, & certitudo ſalutis, ex qua conſurgit afflictio maxima; quia ex impedimento retardantur a conſecutione boni vehementiſſimè expetiti. Quæ afflictio tanta eſt, ut eam Patres affirment inexplicabilem, & quocunque hujus vitæ cruciatu, immò etiam pœnâ ſenſus longè graviorem.

Spes tollit incertitudinem.

R 47 UR-

47 URGEBIS . Ex dictis Patrum pœna damni quemcumque cruciatum vincit ; ſed hoc minimè eſt verum , niſi in Purgantibus ſit admixta incertitudo ſalutis ; magis enim affligitur , qui vehementiùs aliquod bonum repetit incertus de conſecutione , quàm qui ſcit illud ſibi aliquando conſequendum .

Sed contra . Jam dixi pœnam eſſe ſtatui coaptandam . Dubietas de ſalute abhorret a ſtatu firmato in bono , & exiſtenti in termino , ſed eſt conditio propria ſtatus mutabilitatis de bono in malum , de amicitia ad inimicitiam Dei . Licèt ergo timor ſalutis abſtractivè conſideratus maximam præſeferat pœnam ; tamen concretivè non convenit ſubjecto , quod eſt firmatum in bono . Et aliunde certitudo ipſa doloris ſenſum exacuit conſideranti ſe a beatitudine tandiu arceri propter obicem , quem ſibi quiſque induxit ex brevinſcola voluptate .

48 REPLICABIS . Non poteſt abſolutè defendi ſuppoſita magnitudo pœnarum , niſi immittitur animabus Purgatorii aliqua mentis confuſio , aliqua ſpecies deſperationis , adeoque incertitudo ſalutis . Si enim admittitur virtus mentis , quieta conformitas ad divinum beneplacitum , ferè omnis triſtitia diluitur , nulla propemodum fuerit pœna damni . Nam juxta adagia Stoichorum virtus mentis eſt moderativa triſtitiæ , quam negabant in Sapientis mente cadere . Et ex Philoſopho virtus moralis ponit medium in paſſionibus . Semel igitur data in Purgantibus virtute mentis , mœror exulat , quem Sancti Patres iiſdem ingerunt neceſſariò . Admittenda eſt igitur conſternatio animi , mentiſque confuſio , ut quo loco ſint , haud planè cognoſcant .

Inſtantiam optimè reſolvit S. *Thomas* 3. p. quæſt. 46. art. 6. ad 2. — Virtus moralis „ aliter mitigat triſtitiam interiorem , & „ aliter exteriorem dolorem ſenſibilem . „ Triſtitiam enim interiorem diminuit di„ rectè , in ea medium conſtituendo , „ ſicut in propria materia . Medium autem „ in paſſionibus virtus moralis conſtituit , „ non ſecundùm quantitatem rei , ſed ſe„ cundùm quantitatem proportionis , ut ſci„ licet paſſio non excedat regulam rationis. „ Et quia Stoici reputabant , quòd nulla „ triſtitia eſſet ad aliquid utilis , ideò cre„ debant , quòd totaliter a ratione diſcorda„ ret , & per conſequens , quòd totaliter „ eſſet ſapienti vitanda . Sed ſecundùm rei „ veritatem triſtitia aliqua laudabilis eſt , „ quando ſcilicet procedit ex ſancto amore , „ utpote , cùm aliquis triſtatur de peccatis „ propriis , vel alienis . Aſſumitur etiam „ ùt utilis ad finem ſatisfactionis pro pecca„ to &c. Dolorem autem exteriorem ſenſus „ virtus moralis directè non minuit ; quia „ talis dolor non obedit rationi , ſed ſequi„ tur corporis naturam ; diminuit tamen „ ipſum indirectè per redundantiam ex ſu„ perioribus viribus in inferiores . — Virtus ergo mentis non minuit quantitatem triſtitiæ ortæ ex dilatione beatitudinis , nec paſſio in eis excedit rationis regulam ; quia certiſſimè pœnam illam noſcunt juſtiſſimam eſſe , & debitam reatui ab ipſis in vita contracto ; eaquepropter tam æquo ſuſtinent animo , ut gemere in Purgatorio mallent , quàm in Cœlo jucundari needum exſoluto Juſtitiæ Divinæ debito . Pœnam verò ſenſus directè non minuit ; quia hæc pœna ſequitur naturam ipſius ſenſibilis patientis , & aliundè ex ſuperiori animi portione nihil redundat , quod dolorem mitigat , aut extinguat .

Cum virtus mentis ſtat dolor in Purgantibus .

49 SUBSUMES . Ita ſe habet malum futurum ad timoris , & triſtitiæ motus , ſicuti futurum bonum ad motus ſpei , & gaudii ; ſed malum futurum vehementer apprehenſum ùt certum non generat timorem , ſed triſtitiam ; quia apprehenditur tanquam præſens : ergo futurum bonum apprehenſum certiſſimè , & infallibiliter ùt futurum parere debet non ſpem , ſed gaudium : adeoque in Purgatorio non erit afflictio ob retardatam beatitudinem . Ut ergo animæ vehamenter doleant , neceſſaria eſt incertitudo ſalutis . Quòd verò malum apprehenſum ùt certum non gignat timorem , ſed triſtitiam , patet ex D. *Thoma* 1. 2. q. 42. art. 2. *Aliquo modo æſtimatur aliquod malum , quod eſt futurum , ùt non futurum propter neceſſitatem , quæ facit ipſum æſtimare ùt præſens . Unde Philoſoph. dicit 2. Rethoric. : quòd illi , qui jam decapitantur , non timent , videntes ſibi neceſſitatem mortis imminere ; ſed ad hoc ut aliquis timeat , oportet adeſſe aliquam ſpem ſalutis .*

RESPONDEO . Quando objectum apprehenditur ùt futurum , ſi eſt malum , incutit timorem : ſi eſt bonum arduum , indit ſpem , etiamſi adſit certitudo de ejus futuritione. In Purgatorio bonum beatitudinis eſt revera , & abſolutè futurum , & ùt futurum rectè apprehenditur : aliundè eſt arduum ; quia mediis piacularibus pœnis conſequendum ; ideo gignit ſpem ſimul , & afflictionem ; quia *ſpes , quæ differtur , affligit animam* ; affligit , quia aſſecutio boni eximii impeditur ob defectum voluntariè poſitum ex leviſſimo motivo . Et cùm dilucidè cognoſcatur improportio inter ſummi boni poſſeſſionem , & impedientes culpas , dolor exacuitur eò magis , quò cognitio eſt clarior , & actu ſemper inſiſtit , & cor penetrat, ùt conſtat in infirmis imaginariis , ideſt fixis cum imaginatione ad morbum læſivam .

Objectū mali apprehenſum revera ut futurum efficit timorē , ſicut bonum ſpem .

50 OBJICIES 8. Elapſo inſtanti Judicii particularis , in quo animæ , auditâ ſententiâ , certiores fiunt de æterna ſalute , & mox deducuntur in locum ſatisfactionis ; poteſt Deus ſuſpendere ſpecies rememorativas latæ ſententiæ , & reflexivas circa conditiones loci , & ſtatus . In Actis pro Sanctificatione S. *Roſæ* Limenſis habetur : ea divinitùs ſic figebatur in Inferni meditatione , ut crederet ſe verè in termino eſſe , nec inde unquam ad ſtatum viæ reverſuram . Nec hujuſmodi illuſiones dedecent , ſicut non dedecet animam in eo decipi , & illudi , quòd horæ ſpatium credatur annus . Nota eſt Hiſtoria apud *Thomam Cantipratenſem* lib. 2. de Apibus cap. 14. *Albertus* ex Ordine Dominicano , & poſtea Ratiſponenſis Epiſcopus gravi morbo laborans , Dominum cum lachrymis rogavit , ut ab eo languore per mortem eriperetur : cui Angelus apparens optionem dedit , an triduum

S. Roſæ Limenſis dubietas .

mallet

mallet in Purgatorio eſſe, vel ad annum in lectulo morbi ejus vim proferre, & inde rectà ad Cœleſtem Patriam vià tranſire. Cùm ille triduum in Purgatorio elegiſſet, prima die needum elapſa Angelus eum viſitans, ait, *quid nunc agis, o anima, quæ pro languore unius anni tribus diebus elegiſti detineri in Purgatorio? Cui anima: o ſeductor, inquit, non Angele, qui me in pœnis multis annorum curriculis pro trium dierum ſpatio feſelliſti. Et Angelus non morâ, inquit, ſed ineſtimabili torturâ decepta es; quia non niſi unum diem de tribus in Purgatorio perfeciſti*: & data iterum optione, an redire vellet ad priſtinum languorem, libentiſſimè ſubſcripſit, etiamſi in dolore acriore uſque ad finem mundi eſſet detinendus: ecce deceptio circa temporis ſpatium.

Duplex ſuſpenſio.

Breviter reſolvitur argumentum. Illa ſuſpenſiò eſt impoſſibilis, attenta conditione ſtatus. Nam vel ea ſuſpenſio eſt poſitiva, ideſt conjuncta cum judicio, ſeu aſſenſu, quòd revera non ſit tuta ſalus, & hoc repugnat; quia admitteretur error in intellectu Juſtorum, quod implicat; & maximè quia in Deum refundendus eſſet tamquam in auctorem particularem. Vel illa ſuſpenſio eſt merè negativa, ideſt non permittens actus reflexivos ad motiva certificantia de ſalute, & tunc non eſt magna pœna; ſed abſtractio quædam a motivis lenientibus ſecundùm ſe, & impediretur propria ratio pœnæ damni, quæ conſiſtit in retardata beatitudine ſibi proximè debita. Attamen ne hæc quidem ſuſpenſio poteſt admitti. Indelenda inhæret menti cognitio latæ in particulari Judicio ſententiæ, ſcientia ſui ſtatus primò impreſſa, & hoc propter conditionem animæ ſeparatæ, in qua ſpecies immobiliter obfirmatæ nunquam obliterantur, nec perturbantur. Quemadmodum enim Dæmones propter obſtinationem in malo, & damnatorum animæ ſemper actualiter incumbunt in pravam voluntatem Deo infenſiſſimam, quam a primo damnationis momento conceperunt; ita Juſtorum animæ propter obfirmationem in bono jugiter permanent in iiſdem cogitationibus, quas cùm a corpore ſeceſſerunt, habuere; & ideo remanet in eis viva reflexio ad prolatam ſententiam. Deinde ex Patrum doctrina Juſti purgantes poſitivos patientiæ, & conformitatis actus ad divinam voluntatem eliciunt, rectèque judicant, nullam ſibi injuriam fieri, æquiſſimam eſſe punitionis inflictæ rationem, & ſpe firmiſſima ſuſtinent, ac nutriunt charitatis affectus. Quamobrem fugatur omnis pavor, & ambiguitas ſalutis. Neque obſtat exemplum de B. *Roſa*; quia cùm eſſet adhuc in via, non repugnabat ſuſpenſio ſaltem negativa, ideſt, non permittens actus reflexivos ad motiva certificantia de proprio ſtatu. Idem dicendum eſt de B. *Alberto*, cujus anima non erat a corpore ſejuncta, ſed alienata a ſenſibus tormenta Purgatorii patiebatur. In noſtro caſu autem nihil horum verificari poteſt; quia ſuppoſitâ Judicis ſententiâ in particulari judicio prolatâ, intellectus nec poteſt decipi, nec poteſt remanere ſuſpenſus a cognitione proprii ſtatus.

In Juſtis poſt mortem non poteſt dari ſuſpenſio poſitiva, nec negativa.

51 OBJIC. 9. In Purgatorio ſunt tenebræ Job 5. 14. *Per diem incurrent tenebras*; & cap. 10. 22. *Terram miſeriæ, & tenebrarum*: Pſal. 106. *Sedentes in tenebris, & umbra mortis*, & alibi: ſed tenebrarum nomine venit privatio cognitionis: ergo animæ Purgatorii carent cognitione ſalutis.

Purgatorii tenebræ non impediunt rectam cognitionem.

RESP. Majorem eſſe damnatorum caliginem; attamen non excluditur certa cognitio damnationis; unde a fortiori cognitio ſalutis in Purgatorio ſubſiſtit. Quòd autem tenebræ in Inferno non ita affundantur, ut impediant cognitionem ejuſdem perpetui carceris, liquet ex *Gregor.* l. 9. Moral. 49. *Flamma comburit, ſed nequaquam tenebras diſcutit, quantum per notitiam præſentis vitæ colligitur, ſupplicia ordinem non habent, quæ non ſuam per omnia qualitatem tenent, quamvis illic ignis & ad conſolationem non lucet, & tamen, ut magis torqueat, ad aliquid lucet*. Sic in Purgatorio tenebræ, queis punitur fortaſſe culpa per oculos contracta, non excludunt lumen, quo ſuam quiſque conditionem certò cognoſcat. Immò in diſcorſu *Gregorii* includitur optima ratio noſtræ favens ſententiæ. Mœſtitia oritur ex amiſſione boni ſibi debiti; bonum tamen, quod ammittitur, ſi ignoretur, non parit dolorem. Docent Theologi pueros in Lymbo non mœrere, quandoquidem ſe beatitudinis perpetuò caſſos fore neſciunt. Ut ergo dolorifera ſit boni privatio, debet cognoſci non quidem cognitione falſa, quæ eſſe nequit in eo rectitudinis, & ſanctitatis loco. Cognitio autem, ut vera ſit, debet attingere privationem beatitudinis non ùt æternam, ſed ad tempus a Deo determinatum. Sicut autem reprobi cognoſcunt cauſam ſuæ damnationis, & reatum pœnæ æternæ non falſa, ſed vera cognitione; ſic etiam Juſti compertam habent conditionem ſui ſtatus, cui debita ſit pœna tantummodo temporalis. Vide Tract. III. Par. I. Controv. II. num. 35. & ſeq.

CONTROVERSIA IV.

AN PURGATORIUM SIT LOCUS PECULIARIS DETERMINATUS.

52 CAlvinus lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 1. *Beza* in cap. 2. Act. *Bucerus* ejus Magiſter in cap. 25. *Matthæi* inſtar fabulæ deridens ea, quæ circa locum Purgatorii a Catholicis perhibentur. Veruntamen ad ipſos non eſt directa hæc diſputatio, cùm nihil certi definitum ſit ab Eccleſia, an aliquam Deus ſtatuerit purgandis animabus ſedem. Catholici in varias opiniones abeunt. *Origenes* apud Hieronymum Epiſt. ad Avitum, & *Philo* propriam cuique conſcientiam Purgatorii loco ponunt; ſed hæc opinio ab omnibus rejicitur; nam etiam vivis hujuſmodi Purgatorium eſſet commune. Nonnulli docuere locum ſupplicii eſſe hunc mundum, ubi animæ in corpore tamquam in carcere detinentur: quam ſententiam velut abſurdam impugnat *Irenæus* lib. 5. ex eo quod Scriptura docet animas hac vita functas ad Inferos deſcendere. Alii Purgatorium figunt in quocunque loco homines peccant. Contra hos omnes.

Diverſæ opiniones de Purgatorii loco.

Purgatorium eſt locus determinatus intra terræ viſcera.

53 DICO. *Purgatorium eſt locus juxta ordinariam Dei Providentiam determinatus intra viſcera terræ.* Ita S. *Thomas* 4. Sent. diſt. 21. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 2. PROBATUR *primò*. Ubicunque Eccleſia nihil definit, diſcutrere debemus juxta Divinæ Providentiæ congruentiam ex connexis certò revelatis; nec enim meliorem in obſcuris habemus regulam; ſed ea certo revelatis congruit Divinæ Providentiæ animas in determinato loco purgari: ergo Purgatorium eſt locus determinatus. *Minor explicatur*. Certò nobis revelatum eſt loca Damnatorum, & Beatorum eſſe determinata. Certò etiam nobis eſt revelatum, ſtata fuiſſe quædam pœnarum genera. Ergo ad Divinam quoque Providentiam ſpectat certam ſtatuere Purgantium ſedem, quæ ſe habeat ad modum carceris, ubi coactæ ſimul dolentes animæ ea ipſa ſocietate doloris capiant incrementum, ſicuti gaudium econtra augetur ex hilari congaudentium conſeſſu.

Sicut ex amicorum bono gaudium, ita ex malo triſtitia conſurgit.

54 PROB. *ſecundò*. Ideò dicitur locus non eſſe determinatus; quia unuſquiſque patitur, ubi peccavit; ſed id nullo modo veriſimile eſt: ergo. *Minor explicatur*. Primò Juſtitiæ ordo non exigit, ut quis puniatur in loco delicti commiſſi, niſi in caſu extraordinario ad aliorum exemplum, ſed in loco malefactoribus deſtinato. *Secundò*, eadem anima pluribi peccavit; quòd autem a loco in locum diſcurrat ad capeſſendam pœnam, videtur non ita facilè confingendum. *Tertiò* nobis favent ipſæ revelationes pro oppoſita ſententia ab auctoribus adductæ; v. g. *Paſchaſius* Romæ, ùt dicitur, peccaverat in Pontificis electione contra *Symmacum Laurentio* favens; attamen in Thermis Angulanis *Germano* Capuano Epiſcopo apparuit. S. *Severinus* in Palatio Imperatoris peccaverat Canonicas ſimul horas manè recitando; attamen a S. *Petro Damiano* lib. de Miraculis fertur in flumine purgari.

Ordinariè nō punitur quis, ubi delictum patravit.

55 PROB. *tertiò*. Scripturæ ſatis clarè indicant Purgatorium eſſe locum ſtabilem ſub terra. Act. 2. v. 24. de Chriſto dicitur: *Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus inferni*. Infernos idem eſt ac infra nos, antrum videlicet ſubterraneum, ad quod Chriſtus deſcendit, unde aliquas Purgantium animas eduxit. Immò apud eundem omnia pœnarum loca apud Inferos ſunt; unde *Auguſtinus* lib. 2. retract. cap. 24 ait: *De inferis magis mihi videor, docere debuiſſe, quòd ſub terris ſint, quàm rationem reddere, cur ſub terris eſſe credantur, ſivè dicantur, quaſi non ità ſit*: deindè Eccleſiaſtici 24. v. 45. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino*: ergo animæ Purgantium ſunt infra terram; non enim damnati ſperant in Domino. Apoc. 5. v. 3. *Nemo poterat neque in Cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum*: ergo ſubtus terram aliqui degunt, ad quos reflecteret *Joannes*; ſed non potuit reflectere ad Damnatos, neque ad creaturas irrationales, quarum non erat librum aperire: ergo ad Juſtos, qui ſunt incolæ cœli, terræque. Ecquinam ii ſunt præterquam mortui?

Ex Scripturis poteſt colligi Purgatorium eſſe locum determinatum intra terram.

56 DICES. Hæ Scripturæ ad Patres referuntur in ſinu Abrahæ.

ESTO; ſed hoc ipſo admittitur carcer ſub terra conſtitutus. Sancti Patres tenebantur ſubterraneo ſpecu, quoad originalis culpæ reatum ſolverent. Quantò magis id idem fatendum de perſonalis culpæ ſontibus?

57 Communis Doctorum ſententia eſt, Infernum eſſe intra viſcera terræ antrum quoddam quatuor carceres comprehendens. Pars inferior eſt ſedes Damnatorum, & propriè dicitur Infernus, de qua Luc. 16. v. 22. *Mortuus eſt Dives, & ſepultus eſt in Inferno*: & a quo ſe liberatum fatetur Pſalmiſta: *Eruiſti animam meam ex inferno inferiori* Pſal. 85. v. 13.; non quia illuc aliquando deſcenderit, ſed quia propter peccata deſcendere debuerat. Secunda Puerorum Lymbus vocatur, ubi ob culpam originalem viſionis beatificæ ſunt expertes. Hoſce duos carceres conjungit Concilium Florentinum in litteris Sanctæ Unionis agens de morientibus in actuali, vel originali peccato mortali, ubi aſſerit hos in Infernum deſcendere pœnis imparibus puniendos. Tertia ſpecus Purgatorium vocatur, de qua in præſentiarum eſt ſermo, ubi actualis culpæ ſontes pœnam luunt. Quarta dicitur Lymbus Patrum, ſeu Abrahæ ſinus, quam ſub terra eſſe, & Infernum vocari de fide eſt; nam exprimitur in Symbolo per illa verba *deſcendit ad Inferos*. Huc reſpexit *Jacob* Gen. 42. v. 38. *Deducetis canos meos cum dolore ad Inferos*. Huc *Job* 17. verſ. 16. *In profundiſſimum Infernum deſcendent omnia mea*. Profundiſſimum vocat non reſpectivè ad alia Inferni antra, ſed comparativè ad ſuperiora terræ loca. Et de hac ſuprema Inferorum ſpelunca ait *Gloſſa* ad 30. caput *Job* v. 23. *Ubi conſtituta eſt Domus omni viventi*. Infernus erat domus omnium viventium ante adventum Chriſti. Si ergo Sanctos Patres ſubterraneus tenebat locus, quamvis ſolo peccati originalis reatu præpediti; a fortiori idem fatendum de perſonalis flagitii conſciis. Si cuilibet hominum ſtatui determinata aſſegnantur receptacula, cur vagum, & indeterminatum erit purgantium?

Quatuor inferiora animarū receptacula poſt mortem.

58 Veruntamen de ſitu hujuſmodi carcerum aliquid diſputant Doctores. Primus dicendi modus explicat loci naturam tanquam ſuperioris, & inferioris, quo modo cœleſtia corpora diſponuntur. In infimo loco circulatem ponunt concavitatem, in qua damnati recipiuntur, & hæc proprio nomine eſt Infernus. Collocant ſecundo loco concavitatem pro pueris ſine baptiſmo decedentibus. Tertio Purgatorium. Quarto in ſuperiori parte ſinum Abrahæ. Sed hujus ſententiæ diſcrepant auctores in poſitione ſecundæ concavitatis. Quidam Inferno ſtatim conjungunt Purgatorium ea ducti ratione, quòd actuale peccatum utpote a propria voluntate pendens ſit deformius, quàm originale, quamvis aliunde gravius; & quia D. Thomas 4. *Sentent. diſt.* 21. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 2. eundem eſſe ignem docet Purgatorii, & Inferni; propterea neceſſe eſt illa duo loca continuari. Alii ſecundo loco Puerorum Lymbum ponunt. Et hæc opinio videtur tenenda tum propter Concilium Florentinum, quod

Deſcribitur ſitus concavitatum ſecundùm varias opiniones.

Prima opinio

Digitized by Google

quod utrumque copulat, tum propter D. *Thomam*, qui 4 *Sentent. diſt.* 45. *quæſt.* 1. *art.* 3. poſt Infernum Lymbum enumerat. Attamen ſive Lymbo, ſive Purgatorio ſecundus locus adſcribitur, deberent deſcendentes in gehennam tranſire per omnia hæc ſubordinata loca; & damnati ante Chriſti adventum tranſiiſſent per Lymbum, ubi Sancti Patres degebant, quod videtur incongruum.

Secunda opinio.

59 Secundus modus non explicat illas concavitates per ſubordinationem inferioris, & ſuperioris penes locum, ſed per contiguitatem omnium concavitatum ad eandem ſuperficiem Infernalis cavernæ in hunc modum. In centro terræ ſtatuit amplam, & profundiſſimam voraginem gehennæ, & circa illius circumferentiam reliqua receptacula diſtribuit; unum verſus unam Mundi partem; aliud verſus aliam; quo diſtributionis modo veritatem ſalvat communis locutionis Scripturæ, & Patrum, qui uno hæc omnia loca vocabulo complectuntur: & revera poſt diem Judicii omnia damnatorum plena erunt.

Verùm diſtributio hæc non congruit Luc. 16. v. 26 dicenti: *Inter nos, & vos chaos magnum*, ideſt inter damnatos, & exiſtentes in Abrahæ ſinu. Quæ phraſis innuit grande intervallum inter hæc loca, quod non ſalvat præſens explicandi modus. Præterea ibidem v. 23. habetur: *Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè*, quæ verba notant Infernalem ſpecum in parte inferiori; Lymbum verò Patrum ſitu eminentiore.

Tertia, & quarta opinio.

60 Tertius modus aſſerit Infernum eſſe in medio terræ ad inſtar circularis magnæ concavitatis, de qua figura non eſt dubium, cùm Orbis terrarum circularis ſit. In ejus circumferentia Purgatorium conſtituit, & optimè ſalvatur, quomodo idem ſit ignis Inferni, & Purgatorii. In altero ſphæræ ejuſdem latere Puerorum Lymbum ſtatuit: in altero, ſed altiori parte, & verſus nos Lymbum Patrum collocat: ſeu & fortè melius. Superius ſuper Inferni circumferentiam collocantur alia loca, Purgatorium, & Puerorum Lymbus contiguus ita, ut Purgatorium formet unum ſemicirculum, alium Lymbus. Nec major amplitudo ante Judicii diem neceſſaria eſt, cùm ſolæ animæ contineantur, quæ non occupant ſpatium; tum quia ex Purgatorio ſit tranſitus ad Cælum, & pueri ſunt longè minores numero damnatorum. Lymbus verò Patrum elevatur in ſuperiori parte verſus nos, alium formans ſemicirculum verſus latus aliquod Mundi, ad quem ex Purgatorio dabatur tranſitus ante Chriſti adventum. Quartus modus ferè in idem reddit.

Animarum omnino receptacula nō ſūt niſi quinque.

61 Quæritur hic, an animarum receptacula ſint plura quinque; quia tamen hinc nihil proficuum emanat, ſufficit S. *Thomæ* auctoritas 3. p. quæſt. 69. ſupplement. art. 7 —
„ Dicendum, quod receptacula animarum
„ diſtinguuntur ſecundum diverſos ſtatus earum; anima autem juncta mortali corpo-
„ ri habet ſtatum merendi, ſed extra cor-
„ pore eſt in ſtatu recipiendi pro merito
„ bonum, vel malum: ergo poſt mortem,
„ vel eſt in ſtatu recipiendi finale præ-
„ mium, vel eſt in ſtatu, in quo impedi-
„ tur ab illo; ſi autem eſt in ſtatu recipien-
„ di finalem retributionem, hoc eſt dupli-
„ citer; vel quantum ad bonum, & ſic eſt
„ Paradiſus, vel quantum ad malum, & ſic
„ ratione actualis culpæ eſt Infernus, ratio-
„ ne autem originalis eſt Lymbus Puero-
„ rum. Si verò eſt in ſtatu, quo impedi-
„ tur a finali retributione conſequenda; vel
„ eſt propter defectum perſonæ, & ſic eſt
„ Purgatorium, in quo detinentur animæ,
„ ne ſtatim præmia conſequantur propter
„ peccata, quæ commiſerunt; vel propter
„ defectum naturæ, & ſic eſt Lymbus Pa-
„ trum, in quo detinebantur Patres a con-
„ ſecutione gloriæ propter reatum humanæ
„ naturæ, quæ nondum poterat expiari.

CONTARIORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR.

62 OBJICIES 1. Pœna Purgatorii nihil eſt aliud, niſi conſcientia remordens: ergo. *Probatur ant.* Iſaiæ 66. verſ. 24. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Hic locus applicatur tam Gehennæ, quàm Purgatorio: ſed vermis eſt conſcientia remordens: undè Prov. 25. v. 20. dicitur: *Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi*, & ſanè vermis nequit propriè intelligi, ſed tropicè, & eſt mœror ex delicto conſurgens, qui dente rabido lacerat animam.

Conſcientiæ remorſus nō conſtituit Purgatorium.

RESP. *neg. antec.* Non ſolus conſcientiæ remorſus conſtituit Purgatorium. Matth. ſiquidem 5. v. 25. habetur: *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius Judici, & Judex tradat te miniſtro; & in carcerem mittaris.* Qui locus explicatur de Purgatorio, & per adverſarium intelligitur conſcientia, quæ legem Dei ſenſibus contrariam proponit. Attamen vides conſcientiam diſtingui & a Judice, & a carcere. Non ergo Purgatorium ſolo conſtat conſcientiæ morſu. Locus verò *Iſaiæ* de gehennæ pœna apertè loquitur, & ad hanc explicandam aſſumitur a D. *Marco* cap. 9. Cui explicandæ S. *Auguſtinus* lib. 2. de Civitate Dei cap. 9. triplicem affert ſententiam. Prima ponit ignem propriè, & tropicè vermem ad animam pertinere, prout a Scriptura ſumitur pro triſtitia, & dolore. Secunda vermem, & ignem ait ſpectare ad corpus damnatorum poſt Judicii diem, & in ſenſu omninò proprio, cùm miraculosè vermes in igne vivere nemo neget poſſe. Tertia docet ignem ad corpus propriè, vermem ad animam. Nullum dicendi modum improbat laudatus Doctor. Ex quo habetur, quod ſicut *Iſaiæ* textus non excludit juxta quamcumque explicationem determinatum locum pro damnatis, idem pariter dicendum erit, ſi purgantibus animabus applicetur.

Vermes in igne vivere ſolum miraculosè.

63 OBJICIES 2. Omne, quod habet determinatum locum, magis convenit cum illo loco, quàm cum alio. Sed animæ ſeparatæ indiſcriminatim ſe habent ad omnia loca, nec magis uni conveniunt, quàm alteri.

Ergo

Ergo noo ſunt in determinatu locu, præferrim quod nullam vel pœoam, vel delectationem ſumunt a locu, cùm a corporibus nihil recipiant. Quare *Boetius* lib. de Hebdomadibus ait: *Communis animæ conceptio eſt apud Sapientes incorporalia in loco non eſſe*. Cui conſonat illud *Auguſtini* lib. 12. ſuper Geneſim ad litteram cap. 32. *Citò quidem reſponderim, ad corporalia loca animam non ferri, niſi cum aliquo corpore*.

Animæ dicũt convenientiã proportionalitatis ad Purgatoriũ.

RESP. *diſt. min.* Non magis animæ conveniunt convenientiâ participatiunis *concedo*: convenientiâ proportionalitatis, *nego min.* Convenientia duplex eſt, alia participationis in eadem qualitate, ſicut calida ad invicem conveniunt: alia proportionalitatis, ùt cùm Deus dicitur Sul; quia eſt principium vitæ ſpiritualis, ſicut Sol curporalis: & ſecundùm hanc convenientiam quædam animæ quibuſdam locis magis conveniunt, ſicut animæ ſpiritualiter illuminatæ cum corporibus luminoſis: animæ verò obtenebratæ per culpam locis tenebroſis: dari autem hujuſmodi pruportionem, nec apud Philuſophos dubium fuit, cùm juxta ordinem mobilium ſubſtantiarum ſeparatarum, urdinem poſuerint. Et certum eſt corporalia a Deo mediis ſpiritualibus gubernari: & quamvis a corporibus locantibus nihil recipiant, ibi tamen ligantur, & ibi torquentur velut in carcere. Ad ſecundum *Auguſtinus*, & Patres ſimilia loqaentes ſolùm intendunt animas modo quantitativu nubis notu non eſſe in luco, nec localiter ferri, quo modo corpora materialia feruntur; ſubdit enim Auguſtinus: *Jam utrum habeat aliquod corpus, cùm de hoc corpore exierit, oſtendat, qui poteſt, ego autem non puto*.

64 OBJICIES 3. Ex revelationibus fide dignis conſtat Purgatorium non eſſe locum determinatum: ergo nulla eſt aſſertio noſtra. *Probatur ant.* D. Gregorius 4. *Dialog. cap.* 40. deſcribit revelationem factam Sancto *Germano* Epiſcopo Capuano de *Paſchaſii* anima, quæ in balneis calidis *Angulanis* apparens denunciavit ſe ibi detineri, undè ſuffragia expoſtulavit. S. Petrus Damianus *lib. de Miraculis ſui temporis* narrat oſtenium animæ S. *Severini*, quæ in flumine purgabatur. Alia hujuſmodi miſſa facio. Patres ſuſtinent peccatis diſſimilibus coaptari diſſimiles pœnas; quamobrem aliud manet avaris ſupplicium: aliud ſuperbis. Ergo idem dic de locorum diſcrimine, in quibus peccatur.

RESP. *Neg. anteced.* Ad probationem communiter reſpondetur, Deum aliquando diſpenſaſſe cum quibuſdam animabus ad eruditionem viventium. Cæterùm aliud eſt animas ibi apparuiſſe, aliud ibi Purgatorium habuiſſe; ſicut in Epiſtola S. *Petri Damiani* 13. deſcribuntur damnatorum revelationes, nec inde colligitur earundem ibi animarum fuiſſe Infernum.

65 DICES. Apud *Gregorium* defunctus dixit: *Hic deſtinatus ſum*: ergo non ſolùm ibi apparuit, ſed etiam ibi degit ad ſupplicium.

RESP. Ibi ſanè patiebatur; quia erat divinæ expers gloriæ, & igni alligatus piaculati, ut eſſet vera propoſitio: *Hic deſtinatus ſum*; ideſt in hoc igne, in hoc loco pœnarum, ubi ſum, qui in hoc balneo tibi oſtenditur. Nec aliter damnati ubicunque appareant, ibidem torquentur, cùm ſuum præſeferant Inferni ſupplicium. Nec ratiune quicquam moveor in contrarium adducta; licèt enim peccaverint pluribi, non ſunt tamen ubique torquendi, ùt patet in humanis: & etiam liquet ea eo, quod utvis in corpore peccaverint, in corpore tamen non purgantur. Fateor quidem graviùs puniri, ſi qualitas loci peccatum aggravet.

Quando animæ apparent, ibi etiã vere torquentur.

66 OBJICIES 4. Videtur Purgatorium in noſtro aere poſitum; ergo ſub terram falsò compellitur. *Antecedens probatur*. Status Purgantium eſt inter damnatus medius, & beatos: ergo medius debetur locus; medius autem eſt noſter aer: ergo in noſtro aere purgantur.

Puniuntur propter peccatum, quod eſt infra nos.

RESP. *Neg. ant.* ad probationem reſpondet S. *Thomas* animas in Purgatorio puniri nun propter illud, quod ſunt ſupra nus, ſed propter peccatum, quod eſt infra nos, ac ideo nun eſſe plectendas ſupra nos in noſtro æthere. Quanquam Ven. *Beda* narret quemdam, cùm ad Cœlos per Angelum duceretur, magnos per aerem ignes ſibi conſpectos eſſe, quos Angelus dixit ibi reſervatus tum ad Mundi conflagrationem, tum ut examinarentur opera hominum; hinc tamen ſolummodo voluit Deus nos edocere, quemadmodum igne purgati cœlum ſcandimus. Sed hæc oſtenta, ùt ſæpè dixi, extra urdinem ſunt providentiæ communis.

67 OBJICIES 5. contra numerum locorum. Cuique Peccatorum ſtatui aſſignandus eſt pœnarum locus. At ſi quis cum ſolo originali, & veniali decedat, nullus ex prænotatis locis ei competeret: ergo. Frequenter enim accidit, ut pueri ſine baptiſmate moriantur etiam cum veniali peccato. *Minor declaratur*. His non correſpondet nec Paradiſus, nec Purgatorium, nec Lymbus Patrum, cùm careant gratiâ: nec Lymbus Puerorum, cùm ibi nulla ſit pœna ſenſus, quæ tamen eſt veniali debita: nec Infernus damnatorum, quandoquidem careant gravi peccatu actuali.

Puer perveniens ad uſũ rationis tenetur ſe cõvertere ad Deũ.

RESP. Apud Thomiſtas negatur hypotheſis; cùm enim ſtatuant quemque, cùm primùm fuerit compos rationis, teneri ad Deum ſe convertere tanquam ad ultimum finem, non poteſt venialiter priùs peccare, quàm mortaliter; præceptum enim illud obligat ſub gravi. In ſententia verò ejuſmodi præceptum excludente, dico puniendum eſſe in Inferno; veniale enim punitur temporaliter in Purgatorio; quia addjunctam habet gratiam; quâ ſeclusâ congruit ſubjecto Dei inimico pœna ſempiterna.

CON-

CONTROVERSIA V.

AN ANIMÆ PURGATORII IDENTIDEM EXEANT AB ERGASTULO.

SEnſus quæſtionis eſt, an Purgantium animæ ità exeant ad nos, ut revertantur ad locum ſuum; nam quod inde ad gloriam demigrent nullatenus ad Purgatorium reverſuræ, non eſt quæſtio. Hujus difficultatis reſolutio valdè juvat doctrinam Patrum, & alia fidei dogmata. Eapropter recentiores Hæretici, & præcipuè Centuriatores Magdeburgenſes ſummo conatu animarum exitum ab Inferis obſtruunt, ſicque ad alios errores tutandos viam ſternunt.

Animæ in Purgatorio manent ſub libera Dei poteſtate.

68 DICO. Animæ Purgantium, Deo diſpenſante, aliquando exeunt. *Probatur primò ratione.* Animæ Purgatorii manent ſub libera Dei poteſtate. Ergo Deo diſpenſante poſſunt exire, ſicut in humanis incluſi carcere, quoniam parent mandato Judicis, poſſunt aliquando Judice diſpenſante ad tempus a carcere dimitti. Ant. nulli dubium eſſe poteſt; tum quia Scriptura aſſerit, quod *Juſtorum animæ in manu Dei ſunt*; tum quia Deus univerſale, & abſolutum in omnem creaturam habet Imperium. Sed licèt hæc ratio efficaciſſima ſit ad probandam hujuſmodi exitus facultatem, haud tamen confert ad praxim (Plura enim fieri poſſunt, quæ nec fiunt, nec futura ſunt) ideò aliter probatur concluſio.

Animas è Purgatorio exiſſe, exemplis comprobatur.

69 Toties admittendus eſt practicus uſus poſſibilitatis alicujus rei, quoties plura exempla fide digna illum afferant; ſed animas Purgatorii aliquando exire exempla fide digna demonſtrant: ergo ita ſentiendum. *Minor declaratur inductione.* Gregorius Magnus *lib. 4. Dialogi cap.* 40 affert exemplum *Paſchaſii*, qui apparuit Sancto *Germano*, & *cap.* 55. aliud ſimile deſcribit. S. *Severinus* Colonienſis Epiſcopus cuidam Presbytero apparens affirmavit ſe in Purgatorio puniri propter Horas Canonicas ſimul manè recitatas, ùt *Petrus Damianus* Epiſt. ad *Deſiderium*. Beato *Malachiæ* pluties è Purgatorio Soror apparuit Euchariſtico tandem Sacrificio liberata, ùt teſtatur S. *Bernardus* in Vita ejuſdem *Malachiæ*. Monachus Ciſtercienſis S *Bernardo* apparuit: fuſis ad Deum precibus liberatus eſt: ita *Guillelmus* in Vita S. *Bernardi* lib. 1. cap. 10. Plurima hujuſmodi oſtenta legere eſt apud *Bedam* lib. 3. & 5. Hiſtoriæ Anglicanæ apud *Bloſium* in Monili Spirituali, in revelationibus S. *Birgittæ* &c.

CONFIRM. Aliquando animæ a Paradiſo deſcendunt. Ergo etiam aſcendunt è Purgatorio. Conſequentia tenet a paritate, immò a fortiori; cùm animæ Beatorum jam in termino ſint, & immobiliter ſuo ultimo fini unitæ. *Antec. conſtat* innumeris exemplis apud D. *Auguſtinum* lib. de Cura pro Mortuis cap. 16. *Euſebium* lib. 6. Hiſtoriæ cap. 5. *Sulpitium* in Vita S *Martini*, *Paulinum* in in Vita S. *Ambroſii* &c. Ergo.

70 Huic argumento obtrudunt *Magdeburgenſes* omnia ea fuiſſe ludibria oculorum, & Dæmonum ſpectra, nec non phantaſticas illuſiones, nullumque ex Scripturis exemplum poſſe depromi.

Auctoritas Doctorum, fidem facit de veritate.

Verùm quamvis inter apparitiones, & revelationes, quæ hominibus factæ dicuntur, plures falſæ habeantur; nihilominus magnæ impudentiæ eſt, ait *Auguſtinus* lib. de Cura pro Mortuis, negare animas identidem è ſuis ſedibus ad nos emitti; cùm tot Viri ſapientes, & Deo pleni idipſum ratione, & experimento comprobent ſuo. Neutiquam Deus in re tam gravi ſineret illudi, & errare Eccleſiæ Doctores, qui ejuſmodi apparitionibus utuntur ad confirmanda myſteria Fidei de reſurrectione, de anima immortalitate, de pœnis, & præmiis hominibus poſt mortem ſtatutis, maximè quòd Divinæ Providentiæ ſit mos revelata miraculis comprobare.

Moyſes apparuit in transfiguratione.

71 Nec Scripturæ deſunt teſtimonia. Poſſet adduci exemplum *Oniæ*, & *Jeremiæ*, qui *Judæ Machabæo* apparuerunt 2. Mach. 15., ſed quia dicitur ſomnium vidiſſe, ideò contra Hæreticos non multum probat: alia duo ſubjungam. *Moyſis* animam inquit Scriptura è Lymbo eductam, ſuoque corpori, vel aereo conjunctam Dominicæ transfigurationis myſterio adfuiſſe. Matth. 17. v. 3. *Et ecce apparuerunt ei Moyſes, & Elias cum eo loquentes*. Quiſnam ea dixerit imaginaria ſpectra in teſtimonium veritatis a Christo fuiſſe evocata? Præſertim quod D. *Thomas* poſt *Chryſoſtomum* Homil. 57. ſuper Matthæum, doceat ideo Chriſtum evocaſſe *Moyſem*, & *Eliam*, ut ſe mortuorum æquè oſtenderet, ac vivorum Dominum, *Moyſem* ab Inferis ciens, vivumque *Eliam* advocans è longinquo. Nulla autem videretur in viam, & mortem poteſtas, ſi omnia fictitiè evenirent. Solet afferri quædam *Gloſſa*, quæ negat animam, & corpus fuiſſe *Moyſis*, & *Eliæ*; ſed apocripha eſt, & deſumpta ex lib. de Mirabilibus Sacræ Scripturæ, quæ S. *Auguſtino* perperam adfingitur.

Vera anima Samuelis Sauli apparuit.

72 Alterum exemplum habetur 1. *Reg. cap.* 28. de anima *Samuelis*, quæ *Sauli* ſe ſe oſtendit, dum a *Pythoniſſa* divinationem petiit. Veram fuiſſe animam *Samuelis*, ſequentia demonſtrant. Scriptura Sacra laudato capite perpetuò vocat *Samuelem* eum, qui apparuit, & quinquies ibidem nominans eum, qui *Sauli* viſus eſt, quinquies pariter *Samuelem* appellat. Sed ſi non fuiſſet vera anima *Samuelis*, non ſemper uteretur propria ſignificatione nominis; cederet ſiquidem in Dæmonis gloriam, quod Spiritus Sanctus tot vicibus illud nomen repeteret in ordine ad finem honorificum, qualis eſt veritatis cognitio. Nec tale quidquam habetur in Scriptura, nempè toties ſub magni viri nomine Dæmonem indicari, præſertim cùm videamus in Sacro Textu ad honorem veritatis etiam allegorias explicari: ùt patet de Angelo *Tobiæ* comite, qui *Azariæ* perſonam repræſentans, in fine tandem ſe ſe Angelum prodidit.

73 DICES ex regula *Auguſtini* lib. 2. ad *Simplicianum* quæſt. 3. Sacra Scriptura imagines rerum frequenter appellat eorum nomine, quorum imagines ſunt. Hinc dicitur *Pharaonem* vidiſſe ſpicas, & boves; & certè

nos

nos imuentes pictam imaginem Virginis, dicimus hæc eſt Virgo Maria.

Regula Auguſtini circa intelligentiã Scripturæ.

RESP. Regula vera eſt; ſed in Scriptura quoties rerum imagines proprio appellantur nomine, ſemper aliquid adjungitur, ex quo deduci poteſt negatio realitatis. Deducitur autem ex contextu, vel ex verbo prævio, vel ſequenti, vel quia alibi Scriptura illud exponit, vel ex evidenti abſurdo, vel repugnantia; ſic in allato exemplo ponitur in ſomniis vidiſſe ſpicas: ſicut Exod. 25. verſ. 22. habetur. *Loquar ad te de medio duorum Cherubim, qui erunt ſuper arcam*: attamen patet verè non loqui de Cherubim, quia prius Exod. 25. v. 18. dixerat; *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies*; ex quibus certè non loquebatur Deus. Sed in noſtro caſu nihil eſt, quod ſenſum limitet, vel explicet: ergo Scriptura intelligenda eſt juxta verborum proprietatem.

Saul quæſivit reſponſa per medium extraordinariũ.

74 Ut clarior res fiat, examinetur textus Scripturæ. & in omnibus ferè partibus Sacræ Hiſtoriæ deducetur argumentum pro vera anima *Samuelis*. Igitur 1. Reg. 28. v. 6. de *Saule* legitur: *Conſuluitque Dominum, & non reſpondit ei neq; per ſomnia, neq; per Sacerdotes, neq; per Prophetas*: is erat uſitatus mos, quo Deus reſponſa dabat. Hinc *Saul* motus eſt ad certam notitiam extraordinario modo exquirendam. Nec ei mens erat a Dæmone patre mendacii expetere, ſed a Viro fideli, cùmque experimento didiciſſet *Samuelem* fuiſſe veracem Dei Prophetam; ideò v. 11. ait: *Samuelem mihi ſuſcita*. Dixerat quidem priùs v. 8. *Divina mihi in Pythone*, errans in eo, quod crederet *Samuelis* animam magicis poſſe incantationibus evocare; ſed non a Dæmone reſponſa ſcitabatur, proindè ſtatim ſubdidit, *& ſuſcita mihi, quem dixero tibi*.

Non per Dæmonem, ſed per Samuelẽ petiit reſponſa.

Verſ. 12. *Cùm autem vidiſſet mulier Samuelem, exclamavit voce magna*. Cùm *Pythoniſſa* ſpectris aſſueta foret terribilibus, cur timuit? cur exclamavit? Certè quia inuſitatum quiddam acciderat, apparitio ſcilicet *Samuelis*, antequam incantationes perficeret, ſuaque proferret carmina. Quomodo ergo Dæmon fuiſſe dicitur; ſi magica needum fuerat arte provocatus? Prævenit *Samuel*, jubente Domino, incantationes, apparuitque *Sauli*. Haud aliter 2. Num. 22. 32. *Balaam* Dæmonem conſulens pro *Balac* Rege Moab, Angelus præveniens ſublimem illam de Iſraele, & Chriſto prophetiam protulit; & 4. Reg. 1. v. 16. Legatis ab *Ochozia* Rege ad *Beelzebub* ſcitandum miſſis ſuper ejus ſalute occurrens *Elias* mortem denunciavit.

Samuel prævenit Pythoniſſæ incantationes.

75 Dices verſ. 21. Mulier ingreſſa ad Saulem ait: *Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ*: ergo ſuas circulationes peregerat: ergo falſò dicitur *Samuel* præveniſſe incantationes.

Sed contra: ex dicto verſiculo non eruitur, quod *Pythoniſſa* jam ſuis functa magicis artibus foret, ſed dixit, obediviſſe; quia paratam ſe exhibuit ad illas efformandas; ſicut *Balaam* ibat obediens *Balac*; maximè quod poterat dicere ſe obedientem præſtitiſſe; quia id quod exoptaverat *Saul*, apparitio ſcilicet *Samuelis*, evenerat. Proſequor textus expoſitionem: v. 12. *Et dixit ad Saul: quare impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul*: A hic malefica cognovit *Saulem*, quem priùs non cognoverat. Cur hoc? Quia nimirum *Samuel* apparuit non ea ſpecie, qua ſolent alii. Etenim *Rabini* aſſerunt eos, qui per magicas incantationes evocabantur, tranſverſo corpore apparuiſſe, & capite ad terram inclinato; *Samuel* autem præſeferebat eundem corporis habitum, quo ſolebat Regem affari. Cùm ergo apparitio hæc diverſa omninò fuerit ab aliis, ſivè quia prævenit incantationes, ſivè quia diverſimodè contigit; ideò dicendum non fuiſſe phantaſma, ſed veram animam *Samuelis*, quæ ſe videndam obtulit *Pythoniſſæ*.

Diverſimodè ab aliis apparuit Samuel.

B Verſ. 13. *Deos vidi aſcendentes de terra*. Hoc nomine appellabantur Viri excellentiores apud Hebræos, & Gentiles; & quia virtute præcelleret *Samuel*, propterea Deum appellavit, quo nomine cæteros, quos per magiam excitaret, inſignire non conſuevit.

Verſ. 14. *Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio*: hìc deſcribitur pacifica, ſuaviſque præter conſuetudinem apparitio; in aliis namque magicis incantationibus miſcetur confuſio, terror, & horror. Hinc ſubditur, *& intellexit Saul, quòd eſſet Samuel*. Non enim illum vidit, ſed peculiari inſtin- C ctu pro certo cognovit Samuelem eſſe: *Intellexit*, ideſt cognovit, non autem putavit, aut arbitratus eſt. Quando res eſt vel ficta, vel dubia, utitur verbis, quæ ſignificant imaginem, vel dubietatem, ùt quando *Magdalena* Chriſtum credidit ſub ſpecie Hortulani, verbum adhibet *exiſtimare*, non autem intelligere: 4. *Reg.* 5. Naaman putavit, quòd Eliſeus egrederetur: & Sap. 12. 27. de falſis Diis dicitur: *Per hæc quos putabant Deos; & inclinavit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & adoravit* *. His deſcribitur Regis obſequium erga *Samuelem*; tum quia illum venerabatur tamquam Dei Prophetam; tum ut honore illum ad reſpondendum alliceret. Dæmon autem non indiget ſpeciali cultu, ut reſpondeat, cùm hoc libenter faciat, ut principatum, & dominium in homines exerceat.

* 1. Reg. c. 28. v. 14.

Verſ. 15. *Quare inquietaſti me ut ſuſcitarer?* Per modum increpantis hoc dixit Propheta; cæterùm lubenti animo venerat obediens mandato Dei, a quo non fuiſſet miſſus, niſi *Saul* poſtulaſſet. Suſcitari eſt venire, ſeu exire de loco, in quo erat; & quia *Samuelis* receptaculum erat locus quietis, non tormentorum, ideò apparitio cum objurgatione conjungitur *quare inquietaſti me?* Non igitur fuit Dæmon; quandoquidem ſtatio Dæmonum E non eſt locus quietis: *Deus receſſit a me*, ſic Saul, *& exaudire me noluit, neque in manu Prophetarum* viventium ſcilicet, *neque per ſomnia: vocavi ergo te* Prophetam mortuum, & mihi fidelem, *ut oſtenderes mihi, quid faciam*, quomodo ſcilicet prævalere poſſim contra Philiſthiim. Porrò Dæmon neſcit modum prævalendi contra Deum pugnantem ad punitionem impiorum. Noverat enim *Saul* ſe ab hoſtibus premi propter ſua ſcelera, quamobrem dixit: *Deus receſſit a me*.

Spiritus, qui apparent, nõ ſunt alligati loco.

Verſ. 16. *Quid interrogas me, cùm Dominus*

Digitized by Google

minus receſſerit a te? Ideſt nequicquam me percunctaris, cùm ſcias Deum eſſe contra te: Deus a te receſſit, & ego a te; quia Dei ſum: Deus decrevit te punire, & ego Dei decretum revereor. Planè in ore Dæmonis hæc cauſalis eſt falſa, quippequi ſtet cum illis, a quibus receſſit Deus, nec ſtet pro Deo, ſed contra ipſum; & quidquid a Deo Impii non obtinent, ultrò Dæmon ſpondet, ut ſibi conciliet aſſeclas, & cultores.

Dæmon liberior eſt cum impiis,

Verſ. 17. *Faciat tibi Dominus, ſicut locutus eſt in manu mea.* Hoc non poterat Dæmon nec per ſe dicere, nec ſub figura *Samuelis*. Siquidem prædixerat *Samuel*, & prædicit infortunia aſſignans cauſam; quâ puniebatur, crimen nempe in *Amalech*, & alia 1. *Paralipom.* 10. recenſita. Noſſe non poterat Dæmon determinatè cauſam, ſeu peccatum, quod Deus puniendum intenderet; non enim Dæmon ſcrutator eſt divinæ voluntatis. In hac prædictione illud recollendum occurrit, quod res ſuerunt omninò determinatè, abſolutè, & cum individuis circumſtantiis, prout ſubinde contigerunt, prænunciatæ: aſſequi non poteſt Dæmonis virtus, quæ dumtaxat conjectando probabiliter, & obſcurè aliqua portendit aſſumens verba amphibologica, quæ ſi eventus fallit, in alio queant ſenſu ab interrogantibus explicari. In noſtro caſu omnia certò, & abſolutè prænunciata ſunt; quapropter in terram cecidit *Saul* præ metu, & certitudine prædictionis; ſciebat enim fatidica eſſe verba, nec poſſe quæ *Samuel* prænarraverat, effugi; tamque verax fuit ejus locutio futurorum prænuncia, ut exinde magnum ei Prophetæ nomen extiterit: Eccleſiaſtici 46. v. 23., *& poſt hoc dormivit, & notum fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltavit vocem ejus de terra in prophetia delere impietatem gentis*; & 1. Paralip. 10. v. 13. juxta 70. Interpretes: *Interrogavit Saul in Ventriloqua ad quærendum, & reſpondit ei Samuel Propheta.* Porrò Dæmoni etiam vera divinanti Prophetæ nomen non convenit; aliter nutaret fides, dum ad cognoſcendam doctrinæ veritatem aſſumitur futurorum prædictio, ſicuti Chriſtus ſolet in Evangelio: undè Iſajæ 41. v. 23. habetur: *Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia Dii eſtis.* Ecquid abſurdiùs, quàm quòd mendacii ſummus auctor Prophetæ nomen gerat. S. Thomas *quæſt. 6. de potentia art. 5. in corpore* ait, ſi Deus poteſtatem peragendi cujuſquam miraculi Dæmonibus concederet, falſimonii foret teſtis: — Ad hujuſmodi, quæ ſunt ſupra facultatem naturæ „ ipſorum, ideſt Dæmonum, a Deo nulla „ datur poteſtas; quia cùm operatio mira„ culoſa ſit quoddam divinum teſtimonium „ indicativum divinæ virtutis, & veritatis, „ ſi Dæmonibus, quorum eſt tota voluntas „ ad malum, aliqua poteſtas daretur facien„ di miraculum, Deus falſitatis eorum teſtis „ exiſteret, quod divinam bonitatem non de„ cet. — Prophetare nihil eſt aliud, quàm futura prædicere ex inſtinctu Dei; quod quia piarum hominum peculiare eſt, qui plura ad Dei honorem operantur, ad ſignificanda etiam alia ſolet extendi; hinc prophetare eſt aliquando idem, ac docere 1. *Corinth.* 17. Prophetæ ſunt ipſi Doctores, vel Dei laudatores 1. *Paralip.* 25. vel qui miracula operantur, ut veritatem confirment, quo ſenſu Eccleſiaſtici 48. v. 14. de *Eliſeo* legitur, *& mortuum prophetavit corpus ejus*; quia reſurrectionis miraculo prædicationem de vero Dei cultu comprobavit; & cap. 49. v. 18. de *Joſeph* mortuo dicitur: *Et oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetaverunt*; ideſt confirmarunt prophetiam, quam vivens fecerat de Hebræorum exitu ab Ægypto. Nullo autem ex his modo Dæmoni convenit prophetare. Non ergo Dæmonia ſpectrum Sauli apparuit, ſed verus Samuel. Scio equidem quandoque Dæmonem, Deo cogente, veritatem fateri; ùt Marci 1. verſ. 24. *Quid nobis, & tibi Jeſu Nazarene: veniſti perdere nos? ſcio qui ſit Sanctus Dei*; & Act. 16. verſ. 17. Puella quædam habens Pythonem clamabat poſt *Paulum*, ſocioſque: *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annunciant vobis viam Dei.* Sed clara in primis ſigna Dæmonem produnt loquentem, ſicut in adductis exemplis. Præterea etiam ſubjectum veritatis eſt de præſenti, ùt ex dictis conſtat; deinde utvis Dæmon ſit aliquando veridicus, nunquam inſigniendus eſt Prophetæ nomine, nec fidem meretur; quia obſtinatus in malo etiam vera dicens, decipere intendit, & ea veritatis ſpecie ſibi conciliat fidem, ut tutiùs fallat. Conſonant hæc D. Thomæ 2. 2. q. 110. *art.* 1. *in corpore*. — Si „ aliquis formaliter falſum dicat, habens „ voluntatem falſum dicendi, licèt ſit ve„ rum id, quod dicitur, in quantum ta„ men hujuſmodi actus eſt voluntarius, & „ moralis, habet per ſe falſitatem, & per „ accidens veritatem; unde ad ſpeciem „ mendacii pertingit, — quod repugnat Prophetæ.

Samuel prædicit cauſam Punitionis.

Nomen Prophetæ Dæmoni non poteſt convenire.

Si Dæmon faceret miraculum Deus eſſet teſtis falſitatis.

Prophetare pluribus modis dicitur.

Dæmon loquens veritatem intendit decipere.

76 Neque minus roboris præſefert argumentum ex eo deductum, quod plerique Patrum eâ Samuelis apparitione approbant animæ immortalitatem. Sic Juſtinus Martyr *in Dialogo cum Tryphone Judæo pag.* 333. — „ Animas ſuperſtites manere, etiam eo de„ monſtraverim, quod & Samuelis animam „ Ventriloqua Pythoniſſa, ita ut Saul petie„ rat, evocavit. — D. Auguſtinus *lib. de* „ *Cura pro Mortuis gerenda cap.* 15. — Mitti „ quoque ad vivos aliquos ex mortuis, ſicut „ e contrario, quod Paulus ex vivis in Pa„ radiſum raptus eſt, Divina Scriptura te„ ſtatur: nam Samuel Propheta defunctus „ vivo Sauli etiam Regi futura prædixit. —

Ex facto Samuelis probatur animæ immortalitas.

77 Accedunt alii Patres aſſertam veritatem confirmantes. Ambroſius *in cap.* 1. *Luc. v.* 5. — Eliſeus mortuus defunctum cadaver „ hominis tactu ſui corporis ſuſcitavit, & „ Samuel poſt mortem ſecundùm Scripturæ „ teſtimonium futura non tacuit. — S. Zeno Veronenſis, ſeu alius auctor *Serm. de reſurrect.* — Samuel ille Sacerdos egregius mortis „ jam lege diſpunctus, Sauli Regi deſide„ ranti ſine ambiguitate non tantùm ſuam „ præſentiam exhibet, ſed etiam ad conſultu „ reſpondit. — Origenes *Lib.* 1. *Reg. cap.* 28. probat aſſumptum; quia Spiritus Sanctus, a quo divinas litteras ſcriptas eſſe credimus,

dicat:

dicat: *Et vidit mulier Samuelem, & exclamavit voce magna*, vocetque Samuelem illum, quem Saul collocutus eſt; quia futura prædixit, quæ Dæmoni innoteſcere non poterant. Et mirum eſt, quòd omnia ibi enumerata vera ſint, & quòd ſolummodo falſum illud ſit, quod de Samuelis apparitione dicitur; cùm ſine ambiguitate Scriptura loquatur: utique æquè poſſemus dicere falſa eſſe cætera, quæ ibi dicuntur, & quæ de Samuelis laude *Eccleſiaſtici* 48. recenſentur.

78 DICES. Diſparitas in eo eſt, quod anima Samuelis juſti evocari non potuit a Pythoniſſa, ùt docet S. Pionius Presbyter, & Martyr *contra Judæos*: — Quomodo potuit „ impius Dæmon, qui in illius mulieris ventre loquebatur; Sancti Prophetæ animam in ſinu Abrahæ quieſcentem in hanc vitam revocare? quod enim inferius eſt, ſuperioris imperio paret. — Tertull. *lib. de Anima cap.* 57. — Nec enim Pythonico „ tunc ſpiritui minus licuit animam Samuelis effingere, poſt Deum mortuus conſulente Saule, abſit alioqui, ut animam cujuslibet Sancti, ne dum Prophetæ a Dæmonio credamus extractam. — S. *Euſtachius* Antiochenus Epiſcopus in Diſſert. de Engaſtrimytho contra Origenem: *Fatendum eſt eam* (ſupple Pythoniſſam) *non potuiſſe propheticam animam evocare*. Gregorius Magnus *in c.* 8. *Iſajæ*: Gregorius Niſſenus Epiſt. ad *Theodoſium* Epiſcopum: Hieronymus *in cap.* 7. *Iſajæ*: Cyrillus Alexandrinus *lib. 6. de adoratione in ſpiritu, & veritate*: Theodoretus *quæſt. 63. in lib. 1. Reg.* Pluresque alii, qui ſpectrum apparuiſſe exiſtimant. Quare hæc opinio probabilitate non caret.

RESP. In primis falſum eſt non potuiſſe, Deo diſpenſante, per Dæmonem evocari Samuelis animam. Audiatur *Auguſtinus*; qui egregiè *Simpliciano* reſpondet *lib. 2. de diverſis quæſtionibus quæſt.* 3 — Item quæris, utrum „ ſpiritus immundus, qui erat in Pythoniſſa, potuerit agere, ut Samuel a Saule videretur, & loqueretur cum eo: ſed multo majoris miraculi eſt, quod ipſe Satanas Princeps omnium immundorum ſpirituum potuit loqui cum Deo, & petere ad tentandum Job juſtiſſimum virum, qui etiam tentandos Apoſtolos petiit. Aut ſi hoc non ideo habet difficilem quæſtionem: quia per quam voluerit creaturam, cui voluerit creaturæ, ubique præſens veritas loquitur, nec propterea magni meriti eſt, cui loquitur Deus. Intereſt enim quid loquatur; quia & Imperator multis innocentibus non loquitur, quibus providentiſſimè conſulit ad ſalutem; & cùm multis innocentibus loquitur, quos jubet interfici. Si ergo hinc propterea nulla quæſtio eſt, nulla ſit quæſtio, quomodo etiam immundus ſpiritus cum anima Sancti Viri loqui potuerit. Omnibus enim Sanctis, Deus Creator, & Sanctificator longè utique major eſt. Quod ſi hoc movet, quod licuerit ſpiritui maligno excitare animam Juſti, & tanquam de abditis mortuorum receptaculis revocare, nonne magis mirandum eſt, quod Satanas ipſum Dominum aſſumpſit, & conſtituit ſupra pinnaculum Templi? Quolibet enim modo fecerit, ille etiam modus, quo Samueli factum eſt, ut excitaretur, ſimiliter latet. Niſi fortè quis dixerit, faciliorem Diabolo fuiſſe licentiam ad Dominum vivum, undè voluit, aſſumendum, & ubi voluit conſtituendum, quam ad Samuelis defuncti ſpiritum a ſuis ſedibus excitandum. Quod ſi illud in Evangelio nos ideò non perturbat; quia Dominus voluit, atque permiſit nulla diminutione ſuæ Poteſtatis, & Divinitatis id fieri, ſicut ab ipſis Judæis quamquam perverſis, atque immundis, & facta Diaboli facientibus, & teneri ſe, & vinciri, & illudi, & crucifigi, atque interfici paſſus eſt. Non eſt abſurdum credere, ex aliqua diſpenſatione divinæ voluntatis permiſſum fuiſſe, ut non invitus, nec dominante, atque ſubjugante magicâ potentiâ, ſed volens, atque obtemperans occultæ diſpenſationi Dei, quæ & Pythoniſſam illam, & Saulem latebat, conſentiret ſpiritus Prophetæ Sancti ſe oſtendi adſpectibus Regis Divinâ eum ſententiâ percuſſurus. Cur enim anima boni hominis a malis vivis evocata, ſi venerit, ammittere videatur dignitatem ſuam, cùm & viri plerumque boni vocati ad malos veniant, & agant cum eis, quod officium poſtulat æquitatis ſervato, atque inconcuſſo decore virtutis ſuæ, & illorum vitiis pro rerum præſentium vel uſu, vel neceſſitate tractatis? — Adde: faciliùs per ea tempora evenire id poterat, dum Viri Sancti necdum fruebantur Deo viſo, & erant aliqualiter in via, & concluſi in ſubterranea ſpecu, quæ eſt pars quædam Inferni, de quo dicitur in Symbolo *deſcendit ad Inferos*. Quare Sancti Patres non negant, Deo annuente, potuiſſe fieri, ſed eo tendunt, ut negent factum eſſe, & magica vi poſſe fieri, quod utique non eſt concedendum. Plurimi hoc Scripturæ exemplo probabant Dæmonibus ſubdi defunctorum animas, quem ut errorem Patres evellerent, negarunt animam Samuelis Dæmonis ope evocatam.

Animæ defunctorū non ſunt ſub Dæmonis poteſtate.

79 Verùm tamen Samuelis anima non fuit a Dæmone, nec Pythoniſſæ artibus excitata, ſed Deo præcipienti paruit Vir Dei, atque Regi apparuit, ùt ſuperiùs n. 74. demonſtratum eſt. Quanquam verò de hac apparitione anceps aliquando pependerit Patrum ſententia, nunc omnis dubitatio evanuit. Ratio, quæ olim Patrum ſententiam in ancipiti tenebat, ea fuit, quòd Liber Eccleſiaſtici pro certo non haberetur ùt Canonicus, cùm in Hebræorum Canone non extaret. *Auguſtinus* poſtquam in ea quæſtione ad *Simplicianum* problemmaticè controverſiam utramque diſcuſſit, Eccleſiaſtici auctoritate adactus ita rem determinat. In lib. de Cura pro Mortuis cap. 15. — Mitti quoque ad „ vivos aliquos ex mortuis, ſicut e contrario, quod Paulus ex vivis in Paradiſum raptus eſt, Divina Scriptura teſtatur: nam Samuel Propheta defunctus vivo Sauli etiam Regi futura prædixit, quamvis nonnulli non ipſum fuiſſe, qui potuiſſet magicis artibus evocari, ſed aliquem ſpiritum

Aliàs liber Eccleſiaſtici *non admittebatur ùt Canonicus.*

Auguſtini *opinio.*

„ tam

„ tam malis operibus congruentem illius
A „ exiſtiment ſimilitudinem figuraſſe: cùm
„ liber Eccleſiaſticus, quem Jeſus Filius Si-
„ rach ſcripſiſſe traditur, & propter eloquii
„ nonnullam ſimilitudinem Salomonis pro-
„ nunciatur, contineat in laude Patrum,
„ quòd Samuel etiam mortuus prophetave-
„ rit. Sed ſi huic libro ex Hebræorum
„ (quia in eorum non eſt Canone) contra-
„ dicitur. Quid de Moyſe dicturi ſumus,
„ qui certè, & in Deuteronomio mortuus,
„ & in Evangelio cum Elia, qui mortuus
„ non eſt, legitur apparuiſſe viventibus? —
Idem lib. de octo Dulcitii quæſtionibus q. 6
repetitis his, quæ ſuper hoc ad *Simplicianum*
B ſcripſerat, ita concludit: — Sed quam non
„ fruſtra dixerim, pede tentim nos in hoc
„ genere ſimulatam Samuelis imaginem, ma-
„ ligno Pythoniſſæ miniſterio præſentatam
„ exiſtimare debere, ne inquiſitionibus dili-
„ gentioribus præſcribamus, mea poſterior
„ inquiſitio declaravit, quando inveni in
„ Libro Eccleſiaſtico, ubi Patres laudantur,
„ ex ordine ipſum Samuelem ſic fuiſſe lau-
„ datam, ut prophetaſſe etiam mortuus di-
„ ceretur: — Fidiſſimus *Auguſtini* diſcipulus
Thomas rationabilem cenſuit utramque theſim;
ſed 1. p. *quæſt.* 89 *art.* 8. *ad* 2. tota oppoſitæ
ſententiæ pendet ratio ob controverſam Eccle-
C ſiaſtici Libri auctoritatem — Ad ſecundum di-
„ cendum: quòd mortui viventibus apparent
„ qualitercumque vel contingit per ſpecialem
„ Dei diſpenſationem, ut animæ mortuorum
„ rebus viventium interſint, & eſt inter di-
„ vina miracula computandum, vel hujuſ-
„ modi apparitiones fiunt per operationes
„ bonorum Angelorum, vel malorum, etiam
„ ignorantibus mortuis, ſicut etiam vivi
„ ignorantes aliis viventibus apparent in
„ ſomnis, ut *Auguſtinus* docet in lib. præ-
„ dicto: unde & de Samuele dici poteſt,
„ quòd ipſe apparuit per revelationem divi-
„ nam ſecundùm hoc, quod dicitur Eccle-
D „ ſiaſtici 46. quòd *obdormivit, & notum*
„ *fecit Regi finem vitæ ſuæ*; vel illa appa-
„ ritio fuit procurata per Dæmones, ſi ta-
„ men Eccleſiaſtici auctoritas non recipia-
„ tur, propter hoc quod inter canonicas
„ Scripturas apud Hebræos non habetur: —
Subſiſtit nihilominus veritas apparitionis ex
libro Regum, ſi quæ diximus, perpendan-
tur.

80 Neque objicias primò, fidei abſo-
num videri, quòd Propheta ſit miſſus ad
eum, qui vexabatur ſpiritu Diaboli, cùm ab
eo Deus receſſiſſet, renuiſſetque eidem re-
ſponſa dare.

Ad Principes ſæpè Deus miſit Prophetas.

E Fateor, hoc argumento uti *Tertullianum*.
Verùm jam novimus in Scripturis a Deo ple-
roſque ex Prophetis miſſos fuiſſe ad ſceleſtiſ-
ſimos Principes redarguendi cauſâ, vel
emendandi. Quòd autem Sauli viâ ordina-
riâ interroganti non reſponderit Dominus,
non probat ne per Samuelem quidem reſpon-
diſſe. Nam ſolet Deus non ſtatim reſponde-
re, & exaudire: nec ſemper eâdem viâ,
eodemque modo reſpondet; & hoc ut ſuam
exerceat dominationem, ſimulque noſtram

Diverſimodè Deus petit, & reſpondet;

periclitetur voluntatem. In Eccleſiaſtica hi-
ſtoria legimus homines ad Deum diverſimodè
converſos prædicatione, apparitione, illu-
ſtratione, terrore Dæmonum, admonitio-
nibus Angelorum. Noluit Deus aliquando
per viventes Prophetas reſpondere, per mor-
tuum reſponſurus. Intendebat ſilentio oſten-
dere Sauli indignationem ſuam; ſed ut ma-
nifeſtaret completam ipſius malitiam, miſit
Samuelem, quem Saul timebat, veraciſſi-
mumque redderet, ne de comminatione hæ-
reret anceps, & a quo in Regem inauguratus
fuerat, ab Eodem Regni finiendi nuncium
acciperet.

81 OBJICIES 2. argumentum, & ver-
ba ipſa *Gregorii Nyſſeni*. — Quo pacto ſtabi-
„ lient, quod ad Hiſtoriam attinet, qui
„ ſervi ſunt litteræ? Si enim verè Samuel eſt
„ ille, qui viſus eſt, planè igitur veri ſunt
„ etiam Dii, qui a venefica ſunt viſi: nam
„ & Dæmonia Deos dicit Scriptura, omnes
„ enim Dii Gentium Dæmonia; num igitur
„ cum Dæmonibus erit & anima Samuelis?
„ Abſit; verùm illud, quod ſemper Veneficæ
„ obſequebatur, Dæmonium aſſumpſit ſecum
„ et alia Dæmonia, ut cùm mulierem fal-
„ leret, tum eum, qui ab ipſa fallebatur,
„ Saulem. — Dæmonium ergo fuit is, qui
putabatur Samuel. Sicut in Hiſtoria *Balaam*
Deus dicitur, qui putabatur ab ipſis auſpi-
ciis conſultus, Dæmon. Argumentum eſt *Nyſ-*
ſeni Epiſtola ad *Theodoſium* Epiſcopum; cui
adhærent *Euſtathius* Antiochenus, *Cyrillus* Ale-
xandrinus, *Procopius* Gazeus.

RESP. vel difficultas in eo vertitur,
quòd Ventriloqua dixerit Deos vidiſſe; vel
quia in plurali dixerit Deos: ex neutro ca-
pite probat argumentum, ſed incertum om-

In Scriptura Dæmones, & excellentes Viri vocantur Dii.

ninò eſt. Incertum ex primo capite; nam
in Scriptura ſicut quandoque Dii vocantur
Dæmones, ita etiam quandoque excellentes
viri vocantur Dii. Pſal. 46. v. 10. *Quoniam*
Dii fortes terræ: Pſal. 81. v. 6. *Ego dixi: Dii*
eſtis: Exodi 22. v. 28. *Diis non detrahes*; &
alibi: ergo poteſt intelligi illud de Dæmoni-
bus, & de hominibus, & hinc nihil certi
habetur, ſed aliundè veritas deſumenda eſt.
Incertum pariter ex altero capite; omiſſâ
enim plurium Rabbinorum ſententiâ aſſe-
rentium cùm Samuele Moyſem apparuiſſe,
Hebræi pluralem ſæpè numerum pro ſingula-
ri uſurpabant; ut Exod. 32. verſ. 8. *Iſti ſunt*
Dii tui Iſrael; attamen unus erat Vitulus
aureus, qui objiciebatur; & apud Gentiles,

Pluralis pro ſingulari uſurpatur a Scriptura.

Latinoſque uſus iſte recipitur maximè ad ma-
gnificandam excellentiam alicujus Perſonæ,
ſicut accidit in præſenti. Videndus eſt igitur
contextus: ipſe enim manifeſtat, quid Deo-
rum importet nomen. Saul auditâ muliere
dicente: *Deos vidi aſcendentes de terra*, ſta-
tim interrogavit: *Qualis eſt forma ejus*, cui
mulier: *vir ſenex aſcendit* &c. Nomine igitur
Deorum ſignificare voluit homines; immò
unum hominem, & hunc Samuelem; Ba-
laam exemplum non facit ad rem. Ipſe enim
ait: *Reſpondebo quodquid mihi dixerit Dominus*;
quia Dæmonium volebat interrogare; undè
directè mens ejus tendebat in Dæmonem.
Hic verò Ventriloqua intendebat petere a
Dæmone Samuelem: unde directè mens mu-
lieris fertur in Samuelis excitationem; quare
non eſt par ratio; quia etiam exemplum no-

bis obſecnndat ; volentl enim Balaam conſulere Dæmonem , occurrit prius Dei Augelus, qui èt ibi Dens vocatur , & colligitur , qui vocabatur Deus , Augelnm eſſe , nam idem infrà dicitur Angelns . Sic in noſtro caſu , qui fuerint Dii , clarè explicatur , cùm inibi pluries nominetur Samnel : ergo .

82 OBJICIES 3. ex eodem Nyſſeno : *Porrò ſeipſum volens nolens arguit Dæmon veritate probata dum dixit : Cras tu , & Jonatham mecum ; ſi enim verè Samuel erat , quomodo fieri poterat , ut is , qui omnium ſcelerum reus erat , cum illo eſſet ?* Nequit ergo ſubſiſtere veritas apparitionis .

Aliqui volūt Saulem pœnituiſſe .

Hnic argumento reſpondeant priùs adverſarii ; ſi euim Samuel dicere non potuit *hodie mecum eritis* ; quia Saul impius crat , nec Dæmon poterat idem dicere ; quia Jonathas erat juſtus . Si qnis autem ſuſtineat quorundam ſententlam , qui antumant Saulem audita commiuatione mortis pœuitniſſe , idque argunnt cx eo , quod *excidit porrectus in terram* ; nempè ſna amarè deflens crimina , conformis divino decreto tota noćte ambulavit , nt ad caſtra properaret ſummn mane , cùm allter mortis effugium quærere poſſet ſe pugnæ ſubtrahens . Et cùm dicitur ſemetipſum occidiſſe in deſperationem prolapſum ; reſpondeut vel non peccaſſe , ratum ſe poſſe manu ſna perimi , ne Rex chriſmate divinn ſacer pollueretnr iucirconciſi cujnſquam manu , vel quoniam uou ilicet animam effiaverit , pœnituiſſe , dum experimeuto nimiùm vero cognoſceret prædićtam ſibi necem . Qui banc inennt viam , omnem argumenti elndunt vim . Commuuis reſpouſio eſt , ly *mecum eris hodie* , idem eſſe ac ſi dixerit : *morieris , & eris , ubi ego ſum*, videlicet inter mortuos. Sic *Auguſtinus* lib. 2. quæſt. ad *Simplicianum* quæſt. 4. *ut non ad æqualitatem felicitatis , ſed ad parem conditionem mortis referatur* . Ita Chriſtus ad Latrouem : *hodie mecum eris in Paradiſo* : ly *Paradiſo* non ſtat adæquatè pro identitate loci , cùm niſi poſt 40. dies in Cœlum Dominus aſcenderit , ſed inadæquatè , ideſt pro fruitione divinæ viſionis .

83 DICES . Licèt verum ſit fortaſſe ly *mecum* , falſum eſt tamen ly *cras* ; plures enim ab apparitioue ad mortem interlapſi dies ; plura ſiquidem interjicit Scriptura , quæ peragi haud citiùs potueriut quinque dierum ſpatio , ſicut exiſtimat *Leo Allatius* in Syutagmate de Eugaſtrimytho cap. 17. Porrò anima Prophetæ non poteſt falſa prædicere .

Cras ſumitur pro tempore futuro .

Sed contra . *Primò* adverbium *cras* non ſemper ſumitur pro die immediatè ſequenti , ſed pro tempore futuro . Sic *Hieronymus* in cap. 6. Matthæi : *Cras in Scripturis futurum tempus intelligitur dicente Jacob ; exaudiat me cras juſtitia mea* . *Secundò* : revera die ſequenti mortuus eſt Saul : contextus ſiquidem indicat omnia ad prælium parata ; & ideò Saul inquit, *coarćtor nimis* ; & ſtatim poſt apparitionem Prophetæ ſumpto cibo , tota noćte ambulavit , ut ſummo mane ad exercitum pugnaturus adeſſet . Porrò hiſtorico more in narrationibus plura innećtuntur prævia , vel ſubſecnta . Sic Theodoretus *quæſ. 63. in lib. 1. Reg.* — Sed ſuſpicantur plures interceſſiſſe „ dies, & Scriptorem juxta morem Scripturæ „ narrationem belli reſumpſiſſe : & nollunt „ conſiderare , qnod cum Samnelis quoque „ mortem dixiſſet Hiſtoriographus, dixit rurſus „ poſt multas narrationes . Et Samuel eſt „ mortuus , & planxit eum totus Iſrael , & „ ſepelierunt eum in Armathaim Civitate ejus. „ Repetiit autem hanc narrationem , ùt „ ſicut dixi , narraret de Ventriloqua ; ita „ etiam de bello repetiit . . . . . His geſtis , „ Saul relićtis Caſtris abiit ad Ventriloquam „ . Acceptâ autem ſententiâ , poſtquam „ cum dolore cœnavit , per totam noctem „ iter fecit , manè autem pervenit „ ad exercitum : deinde commiſſo prælio „ fuit interfećtus : vera igitur fuit prædićtio „ : fuit enim divina . —

84 OBJICIES 4. Qua ratione inquit Hiſtoria Sauli innotuiſſe Samuelem , eâdem ait : *Vir ſenex aſcendit , & ipſe amićtus eſt pallio* ; ſed non poteſt intelligi de vero pallio : ergo .

Non eſt incō-veniens admittere Samuelem cum ſuo corpore apparuiſſe .

Poteſt dici , quòd apparuerit Samuel inaſſumpto corpore .

RESP. Nullum fore abſurdnm , quod Deus excitarit idem corpus eodem circumamićtum pallio , quo fuerat ſepulturæ traditum bieunio antè , ſed adhuc fortè incorruptum , vel denuò excitatum è pulvere ; cùm non repugnet per modum tranſeuntis vera reſurrećtio ; ſiquidem èt Paulus viator factus eſt ad breve tempus comprehenſor , & Catholicorum nemo negat multa Corpora Sanćtorum , qui dormierant , ſurrexiſſe . *Matth. 27. v. 52.* , & multis apparuiſſe . Ecquid vetat etiam opinari veram apparuiſſe animam Samuelis abſque vero corpore , ac vero pallio , ſicut in pluribus ejuſmodi oſteutis , ſola dicitur anima adſuiſſe non aſſumpto corpore , & ſcripturale nobis occurrit exemplum , dum Moyſes in transfiguratione apparuit .

85 OBJICIES 5. 1. Paralip. 10. v. 13. habetur : *Mortuus eſt ergo Saul propter iniquitates ſuas , eo quod prævaricatus ſit mandatum Domini , quod præceperat , & non cuſtodivit illud : ſed inſuper etiam Pythoniſſam conſuluerit , nec ſperaverit in Domino , propter quod interfecerit eum* . Si ergo nou ſperavit in Domino couſulens Pythoniſſam , quomodo illi Deus Samuelem miſit ?

RESP. nihil inde colligi nobis adverſum : tantùm aſſeritur Saul a Deo punitus propter ſua crimina , quod ultrò conceditur : volenti Balaam maledicere dedit in ore verba benedićtionis , & confidenti in Dæmonibus , quos conſultum ibat , miſit Deus Angelum obſiſtentem . Quænam in hoc igitur implicantia fingitur , quòd deſperanti contra Dominum , mittatur Propheta dignam impio ſententiam dićturus ?

86 OBJICIES 6. Qui apparuit , permiſit ſe adorari a Saule . 1. *Reg.* 28. , ſed verus Samuel non permiſiſſet ejuſmodi adorationem ; ſciebat enim cultum ſoli Deo eſſe debitum : ergo nou fuit Samuel , ſed Dæmon .

Adoratio ſumitur aliquando in ſignum cultus civilis .

RESP. Ut ſupra dićtum eſt in explicatione v. 14. Saul adoravit Samuelem ùt Dei Prophetam , nou quidem cultu Latriæ , ſed obſervantiæ civilis : cujus exempla paſſim occurrunt in Scriptura 1. Reg. 25. *Cùm autem vidiſſet Abigail David , feſtinavit , & deſcendit*

de

de Aſino, & procidit coram David ſuper faciem ſuam, & adoravit ſuper terram, & oſculatus eſt pedes ejus. Sic David Saulem adoravit 1. Reg. 24. *Et reſpexit Saul poſt ſe: & inclinans ſe David pronus in terram, adoravit* 3. Reg. 1. *Inclinavit ſe Bethſabee, & adoravit Regem*; & alibi.

87 OBJICIES 7. Qui apparuit, ſubjectus erat poteſtati magicæ, & ideò lamentatus eſt dicens: *quare me inquietaſti?* Sed verus Samuel, utpote juſtus, non erat magicæ obnoxius poteſtati, vel ſi fuit, approbata fuiſſe videtur miraculo magia.

Samuel prævenit incantationes.

RESPONDEO, quæ jam dixi. Samuel prævenit magicas incantationes. Pythoniſſa extimuit propter inuſitatum apparendi modum, priùs ſcilicet, quàm ſuis cæremoniis fungeretur. Porrò ſi res ea eveniſſet ſuorum virtute carminum, ut quid exhorreſceret ipſa jam mortuorum, & Dæmonum apparitionibus aſſueta? Quamobrem S. Thomas 2. 2. q. 95. *art.* 4. *ad* 2. negat oſtentum illud vi necromantica peractum fuiſſe: *&* 1. *p. q.* 89. *art.* 8. *ad* 2. Veras mortuorum apparitiones inter miracula accenſet, quæ a Dæmonibus effici nequeunt. Tertullianus *lib. de Anim. c.* 57. negat animas Prophetarum, & Juſtorum Dæmonibus ſubjici, quem ſequuntur communiter Patres. Quid plura? Dæmonem prorſus excludit ipſa reprehenſio, *quare inquietaſti me?* Non inquietatur Dæmon, ſed exultat in noſtra damna voce phythonica evocatus. Verba ergo illa objurgantis ſenſum habent, quòd Saul pertinax inſtabat modis improbis a Domino reſponſum efflagitans, a quo ſciebat eſſe abdicatum: venit ergo libenter obediens Deo; ſed Regis iniquitatem increpavit. Vide explicationem verſ. 15.

88 OBJICIES 8. Id obtinuit Saul, quod petiit; ſed Dæmonis reſponſum petiit: ergo. *Minor prob.* Saul expreſsè Dæmonem conſuluit dicens: *Divina mihi in Pythone*. Sciſcitatus eſt Dæmonem de futuris ad mulierem accedens; quia obſurdeſcentem quodammodo expertus fuerat Deum.

Saul petiit animam Samuelis.

RESP. ut ſup. n. 74. Saul petiit Samuelem magica arte a mortuis revocandum errans in eo, quod crederet ſubdi Prophetam incantationibus. Statim ac dixit: *Divina mihi in Pythone*, addidit, *& ſuſcita mihi, quem dixero tibi*: perinde ac ſi diceret: arte tua fungere: evoca mihi Samuelem, ratus ope Dæmonis Prophetam adigi poſſe ad reſpondendum.

89 OBJICIES 9. Per mortem Samuel amiſit donum prophetiæ, ùt docet *Origenes* in hunc locum: *Samuel Propheta fuit, eoque mortuo prophetia ab eo diſceſſit*. Ratio eſt; quia ex D. Thoma 3. *p. quæſt.* 7. *art.* 8. de ratione Prophetæ eſt, quòd nobiſcum vivat, & ea, quæ procul ſunt, divinet. Rurſus prophetia datur per modum tranſeuntis; dona verò tranſeuntia non manent in animabus ſeparatis. Si ergo non fuit verus Propheta, neque verus fuit Samuel.

Samuel poſt mortem habuit munus prophetandi ex divina ordinatione.

RESPONDETUR *negando conſequentiam*. Utvis enim non eſſet poſt mortem Propheta ex officio, eſſe tamen potuit per modum tranſeuntis, & hoc prophetandi munere a Deo donari; quia licèt non eſſet inter vivos, nondum erat omninò extra ſtatum viæ: utpote nondum Beatus. Ita D. *Thomas* 2. 2. quæſt. 174. art. 5. ad 4.

90 OBJICIES 10. Contra Eccleſiam dicitur vera fuiſſe anima Samuelis. In jure ſiquidem Canonico cap. *Illud* quæſt. 2., & cap. *Nec mirum* 26. quæſt. 5. expreſsè dicitur Dæmonis ſpectrum. Corpus autem Juris Canonici a *Gratiano* collectum, emendatum, & correctum fuit a *Pio* IV., & V., a *Gregorio* XIII. Ergo illa doctrina approbatur ab Eccleſia, cui ſententiæ adſtipulatur *Hieronymus* lib. Comment. in Matth. cap. 6. *In Samuelis phantaſmate Pythoniſſa loquitur ad Saulem*.

Auguſtinus mutavit ſententiam.

RESP. *Nego ant.* ad probationem dico, inibi allegari a *Gratiano Auguſtinum* ad *Simplicianum*, & lib. 2. de Vita Chriſtiana, ubi veram negavit fuiſſe animam Samuelis. Mutatâ verò ſententiâ *Auguſtinus* nullam vim nobis faceſſit. Pontifices autem dumtaxat curarunt expurgandum a mendis corpus Canonicum, & ſententias ibi relatas conferre cum ſuis auctoribus. De opinione S. *Hieronymi* pluribi diverſimodè loquentis nil certi habetur. Cap. 7. Iſaiæ notat pleroſque admittere veram animam Samuelis. Et in cap. 13. Ezechielis ait: *Viſa eſt* (ſupple Pythonyſſa) *ſuſcitaſſe animam Samuelis*. Cæteri Patres in oppoſitam ſententiam inclinabant, ut faciliùs opponerentur errori dicentium animas Juſtorum ſubjectas eſſe Dæmonis poteſtati: & etiam quia, ùt ſupra notatum eſt, Liber *Eccleſiaſticus* non habebatur univerſaliter ùt Canonicus.

Hieronymi dubia ſententia.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA PRINCIPALEM QUÆSTIONEM.

91 OBJIC. 1. Immobiliter animæ ſuis receptaculis includuntur; ergo non exeunt. *Ant. prob.* Pſal. 26. v. 4. *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in Domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*: & Job. 7. v. 9. *Qui deſcenderit ad Inferos, non aſcendet*: ergo ſivè boni, ſivè mali immobiliter ſuis locis inhærent, ut veritati conſonet illud *Davidis* Pſal. 77. v. 39. *Spiritus vadens, & non rediens*.

Finaliter deſtinati ad gloriam, vel ad pœnam non exeunt permanenter.

RESP. *Negando ant.* loquendo de immobilitate, quæ non permittat exitum ad tempus. Nec Scripturæ officiunt; nam primam aliqui interpretantur de Templo Domini, cui exoptaret David omnibus vitæ ſuæ diebus inſervire, atque in eo Deum perpetuo cultu proſequi. Deindè utraque ſententia explicatur in ſenſu ſimpliciter abſoluto; hoc eſt, qui finaliter deſtinati ſunt ad gloriam, vel ad infernum, ita exeunt a corpore, ut nunquam ſint reverſuri ad ſtatum ſimpliciter, & abſolutè viatoris.

92 OBJIC. 2. Defuncti vel exeunt ſuæ ipſorum utilitatis causâ, vel noſtræ: neutrum dici poteſt: ergo. *Probatur min.* Nobis prodeſſe nequeunt converſando; cùm eorum ſtatus, & modus operandi ſit prorſus a noſtro alienus; nam ſolùm intellectualiter operantur, non ſenſibiliter. Ipſorum verò utilitas quænam profectò excogitari poteſt? Vel ſunt animæ Damnatorum, queis nulla ſupereſt levaminis ſpes: vel Beatorum augendæ gloriæ impotes: vel Purgantium, atque hæ divinæ conformes voluntati haud expetunt citiùs exire;

exire ; aliter pœnam a Deo taxatam ægriùs ſerrent , & Dei beneplacito obſiſterent .

RESP. *Nego min.* Tum ob noſtram , tum ob ſuam earundem utilitatem aliquando ad nos emigrant purgantes animæ . Experimentum ſenſibus perceptum nos efficit ſolertiores in cavendis criminibus , & pœnis ; & licèt animæ non operentur modo noſtræ conditioni congruo , operantur tamen ſenſibiliter corporibus quodammodo indutæ ; & humano velut habitu . Propria utilitas quandoque eaſdem ad nos deducit , ut fortiùs moneamur neceſſitatem ferendæ opis , & ſuffragia perſolvendi .

Exeunt animæ ob ſuam, & noſtram utilitatem.

93 OBJIC. 3. Contra hanc ſolutionem : *Luc. cap.* 16. Lazarus a Divite rogatus nec ad ipſum mittitur , nec ad fratres . Non ad primum ; quia Abraham reſpondit , id fieri non poſſe : non ad Fratres ; quia nulla eſt neceſſitas ; nam Prophetas habent , & legem . Sed hæc omnia obſtant , ne veniant ad nos ; nam ſi a Lymbo nequeunt deſcendere ad Inferos , qui eſt locus proximior , multo minùs ad nos , qui plurimùm diſtamus ; & legem habemus , & Doctores , a quibus capeſſere neceſſaria documenta poſſumus .

RESP. *Neg. min.* diſpar enim eſt ratio . Ad Divitem non mittitur Lazarus utpote æternaliter damnatum nec dignum , nec capacem refrigerii : & hanc rationem reddidit Abraham : *Recordare , quod recepiſti bona in vita tua : hic autem mala* : nec dixit impoſſibilem exitum , ſed magnum chaos intercapedinem facere . Nec mittitur ad fratres ; quia inſtructio vivorum per mortuos eſt medium extraordinarium , quod non tenetur Deus adhibere . Adde miſſionem illam inutilem fuiſſe futuram ; quod eruitur ex Luc. cap. 16. verſ. 31. *Si Moyſen , & Prophetas non audiunt ; neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit , credent .* Hinc perperam præcluditur animabus quicunque exitus ; non enim ubique pugnant eædem rationes ; & Deus aliquando per incomprehenſibilia judicia ordinariæ diſpenſat providentiæ .

Epulo recepit bona in vita ſua.

94 OBJIC. 4. *Tertullianus* lib. de Anim. cap. 152. *Chryſoſtomus* Homil. 29. in Matth. , *Athanaſius* quæſt. 11. ad *Antiochenum* negant cum aliis animas a ſuis receptaculis exire . *Auguſtinus* lib. de Cura pro Mort. hanc veritatem ex eo deducit , quod ſi animæ aliquando exirent a ſua matre , nunquam deſererentur .

RESP. Patres negant animabus egreſſum pro ipſarum arbitratu liberum eſſe , & de via ordinaria . *Auguſtini* mens eſt : ſi pro libito mater inde poſſet evadere , nunquam *Auguſtino* abfuturam .

Animæ non poſſunt exire de ſuis receptaculis pro libito.

95 OBJIC. 5. Animæ ſeparatæ nequeunt ſe movere localiter , cùm ſint ſubſtantiæ incompletæ ; non poſſunt moveri a ſpiritibus ſivè bonis , ſivè malis ; quia illis minimè ſubduntur : nec a Deo , quia invariabiliter ſententiam tulit vel de pœna , vel de præmio : ergo non excedunt a ſuis receptaculis ; maximè quòd in exitu diminueretur pœna , vel gaudium , quod abſurdum videtur .

RESP. Antecedens ex omni capite eſt falſum . Animæ ſeparatæ in probabili ſententia poſſunt naturali virtute localiter moveri . Sunt enim ſpiritus per ſe ſubſiſtentes , licèt ſit pars compoſiti . Poſſunt defuncti a bonis Angelis moveri , ſi juſti ſint , tanquam adminiſtratoriis ſpiritibus miſſis in ſalutem animarum : ſi damnati , a malis Angelis , quia ſunt Divinæ Juſtitiæ executores , poſſunt evocari a Deo ; quia invariabiliter ſententiam tulit pro exitu ſimpliciter abſoluto , non verò ad tempus . Nec minuitur pœna , aut gaudium : nam ubicumque ſunt , ſua præſeferunt vel gaudia , vel tormenta .

Animæ ſeparatæ poſſunt localiter moveri.

PARS IV.

DE SUFFRAGIIS.

GRæci, & Armeni Purgatorium è medio tollunt, atque ideo etiam ſuffragia mortuorum iidem derident. Hos ſecuti Waldenſes, & Albigenſes, quorum principem *Aërium* nuncupat *Auguſtinus* lib. de Hæreſibus cap. 55. ùt alibi dictum eſt. *Lutherus*, cuncti que fermè Novatores impii hoc Fidei dogma explodunt, ùt infra dicam. Ergo in Hæreticos argumentationis aciem diſtringimus, ut Catholica Veritas eluceſcat, & membra, quæ in uno Eccleſiæ corpore coaleſcunt, ſe ſe adinvicem juvent.

CONTROVERSIA I.

AN INTER FIDELES SUFFRAGIA UNIUS ALTERI PROSINT.

1 SUffragia ſunt auxilium quoddam ab uno Fideli præſtitum alteri, ad obtinendum aliquod ſpirituale bonum. Duplex autem eſt eorum genus: aliud enim juvat ex opere operato, aliud ex opere operantis. Primum genus dividitur in adjutorium per modum Sacramenti, & Indulgentiæ: alterum, nempe ex opere operantis, ſubdividitur in auxilium per modum meriti, & per modum orationis, ſeu impetrationis. In præſentiarum non agitur de ſuffragio ex opere operato per modum Sacramenti; hoc enim pertinet ad materiam Sacramentorum; agam tamen infrà de eo, quod ſpectat ad Indulgentias. Diſputandum eſt nunc de ſuffragio ex opere operantis per modum meriti, orationis, & impetrationis. Adverte diverſimodam ſuffragii rationem per modum meriti, & orationis. Meritum ſimpliciter tale fundat jus juſtitiæ, & confert infallibiliter effectum. Per modum autem orationis non habet infallibilem connexionem cum effectu, nec jus inducit juſtitiæ, ſed ſolius gratiæ, & liberalis beneficii.

Aliud eſt bonum conſtituens ſtatum, aliud ſtatui adveniens.

2 Bonum ſpirituale, quod per ſuffragium intenditur, bifariam divido. Aliud conſtituit ſtatum bonum: aliud ſtatui advenit. Bonum ſtatum conſtituens, illud dicitur, quod animæ tribuit eſſe ſupernaturale, & ſubjectum Deo gratum; hujuſmodi eſt charitas, & gratia ſanctificans. Bonum ſtatui adveniens eſt, quod gratiam præſupponit, qualia ſunt augmentum gratiæ, remiſſio pœnæ temporalis, fervens Deo obſequendi devotio, & his ſimilia. In prima Controverſia generaliter quæritur, *an inter Fideles ſuffragia unius proſint alteri*: in ſequentibus ad peculiaria deſcendam obſequens Scripturæ, Patribus, & S. *Thomæ* 3. p. q. 71. Supplementi. Nulla quidem hæreſis eſt in hoc; ſed ad claritatem ſequentium.

3 DICO: *Suffragia unius Fidelis alteri proſunt*. Probatur primò Scripturis: Job ult. v. 8. Dixit Deus: *Job autem Servus meus orabit pro vobis*: 1. Machab. 12. verſ. 11. *Nos ergo in omni tempore, ſine intermiſſione in diebus ſolemnibus, & cæteris, quibus oportet, memores ſumus veſtri in Sacrificiis, quæ offerimus, & in obſervationibus, ſicut fas eſt, & decet meminiſſe fratrum*: 2. Machab. 1. verſ. 6. *Et nunc hic ſumus orantes pro vobis*: ad Rom. 15. v. 30. *Obſecro vos fratres . . . ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum*; Jacob. 5. v. 16. *Orate pro invicem ut ſalvemini*. Sed Spiritus Sanctus non commendaret mutuam orationem inter Fideles, ſi oratio unius alteri non prodeſſet; ergo mutua Fidelium ſuffragia adinvicem proſunt.

Spiritus Sanctus mutuam orationem commendat.

4 PROB. 2. 1. Corint. 12. v. 12. Omnes Fideles ſunt membra corporis myſtici: *Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm multa ſint, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus*. Sed membrum corporis non ſolùm operatur in utilitatem propriam, ſed aliorum etiam membrorum; ergo membrum corporis myſtici non ſolùm merito ſibi, & orationibus, ſed aliis etiam prodeſt; & ideo ſubdit Apoſtolus verſ. 26., *& ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſivè gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra*; & v. 25. *ſed idipſum pro invicem ſollicita ſint membra*: ergo.

Membrum operatur tum in proprium, tum in alterius utilitatem.

Explicatur: Natura charitatis petit ab intrinſeco aliis ſua bona communicare: ergo ab intrinſeco ſuffragium unius Fidelis petit alteri prodeſſe. *Ant. patet* 1. Joan. 4. v. 21. dicitur, *& hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat fratrem ſuum*; ac proinde diligens Deum debet fratri ſuo bona charitatis deſiderare, atque a Deo petere. *Conſeq. eſt certa*. Si enim unius ſuffragium non ſuffragaretur alteri, non vigeret intrinſeca inclinatio in charitate ad communicanda bona ſua aliis.

Charitas petit aliis communicari.

5 PROB. 3. Modus orandi a Chriſto inſtitutus nequit utilis non eſſe; atqui toties foret inutilis, quoties omnino non prodeſſet alteri ſuffragium: ergo. *Minor declaratur*. Quælibet petitio Dominicæ Orationis etiam privatim recitatæ profertur in plurali; *Pater noſter: panem noſtrum: da nobis: debita noſtra*; nec aliam ob cauſam niſi, ùt ait S. *Cyprianus* lib. de Oratione Dominica: *Veritatis Magiſter noluit privatim precem fieri, ſcilicet ut quis tantùm pro ſe precetur*. Si ergo tua nulli, præter quam tibi prodeſſet oratio, inutilem docti fuiſſemus a Chriſto orandi methodum. Itaque hæc in Symboli articulo de Sanctorum communione veritas comprehenditur.

Chriſtus docuit nos orare pro aliis.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

6 OBJICIES 1. Ratio potiſſima ſuffragii conſiſtit in oratione; ſed oratio nullis, præterquam ipſis orantibus eſt proficua: ergo. *Minor probatur*. Inter requiſitas conditiones, ut oratio queat exaudiri, hæc eſt, ut fiat pro ſe ipſo: Jo. 16. v. 23. *Si quis petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*: non abſolutè dicitur *dabit*, ſed *dabit vobis*. Hinc ibidem Auguſtinus: *Exaudiuntur quippe omnes Sancti, pro ſe ipſis, non autem pro omnibus*: & Jerem. 7. v. 16. *Tu ergo noli orare pro Populo hoc .... & non obſiſtas mihi: quia non exaudiam te.*

Ratio potiſſima ſuffragii eſt in oratione.

RESP. *neg. min.*, cujus oppoſitum conſtat non ſolùm ex dictis, ſed etiam quia Chriſtus oravit pro bonis, & malis dicens, *non rogo pro eis tantùm, ſed etiam pro Mundo*. Oratio Chriſti eſt inſtructio noſtra. Omnes Eccleſiæ exemplo Chriſti orationes ſtatuit communes. Ad primam probationem repono. Aliis quandoque noſtra inutilis eſt oratio propter obicem a nobis poſitum. Deus in pœnam præcedentium peccatorum aures obſtruit, teſte Jeremia 15. verſ. 1. *Si ſteterit Moyſes, & Samuel coram me, non eſt anima mea ad Populum iſtum*. Sed hinc perperam arguitur inutilem fore quamcunque orationem, cùm non omnes obicem ponant, nec ſemper aures Deus avertat. Illud autem Joannis: *dabit vobis* idem eſt, ac *vos exaudiet*. Haudquaquam negat *Auguſtinus* mutuam orantium utilitatem, ſed tantùm aſſerit orationem pro aliis factam non ſemper eſſe infallibiliter impetratoriam. Secunda probatio veritati Catholicæ conſentanea eſt; nam Deus peculiariter vetat Prophetam pro Populo orare, negans ſibi exaudiendum. Ergo pro aliis abſolutè orare poſſumus, & aliquando exaudiri; aliter nec Propheta voluiſſet pro populo, nec fuiſſet a Deo vetitus orare, ſi nihil eſſet profuturus tam orans, quàm non orans. Oratio igitur prodeſt malis, ut emendentur: bonis, ut perſeverent, & proficiant.

Chriſtus oravit pro bonis, & malis.

7 OBJICIES 2. Ad Galatas 6. v. 8. *Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet*; ſed ſi alter capit fructum ex oratione alterius, metit ab aliis ſeminata: ergo.

RESP. Meſſis, de qua *Paulus*, eſt vita æterna: juxta illud Jo. 4. v. 36., *& qui metit ... congregat fructum in vitam æternam*. Vita æterna pro operibus propriis datur non alienis; undè unus non meretur alteri immediatè vitam æternam, ſed mediatè dumtaxat, quatenus hic impetrat, ut ille benè operetur, & vitæ compos fiat æternæ.

Vita æterna immediatè aliis non meretur.

8 OBJICIES 3. Ea divina juſtitia eſt pro meritis cuique retribuere, Pſalm. 61. verſ. 13. *Tu reddes unicuique juxta opera ſua*. Sed Dei Juſtitia deficere non poteſt: ergo neque ex operibus unius juvari alter poteſt.

RESP. Opus pro alio factum fit ejus, pro quo efficitur. Qui ſolvit debitum Petri pro Petro, ſolutio efficitur Petri. Non eſt igitur contra Juſtitiam, ſi ego fructum percipiam ex alienis operibus pro me exercitis: ſicuti poteſt ipſe a carcere exſolvi ſolutione æris alieni, quo ipſe onerabatur, a me facta. In noſtro autem caſu opus unius Fidelis non ſolùm fit alterius; quia in ejuſdem utilitatem exercetur, ſed etiam propter unionem in charitate, quâ opus unius quodammodo fit alterius, qui modò ſit per charitatem conjunctus.

Opus quod pro alio efficitur fit illius pro quo efficitur.

9 OBJICIES 4. Ex eodem principio ſcilicet voluntarietatis, quòd opus bonum eſt laudabile, eſt etiam meritorium; ſed nullus laudatur ex bono opere alieno: ergo nec recipit ex eo fructum meriti.

RESP. Sicut laudatur aliquis ex eo, quod principium fuerit boni operis alieni, bono videlicet conſilio, & impulſu ad bene operandum: ita poteſt recipere fructum meriti tamquam terminus, & finis, cui alterius bonum opus dirigitur. Deinde negatur ex eodem principio omninò procedere laudem, & meritum. Laus ex eo gignitur, quod operans dicat ordinem ad actum, ſeu ex eo, quod operetur ſecundùm regulas rationis, & prudentiæ. Meritum verò præcipuè naſcitur a radice charitatis, quæ inclinat in communicationem bonorum ad alios; ideo laus totaliter manet in operante, meritum deſcendit etiam ad proximum.

Laus, & meritum non prodeunt ex eodem principio.

10 OBJICIES 5. E' juſtitia eſt pro bonis reddere, & pro malis; ſed nemo punitur pro malo alterius; nam Ezech. 18. v. 4. *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*: ergo neque ex bono unius alter præmium expectet.

RESP. Cuiquam auferre, quod eſt debitum, repugnat juſtitiæ; dare autem alteri, quod non debetur, charitati congruit, & liberalitati. Nullus autem læditur ex malo alterius, niſi aliquid ei ſubtrahatur, ſcilicet rectitudo; undè non convenit divinæ juſtitiæ aliquem punire in bonis ſpiritualibus ob delictum alterius: dixi in bonis ſpiritualibus; quia in corporalibus ſæpè ob Patrum peccata filii puniuntur. Hæc D. *Thomas*.

Dare alteri, quod non debetur cōgruit liberalitati.

CONTROVERSIA II.

AN SUFFRAGIA UNIUS FIDELIS PER MODUM MERITI DE CONDIGNO ALTERI PROSINT AD ACQUIRENDUM STATUM GRATIÆ.

§ PRIMUS.

11 BOna conſtituentia ſtatum; ſicut in priori Controverſia diximus, ſunt in duplici claſſe: alia dant primum eſſe ſupernaturale homini, cujuſmodi ſunt gratia ſanctificans, & charitas: alia tribuunt ultimum eſſe ordinis ſupernaturalis, quod vocatur gloria, & fruitio Dei. Rurſus ſuffragium per modum meriti duplex eſt: aliud eſt juvans de condigno, nempe ex debito juſtitiæ, & infallibiliter: aliud de congruo, hoc eſt fundans titulum congruentiæ, & fallibiliter. In præſenti Controverſia nobis eſt diſputandum, an ſuffragia unius Fidelis proſit alteri ad acquirendum ſtatum gratiæ per modum meriti de condigno. Senſum hujuſce differ-

Digitized by Google

diſſertationis clariùs explico. Pro Saulo peccatore, v. g. oret Stephanus, qui eſt juſtus. Quæro, an hic poſſit Saulo mereri primam gratiam deletivam peccati? In hanc materiem nulla introditur hæreſis, niſi indirectè, quatenus ex eo, quod negent Catholici poſſe alteri quemquam mereri primam gratiam, quæ deleat reatum culpæ, ducttant Hæretici improbam rationem ad negandum nos poſſe Vivis, & Mortuis prodeſſe ad remiſſionem pœnæ. Cæterùm iidem Novatores omne a noſtris operibus excludunt meritum. Plures ex Catholicis affirmant ſecundùm ſe, attenta virtute bonorum operum, poſſe quemquam alteri gratiam ſanctificantem mereri; quamvis de facto ex defectu divinæ ordinationis extrinſecæ non fiat; contra quos

Hæretici nullum meritum admittunt.

12 DICO ABSOLUTE', *ſuffragium unius Fidelis prodeſſe non poteſt alteri per viam meriti de condigno quoad bona gratiæ exercitè ſanctificantis.* Probatur concluſio unico fundamento. Valor operis de condigno meritorii debet eſſe tantæ æſtimabilitatis, quantæ eſt collatio gratiæ exercitè ſanctificantis (Hæc propoſitio ipſam continet definitionem meriti de condigno) Sed ſuffragio unius Fidelis pro altero non eſt tantæ æſtimabilitatis, quantæ collatio gratiæ exercitè ſanctificantis: ergo. *Probatur minor.* Gratia ut exercitè ſanctificans eſſentialiter expellit maculam peccati mortalis; ſed nullum opus puri hominis tanti valet, quanti forma excludens eſſentialiter maculam peccati mortalis: ergo. *Prob. min.* Gratia ut expellens eſſentialiter maculam, includit Deum peccatori rationabiliter placatum; ſed nullus homo tantum Deo offerre poteſt, ut Deus reconcilietur peccatori, & rationabiliter jus odii deponat. Nam jus odii oritur a gravitate offenſæ divinæ, quæ ſivè ſit infinitæ, ſivè finitæ malitiæ, incomparabiliter excedit valorem cujuſcumque boni operis puri hominis: ergo nullum opus hominis tanti valet, quanti infuſio gratiæ exercitè ſanctificantis.

Ad excludendum peccatū requiritur gratia.

Nullum opus puri hominis tanti valet, quanti gratia exercitè juſtificans.

Explicatur primò. Ut opus mereatur de condigno gratiam ut remiſſivam peccati, debet Deus per id opus obligari debito morali juſtitiæ, ut cedat juri rationabilis odii in creaturam, & exigendi debitum, & æqualem ſatisfactionem pro injuria. Nequit enim infundi gratia expulſiva peccati, niſi Deus his juribus cedat; quouſque enim Deus non pacatur homini, gratia non infunditur: ergo, ut infundat gratiam exercitè extrudentem peccatum, debet ex juſtitia obligari ad deponenda hæc duo jura; ſed ceſſio duplicis illius juris non eſt æquabilis ab ullo valore operis puri hominis; quia nullus purus homo poteſt bonis operibus æquare gravitatem offenſæ Dei, quæ eſt ſimpliciter infiniti, vel ſuperioris ordinis: ergo.

Quouſque Deus non pacatur, homini non infunditur gratia.

Explicatur ſecundò. Qui de condigno meretur collationem alicujus præmii, meretur quoque remotionem cujuſlibet impedimenti; ſed rationabile odium, & jus æqualis ſatisfactionis eſt impedimentum conferendæ gratiæ: ergo qui meretur gratiæ collationem, meretur quoque remotionem utriuſque prædicti juris; quod cùm oriatur ex ipſa gravitate offenſæ omnino excedentis A valorem cujuſlibet operis puri hominis, non poteſt cadere ſub meritu condigno; & quia implicat jus ad gloriam ſine gratia ſanctificante, ſuffragium unius non prodeſt alteri, neque ad obtinendam gratiam exercitè ſanctificantem, & per conſequens neque ad gloriam conſequendam.

Qui meretur de condigno aliquid alteri, meretur etiam remotionem impedimenti.

§. SECUNDUS.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

QUæ partim probant de facto juſtum alteri B ut peccatori primam gratiam poſſe mereri: partim bona opera mereri poſſe, ſi Dei pactum accedat.

13 OBJICIES 1. *pro prima Sententia.* Suppoſita gratuita condonatione offenſæ per merita Chriſti, de facto gratia peccatori danda non excedit proportionem meriti exiſtentis in ſuffragio juſti Fidelis: ergo de facto ſuffragium unius prodeſt alteri quoad bona ſtatus; ideſt ad acquirendum ſtatum gratiæ exercitè juſtificantis. *Antecedens declaratur.* Gratia ut remiſſiva peccati eſt ejuſdem ordinis, ac gratia exiſtens in Fideli jam juſtificato, & etiam poteſt eſſe excellens in C intenſione: ergo non excedit proportionem valoris boni operis. *Conſequentia oſtenditur.* Quia augmentum gratiæ, & gloriæ non excedunt valorem boni operis, reipſa cadunt ſub merito de condigno: ergo ſi gratia alteri communicanda non excedit proportionem valoris boni operis, cadet ſub merito de condigno.

RESPOND. *tranſeat antecedens, & nego conſequentiam.* Ad meritum de condigno non ſufficit proportio præmii ad valorem operis, ſed requiritur extrinſeca Dei ordinatio; ſicut ad hoc ut Dominus Vineæ obligetur ex juſtitia ad ſolvendam mercedem operario, non ſufficit D labor præſtitus, ſed etiam eſt neceſſe, ut inter operantem, & ſolventem interceſſerit pactum. Quòd autem tale quicquam pepigerit Deus de acceptando valore boni operis pro prima gratia peccatori impertienda, nuſquam legere eſt in Scripturis.

Ad meritum de condigno pro prima gratia danda peccatori requiritur pactum Dei.

14 OBJICIES 2. *contra datam ſolutionem.* Ex Scriptura conſtat pactum, quo Deus acceptat bona opera unius pro ſalute alterius: ergo cùm prima gratia cæteroqui non excedat valorem boni operis, præmium erit condignum: *Ant. prob.* Jacob. ultimo v. 16. *Orate pro invicem, ut ſalvemini*: ergo acceptat Deus bonum opus unius pro ſalute alterius. E Eccleſiaſtes 4. v. 10. *Si unus ceciderit, ab altero fulcietur: Væ ſoli: quia cùm ceciderit, non habet ſublevantem ſe!* Ergo opus bonum Juſti valet, ut alius a peccato liberetur: Jerem. 15. v. 1. *Si ſteterit Moyſes, & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.* Hic excipit Deus peculiariter populum Hebræorum ob duritiem cordis: ergo datur aliundè pactum pro aliis; exceptio enim non fit, niſi ubi datur lex univerſalis. Ulteriùs: in Oratione Dominica edocemur dicere: *dimitte nobis debita noſtra*, in plurali; quia non ſolùm pro noſtrorum venia criminum, ſed

T etiam

etiam pro condonatione aliorum orandum nobis eſt : ergo vult Deus, ut oremus pro ſalute aliorum : ergo datur pactum de acceptatione.

Juſtificatio peccatoris eſt gratuita. RESP. *nego antec.* Ubique Scriptura clamat gratuitam eſſe cujuſcumque peccatoris juſtificationem ; non eſſet autem omnino gratuita, ſi Deum valor bonorum operum cogeret ex juſtitia impertiri peccatori gratiam juſtificantem : ſicut licèt gloria, quæ Juſto confertur, ſit gratuita in radice, quatenus ob merita Chriſti gratis Deus homini gratiam elargitur, ſuppoſita tamen gratia gratis donata trahit gloriam ex titulo juſtitiæ : ſic gratia danda peccatori, quamvis eſſet gratuita in radice, quatenus Deus dedit gratis alteri principium merendi, & gratis moverit voluntatem illius ad orandum pro peccatore, ſuppoſita tamen applicatione boni operis, collatio gratiæ peccatori eſſet titulo juſtitiæ debita. Cæterùm allegati Scripturarum textus ſolummodo loquuntur de merito congrui, quod alter queat alterum juvare. Sanè textus *Jacobi* disertè loquitur de mutuo Juſtorum adjumento ; ſtatim enim ſubdit : *multùm enim valet oratio Juſti aſſidua*. Quocirca nequit accipi in ſenſu de prima gratia Impio conferenda : & quando dicitur, *orate, ut ſalvemini*, intelligitur de profectu, & perſeverantia in bono. Locus *Eccleſiaſtes* indicat adjutorium, quod præſtatur bonis exemplis, conſiliis, exhortationibus, non autem ex merito de condigno. Exceptio autem, quæ innuitur in textu *Jeremiæ*, non ſupponit pactum, de quo eſt ſermo ; ſed tantùm indicat nolle Deum exaudire pro populo etiam amicos, quos cæteroqui ex ſua quadam ſuavitate ſæpè numero exaudit. Oratio Dominica intelligenda eſt de quotidianis defectibus, ùt alibi vidimus, & ſolùm de congruo in ordine ad alios.

15 OBJICIES 3. Secundùm præſentem providentiam Incarnatio cadit ſub merito congruo Sanctorum Patrum : ergo gratia alteri danda cadit ſub merito condigno. *Probatur conſequentia*. Beneficium commune Incarnationis longè magis exuperat meritum cujuslibet juſti (cùm Unio Hypoſtatica ſit ordinis altioris, & Divini) quàm prima gratia danda peccatori : ergo ſi illa cadit ſub merito congrui, hæc cadet ſub merito condigni, maximè quòd juſtificatio peccatoris ſit effectus Incarnationis.

RESP. *Neg. conſeq.* Meritum congrui non attenditur penes proportionem valoris ad valorem, ſed penes amicitiam : cùm ergo Patres veteris Teſtamenti Sancti eſſent, & Amici Dei, ideo Incarnationis beneficium expoſtulantes debito congruentiæ exauditi ſunt. At meritum condignum fundat jus juſtitiæ, ad quod non ſufficit proportio æqualitatis inter datum, & acceptum ; ſed inſuper requiritur conditio acceptationis, & conventionis, quæ in caſu deficit.

Meritum cõgrui attenditur penes amicitiam.

16 OBJICIES 4., & eſt inſtantia contra dicta. In præſenti providentia Deus habet voluntatem charitati convenientem ; ſed charitas ab intrinſeco inclinat ad ſuffragandum peccatori quoad bona ſtatus : ergo Deus habet voluntatem acceptandi bonum opus unius, ut prima gratia alteri conferatur. *Minor explicatur*. Charitas inclinat per ſe in bonum proximi, & non ſolùm in bonum accidentale, ſed ſubſtantiale ; quia inclinat ad communicanda bona ſibi propria : undè Apoſtolus ad Rom. 9. v. 3. *Optabam ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis* : & Moyſes Exod. 32. v. 31. *Aut dimitte ei hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo* : ergo perfecta charitas bona propria bono proximi poſtponit, vel illud ſaltem tantidem facit. Ergo perfecta charitas inclinat ab intrinſeco ad ſuffragandum peccatori quoad bona ſtatus.

Debitum cõgruentiæ fundatur in jure amicabili. RESP. Argumentum hoc infert dumtaxat debitum congruentiæ inſitum jure amicabili ; hoc enim ipſo quod voluntas Dei eſt ſecundùm inclinationem charitatis, quæ ex juſtitia non obligat, non eſt voluntas inclinans ad ſuffragandum ex merito condigni. Et quamvis charitas verè ab intrinſeco inclinet ad communicanda, & deſideranda alteri bona ſtatus ; nihilominus effectus illi adducti ex *Paulo*, & *Moyſe* non ita ſunt accipiendi, quaſi voluerint ipſi privari bonis ſpiritualibus, ut alios ditarent ; hujuſmodi enim charitas devia eſſet a recto ordine ; ſed *Paulus* tantummodo oſtendere voluit ſe paratum ad omnia perpetienda, ut animas lucrifaceret. Et *Moyſes* avebat ſatiùs mori, quàm Populum habere Deo infenſum.

17 OBJICIES 5. Juſtus ſecundùm præſentem providentiam, & multò magis abſolutè poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum : ergo etiam alteri primam gratiam. *Ant. oſtenditur* : Ad Hebr. 6. v. 9. *Paulus* ita ad quoſdam peccatores ſcribit : *Confidimus autem de vobis dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti : tametſi ita loquimur. Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis Sanctis, & miniſtratis*. En quomodò clarè inducit ad confidentiam reſurgendi a peccato in præmium ex juſtitia præcedentis gratiæ, & charitatis : 2. Paralip. 19. v. 2. Propheta *Jehu* dixit ad *Joſaphat* Regem Judæ : *Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum amicitia jungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris : ſed bona opera inventa ſunt in te*. Ecce quomodo Deus propter præcedentia opera remittit peccatum : & Pſal. 70. v. 9. *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Hoc eſt, cùm lapſus fuero in peccatum, revoca me ab illo ; ſacri Interpretes. Petiit ergo reparationem poſt lapſum, dum juſtus erat : ergo talis reparatio cadere poteſt ſub merito ; ſecus fruſtranea eſſet petitio : & ratio eſt ; quia juſtus mereri poteſt de condigno vitam æternam : ergo reparationem poſt lapſum ; nam qui meretur conſecutionem finis, meretur remotionem impedimentorum ; ſed peccatum impedimento eſt conſequendæ æternæ vitæ : ergo qui de condigno meretur vitam æternam, meretur reparationem a peccato. Prima autem conſequentia videtur conſtare ex paritate.

Juſtificatio non cadit ſub merito operũ præcedentiũ. RESP. *negando antec.* Ex Scripturis, & Conciliis juſtificatio impii eſt omninò gratuita ; non eſſet autem hujuſmodi, ſi de condi-

gno

gno caderet ſub merito præcedentium bonorum operum ; debita enim foret ex juſtitia , nec aliter eſſe poteſt ; nam ad hoc ut aliquid detur ex meritis , dans moveri debet virtute meritorum , quando dat ; & meritum tunc debet movere moraliter . Sed quando confertur peccati remiſſio , non movent merita præcedentia , nec influunt ; quia ſunt per peccatum mortificata , & mortificatio in eo conſiſtit , quod vim meritorum impedit : ergo ab intrinſeco nequit reparatio ob præcedentia merita conferri poſt lapſum . Hinc *ad probationem* DICO , *Pauli* ſententiam , ſecundùm Interpretes intelligendam eſſe de reviviſcentia meritorum , eoſque propterea hortatur ad confidendum ; quòd ſi pertæſi criminum reſipiſcant , fructum bonorum , quæ in gratiam peregerint , non amittent . *Ad ſecundum Joſaphat* , non peccavit graviter , ſed ex quadam infirmitate ; ideo Deus pepercit ; quia non ex malitia auxiliatus impio fuerat . Ita D. *Thomas* 2. 2. q. 188. art. 10. ad 2. peccatum igitur non fuit remiſſum præmio bonorum operum , quæ præceſſerant . *Ad tertium* . Ideo *David* precabatur auxilium reſurgendi , ſi fortè in peccatum laberetur ; quia ex quadam impropria congruitate ſolet quandoque miſericors Dominus poſt lapſum concedere auxilia ad reſurgendum , motus bonis operibus antecedenter factis . Neque hæc implicant ; cùm etiam aliquando peccatores nonnulla impetrent dona . Ratio demum adducta non convincit ; quia illud axioma , *qui meretur aliquem finem , meretur etiam amotionem impedimentorum* , verum eſt de impedimentis ſe tenentibus ex parte finis , non autem ex parte principii . Perſeverantia verò in gratia eſt connotatum eſſentialiter requiſitum ex parte principii meritorii , ac proinde non cadit ſub illo axiomate , & conſequenter nec reparatio poſt lapſum ; hic enim eſt interruptio perſeverantiæ , & gratia collata eſt cauſa meritoria præmii ; ſi verò caderet ſub merito , idem eſſet meritum ſui , & præmium .

Merita per peccatū mortificantur .

Joſaphat nō peccavit graviter .

Lapſus eſt interruptio perſeverantiæ .

§. TERTIUS.

SOLVUNTUR RELIQUA ARGUMENTA .

18 NOn hic obtrudam argumenta omnia , quibus impetitur noſtra doctrina , ſicuti nec omnia adduxi in præcedenti paragrapho ; tum quia alibi eadem jam tetudimus ; tum quia directè pars altera noſtræ concluſionis non reſpicit hanc materiam .

OBJICIES 1. Juſtus poteſt alteri primam gratiam mereri ſecundùm ſe : ergo etiam ut remiſſivam maculæ . *Ant.* non videtur poſſe negari ; quia prima gratia ſecundùm ſe accepta præciſivè a remiſſione maculæ non excedit proportionem gratiæ exiſtentis in Juſto : ergo accedente pacto Dei , poterit cadere ſub merito condigni . *Conſequentia oſtenditur* . Qui poteſt mereri de condigno aliquam formam , meretur etiam effectus formales formæ eidem intrinſecos ; ſed remiſſio culpæ eſt effectus formalis gratiæ : ergo deſtructio maculæ venire poteſt ſub merito condigni : ergo etiam deſtructio offenſæ ; quia hujus deſtructio ſequitur per ſe deſtructionem maculæ .

RESP. *tranſeat antecedens* (a pluribus enim negatus) & *nego conſequens* . Gratia ut expulſiva maculæ excedit in eſſe præmii vim meritorum gratiæ operantis in juſto ; includit enim eſſentialiter hoc , quod Deus obligetur ad remiſſionem offenſæ , quæ obligatio excedit ordinem puræ gratiæ , ſicut excedit offenſa . Nec ea valet doctrina , quod qui meretur formam , effectus quoque mereatur formales ejuſdem , niſi illi effectus formam ſequantur ſecundùm ſe , & ubicumque reperitur . Remiſſio autem maculæ non ſequitur gratiam in quolibet ſubjecto , ſed in Peccatore tantùm ; proindèque gratia ut remiſſiva maculæ ſupponit eſſentialiter pro connotato ſubjectum Deo averſum , ac ideo creſcit in eſſe præmii , ſicuti gratia radicat per modum naturæ juſtitiam commutativam per ſe , at non in omni ſubjecto , ſed in Chriſto dumtaxat , & propter hanc conditionem explicat majorem æſtimabilitatem ſupra ſe ipſam conſideratam ſecundùm ſe .

Qui meretur formam, meretur effectus formales illius .

19 OBJICIES 2. Adam ſuo peccato meruit nobis privationem gratiæ : ergo mereri de condigno potuiſſet transfuſionem gratiæ remiſſivæ peccati . *Prob. conſeq.* Sicut ex natura rei peccatum Adæ eſt de condigno meritorium privationis gratiæ in ipſo ; ita bonum opus eſt meritorium de condigno gratiæ , ſoli ſuppoſito merenti conferendæ ; ſed accedente pacto Dei , peccatum Adæ extendit vim ſuam ad alios : ergo accedente etiam pacto Dei , bonum opus extendi poteſt ad remiſſivam gratiam aliis promerendam .

RESP. *nego conſeq* , ſi meritum intelligas de condigno : & ratio eſt ; quia peccatum ex ſuo conceptu importat offenſam Dei , quæ eſt ſecundùm ſe vel infinitæ gravitatis , vel in omnium ſententia ordinis ſuperioris , & propterea ex natura ſua potens fundare demeritum cujuſcumque boni ; unde accedente pacto , quo Adam conſtituebatur caput aliorum , valebat omnes inficere . Cæterum quodlibet bonum opus puri hominis caret non modo infinitate bonitatis , ſed etiam ſuperioritate ordinis ; adeoque non poteſt æquare remiſſionem offenſæ , nedum peccati alieni ſuppoſiti , verum etiam peccati illius ſuppoſiti , quod meretur , v. g. Adæ .

Peccatum ex ſuo conceptu importat Dei offenſam .

20 OBJICIES 3. Gratia ut inferens expulſionem maculæ deſtructivam offenſæ non excedit ſe ipſam ut dandam non Peccatori exceſſu infinito, nam eſt aliquid extra Deum ; ſed præmium , quod non eſt infinitum , poteſt cadere ſub merito de condigno hominis juſti : ergo .

RESP. *tranſeat major* ; nam in controverſia eſt , an offenſa Dei ſit gravitatis infinitæ . Sed *negatur minor* . Sufficit enim præmium eſſe ordinis altioris , ſicut accidit in caſu , in quo offenſa eſt ordinis Divini perſonalis , utpote læſio moralis Divini Juris in ſe ipſo . Bonitas verò operis Juſtorum eſt ordinis Divini per participationem , ac propterea non adæquat in valore morali æſtimabilitatem deſtructionis offenſæ ; ita excedit

Bonitas operis boni Juſti, eſt ordinis divini per participationem.

moraliter offenſa Dei bonitatem moralem operis boni , quemadmodum phyſicè Deus per eſſentiam excedit Deum per participationem . Quare ùt Deus phyſicè conſideratus eſt inæquabilis a Deo conſiderato per participationem, haud aliter offenſa eſt moraliter inæquabilis a valore operis puri hominis juſti . Immò licèt gratia ùt inſerens deſtructionem maculæ , & offenſæ ſit phyſicè extra Deum ; tamen in virtute , & æquivalenter ingreditur ordinem divinum, prout eſt in ſe : ita etiam quamvis calor ùt octo formaliter non ſit ſubſtantia , cùm tamen inferat ſubſtantiæ productionem (eſt enim ultima diſpoſitio ad illam) in virtute, & æquivalenter, ſpectat ad ordinem ſubſtantiæ .

21 OBJICIES 4. Ideo Juſtus non poteſt mereri alteri de condigno gratiam , ùt remiſſivam maculæ ; quia neceſſariò connectitur cum deſtructione offenſæ ; ſed hæc ratio nulla eſt : ergo . *Prob. min.* Ex duobus neceſſariò connexis poteſt unum cadere ſub merito , & aliud non , ùt patet in eſſentia Divina , quæ ſub ratione ſpeciei impreſſæ , & expreſsæ cadit ſub merito , non tamen ùt dicit intellectionem ; quamvis utrumque connectetur . Item gloria corporis connectitur cum gloria animæ , attamen Chriſtus ſibi meruit gloriam corporis , non verò animæ : ergo a pari etiamſi remiſſio culpæ connectatur cum deſtructione offenſæ , primum cadere poteſt ſub merito , non verò ſecundum : & ratio a priori eſt , quòd ex duobus connexis illud cadit ſub cauſalitate agentis , quod continetur intra ſferam ſuæ actionis : undè Deus attingit entitatem peccati abſque malitia illi connexa ; quia prima continetur intra ſferam Divinæ activitatis , ſecunda non ; ſed extinctio offenſæ non continetur propter exceſſum intra limites meriti puræ creaturæ , ſecus deſtructio maculæ , quæ non eſt altioris ordinis ad gratiam : ergo hæc cadere poteſt ſub merito .

Duo poſſunt connecti ſpecificativè, vel reduplicativè ,

RESP. *neg. min.* Ad cujus probationem notanda ſunt duo . *Primò* poſſunt connecti duo ſpecificativè tantùm , vel reduplicativè . Reduplicativè connectuntur, quando unum eſt fundamentum formale alterius ; ſpecificativè , quando unum non eſt ratio formalis alterius . *Secundò* deſtructio maculæ eſt fundamentum formale deſtructionis offenſæ ; nam ita ſe habet offenſa in ſuo conſervari , ſicut in primo produci ; ſed in primo produci cauſatur directè a peccato actualiter commiſſo , ita in conſervari directè dependet ab eodem peccato ùt voluntariè non retractato , hoc eſt ab ipſa macula voluntariè durante ; unde ejuſdem deſtructio dependet a deſtructione maculæ . Nunc ad argumentum *concedo ant.* loquendo de ſpecificativè tantùm connexis , *nego* de reduplicativè connexis : & inſto eiſdem exemplis . Si Deus attingeret entitatem peccati ùt fundantem malitiam , attingeret pariter malitiam ; ſi Chriſtus meruiſſet gloriam animæ , quæ eſt ratio gloriæ corporis , etiam gloriam corporis meruiſſet , ùt accidit in nobis . Cùm verò gloria corporis non ſit fundamentum gloriæ animæ ; ideò non valet oppoſitum . Pariter ſi ſpecies impreſſa eſſet formale fundamentum intellectionis , utrumque caderet ſub merito ; & ideò totus Deus ſecundùm illas formalitates , quæ fundantur in ratione objecti beatificantis, caderet ſub merito Juſtorum . Cùm ergo deſtructio maculæ reduplicativè connectatur cum deſtructione offenſæ , unum nequit cadere ſub merito , niſi cadat utrumque , & maximè quod motio meriti , cùm ſit moralis, non eſt præciſiva .

22 OBJICIES 5. Merens de condigno formam incompoſſibilem cum macula , & offenſa meretur de condigno deſtructionem maculæ , & offenſæ ; ſed Juſtus alteri mereri poteſt de condigno formam incompoſſibilem cum peccato : ergo . *Minor explicatur* . Actus contritionis non componitur cum peccato , nec excedit activitatem , & ordinem gratiæ ſanctificantis : ergo Juſtus mereri poteſt peccatori actum contritionis : ergo formam incompoſſibilem cum peccato : ergo deſtructionem offenſæ ; quia nullus poteſt obtinere a Deo remiſſionem offenſæ , niſi media condigna ſatisfactione ; ſed qui meretur formam cum peccato incompoſſibilem , obtinet a Deo remiſſionem offenſæ : ergo .

RESP. Forma eſſe poteſt incompoſſibilis cum peccato dupliciter vel in ratione valoris moralis ; quia tanti valet forma , quanti valet terminus , cui non compatitur : vel ratione entitatis ; quia una entitas eſt alteri contradictoriè ſeu privativè , ſeu contrariè oppoſita . Quando forma eſt incompoſſibilis cum altero ratione moralis valoris , tunc qui unum meretur , meretur èt aliud : ſecus quando incompoſſibilitas oritur ex phyſica entitatis oppoſitione . Actus contritionis eſt forma incompoſſibilis cum peccato , non ratione moralis valoris , ſed ratione phyſicæ entitatis . Quamobrem ſi contritio conſideretur in eſſe morali , & in eſſe ſatisfactionis, adhue Deus poſſet remiſſionem offenſæ ſuſpendere . Circa hanc Controverſiam videantur PP. Salmaticenſes *tract. 16. de merito diſp. 6. dub. 2. & 3.*

Actus contritionis eſt incompoſſibilis cum peccato phyſicè .

CONTROVERSIA III.

AN SUFFRAGIUM JUSTI ALTERI PROSIT PRO CONDIGNA SATISFACTIONE POENÆ TEMPORALIS .

Satisfactio pro altero fiat dupliciter .

23 UTrum Fidelis ſatisfacere poſſit debito pœnæ temporalis, quod alter ex peccato contraxit , dupliciter quæritur, impetratione ſcilicet , ac ſolutione . Impetratione fit , quando quis Deum orat , ut concedat fratri ſuo auxilia pro exercendis operibus ſatisfactoriis , & deletivis pœnæ temporalis . Solutione fit , quando quis immediatè ſua applicat opera ſatisfactoria , ut debitum pœnæ temporalis in fratre extinguat ; qui modus propriè dicitur ſatisfactivus . Quòd ſi opus oblatum ſit tanti valoris , quantæ æſtimabilitatis eſt reatus pœnæ, dicitur ſatisfactivum de condigno . *Wiclefus* apud Waldenſem de Sacramentalibus tom. 3. cap. 93. ad 100. , quem ſequuntur *Lutherus* , & *Calvinus* alibi citati , & infra iterum citandi , ſuſtinet neutro modo poſſe fidelem alteri prodeſſe . Ex

Theo-

Theologis conveniunt omnes quoad primum modum, hoc eſt de congruo, ſeu impetrativè; nonnulli tamen negant poſſe alium juvare ſecundo modo; hoc eſt de condigno, ſeu ſolutione; ſed contra omnes.

Vult Deus applicari fructum ſuæ paſſionis.

24 DICO. *Unus Fidelis alterum juvare poteſt impetratione, & ſolutione quoad extinctionem debiti pœnæ temporalis.* Probatur concluſio. Primò ex Scripturis: vult Deus paſſionis ſuæ fructum Fidelibus applicari non per media ſolùm perſonalia, ſed etiam aliena: ergo ex lege Dei unus pro altero poteſt ſatisfacere. *Ant. prob.* ad Coloſs. 1. verſ. 24. *Gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia: cujus factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi.* Quamvis igitur per ſe meritum Chriſti ſufficiat ad ſatisfaciendum pro reatu omnium peccatorum; tamen de facto propter communionis Sanctorum perfectionem noluit efficaciter applicari, niſi media noſtra ſatisfactione, quæ nobis prodeſſet, & aliis; & ideò Apoſtolus dicit, *pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia*; ut ſcilicet non tantùm ſibi prodeſſent ejus paſſiones, ſed pro aliis Fidelibus, in quibus uſque ad finem mundi patitur Chriſtus, ùt explicat *Auguſtinus* Pſal. 61. ſic exponunt *Chryſoſtomus*, *Theophilactus*, *Anſelmus*, & alii cum Angelico Doctore.

Ad Galatas 6. v. 2. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*: debitum enim pœnæ ex peccatis ortum frequenter in Scripturis onus vocatur; lex Dei vult, ut alter alterius hoc onus portet, ſcilicet unus curet ſatisfaciendum pro peccatis alterius: ſic D. *Thomas* 3. contra gentes cap. 158. 2. Corinth. 2. v. 10. loquens de quibuſdam Fidelibus, qui peccaverant, & a Corinthiis affecti pœnis fuerint, & excommunicationibus, habetur: *Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* Hoc eſt rogatus a vobis, & propter merita veſtra aliquid, ùt miniſter Chriſti, de pœnis, & ſatisfactionibus, & cenſuris relaxavi. Si ergo miniſter Chriſti aliorum merita acceptat pro ſatisfactione pœnæ aliis debitæ, multo magis Chriſtus. Ex qua *Pauli* doctrina orta eſt conſuetudo antiqua in Eccleſia, qua Paſtores ſolebant publicis pœnitentibus relaxare aliquid de pœna propter interceſſiones, & ſatisfactiones aliorum Juſtorum, ùt habetur apud *Tertullianum* lib. ad Martyres c. 1., apud *Cyprianum* lib. 3. Epiſt. 15., & apud alios. Quamobrem etiam Paſtores admittebant Martyrum libellos; hoc eſt interceſſionem eorum, qui pro Chriſto pœnas toleraverant, cujus libelli ratione pœnas relaxabant iis, qui fuerant lapſi. *Quia*, ait Cyprianus, *auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt*; & iterum: *unde qui libellum a Martyribus acceperunt, prærogativa eorum apud Deum adjuvari poſſunt*: Epiſt. 13., & 14.

Debitū pœnæ onus vocatur.

Conſuetudo Eccleſiæ relaxandi pœnas.

Libelli Martyrum.

Fideles ad invicē uniuntur in uno corpore.

25 PROBATUR *ſecundò concluſio*. Omnes Fideles ita ſunt unum corpus myſticum Eccleſiæ, ut non ſolùm communionem habeant ab uno capite, ſed etiam invicem a membris: ſicut clarè habetur 1. *ad Corinth.* 12. v. 15.; ſed id ipſum pro invicem ſolicita ſunt membra, ùt conſtat a paritate membrorum corporis phyſici, quæ ad invicem communicant. Sed Chriſtus caput cum membris communicat impetrando, & ſolvendo pro debito pœnæ eis debitæ: ergo etiam membrum alteri membro prodeſt, & communicat impetrando, & exhibendo ſolutionem pro debito pœnæ temporalis.

Tribunal Chriſti, & Tribunal hominum analogantur.

CONFIRMATUR. Tribunal Chriſti in ſtatuendis pœnis analogatur cum Tribunali humano; ſed Tribunal hominum abſque violatione juſtitiæ acceptat ſolutionem factam ab uno pro alio, v. g. a Patre pro Filio exhibitam, & econtra; ab amico pro amico, a ſervo pro Domino: ergo etiam Tribunal Chriſti. *Declaratur major*. In Scripturis multoties peccatum Patris punitur in Filiis, ùt patet in Adulterio *David*. Et Deus paratus erit Sodomitis parcere *Gen.* 18. *verſ.* 32., ſi ibi decem juſti inventi fuiſſent: *Quid ſi inventi fuerint ibi decem? Et dixit, non delebo propter decem.* Habemus dari Theſaurum Eccleſiæ, de quo infra de Indulgentiis, qui coaleſcit ex meritis Chriſti, & ſuperabundantibus ſatisfactionibus Sanctorum. Si verò non eſſet lex, qua Deus acceptat ſatisfactiones unius pro altero, tamquam ſolutionem ab amico factam, nihil prodeſſet ille Theſaurus, eo enim non poſſet Eccleſia uti ad ſolvenda Fidelium debita; unde in Cathechiſmo Pii V. de pœnit. Sacram. n. 61. hæc ſcribuntur: *In eo ſumma Dei bonitas, & clementia maximis laudibus, & gratiarum actionibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus poſſit pro alio ſatisfacere.* Præterea qui ſunt Divinâ gratiâ præditi, alterius nomine poſſunt, quod Deo debetur, perſolvere: quò fit, ut quodam pacto alter alterius onera portare videatur. Deinde profitemur in Symbolo Apoſtolorum *Sanctorum communionem*, quibus verbis noſtræ concluſionis fundamenta continentur tum quoad ſubſtantiam contra Hæreticos, tum quoad modum contra Catholicos, qui negant ſolutionem de condigno pro reatu pœnæ temporalis alterius poſſe impendi.

Datur Eccleſiæ Theſaurus.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

26 HÆretici plura congerunt argumenta ex meritis Chriſti deſumpta, & jam a nobis rejecta in hoc Tract. Parte I. Controv. I. num. 33., & ſeqq. Alia petuntur argumenta ex inſufficientia bonorum operum Sanctorum infra de Indulgentiis Controverſia II. examinanda. Quare in præſentiarum perpauca ſubdam directè contra concluſionem, quæ etiam favent *Corduba*, & *Medina*, qui licèt immeritò adducuntur contra modum ſatisfaciendi *ſolutione*.

OBJICIES 1. Debitum perſonale non poteſt per alium ſolvi; ſed debitum pœnæ temporalis eſt debitum perſonale: ergo non poteſt per alium ſolvi. *Maj. non indiget probatione*; quia in hoc diſtinguitur debitum perſonale a debito reali, quod, cùm hoc ſit rei diſtinctæ a Perſona, adimpleri poteſt per alium, ùt debitum eleemoſynæ. Debitum verò perſonale exerceri per actionem debet, paſſionemve perſonæ obligatæ. *Min. probatur*.

De-

Debitum pœnæ temporalis contrahitur per ſo-
A lam culpam peccantis, & non alterius; nec
reus fit dignus pœnâ in alio, ſed in ſe ipſo:
ergo debitum aſt perſonæ peccantis: ergo ne-
quit ſolutio fieri per bona alterius opera.
RESP. Debitum perſonale dici duplici-
Duplex debitum perſonale.
ter: ratione obligationis, ſeu reatus, & hoc
eſt, quando vi ſua conſtituit perſonam de-
bitricem, & non aliam. Ratione verò ſolu-
tionis debitum eſt perſonale, quando perſona
conſtituitur ita debitrix, ut ex propriis ſol-
vere debeat. Reatus pœnæ temporalis eſt
perſonale debitum primo modo; etenim pec-
catum e vi ſua conſtituit peccantem debito-
rem, & obligat ſolutioni. Non eſt tamen
B omnino perſonale ſecundo modo; alius enim
poteſt vel ſponte, vel rogatus Deo exhibere
Solutio procedit ex charitate.
ſolutionem per ſua opera. Unde licèt reatus,
& culpa non ſint in alio, tamen ſolutio debi-
tum extinguit utpote procedens a charitate,
quæ eſt communicativa. Culpa verò oritur
ex libera peccantis voluntate, in qua non fit
communicatio: & ideo contra Gentes lib. 3.
cap. 158. noſtram concluſionem probat S. *Tho-
mas* illo axiomate: *Quod facimus per amicos,
per nos ipſos facere dicimur*. Vide infra
n. 38.
27 OBJICIES 2. Reatus pœnæ fundatur
in reatu culpæ; ſed reatus culpæ non poteſt
C extingui per diſpoſitionem exhibitam ab alte-
ro: ergo neque reatus pœnæ per exhibitio-
nem alienæ ſatisfactionis; fundatum enim ſe-
quitur naturam ſui fundamenti. *Explicatur*.
Quouſque manet quis dignus pœnâ, inextin-
ctum remanet debitum; ſed per alienum opus
nemo poteſt fieri non dignus pœnâ, ſicut per
meritum alterius non poteſt fieri dignus glo-
riâ: ergo ſicuti nemo poteſt pro alio mereri
gloriam, ita neque pœnæ debitum ſolvere.
RESP. Reatum pœnæ in fieri dependere
a culpa: in facto autem eſſe non ſemper;
cùm dimiſſâ culpâ remaneat reatus pœnæ a
Divina Juſtitia taxatæ: *& conceſſ. min. neg. con-
D ſeq.* Remiſſio culpæ pertinet ad intrinſecam
perfectionem ſuppoſiti, quod peccavit, adeo-
que requiritur neceſſariò intrinſeca diſpoſi-
tio, qua retractetur voluntarietas peccati
commiſſi moraliter perſeverans. Voluntarie-
Voluntarietas non poteſt ſuppleri ab extrinſeco.
tas autem cùm eſſentialiter ſit ab intrinſeco,
nequit per extrinſecum ſuppleri. Dimiſſio
verò pœnæ haudquaquam pertinet ad intrin-
ſecam perfectionem eſſentialem. Quare ex
dimiſſione pœnæ, qua talis, non accreſcit
major ſanctitas ſuppoſito, cui dimittitur;
ſed removetur dumtaxat impedimentum con-
ſequendæ gloriæ. Hinc eſt, ut ſatisfactio
Sanctorum, quæ excedit extinctionem pœnæ
E peccatis debitæ, ad Theſaurum Eccleſiæ ſpe-
ctat; ſecus ſi pertineret ad intrinſecam per-
fectionem; nam operanti prodeſſet, ùt patet
de merito: ſicut ergo extrinſecè per Divinam
Juſtitiam taxatur pœna temporalis, dimiſſâ
culpâ: ita per extrinſecam donationem alte-
Pœna extrinſecè taxatur.
rius Fidelis extingui poteſt. Inde patet
ſolutio ad argumentum de gloria, quæ cùm
ſit præmium eſſentiale, ad perfectionem in-
trinſecam, & ſubſtantialem attinet, atque
adeo comparari debet cum intrinſeca diſpoſitio-
ne meriti illius, qui præmio donatur.
28 OBJICIES 3. Pœna ſe habet adinſtar
medicinæ; ſed medicina non prodeſt ægroto,
ſi ab alio ſumatur. Ergo.
RESP. Etſi aliquot pœnæ ſint ad mede-
lam; tamen èt ſatisfactoriæ ſunt, quatenus
perferuntur, ut ſatisfiat Divinæ Juſtitiæ vindi-
cativæ. Prout ergo medentur pravis cupidi-
tatibus ſub ratione medicinæ, ſoli proſunt
ſuſcipienti. Quà verò ſatisfactoriæ aliis
Pœnæ medicinales, ùt ſatisfactoriæ alteri proſunt.
etiam, dummodo applicentur, ſunt profi-
cuæ. Nihilominus ad modum impetrationis
queunt etiam ad alienam conferre valetudi-
nem: quatenus Deo oblatæ auxilium impe-
trant ad eradendâ vitiorum ſemina.
29 OBJICIES 4. Scriptura innuere vi-
detur onus perſonale eſſe perſonaliter ſol-
vendum: dicitur enim ad Galatas 6. v. 5.
Unuſquiſque enim onus ſuum portabit: 2. ad
Corinth. 5. v. 10. *Ut referat unuſquiſque pro-
pria corporis, prout geſſit*: 1. ad Corinth. 3.
v. 8. *Unuſquiſque autem propriam mercedem ac-
cipiet ſecundùm ſuum laborem*. Et ratio eſt;
quia charitas non diſtrahit bona ſpiritualia a
ſubjecto, in quo eſt; unde ait Chriſtus,
gratiam eſſe fontem aquæ ſalientis in vitam
æternam in eo, in quo eſt. Boni autem ope-
ris fructus diſtrahitur ab operante, ſi utilita-
ti impenditur alienæ.
RESP. *neg. antec.* Allegatis Scripturis
ineſt ſenſus de onere culpæ, non pœnæ, de
receptione præmii eſſentialis, non de pœna-
rum ſolutione; culpa enim, & præmium,
ùt mox dixi, perſonam propriam ſequuntur.
Nil ibi *Paulus* adverſatur, immò favet nobis;
nam in eodem capite inſit, ex lege Chriſti
unum portare onus alterius. Ferre debet ergo
pœnæ, cùm nemo culpæ onus ferat alienæ.
Chriſtus verò ibi apertè loquitur de fructu
eſſentiali charitatis, qui eſt meritum æternæ
gloriæ. An verò ſatisfactorium opus alteri
applicatum diſtrahatur ab operante; aliqui
negant; ſed revera diſtinguendum eſt. Va-
Valor ſatisfactionis alteri applicato diſtrahitur ab applicante.
lorem ſatisfactionis inſitum bono operi ſanè
diſtrahi cenſemus; nam ſolutio æquivalens
debito pœnæ conſumitur in ipſo, nec plu-
ribus eadem poteſt inſumi: ſicut unum me-
ritum de condigno non valet ad præmium
duplex, & qui ſolvit centum, nequit ducen-
ta exigere. Cùm ergo ſolvitur debitum pro-
ximi, nequit eadem ſolutio valere pro debiti
perſonalis ſolutione. Si verò conſideres bo-
nam voluntatem ex amore juvandi proximi,
& ex charitate profectam, certè prodeſt ope-
ranti, nec ab eo diſtrahitur, immò cùm illa
bona voluntas ſit etiam ſatisfactoria, valet
ad extinguendum debitum pœnæ in ipſo ope-
rante.
30 OBJICIES 5. Ut Fidelis *ſolutione*
queat pro altero ſatisfacere, debet offerre
opus tanti valoris, quanti eſt reatus pœnæ;
ſed hoc nemo poteſt: ergo. *Prob. min.*
Qui offert pretium inferioris ordinis, non
ſolvit debitum de condigno; ſed pœnæ hu-
jus vitæ, quas aliquis patitur, ſunt inferio-
ris ordinis ad pœnas Purgatorii, quarum
reatum incurrit homo, ita ut dixerit D.
Thomas, ne dolores quidem Chriſti æquales
fuiſſe doloribus purgantium, & ut ex eo-
dem, & ex Patribus diximus, minimum
quodque purgatorii ſupplicium longè excede-
re tormenta hujus ſeculi: ergo de condigno
nemo

nemo pro altero ſatisfacit.

RESP. *Conceſſá maj. negatur min.* Cujus probatio ſumpta prout jacet, concludit, ne Chriſtum quidem ſatisfeciſſe de condigno, nec Juſtum perfectum ſatisfacere de condigno poſſe pro perſonali reatu, quod eſt apertè falſum: aliter Theſaurus Eccleſiæ non coaleſceret ea ſatisfactionibus Sanctorum, quandoquidem nullæ ſupereſſent, cùm nemo Sanctorum (exceptis excipiendis) aliquando non venialiter delinquat, ac propterea contrahat reatum pœnæ temporalis. DICO igitur pœnas hujus vitæ eſſe inferioris ordinis ad pœnas Purgatorii, ſi conſiderantur ùt meræ ſatiſpaſſiones. Quatenus autem informatæ charitate in ſtatu meritorio, ſunt longè majoris ordinis, & valoris; quia ſicut ſunt propriè loquendo meritoriæ; ita etiam propriè reputantur ſatisfactoriæ: illæ verò purgantium ſunt ſteriles ex parte ſatiſpaſſionis. Quare cùm aliquid majus ſit gloria eſſentialis Beatorum, quàm purgantium pœna, quæ pertinet ad ſtatum medium inter Viatores, & Comprehenſores, & ſit impedimentum quoddam accidentale retardans finalis gloriæ præmium, ſi illa cadit ſub merito condigni boni operis viatoris, multo magis bonum opus Juſti poterit de condigno ſatisfacere pro pœna.

Pœna hujus vitæ conſiderata ex charitate informata ſunt ordinis ſuperioris ad pœnas Purgatorii.

31 DICES. Si Juſtus de condigno ſatisfacit pro alieno reatu pœnæ, Deus ex juſtitia teneretur illam ſolutionem acceptare; ſed hoc eſt falſum; quia pœna vindicativa ſtat in arbitrio Judicis, undè oblatam ab alio ſatisfactionem poteſt reſpuere: ergo.

RESP. ad condignitatem inter alia duo requiri. Primum eſt æqualitas valoris unius ad aliud, nempe meriti ad præmium, ſolutionis ad debitum. Alterum eſt conventio, & pactum acceptandi rem oblatam pro tali præmio, & pro tali debito. Juſtum poſſe offerre opus tanti valoris ſatisfactivi, quanti eſt debitum, patet ex dictis, & in confeſſo eſt apud Catholicos. Aliqui tamen negant legem hujuſmodi obligantem ex juſtitia; ſiquidem ſuffragiorum communicatio oritur ex charitate. Veriùs cum aliis hanc legem admittimus, ſcilicet Deum ſtatuiſſe pœnas delictorum ſolvendas vel per ipſum peccatorem, vel per alium: atque hanc legem probant ſupradicta in concluſione, ac proindè ſuppoſita condignitate operis, acceptatio erit ex juſtitia. Vide infra Controv. II. Partis V.

CONTROVERSIA IV.

AN SUFFRAGIA VIVENTIUM PROSINT DEFUNCTIS NON ÆTERNALITER DAMNATIS.

VIvis nocuit *Lutherus*, quos avertit a Sanctorum veneratione. Ne verò eorundem orationibus adjuventur, obfuit èt defunctis, quibus ſuffragia eripuit; ſecutuſque eſt in hoc Græcos, Waldenſes, Albigenſes, Aëriumque hujus erroris anteſignanum. Plura de his dicemus ubi de Sacrificio Miſſæ: plura jam diximus in ſuperioribus Controverſiis de Purgatorio; quare breviter

32 DICO. *Viventium ſuffragia defunctis*
A *proſunt*. Prob. primò concluſio 2. Machab. 12.
v. 46 *Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur*. Si ſalubre eſt orare pro defunctis; ergo prodeſt: Eccleſiaſtici 7. verſ. 37. *Gratia dati in conſpectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.* Si hoc loco jubemur a Spiritu Sancto Vivis, & Mortuis opem ferre, certè non aliter poſſumus defunctis opitulari, niſi virtute ſuffragiorum, quemadmodum Catholici omnes interpretantur. Iterum Eccleſiaſtici 38. v. 24. *In requie mortui requieſcere fac memoriam ejus, & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui.* Quonam modo in requie Mortui memoriam ejus
B requieſcere facimus, illumque in exitu conſolamur, niſi precibus adjuvando, & piis operibus? Certè non plangendo, & ſepeliendo, cùm lacrymæ, & ſepultura non ſunt ad requiem, & etiam quia de his verſ. 16. jam dixit Scriptura: *Fili in mortuum produc lacrymas . . . & ne deſpicias ſepulturam ejus.* Tob. 4. v. 18. *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam Juſti conſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus.* Hoc eſt, ùt Interpretes exponunt, largire eleemoſynam pauperibus, & Sacerdotibus, ut proficiat purgantibus ad requiem. Demum 1. Cor. 15. v. 29. *Quid facient qui baptizantur pro mor-*
C *tuis, ſi omnino mortui non reſurgunt?* Hoc eſt, quid agunt ii, qui pro mortuis affliguntur, ſi iiſdem non proſunt? Videatur Pars I. de Purgatorio Controv. II. & III.

Conſolamur mortuos ſuffragio.

33 PROB. 2. Defuncti in gratia ſunt membra Eccleſiæ unita; charitas enim uniens membra Eccleſiæ, remanet in defunctis, ùt habetur 1. Corinth. 13. v. 8. *Charitas nunquam excidit*; ſed membra myſtici corporis adinvicem communicant, & 1. Corinth. 12. v. 25. *Pro invicem ſolicita ſunt membra. Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*: ergo Vivi proſunt Mortuis. Explicatur argumentum. Mortui Juſti, &
D Viventes ſunt membra corporis Eccleſiæ ſub Chriſto capite; ſed caput vivens profuit Vivis, ùt cùm remiſit peccata Magdalenæ, Paralitico, Zachæo, Petro, Latroni, &c.: Mortuis, ùt cùm a morte revocavit Puellam in domo, Adoleſcentem in via, Lazarum in Sepulchro: ergo membra hujus corporis ad exemplum capitis debent, dum vivunt, prodeſſe Viventibus, & Defunctis, ut undequaque habeatur Sanctorum communicatio. Sanctis in Purgatorio detentis, quanam alia poſſumus ratione ſuffragari, niſi per ſuffragia? Hoc poſito adimpletur illud *Pauli* ad Rom. 12. v. 13. *Neceſſitatibus Sanctorum com-*
E *municantes*; certè Purgantes neceſſitatem patiuntur extremam.

Defuncti in gratia ſunt membra Eccleſiæ.

34 PROB. 2. univerſali conſenſu, & Eccleſiæ traditione; quæ conſtat *primò* ex antiquis Liturgiis *Petri*, *Matthæi*, *Baſilii*, *Ambroſii*, *Chryſoſtomi*, &c., quas Controv. V. Partis 3. de Purgat. n. 118., & ſeq. exhibuimus, ubi injicitur mentio de piacularibus defunctorum ſuffragiis. *Secundò* ex pluribus Conciliis: Carthag. 4. cap. 95. ſic habet. *Qui oblationes defunctorum aut negant Eccleſiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam Egentium necatores excommunicentur.*

In Liturgiis fit expreſſa mentio ſuffragiorum.

Va-

Vaſenſe cap. 1. *Qui defunctorum oblationes retinent, & Eccleſiis tradere demorentur, ut infideles ſunt ab Eccleſia rejiciendi*: Vaſenſe 2. *cap.* 4. ſtatuit in Miſſis pro defunctis dicendum eſſe *Sanctus, Sanctus*, ſicut in aliis: Tuletauum 3. *cap.* 12., reprobat tanquam infideles, qui moetoos fraudant ſuffragiis. Bracharenſe 1. *c.* 29. mentionem facit Collectarum, quæ pro defunctis fiebant. Cabilonenſe 2. *cap.* 39., Vormatienſe *cap.* 60., Aurelianenſe 2. *cap.* 15., Lateeanenſe ſub *Innocentio* III. *cap.* 66., Florentinum in litteris Unionis; Tridentinum *ſeſſ.* 23. *decreto* 1.. *Tertiò* ex declaratione Pontificum, qui hanc veritatem definierunt tamquam ex antiqua Eccleſiæ traditione; ùt habetur *Extra. de Celebrat. Miſſarum cap. Quidem Laicorum*, & *cap. Cum Creatura* 13. *diſtinct. quæſt.* 2. *cap. Pro obeuntibus*. Quartò ex Patribus: *Dionyſius* de Eccleſiaſt. Hierarch. cap. 7. *Accedens deinde Venerandus Antiſtes precem ſacram ſuper mortuum peragit*, & infra, *ex Divinis ducibus noſtris traditia pervenit ad nos*. Auguſtinus lib. de Cura pro Mort. cap. 1. *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium; ſed etſi nuſquam in veteribus Scripturis legeretur, non parva eſſet univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas; ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus Altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum*. Chryſoſtomus Homil. 69. *Non temerè ab Apoſtolis ſancita fuerunt, ut in tremendis myſteriis defunctorum agatur commemoratio*. Quintò tandem ex Eccleſiæ conſuetudine excludendi a ſuffragiis, quos ſciebat mortuos in læthali peccato, de qua *Cyprianus* Epiſt. 66.

DILUUNTUR HÆRETICORUM ARGUMENTA.

OMiſſis objectionibus, quas reſolvimus contra Hæreticos tum locis citatis, tum in hac Parte IV. Controverſ. I., & ſeq

35 OBJICIES 1. Eccleſiaſtes 9. verſ. 5 *Viventes enim ſciunt, ſe eſſe morituros: mortui autem nihil noverunt ampliùs, nec habent ullam mercedem . . . . nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub Sole geritur*, Viden'? mortui ulteriùs non merentur, & expertes ſunt omnino cujuſque boni operis, quod fit a viventibus. *Calvinus* in præfatione Inſtit. depromit quædam verba *Ambroſii* lib. 1. de Abraham cap. 9. ſcilicet: *Doremus, ut non diutius inhæreamus mortuis, ſed quantum ſatis officii deferamus*; quæ verba ſic Hæreticus commentatur: — Hoc non „ faciunt, qui perpetuum ſolicitudinem de „ mortuis gerunt. —

RESP. Mortui non præſtolantur ultra mercedem quoad eſſentialia; ſtata jam enim fuit ipſorum conditio vel gloriæ, vel damnationis. Veruntamen ſæpè contingit, ut necdum penitus ſoluto pœnæ reatu mors eoſdem corripuerit; ideo poſt mortem juvari poſſunt a viventibus. Quando autem dicuntur *non habere partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub Sole geritur*; verè quidem pro arbitratu ſuo nequeunt diſponere de bonis viventium operibus, & nihil ex iis percipere, niſi fuerint in ſuffragium ordinata. Cæterùm non diffiteor, ſtante prædicta ordinatione, bona opera illis nihil conferre ad requiem. *Ambroſium* perperam diſtorquet *Calvinus*. Sanctus Doctor pompam funeris, & luctus, ùt par eſt, mediocrem ſuadet: neutiquam inficiatur præſtandum Mortuis ſolamen. Siquidem in Oratione de obitu Satyri Fratris, ait: *Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commendo animam. Tibi hoſtiam meam offero, cape propitius, ac ſerenus fraternum munus ſacrificium Sacerdotis*. De obitu Valentiniani. *Date cæleſtia Sacramenta: piam animam noſtris orationibus proſequamur*. De obitu Theodoſii: *Da requiem perfectam Servo tuo Theodoſio, requiem illam, quam præparaſti Sanctis tuis*. Quod autem citato loco faciendom funebri pompæ modum ſuadeat, habetur Epiſtolarum lib. 8. Epiſt. 2. ad Fauſtinum, quem de Sororis morte conſolatur: *Itaque non tam deplorandam, quàm proſequendam orationibus reor; nec mæſtificandam lacrymis tuis, ſed magis oblationibus animam ejus Domino commendandam arbitror*.

Suffragia, ut proſint, debēt ordinari ad Defunctos.

36 OBJICIES 2. Melius eſt per ſe ipſum ſatisfacere, quàm per alium; nam qui per alium ſatisfacit, minùs beatur: ergo pro Defunctis non eſt orandum, ut eorum gloriam minuamus.

RESP. Falsò Hæretici ſupponunt purgantes mereri, & nos eſſe in eadem hæreſi. Satiùs quidem eſt in hac vita per ſe, quàm per alium ſatisfacere. Dum per nos ſatisfacimus, meremur, & proficimus in via ſalutis. Secus accidit Mortuis, qui quoniam non merentur, non meliùs ſatisfaciunt per ſe, quandoquidem deberent diutiùs torqueri ſatispatiendo uſque ad noviſſimum quadrantem.

37 OBJICIES 3. Nullus juvatur ex opere alterius, niſi aliqua ſit vitæ communicatio inter eos. Sed Vivos inter, & Mortuos nulla eſt vitæ communicatio, ùt habetur 1. Ethicor.: ergo ſuffragia non proſunt defunctis.

RESP. Vivi cum Mortuis nil habent commune quoad civilia, de qua loquitur Philoſophus; ſecus de communicatione vitæ ſpiritualis, quæ eſt in charitate poſita, per quam membra Eccleſiæ uniuntur inter ſe; adeoque adjuvari poſſunt.

Defuncti communicant cū Viventibus in charitate.

38 OBJICIES 4. Opus alterei non valet, niſi ad illum dirigatur; ſed pro mortuis non poſſumus opus dirigere neſcientes, utrùm beati ſint, an fortè damnati: ergo.

RESP. Nos certò ſcimus Purgatorium exiſtere, & plures ex juſtis eò deſcendere; adeoque vel poſſumus pro iis orare, ſi indigent: ſin minus boni operis meritum ad nos revertitur: *Melius tamen eſt ſuffragia ſuperesse, quàm deeſſe indigentibus*: ùt notat egregiè *Auguſtinus* lib. de Cura pro Mort.: & orando ad illos diriguntur ſuffragia, & fiunt aliquo modo propria illorum: ſic Sanctus *Thomas* in 4. ad Annib. diſt. 45. quæſt. unica, art. 2. ad 3. — Ad tertium dicendum, quòd ſuffragia vivorum proſunt defunctis, ſecundùm quod vivorum opera defunctorum fiunt, quod quidem contin-

„ gie

„ gir dupliciter : uno modo propter unio-
„ nem charitatis, & ſic proſunt ad gau-
„ dium omnibus in charitate exiſtentibus,
„ & magis eis, qui ſunt majoris charita-
„ tis : ulio modo per intentionem facien-
„ tis, & ſic valent præcipuè ad diminu-
„ tionem pœnæ per modum cujuſdam ſatiſ-
„ factionis. —

39 OBJICIES 5. D. *Hieronymus* expli-
cans illud ad Galat. 6. *Unuſquiſque onus ſuum
portabit*, habet — Docemur per hanc ſen-
„ tentiolum novum dogma, quod latitat;
„ dum in præſenti ſeculo ſumus : ſive ora-
„ tionibus, ſive conſiliis invicem poſſe
„ nos coadjuvari : cùm autem ante Tri-
„ bunal Chriſti venerimus, non Job, non
„ Daniel, nec Noe rogare poſſe pro quo-
„ quam : ſed unumquemque portare onus
„ ſuum : — ergo.

Sed fruſtrà *Hieronymus* trahitur contra
Catholicam veritatem. Orandum pro vi-
vis eſſe, & pro defunctis docet contra
Vigilantium, quem reprehendit, & impu-
gnat propter oppoſitum errorem. Et quòd
ſuffragia proſint defunctis oſtendit Epiſt. 26.
ad *Pamachium* de *Paulina* uxoris obitu : —
„ Cæteri mariti, inquit, ſuper tumulos
„ conjugum ſpargunt violas, roſas, floreſ-
„ que purpureos, & dolorem pectoris his
„ officiis conſolantur. Pamachius noſter
„ ſanctam faviliam, oſſaque veneranda
„ eleemoſynæ balſamis rigat. His pigmen-
„ tis, atque odoribus fovet cineres quieſcen-
„ tes, ſciens ſcriptum : *Sicut aqua extin-
„ guit ignem, ita eleemoſyna peccatum.* —
Citato loco notat *Gratianus* Doctorem maxi-
mum loqui de morientibus in gravi pecca-
to, & inſuper de Judicio finali, in quo
certè pro Impiis oratio eſt omnino irri-
ta.

40 OBJICIES 6. Plures, qui orant pro
defunctis, ſunt in peccato; ſed oratio pec-
catoris non prodeſt exiſtentibus in Purgato-
rio : ergo. Ulteriùs opus eſt magis fru-
ctuoſum facienti, quàm aliis; ſed opus
peccatoris nullatenus ipſi prodeſt : ergo ne-
que exiſtenti in Purgatorio; præſertim quòd
opus meritorium debet eſſe vivum, hoc eſt
charitate formatum; ſed opus peccatoris
non eſt præditum charitate : ergo nequit eſ-
ſe meritorium : ergo nequit juvandis Pur-
gatorii animabus deſervire.

Deus ex Clementia exaudit peccatores.

RESP. Deus etiam exaudit peccatores
non ex eorum merito, ſed ex clementia
ſua; nam dum aliquid Deo gratum fla-
gitant, exaudiuntur. Deus ſummoperè
cupit animas ſupplicio levari; quod dum
poſtulant peccatores, ex benignitate aures
adhibet. *Ad ſecundum* DICO. Opus eſt
magis fructuoſum facienti, quàm aliis, ſi
cætera ſint paria. Attamen poteſt contin-
gere, ut eliciens opus bonum ſit incapax
recipiendi fructum, ùt in adducto caſu,
cùm peccator ratione ſtatus percipere fru-
ctum nequeat bonorum operum. Animas
verò purgantes nihil præpedit, quominus
fructum hujuſcemodi compotes fiant. *Ad
tertium*. Opus peccatoris nullatenus meri-
torium eſt; tamen ex benignitate Dei impe-
tratorium eſſe poteſt. Egregiè S. Thomas *in*
4. ſentent. diſt. 45. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc.
A 3. *ad* 1. — Ad primum dicendum, quòd
„ oratio per peccatorem facta, quandoque
„ non eſt peccatoris, ſed alterius; & ideo
„ ſecundùm hoc digna eſt, ut a Deo exau-
„ diatur : tamen etiam quandoque Deus
„ peccatores audit, ſcilicet quando pecca-
„ tores petunt aliquid a Deo acceptum;
„ non enim Juſtis ſolis, ſed etiam peccato-
„ ribus Deus bona ſua providet, ùt patet
„ *Matth.* 5; non autem ex eorum meritis,
„ ſed ex ſua clementia; & ideo *Joan.* 9.
„ ſuper illud, *peccatores Deus non audit*,
„ dicit *Gloſ.* quòd loquitur, ùt injunctus,
„ ideſt non adhuc plenè videns : — Vide
B infra Controv. XI. per totam.

41 OBJICIES 7. Vivorum orationibus
juvari idem eſt, ac proficere; ſed exi-
ſtentes in Purgatorio non poſſunt profice-
re : ergo. Præterea exiſtentes in Purgato-
rio nequeunt propter mala Viventium puni-
ri : ergo nec juvari.

RESP. Animæ in Purgatorio ſunt qui-
dem extra ſtatum viæ; tamen retardantur a
fine adipiſcendo, quem promeriti ſunt, &
ſub hac ratione moveri, & proficere poſ-
ſunt removendo impedimenta, quibus ad id
quod additur, dictum eſt ſuperiùs : quòd
ſi punirentur propter mala Viventium, tol-
C leretur aliquid, quod eis debetur, D. *Tho-
mas* ubi ſupra *quæſtiunc.* 1. *ad* 4. : — Ad
„ quartum dicendum, quòd auferre alicui,
„ quod ſibi debetur, hoc directè Juſtitiæ
„ repugnat; ſed dare aliquid alicui, quod
„ ei non debetur, hoc non eſt Juſtitiæ con-
„ trarium, ſed juſtitiæ metas excedit : eſt
„ enim liberalitatis. Non poſſet autem
„ aliquis lædi ex malis alterius, niſi aliquid
„ ei de ſuo ſubtraheretur; & ideò non ita
„ contingit, quòd aliquis puniatur pro pec-
„ catis alterius, ſicut quòd emolumentum
„ percipiat ex bonis alterius. —

42 OBJICIES 8. Peccatores non ſunt
D conjuncti cum purgantibus vinculo charita-
tis : ergo iis non proſunt.

RESP. D. Thomas *loco cit. in corpore* : —
„ Sed quantum ad aliquid, quod eſt con-
„ ſequens, vel acceſſorium ad ſtatum; opus
„ unius poteſt valere alteri non ſolùm per
„ viam orationis, ſed etiam per viam me-
„ riti. Quod quidem dupliciter contingit,
„ vel propter communicantiam in radice
„ operis, quæ eſt charitas in operibus me-
„ ritoriis, & ideò omnes, qui in charita-
„ te connectuntur, aliquid emolumentum
„ ex mutuis operibus reportant; tandem
„ ſecundùm menſuram ſtatus uniuſcujuſque;
E „ quia etiam in Patria unaſquiſque de bo-
„ nis gaudebit alterius, & inde eſt, quòd
„ articulus Fidei ponitur Sanctorum com-
„ munio : alio modo ex intentione facien-
„ tis, qui aliqua opera ſpecialiter ad hoc
„ facit, ut talibus proſint : unde iſta ope-
„ ra quodammodo efficiuntur eorum, pro
„ quibus fiunt, quaſi eis a faciente colle-
„ cta : undè poſſunt eis valere vel ad im-
„ pletionem ſatisfactionis, vel ad quidquid
„ hujuſmodi ſtatum non mutat; — & ſic
Deus peccatores exaudit, non quidem ex eo-
rum meritis, ſed ex ſua clementia. Vide

Infra Par. V. Controv. XXII. num. . Si autem velis , quòd oratio peccatorum Defunctis non proſit , hoc non officit ; ſatis enim eſt , quòd proſit oratio Juſti .

CONTROVERSIA V.

AN VIVORUM SUFFRAGIA PROSINT DAMNATIS .

43 DIvus Auguſtinus *in Enchiridion c.* 109. tres Defunctorum ordines diſtinguit his verbis : — Quidam enim „ ſunt valdè mali , alii valdè boni , alii „ in ſtatu medio . Valdè mali ſunt Damnati , qui in ſtatu extremæ miſeriæ culparum turpitudine , & pœnarum onere „ gravati quotidie gemunt . Valde boni , „ qui Beatitudinis perennitate fruuntur , „ quæ eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perſectus . In ſtatu medio Purgantes ſunt ; quia quibuſdam gravantur „ pœnis ad tempus, ſed jus habent ad Beatitudinem , ad cujus aſſecutionem aliquando certè pervenient . — His , qui ſont in primo , & ſecundo ordine , negat ibidem *Auguſtinus* prodeſſe ſuſfragia noſtra . Jam examinandum eſt , an ſuſfragia noſtra Damnatis proſint , cujus Controverſia eſt duplex . Prima , an Damnati a pœnis omnino redimantur , quo ſenſu non examinatur in præſenti , licèt aliqua dicenda ſint in ſolutione argumentorum . Oppoſitum enim in ſuperioribus demonſtravimus hæreſim *Origenis* impugnantes . Secunda , an Damnati ita juvari per ſuſfragia viventium poſſint , ut aliquod pœnarum levamen recipiant ; & in ſecundo ſenſu procedit Controverſia , cujus reſolutio non eſt adeo certa ; ut ne deſit etiam quiſquam Catholicus , qui noſtris ſuſfragiis pœnis Damnatorum mitigare poſſe docuerit .

Damnati nõ redimontur a pœnis, ut volebat Origenes.

§ PRIMUS.

44 DICO . *Damnati non juvantur vivorum ſuffragiis* . Probatur concluſ. Primò ex Scriptura . Damnati ſunt omnino derelicti abſque miſericordia , & requie ; ſed ſi eorum ſupplicia leniri vivorum ſuſfragiis poſſent , non eſſent omninò derelicti abſque miſericordia , & requie , ùt patet : ergo . *Prob. maj.* Job 20. v. 26. *Devorabit eum ignis , qui non ſuccenditur , affligetur relictus in tabernaculo ſuo :* & cap. 24. v. 19. , & 20. *Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium , & uſque ad inferos peccatum illius . Obliviſcatur ejus miſericordia : dulcedo illius vermes : non ſit in recordatione, ſed conteratur quaſi lignum infructuoſum :* Apoc. 14. v. 11. *Fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum : nec habent requiem die , ac nocte* . Hic ponitur æternitas pœnarum per illa verba *in ſæcula ſæculorum* , & per illa *die , ac nocte* oſtenduntur abſque diminutione tormenta : Jacob. 2. v. 13. *Judicium enim ſine miſericordia illi , qui non fecit miſericordiam* . Sed ſi aliquod levamen caperent Damnati , jam non fieret cum eis judicium ſine miſericordia .

Damnati derelicti ſunt abſque miſericordia , & requie .

45 DICES . Si illi , qui non fecit miſericordiam , erit judicium ſine miſericordia : ergo , qui fecit miſericordiam , obtinebit aliquam miſericordiam , non quidem omnimodam, ſed aliquantulam . Quod videtur innuere S. *Thomas* 4. diſt. 46. q. 2. art. 2. quæſtiunc. 4. ad 1. *Et ideo tales* (ſcilicet Damnati , qui fuerunt miſericordes) *miſericordiam penitus abſolventem non conſequentur , etſi conſequantur miſericordiam de pœnis debitis aliquid relaxantem* .

Circa hanc objectionem aliqua dixi ſuperiùs P. III. Controv. I. n. 9. ſed ad rem præſentem dico : Miſericordibus erit remiſsio aliqualis pœnæ, non jam in Inferno , ubi nulla eſt redemptio , ſed in ipſo judicio : quia Deus ratione exercitæ miſericordiæ mitiùs aget cum illis ; & in hoc ſenſu intelligendus eſt laudatus *Thomas* .

Mitiùs agetur in judicio cum miſericordibus.

46 PROB. *ſecundò* . Si Vivorum ſuffragia minuerent Damnatorum pœnas , id eſſet contra communem Eccleſiæ ſenſum , quæ vetat pro Damnatis orare . Ergo . *Prob. ant.* Dionyſius Areopag. lib. de Eccleſ. Hierarchia cap. 7. *Venerandus Antiſtes profanis vitâ functis non iſta imprecatur , non modo quia in hoc proprium deſereret ordinem* &c. S. *Gregorius* Lib. Moral. 14. cap. 16. eandem ait eſſe cauſam , cur poſt diem Judicii non fiat pro Damnatis oratio , nec pro Diabulo ſit , perditiſque Angelis ullatenus orandum . — Eadem itaque cauſa eſt , cur non „ oretur tunc (nempè in die extremi Judicii) pro hominibus æterno igni damnatis , quæ nunc etiam cauſa eſt , ut non „ oretur pro Diabulo , Angeliſque ejus æterno ſupplicio deputatis . Quæ nunc etiam „ cauſa eſt , ut non orent Sancti homines „ pro hominibus infidelibus , impiiſque defunctis , qui de eis utique , quos æterno „ ſupplicio deputatos jam noverunt , ante „ illum Judicis juſti conſpectum orationis „ ſuæ meritum caſſari refugiunt . — Item Auguſtinus *lib. 1. de origine Anim. cap. 9. , & 10. , lib. de Cura pro Mort. cap.* 1. Negat eſſe offerendum Sacrificium utpute inutile pro Damnatis : item Gregorius II. *Epiſt. ult. ad Boniſac.* , quæ refertur 13. *diſt. quæſt.* 2. *cap. Pro abeuntibus* . Plura alia huc collimant effata Patrum . Concilium Bracharenſe I. *cap.* 16. vetat pro iis , qui ſe interficiunt , ſuffragium offerri . Concilium Triburienſe *cap.* 31. pro illo , qui in actuali peccato occiditur , ſtatuit , ne quis præſumat orare , aut eleemoſynam dare , ſubdens hanc *Auguſtini* ſententiam : *Nemo te poſt mortem fideliter redimit , qui tu te redimere voluiſti* .

Conſenſus Eccleſiæ eſt , quod nõ oretur pro damnatis .

47 PROB. *tertiò* . Nulli proſunt ſuffragia Vivorum , niſi quatenus per ea applicatur valor meritorum Chriſti ; ſed Damnatis non poſſunt applicari merita Chriſti : ergo . *Prob. min.* Merita Chriſti nulli proſunt , niſi vel actu , vel potentia ſit ejus membrum ; ſed Damnati non ſunt membra Chriſti nec actu , nec potentia : ergo non proſunt illis Chriſti merita . Certum eſt apud omnes , nec in potentia Damnatos eſſe

Damnatis nõ poſſunt applicari Chriſti merita .

eſſe membra Chriſti, quæ debent convenire ſub uno credito, vel amato; Damnati verò non conveniunt ſub uno amato, cùm careant gratia, nec in uno credito, cùm careant fide, quæ eſt ſperandarum ſubſtantia rerum, hoc eſt, quæ fundat ſpem æternæ gloriæ a Damnatis ejectam.

48 PROB. *quartò*. Pœna Damnatorum ſive damni, ſive ſenſus eſt æterna: dicente Iſaia cap. ultimo v. 24. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*: & Matth. 25. v. 41. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum*. Sed ſi pœna ſenſus mitigaretur ſuffragiis Vivorum poſſet aliquando totaliter extingui; eſt enim in intenſione finita: ergo ſi per unum ſuffragium diminuitur in uno gradu, multiplicatis ſuffragiis, poterit diminui ſecundùm omnes: ergo adæquatè finiri; ac proindè fieri poſſet, quòd aliquis damnatus ſolùm pœnam damni pateretur, eamque valdè tenuem in eſſe pœnæ.

Si minueretur pœna poſſet aliquando finiri.

49 Huic argumento reſpondent *Porreċtani* negando illatum. Non enim finiretur pœna; quia diminutio fit per partes proportionales, non verò per aliquotas uni certo determinatas: in hoc autem genere diminutionis nunquam eſt adinvenire finem, ut conſtat exemplo diviſionis lineæ quantitativæ.

Sed contra. Quidquid ſit, an in noſtro caſu poſſibilis ſit hujuſmodi diviſio in quantitate ſpirituali, non aſſignatur rationabilis cauſa, cur ſi primum ſuffragium v. g. ut quatuor, diminuit unum gradum pœnæ, ſuffragium duplo majus, v. g. ut octo, non diminuat alium gradum, ſed ſolùm dimidium dimidii: ergo ſi admittatur capacitas remiſſionis, debet admitti per partes aliquotas. Præterquamquod proportionabiliter fieret illa diviſio, & diminutio quantitatis ſpiritualis, ſicuti fit in quantitate materiali; ſed in hac per diviſionem partium proportionalium pervenitur ad minimum non ſenſibile materialiter: ergo in alia perveniretur ad minimum non ſenſibile ſpiritualiter; adeoque ad ſtatum aliquem, in quo Damnati non ſentirent pœnam.

Si poteſt minui pœna quoad partē poteſt minui quoad totum.

50 RESPONDENT adhuc diminutionem, ſeu mitigationem pœnæ fieri per interruptionem, videlicet pro aliquo tempore, v. g. uſque ad diem Judicii ſuſpenditur: poſtea inſtauratur; quo fit, ut nunquam ſit finem prorſus habitura.

Sed contra. Scriptura dicit: *non habebunt requiem die, ac nocte*, quod eſſet falſum admiſſa aliqua ſuſpenſione pœnæ ad quodpiam tempus. Rurſus aſſerit Scriptura pœnam Damnatorum eſſe æternam: non eſſet autem hujuſmodi, ſi interrumpitur; quia duratio æterna, ubi incipit, nunquam interrumpitur; quando autem Damnati in Inferno includuntur, incipiunt jam æternitatem pœnarum, proindeque ſine interruptione in ſecula ſeculorum. Inſuper juxta ordinem juſtitiæ pœna non remittitur, niſi remiſsâ culpâ. Sed in Damnatis culpa remanet omninò immutata: ergo etiam pœna. Hinc retunditur *Caſſedori* reſponſio dicentis levari Damnatos per confortationem non aliter, ac qui grave fert onus, & aquâ frontem refrigerans recreat ſe, quamvis exhalatio ponderis non ſit interrupta: retunditur, inquam; correſpondet enim pœnæ quantitas quantitati culpæ; undè magis eodem igne unus punitur, alius minùs. Sed quantitas culpæ remanet ſemper in eadem intenſione immutata: ergo eadem intenſione, & qualitate pœnæ debet puniri. Itaque non eſt, cur hic minùs illo debeat puniri; minùs autem puniretur, ſi perciperet ex ſuffragiis lenimentum.

Nunquam habebunt requiem.

Pœna non remittitur non remiſſa culpa.

Quantitas culpæ ſemper remanet in eadem intenſione.

§. SECUNDUS.

SOLVUNTUR ARGUMENTA EX SCRIPTURA, ET PATRIBUS.

51 OBJICIES 1. Pro mortuis in peccato mortali laudat Scriptura offerre Sacrificium; ſed non laudaret, niſi ſuffragia prodeſſent: ergo. *Maj. oſtenditur* 2. Machab. 12., Judas miſit Jeruſalem offerre Sacrificium pro interfectis in bello, & in gravi peccato mortuis; ſub tunicis ſiquidem inventa ſunt Idolorum donaria, quod erat graviſſimum peccatum in lege Moyſis, ſubditque Scriptura ſalubre eſſe orare pro Defunctis.

Huic argumento jam reſpondi in hoc Tract. P. I. Controv. II. num. 57., & 61. Quare hìc breviter DICO, illos non peccaſſe graviter; quia avaritiâ moti occaſione victoriæ illa donaria acceperunt, utpote pretioſa, non autem animo ad Idola affectu: vide loco citato.

52 OBJICIES 2. Non deſunt Patres, qui ſuffragia Vivorum autumant Damnatis prodeſſe: ergo noſtra concluſio utpote contraria pietati, non videtur admittenda. *Antec. habetur* apud Auguſtinum *in Enchirid. cap.* 110. — Quibus autem proſunt ſuffra-
„ gia, aut ad hoc proſunt, ut plena ſit
„ remiſſio, aut certè tolerabilior fiat ipſa
„ damnatio; — *& c.* 112 — Pœnas damna-
„ torum certis temporum intervallis exiſti-
„ ment, ſi hoc eis placet: aliquatenus miti-
„ gari, etiam ſic quippe intelligi poteſt ma-
„ nere in illis ira Dei, hoc eſt ipſa damna-
tio: — Ex Chryſoſtomo *Homil.* 3 *in Epiſt. ad Philipp.* poſtquam dixit orandum eſſe pro Defunctis, ſubdit: — Verùm iſtud quidem de
„ illis dicimus, qui in fide abſceſſerunt: Ca-
„ thecumeni verò neque hac digni conſola-
„ tione cenſentur, ſed omni hujuſmodi ſunt
„ auxilio deſtituti præter unam ſolam; quod
„ autem illud? Pauperibus eorum nomine
„ dare licet, undè eis non nihil refrigerii
„ accedit, — *& Homil.* 32. *in cap.* 9. *Matthæi* loquens de Filio Divitis moriente: — Putas
„ cum maculis inquinatum abiiſſe? da ipſi
„ ſua, ut illis ſe a maculis detergat. —

Theophilactus *in cap.* 12. *Luc.* — Hoc
„ autem dico propter oblationes, & diſtri-
„ butiones, quæ fiunt pro Defunctis, qui
„ in gravibus peccatis deceſſerunt, uſſe li-
„ citas interceſſiones pro Damnatis.

Innocent. III. cap. *Cum Marthæ, extra de celebrat. Miſſ.* ponit quadrimembrem diviſionem,

ex Mortuis ſcilicet quidam ſunt valdè mali, quidam valdè boni, & hos non juvari ſuffragiis aſſerit: quidam mediocriter boni, quibus juvant ſuffragia: quidam mediocriter mali, quibus proſunt ad expiationem; quam diviſionem ponit etiam *Gloſſa*. Demùm *Prudentius* in Hymno novi Luminis pro Feſto Paſchali:

Sunt & ſpiritibus ſæpe nocentibus
Pœnarum celebres ſub ſtyge feriæ
Illa nocte, ſacer qua rediit Deus
Stagnis ad ſuperos ex Acherontiis
Marcent ſuppliciis tartara mitibus.

RESP. *neg. antec.*. Ad probationem reſpondet D. Thomas *in 4. diſt. 45. q. 2. art. 2. ad 2.* — Ad ſecundum dicendum, quòd „ damnatio in verbis illis largè accipitur, „ pro quacunque punitione, ut ſic includat „ & pœnam Purgatorii, quæ quandoque per „ ſuffragia totaliter expiatur, quandoque „ autem non, ſed diminuitur. — Viden'? Nomine damnationis non venit pœna Inferni, ſed Purgatorii: nec mirum, quòd per ſuffragia minuatur. Verùm loquendo de propriè Damnatis immediatè antè dicit Auguſtinus: *pro valde malis etſi nulla ſunt adjumenta mortuorum, qualeſcumque vivorum conſolationes ſunt*. Ad ſecundam auctoritatem DICO: inibi *Auguſtinus* agit contra negantes, pœnas Damnatorum fore ſempiternas, queis indulget in aliquo levamine Damnatorum, dummodo excludatur terminus durationis. Audiatur *Auguſtinus*. — Fruſtrà itaque „ nonnulli, immò quamplurimi æternam „ Damnatorum pœnam, & cruciatus ſine in- „ termiſſione perpetuos humano miſerantur „ affectu, atque ita futurum eſſe non credunt, „ non quidem Scripturis adverſando Divi- „ nis, ſed pro ſuo motu dura quæque mol- „ liendo, & in leniorem flectendo ſenten- „ tiam, quæ putant in eis terribiliùs eſſe „ dicta, quàm veriùs. Non enim oblivi- „ ſcetur, inquiunt, miſereri Deus, aut „ continebit in ira ſua miſerationes ſuas, „ hoc quidem in Pſalmo legitur Sancto; ſed „ de his ſine ſcrupulo intelligitur, qui va- „ ſa miſericordiæ nuncupantur; quia & ipſi „ non pro meritis ſuis, ſed Deo miſeran- „ te, de miſeria liberantur, aut ſi hoc ad „ omnes exiſtimant pertinere, non ideo ne- „ ceſſe eſt, ut damnationem opinentur poſ- „ ſe finiri eorum, de quibus dictum eſt, „ *& ibunt hi in ſupplicium æternum* ... Sed „ pœnas Damnatorum certis temporum „ intervallis exiſtiment, ſi hoc eis placet, „ aliquatenus mitigari, etiam ſic quippe in- „ telligi poteſt, manere in illis ira Dei. — *Chryſoſtomus* loco citato non concedit Damnatis prodeſſe ſuffragia: vult ſolùm pro Cathecumenis publica non eſſe facienda ſuffragia, quæ ab Eccleſia aliis Fidelibus fiunt; quod ſtatuit olim Concil. Bracharenſe I. *cap. 35.*, in cujus ſignum Cathecumenos opponit fidem habentibus; non quia Cathecumeni fidem non habeant, ſed quia illam non habent per publicam profeſſionem ex baptiſmate; undè cùm publicè non ſint in Eccleſia, neque ſolemnibus Eccleſiæ precibus juvantur. Ad ſecundum moneo, nomine maculæ aliquando intelligitur reatus pœ-

Pro Cathecumenis non deberi fieri publica ſuffragia.

Nomine maculæ aliquando venit reatus pœnæ.

næ, ſicut reatus ſolet peccatum quandoque vocari, 2. Machab. 12. *ut a peccatis ſolvantur*. Quando dixit, *da ipſi ſua, ut illis ſe a maculis detergat*: ſenſus eſt, da eleemoſynas, ut hoc ſuffragio ab igne liberetur. Sic *Theophilactus* nomine gravis peccati, intellexit peccatum grave, non quoad culpam, ſed quoad pœnam.

Innocentius pro mediocriter malis nequaquam ſignificat Mortuos in culpa lethali, ſed Juſtos, qui decedunt cum reatu pœnæ mortalium peccatorum, & cum reatu culpæ venialium; nec aliud intendit, niſi explicare tertium membrum propoſitionis Auguſtinianæ initio Controverſiæ adductæ, ubi loquitur de Purgantibus, qui pœnam inæqualiter patiuntur propter inæqualitatem reatus pœnæ; & idem eſt ſenſus *Gloſſæ*.

Prudentius verſibus res ſacras ſcripſit.

Ab auctoritate S. *Prudentii* quidem facilè ſe expediunt per hoc, quòd poeticè, non dogmaticè ſcripſiſſe ferunt. Verùm cùm *Prudentius* carminibus res ſacras Religionis explicaverit: quod *Paulinus*, *Proſper*, *Arator*, aliique fecerunt; illa ſolutio inſufficiens videtur: non enim eſt veriſimile S. Patrem uſum eſſe phraſi omni myſterio vacuâ.

Sed ne manifeſti erroris, ùt alii faciunt, èt ego inſimulem tantum Doctorem, aliquod arcanum in illis verſibus includitur, atque effectus aliquis ex Chriſti paſſione in hominum utilitatem explicatur, ex quo effectu aliqua ſpecies feriæ in Dæmonibus fit. In triplici igitur ſenſu ſecundùm principia ſanæ eruditionis poteſt intelligi. An autem hi ſenſus ſint ad mentem *Prudentii*, non ſatis conſtat. Videat Lector meliorem, vel eligat, vel alium ipſe excogitet.

Quid ſit feriare negativè.

Primus ſenſus eſſe poteſt de feria a pœna quadam accidentali, non quidem poſitiva, quatenus decreſcat Dæmonibus pœna, quà ſunt affecti, ſed negativa, quatenus abſit incrementum pœnæ, cùm aliquot homines ſalvantur, & ad pœnitentiam ex meritis Chriſti, in quibuſdam præſertim ſolemnitatibus convertuntur, qui cæteroquì fuiſſent damnati. Docet enim Angelicus *2. Sent. diſt. 7. q. 1. art. 2. ad 5.*, *& 4. Sent. diſt. 50. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 6.*, quòd Dæmonibus accreſcit pœna accidentalis uſque ad diem Judicii ex Damnatorum numero. Quantò plures ſeducunt, & ad inferos protrahunt, tantò magis illorum pœna augetur. Accidit autem, quòd quibuſdam temporibus pauciores ſeducant, & quòd plerique a ſtatu damnationis mediâ pœnitentiâ eripiantur, ſoletque hoc ſpecialiùs evenire in Feſtis Paſchalibus, in extraordinariis Jubilæis, in quibus Chriſtiani a peccatis conſcientias expurgant, & nonnulli converſi in ſtatu ſalutis perſeverant, & finaliter ſalvantur. Quia ergo in prædictis caſibus Dæmones minùs prævalent adversùs Catholicos, nec tot damnantur; ideò non ſentiunt illam modicam accidentalem pœnam, quàm ex majori Perditorum numero ſentirent: idest non creſcit illis pœna illa, quæ creſceret, ſi plures perverterent, & damnarentur; & hoc eſt feriare negativè.

Creſcit pœna ex damnatorum numero.

Secun-

Quomodo dicitur Dæmon feriare, ac ligari.

Secundus ſenſus eſt de feriatione a tentationibus, eodemque modo dicitur Dæmon feriare, quo dicitur ligari: ligari dicitur, dum prohibetur agere, quæ vellet, ût docet laudatus *Thomas* quæſt. 6 de Potentia art. 5. in corpore: *Quod Auguſtinus dicit 3. de Trinitate: quædam, quæ Angeli mali poſſunt facere, ſi permitterentur, ideò facere non poſſunt; quia non permittuntur: undè ſecundùm hoc ligari dicuntur; quia impediuntur agere Divino Judicio, quæ ſecundùm naturam agere poſſunt*: & D. *Auguſtinus* Ser. 107. de temp. explicans illud Apoc. 20. *Ligavit eum mille annos*, intelligit de vinculo, quod eſt impedimentum poſitum per merita Chriſti, ne tam acriter, & frequenter tentaret, & homines deciperet prævalendo. Porrò ſæpè Deus non permittit, ut aliquos fideles ad tempus tentet, vel ſaltem tam vehementer, & maximè recenter converſos, ût docet *Rodriquez* p. 2. de Exercit. perfect. vitæ Chriſt. tract. 4 cap. 2.; & ratio eſt, ne recenter converſi experientes moleſtias tentationum, vitam ſpiritualem exhorreſcant tanquam nimis duram, juxta illud Exod. 13. v. 17. *Ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet adverſùm ſe bella conſurgere, & reverteretur ad Ægyptum*. Feriantur ergo Dæmones, cùm vetiti ſunt tentare, ac prævalere; quia tum nihil lucrantur.

Dæmones ceſſant aliquando a moleſtiis, & vexationibus Energumenorum.

Tertius ſenſus eſt de feriatione a moleſtiis, & vexationibus Energumenorum: ſæpe Dæmones & graviùs, & diuturniùs hos miſeros torquent; ſed quandoque exorciſmis coguntur ceſſare a moleſtiis, & omnino expelluntur per merita, & Sanctorum interceſſionem, aut per eorum reliquias. Hæ ſunt gloſſæ ad carmen *Prudentii*; ſed melior videtur prima, quæpote explicet non ſolùm quomodo feriare dicantur, ſed etiam quòd *mereant ſupplicia tartara mitibus*.

52 DICES. Ex D. *Thoma* loco citato diſt. 50. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 4. *Ad tertium dicendum, quòd quamvis ex Damnatorum multitudine pœna ſingulorum augeatur; tamen tantum ſuperexcreſcet odium, & invidia, quòd magis eligerent torqueri cum multis, quàm minùs ſolì*: ergo etiam Dæmones præoptant damnari plurimos, & libentiùs ſerunt accidentale augmentum pœnæ, quàm aliquarum ſalutem animarum. Ergo per hoc, quod aliqui non damnantur, verè non dicuntur Dæmones feriare.

Odium Dæmonum circa hominum ſalutem.

RESP. Licèt ratione invidiæ, & odii augeſcat pœna per hoc, quòd aliqui ex Dæmonum inſidiis ſoſpites evadant; re tamen vera eam non patiuntur pœnam, quam ferrent, ſi plures damnarentur, & ſub hac ratione eſt verum, accidentalem pœnam fieri mitiorem. Aliud genus feriæ in Dæmonibus innuit *Novarinus* in ſua Umbra Virginis lib. 4. pag. 235. n. 799. Viderint tamen alii, num die Aſſumptionis B. Virginis Mariæ Dæmones non audeant tangere Captivos ſuos: ex quo ſit eis aliquid ſolatii: quod ipſum valebit etiam diebus ſolemniſſimis Nativitatis, Reſurrectionis, & Aſcenſionis Domini, &c. Idem videtur aſſerere S. *Ildephonſus* ſerm. 5. de Aſſumpt. Virg. *Gaudium, & lætitiam hujus diei, damnatis infernalibus Eccleſiæ aliquod remedium, & refrigerium præſtant. Non audent, opinor, miniſtri tartarei attingere ſuos captivos*. Sed hæc Ildephonſus non refert aſſertivè, ſed per quandam exaggerationem, ût ex ipſius verbis patet: *dicam plus, ſi audeo, dicam fideli præſumptione, dicam pia temeritate*.

53 OBJICIES 3. Non minùs Damnati ſunt in ſtatu immutabili quoad pœnam, quàm Beati quoad gloriam; ſed Beatis proſunt ſuffragia quoad acquiſitionem gloriæ accidentalis: ergo Damnatis quoad diminutionem pœnæ accidentalis. Minor habetur in Liturgiis *Chryſoſtomi*, *Cyrilli*, & aliorum, in quibus Sacrificium offertur pro Apoſtolis, Martyribus, Prophetis, aliiſque Sanctis. Habetur etiam ex uſu Eccleſiæ, quæ in Collectis Sanctorum hæc ſolet aſſumere verba: *Sumpſimus, Domine, ſacra dona myſterii, quæ ſicut Sanctis tuis proſunt ad gloriam, ita nobis quæſumus, proficiant ad medelam*: & in ſecreta oratione feſtivitatis Sancti *Leonis* dicitur: *Ut per hæc piæ placationis officia illum beata retributio comitetur*. Et S. *Chryſoſtomus* Homil. 33. dicit nos aliquid facere poſſe pro Sanctis ad mercedis, & retributionis addectionem.

Beati ſunt uniti nobis in charitate.

RESPONDETUR *primò* negando paritatem. Vinculo charitatis Beati ſunt nobis uniti, & ad eandem Chriſti Eccleſiam ſpectant; nec propterea mirum ſit, quòd ex noſtris operibus aliquid accidentale gaudium eis accedat: ſicuti magnum nobis lucrum contingit ex eorundem orationibus. Damnati autem ſunt omninò extra, & potentia extra Eccleſiam, & omnimodi fructus impotes. *Secundò* directè dico: In Sacrificio Miſſæ, de quo potiſſimè dictæ auctoritates valent, contineri virtutem honorativam, propitiatoriam, ſatisfactoriam, & impetratoriam; quæ proportionabiliter cuique ineſt Juſtorum bono operi. Sacrificia Beatis proſunt vi honorativa, quatenus eorum ſanctitas, & præclara geſta commemorantur; & pro beneficiis, & gloria illis collata, gratias Deo agimus. Vi propitiatoria, & ſatisfactoria nullo modo prodeſſe poſſunt; quia nec indigent mundari a culpa, nec ſublevari a pœna: & propriè loquendo nec vi impetratoria proſunt; quia cùm ſint perfectè Beati, noſtris haudquaquam orationibus indigent, ac ſunt votorum compotes. Siquidem ût ait *Innocentius* III. cit. loco: *Omnia ſuccedunt illis ad vota, & injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre*. Ideo etiam Auguſtinus *ſerm. 17. de verbis Domini*, & *tract. 84. in Joan.* — Non ſic Sanctos commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requieſcunt, ut etiam pro eis oremus, ſed magis ut orent ipſi pro nobis. — Igitur quando dicitur in Collectis, ut proſint ad gloriam, ad mercedis retributionem, ût loquitur *Chryſoſtomus*, ſenſus eſt, ut hoc ſacrificium ſit eis in honorem, & cultum, quem merentur. Mens *Chryſoſtomi* perſpicua fit ex ejuſdem Liturgia a nobis allegata Tract. II. P. I. n. 126., quæ quia multum ad rem facit, juvat eandem repetere: — Item offerimus tibi rationabile hoc obſequium pro his, qui in Chri-

Quid continet Sacrificium Miſſæ.

Fit contra Sanctorum venerationem pro illis orare.

Quomodo oremus pro Sanctis.

Digitized by Google

„ Chriſto requieſcunt, pro majoribus, Patribus, Patriarchis, Prophetis, Prædicatoribus, Confeſſoribus, Evangeliſtis, Martyribus, Continentibus, & quovis Spiritu in fide conſummato ..... Præſertim pro ſanctiſſima, illibata, ſuper omnes benedicta, glorioſa Regina noſtra, Deipara, & ſemper Virgine Maria ... Sancti Joannis Prophetæ, Præcurſoris, ac Baptiſtæ; Sanctorum, ac percelebrium Apoſtolorum; Sancti N., cujus memoriam celebramus, quorum precibus protege nos Deus. — Huc recidit argumentum de orationibus Eccleſiæ, quas facere videtur pro Damnatis jam a nobis retuſum in hoc Tract. P. 3. n. 39., & ſeq. Cæterùm in Liturgiis, quæ paſſim allegantur meam fidem non obſtringo, ne fortè aliquæ ſint minùs legitimæ.

§. TERTIUS.

SOLVUNTUR ARGUMENTA A RATIONE.

54 OBJICIES 4. Suffragia, & maximè Sacrificium poteſt offerri pro Viventibus impiis ad remiſſionem pœnæ: ergo etiam pro Damnatis. *Antecéd.* patet ex uſu Eccleſiæ, quæ Miſſæ Sacrificium, quod eſt pœnæ ſatisfactivum, offert pro publicis peccatoribus. *Conſeq.* valet a paritate. Si enim ſuffragia peccatoribus gratiâ deſtitutis proſunt pœnæ capiandæ, quamvis non ſit expiata culpa: cur prodeſſe non poſſunt Damnatis abſque remiſſione culpæ ante diem Judicii, quo tempore Deus non exercet ſummum jus vindictæ, ſed dicitur expectare diem ſuum? *Explico etiam clariùs*. Sicut Deus nullum impunitum relinquit malum, ita nullum bonum ſine præmio. Sed Damnati bona aliquot opera, quorum necdum receperunt mercedem, hac intentione operati ſunt, ut ſibi prodeſſent poſt mortem, *puta* eleemoſynas, Miſſarum Legata, &c. Ergo debent in alio ſeculo mercedem recipere. Sed nulla eſt alia merces præterquam pœnæ remiſſio: ergo dum erogantur eleemoſynæ, & fiunt pro eis ſacra, aliquod levamen iidem ſentient.

RESP. *neg. antec.* Non poteſt ſuffragium proficere ad levandam pœnam, niſi priùs tollatur culpa, quod ſtatim dicam. Nihilominus juſtè, & piè Eccleſia ſuffragiis Impios juvat, ut reſipiſcant, & emendentur; quod ſecus evenit in Damnatis. Verè dicitur tempus hoc non eſſe omnimodæ tempus vindictæ; quia necdum puniuntur in corpore. Ad ſecundum nonnulli tenent aliquid levaminis, non per diminutionem pœnæ, ſed per confortationem Damnatis evenire propter bona in ſeculo peracta; quod eſt falſum. Vel enim ſunt opera exercita in charitate, & meritoria vitæ æternæ, ſed ea peccato mortificata, & hæc nullum jus habent ad præmium. Vel ſunt exercita extra charitatem, & nullius ſpiritualis præmii in altera vita ſunt meritoria. Licèt autem dicantur alicujus boni ſpiritualis impetratoria, hæc vis non eſt infallibilis, ſed ex pura Dei liberalitate, quæ ſi in hoc ſeculo negetur, non debet in alio adimpleri. Videatur Tract. II. P. I. Contr. I. n. 21., & ſeqq.

Eccleſia juvat impios, ut a peccatis reſurgant.

55 OBJICIES 5. In Inferno pœna aliqua eſt remiſſibilis: ergo Damnatis juvare poſſunt ſuffragia. *Antec. prob.* Pœna debita peccatis venialibus, cùm ſit finita, remiſſibilis eſt, & multò magis debita peccato mortali remiſſo in vita: ergo aliqua pœna eſt remiſſibilis. *Conſeq. oſtend.* Ideò ſuffragia non proſunt pro mitigatione pœnæ æternæ; quia eſt irremiſſibilis: ergo e contra ubi pœna eſt remiſſibilis, ſuffragia proderunt. *Explicatur*: quando Deus remittit peccatori culpam, commutat pœnam æternam temporali ſolvenda per ſe, vel per alium: ergo obligatur acceptare ſatisfactionem ab altero oblatam: ergo cùm debitum pœnæ correſpondentis peccato dimiſſo ſit ſolubile ex incluſo pacto in dimiſſione culpæ, vi ſuffragiorum poteſt dimitti. Ulteriùs quia debitum pœnæ Purgatorii eſt remiſſibile, ideo licèt offerens ſuffragium ſit Deo inimicus, acceptatur a Deo pro amico purgante: ergo licet Damnatus ſit Dei inimicus, ſi debitum eſt remiſſibile, in gratiam amici offerentis Deus illud acceptat.

RESPONDETUR *primò*. Omitto *ant.* & *nego conſeq.* Quamvis peccato veniali debita ſit pœna finita, tamen finiri non poteſt virtute ſuffragiorum, ſed tantummodo per tantæ ſolutionem pœnæ. Ratio eſt; quia ut ſuffragia extinguant pœnam, debet tum qui defert, tum qui recipit ſuffragium, in eodem uniri corpore myſtico: *Quis enim offerat corpus Chriſti, niſi pro iis, qui ſunt membra Chriſti?* *D. Auguſtinus* lib. 1. de Anim., & ejus orig. cap. 9. Damnati verò utpote a corpore Eccleſiæ rejecti nil habent cum Fidelibus commune. Igitur etſi probetur ex irremiſſibili pœna ſuffragiorum inutilitas; non tamen idem concluditur ex pœnæ remiſſibilitate. Nam ad hoc ut ſuffragia ſint proficua, non ſufficit debitum poſſe remitti, ſed aliæ conditiones requiruntur, ſcilicet unio in eodem corpore. *Ad explicationem*: verè Deus culpam remittens ſubrogat temporaneam loco æternæ pœnæ ſolvendam vel per ſe, vel per alium, poſito quòd obicem non ponat in alia peccata relabens, & quòd in iiſdem moriatur; nam hæc mutatio fit ex Chriſti meritis, quæ non applicantur, niſi ejuſdem membris actu, vel potentiâ, quales non ſunt Damnati. Ad id quod additur, *concedo antecedens*, ſi ſuffragium fit ex opere operato, hoc eſt applicatione paſſionis Chriſti; ſed *nego conſequentiam*; nam Chriſti fructum non poſſunt participare membra omninò exciſa a corpore Eccleſiæ myſtico.

Ut ſuffragia proſint, debet dari unio in myſtico corpore.

56 DICES. Inter Damnatos, & Viventes non eſt ablata omnimoda communicatio, ùt habemus ex Hiſtoria Divitis, aquæ ſolamen a paupere flagitantis. Ut quid enim peteret, quod nullatenus fieri poſſet? Præterea aliquando Damnati bona Viventibus conſilia ſuggerunt, dum apparent amicis,

eis , & a peccatis eoſdem dehortantur ; quod pateſit in prælibata Epulonis hiſtoria , ſive parabola Abraham poſtulantis , ut ad vivos fratres Lazarum mitteret , ne & ipſi in idem ergaſtulum præcipitarentur . Ergo itidem a nobis aliquid boni recipere videntur poſſe .

RESP. *neg. ant.* Sicut enim Beatis ineſt perfectiſſima charitas , ita Damnatis odium infenſiſſimum ; quo fit , ut Beati gaudeant , & Damnati vehementiſſimè doleant de operibus Viventium bonis, velleutque parentes , amicos , omneſque ſimul domeſticos ſecum damnari . Quamobrem ille Dives non poſtulabat lenimentum ignis , quem crederet poſſe leniri ; ſed quia vis doloris ita cogebat ; cui propterea reſpondit Abraham : *Magnum chaos inter vos , & nos* , quaſi diceret impoſſibile eſt id , quod petis : & ad hoc hiſtoria adducitur tum ad oſtendendam pœnarum gravitatem , tum ſuffragiorum impoſſibilitatem . Nec affectus ſalutis fratrum pius erat , ſed peſſimus ; voluiſſet enim ſecum attrahere humanum omne genus ; ſed quia noverat aliquos fore ſalvandos , hanc ſortem maluiſſet ſuis contingere , quàm alienis ; quia ex propinquorum damnatione ſupplicium augetur . Vide infra P. V. Controv. XXVI.

Tandiu manet pœna , quamdiu manet debitum.

RESPONDETUR *ſecundò* ad argumentum *neg. ant.* Pœna debita peccato veniali non dimiſſo æternaliter in Damnatis durat ; tandiù enim durat pœnæ ſolutio , quamdiù manet debitum pœnæ in ſuo vigore , & exigentia ; ſed debitum pœnæ veniali debitæ in Damnatis durat in ſua vi exigitiva in æternum : ergo in æternum durat ſolutio . *Minor oſtenditur* . Tandiu manet debitum pœnæ , quamdiu manet voluntaria complacentia peccati commiſſi , hoc eſt reatus culpæ : ſicut enim ſe habet culpa in fieri ad pœnæ reatum , ita in facto eſſe ad permanentiam : ſed veniale quoad culpam non dimittitur in damnato : ergo . *Min. declaratur dupliciter* : ex natura peccati venialis , quod non deletur , niſi deleatur mortale : ex vi ſtatus Damnatorum .

Non deletur peccatum veniale, niſi deleatur mortale ,

Explicatur primum . Macula peccati venialis conſiſtit in defectu præfervidæ charitatis, quatenus per peccatum veniale ligatur , & impeditur charitas, ne expeditè in ſuos actus prodeat : ſed defectum charitatis fervidæ non tollitur , niſi per ejuſdem fervorem ; fervor autem charitatis implicat , ubi non eſt charitatis ſubſtantia , ùt in peccatore : ergo . *Secundò* : Peccatum veniale eſt deordinatio circa media , quæ non tollitur , niſi ponatur circa finem ordinatio ; nam media dependenter a fine habent bonitatem , & motionem ; quoniam verò nulla eſt in peccatore ordinatio circa finem : ideo non deletur veniale ſine mortali . *Tertiò* : Peccatum veniale eſt offenſa levis Dei , & privat Deum extrinſeca terminatione finis ad illum actum : ergo forma incompoſſibilis cum peccato veniali debet aliquo modo attingere Deum tamquam ultimum finem, ſeu illum ſupponere ; nam defectus extrinſecæ terminationis ad finem non tollitur , niſi per poſitionem ejuſdem terminationis . Sed exiſtens in peccato mortali nequit in ſenſu compoſito formam ponere compoſſibilem cum converſione ad Deum ùt finem ultimum : ergo ne formam quidem deſtructivam venialis peccati .

In peccatore non datur ordinatio circa finem .

Explicatur ſecundum : ad delendum veniale eſt opus voluntaria ejuſdem retractatio ſaltem virtualis , honeſta , & ſupernaturalis , cùm aliquo modo attingat Deum ùt ſupernaturalem ; ſed in Damnatis nulla fingi poteſt voluntaria , honeſta , & ſupernaturalis diſplicentia peccati ; quandoquidem reprobi ſunt in malo obſtinati , ſemperque ſibi complacent de peccato commiſſo propter odium in Deum , quem omnimodè vellent offendere , & cæteroqui ſunt quovis ſupernaturali adminiculo deſtituti : ergo .

Damnati ſunt obſtinati in malo .

57 DICES . Deus non ſolùm ſupra condignum non punit, ſed infra ; ſed peccato veniali , cui debetur ſolummodò temporaneum , ſi irrogaret perenne ſupplicium , certè puniret ſupra condignum : ergo .

RESP. *nego min.* Quoties debitum remanet inſolutum , ſicut in reprobis contingit , Juſtitia poteſt abſque injuria ſemper exigere ſolutionem .

Quoties remanet debitum , toties remanet jus exigendi ſolutionem .

58 DICES 2. Peccato veniali ſecundùm ſe non debetur pœna æterna , ſed facilis venia . Accedente verò mortali , non augetur venialis iniquitas , nec meretur graviorem pœnam , qualis eſt æterna .

RESP. Etſi veniale cum mortali conjunctum non tranſeat ad mortalem malitiam , fit tamen dignum pœnâ æternâ . Nam finitas pœnæ correſpondet remiſſibilitati culpæ : æternitas pœnæ irremiſſibilitati . Quoniam ergo ob conjunctionem ad mortale veniale redditur irremiſſibile , fit , ut debeat æternaliter puniri .

Veniale conjunctum cum mortali fit irremiſſibile.

59 DICES 3. Veniale eſt deordinatio ſolius actus voluntatis circa media , & non habitus : ergo delendo veniali non eſt opus ordinatio quoad habitum gratiæ , nec converſio ad finem , ſicuti quando committitur, fit deordinatio circa media , ſtante ordinatione circa finem : ergo .

RESP. *neg. conſeq.* Illa deordinatio actus debet tolli per charitatis fervorem , qui eſſentialiter ſupponit ipſius charitatis ſubſtantiam ; deordinatio verò , cùm ſit de genere mali , poteſt ex quocunque defectu poni ; adeoque ſtat deordinatio circa media abſque deordinatione circa finem . E contra ordinatio eſt de genere boni , ac proindè debet eſſe ex integra cauſa , eaque propter ordinatio circa media requirit ordinationem circa finem .

Deordinatio datur ex quocumque defectu .

60 DICES 4. Infidelitas poteſt tolli ſtante mortali : ergo ſtante mortali tolli poteſt veniale .

RESP. negando paritatem . Stante mortali poteſt poni forma incompoſſibilis cum infidelitate , licèt compoſſibilis cum peccato , actus ſcilicet , vel habitus fidei a Deo infuſus . Cæterùm non poteſt tolli veniale ſine mortali ; nam repugnat ordinatio circa media cum deordinatione circa finem , nec forma cum illo incompoſſibilis eſſe poteſt , quin ſimul , & ſemel ſit incompoſſibi-

lis

lis cum mortali. Vide ſuperiùs n. 56. reſponſione ſecunda.

61 DICES. Sicut veniale poteſt fieri mortale, ita mortale fiari poteſt veniale: ergo ſicut deleri poteſt mortale ſine veniali, ita deleri veniale ſine mortali.

RESP. *Antecedens* verum eſt, nam poteſt materiæ peccati venialis accedere gravis circumſtantia, quà fiat mortalis, & materiæ mortalis ſubtrahi gravis circumſtantia, quà venialis evadat, ùt ſi deſit plenus conſenſus. Sed *negatur conſequentia*; delendo enim mortali ſufficit charitas quoad ſubſtantiam; veniali autem delendo requiritur fervor charitatis. Etenim veniale compatitur cum charitate: & ideo deleri poteſt mortale ſine veniali: ſecus veniale ſine mortali propter dictam rationem. Si enim ad venialis deletionem requiritur fervor charitatis, multò magis requiritur charitatis ſubſtantia, quæ mortali opponitur. Quamobrem licèt deleri poſſit mortale ſine veniali, non tamen hoc abſque illo.

Poteſt deleri mortale ſine veniali, & nō è contra.

62 DICES 6. Damnati ob motivum pœnæ dolent de peccato commiſſo, ùt habetur Sap. 5. v. 3. *Pœnitentiam agentes*; ſed deteſtatio peccati ob motivum pœnæ, licèt non deſtruat mortale, delet tamen veniale: ergo in damnatis auferri poteſt veniale, ſtante mortali.

RESP. in primis. *Minorem* falſam eſſe ſecundùm communiorem ſententiam non ſolùm in Peccatore, ſed etiam in Juſto; quia peccatum veniale ſe ſolo eſt materia ſufficiens confeſſionis; ſi verò per attritionem extingueretur, non eſſet ſufficiens materia; quia ſemper ſupponeretur deletum ante abſolutionem. Deindè veniale aliqualiter opponitur Deo ùt fini ultimo; cùm autem attritio non habeat pro motivo finem ultimum, hinc fit, ut per eam non ceſſet veniale. Sed data *minori* in caſu veræ attritionis, *nego conſeq.*; nam dolor Damnatorum non eſt vera attritio, cùm ſit dolor naturalis coactus, & poſitivè excludens Deum tamquam ultimum finem. Utcunque enim vellent pœnis carere; in hoc tamen poſitivè Deum oderunt, & poſitivè ſiſtunt in bono proprio inordinatè appetitu.

Dolor Damnatorum non eſt vera attritio.

63 DICES 7. Peccatum veniale, & ejus pœna aboleri poteſt per ſatiſpaſſionem; ſed in Inferno datur ſatiſpaſſio: ergo.

RESP. Satiſpaſſionem deletivam pœnæ, & culpæ debere eſſe acceptabilem, quando eſt perſonalis, ùt in caſu noſtro. Non eſt autem acceptabilis, quando abeſt gratia coram Deo, nec tollit reatum. Ideo etiam pœna correſpondens peccato dimiſſo æternaliter durat in Damnatis; etenim paſſio in Damnatis non eſt ſolutoria, de quo infra.

Satiſpaſſio, ut ſit deletiva pœnæ, debet eſſe acceptabilis.

64 OBJICIES 6. Damnatis non repugnat aliquod levamen: ergo poſſumus orare, ut illud conſequantur. *Prob. ant.* Damnati capaces ſunt veri gaudii; ſed verum gaudium eſt aliquod levamen: ergo. *Prob. min.* ex D. *Thoma* 1. p. q. 64. art. 3. *Dicendum, quòd timor, dolor, gaudium, & hujuſmodi ſecundùm quod ſunt paſſionis, in Dæmonibus eſſe non poſſunt: ſic enim ſunt propriè appetitus ſenſitivi, qui eſt virtus in organo corporali: ſed ſecundùm quod nominant ſimplices actus voluntatis, ſic poſſunt eſſe in Dæmonibus.* Sed hìc D. *Thomas* loquitur de vero gaudio, ſicut loquitur de vero dolore: ergo.

Confirmatur. Damnati vident gloriam Sanctorum, quæ illis gaudium parit, & ideò poſt Judicium univerſale hoc gaudio privabuntur. *Secundò.* In conſideratione ſcientiæ eſt delectatio; ſed ſcientiâ, quam in vita habuerunt, utentur Damnati: ergo. *Tertiò.* Damnati Deum conſiderant; ſed ex hoc oritur delectatio juxta illud Pſal. 76. *Memor fui Dei, & delectatus ſum*: ergo.

RESP. *Neg. ant.* Ad probationem DICO: & Dæmones, & Damnati capaces ſunt veri gaudii non quidem formaliter, ſed præſuppoſitivè, in quantum plura habent ex ſe idonea ad gaudium gignendum, qualis eſt conſecutio eorum, quæ cupiunt. Sed reverà non gaudent; quia vis dolorum abſorbet delectationem. Patet exemplo de bonis Angelis Cuſtodibus, queis plura contingunt per ſe triſtia, puta, cùm anima ipſorum curæ tradita damnatur; attamen ſumma felicitas, quâ in Deo fruuntur, triſtitiam pellit; nam gutta amaritudinis, ſi qua eſt, beatitudinis pelago abſorbetur.

Dæmones, & Damnati capaces ſunt gaudii præſuppoſitivè.

Summa felicitas Angelorum impedit illis omnē triſtitiam.

Ad confirmationem. Viſio gloriæ eſt ad mœrorem, & invidiam. Vident Damnati ſe perpetuò experies fore ſempiternæ ejus felicitatis, quâ potiri facilè potuiſſent. Neque ex eo quòd poſt judicium ſint viſione privandi, dici debent exante percepiſſe delectationem; quia videntes Beatorum gloriam ſupercacedenti triſtitia obruuntur, & non videntes torquentur, ex eo quòd ea viſio ſubtrahatur tamquam indignis. *Ad ſecundum* D. Thomas *in 4. ad Annibal. diſt.* 50. *art. 2. quæſt. 2. quæſtiunc.* 1. — Conſiderabunt
„ enim: — ſic de Damnatis loquitur, —
„ mala, quæ geſſerunt, ex quibus damnati
„ ſunt, & bona dilecta, quæ amiſerunt,
„ & ex utroque torquebuntur. Similiter
„ etiam torquebuntur de hoc, quòd conſiderabunt
„ notitiam, quam de rebus ſpeculabilibus
„ habuerunt, imperfectam eſſe,
„ & amiſiſſe ſummam ejus perfectionem,
„ quam poterant adipiſci. — En miſera delectatio, quæ conſurgit ex ſcientiæ conſideratione? *Ad tertium.* A Damnatis non conſideratur Deus tanquam fons, & principium totius bonitatis, ſed ùt juſtus Judex illos tormentis affligens. Prima conſideratio præſefert delectationem: altera triſtitiam: ſed illa non eſt Damnatorum; bene verò altera.

Damnati torquentur ſive videndo, ſivè non videndo Beatorum gloriam.

Conſideratio Dei ut Judicis affligit Damnatos.

§. QUARTUS.

SOLVITUR ULTIMUM ARGUMENTUM EX FACTO.

65 OBJICIES 7. D. *Gregorius* oravit pro Trajani anima, quam è ſuis precibus ab Inferis revocavit: ergo ſuffragia Viventium proſunt Damnatis.

Commentitia Trajani liberatio.

Reſpondemus huic argumento tripliciter.

Pri-

Primò oſtendimus commentitiam eſſe *Trajani* ab Inferis eductionem : deinde ratione theologica fabulam explodimus : demùm figmentum huic hiſtoriæ intruſum commonſtramus. Rem hanc accuratè pertractat *Natalis Alexander* ſeculo ſecundo , ex quo plura deducemus .

Legi generali non eſt ponenda exceptio, niſi ex Scripturis conſtet.

Primò . Legi generali in Scripturis , & traditionibus exhibitæ nulla opponi debet exceptio , niſi ea eadem Scriptura , & traditione eruatur ; ſed lex generalis eſt , quod *niſi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu Sancto non poteſt introire in Regnum Dei* : Jo. 3. v. 5. : quòd *Ibunt hi* * *in ſupplicium æternum* ; Matth. 25. v. 46. : quòd *qui non crediderit , condemnabitur* : Marc. 16. v. 16., & ceteroqui nulla datur exceptio , teſtante Eccleſia in hæc verba : *In Inferno nulla eſt redemptio* : ergo commentitia eſt Trajani liberatio .

* Scilicet Damnati.

Secundò . Quiſquis cum univerſali Eccleſiâ credit , ſingulorum Damnatorum pœnas fore ſempiternas , non poteſt pro alio ex Damnatis orare : oratio enim eſt fructus Fidei . Sed S. *Gregorius* hanc veritatem credidit , eamque expreſſè docuit *lib.* 34. *Moral. cap.* 16. — Si quandoque finienda
„ ſunt ſupplicia Reproborum , quandoque
„ finienda ſunt ergo èt gaudia Beatorum . Per ſemetipſum veritas dicit :
„ *Ibunt hi in ſupplicium æternum , Juſti autem*
„ *in vitam æternam* . Si igitur hoc verum
„ non eſt , quod minatus eſt , neque illud
„ verum eſt , quod promiſit : at , inquiunt,
„ ideò æternam pœnam peccantibus minatus
„ eſt , ut eos a peccatorum perpetratione
„ compeſceret ; quia creaturæ ſuæ ſupplicia
„ minari debuit , non inferre . Quibus citiùs reſpondemus . Si falſa minatus eſt ,
„ ut ab injuſtitia corrigeret : etiam falſa
„ pollicitus eſt , ut ad juſtitiam provocaret . Et quis hanc eorum veſaniam toleret , qui dum promiſſionibus ſuis Reproborum ſupplicia finiri aſſerunt , aſſertione ſua etiam Electorum præmia , remunerationeſque confundunt ? Quis hanc
„ eorum veſaniam toleret , qui conantur
„ aſtruere verum non eſſe , quòd veritas
„ de æterno igne minata eſt , & dum ſatagunt Deum perhibere miſericordem , non
„ verentur prædicare fallacem ? — Hactenus ex S. *Gregorio* .

Non eſt licitū pro damnatis orare .

Tertiò . Certiſſimè ſciens nefas eſſe pro quoquam Damnatorum orare , & irritas fore hujuſmodi preces , non eſt credibile S. Gregorium hac de cauſa orare voluiſſe . Sed hoc ſenſit , & docuit *Gregorius* laudato capite explicans dictum illud *pro inimicis veſtris orate* , ſic : — Orant pro ini-
„ micis ſuis eo tempore , quo poſſunt ad
„ fructuoſam pœnitentiam eorum corda convertere , atque ipſa converſione ſalvare .
„ Quid enim aliud pro inimicis orandum
„ eſt , niſi hoc quod Apoſtolus ait , *ut det*
„ *illis Deus pœnitentiam , & reſipiſcant a Dia-*
„ *boli laqueis , a quo captivi tenentur ad ip-*
„ *ſius voluntatem* ? Et quomodo pro illis
„ tunc orabitur , quando jam nullatenus
„ poſſunt ad juſtitiæ opera ab iniquitate commutari ? Eadem igitur cauſa eſt , cur
„ non oretur tunc pro hominibus æterno
„ igne damnatis . . . . . . ; quæ nunc etiam
„ cauſa eſt , ut non orent Sancti homines
„ pro hominibus infidelibus , impiiſque defunctis , qui de eis utique , quos æterno
„ deputatos ſupplicio jam noverunt ante illum Judicis conſpectum orationis ſuæ
„ meritum caſſari refugiunt . — Quæ doctrina militat tum de lege ordinaria , tum de extraordinaria ; ſemel enim admiſſa hac diſtinctione in rebus fidei , nutarent utique omnia . Poſſet enim quis comminiſci Deum præter ſuæ providentiæ ordinem ita aliquando exorari , ut aliquos eximat a noxa originali , vel Dæmones , damnataſque animas ſit evecturus in Cœlum : quo quid abſurdius ?

Trajanus ſceleſtiſſimus Princeps .

Quartò . Irritæ ſunt preces pro his oblatæ , qui nec actu , nec potentiâ ſunt membra Chriſti , ùt ſuprà dixi . Certè aliter ſentire eſt contra fidem ex Auguſtino *lib.* 1. *de Anim.* , *& ejus orig. cap.* 9. Sed *Gregorius* non ignorabat Trajanum nec actu , nec potentiâ eſſe Chriſti membrum ; immò quamvis aliqua ipſum magna virtus moralis , & major virtute adulatio illuſtrem fecerit ; tamen noverat eundem fuiſſe nefandum puerorum corruptorem , immaniſſimumque Chriſtifidelium hoſtem ; vix enim ſub alio Imperatore tot Martyrum millia numerantur , licèt aliquando mitior cum eis fuerit . Quæ omnia ſacris , ac profanis Annalibus perhibentur .

Plinius de facto Trajani nihil meminit .

Quintò . Factum , cui tota innititur cauſa, nullus Scriptor memorat in vita *Trajani* , & ne ejus quidem panegeriſta *Plinius* quidquam meminit . Factum verò ſic apud adverſarios traditur . Cùm inſtructo agmine ad bellum properaret Cæſar contra Scytas equo deſiliit , ut Viduæ roganti de filii ſui interfectore judicium faceret . Porrò panegerim ſuam recitavit *Plinius* in laudem Trajani illo ipſo anno 103. quo jam Cæſar triumphum egerat de Schytis ; nec tam inſigne factum ſilentio præſſiſſet , qui minimum quodque eſt in ea laudatione conſectatus .

Nugæ, & contradictiones Hiſtoriæ .

Sextò . Oſtenditur falſitas Hiſtoriæ . Nullatenus vera eſſe poteſt nugatoria , & ſibimet contraria , ac repugnans Hiſtoria . Hujuſmodi eſt illa Trajani , prout a ſuis auctoribus traditur . Quidam ferunt Trajanum, audita Viduæ ſupplicatione, ſtatim ad Tribunal ſediſſe : alii cauſam filio ſuo dediſſe cognoſcendam , cùm tamen apud Hiſtoricos omnes conſtat nullum Trajano filium fuiſſe . Aſſerunt nonnulli S. *Gregorium* , ut pro Trajano ex inferis educendo preces funderet , fuiſſe commotum , cùm fortè ſtatuam hujus Imperatoris vidiſſet in Foro Trajani erectam ; cùm tamen ante Gregorium a Wandalis ſub *Genſerico* Rege devaſtata fuerit Roma , nec veriſimile , immò certum ſit ſtatuis non pepercisse , Urbemque ſuis expoliatam ornamentis reliquiſſe , ſic Procopius *de bello Wand. lib.* 1. Eſt aliorum ſententia, Gregorium pro Trajano orantem peccaſſe ; propterea capitis dolore , quamdiù vixit , laboraſſe . Sed peccantem in ea oratione pro damnato effuſa , quomodo

exaudiſſe dicitur Cœleſtis Pater? *Petrus Diaconus* vult per Angelum fuiſſe Gregorio intimatum perpetuum ſtomachi, & pedum dolorem; quia præſumpſerat damnati Cæſaris ſalutem a Deo petere. Laboravit quidem Gregorius ſtomachi dolore, aſt longè ante Pontificatum: ſed ne ab anno quidem ſecundo Pontificatus (quo Trajani liberatio accidiſſe dicitur) jugi cœpit uſque ad obitum morbo gravari, at longè poſt, ùt probat *Baronius* ad ann. 604. *Ciaconius* affirmat Gregorium divino inſtinctu motum oraſſe; & ad hoc comprobandum citat *Petrum Diaconum*. Verumenimverò qui dici poſſit oraſſe ex divino inſtinctu, ſi reprehenſus eſt, & morbo etiam mulctatus? Alii docent Trajani animam quingentorum annorum ſpatio ſuſpenſam inter Beatos, damnatoſque pependiſſe: alii ab Inferis evocatam: alii exſolutam pœnis, & Cœlo invectam: alii reviviſſe priùs, & luſtrale Sacramentum ſuſcepiſſe. Ecqua veritas inter tot nugas, & contradictiones?

66 OPPONITUR *primò* Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii *lib.* 2. *cap.* 44 ſcribit Gregorium pro Trajano in S. Petri Baſilica fleviſſe, & ſequenti nocte per Angelum intellexiſſe a Deo exauditam orationem ſuam.

Sed Joannes Diaconus trecentis annis poſt S. Gregorii mortem, vitam ſcripſit, cùm tamen hac de re nihil in actis S. Gregorii, quæ Romæ aſſervabantur, reperire ſit: quemadmodum teſtatur idem Joannes, qui tamen affirmat apud Anglorum Eccleſias factum iſtud legi. Sed Ven. *Beda* maximo ſtudio enucleavit minima quæquæ ipſius Pontificis acta, & de re tanti momenti ne verbum quidem facit.

V. Beda referens geſta D. Gregorii, de hac re nihil habet.

Sanè ut Gregorium excuſet a contradictione doctrinæ, cùm ſæpeſæpiùs aſſerit nefas eſſe orare pro Damnatis, finxit idem Joannes Gregorium non oraſſe pro Trajano, ſed tantùm fleviſſe apud Dominum, perinde acſi deſiderium cordis apud Dominum non ſit oratio, ùt idem *Gregorius* docuit lib. 22. Moral. cap. 13. *Valentiores voces apud ſacratiſſimas aures Dei non faciunt verba noſtra, ſed deſideria*: intendit Diaconus probare, quæ dicit, exemplo Moyſis *Exod.* 14. volens ipſum preces non fudiſſe, ſed dolendo tacuiſſe, cùm verè, & propriè Moyſen oraſſe laudato capite affirmat Gregorius. Mirum tamen eſt, quòd ex una parte non oraſſe dicatur, & ex alia exauditum fuiſſe: ſi enim non oravit, ſi nihil poſtulavit, quomodo exaudiri potuit? Addit Joannes Diaconus animam Trajani non fuiſſe ab Inferis liberatam, nec in Paradiſo repoſitam; quia hoc ipſi quoque incredibile videtur, quaſi verò, qui non eſt in Cœlorum Regno, non ſit futurus in igne, ùt pluries contra *Pelagianos* inſtat *Auguſtinus*.

67 OPPONITUR *ſecundò* S. *Joannes Damaſcenus* in oratione de Fidelibus Defunctis, qui tanti miraculi teſtem advocat totum Orientem, & Occidentem. *Hic*, ſcilicet Gregorius, *intenſiſſimas pro peccatorum Trajani remiſſione preces ad animarum amantem, & miſericordem Dominum fudit: ſtatimque divinitùs vocem emiſſam audivit: preces tuas audivi, ac Trajano ignoſco: tu verò poſt hæc caveto, nec mihi pro Impiis ſupplex ſis, quodque iſtud verum ſit, atque ab omni calumnia alienum, Oriens totus, atque Occidens teſtatur*. Sed ſpurius hic Damaſcenus cum veri Damaſceni doctrinâ pugnat, qui lib. 2. de Fide Ortodoxa cap. 4. ſic ait: *Scire autem oportet, quoniam quod hominibus mors, hoc Angelis eſt lapſus; poſt lapſum enim non eſt illis pœnitentiæ locus; ut neque poſt mortem hominibus*.

Sed videamus, quomodo totus Oriens, & Occidens hanc veritatem teſtetur. — „Joannes Diaconus, qui ſub *Joanne* VIII. „trecentis fermè poſt annis ab ipſo Gregorio vixit, ac ſcripſit in Urbe vitam „ipſius; ubi ad locum hunc devenit, ut „narraret rem adeò celebrem, ſcriptoque „firmatam, conſignatamque certis teſtibus „poſteris eam relinqueret: hæſiſſe planè viſus eſt in ſalebris, dum nihil habuit, „quod ad rem teſtandam ex Archivio Romano peteret, vel ex aliis Italiæ locis, „aut Galliarum, Hiſpaniarumve, aut aliarum Provinciarum Eccleſiis adducere poſſet: ſed migrandum ipſi fuit ad diviſos penitùs toto Orbe Britannos, ex „Anglicana, inquam, Eccleſia accerſere „teſtes. Vides igitur hyperbolem illam „de Occidentis, & Orientis teſtificatione, „ceu bullam levem inflatam vento ſui „inanitate diſruptam evanuiſſe; — hæc apud *Baronium* ad annum 604. n. 54. Sed quid ex Anglia Joannis Diaconus attulerit, vidimus ſupra.

Falſum eſt, quòd Oriens, & Occidens factū Trajani teſtetur.

Nunc pergam verum Damaſcenum cum ſpurio conferre. Hic docet in ea oratione morem Eccleſiæ eſſe, ut oret pro Damnatis, probatque Trajani exemplo, & Falconillæ, S. Gregorii, & S. Theclæ oratione ab Inferis ereptæ. Sed impium eſt id moris in Eccleſia comminiſci; quandoquidem ab ipſa Eccleſia edocemur, redemptionem apud Inferos nullam eſſe. Hoc apprimè noverat Damaſcenus, qui propterea dixit, quod hominibus mors eſt, hoc Angelis lapſum extitiſſe; ideo ſicut Angelis, ita èt hominibus deſperatur ſalus.

Spurius docet ibí Philoſophos Ethnicos, qui providentiam Dei tenuerunt, quamvis erroribus mixtam, Chriſto ad Inferos delapſo Chriſtiana Fide imbutos fuiſſe, & inde ad Cœlum evocatos: quod S. Damaſcenus ne ſomniavit quidem.

Spurius ibidem docet neminem periturum ex iis, qui in Chriſtum crediderint: quod erroneum eſt, & alienum a mente Damaſceni. Auctor iſte inſerit eidem orationi ex Hiſtoria Lauſiaca *Palladii*, a S. Macario cranium Sacerdotis Ethnici interrogatum, utromne Defuncti ſolamen aliquod recipiant? Et reſpondiſſe nonnullius ſolatii ſenſu affici: quæ prælibatâ hiſtoriâ prorſus abſunt, quamvis plura de *Macario* habeantur. Laudat tandem ſententiam S. *Athanaſii* orat. de iis, quæ è vita deceſſerunt, aliamque S. *Gregorii Niſſeni*, nullibi verò dictæ ſententiæ reperiuntur. Item aſſerit Falco-

Cranium Sacerdotis Ethnici Macario reſpondiſſe fictitium.

Apocrypha et liberatio Falconillæ.

nillam precibus S. Theclæ liberatam, quæ narratio apud omnes apocrypha eſt. Iſtius Damaſceni ſententiæ meminit Joannes Diaconus, ut narrationi ſuæ adſtruat fidem; cùm cæteroqui ne verbum quidem inſit, ſed tota fides petatur ex Anglia.

Euchologium Græcum.

68 OPPONITUR *tertiò* Euchologium Græcum cap. 96. ubi in oratione pro Defunctis hæc habemus: *Quemadmodum Trajanum per intenſam Servi tui GREGORII DIALOGI interceſſionem flagro ſolviſti: exaudi etiam nos te orantes, non pro Idolorum cultore, ſed pro fideli Servo tuo, qui te propter imbecillitatem ad iracundiam provocavit.* Sed ùt notat *Baronius* laudato loco n. 57., Græci nomine *Gregorii Dialogi* non intelligunt primum, ſed ſecundum. Attamen quoad preces pro Damnatis, non major fides Græcis habenda eſt, quàm Joanni Damaſceno, ex quo totam doctrinæ ſeriem ſumpſerunt. Cæci, & Duces cæcorum in errorem prolapſi ſunt, non attendentes ad regulam Eccleſiæ Romanæ, quæ fundata ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, cùm a veritate aberrare non poſſit, perpetuò tenuit, docuitque animas ab Inferis eſſe irremeabiles. Nec mirum, quòd in hoc Græca Eccleſia erraverit, cùm poſt Schiſma in pejora impegerit.

Euchologium emendatum negat ſuffragia pro Damnatis.

Si autem ad Græcum Euchologium a *Goartio* emendatum attendere velimus, clarè cognoſcas, portis Inferni neminem poſſe regredi, nullam ibi pœnitentiam eſſe, quæ proſit ad veniam. In officio ſiquidem funereo Sacerdotis hæc habentur: *Non eſt in Infernis pœnitentia, nulla ibi relaxatio, ubi vigilans vermis, tenebroſa terra, & chaos caliginoſum*: & infra: *nec ullus Inferno eripitur.* Ulteriùs in Euchologio exemplum Trajani uſurpatur in oratione ordinaria, & quotidiana pro Defunctis, cùm tamen Deus Gregorio præceperit juxta ſcripta a Joanne Diacono, ne oraret amplius pro Pagano, ac propterea etiam pro Damnatis, cùm eadem pro omnibus ſit ratio.

69 OPPONUNTUR *quartò* revelationes S. *Birgittæ* lib. 4. cap. 13., & S. *Mechtildis* lib. 5. cap. 6.

Revelationes, quæ opponuntur ſidei, emendandæ ſunt.

Sed in primis recole jam dicta in hoc Tract. P. III. Controv. III. n. 42., quonammodo cum approbatione Eccleſiæ alicujus libri ſtet, aliquas revelationes, quæ in libro continentur, eſſe falſas. Hinc DICO: revelationes, quæ opponuntur certo alicui principio generali fidei, emendandæ ſunt, niſi poſitivè ab Eccleſia approbentur; ſed citatæ revelationes opponuntur generali principio Fidei, nec ab Eccleſia approbantur: ergo emendandæ ſunt: deindè illæ revelationes pugnant inter ſe: nam Birgittæ revelatum dicitur Trajani animam ad ſublimem gradum ab inferis evectam; Mechthildi Deum nolle hominibus innoteſcere, quid ejus liberalitas de Trajano decreverit, ſicut de *Sampſone*, *Salomone*, & *Origene*.

Oppoſitio revelationum.

In revelatione S. Mechthildis conjungitur Trajanus cum Origene; atqui in Prato Spirituali citato a VII. Synodo refertur alia revelatio, qua Origenes viſus eſt in Gehennæ ignibus cum *Ario*, & *Neſtorio*: ergo. Deinde ex revelationibus S. Birgittæ colligi non poteſt ereptam Trajani animam ab Inferis, ſed ſolùm aliquid pœnæ eidem eſſe imminutum; inquit enim tantummodo elevatam ad gradum altiorem. Revelationes S. Mechthildis perhibent divinam voluntatem, ne quid homines de Trajani ſalute certò ſciant. Sed abſit, ſubdam verba *Baronii* ubi ſupra num. 62., — ut credam quid „ hujuſmodi divinitùs pronunciatum: Elo„ quia Domini caſta, argentum igne exa„ minatum, probatum terræ, purgatum „ ſeptuplum, quæ nec rubiginis quicquam „ admittant: nec fiat, ut credam quid hu„ juſmodi fuiſſe ſanctiſſimis fœminis revela„ tum, vel ab ipſis eſſe conſcriptum, ſed „ tantùm ipſarum nomine ab aliis promul„ gatum. Abeant igitur vana commenta, „ ſileant prorſus inanes fabulæ, ſepeliantur„ que æterno ſilentio.

70 OPPONITUR *quintò* ſcriptum Vaticanum inſignitum nomine Joannis, & Petri Diaconorum Sancti Gregorii; ibi etenim Pluteo tertio nu. 153. in Codice Dialogorum Sancti Gregorii ad finem ejus appoſita fuit Trajani liberatio: — Oratione „ verò completa, apparuit ei Angelus Do„ mini dicens: Gregori, exaudita eſt de„ precatio tua, ſecundùm quod a Domino „ poſtulaſti: ſed quia hæc poſcere præſum„ pſiſti, nihilominus, & quia pro anima „ Trajani Imperatoris viri Infidelis oran„ dum eſſe duxiſti, ſcias te in hoc ſæculo „ a corporali, quam pateris, infirmitate „ fore minimè liberandum. — Petierat priùs a Domino, juxta relata in dicto Codice, quòd omnes vitam æternam conſequerentur, qui in circuitu Eccleſiæ, quam ad honorem S. *Andreæ* Apoſtoli in Clivo Scauri ædificaverat, elegerint ſepeliri.

Oratio D. Gregorii.

Sepultura nihil Damnatis juvat.

Sed hæc petitio omnia deſtruit. Quomodo enim D. Gregorius expoſtulaverit liberationem ab æternis pœnis præcisè ex electione ſepulturæ? qui *lib.* 4. Dialogorum ſcribens de *Valentini* corpore ab Eccleſia poſt mortem projecto, hæc habet: — Ex qua re, Petre, collige, quia „ his, quos peccata gravia deprimunt, ſi „ in ſacro loco ſepeliri ſe faciant, reſtat, „ ut etiam de ſua præſumptione judicen„ tur, quatenus eos ſacra loca non liberent, „ ſed etiam culpa temeritatis accuſet, — *& cap.* 54 — Quid igitur loca ſacra ſe„ pultis proſunt, quando ii, qui indigni „ ſunt, ab iiſdem ſacris locis divinitùs „ projiciuntur? — Si igitur conſtanter aſſerit ſepulturæ locum illos non adjuvare, quibus peccata dimiſſa non fuerunt, quomodo poterat liberationem pro eis expoſcere, qui ſepulcrum elegerint in dicta Eccleſia? Quòd ſi hoc apocryphum eſt, non ne apocryphum erit additamentum de Trajani liberatione, cùm æquè probet S. Gregorius irritas eſſe preces pro damnatis, ùt ex eodem ſuperiùs adnotavimus?

Tempore Gregorii non appellabantur Sancti nomine Divi.

Attamen non hæc a Petri, & Joannis calamo, ſed recentioris cujuſquam interpolatoris ſunt profecta. Gregorium appellat *Divum*, qui titulus ea tempeſtate Sanctis impendi non ſolebat. Dicitur *ſecundò* Gregorius labore ſtomachi punitus

 fuiſſe;

fuiſſe; ſed licèt etiam ante Pontificatum ea laboraverit infirmitate: tamen a ſecundo Pontificatus anno, quo ſupradicta eveniſſe narrantur, non cæpit jugi ſtomachi morbo gravari, ſed longè poſtea, ut laudatus *Baronius* teſtatur n. 64. *Tertiò* ibi dicitur, Cardinales ante Epiſcopos; cùm etiam anno 993. ſub *Joanne* XV. in Concilio Romano, & ſub *Urbano* II. in Concilio Claremontano poſt Epiſcopos ſubſcripſerint, & ſolùm ſub *Innocentio* IV. rubro Pileo decorati anno circiter 1244., ſeu, ut alii, ſub *Paulo* II. anno 1464., ſeſſionis honorem ſupra Epiſcopos obtinuerint, æqualeſque Principibus ſub *Bonifacio* VIII. declarati.

71 OPPONITUR *ſextò* D. *Thomas* q. 71. Supplementi art. 5. ad 5., ubi admittens veritatem Hiſtoriæ de Trajani liberatione, componit cum illa Catholicam veritatem: — „ Dicendum, quòd de facto Trajanus poteſt hoc modo probabiliter æſtimari, „ quòd precibus Beati Gregorii ad vitam „ fuerit revocatus, & ibi gratiam conſecutus ſit, per quam remiſſionem peccatorum „ habuit, & per conſequens immunitatem „ a pœna... Vel dicendum ſecundùm quoſdam, quòd anima Trajani non fuit ſimpliciter a reatu pœnæ æternæ abſoluta, „ ſed ejus pœna fuit ſuſpenſa ad tempus, „ ſcilicet uſque ad diem Judicii.

Verùm D. *Thomas* non dicit poſitivè Trajani animam remigraſſe ex inferis, ſed ſuppoſitâ illâ hiſtoriâ aſſerit, quomodo poterat contingere talis liberatio.

Cæterùm dicta hiſtoria propalam adverſatur *Thomæ* principiis, ac propterea dico Sanctum Doctorem non illi adhæſiſſe hiſtoriæ; licèt *Joanni Damaſceno* multum detulerit. Eſſe autem contra ejus principia clarè conſtat 3. *p. quæſt.* 52. *art.* 6. ubi diſertè profitetur Chriſtum inferis illapſum neminem eorum extraxiſſe, qui mortui fuerant abſque fide formata, vel ex Gentilibus: — Chri-

Chriſtus deſcendendo ad Inferos nullum damnatum liberavit.

„ ſtus deſcendens ad Inferos operatus eſt „ virtute ſuæ paſſionis: & ideò ejus deſcenſus ad Inferos, illis ſolis liberationis contulit fructum, qui fuerant paſſioni Chriſti conjuncti per fidem charitate formatam, per quam peccata tolluntur. illi „ autem, qui erant in Inferno Damnatorum „ aut penitus fidem paſſionis Chriſti non habuerant, ſicut Infideles, aut ſi fidem habuère, nullam conformitatem habebant „ ad charitatem Chriſti patientis: unde „ nec a peccatis ſuis erant mundati; „ & propter hoc deſcenſus Chriſti ad Inferos, non contulit eis liberationem a „ reatu pœnæ Infernalis. — Si ergo *Thomas* conſtanter diffitetur per merita Chriſti, quæ ſunt infiniti valoris, nullum nec de via ordinaria, nec de extraordinaria ex Damnatis liberatum, num credere poterat preces Gregorii tantum valuiſſe, ut præſtare potuerint, quod Chriſtus non præſtitit?

Standum potius Eccleſiæ conſuetudini, quàm Doctoribus.

Idem 2. 2. q. 10. art. 12. *Magis ſtandum eſt auctoritati Eccleſiæ, quàm auctoritati vel Auguſtini, vel Hieronymi, vel cujuſcunque Doctoris*. Sed eſt conſuetudo Eccleſiæ non orandi pro Damnatis: ergo non potuit *Thomas* aſſentiri aſſerentibus D. Gregorium oraſſe pro damnata Trajani anima.

Quæ dependent a Divina voluntate, per Scripturam innoteſcere debent.

Idem 3. p. q. 1. art. 3. *Ea, quæ ex ſola Dei voluntate proveniunt ſupra omne debitum creaturæ, nobis innoteſcere non poſſunt, niſi quatenus in Sacra Scriptura traduntur, per quam Divina nobis voluntas innoteſcit*. Sed ex Scriptura non conſtat de hac liberatione: ergo non poterat huic ſententiæ Thomas adhærere. Hæc, & alia aſſerit Angelicus Doctor, ex quibus eruitur, ipſum non curaſſe de veritate hiſtoriæ, ſed egiſſe de modo. *Laudetur tamen*, dicam cum *Baronio* an. cit. n. 62., *zelus eorum, qui quod aſſertum invenerunt, quomodo ſe habere potuerit, ſcholaſticè diſcuſſerunt*.

OPPONITUR *ſeptimò* auctoritas plurimorum Doctorum. S. *Antoninus* 1. p. Chron. t. 7. cap. 3. §. 2., *Vincent. Bellunenſis* in Speculo Hiſtor. lib. 10. c. 68., *Gerſon.* Ser. ad Regem Galliæ conſid. 4., *Abul.* 4. Reg. cap. 4. quæſt. 57., *Hieronymus de Lanuza* Salmaticenſes de vitiis, & peccatis.

Quid dicendum de Auctoribus aſſerentibus liberationem Trajani.

Sed contra. Nam *Antoninus*, & *Bellunenſis* alias identidem fabellas ſuis incautè libris inſperſerunt ea bona credulitate, ſicut norunt Docti. *Gerſonius*, & *Lanuza* concionatoriè ad populum hiſtoriam retulerunt: non eſt autem oratoriæ facultatis, inſpicere critico examine hiſtoricam veritatem. *Toſtatus* dubitanter loquitur, & inter ſe pugnantia, videlicet S. Gregorium peccaſſe orando, & exauditum fuiſſe, non attendens orationem, quæ ſit peccatum, impetratoriam eſſe non poſſe. Salmaticenſes ad Doctrinalia attendentes de hiſtoria non curarunt, inhærentes potiſſimùm auctoritati *Damaſceni*, de quo ſupra dictum eſt ſatis.

73 OPPONITUR *ultimò* integritas vitæ Trajani. Calumniantur enim aliqui *Dionem*, qui de Trajano ſceleſtiſſima ſcripſerit: hinc laudatiſſimum *Dionem* refellunt veluti latinis infenſum, cùm Græcus ſit natione Dio. Veramenimverò probatiſſimum, & per tot ſecula commendatum utvis reprobent auctorem, adhibebimus Latinos, inter quos *Ælius Spartianus* de *Adriano* filio conſobrini Trajani ſcribit: *Fuit in amore Trajani, nec tamen ei per Pædagogos puerorum, quos Trajanus impenſiùs diligebat, Gallo favente defuit*. Julianus Apoſtata: *Hoc tempore maxima ſumma cura, & diligentia eſt adhibenda Domino Jovi, quo illi cuſtodiatur Ganymedes*. Quomodo igitur dicetur: *Trajanus omnibus virtutibus plenus, quem præter impietatem ex cultu Idolorum eidem inhærentem, tot immanium video criminum reum?* Sic Baron. d. ann. 603. n. 44.

Græci, & Latini impurum aſſerunt Trajanum.

CON-

Digitized by Google

CONTROVERSIA VI.

AN SUFFRAGIA PRO DEFUNCTIS PROSINT PER MODUM GRATUITÆ IMPETRATIONIS.

74 Suffragia juvare per modum gratuitæ impetrationis eſt a Deo impetrare gratuitam pœnæ remiſſionem non exhibita ſolutione. Quæſtio eſt, an orationes ad Deum proſint Defunctis; quia Deus liberaliter dimittit pœnam: an, quia exhibetur ſatisfactio conveniens. *Durandus* videtur inclinare in priorem partem.

75 DICO: *Secundùm Providentiam Dei ordinariam ſolum viâ ſolutionis Vivorum ſuffragia proſunt Defunctis*. PROB. 1. Quoties Scriptura, & Patres agunt de perfecta remiſſione peccati quoad culpam, & pœnam, recurrunt ad opera pœnalia, & ſatisfactoria: ergo non dimittitur reatus culpæ, & pœnæ, niſi exhibita ſolutione; & ſi hoc accidit in extinguendo proprio pœnæ reatu, multò magis hoc requiritur in alieno; cùm, cæteris paribus, efficaciora ſint opera bona ad profectum operantis, quàm aliorum. *Ant.* fusè traditur a Doctoribus contra Hæreticos de pœnitentia, & deſumitur ex illo 2. Corinth. 7. v. 9. *Gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam*: de qua pœnitentia ſubdit v. 11. *Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem, ſed defenſionem, ſed indignationem . . . ., ſed vindictam* &c. Vindicta autem vocatur ſatisfactio.

Non dimittitur pœna, niſi exhibitâ ſolutione.

76 PROB. 2. Non aliter Christus extinxit debitum pœnæ peccatis correſpondentis, quàm exhibendo ſuæ paſſionis ſatisfactionem; nec aliter juvant Indulgentiæ, & Sacrificia *ex opere operato*, niſi quia per hæc Christi ſatisfactio applicatur: ergo ſecundùm præſentem providentiam, in qua membra capiti debent conformari, extinctio pœnæ fit per ſolutionem. Quamobrem 1. ad Corinth. 11. v. 31. *Si nos metipſos dijudicaremus, non utique judicaremur; dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc Mundo damnemur*: ideſt ùt explicat Auguſtinus *in Enchirid. c. 66.* — Multa enim mala hìc videntur ignoſci, & nullis ſuppliciis vindicari, ſed eorum pœnæ reſervantur in poſterum . . . . . Sicut e contrario vindicantur hìc aliqua, & tamen ſi remittuntur, profectò in futuro ſeculo non nocebunt; propterea de quibuſdam temporalibus pœnis, quæ in hac vita peccantibus irrogantur, eis quorum peccata delentur, non reſervantur in finem.

Quomodo juvent Indulgentiæ, & Sacrificia.

77 PROB. 3. Lex præſentis providentiæ eſt, ut qui peccavit, Divinæ ſatisfaciat Juſtitiæ; quæ lex fortiùs valet pro animabus Purgatorii; eſt enim locus Juſtitiæ, & carcer, in quo Rei includuntur per ſententiam Judicis; ſed per gratuitam impetrationem non fit ſatis juſtitiæ: ergo requiritur ſolutio. *Explicatur*. Id petit æquitas Juſtitiæ vindicativæ in ſuo ordine, quod commutativæ in ſuo; ſed Juſtitiæ commutativæ non fit ſatis, niſi præmiſsâ debitâ diſpoſitione meriti ſecundùm præſentem Dei diſpoſitionem: ergo neque fit ſatis vindicativæ, niſi prævia ſolutione.

Ita ſe habet juſtitia vindicativa, ſicut commutativa.

78 PROB. 4. Si ſuffragia, gratuitâ impetratione prodeſſent, duplicem vim continerent extinguendi pœnam; ſed hoc eſt falſum: ergo. *Prob. min.* In noſtris operibus datur via meritoria *de condigno*, & *de congruo*, ùt procedunt a charitate, & via ſatisfactoria, ùt pœnalia ſunt. Via meritoria non pertinet ad lineam ſatisfactionis, ſed commenſuratur augmento gratiæ, & gloriæ, vel *de condigno* ſibi concedendæ, vel aliis *de congruo*; & videmus, quòd creſcente gratiâ, & ſanctitate, non decreſcit eadem æqualitate reatus pœnæ: undè ſanctior majorem reatum pœnæ temporalis aliquando habet, ùt patet in Religioſis propter regulares inobſervantias: ergo hæc duo non ſunt connexa, nec ad eundem effectum pertinent; pertinerent tamen ſi viâ ordinariâ ſuffragium prodeſſet impetratione gratuita; nam vis impetratoria oritur a merito *de congruo*.

Vis meritoria non pertinet ad lineam ſatisfactionis.

79 PROB. 5. Secundùm jura ordinaria injuſtè a Judice petit gratuitam remiſſionem, qui poteſt congruam exhibere ſolutionem, nec ita rogans ſolet ordinariè exaudiri; ſed homo juſtus vivens poteſt divino auxilio congruam pro Defunctis exhibere ſolutionem per opera pœnalia: ergo temerè petit gratuitam ſolutionem: ergo regulariter non prodeſt hujuſmodi ſuffragium.

Gratuita remiſſio nõ datur potenti ſolvere.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

80 OBJICIES 1. Beati orant pro Purgantibus; ſed illos juvare non poſſunt per meritum, & ſatisfactionem, quorum ſtatus beatitudinis capax non eſt: ergo proſunt impetratione gratuita. *Maj. prob.* Primò. Hoc ad officium charitatis ſpectat; ſed in Beatis charitas eſt valdè intenſa: ergo. Secundò. Eccleſia oratione quadam precatur, ut Virgine intercedente cum omnibus Sanctis Defuncti perveniant ad gloriam: ergo ſupponit Sanctos pro Defunctis orare. Tertiò. Auguſtinus *lib. de Cura pro Mort. cap. 4.* rationem allegans, quâ fideles curent ſepeliri in Eccleſiis Sanctorum, dicit, *ut dum recolunt, ubi ſint poſita eorum, quos diligunt corpora, eiſdem Sanctis, illos tanquam patronis ſuſceptos apud Dominum adjuvandos orando commendent*.

Sotus 4. *Sent. diſt. 45. q. 3. art. 2.* negat majorem ex auctoritate S. *Thomæ* ibidem: *Durandus* idem ſentit. Sed *conceſſa majori* propter dicta in argumento, *negatur conſequentia* ob motiva concluſionis. Ad quid ergo juvant illæ orationes? Dico juvare, ut Deus acceptet noſtras ſatisfactiones, & nobis auxilia impertiatur, & modum multiplicandi ſuffragia, & debito modo ea explendi. Juvant etiam, ut Deus durationem pœnarum compenſet majori intenſione, ut citiùs animæ liberentur. Non videtur tamen ſufficiens modus dicendi quorundam aſſerentium Sanctos impetrare, ut Deus acceptet ſuperabundantes ſatisfactiones, quas ipſi viatores dependerunt; quia de

Ad quid juvent Sanctorũ orationes.

facto

facto ſpectant ad Theſaurum Eccleſiæ , cujus diſpenſator eſt Summus Pontifex , & per ſolas Indulgentias applicantur . Si de ſatisfactionibus Chriſti ſit ſermo , etiam per Miſſæ Sacrificium applicantur , Abſtraho nunc a quæſtione, an Beati de extraordinaria diſpenſatione concedere Indulgentias poſſint .

81 OBJICIES 2. Sæpè Eccleſia orat Deum , ut per ſuam piiſſimam Miſericordiam liberet Defunctos a pœnis ; ſed non oraret hoc modo , niſi ſupponeret prodeſſe gratuita impetratione : ergo .

Eccleſiæ orationes ſunt Viventium ſatisfactiones

RESP. S. Thomas 4. *Sent. q.* 3. *art.* 3. *ad* 6. *diſt* 45. Eccleſiæ orationes quaſdam eſſe Viventium ſatisfactiones vice mortuorum , eaque propter immediatè non proſunt gratuita impetratione , ſed ſolùm ſolutione : ſicuti Eccleſia orat , ut morti proximos liberet ab Inferno , vel peccatores a peccatis , & tamen non orat , ut hæc fiant non præmiſſa debita diſpoſitione ex parte ſubjecti , ſed ut Deus conferat auxilia neceſſaria ad reſurgendum a peccatis , & ad moriendum in ſtatu gratiæ ; ita etiam orat , ut det nobis modum ſuffragandi congruenter Defunctis , & per Miſericordiam piiſſimam Deum orat ; quia Miſericordiæ pactum eſt , quo opera Vivorum pro Mortuis acceptentur .

Pactum miſericordiæ eſt, ut preces Viventium proſint Defunctis.

82 OBJICIES 3. Patres communiter dividunt ſuffragia in tres claſſes , in oblationes ſcilicet , jejunia , & orationes ; ſed oblatio , ſeu Sacrificium prodeſt , Chriſti paſſionem applicando , Jejunium , qua ſatisfactorium , & pœnale : ergo ėt oratio juvat diverſa ratione , nec alia , niſi ùt impetratoria : ergo .

Satisfactio alia ex opere operato, alia ex opere operantis.

RESP. hanc diviſionem fieri penes duplicem ordinem ſatisfaciendi, ſcilicet *ex opere operato* , ad quem pertinent oblatio , & Indulgentiæ , & *ex opere operantis* , ad quem ſpectant jejunium , oratio , eleemoſyna , flagellationes , & ſimilia ; adeoque diviſio non ſit modo in argumento aſſignato penes diverſam vim extinguendi debitum , ſed penes duplicem , quem dixi , ordinem .

83 OBJICIES 4. Non eſt majus beneficium elargitio gaudii accidentalis , quàm pœnæ remiſſio : ſed illa cadit ſub vi impetratoria ſuffragiorum : ergo etiam hæc .

Gaudiũ provenit a liberalitate , remiſſio pœnæ a juſtitia .

RESP. Primum eſt in ordine liberalitatis ; ideo gratuitam Deus aliquoties conſolationem permotus Vivorum oratione impertitur Defunctis . Secundum ſpectat ad vindicativam juſtitiam , cui nullatenus ſatisfit , niſi per ſolutionem .

84 OBJICIES 5. Generaliter Chriſtus dixit : *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo , dabit vobis* : ergo Divinæ promiſſioni congruit , ut gratuità impetratione debitum extinguatur .

RESP. *Auguſtinus* alibi citatus ait, illam promiſſionem ùt infallibilem valere dumtaxat pro ipſis orantibus : immo ne iis quidem valet , qui ſibi adprecantur Indulgentiam pœnæ abſque præmiſſa ſolutione , cùm id exigat juſtitia ; adeoque multò minùs pro aliis valebit . Noſtram ſententiam expreſsè docet Angelicus *q.* 71. *ſupplem. art.* 12. *ad* 2. , *&* 13. *ad* 1.

CONTROVERSIA VII.

AN SUFFRAGIA PRO DEFUNCTIS EX JUSTITIA PROSINT .

85 PRodeſſe ex juſtitia eſt prodeſſe infallibiter propter condignitatem operis cum debito , ita ut Deus utpote juſtus Judex nequeat repellere ſolutionem , & captivi relaxationem : Cajetanus *Tom.* 1. *Opuſc. Tract.* 16. *quæſt.* 5. , quem aliqui ſequuntur , deſcendit non prodeſſe univerſaliter ex juſtitia .

Prodeſſe ex juſtitia , eſt prodeſſe infallibiliter .

86 DICO . *Suffragia Defunctis proſunt ex juſtitia* . PROB. Ad hoc ut opus noſtrum proſit Defunctis ex juſtitia , requiritur , & ſufficit , quòd ſit condigna ſolutio debiti , & detur pactum illud acceptandi . Hæc enim requiruntur , & ſufficiunt , ut opus bonum ſit ex juſtitia meritorium vitæ æternæ ; ſed hæc duo concurrunt in ſuffragiis mortuorum : ergo proſunt ex juſtitia . *Min. probatur quoad pactum* . Certum eſt de fide ſuffragia Vivorum mortuis opitulari , ſicut perpetua Eccleſiæ traditio docet , & Sancti Patres , & Concilia definiunt , ùt in ſuperioribus demonſtratum eſt ſatis . Sufficiat modò Tridentini auctoritas ſeſſ. 25. in Decreto de Purgatorio : *Cum Catholica Eccleſia Spiritu Sancto edocta , ex Sacris litteris , & antiqua Patrum traditione , in Sacris Conciliis , & maximè in hac Œcumenica Synodo docuerit , Purgatorium eſſe , animaſque ibi detentas , Fidelium ſuffragiis , potiſſimum verò acceptabili Altaris Sacrificio juvari* &c. Sed , niſi daretur pactum de illis acceptandis , non juvarent Defunctos ; qui cùm ſint a Judice damnati ad pœnam , nequeunt eximi per ſolutionem alterius , ſi Judex nolit acceptare : ergo ſi juvant , acceptantur : ergo datur voluntas acceptandi : ſed certò conſtat , & abſolutè deffinitum eſt juvare ſimpliciter ; ergò certò conſtat dari voluntatem acceptandi ; ſi enim acceptaretur ſolùm ratione amicitiæ , non poſſet abſolutè , & definitè proferri ab Eccleſia , quòd Defunctis ſuffragia ſint proficua , & quòd mortui fraudentur debito ſuffragio , ſi non offerantur , quæ ſibi offerenda ex teſtamento reliquerunt . Nam acceptatio orta ex ſolo titulo amicitiæ non eſt abſoluta , ſed voluntaria , & ad placitum amici , ac proindè non poſſet abſolutè Eccleſia declarare ſuffragia prodeſſe Defunctis , & defraudari ex denegatione , ſed ſolùm cum aliqua limitatione . Immò adverte : Eccleſiæ definitio ita accipienda eſt , ut ſuffragia ſemper juvent Defunctos , niſi ponatur obex ; quia propoſitio indefinita in materia neceſſaria , qualis eſt materia fidei , æquivalet univerſali . Si verò adeſſet ſolus titulus congruitatis ob amicitiam , Eccleſia non diceret ſuffragia ſemper juvare .

Ut opus proſit ex juſtitia, debet eſſe ſolutio adæquata debiti , & pactum .

Certò conſtat dari pactum.

Suffragia ſemper juvant defunctos, niſi ponatur obex.

PROBATUR *nunc minor quoad condignitatem ſolutionis* . Juxta Eccleſiæ definitionem , cujus caput eſt Pontifex , Juſtus ſuis operibus poteſt ſatisfacere condignè pro pœna temporali debita peccatis ſuis : ergo etiam condignam poterit offerre pro pœna peccatorum

Juſtus poteſt pro ſe, & pro aliis ſatisfacere.

torum a defuncto commiſſorum. *Ant. prob.* PIUS V., & GREGORIUS XIII. damnaverunt propoſitionem *Michaelis Baii*, quæ eſt 77.. *Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam*. Secundò. Theſaurus Eccleſiæ, ex quo eruuntur Indulgentiæ, conſtat ex meritis Chriſti, & ſuperabundantibus Sanctorum ſatisfactionibus; ſed niſi Juſtus pro ſuis peccatis ſatisfacere poſſet *de condigno*, non eſſent aliquæ Sanctorum ſatisfactiones ſuperabundantes: ergo. *Conſequentia oſtenditur*. Pœna debita peccatis Defunctorum poteſt eſſe minor, quàm debita peccatis Juſti viventis, qui *de condigno* pro ſe ſatisfacit: ergo ſi pro ſuis ſatisfacit ad æqualitatem, poterit etiam pro aliis. Maximè quia ſi ſuffragium ùt quatuor juvat pro uno gradu pœnæ, ſuffragium ùt octo juvabit pro duobus: ergo poterunt ita multiplicari, ut adæquent totum debitum. Rurſus. Juſtus ſatisfaciens pro ſuo peccato extinguit debitum pœnæ, quam deberet ſuſtinere in Purgatorio: ergo ſatisfactio Viventis habet proportionem cum pœna Purgatorii.

87 DICES. Pœna Purgatorii eſt ordinis diverſi, & altioris a pœnis hujus vitæ; ſed pœna altioris ordinis non æquatur condignè per ſolutionem inferioris ordinis; undè pœna triremium non compenſatur ſolutione pecuniæ: ergo.

In eſſe valoris pœna hujus vitæ æquivalet pœnis Purgatorii.

RESP. Pœnam Purgatorii in eſſe entis ſuperare pœnas præſentis vitæ: afflictio enim per ignem illam excedit afflictionem unius flagellationis, non autem in eſſe valoris, & dignitatis, quam accipit a charitate: ſicut gloria, ſeù actus viſionis beatificæ in eſſe entis altioris eſt ordinis ad actum eleemoſynæ, non tamen in eſſe valoris moralis, quem eleemoſyna accipit a radice charitatis.

88 DICES 2. Ideo nullus poteſt ad æqualitatem ſatisfacere pro offenſa paſſiva Dei, etſi non ſit infinita ſimpliciter; quia eſt ordinis altioris; ſed pœna peccatis debita oritur ex offenſa Dei: ergo eſt altioris ordinis, & inæquabilis.

Pœna oritur ex offenſa activa.

RESP. *neg. min.* Pœna oritur ex offenſa activa, ſeu ex fractione legis, quæ non eſt ordinis altioris, ſed intra ordinem gratiæ; quia per opera gratiæ adimpletur formaliter lex, & reparatur deordinatio poſita a malitia activa peccantis.

89 DICES 3. Opus bonum Juſti de condigno meretur augmentum gratiæ, & gloriæ: ergo explетur ejus condignitas: ergo non poteſt habere condignitatem ſatisfactionis pro pœna peccati Defunctorum: nequit enim adæquari condignè duobus.

In opere bono datur vis meritoria, & ſatisfactoria.

RESP. *Neg. conſeq.* Nam in opere bono datur vis meritoria, & ſatisfactoria. Illa condignè a gloria exhauritur, hæc ab extinctione pœnæ debitæ: unde ſicut eſt duplex vis, ita duplex condignitas.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

90 OBJICIES 1. Eccleſia orat, ut Deus acceptet ſuffragia pro Defunctis: ergo non proſunt ex juſtitia; quod enim ex juſtitia ſolvitur, & prodeſt, non indiget liberali acceptatione, nec fulciri ſupplicationis virtute.

Ad quid orat Eccleſia.

RESP. Nullibi conſtare Eccleſiam ſic orare; conſtat tamen orare, ut liberentur a pœnis, ut educantur a lacu, ut deducantur ad gloriam. Secundò. Juſtus petit non damnari, nec in Purgatorium detrudi, & tamen gloriam meretur *de condigno*, & ſi ſatisfacit ad æqualitatem pro pœna, infallibiliter, & ex juſtitia non patietur Purgatorii pœnas. Petit ergo Eccleſia pluries ea, quæ etiam infallibiliter Deus debet. Tertiò. Orat, ut acceptet, hoc eſt, ut Deus nobis tribuat, quo ſuffragia noſtra placeant, ſiantque condigna, & acceptabilia.

91 OBJICIES 2. Ex juſtitia ſolutio unius fori non prodeſt exiſtenti ſub altero foro; ſed Defuncti ſunt extra forum Eccleſiaſticum, in quo nos ſumus: ergo donatio noſtrorum operum pro Defunctis non eſt ſolutio, quæ proſit ex juſtitia.

Defuncti conjuncti nobiſcù ſunt vinculo charitatis.

RESP. *neg. min.* Quamvis Defuncti ſint extra forum Eccleſiaſticum quoad ſenſibilem ſolutionem per claves a peccatis, & a cenſuris: tamen non ſunt quoad vinculum charitatis, quæ conſtituit eos membra Corporis Chriſti, & fundat vim communicationis, quâ ſpirituale opus in eorum juvamen vergere poſſit.

92 OBJICIES 3. Suffragia illa duntaxat proficiunt infallibiliter, qui meruerunt ſibi ſuffragia rependi propter pietatem exercitam erga Defunctos: ſed non omnes, pro quibus offeruntur, habent hoc meritum: ergo non omnibus proficiunt: ergo non proſunt ex juſtitia; aliter infallibiliter juvarent illos, pro quibus applicantur. *Maj. prob.* ex auctoritate D. *Auguſtini* lib. de Cura pro Mort. gerenda cap. ult., & Serm. 34. de verbis Apoſtoli: *Orationibus Sanctæ Eccleſiæ sacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro mortuorum ſpiritibus erogantur, non eſſe dubitandum mortuos adjuvari*. Et infra. *Non omninò ambigendum eſt iſta prodeſſe Defunctis, ſed talibus, qui ita vixerunt, ut poſſint eis eſſe utilia poſt mortem*. Conſona eſt ſententia Divi *Anſelmi* in Elucidario, & D. *Thomæ* 3. part. quæſt. 52. artic. 8. ad 1. aſſerentia Chriſtum Dominum ad Inferos delapſum liberaſſe eas duntaxat animas, quæ peculiariter ejus adventum deſiderarunt: ergo eodem modo ſuffragia noſtra ex Chriſti virtute operantia juvant peculiariter devotos Defunctorum, ſed non omnes.

Infallibiliter proſunt ſuffragia.

RESP. *primò* Cajetanum non probare hanc infallibitatem pro illis, qui pietatem exercuerunt erga Defunctos, etiamſi fortè evinceret, iiſdem magis prodeſſe. Hæc enim infallibilitas debet fundari in lege, & pacto Dei. Et undenam oſtenditur hoc pactum? Si verò pro his datur, cur non pro aliis, cùm Sancti iidem ſint, & pro illis offerantur ſuffragia? RESP. *ſecundò* nego

go majorem; cunctis enim indubium ſolamen conferunt ſuffragia, pro quibus offeruntur. Nec oppoſitum evincunt adducta; nam ſuffragium non eſt præmium cadens directè ſub merito, ſed conditionatè, ſi applicetur, illa autem pictas ad hoc deſervit, ut digni fiant, & ad recipiendum fructum idonei; vel fortè etiam deſervit ad hoc, ut Deus moveat corda Fidelium ad applicandum huic potiùs animæ ſuffragium. Cæterùm *Auguſtinus* Serm. illo de verbis Apoſtoli, ſolùm intendit eos excludere, qui moriuntur abſque gratia, & illos dicit meruiſſe, & eſſe dignos, ut illis ſuffragia proſint, qui mortui ſunt in fide per charitatem operante: undè dicit, *nam qui ſine fide, quæ per dilectionem operatur, ejuſque Sacramentis de corporibus exierunt, fruſtra illis a ſuis hujuſmodi pietatis impenduntur officia*. Illud autem de Chriſto, præterquamquod incertum eſt, non probat; quia illa liberatio fuit ex ſpeciali privilegio ob gloriam Chriſti reſurgentis, non autem virtute ſuffragiorum.

93 OBJICIES 4. Valor, qui innititur pietati Dei, non obligat ex juſtitia; talis eſt valor ſuffragiorum: ergo non eſt ex juſtitia. *Min. prob. revelationibus*. Apud Petrum Damianum *in vita S. Odilonis* perhibetur animam *Benedicti* Romani Pontificis apparuiſſe cuidam, & ſupplicaſſe, ut ſibi ſuffragaretur, inde ſe liberandam dixiſſe, quando miſeratio divina decreverit. Apud Petrum Cluniacenſem *lib. 1. de Miraculis cap. 10.* dicitur anima Defuncti viſibiliter expoſtulaſſe opem, & per miſericordiam Dei ſe pœnis evaſuram, ſi adjuta ſuffragiis foret.

Suffragia innituntur pietati Dei præſuppoſitivè.

RESP. Valorem ſuffragii dupliciter inniti poſſe pietati Dei: præſuppoſitivè, & formaliter. Inniti præſuppoſitivè eſt Deum gratis pactum condere de acceptandis ſuffragiis Vivorum pro Defunctis, & ſua bonitate gratis movere hunc, vel illum Fidelem, ut pro tali Defuncto ſuas offerat ſatisfactiones. Inniti formaliter eſt valorem ſuffragii non eſſe ſufficientem, niſi adjutum pietate Dei, ſeu valorem non habere vim, niſi quia placet bonitati Divinæ illum acceptare tanquam bonum, & ſufficientem, cùm revera non ſit. Si valor innititur pietati Dei formaliter, certè non obligat ea juſtitia; ubi enim intervenit gratia creditoris, ibi non datur juſtitia. Si verò innitatur ſolùm præſuppoſitivè, adhuc valor obligat ea juſtitia: ſicut ad meritum condignum gloriæ præſupponitur pietas Divina, & tamen Juſto gloria debetur ex juſtitia. In noſtro caſu ſuffragium innititur pietati ſolùm præſuppoſitivè, nec aliud probant revelationes, & Patrum dicta, ſi quæ afferantur; quia a Divina gratuita bonitate oritur pactum acceptandi ſuffragia, & a Divina bonitate oritur, quòd hic, vel ille fidelis moveatur ad ſuffragandos Defunctos.

94 DICES. Suffragii valor innititur ſoli pietati Dei formaliter; nam aliquando, & ſæpè Confeſſarii injungunt pœnitentibus, ut pro Defunctis orent, & jejunent; ſed hæc opera proſunt Defunctis, & tamen pro illis nullum valorem habent intrinſecum; quia ut ſatisfactoria applicantur peccatis pœnitentium: ergo ex ſola pietate Dei proſunt.

RESP. *neg. anter.* Ad probationem DICO: in illis caſibus ſuffragium orationis, & jejunii immediatè via ſolutionis non prodeſt Defunctis, ſed ſolùm mediatè via impetrationis, quatenus movet Deum, ut inſpiret Fidelibus bonam voluntatem offerendi ſua opera animabus Defunctorum.

95 OBJICIES 5. Si ſuffragia prodeſſent ea juſtitia, & acceptarentur infallibiliter, poſſent ante diem Judicii liberari, qui uſque ad illud tempus in Purgatorio ſunt deſtinati; ſiquidem poſſent ita multiplicari ſuffragia, ut æquarent illorum reatum; ſed hoc eſt falſum; cùm Divina decreta nequeant falſificari: ergo.

RESP. Nullum in hoc eſſe abſurdum; quia illud decretum eſt ſententia Judicis taxantis pœnam ad menſuram reatus explendam tanto temporis ſpatio, niſi per alios ſolvatur debitum, quo per alium exſoluto Captivus a diuturnitate carceris eximitur: quòd ſi decretum ſit omninò abſolutum, tunc non fiet ſolutio; quia ſuffragium deerit.

Charitas eſt fundamentū unionis, & communicationis.

96 DICES. Obligatio, quæ oritur ex charitate, non eſt ex juſtitia; ſed quòd valor ſuffragiorum proſit mortuis, oritur a charitate, quatenus Vivi, & Defuncti vinculo charitatis uniuntur in eodem corpore Eccleſiæ: ergo.

RESP. Unionem in charitate eſſe fundamentum communicationis, quo poſito, ſi ſuffragium adæquat reatum pœnæ, addito pacto Dei, conſurgit obligatio ex juſtitia: charitas radicat plures virtutes, quæ ſunt ad alterum, inter quas eſt juſtitia. Et ſimile habemus in humanis: ſi Concivis ex charitate offerat pro altero Concive ſolutionem debiti, v. g. centum creditori, reintegratur juſtitia, & creditor ex juſtitia nequit aliud pro illo debito exigere.

CONTROVERSIA VIII.

AN SUFFRAGIA PRO UNO FACTA ILLI SOLI PROSINT.

97 P*Ræſuppoſitivus* ſuſtinet ſuffragium pro uno factum non prodeſſe illi ſoli, ſed aliis, & ſanctioribus magis, & explicat exemplo luminis, quod accenſum pro uno particulari æqualiter prodeſt adſtantibus, & fortè magis, ſi ſint perfectioris potentiæ viſivæ, & exemplo lectionis, quæ pro uno recitata æqualiter percipitur a quolibet audiente, & meliùs a magis diſpoſito. Ita jejunium, quod eligitur pro anima Pauli, v. g. prodeſt etiam aliis, & ſanctioribus; ſed hæc opinio nullo modo eſt vera.

Eccleſia ſolicita de particularibus ſuffragiis.

98 DICO. *Suffragium uni applicatum illi ſoli prodeſt ad pœnæ ſolutionem*. PROB. 1. Si ſuffragia non prodeſſent vi ſatisfactiva ei, pro quo offeruntur, Eccleſia non eſſet adeò ſolicita, ut fierent peculiaria ſuffragia, & adimplerentur particularia legata pro ſpecia-

libus

Digitized by Google

libus perſonis, ſicut manifeſtè conſtat in Tridentino *ſeſſ.* 25. in Decreto de Purgatorio, ſed ſolummodo ſolicita eſſet de offerendis generalibus, & ad hoc hortaretur Fideles; ſed inſtat pro particularibus Legatis adimplendis ex laudato Tridentino: ergo ſentit prodeſſe illi ſoli pro quo applicatur. Nec valet dicere: boc facit ad excitandam Fidelium devotionem, qui in propinquos promptiores ſunt: nam URBANUS VIII. in Decreto de non recitanda Miſſa pro pluribus accipiendo plura ſtipendia pro uno Sacrificio aſſerit, *ne fraudentur piæ mentes Fidelium*: ergo ſignum eſt, quòd per applicationem pluribus detrahitur id, quod uni debetur. Deindè Patres dicunt Heredes eſſe crudeles, & homicidas Parentum, quando Legata pro eis relicta negligunt adimplere; quæ non verificarentur, niſi illis ſpecialiter prodeſſent; tum quia impium eſt ſimulato motivo Fidelium devotionem excitare. Dic quæſo? quid ſamiliarius apud Hæreticos omnem vim Indulgentiis, & Suffragiis negantes auditur, quàm hæc eſſe pias Fidelium fraudes, & commenta Eccleſiæ ad extimulandos Fideles.

Heredes crudeles, & homicidæ, ſi legata non adimplent.

99 PROB. 2. Juſtitia humana exemplatur a Divina; ſed apud Juſtitiam humanam ſolutio uni applicata illi ſoli prodeſt, & non aliis: ergo apud Juſtitiam Divinam ſolutio uni Defuncto exhibita illum ſolùm juvat, & non alios.

Juſtitia humana exemplatur a Divina.

100 PROB. 3. a priori. Fructus alicujus operis, cujus operans eſt dominus, non prodeſt alteri, niſi per ejus intentionem in alterum transferatur; ſed ſatisfactio conſequens ad opus bonum eſt fructus, cujus operans eſt dominus, & in ejus utilitatem totus cederet, niſi ad aliam dirigeretur: ergo non prodeſt niſi illi, cui ſpecialiter applicatur: ergo ſicuti, ſi pro ſe applicaret, ſibi ſoli valeret, nec valeret aliis conjunctis charitate ſive Vivis, ſive Defunctis, ita ut ſi non indigeret, in Eccleſiæ Theſaurum tranſiret; ſic etiam ad hoc, ut proſit alteri, debet talem ſatisfactionem a ſe abdicare, & aliter donare. Donatio verò in eum ſolummodo, cui fit, ab intrinſeco dominium transfert.

Donatio, cui fit, transfert dominium.

CONTRARIÆ OBJECTIONES DISSOLVUNTUR.

101 OBJICIES 1. Non ſunt minoris efficaciæ ſpiritualia, quàm corporalia; ſed corporalia uni applicata æquè aliis proſunt, ut conſtat exemplo luminis, & lectionis: ergo etiam ſpiritualia, inter quæ connumerantur ſuffragia. Hinc *Hieronymus* apud *Durandum* ait: *Quoties pro centum animabus Pſalmus, vel Miſſa cantatur, tantum prodeſt cuilibet, quantum ſi pro quolibet caneretur.* Cùm ergo Pſalmus, vel Miſſa pro uno recitata non amittat ſuum valorem, pluribus prodeſſe poteſt, etſi uni ſoli applicetur.

RESP. *primò* non omnia corporalia omnibus proſunt. Nam aqua, v. g. uni viridario immiſſa ad irrigandum, non madefacit aliud; nec panis, qui ab uno comeditur, extinguit famem alterius, qui adſpiciat comedentem. *Secundò* corporalia operantur naturaliter, & ex neceſſitate naturæ, non verò per intentionem dirigentis, v. g. intentio ejus, qui candelam accendit, nil confert ad lucem. Suffragia verò ſpiritualia operantur dependenter a directione operantis, ac proindè ei ſoli proſunt, ad quem diriguntur. *Tertiò* in corporalibus, quæ ſe habent per modum ſolutionis, ſoli proſunt, cui applicantur, non aliis æquali debito obſtrictis. Opus verò Viventium Mortuis prodeſt ut quædam ſolutio, adeoque ſoli uni applicatur. Quia tamen ſincera charitas gaudet gaudio fratris ſui, ideo Purgantes quandam affectivam conſolationem perficiunt, eòque majorem, quò ſanctiores ſunt, & in hoc ſenſu dicitur, omnia ſuffragium omnibus ſuffragari, ſed non ad extinctionem debiti. Atque hic *Hieronymi* ſenſus, quamvis etiam aliter poſſit explicari, quatenus Pſalmi, & Miſſæ vim habent ad excitandam Fidelium devotionem, & plures queant fructum ab eodem Sacrificio capere, cui adſtant, ſivè pro uno celebretur, ſive pro pluribus.

Corporalia operantur naturaliter, ſuffragia per directionem.

102 OBJICIES 2. Secundùm *Lucæ* Evangelium cap. 6. Pauperes melioris conditionis ſunt, quàm divites in his, quæ ad ſalutem pertinent; ſed eſſent pejoris conditionis, ſi ſuffragia prodeſſent iis dumtaxat, quibus juvandis diriguntur, cùm pro pauperibus vel nulla, vel pauca offerantur ſuffragia: ergo. Deinde ſuffragia proſunt propter virtutem divinam; ſed virtuti divinæ non eſt difficilè paucis multos juvare: ergo credibile eſt ſuffragia æquè multos juvare, quando pro paucis, ac quando pro multis offeruntur.

RESP. *negando minorem*. Pauperes ſunt melioris conditionis in acquiſitione regni cælorum, & ideò dicit Scriptura: *Beati Pauperes, quia veſtrum eſt Regnum Dei*. Etſi diutiùs fortè in Purgatorio morentur, tamen feliciùs, hoc eſt majori præmio, regnabunt in cœlis. Eſt verò per accidens, Divites citiùs a pœnis liberari propter ſuffragium abundans. Præterquamquod Pauperes minorem habent reatum pœnæ, minuſque purgari debent propter plura, quæ in hoc ſeculo perpeti ſolent. Ad ſecundum: virtus bonorum operum innititur quidem gratiæ Dei, ſed cùm Deus det gratiam, qua bene agamus, fructus fit noſter, ac proindè illi ſoli prodeſt, cui applicatur.

In quo conſiſtat melior conditio pauperum.

Pauperes in Purgatorio minus purgandi ſunt.

103 OBJICIES 3. Secundùm Scripturas unuſquiſque recipiet in alio ſeculo prout in præſenti meruit; ſed ſanctiores magis meruerant: ergo plus recipient: ergo ſuffragia plus ipſi proſunt. Ulteriùs Eccleſia, dum ſuffragia offert pro uno, miſcet etiam orationes pro aliis: ergo ſentit non prodeſſe illi ſoli.

RESP. Scripturæ loquuntur de receptione præmii eſſentialis, quod in ſua menſura correſpondet quantitati meritorum; fructus verò ſuffragii non pertinet ad præmium eſſentiale: immo non cadit ſub meritum, niſi radicaliter, quatenus charitas exiſtens in Juſto ipſum efficit aptum percipien-

Præmium eſſentiale meritis correſpondet.

dæ ex ſuffragio utilitati, ſi offeratur. Ad id quod additur, *nego conſeq.*; nam licèt Eccleſia etiam pro aliis precatur; tamen principale ſuffragium non prodeſt univerſim, ſed cui præcipuè adprecario fit: cæteris autem proſunt peculiares aliæ preces, quæ pro ipſis recitantur; mos enim Eccleſiæ eſt, ut tanquam pia Mater hujuſmodi orationes miſceat; quia exoptat univerſis ſuppetias ferre.

104 OBJICIES 4. Inter Eccleſiæ ſuffragia enumeratur Sacrificium, quod cùm ſit infiniti valoris, ſufficit omnibus: ergo quando uni applicatur cæteris omnibus eſt proficuum.

Effectus Sacrificii Miſſæ eſt determinatus.

RESP. Sacrificium Miſſæ eſt infiniti valoris, quo ad rem oblatam, & ex quantitate ſuæ virtutis: cæterùm effectus ejus, pro quo offertur, eſt determinatus; unde ſæpiſſime ne plura quidem Sacrificia ſatis ad extinguendum ſunt debitum unius Purgantis. Opportunè ad hunc locum advertenda eſt doctrina Angelici 3. *p.* *q.* 79. *art.* 5. — „ Quamvis ergo oblatio ex ſua quantitate „ ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœ„ na, tamen fit ſatisfactoria illis, pro „ quibus offertur, vel etiam offerentibus, „ ſecundùm quantitatem ſuæ devotionis, „ & non pro tota pœna. — Et priùs immediatè dixerat: — In quantum verò eſt Sa„ crificium, habet vim ſatisfactivam, ſed in „ ſatisfactione magis attenditur affectus offe„ rentis, quàm quantitas oblationis: undè „ & Dominus dicit *Luca* 21. de Vidua, „ quæ obtulit duo Æra, quòd plus om„ nibus miſit. — Undè in reſponſione ad ſecundum concludit ex parte hominis contingere — quòd etiam hic non tollitur tota „ pœna. — Nam limitatur vis ſatisfactiva Sacrificii, & multò magis aliorum ſuffragiorum defectu offerentis, & mandantis offerre, & illius, pro quo offertur: ex quibus facilè eſt reſolvere, cur multiplicata ſuffragia brevi tempore Defunctos a Purgatorio non educant. Illud etiam notat S. Thomas *art.* 9. *q.* 71. *Supplementi*, in qua de ſuffragiis agit, unde jam dicta in his Controverſiis deſumpta fuerunt. In Miſſa virtus Sacrificii *qua Sacrificii* non variatur ſive ſit de Sancto, ſive de Requiem. Orationes verò, quæ peculiariter dicuntur pro Defunctis, vel pro aliis, juvant ſpecialiter dictæ potiùs in una Miſſa, quàm in alia; ſed hæc ſpecialitas ſuppleri poteſt vel per majorem devotionem offerentis, & recitantis, vel per intercesſionem Sancti, de quo fit commemoratio, puta Beatæ Virginis.

Vis ſatisfactoria Sacrificii limitatur ex defectu offerẽtis, & facientis offerre.

105 OBJICIES 5. Suffragia proſunt Defunctis efficaciâ ordinatæ charitatis; ſed efficacia ordinatæ charitatis inclinat ad benefaciendum, maximè Conjunctis, qui in ſpiritualibus ſunt ſanctiores, in carnalibus ſunt parentes, juxta communem doctrinam: ergo ſuffragia proſunt ſanctioribus ex affectu charitatis, etiam quando uni in particulari ſint addicta.

Qui ſit ordo charitatis quoad objectũ, & quoad ſuffragia.

RESP. Charitatis ordo eſt quoad objectum, ut conjunctiores majori dilectione proſequamur; certum eſt etiam ſanctiores ſpiritualiter eſſe magis conjunctos. Hinc tamen haud arguas ſuffragia minùs ſancto applicata, minùs eidem prodeſſe, & in ſanctioris adjumentum converti, quia, ùt ſuperiùs dixi, charitatis vinculum eſt fundamentum communicationis Vivorum cum Mortuis; ſed ordinatio ſuffragii ad unum eſt vis translativa fructus boni operis in alium, quæ, cùm ſit donatio libera, abſque alterius injuria poteſt cuicumque fieri, & illi ſoli tunc proderit ad modum ſolutionis. Vi autem excitativa cujuſdam ſpiritualis gaudii de bono proximi plus operatur in ſanctioribus.

107 DICES. Charitas obligat ad magis diligendos conjunctiores; ſed diligere eſt velle bonum: ergo charitas obligat ad velle bonum ſanctioribus: ergo plus iiſdem debemus ſuffragari: ergo quando non iis præſtamus ſuffragia, ſed aliis, tamen iiſdem adjumento ſunt, quæ cæteris inordinatè exhibentur.

RESP. Argumentum concludere in his, quæ de natura charitatis, & ex præcepto præſtanda ſunt, non verò de operibus ſupererogationis, qualia ſunt ſuffragia pro Mortuis in ſenſu, quo nunc loquimur. Illud tamen advertendum, quòd ſi aliquando ſuffragia uni addicta ſuperſint, credibile eſt Divinam Juſtitiam ea diſtribuere in eos, quibus deſunt. Æquitas enim poſtulat, ut catuli edant micis, quæ cadunt de menſa Domini.

Si ſuffragia ſuperſunt, cui applicanda.

CONTROVERSIA IX.

AN SUFFRAGIA EXISTENTIS IN PECCATO PROSINT.

107 SUffragium ab homine exercitum in ſtatu peccati mortalis dirigi poteſt ad extinguendum debitum pœnæ pro peccatis propriis dimiſſis, vel pro alienis. In utroque ſenſu agitur quæſtio, & quidem de ſuffragio propriè dicto, ſeu ſatisfactorio, non autem de improprio, prout eſt ſatispaſſio, licèt de hoc etiam aliquid obiter attingam. Igitur inquirimus, *an ſtatus gratiæ ſit conditio eſſentialis ad ſatisfaciendum*. Certò ſuppono ſatisfacientem eſſe oportere viatorem. Nam Purgatorium cùm ſit carcer, cui detruduntur Rei per Judicis ſententiam, ſolùm eſt ſatispaſſionis locus: tempus autem vitæ, cùm ſit tempus pugnæ, & victoriæ, eſt proprium ſicut meriti, ita ſatisfactionis. Cui accedit, quòd ſatisfactio ſtat loco pœnæ taxatæ pro injuria contra Deum inſtrumento corporis facta; undè congruum etiam eſt ad ſubeundam pœnam, corpus concurrat.

Status gratiæ eſt eſſentialis conditio ad ſatisfactionẽ.

108 DICO *nullum opus exiſtentis in peccato eſſe ſatisfactorium pro pœna peccati*. PROB. 1. Qui nihil eſt in ordine ſpirituali nullum poteſt ſpiritualem fructum producere; ſed expers charitatis nihil eſt in ordine ſpirituali, ùt habetur 1. Cor. 13. v. 2. *Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum*: ergo nullum fructum ſpiritualem producere poteſt; ſed ſatisfactio pro pœna eſt fructus ſpiritualis: ergo.

Carens charitate nihil eſt in ordine ſpirituali.

Con-

Peccati nullius habet virtutem ſatisfaciendi.

Confirmatur. Inter opera ſatisfactoria præcipuum locum habent eleemoſynæ, flagella, & jejunium: ſed hæc in habente peccatum carent omni virtute; laudato enim capite v. 3. dicitur, *Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*; nihil igitur prodeſt nec ad meritum, nec ad ſatisfactionem.

Charitas operit peccata quoad culpã, & pœnam.

Confirmatur ſecundò Prov. 10. verſ. 12. *Univerſa delicta operit charitas*. Sed proprium eſt ſatisfactionis operire peccata quoad debitum pœnæ: ergo abſque charitate non valet, aliter charitas non operiret univerſa delicta quoad culpam, & pœnam.

Confirmatur tertiò. Concilium Tridentinum *Seſſ.* 14. *cap.* 8. inquirens, undenam ſatisfactio valorem habeat, inquit, *ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre*. Quo in diſcurſu clarè oſtenditur ſatisfactiones noſtras omnino inanes fore, ſi deſit nobis conjunctio Chriſti per gratiam, qua vivimus, qua meremur; ſed hæc eſt gratia ſanctificans expellens peccatum: ergo opus in peccato exercitum nullam vim habet ſatisfactivam.

Satisfactiones non valent, niſi ſimus Chriſto conjuncti.

Nõ ſolùm ad meritum, ſed etiam ad ſatisfactionem requiritur ſtatus gratiæ.

109 PROB. *ſecundò*. Ad meritum eſſentialiter requiritur ſtatus gratiæ: ergo etiam ad ſatisfactionem. *Prob. conſeq.* Ideò ad meritum requiritur ſtatus gratiæ; quia opus meritorium debet cedere in obſequium Dei, & opera inimici non ſunt obſequioſa, & grata; ſed etiam ſatisfactio ordinatur ad placandum Deum pro accepta injuria, & aliter Deus placari nequit operibus inimici: ergo. *Secundò*. Ideò ſine gratia opus non eſt meritorium; quia ſecundùm ſe acceptum non habet proportionem cum præmio; ſed noſtris pœnalitatibus ſecundùm ſe acceptis nulla cum pœnis Purgatorii ineſt proportio: ergo indigent proportionari a gratia, & ab illa vivificari. *Tertiò*. Opus, quod non eſt ſatisfactorium de rigore juſtitiæ, ad hoc ut ſit ſatisfactorium, & acceptum, debet intervenire Divina acceptatio; ſed certum eſt opus noſtrum non eſſe ſatisfactorium ex rigore juſtitiæ: ergo intervenire debet Divina acceptatio liberalis; ſed hæc non reſpicit inimicum, ſed amicum: ergo. Homo per peccatum, quo fit Dei inimicus, meretur omni bono privari; ſed ſatisfacere pro pœna peccatis debita eſt maximum bonum: ergo meretur eo privari: ergo illius ſatisfactio non poteſt eſſe accepta.

Opus ſatisfactorium debet vivificari a gratia.

Homo per peccatũ meretur privari omni bono.

110 PROB. 3. fundamentali ratione S. *Thomæ*. Satisfactio, quæ Deo offertur, tendit ad reparandam inæqualitatem ortam ex inimicitia per peccatum producta inter Deum, & hominem: pœna verò corrigit malum a culpa inductum, ut etiam docet *Scotus*. Sed inæqualitas orta ex inimicitia non reparatur, niſi ipſamet amicitia reparetur: ergo ſatisfactio non valet niſi formatâ charitate, ſicut in humanis patet.

Explicatur. Pœna eſt compenſatio divini honoris per peccatum ablati; ſed honor Dei non compenſatur, niſi perſona ſit grata, nam Deus bonorum noſtrorum non eget, ſed perſonam reſpicit: ideò dicitur Geneſ. 4. verſ. 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus*. Ad Abel, & quidem primò, deindè ad munera ejus. Quomodo erit igitur Deo honorifica actio ab inimico profecta?

Honor Dei non compenſatur, niſi per perſonã gratam.

111 DICES. Relata probant de ſatisfactione pro peccatis propriis, non autem pro pœna debita Juſtis in Purgatorio. Sed hoc nihil evincit; quia in tantum pro illis ſatisfacimus, in quantum offerimus noſtram ſatisfactionem pro illis, & in nos transferimus debitum illorum. Quamobrem ſatisfactio ſi nobis eſt infrugifera, nec aliis quidem prodeſt; tum etiam quia non alia ratione nos aliis opitulamur, niſi ex charitate, quâ Eccleſiæ ejuſdem membra ſumus, dempta proinde charitate per peccatum, demitur conjunctio. Hinc laudatus *Thomas* deducit, quòd hæc opera, ablato obice, non reviviſcunt ad remiſſionem pœnæ; quia ſunt omninò mortua, ſicut non reviviſcunt in ordine ad præmium; ab eadem enim radice charitatis & meritoria ſunt, & ſatisfactoria. Implicat enim charitate informari, quod ex charitate non habet originem, & ab ex vitam accipere. Hæc carpſimus ex *q.* 14. *Suppl. art.* 1. 2. & 3.

Si ſuffragia non valẽt pro nobis, neque valent pro aliis.

Opera mortua non reviviſcunt.

CONTRARIA REFELLUNTUR ARGUMENTA.

112 OBJICIES 1. Danielis 4 verſ. 24. Dictum fuit Regi Nabuchodonoſor: *Peccata tua eleemoſynis redime*; ſed ille peccator erat, ſicut inflicta poſtmodum pœna demonſtrat: ergo opus peccatoris ſatisfacit Deo pro pœna.

Confir. Magis eſt miſericors Deus, quàm homo; ſed homo ab inimico recipit ſolutionem: ergo.

RESP. Conſilium Regi datum a Propheta fuit adhortationis ad eleemoſynam, ut eâ paulatim ſe diſponeret ad auxilia recipienda, quibus a peccatis reſurgeret. Solet ex ſua Deus clementia æqui, bonique facere impiorum opera materialiter bona pro quadam diſpoſitione remota ad juſtificationem, cui ipſe liberaliter ſæpè nova adjicit, & majora auxilia; & in hoc ſenſu proportionali intelligenda ſunt, quæ ſuperiùs diximus Parte IV. Controv. IV. n. 40., & ſeqq. de ſatisfactione peccatoris. Ibidem *Angelicus* ſolùm intendit opera peccatoris a Deo boni fieri ex clementia, & bonitate, non autem ex eorundem meritis.

Eleemoſynæ juvant ad reſurgendum a peccatis.

Ad confirmationem *nego min.*: ſi ſolutio ſit perſonalis, ſecus, ſi realis; quod ſic explico. Acceptat homo ſolutionem ab inimico debiti pecuniarii; quia in hoc attenditur æqualitas juſtitiæ commutativæ inter datum, & acceptum, inter rem, & rem. Si ſolutio facienda ſit pro reparanda inæqualitate orta ex inimicitia, non acceptatur, niſi dentur ſigna reſtitutæ amicitiæ; quod a fortiori accidit in noſtro caſu; nam pœna

Pœna datur ad reparandã offenſam.

datur ad reparandam offenſam ortam ex inimicitia, adeoque non reparatur debitum offenſæ, niſi reintegretur amicitia. Illuſtratur etiam clariùs: compenſatio, quæ ponitur per pœnam, conſiſtit in eo, quod quantum fuit in deliciis, tantum detur tormenti; hoc eſt, quia peccans ſe ſe Deo ſubtraxit indulgendo voluptatibus, eidem ſe ſubjiciat affligendo pœnis; undè ſicut ſubtrahendo averſus eſt a Deo, ita ſubjiciendo debet converti. *Explicatur alia ratione.* In omnibus illis, quæ gratis dantur prima ratio eſt amor; quòd autem Deus temporali pœna peccatorem plectat, gratuitæ benignitati vertitur, quatenus peccatum condonando pœnam æternæ ſubrogat temporalem, & pro ſolutione dignatur accipere. Quamobrem fieri nequit, ut amor non ſit prima hujus acceptationis ratio, & ut Deus ejuſmodi ſolutionem, demptâ amicitiâ, boni faciat.

In illis, quæ gratis dãtur prima ratio eſt amor.

113 OBJIC. 2. Si ſatisfactio in peccato præſtita nihili penditur, jejunans in peccato, qui jubetur a Confeſſario jejunare, deberet jejunium iterare; ſed hoc eſt falſum: ergo. *Prob. min.* Primò ex praxi Confeſſariorum. *Secundò* ita uſuvenit in foro externo; nam qui pro injuria Regi illata patitur abſciſſionem manus taxatam a lege, etſi Regi non reconcilietur, ad aliud non tenetur, & ſatisfacit. *Tertiò* hic exequitur præceptum Confeſſarii, & rectè agit. *Quartò* ſecus daretur occaſio peccandi; quia ſi per triduum injunctum ſit jejunium, & uno perſoluto cadat in peccatum, & non pœniteat, ſi nihil valet, datur occaſio frangendi jejunium diei ſequentis contra mandatum Confeſſarii. Concludit hoc argumentum *Scotus*: datur igitur ſatisfaciens ſatisfactio, ſed non placens.

RESP. S. Thomas *quæſt.* 14. *Supplem. art.* 3. *ad* 3. ſatisfactionum genera diſcriminat. Quædam relinquunt poſt ſe aliquem effectum, ùt jejunium debilitatem, eleemoſyna diminutionem pecuniæ, undè oritur occaſio patiendi onera paupertatis. Quædam nil reliquum habent poſt ſe, ſed tranſeunt, ùt oratio, actus interiores, & ſimilia. Primas inquit *Angelicus* non eſſe iterandas; quia effectus, qui relinquitur, ſuperveniente charitate, redditur ſatisfactorius. Secundas ait eſſe repetendas, cùm nihil valeant nec in ſe, nec in alio. Hinc ut ſolvatur argumentum, adverto duo conſideranda eſſe in ſatisfactione a Confeſſario injuncta; primum, ut valeat tamquam pars integralis ad complendam Sacramentum; ſecundum, ut valeat ad extinctionem pœnæ peccato congruæ. In ordine ad primum effectum non eſt repetenda ſatisfactio, benè quidem ad ſecundum, propter dicta in concluſione. Hinc ad argumentum *nego minorem* modo explicato. Ad primum DICO: Confeſſariorum praxis non imponit novum onus; quia Sacramentum integravit, non tamen quia extinxit debitum pœnæ. Ad ſecundum eſt diſpar ratio. Forum externum ex ſuo intrinſeco non tendit ad reconciliationem, ſed ad bonum publicum per obſervantiam legis, adeoque fit ſatis juſtitiæ legali, & vindicativæ abſque præmiſſa amicitia cum Rege. Forum autem pœnitentiale tendit ex ſuo conceptu ad reconciliationem; ac proindè ſatisfactio, quæ imponitur, debet cum amicitia Dei conjungi. Tertium, & quartum ſolùm probant, per illa opera ſatisfieri præcepto integrandi Sacramentum, non autem extinguendi debitum pœnæ temporalis. Quare non datur ſatisfactio in foro Dei a ſanctitate ſejuncta.

Forũ externũ intendit legis obſervantiã, forum pœnitentiale reconciliationẽ.

114 OBJICIES 3. Opus factum a Miniſtris Eccleſiæ qua talibus in peccato mortali Defunctis prodeſt: ergo ſtatus peccati non impedit. *Antec.* eſt D. Thomæ *quæſt.* 71. *Supplem. art.* 3., & probatur, quia aliter fraudarentur piæ voluntates Fidelium, qui publica Eccleſiæ ſuffragia tantopere cupiunt, non obſtante, quod ſciant frequenter Miniſtros non eſſe viros multùm pietati deditos.

RESP. Doctorum aliqui negant opera exercita a Miniſtris in peccato mortali nomine Eccleſiæ Mortuis ſuffragari, vel aliis per viam ſolutionis, & ſatisfactionis, ſed via ſolùm impetrationis, ea ducti ratione, quòd ad hoc, ut opus ſit ſatisfactorium, debet eſſe pœnale; nullum autem opus, quatenus eſt ab Eccleſia, pœnale eſt. Aliunde prout a Miniſtro peccatore, licèt pœnale non eſt ſatisfactorium propter dicta in concluſione. Prodeſt tamen viâ impetrationis, quæpote conſiſtit in virtute orationis; ſcilicet in petitione, & manifeſtatione bonæ Orantium voluntatis. Eccleſia verò tamquam myſticum corpus poteſt loqui per hunc, vel illum, & ex peculiari erga Eccleſiam Dei amore ſummam habet ad impetrandam vim. Quorumdam verò opinio fert opera illa eſſe etiam ſatisfactoria; quia quando unus operatur nomine alterius, non attenditur ſecundùm particularia illius, ſed ſecundùm merita perſonæ, quam repræſentat. Quare peccatum Miniſtri non attenditur, nec fructum ſatisfactionis impedit; ſecus accidit, quando quis agit nomine proprio; tunc enim ſpectantur particularia ipſius opera, & ideo peccatum impedit fructum. Quando autem dicitur opus pœnale non eſſe reſpectu Eccleſiæ, conceditur; ſed non eſt neceſſe, quòd ſit Eccleſiæ pœnale; non enim pœnalitas dat valorem, ſed eſt conditio ad ipſum; adeoque ſufficit, quòd in illa operatione inveniatur, ſive pœnale ſit Miniſtro, ſive Eccleſiæ. Quæ omnia declarat S. Thomas 4. *Sent. diſt.* 45. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 3. — Ad tertiam quæſtionem dicendum, quòd in ſuffragiis, quæ fiunt per malos, duo poſſunt conſiderari. Primò ipſum opus operatum, ſicut Sacrificium Altaris; & quia noſtra Sacramenta ex ſeipſis efficaciam habent abſque opera operantis, quam æqualiter explent, per quoſcumque fiunt, quantùm ad hoc ſuffragia per malos facta Defunctis proſunt. Alio modo quantùm ad opus operans, & ſic diſtinguendum eſt; quia operatio peccatoris ſuffragia facientis poteſt uno modo conſiderari, ùt eſt ejus, & ſic nullo modo meritoria eſſe poteſt nec ſibi, nec aliis. Alio modo in quantum

Opera peccatoris nomine Eccleſiæ facta ſunt ſatiſfactoria.

Digitized by Google

„ tum peccator ſuffragia faciens gerit per-
„ ſonam totius Eccleſiæ, ſicut Sacerdos
„ cùm dicit in Eccleſia exequia Mortuo-
„ rum; & quia ille intelligitur facere,
„ cujus nomine, vel vice fit, ùt patet per
„ Dionyſium *in* 13. *cap. Cœleſt. Hierarchiæ*:
„ indè eſt, quòd ſuffragia talis Sacerdo-
„ tis, quamvis ſit peccator, pro Defun-
„ ctis proſunt. Alio modo, quando agit ùt
„ inſtrumentum alterius; opus enim mini-
„ ſterii eſt magis principalis agentis, undè
„ quamvis ille, qui agit ùt inſtrumentum
„ alterius, non ſit in ſtatu merendi, actio
„ tamen ejus poteſt eſſe meritoria ratione
„ principalis agentis, ſicut ſi ſervus in
„ peccato exiſtens, quodcumque opus mi-
„ ſericordiæ facit ex præcepto Domini ſui
„ charitatem habentis: unde ſi aliquis in
„ charitate decedens præcipiat ſibi ſuffragia
„ fieri, vel alius præcipiat charitatem ha-
„ bens, illa ſuffragia valent Defuncto,
„ quamvis illi, per quos fiant, in peccato
„ exiſtant: magis tamen valerent, ſi in
„ charitate eſſent; quia tunc ex duabus
„ partibus opera illa meritoria eſſent. „

115 OBJICIES 4. Si ad ſatisfaciendum requireretur ſtatus gratiæ, ſuffragia, quæ ab Heredibus in peccato mortali fiunt, Defunctorum Legata adimplendo, ſatisfactoria non eſſent; quia ſtatus peccati impediret eorum fructus; ſed hoc videtur contra communem ſenſum Fidelium: immo contra Concilia; quæ defraudantes Legata vocant pauperum necatores ùt *Carthag.* IV. *cap.* 95., *Vaſenſ.* I. *cap.* 4: ergo peccatum non obeſt.

RESP. In hac pariter difficultate bipharian dirimuntur Doctores. Tenent aliqui ſuffragia tali adjumento eſſe, ut non ea ſolùm bona voluntas, qua Defunctus diſpoſuit Legata, ſed illa quoque actualis eleemoſynæ largitio, & Legatorum adimpletio novam addat ſatisfactionem; ita ut ſi aliter eſſet, deberet hunc errorem Eccleſia declarare, cùm omnes credant juvandos eſſe Defunctos in Purgatorio per Legata relicta, quod peculiariter verùm eſt de eleemoſyna, cui ſpecialem vim ſatisfactivam tribuit Scriptura. Aliorum ſententia eſt executionem eleemoſynæ novam vim non habere ſatisfactivam ſupra virtutem bonæ voluntatis, qua fuit relicta, niſi ab executore novo fervore formalizetur, & dignificetur: ut ergo difficultas diſſolvatur.

Quando bona voluntas Determinantis legata eſt ſatisfactoria.

Suppono primò: citra dubium eſſe voluntatem illam, quâ Legata determinantur, eſſe ſatisfactoriam, ſi tamen Teſtator erat in gratia, quando Teſtamentum condidit, aut ſaltem, ſi conditum in mortali fuit, tamen in ſtatu gratiæ approbavit, aliter propter dicta non eſſet fructifera, & in virtute illius voluntatis moraliter perſeverantis executio eleemoſynæ eſt etiam ſatisfactoria, utvis per manus peccatoris erogata; quia in inſtrumento attenditur magis virtus principalis agentis, quàm propria. Quamobrem Juſtus per impium Miniſtrum eleemoſynam diſtribuens meretur; ùt ſuperiùs notavimus ex D. *Thoma*.

Suppono ſecundò executionem Legatorum valere per additionem novæ ſatisfactionis, ſi a Juſto adimpleatur, & dirigatur in Defunctum, quod eſt citra dubium. Quare difficultas in eo vertitur, an quando Peccator, vel Juſtus adimplet Teſtatoris Legatum, illa adimpletio poſita ex voluntate Teſtatoris novam vim ſatisfactionis addat ſatisfactioni ortæ a bonitate actus, qua in Teſtamento Legatum diſpoſuit, ita ut ſi illa voluntas erat virtutis ùt duo, in executione ſit ùt quatuor: cui (ſalvo meliori judicio cohærenter ad ea, quæ dicuntur de voluntario in cauſa) reſpondeo negativè. Ibi enim dicitur: qui dedit voluntariam cauſam peccato inter ſomnum peracto, licèt etiam peccet, quando actu committit peccatum, ùt qui mandavit alium occidi, peccat, quando actu homicidium perpetratur, etſi dormiat: tamen non additur nova malitia gravior eâ, quæ formaliter in prava voluntate Mandantis continetur. Quòd ſi hoc verum eſt in malo, quod faciliùs creſcit, multò magis id eveniet in bono, quod difficiliùs augetur. Reor nihilominùs augeri aliqualiter in eleemoſyna, quæ dum actu traditur, ſuperadditur peculiaris pœnalitas in tali abdicatione, quæ non erat in ſolo propoſito illam largiendi.

Executio Legatorum addit novam ſatisfactionem, ſi fit a Juſto.

Notandum tamen eſt: actus externus non addit quidem malitiam formaliter, & intenſivè, ſed materialiter, & extenſivè, ex qua extenſione aliqua pœna ſaltem accidentalis ſuperaccreſcit. Hæc habentur ex D Thoma *q.* 2. *de Malo art.* 2. *ad* 8. „ Si conſi-
„ deretur quantitas demeriti per compara-
„ tionem ad pœnam eſſentialem, quæ con-
„ ſiſtit in ſeparatione a Deo, & dolore ex-
„ indè proveniente, non minus demeretur,
„ qui ſola voluntate, quàm qui voluntate,
„ & actu peccat; quia hæc pœna eſt con-
„ temptus Dei, qui reſpicit voluntatem:
„ ſed quantum ad pœnam ſecundariam,
„ quæ eſt dolor de quocumque alio malo,
„ ſic magis demeretur, qui actu, & vo-
„ luntate peccat. Habebit enim dolorem
„ non ſolùm de eo, quod malè voluit,
„ ſed etiam de eo, quod malè fecit, & de
„ omnibus malis, quæ de ejus maleficio
„ pervenerunt. „

Ex quo eruitur, quid ſit dicendum de illa bona voluntate Teſtatoris, & de actuali illius executione, quæ fit ab Herede; poteſt enim ſalvari, quòd præter ſatisfactionem, quæ correſpondet bonæ voluntati, detur alia correſpondens executioni: ſicut præter malitiam, quæ datur in actu voluntatis peccaminoſo, datur etiam extenſio illius per actum externum, cui correſpondet pœna aliqua accidentalis. Undè jure meritoque Heredes, qui Legata non adimplent, vocantur pauperum necatores, homicidæ, crudeles, quippotè Defunctos privant illo ſuffragio, quod Legatorum adimpletioni correſpondet.

116 OBJICIES 5. Si ſtatus gratiæ requireretur, ideo eſſet; quia via ſatisfactionis ſpecialiter conſiſteret in actu interiori; ſed hoc eſt falſum: ergo. *Prob. min.* Patres tenent hominem ſatisfacere pro peccatis extrinſeca ſuſtinendo flagella neceſſariò obve-

Digitized by Google

obvenientia a cauſis communibus , vel particulariter a Deo immiſſis ad peccatorem puniendum , & tamen frequenter nullus datur actus interior , immò impatientia renitens .

RESP. majorem non ſumere adæquatam ſatisfactionis cauſam . Status enim gratiæ requiritur ad formalizandum , & dignificandum opus , ſicut propter eandem rationem requiritur pro merito . Cæterùm non ſolùm Patres , ſed Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 9. vult flagella ab extrinſeco provenientia ſatisfactoria eſſe , dummodo patienter , & voluntariè ſuſtineantur ; & hæc voluntarietas meritò requiritur , ut illa flagella fiant moraliter noſtra , & a ſtatu phyſico ad moralem trahantur ; & quia Patres indefinitè loquuntur , ideo omne genus flagelli comprehenditur , ex quocumque capite oriatur . Illud verò negandum eſt , ſcilicet flagella etiam graviter peccando tolerata ſatisfactoria eſſe ; nam tunc non fiunt moraliter noſtra , adeoque nullo modo valent debitum pœnæ expiare ; quia ſecundùm ſe præcisè ſunt omninò extrinſeca , omnique carent morali bonitate , quæ ab actu interiori procedit , ut dicitur de actibus humanis . Hoc non obſtante , cæteris paribus , magis ſatisfacit , qui habet bonam voluntatem ſuſtinendi flagella a Deo immiſſa , & ſuſtinet , quàm qui ſolùm habet bonam voluntatem , & actu non ſuſtinet ; quia major difficultas eſt vincenda , quando pœnalitas actu urget , & ſentitur , quàm cùm ſolùm procul apprehenditur ; & quò major eſt gravitas flagelli , eò major eſt ſatisfactio , & toto tempore eſt ſatisfactorium , quo durat moraliter prima voluntas , qua fuit acceptatum : immo poteſt contingere , quòd flagelli tolerantia tantæ ſit ſatisfactionis , quòd univerſæ pœnæ debitum adæquet . Illud etiam obiter advertendum eſt , quòd majoris ſatisfactionis , ſicut & meriti aliquando eſt extrinſeci flagelli patiens tolerantia , quàm voluntaria illius ſuſceptio ; licèt enim in liberis caſtigationibus major eluceat voluntarietas , tamen in extrinſecis , & acceſſoriis major adeſt difficultas , & repugnantia ; quia ad libitum illas non poſſumus moderari , & repellere ; & aliundè in voluntariis eſt periculum , quòd admiſceatur vana gloria , & vitioſa voluntarietas , juxta illud : *In jejuniis veſtris invenitur voluntas veſtra* .

Requiritur voluntarietas ad ſatisfaciendum præter gratiam.

Pœnalitates, quæ ab extrinſeco obveniũt, quare ſint ſatisfactoria.

117 Ex dictis declarantur breviter quædam dubiola circa reliquas conditiones requiſitas ex parte offerentis ſuffragium , & ex parte illius , cui offertur .

Primum dubium eſt : an valeat ſatisfactio in peccato mortali exercita , cujus intentio , & propoſitum in ſtatu gratiæ præceſſit , & reſpondetur negativè ; etenim illa bona voluntas per ſubſequens peccatum interrumpitur , & impeditur . Sicut non valet opus exercitum in ſtatu gratiæ ex vi voluntatis habitæ in peccato , niſi renovetur intentio ; quia tunc opus non pendet a charitate , & per conſequens non participat illius influxum .

Quæ conditiones requirũtur ex parte Offerentis ſuffragium.

118 Secundum dubium : an idem opus in ſpecie ſit magis ſatisfactivum in viro ſanctiori , quàm in minùs ſancto ; & cohærenter ad ea , quæ a Thomiſtis dicuntur de merito , reſpondetur negativè ; nam charitas habitualis , & dignitas perſonæ in opus virtuoſum non influit ſecundùm ſe totam , ſed ad menſuram fervoris , quo applicatur : unde accidit , quòd ſanctior quandoque remiſſiùs agat , quàm minùs ſanctus , & minùs mereatur , quàm minùs ſanctus . In hoc enim diſtinguitur perſonalis ſanctitas ab habituali , quòd illa ſecundùm totam virtutem concurrit ; ſecunda modò magis , modò minùs , ſiquidem habitibus utimur quando , & quomodo volumus .

Minùs Sanctus poteſt habere majorem fervorẽ in actu.

119 Tertium : an ſuffragium , ut proſit alteri , debeat ab operante dirigi in bonum alterius : & dicitur affirmativè ; quia ex natura rei fructus boni operis cedit in utilitatem operantis : ergo , ut alteri proſit , debet in illum transferri ; hæc autem translatio , ſeu donatio debet fieri ab operante , qui eſt dominus . Hinc perperàm ſentiunt , qui docent poſſe Superiorem ſubditi ſui ſatisfactionem offerre alteri ad libitum , & illi prodeſſe , etiam diſſentiente ſubdito ; quia nullo modo Superior eſt dominus , aut diſpenſator fructus ſpiritualis bonorum operum ſubditi ; ad hoc ſiquidem non pertingit Superioris juriſdictio , ſed ad ea ſolùm , quæ ad regularem obſervantiam ſpectant . Et multò magis falſum eſt voluntatem Superioris exiſtentis in gratia , & applicantis opus ſubditi exiſtentis in peccato , reddere illud ſatisfactorium ; nam charitas Superioris , utpotè ſubdito extrinſeca , non poteſt illius actionem informare . Forma enim dignificans debet eſſe operanti intrinſeca : nec circa hoc dubium eſſe poteſt ; æquè ſiquidem ſatisfactio valet , ac meritum quoad hanc formationem . Quis autem dicat per ſententiam Superioris meritorium reddi opus ſubditi peccatoris ?

Ut ſuffragiũ alteri proſit, in illũ dirigi debet.

Superior non poteſt offerre alteri ſubditorum ſatisfactiones.

120 Ex parte illius , pro quo ſuffragium offertur , inquiritur primò . An requiratur ſtatus gratiæ : & affirmativè reſpondetur . Nam tota via communicationis fundatur in vinculo charitatis , quo Fideles in eodem myſtico Eccleſiæ corpore uniuntur . Deinde , qui in peccato eſt , meretur privari omni bono proprio : ergo a fortiori alieno . Hinc videmus Chriſti ſatisfactiones *ex opere operato* per Sacramenta , & Sacrificia peccatori utilia non eſſe : ergo multò minùs applicatæ *ex opere operantis* . Ulteriùs pœna temporalis pro remiſſis peccatis debita conjuncta cum mortali ſit æterna , ut vidimus ſuperiùs ; nullus verò offerre poteſt ſatisfactionem condignam debito pœnæ æternæ ; quin immo peccaret graviter contra rerum ordinem , qui immediatè ſolvere tentaret debitum pœnæ pro exiſtente in peccato mortali ; mediatè tamen juvare licitè , & ordinatè poteſt , impetrando illi auxilia , quibus a peccatis reſurgat .

Ad recipiendum ſuffragium requiritur ſtatus gratiæ.

121 Dubium ſecundum : an debeat indigere ſuffragiis ille , cui offeruntur : & dicitur affirmativè ; quia non eſt locus ſolutioni , ubi debitum non datur . Nec valet dicere illi prodeſſe ad reparationem a lapſu , ſi fortè cadat in peccatum : nam in præſenti providentia inordinatum eſt ſolutionem

nem exhibere pro pœnæ reatu ante contractam culpam: prior ex natura rerum eſt culpa, quàm reatus. Deindè nullus in præſenti providentia aut ſibi, aut aliis mereri poteſt reparationem poſt lapſum: ergo neque ſatisfactionem.

Ut ſuffragiũ proſit aliis, cui fit, non debet eſſe impotens ſolvendi per ſe.

122 Tertium: an debeat eſſe impotens ſolvendi per ſe: ad quod negativè. Quia fructus communicationis fundatur in unione charitatis, quæ in quolibet Juſto reperitur ſivè potens ſit, ſivè non ad ſatisfaciendum. Et ſi loquamur inter Vivos, nunquam daretur ſuffragium unius, ſtante neceſſitate illius conditionis, alteri prodeſſe; quia omnis Juſtus vivens habet, unde poſſit ſatisfacere ſaltem per actus internos; ſi verò loquamur de Defunctis, neque illis prodeſſet; quia potentes ſunt pœnas extinguere ſatiſpatiendo.

Suffragia proſunt neſcientibus.

123 Quartum: an debeat cognoſcere ſibi fieri applicationem: & ſimiliter dicimus negativè. Videmus ſiquidem Eccleſiam orare pro abſentibus neſcientibus ſibi fieri ſuffragia. Et quoad Defunctos ſentit *Auguſtinus* lib. de Cura pro Mort. neſcire quid pro ipſis agatur. Nam nec ſciunt in Verbo, nec per ſpecies in corpore receptas; quia tunc ſuffragia non dabantur, & nunc non datur principium, a quo illas poſſint habere. Unde ſuffragium experimentaliter ſentiunt in mitigatione pœnæ: aliquando autem per Angelos illis revelatur. Sed quidquid ſit de hoc: ut ſuffragium acceptetur, ſufficit generalis voluntas, qua quilibet Juſtus deſiderat proficere ſecundùm qualitatem ſtatus, in quo eſt: Nec dubium eſt de acceptatione in Defunctis, qui optant a pœnis liberari, ut Deum videant.

CONTROVERSIA X.

AN OPUS PRÆCEPTUM SIT SATISFACTORIUM.

Ad ſatisfactionem requiritur opus voluntariũ, & honeſtum.

124 PRo breviori propoſitæ difficultatis ſolutione ſuppono, ad veram ſatisfactionem opus debere eſſe voluntarium, & honeſtum. Ratio eſt; quia ſatisfactio propriè dicta eſt effectus moralis, qui eſſentialiter oritur a voluntario honeſto: deindè ſatisfactio eſt effectus pœnitentiæ, quæ eſt voluntaria vindicta peccatorum: ergo ſatisfactio debet eſſe voluntaria, & per actum honeſtum; quia actus pœnitentiæ non poteſt eſſe malus: ſed de his duabus conditionibus fit adæquatum examen *De merito*. Quare ſufficiat nunc illas ſupponere advertendo, quòd ad ſatisfaciendum ſufficiens eſt voluntarietas imperata. Plures igitur Doctores, ex antiquis præcipuè ex *Scotus*, *Paludanus*, *Major*, *Sylveſter*, *D. Antoninus*, aliique volunt opus cadens ſub præcepto non eſſe ſatisfactivum.

Ad ſatisfaciendum ſufficit voluntarietas imperata.

125 DICO: *Opus aliàs præceptum poteſt eſſe ſatisfactivum*. PROB. Teſtimonia Scripturæ, & Patrum, quæ adduci ſolent ad probandum contra Hæreticos opera Juſti eſſe ſatisfactoria, univerſaliter loquuntur, & indefinitè: ergo non debemus illa limitare ad ſupererogatoria. *Secundò* Chriſtus ſatisfecit adimplendo præceptum Patris, & mortem præceptam ſubeundo: ergo opus præceptum eſt ſatisfactivum. *Tertiò* non eſt majoris efficacitatis contritio ad juſtificandum, adeoque ad ſatisfaciendum, quando cadit ſub præcepto, ac quando eſt libera; ſed quando eſt libera, eſt ſatisfactoria: ergo etiam quando eſt præcepta. *Quartò* ſicut ſecundùm ſe martyrium eſt ſatisfactivum, item alia opera pœnalia; ſed martyrium accedente debito adhuc eſt ſatisfactivum pro pœna: ergo etiam reliqua pœnalia. *Quintò* non ſunt minoris neceſſitatis pœnalia ab extrinſeco provenientia ex cauſis naturalibus, quàm ſint illa, quæ cadunt ſub præcepto; ſed prima ſunt ſatisfactoria per Concilium Tridentinum *Seſſ.* 14. *cap.* 9. ergo etiam ſecunda. *Sextò* ejuſdem rationis eſt ſolutio, qua aliquid emimus, ac qua debitum extinguimus; ſed per opera præcepta meremur vitam æternam: ergo per opera præcepta ſolvimus debitum. *Septimò* ut opus ſit ſatisfactorium ſufficit, ut ſit bonum, voluntarium, pœnale, & ex gratia; ſed ratio debiti non tollit, quòd opus ſit bonum, voluntarium, pœnale, & ex gratia: ergo non impedit vim ſatisfactivam.

Chriſtus ſatisfecit adimplẽdo præceptum de morte.

SOLVUNTUR OBJECTA.

126 OBJICIES 1. Una ſolutione duplex non extinguitur debitum: ergo uno opere duplex non tolliter obligatio: ergo per opus aliàs præceptum non ſatisfit pro pœna temporali: & ratio eſt; quia peccatum ſpecialem reatum pœnæ fundat: ergo ſpeciali opere expleri debet.

RESP. concedendo pro nunc antecedens, ſi utrumque debitum ſit juſtitiæ; unde qui proximo debet centum ratione contractus oneroſi, & alia centum ratione mutui, non ſatisfacit utrique debito ſolvendo centum. Cæterùm in noſtro caſu utrumque debitum non eſt Juſtitiæ, ſed unum erit Temperantiæ, Religionis, aut alterius virtutis ſecundùm diverſitatem præceptorum: aliud eſt juſtitiæ, ſcilicet debitum pœnæ. Adde quòd in opere præcepto datur honeſtas repetitionis, quæ dicit conformitatem ad regulas rationis, & pœnalitas, quæ eſt ſenſui contraria: ratione primæ formalitatis opus eſt adimpletivum præcepti, ratione ſecundæ eſt ſatisfactorium; unde duplicem habet valorem, duplicique ſatisfacit debito.

Una ſolutione extinguitur duplex debitum diverſa ratione.

Opus præceptum duplicẽ habet valorẽ.

127 OBJICIES 2. Per idem opus duplici titulo non poteſt extingui pœna correſpondens duobus peccatis: ergo neque eodem opere ſatisfieri poteſt duplici debito. *Prob. conſeq.* Ideò idem opus non poteſt duplicis peccati reatum extinguere, etiam ſub duplici titulo conſideratum; quia uterque reatus eſt verus, & diverſus; ſed etiam debitum præcepti, & ſatisfactionis eſt verum, & diverſum: ergo.

RESP. *nego conſeq.* Ratio eſt; quia per eandem formalitatem opus deberet eſſe ſatisfactivum utrique debito, & in materia

Juſti-

In linea ſatisfactiva opus non habet duos titulos.

juſtitiæ vindicativæ . Cæterùm licèt in linea ſatisfactiva opus habere non poſſit duos titulos virtuoſos : in ordine tamen præcepti , & ſatisfactionis opus habet duos titulos virtuoſos diverſæ rationis , ùt explicatum eſt ; unde utrique debito ſatisfacere poteſt .

128 OBJICIES 3. Satisfactio operum noſtrorum exemplatur a Chriſti ſatisfactione , & per eam efficacitatem habet , ùt dicit Trident. *ſeſſ.* 14. ; ſed ſatisfactio Chriſti eſt omninò ex indebitis : ergo etiam noſtra .

Satisfactio Chriſti eſt de toto rigore juſtitiæ, ſecus noſtra.

RESP. *neg. conſeq.* Satisfactio Chriſti ideo eſt ex indebitis , quia de toto rigore juſtitiæ ; noſtra autem fundatur in gratia , nec eſt de toto rigore juſtitiæ : deinde Chriſtus ſatisfecit Patri mortem ſuſtinendo , quæ erat a Patre præcepta : ergo opera aliàs debita ſunt ſatisfactoria .

129 OBJICIES 4. Per opus aliàs præceptum non fit ſatis pœnitentiæ injunctæ a Confeſſario : ergo ſignum eſt , quòd opus præceptum non eſt ſatisfactorium : ſicut per opus aliàs præceptum non adimpletur votum .

Poteſt opus aliàs præceptum imponi a Confeſſario.

RESP. antecedens eſſe verum regulariter , & per ſe ; niſi enim Confeſſarius ſe explicet , ſemper opus injunctum intelligitur de non præceptis : tamen , ſi Confeſſarius vult injungere opus aliàs debitum, poteſt , & frequenter in praxi contingit . Quamvis cavendum ſit , ne tota materia ſit aliàs debita : immo addere non debitam ſaltem modicam neceſſarium conſilium eſt : Votum verò eſt lex particularis , quam ſibi vovens imponit ; unde ejus intentio attendi debet , & poteſt opus aliàs præceptum vovere .

130 OBJICIES 5. Sancti Patres hortantes ad faciendos fructus pœnitentiæ exigunt opera ſupererogationis ; undè explicantes illud Joannis *Facite fructus dignos pœnitentiæ* , communiter dicunt , fructus dignos eſſe , cùm ſupra mandata ulteriora addimus : & Chriſtus Apoſtolis ait : *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite : Servi inutiles ſumus* . Quare Servi inutiles ? quia quod debuimus , fecimus : ergo .

RESP. Opera ſupererogationis neceſſaria eſſe , & requiri a Patribus ; non quia opera præcepta ſatisfactoria non ſint ; ſed quia frequenter non ſufficiunt ad tollendum pœnæ reatum : illud verò Chriſti dictum ſolùm docet , ne extollamur propter opera , quæ fecimus ; quia, niſi Divina gratia accederet , ad nihil deſervirent , & ſic nec mereremur , nec ſatisfaceremus ex juſtitia ; quia debita ſunt aliis titulis : attamen poſſunt eſſe meritoria , & ſatisfactoria ; quia ſic placuit Divinæ bonitati illa acceptare in ordine ad vitam æternam : unde dicit Auguſtinus : *Deum præmiat opera noſtra, coronat bona ſua* .

Opera noſtra nihil valent, niſi accedat gratia Dei.

CONTROVERSIA XI.

AN OPUS SATISFACTIVUM DEBEAT ESSE POENALE .

131 SEnſus Controverſiæ eſt : *an opus bonum taliter vim habeat ſatisfaciendi per pœnalitatem , quòd , ipſâ ablatâ , tollatur valor ſatisfactionis , etiamſi cætera adſint* . Quidquid ſit , an in quolibet opere bono pœnalitas includatur : aliqui Doctores , ùt *Victoria* in Summa . *Sotus* diſtinct. 19. quæſt. 2. art. 1. *Ledeſma* quæſt. 14 art. 2. dub. 2. volunt quodlibet opus bonum eſſe ſatisfactivum , ètſi pœnale non ſit ; ſed contra iſtos ſtat communis ſententia.

Opus eſt ſatisfactivum qua pœnale.

132 Opus bonum eſt ſatisfactivum , qua pœnale eſt : ita S. Thomas 4. *Sentent. diſt.* 15. *q.* 1. *art.* 5. *quæſtiunc.* 1. PROB. 1. Scriptura ubicumque peccatores ad pœnitentiam pro peccatis ſatisfactivam adhortatur , opera pœnalia proponit : ergo ſignum eſt, ablatâ pœnâ, non eſſe opus ſatisfactivum . *Antec.* oſtendi poteſt pluribus , quæ contra Hæreticos afferri ſolent de pœnitentia , ſed pro nunc pauca ſufficiant : Joelis 2. dicitur : *Convertimini ad me in toto corde veſtro in jejunio , & in fletu , & in planctu* . Job. 42. v. 6. *Ago pœnitentiam in favilla , & cinere* . Matth. 11. , & Luc. 10. v. 13. *Si in Tyro , & Sidone factæ fuiſſent virtutes , quæ factæ ſunt in vobis , olim in cilicio , & cinere ſedentes pœniterent* .

Confirmatur exemplo eorum , qui in Sacra Scriptura Deum pœnitentiâ placaviſſe dicuntur , in quibus omnibus opera pœnalia ponuntur , ùt Ninivitarum , Davidis , Ezechiæ , &c.

Confirmatur ſecundò : Concilium Tridentinum ubicumque agit de ſatisfactione, mentionem facit pœnalitatis , & *ſeſſ.* 14 *cap.* 8. triplicem ponit rationem pro neceſſitate , & utilitate ſatisfactionis . In prima *Satisfactiones* vocat *pœnas* : ſic enim ait , -- procul „ dubio enim magnopere a peccato revo„ cant , & quaſi fræno quodam coercent hæ „ ſatisfactoriæ pœnæ . -- In ſecunda utitur verbo *pati*, ſic : -- Dum ſatisfaciendo patimur „ pro peccatis, Chriſto Jeſu, qui pro pecca„ tis noſtris ſatisfecit , ex quo omnis noſtra „ ſufficientia eſt , conformes efficimur . -- In tertia habet ; -- quòd ſi compatimur , & „ conglorificabimur , -- & *Can.* 15. opera a Confeſſario impoſita pœnas vocat : ergo ſentit ad ſatisfaciendum requiri pœnalitates .

Tridentinū exigit pœnalitates ad ſatisfaciendū.

133 PROB. 2. ratione S. *Thomæ* . Satisfactio ordinatur ad ponendam æqualitatem violatæ juſtitiæ per injuriam Deo irrogatam; ſed nequit æquari juſtitia, niſi per pœnam: ergo opus ſatisfactivum debet eſſe pœnale . *Declaratur minor* . In humanis juſtitia æquatur per id , quod ſubtrahitur ab uno , qui plus juſto habet , & alteri , cui ſublatum eſt , additur : ergo ad hoc , ut fiat recompenſatio in peccatore , debet aliquid ſubtrahi de ipſo per ſatisfactionem , quod cedat in honorem Dei ; ſed opus bonum *qua tale* nihil ſubtrahit ab operante , cùm magis ipſum

Satisfactio ordinatur ad ponendam æqualitatem violatæ juſtitiæ.

ipſum perficiat : ergo debet eſſe pœnale , ut aliquid peccatori ſubtrahatur : ſic enim per caſtigationem compenſatur delectatio habita in converſionem ad creaturam juxta illud Apoc. 18. v. 7. *Quantum ſe glorificavit , & in deliciis fuit , tantum date illi tormentum , & luctum* .

134 PROB. 3. Satisfactio eſt actus vindictæ judicativæ , quo pœnitens punit in ſe divinam injuriam , & per quem compenſatur purgatorii pœna : ſed vindicta propriè fit per pœnam , & in Purgatorio purgatio fit per pœnam , etiamſi ibi animæ exerceant actus perfectiſſimos aliarum virtutum : ergo ſatisfactio debet fieri per opus pœnale .

In Purgatorio purgatio fit per pœnā.

SOLVUNTUR ARGUMENTA .

135 OBJICIES 1. Si opus ſatisfactorium debet eſſe pœnale , pejoris conditionis eſſent Viri perfecti , quàm tepidi ; ſed hoc eſt falſum : ergo. Sequela oſtenditur : Charitas perfecta non ſentit pœnas , juxta illud 1. Joan. cap. 4. verſ. 18. *Timor non eſt in charitate , ſed perfecta charitas foras mittit timorem* ; quoniam timor pœnam habet : qui autem timet non eſt perfectus in charitate : ergo perfecti eliciendo excellentiſſimos charitatis actus non ſatisfacerent contra illud Chriſti de Magdalena , Luc. 7. v. 47. *Remittuntur ei peccata multa , quoniam dilexit multum* . Quis autem hoc dicet? Quis autem credet Sanctos illos hilariter , & delectabiliter flagella tolerantes non ſatisfeciſſe pœnis peccatorum debitis ?

RESP. S. *Thomas* duplicem eſſe in opere bono difficultatem : unam ex parte actus , alteram ex parte ſubjecti , & ſecundam aliquando ſeparari a prima . Ad meritum , ſicut ad ſatisfactionem neceſſaria eſt difficultas , & pœnalitas ſe tenens ex parte actus , quæ maxima eſt in perfecto amore Dei ; per eum ſiquidem valdè comprimitur appetitus ſenſibilium , & elevatur homo ſupra ſe præferendo Deum rebus omnibus delectabilibus ; pœnalitas autem , ut difficultas ſe tenens ex parte ſubjecti in Perfectis minima eſt , non ad hunc ſenſum , quòd flagella v. g. non ſentiant ; hoc enim falſum eſt , cùm virtus non extrahat illos ab ordine ſenſibili , ſed quatenus animi alacritate , & ſpiritus promptitudine pœnalia ſuſtinent , quæ ſubjectiva allevatio vim ſatisfactionis non minuit ; cùm fervor charitatis excellenti modò dignificet , & formaliset opus pœnale : immo Chriſtum imitantes , propoſito ſibi gaudio , crucem ſuſtinent ſpontaneè graviſſimas , & frequentes exercendo pœnalitates , ut innumeris Sanctorum conſtat exemplis ; quæ utique in tepidis non verificantur ; undè non ſunt melioris conditionis , quàm ferventes , & perfecti .

Duplex datur in opere difficultas.

136 OBJICIES 2. Inter opera ſatisfactoria enumeratur Oratio ; ſed Oratio non eſt pœnalis : ergo ad ſatisfaciendum non requiritur opus pœnale : *Declaratur* . Quod eſt medicamen contra pœnam , non eſt pœnale ; ſed Oratio eſt hujuſmodi , adeoque Jacobi 5. v. 13. dicitur : *Triſtatur aliquis veſtrum ? oret : Æquo animo eſt ? pſallat* . Pœna autem triſtitiæ eſt multùm afflictiva : ſi ergo contra hanc Oratio eſt medicina , ſequitur , quòd non ſit pœnalis : quibus conſonat *B. Anſelmi* dictum : *Satisfacere eſt debitum honorem Deo tribuere* ; ſed quodlibet opus bonum tribuit honorem Deo , licèt non ſit pœnale : ergo quodlibet eſt ſatisfactivum .

RESP. S. *Thomas* Orationem Contemplativorum , quorum converſatio in Cœlis eſt , utpotè delectabilem non eſſe ſatisfactivam , Pœnitentium verò , quâ ingemiſcunt , & corda ſcindunt , ſatisfactoriam eſſe : & hæc Oratio inter opera ſatisfactiva enumeratur . Verùm ſubinde ſubdit orationes perfectorum etiam ſatisfactivas eſſe ; quia quò ſpiritus elevatur ſupra ſe , & ad Divina , vires inferiores infirmantur , & ſenſibilium appetitus comprimitur . Certè intenſio Orationis ſupradicta etiam præſtat , cùm vetus homo deſtruatur , & inducat novum hominem , ſicut a Deo creatus eſt : quod autem dicit *Anſelmus* verum eſt , vult enim illo honore exhibito ſatisfieri Deo , dando ipſi per afflictionem , quod nobis indulgendo illi ſubtraximus .

Oratio eſt ſatisfactiva .

Intenſio orationis deprimit vires corporis .

137 OBJICIES 3. Per id extinguitur debitum pœnæ , per quod meremur gloriam ; ſed per quodlibet opus bonum , licèt pœnale non ſit , gloriam meremur : ergo per quodlibet opus extinguimus pœnam . *Prob. maj* Majus eſt mereri gloriam , quàm pœnæ extinctionem : gloria enim æterna majus bonum eſt , quàm ſit pœnæ ablatio : ſi ergo ad illud ſufficit quodlibet opus bonum , ad iſtam pariter ſufficiet ; maximè quòd remotio pœnæ eſt in ordine ad gloriam , cùm ſit ablatio impedimenti retardantis illius aſſecutionem .

CONFIR. Sicut profeſſio religioſa , ſic etiam ejus renovatio apud Doctores eſt extinctiva totius debiti pœnæ ; ſed renovatio religioſæ profeſſionis non eſt ullo modo difficilis , cùm ſit pura complacentia primi actus : ergo opus bonum licèt non ſit pœnale , eſt ſatisfactivum .

RESP. Argumentum probare pro Hæreticis in qualibet juſtificatione tolli reatum pœnæ , adeoque nec dari neceſſitatem ſatisfactionis , nec Purgatorium : nam contritio in qualibet minima intenſione , ſeù quoad ſubſtantiam tollit maculam , ex quo pœna æterna in temporalem mutatur . Secundus gradus intenſionis jam meretur vitam æternam ; & quia gradus iſte contritionis eſt quid majus , quàm extinctio debiti temporalis , ideò per talem actum debitum iſtud tolli debet ; quòd ſi per ſecundum actum contritionis non tollitur , abſque dubio tolli debet per tertium . Quæ cùm falſa ſint , neganda eſt major ; quia debitum pœnæ , & corona gloriæ ſunt diverſæ rationis , & diverſæ lineæ , utvis debitum pœnæ ſit impedimentum ad gloriæ aſſecutionem : ſtante igitur ejuſmodi diſcrimine , unum cadit ſub una formalitate boni operis , alterum ſub altera . Cum quo optimè ſtat gratiam augeri , & tamen ad ejus proportionem non creſcere extinctionem pœnæ ; & quomodo per primum , & ſecundum actum non tollatur totus reatus ?

Argumentum favet Hæreticis .

Debitū pœnæ, & corona gloriæ ſunt diverſæ rationis .

Digitized by Google

tus ; quia vis ſatisfactoria ſequitur ad pœnalitatem actus, meritoria ad actus bonitatem, quæ frequenter eſt major pœnalitate ; undè creſcit meritum, non creſcente æqualiter ſatisfactione.

Ad confirmationem non deſunt Auctores, qui negant renovationem profeſſionis tollere totum reatum pœnæ, propter dicta in confirmatione. Quo poſito, patet ad ſatisfaciendum requiri opus pœnale ; ſed revera minor eſt falſa ; nam ſuam difficultatem habet ſeriu, & conſiderata profeſſionis renovatio ; tum quia affectivè, & effectivè ex vi illius actus intervenit eadem ſeculi abdicatio : tum quia actualis experientia Monaſtici oneris, quæ ſub initio ingreſſus deerat aliqualiter reddit arduam animi promptitudinem, & ſenſus diſpoſitionem, ut ſeriò habeatur talis affectus denuò profeſſionem emittendi, ſi non eſſet emiſſa, qui affectus in renovatione requiritur : quanti autem meriti, & ſatisfactivi valoris ſit renovatio, non poteſt certa regula definiri : correſpondet enim difficultati, & fervori, quæ non ſunt æqualia in omnibus. Poteſt accidere, ut aliquis ſentiat majorem difficultatem in renovatione, quàm in prima emiſſione ; quia practicè ſentit onera, quæ ſub initio ingreſſus non apprehendebat. Cæterùm renovationem eſſe actam magnæ excellentiæ ex eo conſtat, quod a Sede Apoſtolica conceditur nobis, aliiſque Religioſis plenaria Indulgentia, dum Profeſſio renovatur.

Renovatio profeſſionis habet ſuam difficultatem.

Eſt ſatisfactiva ſecundum majorem, & minorem difficultatem.

138 OBJICIES 4. Si pœnalitas eſſet conditio ad ſatisfactionem neceſſaria, quò opus externum eſſet pœnale, eò magis eſſet ſatisfactivum ; ſed hoc eſt falſum : ergo : *Major* videtur certa. *Prob. min.* Opus externum quò melius, non eſt magis meritorium : ergo neque opus externum quò pœnale non eſt magis ſatisfactivum : utrobique etenim par ratio videtur.

RESP. Major ratio eſt veriſſima : ſatisfacere ſiquidem eſt laudabiliter ſe ſe caſtigare ; qui autem duriùs, & diutiùs ſe flagellat, magis ſe caſtigat, adeoque neceſſe eſt, ut magis ſatisfaciat : undè qui primo mane accingitur cilicio, eodemque utitur tota die, & nocte, cæteris paribus, magis ſatisfacit : neque oportet, ut ſemper actualiter repetat voluntatem ſe affligendi : ſufficit perſeverantia moralis primæ voluntatis etiam inter ſomnum ; quia ex eo dicitur voluntariè ſuſtinere illam pœnam. Ad paritatem meriti DICO : qui negant opus externum addere formalem bonitatem, negant etiam eſſe magis meritorium. Cæterùm abſque dubio actus pœnalis exterior habet ſuam ſpecialem vim afflictivam carnis, & ſenſus ; ideò ſupra interiorem actum addit novam vim ſatisfactivam, & majorem, quo doloroſior eſt actus.

Qui diuturnius patitur, magis ſatisfacit.

139 OBJIC. 5. Si ad ſatisfactionem neceſſaria eſſet pœnalitas Confeſſarii, injungere non poſſent Pœnitentibus opera per alium adimplenda ; ſed hoc videtur falſum, & contra praxim : ergo. *Sequela oſtenditur* ; quia opus per alium exercitum, v. g. jejunium, vel flagellatio non eſt jubenti, & mandanti gravis, & pœnalis : ergo.

RESP. Opera injungenda a Confeſſario vel ſunt talia, quæ fiunt per alium tanquam per internuncium, ùt eleemoſyna : vel quæ per alium fiunt tanquam a principali agente, ùt jejunium, oratio, flagellatio, & ſimilia. Prima ſine dubio præſtari per alium poſſunt, & ſunt pœnalia ; nam in hoc caſu dominus re aliqua privatur, quod afflictionem importat : alia verò nequeant per alium exhiberi ; nam Concilium Florentinum in litteris Unionis, & Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 3. *Can.* 4. determinant ſatisfactionem eſſe actum Pœnitentis, ſicut contritio, & confeſſio, quæ non poſſunt per alium fieri : ergo neque ſatisfactio. Quamobrem dum imponitur, ut curet jejunium a pluribus exequendum, tunc illa procuratio præcisè eſt pars Sacramenti, & *ex opere operato* Pœnitenti proficua, non verò jejunium ab illis præſtitum, quod duntaxat Pœnitenti prodeſſe poteſt *ex opere operantis*, ideſt ſi ab ipſo ponatur.

Satisfactio eſt actus Pœnitentis.

140 Hic obiter adverto : Illa communis partitio operis ſatisfactivi in jejunium, eleemoſynam, & orationem non eſt atoma, perinde ac ſi tres eæ tantummodò ſpecies virtutum comprehendantur ; ſed eſt partitio ſubalterna, quatenus ad hæc reducuntur omnia pœnalia, & ſunt deſignativa generum bonorum, quæ Deo poſſunt offerri : bona ſpiritus per orationem : bona carnis per jejunium : bona fortunæ per eleemoſynam. Dici etiam poteſt pro peccatis in Deum oratione ſatisfieri : eleemoſyna in proximum : jejunio in ſeipſum. Vel tandem per eleemoſynam comprimi concupiſcentiam oculorum, ſeu rerum externarum, jejunio concupiſcentiam carnis, oratione ſuperbiam vitæ Deo ſe ſubmittendo.

Diviſio in jejunium, eleemoſynā, & orationē eſt ſubalterna.

CONTROVERSIA XII.

AN OPERA A CONFESSARIO INJUNCTA TOTUM POENÆ REATUM EXTINGUANT.

141 HOc etiam argumento Hæretici abutuntur ad infirmandam Purgatorii doctrinam, quòd ſatisfactio injuncta a Confeſſario deleat totum pœnæ reatum, ac proindè nihil reliquum ſit Juſto vitâ functo expiandum. Itaque præpete calamo diſcutiam hanc theſim, ut omnia proruantur ad objecta, quæ ad ſuffragiorum genus ſpectant. Non deſunt Catholici, qui partem affirmativam tueantur.

142 DICO. *Prudentiâ Confeſſarii injuncta ſatisfactio totum debitum pœnæ non extinguit ; niſi revera coram Deo æquivaleat pœnæ ex Divina Juſtitia taxatæ* ; ita S. Thomas 4. *Sentent. diſt.* 18. *q.* 1. *art. ult. quæſtiunc. ult.*

PROB. *primò*. In Judicio Divino peccatis eſt definita pœna in indiviſibili determinato juxta criminum pondus : ergo niſi tanta ſatisfactio verè ponatur, quæ æquivaleat pœnæ, non tollitur totus reatus ; nam Dei Judicium, & ejus determinatio præteriri non poteſt. *Probatur ant.*

Definita eſt pœna peccatis.

illa

illa generali ſententia pro omnibus Dei operibus, videlicet *omnia feciſti in numero, pondere, & menſura*: ſecundò Iſaiæ 27. v. 8. *In menſura contra menſuram, cùm abjecta fuerit, judicabis eam*: Deuter. 25. v. 2. *Pro menſura delicti erit, & plagarum modus*: Apoc. 18. v. 7. *Quantum glorificavit ſe, & fuit in deliciis, tantum date illi tormentum, & luctum*. Quibus locis, aliiſque perſpicuum fit ſtatutam eſſe peccatis pœnam in pondere determinato; quapropter licèt ab hominibus imponatur, ſi tamen non ſit æqualis, totum non abolet debitum coram Deo.

Confeſſarius eſt Judex tàm pro culpa, quàm pro pœna.

143 PROB. *ſecundò* validiùs. Non ſolùm Confeſſarius eſt Judex pro abſolutione a pœna, ſed etiam, & principaliùs pro abſolutione a culpa; ſed quamvis Confeſſarius prudenter judicet Pœnitentem a peccatis abſolvendum, ſi tamen reipſa coram Deo ſufficiens diſpoſitio, & alia requiſita defuerint, a culpa non abſolvit: ergo a pari licèt prudenti judicio exiſtimet Sacerdos pœnitentiam eſſe adæquatam, ſi revera non ſit, non extinguitur totum debitum; ac proindè non eſt Sacerdotis arbitrio relicta deletio pœnæ criminibus debitæ, etiamſi congrua ſatisfactio prudenter fuerit imperata.

Confeſſarius aliquando minorem imponit pœnitentiam.

144 PROB. *tertiò*. Sacerdos utitur poteſtate Clavium, & prudentialiter judicando operatur, quando certò ſciens, & volens minorem præcipit ſatisfactionem, ſic exigentibus circumſtantiis, & bono Pœnitentis; ſed tunc certè non omnis abolctur pœnæ reatus, ſicuti omnes ſentiunt, ac docent admonendos eſſe propterea Pœnitentes de tenuitate pœnitentiæ peccatis incongruæ; ergo liquet minimè pendere a ſolo arbitrio prudentiali Sacerdotis totalem debiti ſolutionem. Argumentum urget mordicùs; nam adverſarii totum refundunt in virtutem Clavium, elevantem opus injunctum poſito prudenti judicio; ſed in dato caſu adeſt revera prudens judicium, & legitimus Clavium uſus: ergo opus injunctum elevabitur ad debiti æqualitatem; hoc non admittitur: ergo neque illud.

Sacerdos non poteſt cognoſcere, quæ pœna peccatis debita ſit.

145 PROB. *quartò*. Nullus Judex abſolutè arbitrarius in his conſtituitur, in quibus propter ignorantiam attingere plus, minuſve non poteſt medium prudentiæ. Atqui Sacerdos humano modo nequit plus, minuſve attingere medium pœnæ peccatis debitæ; id enim pendet a pluribus omninò ignotis Confeſſario, puta, a gravitate pœnæ temporalis, in quam commutatur æterna, ab intenſione delicti commiſſi, ab intenſione, & ſubſtantia diſpoſitionis, a modo, quo Chriſti ſatisfactio applicatur *ex opere operato*, & a pluribus aliis, quæ humanam prudentiam latent: ergo.

Effectus Sacramentorum recipitur ſecundùm diſpoſitionem ſubjecti.

146 PROB. *quintò* inductione. In quolibet alio effectu Sacramentorum illud perpetuò obſervatur, quod ſit major, vel minor ſecundùm qualitatem diſpoſitionis: ergo etiam idem dic in hoc effectu Sacramenti pœnitentiæ; ſed qui majorem ſuſcipit pœnitentiam paratus illam adimplere, meliùs diſponitur ad recipiendam applicationem ſatisfactionum Chriſti: ergo majorem quoque recipit effectum, quàm qui non eſt ita diſpoſitus: ergo ad delendam pœnam non ſolùm debet attendi pœnitentia, ſed etiam diſpoſitio.

ADVERSARIORUM OBJECTIONES SOLVUNTUR.

147 OBJICIES 1. Eccleſia ſolicita ſemper fuit, ut Confeſſarii ſecundùm criminum qualitatem ſatisfactionem imperent, ùt conſtat ex *Trident.* ſeſſ. 14. cap. 8., & *Moguntino* II. cap. 21., & in *Carthag.* IV. cap. 74. dicitur: *ut Sacerdos pœnitentiam implorantì, abſque perſonæ acceptatione, pœnitentiæ leges injungat*; ſed hæc ſolicitudo haud aliundè oritur, quàm ex eo, quod credat omnem pœnæ reatum virtute Clavium deleri: ergo operibus injunctis debitum pœnæ temporalis dimittitur.

Quare Eccleſia ſolicita eſt de pœnitentia injungenda.

RESP. *concod. maj., & nego min.* Solicita eſt Eccleſia, ut proportionata imponatur ſatisfactio in bonum ſalutis Fidelium, ne leviùs, & mitiùs procedendo Confeſſarii participes fiant peccatorum. Eò quia Pœnitentes cognità pœnitentiæ levitate parvipendunt crimina, & ad vomitum faciliùs redeunt. Neque ſolicitudo in eo eſt de pœnitentia injungenda, quia per hanc credat totum debitum coram Deo extingui. Id autem dupliciter explendeſcit: *primò* quia Concilia, dum capita aſſignant, ex quibus prudentialis pœnitentiæ impoſitio dependet, ultra hoc, quod eſt cedere in peccatorum vindictam, majorem faciunt vim in eo, quod in poſterum deſerviat fræno, & cautioni pro reparando ſcandalo aliorum terrore. *Secundò* Canones antiqui pro minori peccato majorem ſæpè ſatisfactionem adſignant, ut major facilitas ad peccatum cohiberi poſſit: Juveni ob crimen fornicationis pœna gravior præſcribitur, quàm ſeni; & pro effuſione ſanguinis Chriſti in Altari quadraginta dierum piacula imperantur, vel paulò plus, vel propter majus periculum aliorum, vel ob dignitatem gradus: unde licèt homicidium ſit gravius fornicatione, Laico homicidæ imponitur ſeptennis, pro fornicatione Sacerdoti decennis: Non igitur attendit Eccleſia præcisè debitum coram Deo, ſed aliorum exemplum, & majora etiam mala piaculari remedio præcavenda.

Quare pro minori peccato aliquando major pœna imponebatur.

149 OBJIC. 2. Sicut ſe habet Pontifex in diſpenſatione voti, & juramenti, vel in largitione Indulgentiæ: ita Confeſſarius in impoſitione pœnitentiæ; ſed ſi Pontifex credat prudenter cauſam ſufficientem, quæ non ſit, nihilominus tenet diſpenſatio: ergo etiam ſi Sacerdos prudenter exiſtimet ſatisfactionem eſſe adæquatam, & non ſit, totus dimittitur reatus.

Pontifex ſolvit immediatè vinculum, non verò Confeſſarius.

RESP. Præterquamquod plures haud minimi nominis Doctores diſpenſationem hujuſmodi negant ſubſiſtere, negatur etiam paritas rationis. Nam in diſpenſatione poteſtas eſt immediatè ſupra vinculum, hoc eſt, immediatè a Pontifice ſolvitur ligamen: ſecus in ſolutione pœnæ. Non enim Sacerdos immediatè pœnæ debitum ſolvit, ſed mediatè per operis impoſitionem applicans

Digitized by Google

partem ſatisfactionis Chriſti ; proindeque niſi reipſa partem applicet Deo proportionatam, non illud extinguit. Ex quo alia ratio ſcatet a priori. Satisfactio Sacramentalis eſt pars integralis ex Divina inſtitutione, & prudeſt *ex opere operato* vi ejuſdem Sacramenti. In Sacramentis ea, quæ ſunt ex Divina inſtitutione, conſiſtunt in indiviſibili, & niſi in re ponantur ſecundùm inſtitutionem, non ſequitur effectus, ùt patet in omnibus Sacramentis. Adde: in diſpenſatione humano ſtudio poteſt plus, minuſve Pontifex juſtum efformare judicium in cognoſcenda validitate cauſæ; Sacerdos autem in ordine ad cognoſcendam quantitatem ſatisfactionis imponendæ plus, minuſve æqualem non habet principia, quæ ſub humana diligentia, & ſtudio cadant.

In Sacramentis, quæ ſunt ex Divina inſtitutione, conſiſtunt in indiviſibili.

149 OBJICIES 3. Sicut ſe habet juſtitia commutativa in ſuo ordine in commutationibus; ita èt vindicativa in punitionibus. Sed commutativa reſpicit medium rationis, & non indiviſibile: ergo etiam vindicativa reſpicit medium rationis, & non indiviſibile: ergo ſi hoc medium Sacerdos non traſgrediatur, Pęnitens abſolvitur a quolibet pœnæ reatu.

RESP. Hoc argumento confirmari doctrinam noſtram: nam Deus exercens juſtitiam quaſi commutativam in reddenda meritis corona ſervat omnimodam æqualitatem operis boni ad gloriam. Neque in hoc intervenit latitudo pretii medii, vel rigoroſi; ſed minimum quemque operis gradum penſat proportionali gloriæ pondere. Nec aliter juſtitiam exercens vindicativam ſervat æqualitatem demeriti ad pęnam, & quemcumque majorem gradum, vel minorem culpæ ſuâ proportionali pænâ caſtigat. Ratio utrinque eſt; quia Deus in opere bono proportionem aliquam ſupponit ad gloriam: itemque in opere malo ad pęnam; deindè legem addit, ut per id opus tantum præmii, vel pęnæ habeatur; & aliam legem, qua decernit, ut per ejuſmodi pęnitentiæ actum tanta ſatisfactio applicetur, ac per conſequens, niſi taxatæ quantitas pęnæ injunctis operibus imponatur, remanet ulterior ſatisfaciendi obligatio: quæ quantitas pęnæ, cùm adæquatè cognoſci a Confeſſario nequeat, fit, ut totum pęnitentia injuncta reatum non extinguat.

Deus exercet juſtitiam cõmutativam in reddenda corona pro meritis.

150 OBJICIES 4. Si Sacerdos pęnitentiam imponat paulò majorem, quàm quæ peccatis correſpondeat, Pęnitens abſque dubio illam debet adimplere: ergo ſi paulò minorem imponat, ſufficere videtur; niſi enim ſufficeret hæc minor, neque ponere deberet illam majorem, cùm utraque recedat ab ea indiviſibili pœna, quam Divina taxavit juſtitia.

RESP. *conc. ant.*, *& neg. conſeq.* Tenetur Pęnitens in hoc ſeculo utvis paulò majorem exequi pęnitentiam; quia non conſtat, quòd major ſit; & etiam quia non præcisè imponitur in vindictam, ſed ob alias etiam cauſas, quas ſupra diximus. Cæterùm ſi illam, quæ excedit, omitteret, non correſponderet in alio ſeculo aliqua pęna; ſi verò minorem injungat, non tenetur aliam in hoc ſeculo exolvere, ut Confeſſarii præcepto ſatisfaciat, ſed ulterior pęna in alio ſeculo ſuſtinenda remaneret.

Pænitens debet majorem impoſitam pænitentiam implere.

151 OBJICIES 5. Nulli committitur facultas arbitrandi in aliqua cauſa, cujus arbitrium nunquam ratum erit propter quamcumque diligentiam, quæ ab ipſo adhiberi poſſit, ſed ad ſummum per accidens, aut per miraculum; atqui quamcumque Sacerdos diligentiam adhibeat, non poteſt aſſequi illud indiviſibile pęnæ, quo Deus judicat Peccatorem eſſe dignum, niſi fortè per accidens, vel per miraculum: ergo non habet auctoritatem aliquam arbitrandi: hoc dici non debet: ergo.

CONF. *primò*. Non eſt veriſimile, quòd Deus poteſtatem dederit arbitrandi Eccleſiæ, & quòd adæquatè nunquam arbitrari poſſit: ergo.

CONF. *ſecundò*. Nullus conſtituitur arbiter inter duas partes ſub hac conditione, quòd præcisè ad voluntatem unius partis arbitretur; & hoc maximè quando cognoſcere non poteſt determinatè illius partis voluntatem; ſed in judicio pęnitentiæ partes ſunt Deus, & Peccator, inter quos Sacerdos eſt arbiter: ergo non obligatur præcisè ad arbitrandam illam pęnam, quam Deus infligeret, cùm non conſtet de voluntate Dei.

RESP. Antequam *Scotus* argumentum hoc ſcriberet, jam ſolverat *D. Thomas*. Per fallaciam procedit objectio unum ſupponens pro alio. Dupliciter judicium Sacerdotis rectum eſſe poteſt: *primò*, quia attingit pęnam, cujus Peccator eſt debitor ſecundùm Dei judicium, & in hoc niſi peculiari illuſtretur lumine, non poteſt eſſe adæquatè rectum; neque Sacerdos in hac parte eſt arbiter abſolutus. *Secundò*, quia attingit pęnam, quæ in hoc ſeculo expedit Pęnitenti juxta Eccleſiæ judicium: quoad hanc partem poteſt eſſe rectum ſine miraculo, & Sacerdos eſt abſolutus arbiter; unde Pęnitens in foro Eccleſiæ tenetur ad pęnam dumtaxat a Confeſſario injunctam. Hinc ad confirmationem: ſanè poteſt Eccleſia arbitrario defungi, rectoque judicio circa pęnam, quæ expedit in hoc foro. Rectum quin immo judicium hoc habetur a Deo, nec imputatur ad culpam, neque eo poſito ulterior in hoc foro exigitur caſtigatio, immo acceptatur ùt deletiva proportionaliter pęnæ poſt mortem luendæ.

Rectè arbitratur Eccleſia in ſuo judicio circa pœnam.

Ad *ſecundam*: Sacerdos arbitrario munere fungitur Deum inter, & hominem quoad ea, quæ expediunt in hoc foro ſecundùm faciem Eccleſiæ, non autem abſolutè. Quocirca licèt attingere haud queat pęnam in judicio Dei ſtatutam, poteſt nihilominùs illam aſſequi, quæ in hoc foro, ac ſeculo eſt conſentanea; ac proinde utraque pars quoad hoc obligatur.

Sacerdos attingit pœnã, quæ peccato debetur in foro Eccleſiæ.

152 DICES: Judicium Sacerdotis attingere debet ea, quæ ſpectant ad Judicium Dei; quia Matth. 18. v. 18. *Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in Cœlo:* ergo.

RESP. Senſus Scripturæ eſt; rectum Sacerdotis judicium, quod fit in terris, admitti,

mitti, rarumque in Cęlis haberi, nec imputari ad culpam, vel ad pęnam. Non autem eſt ſenſus, ut, ſi quando Sacerdos prudenter opinetur Pęnitentem abſolvi, de facto coram Deo ſit abſolutus; etenim ſi indiſpoſita abſolutionem impediret, quam ritè diſpoſitam prudenter autumet, liberaret a culpa, & pœna, quod ex Catholicis di- A zerit nemo. Error itaque Sacerdotis, ac Pœnitentis indiſpoſitio non officiunt Divinæ Juſtitiæ, & ordinationi, quæ a Peccatoribus exigit adæquatam ſolutionem pœnæ. Hanc verò præſcripta a Confeſſariis opera ſæpè non exæquant, ac proinde totum criminis piaculum non expungunt. Vide infra Part. V. Controv. III.

PARS QUINTA.

DE INDULGENTIIS.

1 UNum, idque potiſſimum, quo Eccleſia Fidelibus tum vivis, tum mortuis opitulatur, ſuffragium eſt INDULGENTIA. Ut igitur, quæ ad Purgatorium attinent, numeris omnibus complicantur, de Indulgentiis tractatum ſubnectimus. Quanquam verò antiquiſſimus ſit, ùt Controverſiâ IV. demonſtrabo, Indulgentiarum uſus, non defuerunt tamen ex antiquis Adverſarii, ùt *Montaniſtæ*, ſeu *Cathaphryges* anno 181. a *Montano Phrygio* exorti. Sic enim ex *Tertulliano*, poſtquam a fide in hanc hæreſim prolapſus eſt, habemus lib. ultimo de pudicitia *cap.* 22. — „ Sufficiat Martyri propria delicta purgaſſe. Ingrati, vel ſuperbi eſt in alios „ quoque ſpargere, quod pro magno fuerit „ conſecutus. Quis alienam mortem ſuâ „ ſolvit, niſi ſolus Dei Filius? Nam „ & in ipſa paſſione liberavit Latronem, „ ad hoc enim venerat, ut ipſe a delicto „ purus, & omnino Sanctus pro peccantibus „ obediret, proinde qui illum æmularis „ donando delicta, ſi ipſe nihil deliquiſti! „ planè patere pro me. Si verò peccator es, „ quomodo oleum faculæ tuæ ſufficere & „ tibi, & mihi poterit? — Waldenſes, ſeu Pauperes de Lugduno *Petrum Walds* anteſignanum ſecuti, teſte S. *Antonino* 4. par. Summæ tit. 22. cap. 7. §. 2. Indulgentias a Summo Pontifice conceſſas nauci duxere; quandoquidem iidem Purgatorium negantes, congrua errorum ſerie, omnia quoque mortuorum ſuffragia reſpuebant. Hos imitatus *Joannes Wichlef* Lincolnienſis Diœceſis Rector inter hæreſes, quas anno 1375. diſſeminavit, hanc quoque appoſuit. *Fatuum eſt credere Indulgentiis Papæ, & Epiſcoporum*: ùt conſtat ex 42. propoſitione ex 45. damnatis in Concilio Conſtantienſi an. 1415. celebrato Seſſ. VIII.

Alii legunt omnis Sanctus.

Petrus Waldo ann. 1060.

Obiit Paralyſi an. 1384. die ultima Decembris.

Wickleffiſtis adhæſit *Joannes Hus*, qui anno 1412. diſputationem, & concionem habuit contra Indulgentias. Cùm enim JOANNES XXIII. Pontifex Maximus contra *Ladislaum* Apuliæ Regem Eccleſiaſticæ ditionis Urbes laceſſentem pararet bellum, plenariam Indulgentiam impertitus eſt arma adversùs Eccleſiæ hoſtem capeſſentibus; quam nactus opportunitatem *Hus* contra Indulgentias claſſicum cecinit. Magiſtros, ductoreſque ſuos longè ſuperavit *Lutherus*: is ſuarum hæreſum peſtem ab Indulgentiarum oppugnatione eſt exorſus. Ex hac labe in B abyſſum omnem prolapſus eſt. *Iſlebii* in Saxonia anno 1483. humili loco natus, *Erfordiæ* in Turingia vigeſimo ætatis anno, artium laureâ redimitur: anno 22. fulmine perterritus Ordini Eremitarum S. Auguſtini ſe addixit, ut novus ex Apoſtolico cœtu Judas erumperet: tandem Vittemberga anno 1508. Theologiæ lauream eſt indeptus; ſed cùm anno 1517. *LEO* X. Indulgentias in Germania per *Joannem Tetzelium* Ordinis PP. Prædicatorum virum doctiſſimum promulgaſſet, infremuit *Lutherus*, qui talem Provinciam ſibi, ſuiſque demandatum iri perperam crediderat, & veneno calamo plura C contra Eccleſiam effodit, ac præſertim contra Indulgentias ſic: — Indulgentiæ ſunt Piæ „ fraudes Fidelium, & remiſſiones bonorum „ operum, & ſunt de numero eorum, quæ „ licent, & non de numero eorum, quæ „ expediunt. — Indulgentias his, qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad „ remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus „ debitæ apud Divinam Juſtitiam — Seducuntur credentes Indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus utiles — Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolùm publicis „ criminibus, & propriè conceduntur du- D „ ris ſolummodo, & impatientibus — Sex „ generibus hominum Indulgentiæ non ſunt „ neceſſariæ, nec utiles, videlicet mortuis, „ ſeu morituris, infirmis, legitimè impeditis, „ his qui non commiſerunt crimina, his qui „ crimina commiſerunt, ſed non publica, „ his qui meliora operantur. —

Lutherus obiit an. 1546 ætatis ſuæ 63., tres filios habuit ex pellice Catharina Borè, Joannem ſcilicet, Martinum, & Paulum.

Propoſitiones Lutheri circa Indulgentias ex Bulla Leonis X.

Luthero concrepat *Calvinus*: is Novioduni anno 1509. infauſtam lucem aſpexit: a Patre Sacris deſtinatus parochiali beneficio potitur, quod èt poſtea vendidit. Hic Calvinianæ Sectæ auctor inter alia *lib.* 3. *Inſtit. c.* 5. §. 2. 6. & 10. ſic blaſphematur: — Indulgentias E „ Sanguinis Chriſti profanationes, Satanæque ludibrium, quo Chriſtianus Populus „ a Dei gratia, a vita, quæ eſt in Chriſto, abducatur, & a vera ſalutis via „ avertatur — Quæſtuoſas nundinationes de „ animarum ſalute, ac pias fraudes — Papam plumbo, & membrana gratiam Jeſu „ Chriſti includere — Nos commiſcere ſanguinem Martyrum ſanguini Chriſti ad remiſſionem, & ſatisfactionem peccatorum. — Mendax Dei Evangelium eſſe, „ & mendaces Indulgentias. —

Calvinus obiit an. 1564 nondum 55. annis expletis die 26. Maji.

Anno

Zuinglius vixit an 48., die 11. Octob. ann. 1535. in acie contra Catholicos pugnando obiit,

Anno tandem 1519. *Huldricus Zuinglius* in Pago Dogiorum in Helvetia genitus, & in Urbe Tigurina Parochus, cùm a Franciſcano quodam Indulgentiæ publicarentur, contra illarum abuſus primùm invehi cępit; ipſas demùm, & Eccleſiæ poteſtatem impugnavit. His omnibus accedunt *Melanchthon* Apologia Confeſſionis Auguſtanæ art. 12.; *Illiricus* Centuria IV. cap. 15., *Kemnitius* par. 4. examinis Concilii Tridentini. Sed quidquid connitantur Hæretici adversùs Eccleſiæ dogmata, portæ Inferi non prævalebunt.

CONTROVERSIA I.

AN ECCLESIA HABEAT THESAURUM MERITORUM CHRISTI.

2 ECcleſiæ Theſaurum, a quo Indulgentiæ eruuntur, recentiores Hæretici ſannis, & irriſionibus explodunt, & ubinam gentium, & quave in agro, aut angulo deliteſcat hujuſmodi theſaurus, cachinnantes ſciſcitantur. Itaque demonſtremus oportet, revera exiſtere Eccleſiæ Theſaurum, quo veluti ex fonte Indulgentiæ dimanant. Ut illuſtrior hæc veritas fiat, duplicem Controverſiam inſtituo: in prima, an ratione meritorum Chriſti conflctur Eccleſiæ Theſaurus: in altera, an ex meritis Sanctorum. Utrumque inficiantur Hæretici: Catholici omnes primum admittunt: de ſecundo ambigunt nonnulli.

3 DICO. *In Eccleſia datur ſpiritualis Theſaurus ex Chriſti meritis coaleſcens.* PROB. 1. auctoritate CLEMENTIS VI. in extr. *Unigenitus* de pęnit., & remiſſione. Ubi poſtquam declaravit Chriſti Sanguinis guttam propter unionem ad Verbum eſſe infiniti valoris, ſubdit. — Quantum ergo „ exindè, ut nec ſupervacanea, inanis, aut „ ſuperflua tantæ effuſionis miſeratio redde„ retur, Theſauro Militantis Eccleſiæ ac„ quiſivit, volens ſuis theſaurizare filiis „ pius Pater, ut ſic ſit infinitus Theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, Dei ami„ citiæ participes ſunt effecti.

Idem docet LEO X. in Bulla ad *Cajetanum* in cauſa *Lutheri* Sedis Apoſtolicæ apud Cęſarem Legatum. Loquens enim Pontifex de poteſtate Eccleſiæ hæc habet: *Tam pro Vivis, quàm pro Defunctis Apoſtolica Auctoritate Indulgentiam concedendo, Theſaurum meritorum Jeſu Chriſti, & Sanctorum diſpenſare .....* Quæ Bulla ab eodem *Cajetano* refertur 3. p. q. 48. art. 5.; ſed quia hæc ab Hæreticis exſufflantur.

Quid ſit Theſaurus.

4 PROB. 2. ex Scripturis: Theſaurus corporalis nihil aliud eſt, niſi cumulus divitiarum repoſitus pro uſu futuræ indigentiæ: ergo Theſaurus ſpiritualis nihil aliud eſt præterquam cumulus meritorum Chriſti repoſitus ad hoc, ut Eccleſiæ membris opportuno ſit uſui. Sed ex Scripturis habetur hujuſmodi cumulus: ergo datur Eccleſiæ Theſaurus ex Chriſti meritis coaleſcens.

Datur cumulus meritorũ Chriſti.

Ant. oſtenditur ad Epheſ. 2. v. 5.: *Cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos Chriſto (cujus*

gratia eſtis ſalvati), & conreſuſcitavit, & conſedere fecit in Cœleſtibus in Chriſto Jeſu: " *ut oſtenderet*
A *in ſeculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu.* Ecce cumulus abundans gratiæ in futura ſecula pro ſalvandis fidelibus, & cap. 3. v. 8. *Mihi omnium Sanctorum minima data eſt gratia hæc, in Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti;* " *& illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio Sacramenti abſconditi a ſeculis in Deo, qui omnia creavit.* Ecce divitias ſpirituales Chriſti communicandas omnibus gentibus ad ſalutem, & juſtificationem; non enim loquitur de ſolo extrinſeco verbo prædicationis, ſed etiam de effectu, ſcilicet gentium converſione, & ſalute, quæ non niſi ex Chriſti
B meritis cuique tribuitur.

5 PROB. 3. Theſaurus Chriſti eſt meritorum cumulus a Deo acceptatus, & per ſe ſufficiens ad redimendos quoslibet homines a culpis, & pœnis peccato debitis, cujus applicatio abſque dubio eos a culpis, & a pœnis redimit, quibus efficaciter conceditur; at ſalva fide negare nemo poteſt Chriſti merita eſſe ſufficientia, & acceptata pro redimendis culpis, & pœnis omnium hominum: ergo admittenda eſt ſacroſancta Chriſti Arca, & quidem inexhauribilis, ſi pro omnibus ſufficiens. Minor frequenter habetur in Scri-

Chriſti merita dantur pro redimendis culpis, & pœnis.

C pturis: prima Joan. 2. v. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi:* ad Epheſ. 1. v. 7. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum ſecundùm divitias gratiæ ejus,* " *quæ ſuperabundavit in nobis in omni ſapientia, & prudentia:* " *ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo,* " *in diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in Cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo:* Ad Hebræos 9. v. 28. — *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhauriendo peccata:* multorum, ideſt omnium, cùm pro omni-
D bus mortuus ſit, & cap. 10. v. 14. *Una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos:* in ſempiternum, hoc eſt, omnes futuros uſque ad diem Judicii: ad Rom. 3. v 22. *Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum: non enim eſt diſtinctio:* " *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei.* " *Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,* " *quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum:* Iſaiæ 53. v. 4. *Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit —* " *Ipſe vulneratus eſt propter*
E *iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus.*

Sancti ſumus per vulnera Chriſti.

6 PROB. 4. Si Theſaurus Chriſti tollitur ab Eccleſia, ſuſceptio Baptiſmi, & frequentatio Euchariſticæ Cœnæ eſſet inanis; ſed per Hæreticos non eſt inanis, & patet ad Rom. 5., & ad 1. Corinth. 11.: ergo extat Chriſti Theſaurus. *Oſtenditur ſequela:* Baptiſmus, & Cœna non aliter ſuſcipienti proſunt, niſi quia merita Chriſti per illa Sacramenta applicantur: ergo extant Chriſti merita applicabilia: ergo niſi extarent Chri-

Extant merita Chriſti applicabilia.

ſti

ſti merita, inaniter Baptiſmus ſuſciperetur: non enim haberet vim applicandi merita Chriſti.

7 DICUNT Hæretici. Non quærimus Theſaurum Sacramentorum ad peccati remiſſionem, ſed Theſaurum Indulgentiarum ad pœnæ remiſſionem a Pontifice diſpenſabilem: Sacramenta enim operantur ex divina inſtitutione.

SED CONTRA: jam oſtendi ex Chriſti meritis conflari Theſaurum in Eccleſia. Oſtendam poſtea per Indulgentias poſſe a Pontifice diſpenſari. Cæterùm falſum eſt, quod dicunt, Sacramenta deſervire ad peccati remiſſionem, perindè ac ſi Chriſtus ſolùm paſſus eſſet pro redimenda culpa, & non etiam pro peccatorum pœna. Hoc ſiquidem perſpicuè elucet ex laudatis Scripturis; ſi enim non extinxiſſet pœnarum debitum, non diceret Scriptura perfectam feciſſe purgationem peccatorum, dolores noſtros pertuliſſe. Ulteriùs: pluribus, quos Chriſtus redemit, non profuerunt Chriſti merita: *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi*, ſuperſunt igitur plurima, quæ applicari poſſunt: hoc idem conſtat ex eo, quod redemptio Chriſti ſuperabundans fuerit, nedum ſufficiens: Pſal. 129. v. 7. *Copioſa apud eum redemptio*: ad Rom. 5. v. 15. *Sed non ſicut delictum, ita & donum. Si enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit*: unde Concilium Tiburenſe cap. 19. allegans rationem, cur in calice plus vini, quàm aquæ ſit apponendum, ait: *quia major eſt majeſtas ſanguinis Chriſti, quàm fragilitas populi*, & Joan. Chryſoſtomus hom. 10. ad Rom. *Multo enim plura, iis, quæ debebamus, dependit Chriſtus, atque adeo tanto plura, quanto mare immenſum ad puſillam guttam collatum, majus eſſe poſſit*: ſimilia legere eſt apud Gregorium lib. 7. Moral. cap. 2.: apud *Bernardum* Hom. de duobus Diſcipulis euntibus in Emaus. Igitur applicatione facta meritorum Chriſti per Sacramenta, adhuc ſupereffluunt merita, quæ per Indulgentias, vel aliâ viâ diſtribuantur.

Copioſa Chriſti redemptio.

Merita Chriſti applicantur per Sacramenta, & per Indulgentias.

8 PROB. 5. Valor ſatisfactionis Chriſti eſt ab intrinſeco ſimpliciter infinitus, & peccati demeritum excedens: ergo media applicatione ſacramentali non eſt exhauribilis: ergo poteſt etiam aliter applicari. *Prob. ant.* Valor operis ſatisfactorii creſcit ad incrementum dignitatis Perſonæ ſatisfacientis; quia honor eſt in honorante, & tunc maximè, quando dignitas neceſſariò concurrit & non liberè, & quando actiones ſunt humiliativæ, & depreſſivæ Perſonæ; ſed dignitas Chriſti ſatisfacientis eſt infinita, videlicet Divina Perſonalitas & non liberè, ſed naturaliter concurrit; quia non eſt habitus, ſed ſubſtantia: & actiones ſunt humiliativæ, & depreſſivæ, ùt conſtat in iis, quæ Chriſtus paſſus eſt: ergo eſt valoris ſimpliciter infiniti, & excedentis peccati demeritum; nam Divinitas gravificat offenſam media unione ſolùm affectiva; ſatisfactionem verò dignificat media unione phyſica; ſed forma perfectiori modo unita perfectiorem producit effectum: ergo valor ſatiſfactionis excedit offenſæ gravitatem; quare Iſaiæ 40. v. 2. dicitur: *Suſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis.*

Valor ſatisfactionis Chriſti eſt ſimpliciter infinitus, & excedens peccati demeritum.

HÆRETICORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR.

9 OBJICIES 1. Nullum opus in Chriſto irremuneratum remanſit: ergo nullus ſupereſt fructus in Eccleſiæ Theſauro reponendus. *Prob. ant.* Patrem Æternum cumulatiſſimum præmium contuliſſe meritis Chriſti teſtatur Apoſtolus ad Philip. 2. v. 8. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen*: ergo nihil irremuneratum remanſit.

RESP. *negando ant.* Gloria corporis, & nominis exaltatio quid eſt comparativè ad Chriſti merita, quæ infiniti ſunt valoris? Quare de rigore juſtitiæ non accidentalem modò gloriam ſibi, verùm & omnibus hominibus ab origine mundi ad finem uſque futuris gratiam, & gloriam meruit. Actiones Chriſti præditæ fuerunt ſummo valore dignitati perſonali conſono, ac proindè incomparabiliter excedente. Deindè Chriſti operibus ultra meritum inerat vis ſatisfactiva, qua non indigebat; quia ipſe peccatum non fecit, nec eſt inventus dolus in ore ejus; itaque nobis proficere debuit, aſſerente Apoſtolo 2. ad Corinth. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo*: Quamobrem cùm Chriſti anima eſſentialem gloriam habuerit ante merita in inſtanti conceptionis, ùt docent Theologi, & gloria corporis Chriſti non exhauriat totum ipſius meritum: aliundè verò tota virtus in Chriſti operibus ſatisfactiva non omnem habuerit ſuum effectum, fit, ut non merita ſolùm, verùm et Chriſti ſatisfactiones redundent in Eccleſiæ Theſaurum.

Gloria corporis non eſt ſufficiens præmium pro Chriſti meritis.

In operibus Chriſti ultra meritum datur vis ſatisfactiva.

10 OBJICIES 2. Chriſtus ùt Homo non potuit Deo gratias æquales reddere pro beneficiis in humanitate receptis; nam ſecundùm Ariſtot. 8. Eth. cap. 13. *Diis, Parentibus, & Magiſtris nunquam ſatis*: ergo multò minùs potuit ſatisfacere ad æqualitatem pro tot offenſis Deo irrogatis: ergo in tantum ſatisfecit, in quantum Deus acceptavit talem ſatisfactionem ùt proportionatam: ergo poſt dona gratiæ, & gloriæ hominibus collata, poſt tot peccatorum remiſſionem exhauſta ſunt Chriſti merita, nihilque omnino reliquum eſt, quod in Eccleſiæ Gaza reſervetur. Si enim, ut ſufficerent pro tot donis, neceſſe fuit a Deo ex gratia acceptari: quomodo igitur ſupereſſe quicquam poteſt? Præterea inter pœnas peccato debitas eſt privatio incarnationis. Cùm verò Chriſtus minimè potuerit incarnationem promereri, certè ſatis impendere non potuit, quo debitum ejus carentiæ tolleret. Hoc *Durandi* argumento negantis valorem Chriſti meritis infinitum abutantur Heterodoxi, ut Theſaurum deſtruant Indulgentiarum.

Diis, Parentibus, & Magiſtris nunquam ſatis.

RESPONDENT huic argumento varii Doctores, quorum omiſſa ſolutione, NOTO doctrinam *S. Thomæ* 2. 2. q. 106. art. 6. in

cor-

Diſcrimen inter juſtitiã, & gratitudinem.

corpore, qua docet hoc dari diſcrimen inter compenſationem ex juſtitia, & ex gratitudine, ad quam pertinet gratiarum actio; quòd ad juſtitiam ſufficit reddere æquale, quia attendit medium rei; ad ſecundam non ſufficit dare æquale, ſed neceſſe eſt aliquid ſuperaddere; quia compeoſatio ex gratitudine reſpicit voluntatem, & affectum dantis, in qno illud potiſſimè elucet, quod gratis beneficium contolerit. Qoamobrem is, qui beneficium accipit, debet titulo honeſtatis aliquid gratis retribuere. Si verò solùm dat quantum accipit, non retribuit aliquid gratis: ergo non ſatisfacit debito gratitudinis.

Creatura non poteſt adæquate gratias Deo agere.

NOTO *ſecundò* ex eodem 3. Sent. diſt. 20. q. 1. art. 2. ad 1. Creaturam noo poſſe adæquatè gratias Deo agere pro beneficiis; quia quò creſcunt gratiarum actiones, creſcit debitum; nam hoc quod eſt gratias Deo agere, eſt novnm Dei beneficinm, cùm pro beneficiis gratias agere ſit ex gratia Dei. His poſitis DICO, tranſeat *antec.*, & *nego conſeq.* Non enim valet conſequentia a debito gratitudiois ad debitnm joſtitiæ: ut enim debito gratitudinis fiat ſatis, non ſufficit reddere æquale, ſed ſuperaddendum eſt, immo gratiarum actione novum conſurgit debitum; undè non eſt mirum, quòd Chriſtus non potuerir gratias Deo agere adæquatè pro beneficiis acceptis: Juſtitia verò, cùm reſpiciat æqoale, & medium rei, reqoirit ſolùm id, quod ſufficit ad ponendam æqualitatem: Chriſtus antem, ut vidimus ex Scripturis, pro peccatis totins Mundi ſatisfecit abundanter, & per conſequens ad æqualitatem, & nltra. Itaque, ſi actu ponantur infiniti homines in peccatis, & baptizentur, omnes a macula, & pœna liberi fient. Cùm ergo homines non ſiot infiniti, ploreſque ex illis non baptizentur, ſupereſt cumulus incomprehenſibilis irremuneratus.

Chriſtus ſatisfecit debito gratitudinis.

Secundò reſpondetur *negando ant.* Habuit namque Chriſtus, quo ſatisfaceret debito gratitudinis, & gratias Deo ageret pro beneficiis acceptis in humaoitate; rependit enim aliquid plns, quàm receperit. Ex parte rei oblatæ obtnlit dignitatem perſouæ, modom unionis, dona gratiæ, operationes, quæ omnia erant infinita ſaltem in eſſe moris: & inſuper ita erat affectus, ut ſi habuiſſet plura offerenda, obtuliſſet, qui affectus erat valoris infiniti, & in compenſatione beneficii accepti magis attenditur affectus, quàm effectus. Quare ex *S. Thoma* loco laudato 2. 2. ad primum, licèt Filius nequeat reddere æquale Patri quoad rem acceptam, poteſt tamen in affectu, qui affectus ſufficit ad debitum gratitudinis, ſi ſupponatur poſitnm æqoale ex parte rei. Ratio eſt; qnia illud plus exigitur in compenſatione beneficii propter affectum, qui ſuppooitur in eo, qui gratis beneficium contulit. Ad illud, quod additur, *nego* carentiam incarnationis fore aſſignatam pro pœna peccati, qnamvis ea natura ſua illam meruerit: ſicut peccatum meretor anihilationem, ſed de facto non fuit aſſignata pro pœna.

Anihilatio non eſt pœna peccati.

11 DICES: potuit talis carentia aſſignari pro peccati pœna: ſed tunc non potuiſſet Chriſtus mereri ſuam incarnationem; cùm principium meriti non cadat ſub merito: ergo valor Chriſti non fuit valoris infiniti.

Chriſtus potuiſſet mereri ſuam incarnationem.

RESP. *diſt. min.* Non potniſſet mereri defectu valoris, *neg. min.* qnantnm enim eſt ex parte ſua, fuiſſet ſufficiens, ſicut ſufficiens fuit pro merenda incarnatione Patris, & Spiritus Sancti: defectu conditionis requiſitæ, *concedo*: ſcilicet, quatenus neceſſe eſt, ut priùs Chriſtus exiſtat, quàm mereatur, ac proindè ejus exiſtentia non cadit ſub merito.

12 OBJICIES 3. Satis, ſuperque exhauſtum fuit Chriſti meritum peccatorum extinctione: ergo nihil ſupereſt expendendum per Indulgentias ad pœnæ remiſſionem. *Prob. ant.* Una Chriſti operatio uno peccato exhauritur; ſed plura ſunt peccata, quàm operationes Chriſti, ùt patet: ergo valor ſatisfactionom Chriſti eſt abundè exhauſtus peccatorum remiſſione. *Major oſtenditur.* Gravitas unius offenſæ tanta eſt, quanta eſt dignitas nnius operationis Chriſti; quia ab eadem forma, a qua gravificatur prima, dignificatur ſecunda, & inſuper repugnat infinitum majus alio: ergo Theſaurus meritorum Chriſti fictitius eſt.

Datur infinitum majus alio in perfectione.

RESP. Ommiſſis ſolutionibus aliornm, *nego ant.*, ad cujus probationem breviter NOTO, quòd licèt non ſtet infinitum majus alio formaliter, ideſt in eo, quod eſt carere terminis, attamen ſtat unum infinitum majus alio in eſſe æſtimationis. Si enim daretur lutum infinitum, & aurum infinitum, linea infinita, & corpns infinitum, omnia eſſent æqualia in carendo terminis intrinſecis: in ordine tamen perfectionis aurum excederet lutum, & in ordine quantitatis corpus excederet lineam; ita nt lutum infinitè multiplicatnm nunqnam æquaret aurum, & linea corpus. NOTO *ſecundò* infinitatem peccati eſſe in linea mali, infinitatem valoris opernm Chriſti eſſe in linea boni. Hinc eſt, ut nna operatio Chriſti propter ſuam excellentiam, & perfectionem, non excedat modò gravitatem unius peccati, ſed iufinitorum. Plura dicam, nbi de Incarnatione.

13 DICES cum Hæreticis: Hæc non fondant certitudinem Theſauri tanquam articulum fidei, quale eſt Indoigentiarum dogma; nam infinitas meritorum Chriſti eſt domtaxat probabilis; plnres enim ex Pontificiis Theologis edocent valorem Chriſti eſſe finitum.

RESP. In qualibet Catholicornm ſententia certò conſtat Theſaurus Indulgentiarum, quem noſtri omnes tuentur. Qui valorem operum Chriſti definitis limitibus circumſcribunt, eum quoque ſtatuunt in ordine ſuperiori inadæquabilem a gravitate omnium peccatorum.

14 OBJICIES 4. Theſaurus ex meritis Chriſti, ſicut ex *Clementina* probatur, infinitus, atque inexhauribilis perſeveraret etiam poſt Judicii diem; ſed hoc non convenit excellentiæ meritoram Chriſti, æqui-

tati,

tati, & Divinæ Juſtitiæ non remunerantis
merita Chriſti, neque congruit Divinæ Po- A
teutiæ, perinde ac ſi impar eſſet retribuen-
dæ meritorum mercedi: ergo.

Merita Chriſti excedunt omnia præmia.

RESP. *nego min.* Quin immo elucet di-
gnitas meritorum Chriſti, quæ præmium
quodlibet finitum exuperant; quemadmodum
Divina Potentia in eo emicat, quod, poſito
quolibet effectu, ſemper alius remaneat poſ-
ſibilis, nulloque finiatur. Nec meritis
Chriſti, & æquitati Divinæ Juſtitiæ irroga-
tur injuria; ſufficit enim nihil ſine præmio
relinqui, quod efficaciter a Chriſto appli-
catur. Nec ullum provenit inconveniens
ex eo, quòd omnia Chriſti merita non fue-
rint aliquando applicata; ſicuti non eſt ab-
ſurdum, quòd virtus Divina non omnia, B
quæ producere poteſt, actu producat. Nec
tandem læditur Omnipotentia; quia Deus
dare poſſet ſufficiens præmium, ùt ſi Chri-
ſti merita ordinare vellet pro Incarnatione
Patris, aut Spiritus Sancti. Vel dicas,
quòd ſi actu præmia non confert, non pro-
venit ex defectu potentiæ Dei, ſed ob de-
fectum poſſibilitatis præmii.

Non præmiantur merita Chriſti ob defectū poſſibilitatis præmii.

14 OBJICIES 5. Merita Chiſti ſunt
res ſacræ, & vivæ; corda enim juſtificant;
Theſaurus Indulgentiarum non juſtificat, ſed
ſolius pœnæ debitum remittit: ergo Chriſti
merita non pertinent ad Theſaurum Indul-
gentiarum. *Secundò*. Blaſphemum eſt rem C
ſacram congerere in vile, & ſordi-
dum opus mortis; ſed pœna temporalis eſt
vile, & hujuſmodi ſordidum mortis opus:
ergo blaſphemum eſt rem ſacram in eam
conjicere; ſed merita Chriſti ſunt res ſa-
cræ: ergo non poſſunt congeri in Theſauro
Indulgentiarum expiativo pœnæ. *Tertiò*. Me-
rita Chriſti ſunt omnibus neceſſaria ad ſalutem,
& ab omnibus inquirenda; ſed Theſaurus In-
dulgentiarum non eſt ad ſalutem neceſſarius,
nec a Fidelibus ex præcepto exquirendus:
ergo ad eum non ſpectant Chriſti merita.
Hæc inter alia argumenta infra adducenda
profert *Lutherus*, quæ, ùt ait *Bellarminus* lib. D
2. de Indulgentiis, tam ſunt inepta, & pa-
rum intra ſe connexa, ut vix ad argumen-
ti formam poſſint redigi.

RESP. Merita Chriſti præterquamquod
ſunt juſtificativa cordium, ſunt temporalium
quoque ſatisfactiva pœnarum, juxta illud
Iſajæ 53. v. 4. *Verè languores noſtros ipſe tu-
lit, & dolores noſtros ipſe portavit:* vulneratus
quidem fuit propter iniquitates noſtras:
attritus fuit propter ſcelera noſtra; ſed etiam
languores, & dolores noſtros ipſe porta-
vit: ergo poſſunt applicari ad expiationem
pœnæ æternæ ſimul, & temporalis: ergo
poſſunt pertinere ad Eccleſiæ, & Indulgen- E
tiarum Theſaurum. AD SECUNDUM *neg.
maj.* Quæro, utrum ſordidius ſit? num
pœna temporalis conſequens ad peccatum
dimiſſum, an ipſum peccatum quoad macu-
lam, quæ eſt mors animæ? certè ſecun-
dum: attamen valde honorificum eſt meri-
ta Chriſti ad peccatum redimendum applica-
ri: ergo a fortiori valdè eſt decorum, quòd
applicentur ad extinguendam pœnam. Tur-
pe quidem videtur reum eſſe pœnæ propter
peccatum: glorioſum ſolvere pretium debi-

Glorioſum eſt ſolvere debitum pœnæ.

to correſpondens. AD TERTIUM. Me-
rita Chriſti non ſolùm neceſſaria ſunt, A
ſed etiam utilia Fidelibus; neceſſaria ad
expianda peccata per baptiſmum, contri-
tionem, & pœnitentiam: utilia ad ma-
jus augmentum gratiæ, & gloriæ, & ad
expiationem pœnæ. Juxta primum concep-
tum merita Chriſti ſunt omnibus neceſſaria,
nec ſpectant ad Theſaurum Indulgentiarum,
ſecundùm quod juvant ad exercitium bono-
rum operum, & ad augmentum gratiæ, &
gloriæ. Quanquam non ſint neceſſaria, ne-
que ſpectent ad Eccleſiæ Theſaurum, mul-
tùm proſunt Fidelibus, qui illis utuntur.
Spectant autem ad Eccleſiæ, & Indulgen-
tiarum Theſaurum ſecundùm quod juvant ad
expiationem pœnæ; qui Theſaurus non eſt in B
aliquo abditus materiali loco, ſed in Divina
acceptatione repoſitus.

Merita Chriſti ſunt neceſſaria, & utilia.

Theſaurus Eccleſiæ eſt repoſitus in divina acceptatione.

CONTROVERSIA II.

AN ECCLESIÆ THESAURUS CONSTET EX SATISFACTIONIBUS SANCTORUM.

QUoniam nos Catholici ſatisfactiones
Sanctorum ad Theſaurum Eccleſiæ re-
ferimus, dici via poteſt, quot, quan-
tiſque nos conviciis, ac maledictis onerent
Calvinus, *Kemnitius*, aliique aſſerentes a no- C
bis peſſundari Chriſti ſanguinem, & ejus
paſſionem labefactari ex eo, quòd Sancto-
rum meritis Chriſti merita immiſcemus, ac
quodammodo inquinamus. Contra hos om-
nes.

§. PRIMUS.

DICO: *Theſaurus Eccleſiæ coaleſcit etiam
ex ſuperfluentibus Sanctorum ſatisfactioni-
bus*. PROB. auctoritate CLEMEN-
TIS VI. in Extravaganti *Unigenitus* de pœ-
nit., & remiſs., ubi dicitur. — Ad cu- D
„ jus quidem Theſauri cumulum Beatæ Dei
„ Genitricis, & omnium Electorum a pri-
„ mo Juſto uſque ad ultimum, adminicu-
„ lum præſtare noſcuntur: — & LEONIS
X. in Bulla ad *Cajetanum*: — Theſaurum
„ meritorum Jeſu Chriſti, & Sanctorum
„ diſpenſare: — Hic loquitur Pontifex de
poteſtate, quam habet in concedendis In-
dulgentiis, quas priùs dixerat eſſe ex ſuper-
abundantia meritorum Chriſti, & Sancto-
rum: ex decreto PII V., & GREGORII
XIII. contra propoſitiones *Michaelis Baii*,
inter quas n. 60. dicebatur: — Per paſſio-
„ nes Sanctorum in Indulgentiis communica- E
„ tas non propriè redimuntur noſtra delicta,
„ ſed per communionem charitatis nobis eo-
„ rum paſſiones impertiuntur, ut digni
„ ſimus qui pretio Sanguinis Chriſti a pœ-
„ nis pro peccatis debitis liberemur. —

Ex Pontificibus probatur veritas.

16 PROB. 2. Sancti habuerunt pluri-
mas ſatisfactiones ſibi ſuperabundantes; ſed
iſtæ pertinent ad Eccleſiæ Theſaurum: ergo
Eccleſiæ Theſaurus ex Sanctorum ſatisfactio-
nibus coaleſcit. *Major. probo*, mox probatu-
rus etiam minor: *Primò* Job 6. v. 2. dicitur:

Sancti habuerunt ſuperabundantes ſatisfactiones.

Digitized by Google

Utinam appenderentur peccata mea , quibus iram meruì : & calamitas , quam patior , in ſtatera . A *Quaſi arena maris hæc gravior appareret* : ubi manifeſtè conſtat , quòd gravius erat tribulationum pondus , quàm debitum pœnæ ſolvendæ pro peccatis .

Secundò. Apoſtolus ad Hebr. 11. v. 36. de Prophetis Sanctis ait: *Alii verò ludibria, & verbera experti , inſuper & vincula , & carceres : Lapidati ſunt , ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt : circumierunt in melotis, in pellibus caprinis , egentes , anguſtiati , afflicti : quibus dignus non erat Mundus : in ſolitudinibus errantes , in montibus , in ſpeluncis , & in cavernis terræ* ; ſed inter hos numerantur Innocentes Viri, & ſine labe B inventi , ùt Abel , Henoch , Elias , Eliſeus, Jeremias, Iſajas , Ezechiel, Abraham , Iſaac, Jacob , & ſimiles : ergo iſti plura ſunt paſſi voluntariè ſuſcepta , vel libenter ab extrinſeco recepta , quæ pœnam ſuis debitam noxis excederent .

Tertiò . Sancti Apoſtoli , Scripturâ teſte , multa , eaque graviſſima propter Deum paſſi ſunt ; ſed valor ſatisfactionis erat eis ſuperabundans : ergo . *Min. probat.* 1. ad Corinth. 4. v. 11. ubi dicitur : *Uſque in hanc horam & eſurimus , & ſitimus , & nudi ſumus , & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus, & laboramus operantes manibus noſtris : maledicimur , & benedicimus : perſecutionem patimur , & ſuſtinemus : blaſphemamur , & obſecramus : tanquam purgamenta hujus Mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc* . Min. declaratur .

Quanta paſſi ſunt Apoſtoli poſt Confirmationem, & Baptiſmū per ignem.

Hæc paſſi ſunt Apoſtoli poſt confirmationem in gratia , & deleto omni reatu culpæ , & pœnæ per ſolemne baptiſma , per ignem Sancti Spiritus : ergo non indigebant , ut ſibi applicaretur ſatisfactio : ergo erat in illis ſuperabundans . Quanta perpeſſus eſt Paulus ? quæ recenſet idem 2. *Corinth.* 1. v. 18. , & tamen nullius erat peccati conſcius , ùt ipſemet teſtatur 1. *Cor.* 4. v. 4 ; quid autem dicemus de omnibus ſimul Apoſtolis ?

Satisfactiones B. Virginis ſunt inexplicabiles .

Quartò . DEIPARA VIRGO per totum vitæ curriculum excellentiſſima virtutum opera exercuit , & graviſſima ſuſtinuit ; doloris enim gladius , ſecundùm Simeonis prophetiam , ipſius animam pertranſivit ; ſed Beatiſſima Virgo, ſecundùm Græcorum Liturgias , definitionem Tridentini *Seſſ. 6. Can.* 23. , & communem Patrum ſententiam, tota pulchra erat , & macula in eâ non fuit : ergo inexplicabilem ſatisfactionis cumulum comparavit ſibi , utique ſuperabundantem . Virgini Sanctiſſimæ accedat admirabilis *Joannis Baptiſtæ* Sanctitas , ſecundùm Lucæ Evangelium *cap.* 2. , in utero Spiritu Sancto repleti , auſteritas ejus in eremo , labor prædicationis , morſque pro juſtitiâ tolerata .

Quintò . Innumeri pro Christo martyrium ſuſtinuerunt Viri Innocentes , tot tenellæ Virgines , tot alii vix aquâ baptiſmatis emundati , & è veſtigio ad ſupplicium ducti ; ſed Martyrium tantam habet vim ſatisfactivam , ut ſufficiat ad delendum reatum quorumcumque criminum graviſſimorum ; quare ſceleſtiſſimus quilibet , ſi martyrio coronetur , illico ad Cœlum evolat , ita ut nefas ſit pro illo orare , ſicuti docet

Quanta vis ſatisfaciendi in Martyrio .

A *Auguſtinus* ſerm. 17. de verbis Domini : ergo plurimum ſatisfactionis ſuperfluit ex martyriis Sanctorum . Sed quid dicendum de Virginibus , Religioſis , Eremitis , qui diutiſſimum pœnitentiæ pondus exantlarunt ? Perperam igitur ſuperfluentem Sanctorum ſatisfactionem Novatores impugnant .

17 Nunc probanda eſt minor , videlicet hujuſmodi ſatisfactiones in Eccleſiæ Theſaurum redundare , & oſtenditur *primò* : ex Scripturis conſtat unius Fidelis bona etiam aliis eſſe utilia : ergo ſuperabundans fructus ſatisfactionis reponitur in Eccleſiæ Theſauro . Etenim Theſaurus nihil eſt aliud , niſi cumulus meritorum ordinatus ad B aliorum quorumcunque Fidelium utilitatem .

Bonum opus unius Fidelis aliis prodeſt .

Ant. oſtenditur Pſalm. 118. v. 63. *Particeps* , ſeu ùt legitur ex Hebræo , *Socius ſum omnium timentium te , & cuſtodientium mandata tua* ; ideſt , ex quo amicus ſum Sanctorum , particeps efficior bonorum , quæ ipſi faciunt : & ideo Joannes *Epiſt.* 1. *cap.* 1. *verſ.* 3. hac participationis ſpe confortabat eos , quos erudiebat : *Ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum* : cui conſonat illud Pſal. 121. v. 3. *Ieruſalem , quæ ædificatur ut Civitas : cujus participatio ejus in idipſum* . Ubi Eccleſia pacatiſſimæ Civitati comparatur , in qua Cives adinvicem communicant, ùt patet , quòd C illuc aſcendunt Tribus Iſrael , nempe variæ nationes , & gentes eandem profitentes fidem , & legem : cùm ergo in Civitate pacata ſit communicatio civilis bonorum temporalium , in Eccleſia datur ſpiritualis communicatio bonorum : de qua ad gratias Deo agendas hortatur Paulus ad Coloſſenſes cap. 1. v. 12. *Gratias agentes Deo Patri , qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine* . Et Apoſtolus non ſolùm loquitur de participatione in unitate fidei , ſed etiam fructus bonorum cujuſque operum ; ideò verbis immediatè antecedentibus fatetur , ſe quotidie Deum rogare pro illis , ut magis , D ac magis proficiant in omni opere bono , & virtute, agentes gratias Deo, qui dignos nos fecit participationis Sanctorum : ac proinde vult dicere , quòd agant Deo gratias , eò quòd participes effecti ſunt bonorum cujuſque operum medio lumine fidei ſuſcepto .

Fideles ad invicem communicant in bonis ſpiritualibus .

CONFIRM. Apoſtolus loco citato v. 24. *Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis , & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Christi , in carne mea , pro corpore ejus , quod eſt Eccleſia* : Paulus opera pœnalia exercebat in utilitatem , & ſatisfactionem Fidelium Eccleſiæ : nec ſolùm intendebat labores, quos in prædicatione Verbi Dei in bonum Eccleſiæ exant-E labat, ùt vult *Kemnitius* , vel quòd bona opera exercebat ad exemplum Fidelium, ùt *Calvinus* . Nam textus eſt univerſalis , neque hanc patitur limitationem , præſertim quòd dicat ſe in carne ſua ſupplere ea , quæ deſunt paſſionum Christi pro corpore Eccleſiæ , ſcilicet patiendo pro Fidelibus adimplendo vices Christi . Sed Christus patiens non ſolùm profuit Eccleſiæ per bonum exemplum , & prædicationem , ſed verè etiam ſatisfaciendo pro peccatis : ergo etiam Paulus non loquitur ſolummodò de prædicationis labore , verùm et de ſatisfactione pro pœnâ

pœnâ temporali debitâ Fidelium culpis Chriſti gratiâ remiſſis. Nec aliter ad ipſius charitatem in animarum ſalutem conſentanea eſſe poteſt locutio; quia in 2. ad Corinth. 12. verſ. 15. dicebat: *Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris*: ideo hiſce locis interpretationem adhibet *Origenes* Homil. 10. in Num. ſuo modo Paulum expiaſſe aliorum crimina. Et *Auguſtinus* Pſalm. 61. explicans locum Apoſtoli ad Coloſſenſes 1. *Patitur* Chriſtus *in membris ſuis, ideſt in nobis ipſis ad communem bene quaſi rempublicam: nam quiſque pro modulo noſtro exolvimus, quod debemus.*

Paulus expiavit aliorū crimina.

CONFIRM. *ſecundò* 2. Corinth. 8. verſ. 14. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum.* Apoſtolus hortatur Corinthios divitiis affluentes, ut pauperes ſolentur eleemoſynis, ſpe ducti ſe recepturos ſpiritualem ab iis eleemoſynam, fructum videlicet bonorum operum, quibus abundabant Fideles: ergo ex bono ſpirituali unius Fidelis in alium redundat utilitas.

18 Nec valet *Kemnitii* gloſſa, ut Corinthii mittant pecuniam recepturi eos, queis egebant, Prædicatores verbi Dei, juxta illud 1. ad Corinth. 9. v. 11. *Si ſpiritualia ſeminaverimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?*

Explicatio Kemnitii.

Nil, inquam, valet; quandoquidem locutio Pauli ſit omnino univerſalis, & ſignanter de communicatione a nobis explicata; nam 2. Corinth. 9. v. 12. dicit: *Miniſterium hujus officii, non ſolùm ſuppleat ea quæ deſunt Sanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, * per probationem miniſterii hujus, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes, * & in ipſorum obſecratione pro vobis.* Præterea Corinthii non egebant Concionatoribus, nam de illis 1. Corinth. 1. v. 5. dicitur: *Quod in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcientia*: & 2. cap. 8. v. 7. *Sicut in omnibus abundatis fide, & ſermone, & ſcientiâ.* Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, Haymo, aliique maximè Græci explicant Paulum de participatione bonorum operum. Et ſanè par eſt, ut qui temporalia ſubſidia recipit, reddat ſpiritualia?

Communicatio in ſpiritualibus.

Qui temporalia recipit, ſpiritualia reddat.

CONFIRM. *tertiò* 2. Corinth. 12. v. 14. & ſeq. *Non enim quæro, quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent Filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis. * Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.* Apoſtolus ſe patrem exhibet ſpiritualem ſua opera theſaurizantem illis, quos in Chriſto genuerat per Evangelium: ergo unus Fidelis fructum bonorum operum alterius participat.

19 PROB. 2. *eadem minor.* Exigit providentia, & juſtitia Dei, ut remunerentur convenienti modo Juſtorum opera; ſed niſi ſatisfactiones ſuperfluentes aliis prodeſſent, irremunerata abirent ſecundùm aliquem valorem opera Juſtorum: ergo. *Min. patet*: Lucæ 21. v. 18., *& capillus de capite veſtro non peribit*, & juxta vulgatum axioma, *quòd Deus punit infra condignum, & præmiat ſupra condignum*; ſed ne minimam quidem culpam impunem relinquit: ergo nec ullum dimittit valorem boni operis ſine præmio. Cùm ergo plurimus ille valor ſatisfactionis ſuperet in Juſtis, niſi aliis impenderetur, præmii vacuus in irritum caderet.

EXPLICATUR. Charitas magis inclinat ad benè faciendum fratribus ſpirituali ſubſidio, quàm corporali; ſed ſubſidium corporale pro fratre ita Deo placet, ut tanquam ſibi oblatum Chriſtus recipiat: *quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*: & calicem aquæ frigidæ proximo donatum non relinquit abſque mercede: ergo a fortiori ſubſidium ſpirituale pro fratre oblatum acceptat; ſed hoc ſubſidium, non ſolùm eſt prædicatio Evangelii, & ſalutare conſilium, ſed etiam ſolutio pretii pro debito temporalis pœnæ alterius: ergo acceptat Deus hoc ſubſidium.

Charitas inclinat ad ſubveniendum fratribus.

EXPLICATUR *ſecundò*. Id de Sanctorum ſatisfactionibus eſt tenendum, quod charitati conſonat, qua Juſti in illis operibus diriguntur, & ſtatui militantis Eccleſiæ congruit; ſed virtute charitatis intendebant prodeſſe Eccleſiæ, & Fidelibus, quantum poterant: & ſtatus militantis Eccleſiæ eſt ſtatus indigentiæ, ut patet: ergo abſque dubio ſatisfactiones illæ vergunt in Eccleſiæ bonum; & quamvis expreſsè aliquando Sancti obtulerint pro aliquo in particulari, ſæpiùs tamen hoc non effecerunt; quippe qui humiliter de ſe ipſis ſentientes crederent ſua nihil opera valere, vel ipſis indigere: immo frequenter iis, quibus attributa ſunt, nullum ſortiuntur effectum, vel quia non ſint indigi, vel quia poſuerint obicem, tunc, caſſo irritoque effectu, remeant in theſaurum Eccleſiæ. Porrò quis credat civilem quamque rempublicam ærario inſtructam eſſe, quod ex civium bonis conflatur, Eccleſiaſticæ verò Reipublicæ ſpirituale hujuſmodi gazophilacium deeſſe?

Juſti diriguntur charitate.

Si Reſpublica habet Theſaurum, debet etiam habere Eccleſia.

§. SECUNDUS.

PRÆCLUDITUR LUTHERI *RESPONSIO*.

20 ADductæ rationi *Lutherus* art. 13. ſic occurrit. Semel admiſſis hujuſmodi ſatisfactionibus Sanctorum, deberet in eodem opere bono admitti meritum, & ſatisfactio; ſed fictitia eſt hæc diviſio in eodem opere, cui ineſt duntaxat meritum, quod cùm nequeat aliis applicari, explodendus videtur hujuſmodi Theſaurus Sanctorum meritis conſtans.

SED CONTRA. Uni, eidemque operi vim tribuit Scriptura ſatisfactivam pro peccatis, & meritoriam vitæ æternæ: ergo ea diſtinctio non eſt fictitia. *Ant. declaratur.* De eleemoſyna inquit Scriptura Tob. 4. v. 11. *Eleemoſyna ab omni peccato & a morte liberat*: Eccl. 3. v. 33. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis*: ergo eleemoſyna eſt ſatisfactoria de peccatis; ſed de eadem Matth. 25. v. 34. dicitur: *Poſſidete paratum vobis regnum a conſtitu-*

In eodem opere datur meritum, & ſatisfactio.

Digitized by Google

ſtitutione Mundi . " *Eſurivi enim , & dediſtis mihi manducare &c.* ergo etiam eſt meritoria vitæ æternæ. *Secundò* Jejunium ſatisfacit pro peccatis. Jonæ 3. v. 5. *Prædicaverunt Jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis a majori uſque ad minorem : v.10., & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat , ut faceret eis , & non fecit :* ſed de eodem Jejunio Matth. 6. v. 17. habetur : *Tu autem cùm jejunas , unge caput tuum , & faciem tuam lava,* " *ne videaris hominibus jejunans, ſed Patri tuo , qui eſt in abſcondito : & Pater tuus , qui eſt in abſcondito , reddet tibi ,* ſcilicet mercedem gloriæ: ergo ſimul eſt etiam meritorium. *Tertiò* Oratio item eſt ſatiſfactoria; nam de ea dicitur : *Dimitte nobis debita noſtra*; eademque Oratio eſt meritoria: Matth. 6. v.6. *Tu autem cùm oraveris , intra in cubiculum tuum , & clauſo Oſtio, ora Patrem tuum in abſcondito : & Pater tuus qui videt in abſcondito , reddet tibi ,* ſcilicet vitam æternam, quam in Oratione Dominica petendam nos docuit Chriſtus: *Adveniat regnum tuum*: ergo.

Non implicat multiplex valor in eodem opere.

CONFIRMATUR : operi bono , v. g. charitatis , præmium vitæ æternæ correſpondet. Sap. 5. v. 16. *Juſti autem in perpetuum vivent , & apud Dominum eſt merces eorum.* Matth. 19. v. 29. *Omnis, qui reliquerit . . . Patrem , aut Matrem . . . propter nomen meum, . . . vitam æternam poſſidebit* : operi bono quà pœnali correſpondet ſatisfactio , & redemptio a peccatis : Joelis 2. v. 12. *Dicit Dominus : convertimini ad me in toto corde veſtro in jejunio , & in fletu , & in planctu :* & Job. 42. v. 6. *Idcirco . . . ago pœnitentiam in favilla & cinere* ; ſed operi eidem bono ineſt pœnalitas : ergo inſita eſt vis meritoria , & ſatisfactoria.

EXPLICATUR *primò*. Non implicat, quòd idem opus bonum , ut honorificum Deo, v. g. Evangelii prædicatio, mereatur vitam æternam, ſicut de ſe ipſo Paulus ait 2. ad Timoth. 4. v. 8. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ , quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex*, & ut Proximo proficuum ex juſtitia commutativa mereatur corporale alimentum; unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 9. v. 7. ait : *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam ?* ergo non implicat , quòd idem opus ùt a Charitate ſit meritorium , & ùt pœnale ſatisfactorium. Præterea poteſt Oratio eſſe impetratoria pro aliis, Jacob. 5. v. 16. *Orate pro invicem , ut ſalvemini* , & meritoria Oranti vitæ æternæ; & eò magis , quò puriùs dirigitur in ſalutem proximi : ergo ob diverſos reſpectus non implicat multiplex valor in eodem opere.

EXPLICATUR *ſecundò*. Eccleſia Militans ſæpius in Scriptura Regno comparatur ; ſed in Regno Terræ ſerviens Regi , v. g. in bello , ex juſtitia commutativa meretur ſibi quotidiana ſtipendia , & ex juſtitia diſtributiva dignitates , & Reipublicæ honores , ſi bene rem Principis agat : ergo Fidelis opere eodem bono poterit titulo juſtitiæ commutativæ acquirere jus ad unum , & titulo diſtributivæ ad aliud ; ſed compenſatio pœnæ pertinet ad commutativam juxta illud Deuter. 25. v. 2. *Pro menſura peccati erit & plagarum modus* , & retributio gloriæ ad diſtributivam , ùt patet ex parabola Matth. 25. de quinque talentis : ergo idem opus poteſt eſſe ſatisfactorium, & meritorium : ergo hæc diſtinctio duplicis valoris non eſt Papiſtarum commentum.

§. TERTIUS.

QUÆDAM HÆRETICORUM ARGUMENTA DISSOLVUNTUR.

21 OBJICIES 1. Vix Sancti omnes ſufficienter mandata Dei , quæ præcepta ſunt , impleverunt : ergo illis nihil ſuperfluit alteri communicandum. *Ant. oſtenditur*. Lucæ 17. v. 10. *Cum feceritis omnia , quæ præcepta ſunt vobis , dicite : ſervi inutiles ſumus : quod debuimus facere , fecimus*. *Secundò* Matth. 25. v. 9. Virginibus fatuis reſponderunt Prudentes : *Ne fortè non ſufficiat nobis , & vobis , ite potiùs ad vendentes , & emite vobis* : ergo Juſti vix habent ſibi ſufficientia . *Tertiò* quiſque Sanctorum tenetur diligere Deum , quantum poteſt , juxta illud : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo , & ex tota anima tua , ex totis viribus tuis* ; ſed hoc nullus facit : ergo. *Quartò* Sanctorum nemo fuit abſque peccato 1. Joan. 1. v. 8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus , ipſi nos ſeducimus* : & apud Iſaiam 64. v. 6. *quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ noſtræ*. *Quintò* ex *S. Auguſtino* omnis Sanctus dicere debet : *Dimitte nobis debita noſtra* : ergo per ſe indigent Sancti : ergo pro aliis nequeunt ſatisfacere.

Plures Sancti omnia præcepta Dei adimpleverunt.

RESP. Hoc Hæreticorum argumentum in æquivoco laborat : *neg. ante.* : multi enim Sancti a principio uſus rationis uſque ad mortem ab omni labe mortali fuerunt immunes, unde omnia præcepta Dei adimpleverunt , ùt de Joanne Baptiſta , de Jeremia , ac de pluribus aliis tenet Eccleſia ; & ſi aliqui defecerunt aliquando , ſuperabundanti pœnitentia uſi ſunt , ùt de Paulo, Magdalena , Petro , aliiſque in comperto eſt. Quocirca plurimum ſatisfactionis ſupereſſluere potuit : nec prima quicquam probatio evincit. Textus ille ab Adverſariis aſſumitur ad probandum nullum opus ſupererogationis Juſtos egiſſe , quod certè abhorret a vero ; nam præterquamquod præcepta adamuſſim fecere , perplures conſilia etiam Evangelica obſervaverunt , quod utique eſt opus ſupererogatorium ; nec iidem dicuntur inutiles Servi , audiamus *Ambroſium* lib de Viduis : -- Hoc Virgo non

Sancti plures adimpleverunt conſilia Evangelica.

„ dicit (nimirum ſervus inutilis ſum) hoc
„ non dicit ille , qui bona ſua vendidit ,
„ ſed quaſi repoſita expectat præmia , ſicut
„ Sanctus Apoſtolus ait : Ecce nos reliqui-
„ mus omnia , & ſecuti ſumus te , quid
„ ergo erit nobis ? Non enim quaſi inu-
„ tilis ſervus , quod debuit facere feciſſe
„ ſe dicit , ſed quaſi utilis Domino , qui
„ commiſſa ſibi talenta quæſitis multipli-
„ cavit uſuris mercedem fidei , atque vir-
„ tutis benè conſcius , meritorumque ſecu-
„ rus

„ rus expectat, — Sed eſto, adimpleverint dumtaxat mandata Dei, illa eadem adimpletio fuit ſatisfactoria, utpotè pœnalis, (A) & ſenſibus permoleſta. Sanè, cùm hæc omnia fecerimus, debemus nos conſiderare, tanquam ſervos inutiles; quia ſufficientia noſtra cùm ex Deo ſit, debemus humiles in ſanctitate eſſe, nec adversùs alterum extolli, cùm nihil habeamus, quod non acceperimus. Neque ſecunda probatio quicquam valet. In oleo, quod petebant fatuæ Virgines innuitur auxilium neceſſarium ad adimplenda mandata Dei, & ad conſequendam gloriam, quod nulli eſt communicabile: charitas ſiquidem Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum. Tertia quoque ratio falſa eſt; (B) nam Sancti dilexere Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus; non enim eſt neceſſe, ut ſemper eliciant actus formaliter tendentes in Deum: ſufficit dilectio Dei appretiativa ſuper omnia, qua dilectione Sancti funguntur, immo etiam frequenter interiores, externoſque perſæpe actus eliciunt, dum præceptum non urget, adeoque plures accenſentur actus ſupererogationis. Ad auctoritatem *Joannis* DICO; loquitur ipſe de venialibus leviſſimis, quæ facili negotio diluunt Juſti, non verò de mortali peccato, juxta illud, quod in eadem Epiſtola cap. 3. (C) v. 9.: *Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt*: intendit verò *Iſajas* juſtitias virtutum naturalium, & comparativè ad ſanctitatem Dei, non autem de bonis operibus gratiâ Dei elicitis: *Auguſtinus* intelligendus eſt de culpis quotidianis, quorum antea meminerat Apoſtolus Joannes. Hæc innuiſſe mihi ſat eſt ubi fuſiùs explicaturo eaſdem Scripturas, queis intendunt Hæretici probare opera noſtrùm omnium eſſe peccata.

Quomodo dicendus quilibet ſervus inutilis.

Debemus diligere Deum ſuper omnia appretiativè.

22 OBJIC. 2. (D) Opera, quæ jam in uno remuneratur Deus, in altero nil habent remunerandum; ſed opera Sanctorum perfectè remuneratus eſt Deus: ergo nihil eis ſupereſt, quod aliis ad remunerandum communicetur. *Probatur min.* Deus unumquemque præmio afficit ſupra condignum juxta illud Lucæ 6. v. 38. *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*: & ad Rom. 8. v. 18. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*: ergo.

RESP. *neg. min.* loquendo de parte remunerationis, quæ valori ſatisfactivo, ſeu operi ut laborioſo correſpondet. (E) Probationes verò ex Scriptura ſolùm denotant vim meritoriam, quæ ineſt operibus bonis, undequaque fuiſſe expletam collatione præmii eſſentialis. Nos haudquaquam dicimus lineæ meritoriæ aliquid Sanctis ſupereſſe, ſed aliquid tantùm lineæ ſatisfactivæ, quæ ad pœnam peccati abolendam ordinatur.

Vis meritoria non remanet in operibus bonis, ſed per præmium eſſentiale compenſatur.

23 OBJICIES 3. Vel Sancti ſua aliis opera donarunt; & ſic repenſa eſt iiſdem merces, nec aliud quicquam reſtat: vel nulli fuere attributa Sanctorum opera, & hoc pacto ſolis prodeſſe operantibus evincitur: *primò* quia pœnale opus quanquam non mereatur præmium eſſentiale, meretur tamen accidentale; proindeque martyrio, utpotè maximè laborioſo correſpondet peculiaris laureola: *ſecundò* Sancti ſuis operibus intendunt, quantum poſſunt Deo placere, & præmium ſibi mereri: ergo ſi alteri non offerunt, totum ad ipſos revertitur: ergo nihil ſupereſt, quod in promptuario Eccleſiæ conſervetur, cujus ſit Pontifex quaſi promus.

RESP. Sancti ſæpènumero ſua obtulerunt alienæ utilitati, ſed fruſtrà, ut dixi. Aliquando obtulere nemini, atque hæreditario quodam jure ſatisfactiones illæ ad Eccleſiam pertinent. Cæterùm pœnale opus qua tale falsò dicitur meritorium præmii accidentalis; non enim hæc formalitas pœnalitatis ordinatur ad præmium, ſed ad vindictam peccatorum. Nec obeſt exemplum martyrii; haud enim confertur Martyri laureola; quia non indiget ſatisfactione ad extinguendum debitum pœnæ temporalis, ſed propter heroicam fortitudinem, quæ in ſubeunda pro Chriſto morte exercetur. Nonne vides, ſi vel Nequiſſimus pro fide mortem oppetat, qui certè omnimoda indiget pœnalitate martyrii, ut ſuos penſet reatus, nihilominus eidem laureola donatur? Porrò ſanctiores Viri ſuis intendunt operibus, quantum in ſe eſt, ſibi mereri, & placere Deo: nequeunt tamen plus præmii acquirere per formalitatem pœnalitatis qua talis; utpote quæ ad diverſam lineam, ſcilicet vindictæ attinent. Quamobrem ſi ex ſatisfactione quicquam ſuperet, ſeponitur in Theſauro Eccleſiæ; neque ipſi operanti licet unquam extrahere vel ſibi, vel aliis, ſi neceſſitas eveniat, applicandum. Nam quod ſemel in publicum ærarium tranſiit, inde extrahi nullatenus poteſt, niſi per Cuſtodem ærarii, & Adminiſtrum.

Satisfactiones non applicatæ ſpectant ad Eccleſiam.

24 OBJICIES 4. Si ſuperfluens Sanctorum ſatisfactio in penu Indulgentiarum haberi poſſet, datæ fuiſſent Indulgentiæ etiam in antiqua Lege; ſed hoc eſt falſum: ergo. *Prob. maj.* Sanctis in lege veteri plurima ſuperfuerunt merita, ut ſupra diximus: ergo ne abſque præmio perirent: ſeponi debebant aliis Fidelibus ejuſdem legis profutura, maximè quòd jure naturæ competit Rectori bona Reipublicæ indigentibus diſtribuere: ergo Summi Sacerdotis munus erat ſatisfactiones egentibus impertiri; ſed hoc non contingit in Lege veteri: ergo benè arguimus Sanctorum ſatisfactiones effluere, nec ex iis quicquam in Eccleſiæ penu conſervari.

RESP. *nego majorem*. Tunc ponebantur Sanctorum ſatisfactiones in Theſauro Indulgentiarum idoneo tempore diſpenſandæ: non tamen habebantur Indulgentiæ, quandoquidem ille Theſaurus necdum erat perfectè conſummatus per Chriſti merita, a quibus virtutem omnem Sanctorum opera ſumpſere. Cæterùm Eccleſiaſtici Theſauri diſpenſatio competit Gubernatori Communitatis non qualicumque, ſed habenti poteſtatem Clavium, quæ ſoli Pontifici novæ legis attributa eſt; nam quò lex gratiæ ube-

Quare in lege veteri non dabantur Indulgentiæ.

uberior eſt, eò etiam liberalior eſt remiſſio; ac propterea Chriſtus Matth. 13. verſ. 52. *Ideo omnis Scriba doctus in Regno Cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de Theſauro ſuo nova, & vetera*: & Cant. 7. v. 13. *Omnia poma: nova, & vetera, dilecte mi, ſervavi tibi*. Vide infra n. 68., & 69.

25 OBJICIES 5. Idem eſt Sacramentorum Theſaurus, & Indulgentiarum; ſed ſatisfactiones Sanctorum non pertinent ad Theſaurum Sacramentorum (non enim Sacramenta nobis applicant Electorum merita): ergo neque ad Theſaurum Indulgentiarum. Deinde hæc doctrina involvit contradictoria; nam ex uno capite ſolùm ſuperfluas ſatisfactiones in Theſauro reponit, & ex alio vult cumulum conſurgere ex meritis omnium Electorum a primo uſque ad ultimum; cùm falſum omninò ſit omnes Electos habuiſſe ſuperfluentes ſatisfactiones: aliter nullus Electus ad Purgatorium deſcendiſſet: ergo.

Idem eſt in re Theſaurus Sacramentorum, & Indulgentiarū.

RESP. In re unum eſſe Sacramentorum, & Indulgentiarum Theſaurum ex duplici coaleſcentem pretio, Chriſti, & Sanctorum: tamen per Sacramenta non applicatur, niſi ſecundùm quòd continet Chriſti merita; Sacramenta enim ſunt prima inſtrumenta, & fundamenta Catholicæ Religionis, adeoque operari non debent, niſi per virtutem primarii fundamenti, qui eſt Chriſtus. Præterea Sacramenta ſaltem per ſe primò intendunt in effectu gratiam ſanctificantem, vel illius augmentum: ſatisfactiones verò Sanctorum ſolummodo debitum pœnæ; quo fit, ut applicari non debeant per Sacramenta, ſed per Indulgentias, quæ per ſe primò reſpiciunt pœnæ compenſationem. Ad id, quod additur, DICO nullam in iis contradictionem involvi. CLEMENS VI. cùm dixit Eccleſiæ Theſaurum conſurgere ex meritis Electorum omnium a primo uſque ad ultimum, ſic debet intelligi, quòd Theſaurus contineat non ſolùm ea, quæ ſunt de via ſolutionis, ſed etiam impetrationis; & quamvis non omnes Electi habuerint ſuperabundantes ſatisfactiones, habuerunt tamen ſuis in operibus vim impetratoriam, cujus pars aliqua propter charitatis unionem cedit in publicum bonum, & Eccleſiæ Theſauro additur. Veruntamen Theſaurus Eccleſiæ cùm diſpenſetur per modum ſolutionis, non autem impetrationis; ideo reſponſio hujuſmodi ſubſiſtere non videtur. Itaque breviter dico *Clementem* loqui per diſtributionem accommodam, ſcilicet Theſaurum Eccleſiæ conſtare ex Sanctorum ſatisfactionibus, quorum ſuperfluentes fuerunt.

§. QUARTUS.

RELIQUA HÆRETICORUM ARGUMENTA DISSOLVUNTUR.

26 OBJICIUNT 1. *Calvinus* lib. citato inſtit. cap. 9. n. 28., & ſeq., *Thilmanus Heshuſius* in lib. de ſexcentis erroribus Pontificum tit. 32., *Kemnitius* 4. parte examinis Concilii Tridentini in decreto de Indulgentiis, ſumpto arg. ex 1. Cor. 1. v. 30. *Unus eſt Redemptor noſter Jeſus Chriſtus, qui factus eſt nobis juſtitia, & redemptio*, & ex cap. 6. v. 20. *Empti enim eſtis pretio magno*; atqui Sanctorum ſatisfactiones ſi reponerentur in arca Indulgentiarum pro redimendis peccatis, alii præter Chriſtum eſſent Redemptores: ergo Sanctorum merita non pertinent ad Eccleſiæ Theſaurum.

Quinam dicēdus Redemptor.

RESP. *nego min.* Sicut enim propterea, quòd unus ſatisfacit pro pœna ſuis criminibus debita, non dicitur redemptor ſui: ita neque ex eo, quòd unius ſatisfactiones ſint proficuæ ad extinguendam pœnam noxis alienis debitam, dicendus eſt aliorum Redemptor. Ratio eſt; quia redimere eſt a vera captivitate aliquem liberare, & ex propriis: jugum autem peccati eſt, quod nos verus Diaboli captivos conſtituit, a qua captivitate Chriſtus ſuo ſanguine, & ex propriis liberavit. Satisfactiones Sanctorum præcisè conducunt ad ſolutionem cujuſdam debiti temporalis pœnæ, quod regulariter remanet dimiſsâ culpâ, & neque ex propriis, ſed ob virtutem meritorum Chriſti, a quibus omnis in opera noſtra virtus derivatur, adeoque appellari non poſſunt animarum Redemptores, niſi latiſſima quadam cathacreſi, & in eo ſenſu, quo cooperantes alterius ſaluti dicuntur Salvatores, ùt de ſe ipſo ſcribit Paulus 1. Corinth. 9. v. 22. *Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos*. Attamen ab hoc nimis impropriè loquendi modo, ob terminorum æquivocationem, abſtinendum eſt.

Peccatum nos conſtituit Diaboli captivos.

27 OBJIC. 2. Sanctorum ſatisfactiones Chriſti ſanguine immiſcére ad peccatorum remiſſionem, Satanica eſt Chriſti profanatio: ergo Theſaurus, in quo SS. merita congeruntur, eſt commentum Satanæ. Major emphaticâ eloquentiâ, pluribus agglomeratis Scripturis, a *Calvino* deprædicatur, quæ ad hæc ſummatim redigo. Propheta clamat, a Chriſto nobis acceptum iri peccatorum remiſſionem *Joan.* 1. Chriſtum acquiſiviſſe Eccleſiam ſanguine ſuo *Act.* 20. Una oblatione conſummaſſe ſanctificatos in ſempiternum *Hebr.* 9. Sanctos laviſſe ſtolas in ſanguine Agni *Apoc.* 7.; Sed Pontificii dictitant ex Sanctorum Theſauro, mediis Indulgentiis, criminum reatus ablui per Petrum, & per Paulum, Martyrum ſanguine abſtergi ſcelera, pretio Sanctorum Eccleſiam redimi, ſanctificationemque perfici Martyrum operibus, Juſtos lavare ſtolas in ſanguine, & alia id genus figmenta nequiſſima: ergo Chriſti ſanguinem horrenda prophanitate conſpurcant.

RESP.

RESP. *nego major:* Tunc quidem prophanatur ſanguis Chriſti, quando quis eo abutitur inſtar velaminis, ne bonis operibus ſeſe exerceat, ùt Novatores faciunt. Num dedecoratur, & minuitur Divinæ Omnipotentiæ honos ex eo, quòd non ipſa modò agat, ſed alios etiam ad agendum diſponat, atque perficiat? Honorificum immo eſt Chriſti ſanguini, quòd non ſolùm ipſe Patri placeat, apud eum mereatur, & ſatisfaciat, ſed efficiat etiam, ut opera noſtra Deo grata, meritoria, & ſatisfactoria habeantur. Ad probationem DICO: per eas omnes Scripturas idipſum probari, quod libenter concedimus nos, & omnino volumus; Chriſtum ſcilicet redemiſſe, expiaſſe, emundaſſe, laviſſe ſanguine ſuo peccata noſtra, maculas noſtras, conſcientias noſtras. Per Chriſtum igitur accipienda eſt remiſſio illa peccatorum, quam ſuſceptione fidei habuit *Cornelius*, ùt ex contextu patet. Sanguis Chriſti emundat nos non a pœna, ſed a culpa; hæc enim eſt, quæ indiget emundatione, pœna verò ſolutione: ſic etiam cùm dicitur Chriſtus acquiſiviſſe Eccleſiam ſanguine ſuo, conſtat loqui apertè de pretio ſanguinis in ordine ad redimendos homines a captivitate Diaboli; peccatum autem eſt, quod captivat homines, & ſubjectos facit Diabolo. Hinc benè etiam dicitur una oblatione conſumaſſe ſanctificatos in ſempiternum; una ſcilicet oblatione corporis ſui in Cruce, ut poſſint redimi homines a ſervitute peccati, & ipſa redemptio perpetua eſſe poſſit. Ad id *Apocalyp.* patet ea dictis de ablutione maculæ intelligi, non autem pœnæ. Quòd ſi iſte Catholicorum omnium ſenſus eſt, cur *Calvinus* nos calumniis impetit, perinde ac ſi per Indulgentias nos velimus, & per ſanguinem Martyrum peccata abluí, conſcientias a culpis expiari? Nos enim ſolummodò volumus, Theſaurum Sanctorum deſervire extinguendo, vel minuendo temporalis pœnæ reatui, qui frequenter dimiſsâ culpâ remanet.

Chriſti ſanguis Deo placet, & facit, ut ipſi opera noſtra placeant.

Peccatum captivat homines.

28 OBJICIES 3. Dicere, quòd Chriſti ſanguis non ſufficit ad ſatisfaciendum pro peccatis, eſt Chriſti ſanguinis prophanatio: — „ Quò enim poterat fœdius prophanari „ Chriſti ſanguis: — ſic inſtat *Calvinus* — „ quàm dum negatur ſufficere ad peccatorum remiſſionem, ad reconciliationem, „ ad ſatisfactionem, niſi velut areſcentis, „ & exhauſti defectus aliundè ſuppleatur, „ & ſufficiatur? — At ſi abutimur ſatisfactionibus Sanctorum ad extinguenda ſcelerum piacula, reputamus incongrua ad ſatisfactionem Chriſti merita, abs quo cæteroqui ait Scriptura non culpam modò, ſed èt pœnam abundè expiatam: ergo. *Explicatur*. Vel Chriſti paſſio fuit ſufficiens ad tollendum omne debitum culpæ, & pœnæ, vel non. Si primum, ad quid ſatisfactiones Sanctorum deſerviunt? ſi ſecundum, — „ quid eſt hoc, — inquit Calvinus, — niſi „ Chriſto nomen relinquere; cœterum vulgarem Sanctulum facere, qui in turba „ via dignoſcatur? Unum, unum illum „ prædicari decebat, unum proponi, unum „ nominari, unum reſpici, cùm de obtinenda peccatorum remiſſione, expiatione, „ ſatisfactione agitur.

RESP. primùm indirectè huic argumento, quod cùm *Calvino Heſhuſius* per extenſum amplificat: Chriſtus vel perfectè nobis meruit remiſſionem peccatorum, gratiam, & gloriam, vel non. Si primum, cur *Marc.* ultimo verſ. 16. dicitur, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit:* 1. Corinth 9. v. 24. *ſic currite ut comprehendatis:* 2. ad Timoth. 4. v. 7. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi, * in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ:* & cap. 2. v. 5. *Non coronabitur, niſi legitimè certaverit?* Cur Barbari, Gentiles, Mahumetani non ſalvantur? Si ſecundum: ergo Chriſto ſolum nomen relinquimus: ergo inter Sanctos eidem locus damus. Quid reſpondeant Hæretici? Certè hoc unum, ſcilicet applicandam nobis per neceſſariò eſſe paſſionem Chriſti per Baptiſmum, per Fidem, per cooperationem noſtram. Non prodeſt igitur ſanguis Redemptoris, niſi per media applicatus. Inter hæc autem ſunt opera noſtra ſatisfactiva, noſtrorumque fratrum. Si ergo Baptiſmus, Fides, & cooperatio noſtra haudquaquam offendunt ſanguinem Chriſti, neque ipſum dehonorant ſatisfactiones Sanctorum ſatisfactionibus Chriſti adjunctæ. Ratio eſt; quia non miſcentur, nec adduntur, ut dent valorem meritis Chriſti, vel ut ſuppleant partem aliquam virtutis deficientis, ſed ut per eas, & cum eis nobis fructus paſſionis applicetur; in quo ſenſu hæc additio non eſt indecora, quemadmodum Paulus non fuit Chriſto injurius, dum ad Epheſ. 3. v. 9. ait ſibi datum *illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio Sacramenti abſconditi:* quamvis de Chriſto Joannes 1. v. 9. dixerit: *Lux vera: quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum:* nec cùm 1. Corinth. 3. v. 9. inquit, *Dei enim ſumus adjutores;* quia non eſt adjutor ex neceſſitate, ſed ex dignatione, & tanquam Miniſter. Ita nec injuriam facit Catholicus addens ſatisfactiones Sanctorum, quas non addit ex neceſſitate, ſed ut honoretur Deus; opera enim noſtra aſſumuntur tanquam media ad applicandum fructum ſatisfactionis Chriſti.

Merita Chriſti debent nobis applicari.

Actiones noſtræ aſſumuntur ex dignatione, non ex neceſſitate.

29 DICES. Ergo ſatisfactio noſtra nullam vim habet ſatisfactivam; nam Deus Homo adæquatè, & totaliter expiavit debitum pœnæ, & culpæ: ergo opera noſtra pœnalia non exigit Deus, tanquam utilia, ſed præcisè, ut imponat nobis pondus grave nimis: hoc Judaiſmum ſapit: ergo.

RESP. *nego conſeq.* Utinam hoc intelligant homines, ut benè agant. Sat quidem ſuperque fecit Chriſtus pro pœnæ reatu, non tamen ita, ut ſuam Patri ſatisfactionem obtulerit immediatè pro expiatione pœnæ abſque ullo reſpectu ad opera noſtra: Obtulit mediatè, quatenus noſtra ſimul opera obtulit dignificando, & valorando obligans humaniſſimè Æternum Patrem, ut quotieſcumque ejuſmodi actiones ita a Fidelibus offerrentur, eis pœnam dimitteret. Vides noſtra ſimul opera eſſe ſatisfactiva, & ne-

Chriſtus Patri obtulit opera ſua ſimul cum opera noſtra.

& neceſſaria. At velint, nolint Sectarii, hanc doctrinam fateantur, neceſſe eſt. Scitor enim ipſos: annon Chriſtus oravit a Patre? annon obtinuit nobis neceſſaria ad ſalutem, dona gratiæ, auxilia, virtutes, tentationum victoriam, præceptorum adimpletionem, & alia id genus? Cur ergo nobis tam frequenter, tam ſolicitè in Evangelio præcipit, & inculcat, ut oremus indeſinenter, ſi jam Chriſtus nobis omnia impetravit? Num igitur oratio noſtra eſt ſupervacanea, & inutilis? Num ideo futilia nobis, & iniqua gravamina imponit? At heu miſeri, miſerandique! Chriſti paſſio iis eſt involucrum, ac velamen ſcelerum. Volutantur in pravis voluptatibus, & Chriſti meritis præſumunt impunes ſe ad cœleſtem gloriam evehendos. Sæva quadam rabie & Purgatorium, & Indulgentias demoliuntur; quippe quos una manet omnes infernalis æterna Dæmonum ſedes. Utinam aliquando reſipiſcant, & Indulgentiæ, & Purgatorii fiant conſortes!

30 INSTABIS. Vel operibus noſtris ineſt aliqua vis ſatisfaciendi diſtincta a virtute Chriſti, vel non. Si primum: ergo Chriſti ſatisfactio eſt imperfecta, quæ noſtris propterea ſatisfactionibus ſulcienda ſit. Sin verò dicatur nulla ineſſe virtus ſatisfaciendi: ſunt abſolutè vacua, & inutilia.

Datur valor in actionibus noſtris, ſed ex meritis Chriſti.

RESP. Noſtris ſatisfactionibus inditam eſſe vim valoris, non quidem ex propriis, ſed ex virtute meritorum Chriſti; unde licèt a Chriſto ſit, quòd opera noſtra valeant, tamen & noſtra, & Chriſti opera ſimul valent. Cauſa ſecunda habet a prima, quod agat, & totum quod attingit ſecunda, attingit etiam prima; & nihilominus utraque cauſa verè agit. Ratio eſt; quia Chriſtus ſuis meritis valoravit utilitatem noſtrarum actionum: nec propterea ſequitur valorem Chriſti fore imperfectum; immo quia perfectiſſimus habuit, quo Deo placeret, & faceret, ut noſtra etiam placerent opera. Honoravit ergo nos Chriſtus, dum voluit, ut nos ſaluti noſtræ cooperaremur; glorioſiùs enim eſt coronam ſuis meritis acquirere, quàm alienis. Rem noſtram utiliter geſſit, ut bonis operibus exerceremur, ne perinde ac animalia immunda in luto iniquitatum rationalis homo immareſceret.

31 OBJIC. 4. Scriptura manifeſtè docet nullius hominis opera alteri prodeſſe ad pœnæ redemptionem: ergo ex Sanctorum meritis non coaleſcit Eccleſiæ Theſaurus. *Ant.* habetur illo Pſal. 48. v. 8. *Frater non redimit, redimet homo*, ubi expreſsè ponitur particula *frater* ad tollendum recurſum communicationis fundatæ in fraterna charitate: & *Paulus* reprehendens confidentes in ſuis meritis exclamat: *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt?* quaſi dicat: quid in meis meritis confiditis, cùm nullius ſint valoris pro vobis? Non enim ego paſſus ſum pro vobis.

RESP. *negan. antec.* Textus a *Kemnitio* allegatus non eſt ad rem; nam ſi ſtamus Rabinorum interpretationi, intelligitur de liberatione a morte temporali, & ſenſus eſt, ſi tibi Conjunctus nequit te a morte eripere, multò minùs quiſquam alius, & ad eos loquitur, qui in multitudine divitiarum confidunt. Si admittitur vulgaris Patrum expoſitio, ſignificat liberationem a captivitate peccati, & reatu gehennæ in hoc ſenſu, ſi amicus a morte animæ non te liberat, nec alius quilibet redimet; omnes namque indigent liberari, cùm omnes ſint ſub peccatu: vel in ſenſu poſitivo, amicus non eripit a peccato, eripit tamen homo Deus, hoc eſt, Chriſtus, qui per antonomaſiam vocatur Homo. *Auguſtinus* ſerm. 1. ejuſdem Pſalmi dicit, ſi Chriſtus frater tuus non redimit; quia ponis obicem præſumptuoſæ confidentiæ in tua virtute, nec alius homo ab æterna morte te ſalvabit. Nulla ex adductis explicationibus Hæretico favet. Nec enim nos dicimus Sanctorum merita congeri in Eccleſiæ Theſaurum ad delendam peccati maculam, ad redimendam ab æternu carcere libertatem. Nec auctoritas D. *Pauli* quicquam officit, qui non ibi loquitur de ſatisfactionibus Sanctorum, ſed de virtute operante per Baptiſmum. Inter Corinthios oborta erat contentio ex eo, quòd unum baptizaverat *Apollo*, alium *Cephas*, *Paulus* alium; eos juſtè reprehendit; quia eſt idem baptiſma, eademque virtus, licèt a diverſis applicata, cùm non operetur ex meritis baptizantium, ſed ex meritis Chriſti: unde *Chryſoſtomus* Homil. 3. in 1. ad Corinth. *Ne dixerit enim, inquit, quis baptizavit, ſed in cujus nomine? Non enim quæritur, qui baptizavit, ſed qui invocatur ad baptiſma.* Paſſio igitur Chriſti operatur, & applicatur per Sacramenta, quod libenter admittimus, nec aſſerimus nos id, quod falsò ſupponit Hæreticus Sanctorum merita operari, & applicari per Sacramentum, cùm hoc dumtaxat Chriſti meritis conveniat.

Si non redimit Chriſtus, nullus redimit.

Corinthiorũ contentio ob Baptiſma.

Merita Chriſti nobis applicantur per Sacramenta.

32 OBJIC. 5. Patres negant opera unius aliis prodeſſe ad pœnæ remiſſionem: ergo Theſaurus ex eorum meritis eſt fictitius. *Ant. oſtendit Calvinus* ex teſtimoniis LEONIS Papæ Epiſt. 81. ad Paleſtinos, & ex *Auguſtino*: — Præclarè (inquit Hæreticus ſect. 40.) adversùs hæc ſacrilegia Leo Epiſcopus Romanus in Epiſtola 81. ad Paleſtinos loquitur: quamvis multorum Sancturum in conſpectu Domini pretioſa mors fuerit: nullius tamen inſontis occiſio propitiatio fuit Mundi: accepere Juſti, non dedere coronas, & de fortitudine Fidelium nata ſunt exempla patientiæ, non dona juſtitiæ: ſingulares quippe illorum mortes fuerunt, nec alterius quiſpiam debitum ſuo fine perſolvit, cùm unus extiterit Dominus Chriſtus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes ſepulti, omnes ſunt etiam reſuſcitati: nec minus appoſitè S. Auguſtinus tract. 84. in Joan. ſi fratres, inquit, pro fratribus moriamur, nullius tamen ſanguis Martyris in remiſſionem peccatorum funditur, quod fecit Chriſtus pro nobis, neque in hoc quid imitaremur, ſed quid gratularemur, contulit nobis: — Item lib. 4. ad Bonifacium cap. 4. — Sicut ſolus Filius Dei, factus eſt filius hominis, ut nos ſecum „ filios

„ filios Dei faceret, ita pro nobis ſolus „ ſuſcepit ſine malis meritis pœnam, ut „ nos per ſe ipſum ſine bonis meritis con„ſequeremur gratiam. — Quibus addendus eſt *D. Th.* 3. p. q. 48. art. 5. ad 3. ſolvens enim objectionem ex illo *Pauli* ad Coloſſenſ. 1. *Gaudeo in paſſionibus pro vobis*, habet — Paſſiones Sanctorum proficiunt „ Eccleſiæ, non quidem per modum „ redemptionis, ſed per modum exem„pli, & exhortationis, ſecundùm illud 2. „ Corinth. 1. ſive tribulamur pro veſtra „ exhortatione, & ſalute: — Ecce quomodo Patres clarè negant in Sanctis vim ſolutivam a pœnis debitis peccato aliorum.

RESP. Si benè intelligantur Patres, vera ſunt omnia. Volunt enim meritis Sanctorum neminem redimi poſſe a peccato, & gehenna: nullius igitur inſontis occiſio propitiatio fuit pro peccatis; unicum enim volunt animarum Redemptorem Chriſtum, a quo omne meritum, omne donum, omnis gloria, omnis juſtitia derivatur: unus eſt Chriſtus, qui pro nobis paſſus eſt, ut nos Dæmonis jugo ſubduceret. Id tamen a meritis Sanctorum non excludit vim ſatisfactivam pro peccatis ſuis, & aliorum, accedente charitatis vinculo. Sanè quid apud Sanctum *Leonem* familiarius, quàm commendatio virtutis jejunii ad eradenda peccatorum debita? Quoties repetit per opera bona Deo ſatisfieri? legatur Sermo *primus* de jejunio decimi Menſis, Epiſt. 79. ad Nicetam, 91. ad Theodorum, & alibi ſæpè idem ingeminat. Sed quàm inſipienter pro ſe *Auguſtinum* adducit *Calvinus*? Remiſſio enim peccatorum ſoli Chriſto tribuenda eſt, cùm juſtificamur gratis per gratiam ipſius: nemo noſtrùm ab Indulgentiis eam expectat remiſſionem, quæ in juſtificatione habetur: hæc eſt aperta mens *Auguſtini*, qui aliàs docuit Sanctorum ſatisfactiones; cùm aſſeruit nullum debere mori, niſi præmiſsâ durâ peccatorum pœnitentiâ, quantumvis moriens juſtus ſit. Quoties ſuis ſcriptis affirmat Deo ſatisfieri pœnalibus operibus? Videatur Pſal. 77., 50., & Pſal. 48. ſequentia habet: — Qui ſunt, „ qui dant pretium redemptionis animæ ſuæ? „ Quibus ait Dominus; facite vobis ami„cos de mammona iniquitatis, ut & ipſi „ recipiant vos in æterna tabernacula: illi „ dant pretium animæ ſuæ, qui non ceſ„ſant eleemoſynas facere; ideo illos, quos „ monet per Timotheum Apoſtolus, no„luit eſſe ſuperbos, ne in abundantia di„vitiarum gloriarentur. Denique, quod „ poſſidebant, noluit apud illos veteraſce„re, ſed aliquid ex eo fieri, ut eſſet „ pretium redemptionis animæ eorum.... — Theſaurizent, inquit, ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam, *ſic dabunt pretium redemptionis animæ ſuæ*. Ad auctoritatem *D. Th.* DICO: ibi quidem aſſeritur, quòd paſſiones proſunt per modum exempli, & negat prodeſſe per modum redemptionis, ita ut redimant a culpa, cum quo ſtat, quòd poſſint juvare ſatisfaciendo pro pœna, ut docet 4. *diſtinct.* 45. *q.* 2. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. — Si Indulgentia ſub hac for„ma fiat, quicumque fecerit hoc, vel il„lud, ipſe, & Pater ejus, vel quicumque „ ei adjunctus in Purgatorio detentus tan„tum de Indulgentia habebit; talis in„dulgentia non ſolùm Vivo, ſed etiam „ Mortuo proderit. — Vide ſuperiùs Part. IV. Controv. III. n. 24., & ſeq.

Chriſto tribuenda eſt noſtra juſtificatio.

Indulgentiæ proſunt Defunctis.

CONTROVERSIA III.

AN EX SCRIPTURA COLLIGATUR POTESTAS CONCEDENDI INDULGENTIAS.

33 JAm ſummum ingredior certamen contra Hæreticos. Sed, ut clarior ſit methodus, quæ proferunt Heterodoxi, multipbariam partiar. Prima hæc quæſtio eſt, *an poteſtas concedendi Indulgentias ex Scripturis conſtet*. Ad hanc theſim nos provocant Reformatores, qui ubique conſuetudines Eccleſiæ, quæ ex Scripturis non conſtent, tanquam erroneas rejiciunt.

34 DICO: *Poteſtas concedendi Indulgentias conſtat ex Scriptura*. Nomine indulgentiæ intelligimus pœnæ peccatis debitæ etiam coram Deo remiſſionem, quæ fit applicatione Theſauri Eccleſiæ extra Sacramentum. Dimiſsâ enim culpâ, regulariter manet debitum pœnæ, ùt oſtendimus in Controverſiis de Purgatorio; quocirca haud repetam objecta *Kemnitii* contra Indulgentias, qui intendit probare, poſitâ juſtificatione, nullum pœnæ temporalis reatum ſupereſſe. *Probatur jam concluſio*. Eccleſia in ſuo Capite poteſtatem habet univerſalem auferendi quodquod vinculum impediens conſecutionem gloriæ; atqui debitum pœnæ temporalis pro peccatis eſt vinculum impediens conſecutionem gloriæ: ergo Eccleſia poteſtatem habet illud auferendi: ergo per Indulgentias. *Maj. oſtend.* Matth. 16. v. 19. *Tibi dabo claves Regni Cœlorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis*: propoſitio hæc ſecundùm omnes ſuas partes eſt univerſalis; illa enim particula *quodcumque* generaliſſima eſt: ergo includit quodcumque vinculum impediens conſecutionem Regni Cœlorum; verba namque Scripturæ accipienda ſunt, prout ſonant, & literaliter, niſi evidens ſequatur abſurdum. Quòd autem ea verba comprehendant omne vinculum, non modò non eſt abſurdum, ſed è dignitate eſt Vicarii Chriſti, & congruum militanti Eccleſiæ. *Min. eſt certa*; nihil enim coinquinatum intrabit in Regnum Cœlorum, & nemo reus pœnæ ingreditur regnum gloriæ. Prima conſequentia legitima eſt: probanda remanet altera, videlicet hanc ſolutionem poſſe per Indulgentias effici. Probo igitur.

Dimiſsâ culpâ ſæpenumero remanet pœna luenda.

Poteſtas Eccleſiæ auferendi omne vinculum.

Verba Scripturæ intelligenda ſunt in ſenſu literali, & quando.

Pœnam temporalem ſolvere per Indulgentias eſt eam dimittere poteſtate Clavium extra Sacramentum; ſed poteſtate Clavium extra Sacramentum poteſt Pontifex, ſeu Eccleſia in ſuo Capite pœnam dimittere: ergo. *Prob. min.* 1. illa promiſſio non ſolùm eſt univerſalis, quoad qualitatem vinculi ſolvendi,

Poteſt Pontifex extra Sacramentum pœnam dimittere.

ſed etiam quoad modum: ergo non limitatur ad ſolutinuem intra Sacramentum. *Secundò*. Quia illa propoſitio eſt univerſalis, colligunt inde omnes uſum Eccleſiæ, poteſtatem ſcilicet abſolvendi a cenſuris, diſpenſaudi a legibus, ligandi per cenſuras, & leges tum intra, tum extra Sacramentum: ergo pariter, quia eſt univerſalis, non debet limitari ad ſolutinnem pœnæ intra Sacramentum. *Tertiò*. Poteſtatem abſolvendi Sacramentaliter, tradidit expreſsè Chriſtus illis verbis *Joan.* 20. v. 22.: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ergo cùm in laudato textu *Matthæi* propoſitio ſit univerſalia, & abſoluta, non eſt ſoli illiganda remiſſioni intra Sacramentum. *Quartò*. Promiſſio illa, *Tibi dabo Claves Regni Cœlorum*, conceſſa, & adimpleta fuit, cùm Chriſtus Petro dixit: *Paſce oves meas*; tradidit enim tunc illi Primatum Eccleſiæ. Sed poteſtas paſcendi oves non reſtringitur ad alimentum intra Sacramentum, ſed etiam extra: ergo poteſtas ſolvendi a debito pœnæ non eſt reſtringenda ad ſolam Sacramentalem. *Quintò*. Generalis poteſtas Principis ad bonum Reipublicæ conceſſa debet intelligi ampliſſima, ùt habetur l. *beneficium ff de conſtitut. Princip.*, & alibi; ſed poteſtas ſolvendi debitum extraſacramentaliter eſt conceſſa ad bonum Eccleſiæ regimen: ergo ita conceſſam credere debemus. *Sextò*. Matth. 18. v. 17. Chriſtus occaſione peculiaris actus juriſdictionis per excommunicationem conceſſit Eccleſiæ univerſalem poteſtatem ligandi, & ſolvendi: *Quòd ſi non audierit eos: dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit: ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus*, & verſ. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo*: ergo non reſtrinxit poteſtatem huic, vel illi modo. *Explicatur*. Majus qoid eſt ligare excommunicatione, quàm ligare quacumque alia pœna; nam excommunicatio privat quolibet actu activo, & paſſivo Sacramentorum, ſpirituali, & civili Fidelium communione, & bonorum Eccleſiæ; unde ex genere ſuo, & in aliquo ſenſu, eſt major pœnâ Purgatorii: ergo ſi Eccleſia poteſt extra Sacramentum abſolvere ab hac pœna, & aliquid plus, ùt ex allatis verbis conſtat, poterit etiam ab aliis pœnis abſolvere extra Sacramentum per Indulgentias. *Explicatur ſecundò*. Poteſt Eccleſia vi Clavium privare Fideles participatione meritorum Chriſti per Sacramenta communicabilium, inſuper orationum, & ſuffragiorum Eccleſiæ: ergo cùm poteſtas ligandi ſit correlativa ad poteſtatem ſolvendi, poteſt Eccleſia ligatis debito pœnæ communicare paſſiones Chriſti, & Fidelium, quod fit per Indulgentias.

35 DICES. Si per eam ligandi univerſalem, ſolvendique poteſtatem adſtruitur in Eccleſia facultas abſolvendi a pœnia extra Sacramentum, ſolvere etiam poſſet extra Sacramentum a culpa; ſed hoc non admittitur: ergo neque illud.

RESP. Ea utcumque poteſtas ſolvendi ſit univerſalis, intelligenda tamen eſt ſecundùm exigentiam rerum, circa quas verſari ea facultas debet. Cùm ergo reatus culpæ non ſolvatur, niſi per infuſionem gratiæ, & Eccleſia non poſſit gratiam infundere, niſi per Sacramenta, ideo hæc poteſtas extra Sacramentum non extenditur. Cæterùm pœnæ ſolutio, dimiſsâ culpâ, cùm non exigat novam infuſionem gratiæ, ideò præſtari poteſt extra Sacramentum.

Pœna poteſt tolli extra Sacramentu ab Eccleſia, non autem culpa.

36 PROB. 2. Poteſtas concedendi Indulgentias eſt poteſtas remittendi pœnam peccato debitam in judicio Dei poſt dimiſſam culpam auctoritate ejuſdem Dei; ſed Eccleſia in ſuo Capite habet hujuſmodi poteſtatem: ergo. *Min. declaratur*. Quod conceſſum fuit, non eſt denegandum Eccleſiæ in ſuo Capite; ſed dicta poteſtas conceſſa fuit *Paulo*: ergo non eſt deneganda Eccleſiæ. *Min.* habetur 2. ad Corinth. 2., ubi Corinthio inceſtuoſo jam pœnitenti partem pœnæ implendæ dimiſit, cùm ad hoc ab aliis Fidelibus rogatus eſſet; unde v. 10. ait: *Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti: * ut non circumveniamur a Satana.*

In Eccleſia datur poteſtas remittendi pœnam debitam in judicio Dei.

37 DICES cum Sectariis, duce *Kemnitio*: *Paulum* condonaſſe Corinthio pœnam debitam in foro Eccleſiæ, & pertinentem ad diſciplinam, cùm jam videretur Eccleſiæ ſatisfeciſſe, non autem pœnam debitam in foro Dei.

SED CONTRA. Pœna condonata in perſona Chriſti eſt pœna condonata in judicio Dei; ſed pœna, de qua loquitur Scriptura, eſt pœna dimiſsa in perſona Chriſti, ùt patet ex illis verbis: *propter vos in perſona Chriſti*: ergo erat debita in judicio Dei. *Secundò*. Partem illius pœnæ dimiſit *Paulus*, quam nomine Eccleſiæ inceſtuoſo inflixerat 1. Corinth. 5. v. 3. *Abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt, * in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu, * tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini*; ſed pœna indicta nomine Chriſti, ejuſque auctoritate eſt pœna debita, nedum in externo, ſed in foro Dei: ergo pœnam remiſit debitam in judicio Dei. *Tertiò*. Illam pœnam decrevit Apoſtolus, & diſſolvit, quæ in ſpecie, vel in æquivalenti toleranda erat a Corinthio ſecundùm Dei ſententiam ad hoc, ut ſalvaretur; & ideo dicitur, ut illius hominis *Spiritus ſalvus fieret in die Domini*, hoc eſt, in die Judicii Dei; ſed pœna debita ad ſalutem neceſſaria ex ſententia Supremi Judicis eſt debita in Judicio Dei, & non ſolùm ad diſciplinam exteriorem: ergo. *Quartò*. Dimiſſio ea peracta eſt ex poteſtate, qua fungebatur Apoſtolus, dimittendi peccata; atqui poteſtas ea dimittendi pertinet ad forum Dei: ergo illa pœna ad Dei forum ſpectabat. *Major* eſt *D. Anſelmi* in 2. ad Corinth. 2. *Ut ratum ei, cui donavit, oſtenderet apud Deum, ait, in perſona Chriſti ſe donaſſe, quod donavit, id eſt vice Chriſti, qui ait, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Paulus remittit pœnam in perſona Chriſti.

Item

Digitized by Google

Item *D. Ambroſii* lib. 1. de pęnitentia cap. 6., *D. Epiphanii* Hæreſ. 59., qui ex hoc *Pauli* loco colligunt contra Novatianos ineſſe Eccleſiæ poteſtatem remittendi peccata poſt Baptiſmum commiſſa, juxta illud Joann. 20. *Quorum remiſeritis peccata &c.* Hanc tamen poteſtatem quoad culpæ remiſſionem, non exercuit *Paulus*; erat enim abſens, & jam ille Corinthius fuerat Deo reconciliatus mediâ pęnitentiâ, ùt ex Scriptura conſtat: ergo illam ſolummodo exercuit quoad pęnæ remiſſionem. *Quintò*. Si pęnam non dimiſiſſet in foro Dei debitam, non egiſſet prudenter cauſam illius fidelis; ex illo enim peſſimo crimine puniendus fuerat in foro Dei, nedum in facie Eccleſiæ; eam verò pęnam tolerans reatum etiam coram Deo expungebat; ſecus aliam debuiſſet ſibi voluntariè infligere, vel graviorem a Deo perpeti in hoc, vel alio ſeculo; ſed perperam incuſaveris *Paulum*, quòd ejus fidelis cauſam egerit imprudenter: ergo dimiſit illi pęnam debitam in judicio Dei.

38 PROB. 3. Eccleſia in ſuis Paſtoribus exercet vices Chriſti, diſpenſando divitias bonitatis ejus pro reconciliatione hominum ad Deum, ſecundùm illud 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos exiſtimet Homo ut miniſtros Chriſti: & diſpenſatores myſteriorum Dei*: & 2. Corinth. 5. v. 19. *Poſuit in nobis verbum reconciliationis. * Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos*; atqui perfecta reconciliatio hominis ad Deum importat perfectam remiſſionem & culpæ, & pęnæ: ergo Eccleſia eâ facultate prædita eſt, ut pęnam compenſet ex Theſauro Eccleſiæ, ſicut poteſtatem habet remittendi culpam: ergo non deeſt illi facultas concedendi Indulgentias. Si enim poteſt æternam temporali pęnâ commutare, poterit a fortiori mitigare, & relaxare temporarias pęnas, & indulgendo convertere illas in pias preces, eleemoſynam, aliaque bona opera. Chryſoſtomus *de Sacerdot. lib.* 3. — Parentes „ enim nos in præſentem, Sacerdotes in vi„ tam æternam generant. Atque illi certè „ ne corporalem quidem interitum a libe„ ris amoliri poſſunt, neque ingruentem „ morbum propulſare; cùm hi laborantem, „ ac morti jamjam propinquam animam ſer„ varint; aliis remiſſiorem pęnam infligen„ tes, alios prorſus labi non permittentes. — Igitur Paſtores Eccleſiæ neutiquam carent poteſtate remittendi pęnam peccatorum juxta naturam pęnæ, & juxta ſui paſtoralis officii conditionem; ſed pœna ex natura ſua poteſt extra Sacramentum, & abſque Sacramenti virtute deleri; & ideò redimitur eleemoſynis, aliiſque operibus bonis. Rurſus etiam munus Paſtoris eſt neceſſitates ſubditorum curare etiam extra Sacramentum: ergo per ſummam injuriam Novatores extorquent Eccleſiæ, quam Deus indidit, poteſtatem remittendi extra forum ſacramentale pœnam crimini congruentem.

Paſtores Eccleſiæ exercent vices Chriſti.

Eccleſia poteſt mutare in pias preces temporariam pœnam.

39 PROB. 4. Ad Patremfamilias pertinet bona diſpenſare in utilitatem familiæ, prout expedit, juxta illud Matth. 13. v. 52. *Ideo omnis Scriba doctus in regno Cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de Theſauro ſuo nova, & vetera*; ſed Paſtores Eccleſiæ ſunt Patres Fidelium, quos conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam: ergo ad ipſos pertinet diſpenſare Theſaurum Eccleſiæ, hoc eſt, ſuperabundantes Chriſti, & Sanctorum ſatisfactiones, quod nihil aliud eſt, quàm Indulgentias impertiri.

Paſtores Eccleſiæ ſunt Patres Fidelium.

40 PROB. 5. *argumento negativo*. Nullus adſignatur locus explicitè, vel implicitè eam negans, quâ fruigitur Eccleſia, poteſtatem concedendi Indulgentias, remittendi pęnas peccatis debitas in foro Dei: ergo ſtat poſſeſſio, ſtat ratio pro Eccleſia in univerſali conceſſione poteſtatis ad remittenda peccata, ligandi, ſolvendi, & in generali jure paſcendi gregem Chriſti, ad cujus bonum regimen ſpectat remiſſio pœnæ per Indulgentias. *Antecedens* eſt ita certum, ut quantacunque ex Scripturis afferantur ab Hęreticis, nihil ad rem faciat, ùt mox liquebit.

Poſſeſſio concedendi Indulgẽtias ſtat pro Eccleſia.

HÆRETICORUM ARGUMENTA REFELLUNTUR.

41 OBJIC. 1. *Kemnitius*. Si aliquâ Scripturâ probantur Pontificiæ Indulgentiæ maximè ex illo Jo. 20. *Quorum remiſeritis peccata*; ſed ex hoc nihil evincitur: ergo. *Prob. min.* Dimittere peccata nihil eſt aliud, quàm pœnitentiam, & fidem remiſſionis peccati prædicare: ergo ex illo loco non probatur poteſtas Indulgentiæ. *Secundò*. Illum locum intelligunt Scholaſtici de remiſſione pœnitentiæ in foro Sacramentali: ergo malè adducitur pro Indulgentiis.

RESP. Hoc argumentum doloſè inſtruitur. In primis *negatur major*; non enim ex illo textu deducitur poteſtas Indulgentiæ, ſed ex aliis univerſalem continentibus facultatem: *Tibi dabo claves Regni Cœlorum; quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis*. Negatur deinde etiam minor: illa *Joannis* ſententia *remiſeritis peccata* ſonat pœnæ, culpæque veniam, præſcindendo ab hoc, vel illo modo. Ridicula eſt ea interpretatio de pęnitentiæ prædicatione, quâ malè Apoſtolum trahunt Hæretici in rem ſuam. Porrò ſi idem foret peccata remittere, ac concionari, cur non itidem dixeris baptizare, commemorare, & credere nihil eſſe aliud, quàm prædicare Baptiſmum, Euchariſtiam, & Fidem? Quis autem abſque violentia in hoc ſenſu explicabit eos textus, *Baptizantes eos in nomine Patris ..... Hoc facite in meam commemorationem. Credite in Deum* &c.? Cæterùm, quod ex Scholaſticis deſumitur, ipſum ferit Arguentem; nam aliqui non reſtringunt dictum illud ſoli Sacramento, ſed ad remiſſionem pęnæ etiam extra Sacramentum extendunt. Plures quidem ſoli Sacramento illigant, nec tamen abjiciunt Indulgentias, ex eo textu minimè deducentes proximam rationem, ſed radicalem; quatenus remiſſio pęnæ eſt quid conſequens ad remiſſionem culpæ.

Hęretici violenter interpretantur Scripturas.

42 DICES. Textum *Joannis* adduximus ſuperiùs pro ſola remiſſione Sacramentali;

li: ergo falſum eſt ad remiſſionem extra Sacramentum poſſe extendi.

SED CONTRA. Verè equidem in adducto ſenſu eam protulimus auctoritatem ex eo probaturi poteſtatem remittendi pœnam extra Sacramentum. Nam ſi in eo textu Chriſtus attribuit poteſtatem remittendi intra Sacramentum, certè verò dum univerſaliùs lucutus eſt Matth. 16. v. 19. *quodcumque ligaveris ſuper terram* &c., ampliorem dedit facultatem ſcilicet & Sacramentalem, & extra Sacramentalem.

43 OBJIC. 2., & Inſtat Hæreticus. Solvere, & ligare ita opponuntur, ut quod ſolutum eſt, non ſit ampliùs ligatum; atqui ſolutio habetur per Sacramentum pœnitentiæ: ergo Pontificia ſolutio inutilis eſt, & fictitia.

RESP. dicendo ſolvi in Sacramento a reatu pœnæ æternæ, nec ab eodem reatu extra Sacramentum per Indulgentias iterum ſolvi hominem oportere; ſed cùm ſolutus a tali reatu non ſit omnimodè etiam expiatus a reatu pœnæ temporalis, hinc fit, ut reatus hujuſmodi per Indulgentias relaxetur. Num verò ſoli Pontifici conveniat ſolvere per Indulgentias. Vide infra Controv. XV. §. III.

44 OBJIC. 3. Joan. 20. v. 21. dixit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*; ſed Chriſtus in ſuo miniſterio remittebat omne debitum culpæ, & pœnæ, ùt patet in Servo, qui decem millia talenta debebat, & in Adultera, nec ullam unquam indulgentiam hujuſmodi adhibuit, quam Papiſtæ comminiſcuntur: ergo Miniſtri dimittentes culpam, dimittunt omnem pœnam, nec Indulgentiarum commentis locum relinquant.

RESP. Hoc argumentum non modò eſt erroneum, ſed nobis etiam maximoperè favet. Errat vehementer; quia ex allatis exemplis arguit ſolam fidem juſtificare, cùm Chriſtus uſus ſit hac formula, referente *Kemnitio*: *confide, remittuntur tibi peccata tua* &c. Contendit etiam omne debitum pœnæ temporalis ſemper auferri, dum culpa remittitur, quod eſt falſiſſimum. Noſtram verò theſim mirificè confirmat; quia Chriſtus condonans extra Sacramentum in ſupradictis culpam, & pœnam, maximâ uſus eſt Indulgentiâ: ergo ejus Miniſter, vicesque gerens Pontifex poterit ex Indulgentia peccata ſolvere, æqua tamen proportione, quæ decet inter Supremum Principem, ejuſque Vicarium. Chriſtus ùt Dominus remittit culpam, & pœnam nullo impoſito onere, Pontifex, quia Vicarius, non ex arbitrio, ſed ex rationabili cauſa, & cum onere. Chriſtus utrumque extra Sacramentum: Vicarius in Sacramento culpam, & pœnam æternam, quia ſic Dominus inſtituit, pœnam temporalem extra Sacramentum remittit; quia ex divina ordinatione hæc remiſſio non opus habet virtute Sacramenti; utrumque tamen fit applicando Chriſti Salvatoris merita.

Sola fides non juſtificat.

Diverſitas inter ſupremum Principem, & ejus Vicarium.

45 OBJIC. 4. Ad *Galatas* 3. Scriptura docet Chriſtum nos redemiſſe a maledicto legis; ſed maledictum legis *Deuter.* 28. eſt æternum, & temporale: ergo Chriſtus redemit nos a debito æterno, & temporali; ſed Pontificiæ Indulgentiæ fingunt Chriſtum non redimiſſe nos a toto maledicto legis, ſed partem redimendam Papali Theſauro reliquiſſe: ergo Indulgentiæ Chriſto, & Scripturis adverſantur.

RESP. Argumentum hoc inſigniter claudicare. Supponitur maledictum legis apud *Paulum* pœnam eſſe peccatis debitam, cùm verè ſit onus legis Moſaycæ, cui novi Teſtamenti mediator nos exemit, ſicut perſpicuum ſit ex contextu. Falsò etiam ſupponit redemptionem Chriſti a Papiſtis imperfectam exiſtimari, cùm tamen aſſeramus perfectiſſimam fuiſſe: immo ipſam noxarum, ſuppliciorumque remiſſionem Chriſto acceptam referimus; quamvis ita Chriſtus ſatisfecerit, ut tamen aliquid faciendum reliquerit nobis, nempe applicationem meritorum Chriſti, mediis Indulgentiis præſtandam.

Maledictum legis eſt onus legis Moſaycæ.

Satisfactio Chriſti non tollit noſtram cooperationem.

46 OBJIC. 5., & præcipuè ex facto D. *Pauli*. Factum Pauli deſtruit omnino doctrinam Pontificiorum: ergo Indulgentiis non ſuffragatur. *Prob. ant.* Pontificii ſatisfactiones imponunt dimiſsâ culpâ: *Paulus* tradidit Corinthium Satanæ adhuc impœnitentem: Pontificii Pœnitentibus mulctam injungunt: *Paulus* nullam Corinthio imperavit; nulla enim fit ibi mentio: illi impertiantur Indulgentiam peccatori culpâ abſoluto: *Paulus* a pœna, & culpa liberavit; unde loquitur de condonatione, quæ non affert triſtitiam, ſed conſolationem, & firmam pacem: Pontificii extorquent ſtipem pro Indulgentiis: *Paulus* nullam accepit ab inceſtuoſo pecuniam, ſicut etiam nullo dierum certo numero, vel annorum pœnitentiæ indicto, recurrit ad pretium ſanguinis Chriſti, non verò ad opera ſupererogationis Eccleſiæ, ùt ſomniant Papiſtæ. Denique illam pœnitentiam non modò *Paulus*, ſed èt Eccleſia impoſuit, & mitigavit: ergo non eſt pœna debita in foro Dei, ſed in foro Eccleſiæ.

RESP. breviter ad argumentum, quod per ſex paginas protrahit *Kemnitius*. *Nego ant.* omneſque probationes. Ex facto ſiquidem *Pauli* certò habetur dimiſſio pœnæ impoſitæ, & debitæ in foro Dei, adeoque Eccleſiæ ineſſe poteſtatem remittendi Fidelibus piacularia. Quòd autem Eccleſia quempiam exigat conditionem, quia ſic expedit ad bonum regimen, & utilitatem Fidelium, hoc quid officit? Cæterùm Catholici non dicunt ſatisfactiones eſſe poſt culpam dimiſſam imponendas; quod palam ſit ex quotidiano uſu; nam in confeſſione injunguntur Attritis ante abſolutionem, quando adhuc Pœnitens eſt in peccato. Extra Sacramentum publicæ, privatæque injunguntur pœnæ, ùt patet in excommunicatione. In Indulgentiis opera pia præſcribuntur, quorum aliqua concedimus fieri in mortali: adeòque parùm refert, utrum dimiſsâ, nec ne culpâ præcipiantur. Fructus certè non obtinetur, niſi comitante gratia, ſine qua caſſo, irritoque effectu remanet Indulgentia. Quamobrem *Paulus* Impœnitenti injunxit quidèm pœnam, ſed nonniſi Pœnitenti

Satisfactiones injungi poſſunt peccatoribus.

Ad fructum Indulgentiarum requiritur ſtatus gratiæ.

ti ulteriorem, quæ implenda erat, ſatisfactionem condonavit.

Paulus mulctam impoſuit Corinthio.

Ad ſecundum. Falsò dicitur *Paulus* nulla Corinthio piacularia præcepiſſe; conſtat enim cum Satanæ traditum, & hominum conſortio prohibitum fuiſſe, ut pœnitentiam ageret. Quid autem egerit, vel agere debuerit, ſilet Scriptura; quia ſupponebatur ſatis conſtare ex Eccleſiæ ritu: ſicut in antiquis Conciliis imponebantur pœnæ v. g. qui fecerit hoc, vel illud peccatum, tot annis pœnitentiam agat, quin exprimeretur modus, qui jam erat notiſſimus. Certò equidem pœna non erat ſola reſipiſcentia a malo; nam verbum *donavi*, ſonat aliquid fuiſſe remiſſum, quando jam aliter conſtabat Corinthium reſipuiſſe, atque intenſam habere contritionem, quâ commoti Fideles pro eo *Paulum* rogaverunt.

In remiſſione facta Corinthio Indulgentia admiſcetur.

Ad tertium. Idem Apoſtolus a culpa, a pœna, & ab excommunicatione in foro exteriori abſolvit Corinthium; & in hoc Indulgentia admiſcetur; id enim remiſit, quod ſupererat adimplendæ pœnitentiæ; motuſque ad hoc fuit, ut ne vir maximè afflictus, majori triſtitia contabeſceret, ſed recreato animo ferventiùs Deo ſerviret: — Non enim „ quòd dignus ſit, — ſic loquentem *Paulum* inducit *Chryſoſtomus* Hom. 4. in 2. ad Cor. — „ neque quòd ſufficientem exhibuerit pœni„ tentiam, ſed quòd infirmus, ideo, in„ quit, dignor illum veniâ: unde & adje„ cit, ne abundantiori triſtitiâ abſorbeatur. „ Qui ſermo declarat illius vehementem pœ„ nitentiam, quem Paulus non ſit paſſus in „ deſperationem venire. — Igitur (quod velim benè attendas) juſtificatus jam erat interiori pœnitentiâ, & contritione coram Deo; licèt eundem juſſerit *Paulus* in foro Sacramentali a Sacerdote abſolvi, ac deinde pœnam remitti, & Eccleſiæ reconciliari. Quæ omnia noſtræ conſonat docentium ſententiæ; ſatis nempe eſſe, quòd eodem tempore Indulgentia, & reconciliatio habeatur.

Indulgentiæ pecuniis non redimuntur.

Ad quartum. Nobis imponit *Kemnitius* nil tale ſomniantibus. Quis Catholicorum aſſerit Indulgentias venum ire? Quia pecuniam exigit, ut conferat Indulgentiam? Quin hoc potiùs diſtrictè cavent graviſſimæ Pontificum, Conciliorumque ſanctiones? Injungitur identidem aliqua pecunia, ſeu eleemoſyna in pium opus, minimè tamen in pretium Indulgentiæ: minimè ut ex pecunia valor piacularis exurgat, ſed tantummodo adinſtar conditionis, aut operis, quo pœnæ reatus permutatur, ut Indulgentia proſit, nec ad velamen iniquitatis deſerviat otium, ac deſidiam fovens. Aliquando etiam Indulgentia impenditur nullâ eleemoſynæ appoſitâ conditione. Fatemur *Paulum* non taxaſſe certum numerum dierum, aut annorum pœnitentiæ; de hoc enim tacet Scriptura: at ſufficit nobis gravem indixiſſe pœnitentiam, partemque dein remiſiſſe. Illud tamen ut calumnioſum rejicimus, videlicet Papiſtas dicere *Paulum* ei applicaſſe Corinthiorum opera ſupererogatoria. Undenam hæc apud nos? Id unum dicimus, Apoſtolum a Corinthiis exoratum Indulgentiam conceſſiſſe applicando ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum in Eccleſiæ Theſauro repoſitas.

Leges latæ a Conciliis obligant in foro Dei.

Ad Quintum. Quòd ea pœna eſſet in foro Dei debita, quòd impoſita fuerit, & relaxata ab Eccleſia, quid obeſt? An non plures itidem latæ leges a Conciliis obligant in foro Dei; ſicut Eccleſia relaxare obligationem eodem in foro poteſt, quod patet de circumciſione, cujus præceptum deſiiſſe, Jeroſolymitana Synodus declaravit? Propalam fuerat crimen inceſtus: par etiam fuit, ut tota Corinthiorum Eccleſia indicendis, condonandiſque ex nutu Apoſtoli piacularibus conveniret. Quamobrem *Kemnitius* ipſe hanc veritatem minimè ignorans aſſeverat, Corinthios neutiquam auſos eſſe Pœnitentem, inconſulto *Paulo*, reconciliare, cauſamque autem ad ipſum Apoſtolum detuliſſe. Quòd autem Indulgentiæ relaxent pœnas in foro Dei debitas, vide infr. Contr. VII.

47 OBJIC. 6.: Act. 8. v. 20. dicitur; *Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri*, & 2. Petri 2. v. 1. *Erunt Magiſtri mendaces*, & v. 3. *& in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur*. Quid ad Indulgentias Pontificum explodendas validius? Quid luculentius contra Papalem hujuſmodi nundinationem? Hæc ſibi plaudentes clamitant *Kemnitius*, *Heshuſius*, *Calvinus*, aliique ejuſdem furfuris. Sed quid nobis obtrudi iniquius poteſt? Quis noſtrùm exiſtimat venundari donum Dei? Quinam Pontifex nefarias Indulgentiarum prætextu nundinas inſtituit? Quæſo quempiam nobis innuant. Sanè plures Pontificum, de quibus infra, gravibus pœnis Quæſtorum abuſus cohibuere, eleemoſynamque ſanxerunt piis operibus applicandam. Miſſa facio irriſiones, & dicteria, queis *Calvinus*, ejuſque Aſſeclæ nos adoriuntur, perinde ac ſi plumbo nos Romano, membraniſque Pontificiis includamus gratiam Dei, quam liberam ipſi dictitant a Deo fuiſſe verbo concionatorio permiſſam. Hic cardo futilis Sectarios regit, qui, cùm ſentiant ſe pondere veritatis premi, ad ſatyram convertuntur, & verbis non ſine riſu procacibus ſæviunt.

CONTROVERSIA IV.

AN EX ANTIQUITATE CONSTET INDULGENTIARUM USUS.

48 MArtinus *Kemnitius* in hac de Indulgentiis diſputatione ſic habet loco ſupracitato n. 1. — Non poſ„ ſunt vel ulla Patrum teſtimonia, vel „ ulla vetera exempla proferre, quòd ta„ lia vel doctrina, vel uſus talium Indul„ gentiarum ullo unquam tempore ad an„ nos poſt natum Chriſtum mille ducentos „ in veteri Eccleſia fuerit: — quibus addit ante annum 1200. altum de Indulgentiis ſilentium eſſe. Cogimur ergo demonſtrare indulgentias non eſſe novum Papiſtarum commentum a quatuor ſeculis, ut calumniatur Hæreticus.

49 Di-

49 DICO : *Indulgentiarum veritas ex antiquitate conſtat* . Concluſio *prob.* Indulgentia eſt pœnæ temporalis Deo debitæ remiſſio ab Eccleſiæ Prælato facta per applicatiouem ſatisfactionom Chriſti , & Sanctorum ; atqui hujus remiſſionis uſus eſt in Eccleſia antiqnus : ergo èt Indulgentia. *Major* continet definitionem Indulgentiæ : *minor* autem oſtenditur . Conſuetndo fuit in primitiva Eccleſia injunctas Lapſis pœnitentias , ſi reſipiſcentiæ ſigna dabant , relaxare ; ſed hujus pœnitentiæ remiſſio , non ſolùm erat de pœnitentia Eccleſiæ debita , ſed etiam Deo : ergo uſus remittendi pœnitentiam Deo debitam eſt antiqnus . *Major* vera eſt ipſius *Kemnitii* teſtimonio , qui ex *Burchardi* canonibus *lib.* 18. *Can.* 18. refert pœnitentiarum canonicarum varias olim fuiſſe commutationes , ac redemptiones ad mitigandum rigorem ; nec non *Calvini lib. IV. Inſt. cap.* 9. , licèt aſſerat ideo remiſſas , quia ſupra modum graves , in quo , ut obiter dicam , imprudentiæ notâ gravat Sanctiſſimos , ac Doctiſſimos primitivæ Eccleſiæ Patres . Sed utvis more hunc admittant Hæretici , non abs re erit illum probare . Concilium igitur Ancyranum *Can.* 2. de Diaconis Idolo ſacrificantibus , & reſipiſcentibus circa impoſitam pœoiteotiam habet : — Sed ſi ex

Uſus Indulgentiæ antiquus.

Juxta verſionem Gentiani Herveti.

„ Epiſcopis aliqui in iis vel afflictionem
„ aliquam , vel humilitatem , ac manſoetu-
„ dinem viderint , & aliquid amplius dare,
„ vel offerre voluerint , in eorum eſt pote-
„ ſtate . — *Can.* 5. de his , qui cum veſte lugubri , & lacrymis in Idolio cum Ethnicis comediſſent , quibus trium annorum pœnitentia imponebatur , dicitur : — Statuimus

Ex verſione Dionyſii Exigui.

„ autem , ut Epiſcopi , modo converſatio-
„ nis examinato poteſtatem habeant vel
„ miendi clementiâ , vel plus temporis adji-
„ ciendi : — & *Can.* 21. concedit mitigationem pœnæ pro mulieribus fornicariis , & Partum perimentibus in utero : & *Can.* 22. de pœnitentia ſeptem annorum pro homicidio non ſponiè commiſſo : — Modus pœni-

Juxta Herveti *translationem.*

„ tentiæ in Epiſcoporum ſit arbitrio , ut
„ ſecundùm cooverſationem Pęnitentium
„ poſſint , & extendere Tardantibus , &
„ minuere ſtudioſè Feſtinantibus : — Concilium hoc approbatum fuit a LEONE IV., qui anno 847. rexit Eccleſiam : approbatum fuit *diſt.* 2. *cap. de Libellis* , & a ſexta Synodo generali *Can.* 2.

Concilium Laodicenum 371. , vel 368. *cap.* 2. — De his , qui diverſis facinoribus

Juxta Dionyſium .

„ peccaverunt , & perſeverantes in oratione
„ confeſſionis , & pęnitentiæ converſionem
„ a malis habuere perfectam , pro qualitate
„ delicti , talibus pęnitentiæ tempus im-
„ penſum propter clementiam , & bonita-
„ tem Dei communio concedatur . —

Concilium Nicænum I. Generale , quod ſecundùm *Magni Gregorii* ſenteotiam tanqnam Evangelium venerandum eſt ſtatutis pęnis pro peccatoribus *Can.* 10. 11. , *&* 12. ſpecialiter pro deponentibus militiæ cingulum , iterum ad vomitum redeuntibus , quibus tredecim annos aſſignat pœnitentiæ , poſtmodum verò inquit , *licebit Epiſcopo humanius etiam circa eos aliquid cogitare* : & loquitur de

A his , quos elapſis tribus pœnitentiæ annis , conſtabat ſeriò pœnitere .

Concilium Carthaginenſe IV. a LEONE III. , qui ſedit ann. 800. approbatum , loquens de illis , qui pęnitentiam petunt , & poſtea obmuteſcunt propter infirmitatem , a qoa convaleſcentes jubentur cęptâ pęnitentiâ perſungi, habet *cap.* 75. — ut negligentio-
„ res Pęnitentes tardiùs recipiantur : — &
„ *cap.* 76. — Subdatur ſtatutis pęnitentiæ le-
„ gibus , quamdiù Sacerdos , qui pęniten-
„ tiam dedit , probaverit . —

Concilium Triburienſe *cap.* 52. — Pla-
„ cuit nobis de homicidiis non ſpontè com-
„ miſſis hìc inſerere , quod in Ancyrann
B „ Concilio *cap.* 22. legitur : — deindè —
„ Modus autem hujus pœnitentiæ ſit in
„ Epiſcoporum arbitriu , & ſecundùm con-
„ verſationem Pœnitentium poſſint , & ex-
„ tendere Tardantibus , & minuere ſtudio-
„ ſè Feſtinantibus . — Plura non vacat reſerre , cùm relata etiam ab Hæreticis æqui bonique fiant .

Addam unum , vel aliud teſtimonium Patrum : *Baſilius* Epiſtola Canonica 3. ad *Amphilochium* habet *Can.* 54. — Eſt autem
„ tuæ prudentiæ pro circumſtantiæ proprie-
„ tate pęnas intendere , vel remittere . —

Tertullianus de remiſſione pęnitentiæ ,
C quam volebat Eccleſiæ concedere Martyrum intereeſſione , ſic in libro ad Martyres ſcribit *cap.* 1. — Quam pacem , quidam in
„ Eccleſia non habentes , a Martyribos in
„ careere exorare conſueverunt ; & ideo
„ eam etiam propterea in vobis habere , &
„ fovere , & cuſtodire debetis ; ut ſi fortè,
„ & aliis præſtare poſſitis .

S. Cyprianus lib. 3. Ep. 15. , vel ſecundùm aliam editionem Ep. 11. Martyribus ſcribens , qui pacem Lapſis donandam petierant , monet , ut hos cautè commendent Epiſcopis : — Peti-
„ tiones , & deſideria veſtra Epiſcopo ſer-
„ vent , & ad pacem vobis petentibus dan-
D „ dam , maturum , & pacatum tempus ex-
„ pectent : — & infra — Oro vos , quibus
„ poſſum precibus , ut Evangelii memores, &
„ conſiderantes, quæ, & qualia in præteritum
„ anteceſſores veſtri Martyres conceſſerint ,
„ quam ſoliciti in omnibus fuerint , vos
„ quoque ſoliciti , & cautè petentium deſi-
„ deria ponderetis . — Hinc vides uſum dandi libellum Lapſis antiquiorem eſſe ætate *Cypriani* , ùt idem admonet per ea verba : —
„ conſiderantes quæ , & qualia in præte-
„ ritum anteceſſores veſtri Martyres conceſ-
„ ſerint . — Viden' etiam Indulgentias ab Eccleſia conceſſas ex SS. Martyrum me-
E ritis , ac proindè unum alteri Fidelem ſuis poſſe bonis operibus ſuffragari . Atque hæc ad probationem majoris ſufficiant .

Nunc probanda eſt *minor* ex *Tertulliano* Libro , quem edidit contra Eccleſiam , poſtquam in *Montani* hæreſim lapſus a Fide defecit : Libro igitur ultimo de pudicitia *cap.* 22. — Sufficiat Martyri propria delicta
„ purgaſſe : ingrati , vel ſuperbi eſt in
„ alios quoque ſpargere , quod pro magno
„ fuerit conſecutus . Quis alienam mortem
„ ſuâ ſolvit , niſi ſolus Dei Filius ? Nam
„ & in ipſa paſſione liberavit latronem ,

„ ad

„ ad hoc enim venerat , ut ipſe a delicto purus , & per omnia Sanctus pro peccatoribus obediret : proindè qui illum æmularis donando delicta , ſi nihil ipſe deliquiſti , planè patere pro me : ſi verò peccator es , quomodo oleum faculæ tuæ ſufficere, & tibi , & mihi poterit ? — Jam tum igitur ſentiebat Eccleſia meritis Sanctorum per Indulgentias mitigandam pœnam in Dei Judicio debitam . Accedit auctoritas *Cypriani* , qui melior Magiſtro ſuo diſcipulus ſermone ultimo de Lapſis ſcribens : — „ Poteſt Deus Indulgentiam dare : ſententiam ſuam poteſt ille deflectere : Pœnitenti , Operanti , Roganti poteſt clementer ignoſcere : poteſt inacceptum referre quidquid pro talibus expetierint Martyres , & fecerint Sacerdotes : — *lib.* 3. *Epiſt.* 18. — Lapſi , qui Libellum ſupplicatoriam ad Epiſcopos a Martyribus acceperunt , auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt . — Quid clarius ? *Origenes* Homil. 10. in lib. Num. — Audi Paulum dicentem : libenter „ expendam , & expendar pro animabus „ veſtris : — & explicans verba Apoſtoli *Tempus reſolutionis meæ inſtat* , ait : — „ Ego enim immolor , & tempus regreſſionis , ſive reſolutionis meæ inſtat . Pro his ergo , quibus ſcribebat , expendi ſe , & immolari dicit Apoſtolus : Hoſtia autem cùm immolatur, ad hoc immolatur, ut eorum, pro quibus jugulatur, peccata purgentur . — *Gregorius Niſſenus* , & *Nazianzenus* vocant Martyres ſacrificia perfecta , peccati ſubverſionem , & Mundi purgationem . En ùt laudati Patres loquuntur de ſatisfactione non in facie ſolùm Eccleſiæ, ſed in foro etiam Dei , qui per Sanctorum merita pœnas remittit , quæ ſuerant Pœnitentibus luendæ ; & ideo ſequitur tales relaxationes fuiſſe Indulgentias propriè dictas , & in ſenſu a nobis explicato , & ab Eccleſia approbato .

50 His addo argumentum a poſteriori : ſiquidem hujuſmodi remiſſiones Eccleſia impertiri conſuevit ſolemnioribus diebus , ut populum exhilararet : quod teſtatur INNOCENTIUS I. Epiſt. ad Decentium cap. 7. — „ De Pœnitentibus verò , qui ſive ex gravioribus commiſſis , ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt , ſi nulla interveniat ægritudo quinta feria ante Paſcha eis remittendum Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat . — Et actione 1. Concilii Chalcedonenſis Monachi , qui ſub *Eutichete* erant ad Concilium II. Epheſinum , inter alia hæc ſcribunt : — Supervenit Salvatoris „ paſſionis dies , ſacra nox, & Reſurrectionis feſtivitas , in qua quidem plurimis „ peccatoribus a Sanctis Patribus noſtris „ damnationes remittuntur . — Idem mos antiquitatis viget in præſentem diem , ut concedantur Indulgentiæ .

51 DICES cum *Kemnitio* : Canonica ea quæque pœnitentia gravi dumtaxat crimini imperabatur ; nec Pontificiæ Indulgentiæ pro quoquo crimine leviſſimo conceſſæ quicquam ſimile habent cum ea Canonicarum remiſſione pœnitentiarum .

RESP. *primò* . Nos ab antiquo ritu probamus Indulgentias non eſſe rem novam, nec *S. Thoma* inventum , quod dictitat *Calvinus* . Non autem inquiritur , an uſus Indulgentiarum apud veteres frequentior eſſet . Do utique minùs uſitatum fuiſſe ; quandoquidem Fideles , utpote ferventiores ſpiritu haudquaquam Indulgentiis uterentur ; quia ſpontè ipſi Deo piacularia affatim afferebant . Deinde *negatur antecedens* ; nam verba INNOCENTII I. mox allata apertè teſtantur leviorum criminum remiſſiones : & *Burchardus* lib. 9. cap. 5. aſſerit otioſa , & levia juramenta partim ſeptem , partim quindecim , partim quadraginta dierum pœnitentiâ fuiſſe emendata . Mutilationem unius membri unius anni , vulnerationem unâ carenâ , hoc eſt, jejunio in pane , & aqua quadraginta dierum , fornicationem decem annorum . *Tertiò* . Dico arbitrio Sacerdotum relictum fuiſſe , ut illis peccatis , quorum mentio in Decretis expreſſa non erat, pœnitentias imponerent cum proportione ad ſtatuta circa alia peccata ; ſic habetur ex *Alcuino* de Eccleſ. Offic. apud *Gratianum* de pœnit. diſt. 1. Can. 86.

Carena jejunium 40. dierum in pane, & aqua.

52 DICES *ſecundò* cum eodem . Quando Patres ajunt a Martyribus expiari aliena peccata , & piacularibus culpas redimi, intendunt pœnitentiam interiorem ; quatenus Sanctorum interceſſione concipitur de peccatis dolor , & pœnalia cor emolliunt , ac perpellunt , ut peccata defleat , ac deteſtetur juxta *Tertulliani* ſententiam lib. de pœnitentia : *Satisfactio confeſſione diſponitur , confeſſione pœnitentia naſcitur , pœnitentiâ Deus mitigatur* .

Sed fruſtra effugium tentant Hæretici ; nam prælibati Canones ſolùm concedunt Indulgentiam ſolicitis , & emendatis ; non eò igitur intendi ſolebant Martyrum ſuffragia , ut pœnitentia interior excitari poſſet . Canones infirmis , & moribundis abſolutionem , & Euchariſtiam decernunt , hac tamen conditione , ut ſi convaleſcerent , præſtituta piacularia explerent : ergo ſentiunt pœnalia aliter expiando peccaturi deſervire , non ſolummodo per hoc , quòd contritionem cordis cierent, quæ peccata contereret . Tum quia Patres ſæpè utuntur hiſce loquendi modis , pœnalibus Deum placari , vindicari peccatum, puniri , caſtigari, & ſuadent exercitium pœnitentiæ diuturnum ab interno peccati odio profectum : ergo Patrum ſententia eſt , pœnalibus verè pœnas criminum ſolvi . Porrò *Tertullianus* loquitur de pœnitentia perfecta , tres eas partes confeſſionem , dolorem , ſatisfactionemque complexa , atque adeo ad culpæ ſimul, & pœnæ expiationem directa . Unde benè aſſerit ſatisfactionem diſponi confeſſione ; quia ſatisfactio vim non habet ad placandum Deum , niſi priùs deleatur culpa . Benè igitur ait confeſſione pœnitentiam gigni , quæ perfectè crimen , pœnamque exolvit ; quia in confeſſione deletur culpa, & præcipitur ſatisfactio, & Pœnitens jam gratiæ divinæ compos vim habet in ſuis pœnalibus expiandi reliquum pœnæ reatum .

53 PROB. *ſecundò* . Antiquitas Indulgentiæ-

gentiarum ex alia Eccleſiæ conſuetudine. Solebant olim Pontifices Regibus, & Primatibus mittere Claviculas aureas Sancti Petri, vel Sepulchri Domini noſtri, vel limaturam Catenarum Sancti Petri cum benedictione Papali, cujus conſuetudinis exempla plura in Eccleſiaſticis Annalibus habentur: pauca tamen ſubjicio: GREGORIUS II. Carolo Martello Claves miſit venerandi Sepulchri cum limatura vinculorum S. Petri: LEO III. Carolo Magno Claves aureas Sepulchri S. Petri: GREGORIUS MAGNUS lib. 7. Epiſt., Epiſt. 128. ad Recharedum Viſigothorum Regem ait: — „ Clavim verò parvulam a Sacratiſſimo B. Petri Apoſtoli corpore vobis pro ejus benedictione tranſmiſimus, in qua ineſt ferrum de Catenis ejus incluſum, ut quod collum illius ad Martyrium ligaverat, veſtrum ab omnibus peccatis ſolvat: — Vides illa benedictione, & Clavibus concedi Indulgentiam; nam dicit, *ab omnibus peccatis ſolvat*; Hinc mos retentus eſt, ut in Bullis Indulgentiarum ponantur Claves S. Petri ad deſignandam Apoſtolicam poteſtatem cum formula *concedimus remiſſionem peccatorum*, videlicet quoad pœnam.

Uſus mittendi Claviculas S. Petri, vel Sepulchri Domini, vel limaturam Catenarum.

Antiquitas Indulgentiarum ex Conciliis.

54 PROB. 3. Antiquitas Indulgentiarum Inductione. Decimo quarto ſeculo in Generali Concilio Coſtantienſi damnatur *Wiclefus* Indulgentiarum hoſtis ſeſſ. 8., & ſeſſ. ultima. MARTINUS V. concedit plenariam Indulgentiam: decimo tertio ſeculo in Generali Concilio Viennenſi ſub CLEMENTE V. prohibentur Quæſtoariorum abuſus in exponendis, & venditandis Indulgentiis, quæ ab Apoſtolica Sede non habentur, qui abuſus jam ante in Lugdonenſi Generali Concilio fuerat emendatus, ùt refertur *in 6. de pœnitentia, & remiſ. cap. 1.*, & *in Clementina ſecunda eodem titulo*. Seculo duodecimo ſub INNOCENTIO III. in Lateranenſi IV. Generali Concilio iis plenaria impertitur Indulgentia, qui ad ſacrum Jeroſolymitanum bellum proficiſcerentur, & cap. 62. damnatis Quæſtuariorum abuſibus coarctantur Indulgentiæ in Eccleſiarum dedicatione: *Decernimus, ut cùm dedicatur Baſilica, non extendatur Indulgentia ultra annum . . . . ac deinde in anniverſario Dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat.*

55 His *Kemnitius* reſpondet, verè per *Clementinam* abuſus Indulgentiarum prohiberi, & damnari: verumtamen Pontifices ſtatim addidiſſe explicationem, abuſus videlicet eſſe improbos, ſi ab Hoſpitalium Quæſtoribus proveniant: ſecus verò ſi a Romanis Pontificibus habeantur; tunc enim fore opus pium: Ad hanc interpretationem fortè ductus, quia initio *Conſtitutionis Clementinæ* ſtatuitur, non admittendos Quæſtores, niſi a Sancta Sede, aut ab Epiſcopo patentibus litteris fuerint inſtructi.

Sed quanta malignatur Inimicus! Omnes hujuſmodi Pontificum, vel Conciliorum ſanctiones prohibent abſolutè quoſcumque abuſus ex quocumque proveniant, & quæcumque privilegia circa talem materiam revocant ea prætextu Apoſtolicarum etiam litterarum. Ne autem pro veris falſæ publicarentur Indulgentiæ, præcipitur, ut nullus recipiatur Quæſtor non habens patentes litteras a Sancta Sede, aut ab Epiſcopo: unde *Kemnitii* expoſitio falſa omninò eſt, immo doloſa, cùm dicat interpretationem hanc factam poſt *Clementinæ* publicationem, cùm hæc habeatur in ipſa Bulla: ſed Inductionem proſequamur ipſam urgentes in altiora ſecula.

56 Seculo XI. PASCALIS II. Indulgentiam impertitur venientibus ad Concilium Lateranenſe. X. ſeculo URBANUS II. pleniſſimam Indulgentiam conceſſit proficiſcentibus adverſùs Saracenos Ducibus Gothifredo, Euſtachio, & Baldoino Bollionis ea alta Francorum genere natis, & Lotharingiæ Ducibus, ùt habetur in Concilio Claramontano ann. 1096. celebrato: — Quicumque pro ſola devotione, non „ pro honoris, vel pecuniæ adeptione, ad „ liberandam Eccleſiam Dei Jeruſalem pro„ fectus fuerit, iter illud pro omni pœ„ nitentiâ reputatur. — IX. ſeculo JOANNES VIII. Decertantibus contra Infideles dat pleniſſimam Indulgentiam, ùt habetur in *Epiſt.* 144. ad Coepiſcopos per totum Regis Ludovici imperium. SERGIUS II. trium annorum, & trium quadragenarum Indulgentiam conceſſit Viſitantibus Eccleſiam S. Martini in Montibus, cujus memoria in marmore litteris antiquiſſimis exarata conſpicitur. VIII. ſeculo LEO III. ad preces Imperatoris, & Regis Aquiſgrani multis Indulgentiis ditavit Eccleſiam Virgini Mariæ dicatam, & alias ſpeciales feſtum Celebrantes S. Suiberti, cujus teſtimonium extat apud *Surium* in quadam Epiſtola S. Lugderi ad Rixfridum Epiſcopum Trajectenſem. VI. ſeculo GREGORIUS MAGNUS in certum ordinem redegit Stationes Urbis, pluribus additis Indulgentiis, ùt habetur apud *Altiſiodorenſem* lib. 4. Summæ in capite de relaxationibus, & apud *S. Thomam* 4. diſt. 20.

57 DICES cum *Kemnitio*: De Indulgentiis a D. Gregorio Stationibus adjunctis, nihil in ejus Scriptis, nec in Hiſtoriis illorum temporum habetur: ergo dicta nihil probant.

Attamen hoc modo omnes ferè Indulgentiæ noſtrorum temporum negari poſſent, quas ſuperabundè concedit Hæreticus, cùm nec ulla quidem fortaſſe in propriis Scriptis Pontificum extet, ſed vel vivæ vocis oraculo concedantur, vel mediis Bullis, quæ ſæpeſæpiùs excidunt. Sufficit ergo, quòd ea aliquo codice, aut autentica hiſtoria probentur: — Quòd enim aliquid verum „ ſit, *ait Bellarminus lib. 2. de Indulg. cap.* 20., — etiamſi a multis ſcriptum non „ ſit, facile credi poteſt; at falſum eſſe, „ quòd a viris graviſſimis, & fide dignis „ (uti ſunt D. Thomas, & Gulielmus Al„ tiſiodorenſis) affirmatur, non facile credi „ debet.

58 Demum probantur Indulgentiæ ex III. ſeculo. SILVESTER I. ad petitionem S. Helenæ Sacellum Sanctæ Crucis in Jeruſa-

ruſalem conſecravit, multis Sanctorum ornavit Reliquiis, & multiplicem peccatorum veniam Viſitantibus donavit: ſic legitur in eodem Sacello ex antiquis memoriis. De Indulgentiis ſeculo I. collatis ab Apoſtolo jam ſuperiùs vidimus n. 36., & 46. de condonatione facta Inceſtuoſo. Qua ergo fronte ſuſtinet *Calvinus* Indulgentias inventas eſſe a D. *Thoma*? Quomodo *Kemnitius* jactitat: — In hac de Indulgentiis „ diſputatione non poſſunt vel ulla Pa„ trum teſtimonia, nec ulla veteris Ec„ cleſiæ exempla proferre, quod talis vel „ doctrina, vel uſus talium Indulgentia„ rum ullo unquam tempore ad annos poſt „ natum Chriſtum mille ducentos in ve„ teri Eccleſia fuerit. —

HÆRETICORUM PRÆCLUDUNTUR ARGUMENTA.

59 OBJIC. 1. *Kemnitius*. Ante quatuor ſecula nullum extat Indulgentiarum teſtimonium: ergo res nova eſt a Pontificiis inventa. *Prob. ant.* auctoritate Durandi, S. Antonini, & Roffenſis, qui id fatentur. *Secundò*. Indulgentiarum nullam faciunt mentionem Anſelmus, Rupertus, Bernardus, Petrus, Lombardus, Gratianus: ergo.

RESP. *neg. antec.* Cujus falſitas ſatis emicat in noſtra concluſione. Ad probationem DICO in primis: omnes allegati Auctores legitimam concedendi Indulgentias facultatem fatentur in ſuis ſcriptis, ac proindè ex eorum auctoritate nil adversùs nos arguitur. Ex innumeris perſpicuè *Durandus* confitetur hanc in Eccleſia Indulgentiarum conſuetudinem, & *Magnum Gregorium* ſtationes Urbis conſtituiſſe. At miraculo eſſet, quòd citati Doctores de Indulgentiis nihil noviſſent ante annum MCC., ùt autumat *Kemnitius*; nam EUGENIUS III. anno MCXLV. conceſſit Indulgentiam proficiſcentibus ad ſacrum bellum, juſſitque *D. Bernardum* eam prædicare, cujus èt prædicationem pluribus miraculis confirmavit Dominus, ùt legitur in Vita *D. Bernardi* lib. 3. cap. 4. ALEXANDER III., qui anno ſedit ſupra milleſimum centeſimo ſexageſimo nono, interrogatus ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, an Indulgentiam ab uno Epiſcopo conceſſam illius non ſubditi lucrari poſſint? Negativè reſpondit; quia nemo ligari poteſt, & ſolvi niſi a ſuo Judice, ùt ſic habetur in jure c. *Quod autem. De pœnit. & remiſſ.*, ubi vides Pontificem de Indulgentiis loqui tanquam de re antiqua. D. Antoninus 2. *p. hiſt. tit.* 16. *cap.* 1. §. 23. Indulgentias URBANI II. refert. Igitur magno in errore verſantur Novatores, qui recentiorem dictitant uſum Indulgentiarum. Utvis enim contingere poſſit, ut aliquis ex Catholicis hujuſmodi antiquitatem non agnoſcat, hoc tamen non officit univerſali Patrum, atque Doctorum conſenſui. Scio equidem prioribus quinque ſeculis raras admodum hujuſmodi venias fuiſſe propter integritatem rigidioris diſciplinæ, qua quilibet Pœnitens ex præfervida contritione acceptabat injunctas a Canonibus pœnitentias, & majores etiam ſua ſibi ſponte infligebat. Cæterùm Patribus inconfeſſò erat Indulgentiarum facultas, & uſus, dum Clavium tuterentur poteſtatem Indulgentias complectentem. Neque eſt opus nomine Indulgentiarum expreſſo, dummodo rem eandem ſignificent.

60 OBJIC. 2. Tunc cœperunt Indulgentiæ, quando cœptæ ſunt pœnitentiarum redemptiones; ſed iſtæ ſunt recenter inventæ, anno circiter milleſimo: ergo èt illæ. *Maj. explicatur*. Indulgentia nihil eſt aliud, quàm mutatio pœnitentiæ a Canonibus injunctæ, vel infligendæ a Deo in aliud opus applicando merita Sanctorum; ſed hæ redemptiones nihil aliud ſunt, præterquam hujuſmodi permutationes. Quid enim erit hæc redemptio, niſi quod, qui uno die in pane, & aqua jejunare debuiſſet, jejunium redimeret recitando flexis genibus quinquaginta Pſalmos, pauperem uno die paſcendo, & iter longum faciens ad Curiam tertiæ, & quintæ feriæ, & Sabbati jejunium, poterat redimere vel ſolvendo pretium unius denarii, vel tres paſcendo pauperes, & ſic de aliis: ergo.

RESP. *nego maj.* quam nullatenus fulcit *Kemnitius*. Uſu redemptionum antiquior eſt conceſſio Indulgentiarum: LEO enim III., GREGORIUS I., SILVESTER I., pluresque Pontifices ſupracitati, qui ſuos Indulgentias impertiti, longè ævum illud præceſſere, quo fertur adverſarii redemptiones cœpiſſe, quas ex *Burchardo* X. ſeculi auctore exſcribunt. Deindè dicuntur hæ redemptiones habuiſſe vim, & ſpeciem Indulgentiarum; non enim iis commutationibus applicabatur Theſaurus Eccleſiæ, ſed præcisè dabatur electio commodioris pœnitentiæ loco gravioris, aut minùs commodæ; erat enim pura commutatio unius generis pœnæ in aliud. Libet contra Sectarios ex hoc argumento duo commonere: primum eſt incohærentia in loquendo: ait *Kemnitius* Indulgentias cœpiſſe anno ducenteſimo ſupra milleſimum: dein vult eas ſimul ortas cum redemptionibus pœnitentiarum; atque ad hoc probandum affert auctorem decimi ſeculi; immo èt potuiſſet afferre Concilium Triburienſe propè ſeculum nonum, cùm *cap.* 56. aliquid ponat de redemptionibus. Secundum eſt pravitas doctrinæ: nam *Kemnitius* affirmat his redemptionibus ſecutam fuiſſe langueſactionem, ùt ipſe loquitur, veræ contritionis, everſionem ſeriæ emendationis, perſuaſionem impunitatis in delictis: ergo ex hoc principio deduci debet veræ contritioni, ſeriæque emendationi neceſſaria eſſe opera pœnalia. Cur hæc igitur tanto cum ſtomacho Novatores abjiciunt? Cur jejunia, flagellationes, macerationes condemnant, eliminant? Veræ igitur ipſi contritionis ſunt expertes.

Uſus Indulgentiarum antiquior uſu redemptionum.

Redemptiones non erant Indulgentiæ.

61 OBJIC. 3. Concilium Cabilonenſe apud *Burchardum* eos redarguit, qui ſeſe ablui opinantur ab omni ſcelere, ſi Romam, vel Turonum, aliaque ſacra loca inviſant orationis prætextu: item reprobat quotquot impunitatem peccati ſibi ſpondent propter eleemoſynæ largitionem. Quid hoc

 aliud

aliud eſt, ait *Kemnitius*, niſi Indulgentias prohibere? Ergo ſi antiquitùs hæc prohibebantur, ea antiquitate non probantur Indulgentiæ.

Omnia confundit iniquitas.

RESP. Omnia confundit iniquitas, ut veritatem obnubilet. Quid prohibent? quid redarguunt ejus Concilii Canones? Peregrinationes, eleemoſynas, orationes? Abſit. Eorum planè temeritatem compeſcunt, qui vitiis habenas laxantes, abſque vera ad Deum converſione falsò, ſeu temerè ſe credunt ſalvari, ſi obulum erogent pauperi, ſi unum, vel alterum Pſalmum recitent, Phariſaicam imitati ſanctitatem, quæ externas quaſdam ceremonias religioſiùs excolebant, & fuco pietatis nequiſſima flagitia contegebant. Quiſnam ex Pontificibus Indulgentias hujuſmodi edidit? Nonne verè Contritis, & Confeſſis conceduntur? Nonne ſtatum gratiæ requirit Eccleſia? Nonne pœnam dumtaxat, quæ, ablutâ culpâ, remanet, tolli univerſalis eſt Catholicorum ſenſus? Cur ergo contra nos Concilii Canones allegat Hæreticus?

Indulgentiæ ſtatum gratiæ requirunt.

62 OBJIC. 4. Patres antiqui ſuis ſcriptis necdum enatas reprobaverunt Indulgentias: ergo ſunt Papiſtarum novum figmentum. *Antec. prob.* Auguſtinus *Serm. de Martyribus* ait: „Non dixit Deus: vade in Orientem, & quære juſtitiam: naviga uſque in Occidentem, ut accipias Indulgentiam: dimitte inimico tuo, & dimittetur tibi: „ *Bernardus* ſerm. 1. de Adventu: „Non te oportet, o Homo, maria transfretare, non penetrare nubes, non tranſalpinare neceſſe eſt, uſque ad temetipſum occurre Deo tuo: „ *Gregorius Nyſſenus* integra oratione reprehendit peregrinationem ad ſancta loca Jeruſalem: *Chryſoſtomus* Homil. 1. in Epiſt. ad Philemonem: „Ad veniam obtinendam non eſt opus eleemoſynas, & peregrinationes impendere: „ & *Homil.* 38. *in Matth.* aſſerit: „Templum Dei ſpeluncam facit Latronum, qui lucra terrena, & illicita ſectatur: Nam quotidie ingreditur Jeſus in Templum ſuum, ideſt in Sanctam Eccleſiam, & ejicit omnes vendentes gratiam Dei. „ Viden', ut optimè confutantur Romanorum Indulgentiæ, quarum gratiâ tot ineuntur peregrinationes, tot pingueſcunt Fidelium marſupia?

Ad delendam maculã peccati non ſufficit Indulgentia.

RESP. *neg. ant.*, quod nullatenus ex allatis evincitur: ſiquidem Patres ibi loquuntur de Indulgentiis in ordine non ad extinguendum temporarias pœnas, ſed peccatum ipſum quoad maculam, pro qua abluenda non ſunt neceſſariæ peregrinationes, ſed ſincera eſt opus interiore cordis pœnitentia coram Deo, quæ veram gignit charitatem. Eſto tamen, quidquid intendunt Adverſarii; certè Patres non improbant Indulgentias, ſed ad ſummum declarant non eſſe ſimpliciter ad ſalutem neceſſarias; quod utique concedimus, cùm ſua queat Pœnitens in ſe ipſo delicta caſtigare, vel taxatam a Deo punitionem in Purgatorio ſubeundam differre. Sed Hæreticorum prava intentio eſt, ut de medio tollant pias exercitationes, & bona quæque opera præfocent jejuniorum, eleemoſynarum, ſacrarumque peregrinationum ad loca ſanctiora; tametſi Auguſtinus *Epiſt.* 137. *ad Populum Hipponenſem* ſcribit, ſe auctorem fuiſſe, ut quidam ad loca Sancta peregrinarentur. Loquendo de Indulgentiis in *Enchirid. cap.* 65. ait: „Rectè conſtituuntur ab iis, qui Eccleſiæ præſunt, tempora pœnitentiæ, ut fiat etiam ſatis Eccleſiæ, in qua remittuntur peccata, extra eam quippe non remittuntur. „ *S. Bernardus* damnat *Petrobruſianos*, qui ſacras peregrinationes reprehendebant. Nyſſenus *lib.* 3. *de cultu Sanctorum cap.* 8. pluribus oſtendit peregrinationes ad loca ſacra eſſe Deo acceptabiles, exceptis tamen Monachis, aliiſque ſolitudini devotis. Chryſoſtomus *Homil.* 66. *ad Populum Antiochenum* mirificè commendat ſacra hujuſmodi itinera ad Martyrum cryptas. *Homil.* 38. *in Matth.* redarguit Miniſtrorum quorumdam avaritiam, non autem ſanum, & rectum Indulgentiarum uſum.

Sacras peregrinationes commendant SS. Patres.

63 OBJIC. 5. Nullo unquam tempore defuerunt, qui Indulgentiis contradicerent: ſunt ergo explodendæ. Id *Kemnitius* probat auctoritate quorumdam Hæreticorum Walденſium ſcilicet, Wicleſiſtarum, Huſſitarum, Schiſmaticorum, aliorumque ex eadem ſchola, qui ſuis oppugnationibus veritatem confirmant. Si enim damnati ab Eccleſia fuerunt ex eo, quòd Indulgentias, alioſque Fidei articulos oppugnarent: ergo uſus Indulgentiarum eſt legitimus, & laudabilis.

Soli Hæretici impugnaverunt Indulgentias.

64 Dixerit fortè *Calvinus*, quos Eccleſia damnavit, verè ſapientes fuiſſe, ſecus deliraſſe, qui Indulgentiæ defendere ſunt auſi. Hoc enim innuere videtur per ea verba: *Ubi Orbis ſibi ſapere aliquid permiſit, Indulgentiæ paulatim frigere, congelaſcere cœperunt*, lib. inſtit. cap. 9. Sapientia ergo effulſit, dum prophetantes *Lutherus*, *Calvinus*, *Kemnitius* apparuerunt, antiqua dogmata conſtuprarunt, omniumque antiquorum hæreſum abominationes excumulavere? Superioribus ſeculis, cùm tot viri doctrinâ, & ſanctimoniâ celebres florebant, totque Concilia ſacroſancta peracta ſunt, totus Orbis deſipiebat, & Lateranæ, nec non Calviniſtæ ſapientiæ lucem expectans in ſumma ignorantia verſabatur. Quid excogitari, ne dicam fingi, nequius poteſt?

CONTROVERSIA V.

AN EX ALIIS SIGNIS CONSTET VERITAS INDULGENTIARUM.

UT reliquos obtundam Novatorum arietes, queis Theſaurum Eccleſiæ nequicquam pulſant, extremam lubet aciem inſtruere, & triarios quodammodo in pugnam evocare, alia ſcilicet, atque alia, quibus Catholica hæc theſis defenditur argumenta.

65 DICO: *Aliis ſignis veritas Indulgentiarum comprobatur.* PROB. 1. In quacumque Republica ſpectat ad Principem diſtribuere bona communia, ſolutionemque unius pro alio acceptare, quandocunque publicæ

Eccleſia ſe habet ſicut Reſpublica.

blicæ rei expedire videatur , ùt eſt in praxi ; ſed Eccleſia Dei eſt reſpublica a Chriſto Domino bene inſtitota : ergo ſpectat ad ejus Rectorem , qui eſt Summus Pootifex ſpiritualia commonia diſpenſare ; ſed incomperto eſt plurimas eſſe Chriſti , & Sanctorum ſuperabundantes ſatisfactiones , ùt conſtat ex dictis : ergo ad Summum Pontificem pertinet eas Fidelibus , prout ipſorum fert utilitas, diſtribuere .

Indulgentiarum uſus ex Apoſtolica traditione .

66 SECUNDO . Juxta regulam *S. Auguſtini* lib. 5. de Baptiſmate contra Donatiſtas *cap.* 24. — Quod uoiverſa tenet Eccle„ ſia , nec Conciliis loſtitutum , ſed reten„ tom eſt , non niſi auctoritate Apoſtolica „ traditum rectiſſimè creditur ; — & *lib.* 2. *cap.* 7. — Multa non inveniuntur in literis „ Apoſtolorum , neque in Conciliis poſte„ riorum , & tamen quia cuſtodiuntur per „ univerſam Eccleſiam , nonniſi ab ipſis tra„ dita , & commendata traduntur . — Sed quandonam cęperit uſus Indulgentiarum , nulla extat origo certa , nullus certus auctor , & e contra oppoſiti dogmatis certus auctor aſſignatur : ergo oſus Iodulgentiarum in Apoſtolicam traditionem referendos eſt , & oppoſitom dogma prorſus averſandom . *Minor* eſt Adverſariorum , qui negant poſſe certò notari Iodulgentiarum auctorem , ùt videre eſt apud *Kemnitium* p. IV. examinis, & ſecum ipſi pugoant in aſſignanda origine ; nullus enim ex Hæreticis ante decimum ſeculum initia fert , quæ tamen loogè antiquiora nos oſtendimus ; ex oppoſito idem *Kemnitius* non diffitetur quo tempore , quo auctore cœptæ ſint Iodulgentiæ impognari , videlicet a Waldenſibus ſeculo circiter undecimo : ergo uſus Indulgentiarom manat ex Apoſtolica traditione , & oppoſitum dogma rejiciendum eſt .

67 TERTIO . Si veritus ſatisfactionum ſtat, ſolidum quoque Indulgentiarum ſtat fuodamentum ; ſed illa everti non poteſt : ergo èt hoc . *Major* eſt adverſariorum , qui toto niſu virtutem ſatisfactivam noſtris operibus extorqoendam curant . Unde *Herbuſius* poſt allata *Lutheri* , *Calvini* , & *Kemnitii* argumenta lib. de ſexceotis Pootificiorum erroribus cit. 32. conludit : *Sublato errore de ſatisfactione , ſpontè evaneſcit figmentum de Indulgentiis* . Minor abundè in Controverſiis de Suffragiis probata eſt ; quare unam, vel alteram ſufficit auctoritatem ſubdere . Danielis 4. v. 24 *Peccata tua eleemoſynis redime* . Proverb. 16. v. 6. *Miſericordia , & veritate redimitur iniquitas* . Luc. 3. v. 8. *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ* . 2. ad Cor. 7. v. 11. *Ecce enim hoc ipſum , ſecundùm Deum contriſtari vos , quantam in vobis operatur ſolicitudinem : ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem , ſed deſiderium, ſed æmulationem* : Ideſt afflictiooem pro peccatis . 1. ad Corinth. 11. v. 31. *Si nos metipſos dijudicaremus , non utique judicaremur* : Jerem. 18. v. 8. *Si pœnitentiam egerit a malo ſuo , quod locutus ſum adverſus eum : agam & ego pœnitentiam ſuper malo , quod cogitavi ut facerem ei* : hoc eſt , dimittam pœnam , & flagella , quæ iofligere decreveram .

Indulgentiæ fundantur in ſatisfactionibus .

Tertullianus *lib. de pœnitentia cap.* 9. : — „ In quantum non peperceris tibi , in tan„ tum , tibi Deus, crede , parcet : — *Origenes* Homil. 3. in lib. Judic. — Ipſe præ„ veni tortoris manus : — & *Homil.* 15. *in Levit.* opera pœnalia vocat pretium , quo peccata redimuntur : *Cyprianus* lib. 3. Ep. 14. habet : — Pœnitentes precibus , & „ operibus ſuis Deo miſericordi ſatisface„ re : — *Ambroſius* ad Virginem lapſam cap. 8. : — Peccator ergo ſi ſibi ipſi non „ pepercerit , a Deo illi parcetur . . . . „ Grande ſcelus , grandem neceſſariam ha„ bet ſatisfactionem : — Chryſoſtomus *Homil.* 10. *in Matth.* — Deliciis antea , & te„ mulentiâ diffluebas , jejunio , & aquæ po„ tu utrumque compenſa : — *Auguſtinus* in Enchirid. cap. 70. : — Io melius eſt vita „ mutanda , & per eleemoſynas de peccatis „ præteritis eſt propitiaodus Deus , non „ ad hoc emendus quodammodo , ut ea „ ſemper liceat impunè committere . Ne„ mini enim dedit laxamentum peccandi , „ quamvis miſerando deleat jam facta pec„ cata , ſi non ſatisfactio congrua negliga„ tur : — & in *Pſal.* 50. — Domine non „ erit impunitum peccatum meum . . . , ſed „ ideo nolo , ut tu punias ; quia ego pec„ catum meum punio : — S. *Hieronymus* in cap. 9. Amos : — Sævit , iraſcitur , com„ minatur Deus , & dicit ſe illaturum eſſe „ ſupplicia : ſi agamus pœnitentiam , ipſum „ quoque ſuæ pœnitebit ſententiæ : — & *in cap.* 1. *Joelis* ait , offenſas Dei vitæ auſteritate compenſari . Plures alios Patres omitto , quia omnes in idem conveniunt : ex quibus patet ſoliditas fundamenti , cui innituntur Iodulgentiæ . Dicere autem Patres his ſententiis inconſideratè locutos procax eſt *Kemnitii* phraſis , nec reſponſione digna .

68 QUARTO . Ex fundamentali adverſariorum doctrina contra Indulgentias , niſi evertatur Fidelium communio non ſolùm miniſterio Verbi Dei , & Sacramentorum , ſed bonorum quoque operom , & ſatisfactionum , everti non poteſt ratio Indulgentiarum ; atqui communio bonorum operum , & ſatisfactionum everti nullatenus poteſt : ergo nec ratio Indulgentiarum . *Prob. min.* Non eſt minus proviſum Eccleſiæ noſtræ , quàm Sinagogæ ; ſed in Sinagoga aderat bonorum communicatio operum , & ſatisfactionum : ergo . *Min. declaratur* . Deus Populo ſæpè iratus flagella abſtinuit , placatuſque eſt Patriarcharum precibus : ſæpiſſime a Filiis , & Nepotibus famem , mortem , bella , captivitatem , peſtem avertit propter Patrum merita , & Religionem . *Protegam Urbem iſtam* , dicebat 4. Reg. 20. v. 6., *propter me, & propter David . . . Obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos* , canebat Pſalmiſta Pſal. 105. v. 21. & 23. *& dixit , ut diſperderet eos : ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus , ut averteret iram ejus , ne diſperderet eos* . Fornicationibus , & Idololatriis provocatus Dominus cædem immiſit graſſantem inter eos , *& ſtetit Phinees , & placavit , & ceſſavit quaſſatio* v. 30. Propter Loth Segor ſalvata eſt : Geneſ. 19. v. 21. *Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas , ut non ſubvertam Urbem , pro qua locutus es* :

clariſſimas Sodomorum non perdidiſſet Civitates propter decem Joſtos; *non delebo propter decem*: Gen. 18. v. 32. Nunquid ſanctior David B. Virgine? Baptiſtâ juſtior Moyſe? Phinees melior Petro? Lotb Stephano? Cor igitùr ipſorum lacrymæ, jejunia, preces, flagella, cruciatus nulli nobis adjumento ſint?

Majus eſt vinculū charitatis, quam conſanguinitatis.

CONFIRMATUR. Majus eſt vinculum charitatis Divinæ, quàm temporalis conſanguinitatis, & terrenæ juriſdictionis; ſed ob vinculum conſanguinitatis, & juriſdictionis ſubjicit Deus temporalibus pœnis filios, & ſubditos ob delicta Parentum, & Dominorum: ergo ob vinculum charitatis Divinæ eximet a pœnis temporalibus Fideles propter merita Sanctorum. *Minor* clara eſt Exod. 20. v. 5. *Ego ſum Deus tuus fortis, zelotes, viſitans iniquitatem Patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem eorum qui oderunt me.* Unde *Auguſtinus* lib. 6. contra Julianum cap. 12. habet: *Quàm multa ſunt teſtimonia divinarum Scripturarum, quæ Parentum peccatis obligant filios: numerare quis poſſit?* Peccavit Cham, & in ejus Filium Chanaam pœna prolata eſt, *Geneſ.* 9.: Pro peccato Salomonis filius ejus diminutione Regni moleſtatus eſt 3. *Reg.* 12., Peccavit Acab Rex Iſrael, & Poſteri illius iniquitates portaverunt 3. *Reg.* 21.

69 DICES. Si vera ſunt, quæ præcedenti numero diximus, ſequitur etiam in lege veteri fuiſſe Indulgentias; hoc negavimus Controv. II. n. 24 hujus Partis: ergo.

RESP. *negando ſequelam*. Nam aliud eſt, quòd Deus exaudiat preces, & ſatisfactiones unius acceptet pro alio, aliud eſt Indulgentia, prout a nobis ſumitur. Verum eſt Deo exaudiri preces Servorum ſuorum, & oblatas ſatisfactiones acceptari. Cæterùm ad veræ Indulgentiæ rationem non ſufficit acceptatio ſatisfactionum, ſed neceſſe eſt, ut ſuperfluentes ſatisfactiones diſpenſentur ab habente legitimam poteſtatem. in lege veteri nulli contigit ea poteſtas, cùm nullus haberet Clavium poteſtatem pro lege gratiæ reſervatam. Habebatur quidem bonorum communicatio operum, & ſatisfactionum; & ideo ſupradictam probationem adduximus, ſed ea communicatio non erat ex virtute Clavium, ùt apud nos, neque in hoc ſtat paritas. Vide locum citatum in argumento.

Deus non facit miraculū in confirmationem falſitatis.

70 QUINTO. Deus Indulgentias miraculis confirmavit; ſed Deus in confirmationem rei falſæ miracula non operatur: ergo doctrina de Indulgentiis non eſt falſa. *Prob. maj.* EUGENIUS III. pleniſſimam iis Indulgentiam donat, qui ſumpta cruce ad ſacrum bellum Jeroſolymitanum proficiſcerentur, & illius prædicationem *S. Bernardo* commiſit, quam pluribus miraculis approbavit Deus; ſurdis ſcilicet auditum, claudis greſſum, cæcis etiam ex utero viſum, loquelam mutis reſtituendo; & cùm totaliter diſſipato Gallorum exercitu contra Pontificem, & *D. Bernardum* rumor inſonaret, ad Abbatem acceſſit quidam filium oculis captum offerens, precibuſque reluctantem pervicit, ut filio manus imponeret. Sanctus itaque Pater ſic ad Deum clamans impoſuit manus: *Si verbum prædicationis meæ ex ore tuo exivit, ſi adfuit ſpiritus tuus, hujus cæci illuminatione oſtende*; his dictis vidit cæcus. *S. Franciſcus*, HONORIO Summo Pontifice approbante, pluribus miraculis celebrem promulgavit Indulgentiam pro Eccleſia Sanctæ Mariæ de Angelis, licèt *Kemnitius* id nomine ſugillet inanis fabulæ, nullam adhibens præter ſuam ipſius auctoritatem.

FIT SATIS HÆRETICIS.

71 OBJIC. 1. *Kemnitius*: Uſus Indulgentiarum repugnat doctrinæ de Purgatorio, & de die Judicii: ergo. *Ant. ſic oſtendit.* Pontifices Indulgentias concedere ſolent quindecim mille annorum, quadraginta mille, quinquaginta centena: & GREGORIUS conſecrans Lateranenſem Eccleſiam, tot dierum indulgentiam conceſſit, quot guttæ caderent è Cœlo, ſi per tres continuò dies plueret; ſed certum eſt Purgatorium tandiù non duraturum, & diem Judicii citiùs ad futurum, cùm opus incarnationis in medio annorum peractum fuiſſe dicat Scriptura: ergo. Unde fatetur ſe pro germanica ſimplicitate calculum Pontificium non intelligere, quem libenter a Romanenſibus diſceret.

Plurimæ Indulgentiæ ab Hæreticis cōfictæ.

RESP. *neg. ant.* Cujus probatio falſa omnino eſt: nec ſimiles approbantur Indulgentiæ ab authenticis locis, ſed plures fuere ab Hæreticis, ùt a *Veſallo*, quem frequenter citat *Kemnitius*, confictæ, aut corruptæ, cùm numerus dierum cum annorum numero confunditur. Aliæ a Quæſtoribus publicatæ, atque immaniter adauctæ ſunt, ut eleemoſynam emungerent, quas poſtmodum Hæretici ſuis libris inſeruerunt. Haud equidem inficias imus indulgentias ejuſmodi pleraſque circumlatas fuiſſe; ſed veritatem illarum conſtanter negamus, aſſerimuſque eas Pontificiæ approbationis calculum nunquam acceſſiſſe. Quare *Dominicus Soto*: — Quid ergo, *ait*, de Indul„ gentiis centum, & mille annorum? di„ cendum, quòd hujuſmodi portenta nun„ quam Papa concedere cogitavit: — quinimmo plurimas apochriphas declaraverunt, pluresque reformavere: illa verò, quæ adducitur ex Gregorio, ſe ipſa falſam prodit. Sed eſto, veteres Indulgentiæ conceſſæ fuerint quindecim, viginti, aut triginta mille annorum, Canonicas tamen pœnitentias non excedunt. Nam ſi pro perjurio impoſita erat ſeptena, qui per annum ter in diem perjuraret, ſubeunda illi fuiſſet pœna annorum 7665. Si verò etiam perjurio addantur fornicationes, & alia, quibus ſeptena pariter erat injuncta, quinam annos ſupputet Canonicæ pœnitentiæ, ſi peccator diutiùs viveret? Impendi ergo potuit Indulgentia præfatis congrua pœnitentiis; quare ſi fortè aſſignetur venia quindecim, vel viginti annorum, effectum ſortietur; remittendo pœnam correſpondentem. Vide infra n. 108., & ſeq.

72 OBJIC. 2. Nequeunt Indulgentiæ peccatis debitam pœnam remittere: ergo ad

ad nihil deſerviunt: Probat *Lutherus* ant. Pœnas peccatum ſubſequentes omnimodè ſuſtinere debemus, nec evitare poſſumus vitæ labores, & mortem, quæ ſunt peccati originalis pœnæ. Pſal. 88. v. 31. *Si autem dereliquerint Filii ejus legem meam &c. Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*; ſed Pontifex hanc virgam nequit avertere: ergo. Secundò. *A Domino corripimur, ut non cum hoc Mundo damnemur*, ait Paulus 1. Corinth. 11. v. 32.; Sed Indulgentiæ hanc correptionem non tollunt: ergo. Tertiò. *Noli negligere diſciplinam Domini*, repetit Apoſtolus ad Hebræos 12. v. 5.; ſed hanc diſciplinam non impediunt Indulgentiæ, ideò proſequitur, *neque fatigeris, dum ab eo argueris &c. in diſciplina perſeverate*: ergo.

Pœnæ aliæ ſunt pro originali, aliæ pro perſonali peccato.

RESP. Pœnæ temporales aliæ ſequuntur originale, aliæ perſonale; & ex his aliæ ſunt debitæ in foro externo, aliæ in foro pœnitentiæ: pœnæ ſequentes peccatum originale ſolent eſſe communes hujus ſeculi ærumnæ, ut frigus, calor, labor, mors, quas Indulgentiæ non avertunt. Pœnæ ſequentes peccatum perſonale in foro pœnitentiæ ſunt ſtatutæ a Canonibus, & ſecundùm Dei ſententiam exolvendæ in Purgatorio, & his redimendis Indulgentiæ impenduntur: pœnæ ſequentes in foro externo ſunt taxatæ a Judice temporali, ut ſuſpendium, carcer, exilium, & ſimilia; & a Deo ſtatutæ in vindictam externam ad aliorum terrorem, ut peſtis, bellum, fames, & alia hujuſmodi, & nullas ex iſtis tollunt Indulgentiæ, nec ad hoc ordinantur; quamvis verum ſit, quòd ſi quis peccavit, & ſincerè doleat, coneturque pœnalitatibus Deum placare, aliquando etiam hæc externa flagella ſuſpendat Miſericors Deus. A *Pſalmiſta*, & *Apoſtolo* enumerantur pœnæ, quæ vel debentur originali peccato, vel quæ a Deo tanquam a Judice in externo foro puniente infliguntur: unde nil mirum, ſi per Indulgentias non tollantur.

Indulgentiæ quas pœnas tollunt.

71 OBJIC. 3. Indulgentiæ ſunt noxiæ Fidelibus: ergo eliminandæ a toto orbe. *Prob. ant.* Id quod impedit bona opera, eſt noxium Fidelibus; ſed Indulgentiæ impediunt bona opera: ergo. *Declaratur min.* Indulgentiis dicuntur remittere injunctas pœnitentias, puta, jejunia, orationes, & alia hujuſmodi; ſed iſta ſunt opera bona: ergo ſi iſta remittunt, illa impediunt.

RESPOND. *neg. ant.*, *& min. addita probationis*. Indulgentiæ tollunt debitum pœnæ ſuſtinendæ in hoc, vel alio ſeculo pro peccatis, quod debitum retardat ab ingreſſo Cœlorum, ſi forte mors præveniat; adeuque non remittunt injunctas pœnitentias, quatenus opera bona ſunt, ſed quatenus debitum eas ſuſtinendi vel in ſpecie, vel in æquivalenti Juſtis morientibus impedit immediatam conſecutionem beatitudinis: unde Eccleſia concedendo Indulgentias non vetat exercitium bonorum operum, ſed remedium præſtat ſolvendi reatum pœnæ temporalis.

Quomodo Indulgentiæ remittant injunctas pœnitentias.

74 OBJIC. 4. & quia eſt demonſtratio, qua *Tilemannus Heshuſius* ſibi plaudit, jactat, & triumphat, ejus verba reſeribo:

A

„ Obſcurant Pontificii neceſſariam doctrinam de pœnitentia commento Indulgentiarum: cùm enim doceant homines pro ſuis peccatis vel in hac, vel in futura vita ſatisfacere, aut etiam impoſitas ſatisfactiones pecunià redimere poſſe, extenuant peccati magnitudinem, parvi faciunt judicium Dei adverſùs peccatum, inſtillant animis ſecuritatem, atque veræ contritionis fundamenta evertunt. — *Et infra*. Sepeliunt quoque doctrinam de fide, ſeu fiducia in mediatorem Jeſum Chriſtum: Si enim remiſſio pœnarum

B

pecunià emi poteſt, non eſt neceſſe credere in Filium Dei Jeſum Chriſtum: at tota Scriptura clamat, qui non credit in Filium, vitam non videbit, ſed ira Dei manet ſuper eum *Joan.* 3. — Similia profert *Kemnitius*.

RESP. Qui peſſimum inter Lutheranos neſciat hominem hunc, enumeret inter Sanctus, aut ſaltem inter Eccleſiæ Doctores; ſed videamus, quem feriat demonſtratio adeo ſubtilis: dicas quæſo: quis doctrinam pœnitentiæ obſcurat? Peccati magnitudinem extenuat? Num is, qui ad expiandum peccatum requirit fidem, contri-

C

tionem, confeſſionem, ſatisfactionem per opera pœnalia, an qui ad expiandum peccatum, nihil aliud exigit, niſi quòd credat? Quis parvipendit ſeveritatem divini Judicii adverſùs peccatum? Is ne, qui tenet ſemper dimitti culpam ſimul, & pœnam, ablatoque reatu pœnæ æternæ, non dari ullum debitum alterius pœnæ, neque in hoc ſeculo, neque in futuro; an qui ſentit, dimiſsâ culpâ, remanere reatum temporalis pœnæ, ratione cujus Deus a ſuis amicis, immò filiis Chriſti ſanguine reconciliatis duriſſimam exigit pœnitentiam in præſenti, & in futuro acerbiſſimum præ-

Comparatio inter Catholicos, & Lutheranos.

D

paravit expiationis locum? Quis inſtillat animis ſecuritatem? An ne qui docet, præmiſſo actu fiduciæ, quo putat ſibi remiſſa crimina, fide divina eſſe certiſſimum de ſua juſtificatione; an verò qui prædicat, præmiſſa ſeria peccatorum deteſtatione, confeſſione, & ſatisfactione, hominem vetat de propitiato peccato eſſe ſine metu? Prima ſunt Lutheranorum dogmata, ſecunda Pontificum. Lutherani magnitudinem peccati extenuant, & parvi faciunt ſeveritatem divinæ Juſtitiæ: non Pontificii, qui rectiſſimè, & conſonè ad fidem credunt in Filium Dei, cùm doceant Indulgentias ex eo

E

valere, quia Theſaurum applicant meritorum Chriſti, & non niſi Fidelibus habentibus fidem, eamque non quomodocunque, ſed formatam. Neque credunt pecunià redimi peccata, niſi in eo ſenſu, quo dicitur Proverb. 16. v. 6. *Miſericordiâ, & veritate redimitur iniquitas*.

75 OBJIC. 5. Indulgentia homines perdit: ergo doctrina de Indulgentiis pſeudochriſtianum continet dogma. *Prob. ant.* Indulgentia hominem in peccatum inducit: ergo perdit. *Declar. antec.* Volens Indulgentiam lucrari dat pecuniam Eccleſiæ, &

ejus

ejus Miniſtris, quam tenetur dare pauperibus ſecundùm ordinem divini præcepti juxta illud Joa. 1. cap. 3. v. 17. *Qui habuerit ſubſtantiam hujus Mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo Charitas Dei manet in eo?* Ergo peccat reſervans pecuniam pro Indulgentia.

RESP. *neg. ant.* Ad cujus probationem DICO *primò*: non omnem Indulgentiam concedi ſub onere eleemoſynæ, ut ea ſe patet. *Secundò*. Regulariter in Indulgentiarum conceſſione onus eleemoſynæ imponitur, ut pauperibus erogetur, aut locis piis, & nunquam Pontifici, aut Epiſcopis; quia tamen caſum reducunt ad tempus, quo occurreret pauper eleemoſynam petens, cui denegaretur ex motivo reſervandi eam pro lucranda Indulgentia, ideo DICO, quòd non eſt peccatum ommittere actum bonum tempore, quo non urget de eo præceptum: præceptum autem largiendi eleemoſynam non obligat ſemper, cùm ſit affirmativum, ac per conſequens ſæpè abſque ullo peccato poterit occurrenti pauperi denegari, & reſervari pro Indulgentia; in caſu tamen, quo urgeret, non eſt licitum tunc denegare, ut lucremur Indulgentiam.

Præceptum eleemoſynæ non obligat ſemper.

76 OBJIC. 6. Secundùm Catholicorum doctrinam illis, qui Indulgentias ſuſceperunt, conſulitur nihilominus, quòd pœnalitatibus ſtudeant peccata expiare; ſed ſi Indulgentiæ ſubſiſterent, impium foret hujuſmodi conſilium: ergo. *Prob. min.* Si ſubſiſterent Indulgentiæ, Claves certam facerent donationem meritorum Chriſti; ſed impium eſt addere noſtras ſatisfactiones, cùm Chriſti ſatisfactiones abſque ulla comparatione excedant valorem noſtrarum: ergo. *Fortiùs*. Vel credo per Indulgentiam applicata mihi eſſe Chriſti merita, vel non: ſi primum, non eſt amplius jejunandum, aut orandum; ſolutum eſt enim pœnæ debitum: ſi non, ergo Claves Eccleſiæ non ſunt certæ: ergo Indulgentiæ ſunt nugæ, & blaſphemiæ.

Duplex certitudo alia potestatis, alia effectus.

RESP. Certitudinem duplicem eſſe Clavium, & effectus: certitudo poteſtatis eſt, quòd vera, & certa donatio ſit meritorum Chriſti virtute Clavium Eccleſiæ: certitudo effectus eſt, quòd homo ſciat ſe conſecutum eſſe fructum Indulgentiarum: certitudo poteſtatis eſt omninò infallibilis, & certiſſimè credo, quantum eſt ex vi Clavium mihi applicari merita Chriſti: certitudo effectus eſt fallibilis; quia frequenter deficit diſpoſitio debita ex parte ſubjecti, & eſt ſimile in Sacramento. Ex parte Sacramenti, puta Euchariſtiæ certò, & infallibiliter donantur Chriſti merita, non tamen certa eſt donatio ex parte ſubjecti, cui ſæpe deeſt ſufficiens diſpoſitio a divina Inſtitutione requiſita: ex quo patet, quàm ſalubre ſit illud conſilium, ut Fideles poſt Indulgentiam ſuſceptam ſatisfactoriis ſeſe operibus diligenter exerceant.

CONTROVERSIA VI.

AN USUS PASSIVUS INDULGENTIARUM SIT PERFECTORUM.

77 NUllum non lapidem Hæretici movent Eccleſiæ theſaurum funditùs everſuri, quem deprædicant inanitatis, & nequitiæ plenum. Indulgentiam ajunt eſſe rem aridam, imperfectam, & Perfectis incongruam. *Lutherus* Vittembergæ anno 1517. in hæc verba concionabatur: „ Indulgentiæ admittuntur propter Inertes, & pigros Chriſtianos, qui volunt animosè neque bene facere, neque mala ſuſtinere; nam Indulgentiæ nihil promovent in melius; Ideoque non eſt licitum ad eas hortari: *& anno* 1518. *in Epiſtola ad Leonem X.*: „ Solùm Inertibus, frigidè pœnitentibus, delicatis ſcilicet peccatoribus canonicæ pœnitentiæ ſunt impoſitæ. „ Quare, ut ex hoc etiam capite ſtabiliatur veritas fidei.

78 DICO I.: *Uſus paſſivus Indulgentiarum eſt etiam Perfectorum.* Prob. concl. Cuicumque habenti debitum convenit illius ſolutionem quærere; ſed cuilibet Perfecto contingit habere debitum pœnæ temporalis pro peccatis: ergo cuilibet Perfecto licet quærere ab eo abſolvi; ſed per Indulgentias ſolvitur tale debitum: ergo convenit Perfecto Indulgentias lucrari. *Minor* principalis conſtat Prov. 24. v. 16. *Septies enim cadit juſtus*: & 1. Joan. 1. v. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.* Unde ait *Auguſtinus*, Sanctum quemque ſine mendacio dicere poſſe, ac debere: *Dimitte nobis debita noſtra*: igitur et Perfecti aliquando peccant, & debitum pœnæ contrahunt.

Qui habet debitum, debet illud ſolvere.

79 II. Satisfacere Divinæ Juſtitiæ bonum eſt, & cuique conveniens; ſed uſu Indulgentiarum ſatisfit Divinæ Juſtitiæ pro peccatis: ergo bonum eſt, & unicuique conveniens: ergo etiam Perfectis, Deo utpote debitoribus.

Divinæ Juſtitiæ ſatisfaciendum eſt.

80 III. Continuè ſuſpiranti ad cœleſtem Patriam, & cupienti eſſe cum Chriſto id omne competit, quod accelerat ingreſſum ad gloriam, & removet impedimentum, quale eſt debitum pœnæ; ſed id removetur per Indulgentias: ergo Perfectis, & ad cœleſtem Patriam ſuſpirantibus licet Indulgentiarum uſus.

Indulgentiæ accelerant ingreſſum ad gloriam.

81 IV. Ideò Perfecto repugnat uſus paſſivus Indulgentiarum, vel quia eſt opus malum, vel quia imperfectum; ſed ex nullo capite repugnat: ergo. *Prob. min. quoad primam partem.* Frui Theſauro Chriſti bonum eſt, & Ipſum opus, quod præſtatur ad lucrandam Indulgentiam, eſt bonum, ut jejunium, eleemoſyna, Indulgentia, contritio, Eccleſiarum viſitatio, & ſimilia; finis etiam bonus eſt, major ſcilicet puritas conſcientiæ: ergo ex nullo capite eſt opus malum. *Declaratur ſecunda pars.* Opus aliquod dicitur imperfectum, vel quia impedit majus bonum, vel quia caret

Frui Chriſti Theſauro bonum eſt.

caret perfectione; neutrum dici poteſt de Indulgentiis: ergo. *Prob. min.* Non primum; quia uſus paſſivus non excludit cætera perfectionis opera, & componitur cum efficaci voluntate exercendi quodcumque genus virtutis, immo etiam majori fervore, cùm ſit liberior a debito pœnæ, & gratior propter receptum ſolutionis beneficium ob perfectiſſimam compenſationem ex Chriſti meritis: & quamvis opera ſanctitatis non habeant in eo valorem ſatiſfactivum in actu exercito, illi tamen proſunt ad cumulandum majus meritum, ad moderandas cupiditates, ad comparandas virtutes ad imitationem Chriſti. Neque id opus carere dixeris perfectione; nam carentia perfectionis actum detorpans, & quæ reddit opus imperfectum, debet eſſe debita, ſeu privativa; ſi enim eſt indebita, & purè negativa, non inficit: aliàs nullos creaturæ actus eſſet perfectus, utpote carens perfectione majori, quàm poſſet habere; ſed uſus paſſivus Indulgentiarum nullam dicit carentiam privativam; nam qui lucratur Indulgentiam, nihil omittit ex neceſſariis ad eam acquirendam, vel ad legem Chriſti adimplendam, aliter non acquireret Indulgentiam: ergo non includit privativam carentiam: ergo non eſt opus imperfectum.

Carentia negativa perfectionis non vitiat actum.

HÆRETICORUM SOLVUNTUR ARGUMENTA.

82 OBJIC. 1. Ea operibus ſuperfluentibus, quæ ſunt in Viris perfectis, coaleſcit Eccleſiæ Theſaurus, quo Imperfectis ſuppletur per Indulgentias: ergo Viri perfecti abhorrent ab uſu Indulgentiæ.

RESP. *diſt. conſeq.* Si ſemper haberent ſuperfluentes ſatisfactiones, & de hoc illis conſtaret, *concedo conſeq.* Quia non ſemper abundant, *nego conſeq.* Viri perfecti aliquando peccant, & ea Indulgentiis capere ſubſidium queunt: nec eſt inconveniens, quòd qui ſimpliciter ſuâ abundantiâ aliis ſupplet, ſterili tempore aliorum bonis gaudeat. Præſertim cùm neſciat, utrum indigeat, nec ne; ideo ſemper eſt laudabilis Indulgentiarum uſus etiam in Perfectis.

Semper laudabilis eſt uſus Indulgentiarum.

83 OBJIC. 2. Actus carens virtutis meritoriæ eſt imperfectus; ſed uſus paſſivus Indulgentiarum caret vi meritoria: ergo eſt imperfectus. *Minor* eſt certa; nam uſus paſſivus Indulgentiarum nihil aliud eſt, quàm ſuſceptio applicationis meritorum Chriſti, in quo nullum eſt meritum; actio verò, quæ merito caret, incongruit charitati, quæ in Viris perfectis ad ulteriorem profectum ſollicitè extimulat: ergo uſus Indulgentiarum non eſt Perfectorum.

RESP. *neg. min.* Ad cujus intelligentiam NOTO: uſum paſſivum Indulgentiarum duo dicere unum de formali, aliud de præſuppoſito. De formali dicit ipſum ſuſcipere Chriſti ſatisfactiones, ſeu liberari a debito pœnæ applicatione ſatisfactionum Chriſti, in quo utique nullum eſt meritum. De præſuppoſito importat opus bonum a Pontifice injunctum, & a lucratore Indulgentias exercitum in charitate, & intentione expiandi debitum; & in hoc datur meritum majus, vel minus, ſecundùm quod fervor charitatis influit. Ex quo ſequitur uſo Indulgentiarum Virum perfectum ulteriùs proficere, nec imperfectè agere. Deindè, ut arbor non ſit arida, ſed utilis, non eſt opus, ut producat duo fructuum genera: ſi ergo talis uſus Indulgentiarum eſt ſolutivus pœnæ, nihil refert, quòd non ſit meritorius.

84 OBJIC. 3. Secundùm Pontificios Doctores melius facit Fidelis, ſi per ſe ipſum adimpleat injunctam pœnitentiam, quàm ſi propter Indulgentias illam omittat; ſed Viri perfecti tenentur ad id, quod eſt melius: ergo tenentur per ſe ipſos pœnitentiam adimplere: ergo illis incongruit Indulgentiarum uſus.

RESP. *diſt. maj.* Melius facit in ſenſu cumulativo, *conc. maj.*, in ſenſu præciſivo, *neg. maj.*; ſed Perfecti tenentur ad melius ſub conſilio, *concod. min.*, & *nego conſeq.* Explico diſtinctionem: ſenſus cumulativus eſt incumbere lucro Indulgentiarum ſimul, & exercitio bonorum operum, ideſt curare acquiſitionem Indulgentiarum, & nihilominus cæterarum virtutum opus non negligere, & hoc eſt melius; quia eſt duplici via proficere, & expeditiorem ſibi aditum aperire ad gloriam. Senſus præciſivus eſt, ſi comparatio fiat in eo præcisè, quod eſt lucrari Indulgentiam, & non alia exercere virtutis opera, & tunc melius eſt illis incumbere, quàm Indulgentiam lucrari. Cæterùm uſus Indulgentiæ, cùm, ùt ſupra vidimus, non pugnet cum aliarum exercitatione virtutum, ideò non adverſatur conſilio de meliori; maximè quòd nos lateat, an tempus ſuperſit ad ſatisfaciendum Deo, ideò ſemper eſt ſuadendus Indulgentiarum uſus. Vide ſupra n. 80.

Uſus Indulgentiarum nō pugnat cum frequentatione virtutum.

85 OBJIC. 4. Perfectis id minimè congruit, quod religioſæ inducit diſciplinæ diſſolutionem; ſed uſus paſſivus Indulgentiarum religioſæ diſciplinæ diſſolutionem inducit: ergo Perfectis non congruit. *Prob. min.* Ob lucrandas Indulgentias neceſſe eſt vagari, & ſolitudinis quietem, quæ plurimùm ad ſpiritualem profectum inducit, deſerere: ergo.

RESP. *neg. min.* Per ſe uſus Indulgentiarum non diſſolvit diſciplinam regularem, nec evagationis eſt cauſa; quia licèt paulolum extrahat a ſolitudine ad viſitandas Eccleſias, non tamen impedit interiorem cordis ſolitudinem, & elevationem mentis in Deum. Cæterùm ſi ſequatur diſciplinæ diſſolutio, & evagatio mentis, tunc non expedit Indulgentiam affectari, cùm majus detrimentum afferat evagatio, quàm Indulgentia lucrum; ſed malum hujuſmodi eſt per accidens, nec oritur ab ipſis Indulgentiis, ſed ex fragilitate, aut malitia ſubjecti.

Quando utilis eſt uſus Indulgentiarum.

86 OBJIC. 5. Indulgentiæ ſunt pœnarum relaxationes; ſed Perfectorum eſt pœnas amplecti, non averſari: ergo Perfectorum non eſt conſectari Indulgentias; unde quidam Scholaſtici aſſerunt opus majoris charitatis eſſe, velle in Purgatorio ſolvere per rigoroſam

gotoſam pœnam ſenſus, quàm ex alieno ſolvere pet Indulgentiam.

RESP. Pęnas duplicis generis eſſe, aliæ promerentur, & conducunt ad æternam vitam, ùt jejunia, flagella, &c. aliæ retardant ab ejuſdem conſecutione: primarum, non ſecundarum relaxatio non congruit Perfectis; Indulgentiæ autem pœnas ſecundi generis relaxant: tollunt enim debitum ſolvendæ pœnæ in judicio Dei; pœnas tamen primi generis non impediunt prædictam æternæ gloriæ conſecutionem: unde liberum eſt lucranti Indulgentias quaſcumque hujuſmodi ſuſtinere. Quare doctrina illorum Scholaſticorum non eſt admittenda; repugnat namque charitati, quæ inclinat in fruitionem Dei ab ipſo inſtanti ſeparationis animæ a corpore, nec ulla eſt utilitas in tolerantia ignis Purgatorii, niſi ſolutio debitæ pœnæ; non enim creſcit meritum, nec charitas augetur, nec frænantur paſſiones, nec ſequitur conſormatio cum Chriſto. Ex quibus patet, quàm juſtè LEO X. damnaverit propoſitiones *Lutheri*: — Indulgentiæ ſunt piæ fraudes Fidelium, & remiſſiones bonorum operum, & ſunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt *Prop.* 18. — Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodo, & impatientibus *Prop.* 21., — & *Prop.* 22. Sex generibus hominum Indulgentiæ non ſunt neceſſariæ, nec utiles: videlicet Mortuis, ſeu morituris, Infirmis, legitimè impeditis, his, qui non commiſerunt crimina, his, qui crimina commiſerunt, ſed non publica, his, qui meliora operantur.

Rejicitur aliquorũ Scholaſticorum doctrina.

CONTROVERSIA VII.

UTRUM INDULGENTIÆ RELAXENT POENAM DEBITAM IN FORO DEI.

87 LUtheri, quem ſequuntur *Calvinus*, *Hebuſius*, *Kemnitius*, *Thomas Anglus*, aliique Novatores, opinio fert, Indulgentiis pœnas ſolummodo relaxari Eccleſiaſticas Canonum, non verò eas, quæ ſint divino in foro ſolvendæ; ideo *Propoſ.* 19. ex damnatis habet. — Indulgentiæ his, qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Divinam Juſtitiam, — & 20. Seducuntur credentes Indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus utiles. — Nec defuere ex Catholicis aliqui idem ſentientes, quos indicant, & refellunt D. Thomas in ſupplemento *quæſt.* 25. *art.* 1., & 2., S. Bonaventura 4. *ſent. diſt.* 20., Beatus Albertus *diſt. eadem art.* 17., & alii. Quanquam igitur ex dictis affatim conſtet oppoſitum, tamen ut omnia præcludantur effugia, neve cum *Calvino* quis conqueratur, quòd non ad omnia reſponſum a nobis fuerit,

88 DICO I. *Indulgentia ſolvit pœnæ debitum apud Divinam Juſtitiam*. PROB. *concl.* Indulgentia operatur virtute Clavium; ſed A virtus Clavium ſolvit debitum pœnæ apud Divinam Juſtitiam: ergo Indulgentia remittit pœnam in foro Dei. *Major* conſtat ex alibi dictis. *Minor* videtur clara ex verbis Chriſti *Matth.* 16. *v.* 19. *Tibi dabo Claves Regni Cælorum . . . quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*: Matth. 18. v. 18. *quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*; ſi enim ſolùm humanum vinculum ſolveretur, non adderetur illa particula, *& in cælo*, & patet a ſimili; quia in illis verbis traditur poteſtas ſolvendi a culpa; ideo Sacerdos ſolvit a culpa in foro Dei, nedum in foro hominis: ergo B quia traditur poteſtas ſolvendi a pœna, Pontifex per Indulgentiam non modò ſolvit a debito pœnæ in foro humano, ſed etiam in divino.

Indulgentia operãtur virtute Claviũ.

89 II. Per Indulgentias, quas prædicant Catholici, diſpenſatur Theſaurus meritorum Chriſti; ſed Theſaurus meritorum Chriſti ſolvit pęnam in foro Divinæ Juſtitiæ; Chriſtus enim potiſſimè nos juvat apud Patrem: ergo Indulgentiæ propriè dictæ, quas vera Chriſti Eccleſia defendit, a Divinæ reatu Juſtitiæ redimunt.

Chriſtus nobis prodeſt apud Patrẽ

90 III. Implicat falſum eſſe, quod vera fides docet, & univerſa tenet Eccleſia; ſed vera fides docet, & univerſa tenet Eccleſia C Indulgentiis pœnas ſolvi Divino Judici ab homine dependendas: ergo Indulgentia prodeſt in foro Dei. *Major* clara eſt ex Apoſtolo 1. Corinth. 15. v. 14. *Inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra*: & Job 13. v. 7 *Numquid Deus indiget mendacio veſtro ut loquamini pro eo dolo &c.*; & ideo Eccleſia vocatur columna veritatis. *Minor* non indiget probatione; nam id apertè declarant Pontificum Bullæ, & ſenſus Fidelium, qui propterea tanta ſolicitudine aguntur ad eas lucrandas, non tam ſibi, quàm ab Animabus Purgatorii, quæ ſolicitudo prorſus evaD neſceret, niſi ſancitas in Divino tribunali pęnas crederent expiari.

Quod fides docet, & Eccleſia tenet verum eſt.

91 IV. Blaſphemum eſt dicere Eccleſiam, dum Indulgentias donat, majori detrimento eſſe, quàm utilitati; ſed ita contingeret, niſi Indulgentia pœnam expungeret in Judicio Dei debitam; abſolveret enim a leviſſimis pœnis hujus ſeculi, ſed graviſſimas relinqueret in alio perferendas: ergo.

92 V. Quotieſcumque vinculum Dei, & Eccleſiæ eſt unum & idem: qui ſolvit a vinculo Eccleſiæ, ſolvit etiam a vinculo Dei; ſed vinculum pœnæ canonicæ, & pęnæ ſatisfactoriæ apud Deum ſe habet ùt E unum & idem: ergo ſolvens a vinculo pœnæ canonicæ ſolvit etiam a vinculo pœnæ ſatisfactoriæ apud Deum. *Major* videtur nota ex terminis; non enim ſtat idem vinculum ſolvi, & non ſolvi, & conſtat a ſimili: quando obligatio Eccleſiæ eſt eadem, ac obligatio Dei, qui ſatisfacit obligationi præcepti Eccleſiæ, ſatisfacit etiam precepto Dei. *Minor* autem explicatur. Pœna canonica, & pęna ſatisfactoria ſe habent ſicut determinatum, & indeterminatum, quatenus Fidelis peccans debat Deo ſatisfacere per hanc, vel

Vinculũ Dei, & vinculum Eccleſiæ eſt unum.

illam

illam pœnitentiam, per eleemoſynam, aut jejunium, per flagellationem, aut orationem, & ſimilia; Eccleſia verò determinat, quòd tali modo fiat, v. g. ſeptennio jejunii, adeoque vinculum Eccleſiæ non eſt diverſum a vinculo Dei, ſed illud determinat. *Oſtenditur inductione*. Obligat Deus, ut confiteamur peccata Sacerdoti, ut jejunemus, & feſta celebremus; Eccleſia determinat diem Dominicum pro feſto, tempus quadrageſimale pro jejunio, Paſchale pro Communione, & Confeſſionem ſemel in anno præſtandam. Numquid plura ſunt præcepta diverſa? Num, qui ſatisfacit præcepto Eccleſiæ, Divino adhuc debet præcepto ſatisfacere? Qui diem Dominicum celebravit de præcepto Eccleſiæ, tenetur ne alium colere in obſequium Dei? Ita, *niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*, dicit Dominus. Et rurſus: *juxta menſuram delicti, erit plagarum modus*. Determinat verò Eccleſia perjurium expiandum pœnitentiâ ſeptennii, qui eam explet coram Deo, extinguit totaliter pœnæ debitum, ſi taxatio ſit ad æqualitatem, ſi autem ſit deficiens, ſecundùm partem.

Pœna canonica non eſt ſolùm ad exemplum.

93 VI. Ideo per Hæreticos Indulgentia redimens a pœnis canonicis non redimit a reatu apud Deum, quia canonicæ pœnæ injunguntur ſolùm ad exemplum, & Eccleſiaſticam diſciplinam; ſed hoc eſt falſum: ergo. *Min. oſtenditur*. Non ſolùm imponebantur pro publicis criminibus publicæ pœnitentiæ, ſed pro ſecretis etiam ſecretæ: & confeſſio ſecreta fiebat, ùt conſtat ex Epiſtola LEONIS I. ad Epiſcopos Campaniæ, & invaluit Fidelium mos, ut opera ſatisfactoria occultè exercerentur ſecundùm exemplum, quod nobis exponit David Pſal. 6. verſ. 7. *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo*.

Indulgentia ſupplent ſatiſfactionem ſacramentalem.

94 VII. Ex Eccleſiæ ritu Indulgentiæ injunguntur ad ſupplendam ſatisfactionem ſacramentalem; ſed abſque dubio ſatisfactio ſacramentalis redimit pœnam apud Deum: ergo etiam Indulgentia. *Major eſt certa*. Solent enim Confeſſarii, urgente Jubilæo, vel peculiari Indulgentia, injungere Pœnitentibus leviorem mulctam, ac præcipere, ut lucrandam curent Indulgentiam, ut viſitent loca ſacra, in quibus ſolent eſſe Indulgentiæ ordinariæ: qui mos foret valdè noxius, niſi remitteretur pœna coram Deo; quandoquidem Pœnitens fraudaretur fructu majori, quem ex graviori pœnitentia fuiſſet indepturus.

OBJECTA AB HÆRETICIS DILUUNTUR.

95 OBJIC. 1. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. in Decreto de Indulgentiis jubet in concedendis Indulgentiis, *adhibendam eſſe moderationem juxta veterem, & probatam in Eccleſia conſuetudinem, ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina enervetur*: ergo ſentit per eas ſolùm redimi pœnas canonicas ad diſciplinam ſpectantes exteriorem, in cujus ſignum videmus Sacerdotes imponere pœnitentias etiam in foro Sacramentali illis, qui ſatisfecerunt Eccleſiæ per pœnitentias canonicas; & aliquando Prælatus Fideles abſolvit a publica pœnitentia necdum abſolutâ culpâ, & pœnâ ſacramentaliter: manifeſtum ergo videtur Indulgentiis, quæ canonicas pœnitentias compenſant, non abſolvi reatum debitæ ſatisfactionis apud Deum.

RESP. *nego conſeq.* Pro Eccleſiaſtica diſciplina intelligit Concilium opera quæque ſatisfactoria in Sacramento, & extra ipſum, quæ ſunt in uſu ad Fidelium utilitatem. Senſus verò eſt, ne nimia Indulgentiarum copia enervet curam ſatisfaciendi Deo per opera pœnalia ſponte præſtanda, neve ejuſmodi prætextu negligatur neceſſitas injungendæ in Sacramento gravioris pœnitentiæ ſalutaris, quo ſenſu c. *cùm ex eo* de pœnit. & remiſſ. dicitur: *Per Indulgentias indiſcretas, & ſuperfluas enervari ſatisfactionem Sacramentalem*. Nec utraque probatio quicquam roboris habet. Non prima; quia poſt pœnas canonicas, queis Eccleſiæ ſatisfit, adhuc imponit Confeſſarius ſatisfactionem ad integritatem Sacramenti, & propter alia commoda, quæ in Conciliis enunciantur. Neque ſecunda; nam quando nondum expiatâ culpâ ſacramentaliter quis abſolvitur a publica pœnitentia, hoc contingit, vel quia ſupponitur juſtificatus per contritionem, vel quia pœnitentia publica erat dumtaxat illata propter exteriorem contumaciam, quâ demptâ, Eccleſiæ Miniſter piacularia condonat.

Abſolutis pœnis canonicis adhuc injungitur ſatisfactio ſacramentalis.

96 OBJIC. 2. In eo foro fit abſolutio injunctæ pœnitentiæ, in quo obligat; ſed pœnitentia ſolùm obligat in foro Eccleſiaſtico: ergo ſolùm in foro Eccleſiaſtico fit abſolutio. *Minor probatur*. Pœnitentiæ injunctæ ſunt ab homine; ſed homo non obligat niſi in foro Eccleſiaſtico: ergo.

RESP. *nego min.*, ad probationem adverto duplicem pœnam eſſe ab homine: alia eſt exemplaris, & punitiva, alia ſatisfactiva, & determinativa. Ad primum genus ſpectant excommunicatio, exilium, carcer, triremis, & alia, quæ procedunt ex ſola intentione conſervandæ Reipublicæ, exercendæque vindicativæ forenſis juſtitiæ. Secundi generis ſunt jejunia, flagella, eleemoſynæ, peregrinationes, orationes, queis pœnæ peccatis debitæ ſolvuntur: primæ ſolùm obligant in foro Eccleſiaſtico, & in hoc ſolùm abſolutio fit: ſecundæ obligant in foro Dei, & in eodem foro fit abſolutio. Ratio eſt; quia, ùt vidimus ſuperiùs, ſe habent ùt determinativum ad determinatum.

Duplex pœna ab homine, alia exemplaris, alia ſatisfactoria.

97 OBJIC. 3. Quæ ſunt de jure Divino, non ſunt in manu Pontificis; ſed pœnitentia peccati eſt de jure Divino: ergo non eſt in manu Pontificis: ergo Indulgentiis nequit illam dimittere. *Min. probatur*. Pœnitentia peccati eſt illa, quam Chriſtus illis verbis prædicavit; *niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*; ſed pœnitentia eadem ſub præcepto, & prædicatione Chriſti eſt de jure divino: ergo.

RESP. Aliqua eſſe juris Divini, in quæ Eccleſia miniſterialiter habet ex conceſſione ejuſdem Chriſti poteſtatem, & hujus gene-

Eccleſia habet poteſtatē circa aliqua de jure divino.

ris

ris ſunt culpa, & pęna, quas poteſtate Clavium ſolvit. Hinc abſolutè, & ſimpliciter conceditur Eccleſiæ Clavibus aperire Regnum Cęlorum, & amovere quodcumque impedimentum: cùm ergo tam pęna, quàm culpa impedimento ſint beatitudini conſequendæ, utrumque amovere poteſt, atque ideo etiam per Indulgentiam remittere pęnam ex præcepto Chriſti.

98 DICES. Inferior non poteſt abſolvere ab eo, quod Superior obligavit; ſed Deus abſolvendo a culpa obligat ad pęnam temporalem: ergo nullus homo poteſt ab ea abſolvere.

Per Indulgētias dantur Chriſti merita, quibus ſatisfit pro peccatis.

RESP. æquivocationem ſubeſſe illi verbo *abſolvere*: ſi enim accipiatur pro licentia non faciendi, quæ imperantur, argumentum rectè concludit, ſi autem pro applicatione pretii, quo alius abſolvitur a debito, falsò concludit. Quando Pontifex aliquem abſolvit per Indulgentias, dat illi ex meritis Chriſti, ut ſatisfaciat pro ſuis peccatis; hanc verò donationem facit tanquam Chriſti Vicarius, adeoque per facultatem ab ipſo Superiore conceſſam.

99 OBJIC. 4. Poteſtas ligandi, & ſolvendi eſt æqualis; ſed Pontifex non poteſt ligare niſi ad pęnam canonicam: ergo non poteſt abſolvere niſi a pęna canonica: ergo non poteſt relaxare pęnam apud Divinam Juſtitiam.

Poteſtas ligandi, & ſolvendi, æqualis quoad materiā, nō quoad formam.

RESP. Poteſtatem ligandi, & ſolvendi eſſe æqualem quoad materiam, non autem formam; Eccleſia circa id, quod poteſt ſolvere, poteſt etiam ligare; non autem quo modo ſolvere, eodem poteſt etiam ligare. Directè ſolvit a culpa, faciens ex peccatore juſtum, non tamen ligat faciendo directè ex juſto peccatorem. Nihilominus quoad culpam poteſt ligare, ipſam non remittens, & aliquid etiam adjungens, cujus tranſgreſſionem ſequatur culpa. Sub hac limitatione *conceſſa majori, negatur minor, & conſeq.* Pęna canonica, de qua ſermo, nihil eſt aliud, quàm pęna Deo debita, a Deo taxata, & per Canones determinata; ideo Eccleſia ligans ad pęnam canonicam, prout determinativam pęnæ Dei, ita ligat apud Divinam Juſtitiam, ut, qui eam negligit, ſubeat reatum Divinæ Juſtitiæ, & qui abſolvit, apud Divinam Juſtitiam ſolvat.

100 OBJIC. 5. Satisfactio, quæ ad pęnæ peccatis debitæ veniam operatur, eſt pars Sacramenti; ſed nullus tantam habet poteſtatem producendi effectum Sacramenti extra Sacramentum; hoc enim pertinet ad poteſtatem excellentiæ: ergo extra Sacramentum nullus poteſt dimittere pęnam peccatis debitam; atqui Indulgentiæ conceduntur extra Sacramentum: ergo pęnam peccatis debitam non remittunt.

Non omnis ſatisfactio eſt pars Sacramenti.

RESP. Satisfactio quæcumque eſt pars Sacramenti, *nego*, aliqua ſatisfactio, *concedo*: poteſt enim Juſtus operari ad remiſſionem peccati quoad pœnam, etiam pœnalitatibus ſua ſponte ſuſceptis, neque a Confeſſario imperatis: ergo non quælibet dimiſſio pęnæ eſt effectus Sacramenti: ergo concedens Indulgentias poteſt de bonis communibus Eccleſiæ ſolvere pœnam peccatis debitam, quin dicatur ſolvi pęna, prout ſolvitur in Sacramento: immo poſitâ per Sacramentum mutatione pęnæ æternæ in temporalem, poteſt illam redimere Chriſti ſatisfactionibus; ſed de hoc infra.

CONTROVERSIA VIII.

AN INDULGENTIÆ ABSOLUTÆ INTELLIGANTUR ETIAM DE NON INJUNCTIS.

101 UT Theſaurum Eccleſiæ prorſus demoliantur Hæretici, plurima objiciunt contra modum, & formam, quibus conceduntur Indulgentiæ, & ea varietate opinionum, quæ inter Scholaſticos controvertuntur, occaſionem capiunt ſubſannandi. Ut ergo tota hæc cauſa illuſtrior fiat, ac ſolidior, neceſſe eſt præſentem Controverſiam, aliaſque diligenter inſtruere, & primùm aliqua præmonere de varietate Indulgentiarum.

§. PRIMUS.

102 I. INdulgentia dividitur ratione effectus in totalem, ſeù plenariam, & in partialem; prima eſt, per quam totus pęnæ reatus dimittitur, partialis, quâ ſolummodò tollitur major, vel minor pars, prout amplior eſt, vel minùs ampla conceſſio. Prima ea parte rationis formalis videtur conſiſtere in indiviſibili, quatenus ex natura ſua in quocumque ſubjecto totum reatum aufert, quamvis ratione materiæ majorem in uno, quàm in alio effectum ſortiatur, utpote quæ graviorem in uno reatum nanciſcatur, in alio leviorem. Nec aliter Sacramentum pęnitentiæ virtutem ex ſua inſtitutione habet remittendi omnia peccata quoad maculam ubicumque: verùm aliquando majora, & plura remittit in uno ſubjecto, quàm in alio: ſecunda verò diviſibilis eſt ex parte rationis formalis, ſcilicet ex vi limitatæ conceſſionis.

103 DICES 1. Indulgentia totalis dividitur a BONIFACIO VIII. *in extravag. antiquorum* de pęnit., & remiſs. in plenam, pleniorem, & pleniſſimam: ergo non conſiſtit in indiviſibili.

Explicatur Indulgentia plena, plenior, & pleniſſima.

In hujuſmodi vocum explicatione Scholaſtici plura dicunt ex ſuo quiſque placito, faſſi reverà ignotam ſignificationem: *Paludanus* diſt. 20. q. 4. ſic explicat: *Plena vocatur, quâ extinguitur pœna mortalibus debita, plenior mortalibus, & venialibus, pleniſſima, quæ pœnam, & culpam venialium tollit*; ſed communiter rejicitur hæc explicatio, quæpote, ùt infrà videbimus, Indulgentiam ad culpæ expiationem falsò extendat. Apud *Turrecrematam* in Commentario diſt. 1. de pęnit. ſic legitur: *Plena remittit totam pœnam injunctam, plenior injunctam, & injungendam ſecundùm Canones, pleniſſima totam pœnam Judicio Dei debitam*. Alii apud *Cordubam* quæſt. 11. ſic exponunt: plena dicitur, quæ mortalium confeſſorum pęnam exſolvit, plenior

non

non confeſſorum, pleniſſima etiam venialium: *Suarez* diſp. 1. de effectu Indulg. ſect. IV. putat poſſe diverſitatem colligi ex parte cauſæ, non ex parte effectus: & ita plena diceretur, quæ magnam, plenior, quæ majorem, pleniſſima, quæ maximam habet cauſam. Sed quoniam illæ voces jam obſolevere, & tantummodo ſub nomine plenariæ ſolent Indulgentiæ totales concedi, exiſtimant Recentiores eam apud veteres deciſionem importaſſe majorem duntaxat expreſſionem, non autem majorem ampliationem, & effectum. Haud ego tamen reor Antiquos ea vocabula abſque re multiplicaſſe, verùm potiùs reſpexiſſe ad eorum temporum conſuetudinem circa pœnitentias. Itaque explicatio ſecunda, ùt mihi videtur, punctum attigit.

104 DICES 2. Pontifex aliquando concedit plenariam Indulgentiam, & aliquorum dierum, aut annorum: ergo plenaria non tollit omnem reatum; aliter ad quid illa additio?

Quomodo dari poſſit Indulgentia plenaria cum additione aliquorum dierum, aut annorum.

In hoc etiam variant Doctores: quidam authenticas negant ſe vidiſſe hujuſmodi conceſſiones: alii ad cautelam ajunt fieri additamentum, ut ſi fortè cauſa defecerit ad plenariam, ſufficiat pro illis diebus, vel annis: nonnulli interpretantur eam appendicem, ut dierum, aut annorum Indulgentia per modum ſuffragii Defunctis applicetur. Nec deſunt, qui opinentur additionem eſſe omnino verbalem ea varietate opinionum inductam, & ex conſuetudine retentam. Mihi quidem videtur non mera verba, ſed res in iis vocibus contineri. Suppono Indulgentiam plenariam, & illas quadragenas eſſe alligatas eidem tempori, eidemque operi; aliter nulla eſſet difficultas: optimè namque multiplicato opere, & tempore multiplicitas Indulgentiæ intelligitur. Illud etiam ſuppono, quod apud omnes in confeſſo eſt, formulam concedendi Indulgentias de injunctis quadragenas, ſeptenas, &c. deſumptam eſſe ex praxi Canonum imponentium pœnitentias. Quibus poſitis DICO in conceſſionibus ſupradictis ly *plenariam* cadere ſupra injunctas omnes, ly *quadragenas* ſuper injungendas; vel plenariam includere injunctas, & injungendas a Canonibus, quadragenas addere ſolutionem ulteriorem tot diebus, vel annis correſpondentem in foro Dei. Cavendum tamen in hiſce Controverſiis a quæſtionibus parùm utilibus, & a titulis ſine re, ne irriſionibus Hæreticorum exponamus veritatis ſubſtantiam; ſi enim error in aliquibus Indulgentiis admiſcetur, jam ab Heterodoxis in omnibus Catholici condemnantur.

Indulgentia partialis conceditur per dierum, aut annorum numerum.

105 Indulgentiæ partiales uſitatâ formulâ ſolent per dierum, aut annorum numerum concedi, ùt quadraginta dierum, vel ſeptem annorum, & illa *quadragena* vocatur; ſignificatque pœnitentiæ remiſſionem, quæ quadraginta diebus jejuniis, aliiſque laborioſis operibus erit peragenda; altera *ſeptena* dicebatur propter remiſſionem laborum, jejuniorum, & ſimilium, quæ ſeptem annis peragi debebant. Datur alia, quæ *carena* dicitur, & utramque complectitur,

Quid ſit quadragena, ſeptena, carena.

quadragenam ſcilicet, & ſeptenam; appellabatur *carena* a carentia omnium ciborum; quibus enim hæc pœnitentia imperabatur, quadraginta diebus erat in ſolo pane, & aqua jejunandum, quibus elapſis ingrediebantur ſeptenam, in qua præſcriptum erat jejunium aliquot dierum, & interdictus balnei, equitationis, interdum etiam uxoris, ac ſacræ communionis uſus: alia demum dicebatur tertiæ, vel quartæ partis peccatorum; hoc eſt remiſſio pœnitentiæ pro tertia, vel quarta parte pœnæ peccatis debitæ.

106 Verùm gravis inter Doctores agitatur quæſtio: an ſcilicet, quando conceditur Indulgentia tot dierum, vel annorum, intelligatur de diebus, vel annis Purgatorii, hoc eſt, per Indulgentiam tot annis, vel diebus Purgatorii remitti, quot anni, vel dies in Indulgentia exprimuntur. Aliqui ſentiunt unum annum pœnitentiæ hujus vitæ ſufficere ad redimendam pœnam unius anni Purgatorii. Qua ſuppoſita opinione, Pontificias irrident Indulgentias Hæretici ducti ex eo, quod aliquando tot annorum conceditur Indulgentia, quòd Purgatorium non creditur duraturum. Cui inconvenienti occurrens *Soto* diſt. 21. q. 2. art. 1. aſſerit per unum annum pœnitentiæ hujus vitæ non extingui unum annum Purgatorii, ſed fortè ne diem quidem, aut horam propter nimiam illius pœnæ acerbitatem, quæ non compenſatur adæquatè per rationem voluntarii repertam in ſatisfactione præſentis ſeculi. Sed hæc Doctrina communiter rejicitur; quia Eccleſia tenet per quodlibet Martyrium pro Chriſti fide ſuſceptum extingui debitum graviſſimæ, & diuturnæ pœnæ, quæ ſceleſtiſſimo fuiſſet cuique ſubeunda: docentque plures contritionem quandoque eſſe adeo intenſam, ut remiſſioni totius pœnæ, culpæque ſufficiat, cujuſmodi creditur fuiſſe contritio D. Magdalenæ, & revelationibus notum eſt pœnitentiâ paucorum annorum homines quantumvis impios eminentem fuiſſe gloriam aſſecutos, ùt de famoſa illa muliere *Thaida* proditum memoriæ eſt, & de Latrone, quem memorat *Joannes Climacus* grado IV. ſuæ Scalæ. Quare cum communiori ſentiendum, illis Indulgentiis tot dierum, vel annorum ex ſatisfactionibus pœnitentialibus remitti, tantumque de pœna Purgatorii, quæ illis annis, & diebus pœnitentiæ hujus ſeculi reſponderet.

Per martyrium delctur quælibet pœna peccatis debita.

Contritio intenſa delet quamcumque pœnam.

107 Ut hæc magis clareſcant, recole, quæ diximus Controv. V. n. 71.; & præterea adverte, quòd effectus Indulgentiæ, v. g. ſeptem annorum ſecundùm ſe correſpondet valori pœnitentiæ, quæ ſecundùm Canones, & prudens Sacerdotis judicium exequenda foret ſeptem annorum ſpatio pro determinatis peccatis, quin peculiares computentur conditiones majoris charitatis, vel majoris affectus, quo quis pœnam ſubiret. Explico rem exemplo: Perjurans juxta Canonum, & prudentis Sacerdotis taxam deberet per annos ſeptem ter in hebdomada jejunare, ter ſe flagellis concidere, ter pauperem alere: Homicidæ verò hæc ſubeunda erat pœnitentia, ut per annos ſep-

Digitized by Google

rem ſemel in hebdomada jejunaret , unumque paſceret pauperem . Fieri autem poteſt , ut Homicida majori , quàm Perjurus charitate , fervore , & alacritate pœnitentiam impleret . Attamen ſi uterque ſeptem annorum lucratur Indulgentiam , ſecundus majori nenignam effectu potitur , quàm primus . Effectus enim Indulgentiæ exæquat quantitatem , & qualitatem laborioſi operis ſecundùm ſe in ſtatu gratiæ exerciti , ſecluſis peculiaribus circumſtantiis , quæ ab extrinſeco , vel ratione ſubjecti adveniunt . Ad ſic ſentiendum videtur nos Canones movere , qui conditiones perſonæ , præſertim internas non attendebant , utpote Eccleſiæ incognitas ; atque hoc pacto benè , & perſpicuè ſalvatur determinata menſura effectus Indulgentiarum .

Fructus Indulgentiæ correſpondet fervori , & ſubjecti diſpoſitionibus .

108 Cæterùm , ſi me ſcitaris , quid ſentiam in hac re , reor (ſalvo tamen meliori judicio) fructum Indulgentiæ correſpondere diſpoſitioni Fidelium , dum Indulgentias lucrantur ; ideſt tantam Purgatorii pœnam redimi , quantam Fidelis ille redemiſſet ſeptenam implens pœnitentiam eo fervore , quo eſt diſpoſitus , dum Indulgentiam adipiſcitur . Ducor *primò* ad ita opinandum ex eo , quòd Indulgentia operetur ad modum Sacramenti *ex opere operato* ; effectus autem *ex opere operato* in Sacramentis actuali diſpoſitioni ſuſcipientis correſpondet : ergo Indulgentia ſuum producit effectum actuali commenſuratum Fidelium fervori . Ducor *ſecundò* , quia Canones præcipiunt pœnitentias , a quibus redimit Indulgentia , injungendas ex prudenti Sacerdotis judicio ; ſed prudens Sacerdotis judicium attenditur penes ſubjecti diſpoſitionem : ergo etiam fructus Indulgentiæ . Ducor *tertiò* , quia Indulgentiæ impendi ſolent excitandæ animarum devotioni ; ſed ſi fructus correſpondet præſenti diſpoſitioni , datur occaſio majoris excitandæ devotionis ; quia ſpe lucri majoris diligentiùs quiſque diſponitur : ergo . Hinc deduco , eandem Indulgentiam ſeptenam v. g. , cæteris paribus , majorem effectum producere in ſubjecto habente majora peccata . Nam Indulgentia ſeptennis attenditur ad qualitatem pœnitentiæ ſeptem annorum injunctæ a prudenti Sacerdote ; prudens autem Sacerdos debet majorem pro graviori crimine pœnitentiam præcipere ; major verò pœnitentia adimpleta in æquali fervore , ac minor , majorem Purgatorii pœnam redimit ; ac per conſequens , cùm Indulgentia commenſuretur pœnitentiæ injunctæ in eo fervore exercendæ , quem Fidelis habet tempore , quo Indulgentiam lucratur , ſequitur majorem , cæteris paribus , ſortiri effectum in illo , qui plura , quàm qui minora habet peccata .

Indulgentia producit effectum commenſuratum fervori .

Indulgentiæ conceduntur ad excitandū fervorem .

109 DICES : ergo augmentum Indulgentiæ pendet ab arbitrio Confeſſarii , quod falſum eſt ; ſicut enim Sacerdos poteſtatem non habet concedendi Indulgentias ; ita neque augendi . *Sequela probatur* . Sacerdos poteſt prudentialiter ſeptenam imponere pœnitentiam graviorem alicui , cui de facto gravior non debeatur : ergo tunc creſcet ex puro Confeſſarii arbitrio effectus Indulgentiæ .

RESP. *negando conſequentiam* . Menſura A Indulgentiæ adæquatur prudenti quidem , ſed juſto judicio , non autem erroneo . Illa taxatio licèt juſta videatur , reverà tamen juſta non eſt : ſicut ſi propter infirmitatem ſpiritus , vel carnis prudenter credat minorem pœnitentiam Fideli imponendam , ſeptenam v. g. ordinariam , cui debetur ſeptena gravior , non propter hoc Fidelis per Indulgentiam ſeptenam tantum pœnæ Purgatorii redimit , quantum redimeret , ſi in eo ſtatu gratiæ majorem impleret pœnitentiam . Dixi , *propter hoc* , quia non adhuc examinavimus , an Indulgentia de injunctis eas comprehendat , quæ forent injungendæ .

Indulgentia ; alia eſt perpetua , alia temporalis .

B 110 II. Dividitur Indulgentia ratione temporis in perpetuam , & temporalem : prima dicitur , quæ ità loco , rei , aut perſonæ conceditur , ut tandiù duret , quandiù ille locus , res , perſona niſi ab habente poteſtatem revocetur . Temporalis appellatur , quæ diei , vel anno , vel rei pro una vice alligatur .

Indulgentia , alia pro vivis , alia pro mortuis .

111 III. Dividitur ratione ſtatus in Indulgentiam pro Vivis , & pro Mortuis : de prima infra dicemus : pro Vivis alia conceditur in vita , alia pro articulo mortis . Quid autem veniat pro mortis articulo , conſideranda ſunt conceſſionis verba : ſi C Bulla exprimat determinatè pro vero articulo , tunc certum eſt , non niſi in vero mortis articulo ſortiri effectum ; ſi verò generaliter ſolùm mentionem faciat mortis articuli , dicunt Doctores comprehendi etiam præſumptum articulum , & in eo etiam habere fructum .

Quid veniat pro mortis articulo .

112 QUÆRES primò , num , qui lucratus eſt Indulgentiam in mortis articulo preſumpto , poſſit eandem lucrari , quando verus aderit mortis articulus ?

RESP. non convenire Auctores ; ſed in hoc non eſt multum laborandum : nam juxta vulgatum axioma : *Indulgentiæ tantum* D *valent , quantum ſonant* . Unde attendendum eſt ad verba Concedentis , quæ loqui ſolent de ſolo vero articulo , & ad illum Indulgentiam reſervare , ut ex hoc ſeculo Decedenti proſit . Cæterùm ſi ſupponatur lucrari Indulgentiam in præſumpto articulo , cùm ſemel habuerit ſuum effectum , & fuerit expleta , abſque dubio non valebit pro vero mortis articulo .

Indulgentiæ tantum valent , quantum ſonant .

113 QUÆRES ſecundò , an Indulgentiæ pro vita conceſſæ queat Fidelis fructum ſibi reſervare pro tempore majoris neceſſitatis , v. g. pro mortis articulo , aut pro tempore , quo erit in Purgatorio ?

RESP. negativè ; quia Indulgentia non E habet effectum , niſi ſecundùm mentem Concedentis in conceſſionis Decreto expreſſam ; ſed in conceſſionibus non exprimitur talis reſervatio : ergo non poteſt Fidelis ſibi talem fructum reſervare in tempus majoris indigentiæ . Præterea Indulgentia producit effectum adinſtar Sacramenti *ex opere operato* , dum actualiter ponitur ultima diſpoſitio : Sacramenta verò , ſive ſint Inſtrumenta phyſica , ſive moralia non ſuſpendunt effectum , niſi fortè ſuſcipiantur cum obice : ergo neque Indulgentia . Demum Indulgentia

Indulgentiæ effectum non habent , niſi ad mentem Concedentis .

Digitized by Google

gentia ſequitur naturam cauſæ, pro qua concęditur; ſed cauſa Indulgentiæ in vita ſolet eſſe præſentanea: ergo præſentaneo fructu defungitur.

114 DICES. Finis Indulgentiæ eſt Fidelem diſponere, ut abſque impedimento ſolvendæ pœnæ Deo fruatur in inſtanti ſeparationis: ergo pro illo neceſſitatis articulo poterit ſibi fructum reſervare.

Finem quis non conſequitur, niſi per media propria.

RESP. *nego conſeq.* Finem conſequitur nemo, niſi per media congrua; Indulgentia in vita non eſt medium mortis articulo, aut Purgatorio accommodatum; quia carens legitimâ ad id tempus reſervatione, nullam habet virtutem. Præterea Indulgentia ad auferendum conceditur impedimentum gloriæ, divinæ tamen ſatisfaciendo Juſtitiæ, cui ſæpè neceſſe eſt de præſenti ſatisfacere ad finem a Pontifice intentum, nempe aliquod bonum, quod tunc Eccleſiæ magnopere intereſt.

115 INSTABIS. Poteſt quis vivens facere, quòd Miſſæ *de Requiem* celebrentur, ut ſibi proſint, quando erit in Purgatorio: ita enim fecit *Magnus Albertus* apud *Dicaſtillum* in Hiſtoria S. Dominici; ita *Carolus* V. Imperator; & fieri poſſe defendit Magiſter *Leaana* tom. 4. verbo *Miſſa*: ergo etiam reſervari poterit Indulgentia; quia utrobique eſt par ratio; tam enim Sacrificium, quàm Indulgentia fructificant *ex opere operato*, applicatione ſcilicet theſauri meritorum Chriſti.

In Sacrificio Miſſæ datur fructus impetratorius, & ſatisfactorius.

RESP. E Sacrificio duplex oritur fructus, impetratorius, & ſatisfactorius: impetratorius poteſt abſque dubio ordinari ad tempus Purgatorii, Deum exorando, ut dignetur ex Chriſti meritis nos citiùs liberari ab igne piaculari, corda Fidelium excitans ad offerenda ſuffragia: ſatisfactorius verò non poteſt manere ſuſpenſus, cùm ſit quædam Chriſti donatio actuali commenſurata ipſius Fidelis diſpoſitioni, exhibens ſolutionem pro tanto debito. Quando autem exhibetur ſolutio, debitum extinguitur; ſuapte enim virtute Sacrificium ex divina Inſtitutione pendet, & in cauſalitate ſequitur Sacramenti naturam, cujus effectus non remanet ſuſpenſus, niſi ponatur obex, etiam in eorum ſententia, qui moralia eſſe docent Inſtrumenta. Quocirca nemini liberum eſt ſibi fructum ſatisfactivum reſervare, præſertim de Indulgentia, cujus tota pendet virtus a Concedentis intentione; hæc autem nullo modo adeſt, ſed potiùs repugnat ex tenore Diplomatum, ubi determinatur ſtatus, nec libera relinquitur Fidelibus diſpoſitio.

116 REPLICABIS. Quorundam opinio fert, Indulgentias pro Vivis conceſſas, privatâ poſſe auctoritate Defunctis applicari: ergo etiam poterit pro tempore Purgatorii Indulgentia reſervari, utvis pro Vivis conceſſa; videtur enim par ratio.

Indulgentia non operatur ſupra mentē Pontificis.

RESP. Antecedens eſt falſum; Indulgentia ſiquidem non operatur ſupra mentem Pontificis, cujus eſt diſpenſare Theſaurum Eccleſiæ: quando autem ſimpliciter concedit pro Vivis, non habet intentionem pro Defunctis; quia Indulgentia perſonalis eſt: aliquando tamen Pontifex Privi-
A legium concedit, ut pro Defunctis applicari poſſit, quale eſt illud, quod CLEMENS IX. Carmelitis conceſſit pro Indulgentiis Ordinis, dixi pro Indulgentiis Ordinis, non pro omnibus; quia expreſsè dicit *prædictas Indulgentias*, hoc eſt, confirmatas ab ipſo pro Ordine: ſi verò alius Pontifex aliud amplius Privilegium conceſſit ad nihil deſeruit, quia CLEMENS X., & INNOCENTIUS XI. omnes revocaverunt Indulgentias, quæ authenticè non fuerunt probatæ, & quorum Diplomata Sanctæ Sedi non fuerunt exhibita.

117 QUÆRES tertiò. Num Indulgen-
B tia alligata Feſto transferri poſſit ipſo translato?

RESP. Si pro Feſto intelligatur ſolùm Officii ſolemnitas, non transfertur Indulgentia: ſi verò Feſtum quoad omnia transferatur, mutando auctoritate Pontificis, aut Epiſcopi diem ab uno ad alium, transfertur Indulgentia; quia non conceditur Indulgentia diei, v. g. 25 Martii, ſed Feſto tali die occurrenti, ideſt Annunciationi: unde non eſt alligata Feſto propter diem, ſed diei propter Feſtum, quo translato, transfertur Indulgentia.

Translato Feſto, transfertur Indulgētia.

118 IV. Dividitur Indulgentia ratione
C rerum in perſonalem, realem, & localem; prima eſt, quæ conceditur ipſi perſonæ abſque ulla alligatione ad aliquam materiam, ùt Morienti in articulo mortis; realis, quæ determinatæ alicui materiæ innectitur, ùt calculis, granis, Crucibus, & ſimilibus; localis, quæ determinato loco affigitur, ùt tali Templo, huic Sacello, & Altari: dicitur localis, & realis, non quia rebus, & locis proſit; ſed quia iis rebus, & locis inhæret in ordine ad perſonas, & in earum utilitatem.

Indulgentia perſonalis, realis, ac localis.

119 QUÆRES primò. Quid ad Indulgentiam conferant ligneus v. g. Globulus,
D Cruces, & ſimilia?

Explicatur Indulgentia realis.

RESP. Ut faciliùs Indulgentiæ recordentur, ut clariùs cognoſcamus determinationem, & reſtrictionem Indulgentiæ, atque Pontificia auctoritatem. Imagines etiam, ut devotio erga prototypum vehementiùs excitetur; namque aliquam rem ſacram ſignare debent; puta Imagines aliquem Sanctum, vel Chriſtum: Cruces, & calculi aliquod myſterium indicant, in cujus venerationem promovemur, & cùm ſimilia eſſe ſoleant Inſtrumenta pietatis ad uſum honeſtum ordinata, qualis eſt orare, ideo eorum geſtatio, & uſus eſt virtualis quæ-
E dam fidei profeſſio.

120 QUÆRES ſecundò. Si res frangitur, num pereat Indulgentia?

Quid dicendum de rebus, quando franguntur.

RESP. Si ita frangitur, ut moraliter eadem res non perſeveret, ſine dubio perit Indulgentia: ſin autem fractio talis ſit, ut res eadem moraliter habeatur, etiam Indulgentia perſeverat. Hinc aliqua ſi varientur grana, Indulgentia non aufertur, ſi Numiſma fractum arte reintegretur, ſi aliqua pars Crucis deperdatur, ùt titulus, vel pars alia, dummodo non excidat propria forma Crucis, vel talis Crucis, ùt de Caravaca,

Digitized by Google

vaca, Indulgentia ſemper durat. Cæterùm ſi calculi ita numerentur, ut ex Roſario fiat Corona Beatæ Virginis, in Numiſmate tollatur omninò Imago, in Cruce deperdatur forma, ceſſat Indulgentia; quia non remanet eadem res moraliter.

121 QUÆRES tertiò. Ut obtineantur Indulgentiæ, num ſit neceſſe hujuſmodi res ſemper ſecum præferre?

Quando debet res, cui applicata eſt Indulgentia, ſecum deferri.

RESP. non poſſe in hoc certam regulam figi, ſed attendendum eſſe tenorem conceſſionis; quæ ſi exprimat, *qui tulerit Crucem, calculum, & oraverit*, neceſſaria procuIdubio eſt delatio. Sin autem conceſſio præcisè explicet, qui oraverit *cum tali grano, ante talem Crucem recitaverit talem calculum*, non eſt opus ipſa delatione: ſufficit ea in actu adhibere Inſtrumenta; atque hoc præſertim uſuvenit in calculis.

122 QUÆRES quartò. Diruto Templo, an extinguatur Indulgentia?

Quando diruto Templo, ceſſet Indulgentia.

RESP. Templum dirui dupliciter per partes ſcilicet, & ex toto; ſi per partes ita diruitur, ut unâ deſtructâ ſubinde reparetur, non perit Indulgentia; quia perſeverat idem moraliter: ſi ex toto, vel ita ut reædificetur in eodem loco abſque morali interruptione, vel quòd alibi transferatur: ſi alibi transfertur, nonnulli Doctores diſtinguunt, ſi translatio fiat auctoritate Superioris, cujus imperio fuit dirutum, admittunt transferri Indulgentiam: ſi auctoritas defuit, dicunt non transferri; ſed reverà Indulgentia ceſſat; quia nullo modo eadem eſt Eccleſia identitate nec ædificii, nec loci. Excipio caſum, quo Indulgentia concedatur Eccleſiæ Parochiali alicujus Oppidi: perſeverat Indulgentia, etiam ſi Eccleſia ſolum vertat aliò translata: ſin autem reædificetur ſitu in eodem, communior eſt D. D. opinio non ceſſare Indulgentiam. Ego tamen ambigo; quia novum illud ædificium, cùm egeat nova benedictione, aut conſecratione, non videtur idem eſſe moraliter. Animadvertendum tamen eſt Indulgentiam ceſſare tam in primo, quàm in ſecundo caſu, ſi Templum deſtruatur per ſententiam Judicis taxantis hoc in pœnam; quia eo ipſo omne privilegium deperditur.

123 QUÆRES quintò. Ad lucrandam Indulgentiam Viſitanti quinque Altaria, an ſufficiat orare ex eodem loco?

Quid requiritur ad Indulgentiam quinque Altarium acquirendam.

RESP. Si poſitio corporis ſit ſemper eadem, non ſufficit, etiamſi animum dirigat ad hoc, & illud Altare; quia in re non viſitat hoc, & illud Altare, nec eſt illi corporaliter præſens; ſi verò varietur corporis poſitio vertendo faciem modò ad unum, modò ad aliud, tunc videtur moraliter præſens, & viſitans, & ſic conſequi Indulgentiam.

124 QUÆRES ſextò. An, quando conceditur Indulgentia Viſitanti talem Eccleſiam, ſit neceſſe ingredi corporaliter?

In quo caſu neceſſarius ſit ingreſſus Eccleſiæ ad lucrandam Indulgentiã.

RESP. Quando viſitatio annexum habet aliquod opus eſſentialiter peragendum in Templo, ùt canere in Choro, viſitare hoc Sacellum, abſque dubio neceſſarius eſt corporalis ingreſſus. Cùm verò ſimpliciter præcipitur pia viſitatio, aliqui volunt neceſſarium eſſe corporalem ingreſſum, alii negant in caſu magni concurſus, quo impeditur introitus; tunc enim reputatur intus moraliter, ſi extra fores oret, & probatur a ſimili de auditione Sacri.

125 QUÆRES ſeptimò. Quid dicendum in caſu, quo fores Eccleſiæ eſſent clauſæ? Si oret ante eas, lucratur ne Indulgentiam?

Quid agendũ in caſu, quo fores eſſent clauſæ.

RESP. Res certè dubia eſt; nihilominus dicerem, ſi abſque ſua culpa nequit Eccleſiam introire, tunc lucrari Indulgentiam; quia ex uno capite videtur moralis viſitatio, & ex alio Indulgentia eſt in materia favorabili. Addit *Suarez*: Cæmeterium venire nomine Eccleſiæ, unde ſi in caſu neceſſitatis dicatur Miſſa, dicitur Fidelis verè Miſſam audire in Eccleſia: ita dicendum de Indulgentia: hæc tamen valent in caſu neceſſitatis, extra quem certior opinio amplectenda eſt.

126 QUÆRES octavò. Quando Indulgentia eſt alligata diei, utrum viſitatio Eccleſiæ ſufficiat, ſi fiat nocte ante auroram, aut poſt Solis occaſum?

Quo tempore debet Eccleſia viſitari.

RESP. affirmativè. Nam dies feſtus, cui conceditur Indulgentia a media nocte ad mediam noctem computatur, quamvis exterior ſolemnitas incipiat a primis Veſperis ad ſecundas; ſicuti enim obligatio audiendi Miſſam, recitandi Officium, abſtinendi a ſervilibus regulatur ſecundùm diem naturalem; ita videtur ſentiendum de Indulgentia: an verò privilegium ita ſit favorabile, ut primas Veſperas comprehendat, non audeo affirmare, niſi quando exprimitur.

127 QUÆRES nonò. Toties ne eodem die lucratur Indulgentiam, quoties quis Eccleſiam viſitat ingrediens, & egrediens?

Quoties in die lucrari poſſit Indulgentia.

RESP. negativè regulariter: ordinariè enim Indulgentiæ in viſitatione Eccleſiarum conceduntur pro una vice: aliquando autem ſolent Pontifices concedere toties quoties, ſed raro, & niſi clarè exprimatur, ſtandum eſt regulæ generali.

128 QUÆRES decimò. Si in Templo, ſive Altari, cui conceditur Indulgentia, aliæ reperiantur, valet ne Indulgentia conceſſa poſteriùs?

RESP. ſecundùm præſentem, & ordinariam formulam non ſubſiſtere; ſolent enim hæc apponi: *Volumus autem, ſi aliàs pro Chriſtifidelibus in quocumque anni die dictam Eccleſiam, ſive Capellam, aut Altare in ea ſitum Viſitantibus aliam Indulgentiam conceſſerimus, præſentes nullæ ſint*. Quoniam verò illud verbum *conceſſerimus* videtur excludere ſolùm conceſſas ab eodem Pontifice, & non ab aliis, ideò particulæ generaliter excluſivè ponuntur, *ſi aliæ fuerint*: quòd ſi talis excluſio non ſit, omnes ſubſiſtent,

§. SE-

§. SECUNDUS.

129 His præmiſſis venio ad præcipuam difficultatem, videlicet, an quando in conceſſione non fit mentio de injunctis, ut, cùm dicitur, *concedimus plenariam Indulgentiam, remiſſionem peccatorum*; immo etiam quando dicitur, *concedimus Indulgentiam quadraginta dierum, centum annorum*, & ſimilium, ſenſus ſit, remittimus omnem pœnam in foro ſacramentali impoſitam, & imponendam, aut quadraginta, v. g. dies pœnitentiæ, ſive impoſiti fuerint, ſive non; an verò ſenſus ſit, remitti ſolùm pœnitentiam a Confeſſario injunctam, & pœnam illi correſpondentem in Purgatorio, v. g. quis confitetur perjurium, cui ſecundùm Canones imponitur ſeptena; Confeſſarius pro pœnitentia imponit, puta jejunium, quærimus, an, quando conceditur Indulgentia plenaria, remittatur ſolùm pœnitentia a Confeſſario injuncta, ſcilicet jejunium, an etiam pœnitentia injungenda per Canones, ſcilicet ſeptena, & pœna correſpondens in Purgatorio.

Quid ſit remiſſio de injunctis, & nõ injunctis.

Prima ſententia docet per Indulgentias abſolutas, quæ de facto conceduntur, in quibus non fit mentio de injunctis, ſolùm remitti peccata delata ad forum pœnitentiale, pro quibus fuit impoſita pœnitentia, & pœnam in Purgatorio, ſeu apud Divinam Juſtitiam illi correſpondentem; quæ ſententia habet graviſſimos Patronos, & antiquos, ùt *Alenſem* part. 4. diſt. 23., *Durandum*, *Paludanum* 4. diſt. 20., *Adrianum* VI. in 4. ſent. quæſt. de Indulgentiis §. *Sed ex hoc patet ulteriùs*; qui etiam ſuadent, ut ad recipiendam copioſiorem fructum curemus graviores a Confeſſario pœnitentias. Altera opinio fert hujuſmodi Indulgentias comprehendere injunctas, & non injunctas.

130 DICO: *Indulgentia abſoluta comprehendit injunctas pœnitentias, & non injunctas*. Concluſio videtur *D. Thomæ* 4. ſent. quæſt. 1. diſt. 20. art. 3. Et PROB. I. Indulgentiæ juxta commune axioma, tantum valent, quantum ſonant; ſed Indulgentiæ abſolutæ ſonant in ſenſu univerſali: ergo non comprehendunt ſolùm pœnitentias injunctas.

Indulgentiæ abſolutæ ſonant in ſenſu univerſali.

II. Favores ſunt ampliandi, quantum verba patiuntur; ſed Indulgentia eſt favor: ergo eſt amplianda, quantum verba patiuntur; ſed verba patiuntur ſenſum univerſalem: ergo in ſenſu univerſali ſunt explicanda.

Favores ampliandi.

III. Et eſt ratio *S. Thomæ*. Indulgentia nihil aliud eſt, niſi applicatio meritorum Chriſti facta ab habente poteſtatem diſpenſandi Theſaurum Eccleſiæ: ergo ejus fructus, & valor deſumendi ſunt juxta mentem Concedentis Indulgentiam; diſtributio enim bonorum tanta eſt, quantam facit actu Adminiſtrator; ſed Diſpenſans Indulgentiam non reſtringit mentem ad ſolas injunctas pœnas in caſu concluſionis: ergo.

IV. BONIFACIUS VIII. *in extravaganti* alibi citata concedit Indulgentiam plenam, pleniorem, & pleniſſimam; ſed ſi ſolas injunctas comprehenderet, ſupervacanea fuiſſet conceſſio Indulgentiæ plenioris, & pleniſſimæ: ergo.

CONFIR. primò. Ex Gloſſa, quæ aſſerit interrogatum BONIFACIUM hac de re, reſpondiſſe pro pleniſſima intelligere Indulgentiam omnem, ad quam ſe Claves extendant; ſed Claves ſe extendant ad non injunctas: ergo includunt injunctas, & non injunctas.

CONFIRM. ſecundò. Idem Pontifex, teſte *Paludano*, Pœnitentiario interdixit ne Confitentibus anno Jubilæi pœnitentias injungeret: ergo intellexit ſe Indulgentiam concedere de non injunctis. Fertur etiam PIUS V. privatim interrogatus dixiſſe, Indulgentias abſolutè prolatas non reſtringi ad injunctas. Sic *Bartholomæus ab Angelo* lib. de conſol. pœnitentis cap. 4. lib. 1. Sed hæ reſponſiones non totum pondus afferrant deciſionibus, cùm privatæ ſint.

Auctoritas Pontificum.

V. Sæpè conceduntur Indulgentiæ ſub graviſſimis oneribus, ùt ſunt Indulgentiæ Urbis anno Jubilæi, pro quibus lucrandis a remotis Regionibus peregrinari debent Fideles, & per dies quindecim quatuor Patriarchales Eccleſias viſitare, S. Petrum ſcilicet, S. Paulum, S. Joannem Lateranenſem, Sanctam Mariam Majorem. Et MARTINUS V. plenariam conceſſit in Concil. Conſtant. *ſeſſ.* 45. ſub onere, ut, qui vellet eam lucrari ſemel in vita, jejunaret per annum ſingulis feriis VI., & pro mortis articulo, alium annum ſimiliter, & reliquum vitæ tempus, vel jejunaret, vel alia pietatis opera exerceret; ſed ſi hujuſmodi Indulgentiæ ſolas injunctas includerent, major pars Fidelium plus laboris, & pœnæ inſumeret, quàm eſſet pœnitentia injuncta, & fructus Indulgentiæ: ergo.

Indulgentiæ Urbis Anno Jubilæi.

VI. Aliquando conceditur Indulgentia ſub forma, per quam ſignificatur tantum pœnæ remitti, quantum per Baptiſma, & in eum ſtatum Fideles reſtitui, in quo fuerant poſiti lavacro regenerationis; ſed ſi ſolas injunctas includeret, hoc non verificaretur; remitteretur ſiquidem ſola pœna correſpondens injunctæ pœnitentiæ: ergo.

Indulgentia aliquãdo aſſimilatur Baptiſmo.

VII. Frequenter conceduntur Indulgentiæ ſub onere contritionis abſque confeſſione, quarum exempla habemus in illa *extravaganti* BONIFACII, & in Templo S. Laurentii extra muros in Agro Verano orantibus coram illis duabus parvis Crucibus, quarum una eſt intra Eccleſiam, altera ſub portico; ſed niſi comprehenderent non injunctas, nihil valerent; nam purè contritis, & non confeſſis nulla injungitur pœnitentia: ergo.

VIII. Aliquando in Bulla conceſſionis præcipitur Confeſſariis, ut ſalutares pœnitentias injungant volentibus lucrari Indulgentias; ſed hoc in caſu non intendit relaxare Pontifex pœnitentias, quas præcipit imponi: ergo intendit remittere non injunctas; aliter ad nihil deſerviret.

Põtifex præcipit injungi pœnitentias.

IX. Efficaciùs. Si hujuſmodi Indulgentiæ ſolas injunctas redimerent, tunc aut nullius eſſent fructus, aut modici; hoc non videtur dicendum: ergo. *Prob. major*. Nunc quidem leviſſimas pœnitentias injungunt Con-

Quid requiritur, ut Indulgentiæ ſint utiles.

Confeſſarii, & via unius diei, aut hebdomadæ pro graviſſimis criminibus, & tamen (A) conceduntur Indulgentiæ plurium dierum, & annorum: ergo ferè nullum ſortirentur effectum, immo ſæpè nullum; nam illæ pœnitentiæ ſolent eſſe aliquando medicinales, adeoque Pœnitentes etiam lucrantes Indulgentias tenentur adimplere.

Populus credit Indulgentias remittere omnes pœnas.

X. Univerſus Populus credit omnes in plenariis Indulgentiis redimi pœnas, & in aliis plurium annorum totidem correſpondentes: ergo Eccleſia quodammodo Fideles eluderet non explicando veritatem, ſi dumtaxat injunctæ remitterentur.

§. TERTIUS. (B)

CONTRARIÆ OBJECTIONES SOLVUNTUR.

131 OBJIC. 1. Odioſa ſunt reſtringenda; ſed Indulgentiarum conceſſio odioſa eſt: ergo reſtringenda. *Min. declaratur*. Indulgentia enervat injunctas pœnitentias, a quibus relaxat, bona communia diſtribuendo: hoc autem valdè odioſum eſt, utpotè in animarum perniciem, ſeu in minorem earum utilitatem: ergo.

Odioſa non debent extendi.

RESP. Dictum illud verum eſſe quoad (C) caſus ſimiles, & perſonas: odioſa enim non debent extendi præter verborum tenorem, undè non debent ampliari ad caſus, & perſonas non expreſſas, etſi par ratio videatur. In noſtro autem caſu verba patiuntur ampliorem ſignificationem, adeoque abſque abſurdo extenduntur ad non injunctas, & injunctas. Quarè licèt Indulgentiarum conceſſio odioſa videatur, quatenus relaxat pœnitentias, Indulgentiæ tamen favorabiles ſunt, quatenùs a pœna debita in foro Dei rediminur, amoventque impedimentum retardans gloriæ aſſecutionem: & licet minoris videantur utilitatis præciſivè acceptæ, eo (D) quòd Fidelis privatur merito æternæ vitæ, quod implendo pœnitentias lucratus fuiſſet, cùm tamen aliorum bonorum operum exercitia non excludant, non vergunt in animarum perniciem. Bona verò communia, quæ diſtribuuntur, aliquod detrimentum non patiuntur, utpotè ex infinitis Chriſti meritis coaleſcentia.

132 OBJIC. 2. Generalis conceſſio juxta jus commune interpretanda eſt, ùt habetur in cap. *Licèt. de translat. Epiſcop.*; ſed jus commune concedit Indulgentias ſolùm de injunctis: ergo. *Minor probatur*. In jure canonico ſemper additur particula de injunctis: (E) & antiquus mos Eccleſiæ fuit concedere de ſolis injunctis: hunc verò morem etiam nunc ſervare intendit; unde in literis conceſſionis ponitur illa formula *ſecundùm formam Eccleſiæ conſuetam*: & ſæpè mentionem facit plurium annorum, & dierum reflectens ad Canones injungentes Pœnitentibus pœnas ſub ſimilibus regulis: & quia Eccleſia per Concilia antiqua, & noviſſimè per Tridentinum præcepit, ut proportionatæ peccatis pœnitentiæ injungantur, ideo præſumit de facto injungi a Confeſſariis, quod niſi fiat, non ipſa, ſed Confeſſarii damnandi ſunt; non enim debet quolibet die vel congregare Concilia, vel Conſtitutiones addere, quibus opinantium abuſus Scholaſticorum reprobet; ad plura etenim neceſſe eſt, quod permiſſivè ſe habeat.

Nullum jus datur reſtringens Indulgentias ad ſolas injunctas.

RESP. *concedo maj.*, *& nego min.* Non enim in jure aſſignabilis eſt locus aliquis, ubi reſtrictio univerſaliter detur de ſolis injunctis: fit quidem aliquando mentio de injunctis, ſed etiam aliquando non fit, ùt in Indulgentia, quam pro recuperanda Terra Sancta conceſſit INNOCENTIUS III., GREGORIUS VII. ad Monachos Maſſilienſes, SERGIUS pro Eccleſia S. Martini in Montibus, & plura ſimilia exempla habemus apud alios Pontifices: quare ex eo, quòd frequenter priori formulâ utantur Pontifices, non ſequitur, quòd ſtatuerint jus univerſale. Nec oppoſitum evincit inſerta probatio; illa etenim formula *ſecundùm formam conſuetam Eccleſiæ* non appellat ſupra injunctas pœnitentias, ſed ſuper alia requiſita per modum conditionis ex parte ſubjecti, ùt ſtatus gratiæ, oratio pro bono Eccleſiæ, pro hæreſum extirpatione. Determinatio autem dierum, vel annorum ponitur ad diſtinguendam quantitatem, & qualitatem Indulgentiarum: alluditur quidem ad Canones, non quia Concedens Indulgentiam velit pœnitentias eſſe impoſitas; ſed quia poſſent imponi. Præcipit abſque dubio Eccleſia per Concilia ſeveras injungi pœnitentias, & peccatis proportionatas, immo ita fieri præſumit; ſed cùm non ignoret diminutionem fervoris, atque difficultatem in acceptandis pœnitentiis gravioribus, novit etiam Confeſſarios recentiores fragilitati compatientes, leviores imponere: ac proindè Indulgentias largitur ampliores.

Quare Eccleſia largitur ampliores Indulgentias.

133 DICES. Non eſt congruum, quòd Negligentes ex Indulgentiis commodum reportent, ut eis valeant, ac ſi condignas ſuſcepiſſent pœnitentias, & Fervidis æquiparentur, qui libenter graviſſimas ſubeunt pœnitentias: ergo minimè diceris, non injunctas ſatisfactiones in literis comprehendi.

Eccleſia pia Mater.

RESP. Si attendamus ad ſubjecti diſpoſitionem, antecedens verum eſt, falſum autem, ſi ad pietatem Eccleſiæ reſpicimus. Hæc enim tanquam pia Mater debilibus compatitur, & infirmos pariter, ac fortes ſublevare ſolicita eſt. Aliquando etiam pro publico bono, non reſpiciendo ad repeſcentium filiorum demerita, univerſali utitur poteſtate Clavium in concedendis Indulgentiis: ideoque percunctanti BONIFACIUS VIII., quid pro pleniſſima intelligeret? *Eam*, reſpondit, *ad quam ſe extendunt Claves*.

134 DICES. Reſponſio fuit dubitantis ob diverſitatem opinionum.

Ad quid ſe extendat poteſtas Clavium.

RESP. Non eſſe dubium, quin Pontifices aliquando privatim interrogati in rebus dubiis citra fidem propter diverſitatem ſententiarum inter Scholaſticos ſuſpenſum relinquerint judicium. Cæterùm in noſtro caſu, cùm reverà poteſtas Clavium ſe extendat etiam ad non injunctas, juxta hanc univerſalitatem operatur Indulgentia, quoties accedat intentio Pontificis.

135 OBJIC.

135 OBJIC. 4. INNOCENTIUS III. in Concilio Lateranenſi relato cap. *Cum ex eo* de pœnit. , & remiſs. limitat poteſtatem Epiſcopis, ne ultra annum de injunctis Indulgentias concedant ; & cap. *Noſtro* eodem titulo idem Archiepiſcopis præcipitur . Sed ſi Indulgentiæ poſſent non injunctas comprehendere , decretum eſſet nullum ; nam intendit tollere ſupervacaneas , & indiſcretas Indulgentias , quæ utique non tollerentur , ſi limitatio ſolùm caderet ſuper injunctas , & de non injunctis diſponere poſſent pro ſuo arbitrio .

Niſi Pōtifex illimitatas concedere, poteſt Indulgentias.

RESP. Argumentum probare alias a Pontifice non poſſe , niſi limitatas Indulgentias concedere , tum quoad quantitatem , tum quoad qualitatem , hoc eſt quoad tempus, & quoad pœnitentias , videlicet de ſolis injunctis . Cæterùm nulla Pontifici limitatio ponitur , adeoque ejus conceſſio in abſolutis Indulgentiis ad non injunctas extenditur .

136 OBJIC. 4. Non remittitur , niſi quod eſt debitum ; ſed nullus eſt debitor pœnitentiæ agendæ , niſi fuerit impoſita : ergo quando per Indulgentiam Pontifex remittit pœnitentiam, intelligitur de injuncta, etiamſi non exprimatur .

Peccatores Deo debitores ſunt.

RESP. *Nego min.* Licèt enim graves Canonum pœnitentiæ non injungantur ; Peccatores tamen revera ſunt earum debitores coram Deo ſaltem in æquivalenti juxta peccatorum naturam , ac per conſequens ſolvit Indulgentia pœnas in foro Dei debitas .

137 OBJIC. 5. Recta ratio dictat, quòd nullus judicet niſi delata ad ſuum judicium : ergo recta ratio dictat , quòd Concedens Indulgentiam non abſolvat a pœna niſi judicatos in foro Eccleſiaſtico ; ſed Eccleſia non judicat , nec abſolvit peccata niſi per confeſſionem expoſita : ergo etiam Indulgentia : ergo non niſi injunctas redimit pœnitentias , quæ confeſſo Peccatori imponuntur .

Concedens Indulgentiam procedit per ſententiam generalem.

RESP. Antecedens verum eſſe de judicio per particularem ſententiam, falſum de judicio per ſententiam generalem . Concedens Indulgentiam procedit ſolùm per ſententiam generalem , ſolâque generali peccatorum cognitione dirigitur : unde non eſt neceſſe , ut ſupponat peccata per confeſſionem expoſita in particulari , ſed poteſt ab expoſitis , & non expreſſis abſolvere quoad pœnas ; quare ſola abſolutio poteſtate Ordinis per particularem ſententiam neceſſariò ſupponit peccata ad judicium delata . Nec eſt neceſſe , ut Eccleſia ſciat , quanta ſit pœna , quæ remitti debet ; cùm certiſſimè queat Judex pœnam condonare , quin ſciat determinatè , quanta ſit .

CONTROVERSIA IX.

AN, QUANDO MENTIO FIT DE INJUNCTIS, INDULGENTIA SOLAS A CONFESSARIO IMPOSITAS REDIMAT POENITENTIAS .

138 HÆc Controverſia inter Scholaſticos fortiùs agitatur , quàm præcedens ; nam plerique docentes in Indulgentiis abſolutis contineri injunctas , & non injunctas , ſuſtinent in aliis ſolùm injunctas comprehendi : quâ ſententiâ in *Bellarmino* notatâ *Ameſius* hæreticus quatuor haſce intulit concluſiones : *ergo Indulgentiæ Papales tollunt primò partem Sacramenti ; ſecundò fructus dignos pœnitentiæ ; tertiò compenſationem injuriarum Deo illatarum ; quartò medicinam animæ peccatrici neceſſariam* . Hæc ille ; ſed quàm impiè arguat , liquebit ex dicendis . Interim venio ad reſolutionem propoſitæ difficultatis , an verè , quando conceditur Indulgentia cum expreſſione de injunctis , intelligatur etiam de impoſitis a jure .

Ameſius Hæreticus.

139 DICO I. *Quando fit mentio de injunctis, comprehenduntur pœnitentiæ, & a Confeſſario impoſitæ , & a jure* . Probatur concluſio ex communi axiomate *Indulgentiæ tantum valent , quantum ſonant* ; ſed illud verbum *de injunctis* æqualiter ſignificat injunctas a jure , & injunctas ab homine ; quia reapſe Canonum ſtatuta pœnitentias injungunt ; & qui peccat, juxta qualitatem criminis dicitur illas mereri , ſicut qui frangit legem pœnalem , dicitur reus pœnæ in vero ſenſu , etiamſi pœna indicta ſit ſententiæ ferendæ , nec magis hoc nomen *de injunctis* in conceſſione Indulgentiæ determinat ad injunctas a Sacerdote , quàm hoc nomen *cenſura* determinat potiùs ad cenſuram juris , quàm hominis . Quare ſicuti cenſura abſolutè prolata in proprietate ſermonis utramque comprehendit , ità hoc nomen *de injunctis* ; atque ideo Indulgentia non injunctas ſolùm a Confeſſario, ſed etiàm a jure pœnas relaxat .

Canones verò injungunt pœnitentias.

140 II. Si particula *de injunctis* non complectitur impoſitas a jure , ſequitur Indulgentias ſub hac forma conceſſas fermè nullius eſſe fructus ; nam leviſſimæ nunc a Sacerdotibus imponuntur pœnitentiæ ; hoc autem dici nequit , tum quia eſſet in poteſtate Confeſſarii variare ſtatum Indulgentiæ de majori in minorem ; tum quia fraudaretur pia mens Fidelium aliquid plus ſe lucrari exiſtimantium : ergo dicendum eſt comprehendere , & quæ a Confeſſario , & quæ a jure imponuntur .

Non eſt in poteſtate Confeſſarii variare ſtatum Indulgentiæ.

141 III. Aliquando ſimiles Indulgentiæ conceduntur ſub conditione ſolius contritionis ; tunc autem nulla eſt pœnitentia a Sacerdote impoſita , ſed dumtaxat a jure : ergo tunc relaxant impoſitas a jure : ergo illa particula in proportione locutionis injunctas a jure complectitur, ſeù abſtrahit a jure , & ab homine .

Aliquando acquiritur Indulgentia ſine Confeſſione.

142 IV. Vel illa remiſſio intelligitur de pœnitentiis impletis , vel non : ſi primum : ergo Indulgentia nullam habet fru-

 ctum ;

tum ; nam per adimpletionem pœnitentiæ, debitum pœnæ correſpondentis in Purgatorio eſt extinctum ; ſi de non impletis : ergo melioris conditionis ſunt in lucro Indulgentiarum Negligentes, quàm Soliciti. Sin autem dixeris æqualem pœnam deleri pro aliis peccatis, pro quibus non eſt impoſita pœnitentia : ergo jam Indulgentia non comprehendit ſolùm injunctas a Confeſſario.

DICES. Remittit pœnam correſpondentem pœnitentiis impletis in peccato mortali. *Sed contra*. Jam Indulgentiæ non prodeſſent Timoratis, & Ferventibus, qui ſoliciti ſunt in implendis ſatisfactionibus, & per ſe ſolùm Negligentibus faverent, quod eſt abſurdum, & contra antiquam praxim, quæ durior erat cum Tepidis, quàm cum Ferventibus in pœnitentiis relaxandis, ſicut ex Conciliis vidimus Controv. IV. : ergo pro injunctis intelliguntur etiam, quæ ſunt a jure ; & ſic benè explicatur, quonam modo omnibus proſint.

Indulgentiæ plus prodeſſe debent ferventibus, quàm negligentibus.

143 V. Beneficium, & privilegium Principis intelligitur de illis, quæ ſe habent per ſe, nedum per accidens ; quæ enim ſe habent per ſe in omnibus ſunt primò requiſita, & intenta ; ſed per ſe eſt, quod Fideles peccantes debeant Canonum pœnas ſubire, & per ſe eſt, quòd Sacerdotes graviores debeant injungere pœnas in jure taxatas ; per accidens autem eſt, quòd non injungantur a Confeſſario, ne confeſſio odioſa reddatur, ſtante infirmitate Pœnitentium : ergo Indulgentia ab injunctis per ſe, ſeù a jure abſolvit, & non tantùm per accidens minores citra æquitatem injunctas.

Beneficium Principis intelligitur de iis, quæ ſe habent per ſe.

144 VI. Secundùm regulam juris poſitam cap. *Ex parte* 17. de Decimis : *Ubi majus conceditur, minus conceſſum eſſe videtur* ; ſed majus eſt relaxare pœnitentias injunctas : ergo, ſi Indulgentia concedit primum, ſecundum etiam concedere videtur : ergo quando ponitur particula *de injunctis*, in ſenſu ampliativo intelligenda eſt. *Major patet* ; quando enim majus, & minus ſunt ejuſdem ordinis, & ad eandem poteſtatem pertinent, ſicut in caſu noſtro, non videtur pati exceptionem, maximè cum ſimus in materia favorabili. Hinc, ſi alicui conceditur facultas abſolvendi generaliter a cenſuris reſervatis & ab homine, intelligitur etiam conceſſa facultas abſolvendi a cenſuris non reſervatis & a jure. *Minor* autem evidens eſt ; fortius enim vinculum eſt debitum in foro Dei, & ſimul per definitivam ſententiam in foro ſacramentali, quàm debitum ſolùm in foro Dei. Pœnitentia injuncta a Confeſſario eſt debita in foro Dei, & ſacramentali : ſecùs impoſita a jure : ergo primum eſt majus debitum, quàm ſecundum ; unde intulit *Cajetanus* de Indulg. cap. 7. propter hanc rationem reſtricta facultate circa injunctas non inferri reſtrictionem circa non injunctas ; quia reſtricto majori non cenſetur reſtringi minus ; benè quidem e contrario : ergo ampliato majori cenſetur minus ampliari.

Majus eſt relaxare pœnitentias injunctas, quàm non injunctas.

Reſtricto majori non cenſetur reſtringi minus.

ADVERSARIORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR.

145 OBJIC. 1. INNOCENTIUS III. in cap. *Cum ex eo* de pœnit., & remiſs. dicit : *Per indiſcretas, & ſuperfluas Indulgentias . . . . pœnitentialis ſatisfactio enervatur* : ergo ſignum eſt, quòd Indulgentia de injunctis, de qua ibi eſt ſermo, dumtaxat de pœnitentiis a Confeſſario impoſitis intelligatur.

RESP. *Nego conſeq.* Quamvis afficiant ſolùm injunctas a Confeſſario, adhuc enervatur per indiſcretas Indulgentias ſatisfactio ſacramentalis ; expropter ex laudato capit. nihil contra nos.

Indiſcretæ Indulgentiæ enervant ſacramentales ſatisfactiones.

146 OBJIC. 2. Additio illius particulæ *de injunctis* debet, quando exprimitur, aliquid operari, quod non operatur, quando reticetur ; ſed ſi ampliatur ad injunctas a jure, nihil ſpecialiter operatur ; quia, etiamſi omittatur, per nos Indulgentia utrumque genus pœnitentiæ redimit ; atque id maximè contingit in plenariis omnia peccata complectentibus abſque diſcrimine, quòd pœnitentiæ ſint, nec ne injunctæ : ergo ſi aliquando additur *de injunctis* debent aliquid ſpecialiter operari.

RESP. *Nego min.* Additur enim ad tollendam æquivocationem, ne quis intelligeret per Indulgentias culpas ſaltem veniales redimi, & potiſſimè in plenariis, per quas non deſunt affirmantes maculam venialem expiari. Additur ad exprimendum eas Indulgentias dari potiſſimè pro gravibus peccatis ; quia pœnitentiæ annorum expreſsè in conceſſionibus ſolent injungi pro gravioribus delictis. Additur ad ponendam certitudinem, quòd tollitur obligatio adimplendi injunctas a Confeſſario, quæ certitudo non ita clarè conſtat, quando non fit mentio de injunctis.

Ad quid deſervit particula de injunctis.

147 OBJIC. 3. In hujuſmodi Indulgentiarum conceſſionibus, antiquior ſervatur mos relaxandi pœnitentias annorum, & quadragenarum ; ſed antiquorum mos relaxabat pœnitentias verè a Sacerdote injunctas : ergo etiam nunc ſolùm injunctas ab homine relaxat. *Explicatur argumentum*. Eccleſia conſuevit obligatos ad plurium annorum pœnitentiam ab onere ſoblevare, ne nimis, duriùſve præmerentur ; & ab hoc uſu alleviandi pondus Pœnitentium orta Indulgentiarum conſuetudo eſt. Quare dicendum, quòd Concedens Indulgentiam non niſi a Confeſſariis injunctas redimere pœnitentias intendat.

RESP. *Nego conſequent.* propter eandem adductam rationem. In Indulgentiis retinet Eccleſia antiquam formulam annorum, & quadragenarum ; ſed nunc non injungit pœnitentias in foro Sacramentali per quadragenas, & ſeptenas : ergo non intendit ſolùm redimere ſacramentaliter impoſitas, ſed etiam per Canones ; aliter inutiles forent hujuſmodi Indulgentiæ per quadragenas, & ſeptenas, quæ nunquam imponuntur. Quare ſicuti compatiens oneribus remittebat ſeveritatem pœnitentiarum : ita indulgens Fidelium

Eccleſia compatiendo Fidelium fragilitati remittit pœnas.

delium imbecillitati, tanquam pia Mater Parvulis panem frangens Canonicarum pœnitentiarum, quas juxta peccatorum qualitatem ſubire oporteret, debitum remitit.

DICES. Revera nec olim, nec hodie pœnitentiæ Canonum obligant, niſi a Sacerdote imponantur; decreta enim ſtatuunt, quid ſit imponendum: ergo non niſi injunctas ab homine redimit Indulgentia.

Pœnitentiæ non injunctæ obligant in foro Dei.

RESP. Non obligare in foro ſacramentali, & ad culpam, ſi omittantur, obligare tamen in foro Dei, quatenus Peccans tenetur ſecundùm qualitatem delicti tantundem vel in ſpecie, vel in æquivalenti ſuſtinere, ut Deo ſatisfaciat; unde, ut ab hoc onere ſubleventur Fideles, Eccleſia juſtis de cauſis largitur Indulgentias.

DICES. Intentio Concedentis antiquitùs Indulgentias non fuit ſolummodò liberandi ab onere, & debito, ſed etiam a periculo novi peccati in omiſſione pœnæ injunctæ; ſed hoc periculum peccandi nunc etiam iis imminet, quibus pœnitentiæ ſacramentales injunguntur: ergo intentio Eccleſiæ eſt eas ſolas redimere, & non alias, in quibus non militat eadem ratio.

Indulgentiæ conceduntur ob bonum cõmune Fidelium.

RESP. Ratio concedendi Indulgentias neutiquam innititur diſpoſitioni Recipientis, ſed altiori, & univerſaliori motivo, ſcilicet communi Fidelium bono; adeoque præſcindit, quòd inſtet, nec ne, novæ periculum culpæ. Itaque intendit Eccleſia quaſcumque comprehendere pœnitentias. Cæterùm falsò dicitur antiquitùs punitionis ſeveritas ob peccati periculum relaxata; nam ex Conciliis conſtat præceptum eſſe, ut Diligentibus, & Ferventioribus fieret remiſſio: duriùs cum aliis ageretur: non reſpiciebatur ergo ad peccati periculum, quod majus erat in Tepidis, quàm in Ferventioribus.

148 OBJIC. 4. In hujuſmodi conceſſionibus ſolet apponi clauſula, *conceditur remiſſio de peccatis, de quibus liberaliter fuerint corde contriti, & confeſſi*, ùt conſtat ex Decreto INNOCENTII III. in Lateranenſ. Concilio pro expeditione Terræ Sanctæ, & ex MARTINO V. in Concilio Conſtantienſi: ergo ſignum eſt, quòd remittuntur ſolùm injunctæ a Confeſſario. Qua de re PIUS V. interroganti explicuit, quando fit mentio de Injunctis, intelligi ſolas injunctas ab homine.

Sæpè conceditur Indulgentia abſq; vero Confeſſionis.

RESP. Aliquando etiam non exigi confeſſionem, ùt videtur non exigere illa, quam de injunctis ſeptem annorum, & totidem quadragenarum PAULUS III. conceſſit Viſitantibus Eccleſias Ven. Societatis Jeſu inter ſolemnia Nativitatis, Circumciſionis, Epiphaniæ, Corporis Chriſti, Feriæ VI, & Dominicæ totius anni, ſi ibi unum *Pater*, & *Ave* recitaverint, & Verbum Domini devotè audierint, ſi in dictis Eccleſiis prædicetur, ùt habetur *in Bull. Societ. Jeſu*: unde noſtra aſſertio ex hoc confirmatur.

Confeſſio aliquando exigitur per modum conditionis.

Veruntamen quando additur confeſſio, hæc exigitur per modum conditionis, & ob ſecuritatem ſtatus gratiæ requiſiti ad lucrandas Indulgentias. Reſponſio PII V. privata fuit, ùt auctoris particularis.

149 OBJIC. 5. Si hujuſmodi Indulgentiæ præcontinent injunctas a jure, fit, ut poſſint illis prodeſſe, qui propter tepiditatem a ſubeundis pœnalitatibus abhorrent, & inviti Deo ſatisfaciunt pœnarum perpeſſione, atque ideò graviores a Confeſſariis impoſitas pœnitentias gravatim exequuntur; ſed hoc eſt omnino falſum: ergo. *Major* videtur ex dictis conſtare. *Minorem* fuſè probat Navarrus *de Indulg. not.* 21., cujus argumentorum robur ad hæc reducitur: indigni ſunt aliena ope, qui ſibimet opitulari nolunt; nec ex publico ærario ſuccurritur illis, qui, cùm poſſint de ſuo, æs alienum quærunt: ergo, qui non vult Deo ſatisfacere mediis pœnalitatibus, indignus eſt, ut ſuccurratur per Indulgentias ex Chriſti ærario, cùm ſuis ſatisfactionibus non juvet Torpentes, ac Deſides; ideoque vigilantiam præcipit: ergo multò minus id poteſt velle a Chriſto Delegatus.

RESP. *Concedo majorem*: ſi tamen exequantur, quæ in conceſſione injunguntur. Neque in hoc ullum eſt abſurdum, ſicut in opinione contraria nullum eſt, quamvis melioris ſint conditionis ad lucrandas Indulgentias, qui negligenter ſe habent in adimplendis injunctis a Sacerdote pœnitentiis, quàm Diligentiores; quia illi capaces ſunt recipiendi fructum Indulgentiæ, ſecùs iſti, qui pœnitentiâ functi, ſatis Deo fecerint. Ratio autem adducta currit in diſtributionibus bonorum communium ex debito, & ubi periculum eſt, ne ærarium non ſit omnibus ſufſecturum; tunc enim indignus eſt, ut ex ærario juvetur, qui, cùm poſſit ex proprio ſolvere, recuſat. Quando autem diſtributio oritur ex liberali Principis beneficio, & æqualitas rationis motivæ in omnibus ſervatur; tunc quiſquis requiſitas adhibeat conditiones, eſt capax. Adde, Eccleſia Indulgentiarum conceſſione utitur, ut ad fervorem excitet Fideles, qui ſpe fructus illecti libenter opera injuncta exequuntur, conſcientiam diligentiùs expurgant, quod emolumentum eſt ſanè maximum.

Quomodo ærarium eſt in bonum cõmune.

CONTROVERSIA X.

AN, QUI INDULGENTIAS LUCRANTUR, TENEANTUR ADIMPLERE SATISFACTIONES SACRAMENTALES.

Ameſii, & Gerardi illationibus reſpondetur.

150 IN reſolutione hujus Controverſiæ reſtringam ea, quæ *Ameſius*, & *Gerardus* hæretici ambo inferunt ex *Bellarmini* doctrina, & in ſuperiori Controverſia nos poſuimus. Igitur ſtatus quæſtionis eſt, an, qui Indulgentias acquirunt, debeant ſub mortali pœnitentiam implere ſibi a Confeſſario injunctam: nonnulli Doctorum ſentiunt affirmativè, ſed cum communiori.

Pœnitentiæ medicinales non tolluntur per Indulgentias.

151 DICO. *Lucratus plenariam Indulgentiam poteſt omittere ſacramentales ſatisfactiones.* Dixi *plenariam*; quia ſi Indulgentia ſit partialis, non erit fortè ſufficiens ad delendum totum reatum pœnæ, cujus eſt reus apud Deum, adeoque tenetur injunctam a Confeſſario implere. Dixi *ſatisfactiones*;

quia ſi pœnitentia injuncta eſt medicinalis, ad eam tenetur; quandoquidem Indulgentia proprium medicinæ ſpiritualis effectum non comprehendit. His poſitis, probatur concluſio, quæ eſt D. Thomæ *quæſt.* 25. *ſupplem. art.* 1. *ad* 4 ubi pravam ſolvens illationem, quam noſtris temporibus collegit *Ameſius*, aſſerit, conſilium ſolùm eſſe de non omittendis injunctis: INNOCENTIUS III. cap. *Cum ex* de pœnit., & remiſs. dicit *per indiſcretas, & ſuperfluas Indulgentias .... pœnitentialis ſatisfactio enervatur*; ſed ſi poſitâ Indulgentiâ perſeverat obligatio adimplendi injunctam a Confeſſario, non enervantur ſatisfactiones ſacramentales: ergo ſignum eſt auferri. Ratio a priori eſt; quia ad eundem effectum datur Indulgentia, pro quo imponitur ſatisfactio ſacramentalis, ad extinctionem videlicet pœnæ peccatis debitæ in foro Dei. Sed hic effectus habetur per acquiſitionem Indulgentiæ: ergo non ſtat obligatio ejoſdem adimplendæ; nam quacumque viâ ſolvatur debitum, non adeſt alterior obligatio ſolvendi hac, vel illa determinata ſolutione. *Explicatur*. Condonatâ a Judice pœnâ per acceptationem ſolutionis exhibitæ ab amicis ipſius Rei, non tenetur Reus ipſe ad pœnam ſibi a Miniſtris taxatam; ſed Deus, poſitâ Indulgentiâ, condonat pœnam peccatori debitam, Chriſti, & Sanctorum ſatisfactiones acceptando: ergo Peccator non tenetur ad eas, quas Sacerdotes divinæ Juſtitiæ adminiſtri taxant.

OBJECTIS RESPONDETUR.

152 OBJIC. 1. Obligatio pœnitentiæ in foro ſacramentali eſt juris divini, ùt docet Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 3., *&* 8. Ratio eſt; quia judicium, & Tribunal Sacramentale eſt ſupremum, & definitiva Sacerdotis ſententia ſoli Deo ſubjacet, unde dicitur: *quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*; ſed nemo juris Divini poteſt vinculum auferre: ergo obligatio ſacramentalis adimplendæ ſatisfactionis non tollitur a Pontifice per Indulgentiam. Licèt enim ex ſuprema poteſtate Miniſtros eligat, & accidentalia mutet in Sacramentis, intrinſeca tamen variare nullatenus poteſt.

Indirectè tollitur ſatisfactionis ſacramentalis.

RESP., *concedo major.*, *& diſting. min.* Obligationem juris Divini nemo poteſt auferre, directè diſpenſando, *concedo min.*, indirectè per ſubtractionem materiæ, *nego min.* Mediâ Indulgentiâ adimitur obligatio ſatisfactionis ſacramentalis, quatenus aufertur debitum pœnæ apud Divinam Juſtitiam, quod eſt materia Injunctæ pœnitentiæ a Sacerdote. Itaque non aufertur per diſpenſationem, nec intervenit uſus aliquis illegitimæ poteſtatis. Plura exempla ſunt in promptu ex aliis materiis, votorum præſertim, in quibus indirectè tolluntur obligationes ortæ ex jure Divino.

153 OBJIC. 2. Obligatio ſatisfactionis ſacramentalis naſcitur per ſe a Sacramenti integritate, quam nequit diſſolvere Indulgentia: ergo per Indulgentiam non ceſſat obligatio ſatisfactionis, quæ eſt pars ſacramentalis, ſicuti neque extinguitur obligatio aliarum partium.

RESP. Obligationem integritatis oriri ex debito pœnæ in foro Dei remanente poſt dimiſſam culpam; quarè hoc ſublato nulla remanet neceſſitas integrandi Sacramentum mediâ pœnitentiâ Sacerdotali. In nullo enim juſto judicio, cujuſmodi eſt ſacramentale, exigitur ſatisfactio pro debito, cujus remiſſio jam habetur. Cùm igitur Indulgentiarum virtute diluatur debita poſt peccati remiſſionem pœna, propterea deſinit obligatio integrandi Sacramentum: & eſt ſimile ſecundùm aliquid, quando in confeſſione ex juſta cauſa non omnia explicantur peccata, quæ aliter eſſent ad formandum juſtum, & integrum judicium explicanda. Hoc ad explicationem dico; cæteroquì paritas non eſt adæquata.

Non exigitur ſatisfactio pro debito ſoluto.

154 OBJIC. 3. Quia in Indulgentia partiali non adeſt certitudo, quòd Indulgentia adæquet reatum, remanet obligatio exequendæ pœnitentiæ ſacramentalis; ſed nemo etiam certus eſt ſe eſſe Indulgentiam plenariam conſecutum: ergo etiam in plenaria Indulgentia tenetur ad dictam ſatisfactionem. *Explico a ſimili*. Quamvis per actus veræ dilectionis, & contritionis deleatur peccatum; tamen quia neſcimus nos eſſe divinæ gratiæ compotes, ideò tenemur ex præcepto peccata Confeſſario aperire: ergo utvis Indulgentia adimat pœnam; quia tamen de ejus conſecutione ambigimus, tenemur ad pœnitentiam ſacramentalem.

RESP. Certitudinem duplicem eſſe *Metaphyſicam*, & *Moralem*. Ad hoc, ut quis non teneatur injunctam ſatisfactionem adimplere, non eſt neceſſaria metaphyſica certitudo, ſed moralis ſufficit, ſcilicet quòd hic, & nunc, penſatis omnibus, nullum prudens dubium ſit, ne non fuerit Indulgentiam lucratus: & etiam in Indulgentia partiali, ſi prudenter judicet totum pęnæ debitum fuiſſe deletum, poterit tutò excuſari. Exemplum de confeſſione non eſt ad rem, tum quia confeſſio aliquando, nempe juxta Eccleſiæ deſignationem, vel explicationem ſemel in anno, cadit ſub præcepto; nec contritio vim habet juſtificandi, niſi per ordinem ad confeſſionem.

155 OBJIC. 4. Si Indulgentia vinculum diſſolveret ſacramentalis ſatisfactionis, tolleret etiam obligationem cujuſque jejunii a divina, & humana lege imperati, aliarumque pęnalitatum; atqui hoc eſt abſurdum: ergo. *Sequela oſtenditur*. Jejunia, aliæque pęnalitates indicuntur ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis; ſed Indulgentia extinguit debitum pęnæ, quæ eſt materia ſatisfactionis: ergo tollit obligationem jejunii.

RESP. *nego ſequelam majoris, ejuſque probationem*. Extinguere pęnam peccatis debitam in foro Dei non eſt tota ratio præcipiendi jejunium, aliaſque pęnalitates, verùm & alia concurrunt; indicuntur enim inſuper, ut Fideles diſponant ſe ad impetrandam juſtificationis gratiam, ad compeſcendas cupiditates, ad imitanda Chriſti exempla,

Ad quid imponantur jejunia.

Digitized by Google

pla, ad exercendos actus virtutum, ad majus gratiæ augmentum; eaque propter, ceſſante etiam debito pœnæ, remanet earum obligatio. Veruntamen ſatisfactio Sacerdotalis qua talis per ſe ſolùm tendit ad redimendam pœnam peccatorum, quâ condonatâ, ceſſat ejus obligatio.

156 OBJIC. 5. Solent Pontifices in pleniſſima quaque Indulgentia præcipere Confeſſariis, ut ſalutares pœnitentias injungant, & praxis Confeſſariorum eſt illas imponere: ergo videtur Indulgentia obligationem non diſſolvere.

Indulgentia valent ſecundùm mentem Concedentis.

RESP. *concedo antec., & nego conſeq.* Indulgentia valet juxta mentem Concedentis. Quando jubet Pontifex injungi pœnitentias, non intendit per Indulgentiam redimere pœnam correſpondentem injunctis, ſed aliis, quæ forent injungendæ, & ideò Pœnitens injunctas tenetur implere. Confeſſarii autem ſemper aliquid pœnitentiæ ſolent imponere ad medicinam, & propter incertitudinem futuri Indulgentiæ lucri. Multis de cauſis Indulgentiarum aſſecutio difficilis creditur; adeoque conſilium commune eſt, ne Indulgentiarum prætextu injuncta pœnitentia negligatur. Et nos ipſi vehementer adhortamur quemque, ut certam faciat cauſam ſuæ remiſſionis.

Quàm difficile acquirere Indulgentias.

157 DICES. Si Indulgentia obligationem deſtruit adimplendi pœnitentiam ab homine præſcriptam, ſi quis eam velit adimplere, nullum ſortiretur effectum *ex opere operato*; non enim eſſet pars Sacramenti, nec per Claves elevaretur; ſiquidem eatenus eſt pars Sacramenti, quatenùs obligat ex præcepto Confeſſarii: hoc non videtur dicendum, ne dicamus plus damni afferre Indulgentias, quàm lucri; privaret enim Fideles augmento gratiæ *ex opere operato* conſequendæ iis, qui ſatisfactionis penſo funguntur. Minimum verò gratiæ incrementum, quod *ex opere operato* percipitur exequenti ſatisfactionem, majus eſt bonum, quàm cujuslibet redemptio pœnæ temporalis. Quamobrem ajebat S. MATER THERESIA ſe libenter, quæcunque paſſa erat tormenta graviſſima, iterum perpeſſuram, ſi meritum conſequi poſſet recitationi unius Angelicæ Salutationis correſpondens.

RESP. *nego ſeq.* Nam Confeſſarius imponens pœnitentiam ſemper obligat, ſemperque conſequenter pœnitentia fit pars Sacramenti, & elevatur per Claves. Deſinit poſtea obligatio ratione materiæ ſubtractæ, quæ poſtmodum ſequitur per lucrum Indulgentiæ, ſi Fidelis Indulgentiam conſequatur, priuſquam injunctam compleat. Quoniam verò non exhauritur virtus gratiæ productiva *ex opere operato*, quam plures Doctores attribuunt ſatisfactioni ſacramentali; ideo adhuc acquiſita Indulgentia fructum ſortitur in eo, qui vult ipſam adimplere, uti laudabile eſt; maximè quia poteſt ceſſare obligatio ſatisfactionis ùt punitivæ, non autem ùt medicinalis.

Impoſita pœnitentia ſemper elevatur per Claves.

158 DICES I. Implicat ceſſare obligationem ſatisfactionis Sacerdotalis ùt punitivæ, & non ùt medicinalis; nàm Confeſſarius non obligat, niſi ùt Judex, non ùt Medicus: Medici enim ſolum eſt conſulere, & conſuli: unde pœnitentia qua medicinalis non eſt pars Sacramenti: ergo non cadit ſub obligatione: ergo Indulgentiam adeptus non tenetur Fidelis medicinalem adimplere pœnitentiam.

Confeſſarius Judex, & Medicus.

RESP. *nego ant., & ejus probationem*, quæ omnino falſa eſt; obligat enim Confeſſarius ùt Judex, & etiam ùt Medicus. Sacramentale Tribunal non Juſtitiæ eſt dumtaxat vindicativæ, ſicut forenſe, ſed reconciliationis quoque, & emendationis, quo fit, ut Confeſſarii poteſtas æquè præteritum afficiat, ac futurum. Quemadmodum enim diſpoſitio ex parte Pœnitentis non eſt ſola peractorum criminum deteſtatio, ſed propoſitum etiam non peccandi de cætero; haud aliter Sacerdotis auctoritas non eſt in præterita dumtaxat, verùm etiam in futura. Hinc Concilium Tridentinum mandat Confeſſariis, ut in ſatisfactionibus aſſignandis utrumque attendant, punitionis ſcilicet rationem, & medicinæ: & de utraque complexivè ſubdit, quòd ſicut habet poteſtatem ſolvendi, ita & ligandi. Et ſanè Confeſſarius, ſi tanquam Medicus prudenter exiſtimet differendam abſolutionem, nonne eam differens verè ligat, non aliter ac ùt Judex id faceret? Reſervationes, cenſuræque an non ſalutares tibi videntur pœnæ? Ecquis eas dixerit non obligare? Cur ergo pœna medicinalis in Sacramento non eandem ad obligandum vim præſeferat?

159 OBJIC. 6. Indulgentiæ, quæ nunc conceduntur, ſunt ejuſdem rationis, ac illæ, quæ antiquitùs Lapſis concedebantur; ſed quæ dabantur Lapſis, non eximebant a convenienti ſatisfactione: ergo etiam quæ nunc conceduntur. *Major* eſt certa; nam Concilium Tridentinum taxat methodum Indulgentiarum juxta veterem formam. *Minor* etiam patet ex *D. Cypriano* ad Martyres ſcribente: *Ideo peto, ut eos, quos ipſi videtis, quos noſtis, quorum pœnitentiam ſatisfactioni proximam conſpicitis, deſignetis nominatim libello.* Viden'? Ad Indulgentiam non ſolùm exigitur impoſitio pœnitentiæ, ſed etiam quòd fermè ſit adimpleta.

RESPONDEO. In primis argumentum hoc jam concedit aliquam poſſe pœnitentiæ partem remitti ratione Indulgentiæ: ſecundò *Cyprianus* vult, ut priùs aliquam ſatisfactionem exegerint Lapſi, quàm de reliqua abſolvantur, vel quia præcedens adimpletio ſe haberet tanquam diſpoſitio ad acquirendam Indulgentiam, ſicuti nunc aliqua opera pœnalia injunguntur ad illam lucrandam, vel quia imponeretur ſatisfactio, quæ ſimul, & ſemel eſſet medicina ad præcavenda futura: quod habetur ex eodem Cypriano *lib. de Lapſis*. Et noſtra etiam opinio eſt a pœnis ſalutiferis haudquaquam eximi Fideles per Indulgentias, maximè quia in veteri diſciplina non dabatur Lapſis venia, niſi probaretur ſincera converſio per adimpletionem impoſitæ pœnitentiæ, ſaltem quoad partem. Vide infra n. 179.

Lapſis imponebatur pœna medicinalis.

160 Ex dictis colliges, Confeſſarium pro gravibus poſſe peccatis levem imponere pœnitentiam, præcipiendo, ut lucrandam curet

Quando Confeſſarius poteſt pro gravibus peccatis levem imponere pœnitentiam.

corti hanc, vel illam determinatè Indulgentiam; quia idem eſt æquivalenter, ac injungere pœnitentias Canonum.

161 Sed contra hanc illationem inſurgunt quidam Recentiores, inter quos Ivenin. *Diſſert.* 14. *de Indulgent. quæſt.* 5. *c.* 4: qui verbis *D. Cypriani* Miniſtros, ſi modò pœnitentias leviores imponant, Lanios appellat, non Paſtores, linguam eorum non Sacerdotis, ſed Diaboli, Lupos non Cuſtodes; quia cùm Homo non ſit Deo major, relaxare pœnitentiam nequit peccatis conſentaneam, quam ſtatuit Deus nemini remittere, niſi aut actualis, aut habitæ in voto pœnitentiæ convenientes, ac condigni fructus eam expunxerint.

Poteſt quis ære alieno ſponte oblato pro libito uti.

Sed quiſnam reprehenderet illum, qui Reo conſuleret, ut de alieno ære ſibi ſpontè oblato Creditori ſatisfaceret? Confeſſarius quando levi impoſito onere injungit Pœnitenti, ut Indulgentiam lucretur, nihil aliud facit, quàm illi imponere, ut Eccleſiæ Theſauro ſibi gratis oblato in ſuum commodum utatur. An verò aliena ope ſit indignus, qui ſibi, cùm poſſit, opitulari noli? vide ſupra n. 149. Nec dictis officit adducta ratio in argumento; jam enim reſponſum fuit ſuperius num. 152.; ſed quid dicendum ad objecta ex *Cypriano*? Nobis utique non coaptantur; quia S. Doctor totus ibi eſt in reprehendenda Lapſorum temeritate, quos debitam refugientes ſatisfactionem abſolvebant indocti Sacerdotes, atque ad Euchariſtiam admittebant: nos verò minimè aſſerimus Pœnitenti, qui injunctam ſatisfactionem renuat, ſubrogandam eſſe Indulgentiam; ſed dicimus poſſe a Confeſſario levem imponi, ſi præcipiat, ut detur opera lucrandæ alicui determinatæ Indulgentiæ, dummodo pœnitentia non fuerit medicinalis, ut in caſu de Lapſis.

CONTROVERSIA XI.

AN INDULGENTIA DELEAT SALTEM CULPAM VENIALEM.

162 PErpauci Doctores, *Paludano* duce, Indulgentiæ pleniſſimæ dant vim delectivam venialium etiam quoad culpam directè, poſitivè, & per ſe. Dixi *venialium*; quia apud Catholicos omnes in confeſſo eſt Indulgentias non remittere lethalium maculas: & fundamentum habetur ex Trident. *ſeſſ.* 6., *& ſeſſ.* 14 definiente, quòd peccatum mortale perſonale, aut originale non deletur, niſi per Sacramentum Baptiſmi, & Pœnitentiæ in re, & debito modo ſuſceptum, aut per contritionem cum Sacramento in voto; atqui Indulgentia non eſt Sacramentum, nec contritio: ergo Indulgentia non habet, unde remittat mortalium culpam.

Indulgentia non remittit peccata mortalia.

Dixi *poſitivè, per ſe, & directè*; nam quòd indirectè dimittat, quatenùs occaſione Indulgentiæ excitatur affectus deteſtativus peccati, ex eo quòd Eccleſia applicat Chriſti, & Sanctorum merita ad impetrandam Fidelibus gratiam remiſſionis, nullam involvit repugnantiam: cùm quilibet Juſtus poſſit de congruo mereri alteri primam gratiam. Itaque in ſenſu proprio procedit difficultas, an ſcilicet Indulgentia qua talis expiet venialium maculam.

Indirectè poteſt remittere venialia, & etiam mortalia.

163 DICO. *Indulgentia quæcumque ſolam pœnam, nullam culpam remittit.* Concluſio eſt communis: & *probatur primò*. Indulgentia quæcumque nullum alium habet effectum, niſi qui correſpondet Sacramentali pœnitentiæ; ſed pœnitentia ſacramentalis qua talis ſolam pœnam remittit, nullo modo culpam: ergo pariter Indulgentia. *Major* patet. *Minor* oſtenditur: INNOCENT. III. capit. pluries citato *de pœnitentia, & remiſſione*, prohibens indiſcretas Indulgentias, dixit per eas enervari ſacramentales ſatisfactiones, ad quod attendens Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *Decret. de Indulgent.* ut eaſdem ſuperfluas reformaret, ſubjungit rationem, *ne diſciplina Eccleſiaſtica enervetur*; ergo ſignum eſt Indulgentias ſubrogari ſacramentalibus ſatisfactionibus: immo *Navarrus* Notab. 10. de Indulgentia aſſerit INNOCENTIUM declaraſſe per Indulgentias ſolùm pœnas remitti.

Indulgentiæ effectus correſpōdet pœnitentiæ ſacramentali.

164 SECUNDO. Concilium Trident. eodem loco præcipit, ut Indulgentiæ revocentur ad veterem Eccleſiæ conſuetudinem; ſed, ùt habetur ex Concil. Lateranenſ. ſub INNOCENTIO III., Apoſtolica Sedes conſuevit antiquitùs Indulgentias non extendere ultra unius anni, vel quadraginta dierum pœnitentiæ remiſſionem, ſemperque addere de injunctis: ergo non niſi pœnas habet relaxare, non verò culpas.

Indulgentiæ antiquitus nō extendebantur ultra annum.

165 TERTIO. Forma conceſſionis Indulgentiarum attendit ad modum, quo injunguntur a Canonibus pœnæ, quarum ex relaxatione nomen eſt Indulgentiis factum; ſed iſte modus culpis nullimodè applicari poteſt: ergo. *Minor explicatur*. Formula conceſſionis Indulgentiarum eſt, *concedimus quadraginta, vel centum dierum Indulgentiam, ſeptem, vel trium annorum*; ſed hujuſmodi locutiones ne violenter quidem explicari poſſunt de remiſſione venialium: ergo.

166 QUARTO. Indulgentia vel delet culpam ùt quoddam Sacramentum, vel ùt ſacramentale, nullatenus enim *ex opere operato* poteſt Indulgentia obliterare peccati labem; ſed neque Sacramentum eſt Indulgentia, neque ſacramentale: ergo. *Minor* quoad primam partem eſt de fide: quoad ſecundam oſtenditur. Sacramentalia propriè dicta comprehenduntur a Theologis ſub hoc verſiculo: *Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans, benedicens*: ideſt Oratio Dominica, aqua luſtralis, eſus eulogiorum, qui olim erat in uſu, Confeſſio generalis, elargitio eleemoſynæ, benedictio Epiſcopi, vel Abbatis conſecrati; ſed inter hæc non enumeratur Indulgentia: ergo. Ulteriùs verior, & probabilior ſententia eſt ſacramentalia non delere venialia *ex opere operato* immediatè, ſed tantùm mediatè, excitando ſcilicet fervorem charitatis: deinde ſi Indulgentia eſſet ſacramentale, omnis Indulgentia eſſet ſacramentale, cùm omnis, & quælibet ſit applicatio Theſauri Eccleſiæ, ſed, adverſariis fatentibus, non omnis eſt ſacramen-

Indulgentia nec eſt Sacramentum, nec ſacramentale.

Quæ ſint ſacramentalia.

mentale , & per conſequens remiſſiva venialium : ergo nulla .

Benedictio Papæ quo ſenſu eſt ſacramentale .

167 DICES . Benedictio Papalis eſt ſacramentale ; ſed benedictio Papalis eſt Indulgentia : ergo aliqua Indulgentia eſt ſacramentale : ergo omnis , cùm pro omni ſit eadem ratio .

RESP. Benedictionem Papalem juxta conceptum Papalis benedictionis ſacramentale eſſe : minimè verò prout Indulgentiam importat præſentibus conceſſam . In hujuſmodi benedictionibus duo ſeparabilia interveniunt : benedictio Papæ , & conceſſio Indulgentiæ . Prout eſt benedictio, ſacramentale eſt conveniens cum benedictione Epiſcopi , & Abbatis conſecrati : ùt autem largitio Indulgentiæ nullam habet rationem ſacramentalis, nullamque propterea vim præſefert remittendi venialia . Præterquamquod cùm hæc Indulgentia ſit quorundam dierum, nequit explicari , quomodo venialia remittat .

Non tollitur veniale , niſi per aliquam mutationem voluntatis .

168 QUINTO . Macula venialis haud poteſt auferri , niſi mutatà per aliquid intrinſecum voluntate ; ſed per Indulgentiam non mutatur intrinſecè voluntas : ergo per eam non auferetur culpa venialis . *Major* clara eſt ; ſiquidem donec moralis voluntarietas objecti , & actus venialiter peccaminoſi perſeverat , durat etiam macula venialis ; ſed hæc voluntarietas durat , quouſque voluntas eadem manet moraliter irretractata : ergo . Nunc *probatur minor* . Vel Indulgentia immutat voluntatem producendo donum aliquod habituale gratiæ , vel excitando voluntatem ad actum venialibus contrarium .

Ecclesia non poteſt inſtituere inſtrumentum productivum ex opere operato .

Non primum ; quia in communi ſententià Eccleſia non habet poteſtatem inſtituendi inſtrumentum productivum gratiæ *ex opere operato* , & ideò aliqui ex Adverſariis probant Indulgentiam remittere culpam venialem ; quia ad ejus expiationem non eſt neceſſaria gratiæ infuſio . Si verò dicatur ſecundum, tunc non eſt Indulgentia , quæ maculam delet , ſed ille actus *ex opere operantis* .

169 DICES . Sicut attritio ſe ſolà non delet mortale , ita nec veniale ; quia attritio nec reſpicit Deum ultimum finem , nec peccatum deteſtatur ſub motivo charitatis , unde non opponitur culpæ veniali , quæ fervori charitatis adverſatur : ergo ſicuti attritio cum Sacramento delet mortale , ita cum Indulgentia delet veniale .

RESP. In eorum ſententia , qui docent , attritione venialia deleri , inſtantia nihil concludit . Cæterùm *negatur conſeq.* quia ſi attritio *ex opere operantis* non aufert veniale , ne Indulgentia quidem aufert ; deberet enim tunc Indulgentia *ex opere operato* , & per modum cauſæ illud tollere , adeoque producendo aliquod donum habituale gratiæ , quod non approbant adverſarii : ſicut proportionaliter accidit in Sacramento Pœnitentiæ cum attritione ; quippequæ delendo mortali, cùm non ſufficiat, conjungenda eſt cum eo , quod producat aliquod habituale , nempè gratiam ſanctificantem .

Indulgentia nõ poteſt producere aliquod donum habituale gratiæ .

170 SEXTO . Theſauros Eccleſiæ per Indulgentias diſpenſatus nequit efficaciùs , & immediatiùs operari in deſtructionem peccati , quàm operetur diſtributus per alia A media ex præſenti Chriſti providentia ; ſed Chriſti , & Sanctorum merita in præſenti providentia operantur deſtructionem peccati dumtaxat mediatè , quatenùs homo in virtute meritorum Chriſti propriis actibus movetur ad delendum peccatum , quibus vel illud deſtruit *ex opere operantis* , ſcilicet per contritionem , vel diſponitur ad ſuſcipiendam gratiam ſacramentalem . Itaque in hoc omnes conſentiunt , ut quoad pœnam unus queat alteri offerre ſolutionem , donando ſua opera ; ſecus nequit alteri ſua propria commodare , ut eidem immediatè mereatur remiſſionem culpæ , vel ita donare ſuam diſpo- B ſitionem , quæ ſit immediata ad ſuſceptionem gratiæ ſacramentalis . *Breviùs* . Dicitur communiter unus poſſe pro altero ſatisfacere , non tamen pro altero conteri , aut mereri . De facto ne ipſe quidem Chriſtus hoc modo ſe habuit quoad exercitam in nobis deletionem culpæ . Cùm ergo Indulgentia per modum Sacramenti non applicet Chriſti merita , neque donum aliquod gratiæ habituale nobis ingeneret , ideo non aliter diſtribuitur Theſaurus , quàm applicando ſolutionem pro pœna ex Chriſti , Sanctorumque ſatisfactionibus .

Unus poteſt pro altero ſatisfacere, non autem conteri, & mereri.

171 SEPTIMO . Uſitata conceſſionis C forma prærequirit ſtatum gratiæ , & deletionem quoad maculam peccatorum , pro quibus conceditur Indulgentia : ergo evidens ſignum eſt Indulgentiam maculas non delere . *Antec. explicatur* . Indulgentiis præſertim plenariis , de quibus poteſt eſſe ſuſpicio , an culpam deleant , apponitur contritionis , & confeſſionis conditio ſub terminis abſolutis , & generalibus ; ſed termini generales , & abſoluti non lethalia modò , ſed etiam venialia complectuntur : ergo contritio præſuppoſita debet etiam extendi ad venialia . Hinc uſus Timoratorum eſt , ut die quoquo ſolemniori , cui affixa Indulgentia fuerit ſub conditione con- D feſſionis , vel contritionis , conſcientiam excutiant , & expurgent leviſſimis quoque defectibus . Ratio autem a priori , cur Indulgentiæ plenariæ compos fiat nemo , quin lethalem maculam , & venialem etiam priùs abluerit , eſt manifeſta ; nam pœna peccatis debita nunquam dimittitur, niſi deleto priùs culpæ reatu . Hinc Thomiſtis videtur peccatum veniale per accidens æternaliter puniri , quando videlicet in Damnato conjungitur cum mortali , ex docti ratione , quòd manente reatu culpæ , nequit reatus pœnæ auferri , ac proindè cùm nequeat in Inferno E extingui culpæ venialis reatus , ſequitur nunquam poſſe pœnam remitti ; ſed Indulgentia eſt remiſſiva ſolius pœnæ , & non culpæ : ergo .

Confeſſio requiſita pro Indulgentiis ſe extendit etiam ad venialia .

Nemo lucratur plenariã Indulgentiã, niſi purgatus a culpa mortali , & veniali .

Remanente culpa, nequit dimitti pœna .

Minor hucuſque ratione probata eſt , nunc breviter probatur auctoritate .

172 Et in primis D. Thomas *ſupplement. quæſt.* 25. *art.* 1. *in corpore* loquendo de Indulgentiis — Dicendum , quod valent, &
„ quantum ad forum Eccleſiæ , & quantum
„ ad judicium Dei ad remiſſionem pœnæ
„ reſiduæ poſt contritionem , & abſolutio-
„ nem , & confeſſionem , ſive ſit injuncta ,
„ ſive

Digitized by Google

„ ſive non .... Ad ſecundum dicendum, quòd iſte, qui Indulgentiam ſuſcipit, non abſolvitur ſimpliciter loquendo a debito pœnæ, ſed datur illi, unde debitum ſolvat .... Ad tertium dicendum, quòd effectus ſacramentalis abſolutionis eſt diminutio reatus, & hic effectus non inducitur per Indulgentias, ſed pro eo faciens Indulgentias ſolvit pœnam, quam debuit, de bonis Eccleſiæ communibus, ùt ex dictis patet. — Quam doctrinam repetit continuò in illa, & ſequent. quæſt. de Indulgentiis. Gaſpar Ivenin *tom. 2. de Sacrament. quæſt. 2. de Indulgentia cap. 2.* ubi declarans Indulgentiam non remittere culpam, ſed ſolam pœnam, habet: — „ ergo abſolutio, quam includit in ſuo conceptu, non eſt culpæ remiſſio, ſed pœnæ tantùm, & quidem temporalis, quæ poſt dimiſſam culpam alioquin ſolvi deberet. — Gregorius Valentia *tom. 4. ſupra quæſt. 25. ſupplem. D. Th. punct. 1.*, ubi inquirit, quid ſit Indulgentia, habet: — „ Licèt alii Doctores aliis verbis Indulgentiam Eccleſiaſticam deſcribant, tamen quoad rem ipſam attinet, omnes, qui rectè, & ortodoxè ſentiunt in hac plena deſcriptione conveniunt: Indulgentia Eccleſiaſtica eſt relaxatio pœnæ temporalis judicio Divino peccatis actualibus poſt remiſſam culpam debitæ per applicationem ſuprabundantium Chriſti, & Sanctorum ſatisfactionum facta extra Sacramentum ab eo, qui legitimam ad hoc auctoritatem habet. —

Definitio Indulgentiæ.

Laurentius Neeſſen. *tom. 2. Theolog. tract. de Indulgent. cap. 6.* ubi inquirit, quid ſint Indulgentiæ, dicit: — Materialiter illas „ conſiderando, non ſunt aliud, quàm remiſſio pœnæ temporalis reſtantis ex peccato condonato. —

P. Suarez *tom. 4. in 3. part. diſp. 49 ſect. 4.* ait: — Ex dictis concludimus, quid „ ſit Indulgentia, quam ſic poſſumus definire: eſt quidem actus ſpiritualis juriſdictionis, quo peccator in foro Dei liberatur a reatu pœnæ temporalis extra Sacramentum. —

Layman *tract. 7. de Indulg. cap. 1.* Indulgentia rectè definitur apud Henriquez *lib. 7. cap. 1. num. 2. Clement. 6. in extravag. Unigenitus de pœn., & remiſſ.:* — Pœna „ temporalis Deo debitæ remiſſio extra Sacramentum per applicationem ſatisfactionis Chriſti, & Sanctorum. —

Ergo Indulgentia ſuum non ſortitur plenum effectum, remittendi videlicet totam pœnam correſpondentem mortalibus, & venialibus peccatis, niſi ſubjectum ſit mundatum ab omni reatu culpæ mortalis, & venialis: hæc conſequentia ita legitima, & neceſſaria eſt, ut, conceſſis præmiſſis, negari non poſſit: & ideò illam tenent laudati Doctores, aliique plures, ùt conſtat ex Layman *cap. 6. n. 2.* — „ Ex quo infertur primò non poſſe aliquem plenam omnium peccatorum Indulgentiam conſequi, niſi ab omni culpa veniali liber ſit, nam alioquin homo, quamvis juſtus, non conſequetur Indulgentiam pœnæ iis venialibus peccatis correſpondentem, quibus adhuc affectus eſt. —

A

P. Suarez *diſp. 50. in 3. quæſt. tom. 4. ſect. 1.* — Certum eſt, donec auferatur culpa „ venialis, non poſſe tolli reatum pœnæ temporalis proportionatæ; quia intimè conjunctus eſt cum ipſa culpa, quæ intrinſecè habet reddere hominem dignum pœnâ .... Solùm ergo ſupereſt probandum Indulgentiam per ſe non habere vim ad tollendam culpam venialem habitualiter manentem: inde enim conſequenter conſtabit, nec pœnam tali culpæ debitam poſſe remittere, niſi aliundè ſupponat culpam ablatam. — Hactenus Suarez ſuam aſſerens doctrinam eſſe communem. —

B

Neeſſen. cit. *dub. 7.* — Quinimmo ul- „ tra ſtatum gratiæ requiritur, ut ipſum peccatum ſit remiſſum ad hoc, ut per Indulgentiam tollatur pœna peccato debita, & propterea nemo quantumvis in gratia conſtitutus obtinet remiſſionem pœnæ peccati venialis, cujus veniam nondum conſecutus eſt. —

Andreas Duallius *Comment. in 1. 2. Divi Thomæ tract. de Indulgentiis quæſt. unica art. 6. de effectibus Indulgentiarum:* — Deindè ſicut „ Indulgentia ſupponit peccatum mortale dimiſſum, ut effectum ſuum ſortiatur, ita etiam ſupponit culpam venialem dimiſſam, illudque de neceſſitate, loquendo de generali pœnarum relaxatione; licèt enim Indulgentiæ fructum in peccato veniali poſſimus conſequi, ùt enim ipſum non impedit gratiæ infuſionem, ſic neque pœnæ temporalis relaxationem impediret, nunquam tamen conſequimur remiſſionem pœnæ particularis, quæ debetur huic peccato veniali, quod non eſt remiſſum, & cujus nullam ſaltem implicitè, & virtualiter diſplicentiam habuimus: ſupponit ergo Indulgentia de neceſſitate remiſſionem cujuſvis culpæ etiam venialis, ad hoc ut generalem ſuum effectum contineat. —

C

D

173 Si quis inſtet, ac dixerit hinc fieri, ut non ſolùm pauci, ſed nullus plenariâ Indulgentiâ potiatur; quia nemo fit expers a ſorde, cùm ſepties cadat Juſtus, facilè reſpondetur negando aſſumptum. Nam Doctores in materia de gratia oſtendunt, Viros ferventes poſſe per aliquod breve tempus omnia vitare peccata venialia, unde datur locus, ut plenariam Indulgentiam lucrentur. Loca verò Scripturæ non indicant, Juſtum fore nunquam ſine peccato, ſed identidem in venialia prolabi: hinc Scriptura non inquit: *Septies in die cadit Juſtus*, ſed tantùm *ſepties cadet Juſtus*, ideſt *frequenter*; atque ideo ſcriptum eſt in *multis offendimus omnes*, non verò *in omnibus*.

Viri ferventes ad aliquod tempus poſſunt evitare peccata venialia.

E

Quòd ſi lubeat opinari Juſtum ſepties quotidie delinquere; nedum tamen ſubſiſtit mens Adverſariorum; nam Scriptura *Prov. 24. verſ. 16.* ſtatim ſubdit, *& reſurgit*. Poteſt ergo reſurgens a venialibus, lucrari Indulgentiam; & dum tempus adeſt Indulgentiæ conſequendæ, per contritionem venialia poterit emendare. Et jam Moraliſtæ ſatis multa, ac facilia enunciant pharmaca, quæ quotidianis medentur levibus culpis.

Tempore Indulgentiæ emundanda conſcientia.

Uber-

Difficultas in acquirenda plenaria Indulgentia.

Uberrima cæteroqui nobis ſuppetit eruditio ex Patribus, & Conciliis ad commonſtrandum, quàm difficile ſit etiam Juſtis plenariam Indulgentiam conſequi, niſi iidem fuerint penè aſſidui in lacrymis, & pœnitentiis. Qua ſuper re conſulendi ſunt, qui ex profeſſo agunt de Indulgentiis. Unus mihi ſufficiat ex Theologis, qui Tridentino Concilio interfuere *Joannes Heſſelius* Accademiæ Lovanienſis Laureatus *part. 2. Catechiſmi cap. 46.* — Si plenariam Indulgentiam acci„ peret omnis, qui utcumque contritus eſt, & confeſſus, qui eſt in ſtatu gratiæ, malè diceret BONIFACIUS VIII. *extravag. antiquor.* : quod unuſquiſque mereretur, & efficaciùs conſequeretur Indulgentias, qui Baſilicas ipſas ampliùs, & devotiùs frequentaret. Quare non eſt penſandum, ùt quidam docent, quòd quicumque Indulgentiarum particeps fuerit, ſi ſtatim moreretur, abſque ulla pœna continuò ad cœli gaudia tranſiturus ſit: multùm oportet pro peccato pœniteat, & valdè piè, perfectèque participet Indulgentias, cui hoc contingit: & reverà ſi ad hoc ut plenarias Indulgentias homines acciperent, ſufficeret eos eſſe in ſtatu gratiæ, plurimùm evacuaretur ſtudium pœnitentiæ, & ſatisfactionis, nec vellent homines ullam ſubire pœnitentiam, ſi putarent ſe alioquin plenarias Indulgentias, & totius promeritæ pœnæ condonationem eſſe accepturos. —

CONTRARIA IMPUGNANTUR ARGUMENTA.

174 OBJIC. 1. Virtus Indulgentiæ tanta eſt, quanta Eccleſiæ in iis concedendis poteſtas; ſed poteſtas Eccleſiæ ſe extendit ad culpam: ergo Indulgentia culpam delet. *Probatur minor.* Poteſtas concedendi Indulgentias ex verbis Matth. 16. v. 19 deſumitur: *Tibi dabo claves regni Cœlorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Sed hæc promiſſio, utpotè generalis, culpam comprehendit, quæ impedit aſſecutionem gloriæ: ergo.

RESP. *Nego min.* cujus probatio ſupra intentum probat, videlicet per Indulgentiam mortalem quoque culpam abſtergi; nam verba omnino generalia ſunt, & mortale peccatum maximo gloriæ impedimento eſt. In eo igitur textu ampliſſima Juriſdictionis facultas Petro, ejuſque Succeſſoribus promittitur, eaque tradita eſt, cùm Jo. 21. verſ. 17. dixit: *Paſce oves meas*: itemque deſponſa fuit Ordinis poteſtas circa peccata, quæ Jo. 20. v. 23. conceſſa eſt per illa verba: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Indulgentia eſt actus poteſtatis Juriſdictionis, non Ordinis.

Haud tamen inde ſequitur, ut quotieſcumque fungitur poteſtate Juriſdictionis, utatur etiam Ordinis poteſtate: quinimmo pura Juriſdictionis poteſtas ad culpam non extenditur. Cùm ergo Pontifex Indulgentias impertiatur ex mera Juriſdictionis poteſtate, fit, ut minimè includat culpam, quæ ſub poteſtate Ordinis cadit.

175 OBJIC. 2. Forma conceſſionis culpam comprehendit: ergo Indulgentiâ ineſt virtus deletiva culpæ. *Antec.* patet ex his Bullarum formulis: *Concedimus Indulgentiam, & remiſſionem omnium peccatorum; relaxamus tertiam partem peccatorum*, & ſimilia: quæ locutiones abſque vi trahi nequeunt ad pœnas peccati.

Eccleſia per Indulgentias intendit ſuccurrere Peccatoribus.

RESP. *Nego antec.* cujus probatio nimis probat; eæ ſiquidem formulæ afficiunt è mortalia, non modò quia indefinitè, ſed etiam quia permultæ plenariam omnium continent peccatorum gravium, leviumque remiſſionem. Quinimmo præcipua Eccleſiæ intentio eſt ſuccurrere Peccatorum lethalium onere gravatis. Ergo ſi verbum illud *peccatum* propriè ſignificat culpam, Indulgentia caſſabit etiam læthalia: quod aſſerere Catholicorum audet nemo; propalam enim faciunt aliæ formulæ culpas mortales non comprehendi, ùt cùm dicitur, *relaxamus tertiam partem, dimidium partem peccatorum*; evidens namque eſt ea mortalibus partem uno auferri, manente alia, ſed ubi unum tollitur, omnia ſimul auferri. Dum igitur habetur in Indulgentiis peccatorum remiſſio, appellatur ſupra pœnas peccatis debitas: frequens enim in Scripturis eſt nomen peccati pro pœna, ùt patet 2. Machab. 12. v. 46. *ut a peccatis ſolvantur*, & alibi ſæpè.

Peccatorũ remiſſio appellatur ſupra pœnas peccatis debitas.

DICES: BONIFACIUS VIII. expreſsè ponit abſolutionem a culpa, & a pœna, ſic extravag. *Antiquorum* pro Anno Jubilæi.

RESP. Verò veriùs Fidelis plenariâ Indulgentiâ potitus ab utroque culpæ, pœnæque piaculo abſolvitur; quia a culpa mundatur per confeſſionem, quæ præmittitur per modum conditionis neceſſariò requiſitæ: a pœna verò; quia Indulgentia ad ejus ſolutionem applicat Chriſti ſatisfactiones: Indulgentia ergo completivè accepta, præſuppoſitas nempe conditiones includens, a culpa, & a pœna abſolvit, non verò ſecundùm ſe.

Indulgentia completivè ſumpta abſolvit a culpa, & a pœna.

176 OBJIC. 3. Caſſando veniali non eſt neceſſaria infuſio gratiæ: pia quæque motio ſufficit: ergo malè negatur Indulgentiæ virtus deletiva venialis culpæ, quandoquidem Indulgentia ſit pium opus, & tantidem valeat, immo etiam pluris quàm benedictio Papalis, & aſperſio Aquæ benedictæ; eſt enim diſpenſatio Theſauri Eccleſiæ, & virtualis quædam Chriſti benedictio ad animæ purgationem ordinata.

RESP. Argumentum hoc, cui valdè fidit Macedo *de Clavibus Petri Tract. de Indulg. c. 5.* undique nutat. I. Quia dubium eſt, an adimendo veniali ſit opus novâ gratiâ, quod plures affirmant. II. Anceps eſt ſententia, num pia quævis affectio veniale purget; graviſſimi enim Doctores exigunt fervorem charitatis. III. Controverſum eſt, an benedictio Epiſcopi, Aqua luſtralis, & reliqua ſacramentalia *ex opere operato* venialia abſtergant. IV. Diſpenſatio Theſauri ſecundùm ſe, & virtualis Chriſti benedictio etiam mortalia quidem expungunt, ſed in Sacramentis. Quare cenſendum eſt, Indulgentiâ nullam culpam, at ſolam extingui pœnam; eſt enim diſtributio Theſauri dumtaxat quæ ſatis-

Theſaurus Eccleſiæ ut ſatisfactionum diſtribuitur per Indulgentias.

ſatisfactivl, & ex poteſtate Juriſdictionis, quæ ſolvit a ſola pœna. Tendit autem ad purgationem animæ, quatenus piaculum pœnæ eſt quoddam culpæ elementum, quod in anima reſidet, ipſamque arcet a gloria citiùs potienda.

177 OBJIC. 4. Si Indulgentia non ſanat leviora, irrita eſt intentio Eccleſiæ in concedendis plenariis. Etenim rariſſimi, cùm ad Indulgentias incumbunt, cujuſvis etiam venialiter crimino ſæ affectionis ſunt expertes. Immo in exequendis conditionibus plerumque venialia committuntur: ergo ferè nullus hujuſmodi Indulgentias lucriſaceret.

Eccleſia ſemper vellet, quod haberetur fructus Indulgentiarum.

RESP. Optima eſt intentio Eccleſiæ: quantum eſt ea ſe, effectum ſemper intendit. Aſt identidem ejus mens in irritum cadit propter obicem ex parte ſubjecti. Nullum tamen inde abſurdum. Sanè Chriſtus ſemper aſſequi effectum vellet in omnibus, queis Sacramenta miniſtrantur. At quoties caſſa, & irrita ſunt, maximè verò Sacramentum Pœnitentiæ? Quoties exercetur fruſtrà? Immo ex hoc capite habenda eſt ratio, cur ſecundùm revelationes pauci Indulgentiarum compotes fiant, quæ præſertim ſint plenariæ; idque confirmatur ex Eccleſiæ praxi, quæ propterea Indulgentias ſæpè congerit, ut aliqua tandem ſit efficax; quia ad plenariam requiritur puritas a qualibet veniali noxa; quod rarò admodum contingit; eaque propter Eccleſia in his potiſſimùm ſemper actu exigit contritionem, & confeſſionem; & ut ad hanc ſublimem purgationem inducat, ſpe maximi lucri per plenarias Indulgentias adhortatur Fideles. Vide ſupra num. 171., & ſeqq., ubi datur inſtantia contra dicta.

Difficultas lucrandi plenariam Indulgentiam.

178 OBJIC. 5. Id debemus Eccleſiæ concedere, quod eſt è majore ipſius dignitate, & excellentia: ſed quòd Indulgentia deleat veniale, reſpectu Eccleſiæ eſt dignitatis, & excellentiæ majoris: ergo.

Eccleſiæ dignitas debet eſſe in Scripturis fundata.

RESP. Longè majorem etiam dignitatem, & excellentiam ſaperet, ſi per Indulgentias mortalia tolleret. Eccleſiæ igitur excellentia rationabilis, quæ Scripturis, & Patribus conſonet, attribuenda eſt. Etenim ſi plus æquo extollimus Eccleſiam, Hæreticorum ſannis exponimus. Vim autem, quæ venialia obliteret, neque ex Scripturis, neque ex Patribus eruas.

179 DICES. Veniale nihil eſt aliud, quàm reatus pœnæ debitæ actui malo; ſed reatum pœnæ abradit Indulgentia: ergo.

Veniale non conſiſtit in pœna actui malo debita.

RESP. Hoc argumentum Scotiſtam auctorem ferit. Etiam mortale reatum præſefert æterni ſupplicii, & Theſaurus Eccleſiæ, utpote conflatus ex Chriſti ſatisfactionibus, ad redimendam valet æternam pœnam. Quamubrem Indulgentia, cùm ſit hujus Theſauri diſpenſatio, mortale poſſet expungere; quod ne Adverſarii quidem admittunt. Denique Indulgentia Purgatorii ſupplicia extinguit; nec tamen per *Scotum* in Purgatorio ullum veniale expiatur, ſed omnia delentur in morte. Ex eo igitur, quod Indulgentia tollat pœnam, male infertur venialem quoque noxam deleri. Falsò cæteroquì dicitur veniale omnino conſiſterè in pœna actui malo debita; nam eſſe reum pœnâ oritur a culpa, adeoque pœnæ reatus formaliter acceptus non eſt ipſa culpa; de quo alibi.

180 DICES iterum. Indulgentia canonicam pœnitentiam ſupplet Reo ſubeundam: unde URBANUS II. in Concil. Claromontano *Can. 2.* dicit: *Iter illud pro omni pœnitentia ei reputetur*; ſed canonica pœnitentia conducebat ad remiſſionem culpæ, cùm imponeretur ante abſolutionem: ergo.

Indulgentia quando ſupplet canonicā pœnitentiam.

RESP. Inſtantia nimis probat; nam canonica pœnitentia diſponebat ad remiſſionem culpæ mortalis: Indulgentia loco eſt pœnitentiæ canonicæ, quam ſubire neceſſe eſt a tempore reparationis gratiæ, & reparatæ amicitiæ Dei per contritionem. Ideo Ferventibus, & de peccato contriſtatis fiebat remiſſio. Quæ autem præcederet converſionem, diſponebat ad purgationem a peccatorum maculis, eique correſpondent opera injuncta in conceſſione Indulgentiarum.

CONTROVERSIA XII.

AN INDULGENTIA SIT ABSOLUTIO PRO VIVIS.

181 INdulgentiæ quidditas, & eſſentia, ut plenè tandem, abſolutèque ad oculum reſultet, unum remanet expendendum, quidnam in ſuo conceptu primario ſignificet. Quòd, ut clarius ſit, tria adverte in Indulgentiis adeſſe *ſolutionem*, *diſtributionem*, & *remiſſionem*. Solutio eſt, quâ Deo pretium exhibetur ſatisfactivum pro Fidelibus veniam indeptis, qui apud Divinam erant Juſtitiam obſtricti. Diſtributio, quâ hoc pretium capitur ea communi gaza, iiſque applicatur, qui velint Indulgentiarum beneficio gaudere. Remiſſio demum ſit, poſito, & applicato jam pretio, dum ceſſat obligatio erga Divinam Juſtitiam, quæ ſacramentalem, & canonicam, aut etiam purgatoriam ſatisfactionem exigebat. In re tria hæc ſemper concurrunt; quia ex Apoſtolo ad Hebr. 9. v. 22. *Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio*: ideſt piaculum pœnæ, culpæque non abraditur, niſi facta aliqua compenſatione. Et ratio præclara eſt; quia Eccleſiæ Præſulibus, cùm deſit abſolutum pœnæ, culpæque dominium, deeſt facultas pro libito gratis omnia dimittendi. Sunt enim Æterni Judicis Adminiſtri, & ejus nomine operantur; adeoque non niſi quadam compenſatione Deo depenſa, abſolvunt. Idipſum emicat in ſacramentali abſolutione, ubi non niſi applicatis Chriſti meritis, quæ Deus acceptat, delicta abolentur. Itaque Eccleſia per Indulgentias pœnam non tollit, niſi ſolvendo pretio exhibito, quod aliundè non accipit niſi ex Theſauro, & ex bonis communibus Eccleſiæ, ac per conſequens intervenit diſtributio, quâ poſitâ, reatus pœnæ condonatur.

In Indulgētiis reperiuntur ſolutio, diſtributio, & remiſſio.

Præſules Eccleſiæ Miniſtri ſunt Æterni Judicis.

Difficultas apud Doctores in eo conſiſtit, an hujuſmodi pœna relaxetur per abſolutio-

Digitized by Google

ſolutionem , ſeu an Indulgentia ſit quædam judiciaria abſolutio , & ſententia vinculum pœnæ dimittens , Eccleſiæ Theſaurum applicando ; ea proportione , qua ſacramentalis culpæ dimiſſio vocatur , & eſt abſolutio . Prima ſententia *Durandi* 4. Sentent. diſt. 20. quæſt. 2. , *Paludani* ibidem , *Sylveſtri* in ſumma verbo *Indulgentia* , *Adriani* VI. in 4. Sent. quæſt. de Indulgent. , *S. Antonini* 1. part. Summæ tit. 10. , tenet Indulgentiam eſſe puram ſolutionem . Secunda ſententia adducens pro ſe *D. Thomam* quæſt. 25. ſupplem. art. 1. ad 2. docet eſſe puram diſtributionem . Tertia demum *Cajetani* tract. 5. ad *Julium* cap. 6. , *Dominici a Soto* 4. diſt. 21. quæſt. 1. art. 2. , *Petri Soto* lect. 2. de Indulgentiis , *S. Bonaventuræ* 4. diſt. 20. p. 2. quæſt. 5. ſuſtinet eſſe abſolutionem , ſi de Indulgentia , quæ pro Vivis conceditur , fiat ſermo .

Indulgentia eſt actus jurisdictionis , ut ſolventis.

182 His poſitis DICO : *Indulgentia pro Vivis eſt judiciaria abſolutio Eccleſiæ Theſaurum applicans* . Prob. concl. PRIMO . Actus Juriſdictionis quà ſolventis Reum , eſt judiciarià abſolutio ; ſed Indulgentia eſt actus proprius Juriſdictionis qua ſolventis Reum : ergo Indulgentia eſt judiciaria abſolutio . *Major* facilè probatur ; quia licet Juriſdictio plures habeat actus ; tamen ut ſolvens Reum , judiciariam abſolutionem exercet , ſicut Juriſdictionis actus ut ligantis eſt juridicum vinculum , quo ſubditus ligatur . *Minor* quoad primam partem negari nequit ; nam largitio Indulgentiæ ad aliquam poteſtatem ſpectat : non ad poteſtatem Ordinis ; quia hæc per ſe ad Sacramenta ordinatur , & Pontifex , Cardinalis , Epiſcopi electi , & confirmati , ſed nondum Sacerdotio inſigniti ſecundùm communem ſententiam Indulgentias facere poſſunt : ergo pertinet ad poteſtatem Juriſdictionis ; nulla enim alia poteſtas datur in Eccleſia . Præterea poteſtas concedendi privilegium eſt poteſtas Juriſdictionis ; ſed Indulgentia magnum privilegium eſt , cùm per eam graviſſima Purgatorii pœna in leve opus commutetur : ergo eſt actus Juriſdictionis . Quoad alteram partem oſtenditur . Poteſtas concedendi Indulgentias pertinet ad Juriſdictionem Clavium , ut habetur in cap. *Cum ex eo* de pœnit. , & remiſs. , ideo Catholici omnes eam probant contra Hæreticos ex illo Matth. 16. v. 19. *Tibi dabo claves Regni cœlorum* . . . ſed non eſt poteſtas Clavium ut ligantium : ergo ut ſolventium . *Explicatur* . Ad eandem partem juriſdictionis ſpectat remiſſio pœnæ per Indulgentias , ad quam ſpectat liberatio ab excommunicatione ; unde ex illo Chriſti *quæcumque ligaveritis ſuper terram* &c. pronunciato immediatè poſt doctrinam datam de excommunicatione *dic Eccleſiæ* &c. , deducunt Catholici facultatem in Eccleſia faciendi Indulgentias ; ſed actus Juriſdictionis liberans ab excommunicatione eſt ſententiaria abſolutio : ergo etiam debiti pœnæ remiſſio per Indulgentiam .

183 SECUNDO . Actus , qui nequit exerceri niſi in ſubditos poteſtate judiciaria , debet eſſe vel condemnatio , vel abſolutio ; ſed largitio Indulgentiæ eſt actus , qui exercetur in ſolos ſubditos judiciaria poteſtate , & non eſt condemnatio : ergo eſt abſolutio . *Minor* habetur definita ab ALEXANDRO III. in Epiſtula ad Epiſcopum Cantuarienſem , ut refertur in cap. *Quod autem conſuluiſti* de pœnit. , & remiſs. , ubi docet neminem poſſe Indulgentias concedere , niſi ſubditis , quia ſolummodo proprius Judex ſolvere poteſt , & ligare ; debitum verò ſolvere quis poteſt etiam non ſubdito ex bonis illi communibus , qualia ſunt incluſa in Theſauro Eccleſiæ , de quo participare licet cuicumque Fideli .

Indulgentiæ non poſſunt concedi niſi ſubditis .

184 TERTIO . Indulgentiæ ratio , & natura non ſunt per recentiores Pontifices mutatæ , ſed eædem ſemper perſeverant ; unde BONIFACIUS VIII. extravag. *Unigenitus* , aliique Succeſſores declaraverunt ſe Indulgentias facere ſecundùm modum uſitatum a Prædeceſſoribus . Hinc qui recedunt a doctrina noſtra , hodiernas Indulgentias ajunt eſſe diverſæ rationis ; ſed antiquitùs natura Indulgentiarum erat per modum abſolutionis : ergo etiam nunc . *Minor* conſtat tum ex Bullarum tenore , in quibus dicunt Pontifices ſe abſolutionem concedere , quam formulam uſurpat MARTINUS V. in Concil. Conſtantienſi , GREGORIUS VII. in pluribus Epiſtolis , aliique : tum ex antiquo uſu , quo Pœnitentes ab injunctis abſolvebantur canonicis pœnitentiis : tum ex facto *Pauli* , qui quem inceſtuoſum priùs judicialiter pœnitentiæ ſubjecerat , judicialiter abſolvit .

Antiquitùs Indulgentiæ erãt per modum abſolutionis .

185 QUARTO . Semper uſus in Eccleſia viguit Defunctis concedendi Indulgentias ſolùm per modum ſuffragii , quâ formulâ uſi nunquam Pontifices fuere pro Vivis ; non alia de cauſa , niſi quia Defuncti non poſſunt judicialiter abſolvi ; cùm in Defunctos directa non habeatur Juriſdictio : ergo ſignum eſt , quòd Indulgentia pro Vivis quædam abſolutio eſt .

Pro Defunctis Indulgẽtiæ conceduntur per modũ ſuffragii .

186 QUINTO . Applicatio pura Theſauri Eccleſiæ a Pontifice facta Fidelibus non aliter differt ab ea , quàm unus de ſuis ſatisfactionibus alteri facit, niſi propter majorem , vel minorem univerſalitatem , & propter bona aliena , vel propria ; ſed unus Fidelis ſuas ſatisfactiones alteri applicans , non facit illi Indulgentiam propriè dictam : ergo neque Pontifex per puram Theſauri applicationem : ergo ſignum eſt Indulgentiam eſſe applicationem juridicè abſolutivam .

Fidelis alteri non facit Indulgentiam applicando ſuas ſatisfactiones .

CONTRARIA ARGUMENTA .

187 OBJIC. 1. In Clementina *Unigenitus* explicatur Indulgentia per diſpenſationem Theſauri , & applicationem : ergo non eſt juridica abſolutio . Et reverà aliter dici nequit ; nam Theſaurus conſtat ſatisfactionibus Sanctorum , ſicut habetur in eadem Clementina ; ſed nequit ex Sanctorum ſatisfactionibus oriri poteſtas juriſdictionis , & judiciariæ abſolutionis : ergo habere nequit Indulgentia rationem abſolutionis . Nec dixeris abſolutionem eſſe ea parte , qua Theſaurus conſtat Chriſti ſatisfactionibus ; nam Theſaurus , & Indulgentiæ hujuſmodi voluntariam partitionem

Digitized by Google

non admittunt ; onicus enim eſt Theſaurus ex utraque ſatisfactione coaleſceus , unicâque actione Indulgentia conceditur .

Indulgentia eſt abſolutio, & diſtributio.

RESP. Pontifex in laudata Clementina id affirmat , quod oltrò uos concedimus , in collatione ſcilicet Indulgentiæ fieri diſtributionem Theſauri ; ſed non aſſerit eſſe puram diſtributiouem ; immo Iudulgentiam Anni Jubilæi concedit ſecundùm conſuetam, & antiquam formam Eccleſiæ , quæ abſque dubio fuit per modum abſolutionis . Nec aliquid convincit ratio *Soti* diſt. 21. quæſt. 1. art. 2. Nam aliud eſt , quòd ſatisfactiones Sanctorum coucurrant ad conſtituendum Theſaurum : aliud eſt , quòd poteſtas applicandi oriatur ab iiſdem ſatisfactionibus . Concurrunt Sanctorum ſatisfactiones ad conſtituendum Theſaurum , ſed non fuudant poteſtatem , quam habet Eccleſia ad illum diſtribuendum : hanc enim Chriſtus conceſſit .

188 OBJIC. 2. Quælibet judiciaria abſolutio prærequirit cognitionem cauſæ ; ſed frequenter Pontifices concedunt Indulgentias non cognitâ causâ eorum , quibus conceditur , ùt cùm in communi concedunt Indulgentiam facienti hoc , vel illud : ergo non eſt abſolutio .

Omnis abſolutio prærequirit cauſæ cognitionem.

RESP. Omnem abſolutionem prærequirere cognitionem cauſæ ſibi proportionatam . Abſolutio particularis, & ab homine prærequirit cognitiouem particularem ſecundùm allegata , & probata juxta qualitatem fori exterioris , aut interioris . Abſolutio generalis generalem cognitionem ; hanc verò ſemper habet Pontifex , ſive loquamur de finali , propter quam concedit Indulgentiam , ſive de materia circa qoam , videlicet peccata ; novit ſiquidem frequenter Fideles culpis irretiri , & graves ſcit a Cauonibus ſtatui pœnas , graviores ſupereſſe in Purgatorio ; ſive de conditionali requiſita ex parte ſuſcipieutis , cùm eam ipſe determinet , quam , ſi Fidelis adimpleat , ùt par eſt , lucratur Iudulgentiam , ſecus non percipit fructum : unde etiam quando Poutifices concedunt aliquam Indulgentiam in commoni , habet ſufficientem cognitionem pro tali conceſſione .

189 OBJIC. 3. Indulgentia pœnas Purgatorii redimit ; ſed in Purgatorio Pontifex non habet judiciariam poteſtatem : ergo Indulgentiam faciens , non abſolvit , ſed Theſaurum præcisè diſtribuit .

RESP. Æqualem poteſtatem habere Pontificem in Purgatorium , quàm in Infernum : undè quemadmodum virtute Clavium media abſolutiune ſacramentali dimittit pœnam æternam dimittendo culpam ; ita abſolvendo a pœnitentiia injunctia ab homine , aut a jure , abſolvit a pœna Purgatorii correſpondeute . Primum importat nollum inconveuiens : ergo neque ſecundom : igitur indirectam Pontifex habet juriſdictiouem in Purgatorio , quatenus abſolvit a reatu debiti præſentis , qood Vivi habent coram Deo , quo hic non ſoluto , ſolvendum erit in Purgatorio .

Pontifex indirectam habet juriſdictionem in Purgatorio.

190 OBJIC. 4. Ideò Indulgentia eſt abſolutio , quia eſt actus juriſdictionis , ſicuti abſolutio ab excommunicatione , ùt dictum eſt n. 182. Sed ab excommunicatione abſolvitur etiam Nolens , Invito tamen nihil prodeſt Indulgentia : ergo non eſt abſolutio .

Quando Invitus abſolvi poſſit.

RESP. *Nego conſeq.* Licèt aliquando Invitus juridicè abſolvi poſſit a pœna , cùm ſcilicèt nulla conditio voluutaria ex parte ipſius prærequiritur ; tamen nullus abſolvitur Invitus , quando aliqua conditio liberè ab ipſo apponenda eſt . In noſtro caſo neceſſariò requiruntur conditiones liberè adimpleudæ ab illo , qui lucrari volt Indulgentias , ùt Eccleſiæ viſitatio , contritio , confeſſio , eleemoſyua , & alia hujuſmodi , ac per conſequens Noleuti nil prodeſt privilegium abſolutionis in ſuo conceptu conditionatum .

191 OBJIC. 5. Abſolutio juridica non ſubſiſtit in non ſubditom ; ſed Indulgentia ſubſiſtit in noo ſubditum : ergo non eſt abſolutio . *Minor declaratur* in cap. *noſtro* de pœnitent. , & remiſs. Archiepiſcopus concedit toti Provinciæ Indulgentiam , & Archiepiſcopo ſoli Diœceſani ſubduntur , non autem omnes Provinciales : ergo .

Provinciales in pluribus ſubduntur Archiepiſcopo.

RESP. *nego min. ad probat.* DICO : Provinciales abſolutè quidem , & in omnibus Archiepiſcopo non ſubſunt ; tamen in pluribus caſibus a jure ſtatutis ſubduntur , inter qnos comprehenditur privilegium Indulgentiæ , maximè quia favorabile . Vide infra n. 235.

192 OBJIC. 6. Noſtra reſolutio repugnat Doctrinæ *S. Thomæ* , & rationi : ergo non ſubſiſtit . *Antecedens* elucet ex eo , quòd ſemper *Angelicus* loquendo de Indulgentiis , utitur verbo diſpenſationis , applicationis , ſolutionis , & quæſt. 27. ſupplem. art. 4. ad 3. hæc expreſsè habet : *Indulgentia autem non per modum ſententiæ , ſed per modum diſpenſationis cujuſdam* &c. Rationi autem adverſatur ; quia ſemel poſita diſtributione Theſauri , ſequitur integra compenſatio debiti abſque alio acto Juriſdictionis : ergo .

RESP. *nego antecedens* quoad utramque partem , & quidem *Angelicus* perpetous eſt in eo , quòd Indulgentia ſit actus formalis Juriſdictionis non ligans : ergo abſolvens . Sæpè verò utitur verbo diſpeuſationis ; quippequod verè per abſolutionem hanc diſtribuuntur bona communia . Haudquaquam enim Indulgentia eſt dumtaxat licentia , qua conceditur Fidelibus exemptio ab injunctis , ùt Hæretici autumant , contra quos Doctor idem ſcribit ibidem q. 25. art. 1. , ſed compenſatio miſericors bonis communibus facta ; unde quando dixit *non eſt per modum ſententiæ* , loquitur de ſeutentia ab homine purâ , & particulari compenſationem nou involveute , etenim directè largitionem Indulgentiæ comparat anathematum abſolutioni, cui nulla includitur compenſatio ex parte abſolventis facta , & quæ particulari fertur judicio : uude benè dixit ad 2. *Iſte qui Indulgentias ſuſcipit , non abſolvitur ſimpliciter loquendo a debito pœnæ , ſed datur illi , unde debitum ſolvat* , ideſt de communibus Eccleſiæ bonis .

Indulgentia eſt compenſatio miſericors bonis communibus facta.

Non officit autem ratio in argumento addu-

Digitized by Google

adducta ; quæ potiùs noſtræ addit doctrinæ robur . Dum Pontifex Indulgentiam impertitur , tollit obligationem pœnæ . Si verò Indulgentia eſſet pura diſtributio , Pontifex haudquaquam pœnæ debitum auferret , ſed ille , cui offertur pretium Theſauri ; quemadmodum ſi quis pro Amico offerat Judici ſolutionem , & Judex acceptet , & condonet debitum , ipſe dicitur gratiam facere , ac Reum dimittere , non verò qui pretium obtulit . Cùm ergo Pontifex verè pœnam dimittat , concedatque peccatorum remiſſionem , non ſe habet ùt purus diſtributor , ſed ùt delegatus Judex nomine Dei abſolvens .

Pontifex nomine Dei abſolvit .

193 OBJIC. 7. Indulgentia eſt privilegium omnibus commune adinſtar Theſauri , quem diſtribuit ; ſed ſi eſſet abſolutio non eſſet privilegium omnibus commune : ergo . *Minor declaratur* . Pontifex nou eſſet particeps ullius Indulgentiæ ab ipſo toti Orbi conceſſæ , nec Epiſcopus ſuo Populo collatæ ; nullus enim ſe ipſum abſolvit , cùm abſolutoria ſententia diſtinctionem jurium , & Perſonarum requirat , immo èt ſuperioritatem .

RESPONDENT huic argumento diverſimodè Auctores : quidem apud *Sylveſtrum* negat Pontificem conſortem eſſe Indulgentiæ a ſe Populo conceſſæ , ſed earum dumtaxat , quas Prædeceſſores conceſſere . *S. Thomas* loco proximè citato affirmat omnea lucrari , ne ſit Pontifex pejoris conditionis in communione bonorum , quàm cæteri : ſi enim non eſt capax obtinendi Indulgentiam a ſe latam , neque erit capax Indulgentiæ Prædeceſſorum ; nam ſicut nullus eſt ſibi ſuperior , nec in ſe ipſum habet juriſdictionem , ita neque par in parem ; unus verò Pontifex alteri par eſt , cui accedit uſus , ſiquidem & ſuas , & Prædeceſſorum lucrantur Indulgentias .

Par in parem nō habet imperium .

Ricardus 4. *Sent. diſt.* 20. *art.* 4. , & poſt ipſum Cajetanus *tract.* 15. *de Indulgentia cap.* 5. , aliique ſuſtinent Pontificem ſe ipſum abſolvere ; quatenus ſicut Confeſſario concedit poteſtatem , ut eum ſacramentaliter abſolvat , ita eidem concedit , ut per Indulgentiam a pœna liberet , & judicet .

Hæc reſponſio communior nou placet *Navarro* de Jubilæo notab. 20. ; quia non habens poteſtatem circa aliquid , nequit alteri dare ; ſed Pontifex non habet poteſtatem ſe ipſum ligandi , & ſolvendi : ergo alteri eam concedere non poteſt : ad illud de Confeſſione ait non a Pontifice tribui Confeſſario facultatem , ſed a Divino jure , vel ab Eccleſia , quæ ſecundùm *Pariſienſes* ſupra Pontificem eſt . Sed quoniam hæc ſolutio plura continet alibi examinanda , ſufficiat iſthic advertere , eodem modo dici poſſe poteſtatem circa Indulgentias eſſe juris divini , vel Eccleſiæ , & per conſequens juxta dicta ab hoc Auctore , quid ſuperiùs ad Pontificem , ratione cujus poteſt Indulgentiam obtinere .

Qui nō habet aliquam poteſtatem non poteſt alter illam dare .

Navarrus igitur impugnatâ ſuperiori ſententiâ loco cit. cum aliis ſentit Pontificem percipere Indulgentias non ùt abſolutiones , ſed ùt ſolutiones ſunt : quæ opinio aliis diſplicet ; quia actus diſtribuendi Eccleſiæ Theſaurum , etiam præciſâ abſolutione eſt actus juriſdictionis ; aliter quilibet Fidelis poſſet illum diſtribuere ; ſed nullus habet juriſdictionem in ſe ipſum : ergo Pontifex non poteſt lucrari Indulgentias , etiam ùt ſolutiones . Ulteriùs una eſt voluntas , una formula conceſſionis , una vis Indulgentiæ ſive reſpectu Populi , ſive reſpectu Concedentis : ergo ſecundùm quod valet uni , valere debet èt alteri .

Quilibet actus diſtributivus indulgentiæ eſt actus juriſdictionis .

Addunt aliqui , Indulgentiam Pontifici jam non valere infallibiliter , ſolummodo prodeſſe , prout ſuffragia unius Fidelis oblata alteri proſunt . Omnes iſti modi ſunt probabiles ; mihi tamen alius modus ſatis communis arridet deſumptus a *D. Thoma* laudato loco , diſtinguens in Pontifice duplicem perſonam Judicis , & Vicarii Chriſti , Miniſtri Eccleſiæ , & privati Fidelis . Concedens ergo Communitati Indulgentiam fit ipſe particeps ùt pars Communitatis , hanc abſolvens ùt Chriſti Vicarius , ſe ipſum etiam ùt membrum illius liberat , & redimit . In moralibus enim non requiritur major diſtinctio perſonarum , quàm moralis ; præſertim ubi ſtatuta ſunt generalia , & non coercitiva , ſed directiva , & ordinata ad bonum commune : unde Pontifex iiſdem legibus tenetur , quas condidit ; & poteſt ſe ipſum , ſicut alios diſpenſare , ùt etiam videre eſt in Votis .

Explicatur quomodo Pontifex acquirat Indulgentias .

194 DICES *primò* . Non ideo Pontifex tenetur legibus , quia ſibi obligationem imponat , ſed quia jus naturale præcipit , quòd caput membris conformetur ; ergo exemplum non probat .

RESP. Eodem modo jus Divinum naturale exigit bona communia deberi ſingulis , & prodeſſe indigentibus ex Communitate : ac proinde Chriſtum Pontifici conceſſiſſe facultatem ſibi , & aliis Indulgentias concedendi , ut ſic caput corpori conformetur .

Bona communia debent ſingulis prodeſſe .

195 DICES *ſecundò* . Si diſtinctio moralis perſonarum ſufficit in moralibus, fieri poſſet ut Confeſſarius , vel ſaltem Pontifex ſe ipſum queat abſolvere ; hoc non eſt dicendum : ergo .

RESP. *negando ſequelam* . Tum quia abſolutio ſacramentalis eſt particularis , judicium particulare requirens , & ligativa Pœnitentis mediâ ſatisfactione : ſecùs accidit in Indulgentiis . Tum quia Pontifex non inſtituit ſubſtantiam Sacramenti Pœnitentiæ , licèt ad ipſum pertineat deputare Miniſtros ; unde cùm ſubſtantia Sacramenti ex Chriſti inſtitutione ſit ad alterum , illam nullus mutare poteſt ; Indulgentiam verò etiam ſecundùm ſubſtantiam facit Pontifex ex auctoritate ſibi a Chriſto conceſſa , & aliunde non eſt de eſſentiali conceptu Indulgentiæ , quòd ſit ad alterum : unde non eſt eadem ratio .

Abſolutio ſacramentalis eſſentialiter eſt ad alterū .

CON-

CONTROVERSIA XIII.

AN, UT INDULGENTIA SUBSISTAT, REQUIRATUR PIA, ET JUSTA CAUSA.

Illicitum eſt concedere Indulgentias abſque motivo rationabili.

196 C*Auſa* in præſenti intelligitur finis movens, & impellens Pontificem ad concedendam Indulgentiam; *pia, & juſta*, hoc eſt ad honorem Dei, vel Eccleſiæ utilitatem conducens; ut ſubſiſtat, ideſt, ut valeat. Namque apud omnes in confeſſo eſt Indulgentiam concedere abſque rationabili cauſa illicitum fore; quia imprudenter diſtribuerentur bona communia Eccleſiæ, quod a fortiori conſtabit ex reſolutione præcipuæ quæſtionis. Palodanus 4. *Sent. diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 4. ſuſtinet Indulgentiam abſque cauſa rationabili conceſſam valere: communior tamen ſententia oppoſitum tenet.

197 DICO. *Ad valorem Indulgentiæ neceſſaria eſt legitima cauſa*. PROB. 1. auctoritate Pontificum. MARTINUS V. in Concil. Conſtant. ſtatuit ſuſpectos de Fide inter alia interrogandos, *an credant Pontificem juſtis de cauſis poſſe Indulgentias facere*. CLEMENS VI. in extravag. *Unigenitus* ait: *& propriis, & rationabilibus cauſis nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis*. LEO X. in Decretali ad *Cajetanum* habet: *Poſſe pro rationabilibus cauſis eiſdem Chriſtifidelibus Indulgentias* &c. INNOCENT. III. in Concil. Lateranenſi, ut refertur de pœnit., & remiſſ. cap. *Cum ex eo*, dicit, *per ſuperfluas, & indiſcretas Indulgentias enervari ſatisfactiones ſacramentales*; & quare enerventur, niſi quia hujuſmodi Indulgentiæ ſunt infructuoſæ. Dicuntur autem indiſcretæ, & ſuperfluæ, quia juſtis de cauſis non conceſſæ.

Diſpenſatio bonorum contra voluntatē Domini non ſubſiſtit.

198 PROB. 2. Diſpenſatio bonorum facta a Miniſtro contra voluntatem Domini non ſubſiſtit; ſed faciens Indulgentiam ut Miniſter Chriſti diſpenſat ejus bona: ergo ſi fiat contra ejuſdem voluntatem, non valet; ſed quoties abeſt juſta cauſa Indulgentiæ, diſpenſatur Chriſti Theſaurus contra ipſius voluntatem: ergo. *Major* eſt certa; actio enim Miniſtri contra Domini intentionem non eſt Miniſtri qua talis, ac proindè non ut unum facit cum Domino, ſeu ut agens nomine illius. *Minor* autem evidens eſt 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*: & 1. Petri 4. v. 10. *Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei*. Conſequentia eſt legitima; unde remanet probandum ſubſumptum ſic. Intentio Chriſti, & Sanctorum eſt, ut ſatisfactiones cadant in majus incrementum gloriæ Dei, & Eccleſiæ utilitatem; ſed Indulgentia conceſſa abſque juſta cauſa non cedit in majus incrementum gloriæ Dei, & Eccleſiæ utilitatem: ergo eſt contra intentionem Chriſti, & Sanctorum.

Poteſtas Miniſtrorū Eccleſiæ eſt in ædificationem non in deſtructionem.

Explicatur I. Poteſtas Miniſtrorum Eccleſiæ eſt in ædificationem, non in deſtructionem: 2. Corinth. 10. v. 8. *Nam, & ſi amplius aliquid gloriatus fuero*, dicebat Paulus, *de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram*. Atqui prodiga, & imprudens diſpenſatio bonorum communium abſque juſta cauſa non eſt in ædificationem: ergo in deſtructionem. II. Poteſtas Miniſtrorum Eccleſiæ eſt prudens: Matth. 24. v. 45. *Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuus ſuper Familiam ſuam*: & 1. Cor. 4. v. 2. *Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur*. Sed diſpenſatio abſque juſta cauſa non eſt fidelis, & prudens: ergo non eſt ſecundùm poteſtatem a Domino conceſſam: ergo eſt diſpenſatio nullius valoris.

Diſpenſatio inferioris abſque juſta cauſa eſt nulla.

199 PROB. 3. Diſpenſatio facta in lege Superioris ab inferiori abſque rationabili cauſa, in omnium ſententia non ſubſiſtit: unde diſpenſatio Pontificis in voto, juramento, & matrimonio rato, abſque juſta cauſa eſt nulla; ſed conceſſio Indulgentiæ eſt quædam diſpenſatio in lege Superioris; quia per eam Fidelis redimitur a pœna pœnitentiali, & Purgatorii debita apud Divinam Juſtitiam: ergo abſque juſta cauſa eſt irrita, & nulla.

200 PROB. 4. Juxta præſentem providentiam Deus ut juſtus Judex non remittit abſolutè abſque rationabili cauſa totam pœnam, ſed paulatim; unde dimittendo culpam, aliquam pœnam dimittit, ſed non omnem, ſcilicet majorem, minoremve magis, minuſve diſpoſito: omnem in Sacramento Baptiſmi, non omnem in Sacramento Pœnitentiæ: attendit, ut omnia complectar verbo, ad aliquam cauſam, ſic exigente juſtitia legali, quæ reſpicit bonum commune: ergo multò minùs Pontifex abſque juſta cauſa poteſt abſolutè per Indulgentiam liberare a pœna, cùm ſit Chriſti Judicis Vicarius, & Judex inferior.

OPPOSITA SOLVUNTUR ARGUMENTA.

201 OBJIC. 1. Ad diſpenſandum temporale ſubſidium, v. g. eleemoſynam, ſufficit indigentia pauperis: ergo ad diſpenſandum ſpiritualem Indulgentiæ eleemoſynam ſufficit indigentia Fidelium, quæ ſemper datur. *Explicatur*. Ut unus Fidelis ſuas alteri ſatisfactiones diſpenſet, ſufficit alterius indigentia abſque alia extrinſeca ratione: ergo, ut Pontifex diſpenſet bona communia, ſufficit communis Fidelium neceſſitas, nempe Deo ſint debitores. *Secundò*. Ratio ſufficiens diſpenſandi Theſaurum in Sacramento Pœnitentiæ eſt liberatio a miſeria peccati: ergo ratio diſpenſandi Theſaurum in Indulgentia eſt liberatio a pœnæ miſeria; quæ ratio nunquam deeſt.

RESP. *ant.* Falſum eſſe univerſaliter in Œconomo, cui ad mentem, & diſpoſitionem Domini eſt omnino operandum. Immo falſum eſt in Domino, quando in operando debet attendere ad juſtitiam legalem, tunc non ſufficit ratio indigentiæ, ſed aliud extrinſecum requiritur, ſic exigente bono

com-

communi; & maximè quando Indigus ſibi poteſt ſubvenire, præſertim verò, ſi dum liberaliter ſuccurritur, detur ansa fovendæ incuriæ. Pontifex ergo Indulgentiam faciens non eſt Dominus Theſauri, ſed Œconomus, & non omnimodè, ſed ea juſtitia legali adſtrictus. Præterea abſolutio nimiùm liberalis fovet negligentiam; proindeque, omnibus perpenſis, irrationabilem Indulgentiam dicimus eſſe omni utilitate vacuam.

Pontifex in Indulgentiis debet attendere ad juſtitiam legalem.

Ad explicationem negatur paritas; quia Fidelis quiſque ſuarum eſt ſatisfactionum Dominus, ſecus Pontifex. Deinde Fidelis attendit ſolis legibus charitatis: Pontifex verò tenetur ad juſtitiam legalem, quæ circa publicum bonum verſatur, nec præciſè circa peculiare hujus, vel alterius bonum. Ad ſecundam negatur etiam paritas: nam ſententia ſacramentalis abſolutionis fertur ſecundùm ſtatuta Chriſti, exercendo juſtitiam particularem in bonum Pœnitentis, attenta ejuſdem propria diſpoſitione: Indulgentia verò fertur a Pontifice ùt Judice univerſali, unde in ea debet attendi juſtitia legalis, quæ per ſe non verſatur circa ſingulare bonum hujus, vel alterius; atque ideò præter intrinſecam ſubdito indigentiam, commune etiam bonum reſpiciat, neceſſe eſt.

Fidelis eſt Dominus ſuarum operationum.

202 OBJIC. 2. Ideò Indulgentia abſque rationabili cauſa non ſubſiſtit; quia eſt actio Œconomi præter Domini voluntatem operantis; ſed hæc ratio eſt nulla: ergo. *Probatur minor*. Plura Œconomi faciunt contra Domini voluntatem, quæ facta tenent, quamvis illicitè fiant, ùt ſi Œconomo Dominus præcipiat vinum emere, aut frumentum, ipſe abſque dubio intendit, ut opportuno tempore emat, & pretio mediocri: attamen ſi opus Domini negligens, illud emat rigoroſo pretio, contractus valet: & in ſimili ſi præcipiat centum ſcuta inter pauperes diſtribuenda, certè voluntas Domini eſt, ut magis indigentibus plus detur: attamen ſi amicis minùs indigis plus det, actio ſubſiſtit: ergo a pari: licèt prudens diſtributio Theſauri Eccleſiæ exigat cauſam juſtam, tamen etiamſi abſque ea fiat, erit valida.

RESP. *nego min.* ad cujus probationem adverto, obligationem in Œconomo ſe conformandi voluntati Domini aliquando eſſe circa ſubſtantiam actus, aliquando circa modum illius: quando eſt circa ſubſtantiam actus, ejus carentia actum reddit illicitum, & irritum. In caſibus argumenti, conformitas cum voluntate Domini eſt conditio de modo actus, non autem de ſubſtantia; quia ejus carentia non eſt contra principalem finem. Dominus enim principaliter intendit juſto pretio emere, & eleemoſynam pauperibus facere, quòd verò intrà juſtum pretium ſit magis, vel minùs rigoroſum, quòd pauper magis, vel minùs indigeat, accidentale eſt: ſi verò injuſto pretio emeret, & divitibus eleemoſynam largiretur, contra ſubſtantiam ageret, & actio non valeret. In noſtro autem caſu juſta cauſa eſt de ſubſtantia actus; quia eſt omnino neceſſaria ad finem principalem, propter quem conceditur poteſtas Eccleſiæ, ſcilicet in ædificationem: eſſet autem in deſtructionem, cùm enervaretur Eccleſiaſtica diſciplina, ùt probatum eſt ea cap. *Cum ex eo* de pœnit., & remiſſ.; & ratio a priori eſt, quòd hæc poteſtas datur ad immutandum jus a Superiore ſtatutum; quia datur, ut Peccator eximatur a pœna perſonali, quam debet ex Divina Juſtitia ſolvere; quando poteſtas eſt hujuſmodi, conditio cauſæ juſtæ eſt de ſubſtantia actus; irrationabilis namque voluntas Inferioris irritare nequit, aut immutare æquum, & rationabile placitum Superioris.

Quo ſit obligatio Œconomi.

Juſta cauſa eſt de ſubſtantia actus in Indulgentiis.

203 OBJIC. 3. Defectus Gubernatoris contra juſtitiam legalem, niſi violet commutativam, non invalidat actionem; ſed largitio Indulgentiæ abſque cauſa eſt ſolùm contra legalem juſtitiam: ergo non irritatur juſtâ deficiente causâ. *Major* probatur exemplis. Diſpenſatio in jejunio, Officio, auditione Sacri, Voti Sacerdotalis, injuſta abſolutio ab excommunicatione, ſicut & injuſta excommunicatio valent, etiamſi rationabilis deſit cauſa, & adverſetur rectæ gubernationi: ergo.

RESP. *diſting. maj.* Defectus Gubernatoris non invalidat actionem in his, quæ ſunt ſui juris abſoluti, & in quibus Gubernator ſe habet ùt ſupremus Dominus, *tranſeat major*: in his, quæ non ſunt abſoluti juris ſui, ſed in quibus ſe habet ùt Vicarius alterius, *nego majorem*. Jam diximus in caſu noſtro Pontificem ſe gerere tanquam Vicarium, & alterius diſpenſatorem, unde illatio non tenet. Ad allata exempla non deſunt, qui hujuſmodi diſpenſationes opinentur eſſe nullas; juxta quos noſtra roboratur aſſertio; verùm admittendo illas ſubſiſtere, ideo valere diceremus, utpote quæ verſantur omnino circa leges humanas, quæ ſunt abſoluti Eccleſiæ juris. Deindè poſteriora duo exempla nobis favent; quia excommunicatio injuſta defectu cauſæ irrita eſt: abſolutio pariter injuſta ab Inferiore lata item evanida; ſicut etiam futilis habetur diſpenſatio inferioris in aliis caſibus. Rurſus Indulgentia ſine juſta cauſa importat defectum juſtitiæ commutativæ. Etenim Indulgentia, prout eſt Theſauri diſtributio, habetur tanquam ſpiritualis eleemoſyna alienorum bonorum in caſu non permiſſo; prout autem eſt abſolutio, includit defectum juſti Judicii contra ſatisfactionem Deo debitam.

Quando diſpenſatio ſine cauſa valeat.

Indulgentia ſine cauſa importat defectum juſtitiæ commutativæ.

204 OBJIC. 4. Non minùs collatio beneficii indigno eſt contra jus Divinum, quàm largitio Indulgentiæ abſque rationabili cauſa; ſed collatio beneficii indigno eſt valida, quamvis illicita: ergo item Indulgentiæ conceſſio.

RESP. *nego min.* Collatio beneficii indigno jure divino naturali nulla eſt, ſive beneficium conſideretur ùt bonorum operum præmium; in quo caſu hæc collatio eſt contra juſtitiam commutativam, cùm meritum Digni fraudetur: ſive ùt ſtipendium Miniſtrorum Eccleſiæ, qua ratione collatio Indigno graviſſimum Reipublicæ damnum infert: inde enim haud majus detrimentum, quàm ex Indignis Miniſtris capit Reſpublica. Quare argumentum nihil probat.

Collatio beneficii indigno nulla eſt.

205 Di-

205 DICES . Beneficii collatio In minus dignum eſt contra jus Divinom , & ab infideli diſpenſatore profecta ; tamen abſque dubin valida eſt , ſi modò elactus verè ſit dignus : ergo ſtat vis argumenti .

RESPONDET Cardinalis *de Lugo* quoſdam alios ſecutus , validam eſſe talem collationem ; propter graviſſima , quæ ſequerentur incommoda, ſi pro vero Miniſtro haberetur , qui reverà non eſſet . E contra grave damnum emanaret , enervatio videlicet Eccleſiaſticæ diſciplinæ , ſi Indulgentia temerè conceſſa ſubſiſteret . Quaro collatio beneficii valida eſt : diſpenſatio Indolgentiæ invalida .

Reſponſio hæc videtur probabilis , ſi aliqua adhibeatur exceptio ; nam ſi ratio univerſaliter valeret , nulla daretur electio ipſo facto irrita ob defectum , v. g. omnimodæ ſcientiæ , ob labem ſimoniæ &c. quod tameo apertè Canonnm ſanctionibus adverſatur . Quod autem hoc ſeqneretur , patet ; ſatiùs enim eſt habere verum Paſtorem , quàm nullum , ne magno com Reipublicæ detrimento acta ab ipſo Miniſtru nulla ſint . Cæterùm graviſſima ea , quæ in reſponſione innuotur incommoda , nequaqoam contingerent ; quandoquidem apnd Doctores acta exercita à non habente juriſdictionem , ſi illam communiter exiſtimetur habere , valida ſunt , ſupplente Eccleſia defectum .

RESP. igitur actum dupliciter intelligi contra Jus Divinum , ſeu contra legem Superioris, violando legem , & diſpenſando in lege . Violatio legis non tollit vim legis , ſed facit contra ipſam ; ac proinde valida eſt actus ſubſtantia , quamvis illicita : diſpenſatio autem legis vim ejuſdem infringit reſpectu illius , cui fit diſpenſatio : unde cùm ſit ab Inferiori contra præceptum Superioris , actos eſt nullus ; lea enim ab intrinſeco petit conſervari in ſuo vigoro , niſi aliter viſum Legislatori fuerit . Res clareſcat eaemplo . Voto ſimplici caſtitatis obſtrictus , ſi nubat , facit contrà Jus Divinum ; tamen factum tenet ; ſi verò diſpenſetur abſque rationabili cauſa , diſpenſatio eſt irrita ; quia in primo caſu adeſt ſola violatio juris , in ſecundo diſpenſatio . Nunc ad rem : collatio beneficii minùs Digno , ſeu non Digno eſt contra Jus Divinum prohibens ; eaqueproprer valida eſt , ſed illicita : collatio Iudulgentiæ abſque cauſa eſt diſpenſatio in Jure Divino ; quia relaaat obligationem ſatisfaciondi Deo per perſonalem ſolutionem , quare nulla eſt .

Diſpenſatio contra mentē Superioris nulla eſt.

206 DICES . In caſu noſtro nulla datur juris diſpenſatio ; quia Jus Divinnm exigit , ot peccator Deo ſatisfaciat , vel per ſe , vel per alium , unde nulla intervenit diſpenſatio .

RESP. *nego ant.* Juſtitia vindicativa directè , & ex ſe perſonale exigit peccati ſupplicium , & hoc neceſſe eſt ab abſterrendum a malo , ne detur anſa impunè peccandi ; qui enim fuit in delitiis , eſſe debet in tormentis ; itaque dum ex vinculo charitatis pœnitentia alterius acceptatur , aliqua intercedit diſpenſatio .

In Indulgentia aliqua adeſt diſpenſatio.

207 OBJIC. 5. Ex communi Doctorum favores conceſſi intuitu Indulgentiæ non habentis juſtam cauſam ſubſiſtunt , ſavor , v. g. eligendi Confeſſarium , abſolvendi a reſervatis , diſpenſandi in votis datus occaſione Indulgentiæ habet ſuum effectum , etiamſi Iudulgentiæ deſit juſta cauſa : ergo ipſa etiam Indulgentia valebit . *Prob. conſequentia* . Propter quod unumquodque tale , & illud magis ; ſed hæc privilegia conceduntur propter Indulgentiam , & ut Fideles melius ad eam ſe diſponant : ergo ſi illa ſubſiſtunt , multò magis Indolgentia debet ſubſiſtere .

RESP. admiſſo antecedente ſecundùm aliquos Recentiores , *nego conſeq.* ; & ratio diſparitatis eſt , quòd illa privilegia utpote juris humani cadunt ſub libera Pontificis poteſtate , & utcunque ſine juſta cauſa conferantur , ſuum ſortiuntur effectum ; ſi cum debitis exerceantur conditionibus , ùt ſi Confeſſarius abſolvat a reſervatis Pœnitentem diſpoſitum , diſpenſet in voto ex rationabili cauſa . Diſpenſatio verò Indulgentiæ non eſt liberi juris , ſed eſt Pontificis miniſterialiter operantis , & diſpenſantis in jure alterius ; unde non ſortitur effectum deficiente rationabili motivo . Nec valet , quòd illa privilegia concedantur in ordine ad Indulgentiam ; quia utrumque abſolutè conceditur , & utriuſque effectus intenditur a Pontifice, licèt unum cum ordine ad aliud : immo magis primum videtur intendere , quàm ſecundum , cùm in eo fiat majus beneficiom Fideli ; tendit enim privilegiorum favor ad ſanandam animam quoad culpam ; Indulgentia verò quoad pœnam . Vide Controv. ſeq.

Quando favores ſubſiſtunt .

CONTROVERSIA XIV.

AN CAUSA NECESSARIA AD VALOREM DEBEAT ESSE ÆQUALIS .

108 ÆQualitas cauſæ ad effectum Indulgentiæ non eſt neceſſe, quòd ſit quantitatis , ſed ſufficit proportionis ; quod tunc habetur , quando , penſatis omnibus , prudenter major Dei honor , & ſpiritualis utilitas Eccleſiæ acceſcit ex conceſſione Indulgentiæ , quam , eâ non conceſsâ , per rigoroſam peccatorum punitionem advaniret . Porro hæc proportio attenditur penes medium ad finem , penes videlicet qualitatem operis injuncti ad finem , pro quo Indulgentia conceditur , non autem ad ipſam rem in ſe , ſeu ad ipſum opus in ſe : unde conſiderari non debet præcisè , quòd opus ſit leve , vel grave ſecundùm ſe , magis , minuſve laborioſum , ſed quòd aptum ſit , & utile ad finis conſecutionem . Quare fieri poteſt , ut idem opus , v. g. ùt quatuor ſit aptum in una circumſtantia ad finem pro Indulgentia majori , & in alia non ſit , & opus ſecundùm ſe ſatis leve ſufficiat pro Indulgentia plenaria , pro qua non ſufficiat opus aliàs graviùs . Explico rem exemplis . Quando conceditur Indulgentia pro Templo aliquo conſtruendo ſub onere eleemoſynæ , unus dena-

Æqualitas cauſæ debet eſſe proportionis , non quantitatis .

denarius oblatus a Paupere erit ſufficiens ad Indulgentiam lucrandam, a Divite oblatus nequaquam; quia dicit S. Thomas *quæſt.* 25. *ſuppl. art.* 2. *ad* 3. denarius ut a Divite oblatus non habet proportionem cum fine, nec Dives tam modicum offerens dicitur conferre ſubſidium. Aſſiſtentia ante fores Baſilicæ Sancti Petri, dum Pontifex benedicit Populo, ſecundùm ſe levis res eſt, ad proteſtationem tamen fidei de Chriſti Capite, & venerationem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ eſt medium valdè opportunum. Hæc autem proteſtatio eſt illius Indulgentiæ finis. Ad cujus majorem intelligentiam adverte, aliter judicandam eſſe de Indulgentiæ cauſa, quando uni conceditur, ac quando datur in communi: primo modo oportet, ut opus injunctum, prout ab illo particulari efficiendum, ſit fini proportionatum, pro quo datur Indulgentia; quando verò datur ſecundo modo, ſcilicet in communi, non eſt neceſſe, quod ſit proportionatum, prout a ſingulis, ſed prout ab omnibus; & hoc maximè contingit, quando finis Indulgentiæ eſt res aliqua determinata, ut Bellum contra Saracenos, conſtructio alicujus Loci pii, & ſimilium.

Aſſiſtere ante fores D. Petri, dum Papa Populo benedicit, acquirunt ſi lucrantur Indulgentiā.

His pro terminorum intelligentia poſitis, inquiritur, an ad valorem Indulgentiæ ſufficiat quælibet pia cauſa, & juſta, an neceſſe ſit, quòd ſit proportionata. Prima ſententia *Durandi, Paludani* 4. Sent. diſt. 20. q. 4., *Sylveſtri* in ſumma, *D. Antonini* tit. 10. part. pr. eſt affirmativa: ſecunda *Cajetani* tract. 15. de cauſa Indulg., *D. Bonaventuræ, Ricardi* 4. ſent. diſt. 20., & communiter eſt negativa, cum qua.

109 DICO. *Ad valorem Indulgentiæ requiritur proportionata cauſa.* PROB. 1. Secundùm Pontificum declarationem poteſtas faciendi Indulgentias piis, & rationabilibus cauſis innititur, ut patet extravag. *Unigenitus* CLEMENTIS VI., & ex Decretali LEONIS X. ad *Cajetanum*; atqui cauſa rationabilis eſt cauſa proportionata; ſiquidem, ſi rationabilis eſt, conſonat rectæ rationi; recta ratio improportionem refugit: ergo cauſa debet eſſe proportionata.

Cauſa rationabilis eſt cauſa proportionata.

SECUNDO. Ita ſe habet parva cauſa ad magnam Indulgentiam, ſicut nulla ad parvam; ſed parva Indulgentia ex nulla cauſa non ſubſiſtit; ergo neque magna ex parva cauſa. Illa enim exceſſus magnæ Indulgentiæ in ordine ad parvam cauſam facit, quòd hæc conſideretur, tanquam ſi non eſſet.

Parva cauſa reſpectu magnæ Indulgentiæ pro nulla cenſetur.

TERTIO. Æqualiter conſiderantur poteſtas faciendi Indulgentias, & poteſtas diſpenſandi in Votis, & Juramentis; utrobique includitur poteſtas in jus Superioris infirmandum; ſed diſpenſatio in Votis, & Juramentis pro ſui valore requirit cauſam non ſolùm piam, ſed etiam proportionatam, ſicut docent Doctores, & habetur apud *Gloſſam* cap. *Non eſt* de Voto, & cap. *Quævis* de Jurejurando: ergo etiam Indulgentia ad ſui valorem non ſolùm piam, ſed etiam proportionatam prærequirit cauſam.

Ita ſe habet poteſtas circa Indulgentias, ut circa vota.

QUARTO. Illa cauſa requiritur ad valorem Indulgentiæ, quæ neceſſaria eſt, ut actio illa ſit fidelis Diſpenſatoris, & non prodiga, in ædificationem, non in deſtructionem; ſed ad hunc effectum cauſa debet eſſe proportionata: undè non ſolùm dicitur prodigus, & diſſipator, qui bona Domini profundit abſque cauſa, ſed etiam qui pro minimo maxima, & pretioſa diſperdit: ergo abſque proportionata cauſa non ſubſiſtit Indulgentiæ valor.

Indulgentia debet eſſe a fideli Diſpenſatore.

QUINTO. Ita ſe habet honeſtas cauſæ ad Indulgentiæ conceſſionem, ſicut diſpoſitio Pœnitentis ad ſacramentalem abſolutionem: utrobique enim poteſtas eſt miniſterialis, & conditionata; nec eſt efficacior poteſtas faciendi Indulgentias; atqui ſacramentalis abſolutio non operatur, niſi detur proportionata diſpoſitio ſubjecti: ergo neque Indulgentia.

Honeſtas cauſæ comparatur ad diſpoſitionem pœnitentis.

CONTRARIORUM OBJECTIONES SOLVUNTUR.

110 OBJIC. 1. Si ad valorem Indulgentiæ requiritur cauſa proportionata, non poteſt pro eadem modò major, modò minor Indulgentia concedi; ſed conceditur: unde pro eadem cauſa aliquando unius anni, aliquando quadraginta dierum Indulgentiam dat Pontifex: ergo non requiritur æqualitas cauſæ, ſed ſufficit quæcumque, dummodo pia ſit.

RESP. *nego min.* Licèt enim ſit eadem cauſa materialiter, & in eſſe rei, formaliter tamen, & in eſſe medii utilis, & conducentis ad finem intentum non eſt eadem, ſed ex diverſitate circumſtantiarum variatur in eſſe magis, minuſve ad finem accommodata; ſicut parva eleemoſyna tempore charitatis pluris æſtimatur, quàm alio tempore. Eadem oratio, idemque jejunium imminente Dei flagello utilius, & opportunius eſt ad illum placandum, quàm in aliis circumſtantiis: ita in caſu Indulgentiæ idem opus ſecundùm diverſitatem circumſtantiarum magis conducit ad finem intentum, & per conſequens diſcriminatur formaliter, licèt idem ſit in eſſe rei.

Eadem res diverſificatur ſecundum tempus, & finem.

DIXI Orationem, & jejunium utiliora eſſe imminente flagello Dei, quatenus hic, & nunc magis conducunt ad avertendam iram Dei; quia hoc demonſtrat praxis Eccleſiæ, quæ, dum calamitates impendent, nova ſuperaddit ordinariis, & quotidianis pietati operibus ad Deum placandum inſtituta.

Neque propterea opus illud ſufficienti caret libertate, ut fiat ab hilari Donatore, & cum merito, ut quidam objicit. Nam Chriſtus præcipiens, ipſumque præceptum jejunium commendans innuit ungendum eſſe caput, ideſt hilariter eſſe adimplendum, & animo alacri. Stat igitur cum neceſſitate præcepti plena libertas pro hilari donatione. Sana Theologorum doctrina eſt Votum, quod cæteroquì eſt de meliori bono, factum de rebus aliundè præceptis eſſe honeſtum obligans, & reddens opus magis meritorium; attamen voluntas nequit opus illud omittere libertate morali, hoc eſt licitè: neceſſitas ergo præcisè extrinſeca non minuit operis bonitatem, nec meritum, quando in exer-

Votum ſcut, & præcepta reddit opus magis meritorium.

Digitized by Google

exercitiu liberam relinqnir phyſicam executionem . Loqnimur hic de Jejunante affectu abſolnto , non de Jejunante ex affectu conditionato, ſi non eſſet Infernus , ſi Deus non puniret, non jejunarem: maximè quia ln volnutariis jejuniis, qnamvis appareat major libertas, adeſt tamen aliud periculum porens impedire majorem bonitatem operis , proprietas ſcilicet voluntatis . Eapropter apud Viros probè moratos in uſu eſt nihil agere , nullamque pœnalitatem ſuſcipere , niſi de conſenſu Directoris , aut Superioris . In voluntariis inſuper deeſt bonitas de iinea obedientiæ , quæ accreſcit ex præcepto Eccleſiæ , vel Superiornm . Quæ de jejonio dicuntur , de aliis bonis operibus intelligenda ſunt .

A

B

211 DICES contra reſponſionem argumento datam . *D. Thom.* ſupplem. q.25. art.2. in corp. ait : *Rebus eodem modo ſ habentibus quandoque datur unus annus viſitantibus Eccleſiam unam , quandoque* 40. *dies* : ergo pro eadem cauſa tam in eſſe rei , quàm formaliter datur diverſa Indulgentia .

RESP. *S. Thomas* non impugnat nos , ſed qnoſdam opinantes quantitatem Induigentiæ ita eſſe commenſurandam ex quantitate cauſæ , ut cauſa ſit ratio remiſſionis . Hoc argumento probat cauſam effectivam remiſſionis eſſe Theſaurum , non devotionem , aut fidem , aut cauſam , pro qua datur Indulgentia , quod veriſſimum eſt . Quomodo autem verificetur in ſenſu *D. Thomæ* eandem eſſe canſam , cùm tamen Indulgentia modò major , modò minor impenditur , ideo eſt , non quia cauſa non ſit proportionata , ſed quia in ratione cauſæ proportionatæ habet latitudinem , ſicuti in commutationibus , aut conditionibus eadem res , puta vinum , admittit latitndinem intra limites juſti pretii , ideoque pluris venditur, vel minoris . Sic Pontifex , ſtante latitudine cauſæ proportionatæ , modò majorem , modò minorem Indnlgentiam impertitur .

Cauſa effectiva remiſſionis eſt Eccleſiæ Theſaurus .

C

Cauſa ſæpè habet latitudinem .

D

212 OBJIC. 2. Sæpe ieviſſimum opns pro maxima Indulgentia imponitur ; ſed opns leviſſimum nullam haber proportionem cum maxima Indulgentia : ergo . *Major* conſtat exemplis , ùt cùm Viſitantibus unam Eccleſiam , paucis precibns injunctis , conceditur plenaria : aſſiſtenti populo ad benedictionem Papalem plenariam , & alia hujuſmodi Pontifex elargitur . Quamobrem aut dicas Populnm decipi , aut Indulgentias abſque proportionata cauſa ſubſiſtere .

RESP. *nego min.* loqnendo de leviſſima cauſa tam formaliter , quàm materialiter . Jam diximus : eadem cauſa , quæ levis ſecundùm ſe videtur, in ordine ad finem gravis eſt ; tametſi Pontifices ſemper ad cauſæ proportionem attendant, quare, ùt refert *S. Thomas* laudato loco ad 4. Viſitantibus Apoſtolorum Limina , tranſeundo Mare conceduntur quinque anni Indulgentiæ , tranſeundo Montes tres anni , non tranſeundo Montes , nec Mare unus annus : adſtantibus ſimiliter in Laterano , dum publicè, ſtatutis diebus, capita Sanctorum Petri, & Pauli oſtenduntur , Romæ degentibus conceditur Indulgentia 300. , ex circumvicinis Provinciis 600. , ex remotis Regionibus plurimorum dierum . Circa aſſiſtentiam Populi Benedictioni diximus num. 208. Non ergo decipitur Popnlus , qui in caſu conceſſæ Indolgentiæ debet ſupponere cauſam, non examinare . Quòd ſi reverà aliquando cauſa deficit , accidentale eſt ; non ſecus ac in adminiſtrandis Sacramentis , aliquando ſubſtantialis defectus accidit : nec obſtat , qnòd Indulgentiæ tantum valeant , quantum ſonant . Hoc intellige ; ſi adſint requiſita , nempe anctoritas in Concedente , ſtatus gratiæ in Suſcipiente , & alia hujuſmodi , queis adnumeratur ſufficientia cauſæ .

Pontifices ſemper ad cauſæ proportionem attendunt .

E

A

213 OBJIC. 3. Efficacia Indnigentiæ innititur Theſauro Eccleſiæ, non virtuti injuncti operis ; atqui Eccleſiæ Theſaurus tranſcendit omnem Indulgentiæ condonationem : ergo ſtante quacumque cauſa ſubſiſtit valor Indulgentiæ .

B

RESP. Theſaurus eſt cauſa formalis , & operativa , ſeu effectiva Indulgentiæ ; qoia ex eo deſumitur pretium , quo pœnæ debitum redimitur , & intrinſecè tollit illud , ſed præter hanc cauſam requiruntur aliæ , ùt extrinſeca efficiens , ſeu auctoritas in Diſpenſante , diſpoſitiva ex parte ſubjecti, ùt ſtatus gratiæ , & finalis , & motiva , ad quam conſtituendam ingreditur opus injunctum , tanquam medium in ordine ad finem conſequendum .

Ad Indulgentiam requiruntur etiam cauſæ extrinſecæ .

C

214 OBJIC. 4. Tunc datur proportionata cauſa , quando major eſt honor Dei, poſità Indulgentià , quàm eâ non poſità , licèt haberetur remiſſio pœnæ per rigoroſam ſatisfactionem mediis pœnitentiis ; atqui major Dei honos ſemper habetur , poſità quacumqoe causâ : ergo quæcumque cauſa ſufficit . *Minor probatur* . Mioimus honor Dei pluris æſtimandus eſt , quàm redemptio a qualibet temporali pœna , ac proinde ſanctiores Viri pro minima Dei gloria contemnunt pœnam ſibi , vel aliis debitam redimere ; ſed poſità quacumque causâ minimus ſaltem honor Dei habetur : ergo .

D

RESP. *nego min.* cujus probatio paralogizat a ſenſu abſoluto ad comparativum . Verò veriùs honor Dei minimus ſecundùm ſe eſt majus bonum quocnmque bono Creaturæ , & cujuſcnuque temporalis pœnæ remiſſione . Falsò tamen bonum in hac dicitur majus , quàm in alia circnmſtantia per hoc , vel illud improportionatum medium . Itaque cùm debitæ pœnæ extinctio pœnitentiis peracta cedat etiam in Dei honorem , & aliquando majorem , quàm per hoc , aut illud pium opus ; Ideo non ſemper, admiſsâ qoavis causâ , major ſeqnitur Dei honos per Indulgentiam , quàm per non ipſam , etſi aliàs ea ſevera ſatisfactione haberetur pœnarum remiſſio .

Honor Dei ſecundùm ſe eſt maximum bonum .

E

215 OBJIC. 5. Si ad valorem Indulgentiæ cauſa exigitur proportionata , Indulgentia nullum haber effectum ; hoc non eſt dicendnm : ergo . *Major declaratur* . Si cauſa eſt proportionata , ejns adimpletio totam exinguit pœnæ quantitatem ſibi congruam , adeoque nullum Indulgentiæ effectum relinquit .

RESP. *nego maj.* cujus probatio æquivocatio-

Explicatur quid importet cauſa proportionata.

cationem includit. Nam quando dicitur: cauſa debet eſſe proportionata, ly *proportionata* non appellat ſupra quantitatem effectus; ita ut tantùm debeat valere, & tantumde pœna auferre, quantum auferret pœnitentia injuncta. Tunc enim certè non intercederet Indulgentia, ſed mutatio unius operis in aliud. Proportio igitur cauſæ, quæ exigitur, reſpicit qualitatem Indulgentiæ, & eſt ſenſus, quòd pro majori Indulgentia detur major cauſa, minor pro minori, & quòd operis injuncti aliqua ſit proportio ad finem moventem. Utcunque igitur opus injunctum aliquam pœnæ partem extinguat, multum nihilominus etiam relinquit per Indulgentiam expiandum, ùt v. g. finis Indulgentiæ erit recuperatio Terræ Sanctæ, opus injunctum eleemoſyna: ad hunc finem largitio unius Regalis in pauperem erit medium proportionatum, non tamen extingueret tantundem pœnæ, quantam redimeret Indulgentia unius anni, vel plenaria.

216 DICES. Contra allatam doctrinam ſentit *S. Thomas* in ſuppl. q. 25. art. 2. in corp., & ad 2. Ubi hæc habet: *Undè in arbitrio dantis Indulgentiam eſt taxare quantum per Indulgentiam de pœna dimittatur: ſi tamen inordinatè remittat, ita quòd homines quaſi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ revocentur, peccat faciens tales Indulgentias, nihilominus quis plenam Indulgentiam conſequitur.* ergo.

RESP. Si mens *D. Thomæ* perpendi rectè velit, neutiquam S. Doctor proportionatam negat cauſam ad Indulgentias; nam quæſt. 71. ſuppl. art. 10. quærit: an Indulgentiis juventur Defuncti: ſibi opponit, quòd poſſet Pontifex liberare pro libitu animas a pœnis, cùm ſecundùm Indulgentis arbitrium valeant Indulgentiæ, & reſpondet: *Nec tamen ſequitur, quod Prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas in Purgatorio liberare; quia ad hoc, ut Indulgentiæ valeant, requiritur cauſa conveniens Indulgentias faciendi, ùt ſupra dictum eſt.* Cauſa verò conveniens non eſt quæcumque cauſa, ſed proportionata, & cùm referat ſe ad dicta quæſt. 25. ſignum eſt, quòd ibi non intendit quamcumque cauſam eſſe ſufficientem, ſed rationabilem.

Vindicatur doctrina D. Thomæ.

DICES: quæſt. 25. art. citato dicit: *Unde quæcumque cauſa adſit, quæ in utilitatem Eccleſiæ, & honorem Dei vergat, ſufficiens eſt:* ergo.

Cauſa legitima eſt cauſa proportionata.

RESP. *Angelicus* appellat ſuprà cauſam proportionatam; unde eſt ſenſus *quæcumque cauſa proportionata adſit* &c., ideo in ſolutione ad quintum addit, *ſi cauſa legitima adſit*: legitima verò non eſt quæcumque cauſa, niſi ſit proportionata, & hoc patet ex ratione, quam præmittit, inquiens cauſam cedere in honorem Dei, in utilitatem Eccleſiæ oportere; quia non aliter ii intenderunt, qui meritoria ſunt operati, nec eorum intentio fuit relaxandæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quod ſequitur ex oppoſita ſententia. Intenditur ergo cauſæ proportio ad Dei gloriam, & Eccleſiæ utilitatem, non autem ad relaxationem.

DICES: *S. Doctor* clarè ſententiam refellit aſſerentem valere Indulgentias relatè ad cauſam.

RESP. optimè refellit ad ſenſum Adverſariorum, quos impugnat loquentium de cauſa æquivalenti ad effectum, hoc eſt, de cauſa effectiva remiſſionis, quam ipſe ponit in ſolo Theſauro. Impugnat ergo aſſerentes opus injunctum eſſe oportere æquivalens pœnæ per Indulgentiam dimittendæ; quia tunc Indulgentia nil operaretur applicando Theſaurum; minimè verò impugnat proportionem cauſæ motivæ, & finalis extrinſecæ. Clariſſima elucet mens *D. Thomæ*, ſi modò attentè legatur.

QUÆDAM CORROLARIA EX DICTIS INFERUNTUR.

217 INFERTUR I. Indulgentia generalis toti Eccleſiæ, ſive immediatè omnibus tale quicquam operantibus, ſive mediatè aliquo loco, v. g. orantibus in Templo D. Petri, cauſam requirit communem; cauſæ enim proportio ſit, oportet cum effectu, qui, cùm ſit communis, talem etiam exigit cauſam, ſcilicet publicam Eccleſiæ, vel cujuſquam principalis Provinciæ utilitatem. Etenim ſalus magnæ partis maximo totius corporis bono vertitur ob unitatem membrorum, præſertim in moralibus, ubi ex corruptione partis in corpore myſtico facilè totum corpus detrimentum patitur. Nec deſunt exempla, ùt Indulgentiæ conceſſæ in Conciliis, pro recuperanda Terra Sancta. Sin autem Indulgentia ſit univerſalis ſolùm reſpectivè ad aliquam Provinciam, vel locum, ſufficit cauſam eſſe reſpectivè univerſalem; ſic enim ſervatur proportio; & quando Indulgentia conceditur mediante loco, ſatis eſt, quòd cauſa locum afficiat, vel Sanctum aliquem, qui ibi colitur, ùt patet in Templo Sancti Petri.

Indulgentia generalis exigit cauſam generalem.

218 INFERTUR II. Pro perſonali Indulgentia ſufficit cauſa peculiaris; tum quia ſervatur inter Indulgentiam, & cauſam proportio; tum quia Apoſtolus fecit Indulgentiam Inceſtuoſo, ne a Dæmone perturbaretur, aut nimiâ præmeretur triſtitiâ; tum a paritate diſpenſationis in Voto, quod ſi publicum eſt, publicam cauſam exigit, ſi perſonale, perſonalem. Cauſa verò perſonalis poterit eſſe vel aliqua ſpiritualis neceſſitas perſonæ, ut v. g. inducatur ad meliorem frugem, ut, ſi animo dejectus ſit, erigatur ad ſpem ſalutis, ut Indulgentiæ lucro inducatur ad fugiendum proximum peccandi periculum, & ſimilia: vel meritum perſonæ in bonum Eccleſiæ, vel in præmium laboris exerciti, ut propter hoc excitentur alii ad virtutes exercendas, & ad laborandum in vinea Domini. Hujuſmodi Indulgentiæ ſolent Patribus donari ad Concilia, vel Religioſis ad ſua Comitia euntibus. Porrò meritum, dignitas, & alicujus particularis neceſſitas tanta eſſe poteſt, ut pro Indulgentia ſufficiat univerſali, quia perſona hæc ſit valdè Eccleſiæ proficua, ùt Regum, vel aliorum ſalus Miniſtro-

Pro Indulgentia particulari particularis cauſa ſufficit.

Quæ cauſa particularis ſufficiat pro particulari Indulgentia.

niſtrorum. Licèt autem, quæ mox enumeravi, ex ſe non ſufficiant, multùm tamen conducunt ad complendam cauſam aliundè non proportionatam.

219 Adverſatur Doctrinæ huic Sotus 4. *diſt.* 21. *quæſt.* 2. *art.* 2. ſemper exigens ad valorem Indulgentiæ publicam cauſam; quia Theſaurus, cùm bonum commune ſit, non videtur diſpenſandus, niſi pro communi bono, cujuſmodi fuit mus veterum Conciliorum.

Bonum commune poteſt particularibus concedi.

RESP. Theſaurus eſt quidem commune bonum; ſed diſpenſandus ad plurium, vel etiam ſingulorum Fidelium, ſive etiam unius utilitatem, prout videbitur expedire. Cauſa non debet eſſe proportionata Theſauro ùt ſic, ſed applicationi hìc, & nunc faciendæ, quæ ſi univerſaliter fiat, univerſalis debet eſſe cauſa, ſi particulariter, particularis: nec contrarius eſt Veterum uſus. Plurimas etenim Indulgentias ex ſingulari motivo conceſsere Pontifices, ùt quas cum limatura catenarum miſerunt Regibus Gregorius, Leo, & alii, ùt alibi vidimus.

Spes alicujus boni publici eſt ſufficiens cauſa pro Indulgentia.

220 INFERTUR III. non eſſe neceſſarium ad legitimandam cauſam, quòd de præſenti aliqua neceſſitas, vel grave malum immineat, ùt contendit idem *Sota*: ſufficit enim reformatio Fidelium, quòd ſcilicet ſpe Indulgentiæ promoveantur Catholici ad rectam, & diligentem conſcientiæ expurgationem, ad frequentem Sacramentorum uſum, ad deferendas inimicitias, pravas conſuetudines, periculoſas occaſiones, & ad ſimilia chriſtianæ pietatis exercitia: & ad hunc finem plerique Pontifices plenarias Indulgentias, & Jubilæa concedunt.

Sepè poteſt concedi Indulgentia abſque additione alicujus operis.

221 INFERTUR IV. Ad complementum cauſæ haud eſt neceſſaria adjunctio alicujus operis a Fidelibus exequendi. Ratio eſt; quia poteſt aliundè cauſa omnino eſſe adæquata abſque adjutorio operis injuncti; ſicuti dum ex præcedentibus meritis in bonum publicum conceditur propter magni cujuſquam Viri dignitatem, & ſimilia: hujuſmodi exempla Indulgentiarum plurima ſunt in promptu ex GREGORIO VII. lib. 1. Epiſt. 14., lib. 2. Epiſt. 61. Quinimmo hujus generis aliquæ exiſtentibus in mortis articulo donantur, ne nimio timore Moribundi percellantur.

Poteſt Indulgentia concedi, vel ut grave damnum avertatur, vel ut aliquod bonum obtineatur.

222 INFERTUR V. Concedi poteſt Indulgentia ad obtinendum magnum aliquod bonum Fidelibus, vel malum ab iiſdem amovendum, ùt ſunt v. g. Eccleſiarum, & Hoſpitalium erectiones, bella contra Eccleſiæ inimicos, ad peſtem, famemque propulſandam: de his plura habemus exempla; impenditur enim Indulgentia ſub conditione manus adjutricis, hoc eſt, ut eleemoſyna porrigatur. Hæ rationes planè ſunt honeſtæ, exiguntque, ut fiant orationes, quibus, ut ferventiores ſint, additur ſpes Indulgentiarum, præſertim quòd hæc intendunt reapſe bonum animæ, tametſi corporalia immediatè afficiant, ut nullam propterea quiſquam injicere poſſit ſimoniæ labem, cùm ſpiritualia ad corporeum immediatè ordinentur, ſed ad ſpirituale tandem, ùt in finem ultimum, reducenda.

Poteſt in conceſſionibus cauſa reticeri.

223 INFERTUR VI. non opus eſſe, ut ad Indulgentiæ valorem cauſa explicetur, ſi ea modò adſit, & a Concedente clanculum cognoſcatur: ſicut in ſacramentali abſolutione non eſt neceſſe, quòd ſubintellectæ diſpoſitionis exprimatur conditio; quare non ſunt Indulgentiæ piæ fraudes, ùt dicebat *Altiſiodorenſis*, quando abſolutè a Pontificibus promittuntur; ſemper enim ſubintelligitur cauſa; malè arguas cauſam deficere, quæ non exprimitur; illud enim axioma: *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant*, eſt conditionatum, ſupponens legitimam auctoritatem in Concedente, & juſtam cauſam, rectamque in Suſcipiente diſpoſitionem, queis præſuppoſitis omnimodam continet infallibilitatem; quamvis exercitè in irritum cadat ex defectu alicujus conditionis in actu requiſitæ, ſicut in ſacramentali abſolutione ſecundùm ſe infallibili, ſæpè tamen irritatur effectus; quia in actu exercito deeſt requiſita conditio.

Explicatur id, quod dicitur: Indulgentiæ tantū valent, quātum ſonant.

Semper in Indulgentiis præſumenda eſt cauſa.

224 INFERTUR VII. Temnendæ non ſunt Indulgentiæ, etſi irrationabiles appareant; ſemper enim præſumendum eſt pro rectitudine Concedentis ob prudentiam, & ſanctitatem, quæ in Prælatis præſumitur; tum propter peculiaria auxilia, quibus adjuvantur Pontifices, etiam in rebus facti.

Incertum eſt, an cauſa præſumpta ſufficiat ad Indulgentiam.

Num verò ſi prudenter judicet Pontifex ſufficientem cauſam, quæ reverà non ſit, Indulgentia ſubſiſtat; res admodum eſt incerta. Videtur ſufficiens utpote prudens Theſauri diſpenſatio. Obſtat tamen par ratio in ſacramentali abſolutione; nam ſi Confeſſarius pœnitentiam injunctam prudenter putet ſufficientem, quæ non ſit, tota non deletur pœna: immo univerſaliter in his, quæ habeat effectum *ex opere operato*, niſi punctum in re attingatur, nihil efficitur, ùt omnium conſtat inductione Sacramentorum. Porrò ſicut ad effectum requiritur in Suſcipiente vera, & non putata diſpoſitio: ita ad valorem in Concedente rationabilis cauſa, adeoque non ſufficit exiſtimata prudentialiter. Præterea utvis Pontifex Indulgentias immediatè impertitur, tamen miniſterialiter impertiendi poteſtas cum conditione juſtæ cauſæ eſt Juris Divini, & a Chriſto profecta: quemadmodum Juris eſt Divini diſpoſitio, quæ in ſuſcipiente Sacramenta requiritur: ergo non apparet major ratio, cur non ſufficiat putata diſpoſitio, quàm non realis cauſa. Itaque reor inanem fore Indulgentiam abſque vera cauſa; ùtut excuſandus ſit a peccato, ſi quis temerè ex ignorantia indulgeat.

CON-

CONTROVERSIA XV.

AN SUMMO DUMTAXAT PONTIFICI POTESTAS FACIENDI INDULGENTIAS DIVINO JURE COMPETAT.

UT hæc gravis Controverſia faciliùs, & clariùs explicetur, præmittenda ſunt aliqua minùs difficilia, & præcipuè quibus poteſtas concedendi Indulgentias jure humano conveniat.

§. I

Facultas in Epiſcopo concedendi limitatas Indulgentias.

225 NOTO *primò*: Epiſcopis jure humano data eſt poteſtas concedendi ſubditis Indulgentias unius anni die Dedicationis Eccleſiæ, & quadraginta dierum in Anniverſario Dedicationis, quadraginta ſimiliter dierum de injunctis pro alia qualibet juſta cauſa, ùt habetur cap. *Cum ex eo* de pœnit., & remiſs., cap. *Noſtro*, cap. *Quod autem* eodem titulo; & cap. *Indulgentiæ* in 6.. Quæ poteſtas, licèt a primo Capite deſcendat, dicitur ordinaria; quia ea vi Eccleſiaſticæ Ordinationis conſequitur ad munus, & dignitatem Paſtoralem, ſicut alia munera Juriſdictionis neceſſaria ad prudens, & legitimum Eccleſiæ regimen. Sanè ordinario jure hæc poteſtas convenit Epiſcopo; nam ùt docet S. Thomas *ſuppl. quæſt.* 26. *art.* 3., Epiſcopus ex vi ſui gradus eſt quaſi Rex in Regno, & Judex veniens cum Pontifice in partem ſollicitudinis Eccleſiæ. Limitatio autem ſupradicta prudentiſſima eſt, & opportuna ad hoc, ne indiſcretè prodigantur Indulgentiæ, ſicut innuitur in laudato cap. *Cum ex eo*. Hæc autem limitatio eſt pro foro Dei; eſt enim pro vera Indulgentia, quæ pœnam remittit in Dei foro debitam: ergo limitatio ſe extendit ad forum Dei, præſertim quòd in foro contentioſo, & exteriori ùt tali non conceduntur Indulgentiæ. Hinc non benè dixit *Sylveſter* eas poſſe ab Epiſcopo ampliari in foro pœnitentiali; textus enim cap. *Cum ex eo* de ſacramentali pœnitentia clarè meminit, quæ ne enervetur, imprudens Indulgentiarum copia interdicitur. Adverte Indulgentiam unius anni conceſſam diei Dedicationis ipſo actu expirare: quæ verò datur pro die Anniverſario, fore perpetuam, donec revocetur; ex quibus plura inferuntur.

Limitatio eſt pro foro Dei.

Plures Epiſcopi non poſſunt concedere ſimul plures quadragenas.

226 I. contrà *Paludanum* extranei plures Epiſcopi loco eidem haud queunt annuente loci Epiſcopo ſimul, vel ſucceſſivè plures concedere Indulgentiarum quadragenas. Etenim, ut illi Epiſcopi tali loco Indulgentiam concedant, habeant, oportet, inibi juriſdictionem; atqui eum in locum nulla iis competit Juriſdictio, quam nec Epiſcopus loci delegare poteſt, cùm & ipſe non habeat pro pluribus quadragenis, ſed pro una tantùm: ergo.

227 DICES: Epiſcopus alieno poteſt Sacerdoti concedere facultatem audiendi confeſſiones: ergo a pari etiam poteſt alteri Epiſcopo faciendi Indulgentias facultatem impertiri.

RESP. Adducta paritas non probat. Alieno Sacerdoti jam poteſtate Ordinis prædito facilè poteſt loci Epiſcopus Juriſdictionis poteſtatem attribuere. Cæterùm alieno Epiſcopo nulla eſt in talem locum Juriſdictio, nec ulla poteſt conferri ab Epiſcopo loci in ordine ad plures quadragenas.

Plures ſucceſſivè Epiſcopi eidem loco plures quadragenas poſſunt concedere.

228 II. contra *Geminianum*, & *Cordubam*: Epiſcopi plerique proprii ſucceſſivè poſſunt plures impendere quadragenas eidem loco, & eadem die: quia ex uno capite veram quiſque habet Juriſdictionem in eum locum, & ex alio una Indulgentia aliam non excludit; quamobrem ſæpè eodem in loco plures ſunt Indulgentiæ: aliundè poteſt rationabilis adeſſe cauſa, & motivum indiſcretæ Indulgentiæ deeſſe.

Epiſcopi non habent facultatem faciendi Indulgentias pro Defunctis.

229 III. contra *Gabrielem* in ſupplemento: Epiſcopo non eſt facultas indulgendi pro Defunctis; quia facultas reſtringitur ad Subditos, quales non ſunt Defunctorum animæ. Etenim in ordine ad indulgendum eſt facultas conceſſa tanquam Judici abſolventi, ſicut habetur in cap. *Quod autem*; atqui nulla per modum abſolutionis Indulgentia fertur pro Defunctis: ergo. Maximè quia SIXTUS IV. apud *Gabrielem* lect. 57. in Canonem indicat, quòd Indulgentia non extenditur ad Defunctos, niſi expreſsè Pontifex extendat; ſed pro Epiſcopis non extenditur licèt poſitivè non excludatur: ergo. Quòd ſi ex praxi deſumendum eſt argumentum, videmus nunquam ab Epiſcopis tales Indulgentias fieri.

230 DICES. *Silicæus Toletanus* Epiſcopus aliquando Indulgentiam conceſſit pro Defunctis.

RESP. Vel ex ſpeciali Pontificis indultu hoc fecit, vel nullum habuit effectum.

Indulgentia ultrà quadragenam irrita eſt.

231 IV. Indulgentia ab Epiſcopo lata ultra quadragenam non ſolùm illicita eſt, ſed nulla. BONIFACIUS VIII. cap. *ultim.* de pœnit., & remiſs. explicans jus antiquum apertè definit, ſtatuitque nullius eſſe roboris. An verò irrita ſit ſecundùm totum, an verò dumtaxat ſecundùm exceſſum, variant Doctores: ſupplementum *Gabrielis*, *Geminianus*, *Calderinus*, aliique, ut autument omnino irritam, his ducuntur rationibus. *Primò*. Quia laudatus Pontifex abſolutè profert non valere; locutio autem abſoluta totum comprehendit. *Secundò*. Juriſdictio illa eſt conditionata; dicitur namque in cap. *Noſtro*: *ita tamen ut ſtatutum Concil. Generalis non excedat*; ſed Juriſdictio conditionata, non impleta conditione, nulla eſt. Hinc Judex potens ſolùm condemnare ad carcerem, ſi ad mortem condemnet, nihil efficit. *Tertiò*. Quia in pœnam præſumptæ temeritatis totum irritatur. Verùmenimverò *Gloſſa* cum pluribus ſuſtinet, ſolùm irritam fore quoad exceſſum. 1. Quia illo actu intendit facere totum id, quod poteſt; ſed pro quadragena poteſt: ergo. 2. In favorabilibus utile per inutile non vitiatur: hic

In favorabilibus utile per inutile non vitiatur.

hìc ſumus in favorabilibus : ergo. 3. Quando Indulgentia excedit cauſam, licèt in totum non ſubſiſtat, ſubſiſtit tamen ſecundùm cauſæ proportionem : ergo quando excedit poteſtatem, licèt in totum non ſubſiſtat, ſubſiſtit tamen ſecundùm quantitatem poteſtatis. 4. Jura non ſunt conditionata, nec ullam pœnam imponunt, ſed ſolùm limitant poteſtatem ; & ſic fundamenta contraria diſolvuntur.

Epiſcopus extra Territorium Subdito poteſt concedere Indulgentiã.

232 V. Fas eſt Epiſcopo Subditis exiſtentibus extra Territorium facere Indulgentiam ; quia non eſt actus Juriſdictionis contentioſæ, & in non Subditum, qui actus prohibetur a jure in alterius Territorio : undè ſicut Epiſcopus exiſtens extra proprium Territorium poteſt Subditum in Territorio exiſtentem ab excommunicatione abſolvere, & illi Indulgentiam facere, & ſicut Sacerdos, hoc eſt Parochus, poteſt abſolvere ſuum Subditum exiſtentem in alieno Territorio, ſi ibi ſimul contingat adeſſe : ita Epiſcopus exiſtenti Subdito extra Territorium potis eſt Indulgentiam facere, etiam cum onere viſitandi Eccleſiam alieni Territorii ; quia non concedit Indulgentiam Eccleſiæ, ſed ſuo Subdito illam Eccleſiam viſitanti.

Epiſcopus nõ conſecratus poteſt facere Indulgentiã.

233 VI. Epiſcopus electus, & confirmatus, & ſi non fuerit conſecratus, poteſt Indulgentiam concedere : quia largitio Indulgentiæ eſt actus Juriſdictionis : ſed Epiſcopus electus, & confirmatus licet non conſecratus habet veram Juriſdictionem, ùt dicitur cap. *Ex transmiſſa* de electione : ergo.

Si autem ſit electus, ſed non confirmatus, licèt eſſet conſecratus, non poteſt ; quia jura ante confirmationem non tribuunt Juriſdictionem. Advertendum tamen, ne fortè ſit nominatim ſuſpenſus, vel excommunicatus ; hæ namque cenſuræ Juriſdictionem impediunt, & acta irritant, ſicuti ſuis locis habetur ; quare is Epiſcopus nec per modum ſuffragii poteſt Indulgentias facere, nec Subdito dare licentiam, ut eas faciat ; uterque enim actus a Juriſdictione emanat.

Exiſtens in peccato validè facit Indulgentiam.

234 VII. Epiſcopus exiſtens in peccato validè Indulgentiam facit ; quia perſonalis malitia non auſert Juriſdictionem ; ſicuti patet exemplo Miniſtrorum in collatione alicujus Sacramenti : an verò etiam licitè ſecluſo ſcandalo ? Pendet ex illa univerſali quæſtione de Sacramentis, an omnes actus ſacri Miniſtrorum, licèt non Sacramenta, facti in peccato ſint novum peccatum : qui enim partem ſuſtinent affirmativam, conſequenter dicunt illicitè fieri, qui verò negativam, negativè reſpondebunt, cùm facere Indulgentiam ſit actio quidem ſacra, ſed non videatur graviter ſacra, eo quòd ad ſolam pœnæ dimiſſionem ordinatur.

§. II.

Archiepiſcopus facere poteſt Indulgentiam pro tota Provincia.

235 NOTO *ſecundò* : Jus Archiepiſcopo facultatem attribuit faciendi Indulgentiam pro tota Provincia ; quod conſtat ex cap. *Noſtro* de pœnit. & remiſſ., ſic explicante HONORIO III., nec intelligitur ſolùm, quando actu viſitat, ſed etiam extra tempus viſitationis : Primatibus autem, & Patriarchis facultas non conceditur. Cardinalibus in Eccleſiis ſuorum titulorum datur facultas Indulgentiæ centum dierum cap. *Cum ex* de majorit., & obedient. : an verò extra ſuas Eccleſias aliquam facultatem habeant, nihil in jure definitur, ſi qua erit, ex alio capite manabit. Ex commiſſione Pontificis abſque dubio habent ejus Legati poteſtatem : an verò facultas Legatorum ſit ordinaria, an delegata, variant Doctores, affirmante *Navarro*, negant alii.

Primatibus, & Patriarchis nulla facultas cõceditur.

Cardinales in ſuis titulis centum dierũ Indulgentiã poſſunt concedere.

Quid de Legatis dicendũ.

236 NOTO *tertiò* : nullum alium Prælatum cujuſcumque Dignitatis, jure humano poteſtatem habere faciendi Indulgentias ; quia laudata jura ſolummodo de Epiſcopis meminerunt ; & cap. *Accedentibus* de exceſſib. Prælator. quidam Abbates reprehenduntur, quòd facultatem hanc ſibi arrogent. Num autem conſuetudo alicui poſſit facultatem acquirere Indulgentias faciendi ; *Soto* cum quibuſdam negat, eâ ductus ratione, quòd poteſtas hujuſmodi a Chriſto derivanda ſit immediatè, vel per ſuum Vicarium, cùm Indulgentia ſit diſpenſativa in proprio Dei foro ; ſed conſuetudo non procedit a Chriſto, nec a ſuo Vicario : ergo. Accedit *cap. 2. citat.* de pœnit., & remiſſ. in 6., ſcilicet nulla conſuetudine induci poſſe, ut contra ſui Superioris voluntatem aliquis ſibi Confeſſarium eligat : ergo neque ut faciat Indulgentias ; videtur enim par ratio. *Alenſis* cum aliis defendit poſſe, ex eo quòd legitima conſuetudo præſcripta in aliis caſibus tribuit Juriſdictionem ad diſpenſandum in Votis, & ſimilibus. Verùm cùm legitima conſuetudo non ſit, ubi ſaltem tacita voluntas Capitis deſit, ſemper hæc Juriſdictio pendebit a Pontifice. Hinc infero :

Cõſuetudo an poſſit tribuere facultatem faciendi Indulgentias.

Quid de Abbatibus exẽptis.

237 Primò Abbates ab Epiſcopis exemptos carere facultate faciendi Indulgentias, cùm eorum dignitas ſit purè humana ; ſed ſi jure humano illam non habent, aliundè illis non advenit, immo ex cit. juribus carent, nec alibi conceditur : ergo.

Quid de Capitulo, Sede Vacante.

238 Secundò Capitulum, Sede Vacante, carere pariter tali facultate ; quia ex jure hæc poteſtas Dignitati Epiſcopali alligatur ; ſed Capitulum non ſuccedit in Epiſcopali Dignitate, licèt Eccleſiam gubernet : ergo. Interim, Sede Vacante, fruatur Populus Indulgentiis conceſſis a Prædeceſſoribus, vel ab Archiepiſcopo, vel a Pontifice : quòd ſi nulla ſit, nullum eſt inconveniens, cùm non ſint ad ſalutem neceſſariæ.

Quid de Parochis, & Confeſſariis.

239 Tertiò Parochum, & Confeſſarium nullum jus in hoc habere : non enim ex uno capite hæc eſt poteſtas Ordinis ; character enim Ordinis ad Sacramenta dirigitur, &

ex alio non ſunt Epiſcopi ; adeoque non comprehenſi in jure . Dicuntur quidem Confeſſarii apud quoſdam Canoniſtas in foro ſacramentali facere Indulgentias poſſe ; ſed hoc ideò , quia in ſatisfactionem peccatorum Fidelibus injungere queunt , ut lucrentur Indulgentias , & etiam quia ad minores pœnitentias obligant , cùm Pœnitentes majoribus indigeant ; ſed hoc non eſt propriè loquendo facere Indulgentias .

240 Quartò Prælatos Regulares cujuſcumque dignitatis nulla gaudere poteſtate faciendi Indulgentias ; nam licèt dicantur habere Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem , reverà tamen non ſunt Epiſcopi : Jura autem ſolos Epiſcopos comprehendunt : & inſuper hoc declaratur in Clementina de pœnit. , & remiſs. cap. *Abuſionibus* , & in Clementina de privileg. cap. *Religioſi* . Hinc notandum : quando Filiationes Ordinis concedunt , non faciunt Indulgentias ; quia poteſtas Indulgentiarum eſt poteſtas Clavium , & Juriſdictionis ; ſed nullam veram habent Juriſdictionem in illos Benefactores , qui inter Filios Ordinis adſcribuntur : ergo : ſecundò quia nullum applicant Theſaurum : non merita Chriſti , quia Theſaurus iſte ſpectat ad univerſalem Eccleſiam , & ſolus diſtributor eſt Pontifex , ùt patet in Clement. *Unigenitus* : non merita Religioſorum ; quia , etſi daretur , non prodeſſet hic Theſaurus , cùm ſit finitus , & valdè deficiens ; & undenam ſciat Prælatus Regularis merita Religioſorum ſuffectura pro tot Filiationibus , quas concedit ? Deindè quamvis harum applicatio ſatisfactionum ſolveret a pœna peccatis debita coram Deo , haud tamen eximeret debitum ſacramentalis pœnitentiæ ex Jure Divino ab Eccleſia præceptæ : Indulgentia autem habet hanc efficaciam ab hoc onere liberandi . Dixi , *etiam ſi daretur* ; quia hujuſmodi particulares Theſauri reverà non dantur .

Quando Regulares concedunt Filiationes Ordinis , non faciunt Indulgentias .

Non dantur particulares Theſauri .

PRIMO , quia , ſemel admiſſis hiſce ſingularum arculis familiarum , nihil jam ad publicum Eccleſiæ Theſaurum de Sanctorum ſatisfactionibus pertineret a Summo Pontifice diſpertiendum contra claram veritatem , & Pontificum extravagantes . Etenim Eccleſia tota in Epiſcopatus , Abbatias, & Religioſorum Familias diviſa eſt . Si verò ſatisfactiones ad privatum propriæ Communitatis Theſaurum ſpectarent , cùm bona ad particulares Theſauros ſpectantia cadant ſub ordinaria poteſtate Præſidis illius Provinciæ , & in caſibus dumtaxat extraordinariis ſub diſpoſitione Supremi Capitis , & Judicis veniant , ſequitur Pontificem in caſibus ſolummodo extraordinariis jus habiturum in Theſauris ſatisfactionum Sanctorum ; quo quid abſurdius ?

SECUNDO . Si peculiares hujuſmodi fingantur Communitatum gazæ, eadem ratione , & a fortiori fingi etiam ſingularum poſſet Theſauriolus perſonarum , ſicut enim in temporalibus plures , qui ſimul negotiantur , Theſaurum faciunt communem , & qui ſoli , ſibi ſolummodo theſaurizant ; ità in ſpiritualibus : unde ſatisfactiones operum particularium reconderentur in perſonalem Operantis arculam , ſicuti ſatisfactiones operum Communitatis in illius Theſaurum ; poterit ergo unuſquiſque de ſuis ſatisfactionibus jam præteritis diſponere , prout voluerit , ad expiationem pœnæ pro peccatis de novo commiſſis , eaſdemque Amicis , & aliis Fidelibus applicare pro tempore , quo fuerint in gratia, & ſimilia , proportionali modo , quo publicus diſpenſatur Theſaurus . Hæc autem omnia , ùt patet , ſunt abſurdiſſima .

TERTIO , & a priori . Religioſorum ſatisfactiones vel reponuntur in Theſauro Religionis , quando actu fiunt , vel quando jam ſunt factæ ; neutro modo : ergo . *Minor explicatur* . Quando fiunt , vel diriguntur ab Operante pro aliquo , vel non . Si primum , pro eo valent , cui diriguntur ; quia Operans eſt immediatus illarum Dominus : ſi nullis diriguntur , aut etiam ſi ſtante illa directione , non habeant effectum in eo , pro quo directæ fuerunt , jam tales ſatisfactiones Dei ſunt , ac per conſequens in Theſauro publico reponuntur . Literas ergo participationis , dum Prælati Regulares concedunt, non faciunt Indulgentiam, immo nec applicant Religioſorum ſatisfactiones ; quia earum non habent immediatum dominium , ac proindè, niſi in illos dirigantur a Subditis, nihil efficiunt .

Operans eſt immediatus Dominus ſuarum operationum .

241 DICES . Poteſt Prælatus Subdito præcipere , ut tale jejunium faciat , & pro determinata perſona offerat : ergo illius ſatisfactiones poteſt Superior immediatè applicare .

Scotus Quodlib. 20. negat antecedens ; quia de bonis Subdito moraliter neceſſariis præcipere non poteſt , ut extraneo donet per modum eleemoſynæ ; hæc etenim facienda eſt de ſuperfluis ; atqui ſuorum ſatisfactiones operum Subdito ſunt moraliter neceſſariæ , nec Prælato innoteſcit , an Subditus ſatisfactionis indigeat , vel ſuperfluas habeat : ergo . Concedendum tamen videtur antecedens ; quia Superior etiam in Subditorum voluntatem jus exercet ; Votum enim non exteriorem modò ſubjicit perſonam , ſed ea etiam , quæ ad voluntatem ſpectant ; maximè ſi per aliquas circumſtantias aliqualiter ſenſibiles fiant . Unde præcipere poteſt jejunium , & ejus applicationem . Nec ratio urget *Scoti* ; prudenter enim conſtare poteſt Prælato , ſicut illa applicatio nullum Subdito afferat nocumentum : maximè quia nihil demitur de merito , ſed augetur per obedientiæ exercitationem , & aliundè Subdito frequens ſuppetit occaſio pro ſuis peccatis ſatisfaciendi , immo ratione ſtatus Religioſi minora ſunt debita .

Votum non ſolùm ſubjicit exteriorē Perſonā , ſed voluntatem.

INSTABIS illa applicatio eſt omnino ſpiritualis , & interna : ergo non ſubditur Prælato viſibiliter , ſeu ſenſibiliter præcipienti .

Sed jam ſupra diximus : Prælatus in Subditorum voluntates jus exercens poteſt irritare , aut diſpenſare in Voto parè interno : maximè quia ratione extrinſecæ alicujus circumſtantiæ ſufficienter illa applicatio efficitur ſenſibilis .

URGEBIS . Non poteſt præcipere circum-

cumſtantias neceſſarias, ut opus ſit ſatisfactorium, v. g. ſtatum gratiæ: ergo neque applicationem operis.

RESP. *neg. conſeq.*; ſufficit enim, quòd a Prælato ſtatus gratiæ ſupponatur.

Soto, & *Corduba*, ſi Prælatus præcipere poſſit jejunium, & applicationem, admittunt etiam poſſe applicare ſatisfactionem. Hoc tamen negari debet; nam quamvis Subditorum opus præcipere poſſit, Superioris tamen voluntas opus morale Subditorum non dirigit. Tota bonitas, & operis moralis efficacia eſſentialiter pendet ab intrinſeco ipſius operantis. Si præceptum opus fiat a Subdito abſque rectitudine, immo cum malitia, bona Superioris voluntas malitiam non impedit. Ut autem opus illud in eſſe ſpiritualis eleemoſynæ, vel donationis conſtituatur, operantis voluntas requiritur, quæ dirigat ipſum opus. Nam ſi operans non alienet opus ſuum, nullus alienare poteſt; quare poterit equidem jejunium Prælatus, & applicationem præcipere, ſed non idem Prælatus ſatisfactionem applicare.

Prælatus non poteſt diſponere de ſatisfactionibus Subditorum.

242 Quid ergo efficiunt communicationis Literæ, ſeu filiationis? Sanè plurimum. I. Sæpè Indulgentiarum Ordinis conſortes fiunt Filii ſpirituales. II. Partem fructus capiunt ex ſatisfactionibus, meritiſque de congruo eorum operum, quæ juxta regulas pro Benefactoribus fieri ſolent; & eorum etiam, quæ fiunt pro omnibus univerſaliter. III. Et meritum congrui, & ſatisfactiones participant operum, quæ particulariter Religioſi in utilitatem Benefactorum dirigunt, cùm ad ſimilia frequenter adhortentur Prælati: quæ Orationes faciliùs a Deo exaudiuntur pro conjunctis ſpiritualiter. IV. Aliquando abſque opere a Religioſis oblato, in particulari ſaltem, Deus hos ſpirituales Filios exaudit propter Religioſorum ſanctitatem, quibus conjunguntur.

Ad quid deſerviant Literæ communicationis.

243 NOTO *quartò*. Poteſtas faciendi Indulgentias delegari etiam poteſt contra *Marſilium* 4. quæſt. 12. art. 2. Ratio eſt; quia omnis alia poteſtas Juriſdictionis ſive ad forum internum pœnitentiæ, ſive ad forum externum contentioſum poteſt delegari: ergo etiam poteſtas faciendi Indulgentias: quod etiam comprobatur ex uſu; ſolet enim plerumque Summus Pontifex Sanctæ Sedis Legatis, & Prolegatis, aliiſque Viris inſignibus hujuſmodi facultatem impertiri; & quia Laici ad Eccleſiaſtica munera, & ad ſacras actiones non admittuntur; ideo de via ordinaria illis non delegatur, quidquid ſit de extraordinaria, de qua agitur, ubi de legibus, & cenſuris: unde de jure communi ſolus Clericus eſt capax talis delegationis.

Poteſtas faciendi Indulgentias delegari poteſt.

244 Ex dictis infertur primò, Epiſcopum poſſe alteri delegare poteſtatem faciendi Indulgentiam unius quadragenæ; quia ille poteſt, qui habet poteſtatem ordinariam; ſed Epiſcopus habet ordinariam poteſtatem unius quadragenæ in ſua Diœceſi: ergo illam poteſt delegare.

Epiſcopus poteſt ſuam facultatē delegare.

245 Infertur ſecundò, contra *Felinum* tract. de Indulg.; quòd quando alicui privilegium conceditur obtinendi a Confeſſario in mortis articulo Indulgentiam, illam obtinere non poteſt a Laico, vel ab alio Clerico, qui Confeſſarius non ſit; quia Clericus quicumque, & multò minùs Laicus Confeſſarii nomine non venit: crederem tamen poſſe illam obtinere a ſimplici Sacerdote; quia in mortis articulo quilibet Sacerdos Confeſſarii munus gerere poteſt, unde ratione officii videtur Confeſſarius. Ut autem Confeſſarius Indulgentiam concedat, non eſt neceſſe, quòd actu confeſſiones audiat; quia Indulgentia non petit neceſſariò ſimul actu concedi cum ſacramentali abſolutione.

A quo poſſit obtineri Indulgentia in mortis articulo.

246 Infertur tertiò. Conceſſionem Indulgentiæ ſigno aliquo ſenſibili ferendam eſſe; quia procedit a poteſtate Capitis viſibilem Eccleſiam viſibiliter gubernantis: unde Indulgentiæ largitio eſſe debet actu ſenſibili exercita.

Indulgentia debet actu ſenſibili impertiri.

§. III.

RESOLVITUR PRINCIPALIS DIFFICULTAS.

247 His ſummatim prælibatis, quæ ad jus humanum pertinent, jam ad reſolutionem accedo propoſitæ difficultatis circà Jus Divinum, quam breviter expedio. Ei namque exactiùs examinandæ agitari deberet quæſtio: *An Epiſcopi Juriſdictionem immediatè a Deo, vel a Pontifice habeant*. Igitur in præſentiarum ſuppoſito ex dicendis in tract. de Ordine, quòd Epiſcopis Juriſdictio immediatè veniat a Pontifice, inquirimus, an Divino Jure ſolummodo poteſtas faciendi Indulgentias Summo Pontifici conveniat. Felinus *tract. de Indulgent. n.* 44., & Panormitanus *in Clement. Secundam* de pœnit., & remiſs. Concilio Generali poteſtatem faciendi Indulgentias tribuunt pro tota Eccleſia. Sotus 4 *diſt.* 21. *quæſt.* 1. *art.* 4., Corduba *quæſt.* 12. *de Indulg.*, Medina *de Indulg. diſp.* 5., *&* 6. ſuſtinent convenire Epiſcopo in ſua Diœceſi, quibus addendus Marſilius *in* 4. *q.* 12. *art.* 2., qui Juris Divini poteſtatem cuilibet Sacerdoti adſcribit.

248 DICO: *Soli Summo Pontifici ex Jure Divino competit Indulgentias facere*. PROB. *primò*. Ille poteſt Jure Divino Indulgentias facere, cui Chriſtus commiſit; at ſoli Pontifici commiſit: ergo illi ſoli convenit Jure Divino. *Min. habetur* in Clementina *Unigenitus*, ubi explicatâ exiſtentiâ Theſauri Eccleſiæ dicitur — Quem per Beatum Petrum Cœli clavigerum, ejuſque Succeſſores, ſuos in Terris Vicarios commiſit „ Fidelibus ſalubriter diſpenſandum, & „ propriis, & rationalibus cauſis, nunc „ pro totali, nunc pro partiali remiſſione „ pœnæ temporalis pro peccatis debitæ tam „ generaliter, quàm ſpecialiter. — His verbis traditur Petro, ejuſque Succeſſoribus poteſtas Indulgentias faciendi, & licèt non ponatur particula expreſsè ſignificativa, quòd ſoli Petro conveniat, hoc tamen clarè eruitur ex eo, quòd poteſtatem commiſit Indul-

Chriſtus ſoli Petro, Succeſſoribuſque conceſſit poteſtatem faciendi Indulgentias.

Indulgentias faciendi ſive totales, ſive partiales, tam generaliter, quam ſpecialiter, quæ utique explicatio æquivalet particulæ *Soli*, quæ poſſet addi.

249 Poteſtatem faciendi Indulgentias Chriſtus dedit Eccleſiæ, quando Claves tradidit Regni Cælorum; ſed ipſas tradidit ſoli Petro, Matth. 16. v. 19. *Tibi dabo claves Regni Cælorum*, ſicuti ſoli Petro dedit curam ovium: Joann. 21. *Paſce oves meas*: ergo ſoli Petro, ac proinde ſolis Pontificibus facultatem conceſſit faciendi Indulgentias.

Apoſtolis data poteſtas eſt ſubordinatione ad Petrū.

250 Nec obſtat, quòd Matth. 18. v. 18. Chriſtus univerſis Apoſtolis eamdem promiſſionem faciat, quam c. 16. v. 19. fecerat Petro in ſingulari: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis* . . . Nam prima promiſſio ſubordinatur ad illum, ſupra quem fundata erat Eccleſia, & a quo, ùt ANACLETUS Papa Epiſt. 2. dixit, Sacerdotalis Ordo eſt derivatus: *In novo Teſtamento poſt Chriſtum Dominum a Petro Sacerdotalis cœpit Ordo*.

Regimen Eccleſiæ Monarchicum.

251 Regimen Eccleſiæ eſt Monarchicum: ergo omnis Juriſdictio pendet ab uno; in hoc enim ab aliis Monarchica gubernatio diſtinguitur, quod in hoc aliorum poteſtas ab uno derivatur, & pendet, ùt in temporali Monarchia patet: ergo poteſtas faciendi Indulgentias, cùm ſit Juriſdictionis, ab uno emanat, & pendet: hic unus eſt Pontifex univerſalem gubernans Eccleſiam: ergo. Ideoque INNOCENTIUS I. in Epiſt. ad Concil. Carthagin., quæ eſt 91. inter Epiſtolas *D. Auguſtini*, ſcribit: *A quo*, hoc eſt Petro, *ipſe Epiſcopatus, & tota auctoritas nominis hujus emerſit*.

Solus Papa habet poteſtatem in tota, & in qualibet parte Eccleſiæ.

252 Vel hæc poteſtas, quæ in aliis a Papa ſupponitur, eſt in totam Eccleſiam, vel in aliquam partem; nullo modo eſt ex Jure Divino: ergo. *Min. declaratur*. Si poteſtas in totam Eccleſiam diverſa eſt ab illa, quam habet Pontifex, jam non erit ſubordinata, ac proinde dabitur duplex ſuprema poteſtas independens, quo nil abſurdius dici poteſt. Si in partem Eccleſiæ, erit inanis, utpote quæ nullum habeat Theſaurum, quem diſpenſet; unus enim eſt Theſaurus meritorum Chriſti, non diviſus: ergo ad ſolùm Pontificem pertinere debet.

Quæ ſunt Juris Divini, nō poſſunt tolli a Pontifice.

253 Si Juriſdictio faciendi Indulgentias ex Jure Divino aliis præter Pontificem conveniret, haudquaquam poſſet a Pontifice limitari, ſicuti fit cap. *Cum ex eo*. Neque Pontifici eſſet fas irritare, quas ſupra quadragenam Indulgentias concedit Epiſcopus, nec Epiſcopis iiſdem omnem poſſet facultatem auferre, ùt ibidem declaratur. Nam quæ Divini immediatè Juris ſunt, non cadunt ſub ſtricta Pontificis limitatione; quemadmodum liquet in poteſtate Ordinis, quæ a Pontifice tolli nequit, nec impediri, ſaltem quoad valorem actus, licèt uſus limitari, ſuſpendique poſſit.

Judiciaria Poteſtas abſolvendi in Sacramento eſt delegata.

254 Magis eſt neceſſaria ad Eccleſiæ Regimen judiciaria poteſtas abſolvendi ſacramentaliter, quàm abſolvendi per Indulgentias; atqui Juriſdictio ſacramentalis pœnitentiæ in Inferioribus a Pontifice non eſt Juris Divini, ùt dicitur de Pœnit.: ergo etiam Juriſdictio ferendi Indulgentias.

DISOLVUNTUR ARGUMENTA.

255 OBJIC. 1. Potens condere leges pro Eccleſia univerſali, eodem poteſt jure Indulgentias facere; ſed Generale Concilium habet poteſtatem condendi leges pro tota Eccleſia: ergo etiam faciendi Indulgentias; & hac uſum poteſtate eſt Concilium Baſilienſe ſeſſ. ultima. Concilii verò poteſtas generalis ſanè Juris eſt Divini, ùt dixit Concilium Conſtantienſe.

Concilii fert leges, & Indulgētias auctoritate Capitis.

RESP. *negando min.* Concilium Generale, ſi legitimum eſt, utpote habens Caput, quod adſiſtit, vel per ſe, vel per Legatos; & tunc leges, & Indulgentias facit ex influxu Capitis, atque ex ejus auctoritate, quà Concilii acta omnia ſubſiſtunt, eâque ablatâ, corruunt. Sin autem eſt illegitimum, tunc nulla, & irrita ſunt quæcumque agit, aut decernit. Quòd ſi contingat, ut, Sede Vacante, legitimum habeatur Concilium, quod ſemel accidiſſe legitur, nempe Concilium Conſtantienſe tempore ſchiſmatis congregatum, ad ipſum ſpectat leges ferre neceſſarias ad gubernandam Eccleſiam pro eo tempore, non quidem Jure Divino, ſed naturali, & gentium, quod jubet, deficiente Capite, gubernandam a Primatibus Rempublicam. Nuſquam igitur ſuppetit ratio dicendi fuiſſe Generali Concilio conceſſam a Chriſto immediatè poteſtatem faciendi Indulgentias; eo, vel maximè quòd regendæ Eccleſiæ, dum Sedes vacat, Indulgentiæ neutiquam ſint neceſſariæ. Baſilienſe verò Concilium fecit aliquam Indulgentiam, dum erat legitimum, & tunc ex auctoritate Capitis. Quæ demum indulſit in ſeſſionibus illegitimis, caſſa, & irrita ſunt, quamvis poſtmodum NICOLAUS V. aliqua confirmans ſpectantia, non ad doctrinam, ſed ad externam Juriſdictionem, utramque etiam Indulgentiam approbaverit. Porrò Concilium Conſtantienſe declaravit ſe habere poteſtatem ex Jure Divino, non tamen in omnibus, ſed in caſo ſchiſmatis propter legitimi incertitudinem Capitis in ordine ad eligendum Summum Pontificem.

Quando Concilium habet poteſtatem Jure Divino

Natalis ſeculo XV., & XVI. diſert. VIII.n.LIII.

Hic *Natalis Alexander* totus eſt in refellendo *Andrea Duallio* Doctore, & Profeſſore Sorbonico, qui in Præfat. lib. de auctorit. Papæ, & Concilii uſurpatam dicit a Synodo Baſileenſi facultatem concedendi plenarias Indulgentias, nobiſcum aſſerens ejuſmodi poteſtatem uni Romano Pontifici competere. Refellit, inquam, quia *Indulgentias*, ſic ille, *concedere multò magis Eccleſia poteſt, quàm Summus Pontifex, cùm claves Regni Cælorum, & poteſtas ligandi, atque ſolvendi S. Petro data non ſint, dumtaxat ut ſingulari, ac privatæ perſonæ, ſed ùt Eccleſiam univerſam repræſentanti, ùt frequenter inculcat S. Auguſtinus*. At quamvis hujus non ſit loci quæſtio, an Concilium univerſale ſit ſupra Pontificem, ùt ex præmiſſis intendit *Natalis*; tamen etſi Chriſtus facultatem ligandi, & ſolvendi Petro conceſſerit, non quidem ùt perſonæ privatæ, & particulari, ſed ùt Eccleſiam repræſentanti;

tanti; nihilominus haud inferas, multò id magis ab Eccleſia, quàm a Petro poſſe præſtari. Dat Rex cuiquam Urbis Præfecto facultatem condendi leges, non quidem ùt ſingulari Perſonæ, ſed ùt Repræſentanti, & Regenti; quiſnam dixerit, ſi poteſt Gubernator, poſſe èt Civitatem, immo hanc multò magis, quàm Gubernatorem ipſam? Gubernator, ùt repræſentat Civitatem, eſt ejus Caput: non poteſt ea ſola quicquam abſque Capite; corpus enim acephalum nihil operatur: ſic in noſtro caſu.

256 OBJIC. 2. Ærarii temporalis diſpenſatio ad temporalem Rempublicam pertinet: ergo diſpenſatio Theſauri ſpiritualis pertinet ad Rempublicam ſpiritualem; ſed generale Concilium, teſte MARTINO V. in fine laudati Conſtantienſis Synodi, Chriſtianam repræſentat Rempublicam: ergo ad ipſum ſpectat diſpenſare per Indulgentias Eccleſiæ Theſaurum; ſed Concilium non habet hoc jus ab homine, cùm nulli ſubjiciatur: ergo a Deo.

Reſpublica Chriſtiana eſt perfectè Monarchica.

RESP. *ant.* verum eſſe, quando Reſpublica non eſt Monarchica; quia tunc non dependet ab uno: Reſpublica autem Chriſtiana eſt perfectè Monarchica, ab uno pendet, totamque ab eo capit juris dicundi facultatem, quo deficiente poteſtas devolvitur ad Chriſtum (loquendo de ea, quæ Juris eſt Divini) utpote Eccleſiæ inſtitutorem: ſicuti, Capite ab humana Republica ablato, auctoritas ad Communitatem redit, quæ in Caput ſuum tranſtulit poteſtatem, dum Capiti ſe ſubjecit. Quanquam igitur in Concilio omnes ſint Eccleſiæ Paſtores, ſi tamen Caput abſit, aut Sedes vacet, non habet Jus Divinum Indulgentias faciendi; cùm in dicto caſu Concilium repræſentet Eccleſiam abſque Capite, & aliundè non ab ipſo, ſed a Chriſto accipit poteſtatem Pontifex.

257 OBJIC. 3. Epiſcopatus eſt Juris Divini, ùt habetur Act. 20. verſ. 28. *Poſuit vos Spiritus Sanctus regere Eccleſiam Dei*: ergo omnis illorum ordinaria poteſtas eſt Divini Juris: ab eodem quippe Jure ſcatet Juriſdictio alicujus dignitatis, abs quo ipſa dignitas eſt: ergo quilibet Epiſcopus poteſt Divino Jure ſuis Indulgentias ſubditis facere.

Epiſcopatus eſt Juris Divini radicaliter.

RESP. *diſt. ant.* eſt Juris Divini radicaliter, quatenus Deus Eccleſiam condidit gubernandam per Epiſcopos, medio Capite, ſeu quatenus Petro, ejuſque Succeſſoribus præcepit, ordinavitque, ut Epiſcopos eligerent, & aſſumerent in partem ſollicitudinis Eccleſiæ, *concedo*: eſt juris Divini immediatè, & ſpecialiter per ſe, *nego*: in cujus ſignum, ùt probatur in tract. de Romano Pontifice, Chriſtus dumtaxat Petrum ordinavit in Epiſcopum; cæteros autem Apoſtolos ipſi Petro in Epiſcopos dedit ordinandos; ſed de hoc alibi ex profeſſo.

In Apoſtolis duplex dignitas ſeparabilis.

258 DICES. Epiſcopi juxta declarationem Concilii Florentini ſuccedunt Apoſtolis; ſed Apoſtolatus eſt immediatè Juris Divini: ergo etiam Epiſcopatus.

RESP. In Apoſtolis duplex dignitas diſtinguitur, Apoſtolatus, & Epiſcopatus. Prima abſolutè Juris eſt Divini; altera formaliter, & immediatè humani. Apoſtolos Chriſtus omnes in Apoſtolatum adlegit: in Epiſcopatum verò conſecrandos reliquit Petro.

259 OBJIC 4. Omnis Sponſus ea vi ſui ſtatus gaudet poteſtate diſpenſandi bona Sponſæ; ſed quilibet Epiſcopus ſuæ eſt Eccleſiæ Sponſus: ergo habet ea vi ſui ſtatus, qui ex Deo eſt, diſpenſare per Indulgentias ejus bona.

Epiſcopi ſunt Coadjutores Papæ.

RESP. Argumentum non evincere; nam poteſtas *in Epiſcopis eſt taxata ſecundùm Papæ ordinationem*, ùt loquitur S. Thomas *q. 26. ſuppl. art. 3.*

260 OBJIC. 5. Ex Canoniſtarum axiomate, quod poteſt Papa in tota Eccleſia, poteſt Epiſcopus in ſua; ſed Papa Jure Divino ferre poteſt Indulgentias pro tota Eccleſia: ergo Epiſcopus eodem Jure pro ſua.

Quando intelligitur: quod poteſt Papa in tota Eccleſia, poteſt Epiſcopus in ſua.

RESP. dictum illud ſemper intelligi cum ſubordinatione ad Papam, & multas habet exceptiones, quæ in jure canonico exprimuntur: quod ſit intelligendum cum ſubordinatione, habetur 2. diſt. quæſt. 6. cap. *Qui ſe ſcit*, & ſeq.: excipiuntur autem cauſæ majores, & ad primum gradum attinentes, ùt dicitur de tranſlat. Epiſcop. cap. *Tranſlato*, de Officio Legati cap. *Majores*, & alibi, inter quas enumerantur diſpenſatio in impedimentis matrimonii, tranſlatio, diviſio Epiſcopatus, mutatio, & alia pleraque apud Abbatem, alioſque Canoniſtas.

CONTROVERSIA XVI.

AN AD FRUCTUM INDULGENTIÆ NECESSARIUS SIT STATUS GRATIÆ.

261 QUòd ſtatus gratiæ ad effectum Indulgentiæ ſit neceſſarius, dupliciter intelligitur. *Primò* pro toto tempore, quo adimplentur conditiones ad lucrandam Indulgentiam requiſitæ: & in hoc ſenſu agetur in ſequenti Controverſia. *Secundò*, an ſtatus gratiæ neceſſarius ſit in ultimo complemento diſpoſitionum, ſeu quando ultima conditio ponitur, ad quam ſequitur effectus Indulgentiæ, & in hoc ſenſu procedit difficultas, ad cujus intelligentiam.

Subjectū Indulgentiæ debet eſſe illud, quod perſonaliter peccavit.

262 Suppono *primò*, ſubjectum capax Indulgentiæ eſſe oportere hominem adultum, qui perſonaliter peccaverit; effectus enim Indulgentiæ eſt relaxatio pœnæ peccato actuali debitæ. Non eſt tamen neceſſe actualis uſus rationis, quando ultimum opus complet, ſed ſufficit, quòd ea intentione lucrandæ Indulgentiæ cœptum opus ſit, & non retractetur intentio; undè Dormiens, Amens, Phreneticus lucrifacere poſſunt Indulgentiam, ſi in eo ſtatu ultimam conditionem exequantur, v. g. Sacramentalem abſolutionem.

Soli Catholici capaces ſūt Indulgentiæ.

263 SUPPONO *ſecundò* ſubjectum eſſe oportere hominem interiùs, & exteriùs Catholicum, baptiſatum, veræ Fidei profeſſorem; quia Eccleſiæ Theſaurus nec prodeſt,

nec

nec diſpenſari poteſt, niſi ejuſdem membris: ſine Baptiſmo, & verâ fide interiori non ſunt actu Eccleſiæ membra: ergo ſunt incapaces fructus Indulgentiarum. Hinc Hæretici licèt Baptiſmate inſigniti; quia vera carent Fide, ſunt Indulgentiæ cujuſvis omnino expertes.

Excommunicati Indulgentias non lucrantur.

264 SUPPONO *tertiò*, Subjectum hoc non debere eſſe excommunicatum; quia excommunicatio Fidelium communione, & bonorum Eccleſiæ participatione privat, etiamſi excommunicatus propter contritionem ſit in gratia: undè non admittitur ad Sacramenta, & ad Divina Officia. His poſitis,

265 DICO. *Ad effectum Indulgentiæ requiritur ſtatus gratiæ*. PROB. I. Quotieſcumque ad effectum alicujus agentis *ex opere operato* vera prærequiratur pœnitentia, toties ſtatus gratiæ eſt neceſſarius; ſed ad lucrandam Indulgentiam neceſſariò vera prærequiritur pœnitentia: ergo ſtatus gratiæ. *Minor* expreſsè habetur in extravag. *Unigenitus* CLEMENTIS VI., ubi in præambulo ad Indulgentiam Jubilæi explicans univerſalem Indulgentiarum naturam, qualitatem Theſauri Eccleſiæ, conditiones ex parte Concedentis, ex parte Subjecti, ex parte Cauſæ requiſitas, hæc ad rem noſtram ponit: *Sed per Beatum Petrum Cœli clavigerum, ejuſque Succeſſores, ſuos in Terris Vicarios commiſit Fidelibus ſalubriter diſpenſandum ex propriis, & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tàm generaliter, quàm ſpecialiter (prout coram Deo expedire cognoſceret) verè pœnitentibus, & confeſſis miſericorditer applicandum*. Quod confirmat conſuetudo perpetua Eccleſiæ, quæ ſolet in Bullis exigere contritionem, vel confeſſionem, ùt innumeris conſtat exemplis. Et licèt aliquando hoc non ponatur expreſsè, intelligitur tamen, dum conceduntur de more Prædeceſſorum.

Ad Indulgentiam prærequiritur pœnitentia.

Non dimiſſâ culpâ, non dimittitur pœna.

266 II. Non remiſſâ culpâ, non dimittitur pœna; quouſque enim perſeverat culpæ reatus, ſtat jus ad pœnam, & ad vindictam; ſed proprius Indulgentiæ effectus eſt pœnam peccatis debitam remittere, ùt ex laudata Extravag., & ex communi Doctorum ſententia conſtat: ergo non habet effectum, ubi culpæ reatus perſeverat.

Indulgentia eſt favor.

267 III. Indulgentia includit favorem, quatenus a perſonali debito redimit debitorem, applicando pro eo alterius pretium; ſed favor inimicis non conceditur, maximè circa ea, quæ inimicitiam fovent, ac conſervant, ùt ſunt peccata: ergo exiſtentibus in peccato non conceditur Indulgentia.

Membra mortua non percipiunt influxum a Capite.

268 IV. Indulgentia fructificat, in quantum Chriſti bona, qui eſt Eccleſiæ, & Sanctorum Caput, communicat; ſed membra mortua influxum Capitis viventis non participant: ergo exiſtentes in peccato, utpote membra mortua, fructum Indulgentiæ non participant.

Averſus a Deo non poteſt liberari a pœna.

269 V. Eſt indignus, quem Dei Vicarius liberet a debito, qui remanere vult Deo averſus, & habitualiter complacet in debito; ſed Peccator eſt Deo averſus, & in debito complacet apud Divinam Juſtitiam contracto, quatenus voluntariè perſeverat in peccato gignente reatum pœnæ: ergo non meretur abſolvi per Indulgentiam. Docet enim *S. Thomas* q. 27. ſuppl. art. 1. circa hanc quæſtionem, eum conſequi non poſſe a Miniſtro remiſſionem pœnæ, qui non eſt conſecutus a Deo remiſſionem culpæ; quomodo enim debet, & poteſt Miniſter dimittere, ſi non dimiſit Dominus?

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

270 OBJIC. 1. Merita Sanctorum Peccatoribus applicata proſunt ad obtinendam gratiam, & alia bona; atqui per Indulgentias applicantur Sanctorum merita, ùt habemus in laudata Clementina: ergo Indulgentiæ exiſtentibus in peccato proficuæ ſunt: ergo non carent omni effectu.

RESP. Aliquando Sanctorum merita de congruo obtinent Peccatoribus gratiam, vel diſpoſitionem ad illam; quia applicatur ad hunc effectum ſub ratione meriti, ſicuti quando Eccleſia orat Deum, ut per merita Sanctorum Peccatoribus tribuat gratiam; at per Indulgentias non applicantur Sanctorum merita ſub ratione meriti, ſed ſatisfactionis ad extinguendam pœnam, ùt expreſsè docet eadem Clementina: atque ideò eſſentialis conceptus Indulgentiæ eſt relaxatio pœnæ, quæ non dimittitur, non dimiſſâ culpâ.

Conceptus Indulgentiæ eſt relaxatio pœnæ.

271 OBJIC. 2. Ubi major eſt miſeria, ibi datur majoris miſericordiæ locus; ſed exiſtens in peccato eſt in maxima miſeria: ergo ibi majoris datur miſericordiæ locus; ſed Indulgentia eſt quædam miſericordia: ergo Peccator hujuſce miſericordiæ eſt capax.

RESP. ita ſanè: majori miſericordiâ opus habet major miſeria, atque inter miſerias peccatum eſt maxima. Aſt non quælibet miſericordia quamlibet miſeriam ſublevat, quæ non ſit proportionata. Miſeria, cui Indulgentia ſuccurrit, eſt pœna, cujus ſibi remittendæ non eſt capax Peccator nolens cauſam amovere.

Peccatum eſt maxima miſeria.

272 OBJIC. 3. Remiſſio pœnæ in ſuo formali conceptu non includit infuſionem gratiæ: ergo per Indulgentiam Peccatoribus poteſt concedi. Neque dixeris infuſionem gratiæ prærequiri ùt neceſſariam conditionem; nam reſpectu bonorum operum donantur a Deo majora, quàm pœnæ remiſſio, nempe gratia excitans, conſenſus prævenientibus auxiliis ad ſubſtantialem ſanctificationem pertinentibus: ergo per Indulgentiam, quâ fortiùs, & efficaciùs Eccleſiæ merita applicantur, dabit pœnæ remiſſionem.

RESP. Optima eſt reſponſio inter arguendum data, quam impugnatio non infringit. Prævia namque auxilia, quæ ad juſtitiam diſponunt, ex natura ſua juſtificationis gratiam, & ſtatum juſtitiæ non ſupponunt, ac proinde Peccatoribus conceduntur. Cæterùm pœnæ remiſſio ſupponit eſſentialiter remiſſionem culpæ: ſicuti pœnæ debitum eſſentialiter ſupponit debitum cul-

Auxilia præcedentia ad juſtificationem non ſupponunt gratiam.

pæ; quamobrem culpæ Reo prodeſſe haud poteſt Indulgentia.

273 OBJIC. 4. Indulgentia id præſtat, quod ſacramentalis pœnitentia, ac proinde quivis Indulgentiam adeptus a pœnitentiali abſolvitur onere; ſed pœnitentia ſacramentalis prodeſt Reo noxæ mortalis, & pro eo ſtatu adimpleta eximit Pœnitentem ab obligatione: ergo pariter Indulgentia.

Pœnitentia ſacramentalis in peccato exercita pœnam coram Deo non extinguit.

RESP. cæteris omiſſis, *nego minorem*. Pœnitentia ſacramentalis in mortali exercita debitum non extinguit pœnæ coram Deo; ac proinde Pœnitens, ut ſatis Deo faciat, ad novam tenetur. Aliqui tamen opinantur eximi Pœnitentem ab onere novæ pœnæ, ut præceptum Confeſſarii adimpleat. Quarè ad ſummum colligitur, Reum peccati ſibi tamen ignoti, ſi prudentialiter credat ſe Indulgentiæ compotem factum, ab onere poſſe ſacramentalis pœnitentiæ abſtinere; haud tamen infertur pœnam ei fore dimiſſam.

274 OBJIC. 5. Stat, quòd quis peccatum novum habeat ſimul cum pluribus jam dimiſſis; ſed huic prodeſt Indulgentia: ergo non eſt neceſſarius ſtatus gratiæ. *Min. declaratur*. Quamvis debitum pœnæ peccati non dimiſſi per Indulgentiam nequeat aboleri, tamen poteſt debitum pœnæ, quod peccatis correſpondet jam dimiſſis: ergo pro pœna iſtis debita Indulgentiæ ſuffragantur.

Peccatũ impedit effectũ Indulgentiæ.

RESP. *nego min.*, *& probationem*, & omiſſis iis, quæ in hac materia de ſatisfactione tradi ſolent, DICO: propter peccatum novum fit indelebile debitum pœnæ peccati jam dimiſſi; juxta *Ezechielem* bonum ita ſe habet ad malum, ita malum ad bonum: quare ſicuti bona opera jam peracta, ſuperveniente peccato, inepta fiunt ad præmium in ſenſu compoſito; ita peccatum non remiſſum quoad culpam impedit remiſſionem pœnæ peccati jam dimiſſi.

Indulgentia, ablato obice, non ſortitur effectum.

275 Hinc infertur, Indulgentia, ablato obice, non ſortitur effectum: valet enim ſecundùm mentem Concedentis, qui applicat Theſaurum, quando ponitur conditio, ùt patet ea univerſali Diplomatum formula, quo tempore elapſo, non ſubſiſtit. Nec alia ſanè eſt intentio Eccleſiæ Indulgentiam concedentis, ut ad veram Fideles pœnitentiam incitet extra tempus ordinarium obligans ad emendationem, quæ intentio fruſtranea eſſet, ſi, ablato obice, dum in Paſchate confitemur, Indulgentia fructificaret.

Ut aliquid reviviſcat, debet prius habuiſſe ſuũ eſſe.

Deindè quæſtio eſt de ſubjecto non ſupponente. Ut, ablato obice, quidquam reviviſcat, habuerit aliquando oportet ſuum eſſe ſubſtantiale in rerum natura. In caſu noſtro Indulgentia nunquam habuit eſſe, cùm ad ejus ſubſtantiam exigatur contritio. Num verò poſſit Indulgentias facere Pontifex ſub conditione reviviſcentiæ, in proprietate ſermonis negandum eſt; ſic enim extenditur Indulgentia ad tempus, quo ponetur conditio contritionis; ſed in hac ſolius nominis quæſtione piget immorari.

176 DICES. Pœnitentia ſacramentalis, ſublato obice, ſuum effectum ſortitur: ergo èt Indulgentia.

RESP. *negando antec.* ex communiori ſententia. Deinde *negò paritatem*. Stante peccato ſtat ſacramentalis pœnitentia in ſuo eſſe ſubſtantiali, ùt eſt pars integralis Sacramenti, ſecus Indulgentia, ùt dictum eſt.

CONTROVERSIA XVII.

AN OPUS INJUNCTUM DEBEAT FIERI IN STATU GRATIÆ.

§. I.

Pontifex poteſt facere Indulgentiã, nullo impoſito onere.

277 QUamvis Pontifex copiam Theſauri facere poſſit, quin nullum opus injungat, ſicut ex *Poulo* exemplo deducitur, qui Inceſtuoſum redemit a pœna, ne mœrore nimio contabeſceret: ea praxi, qua identidem Moribundis abſque ullo gravamine indulgetur: ea ratione, quia cauſa finalis poteſt aliundè compleri, & coaptari, ſeclusâ conditione operis; utplurimum tamen, & de via ordinaria ſemper aliquod pium opus exercendum ſolet imponi, de quo præſens quæſtio inſtituitur, an *id opus exequendum ſit in ſtatu gratiæ*. Ad intelligentiam rei,

Omiſſa conditione, non acquiritur Indulgentia.

278 SUPPONO *primò*, Indulgentiam quamque inanem fore, niſi impleatur appoſita conditio; nam promiſſio quæque conditionata ſive in humanis, ſive in Divinis in irritum cadit, ſi imperata conditio deficiat, ùt patet exemplo Sacramentorum; ſed Indulgentia eſt promiſſio conditionata: ergo non ſubſiſtit, non impletâ conditione, & quidem ſecundùm totum; promiſſio enim indiviſibiliter fit ſub conditione totius operis: ergo ſi præſcriptum opus omittitur ex ignorantia, vel impotentia, quamvis partem aliquam, & aliud quicquam melius poneretur, nihil de Indulgentia acquiritur. Nec ſupplet factum bona voluntas; quia conditio eſt operis in re, non in voto; tametſi Deus præmium bonæ voluntati non retrahet; quemadmodum cupiens ſuſcipere Sacramentum conſequitur aliquid, non tamen effectum Sacramenti proprium.

Omiſſio alicujus partis operis injuncti, Indulgentiæ conſecutionem non impedit.

279 INQUIRES primò, an, ſi parva quantitas injuncti operis omittitur, impediatur Indulgentia? Ambigunt Doctores: nec immeritò Indulgentia valet, prout ſonat. Conditio eſt de integritate operis, quod niſi integrum ſit, videtur conditio inexpleta. Cæterùm non videtur materiæ parvitas immutare ſubſtantiam rei. Auditio ſacri, omiſſâ minimâ parte, recitatio Officii, Pſalmo relicto, jejunium ex modico imperfectum, abſolutè dicuntur jejunium, recitatio, auditio. Adverte: materia, quæ parva eſt in ordine ad unum, non erit parva in ordine ad aliud, v. g. omiſſio unius *Pater* in Roſario modicum reputabitur; non comparativè ad onus recitandi ſolùm quinquies *Pater*: hæc igitur materiæ parvitas non abſolutè, ſed reſpectivè penſitanda eſt.

280 INQUIRES ſecundò, an, quando indeterminatè imponitur onus, v. g. oratio, vel eleemoſyna, ſufficiat minimum quid unius, vel alterius?

SUP-

Quæ quantitas operis requiratur, ſi opus injungatur indeterminatum.

SUPPONITUR I. aliquando opus injungitur determinatum in ſpecie, & numero v. g. tanta eleemoſyna, talis oratio: & tunc certò præſtandum eſt, quod eſt determinatum. Aliquando injungitur opus disjunctivè, vel jejunium v. g., vel eleemoſyna: tunc alterutrum ſat eſt. Sin opus determinetur ſolùm in ſpecie, non autem numero, v. g. eleemoſyna, aut oratio, tunc quæritur, an ſi quis minimam præſtet orationis, aut eleemoſynæ, lucretur Indulgentiam. Bellarminus *de Indulg. lib. 1. cap. de cauſa Indulgentia* reſpondet negativè, & probat exemplo. Si finis Indulgentiæ ſit converſio Hæreticorum, atque indeterminatè præcipiatur oratio, certè unum *Pater*, & *Ave* non erit ſatis; etenim operi injuncto eſſe debet aliqua cum fine proportio, quæ ſanè abeſt tam modicæ orationi cum tanto fine, ſimul etiam ſumptæ cum aliorum Fidelium precibus. Idem ſenſus videtur *D. Thomæ* q. 25. ſuppl. art. 2. ad 3. ubi: Denarium, ait, reſpectu pauperis fore ſubſidii ſatis ad fabricam erigendam, quæ finis eſt Indulgentiæ, ſecus reſpectu divitis.

Minimum opus non ſufficit pro Indulgentia.

Quæ reſolutio Bullarum tenori conſona eſt, in quibus, dum imponitur eleemoſyna, addi ſolet particula, *quantum ferunt vires uniuſcujuſque*; quare videtur ſupponere, quòd minimum opus ab eo præſtitum, qui longè majus poteſt, ad Indulgentiam non ſufficere.

Sufficit opus internum.

281 SUPPONITUR II. Injunctum opus ſatis eſſe etiam merè internum, & hoc in praxi; nam ſemper imponitur contritio, quæ eſt actus internus. Licèt autem non ſemper ſit tota conditio, eadem tamen eſt ratio de parte, ac de toto. Item conceditur Indulgentia facienti veſperæ examen conſcientiæ, quod ſola mente ſit: in articulo mortis Indulgentia impenditur invocantibus corde Sacratiſſimum JESUS, vel MARIÆ nomen, ſi ore proferri nequit. Ratio eſt; quia opus internum, v. g. oratio mentalis, poteſt eſſe valdè proportionata, & conducens ad finem intentum, puta ad Hæreticorum converſionem, ad concordiam inter Chriſtianos Principes.

282 DICES cum *D. Bonaventura*: Eccleſia non judicat de internis: ergo opus purè internum non eſt ſatis.

Eccleſia apponit conditiones pro Indulgentia.

RESP. Laudato axiomati ſuæ inſunt difficultates, & in noſtro caſu non eſt locus; nam Eccleſia non judicat internum, ſed volentibus lucrari Indulgentiam hanc ponit conditionem, in quo nullum eſt inconveniens.

283 DICES iterum cum eodem Doctore: Indulgentia ponitur loco ſacramentalis pœnitentiæ; ſed hæc debet eſſe opus externum: ergo.

Opus injunctum non eſt loco pœnitentiæ.

RESP. Inſtantia deficit *primò*, quòd opus injunctum non ponitur loco ſacramentalis ſatisfactionis; ſed eſt Indulgentia, quæ ejus loco ponitur, & non quidem directè, ſed quatenus effectus Indulgentiæ, nempe relaxatio pœnæ debitæ coram Deo, tollit onus præſtandæ ſacramentalis pœnitentiæ. Deficit *ſecundò*; quia falsò dicitur pœnitentia eſſe non poſſe opus merè internum; cujuſmodi ſunt mentis oratio, & actus contritionis, qui ſolent a Confeſſariis imponi, & utique valdè ſatisfactivi ſunt. *Tertiò* tandem deficit; quia ſacramentalis pœnitentia injungitur per verum judicium particulare ſecundùm allegata, & probata in foro ſacramentali. Indulgentia verò per ſolam generalem ſententiam, & opus præcisè exactum ut conditio, ſeu ut medium conducens ad finem extrinſecum intentum.

Cultus Sanctorum per actus internos.

284 DICES tertiò. Opus injungitur ad honorem Sanctorum, & ad publicam Eccleſiæ utilitatem; at iſta per actiones exteriores obtinentur: ergo.

RESP. æquè benè hæc habemus, & ſæpè meliùs per actiones interiores. His poſitis, venio ad propoſitam difficultatem.

285 Status quæſtionis eſt, an *opus injunctum adimpleri debeat in ſtatu gratiæ*, v. g. an viſitatio Eccleſiæ, jejunium, & ſimilia præſtanda ſint a Perſona Deo grata. Circa hanc difficultatem triplex verſatur ſententia: duplex extrema, altera media: prima tenet neceſſarium eſſe ſtatum gratiæ, quando opera injuncta adimplentur. Hanc defendit *Cajetanus* tract. 9., & 15. de Indulg., & plures ex Scholaſticis, tutiorem fatetur *D. Antoninus*, & abſque dubio probabilior eſt. Altera docet non eſſe neceſſarium ſtatum gratiæ, & hanc theſim poſt *D. Antoninum* ſequuntur plures ex recentioribus. Tertia diſtinguit Indulgentias conceſſas ob extrinſecum finem immediatè temporalem, cui conſequendo æquè conducit opus factum in peccato, ut pro Templo erigendo, pro bello contra Turcas gerendo, & hujuſmodi, quæ veniunt ſub formula: *Manus adjutrices*. His neceſſariò non exigitur ſtatus gratiæ: ſi verò Indulgentiæ ſint ad finem extrinſecum ſpiritualem, puta ad obtinendam a Deo pacem inter Catholicos Principes, ad Hæreticorum, & Infidelium converſionem, ad rectum Summi Pontificis regimen, aut pro fine, cui affectando fuerit neceſſe Deum exorare, ut aliquod bonum impertiri nobis dignetur, vel malum avertere, in his conditionem implendam eſſe in ſtatu gratiæ, docet Bellarminus *lib. 1. de Indulg. cap. 13.*, aliique ex antiquis, & recentioribus, & utique rationi magis conſentanea videtur opinio.

Pro qua NOTO in præſenti difficultate non comprehendi omnia, quæ ad Indulgentiam neceſſaria ſunt, opera etiam remota, ſed proxima tantùm. Si quis ab Hiſpania Romam accedens in peccato, ſed antequam Romæ exordiatur opera injuncta, puta jejunium, Eccleſiarum Viſitationem, ſe in ſtatu gratiæ ponat, abſque dubio lucretur Indulgentiam; quia illud opus remotum, iter v. g. de materiali ſe habet, & per accidens. His poſitis.

§. II.

§. I I.

Formula conceſſionis indicat requiri ſtatū gratiæ.

286 DICO. *Opera exercenda pro effectu Indulgentiæ ſtatum gratiæ requirunt.* PROB. I. Regulariter Pontifices in concedendis Indulgentiis opera complexivè uniunt cum vera pœnitentia; formula ſiquidem ordinaria eſt, *Concedimus Indulgentiam omnibus, qui contriti, vel verè Pœnitentes viſitaverint talem Eccleſiam, tale, vel tale opus fecerint.* Ponderandæ ſunt Conſtitutiones de indictione Jubilæi CLEMENTIS VII., JULII III., & GREGORII XIII., in quibus expreſsè habetur, *ut Fideles confeſſi, & verè pœnitentes viſitent Eccleſias.* Si in Jubilæis, ubi gratia Sedis Apoſtolicæ ſolet eſſe liberalior, Populus eſt frequentior ex remotis etiam Provinciis, certòque certiùs plures inquinati ſunt mortali crimine, exigitur nihilominus ad opera adimplenda ſtatus gratiæ; à fortiori in ordinariis queiſcumque Indulgentiis illa particula, *pœnitentes, & contriti viſitaverint* &c. ſignificat opus in ſtatu gratiæ exequendum. Quoniam verò Indulgentia ſemper intelligitur juxta conſuetam formulam, niſi fiat exceptio; ideo etiamſi non exprimatur, dummodo non excludatur poſitivè, ſemper eſt ſubintelligenda conditio, ut opus fiat in ſtatu gratiæ.

Finis Indulgentiarum.

287 PROB. II. Opus injunctum pro Indulgentia ut deſerviat, debet eſſe fini, pro quo fertur, proportionatum; ſed opus in ſtatu peccati exercitum non eſt proportionatum fini: ergo non deſervit ad lucrandam Indulgentiam. *Explicatur minor.* Finis expreſſus Indulgentiarum, quæ noſtris temporibus conceduntur, eſt, ut Deum moveatur ad dandam pacem Chriſtianis Principibus, ad Infideles convertendos, ad dirigendum Pontificem in recto Eccleſiæ regimine; ſed opus mortuum non eſt aptum ad hæc: ergo non habet proportionem cum fine.

Indulgentia Sacramentis vivorum cōparantur.

288 PROB. III. Eccleſiæ Theſaurus ex operibus vivis conflatur: ergo per viva item opera debet applicari. Quando Theſauri fit copia in Sacramentis, quæ per ſe non juvant niſi ſpiritualiter Vivos, vivæ etiam ſint oportet diſpoſitiones proximæ actuales, ut in Sacramentis Vivorum elucet. Porrò Theſaurus per Indulgentias ſolùm impenditur Vivis, eaqueproprer communis eſt Doctorum ſententia effectum Indulgentiæ, nempe deletionem pœnæ nunquam produci, niſi deletâ jam culpâ; ac proinde in modo agendi Vivorum Sacramentis Indulgentia comparatur.

Opus injunctum debet eſſe aliqualiter ſatisfactivum.

289 PROB. IV. Ideo apud Doctores opus ad Indulgentias injunctum de ſe tantæ non eſt tantæ ſatisfactionis, quantæ Indulgentia eſt; quia gratia Indulgentiæ in eo conſiſtit, ut propter opus de ſe pœnæ minoris ſatisfactivum major remiſſio concedatur: ergo ſupponitur opus aliqualiter ſatisfactivum. Sed opus in peccato nullius eſt ſatisfactionis apud Deum: ergo.

Si opus mortuum eſt, Indulgētia eſſet indiſcreta.

290 PROB. V. Finis partialis, propter quem opus injungitur, eſt ne Indulgentiæ ſint indiſcretæ, ut dicit INNOCENTIUS III.; ſed per opus mortuum non evitatur indiſcretio Indulgentiæ: ergo. *Explico argumentum.* Indiſcretio in eo conſiſtit, quod frequentatis Indulgentiis abſque cauſa ſatisfactio ſacramentalis enervetur; quia eximitur Pœnitens à debito luendæ perſonali pœnæ. Ut huic relaxationi fiat modus, aliquod apponitur gravamen, ſubrogaturque in partem pœnitentiæ ſacramentalis, vel Canonum. Sed nulla ſacramentalis pœnitentia, ut pruſit, fieri debet in ſtatu peccati: ergo etiam opus injunctum: & maximè quod adimpletum in peccato nunquam reviviſcit; nam opus mortuum, quocumque paſito, non redit ad vitam; ſolùm etenim reviviſcit, quod eſt mortificatum.

291 PROB. VI. Cauſa rationabilis requiſita in Indulgentiis pro Vivis concurrit ad fundandam infallibilitatem juſtitiæ; ſed opus injunctum exercitum in peccato jus juſtitiæ apud Deum fundare non poteſt: peccatores ſiquidem non exaudit Deus: ergo.

292 PROB. VII. Ut *S. Thomas* docet, cauſa pia tendere debet in Dei honorem, & Eccleſiæ utilitatem; ſed opus exiſtentis in peccato, quamvis in ſpecie bonum ſit, non cedit in Dei honorem, & utilitatem Eccleſiæ, & ideo in Scriptura conqueritur Deus, quòd pollutis labiis eum laudant Sacerdotes, & Populus: ergo.

§. I I I.

CONTRARIORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR.

293 OBJIC. 1. Poteſt Pontifex Indulgentiam facere injungendo opus abſtrahens à ſtatu gratiæ, & peccati: ut enim ſubſiſtat Indulgentia, ſufficit legitima auctoritas in Concedente, pietas cauſæ, capacitas in Recipiente; ſed ſi poteſt, ita ſemper debemus interpretari; (quia favores ſunt ampliandi) ergo.

RESP. Utique verum eſt, requiri ad Indulgentiam in Concedente legitimam auctoritatem, in Recipiente capacitatem, & pietatem in cauſa, ſeu cauſam piam. Hæc autem non debet eſſe utcumque pia, ſed rationabilis, & proportionata; non eſt autem hujuſmodi, niſi fiat ab exiſtente in gratia, ſicut probatum eſt: & in hoc ſenſu Indulgentia interpretanda eſt; nec alia valet interpretatio, quia repugnaret Bullarum tenori, ùt probat prima ratio adducta: repugnaret fini, ùt probat ſecunda; & licèt Indulgentia ſit favorabilis, quia debitum noſtrum ex alieno ſolvit, eſt tamen odioſa, quatenus perſonales ſatisfactiones enervat; ideoque opus illud injunctum, ut talem enervationem impediat, vim debet aliquam ſatisfactivam habere; nullum autem haberet opus mortuum.

Quomodo Indulgentia dicitur favorabilis, & odioſa.

294 OBJIC. 2. Poteſt Summus Pontifex indulgere abſque operis conditione: ergo multò magis ſub conditione operis ſecundùm ſe boni, non attendendo ad ſtatum gratiæ, aut peccati.

RESP.

RESP. *nego conſeq.* nam quando nullum opus imponitur, aliunde cauſa eſt adæquata, & finis aliunde obtinetur: attamen quando opus injungitur, conducere debet ad proportionandam cauſam; opus autem mortuum ad nihil deſervire poteſt. Notandum: aliqua abſolutè omitti poſſunt; at ex ſuppoſitione, quòd fiant, tali modo fieri debent. Ita ea ſuppoſitione, quòd Pontifex injungat opus, debet eſſe rationabile, ideſt conducens ad finem intentum, ac per conſequens debet eſſe opus factum in gratia.

Opus injungitur ad comp[o]nendam cauſam.

295 OBJIC. 3. Finis Indulgentiarum eſt Fidelium utilitas, & morum reformatio; ſed opus moraliter bonum in Peccatore utile eſt ad hunc finem; quia ſaltem remotè diſponit ad juſtitiam, & in agente poteſt mores corrigere: ergo.

RESP. Opus debet eſſe proportionatum non ſolùm fini intrinſeco, & ſecundario, ſed extrinſeco etiam, & primario. Perfectio Fidelium eſt finis intrinſecus, & ſecundarius. Non eſt ergo ſatis, quòd opus injunctum remotè conducat ad juſtificationem: deindè etiamſi perfectio Fidelium eſſet finis extrinſecus, & primarius, non concluderet argumentum; nam diſpoſitiones proximæ actuales pro Indulgentia ejus naturæ correſpondere debent: natura verò Indulgentiæ eſt Vivis ſuum effectum communicare; unde opera debent eſſe vitalia; ſicut a paritate in Sacramentis Vivorum declaravimus.

Debet dari proportio cū fine primario.

296 OBJIC. 4. Opus in ſpecie bonum, ſed in individuo malum; quia aliquo gravi, vel levi peccato vitiatur, ſecundum Doctores valet ad lucrandam Indulgentiam, & ratio eſt; quia non minùs ad honorem, & laudem Dei ordinantur præcepta, quàm Indulgentiæ; ſed per opus in ſpecie bonum, etiſi malum in individuo adimplentur præcepta: ergo per actum bonum in ſpecie, licèt in individuo malum, lucrari Indulgentias poſſumus: ergo a fortiori per opus bonum exercitum in ſtatu peccati; nam minùs vitiat actum ſtatus peccati, quàm actuale peccatum actui conjunctum.

RESP. peccatum veniale, quando conjungitur cum actu bono concomitanter, & per accidens, tunc non vitiat actum bonum, & actus bonus in individuo remanet meritorius, & ſatisfactivus, & ad lucrandæ ſufficit Indulgentiæ. Quando veniale influit in actum bonum, tunc illum vitiat, & pravum efficit, demeritorium, & diſplicentem Deo, & tunc actus ille non ſufficit pro lucranda Indulgentia; quia eſt contra proportionem ad finem, & non ſolùm non eſt placativus Dei, ſed Ipſum ad indignationem provocat. Ad probationem verò reſpondeo: non omnia præcepta per pravum actum adimplentur, ùt patet de præcepto Confeſſionis, & Communionis, & eorum, quæ ſubſtantiam, & modum præcipiunt: & ex iſtis paritas deſumenda eſt propter Indulgentiæ naturam.

Peccatum veniale dupliciter conjungitur cum actu bono.

297 OBJIC. 5. Si opus in ſtatu gratiæ eſſet adimplendum, neceſſe foret Confeſſionem præmittere pro juſtificatione; ſed hoc eſt contra praxim; ſolent enim opera injuncta, puta eleemoſynam, jejunium, Eccleſiæ viſitationem præmittere: ergo.

RESP. Aliquando ante alias conditiones expreſsè confeſſio præcipitur per hæc verba, *qui confeſſi viſitaverint* &c., ùt in probatione concluſionis adnotavimus, & tunc quidem confeſſio præmitti debet. Dum verò id non exprimitur, planè ſufficiet juſtificatio ex contritione, cum propoſito confitendi: quoad praxim Religioſi plures ſolent, & pii Seculares confeſſionem præmittere: alii id non faciunt ex ignorantia obligationis, vel ducti oppoſita probabili opinione; quæ ſi vera ſit, fructum Indulgentiæ acquirunt, ſin falſa, illum amittunt.

Plures præmittunt Confeſſionem.

298 DICES. Si res ita ſe habet, perpauci Indulgentiæ fiunt compotes, cùm pauci mundo corde jejunent, viſitent Eccleſias &c.

RESP. concedendo inſtantiam valdè conſentaneam uſui Eccleſiæ, quæ ad eundem finem Indulgentias iterat, revelationibus, & Doctorum ſenſui, qui ob incertitudinem, & difficultatem acquirendæ Indulgentiæ ſuadent perſonales ſatisfactiones haud eſſe negligendas.

Rarò acquiruntur Indulgentiæ.

299 DICES *ſecundò*. S. Thomas *quæſt. 25. ſuppl. art. 2.* aſſerit, Indulgentiam non attendi juxta meritum lucrantis: & de facto ad eam non requiritur meritum, cùm ſit Privilegium; hinc qui plus meriti habet, non indè majorem lucratur Indulgentiam.

RESP. Ad effectum proprium Indulgentiæ non requiritur meritum; quia Indulgentiæ effectus eſt ſolutio pœnæ ex alienis ſatisfactionibus; tamen eſt neceſſarium ratione finis, cui impenditur Indulgentia, ſcilicet ut Deus moveatur ad hoc, vel illud concedendum, quod non fit ex opere non meritorio. Deindè opus debet eſſe alicujus pœnæ ſatisfactivum, ut ampliorem Indulgentia remiſſionem pariat. BONIFACIUS VIII. in ſua extravaganti dixit: *Unuſquiſque autem plus merebitur, & Indulgentiam efficaciùs conſequetur, qui Baſilicas ipſas ampliùs, & devotiùs viſitaverit*: efficaciùs conſequetur, qui enim devotiùs exequitur præſcripta opera, certiorem reddit cauſam, & indiſcretio Indulgentiæ certiùs tollitur, quando opera ſunt magis ſatisfactiva. Obiter adverte phraſim Pontificis, *efficaciùs conſequetur, qui devotiùs viſitaverit*: ergo efficaciter, qui devotè: ergo inefficaciter, qui indevotè. Sicuti major, minorve devotio majorem, minoremve conſecutionem connotat, ita nulla nullam.

Ad effectum Indulgentiæ nō requiritur meritum.

300 INFERTUR *primò*. Qui ſatisfacit, & conditiones per alium exequitur, ſit oportet in gratia; ipſe enim Indulgentiam lucratur, & cujus nomine fiunt opera. Ei verò, per quem operatur, non eſt ſtatus gratiæ neceſſarius, ſi in opere exequendo ſe habet præciſè ùt Inſtrumentum, & Miniſter; ſicuti ſe habet Famulus, vel Miniſter in largitione eleemoſynæ. Sin autem in opere ſe gerat ùt cauſam principalem proximam, ùt dum opus eſt perſonale, quemadmodum flagellatio, jejunium, oratio, & ſimilia, debet eſſe in gratia; hæc enim opera Deum non movent, niſi

Satisfaciens per alium debet eſſe in gratia.

prout

prout a Juſto elicita ; quamvis bona etiam voluntas Imperantis ſecundùm ſe moveat .

Quando per alium acquiritur Indulgentia.

301 Quòd ſi percuncteris , an quis lucrari Indulgentiam poſſit per alium ? In illis operibus , quæ per Miniſtros fieri conſueverunt , poteſt , ſive exprimatur , ſive non , dummodo oppoſitum non colligatur expreſsè . Secus in iis , quæ per alium præſtari non ſolent per Inſtrumentum , niſi explicetur ; quia opera ſunt perſonalia : ita communiter .

Status gratiæ pro privilegiis annexis non requiritur.

302 INFERTUR *ſecundò* ſtatum gratiæ neceſſarium non eſſe pro uſu privilegiorum , quæ aliquando in Bullis Indulgentiæ conceduntur , ùt facultas eligendi Confeſſarium , comedendi laticinia diebus vetitis , audiendi Sacrum tempore Interdicti , vel in privatis Oratoriis , & ſimilia ; quia hæc ſunt accidentalia, & extrinſeca Indulgentiæ , & æquè benè conducunt ad finem intentum , ſive cum gratia , ſive cum peccato exerceantur , ùt ſuppono : ſi enim aliunde ſtatum gratiæ requirunt , non valet illatio .

CONTROVERSIA XVIII.

AN, QUANDO INJUNGITUR CONFESSIO , INTELLIGATUR DE CONFESSIONE IN VOTO .

SÆpe Pontifices Indulgentias concedunt ſub hac formula : *Concedimus verè Pœnitentibus , & Confeſſis* &c. , quarum exempla habemus in extravaganti *de pœnit. , & remiſſ.* , Clement. unic. *de Reliq. , & venerat. Sanctor.*, in Concilio Lateranenſi ſub INNOC. III. decret. ultimo , & alibi , tam ſecundùm antiquam , quàm ſecundùm hodiernam conſuetudinem . Inquirimus ergo , dum exprimitur Confeſſio , utrum neceſſe ſit illam ponere in re, an ſufficiat in voto ; hoc tenet *Paludanus* in 4 diſt. 20. q. 4. art. 3., niſi in caſu , quo quis attritionem ſolùm habeat , quem plures Summiſtæ ſequuntur . Primum defendunt *Adrianus* , *Durandus* , *Cajetanus* , & alii ſive ex Antiquis, ſive ex Modernis, cum quibus

Confeſſio in proprietate ſonat confeſſionem in re .

303 DICO : *quando confeſſio exprimitur , neceſſaria eſt confeſſio in re* : hæc ſententia ſeverior eſt , & ſuadenda etiam per Adverſarios . PROB. I. Secundùm laudatum axioma : *Indulgentiæ tantum valent , quantum ſonant* ; ſed confeſſio in proprietate ſermonis , & ſecundùm regulas juris , & Conciliorum ſonat Confeſſionem in re , & non ſolùm ejus propoſitum : ergo in re requiritur , nec ſufficit in voto .

Propoſitio copulativa utrumque importat .

304 II. Secundùm regulam Scripturæ , Canoniſtarum , & Philoſophorum propoſitio copulativa utramque partem comprehendit ; ſed hæc propoſitio *Contritis , ſeu verè Pœnitentibus , & Confeſſis* eſt copulativa : ergo utramque comprehendit ; atqui interior pœnitentia , ſeu contritio debet eſſe in re , & non ſolùm in propoſito : ergo etiam confeſſio : & conſtat a pari : quando in Bulla ponitur , *qui Eccleſiam viſitaverit , & oraverit* , ajunt Adverſarii utrumque poni oportere , viſitationem ſcilicet , & orationem ; quia propoſitio eſt copulativa : ergo idem dicendum erit in noſtro caſu , cùm propoſitio Idem ſit copulativa .

Pontifex intendit frequentiam Sacramentorum

305 III. Quando Confeſſio , & Communio exprimuntur , intendit Pontifex pro fine ſaltem ſecundario frequentiam , & reverentiam Sacramentorum promovere , cùm in hoc Chriſtiani , niſi excitentur , negligentes ſint ; ſed veneratio , & frequentia Sacramentorum per ſolam Confeſſionem , & Communionem in voto non promovetur : ergo requiritur in re .

Quando ſufficit Confeſſio in voto .

306 IV. Quoties non eſt eadem ratio de Confeſſione tantùm in voto, & in re : nomen confeſſionis explicari non debet de confeſſione tantùm in voto ; ſed non eſt ratio eadem ; nam ex confeſſione in re multò majora bona eveniunt , majorque adeſt certitudo gratiæ , & major labor , qui ad proportionandam cauſam concurrere poteſt : ergo intelligi non debet de ſolo Confeſſionis voto .

Indulgentia redimit injunctas pœnitentias .

307 V. Indulgentia per ſe primò redimit pœnitentias injunctas ab homine ; ſed pœnitentiæ ab homine non injunguntur niſi in confeſſione in re : ergo realis confeſſio requiritur .

Rarò quis per contritionem juſtificatur .

308 VI. Pontifex concedens Indulgentiam univerſalem intendit , quantum eſt de ſe pluribus , immo omnibus prodeſſe : ergo intendit ponere medium regulariter neceſſarium , ut eam plurimi lucrentur ; ſed ad hunc finem neceſſaria eſt confeſſio in re , rarò enim quis per contritionem juſtificatur : ergo , quando exprimitur Confeſſio , abſque dubio intelligitur de reali .

Cõmunio exigitur in re .

309 VII. Sicut Confeſſio imponitur ad acquirendum ſtatum gratiæ , ita Communio ad majorem puritatem , & gratiam ; ſed licèt utrumque aliunde haberi queat , Communio requiritur in re : ergo non obſtante , quòd ſtatus gratiæ aliunde poſſit obtineri , Confeſſio erit neceſſaria in re , ſaltem quando exprimitur .

RESOLVUNTUR ARGUMENTA .

310 OBJIC. 1. Confeſſio præſumitur imponi pro recuperanda gratia ad effectum Indulgentiæ neceſſaria ; ſed gratia ſolà confeſſione in voto recuperari poteſt : ergo non eſt neceſſaria in re .

Ex pluribus motivis poteſt injungi confeſſio .

RESP. Major probari debet , non præſumi ab Adverſariis , qui tanquam certo principio innituntur . Non debet etenim determinatè mens Pontificis præſupponi pro una parte , quando plurimæ adſunt rationes pro alia . Non eſt dubium , quin faciens Indulgentiam poſſit velle confeſſionem in re, tanquam conditionem ad effectum Indulgentiæ : non eſt dubium , quin faciens Indulgentiam injungere poſſit confeſſionem in re pro adæquanda cauſa , pro frequentia illius Sacramenti promovenda , pro majori ſecuritate ſtatus gratiæ . Ut ergo credamus eam injungi tantùm pro gratia recuperanda , certa , & efficax ratio aſſignari debet . Deinde *diſting. min.* Gratia recuperatur per confeſſionem in voto , ùt in paucioribus , *concedo*,

ùt

ùt in pluribos, *nego*. Pontifex autem plores, immo omnes Indulgcotiis juvare inteodit, ideo generale facit privilegium, & generale ponit medium ad finem conducens.

311 OBJIC. 2. Si confeſſio eſt neceſſaria in re, etiam contritio propriè dicta erit neceſſaria; ſed hoc eſt falſum: aliter qui cum ſola attritione confeſſus non lucraretur Indulgentiam: ergo. *Sequela oſtenditur*: ſicut formula confeſſionem, ita èt contritionem imponit: ergo ſicut injongit veram confeſſionem in re, Ita èt veram contritionem.

Nomine contritionis venit etiam attritio.

RESP. Si quis ſeqnelam concederet, nullum eſſet ioconveniens; quia utrumque imponi poteſt pro conditione. Cæterùm *negetur ſequela*; quia in proprietate ſermonis apud Patres, & ſecundùm modum loquendi Scripturæ, verbum *contritio* ſignificat dolorem de peccatis, ſive ea amoris motivo, ſive ex motivo pœnæ, & timoris, ſicut hoc nomen *pœnitentia*; & in vulgari modo loqueodi ſæpe in eodem ſenſu uſurpatur; adeoque abſque inconvenienti textus accipitur pro contritione perfecta, & imperfecta; ſecus eſt de verbo Confeſſio, quæ in proprietate ſermonis, & ea communi modo loquendi realem confeſſionem ſignificat.

312 OBJIC. 3. Si ex dicta formula eruitur confeſſio in re, ſeqoitur, quod qui habet ſola venialia, confiteri deberet pro lucranda Indulgentia; hoc a Doctoribus non admittitur: ergo. *Sequela patet*. Bulla ſiquidem dicit *Contritis*, *& Confeſſis* non ſpecificando læthalia, aut venialia: ergo univerſaliter loquitur.

RESP. A ploribus conceditur major abſque abſurdo; nam pro habentibus ſola venialia imponi poteſt pro conditione ad lucrandam Indulgentiam, & neceſſaria eſſe poteſt ad adæquandam cauſam: nec nimis aſperum videtur; ſiquidem privilegium Indulgentiæ, & præcipuè plenariæ (quam non lucratur, niſi mundus ab omni culpa etiam veniali; cùm Indulgentia ſolius pœnæ relaxativa ſit) magnus eſt favor, quem libenter Fidelis acceptare poteſt ſub onere confeſſionis etiam culparum venialium: nec deeſt uſus apud Religioſos, ac Timoratos.

Magnum privilegium eſt Indulgentia.

Secundò alii defendentes aſſertionem noſtram *negant majorem*, *& aſſignant diſparitatem*; quia ex uſu Eccleſiæ ſolùm mortalium confeſſio ſolet præcipi; maximè quia confeſſio abſolutè appellat ſupra mortalia, ſicut mortalia abſolutè dicuntur peccata; immo videmus graviores pœnitentias ſive ab homine, ſive a Canone pro mortalibus imponi; undè in Indulgeotiis confeſſio in re abſolutè accipitur pro gravibus peccatis.

Confeſſio appellat ſupra mortalia.

313 DICES. Moraliter fieri non poteſt, ut quis omnia confiteatur venialia: ergo prima reſponſio non ſubſiſtit.

RESP. *nego ant.* Non eſt neceſſe confiteri, niſi ea, quæ poſt moralem diligentiam occurrunt, ſicut proportionabiliter dicitur de mortalibus. Si qua verò fuerint omiſſa, delentur per generalem confeſſionem, quæ ſe habet adinſtar virtualis eorundem deteſtationis. Quocirca ſi in opinione quorundam ſola attritio delet venialia, a fortiori extinguet generalis ea ſimul cum attritione, vel contritione conjuncta accuſatio.

Venialia per generalē confeſſionem delentur.

314 OBJIC. 4. Ex forma juris confeſſio ſonat confeſſionem in Paſchate præceptam: ergo lucraturo Indulgentiam ſufficit ſtato tempore in annum confiteri.

RESP. *diſtinguo ant.*: ea forma juris, quæ habetur in cap. *Utriuſque ſexus*, *concedo*, juris Indulgeotiarum, *nego*. Quis credat velle Pontificem obligare ad confeſſionem dumtaxat annualem? Quando Indulgentiam dat Confeſſis, vel Communicantibus, non intendit Communionem Paſchalis; verùm ſicut pro tempore determinato aſſignat Indulgentiam, ita etiam vult conditiones adjectas adimpleri. Ratio eſt; quia Indulgentiæ conceſſio eſt privilegium, & diverſum ab eo fructum gignit, qui per communem legis adimpletionem reportatur; unde etiam opera impoſita diverſa eſſe debent, & ab iis diſtincta, ad quæ per leges communes obligantur Fideles.

Confeſſio annualis nō ſufficit.

315 DICES. Si confeſſio neceſſaria eſt, & quidem realis, fruſtra in Bullis exigeretur contritio, quandoquidem confeſſio non ſtet abſque dolore.

RESP. *nego conſeq. ſubſum.*, tum quia ſufficit ad majorem expreſſionem poni, ſicut fit in aliis caſibus; tum ut tollatur dubium, an ſufficiat confeſſio invalida, qua aliàs annuæ confeſſionis præcepto ſatisfieri quidam docebant: quod a fortiori dubitari poteſt, an pro lucranda Indulgentia ſufficiat. Quare Indulgentia Concilii Lateranenſis ſub INNOCENT. III. attribuitur Contritis corde, & confeſſis ad diſtinguendam Indulgentiam ſolis Contritis attributam, quæ forma aliquoties eſt uſitata, & proinde in aliis quibuſdam Indulgentiis additur *Confeſſis*, ad exprimendum aliquid plus, ut ſcilicet concipiatur imponi tanquam conditio ad illas lucrandas, & non præcisè tanquam medium ad acquirendum ſtatum gratiæ; nam cùm ad hanc ſufficiat contritio ex dilectionis motivo, ne quis credat injungi confeſſio ad hunc finem, ſed pro cauſa, utrumque explicatur. Sicut ergo haud fruſtra in Bullis quibuſdam dicitur *verè Pœnitentibus*, *corde contritis*, licèt pœnitentia debeat eſſe vera ad lucrandam Indulgentiam, & contritio ſit dolor cordis; Ita in noſtro caſu.

Quare ponatur contritis, & confeſſis.

316 OBJIC. 5. Si confeſſio requiritur in re, ſequitur unica non poſſe confeſſione plures eodem die conceſſas Contritis, & confeſſis Indulgentias acquiri; nam die non ſolet eodem iterari confeſſio; ſed hoc videtur contra praxim: ergo.

RESP. Argumentum hoc ſolvunt Adverſarii in caſu, quo exigatur communio, quæ multò minùs poteſt iterari. Igitur hæc particula *Confeſſis* ſolet dumtaxat in Plenariis apponi, quarum ſi unam lucreris, non datur alteri acquirendæ locus, niſi novum committatur peccatum. Tunc ſicut repetendus eſt dolor ad aliam Indulgentiam, ita non eſt abſurdum novam confeſſionem ponere. *Secundò*. Juxta communem, confeſſione non iterata, pluribus nemo potiri In-

Quando eodē die lucrari poſſit Indulgentia.

dulgentiis poteſt ſub hac formula, *qui confeſſi viſitaverint*; eſt enim conditio prærequiſita ad viſitationem. *Tertiò*. In aliis formulis *concedimus Contritis, & confeſſis* ſufficit ad plures Indulgentias unica ejuſdem diei confeſſio; quia intelligitur quidem per modum conditionis, ſed generalis, & etiam quia videtur Pontifex intendere, ut in hoc ſenſu ponatur obligatio, cùm agitur de operibus, quæ vel iterari nequeunt die eodem, ſicut jejonium, vel uſu non iterantur, ſicut Communio, inter quæ accenſetur confeſſio. Hinc qui noſtræ opinioni adſtipulantur Doctores, inferunt non eſſe neceſſariam eodem die confeſſionem in caſu formulæ mox explicatæ: ſatis fore, ſi poſita fuerit pridie, vel tribus etiam ante diebus, eo quòd per modum generalis conditionis exigatur, & ita ad communionem præmitti conſueverit.

317 Num autem unico opere quiſquam poſſit plurium compos Indulgentiarum fieri, diſtinguendum eſt. Si plures unico actu concedantur, ùt quando dicitur, talem Eccleſiam inviſenti Indulgentias Stationum Urbis Romanæ concedimus, uno tunc opere omnes acquirimus. Sin autem concedantur diverſis actibus, ùt dum habenti unam Crucem, datur alia præſeferens Indulgentiam ſub conditione unius *Pater*, & *Ave*, tunc abſque dubio opus multiplicari debet; quia diverſa eſt formaliter conceſsio, diverſus uffectus, cùm ea duplo pœna remittatur, ac proinde multiplex opus eſt neceſſarium.

Multiplicatâ Indulgentiâ, debet opus multiplicari.

Fateor planè: opus ſufficere idem poteſt pro cauſa utriuſque Indulgentiæ adæquata, dum altera Deo placando, altera Sancto cuiquam honorando impenditur ſub conditione orationis, quoad utrumque poteſt finem deſervire. Veruntamen licèt idem opus in ſpecie utrique motivo deſerviat; non tamen idem numero opus pro duabus numero Indulgentiis ſat eſt; qualibet enim eſt peculiaris conceſsio ſub propria ſingillatim conditione.

316 DICES. Plures quandoque eodem actu leges adimplemus: ergo actu eodem plures etiam Indulgentias adipiſcimur.

Plures leges non adimplētur unico actu

RESP. *antecedens* non eſt in omnibus verum; plures namque ſunt leges, quibus non fit ſatis, niſi adimpleantur ſingulæ per ſuos peculiares actus; quæpote ſint tali operationi, aut tempori alligatæ. Eadem ſanè recitatio Horarum non ſatisfacit hodiernæ ſimul obligationi, & craſtinæ: item, qui quatuor Petro debet ex furto, & totidem ex mutuo, non ſatisfacit utrique, ſi tantùm quatuor ſolvat. Haud aliter ſe habet Indulgentia, quæ impenditur pro Cruce A, & alligatur tali materiæ, ac tali conditioni, tenditque ad ſolvendum tale debitum v. g. ùt quatuor. Alia conceſſa Cruci B tali materiæ, ac conditioni adnexa dirigitur ad ſolvendum aliud debitum ùt quatuor: unde ſicut una Indulgentia non ſolvit ùt octo; ita una conditio, ſeu unum opus non valet pro utraque.

Cùm dixi plures Indulgentias poſſe lucrifieri per unum opus, quando uno actu conceduntur, intelligendum eſt de illis, quæ unico operi applicantur, v. g. *Viſitanti tale Sacellum concedimus omnes Indulgentias conceſſas Altari D. Petri Romæ*. Nam ſi in genere ſint applicatæ tali loco, v. g. *tali Eccleſiæ concedimus Indulgentias ſeptem Eccleſiarum Urbis*, intelliguntur conceſſæ viſitanti totidem Altaria. Sicuti quando conceditur Indulgentia Stationum, intelligitur pro illis diebus, quibus Romæ habentur. Adverte ſecundùm declarationem Cancellariæ in iſtis Conceſſionibus non comprehendi Plenariam, niſi exprimatur.

319 Ad complementum conditionum ex parte Suſcipientis quæritur, an neceſſaria ſit intentio lucrandi Indulgentias?

Quæ intentio requiratur pro Indulgētia.

Quidam ſentiunt affirmativè ex natura privilegii, quod non conceditur niſi volenti; maximè cùm ſit conditionatum, & exigat opus liberè exequendum. Quamobrem etſi ponatur opus injunctum, haud tamen conducit ad Indulgentiam, ad quam minimè ordinatur, ſed in alium finem, a quo valor operis abſumitur. Alii negativè reſpondent ex eo, quòd Fidelis orans pro alio, huic prodeſt etiam neſcienti: ita Pontifex communis Theſauri copiam facere poteſt etiam ignoranti, ſi modò ponantur requiſita. Ratio eſt; quia quiſque ſaltem implicitè intendit, ut ſua ſibi proſint opera, quantum poſſunt.

Ignorantia prodeſt neſcienti.

Hinc inferunt: ſi quis ratus ſe rem gratam amico facturum impetret eidem Bullam, & eleemoſynam eroget, ſubſiſtit Indulgentia, dummodo ille ratum habeat; quia per ratihabitionem cenſetur ipſe fuiſſe eleemoſynam elargitus; ſecus dicendum, ſi amicus recuſaret, vel alteri tertio addiceret, qui ratum nequit habere, quod ſuo nomine non eſt factum.

Subſiſtit Indulgentia, ſi Amicus Bullam pro eo accipiat.

Habes ulteriùs non poſſe a religioſo Bullam acceptari, pro qua amicus eleemoſynam dedit, niſi per licentiam Prælati, cujus eſt facultatem eleemoſynæ faciendæ impertiri; illa etenim acceptatio eſt largitio eleemoſynæ per alium.

320 QUÆRITUR II. an conceſſam alicui Eccleſiæ Indulgentiam pluries lucretur, qui eodem die ipſam adeat pluries?

Quoties lucrari poſſit Indulgentia.

RESP. Si Indulgentia eſt perpetua, nec tempori alligata, acquiri poteſt, quoties inviſitur Eccleſia. Debet tamen viſitatio non eſſe moraliter continua, ſed disjuncta; nec multiplex fit Indulgentiæ ejuſdem lucrum, ſi quis ingrediatur, & egrediatur ſucceſſivè; ille enim ingreſſus, & regreſſus non eſt moralis viſitatio multiplex, ſed continua potiùs deambulatio. Quando autem Indulgentia eſt temporalis, & diei adnexa, ſemel tantùm acquiritur. Si per totam octavam, vel novendium datur ad fovendam devotionem alicujus Sancti, vel Templi, qualibet die quis lucrabitur. Si detur ad plures dies, quia Populus unà ſimul accurrere non omnis poteſt, nequit lucrum iterari. Hæc citra diſputationem ſunt.

321 QUÆRITUR III. An, ut aliquis Indulgentiâ potiatur, neceſſe habeat mente proponere, ſe Deo pro viribus perſonaliter ſatisfacturum?

Cajetanus *tom.* 1. *quæſt.* 1. *tract.* 10., Navarrus *not.* 21. præter ſtatum gratiæ, & alia

Non requiritur propoſitũ faciendi pœnitentiam.

alia requiſita exigunt etiam propoſitum efficax adimplendi, ut ex propriis Deo quiſque piacularia dependat. Sed enim communiter hæc conditio rejicitur a Doctoribus, qui ad Indulgentiam requirunt poteſtatem Concedentis, juſtam cauſam ſine obice, præterea nihil; atqui negligens ſatisfactiones perſonales non ponit obicem (ſuppono enim non peccare graviter) & adeſt juſta cauſa, licèt fortè pro Negligentibus debeat eſſe major, adeſt in Pontifice auctoritas: ergo dantur omnia pro valore. Idipſum evenit in diſpoſitione voti, quæ valida eſt, dummodo adſit juſta cauſa, & auctoritas Pontificis, etiamſi quis geſtiat voto exonerari. Itaque in Bullis habetur *Concedimus Pœnitentibus, Confeſſis* &c., nunquam tamen *volentibus ſatisfacere*; quia non requiritur hæc voluntas a *Cajetano*, *&* *Navarro* expetita, cùm Indulgentia ſuppleat.

322 DICES. In Bullis habetur *Concedimus verè Pœnitentibus*; ſed non ſunt verè Pœnitentes, qui hoc propoſito carent: ergo.

Quinam dicuntur verè pœnitentes.

Neganda eſt minor. Verè pœnitens eſt, qui de peccato dolet, confitetur, paratuſque eſt facere mandata Confeſſarii; quamvis poſt mortem reſervet reliquam ſolutionem.

323 DICES ſecundò. Abſolutio ſacramentalis tantum de pœna remittit, quanta eſt diſpoſitio: ergo a pari: quantum fuerit propoſitum ſatisfaciendi, tantundem Indulgentia remittet.

Abſolutio operatur per modum cauſæ phyſicæ, Indulgentia per modum ſententiæ.

RESP. *neg. conſeq.* Abſolutio operatur adinſtar cauſæ phyſicæ ſe attemperantis cum ſubjecto: Indulgentia verò operatur per modum ſententiæ ſupponentis juſtam cauſam, legitimam auctoritatem, & conditionem adimpletam: quæ omnia adeſſe ſupponimus: cætera accidentalia ſunt.

324 DICES tertiò. Indignus eſt, cui de publico ſubveniatur, qui cùm poſſit, ſibimet ipſe nolit ſuccurrere, ſicut uſuvenit in civilibus: ergo.

Indignitas negativa, & poſitiva.

RESP. Hanc poſitivam non eſſe indignitatem, ſed negativam. Etiam Theſaurus temporalis ex juſta cauſa diſpenſatur potentibus ex proprio ſibi ære opitulari, præcipuè ex ſuperfluis, ùt hic accidit. Verùm hæc clariùs explicata ſolutio eſt P. V. Controv. VIII., & Controv. IX.

CONTROVERSIA XIX.

AN INDULGENTIÆ PROSINT DEFUNCTIS.

Nec Beatis, nec Damnatis Indulgentiæ prodeſſe poſſunt.

325 AD coronidem hujus doctrinæ aliquid de Indulgentiis diſputandum remanet, quæ mortali hac vita functis applicari poſſunt. Nomine Defunctorum veniunt purgantium animæ, quæ ſunt in ſtatu medio, & communem cum Beatis certitudinem habent ſalutis, & inſtar Viatorum debent pro peccatis remiſſis debitas Deo pœnas luere. Certum eſt enim Damnatos incapaces eſſe cujuſcumque Indulgentiæ; eò quia pœnis irremiſſibiliter illigantur juxta illud *ite in ignem æternum*, & Beati, cùm nulli piaculo ſint obnoxii, nullum etiam ex Indulgentiis fructum capiunt. Solæ itaque purgantes animæ in quæſtionem veniunt.

326 Recentiores Acatholici, dum Purgatorium è medio tollunt, Indulgentias purgantibus prodeſſe animabus tanquam de ſubjecto negant non ſupponente. Nec defuerunt ex Catholicis etiam, qui juxta Fidem Purgatorium confitentes, ab eo tamen Indulgentiarum ſuffragia excluderent, ùt *Hoſtienſis* in Summa lib. 5. ſub tit. de remiſs. *§. Quibus proſint*, & *§. Uti operantur*, Gabriel. *lect.* 57. *in Canonem Miſſæ*, Gerſon. *alph.* 60. *lit. B.* . . . Verùm oppoſitum omnino eſt tenendum; ideoque

Eccleſiæ uſus, & doctrina circa Indulgentias pro Defunctis.

327 DICO: *Indulgentiæ proſunt Defunctis.* Hæc concluſio abſque errore negari non poteſt, & PROB. 1. Eccleſia uſu, & doctrinâ celebrat Indulgentias Defunctis prodeſſe; ſed Eccleſia decipere, aut errare non poteſt in his, quæ ad Fidem ſpectant, vel ad Mores; cùm ipſa ſit Veritatis fundamentum: ergo Indulgentiæ Defunctis proſunt. *Major patet* ex perpetua conſuetudine Pontificum concedentium pro Defunctis Indulgentias: ſic PIUS II., & INNOCENTIUS VIII., qui viſitantibus Eccleſiam Sanctonenſem Indulgentiam conceſſerunt liberandi animas a Purgatorio. CALISTUS III. ſimilem impendit Eccleſiæ Tyrazonenſi. PASCHALIS I. (& non V., ùt notant aliqui) Indulgentias pro Defunctis largitus eſt, quas undecim Pontifices poſtmodum approbaverunt pro Eccleſia Sanctæ Praxedis. Extant quoque Indulgentiæ pro Defunctis in Eccleſia S. Laurentii extra muros. SIXTUS IV. declaravit Indulgentias pro Defunctis valere: quam declarationem poſtquam *Gabriel* vidit, priorem retractavit ſententiam. Idem declaravit LEO X. in Bulla ad *Cajetanum* contra Lutherum, qui art. 17. inter proſcriptos aſſerebat: *Sex generibus hominum Indulgentiæ non ſunt neceſſariæ, nec utiles, videlicet Mortuis &c.*

Si prodeſt Defunctis ſatisfactio particularis, multò magis univerſalis.

328 SECUNDO. Efficaciùs eſt meritum, & univerſalis Eccleſiæ ſatisfactio, quàm unius dumtaxat Fidelis; ſed meritum perſonale, & unius ſatisfactio ſecundùm fidem Defunctis prodeſt: ergo multò magis meritum, & ſatisfactio totius Eccleſiæ; ſed meritum, & Eccleſiæ ſatisfactio applicantur per Indulgentias: ergo.

Animæ Purgatorii ſunt de foro Eccleſiæ.

329 TERTIO. Indulgentiæ, cùm ſint communium bonorum diſtributiones, iis proſunt, qui & indigent, & ſunt de foro Eccleſiæ; ſed animæ Purgatorii ſunt de foro Eccleſiæ, cui in charitate uniuntur, & eleemoſynis, orationibuſque juvantur, & inſuper maximè indigent, dum verſantur in ſuppliciis: ergo illis proſunt Indulgentiæ.

Theſaurus aliquando diſpenſatur pro captivis.

330 QUARTO: non eſt minor Eccleſiæ poteſtas in ſuum Theſaurum, quàm Reipublicæ temporalis in ſuum; ſed hæc diſpenſat aliquando utiliter Theſaurum ad Captivos redimendos ſub aliena degentes poteſtate, quamvis Subditi non ſint: ergo etiam Eccleſia poteſt Theſaurum per Indul-

gentias utiliter diſpenſare ad redimendos ſub pœna detentos , ſive propriè Subditi , ſive impropriè ſint .

Intentio Chriſti, & Sanctorum eſt juvare Defunctos.

331 QUINTO . Theſaurus Eeclefiæ per Indulgentias diſpenſatus prodeſt ſecundùm Chriſti , & Sanctorum intentionem ; atqui eorum intentio eſt , ut animabus Purgatorii proſint : ergo . *Minor prob.* Chriſti merita , & Sanctorum ordinata ſunt ad Fideles promovendos uſque ad conſummationem gloriæ , quæ eſt finis ſanctificationis : ergo eorundem intentio eſt juvare , quotquot indigent , ad gloriam promoveri , eujuſmodi ſunt Defunctorum animæ : ergo .

OBJECTIONES SOLVUNTUR .

332 OBJIC 1. Petro , ejuſque Succeſſoribus non eſt conceſſa poteſtas ſolvendi niſi Viventes ſuper terram ; ſed Defuncti non vivunt ſuper terram : ergo non eſt data facultas ſolvendi Defunctos : ergo Indulgentiæ eis non proſunt . *Maj.* habetur Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis ; ſuper terram* dixit : ergo non niſi ibi exiſtentes : eo modo , quo ſi Rex Hiſpaniæ Proregi Neapolitano dixerit : *quidquid ſtatueris, vel quemcumque liberabis Neapoli , ratum habebo Matriti* , certè poteſtas limitaretur ad ſolos Neapolitano in Regno degentes , nec Siculos poſſet liberare .

Solvuntur Purgantes per exhibitionem pretii.

RESP. *nego maj.* ſi accipiatur ly *ſolvere*, prout abſtrahit a ſolvere per abſolutionem , & per exhibitionem pretii . Ad probationem ly *ſuper terram* ſignificat actum ſolvendi exequendum eſſe ſuper terram , non autem quòd objectum ſolutionis , ſeu materia , circa quam verſari debet ſolutio , neceſſariò ſuper terram debeat exiſtere : ſicuti diſpenſatio Theſauri ſuper terram exercetur, quamvis Theſaurus ipſe non ſit in terra , ſed in divina acceptatione ; ita largitio ſpiritualis eleemoſynæ per Indulgentias ſuper terram exercetur : ille verò , cui ſit , poteſt eſſe ſub terra . Nec adductum probat exemplum ; quia ſi loquamur de ſolutione ſpectante ad forum contentioſum , limitatur ad locum Juriſdictionis , ſed nihil evincit contra nos , cùm ſolutio per Indulgentias non ſit contentioſa : ſin autem loquamur de ſolutione voluntaria , poteſt exerceri etiam in aliena Provincia , ùt vidimus ſupra n. 330., & infra n. 343.

Solutio duplex contentioſa , & voluntaria .

333 OBJIC. 2. Diſtributio Theſauri per Indulgentias eſt actus Juriſdictionis ; ſed Pontifex in animas Purgantium Juriſdictionem non habet , cùm ad forum Dei pertineant , & a Deo jam ſint judicatæ : ergo illis utiliter Indulgentiarum Theſaurus non diſtribuitur .

Duplex Juriſdictio directa , & indirecta .

RESP. *diſt. min.* Non habet Juriſdictionem directam , *conc.* , indirectam , *nego min.* . Directa Juriſdictio conſiſtit in poteſtate ligandi , & ſolvendi per juridicam ſententiam ; indirecta autem in poteſtate applicandi bona Eccleſiæ in Defunctorum utilitatem , & eſt Juriſdictio applicans talia bona per modum ſuffragii , ùt infrà explicabitur . Nec aliter Prorex Neapolitanus poteſt per ſententiam Neapolitanum Civem liberare a captivitate Turcharum ; poteſt tamen per modum ſuffragii , offerendo ex Reipublicæ bonis pretium ſolutionis .

334 OBJIC. 3. Indulgentiæ iis prodeſſe haud queunt , qui non ſunt miſericordiæ capaces ; ſed Defuncti non ſunt ad capiendam miſericordiam idonei ; nam teſte Scriptura , *poſt mortem non datur locus pœnitentiæ , & miſerationi* : ergo . *Major clara eſt* ; nam Indulgentia eſt actus miſericordiæ , ad eorum dumtaxat utilitatem , qui ſunt capaces , ordinata .

Purgātes capaces ſunt Miſericordiæ.

RESP. *nego min.* Miſericordia malum ſublevat , quod alterum eſt culpæ , alterum pœnæ ; quiſquis igitur eſt in ſtatu remiſſibilis culpæ , vel pœnæ , miſeratione frui poteſt , quo in ſtatu degunt Purgantes animæ , in pœnis ſcilicet temporaneis , quæ per miſericordiam , ſeu per Indulgentiam remittuntur, quæ ad pœnas temporales relaxandas ordinantur . Scriptura ibi , cùm dicit nullum fore poſt mortem pœnitentiæ , & Miſericordiæ locum, intelligitur quoad læthalem culpam , quam niſi vivens deleat , nemo poſtquam e vivis deceſſerit , ab ſe unquam poterit amovere .

335 OBJIC. 4. Ut valeat Indulgentia , adeſſe debet conveniens cauſa cedens in Eccleſiæ utilitatem ; ſed pro Defunctis hujuſmodi cauſa aſſignari non poteſt , cùm ipſi nihil poſſint in utilitatem Eccleſiæ : ergo .

Facimus per nos ipſos , quod facimus per amicos .

RESP. *neg. min.* Non eſt neceſſe , ut ipſi Defuncti operentur in utilitatem Eccleſiæ : ſufficit, quòd ipſarum nomine quis amicus exequatur conditiones, quæ ad finem ab Eccleſia intentum conducant ; quidquid enim facimus per amicos , per nos ipſos facere videmur . Atque hæc poteſt eſſe ratio , cur Defunctis Indulgentiæ per modum ſuffragii concedantur ; quia ipſi per ſe conditiones nequeunt adimplere ; ſed de hoc infrà .

336 OBJIC. 5. Indulgentiæ operantur juxta arbitrium facientis ; ſed non eſt in arbitrio Pontificis Defunctum omnino liberare a pœna ; uno enim momento poſſet omnes Purgatorio extrahere , immo deberet ; quandoquidem charitas aveat ſublevare quotquot poteſt , & eos præſertim, qui ſibimet inutiles ſunt ; hæc autem videntur inconvenientia : ergo .

Pontifex non habet cauſam liberandi omnes a Purgatorio .

RESP. Ad valorem Indulgentiæ exigitur proportionata rationabilis cauſa , quam Pontifex habere non poteſt , ut vacuum animabus Purgatorium faciat . Deinde Indulgentia non valet , niſi qui opus adimplet , ſit in gratia ; ſed non eſt in poteſtate Pontificis facere , ut Vivens ſit in gratia , dum conditionem implet : ergo neque eſt in ejus poteſtate omnes Defunctos a Purgatorio liberare .

CON-

CONTROVERSIA XX.

AN INDULGENTIA JUVET MORTUOS VIA ABSOLUTIONIS.

337 INdulgentia prodeſt viâ abſolutionis, dum pœnas relaxat per juridicam ſententiam, qua Summus Pontifex anctoritata a debito abſolvit. Michael Medina *diſq. 7. cap.* 34., & *diſq.* 8. *cap.* 41., Joannes Augelus relatus a Major. 4. *diſt.* 20. *quaſt.* 6. docent Pontificem per Indulgentiam judicialiter Defunctos abſolvera, ſicut Viventes; ſed communis Doctorum ſententia oppoſitum tenet, quam approbavit Schola Pariſienſis oppoſitam damnans ùt ſcandaloſam.

338 DICO igitur: *Indulgentia Defunctis non prodeſt viâ abſolutionis*. PROB. I. Perpetua Eccleſiæ conſuetudo ſuit, ut cuique Indulgentiæ pro Defunctis apponeret hæc verba, vel ſimilia *per modum ſuffragii*. Id conſtat exemplurum inductione, quæ in ſuperiori Controverſia recenſuimus; atqui Indulgentia per modum ſuffragii non eſt per ſententiam juridicam: quis enim nun videt, ſuffragium neutiquam eſſe auctoritativam abſolutionem, ſed quoddam genus ſpiritualis eleemoſynæ? ergo.

Suffragium eſt quoddam genus ſpiritualis eleemoſynæ.

339 SECUNDO. Nequit Pontifex juridicè per Indulgentiam abſolvere ſuo judicio minimè ſubjectos; Defunctus non ſubjacet Pontificis judicio: ergo juridicè nequit abſolvera. *Minor* habatur expreſsè a GELASIO Papa in Epiſt. ad *Fauſtum*, & in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ apud *Gratianum* 24. quæſt. 2. Can. *Legatur*, & Can. *Ne quiſquam*, qui clarè docet Mortuos cunſtitutos in Divino Judicio nun poſſe ab Eccleſia judicari, ùt ex LEONE Papa in Epiſt. ad *Ruſticum* Epiſcopum Narbonenſem apud cumdem *Gratianum* laudato loco Can. 1. ubi Pontifex: *De communione privatis, & ita Defunctis eorum cauſa judicio Dei reſervanda eſt*.

340 TERTIO. Juridica ſententia non fertur niſi in Subditum, ùt in materia Indulgentiarum habemus ab ALEXANDRO III. ad Epiſcop. Cantuarienſem; ſed Defunctus non eſt propriè Subditus Pontificis: argo ab eo nequit juridicâ ſententiâ abſolvi. *Minor declaratur*. Qui non poteſt modu ſenſibili directè gobernari, non eſt proprius Pontificis Subditus; undè Joan. 21. Chriſtus dixit Petro: *Paſce oves meas*: Doctrina ſeilicet, Legibus, Sacramentis, Admonitionibus, quæ omnia ſenſibiliter exercentur; ſed Deſunctus non eſt ſenſibiliter gubernabilis per Sacramenta, Leges, Admonitiones: ergo.

Defuncti non diriguntur a Papa.

341 QUARTO. Abſolvere per ſententiam eſt correlativum ad ligare per ſententiam; unde Duminus dixit Petro Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ſolveris ſuper terram: Quodcumque ligaveris ſuper terram*; ſed Pontifex non poteſt Deſunctum ligare, cùm ipſum nequeat ad ſuum Tribunal accerſere, cauſam cognoſcera, obedientiæ ſubjicere: ergo neque abſolvere.

Pontifex nequit Defunctum ligare.

342 QUINTO. Qui ab aliquo Judice judicatus, & condemnatus eſt, nequit judicialiter abſolvi, niſi a ſuperiori Judice; ſed Defunctus eſt a Chriſto Judice judicatus, & condemnatus ad pœnam, & Pontifex nun eſt eo Superior: ergo non poteſt Defunctum judicialiter abſolvera; eatenus enim Viventem juridicè abſolvit, quatenus licèt reus ſit pœnæ apud Deum, cauſa tamen eſt adhuc ſuſpenſa; undè Pontifex prævenire poteſt, & ſuâ ſententiâ Reum a debito liberare.

CONTRARIORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR.

343 OBJIC. 1. Illos poteſt juridicè abſolvere Pontifex, quos comprehendit in ſua Juriſdictione; ſed Defunctos ſub ea comprehendit: ergo poteſt eos per Indulgentiam juridicè abſolvera. *Min. prob.* Matth. cap. 16. *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis*, hoc eſt, quodcumqua tu ſuper terram exiſtens ſolveris, & ego ſolvam exiſtens in Cœlo; ſed ly *quodcumque* comprehendit debitum animarum purgantium, cùm propoſitio ſit univerſalis: ergo.

RESP. *neg. min.* Sub Pontificis gubernatione non ſunt Defuncti, cùm ab illo dirigi non poſſint. Nil valet inducta probatio; nam ly *ſuper terram* non refartur ſolùm ad actum ſolvendi, ſed etiam ad Perſonam ſolvendam judicialiter: & ideò in huc ſenſu fuit textus a GELASIO, & LEONE expoſitus. Ratio eſt; quia juri dicundo judicialiter non ſufficit habere actum ſub dominio, & habere poteſtatem in loco, ubi Judex exiſtit: eſt etiam neceſſe, ut eodem ſub dominio Perſona jodicanda contineatur, ùt ita loquar, ſit Perſona ejuſdem Territorii, quod in caſu non verificatur. In eo tamen verbo *quodcumque* haud negem Defunctorum debitum contineri, quod reverà per Indulgentiam ſolvitur, ſed non continetur, ùt judicialiter ſolvendum, ſed tantùm per modum ſuffragii. Vide ſupra n. 332.

Quid ad judictum requiritur.

344 OBJIC. 2. Omnis Indigens extra terminum Pontificis Juriſdictioni eſt obnoxius; tum quia adhuc eſt Viator, tum quia claves Petri ſunt aperiendo Regno cœlorum; ſed Indigenti extra terminum cœli nun pateut fores: ergo Pontificis juriſdictioni ſobditur; ſed Defunctus eſt Indigens extrà terminum: ergo Pontificis ſubditur juriſdictioni: ergo judicabitur.

RESP. *neg. maj.* Non omnis Indigens extra terminum aſt propria ovis Petri ab ipſo dirigibilis. Licèt hujuſmodi Indigentes non ſint abſolutè in termino, non ſunt propriè Viatores, ſed ſecundùm quid; ac proinde juridicè nequeunt a Judice, qui ſimpliciter Viatores reſpicit abſolvi, benè quidem titulo amicabilitatis poſſunt adjuvari. Clavis Petro data eſt adaperiendo Indigentibus cœlo, ſed non eodem omnibus modu: Subditis juridicè, non Subditis per modum ſuffragii. Quare cùm mortui non ſint propriè Subditi, iis Cœlum juridicè nun recluditur.

Defuncti non ſunt propriè Viatores.

345 OBJIC.

345 OBJIC. 3. Judea nnius Territorii poteſtate voluntaria, licèt non contentioſa poteſt ab excommunicatione liberare exiſtentem in altero Territorio; ſed poteſtas ferendi Indulgentias eſt voluntaria, & non contentioſa: ergo extendi poteſt ad Defunctos, qui cenſentur veluti extra Territorium Pontificia.

RESP. Majorem veram continere doctrinam in jure, quando exiſtens extra Territoriom eſt Judicis abſolventis Subditus. Cæterùm, ſi Subditus non ſit, doctrina eſt falſa. Unde Archiepiſcopus Mediolanenſis non poteſt Thaurinenſem Civem ab excommunicatione abſolvere propter defectum Juriſdictionis, quæ èt Pontifici deeſt in mortuos.

Defectus Juriſdictionis impedit judicium.

146 OBJIC. 4. In jure nnius Proviociæ Judea condemnat validè, & ſolvit delinqnentem alterius Proviociæ, qui ratione delicti ſit Subditus; ſed mortuus delictum commiſit, quando erat Pontifici Subditus: ergo per Induigentiam juridicè poteſt abſolvi.

RESP. *concedendo majorem*, dnmmodo proceſſus, & ſententia feratur tempore, quo Delinquens perſeverat in Territorio Judicis extranei. Cæterùm, ſi Delinquens a Territorio recedat, nequit amplius Judea illam juridicè proſequi. Defuncti peccaverunt, dom viverent, & ſub Pontificis poteſtate degerent, ſed moriendo ab ejus Juriſdictione receſſerunt; quapropter juridicè non poſſunt nec damnari, nec abſolvi.

Per mortem recedunt a Pontificis Juriſdictione.

147 OBJIC. 5. Abſolvere eſt correlativum ad ligare; ſed Pontifex aliquando poteſt juridicè Defunctos ligare: ergo èt abſolvere. *Probo min.* INNOCENTIUS III. cap. *Cùm a nobis*, §. *Non obſtat* aſſerit aliquando Eccleſiam Defunctos excommunicatione ligare; uſuque comprobatur, cùm id aliquoties peractum ſit, & miraculis acta approbavit Deus. Hinc 2. Dialog. cap. 23. refert *Magnus Gregorins* Sanctimoniales quaſdam viſas ab Eccleſia recedere, dum inter ſolemnia Diaconus dixit: *recedant, qui non communicant*: has ſiquidem *S. Benedictus* excommunicaverat.

RESP. *neg. min.* Quando Pontifices excommunicant Defunctos, non ferunt ſententiam directè in Mortuos, ſed eos declarando in contumacia deceſſiſſe ferunt ſententiam in Vivos, ne communicent, hoc eſt ſuffragia, & ſacrificia pro illis offerant, & quando illos abſolvunt, declarant eos abſque contumacia objiſſe, & concedunt viventibus, ut poſſint ſuffragia pro illis offerre: nec alius ſenſus eſt laudati Pontificis, atque exemplorum, quæ adducuntur. Sanctimoniales cœ *S. Benedictus* non inflixerat anathema, ſed id adhuc viventibus fuerat comminatus. Verùm ut Deus oſtenderet, quanti faciendæ correptiones Prælatorum, ac comminationes ſint, voluit ut jam mortuæ ad Diaconi ſententiam apparerent ab Eccleſia recedentes, pro quibus poſtmodum *S. Benedictus* oblationem faciens dicitur abſoluiſſe, ùt refert idem *Gregorius*.

Quomodo abſolvitur Defunctus ab excommunicatione.

346 DICES. *S. Gregorius* rationem aſſignans, quà potuerit *S. Benedictus* eas judicate, illud Chriſti adhibuit: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis*: ergo vera poteſtate uſus eſt.

A

RESP. *nego conſeq.* loquendo de poteſtate in Defunctos: optima nihilominus eſt *Magni Gregorii* ratio; quia vera poteſtate fuerat viventibus excommunicationem comminatus, & fortè etiam inflixerat; & quia deceſſerunt in eo ſtatu, effectum non percipiebant ſuffragiorum, quod, ut Deus declararet, prædicta per miraculum manifeſtavit.

CONTROVERSIA XXI.

B

AN SIMPLICI SOLUTIONE DEFUNCTIS PROSIT INDULGENTIA.

149 CUm in Bullis Pontificum Indulgentiæ Defunctis concedantor per modum ſuffragii, nec alia via concedi poſſint, eo ipſo quòd judicialiter nequeat abſolvi, reſtat explicandum, quid ſit Indulgentia per modum ſuffragii, in quo non modica eſt diſceptatio apud Doctores. Communior ſententia ſuffragium reducit ad ſimplicem ſolutionem. Indulgentia verò per puram ſolutionem facta pœnam

C

Defunctis relaxat, ita ut pretium debito æquivalens accipiat ex communibus bonis, & ita impendant, ut eo ſe redimant Defuncti. Seu tantundem offerat bonis Deo ex Theſauro communi, quantom fuiſſet neceſſarium, ut ipſi perſonaliter ſua debita exſolverent, & pœnam evitarent. In hoc autem nullus ſententiæ actus exercetur erga Defunctos, ſicut explicabo: inquirimus ergo, an res ita ſe habeat.

150 DICO. *Indulgentia per modum ſuffragii eſt relaxatio pœna per ſimplicem ſolutionem.* PROB. 1. Petro, & ejus Succeſſoribus data eſt poteſtas diſpenſandi Eccle-

Quid ſit Indulgentia per modum ſuffragii.

D

ſiæ Theſauri in Fidelium utilitatem convenientibus modis ad varios reſpectivè eorum ſtatus. Ideò Petrus abſolutam, & illimitatam habuit facultatem Cœlum aperiendi, & vinculi cujuſcunque auferendi: *Tibi dabo claves Regni Cælorum, quodcumque ſolveris, erat ſolutum*; ſed pro Defunctis Indulgentiam facere per ſimplicem ſolutionem eſt modus omnino conveniens: ergo. *Minor explicatur*. Hic modus Juſtitiam ſalvat cum Miſericordia, nec requirit directam Juriſdictionem in Defunctos: ergo eſt omnino conveniens. *Minor prob.* Salvat Juſtitiam, quia pretium debito æquivalens dependit: com-

Salvatur Juſtitia cum Miſericordia.

E

ponit cum Miſericordia, quia liberaliter ei ſolvit ex alieno, qui ex proprio perſonaliter deberet: non requirit Juriſdictionem in Defunctum, quia in ſpirituali hujuſmodi donatione (quemadmodum patet etiam in privatis ſuffragiis, immo èt temporali ſolutione ſimplici) non requiritur ſubjectio Perſonæ, pro qua pretium erogatur.

351 PROB. 2. Non eſt minor poteſtas Pontificis in Eccleſiaſticum Theſaurum, quàm Principis in temporalem; ſed juſtis de cauſis poteſt Princeps ſecularis temporalem Theſaurum impendere ſolvendo Extraneorum

Non eſt minor poteſtas Principis, quàm Papæ.

neorum debito, maximè ſi fuerint beoemeriti de Republica; undè bonis communibus poteſt Princeps aliquem ſub Turcarum captivitate detentum liberare, condignum offerendo pretium: ergo juſtis de cauſis poteſt Pontifex Eccleſiæ Theſaurum expendere, ut Defunctorum debita exſolvat, qui aliquando ſibi Subditi fuere, dicique etiam queunt benè de Eccleſia meriti, cùm vel integras Eccleſiæ leges conſervaverint juſtè vivendo, vel violatas per pœnitentiam reparaverint.

Abſque injuria bona ſuperflua inter extraneos diſpenſantur.

352 PROB. 3. Quotieſcumque publico Theſauro bona ſuperflua inſunt, abſque ulla injuria poteſt Princeps ea diſpenſare Extraneis, elargiendo eleemoſynam, ſolvendo eorum debita, quamvis in eos non habeat juridicam auctoritatem. Sed in Eccleſiæ Theſauro ſunt bona ſuperflua, quæ Vivorum indigentiam excedunt: ergo ea poteſt Pontifex diſpenſare in Defunctorum utilitatem, licèt ſint quodamodo extranei, neque in eos habeat juridicam auctoritatem; & hoc in proprietate ſermonis eſt Defunctis prodeſſe per modum ſuffragii: ergo.

Juſtitia commutativa datur in non Subditos.

353 PROB. 4. Acta, quæ ad Juſtitiam ſpectant ſeu legalem, ſeu diſtributivam, ſeu vindicativam, tametſi nequeant in non Subditos exerceri, poſſunt nihilominus, quæ ad commutativam pertinent, ſicuti quotidie uſuvenit in commutatione bonorum, ſive privata ſint, ſive publica; atqui Indulgentia per ſimplicem ſolutionem ad Juſtitiam commutativam pertinet, quatenùs pro quantolibet debito tantundem pretii offertur; id autem Perſonæ cùm ſiat indigenti, atque impotenti ſe adjuvare, verum ſuffragium eſt.

354 PROB. 5. Non minùs ratione charitatis animæ Purgantium uniuntur Fidelibus privatis, tanquam membra membris, quàm uniantur Corpori, & Capiti Eccleſiæ, tanquam phyſica membra Capiti; ſed propter primam unionem per modum ſuffragii juvari poſſunt ſimplici ſolutione, mediâ oblatione particularium ſatisfactionum: ergo propter ſecundam juvari poſſunt ſimplici ſolutione, media oblatione communium ſatisfactionum.

PRÆCLUDUNTUR QUÆDAM EFFUGIA.

355 DICES *primò*. Si ſolutione conceditur Defunctis Indulgentia per modum ſuffragii, cur dicitur a *D. Thoma* hæc indirectè concedi Defunctis, & Viventibus directè?

Indirectè conceditur Indulgentia Defunctis, & directè Viventibus.

RESP. Dicitur indirectè concedi Indulgentia Defunctis, & Viventibus directè; quia ad legitimam diſpenſationem Theſauri, cujus Pontifex eſt abſolutus Diſpenſator, requiritur rationabilis, & juſta cauſa; hanc Defuncti adimplere nequeunt, nec alios rogare, ut adimpleant: ideo Pontifex Viventibus imponit, ut ipſi opera injuncta adimpleant, quibus poſitis, transfert partem Theſauri in bonum Defunctorum: & ſic dicitur directè fieri Indulgentia Viventibus, indirectè Defunctis.

356 DICES *ſecundò*. Si Indulgentia pro Defunctis fit per ſimplicem ſolutionem offe- A rendo ex communibus bonis, non erit neceſſe aliquod opus a Viventibus impleri, cùm ſolutio non fiat neceſſariò per Tertium. Hoc non eſt admittendum: ergo ſignum eſt Indulgentiam non concedi per modum ſuffragii.

Nō eſt neceſſaria ſolutio per Tertium.

RESP. *nego ſeq.* Ratio, cur opus Viventium requiratur, non eſt ex eo, quòd ſolutio ex neceſſitate fiat per Tertium; ſed quia neceſſaria eſt juſta cauſa, cui adimplendæ non ſunt Defuncti; quocirca Viventibus imponitur a Pontifice.

357 INSTABIS. Pro Indulgentia concedenda non eſt neceſſaria cauſa futura, B ſed præterita; undè ſicut Vivis poteſt concedi Indulgentia abſque ullo onere operis propter merita anteacta, v. g. a Principe in bonum Eccleſiæ: ita fieri poteſt pro Defunctis abſque onere alicujus operis, ſed propter egregia facta in utilitatem Eccleſiæ: ergo erit ejuſdem rationis pro Vivis, ac pro Mortuis: ergo cùm nunquam ita Pontifex conceſſerit, dicendum videtur non benè explicari per noſtram theſim Indulgentia pro Defunctis.

RESP. Nos hucuſque locutos eſſe de Indulgentia Defunctorum ſecundùm uſum præſentem Eccleſiæ, quæ aliquod ſolet opus C injungere. Cæterùm, an poſſit aliter concedere, non diſputamus: DICO nihilominus non futuram in tali caſu ejuſdem rationis cum Indulgentia Vivorum; quia hæc fieret per abſolutionem directam: illa præcisè per indirectam ſolutionem, nec deſineret eſſe per modum ſuffragii. Nam illa diſtributio Theſauri eſſet ſuffragium ſpiritualis eleemoſynæ de bonis communibus. Ratio verò, cur de facto ob præterita merita non conceſſerint Mortuis Indulgentiam abſque onere, ea fortè eſt, quòd in morte per ultimam ſententiam fuerunt merita cognita, & præmio donata (quod pro Vivis non acci- D dit) adeoque non poſſunt eſſe ſufficientia abſque alio, ut moveant Pontificem ad iterum, quaſi dicam, præmiandum, eorum causâ concedendo Indulgentiam, quorum jam virtus fuerit evacuata, ſeu meliùs, expleta per ſuperexcedentem a Deo taxatam mercedem.

Diſtributio Theſauri eſt ſpiritualis eleemoſyna.

358 DICES *tertiò*. Pontificia poteſtas ad diſtribuendum Theſaurum fundatur in munere ſummi Paſtoris; ideo dictum eſt Petro: *paſce oves meas*; ſed munus Paſtoris non extenditur ad Defunctos: ergo eis non conceditur per diſtributionem Theſauri; undè ſicut ſi Dominus temporalis dans ærarii claves Œconomo diceret, *provide dome-* E *ſticis meis*, non poſſet Extraneis ſubvenire neque per eleemoſynam, neque per debitorum ſolutionem; itidem nequit Pontifex de Eccleſiæ ærario Defunctis copiam facere, qui de ejuſdem ovili non ſunt: ita *de Lugo*.

Pontifex eſt Paſtor, & Diſpenſator.

RESP. Pontificem non modò ſummum eſſe Paſtorem, ſed etiam Chriſti Diſpenſatorem, &, ut ita dicam, Eleemoſynarium, utpote univerſale Eccleſiæ Caput habens generalem poteſtatem in Eccleſiæ Theſaurum, ac proinde poteſt Extraneis ſuppetias ferre, & eos debitis elevare: quod munus neceſſariò

ſequi-

ſequitur Capitis univerſalis naturam, cui charitate uniuntur Defuncti, & imitatur naturam Theſauri, qui, dum Vivorum egeſtatem ſuperat, petit etiam in alios effundi. In exemplo Œconomi non video, cur Extraneis ſubveniri non debeat, quod pro domeſticis ſupereſluit, ſimulque ſit univerſalis Domini eleemoſynarius.

359 DICES 4. LEO X. in Decretali ad *Cajetanum* explicans Indulgentiam per modum ſuffragii dicit, *vel per modum ſuffragii* in alios *transferendo*. Verùm in alios Indulgentiam transferre eſt Subdito viventi poteſtatem concedere applicandi partem Theſauri, poſito opere pro Defunctis; ita ut eam facultatem quaſi pro præmio boni operis accipiat: ergo ita explicanda eſt Indulgentia pro Defunctis; quo explicandi modo ſalvatur proprietas ſuffragii, & locutionis ejus termini *indirectè*.

Nemo dat, quod non habet.

RESP. Nemo dat, quod non habet, neque per modum præmii, nec alio quoquam titulo; ſed Pontifex juxta hanc opinionem non habet ipſe poteſtatem diſpenſandi pro Defunctis Theſaurum: ergo nec alteri dari hujuſmodi poteſtatem.

Præterea diceretur Pontifex paſſim concedere muliereulis poteſtatem Clavium. Quod ſi velis non dare Viventibus Clavium poteſtatem, ſed Indulgentiam, quam ipſi poſtmodum Defunctis communicant, hoc explicantes ſupradicto exemplo de Œconomo, qui licèt non poſſit Extraneis ſuppeditare bona, quæ Domini ſunt, poteſt nihilominus domeſtico, ut ipſe poſtmodum det Extraneo; ita quamvis Pontifex non det Defuncto Indulgentiam ob defectum Juriſdictionis, det Viventi, ut ipſe eam donet Defuncto, adhuc inutilis explicatio eſt. Ad hoc, ut Vivens Defuncto Indulgentiam donet, debet ipſe priùs eam lucrari, & habere ſub ſuo Dominio; ſed hoc ipſo, quod illam ipſe ſit lucratus, non poteſt in alium transferre, utpote virtute ſua jam functa ſit, nempe jam Viventi tantum pœnæ debitum remiſerit, quanta erat Indulgentia, undè nihil ſuperfluit, quod Defuncto impendatur: niſi dixeris per alienationem Indulgentiæ iterum in Viventem redire debitum pœnæ jam remiſſum, quod eſt abſurdum; cùm pœnæ debitum non redeat, niſi redeunte culpa. Præterea: concedit quidem Indulgentiam Pontifex ſub disjunctione, *qui fecerit hoc, lucrabitur Indulgentiam pro ſe, vel pro Defunctis*; ſed frequenter etiam abſolutè concedit pro Defunctis, & ipſe immediatè donat Defuncto ſolutionem pœnæ. Quòd ſi per Viventem modo explicato concederet, non poſſet abſolutè ita loqui; quandoquidem Vivens poſſet Defuncto non donare, & applicare ſibimet, & ſic fruſtrari mentem Pontificis.

Semel lucratâ Indulgentiâ pro ſe, non poteſt aliis applicari.

360 Cardinalis *de Lugo* Indulgentiam per modum ſuffragii explicat in hunc modum: ſupponit Pontificem poſſe elevare opus Fidelium, ut *ex opere operato* ſupra condignum operetur pœnæ remiſſionem; ſicuti elevatur ſatisfactio ſacramentalis: hoc poſito, ait Pontificem, dum facit Indulgentiam Defunctis, elevare jejunium v. g. Viventis, quod ſecundùm ſe valet minoris, ut valeat

Sentent. Card. de Lugo.

A multò pluris *ex opere operato*; ſi Indulgentia eſt centum dierum, & in puncto elevat, in quo Fidelis illud jejunium offert pro Mortuo: & hoc modo, inquit, omnia benè ſalvari; nam ſalvatur, quòd non exercet Juriſdictionem in Defunctos; ſalvatur, quòd Vivus non poſſit illam ſibi retinere, & ſimilia.

Verùm hæc ſpeculatio dubiis fulcitur adminiculis; res ſiquidem valdè eſt ambigua, an in Eccleſia habeatur poteſtas elevandi res creatas, ut effectum ſortiantur *ex opere operato*. Deinde non videtur poſſe a Pontifice elevari actionem creatam, ut cum tanto exceſſu agat *ex opere operato*, quantus requiritur in hujuſmodi Indulgentiis. Haud certè major ineſt virtus Pontifici ad elevanda Fidelium opera, quàm Sacramentis indita ſit; atqui per Sacramenta non fit elevatio cum tanto exceſſu; communis enim fert ſententia, ſi actus Suſcipientis Sacramentum valet tantùm ut duo *ex opere operato*, non valere, niſi ut duo; ita quod ſimul quatuor reſultent. Ex *de Lugo* deberet multò magis elevari; cùm ſæpè pro Eccleſiæ viſitatione, annorum plurium Indulgentia, immò et plenaria conceditur. Deindè hæc elevatio conſiſtit in eo, quòd operi adjungitur valor ex bonis Theſauri. Vel igitur in puncto elevationis fit opus Viventis, vel ſolùm datur Viventi, ut portionem illam additam ex Theſauro applicet Defuncto: ſi primum, Indulgentia in illo puncto effectum priùs ſortitur in ipſo Vivente, & ecce jam recidit idem inconveniens, ſcilicet non poſſe in Defunctum transferri, cùm jam ſuum in Vivente valorem conſumpſerit. Sin autem dicatur ſecundum, jam reſtat probandum, qui fieri poſſit, ut det Pontifex facultatem alienandi portionem, quam nequit ipſemet immediatè pro Defuncto extrahere. Res illuſtratur exemplo ejuſdem Auctoris in Œconomo, qui poteſt aliquid dare domeſtico, quem ſcit daturum Extraneo, cui promiſit; & ſic diceretur Extraneis ſubvenire; hoc, inquam, exemplo utor ad redarguendum. Quidquid tribuitur domeſtico in illa circumſtantia, verè cadit ſub ejus dominio in actu tam primo, quàm ſecundo, & poteſt ab ipſo retineri, vel extraneo donari: ergo valor operis etiam in noſtro caſu, tam in primo actu, quàm in ſecundo fit Operantis, qui illud poteſt ſibimet retinere, & ſic fruſtrari mentem Pontificis. Quòd niſi fiat proprium Viventis, certè Pontifex utetur Vivente ſolummodo adinſtar Inſtrumenti, quo eam Defunctis portionem attribuat.

361 Miſſum facio modum, quem *Hoſtienſis* excogitavit, Indulgentiam ſcilicet Defunctorum eſſe per modum ſuffragii; quia bona Viventium opera, jejunia, orationes, Sacrificia, & alia id genus Defunctis proſunt. In quo planè ſenſu nil ponitur *ex opere operato* ab Indulgentiis proveniens, ſed dumtaxat fructus operantis, qui totus impenditur, ſi ea pietatis opera exerceantur etiam abſque Indulgentiarum ope.

CON-

CONTROVERSIA XXII.

AN INDULGENTIA DEFUNCTIS PROSIT INFALLIBILITER .

162 PRæſens quæſtio non eſt de infallibilitate ex rigore Juſtitiæ, & Condignitatis . Quæritur , an certus ſit effectus Indulgentiarum in Defunctos , an verò pendeat ex divina acceptatione . Prima opinio tenet , datâ legitimâ auctoritate in Concedente , debitâ diſpoſitione in Vivente , adimpletis conditionibus a Vivente pro Defuncto , adhuc liberum eſſe Deo Indulgentiam non acceptare : ſecunda ſententia docet oppoſitum .

163 DICO . *Indulgentia pro Defunctis infallibiliter conſequitur ſuum effectum* . Hæc concluſio videtur certa . In eodem gradu certitudinis ponitur Indulgentia pro Defunctis, in quo ponitur Indulgentia pro Vivis ; ſed hæc per Adverſarios eſt omnino infallibilis : ergo etiam pro Defunctis . *Major habetur* in Decretali LEONIS X. ad *Cajetanum* contra *Lutherum* his verbis : — Apoſtolica auctoritate Theſaurum Jeſu Chriſti, & Sanctorum diſpenſando, & per modum abſolutionis ipſam Indulgentiam concedendo , vel per modum ſuffragii transferendo (*Deindè concludit*) Omnes tam Vivos , quàm Defunctos , qui veraciter omnes Indulgentias hujuſmodi conſecuti fuerint a tanta temporali pœna ſecundùm Divinam Juſtitiam pro peccatis ſuis actualibus debita liberari, quanta conceſſæ , & acquiſitæ Indulgentiæ æquivalet . — In quo diſcurſo eundem modum dicendi abſolutum , & poteſtativum adhibet Pontifex de Indulgentia pro Vivis , ac pro Mortuis ; ſi ergo pro Vivis infallibiliter operatur , dicendum idem eſt pro Mortuis .

Eodem modo prodeſt Indulgentia Vivis, & Defunctis.

164 SECUNDO . Actus Clavium legitimus eſt infallibilis ; ſed Indulgentia pro Defunctis eſt actus Clavium : ergo eſt infallibilis . *Majorem* ſi neget Catholicus Pontificiam Dignitatem evertit . *Minor* eſt Adverſariorum : aſſerunt enim Indulgentiam pro Defunctis fieri a Pontifice vi traditæ ſibi a Chriſto poteſtatis per ea verba : *Tibi dabo claves Regni Cœlorum* , & ideò Pontifex eam impertiens, diſertis verbis, profitetur ſe eam concedere ex Apoſtolica auctoritate . Quarè ad eamdem attinet poteſtatem Indulgentia , & Voti diſpenſatio ; hæc ad Claves pertinet , & eſt infallibilis : ergo .

Actus Clavium eſt infallibilis .

165 TERTIO . Vel Pontifex certâ poteſtate certam facit donationem per Indulgentiam , vel non : ſi primum , abſque dubio Indulgentia in ſuo effectu eſt infallibilis : ſin autem incerta poteſtate , dubiam promittit donationem : ergo dum abſolutè certam pœnæ portionem remittit Defuncto , illudit, ſi determinata conditio apponatur ; eòque deterius illudit, quòd promiſſio eſt onerosa . Ecquæ major illuſio , quàm incertâ alicui promiſſione aliquid ſpondere ſub certo onere ? An non temerarius eſt dicendus , qui abſolutâ poteſtate aliquid donet nomine alterius , abs quo certam ipſe non habet facultatem ? Unde nam rationabiliter Hæreticorum ſubſannationes eludemus ?

Si Indulgentia non eſſet infallibilis, Pontifex illuderet .

166 QUARTO . Indulgentia vel eſt infallibilis ex defectu ſolutionis æquivalentis , vel acceptationis ex parte Chriſti : non primum , quia Pontifex ex Theſauro applicat, quantum abundè eſt, ut ſolvat, quidquid per Indulgentiam intendit abſolvere : non ſecundum ; quia Chriſtus nequit non acceptare, quod promiſit ; atqui promiſit ſe accepturum ſolutionem ex Theſauro : ergo . *Minor probat.* Chriſtus Eccleſiæ dedit poteſtatem faciendi Indulgentias tam pro Vivis, quam pro Mortuis : ea verba : *Tibi dabo claves Regni Cœlorum . . . quodcumque ſolveris* , ſunt abſoluta , indefinita, ac propterea comprehendunt debitum quodquod velit Pontifex ſolvere . Catholicos nobis adverſantes ſic urgere poſſumus : quod in Perſona Chriſti fit a Miniſtro , procul dubio non rejicitur a Chriſto ; ſed Pontifex in Perſona Chriſti facit Indulgentiam pro Defunctis : ergo illam Chriſtus non debet rejicere . Certè oppoſitum vix poteſt intelligi . Vel Pontifex indulget Mortuo formaliter ut Chriſti Miniſter, ejuſque nomine , & ſic nequit Chriſtus non gratum habere . Vel indulget nomine proprio , non autem in Perſona Chriſti ; & ſic actus eſt nullus , utpote deſtitutus poteſtate ; ſecluſo enim miniſterio Chriſti nulla eſt ipſius Vicario facultas in Theſaurum Eccleſiæ .

Indulgentiæ fiunt a Pontifice in Perſona Chriſti .

ADVERSA ARGUMENTA SOLVUNTUR .

167 OBJIC. 1. Suffragium pro Defunctis innititur Divinæ Miſericordiæ , ideò Eccleſia Deum precatur , ut per ſuam piiſſimam Miſericordiam Purgantium Animas eruat ; & revelationibus conſtat apud *Petrum Damianum* , & *Petrum Cluniacenſem* Defunctos ſuffragia petiiſſe , ut , ſi Deo placeret , ſublevarentur ; ſed valor innitens Divinæ Miſericordiæ non eſt infallibilis : ergo Indulgentia , quæ eſt quoddam ſuffragium , non eſt pro Defunctis infallibilis .

RESP. argumentum in multis deficere . *Primò* ; quia ſuffragium pro Vivis eodem modo fit ab Eccleſia , ac pro Mortuis ; attamen Indulgentia pro Vivis eſt infallibilis, etiam per Adverſarios . *Secundò* . Eccleſia definitivè procedens , & reſolvens contra antiquos Hæreticos ſuffragia Defunctis prodeſſe abſolutè loquitur , & aſſertivè, poſitis debitis conditionibus ex parte offerentis , ut videre eſt in Tridem. de Purgat. , in Concilio Florentino in Decreto Unionis dicitur Defunctis, *ut a pœnis hujuſmodi releventur, prodeſſe eis Fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynas, & alia pietatis opera, quæ a Fidelibus pro aliis Fidelibus fieri conſueverunt* . *Tertiò* in conceſſionibus Indulgentiarum non ponitur illa particula *per ſuam piiſſimam Miſericordiam* , nec alia æquivalens, ſed abſolutè , & poteſtativè donatur tanta Indulgentia facienti hoc , vel illud opus . *Quartò* . Ponitur opus Divinæ Miſericordiæ , quia opera noſtra ſecundùm ſe conſiderata non habent valorem apud Deum , niſi Divinâ Gratiâ informentur , quæ gratuitum eſt donum Dei, in quo ſenſu

Valor innitens Divinæ Miſericordiæ, quoad ſe infallibilis .

Kk dixit

dixit Apoſtolus: *Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam.* *Quinò.* Exprimitur in precibus Divina Pietas; quia in quibuſcumque ſuffragiis præſuppoſitivè intercedit Miſericordia Dei, quæ res ita ſtatuit, ut nobis prodeſſent, & aliis; quomodo Scriptura gloriam appellat gratiam, licèt gloria ſit merces ex Juſtitia.

368 OBJIC. 2. Qui Judici ſolutionem offert deficientem pro debito, non conſequitur infallibiliter liberationem a carcere; ſed per Indulgentiam non offertur Divino Judici pro Defunctorum debitis ſufficiens ſolutio: ergo non obtinetur infallibiliter effectus. *Major* eſt certa, & probatur *min.* Purgatorii pœnæ ſunt ordinis longè ſuperioris ad ſeculi hujuſce pœnas; atqui ſolutio media re inferiori non æquivalet debito in re ſuperiori: ergo.

Solutio exhibetur ex Theſauro.

RESP. Hoc argumentum, quod ab aliquibus permagni penditur, in caſu nullam vim habet. Per Indulgentiam exhibetur ſolutio ex Theſauro, videlicet ex ſatisfactionibus Chriſti, quæ proculdubio ordinis ſunt altioris ſupra quamcumque pœnam temporalem, & æternam. Eſto autem fiat ex ſolis Juſtorum ſatisfactionibus ſolutio, quid urget argumentum? Utlibet pœnæ hujus ſeculi ex ſe ordinis ſint omnino inferioris, ùt tamen gratiâ informatæ elevantur ad gradum altiorem, & meritoriæ de condigno fiunt æternæ beatitudinis, cujus minimum, ùt ait *S. Thomas* alibi citatus, pluris exiſtimatur, quàm remiſſio cujuſcumque temporalis ſupplicii.

369 OBJIC. 3. Ita ſe habet forum præſentis ſeculi ad forum Animarum, ſicut civile forum ad forum ſanguinis; noſtrum eſt Pietatis, illud Juſtitiæ; ſed pœnæ ſanguinis pœnis Canonicis non redimitur, ùt dicitur cap. *Eum non ab Homine* de Jud., & cap. *Degradatio*: ergo pœna Animarum infallibiliter non ſolvitur per hujus ſeculi pœnas: ergo neque per Indulgentias Pontificis.

Poteſt in hoc ſeculo ſolvi pœna debita pro alia.

RESP. *nego majorem.* In tantum actiones civilia fori ea redimere non poſſunt, quæ ſpectant ad forum ſanguinis; quia inter ipſas actiones non datur æqualitas. Cæterùm in noſtro caſu pœnæ hujus ſeculi, ſi bona voluntate aſſumantur in ſatisfactionem peccatorum, æquivalent pœnis Purgatorii in eſſe ſatisfactivo. Hinc pœnitentes ſpontaneis afflictionibus ſæpè redimunt debitum pœnarum, quod eſſet in Purgatorio luendum. En igitur quomodo actiones hujus vitæ eleventur ad ſolvendas pœnas alterius? Deinde, etſi Fidelium ſuffragia Purgatorii ſupplicia non exæquarent, nihilominus id dici de Indulgentiis nequit, quæpote dependuntur ex Theſauro ſatisfactionum Chriſti.

370 OBJIC. 4. Viventes, & Defuncti pœnæ debito obſtricti ita ſe habent ad Pontificis Indulgentias, ſicuti Cives Mediolanenſes onerati ære alieno, quorum aliquos tenet carcer in hac Civitate, alios in Urbe Roma; ſed Princeps æs publicum diſpertiens, etſi infallibiliter redimat captivos in ſua detentos Urbe, haud tamen eos poteſt, qui in aliena Ditione tanquam mancipia detinentur: ergo itidem Pontifex, licèt Indulgentiis queat Viventes infallibiliter, non tamen Defunctos in libertatem adſerere poteſt, & a ſuppliciis vindicare.

RESP. *nego majorem.* Sumitur paritas duorum Principum, quorum neuter ab altero pendet. At in caſu noſtro Chriſtus ſe habet ùt Dominus, Pontifex ùt ejus Vicarius, & generalis diſtributor. Ibi inter utrumque nulla interceſſit nec formalis, nec virtualis promiſſio; quæ planè intervenit in noſtro caſu, cùm Chriſtus, ſub cujus Dominio torquentur Defuncti, abſolutam, & non fictitiam facultatem dederit faciendi tis copiam Theſauri. Præterea apud alienum Principem detineri poſſunt vel tanquam ſervi, vel tanquam debitores pecuniarii, qui cùm non habeant in ære, ſolvunt in corpore. Si pecunia ad redimendum foret in promptu, eſſent abſque dubio relaxandi a Judice, ſive pretium ſit ex propriis depenſum, ſive ex alienis. Secus evenit in debito ſervituris; tunc niſi ſpontè a Domino pretium acceptetur, ſervus non dimittitur. Venio ad rem: Animæ in Purgatorio æquiparantur detentis in carcere ob æs alienum, cui ſolvendo non ſunt. Ideò namque Animæ ignis ſupplicio torquentur; quia cùm non habent in operibus, quod Divinæ Juſtitiæ ſolvant, patiendo in perſonis ſatisfaciunt. Semel ergo ac Pontifex ex ſacroſanctis communi gaza ſufficiens æquivalens pretium, cur non ilicet e carcere dimittendæ? Quòd autem debitum Purgatorii ſit pecuniario ſimile, videtur erui ex Scriptura Matth. 5. v. 25. *Eſto conſentiens Adverſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius Judici, & Judex tradat te Miniſtro: & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.* Porrò ſervituti non comparatur ſtatus Purgatorii; cum ſervitus ex ſuo conceptu ſit perpetua.

Princeps quando teneatur dimittere captivum.

Purgantes Animæ ſunt velut debitores pecuniarii.

Servitus ex ſua conceptu eſt perpetua.

371 OBJIC. 5. Indulgentiam pro Defunctis eſſe infallibilem repugnat opinioni Fidelium, & conſuetudini Eccleſiæ, quæ & Indulgentias repetit pro eodem Defuncto, & præter Indulgentias ſuperaddit ſuffragia: ergo.

RESP. Hoc argumentum, quod pleriſque negotium facceſcit, æquè impetit Indulgentias Vivorum, pro quibus etiam repeti ſolent, & poſitis quibuſcunque Indulgentiis, Doctores ſuadent omittendas haudquaquam eſſe bonorum operum ſatisfactiones, & hoc propter incertitudinem, an reipſa compotes Indulgentiarum facti fuerimus, quarum valor ex pluribus pendet, & præſertim ex bona diſpoſitione, & ſtatu gratiæ requiſito in Vivente, ut pro Defuncto opera adimpleat. Nam licèt hoc ab aliquibus negetur, tamen, ùt ait *de Lugo*, magis commune eſt, & ſecundùm ſenſum Fidelium exigitur ſtatus gratiæ: de quo non videtur dubitandum, non modo propter jam dicta de Indulgentiis Vivorum iſthic applicanda; ſed etiam quia Defunctorum Indulgentia eſt per modum ſuffragii, quod fundatur in unione Charitatis: & ùt dicit *S. Thomas*, qui alteri ſuffragatur, aſſumit ſibi debitum, quod alius habet,

Quæ requiruntur ad lucrandas Indulgentias pro Defunctis.

Digitized by Google

habet , unde habere debet neceſſarias conditiones , acſi alter ex propriis ſatisfaceret, inter quas eſt ſtatus gratiæ . Vide Par. IV. Controv. IV. , & in eadem Parte Controv. IX. Ibi enim dicitur , quomodo opera Peccatoris alteri prodeſſe poſſint non infallibiliter quidem , ſed ex Divina clementia , & bonitate.

372 DICES I. Eatenus in Vivente ſtatus gratiæ requiritur , quatenus Indulgentiæ fructus eidem applicatur ; & cùm pœna non remittatur niſi jam remiſsâ culpâ , ideo præſupponendus eſt ſtatus gratiæ ; ſed Defunctis dimiſsâ jam ſunt peccata : ergo Viventi ad hoc , ut applicet Mortuis Indulgentiæ fructum , handquaquam opus eſt gratia .

Requiritur unitas communicationis.

RESP. Ad Indulgentiam Vivis conſectandam neceſſaria eſt gratia etiam ad hoc ut opus proportionetur fini , & cauſæ ; quæ ratio proportionis afficit & Defunctos . Et inſuper inter Viventes , & Mortuos dari debet unitas communicationis , quæ ſine gratia eſſe non poteſt .

373 DICES II. Ut Vivens pro Defuncto Indulgentiam lucretur , non eſt neceſſe , quod ſatisfactionem offerat ſuis operationibus correſpondentem ; quia ſolutio fit ex bonis Theſauri : ergo in eo ſtatus gratiæ non eſt neceſſarius ; ideo namque eſſet , ut ſuum opus valeret tanquam peculiare ſuffragium operantis .

RESP. Ultro fateor in aliquot Indulgentiis particulare opus eſſe applicandum ut ſonat verba conceſſionis , cùm dicitur : *Recitanti Coronam , offerenti pro Defunctis Sacrificium hanc, vel illam concedimus Indulgentiam* . Cùm verò ſolùm indefinitè dicitur , *qui celebraverit ad hoc Altare ; qui viſitaverit hanc Eccleſiam lucrabitur Indulgentiam pro Defunctis* .

Opus applicari debet pro Defunctis.

An ſit applicanda operis ſatisfactio , ambigunt aliqui : tutiùs omnes affirmant nec immeritò ; nam Viventis opus in eſſe ſuffragii ſe habet velut quoddam prævium , cui ſuffragium generale Indulgentiarum innititur . Quare ſicuti actio prævia agentis inſtrumentarii debet agere ad effectum principalis agentis : haud aliter opus particulare Viventis ſuffragari debet Defuncto, cui conceditur Indulgentia . Tum etiam quia inter alia opus injungitur , ne enervetur ſatisfactio perſonalis ; & ideò aliqua debet ſatisfactio ex propriis Deo dependi , reliquum ex bonis ſuppleri communibus ; unde cui prodeſt Indulgentia , prodeſſe debet ſatisfactio injuncti operis , ſiquidem illi profuiſſet perſonalis ſatisfactio .

374 DICES III. Sacrificium Miſſæ celebratum in ſtatu peccati prodeſt , cui offertur , dummodo ſit in gratia : ergo Indulgentia Defuncto proderit , etiam ſi qui ponit opus , careat gratiâ ; utrumque enim *ex opere operato* ſortitur effectum .

RESP. *nego conſeq.* Paritas claudicat ; nam ut rectè procedat , comparandus eſt faciens Sacrificium cum faciente Indulgentiam . Sicut enim Theſaurum applicanti medio Sacrificio , non eſt neceſſarius ſtatus gratiæ ; ita nec applicanti per Indulgentias .

Vivens adimplet opus pro Defuncto.

Cæterùm qui opus adimplet pro Defuncto , non ita ſe habet , ut Sacerdos applicans Sacrificium , ſed facit unum cum Suſcipiente ; immo cenſetur ipſemet ſuſcipere Indulgentiam ; ponit enim diſpoſitiones proximas cæteroqui ab eo exercendas; quare ſicuti Defunctus , ita & Vivens , dum ſupplet opus pro Defuncto , debet eſſe in gratia .

375 DICES IV. Martyrium totam delet pœnam , etiamſi Chriſti Confeſſor in peccato mortali patiatur : ergo etiamſi Fidelis prævias conditiones adimpleat in peccato , Indulgentia Defuncto proderit : utrobique enim currit eadem ratio effectus *ex opere operato* .

Diſcrimen inter Martyrium, & Indulgentiam.

RESP. *negando conſequentiam , & paritatem* . Martyrium ex pluribus capitibus tollit peccatum . Delet quoad maculam , ſi adſit attritio , vel etiam abſque attritione , ſi peccatum non occurrat memoriæ ; Martyrium ſiquidem ſaltem virtualiter importat Charitatem . Indulgentia verò ad culpam non extenditur . Martyrium pœnam tollit , quia eſt Baptiſmus in voto . Indulgentia nullum in voto Sacramentum importat . In Martyrio quidquid in peccato gravi toleratur citra mortem , non eſt meritorium , nec ſatisfactorium ; nam mortale dumtaxat vulnus qua tale Martyrium denominat , & pœnam delet , ſi adſint debitæ diſpoſitiones . Ad valorem verò Indulgentiæ concurrunt etiam opera injuncta .

376 DICES V. Si in eo , qui injunctis operibus fungitur , eſſet neceſſarius ſtatus gratiæ , neceſſaria itidem foret intentio applicandæ pro mortuis Indulgentiæ, quandoquidem ut dictum eſt , operetur , prout gerit vices perſonæ alterius . Sed hoc falſum videtur : ergo . *Minor explicatur* . Non eſt neceſſaria acceptatio in Defuncto : ſuffragium enim prodeſt ignoranti , neſcienti , ut cum pro abſente oramus , & ſacrificia offerimus : ergo in lucrante Indulgentiam ſupervacanea eſt intentio , cùm offerre alteri , & ab eo acceptari ſint correlativa .

Quæ intentio requiratur in lucrante Indulgentias pro aliis, & quæ in Suſcipiente.

RESP. *conc. maj.* Nam ſicut Indulgentia non intelligitur Defunctis conceſſa , niſi in literis conceſſionis exprimatur ; ita faciens opus non intelligitur iis lucrari Indulgentiam , ad quos non dirigitur intentio . Etenim operans eſt Dominus abſolutè ſui actus , qui ſuapte natura tendit in bonum Operantis , ac proinde ut proſit alteri , neceſſe eſt dirigatur a Domino in ipſius utilitatem . Sufficit tamen intentio virtualis, qua poſita actiones dicuntur humanæ , & per eam legitimè Sacramenta adminiſtrantur . Hinc ad probationem *minoris* , *nego paritatem* . Plus requiritur ad agendum , quam ad patiendum ; qui lucratur Indulgentiam agit , Defunctus ſe habet ut patiens . Omne agens morale , niſi aliud intendat , ex natura rei vult ſibi fructificare : è contra quiſque , niſi aliud expreſsè intendat , vult acceptare , quidquid in ſui utilitatem cadit ; unde Agens ut aliis fructificet , debet hoc intendere , non autem patiens , ſeu recipiens . Defectu intentionis in Agente ſæpè contingit , ut Indulgentiæ non proſint Defunctis .

Quare Indulgẽtia aliquando Defunctis non proſint.

177 *D. Bonaventura* , cur Defunctorum animas ſæpè Indulgentiæ non juvent , licèt infallibiliter operentur , impedimentum aliud adſignat ex parte animarum Purgantium : ſentit Sanctus Doctor in iis præter debitum pœnæ , relinqui ex peccato quandam ſcoriam , ſeu impuritatem , quæ formaliter non eſt culpa , ſed veluti quid conſequens ad culpam ; eſt enim illa adhæſio voluptuoſa ad objectum peccaminoſum , quam peccans ſuis actibus radicavit ; hæc autem immunditia nonniſi per proprios actus tollitur , ſicuti per eoſdem fuit inducta ; unde etſi ſufficiens pretium per Indulgentias offeratur pro pœna ; niſi Defunctus fuerit ſufficienti actuum repetitione ab illa impuritate purgatus , non liberatur a pœnis .

178 *Henricus Gandavenſis Quodlib. 11. cap. 26.* cum pleriſque aliam exigit conditionem ex parte Defuncti , ut Indulgentia infallibili adjumento ſit , nempe quod ſolertiſſimum ſe præſtiterit in ſublevandis Defunctis , in procurandis ſatisfactionibus , in adimplendis pœnitentiis impoſitis ; quod videtur ad mentem D. Auguſtini : *Qui* (ſic loquitur de pio precantium affectu pro mortuis) *qui cùm Defunctis , a Fidelibus chariſſimis exhibetur , eum prodeſſe non dubium eſt iis , qui cùm in corpore viverent, talia ſibi poſt hanc vitam prodeſſe meruerunt* . Merentur tamen inæqualiter (eodem *Auguſtino* teſte lib. de Cura pro Mortuis cap. 4.) quotquot in gratia ſanctificante extremum diem claudunt ; ſed circa hanc opinionem vide , quæ ſupra dixi Part. IV. Controv. VII. ad 3. Objic.

Indulgentia proſunt Defuncto Cathecumeno.

179 Hinc inferas Indulgentias quoque Defunctis Cathecumenis proficuas eſſe ; quippequi ob charitatem cùm ſint viva Eccleſiæ membra , ſuffragiis gaudere poſſunt , quorum utilitas in Sanctorum communione fundatur ; tametſi pro Cathecumeno orationes publicas , & Sacrificia fieri non ſit fas ; hæc enim reputantur viſibilia quædam ſigna, quibus unitatem proteſtamur viſibilis Eccleſiæ . In hanc autem Cathecumenus needum viſibiliter eſt ingreſſus per Baptiſmi ſolemnem januam . Indulgentia verò diſpenſat quidem bona Eccleſiæ communia , ſed pro Defunctis per modum ſuffragii , nec exercetur juridica ſummi Sacerdotis ſententia , ideo Cathecuminis fructificat , quos in generali conceſſione complectitur Fidelium nomen . Quamobrem haud ſit neceſſe eos expreſsè nominare , queis nullam hactenus Indulgentiam conceſſit Eccleſia .

CONTROVERSIA XXIII.

AN ANIMÆ , QUÆ SUNT IN PURGATORIO , PRO VIVIS ORENT .

Hæretici negat cũ mortuis communicationem.

180 TRactatum de Indulgentiis eò maximè direximus, ut contra Acatholicos Purgatorii doctrina firmior, & illuſtrior fieret ; ſed quoniam iidem Eccleſiæ perduelles clamitant ſemel mortuos perpetuæ oblivioni eorum , quæ in hac vita fiunt , traditos eſſe , nihilque iis commune nobiſcum eſſe , ideo ſupereſt neceſſariò expendendum , an Purgantes erga nos exerceant mutua charitatis officia , & potiſſimè an pro nobis Deum orent .

Oratio alia ſatisfactoria, alia meritoria , alia impetratoria.

181 Ad cujus reſolutionem notandum triplex orationis genus . *Primum* eſt meritorium , quatenus vi meriti augmentum gratiæ , & nova ad proficiendum auxilia obtinet vel ipſi oranti , vel cui fit oratio . Quoad præmium debitum ex juſtitia oratio Vivorum ſolis Orantibus ; quoad debitum de congruo , etiam aliis Viventibus prodeſt . *Alterum* eſt ſatisfactorium , quatenus vim habet extinguendi debitum pœnæ temporalis pro peccatis contractum ; & in hoc ſenſu Viventium preces prodeſſe poſſunt orantibus , aliiſque tum Vivis , tum etiam Defunctis . *Tertium* eſt impetratorium , quatenus inclinat Deum , ut poſtulata concedat ; quo ſenſu Vivorum oratio itidem ipſos juvat , alioſque etiam vitâ functos . Nunc ſupereſt quæſtio , an animæ Purgantium aliqua ex his oratione Viventibus proſint .

182 Quod dupliciter intelligi poteſt , vel orando pro nobis univerſim , tum quoad perſonas , tum quoad bona poſtulata . Oratio perſonas afficit indiſcriminatim , ſi fiat pro vivis Fidelibus , nec deſcendat ſingillatim , & expreſsè ad Parentes , ad Amicos , ad Benefactores . Quoad poſtulata ſit in genere , ſi petat Fidelibus neceſſaria ad ſalutem , augmentum gratiæ , profectum ſpiritualem , nec ſigillatim intendat v. g. corporis ſalutem , agrorum fertilitatem , victoriam hoſtium .

Purgantes nõ orant nec meritoriè , nec ſatisfactoriè.

183 Purgantes nullatenus orare pro Vivis nec meritoriè , nec ſatisfactoriè , Catholicum eſt dogma, cùm certò conſtat Purgatorium non eſſe ſtatum merendi , aut ſatisfaciendi in rigore meriti , & ſatisfactionis . Eò igitur devolvitur quæſtio , an purgantes animæ pro Vivis orent impetrativè , quemadmodum èt Beatos impetrare nobis plura certò ſcimus .

Dãnati orant pro Vivis.

184 DICO . *Purgantes orant pro Vivis tum in generali, tum in particulari ſaltem quoad Perſonas* . Hæc concluſio Catholicos habet diſſentientes . PROB. I. Longè pejus ſe habent Damnati , quam Purgantes : ſed Lucæ 16. v. 27. Dives damnatus in Inferno orat Abraham pro Fratrum ſalute : *Rogo ergo te , ut mittas eum in domum Patris mei . Habeo enim quinque Fratres , ut teſtetur illis , ne èt ipſi veniant in hunc locum tormentorum* : & quidem pro virili efficaciter orabat ; nam reſpon-

reſpondenti Abrahamo, Moyſen iis eſſe, quem poterant audire, ſubjunxit Dives fortiùs eoſdem Fratres promovendos fore, ſi quis ex mortuis ad eos aſcendiſſet: *Non Pater Abraham, ſed ſi quis ex Mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent*: ergo Animæ Purgantium minoribus tormentis affectæ pro viventibus preces fundent. *Conſequentia* videtur legitima ſuppoſito Adverſariorum principio, qui Purgantes pro nobis orare negant ex eo, quòd cùm ſint in ſtatu ſatispaſſionis ad tempus præſtitutum pro ſuis noxis plectendi, propterea habeantur infra nos. Inſuper apud Inferos nullus eſt ordo, nulla vera charitas: ex adverſo in Purgatorio vera eſt charitas, & rectus ordo, nec animæ ibi verſantur in tumultuaria perturbatione, ſed pacatæ, ſibique præſentes æquanimiter piaculare ſupplicium ferunt. Cur igitur nequeant Purgantes orare, ſi orant vel Damnati? Vide ſupra Tract. II. Part. IV. Controv. V.

385 *Raymundus Capiſuccus* adverſæ opinionis acer propugnator *Controv. 6. ex Controverſiis Theologicis ſelectis*, ait, Divitem pro ſe adprecatum eſſe non pro Fratribus, quorum damnatio ſibi accidentalis pœnæ incrementum foret allatura, ut admonet D. Thomas 4. *Sent. diſt.* 50. *art.* 2. *quæſt.* 4. *ad primum*. Id autem in Purgantibus nihil evincit, qui ex parentum acceſſione nullum pœnæ augmentum capiunt.

Orabat Dives ex motivo propriæ utilitatis.

Sed reſponſio non urget. Utique concedimus Divitis precationem ex amore propriæ utilitatis, non alienæ fuiſſe profectam. Sed nos id unum intendimus, eum ſcilicet anxium fuiſſe, ne Fratres in ſocietatem damnationis accederent, atque adeo fuiſſe ſolicitum de removendo, quod timebat, pœnæ incremento. Si ex Lazari miſſione ſalus Fratrum ſecuta eſſet, ipſis abſque dubio profuiſſet. Solùm ergo concluderet inſtantia, quod Purgantium animæ orarent ex proprio amore, ut moveamur Fideles ad iiſdem opitulandum, qui affectus in juſtis animabus ordinatè haberi poteſt, ut in hac Tract. Parte III. Controv. II. adverſus *Lutherum* probavimus. Quanquam verò hæc citra dubium ſint, nego ex ſua ipſarum utilitate dumtaxat moveri, ſed etiam ex charitate, aliarumque virtutum amore, ut infrà dicemus. Porrò ſi inordinatus amor ſui cum invidia permixtus Epulonem ad ſubveniendum Fratribus impulit, an non etiam magis ſui, & aliorum charitas Juſtos permoveat ad ſubveniendum Confratribus, qui in hoc ſeculo peregrinantur?

Purgantes orant ex affectu charitatis.

386 DICES. Damnati orent pro Viventibus, ſed inutiliter: ergo vel etiam animæ Purgantes inutiliter orant, vel nullo modo.

RESP. *negando conſequentiam*. Ideò Damnati incaſſum orant, quia non exaudiuntur a Deo. Cæterùm Purgantes cùm in amore apud Deum, & honore ſint, ut infrà probabimus, preces haud fruſtrà effundunt. Quare ſi orare poſſunt, ſicut admittit inſtantia, fatearis oportet de facto orare, & ſæpiùs a Deo exaudiri.

Purgantes nō inutiliter orant.

387 PROBATUR II. Sicut Juſtorum animas in lege Moſayca a Regno Cœli amotas Abrahæ ſinus detinebat: haud aliter Purgantes Animæ a beatitudine conſequenda retardantur, cùm hoc tamen diſcrimine, quòd in ſtatu legis impedimentum erat ex defectu naturæ originali peccato vitiatæ, ac proinde ea privatio non gignebat pœnam. Retardatio verò in Purgantibus naſcitur ex perſonali obice, ex reatu ſcilicet pœnæ, eaquepropter in cruciatibus detinentur; ſed Animæ tum quieſcentes in ſinu Abrahæ pro Viventibus orabant, ut habetur de Jeremia Propheta 2. Mach. 15. v. 14. *Hic eſt, qui multum orat pro Populo Dei*: Job 5. v. 1. *Voca, ſi eſt, qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere*: quod intelligitur de Defunctis, a quibus orationis opem, & patrocinium poſtulare admonebatur; *Jerem.* 15. *Ezech.* 14. Moyſes, Daniel, & Samuel voluiſſe dicuntur pro Populo orare: ergo itidem Animæ Purgatorii, tametſi Dei viſione careant pro Vivis orabunt. Æquè privatio gloriæ neutros vetat orare, cùm ſpiritus charitatis utriſque inſit.

Patres in Lymbo orabant.

In Purgantibus datur ſpiritus charitatis.

388 *Raymundus Capiſuccus* reſpondet, Animas in Abrahæ ſinu degentes in ſtatu pacato, & in ſphæra ſuperiori ad Viventes fuiſſe; Animas verò Purgantium eſſe infra nos, & quidem ita excruciari, ut noſtræ potiùs orationis egeant, quàm nos ipſarum precibus juvari debeamus.

Sed hæc reſponſio non officit: primò, quia ad orandum non attenditur major, vel minor gradus, aut conditio perſonæ; famuli orant pro Dominis, pro Principibus Subditi, Clerici pro Epiſcopis: quid eſt igitur congruum, ſi Purgantes orent pro Vivis, etſi hoſce velis eſſe in ſuperiori gradu? Secundò. Animæ Purgatorii ſunt ſimpliciter in ſtatu ſuperiori ad Viventes utpote confirmatæ in gratia, magiſque pertinent ad ſupremum comprehenſorum ordinem, quàm viatorum; quare dicuntur *ſecundùm quid* inferiores utpote quòd exiſtant in loco ſatispaſſionis, qua viatores carent. Sub hoc reſpectu æquiparantur animabus in ſinu Abrahæ, quæ aliqualiter infra Viventes degebant, & ſimpliciter erant citra terminum poſſeſſivè, & merendi impotes; Juſti autem in via jus quidem habent ad gloriam cum periculo amittendi, ſed etiam cum facultate merendi. Cæteris autem paribus ſtatus gratiæ extra ſtatum actualis gloriæ cum proxima ad merendum facultate eſt conditio melior, quàm gratia ſine potentia meritoria. Si ergo poſiti in dignitate *ſecundùm quid* minore orabant Sancti Patres, cur non in alia ſimili Purgantes orent?

Purgantes animæ ſolùm ſecundùm quid ſunt nobis inferiores.

Secunda pars adductæ inſtantiæ imbecillior videtur: quid enim pœna actualis obſtat, quominus orent pro Vivis? Sicut ipſi indigent ſublevari a pœnis, ita Viventes adjuvari in periculis; ſicut ergo non incongruè Viator auxilii indigus ad evitandam culpam, orat pro Defunctis indigentibus ſublevari a pœna; ità Defuncti, qui non indigent a culpa liberari, ſed a pœna, orant pro Viatore, ne labatur in culpam.

Actualis pœna non impedit orare.

Si

Si enim ſtatus ſatispaſſionis non impedit, quominus recipiant ſuffragia miſericordiæ, utvis in ſtatu juſtitiæ conſtituti; ita non impediet, quin poſſint erga alios actibus miſericordiæ exerceri. Indigens in uno genere, & dives in alio, quamvis alium juvare nequeat in eo genere, in quo indiget, poteſt tamen, in quo non indiget. Purgantes in genere pœnarum indigent levari; at divites quodammodo ſunt in ſtatu gratiæ inamiſſibilis: rogare igitur pro Vivis poterunt, ne amittant gratiam, vel ut amiſſam recuperent.

ADDE: nos omnes auxiliorum cœleſtium inopes ſumus, plures neceſſitates tum animæ, tum corporis patimur: attamen laudabiliter ad invicem oramus. Cur igitur etiam Purgantes, quamvis egeant, ut alii pro ipſis orent, non poterunt ipſi orare pro aliis? Carcere detentus non quidem criminaliter, ſed civiliter nonne Judicem poteſt obſecrare pro altero, ſi Judex ſit amicus, immo ſi Pater idem ſit, qui præparatam captivo ſervet hæreditatem? Animæ Purgatorii ſunt equidem coram Deo pœnarum ſontes, ſed etiam ſponſæ Dei, & filiæ, quas dum igne purgat, tenerrimè diligit. Igitur ratione amicitiæ, & filiationis jus habent ad poſtulandum aliquid pro aliis a Deo Patre, & Sponſo, & condignitatem ſufficientem, ut impetrent, quod poſtulant.

Detentus in carcere orare poteſt pro alio.

Hinc patet reſponſum ad eos, qui aſſerunt Purgatorium eſſe locum patiendi, non orandi. Item ad alios, qui Purgatorio quamque excludunt orationem meritoriam, ſatisfactoriam, & impetratoriam. Utut verum ſit de primo, & ſecundo orationis genere, non improbatur tamen tertium, nempe quod orando queant permulta a Deo nobis conſequi. Etenim animæ, ut Filiæ, & Sponſæ Dei jus ad poſtulandum, & ſufficientem præſehabent condignitatem, ut exaudiantur.

389 PROBATUR III. Poteſtas ſe mutuis adjuvandi orationibus inſita eſt articulo Fidei de Sanctorum communione. Sed Purgantes accenſentur numero Sanctorum, qui illo in articulo continentur: ergo habent poteſtatem, ut alios juvent, & ab illis orationum ſuffragio adjuventur. *Major* eſt *D. Pauli* dicentis: *pro invicem ſollicita ſunt membra*: hinc *S. Thomas* ſuppl. quæſt. 71. art. 1. habet: *Et ideò omnes, qui ſibi invicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen ſecundùm menſuram ſtatus uniuſcujuſque, quia in Patria unuſquiſque gaudebit de bonis alterius, & indè eſt, quod articulus Fidei ponitur Sanctorum communio. Minorem* nemo neget. Purgantes enim verâ præditi charitate ſunt, quam èt vivi habuere, & retinent Beati; & ratione charitatis comprehenduntur in articulo communionis, ac participes ſunt bonorum, quæ in Eccleſia ſiunt. Hinc docet ibidem art. 2. Angelicus: *Charitas, quæ eſt vinculum, Eccleſiæ membra uniens, non ſolùm ad Vivos ſe extendit, ſed etiam ad Mortuos, qui in charitate decedunt.* Conſequentia eſt legitima: admittenda ſunt ergo mutua inter Vivos, & Mortuos pietatis officia.

Probatur concluſio ex articulo Fidei de communione Sanctorum.

390 RESPONDENT *Capiſuccus*, ad articulum Fidei de Communione Sanctorum neceſſariam non eſſe mutuam orationem pro eodem tempore; quamobrem alter orat pro altero, qui tamen pro orante non orat; adeoque Sanctorum ſubſiſtit communio in Animabus Purgatorii, etſi non orant pro orantibus. Communio Sanctorum in eo eſt, quòd ea Fidelium orationibus partem fructus Purgantes capiant, quin viventibus mortui rependant vicem.

Sed contra: Apoſtolus non quamcumque poſtulat a Fidelibus, ſed mutuam ſollicitudinem: *Alter alterius onera portate.* Charitas, quæ nunquam excidit, utpote eſſentialiter communicativa, eſt etiam eſſentialiter amicabilis proportionatè quidem ad ſtatum, ùt vidimus ex *D. Thoma*. Igitur ut communicativa ad alterum remanet in Defunctis, adeoque ut præſtant mutua obſequia: non eſt utique neceſſarium, quod eodem tempore mutua fiat oratio, ſed requiritur, quod aliquando invicem orent. Equidem uſuvenit, ut alter oret pro altero, licèt hic non oret ſignanter pro ipſo, quem fortè neſcit pro ſe orare. Aſt in communi pro ipſo etiam orat; quod ni faceret, & nunquam oraret, profectò jura communionis Sanctorum offenderet, & membrum charitativè unitum deſineret eſſe; frangeret enim præceptum reciprocæ orationis. Ideò advertunt Patres in Dominica oratione a Chriſto nos edoceri, ut pluraliter oremus, Sanctorum communis articulo ſatisfacturi, dicentes *Pater noſter: panem noſtrum quotidianum da nobis: dimitte nobis debita noſtra* &c. Hinc *S. Ambroſius* lib. 1. de Officiis cap. 29. ait: *Eccleſia quadam forma juſtitiæ eſt commune jus omnium: Eccleſia in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur.*

Charitas eſſentialiter eſt communicativa.

Chriſtus docuit nos orare prò invicem.

Concedimus ad Sanctorum communionem pertinere, quod Fideles participent fructum orationis ex ſuppoſitione, quod fiant, unde dicebat Propheta Pſalm. 118. v. 63. *Particeps ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Hoc tamen non eſt ſatis: requiritur ulterius, ut membra de aliorum operibus fructum capiant, de ſuis etiam copiam faciant.

Id etiam magis clarèſit ea diſcurſu D. Thomæ *Quodlib.* 22. *quæſt.* 81. *art.* 11. ubi oſtendit Beatos orare pro nobis: *Sed hoc eſt omnino falſum; quia cùm oratio pro aliis facta ex charitate proveniat, ut dictum eſt, quantò Sancti, qui ſunt in Patria, ſunt perfectioris charitatis, tantò magis orant pro Viatoribus, qui orationibus juvari poſſunt; & quantò ſunt Deo conjunctiores, tantò eorum orationes ſunt magis efficaces.* Atqui charitas Purgantium eſt majoris perfectionis, quàm Viatorum; eſt enim in ſtatu immobilitatis, & confirmationis, quæ perfectio deeſt Viventium charitati: ergo etiam in Purgantibus dari debet oratio. Porrò ſi naturæ ordinem attendimus, ſicut eadem charitas in ſtatu infimo Viatorum, & in Beatorum ſupremo non excludit, immo potiùs importat ora-

Charitas Purgantium eſt majoris perfectionis, quàm illa Viatorū.

orationem mutuam; ita nec debet excludere a medio, qui eſt Purgantium ſtatu; quandoquidem medium participet de utroque extremo. Quod autem animæ in ſtatu medio poſitæ orare debeant, clariſſimè probatur; nam Viventes in ſtatu omnimodæ indigentiæ orant pro aliis: Beati in ſtatu nullius indigentiæ pro aliis item orant. Purgantibus quoque eſt orandum, cùm ratio pœnarum eas conſtituat in alicujus ſtatu indigentiæ, & ratio certæ ſalutis ponat eaſdem in ſtatu indigentiæ nullius.

Purgantes ſunt in ſtatu medio.

391 PROBATUR IV. Non eſt denegandus virtuti actus proprius componibilis cum ſtatu, in quo eſt; ſed in Purgantibus remanet in gradu perfecto virtus Religionis, cujus potiſſimus actus eſt oratio: ergo hæc non eſt deneganda animabus in Purgatorio, ſi modo fuerit cum eo ſtatu compoſſibilis: ſed eſt compoſſibilis; non enim oratio ſpecialem importat conditionem ſupra reliquos Religionis actus, qui inibi exercentur, puta devotionis, oblationis, & hujuſmodi; immo ratione ſtatus eſt concedenda Purgantibus; quandoquidem oratio ſit actus Religionis valdè excellens, quo peculiaris cultus offertur, & totus homo Deo ſubjicitur, docente *D. Thoma* 2. 2. q. 83. art. 3. *Per orationem autem homo Deo reverentiam exhibet, in quantum ſcilicet ei ſe ſubjicit, & profitetur orando ſe eo indigere, ſicut authore ſuorum bonorum: undè manifeſtum eſt, quod oratio eſt propriè Religionis actus*: & ad tertium: *Dicendum, quod orando tradit homo mentem ſuam Deo, quam ei per reverentiam ſubjicit, & quodammodo præſentat, ut patet ex authoritate* Dionyſii *prius inducta*. Atqui innegabiliter Animæ Purgantium Deo exhibent cultum: Deo mentem repræſentant, Divinæ voluntati perfectiſſimè conformes fiunt, Deum agnoſcunt ſuorum omnium bonorum auctorem, & eo indigent: ergo iiſdem competit facultas orationis.

In Purgantibus datur Religio, cujus actus eſt oratio.

392 RESPONDET *Capiſuccus*: a nemine orationem negari in Animabus Purgatorii, ſicut probatio evincit, ſed inquit eas pro ſe dumtaxat orare ſcilicet, ut Deus ſuggerat Viventibus auxilia ad orandum pro iiſdem è Purgatorio liberandis.

Sed hinc noſtra potiùs ratio confirmatur. Semel admiſſo in ipſis Animabus actu primario, admittendus etiam eſt ſecundarius pro aliis indigentibus, cujuſmodi ſunt Viventes. Non orant ſibi gratiam Beati, nec gloriam eſſentialem, cujus compotes ſunt, ſed Viventibus orant, utpote gratiæ, & gloriæ egenis. Purgantes orant pro ſe egentibus, & etiam pro Vivis pariter egentibus. Deinde orant, ut Deus auxilia nobis conferat ad ſatisfaciendum pro ipſis: ergo orant etiam, ut nobis Deus det bona, quorum inopes ſumus, & hoc ex gratitudine, quàm cum aliis virtutibus retinent. Ita ſentire cogimur, tum quia cedit in majorem earundem Animarum utilitatem, ſic enim ardentiùs ad ſuffragandum movemur ſpe vicis recipiendæ, tum quia *D. Thomas* 2. 2. q. 83. art. 7. ita diſcurrit. *Dicendum, quod ſicut dictum eſt, illud debemus orando petere, quod debemus deſiderare: deſiderare autem debemus bona non ſolùm nobis, ſed etiam aliis: hoc enim pertinet ad rationem dilectionis, quam Proximis debemus impendere; ut ex ſupradictis patet: & ideò Charitas hoc requirit, ut pro aliis oremus*. Sed innegabiliter Purgantium Animæ noſtram Viventium ſalutem exoptant, utpoteque ordinatè diligunt, gaudentque, cùm aliquæ liberantur ad Cœlum evaſuræ. Cur igitur inficianda ſit mutua oratio, cùm omnes ad orandum conditiones præſeferat?

Si Purgantes orant pro ſe, rogant etiam pro aliis.

393 PROBATUR V. Eſt ferè communis Fidelium opinio, quâ ad orandum pro Defunctis excitantur mutua ab iiſdem orationum ſuffragia præſtolantes. Sed non videtur probabile communem hanc opinionem falſis inniti adminiculis: ergo Purgantium Animæ pro Viventibus orant. *Declaratur minor*. Ex hac pia opinione Catholici ferventiùs, & abundantiùs ſuffragantur Defunctis: cumque pietas erga ipſas ex divina motione oriatur, incredibile videtur falſam radicem ſupponere. Accedunt plurimæ revelationes, quibus comprobantur Defunctorum auxilia Viventibus collata; pluresque aliæ evulgantur paſſim, quibus narratur Viventibus apparuiſſe ad ſuffragia poſtulanda, pluriesque ipſis ſalutaria dediſſe conſilia. Eccleſia in publicis Templis tabellas admittit, ubi repræſentantur Defunctorum animæ, quæ Viventibus accurrunt, & ſuppetias ferunt.

Communis Fidelium opinio, quod Defuncti pro nobis orent.

ADVERSARIORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR.

394 OBJIC. 1. Vix credo *D. Thomam* minus rectè intellexiſſe ſtatum Animarum Purgantium, ſed *D. Thomas* apertè negat Animas Purgatorii pro nobis orare 2. 2. qu. 83. art. 11. ad tertium: *Illi, qui ſunt in Purgatorio*, ſic laudatus Doctor; *etſi ſint ſuperiores nobis propter impeccabilitatem, ſunt tamen inferiores quantum ad pœnas, quas patiuntur: & ſecundùm hoc non ſunt in ſtatu orandi, ſed magis ut oretur pro eis*.

RESPONDEO. In hoc *Angelici* textu pondus omne adverſæ opinionis ſtat. Diverſimodè reſpondent ſententiæ noſtræ aſſertores. Extra Scholam Thomiſticam plerique ajunt *Angelicum* haud ſatis urgenti congruentia uſum eſſe, a quo propterea ſequendo validioribus ſe abſtrahi argumentis excuſant. Thomiſtæ verò ſtudentes hanc componere cum aliis ejuſdem *Angelici* doctrinis dicunt ipſum handquaquam negaſſe abſolutè in Purgantibus facultatem orandi pro Vivis, ſed excluſiſſe dumtaxat orationem meritoriam, & ſatisfactoriam, qualis eſt in Viventibus, non autem impetratoriam. Negat alibi Sanctus Doctor Purgatorii pœnas eſſe piacularis debiti expiatorias, non quidem abſolutè, ſed per modum veræ ſatisfactionis. Ita noſter *Gabriel a S. Vincentio* in 3. quæſt. diſp. 21. dub. incid. Quæ ſolutio elucidatur alio textu *D. Thomæ* 4. ſent. diſt. 15. q. 4. art. 5. quæſt. 2. ad 2. ubi ait: *Ad ſecundum dicendum, quod quamvis illi, qui ſunt in Purgatorio, ſint in majori ſecuritate, quam nos, tamen ſunt in majori afflictione: & iterum non ſunt in ſtatu*

D. Tho. negat in Purgantibus orationem ſatisfactoriam, nō verò impetratoriam.

ſtatu merendi ; & ideo magis indigent , quod pro eis oretur , quam quod ipſi orent . Viden'? pro inadæquata ratione non orandi ponit impotentiam merendi ; unde videtur negare conditionem orationis ſatisfactivæ , non verò omnem abſolutè orationem .

395 INSTABIS ea contexta articuli negat *Angelicus* orationem illam , quam concedit Beatis . Atqui Beatis ſolam concedit orationem impetrativam : ergo hanc negat Animabus Purgatorii .

RESPONDEO diſtinguendo *majorem* : negat illam orationem , quam concedit Beatis , ſecundùm omnem conditionem ſtatus , *nego* , ſecundùm aliquam , *concedo* . Beatus orat , tanquam ſuperior utpote impeccabilis , & compos gloriæ : Purgantes ſunt ſuperiores quatenus impeccabiles ; ſed inferiores quatenus afflicti . Orat igitur Beatus , ùt eſt in ſtatu impeccabilitatis , & fruitionis ; Purgantes autem orant , prout impeccabiles : non orant prout afflicti . Quæ ſolutio eruitur ex iis verbis : *SECUNDUM HOC non ſunt in ſtatu orandi , ſed magis , ut oretur pro eis .* Vides? Sub hac afflictionis reduplicatione *S. Thomas* negat Purgantibus orationem , quam Beatis concedit ſub reduplicatione fruitionis . Non autem negat ſub reduplicatione impeccabilitatis , quam ſub eadem reduplicatione concedit Beatis . *Brevius* . Animæ Purgatorii conſideratæ ùt Reæ pœnarum ex *D. Thoma* non orant pro nobis ; conſideratæ ut amicæ , & filiæ Dei pro nobis orant . Chriſtus ſedet ad Patris dexteram ùt Advocatus , & Judex . Ut Advocatus interpellat pro nobis : ùt Judex nos punit . Haud aliter de Animabus Purgatorii diſcurrendum ſub diverſa conſideratione .

Purgantes orant pro nobis , ut ſunt impeccabiles.

396 OBJIC. 2. ad corroborandam *Thomæ* rationem . Animæ Purgatorii torquentur propter injurias Deo illatas , & ſunt reæ læſæ Majeſtatis Divinæ . Sed audaciæ ſummæ eſt , quod Reus , dum actu plectitur , pro aliis Regem deprecatur : ergo nullo modo Purgantibus congruit pro aliis orare . Sic Raphael de Turre 2. 2. q. 83. *art.* 11. *diſp.* 5.

RESP. Animæ torquentur propter offenſam Dei miſericordiam , ſed quam pœnitentia jam reparavit . Sunt Deo reconciliatæ ; reliquum habent aliquod debitum temporalis pœnæ , quo neutiquam ſiunt Deo odibiles . Haud decet ſontem , dum actu torquetur , pro aliis orare , ſi ſit criminoſus , ſi capite damnatus , ſi punitivè ſimpliciter torqueatur . Secus verò ſi tantummodo ſit reus debiti alicujus pecuniarii , ſi ad tempus affligatur , ut emundatur , ſi captivus in pœnis detineatur , certò tamen cum ipſo Judice , eodemque Patre in Cœlo regnaturus . Purgantes ſunt Dei amici , filii , proximi ad hæreditatem , & propediem futuri cœleſtis gloriæ principes ; ſed aliquandiu igne purgantur , ut ad immarceſcibilem coronam nitidiores aſcendant . Ideo præſtant ſufficienti dignitate , ut pro nobis orare poſſint , & exaudiri ; quod patet ex miraculis ad preces D. Paſchaſii , teſte D. Gregorio 4. *Dialog. cap.* 41. nam ad ejus feretrum obſeſſus maligno ſpiritu liberatus eſt , cùm tamen *poſt mortem ad pœnalem locum ductus ſit* .

Purgantes rogant, ut ſunt Deo reconciliati.

Ad preces Defunctorum Purgantium Deus miracula facit.

397 DICES . Hoc miraculum minimè fuit ad preces *D. Paſchaſii* , ſicut ex laudato loco in 4. ſent. ad tertium reſpondet *D. Thomas* -- Ad tertium dicendum , „ quod in miraculis præcipuè attenditur „ Fides , & devotio Orantis , unde etiam „ Dominus mulieri , quam ſanavit , dixit „ *Math.* 9. Fides tua te ſalvam fecit ; & „ quia ille propter excellentiam meritorum „ credebatur in patria eſſe , inde orabatur , „ & talis oratio propter fidem Orantium „ exaudiebatur , tunc ut vita illius approbaretur , non quod ille pro aliis in „ Purgatorio exiſtens oraret . -- Hactenus ex *Angelica* : ergo .

RESP. Deus verè propter fidem Orantium ſæpè miracula operatur . At nullum eſt inconveniens , quod etiam ex precibus *D. Paſchaſii* malignum ſpiritum ejecerit . Quando *D. Thomas* negat, *Paſchaſium* oraſſe, ſolùm excludit orationem meritoriam ipſius miraculi , non autem impetratoriam ; quia , ut mox dicebam , *Angelicus* negat ſolùm primam orationem in Purgantibus aſſerendo in reſponſione ad ſecundum pro impotentia orandi , impotentiam merendi .

Oratio in Purgantibus non eſt meritoria, ſed impetratoria .

398 OBJIC. 3. Animæ Purgatorii gravitate pœnarum ſummâ affliguntur triſtitiâ , unde Eccleſia orat , *ne abſorbeat eas tartarus* ; & *Auguſtinus* ſupra Pſalm. 37. docet pœnas Purgatorii acerbiores eſſe hujus ſeculi pœnis ; quare vix ſibi conſulere poſſint nedum aliis : ergo .

RESP. Pœnarum acerbitas non tollit Animabus facultatem orandi pro nobis , ſicut non impedit, quominus pro ſe ipſis orent , & Deo gratias agant pro certitudine , quam habent, ſuæ felicitatis, & ſe conforment divinæ voluntati , & lubenti animo tormenta perferant . Itaque ſibi præſentes , ſuæque mentis compotes & ſibi , & aliis per orationem conſulere poſſunt . Graviſſima utcunque forent Martyrum tormenta ; tamen pro ſuis etiam tortoribus orabant . Quare *D. Thomas* 2. 2. quæſt. 83. art. 11. , *& propter hoc* Hieronymus *contra* Vigilantium *dicit* ; *ſi Apoſtoli , & Martyres adhuc in corpore conſtituti , quando pro ſe adhuc debent eſſe folliciti , pro aliis orant , quantò magis poſt coronas , victorias , & triumphos ?* ergo vis dolorum non dejcit animas a ſede rationis ; quæ licet anxiæ de ſe ipſis , tamen ėt nobis ſollicitæ ſunt , cùm ex lumine Fidei , & experimento ſe noſtris ſuffragiis juvari poſſe , & ex bonis Vivorum operibus levamen , & refrigerium capiant . Quoniam igitur aliàs vehementiſſimè exoptent inde ad gloriam aſcendere , quammaximè certant benefacere nobis , ut beneficiis extimulati nos iiſdem majora ſuffragia rependamus . Nec officit, quod pœna Purgantium ſit ſatispaſſionis , Martyrum pœna fuerit meritoria ; nam ſtante atrocitate tormentorum ſtat tranquillitas mentis , & capacitas ad orandum , quod oppoſitum argumentum negabat . Vide Part. III. Controv. III. de Purgatorio .

Sunt Animæ purgantes in tranquillitate ſpiritus .

Orant ut per ſuffragia abundantius ſubleventur .

399 OBJIC. 4. Ut Purgantium Animæ ſint benefactoribus gratæ , ſufficit , quod in

Cœlis

Digitized by Google

Cœlis beneficiorum memures ſint futuræ, vel quod Deus ex prævisione orationum, quas in Cœlis pro beoeſactoribus facient, muveatur ad exaodiendum: ergu nulla eſt ſufficiens ratio adſtruendæ io Purgatorio oratiunis.

Purgantes omnes actus virtutum exercent.

RESP. *neg. ant.* In ſenſo compoſito ſtatus purgatiunis cùm retioeant virtutes inſuſas, & præcipuè Religionem, rectus ordu poſtuiat, ut virtutum actus ſtatui eumpoſſibiles exerceant. Sicuti creduot, ſperant, amant, colunt, uraot Deum pro ſe ipſis, quud èt *Capiſuccus* admittit: ita gratæ ſuot, & beneficæ, adeuque orant pru aliis. Cæterùm ſi dicatur Deus nos ab Animabus auxilia poſtulantes exaudire, & prævias orationes ab ipſis in Cœlu faciendas, hoc nuo eſt ad divinæ Providentiæ regulam in lege gratiæ, in qua Deus, ſicuti nun dat præmium merito creaturæ, quod prævidet futorom, ita oec auſcultat orationem, quæ nunquam fuit, ſed aliqoando futura præuuſcitur. Maximè quia *D. Thomas* 2. 2. quæſt. 83. art. 11. ad 5. docat, quod

Preces futuræ non exaudiuntur à Deo.

A

B

Beati in vita meruerunt, ot pru nubis orareut; ſed idem meritum habeur Animæ Purgatorii: ergo etiam illæ pro nubis orabunt.

400 OBJIC. 5. Animæ in Purgatorio oustras Viventium neceſſitates uesciunt. Sed qui neſcis neceſſitates, nequit pro iis urare: ergo.

RESP. Animæ Purgatorii optimè noſcuot, aædemque ſuut expertæ, quut quantaque nus mortales inter animæ, curporiſque diſcrimina verſemur. Nuruur nus eſſe ioter decipulas Sathanæ: Deum precantor, atque obſecrant, ut Fideles unnas, amicos, pareutes, & benefactores a periculis eruat, in anguſtiis clever, ad æternam denique felicitatem perducat. Puſſuut etiam quandoque miniſteriu Angeiorum, aut ex divina revelatiune ſingillatim ſcire Perſunas, Beoefactores, mala, quibus affliguntur, buoa, quorum indigent; & ſie pro determioata Parſona, ac pro determinata neceſſitate orare. Hactenus de univerſo Purgatorii tractatu dicta ſufficiant.

Purgantes ſciunt noſtras neceſſitates.

Ll TRA-

TRACTATUS TERTIUS.

DE STATU ANIMARUM.

1 CElebris Antiquorum error fuit, Animas quo mortis articulo ſeparantur a corpore, operum ſuorum mercedem non recipere: ſive præmia, aut pœna in quibuſdam receptaculis detentum iri ad extremum uſque Mundi diem, quo Impii ad Inferos detrudentur, Juſti ad gaudia ſuperna evadent. Loca verò, ubi interim detinentur, ſtatuunt Iniquis ambitum quemdam in aere inviſibilem: inibi mœrore excruciari expectantes ſummo cum horrore diem, quo carcerem inferorum ingrediantur evaſuri nunquam. Bonis nonnullis octavam ſpheram, aliis terreſtrem Paradiſum; aliis ſinum Abrahæ; *Calvinus* Paradiſi atrium aſſignat. Hanc hæreſim primus defendit *Tertullianus* lib. 4. in *Marcionem* cap. 34. *Eam itaque Regionem, ſinum dico Abrahæ, etſi non cœleſtem, ſublimiorem tamen Inferis, interim refrigerium præbituram Animabus Juſtorum, donec conſummatio rerum reſurrectionem omnium plenitudine mercedis expungat, tunc apparitura cœleſti promiſſione, quam Marcion ſua vindicat, quaſi non a Creatore promulgatam*. Idem aſſerit lib. de Anima cap. 32. 33., & 34.

Huius hæreſis Patroni.

Vigilantius, teſte *S. Hieronymo* in lib. contra eumdem huic errori adhæſit. *Ait enim, vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerii, vel ſubter aram Dei Animas Apoſtolorum, & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & ubi voluerint, adeſſe præſentes: Senatoriæ videlicet dignitatis ſunt, ut non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera, honeſtaque cuſtodia in fortunatorum Inſulis, & in Campis Elyſiis recludantur*. Hic error tribuitur pariter Græcis Schiſmaticis, & contra ipſos actum eſt in Concilio Florentino *ſeſſ.* 1. Armenis ſub Ducibus Vartano in monitis cap. 5., & Dattavienſi *lib. interrog.* Ex his quidam videntur ſolas animas mediocriter juſtas includere inter octavam ſpheram, perfectas autem in Empyreo; *Vigilantii* errorem docuit Lutherus *prælectionibus ſuis in Gen. cap.* 25., Calvinus *lib.* 4. *inſtitut. cap.* 25. §. 6. ubi ſic: *Stultum, & temerarium eſt inquirere, quo in loco ſint Animæ Juſtorum, & an gloria fruantur nec ne. Interim cum Scriptura ubique jubeat pendere ab expectatione adventus Chriſti, & gloriam, ac coronam eo uſque differat, contenti ſimus hic finibus divinitus præſcriptis, Animas Piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, ubi cum felici lætitia fruitionem promiſſæ gloriæ expectant*. Eidem errori adhæſiſſe videntur alii, quorum ſenſus infrà exponam. Intereà ad hanc impugnandam hæreſim ſequentes inſtituimus Controverſias, in quibus ipſa connexio nos jubet quædam alia Fidei dogmata, quæ ad Beatitudinem attinent, expendere.

CONTROVERSIA I.

AN IN DIE OBITUS FIAT PARTICULARE JUDICIUM?

2 DUplex poſt Baſilium *Hom. in Pſal.* 1. diſtinguunt Patres Judicium diſcuſſionis ſcilicet, ac retributionis. Primum dicitur illud, in quo depoſitione teſtium, rei examine, accuſatione adverſarii, aliiſque extrinſecis conjectoris perfecta cauſæ cognitio acquiritur. Hoc Judicii genus propriè non competit Deo; quia Deus ob pleniſſimam rerum omnium ſcientiam ad dignoſcendam veritatem alienis adminiculis non indiget: undè Malach 3. verſ. 5. dicit Dominus: *Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis velox maleficis, & adulteris, & perjuris*; eoquod ipſe propter eminentiam ſapientiæ Judex eſt, & velox teſtis, ut *Auguſtinus* lib. 20. de Civit. cap. 26. interpretatur, *Teſtem verò ſe dicit futurum, quia in Judicio ſuo non indiget teſtibus; eumque velocem, ſive quia repentè venturus eſt, eritque Judicium ipſo inopinato ejus adventu celerrimum, quod tardiſſimum videbatur, ſive quia ipſas convincet ſine ulla ſermonis prolixitate conſcientias*; nihilominus quia crimina hominibus objicit, & occulta revelat, dicitur cauſam diſcutere. Joel. 3. v. 2. *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in Vallem Jaſaphat, & diſceptabo cum eis*: Sap. 1. verſ. 9. *In cogitationibus enim Impii interrogatio erit; ſermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem ſermonum illius*. Judicium retributionis eſt, in quo, cognitâ causâ, fertur ſententia, vel inflictiva pœnæ, vel collativa præmii, & hoc propriè convenit Divino Judicio; quod rurſus poteſt in Judicium intermedium diſtingui, & ultimum.

Judicii diſcuſſionis, & retributionis.

Deus Judex, & teſtis velox.

Judicium intermedium, & ultimum.

Intermedium D. Auguſtinus *lib.* 20. *de Civit. Dei cap.* 1., & 2. occultum vocat, quod in hoc ſeculo Deus aliquando exercet cum hominibus in ordine ad merita, vel demerita, ùt cùm Juſtis bene operantibus adjicit augmentum gratiæ, auxiliorum copiam majorem. E contra ſi aliquam imperfectionem contrahunt, conſcientiæ hilaritate ſpoliat, auxilia peculiaria ſubtrahit, quibus ſubtractis in graviora prolabuntur. Itidem eſt de Impiis loquendum, qui in pœnam peccati exuuntur donis gratiæ ſanctificantis, auxiliorum privatione obcæcati, obduratique in malo, ex bonorum temporalium affluentia in gravioris ruinæ, & damnationis offendiculum incidunt. Ubi enim pœnæ, & præmii intervenit diſtributio, ibi quæquam adeſt Judicii forma.

Judicium ultimum eſt, quod poſt mortem exercetur, vel quoad omnes ſimul, & dicitur univerſale, vel quoad ſingulos, & dici-

Bona temporalia occaſio damnationis.

dicitur particulare. De hoc inqoirimos; an ſcilicet detur immediatè poſt cujuslibet mortem Judicium particulare: negant plures ex Græcis Sohiſmaticis, negant ex Armenis Vanachanus de locis Animarum; *Dettavienſis*, aliiquu ſupracitati: negat *Lactantius* lib. 7. de Diviuia inſtitut. cap. 21., atqoe in hanc ſententiam nequicquam trahitur *D. Ambroſius* iib. 2. de Cain, & Abel cap. 2. aliique contra quos ſit Catholica veritas.

3 DICO. *In obitu cujuslibet hominis datur particulare Judicium*. PROB. I. ex Scripturis Eccleſ. 11. v. 29. *Facilè eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundùm vias ſuas: malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius*. Quid autem eſt retriboere ſecundùm vias ſoas, niſi ſententiam ſerre de geſtis in vita? Quid opera denodare, niſi illa ſubjicere diſcuſſioni, & examini?

In fine vitæ denudatio operum.

Ad Hebræos 9. v. 27. *Quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem Judicium; ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata; ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem*. Ea verba *poſt hoc autem Judicium* ſignificat In obitu diſcuti cujusliber viventis opera: & ſeuſus *Pauli* eſt. Quemadmodum quilibet homo ſemel moritur, & privatim judicatur; Ità Chriſtus poblicè ſemel oblatus eſt in reparationem generis humani, & ſecundò poblicè apparebit Mundom diſcuſſuros.

Chriſtus ſemel oblatus eſt, ſecundò judicabit Mundum.

Apoc. 20. v. 4. doplex maniſeſtè Judicium deſcribitur particulare, & oniverſale: primom his verbis: *Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & Judicium datum eſt illis, & animas decollatorum propter teſtimonium Jeſu, & propter verbum, & qui non adoraverunt Beſtiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus, aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis*. Quod ad univerſale Judicium pergit ita deſerere. *Et cum conſummati fuerunt mille anni ſolvetur Sathanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris .... & vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu, & Throni, & libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & judicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorum: & dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors, & Infernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant, & judicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum; & Infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis: hæc eſt mors ſecunda*. In qoibus dilucidè habemus duo Judicia exerceri, duplicemqoe ſententiam ſerri: alteram ante univerſalis Judicii diem, alteram eâdem die. Nec majori indiget explicatione Scriptura hæc per ſe clara, & maniſeſta.

Ex Parabola de invitatis eruitur Judicium particulare.

Matth. 22. v. 12. ponitur parabola invitati ad Noptias non habentis nuptialem veſtem, qui denunciatâ protinos ſententiâ condemnatus eſt: *& ait illi, Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Ecce Judicium. *Tunc dixit Rex Miniſtris, ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit fletus, & ſtridor dentium*. Ecce ſententia. Quod autem Chriſtus non loquatur de nniverſali Jodicio, apertè liqoet; quia unus tantùm judicator, quamvis in convivium intraſſent booi, & mali ad ſignificandam Eccleſiæ Militantis, communiooem non Triumphantis. Alia clarior Parabola extat Luc. 16. de Villico, abs qoo petitur ratio villicationis ſuæ, laudaturque tanquam prodens, quòd ſententiam declinavit: ac demùm in hæc verba concloditur v. 9. *Et ego dico vobis; facite vobis Amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis* (hoc eſt moriemioi) *recipiant vos in æterna Tabernacula*. Alias Parabolas interſeram duabus Controverſiis ſubſeqoentibus.

Laudator a Chriſto Villicus, qui prævenit Judicium.

4 PROB. II. ex Patribus *Joannes Damaſcenus* Orat. de Deſunctis habet: — Ajunt „ viri divinitus illuſtrati, qood cùm exalamus ſpiritum, quaſi in librâ homana opera probamor: *Ambroſius ad Hebræos* 9. — „ Statutum eſt hominibus ſemel mori, & „ poſt mortem jodicabitur onuſquiſqoe juxta „ merita ſua: — *Auguſtinus lib. 2. de origine Animæ cap.* 4. — Nam illod, quod rectiſſimè, & valdè ſalubriter credit judicari „ animas cum de corporibus exierint, antequam veniant ad illud Judicium, quo „ eas oportet jam redditis corporibus judicari .... *ipſe neſciebat*. — *Ephrem Syrus lib. de Beatitud.* — Beatus quicumque in hora illa „ emigrationis, quando cum timore, atque „ dolore anima ſeparabitur a corpore, fiduciam repereris: veotori enim ſunt Angeli, qui animam a corpore jam ſeparatam accipiant, ſiſtantque ante Tribonal „ immortalis, ac tremendi Jodicis; — *& infrà de Impio*; — Peccatoris autem anima „ com timore è corpore recedet, & tremebunda abibit ſtatuenda ad Tribunal „ immortalis Judicis. — *Joannes Chryſoſtomus Homil. 14. in Matth.* — Omnes aoimæ, cùm „ hinc emigraverint, variis peccatorum catenis implicitæ ad terribile illod ducentur Tribonal. *Illud*, cùm hinc emigraverint, *ſignificat utique inſtans mortis*. — Hieronymus *in cap. 2. Joelis*: — Diem autem „ Domini, diem intelligi Jodicii, ſive „ diem exitus uniuſcojoſque de corpore: „ qood enim in die Jodicii futurum eſt omnibus, hoc in ſingulis die mortis impletur. — *Cyprianus de mortalit.* — Gratulati oportet, & temporis monus amplecti, quod dum noſtram fidem firmiter „ promimus, & labore tolerato, ad Chriſtum per anguſtam Chriſti viam pergimus, præmium vitæ, & fidei ipſo judicante capiamus. — Idem docet *Cyrillus Alexandrinus* Orat. de exitu Animæ: *Irenæus* lib. 2. contra hæreſes cap. 63.: *Tertullianus* lib. de Anima cap. ultimo: *Anſelmus* explicans illa verba cap. 9. *Statutum eſt*, aliique plures infrà citandi.

5 PROBATUR III. ex revelatis. *Beato Simeoni* revelavit Deus animam de corpore exeuntem deſerri ad Judicium, ibiqoe accuſari a malis Angelis, & a bonis defendi, tunc eſſe timore plenam, & da exitu Judicii

cii incertam : ſic *Leontius* in Vita *S. Joannis Eleemoſynarii* . *Joannes Climacus* in Scala Paradiſi gradu 7. refert de Monacho *Stephano* , qui in mortis articulo de ſubtiliſſimis quòque accuſari audiebatur , & accuſationibus reſpondens , modò pro culpis ſatisfeciſſa dicebat , modò ad Divinam Miſericordiam confugiebat ; fuitque in vita Vir miraculis clarus . In Vita *S. Brunonis* celeberrimus caſus legitur de quodam Pariſienſi Doctore , qui in publico Templo exequiarum tempore , dum canebatur lectio *Reſponde mihi* : prima die exclamavit *Juſto Dei Judicio accuſatus ſum* : ſequenti die *Juſto Dei Judicio judicatus ſum* : tertia tandem die *Juſto Dei Judicio damnatus ſum* . Hæc narratio , utvis a *Launoio* improbatur , haud deſunt monumenta , quibus veritas conſtat . *Cæſarius Heiſterbacenſis* in Dialogis Miraculorum cap. 49. diſt. 11. , *Joannes Gerſon* Cancellarius Pariſienſis in tractatu de Simplicitate Cordis , *S. Antoninus* Chronic. tit. 15. cap. 22. , *Dionyſius Carthuſianus* Opuſc. de laudibus Carthuſ. , *Petrus Sutor* lib. de vita Carthuſiana , aliique paſſim idipſum literis tradidere ; quamvis aliqui expreſsè non aſſerant id *Brunonis* receſſui dediſſe cauſam . Argumenta verò Adverſantium negativa ſunt , quatenus aliquot Auctores , qui Carthuſianenſis Ordinis primordia enarrant , de hoc ſilent . Neque curioſiùs ego expendam , an horrendum hoc ſpectaculum *Brunonem* impulerit , ut in ſolitudinem ſecederet ; quod etſi minus fortaſſe verum ſit , & ex defectu omnimodæ certitudinis a Romano Breviario fuerit expunctum ; hiſtoriæ tamen veritatem rejicere auſit nemo graviſſimis tot auctoribus fultam . Vide infrà n. 16.

Jo. Launoius *Theologus Pariſienſis* .

Apud *Gregorium* 4. Dialog. cap. 36. *Stephanum* quemdam *Ferrarium* in morte fuiſſe ad tribunal Chriſti conſtitutum legimus , & cap. 38. : *Chriſorium* in mortis articulo ſententiam ſuæ damnationis audiviſſe , idem perhibet *Auguſtinus* lib. de Cura pro Mortuis cap. 12. Pleraque ad rem ſuppeditat exempla *Dionyſius Carthuſianus* de Noviſſimis .

Quæ ſimul omnia propter numerum , & auctoritatem Doctorum ſaltem conciliant eam fidem , quæ hiſtoricis narrationibus habetur de Indorum exiſtentia , quam nonniſi inſipiens negabit ; ait enim *S. Gregorius* loc. cit. *Permiſit Deus ad noſtram pervenire notitiam , non ut in errorem induceremur , ſed ut de æternis veritatibus inſtrueremur* .

6 PROBATUR IV. ratione *D. Thomæ* ſuppl. quæſt. 88. art. 1. *Sicut operatio pertinet ad principium rerum , quo perducuntur in eſſe ; ita Judicium pertinet ad terminum , quo res in ſuum finem perducitur* . Sed datur duplex operatio ad principium pertinens : una eſt , qua Deus primitùs totam naturam produxit , & complevit : altera , qua ſingulos producit homines , & ſingillatim gubernat : ergo duplex dari debet Judicium , univerſale videlicet , quando tota rerum machina conflagrabit , & peculiare , quando quilibet homo deſinit eſſe , & gubernari . Et in ſolutione ad primum , ſic iterum diſcurrit . -- Homo & eſt ſingularis quædam
„ perſona , & eſt pars totius generis humani ,
„ unde duplex ei Judicium debetur : unum
„ ſingulare , quod de eo fiet poſt mortem ,
„ quando recipiet juxta ea , quæ in corpore geſſit , quamvis non totaliter , quia
„ non quoad corpus , ſed quoad animam
„ tantùm . Aliud Judicium debet eſſe de eo ,
„ ſecundùm quod eſt pars totius humani generis (ſicut aliquis judicari dicitur ſecundùm humanam Juſtitiam , quando etiam
„ Judicium datur de communitate , cujus
„ ipſe eſt pars) unde & tunc quando fiet
„ Judicium totius humani generis per univerſalem ſeparationem bonorum a malis ,
„ etiam quilibet per conſequens judicabitur :
„ nec tamen Deus judicabit bis in idipſum ,
„ quia non duas pœnas pro uno peccato
„ inferet , ſed pœna , quæ ante Judicium
„ completè inflicta non fuerat , in ultimo
„ judicio complebitur ; poſtquam Impii cruciabuntur quoad corpus , & animam
„ ſimul . --

Deus non judicabit bis in idipſum .

7 PROBATUR V. Res divinas , & ad ſalutem collimantes nobis proponunt Scripturæ cum analogia ad humanas , & temporales : in Evangelio Eccleſia comparatur Sagenæ miſſæ in mare , Homini negotianti , Patriſamilias , Scribæ docto , Regi longè proficiſcenti , Operantibus in vinea , Villico , & ſimilibus ; ſed in humanis , & temporalibus exigitur ratio , & diſcuſſio fit , cùm aliquis dimittitur ab officio , & opere ; tunc enim petitur ratio ab Œconomo , a Villico , a Scriba , cùm dimittuntur a munere , & operandi miniſterio : ergo etiam in divinis , & ſpiritualibus ; ſed in morte cujuslibet aufertur tempus , & occaſio operandi meritoriè , & demeritoriè , juxta illud Eccleſiaſt. 14. v. 17. *Ante obitum tuum operare juſtitiam : quoniam non eſt apud inferos invenire cibum* : & Joan. 9. v. 4. *venit nox , quando nemo poteſt operari* , ideſt ſecundùm Patres , venit mors . Recta igitur dictat ratio , ut in morte cujuſque judicium de peracta vita fiat .

In morte aufertur tempus , & occaſio operandi .

HÆRETICORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR .

8 OBJICIT 1. *Vartanus* in Monitis ad Armenium cap. 5. Poſt latam ſententiam vel pœnæ , vel præmii fruſtra adhibetur Judicium , maximè quòd nullus ſententiæ , nullus judicio ineſſe error poteſt ; ſed poſt reſurrectionem mortuorum erit Judicium , ùt habetur Joan. 12. v. 48. *Sermo , quem locutus ſum , ille judicabit eum in noviſſimo die* ; & Matth. 12. v. 41. *Viri Ninivitæ ſurgent in Judicio cum generatione iſta , & condemnabunt eam* : ergo in obitu nullum fit Judicium , nulla fertur ſententia ; alioqui univerſale , & ultimum erit ſupervacaneum .

RESPONDEO majorem utique veram eſſe , quando ſequens Judicium tendit ad idem , & circa idem . Univerſale non ad idem prorſus , nec circa idem verſatur , adeoque non eſt inutile . Ut enim optimè ratiocinatur *S. Thomas* 3. p. qu. 59. art. 5. --
„ Judicium , de aliqua re mutabili perfectè
„ dari

Digitized by Google

„ dari non poteſt ante ejus conſummatio-
„ nem, ſicut judicium de aliqua actione
„ qualis ſit, perfectè dari non poteſt, an-
„ tequam ſit conſummata & in ſe, &
„ in ſuis effectibus, quia multæ actiones
„ videntur utiles, quæ ex effectibus demon-
„ ſtrantur nocivæ. — Cùm igitur homo ſit mutabilis, nequit ejus judicium perfici, donec vita non ſit finita. Utcunque verò per mortem temporalis vita finiatur; ſecundùm quid adhuc remanet; vivit enim v. g. in memoria hominum contra veritatem bonæ, vel malæ famæ: vivit in ſuarum effectibus operationum, ſicut ex falſa *Arii*, *Lutheri*, *Calvini* doctrina perſeverat mala errorum propago. Nec manifeſtè apparet, cur ex piis parentibus impii filii naſcantur; cur Peccatores temporalibus affluant bonis, & hujuſmodi. De his haberi nequit manifeſtum Judicium, needum totaliter abſoluto humanarum rerum curſu; eaquepropter noviſſimo die grande Tribunal erigatur oportet, in quo propalam quidquid ad unumquemque hominem, & quocumque modo pertinet, ad cenſuram revocetur. Præter hanc *D. Thomæ* rationem alias ſofficiunt Patres, ut ſcilicet glorificetur Filius Dei, qui in primo adventu inter Iniquos reputatus eſt, ut major ſit Bonorum gloria, & Malorum ignominia. Juſti, qui certantes ſpectacolo fuere Deo, Angelis, & hominibus, tunc apparebunt coram iiſdem triumphantes juxta dictum *Pauli* 1. Corinth. 4. v. 5. *Quoadusque veniat Dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique a Deo*. Demùm ut miſſas faciam alias rationes, tunc querelarum turbo diſſlabitur, manifeſtando divinæ Juſtitiæ æquitatem, cujus opera licet rectiſſima ſint, nos tamen latent rationabiles cauſæ, cur Impius diteſcat, innocens opprimatur, reus exaltetur, benemeritus deſpiciatur, & alia id genus.

At quid deſervat Judicium univerſale.

9 OBJICIES 2. Secundùm Scripturæ teſtimonium Nahum 1. v. 9. *Non conſurget duplex tribulatio*, & juxta ſeptuaginta, *non judicabit Deus bis in idipſum*; ſed ſi daretur particulare Judicium, & univerſale, Deus bis judicaret in idipſum, & duplex conſurgeret tribulatio: ergo.

RESP. *negando minorem*. Deus non judicaret bis in idipſum ſecundùm idem, ſed ſecundùm diverſa, in quo nullum eſt inconveniens. Sicut enim vidimus ex *D. Thoma*, Deus non duplicat pœnam, nec præmium, ſed primò lata ſententia quoad animam, complebitur quoad corpus, quod ante univerſale Judicium fuerat impunitum, & ipſam manifeſtabit pro anima latam ſententiam. Namque plures, qui nobis videbantur boni, injuſtè damnatos, pluresque, qui malè vixiſſe apparebant, iniquè ſalvatos credimus.

In univerſali Judicio fertur ſententia in corpus.

10 OBJICIES 3. Judicandus a Domino comparere debet in anima, & in corpore, & in utroque pœnam, vel præmium recipere; ſed in die obitus non judicatur homo ſecundùm animam, & corpus: ergo in obitu non datur particulare Judicium. Majorem habemus 2. Cor. 5. v. 10. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*: & quid ſimile traditur ab eodem Apoſtolo ad Rom. cap. 14.

RESP. primò. Attentè legenti patet manifeſtè *Paulum* loqui de particulari Judicio mortis. Pergit immediatè plura ſubnectere, & docere, ſtatim poſt mortem Juſtos a reatu pœnæ purgatos admitti ad æternam gloriam: quæ loca expendam in ſequenti Controverſia. Præterea non aſſerit Apoſtolus illicò tribuendam fore pœnam, vel præmium animæ ſimul, & corpori, ſed acta in corpore dijudicanda eſſe, *ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*.

Nō illicò pœna, aut præmium danda ſunt animæ, & corpori.

11 DICES. Syriaca habet: *Ut reportet unuſquiſque in ſuo corpore id, quod geſſit ſive bonum, ſive malum*: ergo.

RESP. Syriaca verſio explicanda eſt juxta correctionem *Hieronymi* in noſtra Vulgata. Deindè id verificatur de ultimo Judicio, in quo complebitur ſententia quoad corpus. Nec inde ſumitur argumentum refellendi, ſed confirmandi particularis Judicii. Nam, ut refert S. Doctor ex laudato loco 3. *p. ad tertium*, Anima, cùm ſit mutabilis ſolùm per accidens ratione corporis, hoc ipſo quod a corpore ſeparatur, accipit ſtatum immutabilitatis, pœnamque debet, vel præmium recipere: ergo debet ſtatim judicari. Corpus verò mutabilitati remanet obnoxium uſque ad finem ſeculi, & tunc de ipſo etiam corpore feretur ſententia.

12 DICES ſecundò. Anima, & corpus ſimul operantur bonum, & malum: ergo ſimul debent judicari; ſed corpus non judicatur in morte: ergo nec anima.

RESP. Quamvis anima extra corpus non operetur bonum meritorium, nec malum; ipſa tamen eſt ratio præcipua meriti, vel demeriti; nec actus externi in corpore exerciti formalem habent bonitatem, vel malitiam, præter quam habent actus interiores voluntatis. Quamobrem haud eſt neceſſe, ut anima, & corpus ſimul judicium ſubeant.

Actus externi bonitatem habēt ex actu interno.

13 INSTABIS. Etſi corpus non ſit principium meriti, eſt tamen univerſale ejus inſtrumentum, & materiam virtutis præbet. Hinc ſubjicitur flagellis, jejuniis, & verè patitur: ergo eidem ſit injuria, ni recipiat præmium correſpondens, quando recipit anima.

RESP. Nulla corpori fit injuria, quòd per ſe nullam præbet boni materiam, ſemperque pugnat adversùs ſpiritum, & animam ad inferiora deprimit. Si verò quid virtutis habet, hoc ex animæ imperio emanat, quæ ſibi carnem ſubigit. Præterea corpus ex natura ſua tendit ad corruptionem, nec ullum acquirit ex ſeparatione ſtatum immutabilitatis, adeoque nullam pro eo tempore exigit coronam retributionis.

Omne bonum eſt ab Ani ma.

14 OBJICIES 4. Si in inſtanti mortis inſtituitur peculiaria diſcuſſio, vel anima defertur ad Chriſtum, cui dedit Pater omne judicium: vel Chriſtus deſcendit ad animam.

Utrum-

Utrumque eſt incredibile , & incongruum , & contra Scripturas : ergo . *Minor declaratur* . Si anima aſcendit ad Chriſtum : ergo Impiorum animæ aſcendent ad Cœlum , ibique videbunt Beatorum gloriam , Chriſti humanitatem ; & cùm Sancti Patres doceant , Impiorum animas rapi ad Tribunal Chriſti per Dæmones , & ab ipſis accuſari, plenum Dæmonibus quotidiè Empireum eſſet ; cùm tot Impii mortem in ſingula momenta oppetentes ad Dei Tribunal rapientur ; quod utique eſt abſurdum , & abſonum etiam Scripturæ, quæ nil coinquinatum admittit in Regna Cœlorum . Sin autem dixeris Chriſtum deſcendere ad animas : ergo eſt in continuo motu , & ferè ſemper extra cœlum , & ſæpe in pluribus locis contra Scripturam , quæ aſſerit Chriſtum ſedere ad dexteram Patris uſque ad noviſſimum diem .

RESP. Hæc difficultas ſcindit Doctores . INNOCENT. III. lib. 2. cap. de Contemptu mundi , *Carthuſianus* tom. 3. cap. 46. ſentiunt , quòd Chriſtus veniat ad animas , ducti illis verbis Matth. 24. verſ. 44. *Et vos eſtote parati : quia qua neſcitis hora Filius hominis venturus eſt* : & Joan. 14. v. 3. *Si abiero , & præparavero vobis locum : iterùm veniam , & accipiam vos ad me ipſum* . S. Auguſtinus , ſive alius ſub ejus nomine , ſentit animam deferri ad Chriſti Tribunal ; ait enim de vanitate ſeculi cap. 2. cùm anima ſeparatur a corpore *veniunt Angeli aſſumere eam ante Deum, ut perducant illam ante Tribunal Chriſti* . Chryſoſtomus in Matth. Hom. 14. *Omnes quoque animæ cùm hinc fuerint . . . . ad terribile illud ducentur Tribunal* . Idem ſentiunt *Bernard.* in Medit. cap. 2. , *Ugo de S. Victore* lib. 1. de anim. cap. 2

Eluditur hæc difficultas, ſi dixeris Judicium coram Chriſto , non ùt homine , ſed Deo haberi , qui ubique præſens eſt ; ſed minùs Scripturæ conſona hæc reſponſio videtur : dicitur enim Joan. 5. v. 22. *Neque enim Pater judicat quemquam : ſed omne judicium dedit Filio* , & v. 27. *Poteſtatem dedit ei Judicium facere , quia Filius Hominis eſt* : quæ cauſalitas appellat ſupra Chriſtum ùt hominem . Act. 10. v. 42. *Et præcepit nobis prædicare Populo , & teſtificari , quia ipſe eſt , qui conſtitutus eſt a Deo Judex Vivorum , & Mortuorum* ; & loquitur de Chriſto mortem paſſo certè ſecundùm carnem , non autem ſecundùm Divinitatem . Ibidem pariter 17. verſ. 31. *In quo judicaturus eſt orbem in æquitate , in viro , in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus , ſuſcitans eum a mortuis* . Non aliter , quàm ùt Homo reſurrexit , cùm ùt Deus non fuerit mortuus . Et certè propter unionem cum Divinitate prædicatum hujuſmodi convenit humanitati .

Christus ut Homo eſt Judex .

Dicas igitur Judicium particulare fieri per præſentiam intellectualem , quâ anima ſiſtitur ad Tribunal Chriſti ; ad eum defertur , quatenus elevatur ad audiendam Judicis ſententiam , & Chriſtus ad animam deſcendit , dum ſua poteſtate , & Imperio efficit , ut ſuum anima ſtatum clarè dignoſcat , & latam a Judice ſententiam attentiſſimè audiat ; quamobrem nulla intervenit Chriſti , aut animæ localis mutatio .

Quomodo fiat Judiciū particulare .

15 DICES . Scripturæ eodem modo loqui videntur de Chriſto veniente ad particulare , ac ad univerſale Judicium ; ſed ad univerſale Chriſtus ùt Homo perſonaliter apparabit : ergo etiam ad particulare . *Major eſt clara* , ùt patet ex comparatione Scripturarum de utroque iiſdem loquentium . De particulari dicitur Matth. cit. c. 24. v. 44. *Et vos eſtote parati : quia qua neſcitis hora Filius hominis venturus eſt* : Jo. 14. v 3. *Si abiero , & præparavero vobis locum : iterùm veniam* . De univerſali dicitur in Symbolo : *Indè venturus eſt judicare Vivos , & Mortuos* . Obvia ſunt paſſim in Scriptura alia . *Minor* continet articulum Fidei . Quorundam ſanè antiquiorum fuit error , de quo apud Origenem *tract. 34. in Matth.* Judicium neutiquam habitum iri per corporalem præſentiam , ſed per manifeſtationem dumtaxat ſpiritualem in mentibus omnium Judicandorum .

RESP. *negando majorem* . Scripturæ pro adventu generali clariùs loquuntur de corporali præſentiâ . Matth. 26. v. 64. *Videbitis Filium hominis ſedentem a dextris virtutis Dei , & venientem in nubibus Cœli* : Apoc. 1. v. 7. *Ecce venit cum nubibus , & videbit eum omnis oculus , & qui eum pupugerunt* : Act. 1. v. 11. *Hic Jeſus , qui aſſumptus eſt a vobis in Cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in Cœlum* . Quæ loca manifeſtè ad humanitatem ſpectant . Ratio eſt ; quia generale Judicium inſtituetur ad glorificandam Chriſti humanitatem coram univerſis gentibus ; itaque corporaliter appareat, neceſſe eſt . Diſcuſſio tamen veroſimiliùs fiet mentaliter , non per verbalem locutionem ; tum quia teſtimonium , accuſatio , & excuſatio mente fient , ùt habetur ad *Rom.* 2. : tum quia ſi voce ſingulorum facta narrari oporteret in plures annos Judicium eſſet protrahendum .

Scripturæ clarius indicant Chriſti adventum in ultimo Judicio .

Diſcuſſio fiet mentaliter .

De libro autem , qui in Judicio proferetur , ait Auguſtinus 20. *de Civit. cap.* 14. — „ Quædam igitur vis eſt intelligenda divi„ na , qua fiat , ut cuique opera ſua vel bo„ na , vel mala cuncta in memoriam revo„ centur , & mentis intuitu mira celeritate „ cernantur , ut accuſet , vel excuſet ſcien„ tia conſcientiam : atque ita ſimul, & om„ nes ſinguli judicentur . Quæ nimirum „ vis divina libri nomen accepit .

Quid ſit liber , qui in Judicio proferetur.

16 OBJICIES 5. Anima nec judicatur ante inſtans mortis , quo necdum eſt finitum tempus meriti , & demeriti : neque poſt ; quandoquidem in inſtanti mortis , ſeu ſeparationis animæ a corpore jam eſt in loco pœnæ , vel præmii juxta illud Job 21. v. 13. *Ducunt in bonis dies ſuos , & in puncto ad inferna deſcendunt* : ergo hujuſmodi Judicium repugnat .

RESP. Fermè in omnibus Fidei myſteriis Deus ſubſtantiæ certitudinem revelavit ; modum verò tradidit hominum diſputationi ; parum quippe intereſt , utrolibet modo res contingat . Quare etſi incompertum eſſet indiviſibile , & determinatum tempus, quo ſingulare judicium habeatur, nihil eſſet de rei ſubſtantia ambigendum . Propius tamen verò eſt id peragi , dum actu corpus , & anima ſeparantur . Quocirca reve-

Datur certitudo de Judicio particulari, non autem de modo.

revelationes allatæ de quibuſdam judicatis ante mortem, permiſſivè ſunt explicandæ, quatenus Deus ob præterita peccata nonnullis voluit judicium facere, & ſententiam proferre, ut ab imminenti pœna ad ſanum timorem inducti crimina deteſtarentur: vel e contra erigerentur in ſpem, & ut exemplo Viventibus, & documento forent de ejus momenti periculoſo diſcrimine. Quæ verò ſecus afferri ſolent, uti de illo Doctore Pariſienſi poſt mortem judicato, explicamus declarativè, quatenus Deo libuit notam facere, ac manifeſtam Judicii veritatem. An verò motu locali Anima ad deſtinatum receptaculum tranſeat, vel in inſtanti transferatur, anceps opinio eſt: videtur tamen rem fieri conformiter ad naturam ſpiritus, qui ſine medio ab extremo tranſit ad extremum. Circa hanc Controv. vide infrà n. 35.

CONTROVERSIA II.

AN ANIMÆ A MORTIS INSTANTI RECIPIANT RETRIBUTIONEM PRÆMII, VEL POENÆ.

§. I.

17 SUppoſitis his, quæ in præcedenti Controverſia num. 1. adnotavimus, DICO: *Ab inſtanti mortis Animæ Juſtorum ſufficienter purgatæ cœleſtem beatitudinem recipiunt, ſicut animæ Impiorum gehennalem pœnam ſubeunt.* PROB. 1. ex Scripturis: de impiis Job 21. v. 13. ſcriptum eſt: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad Inferna deſcendunt*: dixit *in puncto*: quia continuò poſt mortem ſine ulla requie ad Inferna deſcendunt, ut ibi dignas pro peccatis ſuis luant pœnas: ſic *Alphonſus de Caſtro* explicat in verbo *Beatitudo* hæreſi 6. Sapient. 12. v. 23. *Undè, & illis, qui in vita ſua inſenſatè, & injuſtè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta.* *Dediſti* verbum præteritum eſt. Eccleſiaſtes 9. verſ. 3. *Unde & corda filiorum hominum implentur malitiâ, & contempto in vita ſua, & poſt hæc ad Inferos deducentur.* *Poſt hæc* deſignat ſtatim a morte, ſicut eodem capite v. 5. quando dicitur *oblivioni tradita eſt memoria eorum*, intelligitur hoc immediatè contingere, ut experientiâ comprobatur. In Canonica Epiſt. Apoſtoli Judæ v. 7. *Sicut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ Civitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes.* *Suſtinentes* nunc ante Judicium: Luc. 16. v. 22. *Mortuus eſt autem & Dives, & ſepultus eſt in Inferno*, ubi flamma cruciatur; ſicut ex contextu apparet.

18 DICES. Chriſtus locutus eſt per parabolam futura tanquam præterita referentem: ſicut *Apocalypſis* 19. narrat Propheta *Joannes* Antichriſtum, qui needum venit, cum Beſtia miſſum in ſtagnum ignis ſulphure ardentis.

Sed contra *primò*. Factum Divitis communiter Doctores non parabolam, ſed hiſtoriam autumant, cui propterea adhibentur vera, & propria nomina *Lazari*, & *Abrahæ*: quod a parabolis eſt alienum. Utique pluribus ibi verbis metaphoricè uſurpatis utitur Chriſtus, nempe oculis, linguâ, digito; ſed obvia hæc ſunt in Scripturis humanæ, & ſenſibili locutioni accommodata. Haud aliter Chriſtus ſedere dicitur ad dexteram Patris. *Secundò*. Admitto parabolam, ex qua tamen intentum eruitur; ſiquidem ex parabolis futura, præterita, ac præſentia Chriſtus enunciat. Hanc verò ad futura non extendi patet ex contextu, cùm dicitur. *Rogo te Pater, ut mittas eum in domum Patris mei; habeo enim quinque Fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum*: & ait illi Abraham: *Habent Moyſen, & Prophetas, audiant illos, & ſi Moyſen, & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.* Hæc autem quomodo poſt diem Judicii vera fient? Ubinam Prophetæ docentes? Ubi Fratres in Mundo? Ubi homo, *qui a mortuis non reſurrexerit*? Non igitur quicquam ſimile dicitur de *Antichriſto*, qui licèt docet miſſus in ſtagnum, contextus ipſe facit illum adhuc eſſe venturum.

Veritas narratio Epulonis hiſtoria eſt.

Parabola præterita, præſentia, & futura oſtendunt.

Probatur Antichriſtus venturus ex contextu.

19 PROBATUR Juſtos illicò præmium recipere. Jo. 14. v. 2. *In Domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Si quo minus dixiſſem vobis: quia vado parare vobis locum, & ſi abiero, & præparavero vobis locum: iterùm venio, & accipiam vos ad me ipſum, & ubi ſum ego, & vos ſitis*: & cap. 17. verſ. 24. *Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum*; ſed Chriſtus jam venit ad deducendos Apoſtolos ad gloriam, cùm jam mortui ſint: ergo ſimul ſunt cum Chriſto in Cœlo æterna fruentes beatitudine.

Act. cap. 7. de Levita *Stephano* propè mortem dicitur v. 55. *Vidit gloriam Dei, & Jeſum ſtantem a dextris virtutis Dei. Et ait: Ecce video Cœlos apertos*, & v. 58. *Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Jeſu ſuſcipe ſpiritum meum.* Cur Cœli dicuntur aperti, niſi quia per mortem Chriſti, ejuſque Aſcenſionem patefacti ſunt, qui antea, ne quis ingrederetur, fuerant clauſi? Cur ad conſpectum cœleſtis gloriæ clamat Protomartyr ſe a Domino ſuſcipi, ſi ante Judicium nemo gloriæ compos fit?

Apoſtoli jam ſunt cũ Chriſto in Cœlo.

2. Corinth. 5. v. 1. *Scimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in Cœlis.* His docemur ſtatim ad corruptionem terrenæ habitationis, ideſt ſeparationem animæ a corpore ſuccedere domum cœleſtem æternæ gloriæ Juſtis perfectè purgatis; quod ex ſequentibus magis magiſque eluceſcit: *Audentes igitur ſemper, ſcientes, quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur a Domino: (per Fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem) audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe ad Dominum.* Dum ſumus in corpore peregrinamur a Domino; non enim enim cernimus facie ad faciem: ergo dum ſumus extra corpus, non peregrinamur, ſed videmus, & ideò deſiderat peregrinari a corpore, ſcilicet eſſe

extra

eſtra corpus, ut fiat Deo præſens, nempe ut Deum nou in ænigmate, ſed facie ad faciem contueatur. Cui conſonat illud ad Philip. 1. v.23 *Deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*. Quomodo cupit eſſe cum Chriſto? An per gratiam? nequaquam. Jam enim gratia Dei in illo vacua non fuerat: ergo per gloriam. Veruntamen irritum eſſet, & inutile moriendi, votum & Chriſto fruendi, ſi mortuorum reſurrectio foret expectanda. Hinc primum textum *Pauli* expouens *D. Anſelmus* in ejuſdem locis commentariis ait: — Prædicatores Eccleſiæ, „ poſtquam de corporibus tranſeunt, ne„ quaquam per morarum ſpatia (ficut an„ tiqui Patres) cœleſtis Patriæ perceptione „ differuntur: ſed mos ut a carnis colliga„ tione exeunt, in cœleſti ſede requieſcunt, „ ſicut in hac ſententia demonſtratur. Non „ enim dicitur: habebimus domum æter„ nam in Cœlis, ſed habemus; quia vi„ delicet protinùs habetur illa domus, ea „ quo iſta diſſolvitur. Prius autem, quàm „ Redemptor noſter morte ſua humani ge„ neris pœnam ſolveret, eos etiam, qui „ cœleſtis Patriæ vias ſectati ſunt, poſt „ egreſſum carnis Inferni clauſtra tenuerunt: „ non ut pœna quaſi peccatores plecteret, „ ſed ut eos in locis remotioribus quieſcen„ tes, quia necdum interceſſio Mediatoris „ advenerat, ab ingreſſu regni reatus „ primæ culpæ prohiberet; nunc autem „ perfecti quique mox in regnum ſuſci„ piuntur. — Secundum textum explicans *Ambroſius* in illius Epiſtolæ commentariis: *Habet enim deſiderium excedere, & cum Chriſto eſſe multò melius æſtimans; ut jam præſens ſit apud Deum, ut exoptatis, & promiſſis fruatur*.

20 DICES. Apoſtolus nomine terreſtris domus non corpus, ſed mundum intelligit, ſenſuſque eſt, ſi mundus hic pereat, alter remanet.

Domus terreſtris eſt mortale corpus.

CONTRA. Ex contextu emicat *Pauli* ſenſus de mortali corpore; in eodem enim capite id, quod appellat terreſtrem domum, vocat itidem corpus inquiens: *Dum ſumus in hoc corpore peregrinamur a Domino*.

21 INSTABIS: ſi nomine terreſtris domus venit corpus hoc mortale, nomine domus non manufactæ, & æternæ veniet corpus immortale: ergo non probatur animas Juſtorum, ſtatim ac mortales exuvias ponunt, compotes fieri beatitudinis ſempiternæ.

Domus æterna eſt Beatitudo.

CONTRA. Licèt aliqui ex Sanctis Patribus domum æternalem idem eſſe velint, ac corpus immortale; veriùs tamen, & accommodatiùs ad textum æterna beatitudo intelligenda eſt: nam Apoſtolum notat laudatus *Anſelmus* minimè dixiſſe, *habebimus domum æternam in Cœlis, ſed habemus*: quomodo autem hoc aſſeri poteſt de corpore in terris immortali; quod nonniſi in cœlo ſumus habituri?

22 INSTABIS *ſecundò*. Domus non manufacta ſumi nequit pro beatitudine, bene verò pro corpore; hæc enim quandam habet ſimilitudinem cum ipſo corpore; beatitudo autem nullam.

CONTRA. Beatitudo optimè exprimitur per domum, quam anima ingreditur, juxta illud Matth. 25. v. 21. *Intra in gaudium Domini tui*: & Joan. 14. *In Domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, quæ utique diverſos connotant beatitudinis gradus.

Quando Beatitudo vocetur.

23 Apocalypſis 7. deſcriptis pluribus Sanctorum millibus ex Tribubus Iſrael, atque ex aliis nationibus plurimâ turbâ, ſubditur v. 9. & 10. *Stantes ante thronum, & in conſpectu Agni amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum; & clamabant voce magna dicentes: ſalus Deo noſtro, qui ſedet ſuper Thronum, & Agno*. Deſcribuntur abſque dubio Beati fruentes Deo, dum ſtare dicuntur ante Thronum Dei, ipſumque laudant. Præterea ibi ponuntur Angeli ſtantes ante Thronum, & reſpondentes *Amen*. Dicuntur etiam non eſurire, nec cadere ſuper illos æſtum, nec fletum. Additur eos eſſe, qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni, quæ propalam indicant perfectam beatitudinis aſſecutionem, & quidem ante univerſale Judicium, quandoquidem ea deſcriptio fit, antequam Angeli noceant terræ, & mari.

Luc. 16. v. 9. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna Tabernacula*. Hæc verba *ut cum defeceritis, recipiant*, perſpicuum faciunt ſtatim a morte Juſtos, dummodo impedimentum abſit, in Beatorum contubernia cooptari, ac recipi.

Luc. 23. v. 43. *Hodie mecum eris in Paradiſo* Chriſtus ad Latronem: hoc eſt hodie frueris æterna beatitudine: *mecum* dixit, ſui promittens conſortium in Paradiſo, non utique terreſtri, ubi neutiquam moratur, ſed in cœleſti.

24 DICES cum *Euthymio*. Ly *in Paradiſo* appellat ſupra terreſtrem, ly *mecum* ſupra Chriſti præſentiam, ut Deus eſt, & fit ſenſus, quod erit in terreſtri Paradiſo cum aliis Sanctis, ubi præſens eſt ſecundùm Divinitatem; & ideò Latroni regnum petenti, Chriſtus reſpondens verbo commutato, Paradiſum eſt pollicitus.

CONTRA. Nihil peculiare Chriſtus Latroni promitteret; nam prout Deus erat ei præſens in Cruce, aderat latrocinia patranti, & in carcere detento, præſertim quod terreſtris Paradiſus neutiquam poterat Latronis animæ ſolatio eſſe; nam corporalis ibi deliciæ non ad ſpiritus, ſed ad corporis levamen ſpectant. Quare nomen Paradiſi ſumendum ibi eſt pro cœleſti, quod idem ſignificat, ac regnum Dei a Latrone expetitum. Mutavit equidem Chriſtus verbum, & non ſenſum; immo aliud aſſumpſit magis ſignificativum æternæ Beatitudinis: & ideò *Auguſtinus* in Jo. tract. 111. *in Paradiſo* explicat *in Cœlo*, ideſt in beatitudine cœleſti.

Nomine Paradiſi venit beatitudo cœleſtis.

25 INSTABIS. Chriſtus ſpondet quidem Latroni cœleſtem gloriam de præſenti in jure, non autem in re; & loquitur de præſenti propter certitudinem conſequendæ rei promiſſæ; quemadmodum dicitur, *qui non credit, jam judicatus eſt*.

Sed hæc ſolutio veritatem, & literæ pro-

proprietatem non ſervat, quæ ubique eſt tenenda, niſi manifeſtum appareat inconveniens. Hæc ſanè propoſitio: *Hodie mecum eris in Paradiſo* propriè loquendo promiſſionem importat rei de præſenti conferendæ: correſpoudet enim Latroni in hæc verba adprecato: *Memento mei, cùm veneris in Regnum tuum*, & Chriſtus reponens hæc: *hodie mecum eris in Paradiſo*, idem ſignificat, ac ſi diacrit: ſtatim ac hominum redemptione perfunctus aſcendam ad Patrem meum, inibi tu mecum eris. Hæc itaque locutio minimè exponenda eſt tanquam prophetia, cùm ſimplex ſit, ac certa promiſſio. Textus verò ille ita videtur interpretandus, ut qui non credit, fidemque abjicit, jam ſit judicatus, ſeipſum æternaliter damnans.

Scriptura intelligenda in ſenſu literali, niſi ſequatur abſurdum.

26 INSTABIS. Haudquaquam vera eſt propoſitio quoad partem: ergo tota corruit tanquam falſa. *Antecedens probatur*; qua enim die Chriſtus eſt mortuus, ad Cœlum non aſcendit; neque vera in ſenſu noſtro effecta eſt illa promiſſio *hodie mecum eris in Paradiſo*.

Huic inſtantiæ reſpondeo cum *P. Cornelio a Lapide* in cap. 23. Luc. 43. — Certum eſt Chriſtum cum Latrone die illo, quo obiit, non aſcendiſſe in Cœlum, ſed deſcendiſſe ad Lymbum Patrum: (*undè Auguſtinus lib. 12. de Gen. ad literam cap. 34. & Maldonatus per paradiſum hic accipiunt ſinum Abrahæ*) ibique eis viſionem Divinitatis ſuæ impertiviſſe; itaque eos beaſſe, quare tunc Chriſtus rerum ſortes mutavit: fecit enim, ut Lymbus eſſet Paradiſus, ut Inferi eſſent ſuperi, ut Infernus eſſet Cœlum; ubi enim Chriſtus eſt, ibi eſt Paradiſus, ubi eſt viſio Dei, & beatitudo, ibi eſt Cœlum. —

Ubi eſt Chriſtus, ibi eſt Paradiſus.

27 REPLICABIS Iy *hodie* uniendum eſt cum antecedenti *Tibi dico*, non cum conſequenti *mecum eris*, & eſt ſenſus: *dico tibi hodie: mecum eris in Paradiſo*.

Sed quis non videt violentam interpretationem? Quæ neceſſitas ejuſcemodi expreſſionis in ſenſu adverſariorum, cùm ſimul loquerentur, ſeque mutuò conſpicerent? Chriſtus igitur dixit *hodie*, appellando ſupra *mecum eris*, ne ſit abſona reſponſio ſupplicanti, ut ſui recordaretur, quando veniſſet Chriſtus in regnum. Senſus eſt igitur: non expectabo ad meum uſque aſcenſum, ut recorder tui, ſed illico poſt mortem mecum eris conſors meæ viſionis.

Ad Epheſ. 4. v. 8. *Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem*, nempe Animas Sanctorum Patrum in Lymbo detentas Chriſtus in ſua aſcenſione ſecum deduxit in Cœlum æterna felicitate beandas, ſic *Hieronymus* explicat in Pſal. 67. *Cœlorum excelſa conſcendens eos, qui in captivitate Diaboli tenebantur, abſolvit, ac poſt ſe tanquam captivos deductos æternæ vitæ reſtituit*. Nec benè apud ſanos audiunt ii, qui dixere animas quidem in Cœlum devectas, nequaquam tamen factas eſſe beatitudinis compotes. Porro quodnam eſt felicitatis genus de uno carcere in alium duci? Quidnam ſolaminis per redemptionem nactæ forent, ſi facta tantummodo eſſet loci mutatio?

Pro catholica veritate *Anſelmus*, aliique adducunt illud Hebræorum 9. verſ. 8. *Hoc ſignificante Spiritu Sancto nondum propalatam eſſe Sanctorum viam adhuc priore Tabernaculo habente ſtatum*. Hoc eſt tempore legis antiquæ, dum recluſo needum cœlo nulli Sanctorum pateret aditus, poſtmodum redemptio perviam effecit Beatorum ſedem.

Adducunt etiam illud ad Hebræos 12. v. 22. *Sed acceſſiſtis ad montem Sion, & Civitatem Dei viventis, & Jeruſalem cœleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in Cœlis, & Judicem omnium perfectorum Juſtorum*. Ubi cœleſtis Jeruſalem deſcribitur lætabunda, ac frequens Angelis, & Sanctis antiqui Teſtamenti, quos adpellant primitivos, & Juſtis, qui novi appellantur; ſed ſupradicta ſufficiant.

§. II.

SCHISMATICORUM ARGUMENTA EX SCRIPTURIS SOLVUNTUR.

28 OBJICIES 1. Dæmones ante ultimum Judicii diem non torquentur: ergo multò minùs homines reprobi: ergo neque Juſti glorificantur in Cœio. *Antec. oſtenditur* primò ex duobus Scripturæ textibus Matth. 8. v. 29. Ubi Dæmones ex ore obſeſſorum dixerunt ad Chriſtum: *Quid tibi, & nobis eſt Fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos*: ergo nondum torquentur. Luc. 8. v. 29. Occurrit homo habens Dæmonium, cui nomen Legio, quia in eum intraverant Dæmonia multa: *Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum, & exclamans voce magna dixit: quid mihi, & tibi Jeſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, nè me torqueas*: ergo non detinebantur in pœnis Inferni, ſed timebant, ne a Chriſto ad Inferos damnarentur.

RESP. *neg. antec.* Habet Angelus nequam in ordine ad pœnam æqualem ſortem, ac bonus in ordine ad præmium: ſed boni ante Judicii diem feliciter Deo fruuntur; ùt habetur Matth. 16. v. 10. *Angeli eorum in Cœlis ſemper vident faciem Patris mei*: ergo mali torquentur in gehenna: & ideo 2. Petri 2. v. 4. dicitur: *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus Inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in Judicium reſervari*. Ubi expreſsè ponitur de facto in Inferno cruciari, licèt adhuc ultimo examine judicandus: & ibi loquitur de Dæmonum pœna, ſicut de pœna diluvii tempore Noè, & Sodomorum combuſtione, quæ non ſunt futura poſt Judicium: quare Iſaiæ 30. v. 33. dicitur: *Præparata eſt enim ab heri Topheth, a Rege præparata profunda, & dilatata; nutrimenta ejus ignis, & ligna multa; flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam*. Ut quid tanto tempore ardet gehenna, ſi nullus ibidem comburitur? Haud enim dixeris ardere ad exterrendos homines, qui nihil tale vident; quin èt adverſarii negent illum ignem ſuccenſum iri ante diem Judicii.

Angeli boni vident Deum in Cœlis.

Hinc ad Scripturas, ſcito conceſſam Dæmonibus poteſtatem exercendi Fideles, cùm plurimi in noſtro aere moveantur, ùt docet *Paulus* ad Epheſ. 2. v. 2. *Ambulaſtis ſecundùm ſeculum Mundi hujus, ſecundùm Principem poteſtatis aeris hujus, ſpiritus, qui nunc operatur in Filios diffidentiæ*: & quamvis Inferni præferant pœnas, ut habet *Gloſſa* ex *Beda* in illud Jacob. 3. v. 6. *Inflammata a Gehenna*, his verbis: *Sicut Gehenna ſemper ardet, ſic Diabolus ubicumque ſit, vel in aere, vel ſub terra ſecum fert tormenta ſuarum flammarum*. Tamen libertatis cujuſdam phantaſticæ, & levaminis ſpecie gaudere ſibi videntur, ſi homines tentent, & agant in offendicula peccatorum; ideo ne relegentur in abyſſum a Chriſto timent; cujus etiam præſentiâ valde torquebantur, cùm adventus ejus vires eis ademerit, & nocendi hominibus imperium abſtulerit; gratiam eis abundantiùs impertiendo, qua eorum illuſionibus valent reſiſtere; quapropter Joan. 12 v. 31. dicitur: *Nunc Princeps hujus Mundi ejicietur foras*: & Luc. 11. v. 21. *Cum fortis armatus cuſtodit atrium, in pace ſunt ea, quæ poſſidet; ſi autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet*. Vide Infrà P. II. Controv. VIII.

29 DICES. Patres cohærenter ad Scripturas aſſerunt Dæmones haud cruciandos fore ante Mundi conſumptionem: ergo. *Probatur antec.* Juſtinus Martyr in prima, & ſeconda Apologia pro Chriſtianis repetit: *Dæmones igni tradendos, nondum tamen traditos*: & Irenæus lib. 5. adverſus hæreſes cap. 26.: *Benè Juſtinus dixit, quoniam ante Domini adventum nunquam auſus eſt Sathanas blaſphemare Deum, quippe nondum ſciens ſuam damnationem*. S. Epiphanius in hæreſi Sethianorum affirmat Dæmones, & ſalutem ignoraſſe, & eam ſperaſſe a Domino; videntes autem nihil a Chriſto peractum pro ſe fuiſſe, ſpem ſalutis omnem abjeciſſe. Idem ſentit *OEcumenius* in Epiſt. 1. Petri ex *Juſtino*, *Cyrillus* contra *Julianum*, aliique plures; atque hæc eſt ratio, cur in Exorciſmis tantopere contremiſcant, quando Sacerdos ultimum Dei Judicium illis comminatur.

CONTRA. Ut ab hoc ultimo incipiam; ideò vehementiſſimè audito Judicii die exhorreſcunt; quia tunc incluſi cavernis Inferni haud poterunt humano generi detrimentum afferre, in quo maximè delectantur: carebunt honore, & cultu, quem nunc ab Ethnicis, Magis, & Aruſpicibus rapiunt, & extorquent; quin immo tum maxima erit Dæmonum confuſio, & ſupplicium, cùm ſciat ſe fore ab hominibus judicandos, juxta illud 1. Corinth. 6. v. 3. *Neſcitis, quoniam Angelos judicabimus?*

Ad teſtimonia Patrum, plurumque Doctorum opinio fert in hac Controverſia nonnullos ex Græcis erraſſe; ſed cum fere eædem etiam apud Latinos Patres ſententiæ occurrant, ideo exponi aliter poſſunt. *Juſtinus* dum aſſerit *Dæmones igni tradendos, nondum tamen traditos*, ſolùm intendit nunc Dæmones non eſſe immobiliter flammis illigatos, ſed per aera volitare, & poſt univerſale Judi-

Quomodò Dæmones ſint igni tradendi.

cium ita infigendos incendio eſſe, ut exire nunquam poſſint.
A Cæterùm S. Martyr animas reproborum manifeſtè ſenſit ante finalem diem Inferno cruciari; inquit enim in Apologia 2. pro Chriſtianis ad Senatum Romanum: *Nè verò quiſpiam dicat, id quod a Philoſophis jactatur: voces eſſe inanes, & terriculamenta; quæ a nobis de Injuſtis in igne perpetuo eos torqueri referuntur*; & in Dialog. cum Triphone. *Piæ quidem animæ in loco quopiam meliore manent*; (donec expurgentur) *injuſtæ verò, & pravæ in deteriore, Judicii tempus expectantes* (ut finaliter judicentur). *Hoc namque modo, quæ digna ſunt, ut coram Deo appareant*, (poſt purgationem) *non moriuntur amplius: illæ autem excruciantur quoad eas, & eſſe, &*
B *excruciari vult Deus*. Vides? dum loquitur de Reproborum ſuppliciis, ſemper adhibet verbum de præſenti, ſcilicet *torqueri, excruciantur*, ut ſenſus omnino perſpicuus ſit nunc damnatis affici pœnis, non autem iiſdem ſubeundis poſt Judicium eſſe deſtinatos.

Ex mente Juſtini nunc damnati ſuſtinent pœnas.

Sententia, quam *Irenæus* ex *Juſtino* recitat nequicquam trahitur ad ignorantiam damnationis ſubſtantialis; nam ſicut Angeli boni ſuam ab initio cognovere beatitudinem fore ſempiternam: ita èt Dæmones damnationem; ſed cum dicuntur hi nondum ſciviſſe, intellige de damnatione conſummata.
C Namque allegorias perperam, & prophetias interpretati, ſe perpetuo regnaturos, & ad libitum dominaturos, & ab Ethnicis adorandos. Veruntamen poſt adventum Domini clarè cognoſcentes æternali inferorum carceri occludendos, eorumque debilitandas fore vires abundantiâ gratiæ hominibus per Chriſtum conceſſâ, per Apoſtatas Deum blaſphemari, hæreſeſque ſuſcitare cœperunt. Hanc conſummatam damnationem ponit Scriptura Joan. 16. v. 11. *Jam Princeps hujuſmodi judicatus eſt*, & 1. 12. v. 32. *tunc Princeps hujuſmodi ejicietur foras*.

In Dæmonibus dabatur ignorantia damnationis conſummatæ.

Poſt Chriſti adventū cognoverunt Dæmones ſuā conſummatā damnationē.

Dictum *Epiphanii* ad explicandum diffi-
D ciliùs videtur; ſed cum abſolutè non aſſerat Dæmoni fuiſſe ſpem ſalutis, ſed alicujus miſericordiæ, ùt patet per hæc verba: *Putavit ſe miſericordiam aliquam aſſecuturum eſſe*, idcireò dixerim *Epiphanium* in Dæmonibus admiſiſſe tantummodo accidentalis damnationis ignorantiam. Potuit enim Dæmon ex malè intellectis de Chriſto Redemptore propheciis ſuſpicari, num pravis etiam Angelis aliquod eſſet pœnarum levamen allaturus, qua ſpe fruſtratus palam contra Jeſum Chriſtum ſuſcitavit hæres, cùm anteà in homines tantùm ſæviret.

30 OBJICIES 2. Apoſtolus ad Hebr. 11.
E v. 39. Juſtorum ſerie ab Abel uſque ad Chriſti adventum enumerata, ſubdit, *& hi omnes teſtimonio fidei probati* non acceperunt repromiſſionem: Deo pro nobis aliquid melius providenti, *ut non ſine nobis conſummarentur*. Atqui in hac propoſitione Sancti dicuntur repromiſſionem non recepiſſe ſcilicet æternam vitam bene operantibus deſponſam: ergo ante extremum diem Juſti non beatificantur.

RESP. *nego min.* in ſenſu Adverſariorum. Hinc omiſsâ explicatione *Primaſii*, qui nomine repromiſſionis intelligit Domini

Incar-

Incarnationem, viventibus antiqui Teſtamenti Patribus needum peractam, & admiſsâ interpretatione *D. Thomæ* in hunc locum docentis, Apoſtolum loqui de beatitudine perfecta, prout complectitur animæ, & corporis complectam felicitatem, quam omnes Juſti in Judicio finali capient, prout explicatur per illa verba, *ut non ſine nobis conſummarentur*, ajo ea literali ſensu Apoſtolum dixiſſe Moſaycæ legis Sanctos ante Chriſti adventum non fuiſſe æternâ gloriâ præditos; ſiquidem ipſe Cœlorum portas aperuit primus, perfunctuſque humana redemptione in ſuæ gloriæ partem adſumpſit veteris, novæque legis ſedulos cultores. Inquit etiam nobis quidquam meliùs fuiſſe diſpoſitum; dum tempore gratiæ facta ſit redemptionis conſummatio, quæ obicem removit conſequendæ gloriæ; unde nunc ſtatim a morte Juſti beatitudine potiuntur, quæ antiquis fuerat Patribus diutiſſimè præſtolanda. Hunc autem legitimum eſſe Apoſtoli ſenſum, patet ea ſcopo totius ſententiæ eò tendentis, ut doceat ſalutem non aliunde hominibus advenire, præterquam ex Evangelio, & Chriſti adventu.

Beatitudo perfecta cōplectitur animam, & corpus.

Tempore novæ legis facta eſt redēptionis conſūmatio.

DICES. Senſus Apoſtoli eſt Patres nullam prorſus conſecutos beatitudinem, neque conſecuturos eſſe ante Judicii diem, quod videre eſt in præcedenti verſ. 13.: *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed a longè aſpicientes, & ſalutantes ..... qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe Patriam inquirere, & ſi quidem ipſius meminiſſent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi; nunc autem meliorem appetunt, ideſt cœleſtem.* Viden? Repromiſſio, quam non receperant morientes, beatitudo eſt animæ, quam nunc appetunt; nam ſi nunc appetunt, dum *Paulus* ſcriberet, eam certè cum Chriſto non receperant: ergo recipient in Judicii die.

Conſonâ ad reſponſionem *D. Thomæ* ſuperiùs adductam interpretatione, hæc quoque verba exponimus, *quàm nunc appetunt* beatitudinem ſcilicet ea anima, & corpore perfectè coaleſcentem. Verùm cùm Patriam, quam nunc appetunt, ſit illa, quam a longè peregrinantes animæ ſalutarunt, dum corporeis compagibus detinebantur, fortè ſenſum literæ non explicat. Dicas igitur inibi *Paulum* loqui illativè ſumendo nunc pro tunc, & hunc ſenſum effici antiquos Patres quiviſſe dum extra temporalem Patriam peregrinarentur, ad eam reverti. Cùm ergo videamus non rediiſſe, ſignum eſt aliam præſtantiorem in Cœlo appetiiſſe dum peregrinari pergerent; quæ interpretatio emicat ea ipſa litera. Nequa verò ambiguitas inde oriatur, nota: quando v. 33. dicit Apoſtolos, *adepti ſunt repromiſſiones*, hoc repromiſſionis nomine ne gloriam putes ſupernam, ſed temporales pollicitationes importari, ùt ingreſſum terræ Chanaam Inimicorum victorias, & id genus alia.

Repromiſſionis nomine veniunt temporalia.

31 OBJICIES 3. Matth. 20. v. 8. ſingulis ſub veſperis Operariis ſtipendium, & merces datur, *cùm ſerò autem factum eſſet, dixit Dominus vineæ Procuratori ſuo: voca Operarios, & redde illis mercedem, incipiens a novisſimos uſque ad primos.* Sed Operarii primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, & undecimæ horæ ſunt Juſti in diverſas Mundi ætates diſtributi: merces Beatitudo: veſpera dies Judicii: ergo Juſtis omnibus eum ante diem nulla merces acquiritur.

RESP. Parabolæ huic, quæ perperam intellecta multimodis hæreſibus anſam præbuit, ùt liquebit infrà, veſtigiis Patrum inhærens duplicem explicationem reddo: prima ſit, ea concluſione parabolæ, quam Chriſtus ita abſolvit v. 16. *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi.* Declaratur in donis gratiæ, & gloriæ prælata Gentilitas Judaiſmo. Vocati primo mane, hora tertia, &c. ad vineam, Judæi ſunt, qui pondus diei, & æſtus portarunt, tot nempe legalium præceptorum, & cœremonialium obſervantiam. Qui autem hora nona, & undecima ſunt accerſiti, Gentiles intellige a nullo conductus; quippequi lumine veritatis fuerint deſtituti; & hi præferuntur, & primi habetur in recipienda & gratiâ, & gloriâ. Ideo primi, ſcilicet Hebræi lamentantur, quod plus aliquid ſe recepturos crederent, quàm Gentiles. Hunc verò genuinum literæ ſenſum probat Lucas 13., ubi noviſſimis dicit Gentiles, primos autem Hebræos. Conſtat etiam ex præcedenti capite Matthæi, ubi Dominus Apoſtolis v. 28. *Sedebitis, & vos ſuper ſedes duodecim judicantes duodecim Tribus Iſrael*, & mox ſubdit v. 30. *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.*

Prælatio Gētilitatis Judaiſmo in donis gratiæ, & gloriæ.

Secunda literalis expoſitio virtutum gratiæ indicat nequaquam metiendæ ad diuturnitatem laboris, & temporis, ſed ad fervorem charitatis, quo quis in brevi conſummptus tempora longa exæquavit.

Dona gratiæ commenſurātur fervori charitatis.

DICES: hæc expoſitio deſtruit Parabolam, in qua dicuntur ſinguli æquè denarium accepiſſe.

RESP. *negando illatum.* Noviſſimi ideo facti dicuntur primi, ut excellentia præmii iis collata explicetur. In denario nunquam intelligitur una, & eadem quantitas mercedis, ſed genericè, & abſolutè pretium labori taxatum, & ſecundùm juſtitiam correſpondens: ideo v. 13. dixit Paterfamilias, *non ne ex denario conveniſti mecum?* & v. 4. noviſſimis, *quod juſtum erit dabo vobis.* Si quia tamen in cortice literæ perſiſtat, dicas æquale præmium recepiſſe; quia fuit æquale meritum; vi ſiquidem fervoris æqualiter promeriti ſunt ultimi breviore, primi tempore longiori.

DICES ſecundò. Si ſervata eſt juſtitia, cur murmurat primi? cur Paterfamilias reſpondit v. 15. *Non licet mihi, quod volo, facere?* ſatiùs dixiſſet: *juſta eſt mea diſtributio.*

RESP. Reverà non erat murmuratio in Juſtis præmium recipientibus; ſed hæc inducitur ad myſterium gratiæ magis exprimendum. Cujuſdam enim injuſtitiæ ſpecimen videtur æquale iis ſtipendium ſolvere, qui tempore inæquali laborabunt; & hinc ignorantibus veritatem admiratio oboritur, & murmuratio. Ad quod animadvertens Chriſtus declarat in parabola menſuram præ-

Murmuratio Operariorum explicat myſteriū gratiæ.

Mm 2 mii

mii haudquaquam ex humani laboris qualitate, & diuturnitate deſumi, ſed ex efficacia, & abundantia gratiæ, quæ ſæpè largior noviſſimis impenditur. Hinc qui annis quinquaginta malè vixerunt, ad pœnitentiam converſi tantundem biennio, vel triennio præmium merentur, quantum qui plures annos tepidi exegerint. Itaque dum Operariorum ſupputatur ratio, ſpectatur divina liberalis voluntas, quæ validiorem huic, quàm illi gratiam impertitur. Porrò diſtributionem hanc ab omni convitio idem Chriſtus vindicat inquiens v. 13. *Amice, non facio tibi injuriam, tolle quod tuum eſt, & vade.*

Per veſperã poteſt intelligi univerſale Judicium.

Alius redditur eidem parabolæ ſenſus: per veſperam connotari ſerum generale Judicium, quo peractum de ſingulis hominibus Judicium palam omnibus innoreſcat, reddaturque merces. Id autem non excludit ſingulare cujuſque in morte examen, latamque pœnæ, vel præmii ſententiam, quæ fuit incompleta ſcilicet quoad animam tantùm, complenda in Judicio generali quoad animam ſimul, & corpus.

In Parabolis non omnia ſtrictè exponenda.

Nec abs re ſuggeram monita *Chryſoſtomi* cit. cap. Matth. In parabolis non omnia ſtrictè ſumenda, ſed earundem eſſe finem attendendum; plura ſiquidem inſeruntur iis non ad myſterium aliquod ſignificandum, ſed ut narratio integra ſit. Finis igitur parabolæ Operariorum eſt injicere cuique ſpem ſalutis, quoad vitæ uſurâ fruitur ſive florenti, ſive jam provecta ætate. Simul etiam intendit admonere homines novi Teſtamenti breviori ſpatio laborantes eâdem, quam Antiqui Patres mercedem receperint, eſſe donandos. Quod ſi omnia eſſent in ea parabola ſtrictè intelligenda, vide quot inde ſcaterent abſurda. Deus non per ſe ipſe, ſed per Procuratorem Sanctis mercedem eſſet redditurus; & in Cœlo eſſet murmuratio, invidia. Stat igitur ex parabolis capeſſenda eſſe, quæ ad finem conducunt, omiſſis omnibus, quæ ad narrationis complementum apponuntur. Vide in hoc Tract. Controv. IX.

32 OBJICIES 4. Apoc. 6. v. 9. *Vidi ſub Altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant, & clamabant voce magna dicentes uſquequo Domine (Sanctus, & verus) non judicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis, qui habitant in terra? & data ſunt illis ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, ut requieſcant adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi eorum, & Fratres eorum, qui interficiendi ſunt, ſicut & illi.* Hinc colligunt *Armeni*, *Tertullianus*, *Vigilantius*, & *Calvinus* eruunt; primùm animas eſſe extra Cœlum in aliquo ſublunari loco, ſeu ſub Altari. Deinde nondum eſſe beatos, ſed expectare Judicii diem, quo Martyrum numerus erit completus: interim obdormire.

RESP. Veriùs ipſi dormitant Schiſmatici, qui argumentum hoc magni faciunt, cùm reipſa iiſdem adverſetur. Dicitur ibi data Martyribus ſtola gloriæ, & ſequenti capite iidem dicuntur ſtolis albis ſtare ante Thronum Dei, & in Templo benedicentes Deum. Cur igitur earum ſedes extra Cœlum in aliquo ſublunari loco adſtruitur? Quid Altaris nomen importet, paucis ediſſeram. Aram materialem intelligunt nonnulli, ubi ex antiquo Eccleſiæ ritu Sanctorum corpora condebantur, & inde Martyrum corpora clamare; quibus reſpondetur, ut modicum ibidem requieſcant, & morulam ſuſtineant uſque ad diem Judicii: tunc fore unà cum animabus glorificanda.

Quid veniat nomine Altaris.

Beda pro Altari Chriſtum indicari ſentit, & eſt ſenſus *vidi animas interfectorum ſub altare*, hoc eſt pro Chriſto, ſeu ſub teſtimonio Chriſti; ſicut 2. Machab. 7. Machabæi dicuntur occiſi ſub Teſtamento Dei, videlicet pro Teſtamento Dei.

Anſelmus itidem pro Altari Chriſtum intelligit, ſed in alio ſenſu; Martyres nempe occiſos ſub altari, oblatam Sanctorum internecionem Deo non placere, niſi offeratur ſuper hoc altare, videlicet per Chriſti merita: nunc verò dicuntur ſub altare, quatenus ſunt in loco gloriæ inferiori ad Chriſtum.

Dionyſius Animas eſſe ſub altari pro eodem uſurpat, ac eſſe in ſecuriſſima tutela juxta illud Sap. 3. v. 1. *Juſtorum animæ in manu Dei ſunt.*

Joachim Altare inquit eſſe Romanam Eccleſiam, in cujus fidei confeſſione glorioſi Martyres occubuerunt.

Plana, & literalis expoſitio verbo Altaris ſacrificium laudis reponit, alluditque ad Altare Thymiamatis, quod erat in Sanctuario; quia animæ in Cœlum tranſlatæ juge laudis thymiama exhalant, quod nobis explicatur cap. 8. v. 3. *Et alius Angelus venit, & ſtetit ante Altare habens thuribulum aureum, & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium ſuper Altare aureum, quod eſt ante Thronum Dei.* Vides, quid importet ſub Altare eſſe ante Thronum Dei, Deoque laudes concinere?

DICES. Animæ eædem clamant vindictam: ergo non ſunt perfuſæ gloria, cui repugnat affectus iræ.

Vindicta aliquando ſumitur pro zelo juſtitiæ.

CONTRA. Si in malo ſenſu intelligatur vindictæ; Animæ illæ neque erunt glorificandæ; nam æquè repugnat vindicta tam gratiæ, ac gloriæ. Zelo igitur juſtitiæ excupiunt, aventque Eccleſiæ Tyrannis eximi, & ſua etiam corpora cœleſti voluptate perfundi. Quibus imperatur, ut tantillum expectent, donec prædeſtinatorum numerus compleatur, & tunc ſtolam gloriæ in corporibus quoque recipient juxta illud Iſajæ 61. v. 7. *In terra ſua duplicia poſſidebunt*, ſicut exponit *Beda*; interim requieſcunt in viſione, & Dei fruitione.

INSTABIS. Clamare voce magna ſignificat grande, & ardens deſiderium, quod ſi differatur, affligit animam: ergo non eſt animarum affectus jam beatitudine perfruentium.

RESP. Deſiderium quod differtur affligere, ſi inordinatum ſit, & divinæ voluntati minùs conforme, quod abs re noſtra eſt.

33 OBJICIES 5. Nihil frequentiùs ingerunt Scripturæ, quàm eſſentialis gloriæ donum uſque ad ultimum Judicii diem reſervari.

ſervari. Non igitur ab inſtanti mortis gloriam, & mercedem capeſſunt Juſti. *Anteced. prob.* 1. Jo: 3. v. 2. *Nondum apparuit, quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* 2. ad Timoth. 1. v. 12. *Scio, cui credidi, & certus ſum; quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem*, & cap. 4. v. 8. *repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex, non ſolùm autem mihi, ſed & his, qui diligunt adventum ejus.* In Epiſt. Judæ Apoſt. v. 24. *Ei autem, qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti*: qui Scripturæ profitentur retributionem gloriæ diſtrahi in ultimum diem.

Chriſtus dicitur venire, & apparere etiã in particulari judicio.

RESPONDEO *nega antec.* Nulla hactenus allegatur Scriptura, quæ neget gloriam Juſtis illico donari. Ea verba *in adventu Domini, in illa die, cùm apparuerit*, non determinant diem Mundi extremum, ſed æquè benè particulari judicio congruunt. Sed eſto ad generale judicium referantur, perfectam animæ, corporiſque felicitatem indicant coram omnibus enunciandam; quæ frequenter exprimitur in Scripturis, utpote quæ ſenſu magis percipiatur, quàm privata ſolius animæ, majorem imprimat vim ad movendos animos, ciendamque miſeris lætitiam. Itaque omnibus, quæ afferuntur, Scripturis applica communem ſolutionem; nec enim vacat, nec opus eſt reſpondere in ſingulis. In textu Joannis ly *cum apparuerit* non afficit Chriſtum, ſed ly *quod erimus* afficit, nempe ſtatum gratiæ conſummatæ; ſenſuſque eſt, quando veniet tempus gloriæ, *videbimus eum, ſicuti eſt, & erimus ſimiles ei*; & juxta hanc expoſitionem textus non urget nos. Sin autem accipitur de apparitione Chriſti; nos certè glorioſi erimus etiam in corpore, & Chriſto ſimiles, quem èt corporeis oculis contuebimur hactenus nobis abſconditum. Huic *Gloſſa* ex *Beda* alludit illud ad Coloſs 3. v. 3. *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cùm apparuerit Chriſtus vita veſtra, tunc, & vos apparebitis cum ipſo in gloria.* Aliæ auctoritates ſunt itidem in hunc ſenſum exponendæ.

§. III.

PROBATUR CONCLUSIO EX PATRIBUS.

34 Firmiſſimam Catholicæ hujus veritatis baſim ſtatuit concors, & univerſalis Patrum tum Græcorum, tum Latinorum traditio. Sed dies me deficiat, ſi velis ſingulos percenſere. Miſſos itaque faciam cæteros, & aliquot tantummodo ſeligam, ac ſubinde Adverſantium refellam argumenta.

AREOPAGITA ex Græcis lib. Cœleſt. Hierarch. cap. 7. part. 1. loquens de Sanctis in mortis articulo conſtitutis ſic ait: — „ Norunt profectò ſe totos percepturos exactiſſimam ad Chriſti ſpeciem, requiem, „ cùm ad præſentis vitæ finem pervenerint, „ viamque ad immortalitatem ſuam è vicino jam clariùs intuentes divinitatis laudant munera, divinàque lætitiâ geſtiunt: — En quomodo Sancti in morte exultant vicinam cum ſentiant immortalitatem, & quidem beatam; nam anima ſemper eſt immortalis etiam in corpore. *Ignatius Martyr* in Epiſt. ad Rom. ait: *Sinite me purum lumen haurire, cùm illic fuero homo Dei ero.* Quomodo puram lucem aſpiciet, atque homo Dei erit; ſi poſt martyrium a Chriſto procul abeſſet?

Euſebius Cæſarienſis lib. 10. Hiſtoriæ cap. 1. *Verùm illi (ideſt Martyres) quam citiſſimè properantes multo potioribus gaudiis ſunt potiti, inque Cælos ipſos, & Paradiſum ad divinas delicias abrepti.* Quid clariùs?

Magnus Baſilius hom. 21. in quadraginta Martyres: — Vos non terra contexit, „ ſed Cœlum excepit, apertæ ſunt vobis „ Paradiſi portæ: — *& Hom.* 20. *in Gordium Martyrem*: — Tantam cordis præſeferebat „ alacritatem, ut non lictorum, ſed Angelorum manibus ſe committere videretur, qui ſubitò poſt interitum ſublimem „ eum in Cœlum deferrent. —

NYSSENUS in Oratione in *S Ephrem*: — „ In Cœleſtibus anima ipſius conſedit tabernaculis, ubi Angelorum ſunt ordines, „ ubi Patriarcharum Populi, ubi Prophetarum Chori, ubi Apoſtolorum Sedes, ubi „ Martyrum gaudium, ubi piorum lætitia, „ ubi Doctorum ſplendor, ubi celebres „ primogenitorum cœtus, ubi puræ lætantium voces. — Idem repetit infrà.

CHRYSOSTOMUS Hom. 66. in cap. 12. Jo: *Ubi ego ſum*, inquit, *illic, & Miniſter meus: ubi Chriſtus? In Cœlis: ergo ante reſurrectionem illuc anima, & mente transferemur.*

CYRILLUS ALEXAND. lib. 12. in Joan. cap. 36. — Credere namque debemus „ quum a corporibus Sanctorum Animæ „ abierint, tanquam in manus chariſſimi „ Patris, bonitati divinæ commendari, nec „ ut quidem infidelium crediderunt, in terris converſari, quouſque ſepulturæ honoribus affectæ ſint, nec ut peccatorum „ animæ ad immenſi cruciatus locum, ideſt „ ad Inferos deferri, itinere hoc nobis a „ Chriſto primum præparato, ſed in manus potiùs Patris evolare: tradidit enim „ animam ſuam manibus Genitoris, ut ab illa, „ & per illam facto initio, certam hujus „ rei ſpem habeamus; firmiter credentes in „ manibus Dei nos poſt mortem futuros, „ vitamque multò meliorem, ac perpetuò „ cum Chriſto victuros: ideo enim Paulus „ deſideravit reſolvi, & eſſe cum Chriſto. — Idem aſſerunt.

CYRILLUS JEROSOLYMIT. Catach. 13. *Nazianzenus* in laudem *Baſilii*, & in carmine de natura humana, *Irenæus* lib. 1. cap. 2., *Origenes* Hom. 7. in Levit., *Epiphanius* hæreſi 78., *Theodoretus* lib. 8. ad Græcos. *Damaſcenus* in Hiſtoria de Barlaam, & Joſaphat, *Theophylactus* in cap. 23. Luc., *OEcumenius* in cap. 9. ad Hebræos, *Leontius Cyprius* in vita *Simeonis* cap. 46.

35 CYPRIANUS ex Latinis ſerm. de mor-

Digitized by Google

mortalit. — Dominica præcepta ſervantes ad
„ cœleſtes theſauros terrena patrimonia
„ tranſtulerunt, — *& lib. de exhortat. Martyrii cap. ult.* — Quis non omnibus viribus
„ elaboret, ut cum Chriſto ſtatim gaudeat?
„ ut poſt tormenta, & ſupplicia terrena ad
„ præmia divina perveniat?

AMBROSIUS lib. 3. Epiſt. 22. ad
Theſſal. — Eſt igitur (Acholius) ſuperio-
„ rum Incola, poſſeſſor Civitatis æternæ,
„ illius Jeruſalem, quæ in Cœlo eſt. Videt
„ illic Urbis ejus menſuram immenſam,
„ purum aurum, lapidem pretioſum, lumen
„ ſine ſole perpetuum, & hæc omnia jam-
„ dudum quidem ſibi comperta, ſed nunc
„ facie ad faciem. —

HIERONYMUS Epiſt. 24. ad Marcellum de obitu Leæ: — Nunc pro brevi la-
„ bore æterna beatitudine fruitur, excipitur
„ Angelorum Choris.... Chriſtum ſequi-
„ tur, & dicit. Quæcumque audivimus,
„ ita & vidimus in Civitate Dei noſtri. —

GREGORIUS lib. 4. Dialog. c. 25. —
„ Luce clariùs conſtat; quia perfectorum
„ animæ mox ut hujus carnis clauſtra exeunt,
„ in cœleſtis regni ſedibus recipiuntur: —
Proſper lib. 1. de vita contemplativa cap. 1.,
Maximus Taurinenſis Hom. in Euſebium Vercellenſem, *Leo Magnus* ſerm. de S. Laurentio, *Fulgentius* ſerm. de S. Stephano, & alii
plures. Huc accedunt omnes revelationes,
& Beatorum apparitiones, quæ paſſim in
Eccleſiaſticis leguntur Hiſtoriis; undè facili
negotio adverſariorum objectiones enodantur.

§. IV.

CONTRARIA ARGUMENTA EX PATRIBUS DESUMPTA SOLVUNTUR.

36 OBJICIES 1. Nemo Juſtorum injudicatus coronatur. Atqui ſentiunt Patres ante ultimum Judicium judicari neminem: ergo nullus coronatur. *Minor* habetur ex *Lactantio* Latino
Patre, qui lib. 7. cap. 21. habet: — Nec
„ quiſquam putat animas poſt mortem pro-
„ tinùs judicari, nam omnes in una, com-
„ munique cuſtodia detinentur, donec tem-
„ pus adveniat, quo maximus Judex meri-
„ torum faciat examen. — *Victorinus Martyr in cap. 6. Apoc.* — In noviſſimo tempore
„ Sanctorum remuneratio perpetua, & im-
„ piorum ventura eſt damnatio. — *Chryſoſtomus in 1. ad Corinth.* in illa verba — ſi in
„ hac vita tantùm in Chriſto ſperantes ſu-
„ mus: — *Hom.* 39. — Quid dicis, o Pau-
„ le? Quomodo in hac vita ſperantes ſu-
„ mus, ſi corpore non reſurgunt, cùm
„ maneat anima, & ſit immortalis? Quo-
„ niam ſi maneat anima, & millies ſit im-
„ mortalis, ſicut eſt revera, abſque carne
„ non recipiet bona illa ineffabilia, ſicut
„ neque punietur. Omnia enim manife-
„ ſtabuntur ante Tribunal Chriſti, ut acci-
„ piat unuſquiſque, quæ per corpus geſſit,
„ ſive bona, ſive mala.... Si enim non
„ reſurgit corpus, incoronata manet anima
„ extra illam beatitudinem, quæ eſt in
A „ Cœlis. —

Ambroſius lib. 2. de Cain cap. 2. *Solvitur corpore anima, & poſt finem vitæ hujus adhuc futuri ambiguo ſuſpenditur.*

RESP. *neg. min.* cujus oppoſitum oſtendimus in ſuperiori Controverſia. *Ad probationem* DICO *Lactantium*, *Victorinum*, & *Tertullianum* excuſari non poſſe; *Lactantio* aliqua- *Patres; qui erraverant.*
liter parcendum; nam cùm Tulliana lectione magis, quàm Divinarum Scripturarum
ſontibus delectaretur, in pluribus circa futura
eſt deceptus. *Victorinum* ab omni culpa,
licèt errantem eximo, quia auctore *Hieronymo ad Magnum*, eruditionis voluntas ei fuit
B plurima, eruditio verò modica. *Tertullianum* defleo, qui multarum ſeſe hæreſeum patronum, ac vindicem præſtitit.

DICES: ſicut *Lactantius* aſſerit animas
in cuſtodia teneri: ſic *Hilarius* Pſ. 120.
n. 16. inquit: *Exeuntes autem de corpore ad introitum Regni Cœleſtis per cuſtodiam Domini reſervabuntur*: ergo vel non erravit *Lactantius*, vel erroris ejuſdem *Hilarius* conſors
fuit.

RESP. Cuſtodiam a *Lactantio*, & ab
Hilario ſumi diverſimodè. Primus pro clauſo carcere: alter pro Domini protectione
ſumit, ex cujus ſocietate Sancti ab omni
C malo proteguntur, unde Pſ. 119. n. 1. docet, nihil nobis a ſeculi violentia timendum, *cum Chriſti conſortium mors acquirat.* *Corpus glorificandum.*
Præterea *Lactantii* cuſtodia detinet Juſtos,
ac injuſtos, *Hilarii* verò ſolos Fideles, qui
neſciunt Judicii diem. Vide infrà n. 41.

Sanè *Chryſoſtomo*, & *Ambroſio* manifeſta
infertur vis, quia non ſolùm locis ſupra allegatis, ſed & infrà ſubjiciendis catholicam
edocent veritatem. Itaque ibi *Chryſoſtomus*
neutiquam inficiatur ante diem Judicii judicari animas, & coronari, ſed declarat extra corpora, quibuſcum laborarunt
non eſſe coronandas, & manſuras extra
D beatitudinem, niſi caro eſſet aliquando glorificanda. *Ambroſius* verò non docet animas
manere injudicatas particulariter, ſed vult
adhuc Beatos manere ſuſpenſos quoad notitiam temporis futuri Judicii, juxta doctrinam Chriſti Matth. 24. aſſerentis diem illum Angelis, immo Filio Dei ignotum.

37 OBJICIES 2. Statim a morte non
glorificantur Juſtorum Animæ, ſi omnes
ſimul glorificari debent. Sed ex Patribus
conſtat ſimul omnes eſſe glorificandas: ergo ſtatim a morte non beatificantur. *Minor oſtenditur*. Ex Græcis *Origenes* Hom. 7. in
Levit. — Nondum enim receperunt læti-
E „ tiam ſuam, nec Apoſtoli quidem, ſed
„ & ipſi expectant, ut & ego eorum læti-
„ tiæ particeps fiam. — *Chryſoſtomus Hom.* 28. *in Epiſt. ad Hebræos*: — Ne viderentur
„ eſſe melioris, quam nos conditionis,
„ ſi primi coronarentur, definiit unum tem-
„ pus coronarum. Etiam qui tam multis
„ ante te annis vicit, tecum accipiat co-
„ ronam. — Ex Latinis *Ambroſius lib. de bono mortis cap.* 10. — Animarum autem
„ ſuperiora eſſe Tabernacula Scripturæ te-
„ ſtimoniis (*ideſt Eſdræ*) valde comproba-
„ tur..... & Scriptura habitacula illa
„ ani-

Digitized by Google

„ animarum promptuaria nuncupavit : — Et ſolvens inſtantiam, cur Juſti, qui tandiu præceſſerunt, præmio ſint privandi, ſubdit : — Coronæ eſſe ſimilem diem Ju„ dicii . . . . Coronæ enim dies expectatur „ ab omnibus, ut intra eum diem, & vi„ cti erubeſcant, & victores palmam adi„ piſcantur victoriæ. — *Bernardus ſerm.* 3. *de omnibus Sanctis* : — In illam beatiſſimam „ Domum, nec ſine nobis intrabunt, nec ſine „ corporibus ſuis, ideſt nec Sancti ſine „ plebe, nec ſpiritus ſine carne. —

Anima ſine corpore non habet perfectam, & completam beatitudinem.

RESP. *neg. min.* Ad probationem ajo : Sancti Patres citati non adimunt animabus viſionem Dei ante diem Judicii, ſed volunt non habere perfectam, & completam beatitudinem animæ, & corporis. Hanc enim conſequemur una die omnes, nec unus ante alium, licèt prior in victoria præceſſerit. Quoad *Origenem* patet ibidem ; etenim ait nunc Juſtos lætari, at non perfectè, cùm Patria cœleſtis necdum plena ſit, additque ne Chriſtum quidem omnimodè beatum ut poſte ſuis electis necdum congaudentem, qui ſunt ejus membra. Quamvis autem *lib.* 2. *Periarchon cap. ult.* erraverit in eo, quod crediderit non illico ad gloriam, ſed priùs ad terreſtrem aliquem locum inſtruendos traduci, poſtmodum in ſublimiori loco ſublimiora diſcere ; tamen concludit eos in Cœlu conſtitui, ibique in Deo beari. De mente *Chryſoſtomi* clarè conſtat ex ſupradictis, & ex ſerm. 3. ad Philipp. *Neque enim bonum eſt mors ; ſed poſtquam deceſſeris, cùm Chriſto eſſe id bonum eſt*. Idem Hom. 69. ad populum, & alibi. Ibi igitur eſt ſermo de corona corporis, quam ſimul recipient Juſti, non de corona animæ. Vide in reſp. ad 4 objectionem. Quid *Ambroſius* ſenſerit jam ſuprà vidimus ; qui dum addit tempus Judicii eſſe tempus coronæ, ad coronam alludit publicè dandam corpori, ſimulque manifeſtari, quæ data jam animæ fuerit. Nec obſtant hæc ejuſdem verba : *Hæ ſunt habitationes, de quibus dicit Dominus, multas manſiones eſſe apud Patrem ſuum* : & infra : *ſatis fuerat illis* (Philoſophis) *dixiſſe, quod liberatæ animæ de corporibus locum peterent, quem locum latinè Infernum dicimus*. Non iſthìc intendit manſiones eſſe eadem receptacula, quæ ab *Eſdra* numerantur, & in quibus veteres detinebantur Patrum animæ, ſed tantummodo adinvicem correſpondere ita, ut in cœleſti regno ſint diverſi gradus, & quod inibi electi recipiantur ſtatim ac vitâ functi ſint, ſi tamen nihil impediat. Itidem explices Sanctum Doctorem, dum eodem lib. de bono mortis cap. 11. ait : — Juſtarum autem „ animarum per ordines quoſdam digeſta læ„ titia. Primum, quòd vicerit carnem, „ nec illecebræ ejus inflexæ ſint : deinde „ quod pro pretio ſedulitatis, & innocen„ tiæ ſuæ ſecuritate potiantur . . . . Tertiò, „ quod ſervatæ a ſe legis divino teſtimonio „ fulciantur, ut factorum ſuorum incertum „ ſupremo Judicio non vereantur eventum ; „ quartò, quia incipiunt intelligere requiem „ ſuam . . . . Quintus autem ordo exultatio„ nis uberrimæ habet ſuavitatem, quod ea „ hoc corruptibilis corporis carcere in lu„ cem provenerint, & repromiſſam ſibi poſ„ ſideant hæreditatem . . . . Sexto ordine „ demonſtrabitur iis, quod vultus eorum „ ſicut Sol incipiat refulgere . . . . Septimus „ verò ordo is erit, ut exultent cum fidu„ cia . . . . , & ſine trepidatione lætentur, „ feſtinantes vultum ejus videre. — Ex hac deſcriptione non excludit *Ambroſius*, immo explicat felicitatem Beatorum, dum ait : — Quintus autem ordo exultationis „ uberrimæ habet ſuavitatem, quod ea „ hoc corruptibilis corporis carcere in lu„ cem pervenerint, & repromiſſam ſibi poſ„ ſideant hæreditatem, — quæ eſt autem illa repromiſſa hæreditas, niſi Dei poſſeſſio ? & paulo poſt : — Juſti hanc remuneratio„ nem habent, (non dicit habebunt) ut „ videant faciem Dei, & lumen illud, „ quod illuminat omnem hominem, — *&* *cap.* 12. — Ibimus, *inquit*, eò ubi Paradi„ ſus eſt jucunditatis . . . , ubi & Latro „ ipſe Regni Cœleſtis conſortio gratula„ tur ; — quapropter, dum Sanctus Doctor in quarto ordine inſit Sanctos incipere *intelligere requiem ſuam, & futuram ſui gloriam prævidere* eſt de perfecta gloria intelligendus, qualis eſt futura poſt ultimum Judicium. Ad ea autem, quæ ex Philoſophis refert, dico vera eſſe pro ſtatu veteris legis. *Bernardus* nequicquam trahitur in oppoſitum ; ibidem enim ſe ipſum explicat dicendo : *Acceperunt jam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos . . . . : ſtola enim prima ipſa eſt, quam diximus felicitas, & requies animarum ; ſecunda verò immortalitas, & gloria corporum*. Quæ verba ſubnectit *S. Bernardus* poſtquam dixerat animas uſque ad reſurrectionem futuras in atriis, per quod denotatur Sanctum Doctorem excludere ante Judicii diem illam perfectam viſionem, per quam toto impetu feruntur in Deum : vide infra n. 40.

Quid ſignificet eſſe in atriis. Vide infra n. 40.

38 OBJICIES 3. Non fruuntur Deo Juſtorum Animæ, ſi tantummodo ſpem habent certæ beatitudinis ; ſed ea Patribus ſic habetur : ergo. *Minor explicatur*. *Arethas* Cæſarienſis Epiſcopus in 6. Apoc. *Nam id multis*, inquit, *Sanctis dictum eſt unumquemque virtutis cultorem ſortitum eſſe dignum locum, unde etiam de futura ſua gloria certam quamdam aſſequatur conjecturam*. Euthimius in 23. Luc. loquens de Latrone, *& tunc quidem dedit ei converſationem in Paradiſo tanquam Arrabonem Regni ſui, quod eſt fruitio ineffabilium, & æternorum bonorum, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit*. Idem hiſtoriam de divite, & paupere explicat inſtar parabolæ ad ea deſignanda, quæ futura ſunt poſt reſurrectionem.

Tempus Judicii eſt tempus coronæ.

RESP. *neg. min.* ad prob. dico : *Arethas*, & *Euthimius* a quibuſdam Catholicis accerſeutur inter eos, qui in hac Controverſia erraverunt. Verùm *Arethas* videtur excipiendus, cùm loquatur de futura corporis gloria relativè ad antecedentia *omni craſſitie liberatos meritò lætari, & quieſcere in ſinibus Abrahæ*. In ſtatu autem novæ legis non datur ſinus Abrahæ, & in eo quieſcere idem eſt atque in Cœlo beari. Utvis autem dicat *ſpe bonum, quæ per intellectum, velut in*

Sinus Abrahæ uſurpatur pro Paradiſo.

ſpeculo

ſpeculo contemplantur ante obitum; ſpei nomen ſonat certam poſſeſſionem; quandoquidem Sanctis aliquid majus convenit craſſitie liberatis, quam antea; attamen non eſt dubium, quin ante obitum lætitiam haberent ſpei comitem. Spes igitur poſt mortem ſequax lætitiæ eſt ipſamet certa poſſeſſio felicitatis. *Euthimium* ſic interpretor, ut interim Latroni indita ſublimis aliqua fuerit contemplatio, tanquam arrha quædam gloriæ in aſcenſione Chriſti conſerenda, vel quod verè in Paradiſum introducto, quoniam plena regni fruitio quoad omnem corporis felicitatem, necdum collata eſſet, ideo gloria animæ dicitur arrha gloriæ corpori conferendæ. Hiſtoria de divite ſine violentia gloſam patitur, quam mox ſubjicio. Adverte *Euthimium* facilè potuiſſe decipi. Græcia jam ea ætate a Romana Eccleſia palam digreſſis ſub exitum videlicet XI. Seculi.

39 OBJICIES 4. In fine hujus Mundi non datur Juſtis gloria eſſentialis, ſi Paradiſus terreſtris eos detinet, vel aliud ſub Cœlo receptaculum. Atqui Patres ſentiunt ita rem ſe habere: ergo. *Minor* fusè demonſtratur. Ex Græcis *Irenæus* lib. 5. adverſus hæreſes cap. 31. *Cùm enim Dominus in medio umbræ mortis abierit, ubi animæ mortuorum erant, poſt deindè corporaliter reſurrexerit, & poſt reſurrectionem aſſumptus eſt: manifeſtum eſt, quia & Diſcipulorum ejus, propter quos, & hæc operatus eſt Dominus, animæ abibunt in inviſibilem locum definitum eis a Deo, & ibi uſque ad reſurrectionem commorabuntur ſuſtinentes reſurrectionem: poſt recipientes corpora, & perfectè reſurgentes, hoc eſt corporaliter .... ſic venient ad conſpectum Dei*: & ibidem cap. 3. addit: *conſque evectum fuiſſe Paulum*. Juſtinus Martyr in reſponſione ad quæſt. Orthodoxorum Epiſt. 75. 78., & 85. ait: *Terreſtrem Paradiſum uſque ad Judicii diem perſeverare, ibi commorari Eliam, & Enoch, illuc ductum Latronem, illuc deduci Sanctorum animas, & mortuorum reſurrectionem expectare*. Chryſoſtomus *tom. 5. orat. 7.* Manichæorum ſolvens argumenta negantium corporum reſurrectionem, quòd erat hujuſmodi: Latro recepit mercedem, & præmium; dixit enim illi Jeſus *hodie mecum eris in Paradiſo*; ſed non fuit in Paradiſo cum corpore, cùm ſepultum fuerit: ergo abſque corpore mercedem recepit: ergo corpora putrida non reſurgent. Reſpondet Sanctus Doctor negans Latronem recepiſſe præmium æternum; ivisſe enim ait in terreſtrem Paradiſum, probatque, quia Jeſus dixerat Nicodemo renatum ex aqua, & ſpiritu introire in Regnum Cœlorum, non autem in Paradiſum: Latroni verò Paradiſum promiſit. Inſtantibus Manichæis Chriſtum adhibuiſſe nomen notius ad exprimenda bona cœleſtia, cùm homini rerum ſupernarum experti loqueretur; deinde expreſsè petiit Latro, ut memoriam ſui Dominus haberet in ſuo Regno; Regnum Chriſti non eſt terreſtre: ergo intelligebat de cœleſti. Ad hæc *Chryſoſtomus*; admitto replicam, ſed dico ita loqui Chriſtum, ac ſi res factæ eſſent. Cæterùm in futuro Judicio in cœleſtem Paradiſum transferendus eſt, pluribuſque probat exemplis, ut eſſet illud de Medico, qui de ægroto dicit, iſte mortuus eſt, cùm adhuc vivat, & aliud de Adamo, cui dictum eſt, in quacumque hora comederis, morieris; attamen nongentis annis, & amplius ſupervixit. Confirmatque Scripturâ *Pauli* ad Hebræos 11. ſuperiùs contra nos allegata; quibus annecti poteſt ea Hom. de *S. Philogonio*; ubi cum dixerit multa Angelorum millia in Cœlo eſſe, ſubdit: *Alibi Sodalitia Prophetarum, alibi Martyrum Chori, Apoſtolorum Ordines, cunei Juſtorum*: ergo S. Doctor ſentit ſolos Angelos eſſe in Cœlo: alios autem Juſtos alibi commorari. Idem docet *Ambroſius* de bono mortis cap. 10. *Prudentius* in Hymno de exequiis Defunctorum ſentit in Paradiſum terreſtrem tranſvehi: *Auguſtinus*, & *Hilarius*, de quibus infrà.

Terreſtris Paradiſus deſtructus:

RESP. *neg. min.* In primis quoad terreſtrem Paradiſum negant ſuppoſitum graviſſimi Doctores, qui diluvio deſtructum affirmant eum locum, ùt legere eſt apud *Abulenſem* in Geneſim, *Benedictum Pererium*, & apud alios. Cæterùm *Irenæus* pro inviſibili loco Cœlum innuit luce inacceſſibili præfulgidum, tum quia lib. 1. cap. 2. ait æternam charitatem Juſtis conferri ab initio, quibuſdam poſt pœnitentiam: tum quia loco in objectione poſito Chriſtum ait ad Inferos deſcendiſſe, ut animas extraheret: ergo extraxit; ut quid autem extraxit, niſi ut in Cœlo reponeret? tum quia ibidem aſſerit Diſcipulos Chriſti ſimiles eidem futuros in morte, in requie, in reſurrectione; ſed Chriſti anima in triduo a corpore ſejuncta erat beata: ergo & animæ Diſcipulorum. Itaque vult ibi ſolùm ante reſurrectionem animas propter inglorium corpus, carere perfecta beatitudine. Quæ verò ex *cap. 3.* de terreſtri Paradiſo, & *Pauli* raptu ſcribit ex Aſiæ Presbyteris plura, ut idem teſtatur, Scripturæ contraria ſentientibus, *Chiliaſtarumque* errorem affectatis, unde èt eam opinionem hauſit, Chriſtum Dominum quinquaginta propè annos in terris vixiſſe. *Juſtinum* verò quæſtionum ad Ortodoxos, quæ ipſius nomine circumferuntur, auctorem negamus. Nam quæſt. 82., & 86. citatur *Origenes* hebræa nomina interpretatus, & quæſt. 115. *Irenæus*; qui ambo poſt *Juſtinum* floruerunt. Præterea quæſt. 75. in exitu animarum a corpore adſtruit bonorum, & malorum diſcrimen: primas duci in Paradiſum, ubi eſt conſuetudo, & aſpectus Angelorum, & Archangelorum, viſio etiam conſervatoris Chriſti, docet ex illis verbis: *peregrinari a corpore, & præſentes eſſe ad Dominum*: improborum autem animas ad inferorum loca deſcendere.

Chriſtus ab Inferis extraxit animas, & ſalvavit.

Chiliaſtæ *ſequaces Papiæ ſic dicti, quia mille annorū ſpatio Chriſti Regnum conſtituebant.*

Quæſtiones ad Ortodoxos non ſunt Juſtini.

Chryſoſtomi ſententia nullum ambigendi locum relinquit. Præter ſuperiùs dicta, pluribi noſtram theſim comprobat. Ad Philipp. ſer. 3. in morali digreſſione. *Hi verò, nempè Juſti, etiam illuc tranſlati beati ſunt, quoniam ad Chriſtum ſunt profecti: Peccatores, ubi ubi ſunt: procul a Rege ſunt, proptereà lacrymis digni: Juſti autem ſive hic, ſive ibi cum Rege ſunt, atque ibi quidem multò magis, ac pro-*

proprius non quaſi quadam interiecto veſtibula, non per fidem, ſed facie ad faciem: & Orat. in deſcenſum Domini, ut ſalvet Chriſti dictum, *bodia mecum erit in Paradiſo*, iuquit Latronem lu terreſtrem Paradiſum fuiſſe tranſpoſitum ſimul cum Patribus è Lymbo eductis, omueſque die aſceuſionis in Cœlum cum Chriſto aſcendiſſe: *è mortuis poſtquam reſurrerit*, ſunt verba S. Doctoris, *omnes in Cœlum duxit*. Idem docet tom. 7. Orat. 11. Quare dicta loco in objectiones poſito, retractata poſtmodum fuere, niſi ea fortè attigerit per traoſeounam ad coarguendam Manichæorom iuſaniam. *Ambroſius* lib. de bouo mortis docet ſolummodo Juſtos ante diem Judicii nou eſſe omnimodè corouatos quoad corpos; *Prudentius* figuratè accipit ſinum Abrahæ pro Paradiſo; ſuo enim in carmine ſæpiùs profitetur, Sanctorum Animas nunc in cœleſtibus habitare, ùt videre eſt de *S. Agnete*.

Objectiones ſpecialiter ex Auguſtino.

40 OBJICIES 5. Peculiariter ex *Auguſtino*, qui apertè Schiſmaticis obſequi videtur. Igitur Pſal. 36. dicit: *Poſt vitam iſtam parvam nondum erit, ubi erunt Sancti . . . ., ſed jam poteris ibi eſſe, ubi illum quemdam ulcerosum pauperem dives ille ſuperbus . . . . vidit*. Pſal. 43. *Illa viſio facie ad faciem liberatis in reſurrectione ſervatur*. Idem lib. 12. de Civit. Dei cap. 9. *Juſtos mortuos in ſecretis receptaculis, ſedibuſque requieſcere*: In Euchir. c. 108. *Tempus, quod inter hominis mortem, & ultimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas abditis receptaculis continet*: Epiſt. 111. *Tunc nos viſuros faciem Dei, cùm in Angelos profecerimus, ideſt æquales Angelis facti fuerimus, quod erit utique in reſurrectione mortuorum*: Lib. 12. de Geneſ. cap. 35. *Minimè dubitandum eſt, & raptam hominis a ſenſibus carnis mentem, & poſt mortem ipſam carne depoſita . . . non ſic videre poſſe incommutabilem ſubſtantiam, ut Sancti Angeli vident*. Lib. 1. retract. c. 14. *de Sanctis hominibus jam defunctis, utrùm ipſi ſaltem dicenti ſint jam in illa poſſeſſione conſiſtere, meritò quæritur*. Redit iterum *Bernardus*, qui cum *Auguſtino* pro hac ſenteoutia aſſociatur; expooeos ſiquidem illud Apoc. *vidi ſub Altare Animas interfectorum* ſerm. 4. docet, uuuc animas ſolùm Chriſti humanitatem videre, exaltandas poſt diem Judicii ad videudum, & contemplandum Deum.

At fruſtrà uobis opponitur *Auguſtinus*, qui ſauam doctrinam clariſſimè propugnat. Nam lib. 9. Couſeſſ. cap. 3. de Nebridio: *Nunc vivit Nebridius in ſinu Abraham: quidquid illud eſt, quod ille ſignificatur ſinu; ibi Nebridius meus vivit, dulcis amicus meus, tuus autem Domine adoptivus ex Liberto Filius, ibi vivit . . . Jam non ponit aurem ad os meum, ſed ſpiritale os ad fontem tuum bibit, quantum poteſt, ſapientiam pro aviditate ſua ſine fine felix*. Quamobrem *Auguſtinus* certè eredidit Juſtorum auimas poſt mortem ſtatim Deo frui, ſi modò fuerint porgatæ, licèt videatur dubitaſſe de loco, iu qoo Deo fruuntur, ſicut indicant aliqoi es adductis teſtibus. Quid autem intelligat pro ſinu Abrahæ, pro abditis receptaculis ſuam mentem aperit lib. 2. quæſt. Evangelicarum quæſt. 38. *Sinus Abrabæ intelligitur ſecretum Patris, quo poſt paſſionem aſſumptus eſt Dominus*, aſſeritqoe ante reſurrectiooem, Defunctorum Aoimas ab omoi reatu immuues morari. Cùm tamen ſint extra corpus, uou ſunt completæ ſubſtantiæ, nec complerè glorificautur. Ideò in aliis textibus dicit non eſſe ante reſurrectionem ſicut Angelos. Hunc eſſe Sancti Patris ſenſum contextus ipſe declarat, ſed præcipuè laudatus retractatiouum locus, ubi quid velit in ſuo quæſito, ſic explicat: *Sed utrum ad contemplandam cordis oculis veritatem, ſicut dictum eſt, facie ad faciem, nihil ex hoc minus habeant* (quia videlicet carent corpore ſuo, quod naturaliter appetunt) *non hic locus diſputando inquirere*: & lib. 12. Geu. c. 35. *Ineſt ei*, ideſt Animæ, *naturalis quidam appetitus corpus adminiſtrandi, quo appetitu retardatur quadammodo, ne tota intentione feratur in illud ſummum Cœlum*. Unde cum dixit Pſal. 43. *Illa viſio facie ad faciem Liberatis in reſurrectione ſervatur*, ſemper intendit viſiouem completam, qoam corpus unà cum anima conſequetur. Dici etiam poſſet lib. 20. de Civit. Dei c. 15. correxiſſe, quæ dixerat Pſal. 36. animas ſcilicet eſſe cum *Lazaro* in Abrahæ ſinu: *Si enim non abſurdè credi videtur, antiquos etiam Sanctos, qui venturi Chriſti tenuerunt fidem, locis quidem a tormentis Impiorum remotiſſimis, ſed apud Inferos fuiſſe, donec eos inde ſanguis Chriſti, & ad ea loca deſcenſus erueret: profectò deinceps boni fideles effuſo illo pretio, jam redempti prorſus Inferos neſciunt*. Super quæſtione ab *Auguſtino* excitata, utrum anima ſimul cum corpore ſit magis beata, dicemus infra. *Bernardi* ſubſidio pariter deſtituuntur Hæretici; quandoquidem ipſe pluribus tutatur catholicam veritatem: Ser. enim de *Malachia* profitetur pari cum Aogelis gloria, & felicitate lætari, & ad Fratres de Hibernia de eodem, *nec jam fide ambulas, ſed in ſpecie regnas*: Serm. 5. de omnibus Sanctis inſit plures jam Dei conſpectum promeritos eſſe, & non fide vivere: & ſerm. 3. contra nos citato: *Acceperunt jam ſingulas ſtolas; ſtola prima eſt ſtola animæ, ſecunda corporis, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur, & nos . . . ſtola enim prima ipſa eſt, quam diximus, felicitas, & requies animarum; ſecunda verò immortalitas, & gloria corporum*. Quando igitur ſub diem Judicii animas inquit fore exaltandas ſuper altare viſione, & contemplatione Dei Patris, & Spiritus, agit de beatitudine conſummata, & perfecta; adhæret enim *Melifluus* eorum ſententiæ Patrum, qui ſuſtinent, animæ beatitudinem intenſive abſque corpore non eſſe perfectam, ut clarè laudato ſermone explicat: *Animæ Sanctæ, quas propria Deus inſignivit imagine, te* (ideſt corpus) *deſiderant . . . .; & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari beatitudo non poteſt, adeò ſiquidem viget in eis deſiderium hoc naturale, ut necdum earum affectio liberè pergat in Deum, ſed contrahatur, quodammodo, & rugam faciat, dum inclinatur deſiderio tui*. Minus itaque reverenter de *S. Bernardo* argutantur *Alphonſus de Caſtro* lib. de Hæreſibus, & *Sixtus Senenſis* in Bibliotheca Sanct. annot. 345.

Stola prima eſt ſtola animæ, ſecunda corporis.

Animæ Sanctæ inſignitæ ſunt imagine Dei.

41 OBJICIES 6. ex *Hilario*, qui pluribi diſtinguit regnum Chriſti a regno Dei,

ſeu Patris : Chriſti regno intervallum temporis a morte Juſti uſque ad Judicii diem aſſignat, exinde regno Dei exordium ſtatuit, quod èt immortale noncupat *æternum*. Pſal. 144 n. 16. *Regnum cæleſte regnum Cælorum æternum, beatum regnum*. Pſal. 148. nu. 8. illud autem Chriſti nuſquam cœleſte, aut æternum nominat, & hinc videtur, quod *Hilarius* Chriſti regnum ſpectaverit, ut medium ſtatum, miſeriarum utique expertem, ſed nun perfectæ ſelicitatis, ad quam in Pſal. 119. n. 1. pervenire non poſſe innuit, niſi in ſine ſeculorum. Quod comprobatur ex Pſ. 148. n. 8., ubi de Chriſti regno ait; *Illud Sanctorum eſt regnum, per quod regnante Domino ad beatum regnum Dei Patris aſcendent*, & poſt pauca : *Illis proprius hic hymnus eſt, qui per hoc Sanctæ Jeruſalem regnum beatum æterno regno proximi, poſt regnum Domini Jeſu Chriſti, in regnum Dei Patris Domino congregante tranſibunt, & in fine regnat. Itaque Dominus traditurus Deo Patri regnum non regni poteſtate cariturus, ſed nos, qui regnum ejus ſumus, Deo Patri traditurus in regnum*. Sanctis igitur needum æterna potitis beatitudine, ſeu needum evectis ad regnum Dei Patris, ſtatio conſtituitur uſque ad Judicii diem in regno Chriſti.

Clariùs adhuc loquitur lib. 11. de Trinitate n. 39. *Tradet autem Deo Patri regnum, & tunc quos regnum Deo tradiderit, Deum videbunt* : & Pſal. 62. *Hoc animæ deſiderium, hæc ſitis ſpei ejus eſt, ut Dei ſibi proveniat adſpectus, ut quamprimum raptus in nubibus, Deo Chriſto obviam elevatus appareat* : tandem in Pſal. 2. n. 48. *Judicii dies, vel beatitudinis retributio eſt æterna, vel pœna : tempus verò mortis habet interim unumquemque ſuis legibus, dum ad Judicium unumquemque aut Abraham reſervat, aut pœna*. En retributio pœnæ, aut præmii uſque ad extremum Judicium reſervatur.

Mens Hilarii declaratur.

In Regno Chriſti habetur æterna requies, & beatifica viſio.

Sed videamus, quàm procul ab adverſariorum ſententia abhorreat *Hilarius* : diſtinguit ille regnum Chriſti a regno Dei Patris, ſed a Chriſti regno haud extrudit beatificam viſionem; quamvis enim regnum iſtud non appellet æternum; attamen in Pſal. 57. n. 6. illud nuncupat requiem æternam : *Inter hæc Juſti cujuſcumque, tanquam Lazari in Abrahæ ſinu requieſcentis lætitia monſtratur .... Lætitia Juſti eſt, cum viderit vindictam; quia peccatoribus puniendis, deductum ſe per Angelos in æternam requiem lætatur*. Hanc æternam requiem per Dei ſuſceptionem explicat in Pſal. 53. *Animas ſunt in Dei ſuſceptione requieſcere*. Idem regnum ex tract. Pſalm. 147. nominat *Conventum Beatorum, Sanctorum cœtum, Civitatem vivis lapidibus extructam*. Rurſus in Pſal. 2. *Sedes Beatorum dicitur*, in Pſalm. 141. *Terra viventium, Paradiſi incolatus, & regnum hæreditatis Chriſti*. Verùm verius ad regnum Dei nonniſi per regnum Chriſti pervenitur, non quia hoc ſpectaverit, ut medium ſtatum inter mortem, & gloriam, ſed quia per Chriſti glorificationem noſtro corpori glorificatio advenit. Regnum namque Dei per *Hilarium* in glorioſa corporis reſurrectione poſitum eſt, & quia animæ ſine corpore non ſunt perfectè, & adæquatè beatæ, ideò dicit eas completam felicitatem non obtinere. Benè igitur negavit antequam ad perfectam, & conſummatam glorificationem animæ perveniant, manere in Chriſti regno, ideſt ſine gloria corporis. Ad auctoritatem deſumptam ex 11. lib. de Trinitate, licèt aſſerat Deum ab illis videndum, quos Deo tradidit, tamen non ſequitur, quod non anteà Deum viderent; nam in Pſ. 63. docet Chriſtum tunc ſeculo dominaturum, cùm evacuaverit omnem principatum, nec inde tamen ſequitur, non eſſe priùs dominatum. In tract. Pſal. 62. n. 3. explicat deſiderium animæ, non ad beatitudinem ſimpliciter, ſed ad completam, & perfectam, quam in corpore poſt Judicium conſequetur, quod ex eadem citata auctoritate eruitur in iis verbis : *ut quamprimum raptus in nubibus, Deo Chriſto obviam elevatus appareat*.

Ultimum, quod additur de Judicio noſtræ addit ſententiæ pondus; cùm de Judicio particulari ibi ſermo ſit, quod ſtatim a morte quiſque hominum ſubit, probatque Sanctus Doctor exemplo *Epulonis*, & *Lazari* utrinſque in morte judicati, quorum alter ab Angelis in ſinum Abrahæ deportatus, alter ab Infernum detruſus. Quid plura? Audiatur idem S. Doctor Pſalm. 64. *Beati quidem ſunt, qui jam adeo ad habitandum in Tabernaculis ejus electi ſunt, ſed feſtinare nos in conſortium hujus beatitudinis congruum eſt, operationibus id, atque orationibus expetentes*. Ubi notandum, quod paulò ante illa tabernacula cœleſtes manſiones dixerat, & Pſalm. 124. loquens de Apoſtolis, aliiſque Sanctis: *Quomodo poſſumus*, inquit, *montes non eos ſignificatos eſſe intelligere, qui ſuper terrenam naturam glorioſi jam in Dei rebus exultant*. Itaque *Hilarius* Pſal. 138. cùm dicit legem eſſe neceſſitatis humanæ, ut ad Infernum deſcendant animæ, alludit ad tempus, quo Cœlum erat clauſum; & quamvis dicerentur animæ ſecundùm ejus mentem ad Chriſti imitationem luſtrari Inferni loca, priuſquam ad Cœlum aſcendant, invictè tamen oſtenditur antè ultimum Judicium animas a peccatis expurgatas Dei faciem contueri.

Ex ſupradictis habetur reſponſio ad omnes alios Patres *Theodoretum*, *Theophylactum* negantes ante diem Judicii animas beari, in Cœlum recipi, Deo frui, repromiſſionem recipere. Hujuſmodi locutiones ſunt explicandæ de perfecta, & conſummata felicitate; quo etiam ſenſu eoſdem interpretamur, dum evangelicam de *Lazaro*, & *Divite* narrationem inficiantur hiſtoriam eſſe, & parabolicam opinantur, hoc eſt, in ordine ad completam, perfectamque beatitudinem.

Quomodo hiſtoria Divitis, & Lazari ſit Parabola.

Placet demùm hoc etiam admonere: *Magnus Athanaſius* perperam ab Adverſariis citatur quæſt. 20. ad *Antiochum*, ubi Juſtos poſt mortem comparat invitatis a Rege ad prandium, qui in Regio Palatio lætantur, præſtolantes horam prandii : iniquos verò aſſimilat in carcere, ac mœrore expectantes adventum Judicii. Porrò in vita *S. Antonii Abbatis* narrat jam vidiſſe *Ammonis* animam ab Angelis in Cœlum deferri. Præterea quæſtiones illas malè *Athanaſio* affictas eſſe

inquit

inquit *Arcudius* de Purgatorio, immo èt Athanaſianis ſcriptis è regione oppoſitas, & ſibimet pluribi repugnantes. Ad eruditionem tamen ſufficit in quæſt. 3. citari *S. Epiphanium* quæſt. 8. *S. Gregorium Nyſſenum*, in libello parabolarum Evangelii quæſt. 86. & 99. *Nazianzenum*, cùm cæteroqui his omnibus antiquior fuerit, & in eodem libro quæſt. 76. illud Pſalmiſtæ, *quare fremuerunt gentes* pro Venetis exponit, qui Biſſantium ſubegerunt: quo luce meridiana clarius fit auctorem ſuppoſititium eſſe, nec ſatis probum, cùm plurima Inſeverit ſchiſmatum, & hæreſum elementa. Quod ſi velis idem opus *Athanaſio* tribuere, eandem citato loco de felicitate completa interpretationem reponas; nam fatetur animas in regio palatio coram ipſo Rege lætari, quod quid aliud eſt, quàm Deo frui?

Adduci poſſet argumentum ex Liturgiis Patrum, in quibus oratur per Sanctorum felicitatem, & ex Eccleſiæ precibus, quibus orat Deum, ne tradat animas Fidelium in manus inimici, ac ſi nondum eſſent judicatæ. At circa primum jam reſpondimus Tract. II. de Purgat. Part. I. Controv. V. n. 127. in reſponſione ad ſecundam objectionem. Ad aliud ſatis jam factum eſt ibidem Controv. III. n. 38., & ſeq.

42 OBJIC. ultimo auctoritatem JOANNIS XXII., qui hanc ſententiam propugnaſſe, & Pariſienſibus præcepiſſe Doctoribus, ut eam mordicus tenerent, & prohibuiſſe, ne cui conferretur Theologiæ lauréa, qui jurejurando non ſpopondiſſet hujuſcemodi ſe propugnatorem ſententiæ futurum ſcribit *Okamus* in opere 93. dierum, *Marſilius* in 4. quæſt. 13. art. 3., *Adrianus* in 4. de Sacramento Confirmationis. Addit *Calvinus* Philippum Galliæ Regem ſe impigrè Pontifici oppoſuiſſe, ac diſtrictè mandaſſe nequis cum eo communicaret. Quamobrem perculſus Papa cecinerit palinodiam. Eadem recantat *Eraſmus* in præfatione ad lib. *Irenæi*.

RESP. Argumento huic tanquam achilli magno tum in hac Controverſia, tum præſertim ubi agitur de infallibilitate Romani Pontificis, maximopere fidunt hetorodoxi. At enerve, ac fluxum videbitur, ſi quæ a probatiſſimis Doctoribus, & Hiſtoricis tradita ſunt paucis aperiam. Veritas hæc cum fuerit poſtmodum in Florentina Synodo definita, procul dubio ſub JOANNE XXII. anno ſcilicet 1333., quo cæpta eſt hæc controverſia in Romana Curia agitari, nondum erat Fidei dogma animas perfectè purgatas ſtatim a morte ad beatificam viſionem elevari. Sic *Albertus Krantius* lib. 8. Wandaliæ cap. 16. *Hoc erat illud tempus, quo ſub Joanne ejus nominis XXII. ſcindebatur Eccleſia de viſione ſeparatarum animarum*, & BENEDICTI XII. laudati Pontificis Succeſſor in diplomate, quod incipit *Benedictus Deus* tom. 1. Bullarii Rom. *Cumque*, Inquit, *Prædeceſſor noſter, ad quem prædictorum determinatio pertinebat ad deciſionem concertationum hujuſmodi ſe pararet, in Conſiſtorio ſuo publico tam Fratribus ſuis S. R. E. Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, tum Prælatis, & Magiſtris in Theologia, qui multi aderant præſentes injungendo diſtrictius, & mandando, ut ſuper materia de viſione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè diceret unuſquiſque, quod ſentiret: tamen morte præventus, ſicut Domino placuit, perficere illud nequivit*. Ex quibus patet eos, qui in oppoſitam ſententiam inclinabant, dici haud poſſe formaliter hæreticos; & ùt Pontificem nihil definiiſſe.

Ann. 1333. non erat fidei dogma animas ſeparatas videre Deum ante ultimum Judicium.

Joannes nihil definivit circa viſionē facialem.

Secundò licèt videatur inclinaſſe Pontifex in ſententiam negantem, re tamen vera non aſſerendo, ſeu opinando, ſed tantummodo recitando protulit, ùt patet ex epiſtola a 29. Magiſtris Pariſienſibus ſubſcripta, ubi juſſu *Philippi Valleſii* Regis Galliæ Univerſitatis ſententia deſcripta erat: *Advertenteſque quod multorum fidem dignorum relatione, audivimus, quod quidquid in hac materia ſua Sanctitas dixit, non aſſerendo, ſeu opinando, ſed ſolummodo recitando*; quod utique concordat cum his, quæ Pontifex de ſe ipſo teſtatur in fidei ſuæ declaratione die 3. Decembris an. 1334. — „Nè ſuper his, quæ de Animabus purgatis, ſeparatis a corporibus, an citra reſumptionem corporum divinam eſſentiam, illa viſione videlicet, quam vocat Apoſtolus facialem, videant, tam per nos, quàm per nonnullos alios in præſentia noſtra recitando, & allegando ſacram Scripturam, ac originalia, & dicta Sanctorum, vel aliàs ratiocinando, ſæpiùs dicta ſunt aliter, quàm per nos dicta, & intellecta fuerant, & intelligantur, ac dicantur, auribus Fidelium valeant inculcari: ecce quod noſtram intentionem, quam cum Sancta Eccleſia Catholica circa hæc habemus, & habuimus ſerie præſentium, ut ſequitur, declaramus. Fatemur ſiquidem, & credimus, quod animæ purgatæ ſeparatæ a corporibus ſunt in Cœlo, Cœlorum Regno, & Paradiſo, & cum Chriſto in conſortio Angelorum congregatæ, & vident Deum, ac Divinam eſſentiam facie ad faciem clarè, in quantum ſtatus, & conditio animæ ſeparatæ compatitur. —

Quid tenuerit Pontifex.

Non igitur ſolùm prope mortem, dum hanc declarationem palam fecit, ſed eandem ſententiam tenuit de viſione Dei intuitiva; ait enim: *Ecce quod noſtram intentionem, quam cum Sancta Eccleſia Catholica circa hæc habemus, & habuimus*: hæc perhibentur apud *Guilelmum Nangii* ad annum 133. Falſus itaque rumor Pariſios invaſit, nempe quod Pontifex eò miſiſſet Geraldum Othonem Fratrum Minorum Generalem Miniſtrum, ut oppoſitam ſententiam doceret, ac prædicaret, quemadmodum ipſe teſtatur literis ad Chriſtianiſſimum Regem datis: — Adhuc: *inquit*, „eiſdem literis Regiis vidimus contineri, quod à pluribus dicebatur, quod nos miſeramus dilectum Filium Geraldum Othonem Generalem Miniſtrum FF. Minorum Pariſios ad docendum, & prædicandum, quod animæ ſeparatæ à corpore, & à pœnis purgatæ divinam eſſentiam uſque ad reſurrectionem corporum non videbunt. Ad quod dicimus, & aſſerimus coram Deo, quod

Pontifex ſe vindicat à calumniis.

„ nun-

Odoricus Raynal.

„ nunquam hoc cor noſtrum intravit, nec „ exivit ab ore. — (Tom. IX. P. II. Epiſt. „ Secret. pag. 191. ab *Odor. Rayn.*) conqueſtus ſanè eſt Pontifex apud Regem, quod negantibus viſionem intuitivam, tanquam hæreticis mortem, eſt comminatus cum ea, quæ proferebant, ex Scriptura, & Patribus eſſent deprompta, illiſque permiſiſſet diſputationem, ut in apertam lucem veritas diſcuſſa prodiret, immo enixè poſtulavit, ut quæſtionem ſineret in utramque partem Pariſiis agitari; quod obtinere non potuit, ſed non inde eruitur, negativæ ſententiæ Papam adhæſiſſe.

Okam Schiſmatico non credendum.

Auctoritas *Guillelmi Okam* futilis eſt omnino utpote Schiſmatici hominis, & Pontifici Romano inſenſiſſimi. Rejiciuntur *Marſilius*, & ADRIANUS VI., qui ut privatus Doctor dixit 4. ſent. de Miniſt. Confirm. 22. quod Joannes *docuit, & declaravit, & ab omnibus teneri mandavit, quod animæ Juſtorum modo non videant Deum*. Quandoquidem conſtat oppoſitum ex allatis teſtimoniis BENEDICTI XII., qui Joanni ſucceſſit, necnon Pariſienſis Academiæ *Odoricii Raynaldi* ex *Ptolomei Lucenſis* libro XXIV., & *Joannis Villani* Pontifici coævi libro XI. cap. XIX.

Quid ſenſerit Pontifex in Bullis Canonizationis Sanctorum.

Præterquamquod ſi JOANNES XXII. inclinaſſet in eam ſententiam, quæ negat facialem Dei viſionem, quomodo in Diplomate Canonizationis S. Thomæ dixiſſet, *S. Thomam devicto, triumphatoque Mundo in perpetuos æternitatis receptum in Patria, ejus animam cælum poſſidere, & in cæleſtibus agminibus poſitum Deum glorificare?* Et in Bulla Canonizationis S. Ludovici Toloſani Epiſcopi: *Huic cæli præſtant hoſpitium cæli Cives, ut ſibi conformem, & comparem ad ſuum hunc conſortium admittunt in ſupernis: Chriſtus hunc reficit, idem ipſe prandium, & conviva ..... Tandem glorioſus reſolutus in mortem, qui hic vivus ambulavit in innocentia in medio domus ſuæ ad contemplandum in gaudio faciem revelato, in ſua innocentia eſt ingreſſus.* Idem dicas de S. Thoma Herfordienſi Epiſcopo.

Redarguitur Calvinus de mendacio.

Hinc mendacii peſſimi redarguitur *Calvinus* in omnibus, quæ contra laudatum Pontificem in hac materia evomuit. Mendax eſt circa mortalitatem animæ; namque in hac narratione eſt ſingularis cum *Gerſon* ab ipſo allegatus, ne verbum quidem habeat hac de re, quamvis falsò dixerit incidiſſe in errorem de dilata viſione. Obiter notandum eſt mendacium circa tempus ejuſdem Gerſonis, quem coætaneum affingit Joanni, cum ex Trithemio de Viris Illuſtribus, natus ſit a morte Joannis triginta circiter poſt annos; anno ſcilicet 1363. Mendax etiam eſt nullum inquiens Cardinalem reclamaſſe. Quæ ratio! qui timor! quæ verecundia Cardinalibus ſilentium imperaret, cùm ipſe Pontifex, teſte BENEDICTO XII. diſtrictè præceperit, *ut ſuper materia de viſione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè diceret unuſquiſque quod ſentiret*. Mendax denique eſt; quia Rex Galliæ Doctoribus utique Pariſienſibus adhæſit; veruntamen ex Hiſtoricis nemo unus tradit ſois interdixiſſe communionem cum Pontifice, motumque ex eo Pontificem fuiſſe, ut mentem declararet ſuam; licèt affirment aliqui eam declarationem eſſe factam ad amicorum preces; undè *Eraſmus* etiam in hoc falſus eſt. Plures habes eruditè examinata apud Nat. Alex. Seculo XIII. Diſſert. XI.

§. V.

TERTIA PROBATIO EX RATIONIBUS.

43 NEque catholico huic dogmati rationum deſunt pondera ex Scripturarum fontibus, & Eccleſiarum conſuetudine. Unam, aut alteram ſubjicio ex *D. Thoma* lib. 4. contra Gentes cap. 91. Beatitudo hominibus promittitur tanquam corona certaminis, & merces laboris 2. ad Timoth. 4. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi; in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex:* Job. 7. v. 1. *Militia eſt vita hominis ſuper terram, & ſicut mercenarii dies ejus.* Sed poſt militiæ certamina, & mercenarii laborem ſtatim debetur præmium, & merces; Levit. 19. v. 13. *Non morabitur opus mercenarii tui apud te uſque mane*, & Prov. 3. v. 28. *Ne dicas amico tuo vade, & revertere, & cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare.* Ergo ſtatim poſt hanc vitam Sancti recipiunt mercedem laborum, & coronam certaminum, quæ finiuntur cum vita: Ideò Apoc. 2. v. 10. dicitur: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ:* & cap. 22. v. 12. *Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt reddere unicuique ſecundum opera ſua;* & Joelis ultim. v. 4. *Citò velociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrum.*

Merces, & præmium ſtatim debetur.

44 Secunda ratio eſt. Eadem providentià Creatoris rationalibus præmia debentur, & pœnæ, qua rebus naturalibus perfectiones eis debitæ præſtantur. Atqui in rebus naturalibus unumquodque ſtatim recipit perfectionem, cujus eſt capax, niſi ſit impedimentum vel ex parte recipientis, vel ex parte agentis: ergo animæ ſeparatæ a corpore illico recipiunt pœnam, & præmium, cùm cæteroqui ſint capaces, & nullum ſit impedimentum: animæ enim ſunt ſuſceptivæ pœnarum ſpiritualium, & corporalium etiam ſeparatæ a corpore, ut in Dæmonibus, qui ſunt puri ſpiritus; ſunt quoque idoneæ ad viſionem beatificam; hæc ſiquidem utpote actus omnino ſpiritualis, & ſupernaturalis non dependet a phantaſmatibus, & nullum præterea impedimentum adſtruitur; obex namque ablatus a Chriſto fuit, qui cælum ingrediens ipſe recluſit etiam ſuis ſequacibus. Major verò eſt certa; nam finis ultimus perficit rationalem creaturam; ſicut naturalis irrationalem: Deum verò magis providiſſe, ut irrationales ſuam perfectionem, quam rationales creaturæ conſequantur abſurdum eſt; teſte enim Scriptura: *Multis paſſeribus meliores eſtis vos.*

In naturalibus unumquodque ſtatim recipit ſuam perfectionem.

ILLU-

ILLUSTRATUR: id ſolet Deus facere, quod magis rationi, & ejus bonitati congruis, quando ex nobis non adſit impedimentum; ſed magis rationi congruit, & Dei bonitati, animabus ſeparatis ſtatim beatitudinem conferre, cùm ad illam jus habeant, nec ullum ponant impedimentum: ergo ſtatim Deus confert. Incongruum præterea videtur tanto tempore, hoc eſt uſque ad Judicii diem, Chriſtum accidentali gloriæ privare ex conſortio creaturarum ejuſdem Ordinis profecturo, & quas tanto redemit amore.

Gloria accidentalis in Chriſto ex conſortio creaturarum.

45 Tertia: omnis Eccleſia ita Sanctis fundit preces, ut credat actu beari: ergo ex communi ſenſu Eccleſiæ ſtatim a morte animæ glorificantur. *Antecedens* breviter declaratur: quoad Latinam Eccleſiam patet ex divinis Officiis, & Sacrificiis, quæ pro Sanctis recitantur, ideoque ſufficiat tranſeribere prima verba collectæ, quam pro S. Gregorio Magno adhibet, *Deus, qui animæ famuli tui Gregorii æternæ beatitudinis præmia contuliſti*: in commemoratione Martyrum: *Gaudent in cœlis animæ Sanctorum, qui Chriſti veſtigia ſunt ſecuti*, & in officio ſepulturæ orat, ut animas Defunctorum in Paradiſum deducat Deus, & ad beatitudinis perpetuæ conſortium perveniant, ut lux æterna luceat eis, & ſimilia, quæ non diceret Eccleſia, ſi crederet uſque ad Judicii diem beatitudinem differri: iiſdem phraſibus utitur Eccleſia Arménæ in Defunctorum commemoratione: *Dignos fac Defunctos noſtros introire in cœleſtem thalamum tuum*; in commemoratione Apoſtolorum: *Cum Chriſto crucifixi eſtis, & una cum eodem regnatis*; in communi Martyrum: *A te, Chriſte, coronam incorruptibilem acceperunt, & adjuncti ſunt choris ſupernarum poteſtatum*; in feſto S. Stephani: *A Chriſto coronatus in thalamo cœleſti præfulges, & exultas*: ſimilia, & clariora in feſtis Sanctorum Hiſisci, Theodoſii Senioris, & aliorum. Nec abeſt Eccleſia Græca, quæ pluribus præconiis Sanctorum feſtivitates concelebrat: glorioſè inſonat Sanctis apertas eſſe cœleſtis Paradiſi portas, ſupremam habitare Jeruſalem Deum facie ad faciem videre, Sacræ Triadi adſtare, contubernales eſſe Angelorum. Menſe Maji decima quarta die in Feſto S. Benedicti viſionem refert à B. Gregorio lib. 2. Dialog. cap. 37. ſcriptam de anima S. Benedicti florida via cœlum aſcendentis, dicentibuſque Angelis: *Hæc eſt via, per quam Deo amabilis Benedictus in cœlos aſcendit*:

Uſus Eccleſiæ precandi pro Defunctis.

Scio reſpondere Schiſmaticos, hæc ab Eccleſia proferri tamquam laudes, non autem tanquam veritates; ſed hæc eſt manifeſta illuſio: in dogmaticis, & publicis proteſtationibus ad Religionem ſpectantibus Eccleſia non eſt mendax; undè coherenter definivit in Florentina Synodo: — Eorum animas, qui poſt „ Baptiſma ſuſceptum nullam omnino maculam incurrerunt, illas etiam quæ poſt „ contractam peccati maculam; vel in ſuis „ corporibus, vel iiſdem exutæ corporibus „ ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, „ & intueri clarè ipſum Deum. — *Concilium Trident. ſeſſ.* 25. — Docentes eos, *ideſt* „ *fideles*, Sanctos una cum Chriſto regnantes: — *Concil. Francfordienſe primum*: — Quorum, *ideſt Patrum*, animæ, apud Deum „ Dei Filium Dominum noſtrum Jeſum „ Chriſtum pro magno pietatis labore regnant in cœlis: — *INNOCENTIUS III. ad Epiſcopum Cremonſem*: — Inquiſitioni tuæ „ reſpondemus, Presbyterum, quem ſine „ unda Baptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſignificaſti, quia in Sanctæ Matris „ Eccleſiæ fide, & Chriſti nominis confeſſione perſeveraverit, ab originali peccato ſolutum, & cœleſtis Patriæ gaudium eſſe adeptum, aſſerimus incunctanter: — Sic extravag. *Apoſtolicam* de Presbytero non baptizato, de quo interrogatus Pontifex, an ſalvari potuerit, recitata reſpondit: BENEDICTUS XII. in extravag. *Benedictus Deus* idem clarè, & manifeſtè, cujus decretum ab Alphonſo de Caſtro recitatur de hæreſibus verbo *Beatitudo*; & ideò cum *Baſilio* hom. 18. in Barlaam Martyrem concludimus: — Antea quidem Sanctorum mortes planctibus, & lacrymis ornabantur ..... „ Nunc verò ob Sanctorum obitus exultamus ..... Non amplius lacrymis „ Sanctorum mortes proſequimur, ſed tripudiis divinitus inſpiratis ſuper ſepulchra choreas ducimus: ſomnus autem „ eſt Juſtis mors ipſa, immo potius ad „ meliorem vitam profectio.

Objectio Schiſmaticorum.

§. VI.

SOLVUNTUR ARGUMENTA EX RATIONIBUS.

46 OBJICIES 1. Quilibet electus glorificandus eſt conformiter ad glorificationem Chriſti ad Rom. 8. v. 29. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui*. Sed Chriſtus non aſcendit ad cœlum glorificandus, niſi poſt reſurrectionem; ergo neque electus: Sic *Irenæus* lib. 5. cap. 31., *Tertullianus* lib. de Anima cap. 32.

RESP. Sententia *Pauli* non ut ità accipienda, ut quamlibet Chriſti actionem debeat electus exercere; etenim plurima pertinent ad munus ſolius Redemptoris, inter quæ deſcenſus ad Inferos, poſt triduum reſurrectio; *Paulus* itaque docet prædeſtinatos fore ſubſtantialiter Chriſto conformes, utpote morum, & virtutum exemplari. Deinde minor ſubſiſtit de glorificatione totali animæ, & corporis, unde concluditur totum hominem non niſi a die Judicii glorificandum.

Non omnis Chriſti actio a nobis eſt imitanda.

47 OBJICIES 2. Præmium pluribus commune ex juſtitià diſtributivà dividendum non confertur, niſi meritis omnium præſuppoſitis: ſed gloria, & hujuſmodi 2. ad Timoth. 4. v. 8. *Quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex; non ſolum autem mihi, ſed & his, qui diligunt adventum ejus*: ergo ſola dies Judicii omnium afferet complementum operum, & electorum glorificationem. RESP.

In humanis ſæpe præmia ſucceſſive cõferuntur.

RESP. etiam in humanis ſæpè præmia communia per juſtitiam diſtributivam dividi ſucceſſivè benemeritis de Republica, quanto magis hoc fiet ab illo Judice, qui ſingulorum merita tum præſentium, tum futurorum novit, qui abundanter habet, ut omnibus dat, & ſupra condignum? Tantùm igitur ultima dies perfectam, ac publicam Juſtis coronidem imponet.

48 OBIJCIES 3. Perfectio conſummata Patriæ eſſentialem naturæ perfectionem ſupponit. Atqui beatitudo eſt perfectio conſummata Patriæ: ergo ſupponit perfectionem naturæ eſſentialem; ſed anima a corpore ſeparata eſſentialem non habet naturæ perfectionem, cùm ſit pars hominis; pars autem a toto ſeparata imperfecta eſt: ergo:

Anima eſt capax beatitudinis independenter a corpore.

RESP. Beatitudo eſt perfectio animæ ſecundùm partem intellectivam, & volitivam, ſecundùm quas anima tranſcendit corporis organa; non autem eſt perfectio ipſius animæ, ſecundùm quod eſt pars naturalis corporis. Anima verò ſeparata eſt per ſe ſubſiſtens, & ab ea ſubſiſtit corpus, & totum: unde extra corpus habet totalem perfectionem naturæ in parte intellectiva, & volitiva, adeoque capax beatitudinis independenter a corpore; licèt in ordine ad totum ſit incompleta.

DICES. Prima perfectio gratiæ, ideſt juſtificatio, quamvis non ſit animæ, ut eſt pars naturalis corporis, ſupponit tamen perfectionem eſſentialem naturæ in eſſe partis: ergo a fortiori ultima perfectio.

Prima perfectio gratiæ eſt principium meriti.

RESP. *nego conſeq.* nam prima perfectio gratiæ eſt principium meriti, quod eſt ſolius ſtatus viæ; hoc eſt ſtatus unionis animæ ad corpus mortale; Beatitudo autem eſt perfectio termini. Cùm autem anima ſeparata non ſit amplius in via, debet conſtitui in termino, dummodo abſit impedimentum, nullum autem adeſt, ſi anima decedat perfectè purgata: ergo.

49 OBJICIES 4. Anima non meretur ſine corpora: ergo non debet abſque ipſo coronari.

Ratio meriti ab anima.

RESP. Quamvis anima non mereatur ſine corpore, ratio tamen principalis meriti eſt ipſa anima; nec actus externi in corpore exerciti formalem bonitatem habent præter illam, quæ manat ab internis. Quid mirum igitur, ſi glorificetur ſine corpore, maximè cum anima ſeparata ſit capax felicitatis?

50 OBJICIES 5. Ultima operatio complens omne deſiderium ſedat, nec eſt impedita: hoc non convenit animæ ſeparatæ; nam ut *Auguſtinus* habet 12. Gen. ad lit. cap. 35. *Ineſt ei naturalis quidem appetitus corpus adminiſtrandi, quo appetitus retardatur*: ergo.

RESP. contrarium argui ex loco *Auguſtini*; non enim negat animam ſeparatam Deo frui, ſed plenè, & perfectè, unde ſubdit: *retardatur quodammodo, ne tota intentione feratur in illud ſummum Cælum*. Appetitus igitur beatæ viſionis totaliter quieſcit ex parte boni appetibilis; habet enim quantum ſibi ſufficit in Dei poſſeſſione; ſed non totaliter, quatenus non ſecundùm omnem modum poſſidet, hoc eſt, ut ſe extendat etiam ad corporis felicitatem; nec impeditur, ſeu retardatur contrariè, ſed negativè; impedimentum ſiquidem contrarium eſt, quando unum oppoſitum impedit actionem alterius, & felicitati repugnat; impedimentum negativum eſt illud, quo res impedita non habet quidquid ad ejus omnimodam perfectionem requiritur, & felicitati non repugnat, ſed totali ejus perfectioni. Carentia corporis hoc ſecundo modo impedit operationem omnimodæ felicitatis; quia non extenditur per redundantiam ad corpus, ſicuti vellet anima.

Appetitus animæ ad glorificationem corporis non inquietat.

51 Ratio, ac auctoritas *D. Auguſtini* magnam inter Scholaſticos controverſiam excitavit, an ſcilicet Beatitudo major, & perfectior, quàm antea, poſt corporis reſurrectionem ſit futura. Quia tamen videtur lis de nomine, & admodum ſpeculativa; eam ego præpete calamo attingam. Triplex ſententia eſt: prima aſſerit futuram imperfectiorem; quia anima ſeorſim abſtractior eſt, Deoque ſimilior, & ideo perfectiorem elicit operationem beatificam: e contra corpori unita occupatur in ejus informatione, nec poteſt actus elicere valde intenſos.

E regione opponitur altera opinio aſſerens animam corpori unitam ſe habere perfectiùs, adeoque perfectiùs operari; quæque enim pars completur in ſuo toto. Deinde non datur ſine corpore perfecta fruitio, quæ taliter eſt in actu quieto, ut voluntas nihil deſideret; ſed anima ſeparata deſiderat corpus: ergo non eſt in actu quieto. Hanc defendit *Auguſtinus* citato loco, *Bernardus*, & alii plures ex Patribus, quos ſequitur *D. Thomas* 4 ſent. diſt. 49. q. 1. art. 4., & *D. Bonaventura* ibid

Opinio media ſuſtinet futuram perfectiorem tantummodò extenſivè, quatenus animæ beatitudo ad ipſum corpus redundabit. Et hanc catervatim ſequuntur Scholaſtici recentiores duce *D. Thoma* 1. 2. q. 4. art. 5.

Beatitudo animæ cum corpore major intenſivè, & extenſive.

Sed cum idem *Angelicus* in ſententiis doceat Beatitudinem dici poſſe futuram intenſivè, & extenſivè, ideo exiſtimem ſecundam, & tertiam opinionem ſimul eſſe veram, ſi termini explicentur. De majori perfectione extenſiva non eſt dubium; plures enim effectus producet radicando dotes corporis glorioſas. Major perfectio intenſiva, in proprietate ſermonis ſignificat augmentum beatificæ viſionis in ſe quoad majorem radicationem in ſubjecto, & majorem poſſeſſionem objecti beantis. Hoc augmentum non creſcet poſt diem Judicii; pendet enim a lumine gloriæ, quod tunc non erit majus, cùm a principio conferatur juxta meritorum quantitatem non augendam a die obitus. Corpus ſpiritale, ſeu planè ſubjectum, quale erit poſt reſurrectionem, non impediet operationes animæ, ideò non erit beatitudo imperfectior. Quia tamen operatio a principio totaliter completo profecta, connaturalius procedit, & convenientiùs, ideò ſecundùm hoc poſt reſurrectionem beatitudo erit perfectior intenſivè; quia operatio quo connaturalior, eo eſt delectabilior

Digitized by Google

bilior , quo ſenſu poſſeur explicari *Auguſtinus*, & *D. Thom.* iu ſententiis , qoamvis eorum verba aliquid majus videantur innuere.

Hinc ad argomeutum primæ ſeutentiæ, anima corporl nuita eſt Deo ſimilior, cùm habeat eſſe perſectius ; quautò euim aliquid eſt perſectius , eò eſt Deo ſimilius ; ſicur cor , cujus vitæ perſectio iu motu conſiſtit , eſt Deo ſimilius , quando movetur , quam quando quieſcit ; licèt Deus uunquam moveatur : Ita *S. Thomas* cit. loco .

Anima conjuncta corpori eſt Deo ſimilior .

Ad argumentum ſecuudæ, jam diai perfectius eſſe animæ corpori coujunctæ non immotare iutrinſecè operatiouem , quæ ad lumeu gloriæ tanquam priucipium proximum meuſoratur, ſed addit uovum modum connaturalitatis , & convenieutiæ .

DICES : ſub exitum animæ a corpore totum meritum oou remuueratur Deus : ergo poſt reſurrectiouem augebitur beatitudo intriuſecè . *Antecedens probatur* . Virtuoſi actus exteroi habent peculiarem bonitatem diſtiuctam a bonitate actus iuterni , ſicut èt malitiam vitioſi ; & ideò explicaudi in coofeſſione : ergo fundant meritum peculiare præmiandum iu corpore , diſtinctum a merito actus iuterui .

RESPONDEO . Actus externi juxta ſeutentiam veraciorem uou augent bonitatem, aut malitiam formalem, ſed objectivam dumtaxat . Explicaudi ſuut tameu in coufeſſione , otpote ſpectantes ad couſummatiouem actus interni . In ſeutentia verò oppoſita , uou habent vim meritoriam præmii eſſentialis , uiſt prout a charitate , quæ in anima reſidet , iuformentur . Præterea actui exteruo correſpondet gloria propria corporis, quæ eſt accidentalis comparata ad aoimæ gloriam , ſpectatque ad extenſivum ejuſdem iucremeutum .

Actus externi non addunt formalem bonitatē internis .

Ad alteram *Auguſtini* ratiouem dico illud deſiderium nullam giguere ſollicitudiuem irrequietam, cùm ſit diviuæ voluntati ſubordinatum , uec animam diſtrahere , ne tota iuteutioue feratur iu Deum ad menſuram luminis gloriæ , at ſolummodo quoad connaturalitatem , & efficacitatem , quatenus non fertur iu Deum , ut redundaus iu corpus .

Deſiderium glorificationis corporis Deo ſubordinatur.

DICES . *Auguſtinus* vult animas propter illud deſiderium uon videre Deum, ſicut videut Angeli : ergo .

RESPONDEO . *Auguſtinum a S. Thoma* ſic explicari 1. 2. q. 4. art. 5. ad 6. *Non eſſe intelligendum ſecundùm inæqualitatem quantitatis , quia etiam modo aliquæ animæ Beatorum ſunt aſſumptæ a ſuperiores ordines Angelorum clariùs videntes Deum , quam inferiores Angeli ; ſed intelligitur ſecundùm inæqualitatem proportionis , quia Angeli etiam infimi habent omnem perfectionem beatitudinis , quam ſunt habituri , non autem animæ ſeparatæ Sanctorum .*

CONTROVERSIA III.

CONTRA ARMENOS , ET GRÆCORUM NEOTERICOS .

AN ANIMÆ BEATÆ DEUM VIDEANT IN SE .

52 ARmacanus *lib. 14. quæſt.* Armenos tradit , & recentiores Græcos in hoc errore eſſe , ut negent beatos nollo modo videre Deum intuitivè , & in ſe, ſed ſplendorem quemdam ab ipſo derivatum . ſicuti Solem videmus in aliquo ipſius radio , Hoc ipſum triboit Armenis noſter *Guido* lib. de Hæreſibus verbo *Armeni* , Alphonſus de Caſtro de Hæreſibus verbo *Beatitudo* , & colligitor ex reſcripto CLEMENTIS VI. ad *Conſolatorem* Armeniæ Patriarcham . Eundem tuitatus eſt errorem *Abailardus* , teſte *Alphonſò de Caſtro* , & *Prateolo* in ſuo Eleucho ; & quamvis uon recenſeatur a *D. Bernardo* ab Epiſt. 187. uſque ad 198.; meminit tamen ipſum io pluribus erraſſe. Magiſtrum hunc ſuum ponè ſequitur *Arnaldus Brixienſis* , *Almaricus* , ut refert *Turrecremata* lib. 4. de Eccleſ. c. 35., & *Prateolus* . Quoſdam alios erroneæ ejuſdem theſis patrooos ſuppreſſo nomine impugnat *Gregorius* lib. 18. Moral. cap. 38. , nec deſunt , qui plures ex ſapientiſſimis Græcis, & Latinis verſatos iu eadem hæreſi fuiſſe tradant .

53 DICO . *Beati vident Divinam eſſentiam in ſe ipſa* . PROB. 1. veritas Fidei ex Scripturis . Videre Deum facie ad faciem eſt Deum cernere ſecuodùm propriam eſſentiam , & uoo ſecundùm creatum lumen ipſius ; ſed Beati videut Deom facie ad faciem : ergo videut Deum ſecundùm propriam eſſentiam . *Prob. minor* 1. ad Cor. 13. v. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate , tunc autem facie ad faciem* : Apoc. 22. v. 4. *Et videbunt faciem ejus* : Matth. 18. v. 10. *Angeli eorum in Cœlis ſemper vident faciem Patris* . Cùm verò de Juſtis poſt reſurrectionem Chriſtus dixerit Matth. 22. v. 30. *Erunt ſicut Angeli Dei* , ſequitur & Angelos , & homines beatos iutuitivè cernere ſubſtantiam Dei iu ſe ; nam videre faciem alicujus nihil aliud eſt , quàm nudè , & apertè illum videre , & non iu alio , quod ſit aliquid illius , & quia in vultu reſidere ſolet lætitia , ideo Dei ſubſtantia Beatis immediatè exhibita verbo faciei exprimitur .

Videre faciē eſt clarè videre .

54 DICES . In ſeuſu Scripturæ , videre Deum facie ad faciem uon eſt videre Deum ſecundùm ſubſtantiam, ſed eſſe Deo præſentem, undè Jacob Gen. 32. v. 30. inſit : *Vidi Dominum facie ad faciem , & ſalva facta eſt anima mea* : & Exod. 33. v. 11. *Loquebatur autem Dominus facie ad faciem , ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum* . Nihilominus nec Moyſes , uec Jacob quoad ſobſtaotiam Deum videruut ; immo neque Angelicam ſubſtantiam : ergo ex allegatis teſtibos uon colligitur viſio iutuitiva Dei : in cujus ſiguum dicitur

1. Pe-

Digitized by Google

1. Petri 1. v. 12. *In quem deſiderant Angeli proſpicere*. Si deſiderant; ergo re ipſa non vident ejus ſubſtantiam, quando dicuntur videre faciem Patris.

CONTRA. Legitima Scripturarum intelligentia eſt ex conteſtibus petenda. Ubi de Beatis agitur, phraſis illa *videre faciem Dei*, vel *facie ad faciem* ſonat viſionem ſecundùm ſubſtantiam: ſecus ubi non agitur de Beatis: ergo ſtat firmitas Scripturarum pro catholica veritate. *Declaratur minor*. Paulus viſionem intuitivam, quæ tunc erit, contraponit ænigmaticæ, quæ nunc eſt. Niſi loqueretur de viſione ſubſtantiæ Dei in ſe, inutilis eſſet hæc oppoſitio; nam illa quoque viſio eſſet ænigmatica, nempe Dei in ſuo effectu: deinde in eodem verſu, *nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum*; ergo vel Paulus quiditativè cognoſcet Deum, vel quiditativè non cognoſcetur: itidem locus Apocalypſis expreſsè afficit viſionem ſubſtantiæ Dei; ſubdit enim v. 5. *Et nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine Solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæcula ſæculorum*; cui conſonat illud Iſaiæ 60. v. 19. *Non erit tibi Sol amplius ad lucendum per diem, nec ſplendor Lunæ illuminabit te, ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam*. Ecce quomodo ipſe Deus conſpicitur, & non creatum aliquod Dei lumen. Secus evenit in iis textibus per adverſarios allatis; ubi circumſtantiæ declarant ſenſum non de viſione Dei, ùt eſt in ſe, verùm ut apparet in ænigmate. Hinc Gen. 32. v. 24. clarè demonſtratur Jacob loqui de apparitione Dei in Angelo ſub ſpecie hominis, *Et ecce vir luctabatur cum eo*: Exod. 33. per ſequentia verba v. 12. *Oſtende mihi faciem tuam*; v. 18. *Oſtende mihi gloriam tuam*; v. 20. *Non poteris videre faciem meam*, liquidò patet ea verba, *loquebatur Dominus facie ad faciem* non inferre veram Dei viſionem; cur enim optaret Moyſes videre Dei faciem, quam jam videret? Cur Deus diceret, *non poteris videre faciem meam*, ſi jam actu ſe videndum exhiberet? Igitur in his locis dicuntur Jacob, & Moyſes facie ad faciem Deum vidiſſe, ut illarum exprimeret excellentiam cognitionum, & certitudinem prophetiarum, queis donati fuerant non tanquam ſomniantes, & fallaci phantaſia perciti, ſed vigilantes, & expergefacti. *S. Thomas* p. pr. q. 12. art. 11. ad 2. Nec quicquam hæreticis ſuffragatur illud Petri. *In quem deſiderant Angeli proſpicere*. Hoc minimè deſiderium eſt abſentiæ, ſed jucundæ ſatietatis, quatenus ita ſaturantur, ut non faſtidiunt; quod enim excupitur, faſtidit nemo.

Scriptura explicãda ex contextu.

Jacob, & Moyſes non viderunt faciem Dei.

Deſiderium, aliud abſentiæ, aliud jucunditatis.

55 PROBATUR ulteriùs: Iſaias 33. v. 17. de iis, qui juſtitiam, & ſanctitatem ſectantur, ait: *Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus, cernent terram de longe*. Pſal. 41. v. 1., & 2. *Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum: ita deſiderat anima mea ad te Deus: ſitivit anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei*: ecquid eſt cupiditas apparendi ante faciem Dei, niſi deſiderium ejuſdem claræ viſionis? Pſal. 83. v. 8. *Ibunt de virtute in virtutem videbitur Deus Deorum in Sion*; utique in illa Sion, quæ ſurſum eſt, ad quam aſcendit homo per arduum virtutis callem. Matth. 5. v. 8. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*: Joan. 14. v. 21. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum*. Ad Heb. 12. v. 14. *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Prima Juan. 3. v. 2. *Scimus, quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt*.

Deſiderium apparẽdi ante faciẽ Dei, eſt deſideriũ viſionis.

56 DICES. Joannes, aliæque Scripturæ intendunt viſionem humanitatis Chriſti.

CONTRA. Joannes, & aliæ Scripturæ loquuntur de illa viſione, per quem efficimur ſimiles viſo, non de illa etiam reprobis communi, ùt patet; ſed humanitatem Chriſti conſpicient etiam reprobi, juxta illud Matth. 24. v. 30. *Videbunt Filium hominis*; nec tamen efficientur ſimiles: ergo: deinde phraſis abſoluta *Deum videre, & ab anima videri* per ſe primo, & in proprietate ſermonis, ſupra ipſummet Deum, & non ſupra Chriſti humanitatem appellat. Præterea *Joannes* inquit expreſsè videndum ſicuti eſt; ſi verò humanitatis eſſet viſio, non ipſe Deus videretur, ſicuti eſt; non enim Chriſtus ſola eſt humanitas; & ipſe Joannes, cæterique Apoſtoli jam fuiſſent ei ſimiles, utpote qui ſancti erant, & humanitatem Chriſti conſpexerant ante, & poſt paſſionem per quadraginta dies. Inſpice contextum literalem: *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur, & ſimus*: v. 2. *Chariſſimi nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus: ſcimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt*: verba hæc *ei*, *eum* appellant ſupra Deum, cujus filii ſumus per gratiam, & ideo loquitur de ſpirituali viſione. Cùm ergo magis diſtet a Deo perfectiſſima quævis creatura, quàm una creatura ab alia, fit, ut majus ſit ænigma Deum cernere in perfectiſſima creatura, quàm unam creaturam conſpicere in alia. Atqui conſpiciens unam creaturam in alia, non dicitur abſolutè illam videre: ergo multominus dicatur Deus conſpici, ſi in perfectiſſima creatura videretur; ſed abſolutè Scriptura pro tempore futuræ glorificationis videndum ait eſſe Deum a Juſtis: ergo non loquitur de viſione ænigmatica, cujuſmodi eſt viſio Dei in ſola humanitate Chriſti; atque ideo utrumque complectitur Joannes 17. v. 3. *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Scripturarum ulterior ſermo eſt de viſione Dei clariore, & perfectiore, quam

Quid eſt videre Chriſtũ.

Filii per gratiam debent Deum videre in ſe.

quæ

quæ per fidem habetur. Cum igitur per fidem cognoſcatur Deus ipſe ùt eſt in ſe, non autem in aliqua ejuſdem ſpecie; clarior propterea, & excellentior cognitio Dei continget Beatis, ſcilicet ùt Deum videant in ipſo Deo, non antem in aliquo Dei effectu.

57 PROB. 2. ex Patribus, S. IGNATIUS ad Rom. inquit: *Sinite me puram lucem haurire*. Quid eſt pura lux, niſi Deus? juxta illud Joan. 1. v. 9. *Erat lux vera*; & ideo ibidem ſubjicit Sanctus Martyr: *Sinite me ferarum eſcam fieri, per quas licebit Deum adipiſci*.

IRENÆUS lib. 5. adverſus hæreſes cap. 7. *Facies noſtra videbit faciem Dei vivi, & gaudebit gaudio inenarrabili, videlicet cùm ſuum videat gaudium*.

BASILIUS Orat. 20. de Principatu: —
„ Nam facies ad faciem eſt perfecta cognitio incomprenſibilis Majeſtatis Dei in futuro ſæculo dignis exhibenda promiſſa eſt; nunc verò ſive Paulus, ſive Petrus cernet quidem ea verè, quæ videt, nec errat, nec imaginatur, per ſpeculum tamen, & velut in ænigmate cernit, & id quod ea parte aſſequitur, grato animo ſuſcipit; perfectam antem cognitionem in futurum magno cum gaudio expectat.

NAZIANZENUS in Jambico 15. *Fœlicitas quid? vivere beatum quid, & cæleſte Regnum? Viſio ſummi Dei, & cum Beatis glorium hinc dare Angelis*.

AMBROSIUS de bono mortis cap. 11. *Erga quia Juſti hanc remunerationem habent, ut videant faciem Dei, & lumen illud, quod illuminat omnem hominem*. Et lib. 1. in Lucam exponens illud: *Apparuit ei Angelus*, idem repetit.

HIERONYMUS lib. 18. in Iſaiam cap. 66. v. 14. ſuper illud *Videbitis, & gaudebit cor veſtrum. Videbunt autem*, inquit, *haud dubium, quia Deum, quæ vera lætitia eſt, de quibus Dominus loquebatur, beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt, cujus viſio perfectum eſt gaudium*.

AUGUSTINUS lib. 12. in Gen. cap. 34. *Tertium verò (cælum,) quod mente conſpicitur ità ſecreta, & remota, & omnino abrepta a ſenſibus carnis, atque mundata, ut ea, quæ in illo cælo ſunt, & ipſam Dei ſubſtantiam, verbumque Deum, per quod facta ſunt omnia, in charitate Spiritus Sancti ineffabiliter valeat videre, & audire*.

GREGORIUS MAGNUS lib. 18. Moral. cap. 28. errorem hunc ipſum fusè exagitat, inter quæ *videbimus*, ait, *igitur Deum, ipſumque erit præmium laboris noſtri, ut poſt mortalitatis hujus vitæ tenebras acceſſâ ejus luce gaudeamus*.

CYPRIANUS lib. de exhortat. Mart. cap. ult. *Quanta eſt dignitas claudere in momenta oculos, quibus homines videbantur, & aperire eoſdem ſtatim, ut Deus videatur, & Chriſtus*. Idem recantat *Juſtinus Martyr* dialog. cum Triphone, *Epiphanius* hæreſi 70., *Cyrillus Alexandrinus* lib. 11. in Joan. cap. 8, *Dionyſius Areopagita*, *Joannes Chryſoſtomus* locis infrà citandis, *Hilarius* in cap. 4, *Matth.* aliique plures.

58 DICES. Sanctos loqui de viſione Dei in ſpecie corporea ad ſimilitudinem cognitionis propheticæ.

CONTRA. Hæc interpretatio eſt violenta. *Patres* verba faciunt de viſione Dei ſpecialiter promiſſa Bonis in præmium meritorum; perfectio antem viſionis propheticæ nec ſpecialiter promiſſa in præmium, nec peculiaris prærogativa Juſtorum, ſed etiam peccatoribus eſt communis. Præterea de viſione Dei *Patres* loquuntur animabus dumtaxat ſeparatis conceſsâ; viſio prophetica non conceditur tantùm animabus a corpore ſejunctis, & nullo modo per ſpecies corporeas. Inſuper viſionem, connotant prout contradiſtinctam ab ænigmatica, ùt ex *Baſilio* vidimus. Atqui viſio prophetica ſimilis eſt ænigmaticæ, non autem intuitivæ; ergo. Demum *Patres* expreſsè indicant viſionem ſubſtantiæ Dei in ſe, ſicut *Auguſtinus*, & *Gregorius*, qui antecedenter ad prælibata verba ſic habet cap. 28. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo me ipſum illi, ac ſi patenter dicat, qui in veſtra me cernitis, reſtat, ut in mea me natura videatis*: ſed viſio corporea propheticæ ſimillima non eſt viſio Dei in ſua ſubſtantia; ergo.

Viſio prophetica non eſt peculiaris Juſtorum.

59 PROB. 3. Juxta quantitatem meritorum viſio Dei ejuſdem rationis promittitur hominibus Sanctis in Scriptura, quæ propter Hypoſtaticam Unionem Chriſti animæ conceditur; ſed Anima Chriſti revera habuit intuitivam viſionem Dei: ergo. *Major* non indiget probatione. *Minor* declaratur Joan. 1. v. 14 habetur: *Vidimus glorium ejus, gloriam quaſi unigeniti a Patre plenum gratiæ, & veritatis*, & ad Coloſſ. 2. v. 3. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi*. Sed niſi haberet viſionem Dei intuitivam in proprietate, non eſſet Anima Chriſti plena omni veritate, nec in ea eſſet omnes ſcientiæ theſaurus: ergo: 2. Joan. 5. v. 37. habetur: *Qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me: neque vocem ejus umquam audiſtis, neque ſpeciem ejus vidiſtis. Et verbum ejus non habetis in vobis manens*. Ubi abſque dubio ſubintelligitur, ſicut ego & vocem ejus audio, & ſpeciem ejus video, & verbum ejus in me manens habeo. Anima igitur Chriſti intuitivè Dei eſſentiam conſpicit: ergo èt Beati. Quam concluſionem docuit Chriſtus Joan. 17. v. 24. *Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi*. Attendamus, quid ſit hæc claritas videnda ab Electis: v. 5. *& nunc clarifica me tu Pater, apud temetipſum, claritate, quam habui priùs, quam mundus eſſet*. Quamnam rogo, antequam mundus crearetur, claritatem habuit, niſi Divinitatem? ergo hanc videri vult a Beatis.

Eadem viſio promittitur hominibus, ac Chriſto.

60 PROB. 4. Viſio intuitiva Dei in ſe ipſo eſt poſſibilis Creaturæ: ergo Electis de facto conceditur. *Probatur antec.* I. Majus eſt Deum uniri creaturæ intrinſecè ſubſtantialiter per Hypoſtaticam Unionem, quàm Deus ſit homo, & è contra homo ſit Deus, quàm accidentaliter, & objectivè uniri. Sed

Majus eſt unio hypoſtatica, quàm unio accidentalis.

eſt poſſibilis ſumma unio in ſubſtantia cum creatura, & conſtat de facto ſecundùm Fidem in Myſterio Incarnationis: ergo eſt poſſibilis unio accidentalis, & objectiva per viſionem intuitivam. II. Intellectus noſter de facto per effectus naturales, & media fide abſtractivè cognoſcit Deum ſecundùm ſubſtantiam, unde illi attribuit æternitatem, immenſitatem, omnipotentiam, & ſimilia: ergo poteſt elevari ad videndum eum intuitivè. *Declaratur conſequentia*. Ratio abſtractiva, & intuitiva non eſt duplex ratio importans diverſas potentias, ſed eſt duplex ratio materialis contenta ſub eadem formali ſpecificativa ratione. Hinc videmus intellectum eundem numero modò abſtractivè, modò intuitivè cognoſcere idem objectum: & ratio eſt; quia abſtractivum, & intuitivum ſolùm differunt penes præſentiam, & abſentiam mediati, vel immediati. Ulteriùs: ſi Deus abſtractivè cognoſcitur ab intellectu: ergo eſt intra ſphæram ejus objecti ſpecificativè: ſecus non cognoſceretur, cùm nulla potentia extra ſuum feratur ſpecificativum objectum. Atqui Deus ùt in ſe eſt etiam intra ſpheram objecti intellectus, quia ùt in ſe, eſt maximè ens, maximè verum, maximè immateriale, maximè in actu, adeoque maximè intelligibile: ergo hoc ens, quod eſt Deus, ab intellectu creato eſt viſibile; aliter intellectus creatus pejoris eſſet conditionis, quàm ſint aliæ vitales potentiæ, quæ attingunt objectum intra ſphæram ſuæ virtutis contentum, ſicuti conſtat in potentia auditiva, viſiva &c.. Etiam voluntas noſtra, quæ aliqualiter, & imperfecto modo diligit Deum, elevata perfectum elicit amorem. Non minus excedit Divina ſubſtantia in eſſe boni voluntatem, ac in eſſe veri intellectum. Sed per elevationem mediâ gratiâ poteſt voluntas eum amare in ſe, & non tantùm aliquod Dei bonum: ergo per elevationem poterit intellectus videre Deum prout eſt in ſe, & non tantùm aliquid Dei lumen.

Idem objectū modo abſtractivè, modo intuitivè cognoſcitur.

Quælibet potentia poteſt attingere ſecum objectū.

Probatur nunc principalis conſequentia, quod ſcilicet viſio intuitiva Dei concedatur Electis. Secundùm *Auguſtini* regulam verba Scripturæ, in proprietate ſermonis accipienda ſunt, ubi evidens ratio non oſtendit oppoſitum; aliter nihil certi haberemus ex Scripturis. Sed Scripturæ Electis pollicentur Dei viſionem: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*: ergo ſi viſio intuitiva Dei non implicat, debet de facto concedi.

CONFIRMATUR I. De facto Juſti beatitudinem conſequuntur. Sed ex Scripturis Beatitudo conſiſtit in viſione Dei faciali: ergo de facto datur. Beatitudo enim poſita eſt in conjunctione ad ſuum principium, cùm in hac cujuslibet entis perfectio habeatur.

Perfectio cujuslibet conſiſtit in conjunctione cū ſuo principio.

CONFIRM. II. Beatitudo Electis promiſſa ſatiare debent omnem appetitum juxta illud: *videbunt, & ſaturabuntur*. Sed rationalis creatura habet appetitum videndi Deum in ſe; quia ex viſis effectibus conſurgit nobis appetitus videndi cauſas; & ideò lib. 4 contra *Julianum* loquens *Auguſtinus* de beatifica viſione aſſerit omnes naturali inſtinctu velle eſſe Beatos, & Angeli in Deum deſiderant proſpicere: ergo, ne dicamus Beatos non ſatiari, neceſſe eſt de facto intuitivam Dei viſionem admittere. Hanc demùm catholicam veritatem definivit Eccleſia in Concil. Florent. ſeſſ. ultima: *Definimus Beatorum animas intueri clarè ipſum Deum Trinum, & Unum, ſicuti eſt, promeritorum tamen diverſitate alium alio perfectiùs*: Concil. Francfordienſe in epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Prædicamus eum* (ideſt Chriſtum) *Deum verum, & vivum, & verè Filium Dei, ut ad ejus perfectiſſimum viſionem pervenire mereamur, in qua eſt æterna beatitudo, & beata æternitas*. EVARISTUS Papa in ſua Epiſtola idem probat ex illo 1. Joan. 3. *Videbimus eum ſicuti eſt*: BENEDICTUS XII. in ſua extravaganti aliàs citata.

Viſio effectū ineſt deſiderium videndi cauſam.

Deffinitiones Conciliorum, & Pontificū.

§. II.

SOLVUNTUR ARGUMENTA AB AUCTORITATE.

61 OBJICIES 1. Non minus in Scripturis dicitur Deus incomprehenſibilis, quàm inviſibilis, de primo Jerem. 32. verſ. 19. *Magnus conſilio, & incomprehenſibilis*, de ſecundo 1. ad Timoth. 1. v. 17. *Regi autem ſæculorum immortali, inviſibili*, & ad Coloſſ. 1. v. 15. *Qui eſt imago Dei inviſibilis*: Joan. 1. v. 18. *Deum nemo vidit unquam*. Sed quia incomprehenſibilis abſque errore non poteſt dici comprehenſibilis: ergo quia dicitur inviſibilis, abſque errore viſibilis nequit affirmari.

RESP. *neg. maj.* Dicitur quidem incomprehenſibilis Deus, & inviſibilis, ſed non eodem modo. Primum dicitur abſolutè, & ſimpliciter, ut nullibi reperiatur oppoſitum: ſecundum verò intelligitur nullâ ſuppoſitâ elevatione per lumen gloriæ, & in hoc ſeculo; ideoque frequenter alii textus occurrunt, ubi enunciatur viſibilis nobis præmio bonorum operum. Ea itaque verba, *Deum nemo videt unquam*, referas ad Viventes in hoc ſeculo; nam de Beatis ait Apoſtolus, *quòd videbimus eum ſicuti eſt*: & *Paulus* clarè fatetur ſe ita Deum viſurum facie ad faciem, ſicut ipſe a Deo cognoſcebatur.

Quomodo Deus dicatur inviſibilis, & incomprehenſibilis.

DICES. Quando Scriptura negat aliquid de Deo, quod alibi affirmat, negatio eſt accipienda in ſenſu proprio, affirmatio in ſenſu metaphorico. Sed in iis locis negatur viſibilitas Dei a creaturis: ergo quando alibi affirmatur debet metaphoricè intelligi. *Major declaratur* 1. Reg. 15. dicitur in Deo non dari pœnitentiam: *Deus pœnitudine non flectitur*, & ad Rom. 11. v. 29. *Sine pœnitentia enim ſunt dona, & vocatio Dei*: ideo quando Gen. 6. v. 6. dicitur: *Pœnituit eum, quòd hominem feciſſet in terra*, pœnitentia metaphoricè intelligitur, cùm vera Deo pœnitentiâ repugnet. Item, quia Malach. 1., & Jacob. 1. Deus immutabilis, quando affirmatur motus per deſcenſum, & aſcenſum, accipitur impropriè: ergo.

RESP.

Digitized by Google

Quando negatio eſt accipienda propriè, & affirmatio impropriè.

RESP. Majorem eſſe veram, quando tam affirmatio, quàm negatio ſit abſoluta, A & in eodem ſenſu. Cæterùm in caſu noſtro negatio, & affirmatio non eſt abſoluta in eodem ſenſu: negatur enim viſibilitas Vivis & viribus ordinariis naturæ, & gratiæ in via; affirmatio verò non eſt in eodem ſenſu, ſed affirmatur viſio Deſuo-ctis, viribus gratiæ conſummatæ; itaque datur locus utrique dictioni in ſenſu proprio. Præterquamquod exempla ab adverſariis adducta manifeſtam involvunt imperfectionem, quæ neceſſario cogit ad ſenſum metaphoricum.

INSTABIS. Negatio viſibilitatis de facto, & de poſſibili eſt omnino abſoluta. B Sed in Scriptura tam de facto, quam de poſſibili Deus dicitur inviſibilis: 1. ad Timoth. 6. v. 15. *Rex Regum, & Dominus dominantium, qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem, quem nullus hominem vidit, nec videre poteſt*: ergo.

RESP. *negando maj.* Textus, qui maximum eſt telum adverſariorum, in ipſos retorquetur; dicit enim Apoſtolus Deum inhabitare lucem inacceſſibilem: ergo beati nec videbunt ejus lumen; ſecus enim lux non erit inacceſſibilis. Notat ergo Apoſtolus inviſibilitatem abſque privilegio gratiæ, & appellat inviſibilem: ſicut dicitur ſolus im- C mortalis. Sed immortalitas privilegio gratiæ corruptibilibus electorum corporibus concedetur: ergo etiam privilegio gratiæ viſio intuitiva eſt communicabilis. Quam explicationem nobis dilucidè perhibet Iſajas 64. *Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti expectantibus te*. Non vidit abſque te, quia privilegium eſt gratiæ conſummatæ: Matth. 11. v. 27. *Neque Patrem quis novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare*; ut ſcias id, quod viribus ordinariis eſt incognitum, poſſe cognoſci privilegio elevationis, & gratiæ.

Privilegio gratiæ conceditur viſio Dei.

Quid eſt naturaliter ignotum, poteſt viribus gratiæ attingi.

62 OBJICIES 2. Pſal. 35. v. 9. beatitudo ſic deſcribitur: *Inebriabuntur ab ubertate Domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*. Cur hoc? *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*. Videſne? Felicitas noſtra oritur ea cujuſdam claritatis Dei viſione, & non ea viſione ſubſtantiæ; cui conſonat illud ad Rom. 1. v. 20. *Inviſibilia enim ipſius a creatura Mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*. Per ea, quæ facta ſunt: ergo non per ſe ipſa.

RESP. Pſalmiſta disertè admonet Deum fore a Beatis videndum ùt ſuperiùs notavi; & hoc loco idem intelligit; nam lumen E in lumine viſum quid eſt aliud, quàm Deus ipſe lumen ſubſtantiale, & indeficiens? Quare in Symbolo, ubi exponitur proceſſio Verbi a Patre, dicitur *lumen de lumine*, & in Scriptura Verbum genitum dicitur ſplendor Patris utique ſubſtantialis. Locum *Pauli* explico de cognitione Dei ænigmatica per creaturas viribus naturæ comparatam, quam ita perfectam adſtruit, ut per eam Divinitas ipſa cognoſcatur. Quomodo ergo implicabit eam intuitivè videre elevatione gratiæ?

Deus eſt lumen ſubſtantiale, & indeficiens.

63 OBJICIES 3. Scriptura intelligenda A eſt juxta mentem Patrum: ſed Patres tam Græci, quàm Latini unanimes ſentiunt Deum non eſſe intuitivè viſibilem: ergo. *Minor* ab ipſis fusè declaratur. Veruntamen Patrum cùm unus, idemque ſit omnium ſenſus; ideo eos ſolummodo reſtor, quibus maximopere fidunt adverſarii. Primum locum damus *Dionyſio Areopagitæ* ſæpe in ſuis ſcriptis affirmanti Deum eſſe inviſibilem, incognoſcibilem, occultum, non inveſtigabilem: Lib. de cœleſti Hierarch. agens de viſione beatifica Angelorum dicit modò *videre radicem Deitatis*, modò *claritatem divinæ lucis*, modò *percipere divi-* B *nam illuſtrationem, illuminationem*; ubi videtur ſentire, Angelos non videre intuitivè Deum, & cap. 13. ejuſdem libri ait; quod *Divinæ illuminationis participatio non detur inferioribus Angelis, niſi per ſuperiores*. Atqui viſio immediata, & intuitiva Dei non poteſt uni per aliam creaturam concedi: ergo ſentit Angelos non beari per intuitivam Dei viſionem.

RESPONDEO. Malè trahuntur Patres in contrarium ſententiam, quippequi Scripturas, ubi Deus inviſibilis dicitur, ſemper explicent vel de viſione corporali, ùt *Auguſtinus* Epiſt. 112., vel de viſione C juxta legem ordinariam, ùt *Gregorius* lib. 18. Mor. cap. 28., vel de viſione comprehenſiva, ùt *Chryſoſtomus* infrà citandus, & juxta triplicem hunc ſenſum exponenda quoque ſunt loca ex *Dionyſio*, qui cæteroquì paſſim affirmet in Beatis intuitivam viſionem, ſicuti de divinis nominibus cap. 1., de cœleſti Hierarchia cap. 15., 8., & 7., cujus aliqua iſthic verba delibem. Igitur cap. 7. ait: — Cherubim verò, eorum vim co-
„ gnoſcendi, Deumque contuendi, & exu-
„ berantis capacitatem luminis, atque con-
„ templandi in ipſamet primæva virtute di-
„ vinam venuſtatem, nec non ſapientificæ
D „ traductionis artificium, quoad inferiora
„ donatam ſibi ſapientiam ſine invidia de-
„ rivant, atque transfundunt. — Quid aliud eſt contueri Deum, divinam venuſtatem contemplari, niſi immediatè divinam eſſentiam videre? Et infrà ſubdit: — Con-
„ templatrices, item non quaſi ſymbolorum,
„ quæ vel ſenſu, vel mente percipiantur,
„ ſpectatrices, neque varietate contempla-
„ tionis ſacrarum Scripturarum ad Deum
„ elevatæ, ſed tanquam in omni cognitione
„ ſimplici altioris luminis expletæ, & con-
„ templatione illius pulchritudinis, quæ eſt
„ affectrix, & origo pulchritudinis, &
E „ quæ ſupra ſubſtantiam eſt, & in tribus
„ ſplendet, quatenus fas eſt, refertæ. — Contemplatio pulchritudinis cuncta facientis pulchra nonne eſt ipſa viſio intuitiva Dei? Præterea de divinis nominibus clarè demonſtrat, modò Deum cognoſci in ænigmate, in cœlo autem facie ad faciem. Hinc ad objectionem, non bene infertur *Dionyſium* negaſſe Angelis Beatis viſionem Dei eſſentialem, dum idem affirmet eos videre radium Deitatis, claritatem divinæ lucis, recipere illuminationem; quæ omnia bene ſimul ſtant cum intuitiva Dei viſione. Ul-

terius in phraſim Areopagitæ *Lux divina*,
radius Deitatis venit ipſa ſubſtantialia Deitas
in ſe, & ad ſe; nnde lib. cœleſt. Hierarch.
cap. 13. ait: *Omnibus igitur, qui illuminan-*
tur, percipiendæ lucis eſt Deus quidem per natu-
ram, & omnino propriè, utpote ſubſtantia lucis,
ipſiuſque viſionis auctor: & lib. de divinis
nominibus cap. 4. *unum lumen æternum, non*
principiatum. Quando autem affirmat per
ſuperiores illuminari inferiores, non inten-
dit illuminationem matutinam, ſeu maniſe-
ſtationem divinæ eſſentiæ, ſed veſpertinam,
nempe notitiam quorumdam Myſteriorum
Fidei, quoad aliquas circumſtantias, & ac-
cidentales rationes, non autem abſolutè, &
ſecundùm ſubſtantiam. Deinde retorquetur
argumentum. Nam ex *Dionyſio* lib. de di-
vin. nom. cap. 1. Divinus nullo modo ra-
dius poteſt nec dici, neque excogitari,
quod ab omni re ſecretus, & omnino ſit
incognitus. Et cap. 4. Anima Deiformis
facta per unionem incogniti, inacceſſibilis
luminis; ſi ergo radius eſt omnino inco-
gnoſcibilis, quomodo illum videant Bea-
ti?

Illuminatio Angelorum matutina, & veſpertina.

64 Secundo loco adducitur *Chryſoſtomus*,
quem fruſtrà in rem ſuam tradunt Hetero-
doxi. Sanctus ergo Doctor Homil. 14. in
Joan. explicans illud Evangeliſtæ, *Deum ne-*
mo vidit unquam, ſic habet: — Nam id,
„ quod eſt Deus, non modo Prophetæ non
„ viderunt, ſed nec Angeli, nec Archan-
„ geli, ſed ſi eos percontaberis, nihil ab
„ iis de Dei ſubſtantia audies, ſed tantùm
„ referentes: Gloria in excelſis Deo....
„ quod ſi omnis natura creata eſt, quanam
„ ratione increatum videri poterit? —

Sed *Chryſoſtomum* ſano huic dogmati ad-
ſtipulatum ſuiſſe palam fit ex Epiſt. ad *Theo-*
dorum lapſum: — Si Petrus, qui vidit ob-
„ ſcuram quamdam imaginem futurorum, om-
„ nes continuò rejecit ab anima propter vo-
„ luptatem inditam animæ a tali aſpectu,
„ quid dicemus, quando rerum veritas ade-
„ rit, quando Regis cubiculis adapertis in-
„ tueri licebit ipſum Regem non per ænig-
„ ma, nec per ſpeculum, ſed facia ad fa-
„ ciem? — Quid clarius? Deinde expo-
nens illud Pſal. 42. *Quando veniam, & appa-*
rebo ante faciem Dei, ait: — Vide arden-
„ tem hominem, vide inflammatum; ſciens
„ enim ſe cùm hinc receſſerit, eum eſſe
„ viſurum, ne expectat quidem dilationem,
„ moram enim non patitur. — *Hom. 73. in*
Joan. — Videamus quid Philippus quærat.
„ Num ſapientiam Patris? Num benignita-
„ tem? minimè, ſed quid eſſet Deus, ipſam
„ videlicet ſubſtantiam. — Subſtantiam
videndam poſtulaſſe Apoſtolum affirmat, nec
reprehenditur tanquam de impoſſibili aut
a Chriſto, aut a *Chryſoſtomo*, qui ſtat pro
catholica ſententia; quare ſignum eſt locis
in objectione citatis non eo ſenſu locutum,
quo adverſarii volunt. Interpretatio itaque
ſumenda eſt tum ex contextu, tum ex fine,
tum ex connexis. Undequaque enim præ-
clarè colligitur ſolùm negaſſe creaturæ adæ-
quatam cognitionem Dei condignitate con-
naturalitatis. Quod ex contextu demonſtra-
tur; explicat Sanctus Doctor evangelicam

Mens Chryſoſtomi, *ex quo deſumenda.*

evangelicam Scripturam, in qua diſcrimen
A ponitur inter modum habendi cœleſtem, &
divinam doctrinam a Chriſto, nec ab aliis,
qui non ſunt Filii Dei: *Deum nemo vidit*
unquam: ipſe Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris,
ipſe enarravit. Nemo connaturali dignitate
divinitatis plenitudinem habuit præter Fi-
lium: alii ſervi ſunt, ac miniſtri; ideo ex
ſolo privilegio gloria in excelſis Deo referen-
tes; unde nihil ſciunt comparativè, & ad
plenitudinem, quam Chriſtus habet. De-
monſtratur ex fine; intendit enim confutare
errorem *Eunomii*, & *Anomæorum* temerario
auſu dictitantium ita ſe comprehendere
Deum, ſicut Deus ſe ipſum: hos autem ita
B ſenſiſſe ex contemporaneorum teſtimoniis lu-
culentiſſimum fit. *Theodoretus* lib. 4. hæreti-
carum fabularum ait: — Auſus eſt *Eunomius*
„ ſe nihil de rebus divinis ignorare, ſed
„ ipſam Dei ſubſtantiam exactè ſcire, eam-
„ dem habere de Deo cognitionem, quam
„ ipſe Deus de ſe ipſo habet; hoc ejus fu-
„ rore perciti, qui ſunt illius execrandæ
„ ſectæ participes, audent apertè dicere, ſe
„ ita Deum noſſe, ùt ipſe ſe ipſum: — *So-*
crates lib. 1. Hiſtoria cap. 7. — Loquitur *Eu-*
„ *nomius*, Deus de ſua ipſius eſſentia nihil
„ plus intelligit, quàm nos; neque ipſi eſt
„ magis cognita, quàm nobis. — *Baſilius*
C *Epiſt. 168. ad Eunomium*: — Si minutiſſimæ
„ formicæ naturam nondum cognitione ap-
„ prehendiſti, quomodo incomprehenſibilis
„ Dei vim te imaginari gloriaris? — *Hie-*
ronymus cap. 11. Matth. in illud: — Nemo
„ novit Filium, niſi Pater, ait: erubeſcat
„ *Eunomius* tantam ſibi notitiam Patris, &
„ Filii, quantum alterutrum inter ſe ha-
„ beant jactitans. — Igitur, ùt vides di-
ſertis verbis Hæretici admittebant natura-
lem, & rigoroſam divinitatis comprehen-
ſionem, quam ob cauſam ad *Epiphanio* hæreſ.
76. *inſani*, & *furioſi* appellantur, & a Chry-
ſoſtomo *deliri* Hom. 5. de incomprehenſibili
D Dei natura contra *Anomæos*, in quibus Ho-
miliis, ùt conſtat, errorem hunc impugnat,
ac proindè non negat ſupernaturalem quid-
ditativam Dei cognitionem, ſed comprehen-
ſivam, & adæquatam; unde Hom. 4. quaſi
concludit: — Satis jam eſſet, fratres cha-
„ riſſimi, ſi poſteaquam nuper oſtendimus
„ Deum incomprehenſibilem eſſe hominibus,
„ atque etiam Cherubim ipſis, & Seraphim
„ moleſtiâ hominum hæreticorum levati,
„ nihil ulteriùs moneremus. —

Anomæi dicebant ſe Deum comprehendere.

Demonſtratur tandem ex connexis, ſeu
ex his, quæ confutando *Eunomii* errori
S. Doctor aſſumit: Homil. 4. exponens,
E quomodo Deus ſe videndum exhibeat, ſed
non totaliter, ait, — Cùm itaque dicat
„ Deum, quamvis condeſcendentem minimè
„ ferre illas virtutes potuiſſe, nihil aliud
„ docet, niſi ejus cognitionem expreſſam,
„ amplam, & integram non potuiſſe reci-
„ pere, — *& infrà*: — Hinc etiam Evan-
„ geliſta certior, neque humanæ naturæ in-
„ tereſſe rem tantam ſcire, neque ipſis vir-
„ tutibus ſuperis, Deum eſſe comprehenſi-
„ bilem. — Quam doctrinam ſub nomine
comprehenſionis in illis ſæpè Homiliis repe-
tit, & Hom. 3. in expoſitione Iſaiæ cap. 6.
expli-

Digitized by Google

explicans, cur Seraphim faciem velarent, ſic ad rem diſcurrit: *Quamquam non ipſam meram videbant lucem, & ipſam ſinceram ſubſtantiam, ſed quæ videbant condeſcenſus erant, & indulgentia*: deinde hoc explicat: *Cùm Deus, non ùt eſt, ſe oſtendit, ſed quoad videre is poteſt, qui aſpectum hujuſmodi meruit, eatenus firmitate, videntis ſuam repreſentationem metitur, ac temperat, condeſcendere illam tantiſper dicimus, & hujuſmodi rem condeſcenſum nominamus, & indulgentiam*. Poteſtne eapreſſiùs catholica ſententia explicari? Fatetur *Chryſoſtomus* non puram lucem videri, nec totam ſubſtantiam, ſed domtaxat juxta meritum videntis metiendo, & temperando viſionem. Hinc ſolvuntur, quæ contra dicta opponit P. Vaſquez *in pr. par.* D. Thomæ *q. 12. diſp. 37. cap. 2., & ſeq.*

65 OBJICIT ergò primò: *Anomæos* non uſos fuiſſe nomine comprehenſionis in Theologico rigore, ſed prout idem eſt, ac quiditativè videre; unde nec *Chryſoſtomus* eodem rigore illud aſſumit, ac proinde negat quiditativam Dei viſionem.

CONTRA. Quibuſnam verbis utuntur Theologi ad exprimendam comprehenſionem? Sanè iiſdem, quibus *Chryſoſtomus*, & *Eunomius* utuntur. Hæc verba *comprehendere, expreſſa, ampla, & integra cognitia, eadem cognitio Dei, & noſtra, non plùs Deum cognoſcere, quàm nos; tantam notitiam habere, quantam Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*, ſunt ne termini minùs explicantes comprehenſionem in rigore ſcholaſtico? Forſitan ignoravit Sanctus Doctor naturam comprehenſionis, cùm Homil. 3. in *Anomæos* in illud Pauli, *qui lucem inhabitat inacceſſibilem*, adeo clarè explicet differentiam inter nomen comprehenſibile, & inacceſſibile?

66 OBJICIT 2. Ut Angeli nobis enarrare poſſint divina, ſufficit quiditativa cognitio; ſed *Chryſoſtomus* negat Angelis eam cognitionem, quæ neceſſaria eſt ad nobis narranda divina: ergo negat quiditativam viſionem.

CONTRA: *diſt. maj.*, ut poſſint enarrare divina eo modo, quo enarrat Filius, *nego maj.*: aliter, *concedo*; ſed negat Angelis cognitionem, quæ eſt neceſſaria ad enarrandum modo, quo enarrat Filius, *concedo*, alio modo, *nego*; ex prædictis ſolutio patet.

67 OBJICIT 3. *Chryſoſtomus* de incomprehenſibili natura Dei Homil. 3. negat Angelis divinæ ſubſtantiæ viſionem, conceditque videre ſolùm aliquod derivatum, quod appellat condeſcenſum: ergo negat quiditativam Dei viſionem.

CONTRA. Hæc objectio deſtruitur, ſi legantur, quæ ſupradiximus, ubi planè ediſſerit Sanctus Doctor, quid per condeſcenſum intelligat. Certè non illic excluſionem intendit ſubſtantiæ, ſed ejuſdem attemperatam viſionem qualitati meritorum, & parvitati naturæ videntis.

DICES: condeſcenſum, quem concedit Angelis, concedit etiam Prophetis, paulo tamen obſcuriorem; ſed Prophetæ non vident quiditativè ſubſtantiam Dei: ergo neque Angeli. Nullius iterum roboris eſt inſtantia, cùm S. Doctor exprimat gradatim, quomodo ſubſtantia divina videatur a Beatis, & a Viatoribus, & ſemper accommodatè ad qualitatem videntis.

68 OBJICIT 4. Eam cognitionem naturæ divinæ Angelis negat, quam eis concedit poſt carnem aſſumptam a Verbo; ſed poſt hujus aſſumptionem non vident comprehenſivè, ſed tantummodò quiditativè: ergo negat viſionem quiditativam.

CONTRA. In hoc diſcurſu nulla eſt difficultas; aut enim *Vaſquez* ſentit poſt carnem aſſumptam ex mente *Chryſoſtomi* Angelos intuitivè Divinam eſſentiam cernere, aut ſolùm humanitatem. Si primum: ergo jam aſſentitur *Chryſoſtomus* a creatura beata videri Deum intuitivè ſaltem a tempore Incarnationis. Sin autem ſecundum: argumentatur abs re; quia controverſia non eſt de humanitate; deinde etiam errat, quia Angeli comprehenſivè, nedum quiditativè humanitatem contuentur.

69 Hinc explica etiam *Theodoretum Chryſoſtomi* ſequacem. Veruntamen quia contendit *Vaſquez* explicationem hanc eſſe incongruam, placet locum adducere. In Dialogo *Immutabilis*, *ERANISTES* interrogat; *Quomodo ergo intelligamus, quòd Angeli eorum ſemper vident faciem Patris veſtri. ORTODOXUS: Sicut intelligere ſolemus ea, quæ dici ſolent de hominibus, qui Deum vidiſſe exiſtimati ſunt. ERANISTES: Dic clarius? Non enim intellexi. ORTODOXUS: Nunquid Deus videri poteſt ab hominibus? ERANISTES: Nequaquam. ORTODOXUS* explicat homines non poſſe Deum videre, & ſubinde addit: *Ita ergo de Angelis intelligamus, audientes quotidie vident faciem Patris mei: non enim vident ſubſtantiam divinam, quæ nec circumſcribi, nec comprehendi, nec mente percipi poteſt, & quæ univerſa comprehendit, ſed quandam gloriam, quæ eorum viribus correſpondeat, ſitque ejus commoderata*. Ecce quomodo per illa verba *mente percipi poteſt* appellat ſupra Divinam Naturam tanquam univerſa comprehendentem, adeoque loquitur de viſione comprehenſiva. Rurſus admittit viſionem accommodatam viribus videntis; ergo in ſenſu *Chryſoſtomi*. Quæ interpretatio ſatis quoque colligitur ex probatione, quam affert ex Joan. 6. v. 46. *Patrem non vidit quiſquam, niſi is, qui eſt a Deo*, hoc eſt Filius: quæ ſententia intelligitur de comprehenſione.

70 Tertio loco adducitur *Nyſſenus* lib. de Beatitudine Orat. 6., ubi explicans illud *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*, opponit ſibi plures textus, in quibus dicitur Deus inviſibilis, & dicit ab intellectu creato Deum ùt in ſe non eſſe viſibilem, adeoque beatitudinem non conſiſtere in hoc, quòd Deus videatur, ſed habeatur Deus intra ſe participatione gratiæ.

Verùm *Nyſſenus* loquitur de beatitudine inchoata Juſtorum hujus vitæ, quæ licèt non ſit promiſſa ùt ultimatum præmium, eſt tamen promiſſa, ùt patet de octo Beatitudinibus, quas ibi exponit Doctor, & conſtat, quia comprobat ex illo Chriſti: *Regnum Dei intra vos eſt*, quod de ſtatu gratiæ dicitur, & diſtinguit inter præmium ulti-

ma-

matum, & non ultimatum dicens: *Promiſſio quidem tanta eſt, ut ſuperet ſupremum terminum beatitudinis*. Ubi vides comparari præmium, de quo loquitur, cum termino beatitudinis: dicit autem excedere; quia gratia, quæ dat naturam in ordine ſupernaturali, eſt perfectior iu eſſe entis viſione beatifica. Pro vindicandis Patribus dicta ſufficiunt.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRA NATURALEM RATIONEM.

71 CONtra fidei veritatem plura a Scholaſticis contorquentur argumenta a ratione deſumpta, non quia directè fidem oppuguent, ſed quia alter alterius dicendi modum impugnat niai omnes metaphyſicis acuminibus ad ingenii potiùs, quàm veritatis oſtenſionem. Miſſa ego faciam omnia: ea tantummodo ſubjiciam, quæ ab Ethnicis, & Hæreticis obtrudi ſolent, reſolutione explanatà, quin ad ſcholaſtica diſſidia impingam.

72 Biphariam igitur adverſariorum objecta dividuntur: aliqua antecedens, quo probavimus viſionis poſſibilitatem: alia conſequentiam impetunt, ubi oſtendimus de facto admittendam. In hoc paragrapho prima proponam: cætera in ſequenti.

73 OBJICIUNT Orientales primò: magis diſtat divina eſſentia ab intellectu creato, quàm ſubſtantia Angeli a potentia viſiva; quia ibi eſt diſtantia finiti ad infinitum. Atqui potentia viſiva nullo modo valet Angeli ſubſtantiam videre: ergo neque intellectus creatus poteſt quiditativè Deum intueri.

RESP. Retorquendo dupliciter argumentum ad hominem. Magis diſtat claritas divina ab intellectu creato (utpote quòd illa ſit ordinis divini, & ſupernaturalis: iſte verò creati, & naturalis) quàm a ſubſtantia Angeli diſtet potentia viſiva; ſed hæc nequit ſubſtantiam Angeli conſpicere: ergo neque claritatem ille divinam. Præterea nullo modo oculus videt Angeli ſubſtantiam: ergo nullo modo intellectus creatus Deum cognoſcit. Igitur directè. Duplex diſtantia eſt entitativa, & proportionis. Prima attenditur inter perfectionem conſtitutivam unius rei, & alterius, & ſic divina eſſentia excedit infinitè quamlibet creaturam. Diſtantia proportionis attenditur penès habitudinem unius ad aliud in aliquo genere reſpectus, ſicuti cauſæ ad effectum, exemplaris ad exemplatum, potentiæ ad objectum, & alia, & ſic minor aliquando eſt diſtantia inter Deum, & creaturam, quàm inter ipſam, & aliam creaturam. Atque ita ſe res habet noſtra; magis enim habitudine proportionis ab oculo diſtat Angeli ſubſtantia, quàm Deus ab intellectu. Hinc fit, ut per effectus naturaliter a creatura cognoſcatur Deus *quo ad an eſt*, & per fidem credatur, prout auctor gratiæ; ſecus Angelus ab oculo.

Magis diſtat Angelus ab oculo, quàm Deus a Creatura.

DICES. Ideo Angelus diſtat ab oculo improportione habitudinis, quia diſtat in entitatis proportione; atqui Deus a creatura diſtat ſumma entitate: ergo ſumma diſtat habitudine. Et ratio eſt; quia improportio habitudinis oritur ex entitatis improportione; immo ipſa habitudo potentiæ, cùm ſit quædam entitas, non poteſt non eſſe entitativa improportio.

RESP. Improportionem habitudinis haud omnino deſumi ab improportione entitatis; quia diſtantia entitativa eſt magis abſoluta, & attenditur penès aliud; & ſanè pleræque res inter ſe diſtantes entitativè maximè conveniunt in habitudine, & proportione, ſicuti actus, & potentia entitativè valde diſtant, attamen ſummè proportionata ſunt in ordine ad compoſitum. Itidem ſubſtantia, & accidens magnopere inter ſe diſtant entitativè, quamvis in eſſe actuabilis, & actuantis valdè conveniant: Deus, & creatura in eſſe entis infinitè diſtant: in eſſe verò cauſæ, & cauſati optimè conveniunt. Ad rem igitur noſtram. Angelus in eſſe viſibili cum oculo corporeo nullam habet proportionem, cùm non ſit ſub colorato, licèt minus diſtet entitativè. Deus cum intellectu maximam habet proportionem in eſſe intelligibili; quia Deus eſt ſummum intelligibile, etſi magis diſtet in eſſe entis. Et etiamſi hæc proportio non ſit nihil, tamen non vocatur entitas, ſed habitudo entitatis.

Quæ diſtant entitativè, cōvenire poſſunt in proportione.

74 OBJICIES 2. Vel Deus continetur intra habitudinem intellectus humani qua intellectus eſt, vel qua humanus: neutro modo continetur: ergo. *Minor declaratur*. Si continetur intra habitudinem intellectus humani qua intellectus: ergo homo qua homo non poteſt Deum videre intuitivè, illiuſque clara viſione beari; quia nulla potentia ferri poteſt extra ſpheram ſui objecti. Sed Deus clarè viſus ſpheram excedit intellectus humani, qua talis; aliter Deus clarè viſus attingeretur & naturaliter, & diſcurſivè ab homine, cùm intellectus humanus ſecundùm differentiam ſui ultimam naturaliter, & diſcurſivè feratur in ſuum objectum. Si verò continetur intra habitudinem intellectus humani qua talis, ſequitur id, quod jam dicebamus, Deum clarè viſum eſſe objectum naturali virtuti commenſuratum.

RESP. Intellectui duo ineſſe, paſſivam nempe capacitatem, qua ab intelligibili eſt actuabilis, & activam virtutem, qua naturaliter ſuum proſequitur objectum. Prima eſt univerſaliſſima, adhæretque rationi genericæ intellectus: altera limitata, & ſequitur differentiam ſpecificam. Generica eſt univerſaliſſima, quia in ſuo conceptu nullam includit materialitatem; oritur enim a ſubſtantia ſpirituali *ut ſic*, ac proinde eſt actuabilis a quocumque intelligibili quantumvis perfecto, & ſuperioris ordinis; quòd vis enim intelligibile ex ſe non actuat potentiam intellectivam, niſi ſub immaterialitate, & vis actuabilis uno modo omnia reſpicit actuabilia, modo ſcilicet unum excludente materialitatem; adeoque intelligibile quodquod perfectum poteſt intellectivam actuare potentiam: ſicuti quia materia prima ſecundùm Peripateticos reſpicit omnes formas ſub

In intellectu duplex capacitas.

Quod liber intelligibile poteſt actuare intellectū.

uno

Digitized by Google

uno modo, hoc eſt in ordine ad compoſitum, ideo eſt actuabilis a quacumque forma perfectiſſima.

Hoc ipſo autem, quod intellectus eſt paſſivè actuabilis a quolibet intelligibili, eſt capax recipiendi virtutem proportionatam cuicumque intelligibili: ſpecifica ratio intellectus eſt limitata; quia ex ultima differentia contrahitur ad determinatum genus intelligibilium, & ab hac gradatione intellectuum deſumitur ſpecifica diſtinctio unius ab alio. Hinc conſtat, ad capacitatem paſſivæ actuabilitatis ſufficere, ſi connotetur hoc, vel illud agens potens virtutem imprimere: ad capacitatem verò actuabilitatis proportionatæ requiritur connotatio talis agentis ſub ordine connaturalitatis, & debiti. Tandem ad argumentum. Dicitur Deus clarè viſus contineri intra latitudinem humani intellectus ex ratione generica; nec inde ſequitur intellectum humanum qua humanum non eſſe viſivum divinæ eſſentiæ intuitivè. Etſi enim intellectus qua ſpecificus non ſit viſivus propter improportionem objecti; tamen qua elevabilis eſt viſivus; eſt autem elevabilis ratione capacitatis purè paſſivæ ſibimet inſitæ, quæ ex generica ratione gignitur. Itaque aliud eſt id, quod elevatur, & beatum efficitur: aliud id, ratione cujus ſit elevatio.

DICES. Sicut intellectus ratione generica importat immaterialitatem *ut ſic*: ita oculus corporeus ex generica ratione importat eſſe ſenſitivum *ut ſic*. Sed nihilominus non poteſt oculus corporeus elevari ad percipiendum ſonum: ergo neque intellectus ad videndum Deum; & ratio utrobique eſt eadem, quia differentia limitat genus.

RESP. *nego conſeq.* Diſcrimen petitur ab ipſa rerum natura. In ſenſitivis potentiis ratio generica ideo eſt limitativa, quia ex ſuo conceptu materialitatem includit, petitque actuari modo includente corporeitatem. Ratio differentialis eſt ampliativa, eò quòd perfectio ſpecifica potentiæ ſit major, quò minus de materia includit, & plus de ſpiritualitate. Ex quo fit, ut potentia ſenſitiva non extendatur in majus ſenſibile, quàm illud, quod exigitur a ratione differentiali: ſecus accidat in potentia intellectiva, ubi quælibet convenit in eo, quod materialitatem excludat in modo paſſivæ actuabilitatis ab objecto; adeoque ſit capax attingendi quodcumque intelligibile; nec deperditur, vel limitatur a ſpecifica differentia; quandoquidem hæc minimè ſit perfectior, vel imperfectior per majorem, vel minorem excluſionem materiæ (cùm tota excludatur per rationem genericam) ſed per majorem actualitatem, quia magis, vel minus recedit a potentialitate, & accedit ad ſummam Dei actualitatem, & ex hac gradatione deſumitur diverſitas ſpecifica intellectuum, & diverſitas modi paſſivæ immutabilitatis ab objecto connaturali. *A quo deſumatur diverſitas intellectuum.* Dixi *connaturali*; nunquam enim variatur univerſalis modus immutabilitatis, ſeù perfectibilitatis ab objecto per excluſionem materiæ, intra quam univerſalitatem ab objecto proportionato actualior intellectus nobiliori modo perficitur, minus actualis modo inferiori.

DICES 2. Quilibet intellectus creatus eſt eſſentialiter potentia naturalis, utpote ſequens naturalem ſubſtantiam, & intellectus humanus eſt eſſentialiter corporeus *ut quo*, cùm ſequatur formam corpoream *ut quo*: ergo nullus intellectus, & multò minùs humanus continet intra ſuam ſpheram Deum clarè viſum, qui eſt objectum omnino ſupernaturale.

RESP. *nego ant.* In re quidem intellectus eſt naturalis, & humanus eſt *ut quo* corporeus, non tamen in ſuo conceptu eſſentiali; nam juxta hunc conceptum ſolummodo importat potentiam ab intelligibili perfectibilem, abſtrahendo ab hoc, vel illo ſtatu: naturalitatem poſtea dicit per connotationem ad agens connaturale, ſeu ſecundùm differentias advenientes. *Intellectus eſt perfectibilis ab intelligibili.*

75 OBJICIES 3. Naturali rationi repugnat quælibet poſſibilitas viſionis infinitæ: ſed viſio clara Dei eſt infinita: ergo repugnat. *Minor declaratur.* Cognitio quiditativa creſcit in perfectione ad incrementum objecti, tametſi aliquo modo non attingatur: hinc cognitio quiditativa ſubſtantiæ Angelicæ eſt in ſpecie perfectior cognitione hominis hujus, cognitione bruti hujus, cognitione lapidis. Sed Deus clarè viſus in eſſe objecti creſcit infinito incremento: ergo ejuſdem viſio debet eſſe infinita.

RESP. *nego min.* Ad probationem dico, perfectionem objecti tribuere cognitioni qualificationem perfectionis, non autem quantitatem perfectionis: hoc eſt quò perfectiùs eſt objectum, in perfectiori ſpecie conſtituit actum; non autem gradatim tantam tribuit perfectionem, quantam in ſe habet. *Quo perfectius eſt objectum, eo perfectior eſt actus.* Quamobrem cognitio ſubſtantiæ eſt perfectior in ſpecie cognitione accidentis, non eſt tamen ſubſtantia: aliter etiam cognitio Dei abſtractiva eſſet infinita; quia inſtantia probat etiam de cognitionibus abſtractivis.

DICES. Quiditativa cognitio Dei prout in ſe perfectior eſt infinitis aliis viſionibus perfectioribus, & perfectioribus in infinitum circa objecta creata: ſeu perfectior eſt viſio intuitiva Dei cognitione omnium creaturarum poſſibilium: quia cognoſcibilitas ſicut entitas divinæ eſſentiæ perfectior eſt qualibet creatura, & omnibus ſimul: ergo non poteſt non eſſe infinita; cùm omnium cognitio creaturarum ſit infinita.

CONTRA. Inſtantia hæc duplici telo retunditur, & enervatur. I. Sola ordinis ſuperioritas ſufficit ad ſtabiliendum perfectius ens, etiamſi finitum ſupra alia infinita; hinc ſubſtantia humana navis finita, eſt perfectior infinitis entibus ordinis inferioris; unde ea perfectione viſionis beatificæ ſuper alias viſiones non arguitur infinitas. *Ordinis ſuperioritas reddit ens perfectius ſuper alia entia ordinis inferioris. Sed non infinitè perfectum.* II. Secundùm principia Philoſophiæ cognitio omnium creaturarum ſimul præcisè non arguit infinitatem; quia una creatura non excedit aliam exceſſu aliquato, ſed proportionali: infinitas autem ſolius incrementi proportionalis in objecto non poteſt ſimpli-

ciier

citer Infinitam reddere cognitionem; qnia collectio infinitorom graduum proportionabilinm non eſt infinita ſimpliciter. Eſto tamen creaturæ dicant exceſſum aliquorum, tunc cognitio erit infinita; quia comprehenſiva; ſi enim cogooſcit omniom collectionem, penetrat, & adæquat totam cognoſcibilitatem objecti, quæ cùm infinita ſit, reddit quoque cognitionem infinitam: Cæterùm cognitio intuitiva Dei non eſt per adæquationem, ſed per terminationem ad objectnm infinitum conatu finito.

76 OBJICIES 4. Intellectus humanos reſpicit objectum per ſe nnnm unitate univocationis. Atqni ſi intra ejns ſpheram continerctor Deus clarè viſus, non eſſet univocum; cùm Deo, & creaturis nihil ſit univocè commune; aliter Deus ſub genere continereter: ergo. *Major* ſupponitur per ſe nota; qnia intellectus eſt unns in ſpecie atoma; onitas verò ſpecifica potentiarnm deſnmitor ab nnitate objecti; ratio autem analoga non eſt nna, ſed diverſa, ac per conſeqnens diverſimodè terminat, ac potentiam immutat; ſed hæc viderint cavillantes ſcholaſtici. Cæterùm contra catholicnm dogma, cui nos propugnando ſtrenuè inſudamns, nullam habent vim. Nam ex omnibus principiis facilè dilountur. Si dixeris cnm *Banez*, & Complutentibus de Analogia entis, nnitatem analogam objecti ſufficere ad ſpecificationem, funditos collabitur argumentum: & ſanè perlevi negotio ſuſtinetur ita ſofficere. Quanqoam enim analoga ſint ſimpliciter diverſa, ſunt tamen ſecundùm quid eadem; unde ex hac nnitate, ſeu prout conveniont ſecundùm quid, concurrere poſſunt ad ſpecificationem potentiæ; maximè quia objectum non ſpecificat, niſi extrinſecè; quare non ſit neceſſe, ut tantam habeat nnitatem, quantam habet potentia, quæ intrinſecè ſpecificatur ab habitudine ad nbjecta ſecundùm qnod inter ſe conveniunt. Sin verò cum Scotiſtis dicatur ens eſſe Deo, & creaturis univocum, ſtatim argumentum faciſcit; nam ex hoc nullam in Deo imperfectionem agnoſcunt, ſen quia compoſitio purè logica ntpotè extrinſeca non inficit Deum, ſeu quia non eſt neceſſe, nt ratio communis entis ſit genus, vel ſpecies, nt *Ortiz* oſtendit. Si demum velis ad ſpecificationem potentiæ non requiri univocationem in ratione *qua* objecti, ſed in ratione *ſub qua*, uti communior fert ſententia, facilè reſpondetur, ſtante analogia in objecto intellectus, hoc eſt in ratione entis Intelligibilis, qood ſtat noitas in modo immutandi potentiam, qui eſt ratio *ſub qua*. Qualis autem ſit hujuſmodi modus in ordine ad paſſivam perfectibilitatem ut ſic, dico eſſe modnm immotandi potentiam finitè; nam intelligibile neceſſariò petit finito modo actnare potentiam diſtinctam; quod enim modo infinito actuat, excludit potentiam paſſivam; qoia quod actuat iufinito modo, eſt actus purus, ac proinde reddit intellectum infinito modo actuatnm, ac per conſeqnens non datur locus potentialitati.

Potentia intrinſecè ſpecificatur per habitudinem ad objectum.

77 OBJICIES 5. Implicat aliqoam potentiam eſſe in dupiici ſpecie, & in ordine naturali, & ſupernaturali. Si intellectus poſſet Deum videre prout eſt in ſe, eſſet in duplici ſpecie, & in ordine natnrali, & ſupernaturali; quia terminativè reſpiceret ens natnrale, & ſupernaturale; nnom activè, & natoraliter, alind paſſivè, & elevabiliter; adeoqoe non poſſet non habere doo ſpecificativa.

RESP. *nego maj.* Intellectns poſitivè acceptus eſt in nna ſpecie tantùm, in ea ſcilicet, in qna conſtitnitor per formam ſibi connaturalem. Secundùm verò univerſalem capacitatem perfectibilitatis Importat præciſè ratiooem puræ potentiæ actuabilis a quolibet intelligibili, atque ideo dicit ſolam unitatem negativam, hoc eſt removentem omne diſtinguens, & determinans, reſpicitqoe ens intelligibile in tota ſua latitudine, nec determinatè ùt ſupernaturale, vel naturale; ac propterea non eſt potentia nec determinatè naturalis, nec determinatè ſupernaturalis; quia ad ens ſopernaturale non inclinat poſitivè, neque cum eo connectitur exigitivè, & ſub conceptu eaplicito, ſed negativè, & quatenus ſupernatnrale continetur ſub ratione entis intelligibilis *ut ſic*.

Intellectus ſupernaturale in ratione entis intelligibilis.

§. I V.

RELIQUA ARGUMENTA CONTRA CONSEQUENTIAM SOLVUNTUR.

78 OBJICIES 1. Illata conſequentia fuit hæc: Beatos igitur videre intuitivè Deum, contta qoam ſic arguont. Data illius poſſibilitate non infertur exiſtentia formæ, niſi ſit debita; ſed viſio beatifica non eſt homini debita; cùm ſit bonum ſuperexcedeus; quæ ab Apoſtolo dicitur, *gratia Dei*: ergo etſi poſſibilis, non arguitur de facto In Beatis.

RESP. Viſionem Dei in ſe debitam eſſe natotæ elevatæ; quia qoælibet natnra in ſuo ordine exigit beatitudinem ſibi proportionatam; & qnia natura intellectualis in ordine naturæ expetit pro ſua beatitudine cognitionem Dei ùt auctoris naturæ, ideò ùt elevata poſtulat pro ſua beatitodine cognitionem auctoris gratiæ, quæ nihil eſt aliod, quàm viſio intuitiva Dei. Hinc optimè datâ poſſibilitate infertur exiſtentia, quia rerum natota ſuum expoſcit nltimom fioem proportionatum. Dicitur tamen gratia ntpote quòd dono Dei natnra intellectualis ſit ad ordinem gratiæ elevatæ, quam elevationem non oegant Hæretici nobis adverſi.

Natura elevata exigit ſuum finem proportionatum.

79 OBJICIES 2. Ideò datâ poſſibilitate admittatur oportet exiſtentia, quia rationalis appetitus hominis debet expleri. Sed non datur in homine rationalis appetitus videndi Denm in ſe: ergo. *Probatur minor.* Vel eſt appetitus innatus, vel elicitus: non primus; quia eſſet naturalis, adeoqne terminatus ad formam naturæ debitam, & naturaliter aſſeqnendam; ſed inter entitatem naturalem, & ſupernatutalem formam non datur poſitiva habitudo, nec debitum, nec principium aſſecutivum: ergo non eſt innatus. Neque elicitus eſſe poteſt, quia ſi

datur,

dai te, non aliunde oritur, quàm ex cognitione effectuum; ſed cognitio effectuum, videlicet naturalium non poteſt gignere deſiderium viſionis ſupernaturalis, cùm ſit ſuperexcedens: ergo.

In hac ſulvenda objectione prætereo ſcholaſticas theſes, quæ in eo verſantur, nt illam explicent *S. Auguſtini* ſententiam lib. 1. Confeſ. c. 1. *Feciſti nos Domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* Quodque *D. Thom.* 1. p. q 12. art. 1. declaravit dicendo: *Ineſt homini naturale deſiderium cognoſcendi cauſam, cùm intuetur effectum.*

Viſo effectu, ineſt deſiderium videndi cauſam.

Quare ad objectionem *nega minorem*: ad probationem dico, hunc appetitum radicaliter, & incohativè innatum eſſe, quatenus res omnes ſuopte quaſi pondere feruntur ad ultimum perfectivum ſibi proportionatum; formaliter tamen eſſe elicitum, quia formatur ex prævia effectuum cognitione appetitum excitante videndi cauſam. Ratio a priori eſt, quia appetitus beatitudinis proportionari debet naturæ appetenti, quæ utpote intellectualis, cognitione dirigitur: effectus verò, ex quorum cognitione oritur, & naturales ſunt, & ſupernaturales; plures namque ſupra naturam effectus conſtant experientiâ, ùt cæcorum illuminatio, mortuorum reſurrectio, rerum multiplicatio, pluresque alii, quos ſecundùm Scripturas admittere debent Hæretici; & in hoc ſenſu loquitur *S. Thomas*, & quidem efficaciter. Creatura intellectualis tot, tamque varios effectus, quoſdam naturales, quoſdam verò superexcedentes naturam, dum admiratur, in deſiderium rapitur videndi cauſam, & principium tantopere admirandum. Itaque ſi poſſibilis eſt viſio illius intuitiva, ſubſtantia intellectualis nunquam erit perfectè beata, niſi expleatur hujuſmodi appetitus rationalis, & rerum naturæ conſonus. Unde arguens ex oppoſito rectè concludit S. Doctor poſſibilitatem viſionis ex poſitione hujus deſiderii, cùm de impoſſibili eſſe nequeat id, quod rationale eſt, rerumque naturæ conſentaneum.

Appetitus beatitudinis proportionari debet naturæ appetenti.

Rationalis appetitus expleri debet.

DICES. Hic appetitus, ſi eſt inefficax, nullum infert abſurdum, quod fraudetur: ſi efficax: ergo intra limites naturæ admitti debent media ſufficientia ad eum finem, quod errorem ſapit.

CONTRA. Qui tenent hunc appetitum eſſe inefficacem, negant abſque abſurdo privari ſuo fine; nam cùm inſit tot, tamque ſapientibus creaturis, fundat morale debitum aſſequibilitatis ſaltem in aliquibus. Qui ſuſtinent eſſe efficacem, excludunt a naturæ limitibus principia aſſecutiva, quandoquidem juxta *D. Thomam*, hoc deſiderium concipitur ex viſione effectuum tam naturalium, quam ſupernaturalium, ac proinde ſufficit connotare principia neceſſaria intra unum, vel alium ordinem.

80 OBJICIES 2. Ex viſione effectuum oritur cupiditas videndæ eorum cauſæ, non quidem ùt in ſe; ideo viſa Eclypſi per interpoſitionem terræ non cupimus terram inſpicere prout in ſe, ſed prout eſt principium effectivum Eclypſis: ergo ratione cupiditatis ortæ ex cognitione effectuum Dei, adhuc ſuppoſita poſſibilitate, non colligitur

A exiſtentia viſionis ipſius prout in ſe.

RESP. Ex viſione effectuum oritur deſiderium cognoſcendæ cauſæ ùt naturale principium, & etiam peculiare; quia excitamur ad penetrandam quiditatem effectus, quæ haberi nequit, niſi ſpecialis ordo ad cauſam cognoſcatur. Cùm autem plures habeantur ſupernaturales effectus, qui ſpecialem connexionem, & habitudinem important ad Deum prout in ſe, ideo oritur deſiderium videndi Deum prout in ſe, & non ſolùm prout eſt rerum generale principium.

Plures effectus important connexionem cum Deo prout eſt in ſe.

DICES: ergo infirmatur ratio, quâ nos cum *D. Thoma* intendimus ex naturali-

B bus viſionis Dei poſſibilitatem, atque exiſtentiam oſtendere, dum ad ſupernaturalia recurrimus.

CONTRA. Nego ſuppoſitum; neque enim *D. Thomas*, neque nos intendimus ex puris naturalibus tale quidquam inferre, ſed theologicè partim ex lumine naturali notis, partim ex revelatis connitimur ad ſanam Scripturarum intelligentiam Hæreticos perducere, ut ſancitum catholicæ Fidei dogma tandem capiant. Scio enim adeſſe Doctores, quibus huic innixis rationi videtur poſſibilitas viſionis naturaliter poſſe demonſtrari. Adducunt etiam ſuperiori potentiæ in eodem genere conve-

C nire, quod competit inferiori; & cùm potentiæ viſivæ competat attingere intuitivè quidquid intra ſui objecti latitudinem continetur; inde arguunt poſſe intellectivam potentiam intuitivè Deum attingere, utpote ſub ejus objecto ſpecificativo comprehenſum. Cæterùm ab oppoſita ſententia non eſt recedendum; quia viſio intuitiva Dei quoad ſubſtantiam eſt ſupernaturalis, & luminis naturalis activitatem omnino ſupergreditur. Non enim aut a priori per cauſam, aut a poſteriori per effectus poteſt in ejus cognitionem deveniri, cùm nullum naturale principium, nulluſque effectus poſitivè connectatur cum

Poſſibilitas viſionis non eſt naturaliter demõſtrabilis.

Viſio Dei luminis naturalis activitatẽ excedit.

D forma ſupernaturali. Neque roboris quidquam ineſt primæ rationi; quia, ùt vidimus, procedit de appetitu orto ex cognitione effectuum etiam ſupernaturalium, & dicitur naturalis, utpote conſurgens ex conformitate ad intellectus naturam. Non ſecundæ; quia probaret poſſe naturaliter acquiri viſionem intuitivam, ùt evincit paritas. Cæterùm *major* eſt falſa, quando objectum contentum eſt ſuperexcedens, ùt docet exemplu noctuæ, cui lumen Solis eſt excedens.

81 OBJICIES 4. Qua ratione concluditur intuitivæ viſionis exiſtentia, ejuſque poſ-

E ſibilitas, concluditur etiam comprehenſibilitas; ſed hæc non rectè concluditur: ergo neque illa. *Declaratur major.* Poſſibilitas viſionis deducitur ex continentia Dei clarè viſi ſub objecto intellectus; exiſtentia verò ex appetitu videndi Deum in Beatis. Atqui Deus ùt comprehenſibilis ſub eodem objecto continetur, cùm ùt talis ſit ens, & verum, aliter nec ſeipſum adæquaret: ergo eſt comprehenſibilis; ſed ùt comprehenſibilis eſt omnino indiviſibiliter idem cum ſe ipſo quiditativè accepto: ergo ſi datur viſio intuitiva, datur èt comprehenſiva.

Ad comprehenſionem requiritur virtus infinita.

RESP. *nego maj.* Ut oſtendimus, objectum intellectus univerſaliſſimum eſt ens intelligibile finito modo actuans: ens verò divinum comprehenſivè attactum nequit non actuare infinito modo, cùm attactum neceſſe ſit penetrari ſecundùm omnem formalitatem, & virtualitatem, & omnem modum formalitatis, ac virtualitatis, adeoque debet potentiam actuare ea tota ſua intelligibilitate utique infinita. Hac de re eorum notitiam, quæ ad fidem ſpectant, breviter ſubjungo.

Deum eſſe in aliquo genere incomprehenſibilem de fide eſt.

82 Deum eſſe incomprehenſibilem in aliquo genere de fide omnino eſt propter clara Scripturarum, Patrumque teſtimonia: Jeremiæ 32. v. 19. *Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu*: Eccleſiaſtici 43. v. 34. *Ne laboretis: non enim comprehendetis*: ad Rom. 11. v. 33. *Quàm incomprehenſibilia ſunt Judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus?* Hieronymus in Apolog. Euſebii Cæſarienſ. *Dicimus ſecundùm veritatem quidem incomprehenſibilem eſſe Deum, atque inæſtimabilem.* Similia univerſi Patres proferunt, unde in Lateranenſi Concilio III. in cap. *Firmiter* de ſumma Trinitate definitam veritatem habemus: *Unus ſolus eſt verus Deus, æternus, immenſus, incomprehenſibilis, omnipotens*, & cap. ſeq. *damnamus*: *Nos ſacro approbante Concilio credimus, & confitemur, quod una quædam res eſt, incomprehenſibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*: ubi ly *ineffabilis* intelligitur copulatum cum ly *incomprehenſibilis*, hoc eſt, adæquate de ea fari non poſſumus. Cæterùm in quo fidei gradu ſit, quidam ex Novatoribus excludunt ſolummodo vires naturæ, non autem gratiæ, ſeu in ordine ad divinam potentiam. Veruntamen Sanctorum Patrum fert opinio de fide eſſe Deum non Viatoribus modò, & viribus naturæ non poſſe comprehendi, ſed etiam ex viribus gratiæ, nec ſolùm potentiæ ordinariæ, ſed etiam extraordinariæ, quod ſic oſtenditur.

83 Patres modò magis peculiari affirmant Deum eſſe incomprehenſibilem, quàm inviſibilem; ſed Deum inviſibilem viribus naturæ prædicant, viſibilem donis gratiæ ordinariæ: ergo incomprehenſibilem credunt etiam viribus extraordinariis. *Major* pluribus probari poſſet: *Tertullianus* in Apolog. cap. 17. *Inviſibilis Deus licèt videatur, incomprehenſibilis licèt per gratiam repræſentetur.* S. Gregorius 10. Moral. cap. 10. *Et ſi hunc in charitate ſua, quandoque conſpicimus, non tamen eſſentiam ejus plenè intuemur.* Beda in illud Joan. 1. *Videbimus eum ſicuti eſt. Promittimus*, ait, *vobis videri Deum, quem comprehendere concedi non poteſt.*

Eſſentia Dei plenè intueri non poteſt.

Patres à creaturis excludunt comprehenſionē.

SECUNDO: Patres verbis utuntur excludentibus comprehenſionem in quolibet ſtatu, ut *Nazianzenus* laudato loco dicit Deum eſſe penitus incomprehenſibilem, *Auguſtinus* tom. 10. ſer. 38. de verbis Domini cap. 3. habet: *Attingere aliquantum mente Deum magna beatitudo eſt, comprehendere autem omnino impoſſibile.* S. Laurentius Juſtinianus lib. de caſto conjugio Verbi, & Animæ cap. 18. triplicem Dei cognitionem diſtinguens ait: *Prima Dei cognitio peregrinantium, & viatorum eſt, ſecunda triumphantium, & Angelorum, tertia autem ſcilicet comprehenſiva, nec hominum, nec Angelorum, omne quippe creatum ſupereminet intellectum.*

Ex intrinſecis repugnat comprehenſio.

TERTIO: Patres negationem comprehenſionis reducunt in intrinſecam repugnantiam, & non in extrinſecam Dei non concedentis voluntatem. *Gregorius* 10. Moral. cap. 10. in illud Job 11. *Forſan veſtigia ejus comprehendes*, & lib. 18. cap. 27. rationem aſſignat: *Ipſo pondere circumſcribimur, quo creaturæ ſumus*; Auguſtinus loco ſupra citato: *Si enim comprehendis, non eſt Deus*; Chryſoſtomus in Homiliis contra Anomæos, *quia increatum eſt.*

Argumentū Patrum contra Arium, & Macedonium.

QUARTO: Patres, ut *Baſilius* lib. 5. contra *Eunomium*, *Idacius*, ſeu *Ithacius Clarus* lib. contra *Gorimandum* Hæreticum, *Athanaſius* diſp. habita in Niceno Concilio contra *Arium*, aliique ex illo 1. Corinth. 2. verſ. 10. *Spiritus ſcrutatur omnia, etiam profunda Dei*, deducunt Spiritum Sanctum, & Filium eſſe Deum, quia comprehendere profunda Dei non eſt creaturæ; ſed ſi ex gratia comprehenſibilitas Dei creaturæ competeret, Patrum diſcurſus nihil valeret, quia *Macedoniani*, & *Ariani* ſtatim reſponderent Deum non eſſe, ſed perfectiſſimam eſſe creaturam, cui Deus tale privilegium contulit: ſi fortè dicatur, argumentum valere, quia Spiritus Sanctus naturali virtute Deum comprehendit, non ex gratia, ut creaturæ competeret, non diſſolvitur difficultas; quia tunc Patres oſtendere debuiſſent, Spiritum Sanctum non ex privilegio, ſed ex natura ſua profunda Dei ſcrutari, quod non faciunt, ſed ſimpliciter ex comprehenſione Divinitatem colligunt.

Intellectualitas infinita, & creata eſt evidenter impoſſibilis.

84 His accedit ratio ſatis evidens. Ad propriam, & legitimam Dei comprehenſionem tanta intellectualitas requiritur in cognoſcente, quanta intelligibilitas in cognito; ſed intelligibilitas Dei eſt infinita ſimpliciter, ſeu infinities infinita: ergo intellectualitas cognoſcentis debet eſſe ſimpliciter infinita; atqui intellectualitas ſimpliciter infinita, & creata eſt naturæ lumine evidenter impoſſibilis, ſicut impoſſibile eſt, quod creatura ſit Deus: ergo. Diſcurſus iſte ex ſola terminorum explicatione eſt evidens. Comprehenſio propria eſt objecti penetratio ſecundùm omnia, quæ in eo ſunt tum conſtitutivè, tum connexivè, tum in ordine ad ſe, tum in ordine ad alia, quæ ad illud pertinent, & ab intrinſeco poſitivè derivantur; undè comprehenſiva Dei cognitio totum Deum, prædicata illius conſtitutiva, & modos, quibus conſtituuntur, non ſolùm penetrare debet, verùm etiam omnes reflexiones, connexiones, virtualitates, modos modorum, connexiones connexionum tam unius prædicati divini ad aliud, quàm ad externa; ſicut qui perfectè, ſive in proprietate comprehendit aliquod primum principium v. g. *omne totum eſt majus ſua parte*, neceſſe eſt, ut non ſolùm cognoſcat quiditatem, & prædicata conſtitutiva, ſed omnes connexiones, quas habet per ſe cum quacumque concluſione in qualibet materia;

unde

unde manifeſtè convincitur, quòd tanta eſſe debet intellectualitas cognoſcentis, quanta intelligibilitas objecti.

Intelligibilitatem Dei eſſe infinities infinitam evidens eſt, cùm tanta ſit, quanta ejus actualitas, & entitatis perfectio; quod explicatur. Nulla creatura eſt tantæ actualitatis, ſeu immaterialitatis, quantæ eſt Deus: nulla creatura poteſt eſſe tantæ intelligibilitatis, quantæ eſt Deus: ergo quia nulla creatura poteſt eſſe tantæ actualitatis, quantæ eſt Deus, nulla creatura poteſt eſſe tantæ intellectualitatis quantæ eſt Deus; utrobique enim intellectualitas, & intelligibilitas ſequitur actualitatem; ſed intellectualitas Dei non excedit ſuam intelligibilitatem: ergo nulla creatura habere poteſt tantam cognoſcibilitatem, quantæ cognoſcibilitatis eſt Deus. *Ulteriùs*: nulla creatura in cognoſcendo Deo æquare poteſt evidentiam, & claritatem, quibus ſe ipſum Deus cognoſcit; ſed modus evidentiæ, & claritatis divinæ cognitionis non excedit ſuam cognoſcibilitatem: ergo nulla creatura æquare poteſt divinam cognoſcibilitatem.

85 DICES. Non ſtat quiditativa viſio Dei in ſe ſine comprehenſiva; quia eſſentia divina eſt in ſe omnino indiviſibilis; unde aut tota videtur, aut nihil, ſi viſio quiditativa eſt: ergo totum videt Deum, omnia prædicata, & omnes modos: quid ergo latet?

CONTRA: *nego antec.* Divina eſſentia cum ſumma ſimplicitate, & indiviſibilitate componit eminentiam infinitarum virtualitatum, ſecundùm quas poteſt latere: viſio ergo quiditativa videt omnia prædicata conſtitutivè, & omnes modos; ſed non videt explicativè, & comparativè, quia non videt omnes connexiones unius ad aliud tam ad intra, quàm ad extra: ſicut qui cognoſcit principium, cognoſcit ejus quiditatem, & prædicata conſtitutiva, ſed non omnes connexiones cum concluſionibus: Ita in caſu.

Qui cognoſcit principiū, cognoſcit ejus quiditatem, ſed non omnes concluſiones connexas.

86 DICES 2. Si præter ea, quæ per quiditativam viſionem videntur, aliquid videndum ſupereſſet, maximè eminenter contenta; ſed hæc non expoſcunt lumen infinitum, tum quia viſâ creaturâ perfectiori, ad quam infinitum lumen non requiritur, videntur etiam inferiores: tum quia collectio tota creaturarum majorem non addit intelligibilitatem ſupra Deum, ſicut neque majorem entitatis perfectionem ſaltem intenſivè; ſed ad videndum Deum non requiritur lumen infinitum: ergo nec ad videndas creaturas.

CONTRA. *Nego majorem*; quia non minus divinæ perfectiones Deum conſtituentes dicunt inter ſe infinitas comparationes, & virtualitatum modos, qui ad lineam conſtitutivam non pertinent, quàm dicant ad extra. Deinde admiſſa *majori*, nego *minorem*, ad cujus ſolutionem detegendus eſt quorumdam error in examinanda ratione implicantiæ comprehenſionis ex impotentia videndi omnes creaturas. Non enim incomprehenſibilitas Dei reducitur ad incomprehenſibilitatem creaturarum, ſed ad intrinſecam Dei infinitatem, non ſolùm in ordine ad ipſum conſtituendum, ſed comparativè ad creaturas, quæ illius participationes ſunt; unde comprehendere Deum non eſt ſolùm videre creaturas; ſed ipſas ſpeciales connexiones, comparationes, ideationes eſſentiæ ad creaturas. Hinc fit, ut licèt creaturæ omnes ſimul nihil perfectionis in eſſe entis addant Deo, efficiunt tamen objectum majus in eſſe objecti, quia ut omnes videantur ùt in Deo, Deum comprehendendo, Deum totum evolvi neceſſe eſt; quia debent penetrari omnes illæ connexiones, ideationes. Nec verum eſt lumen ſufficiens ad videndam perfectiorem creaturam ſufficere per ſe loquendo ad videndas inferiores. Creaturæ pertinent ad diverſum genus, & lineas diſparatas, non autem ad eandem omnino lineam ſubordinatam, ùt gradus intenſionis, de quibus valet axioma. Potiùs comparantur ad lumen cognoſcitivum, ſicut concluſiones ad lumen habituum, quod vocatur extenſivum, & optimè poteſt perfectiorem concluſionem attingere non attacta inferiori.

Lumen ſufficiens ad videndam perfectiorem creaturam nō ſufficit ad alias inferiores videndas.

87 DICES 3. Magis eſt præſcindibilis, & viſibilis perfectio unius lineæ a perfectione alterius lineæ, quàm illi gradus, ſeu comparationes utpote ad eamdem lineam pertinentes; atqui per viſionem quiditativam cujuslibet lineæ perfectiones videntur: ergo omnes illi gradus videntur.

CONTRA. *Nego maj.* Perfectio linearum pertinet ad Deum formaliter conſtitutivè, illi autem modi ad Deum pertinent intenſivè, ſeu perfectiones linearum conſtituentium. Sub quiditativa cognitione cadere debent prædicata conſtituentia, cùm ſit inſpectiva quiditatis, non autem perfectio intenſiva, vel extenſiva conſtituentium, & conſtitutorum; aliter implicaret cognitio quiditativa ſeparata a comprehenſiva, quod eſt falſum.

Perfectio linearum pertinet ad Deū formaliter.

88 DICES 4. ergo vis incomprehenſibilitatis divinæ eſſentiæ reducitur ad opinionem, non ad fidem; reducitur enim in neceſſitatem luminis infiniti, quod poſſibile opinantur plures: ſicut ſub opinione cadit Deum uniri poſſe intellectui per ſuam comprehenſivam cognitionem, quo caſu ſine dubio intellectus humanus Deum comprehenderet.

CONTRA: *neg. ant.* Quidquid opinentur, poſſibile eſſe aliquod infinitum determinati generis, non tamen ſimpliciter. Infinitas verò requiſita ad Dei comprehenſionem debet eſſe ſumma ſimpliciter, tantæ ſcilicet intellectualitatis, quantæ eſt divina natura, & modo infinito objectum attingere. Siquidem ad comprehenſionem divinæ omnipotentiæ v. g. neceſſe eſt attingere ipſam omnipotentiam, ſecundùm quod dicit omnes, & ſingulas diſtinctè comparationes, quæ infinitè ſunt participationes Dei, & infinitis modis participabiles, & datâ quacumque creaturâ, poteſt perfectiorem facere in infinitum, & quamcumque facere poteſt modis perfectioribus in infinitum, & ſic de aliis attributis, ac proindè excludendo quamcumque potentialitatem.

Repugnat infinitum ſimpliciter.

Ad ſecundum; eſto Deus uniretur intellectui Beatorum ſua comprehenſiva cognitione

tione; tamen intellectus creatus non tenderet in eum comprehenſivè; quia non uniretur per propriam entitatem, ſed alio inferiori modo; ac proindè totâ non poſſet latitudine exire in ſuum effectum ob limitationem videntis. Sicuti licèt Sanctitas increata uniatur, ſicut eſt in ſe, humanitati Chriſti, non tamen eam ſanctificat ſicut Verbum Divinum, tum propter diverſitatem unionis, tum propter ſubjecti incapacitatem.

CONTROVERSIA IV.

CONTRA MILLENARIOS

DOCENTES POST DIEM JUDICII FORE CHRISTI REGNUM AD MILLE ANNOS PLENUM OMNIUM LASCIVIÆ VOLUPTATUM.

89 ERror quorumdam fuit dictitantium poſt Reſurrectionis diem Sanctos in terris regnaturos cum Chriſto in omni terrenarum rerum affluentia, in illa Sancta Civitate Jeruſalem, quam ex auro puriſſimo deſcribit *Joannes* in Apocalypſi. Hunc in errorem deducti ſunt ex alio quorumdam, qui opinabantur Mundum ſex mille annis duraturum, & quoniam, teſte Scriptura, mille anni coram Deo ſunt velut una dies, credidere ſex mille annos unam hebdomadam componere, ad quam ſuccedere debet voluptatis Sabbatum, deliciarum ſcilicet mille anni, Judaicum ſemen hoc eſt. Nonnulli Judæorum in hanc dementiam devenerunt, ut omnia, quæ de Regno Chriſti dicuntur, carnaliter intelligerent; ex qua proceſſiſſe videtur petitio Matris Filiorum Zebedæi: *Dic, ut ſedeant hi duo Filii mei, unus ad dexteram, alius ad ſiniſtram in regno tuo.* Hujus hæreſis anteſignanum *Cherintum* ferunt Euſebius *lib.* 3. *Hiſt. cap.* 22., Nicæphorus *lib.* 3. *cap.* 24., Auguſtinus 20. *de Civit. Dei cap.* 7. Fuit *Cherintus* ex converſis ad Chriſtum, ſed a ſemitis juſtitiæ deficiens ab Irenæo *lib.* 1. *cap.* 30. inter *Simonis Magi* diſcipulos enumeratus eſt, primuſque poſt ipſum Hæreſiarcha extitit, de quo *Epiphanius* hær. 28. *Hic quidem unus eſt de his, qui reſtiterunt Sancto Petro, quando venit ad Cornelium* anno circiter Chriſti 41. Is perperam intelligens Scripturas turpem *Millenariorum* hæreſim excogitavit. Contra iſtum *Joannes*, teſte *Hieronymo* de ſcrip. Eccleſiaſt. in Jo. cap 9. ſcripſit Evangelium: *Noviſſimus omnium ſcripſit Evangelium rogatus ab Aſia Epiſcopis adverſus* Cherintum, *alioſque Hereticos.*

Contra Cherintũ *ſcripſit Evangelium* Joannes.

Errorem de millenario Chriſti regno, quem ex apochryphis commentariis in Apocalypſim Joannis hauſiſſe credendum eſt, circa annum 118., imperante Trajano, excitavit *Papias* Hierapolitanus Epiſcopus, vir quidem ſanctitate clarus, ſed ingenii pertenuis. Cui ſententiæ necdum ab Eccleſia proſcriptæ adhæſerunt *Tertullianus* contra Marcionem *lib.* 3. circa finem, *Lactantius* divinarum inſtitut. *lib.* 7. *c.* 20., *Irenæus* lib. 5. contra hæreſes cap. 32. ad 35., *Juſtinus* in dialogo cum Tryphone Judæo. Poſtmodum anno 264. *Nepos* Ægypti Epiſcopus errorem hunc mordicùs tenuit, ut in hæreſim declinantem *Dionyſius* Alexandrinus Epiſcopus tùm ſcriptis, tùm vivæ vocis oratione comprimere ſtuduerit; & demùm anno 373. a Damaſo fuit damnatus.

Papias *excitavit* errorẽ Cherinti. *Ejus elogium quoad doctrinam in Euſebio præter auctoris mentem adjectũ.*

Nepos *in Ægypto propugnavit hunc errorẽ.*

Verùm apertum *Cherinti*, & *Papiæ*, aliorumque nominatorum palmare diſcrimen advertendum eſt. *Cherintus* eſſentialem beatitudinem in nefandis quibuſcumque carnis voluptatibus conſtituebat, regnumque Judæorum fore inſtaurandum, templum, altaria, ſacrificia, adimplendaſque omnes promiſſiones Abrahæ factas aſſerebat. *Papias* verò admittebat corporis delicias, ſed honeſti conjugii, delicatos cibos, potus, affluentiam frugum, eſſentialem beatitudinem in his conſtituens; ſed intermediam pro illo Sabbato. Cæterùm optimè noverat veram beatitudinem in Dei viſione conſiſtere, unde ob hoc non cenſetur hæreticus formalis, quia in tot hæreticorum cathalogis a Veteribus conſcriptorum non apparet, niſi apud *Bernardum* de Lucemburgo. Contra hunc errorem.

Diſcrimen inter aſſertũ Cherinthi, *&* Papiæ.

90 DICO. *Juſti poſt Judicii diem in terris cum Chriſto mille annis non regnabunt.* Probatur catholica veritas. 1. Judæos ſimilia opinatus tanquam a veritate declinantes reprehendit Chriſtus: ergo millenarium regnum pugnat cum doctrina veritatis. *Ant.* habetur Matth. 22. v. 29. *Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei: In reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei in Cœlo:* Quid expreſſius? Lucæ 20. v. 34. *Filii hujus ſæculi nubent, & traduntur ad nuptias. Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores:* Quid clarius? unde Filiis Zebedæi per matrem petentibus ſimile regnum reſpondit Chriſtus: *Neſcitis quid petatis.*

Millenarii a Chriſto reprehenduntur.

Confirmatur ex D. Paulo ad Rom. 14. v. 17. *Non eſt enim regnum Dei eſca, & potus; ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto:* 1. ad Corinth. 6. v. 13. *Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem & hunc, & has deſtruet:* & cap. 15. v. 49. *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis: hoc autem dico, fratres, quia caro, & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt:* Quomodo autem vita carnis, & ſanguinis *Dei regnum poſſidere non poſſunt*, ſi hoc regnum in illis conſiſtit?

Caro, & ſanguis poſſidere non poſſunt regnum Dei.

91 PROBATUR 2. Non datur millenarium regnum Chriſti in terris, ſi promiſſa Juſtis ſunt cœleſtia, & ſempiterna; ſed Juſtis promiſſa ſunt cœleſtia, & ſempiterna: ergo. *Prob. min.* Matth. 5. v. 12. *Merces veſtra copioſa eſt in cœlis:* & cap. 19. v. 21. *Habebis theſaurum in cœlo:* Joan. 14. v. 2. *Vado parare vobis locum. Et ſi abiero, & præparavero vobis locum: iterùm venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis:* 2. ad Corinth. 5. v. 1. *Ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cœlis.* Et loquitur ab ipſo inſtanti ſeparationis animæ a corpore, ſicut Controverſiâ ſecundâ oſtendimus: item ad Hebræos 12., Apoc.

Apoc. 3. v. 12. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur ampliùs*: es quibus ſic inſtanro argumentum: vel hoc milleuarium regnum conceditur ab inſtanti mortis uſque ad reſurrectionem, vel poſt reſurrectionem: ſi antè, jam non erunt carnales voluptates, cibus, & potus: ſi poſt, nec erit in terra, nec finem habebit; quia laudatæ Scripturæ aſſerunt hæc promiſſa in cœlo eſſe, & ſine fine: & *Matth.* 25. apertè dicitur immediatè poſt reſurrectionem dari judicium, & ſententiam; atque ſtatim mali ibunt in ignem æternum, boni autem in vitam æternam, utique cœleſtem.

Poſt reſurrectionem datur judicium, & finalis ſententia.

92 PROB. 3. Nun datur terrenarum voluptatum regnum, ſi Juſtis promiſſa ſuperant, atque terrenas delicias tranſcendunt; ſed ita eſt: ergo. *Min. oſtenditur* 1. ad Corinth. 2. v 9. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum*; quod priùs diserat Iſaias cap. 64. v. 4, & Joan. 6. v. 27. *Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis.* Ecce quòd ſuperioris conditionis eſt cibus a Deo promiſſus: Proverb. 8. v. 19. *Melior eſt enim fructus meus auro, & lapide pretioſo, & genimina mea argento electo.*

Juſtis promiſſa ſuperant humanam cognitionem.

93 PROB. 4. Deliciæ, quæ Juſtis promittuntur, ejuſdem rationis ſunt cum illis Chriſti: Apoc. 3. v. 20. *Cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum Patre meo in throno ejus*: & Pſal. 35. v. 9. *Torrente voluptatis tuæ potabis eos*; ſed Chriſtus quoad humanitatem non fruitur millenario regno, qui ſedet in throno Patris, fruiturque ejuſdem cœna, quæ utique non eſt terrenarum voluptatum, nec in terris: ergo.

Juſti debent eſſe cū Chriſto in cœlo.

94 PROB. 5. Si daretur hujuſmodi terrenæ voluptatis regnum, uſus illius ſaltem licitus eſſet medium valdè utile, & accomodatum ad illud aſſequendum, nec ſerium, & efficax illius deſiderium perfectionis ſemitam impediret; ſed utrumque eſt falſum: ergo. *Major* eſt certa; quia nulla eſt accomodatior via ad beatitudinem conſequendam, quàm quæ viæ termino ſimillima eſt: unde quia recta fides vult beatitudinem in cognitione, & amore ſummi boni, ideo non eſt melior modus eam aſſequendi, quàm diutiùs, & intenſiùs inſiſtere cognitioni, & amori Dei. *Min. declaratur*: Apoſt. ad Coloſs. 3. v. 5. verbis primùm ſuadet corporis mortificationem; *Mortificate corpora veſtra, quæ ſunt ſuper terram*, dein exemplo 1. ad Corinth. 9. v. 27. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* Quis demùm intelligere poterit Chriſti regnum terrenis iſtis conſtare voluptatibus, cùm ipſe, ut illuc perveniamus, verum, & ſincerum earundem contemptum ſuadeat Matth. 19. v. 12.? *Sunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere capiat*: & iterum v. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.*

Via debet eſſe ſimilis termino.

Chriſtus conſuluit voluptatū contemptum.

95 PROB. 6. Patrum teſtimonio generaliter ſic: Regni millenarii error ortum habuit ea Hebræorum ſententia omnes Scripturas, quæ de Chriſti Regno loquuntur, temporaliter interpretantium, hoc unico diſcrimine, quòd illi adſtruebant hoc Regnum ante: iſti poſt reſurrectionem; ſed univerſa Patrum Græcorum, & Latinorum ſententia Hebraicam interpretationem reprehendit, & damnat: ergo et *Chiliaſtarum*. Hinc *Hieronymus* in cap. 37. Ezechielis, & in Præf. lib. 18. Comment. in Iſajam referens verba *Dionyſii* Alexandriæ Epiſcopi hanc ſententiam fabulam vocat: — Apocalypſis Joannis,
„ quam ſi juxta literam accipimus, judaizandum eſt, ſi ſpiritualiter, ut ſcripta eſt,
„ diſſerimus, multorum Veterum videbi-
„ mur opinioni contraire. Latinorum *Ter-*
„ *tulliani*, *Victorini*, *Lactantii*: Græcorum,
„ ut cæteros ommittam, *Irenæi* tantùm Lug-
„ dunenſis Epiſcopi faciam mentionem,
„ adverſùs quem vir eloquentiſſimus *Diony-*
„ *ſius* Alexandriæ Pontifex elegantem ſcribit
„ librum, irridens mille annorum fabulam,
„ & auream, atque gemmatam in terris
„ Jeruſalem, inſtaurationem Templi, ho-
„ ſtiarum ſanguinem, otium Sabbati, cir-
„ cumciſionis injuriam, nuptias, partus,
„ liberorum educationem, epularum deli-
„ cias, & cunctarum gentium ſervitutem:
„ rurſuſque bella, exercitus, ac triumphos,
„ & ſuperatorum neces, mortemque cente-
„ narii Peccatoris, cui duobus voluminibus
„ reſpondit *Apolinarius*, quem non ſolùm
„ ſuæ ſectæ homines, ſed & noſtrorum in
„ hac parte dumtaxat plurima ſequitur
„ multitudo, ut, præſaga mente jam cer-
„ nam, quantorum in me rabies concitan-
„ da ſit: quibus non invideo, ſi tantùm
„ amant terram, ut in Regno Chriſti ter-
„ rena deſiderent, & poſt ciborum abun-
„ dantiam, gulæque, ac ventris ingluviem,
„ & ea, quæ ſub ventre ſunt, quærant —
Auguſtinus lib. 20. de Civitate Dei cap. 7. ſententiam hanc, ait, eſſe non niſi a carnalibus credendam — Quæ opinio eſſet ut-
„ cumque tollerabilis, ſi aliquæ deliciæ ſpi-
„ rituales in illo Sabbato affecturæ Sanctis
„ per Domini præſentiam crederentur; nam
„ etiam nos hoc opinati fuimus aliquando.
„ Sed cùm eos, qui tunc reſurrexerint, dicant
„ immoderatiſſimis carnalibus epulis vacatu-
„ ros, in quibus cibus ſit tantus, ac po-
„ tus, ut non ſolùm nullam modeſtiam te-
„ neant, ſed modum quoque ipſius incre-
„ dulitatis excedant; nullo modo iſta poſ-
„ ſunt, niſi a carnalibus credi. —

Error millenarii ex errore Judæorum ortum habuit.

Dixit Hieronymus, Dionyſium ſcripſiſſe contrà Irenæum; quia fuit ejuſdem cum Nepote Epiſcopo ſententia.

96 Ultimò corruit hæreticæ ſententiæ baſis de duratione Mundi per ſex mille annos, cùm dixerit Chriſtus Apoſtolis Act. 1. v. 7. *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.*

97 Hæc a fortiori *Cherinti* impugnant fœditatem, quæ in obſcænitatibus undique in Scriptura reprobatis rationalis creaturæ beatitudinem conſtituit, ut ſuis voluptuoſis deſideriis liberiùs indulgeret, de quibus Eccleſiaſtes 2. v. 1. ait ſapiens: *Dixi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi, quòd hoc quoque eſſet vanitas,*

aitas . Intendebat quoque *Cherintus* Sinagogæ
reſtaurationem , quod *Epiphanius* hær. 77. re-
fellit : — Si enim lex neminem perfecit ,
„ legem autem poſt reſurrectionem ſervare
„ jubemur , & ſciamus nos , quod ſancta
„ lex per Moyſen a Domino data , pæda-
„ gogus ad Chriſtum non fuit , ipſiſque
„ concreditum eſt , ut velut inferior ad ma-
„ jorem , & perfectiſſimum nos adduceret ,
„ & quòd Chriſtus venerit perfectus , &
„ Dominus , & acceperit ea manu pædago-
„ gi eum , qui inſtituebatur , hoc eſt San-
„ ctam Virginem ipſam Fidelium Eccle-
„ ſiam , & cognovimus nos per legem pæ-
„ dagogum majorem , & perfectum Jeſum :
„ quomodo non magis pauperis intelligen-
„ tiæ , aut potius ſtultitiæ judicabitur ſer-
„ mo eorum , qui talia dicunt , quod poſt
„ Chriſti perfectionem , rurſus pædagogo
„ eſt opus . —

HÆRETICORUM ARGUMENTA SOLVUNTUR .

98 OBJICIES 1. Prophetias promiſſio-
nes adimpleri neceſſe eſt : ſed niſi
millenarium Regnum admittatur ,
non adimplentur : ergo . *Prob. min.* Gen.
27. verſ. 28. Iſaac benedicens Filium Jacob
vaticinatur dicens : *Det tibi Deus de rore
Cœli , & de pinguedine terræ abundantiam fru-
menti , & vini* . Fore pollicetur , ut Populi
ſerviant , & adorent eum Tribus , ſit Do-
minus Fratrum ſuorum , & incurventur ante
eum Filii Matris ſuæ , & ſimilia . Sed hæc
impleta in Jacob non fuere , cùm è Patria
fugerit, Fratrem ſuum adoraverit , nec in Fi-
liis ſuis probetur habuiſſe effectum : ergo
adimplenda ſunt in ſpiritualibus Filiis ſuis
poſt reſurrectionem mille annis . Adde
illud Iſajæ 65. verſ. 25. *Lupus & Agnus
paſcentur ſimul , & Leo & Bos comedent pa-
leas* , per quod denotatur tanta terræ ferti-
litas , & pinguedo , ut ipſæ paleæ Leoni-
bus in cibum futuræ eſſent : quod eveniet
cum ferociſſima animalia inter ſe , & cum
hominibus manſueſcent .

RESP. *neg. min.* cujus probationi occur-
rere poſſemus dicendo promiſſiones *Abraba* ,
Iſaac , & *Jacob* adimpletas temporaliter in
ipſorum Filiis , *Juda* , *Joſeph* , *Davide* , *Sa-
lomone* , & aliis ; ſed quia in Scriptura ger-
manam literam habemus , dicimus quod pro-
miſſio illa ſpiritualis eſt , & in Patriarcha-
rum Filiis cumulatè adimpleta . Appellant
ergo tales promiſſiones ſupra ipſorum ſuc-
ceſſores ſecundùm fidem , ſcilicet Chriſtifi-
deles : ſic Apoſtolus ad Rom. 9. v. 7. *Sed
in Iſaac vocabitur tibi ſemen : ideſt , non qui filii
carnis , hi Filii Dei : ſed qui Filii ſunt pro-
miſſionis , æſtimantur in ſemine* : ad Epheſ. 1.
v. 3. *Benedixit nos in omni benedictione ſpiri-
tuali in cœleſtibus in Chriſto* . Sic *Auguſtinus*
lib. 16. de Civit. cap. 37. Iſaac benedi-
ctionem exponens : — Benedictio igitur Jacob
„ prædicatio Chriſti eſt in omnibus genti-
„ bus , hoc fit , hoc agitur : Lex , & pro-
„ phetia eſt in Iſaac , etiam per os Judæo-
„ rum Chriſtus ab illa benedicitur velut a
„ neſciente , quia ipſa neſcitur : odore no-

Benedictiones Abrabæ in Filiis adimpletæ.

Alia ſpiritualis expoſitio.

„ minis Chriſti , ſicut ager Mundus imple-
A „ tur , ejus eſt benedictio de rore cœli ,
„ hoc eſt de verborum pluvià divinorum
„ & de ubertate terræ , hoc eſt de Con-
„ gregatione populorum : ejus eſt multi-
„ tudo frumenti , & vini , hoc eſt mul-
„ titudo , quam colligit frumentum , & vi-
„ num in Sacramento Corporis , & Sangui-
„ nis ejus ; èt ſerviunt gentes , ipſum ado-
„ rant Principes , ipſe eſt Dominus Fratris
„ ſui , quia populus ejus dominatur Judæis :
„ ipſum adorant Filii Patris ejus , hoc eſt
„ Filii Abraham ſecundùm fidem , quia
„ & ipſe Filius eſt Abrahæ ſecundùm car-
„ nem ; ipſum , qui maledixerit , maledi-
B „ ctus , & qui benedixerit , benedictus eſt :
„ Chriſtus , inquam , noſter etiam ex ore
„ Judæorum quamvis errantium , ſed tamen
„ legem , Prophetaſque cantantium benedi-
„ cetur , ideſt veraciter dicitur , & alius
„ benedici putatur , quia ab eis errantibus
„ expectatur : ecce benedictionem promiſ-
„ ſam repetente majore capavit Iſaac , &
„ alium pro alio ſe benedixiſſe cognoſcens
„ miratur . — Eodem modo loquitur *Proſper*
de promiſſis 1. part. cap. 22. , *Hieronymus*
qu. 3. ad *Damaſum* , *Gregorius* Homil. 6. in
Ezechielem . Illud verò *Iſajæ* literaliter ex-
poſitum a *Millenariis* contra Fidei Majeſtatem
C eſt , — niſi fortè , — ut ait laudatus *Hiero-
nymus* in cap. 11. Iſajæ , — juxta fabulas
„ Poetarum , aureum nobis Saturni ſæculum
„ reſtituent . — Undè in Eccleſia dicta
adimplentur , in qua diverſæ gentes ferinis
imbutæ moribus in Chriſti unione vivunt ; —
„ quod quotidie cernimus in Eccleſia , —
ſubdit idem Doctor , — Divites , & Paupe-
„ res , Potentes , & Humiles , Reges , at-
„ que Privatos commorari . —

99 OBJIC. 2. Paſſim Phophetarum
oracula futurum Chriſti Regnum deſcri-
bunt omnino terrenum : ſed non eſt im-
pletum in primo adventu ; ergo adimple-
D bitur in ſecundo . *Major* habetur Ezechielis
20. 28. 37. , Jeremiæ 16. 31. , Iſajæ 11. 30.
31. , 54. , & 65. quibus locis deſcribitur
futura terræ pinguedo , frugum affluentia ,
abundantia armentorum , ex pretioſis lapi-
dibus conſtructa habitatio , bibentium , &
comedentium lætitia , & ſimilia : ergo .

RESP. *neg. maj.* Omnia illa oracula ſpi-
ritualiter proferuntur , & ad literam in quo-
libet textu de Meſſiæ adventu loquuntur :
quare vaticinantur bona ſpiritualia obventu-
ra ex Chriſti prædicatione : ſic communiter
Sancti Patres , inter quos Hieronymus in 37.
Ezech. — Quomodo autem in typo reſurre-
E „ ctionis ſuperior ſermo propheticus reſti-
„ tutionem Judaici populi demonſtravit non
„ carnalem , ſed ſpiritualem , ſic & iſta
„ prophetia nequaquam ad carnis , ſed ad
„ animæ pertinet fœlicitatem , & ad Chri-
„ ſti fidem . — Cur autem ſub corporalium
metaphora ſpiritualia proponantur , docet
D. Gregorius Hom. 11. in Evangelia : —
„ Solent in Scripturis ſpiritualia per cor-
„ poralia deſignari , ut ex his , quæ animus
„ novit ſurgat ad incognita , quæ non no-
„ vit ; quatenus exemplo viſibilium , ſe ad
„ inviſibilia rapiat . — Adde : in quibuſdam
ex

Prophetia de Chriſti adventu.

ea iis locis aſſeritur hæc duratura in ſempiternum, quod eſt contra *Millenariorum* poſitionem.

100 OBJICIES 3. Quamvis veteris Teſtamenti, & Prophetarum teſtimonia ſpiritualiter de Chriſti fide ſint explicanda, cùm illa in figuris loquerentur; ea tamen novi Teſtamenti abſque figura ſunt intelligenda; ſed in novo Teſtamento nobis deſcribitur millenaria fœlicitas in terrenis deliciis: ergo. *Minor* habetur Matth. 19. v. 29. *Qui reliquerit . . . patrem, aut matrem . . . centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*: & cap. 26. v. 29. *Non bibam amodò de hoc genimine vitis uſque in diem, cùm illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei*: Luc. 22. v. 29. *Ego diſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit mihi Pater . . . . ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*: Apoc. 20. v. 6. *Regnabunt cum eo mille annis*: ergo.

Deus eſt animæ cibus.

RESP. Hæc quoque teſtimonia intelliguntur de deliciis animæ, quibus exuberanter fruetur in beatifica Dei viſione, in cujus oſtenſione datur omne bonum: juxta illud Exod. 33. v. 19. *Oſtendam omne bonum tibi*: unde dicit Propheta Pſal. 16. v. 15. *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua*, & Pſal. 33 v. 9. *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*. Si autem Deus non eſſet animæ noſtræ cibus, non diceretur *guſtate*, & cùm in cibo, & potu detur delectatio, ideo ſub hoc nomine exprimitur animæ fœlicitas; ſub nomine *regni* denotatur dignitatis celſitudo, ad quam Beatus evehitur ex conſortio fruitivo Dei; ſub nomine *auri*, & *argenti* intelligitur divitiarum abundantia, quæ in ſummi boni poſſeſſione habentur; ſub terræ nomine indicatur beatitudinis ſoliditas, ut aſſerit *D. Auguſtinus* lib. 1. de Serm. Dom. ad illa verba *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram* — illam credo terram, de „ qua in Pſalmo dicitur; „ ſpes mea es „ tu, portio mea in terra viventium: „ ſignificat enim quamdam ſoliditatem, „ & ſtabilitatem hæreditatis perpetuæ, „ ubi anima per bonum affectum, tan„ quam ſuo loco requieſcit, ſicut corpus in „ terra. — Ad id, quod dicebatur de Uxoribus reſpondet *Hieronymus* lib. 3. in Matth. 16. — Ex occaſione hujus ſententiæ „ quidam introducunt mille annos poſt Re„ ſurrectionem, dicentes, tunc nobis centu„ plum omnium rerum, quas dimiſimus, „ & vitam æternam eſſe reddendam; non „ intelligentes, quòd ſi in cæteris digna „ ſit repromiſſio, in Uxoribus appareat tur„ pitudo; ut qui unam pro Domino dimi„ ſerit, centum recipiat in futuro: ſenſus „ ergo iſte eſt. Qui carnalia pro Salva„ tore dimiſerit, ſpiritualia recipiet, quæ „ comparatione, & merito ſui ita erunt „ quaſi ſi parvo numero centenarius nume„ rus comparatur — Ad alium textum Matth. 26. dicemus infrà; nunc reſpondemus ad illud Apocalypſis.

Millenarius numerus in Scriptura temporis univerſitatem ſignificat.

Solutio ergo deſumitur ex *Auguſtino*, qui per mille annos intelligit totum tempus militantis Eccleſiæ uſque ad Judicii diem. Millenarius enim numerus temporis univerſitatem ſignificat juxta Scripturæ phraſim ùt Pſal. 104. v. 8. *Memor fuit in ſæculum teſtamenti ſui: verbi, quod mandavit in mille generationes*, hoc eſt in omnes: Eccleſ. 16. v. 3. *Melior eſt enim unus timens Deum, quàm mille*, ideſt omnes, *filii impii*. Quæ expoſitio eſt quoque ad mentem Auguſtini *lib. 20. de Civit. cap. 7.* — „ Mille annos pro annis omnibus hujus ſæculi „ poſuit, ut perfecto numero notaretur ipſa „ temporis plenitudo — Quod, ut clariùs fiat, notandum: in illo capite deſcribitur Angelus de cœlo delapſus habens clavem abyſſi, & catenam in manu, & ligavit mille annis draconem, qui cognominatus eſt Diabolus, & Satanas. Per ſpatium mille annorum præter datam expoſitionem, aliam cit. loco ponit *Auguſtinus*: — Mille autem anni, duo„ bus modis poſſunt, quantum mihi occur„ rit, intelligi, aut quia in ultimis annis „ mille iſta res agitur, ideſt ſexto annorum „ milliario tanquàm ſexto die, cujus nunc „ ſpatia poſteriora volvuntur; ſecuturo dein„ de ſabbato, quod non habet veſperam, „ requiem ſcilicet Sanctorum, quæ non ha„ bet finem, ut hujus milliarii tanquam „ diei noviſſimam partem, quæ remanebit „ uſque ad terminum ſæculi mille annos ap„ pellaverit — Si mille anni intelligantur primo modo, intellige a paſſione Chriſti uſque ad finem mundi, Angelus, ideſt Chriſtus, Satanæ potentiam frænavit, & cohibuit, — & miſit illum in abyſſum, quo no„ mine (*proſequitur Auguſtinus*) ſignificata eſt „ multitudo innumerabilis impiorum, quo„ rum in malignitate adversùs Eccleſiam „ Dei multum profunda ſunt corda: non „ quia ibi Diabulus antea non erat, ſed „ ideo dicitur illuc miſſus, quia excluſus „ a credentibus plus cœpit impios poſſi„ dere: — deinde explicat, quomodo abyſſum clauſerit, & ſignaverit: — Clauſit ſu„ per eum dictum eſt, interdixit, ne poſ„ ſit exire, ideſt vetitum tranſgredi: ſigna„ vit autem quod addidit, ſignificaſſe mihi „ videtur, quod occultum eſſe voluit, qui „ pertineant ad partem Diaboli, & qui „ non pertineant . . . . Ad hoc ergo ligatus „ eſt Diabolus, ut jam non ſeducat gentes, „ ex quibus conſtat Eccleſia, quas anteà „ ſeductas tenebat, antequam eſſet Eccle„ ſia . . . Nec ſic accipiendum eſt, quod „ ait, ut non ſeduceret gentes, donec „ finiantur mille anni, quaſi poſtea ſedu„ cturus ſit eas dumtaxat gentes, ex quibus „ prædeſtinata conſtat Eccleſia, a quibus „ ſeducendis illo eſt vinculo, clauſtroque „ prohibitus: ſed aut illa locutione dictum „ eſt, quæ in Scripturis aliquoties inveni„ tur, qualis eſt in Pſalmo: Sicut oculi „ noſtri ad Dominum Deum noſtrum, do„ nec miſereatur noſtri: neque enim, quum „ miſertus fuerit, non erunt oculi ſervorum „ ejus ad Dominum Deum ſuum — Cap. 8. exponit, quomodo intelligere debeamus Diabolum ſolvi brevi tempore — Tunc autem „ ſolvetur, quando & breve tempus erit: nam „ tribus annis, & ſex menſibus (tempore „ ſcilicet perſecutionis Antichriſti) legitur „ totis ſuis, ſuorumque viribus ſæviturus; „ & tales erunt, cum quibus ei belligeran„ dum eſt, ut vinci tanto ejus impetu, inſi„ diiſque non poſſint. — Sed

Quomodo dicatur Diabolus miſſus in abyſſum.

Tempore Antichriſti ſolvetur Diabolus.

Sed inſurgit iterùm difficulias ex eodem capite, ubi dicuutur illi, qui uoo aduraverunt beſtiam, & *vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis*: ecce Regnum millenarium pro Juſtis?

Verùm ſupradicta aliter exponit *Auguſtinus*. Nam prædicta ponuntor ab Apoſtolo ad deuntaudum temporis intervallum, quod oltimom Judicium præcedet; *ut hujus milliarii tanquam diei noviſſimam partem, quæ remanebit uſque ad terminos ſæculi mille annos appellaverit*; qon tempure regoabuut cum Chriſto iu Regoo otique ſpiritoali, ſcilicet in Ecelefia, quæ Regoum Cœlorum dicitur.

Regnū Chriſti ſpirituale.

Regnant cum illo, ſic *Auguſtinus* cap. 9.; qui *eodem modo ſunt in Regno ejus, ut ſint etiam ipſi Regnum ejus*. In codem eapite dar aliam expoſitionem — Et qui ſuut, qui beſtiam „ nou adoraut, uec imagioem ejus, oiſi „ qui faciuut, quod ait Apoſtolus: Ne „ ſitis jugum duceutes com Iuſidelibus? .... „ Ab his ergo malis alieni ſive adhoe in „ illa mortali carue viveutes, ſive Defuncti „ reguaut cum Chriſto, jam nunc quo„ dammodo huic tempore congruo per to„ tum hoc iutervalluio, quod uumero mille „ ſignificatur auuorum.

DICES. Prædicta uon poſſunt verificari, ſiquidem a *Joannes* dicuntur illi, qui non adoraveruut Beſtiam *erunt Sacerdotes Dei, & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis*: ergo poſt Judicium, quod antecedenter deſcribitur, *& vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & judicium datum eſt illis*, regnabuut Sancti mille annis cum Chriſto.

Quid veniat nomine Judicii.

Sed ab hoc ultimo incipieudo cum ſæpe memorato *Auguſtino* uego, ibi mentionem fieri de judicio ultimo: — Cùm enim „ dixiſſet (*ſunt verba Sancti Doctoris*) alligari „ Diabolum mille annis, & poſtea ſolvi „ brevi tempore, mox recapitulaudo quid „ in iſtis mille anuis agat Ecclefia, vel „ agatur iu ea; & vidit, iuquit, ſedes, „ & ſedeutes ſoper eas, & judicium da„ tum eſt: nou hne putandum eſt de ultimo „ Judicio dici, ſed ſedes Præpoſitorum, „ & ipſi Præpoſiti iutelligendi ſunt, per „ quus Ecclefia ouuc goberuator: Judicium „ autem datum uullum meliùs accipieudum „ videtur, quàm id quod dictum eſt: Quæ „ ligaveritis in terra, ligata eruut & in cœ„ lo: & quæ ſolveritis iu terra, ſoluta eruut „ & iu cœlo: — Nomiue autem Sacerdotis veuiuut Sancti, qui ſic vocautur, uou quia immoleut victimas, ſed quia juge laudis ſacrificium Deo offerunt; ſeu etiam, ùt explicat *Auguſtinus*, dicuutur Sacerdotes, — „ Quoniam membra ſuut uuius Sacerdotis: „ de quibus Apoſtolus Petrus Plebs, inquit, „ ſaucta, regale ſacerdotium.

DICES 2. Poſt hæc deſcribit *Joannes* Jeruſalem novam, quæ erit Juſtorum habiratio: ergn negari nou poteſt Chriſti reguum iu terrenis deliciis ſitum eſſe.

RESP. *nego conſeq.* Iu illa ſiquidem nova Jeruſalem, uovo cœlo, & nova terra ſumma pulchritudo, & dignitas cœleſtis Beatorum manſioois depingitur, ot iutelligamus altioris generis eſſe delectatiooes illius ab his, quæ hic habeutur: Hiuc illa eſt Jeruſalem, io qua poſt ultimum Judicium viveut æternaliter Juſti, unde Milleuariis uou deſervit, cùm illorum regnum temporale ſit, & finitum. Iu ea cum Sanctis babitat Deus, ùt litera docet; Deos utique terreuis non fruitur deliciis; ſed ipſe eſt perfectum Beatorum gaudium; quia ùt ibidem aſſeritur, ſolus eſt illios Civitatis lux, & divitiæ omnes. Plura alia eodem capite deſcribuutur, quæ ad explicandam ioæqualitatem beatificæ viſionis pertiuent. Videatur *Auguſtinus* locis ſupra notatis.

Solus Deus eſt omne gaudiū Beatorum.

INSTABIS. Nou poſſunt dicta intelligi niſi in ſeuſu materiali, quia correlativa ſunt ad id, quod Matth. 26. dixerat Chriſtus. *Non bibam amodò de hoc genimine vitis uſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei*; de hoc, inquam, materiali viuo, quod in Cœna cum Diſcipulis bibebat.

Chryſoſtomus Hom. 83. in Matth. textum intelligit de vino, quod revera poſt reſurrectiooem bibit cum ſuis Diſcipulis juxta illud Act. 10. v. 41. *Nobis, qui manducavimus, & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit a mortuis*: & dicitur uovum: — Hoc eſt, „ *inquit*, novo modo quodam, immo inau„ dito, atque mirabili: uou enim paſſibile „ corpus habens, ſed immortale, atque in„ corruptibile, alimentoque non indigens, „ ſurrexit. Quare cùm opus uou erat poſt „ reſurrectionem, comedit, & bibit, cùm „ ejus corpus iſtis nullo modo ampliùs in„ digeret, ſed ut certiori argumeuto reſur„ rectionem firmaret: — Hac poſità explicatione, quid pro millenario Chriſti reguo? Quia tameu, ùt habet *Hieronymus* in citatum Matthæi locum, *de carnalibus tranſit ad ſpiritualia*, ideo audieudus eſt ipſe. — De car„ nalibus traoſit ad ſpiritualia, quòd viuea „ in Ægypto trausplautata ſit Populos Iſ„ rael, cui per Jeremiam Dominus loqui„ tur: Ego te plantavi vineam veram: quo„ modo mutata es iu amaritudine vitis „ aliena? ..... Dicit ergo ſe Dominus „ de hac vinea uequaquam eſſe bibiturum, „ niſi in Regno Patris ſui: Regnum Patris, „ Fidem puto eſſe credentium, Apoſtolo „ quoque idipſum confirmante: Regnum „ Dei intra vos eſt: ergo cùm Judæi rece„ perint Regnum Patris ...., cùm, in„ quam, crediderint iu Deo Patre, & ad„ duxerit eos Pater ad Filium, tuuc de vino „ eorum bibet Dominus, & iu ſimilitudi„ nem Joſeph regnans in Ægypto inebria„ bitur cum Fratribus ſuis: — quòdſi ad Regnum cœleſte tranſferre lubet uovum vinom, intelligas æternæ gloriæ Paſcha. Vide infr. Part. II. Controv. VII.

Quomodo dicatur vinum novum illud, quod Chriſtus bibit poſt reſurrectionem.

101 OBJICIES 4. Ex Scriptura *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*: ergo per quæ quis meretur, per hæc èt præmia recipiet: ſed Juſti mereutur renunciando, & abjiciendo terreuas voluptates: ergo ratio poſtulat, ut ex deliciis, & voluptatibus mercedem capiaut.

RESP. *nego conſeq.* Non eſt æqualis compenſatio, ſi pro divitiis, ac voluptatibus ob Dei amorem contemptis terreua ſolummodo rependantur. Porrò æquivalens retributio, nul-

Retributio major merito.

multoque meliora ſunt bona altioris ordinis, videlicet ſpiritualia. Horum ſi minimum quid in hoc ſeculo (ùt fatetur S. Mater noſtra THERESIA) corporales quaſque voluptates ſuperat, quid erit inebriari ab ubertate Domus Dei, & torrente voluptatis illius putari? — Senſus igitur (ita *Hieronymus* lo-
„ co mox citato) iſte eſt, qui carnalia pro
„ Salvatore dimiſerit, ſpiritualia recipiet,
„ quæ comparatione, & merito ſui ita erunt,
„ ac ſi parvo numero centenarius numerus
„ comparetur. —

102 OBJICIES 5. Vitæ hujus beatitudo eſt quædam alterius inchoata felicitas: ſed beatitudo hujus non ſtat ſine opum, ac voluptatum affluentia, ùt dicit *Ariſtoteles* lib. 1. Eth. cap. 8. — Non eſt felicitatis ad-
„ modum compos ille, qui vel ſpecie prorſus
„ deformis, vel genere ignobilis, vel ſo-
„ litarius eſt, ac prole carens — ergo a fortiori in ultima beatitudine terrenarum rerum copiam, & affluentiam dari neceſſe eſt.

RESP. *Ariſtoteles* cum Stoicis in uſu virtutum felicitatem collocavit, quod cum Chriſti doctrina convenit Matth. 5., ubi octo deſcribuntur beatitudines. Tamen a Stoicis in eo diſcrepat *Ariſtoteles*, quòd beatitudinem perfectam in externarum copia rerum omnino conſtituit: illi autem opinabantur ſapientem in ſumma quoque rerum egeſtate, immo in cruciatibus etiam ſummis fore beatum: quæ doctrina magis utique ad Chriſti dogmata accedit, qui abundantiam ſaltem externorum non modò non conducere ad beatitudinem docet, ſed potiùs impedimento eſſe; eaquepropter ad eorum contemptum verbo, & exemplo nos adhortatur. Matth. 8. v. 20. *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*: & 19. v. 21. *Si vis perfectus eſſe vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in Cœlo*. Huic ſuaſioni adhærentes Apoſtoli, ùt ibidem v. 27. Chriſto dixere: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Eandem doctrinam concordi calamo exararunt Sancti Patres, *Auguſtinus* ſerm. 12. de verbis Domini ait — Quærit ali-
„ quis .... quid ſit bonum ... Reſpondeo,
„ hoc eſt bonum, quod non potes invitus
„ amittere, potes autem aurum perdere &
„ nolens — *Nyſſenus* Homil. 2. in Eccleſiaſt. —
„ Quod eſt neceſſitati ſubjectum, in bonis
„ nemo numeravit — *Chryſoſtomus* Homil. 8. in Epiſt. 2. ad Timoth. *Hieronymus* in cap. 11. Iſaiæ, & alii. Neque verò inficias eam beatitudinem minimè impediri temperato uſu rerum, quæ ſunt neceſſariæ ad corporis alimentum, quod eſt inſtrumentum virtutis. Vide infrà Par. II. Controv. IV.

Doctrina Stoicorum de beatitudine ad Chriſti dogma accedit.

CONTROVERSIA V.

AN ULTIMO BEANS SIT ALIQUOD BONUM CREATUM CONTRA CHERINTUM, MAHOMETEM, *ATQUE ÆTHNICOS*.

103 UT undequaque *Cherinti*, *Mahometis*, atque *Æthnicorum* diſſipetur error circa ſtatum animarum, placet præſentem Controverſiam ſubnectere præcedenti, & inquirere, an bonum conſtituens hominem in ſuo ultimo felicitatis ſtatu ſit quid divinum, an creatum. Quid circa hoc ſentiat *Cherintus*, jam vidimus, ab cujus vita, & doctrina haud differt turpiſſimus ille Paradiſus, quem ſuis ſpondet *Mahometes*: in Alcorano, ſeu in volumine præceptorum Azoara 2. quod eſt idem, ac caput ſecundum Paradiſus ita depingitur: —
„ Ubi dulciſſimas aquas, pomaque multi-
„ moda, fructus varios, & decentiſſimas,
„ ac mundiſſimas mulieres, omneque bo-
„ num ſui in æternum poſſidebunt: — Azoara 54. — Locum hortis, & fructibus fœ-
„ cundum poſſidebunt, veſtibuſque ſericis,
„ & purpurâ veſtiendi puellas ducent oculis
„ claris, & immenſis, quorum albugines
„ candidiſſimæ, & pupillæ nigerrimæ. Item alibi. Ethnicos verò Philoſophos in ſtabiliendo bono, quod hominem in ſuo ſtatu ultimo perficiat, tanta exagitarunt ſententiarum certamina, ut *Marcus Varro* lib. de Philoſoph. apud Auguſt. lib. 19. de Civit. cap. 1. enumeret hæreſes CCLXXXVIII. *Lactantius* autem lib. 3. divin. Inſtitutionum cap. 7. ad decem reducit ſic: — *Epicurus* ſummum bo-
„ num in voluptate animi eſſe cenſet: *Ari-*
„ *ſtippus* in voluptate corporis: *Calliphon*, &
„ *Dinomachus* Cyrenaici honeſtatem cum vo-
„ luptate junxerunt: *Diodorus* in privatione
„ doloris ſummum bonum poſuit: *Hierony-*
„ *mus* in non dolendo: *Peripatetici* in bonis
„ animæ, & corporis, & fortunæ: *Herilli*
„ ſummum bonum eſt ſcientia: *Zenonis* cum
„ natura congruenter vivere: Quorumdam
„ *Stoicorum* virtutem ſequi: *Ariſtoteles* in
„ honeſtate, ac virtute ſummum bonum col-
„ locavit: hæ ſunt ferè omnium ſenten-
„ tiæ. — Contra quos.

Alcoran hebraicè, latinè volumen præceptorum deſcriptū a Mahometo.

Varietas Æthnicorum.

104 DICO. *Bonum ultimò felicitans eſt ſolum increatum, ſeù ſolus Deus*. Catholicam hanc veritatem dupliciter oſtendamus oportet auctoritate ſcilicet, ac ratione. Ratio, & auctoritas contra hæreticos utenda eſt. Sola ratione Gentiles aggrediemur Patrum auctoritati ſurdos.

PROB. ergo primò ex Scripturis Gen. 15. v. 1. *Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis*: hoc eſt; qua major dari non poteſt: Exod. 33. v. 18. petit a Domino Moyſes: *Oſtende mihi gloriam tuam, reſpondit: Ego oſtendam omne bonum tibi*, ideſt meipſum: Pſal. 72. v. 28. *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt: ponere in Domino Deo ſpem meam*: & v. 25. *Quid enim mihi eſt in cœlo? & a te quid volui ſuper terram? ..... Pars mea Deus in æternum*: Pſal. 102. v. 5. *Qui replet in bonis*

deſiderium tuum: Pſal. 143. v. 15. *Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus*: Eccleſ. 1. v. 2. enumeratis omnibus creaturis, tandem concludit: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Si ergo quidquid creatum vanum eſt, certè appetitum explere haud poteſt, nec beare. Et cap. 2. v. 1. *Dixi ego . . . vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi, quòd hoc quoque eſſet vanitas*.

CONFIRMATUR I. ex Scripturis novi Teſtamenti Jo. 14. v. 18. *Oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis*, & cap. 17. v. 3. *Hæc eſt autem vita æterna: Ut cognoſcant te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*: 1. Jo. 2. v. 15. *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt*: ergo ipſa non ſunt noſtra beatitudo, quam non poſſumus non amare, & inquirere, & cap. 5. v. 20. *Ut ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna*.

Beatitudinem non poſſumus non amare.

DICES. Laudati textus non intelliguntur de beatitudine, ſed de fide in Chriſtum, viam nempe, ac medium conſequendæ vitæ æternæ eſſe, in Chriſtum credere; & ideò Joann. 3. v. 36. dicitur: *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*, habet de præſenti, non habebit de futuro: ita interpretantur *Hilarius* lib. de Patris, & Filii unitate, & *Cyrillus* lib. ad Reginas.

CONTRA. Interpretationem hujuſmodi accipio nobis faventem; nam ſi viæ beatitudo imperfecta, & initiativa debet conſiſtere in Dei cognitione, quantò magis ultima, & perfecta, multòque excellentior?

CONFIRMATUR II. ex Patribus: *Dionyſius Areopag.* de Cœleſti Hierarch. cap. 7. Deum appellat totius pulchritudinis, atque ordinis ſummum, æternumque principium, ac finem: vid. ſuperiùs n. 62. *Irenæus* lib. 3. c. 22. *Gloria hominis eſt Deus*: Nyſſenus lib. de Beatitudinibus in illud: *Beati pauperes. Beatitudo eſt ipſa immortalis, & incorrupta vita, ineffabile pariter, & inanimadverſibile, atque inexcogitabile bonum*: Auguſt. lib. 19. de Civit. Dei cap. 26. *Ut vita carnis anima eſt, ita beata vita hominis Deus eſt*: Lib. 5. Confeſſ. cap. 4. *Infelix enim homo, qui ſcit illa omnia* (ideſt creata), *te autem neſcit; beatus autem qui te ſcit, etiam ſi illa neſciat, qui verò te, & illa novit non propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus*: Bernardus ſer. 20. in Cant. in illud Eccleſ. ultimo: *Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt*, inquit, *omnis homo, ergo ſi hoc eſt omnis homo abſque hoc nihil omnis homo*: Boetius de Conſol. proſ. 10. *Beatitudinem in ſummo bono ſitam eſſe neceſſe eſt*: cæterique Patres idem recantant.

Ultimus finis, & beatitudo idem ſunt.

105 PROB. 2. *ratione*. Ultimus finis, & beatitudo idem ſunt; ſed nullum creatum, bene verò ſolus Deus obtinet rationem ultimi finis: ergo nullum creatum, ſed ſolus Deus obtinet rationem beatitudinis. Diſcurſus explicatis terminis eſt demonſtrativus. *Major* clara eſt. Quid eſt objectiva beatitudo, niſi id, quod ultimo terminat appetitum, & ultimò terminare appetitum proprium eſt ſolius finis. *Minor* pariter conſtat; nam ratio ultimi finis ſequitur bonitatem, ſicut ratio principii ad entis actualitatem: omne autem creatum dicit bonitatem participatam, ſicut entis actualitatem participatam habet: ergo nullum ens creatum eſt finis ultimus, ſicut nullum eſt primum principium; hæc enim duo ſibi mutuo correſpondent. Hanc rationem complectitur Spiritus Sanctus Apoc. 21. v. 6. Ubi deſcriptâ æternæ gloriæ felicitate ſubdit: *Ego ſum alpha, & omega, initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vivæ gratis*: ideſt ego ſatiabo cujuſlibet appetitum.

106 PROB. 3. *alia ratione*. Vera beatitudo rationalem hominis appetitum ſatiare debet; ſed ſolus Deus ſatiare poteſt: ergo ſolus Deus eſt bonum ultimò beans. *Major* continet deſcriptionem beatitudinis. *Minorem* probo: Rationalis appetitus creaturæ eſt boni univerſalis, ſiquidem ejuſdem univerſalitatis, & latitudinis eſt voluntas, cujus eſt intellectus: intellectus eſt omnis veri; hinc cognito quolibet effectu ſcire deſiderat alios ſincategorematicè in infinitum, & omnibus cognitis, omnem cauſam cupit cognoſcere; ſed ſolus Deus eſt bonum univerſale, abs quo eſt omne bonum, ſicut & omne verum; ergo ſolus Deus rationalis creaturæ ſatiat appetitum.

Beatitudo ſatiare debet rationalē hominis appetitum.

CONFIRMATUR *inductione*. Rationalem appetitum hominis quatuor capita principaliter determinat ſcientia, magnitudo, ſeu honos, voluptas, & duratio ſempiterna; ſed Deus poſſeſſus omnes iſtos appetitus perfectè ſatiat: ergo. Declaratur *minor* quoad appetitum ſciendi. Divina eſſentia eſt eſſentialiter veritas, & omnium veritatum eminens cauſa, in qua clariùs continetur, quidquid eſt ſcibile, quàm in creato quolibet principio: ùt dicitur Eccleſ. 1. v. 5. *Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis*: ergo ipsâ clarè visâ, habetur adæquata cujuſlibet ſcibilis cognitio. Quoad appetitum magnitudinis, ſeu dignitatis. Quò quis ad altiorem ſtatum evehitur, & nobiliori unitur gradu, eò majorem acquirit magnitudinem. Hinc res ordinis inferioris ſuperioribus unitæ fiunt pretioſiores, & majoris pretii; ſed homo intuitivè conſpiciens divinam eſſentiam ſibi intrinſecè unitam per ſe, immediatè & non per aliud evehitur ad Deum, ipſique adhæret, & fit eidem ſimilis, Propheta aſſerente: *Ego dixi: Dii eſtis, & filii Excelſi omnes*: ergo elevatur, & extollitur, maximèque nobilitatur.

Beatitudo ſatiat omnem appetitum.

Quoad voluptatem: delectatio conſurgit ex unione potentiæ cum ſuo objecto convenienti, ùt ex ſe conſtat, & eò major, quò major ipſa eſt unio, & objectum magis conveniens, & potentia excellentior; atqui Deus eſt ſummum verum, & ſummum bonum, eſt objectum ſummè conveniens, potentia intellectiva, & volitiva eſt excellentior, unio in viſione beatifica eſt maxima, & omnino intima: igitur neceſſariò conſurgit voluptas ſumma, & exuberans. Porrò potentiæ ſuis materialibus objectis unitæ unione quidem imperfecta, & externa, tantam percipiunt voluptatem, quid dicam de perfectiſſima unione, quâ maximum, & convenientiſſimum bonum poſſidetur? Hæc ineffabilis, cujus gaudii figura perhibetur ex Scripturis, cùm dicitur: *Inebriabuntur ab uber-*

Ex unione potentiæ cum ſuo objecto conſurgit delectatio.

tate

tulo domus tuæ, & torrente voluptatis potabis nos. Inebriabuntur; quia penitus abſorbentur: *Torrente voluptatis*; quia impetu, & magnitudine penè obruuntur: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te: Intra in gaudium Domini tui*: Terrenorum delectatio intrat in nos, utpote modica, quæ deſiderium exacuit potiùs, quàm ſatiet. In illud nos intramus; quippe quòd plenum, & redundans capi nequaquam poteſt a nobis; Sicuti qui intrat in flumen, ab ipſo capitur, non ipſum capit; & ideo ſub typo torrentis illa felicitas depingitur Eccleſiaſt. 39., Apoc. 22., & Iſaiæ 25. v. 6. *Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.*

Beati vitâ vivunt æternâ.

Quoad immortalitatem. Quia vitâ vivent æternâ numquam morituri; unio enim Divinæ eſſentiæ eſt omnino invariabilis, & immutabilis; undè Iſaiæ 25. v. 8. dicitur: Deus *præcipitabit mortem in ſempiternum.*

Bona creata ad triplicem reducuntur classem.

107 PROB. *inductione per negationem*. Bona creata dividuntur tripharium fortunæ, corporis, & animæ. In fortunæ bonis ſunt divitiæ, honor, poteſtas, gloria. Bona corporis firma valetudo, robur, pulchritudo, voluptas. Animæ verò ſcientia, virtus, ars, & alia id genus; atqui nec ſingula, nec ſimul omnia hæc explendo ſunt humano appetitui: ergo. *Minor* ſic declaratur ex multiplici beatitudinis definitione, quæ a Philoſophis traditur: *M. T. Cicero* Orat. 3. Tuſculan. ait: *Eſſe bonorum omnium ſecretis omnibus malis cumulatam complexionem*. Plato: *Bonum ex omnibus bonis aggregatum*. Ariſtoteles lib. 1. Ethic. cap. 7. *Felicitas eſt bonum ſufficiens*, & explicans quid ſit hoc bonum ſufficiens, addit, *ſufficiens id eſſe ſtatuimus, quod ſi ſolum relinquatur, ſufficientem, atque expetibilem vitam, nulliuſque rei indigam facit*: & lib. 10. cap. 2., & 7. aſſerit, beatitudinem eſſe ultimum ſimpliciter, ſed nullum ex prædictis bonis eſt cumulata omnium bonorum complexio, malo quolibet ſecluſo, nullum per ſe ſufficiens, nullius indigum, & ſimpliciter ultimum: ergo.

Definitiones beatitudinis per Philoſophos.

EXPLICATUR, & primò quoad bona fortunæ: ex prælibatis definitionibus bonum, quod hominem beat, debet eſſe homini intrinſecum, & excellentius homine, & omne malum excludens. Sed bona fortunæ ſunt homini extrinſeca, & ipſimet deſerviunt, nec omne malum excludunt; nam fortunæ bonis qui affluit, quandoque bona valetudine, robore, & virtutibus caret: ergo. Præterea bonum beans nequit eſſe poſſidenti cauſa mali; at uſuveuit, ut bona fortunæ quandoque præbeant poſſidenti malorum cauſam tum corpori, tum animæ: ergo.

Bona fortunæ ſæpè cauſa mali.

Ulteriùs bonum beans non poteſt eſſe commune Bonis, & Malis; ſed bona fortunæ bonis, & malis communia ſunt: hinc in Scripturis ùt contemptibilia prædicantur: Paulus ad Philipp. 3. vocat ea ſtercora, de divitiis dicitur Eccleſiaſtes 5. v. 9. *Avarus enim non impletur pecuniâ*: Prov. 17. v. 16. *Quid prodeſt ſtultò habere divitias, cum ſapientiam emere non poſſit*: de poteſtate, & gloriâ Jacobi 4. v. 15. *Vapor eſt ad modicum parens*: Eccleſ. 10. v. 12. *Rex hodie eſt, & cras morietur*: Pſal. 36. v. 35. *Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani. Et tranſivi, & ecce non erat: & quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus.*

Quod ad bona corporis: bonum beans debet eſſe ſolius hominis; ſed bona corporis ſunt communia brutis, immo vita in aliquibus ſolet eſſe longior, valetudo firmior, robur majus, ſenſus acutior, intenſior voluptas. Deindè non debet ad aliud ordinari, ſed bona corporis ad aliud ordinantur, ad bonum ſcilicet animæ, ſicut corpus ad animam: debet eſſe ſtabile; ſed corporeis bonis nihil inſtabilius: ergo.

Beatitudo non debet ad aliud ordinari.

Quoad voluptatem: 1. delectationes corporis non conveniunt homini ſecundùm id, quod eſt in homine nobiliſſimum, nempe ſecundùm partem intellectivam; ſed finis ultimus debet nobiliori hominis parte convenire.

2. Summa hominis perfectio non poteſt in aliqua re excellentiori conſiſtere, quàm quæ rebus conjungitur etiam inferioribus: finis enim eſt melior eo, quod eſt ad finem; ſed delectationes conſurgunt ex eo, quòd homo per ſenſum rebus inferioribus uniatur: ergo.

Finis eſt melior eo, quod eſt ad finem.

3. Bonum, quod eſt per ſe tale, eſt melius eo, quod eſt bonum per aliud; ſed delectationes ſunt bonum per aliud, & non per ſe, adeoque neque ſummum bonum: ergo. *Minor* explicatur: bonum, quod non eſt tale niſi ùt moderatum, non eſt bonum per ſe, ſed bonitatem habet a moderante. Hujuſmodi ſunt delectationes, quæ cùm immoderatæ ſunt, una impedit aliam, & habenti nocent; & ſic videmus, quòd maximus voluptatum uſus & nocet, & alias impedit operationes, atque in vitium degenerat: ergo ſignum eſt, quòd non poſſunt eſſe bonum per ſe. Præterea actus virtutum ſunt laudabiles ex eo, quòd ad felicitatem ordinantur: ſi ergo in iſtis delectationibus felicitas conſiſteret, actus eſſet laudabilis per acceſſum ad eas; ſed oppoſitum contingit; unde temperantia eſt laudabilis per abſtinentiam a delectationibus: ergo. Hæc ex *S. Thoma* 3. contra gentes c. 27.

Delectationes non ſunt bonum per ſe.

Quoad bonum Animæ: ultimò beans in ſuo uſu non admittit laborem, & difficultatem; ſed uſus ſcientiæ, virtutis, & artis includit laborem, & difficultatem: ergo. 2. ultimò beans non debet ad aliud ordinari; ſed ſcientia, virtus, & ars, cùm practica ſint, ad operationem ordinantur, & maximè Prudentia, quæ inter morales virtutes prima eſt princeps: ergo concludendum eſt, Beatitudinem conſiſtere in contemplatione veritatis; quia hæc eſt operatio propria hominis, nec ad aliud ordinatur, cùm cognitio veritatis ſit propter ſe. Non debet tamen eſſe cognitio veritatis rerum infimarum; hæc enim non eſſet ſumma perfectio cognoſcentis: ergo debet eſſe cognitio primæ veritatis, quæ eſt Deus; non quidem acquiſitæ per demonſtrationem, quia eſt cognitio imperfecta, nec penetrat quiditatem, cùm procedat per negationem removendo imperfectiones, vel per affirmationem medils

Beatitudo excludit laborē, & difficultatem.

effectibus : nec perfectè ſatiat , cùm relinquat appetitum ad alia cognoſcenda , & aliàs eſt fallaciis ſubjecta . Non debet eſſe cognitio primæ veritatis per fidem ; quia fides eſt de non viſis , unde intellectus non quieſcit , ſed magis accenditur , deſiderans videre , quod credit : ergo debet eſſe cognitio primæ veritatis poſſeſſæ per claram viſionem , perfectamque fruitionem . Sic *D. Thomas* .

SOLVUNTUR ARGUMENTA .

108 OBJICIES 1. Id , quod maximè Deo convenit , hominis heatitudo videtur ; ſed bona fortunæ videntur maximè convenire Deo : ergo videntur hominis beatitudo . Inter bona fortunæ eſt honor , & poteſtas : ſed per Philoſoph. 8. Ethic. *honor maximè convenit Deo* , & ſecundùm Fidem *ſoli Deo honor , & gloria* : poteſtas quoque Deo convenit , cùm perfectiſſimum ſit alios regere : ergo .

Confirm. Id , quod homo maximè deſiderat , eſt ſua ipſius beatitudo , cùm in eam ſuapte natura maximè feratur ; ſed homo ſummopere deſiderat bona fortunæ : ergo . *Minor* oſtenditur . Homines in omnibus jacturam patiuntur , ne detrimentum patiantur honoris ; & nihil eſt , a quo magis abhorreant , quàm ſervitus : ergo dominationem, utpote ſervituti contrariam, maximè appetit . Divitias vehementiſſimo etiam deſiderio proſequntur , quæ in hominum affectu dominantur , unde illud adagium *pecunia omnia obedire* ; ſed ratio ultimi finis eſt , quæ potiſſimè duminatur : ergo divitiæ ſunt ultimus finis .

Confirm. 2. Beatitudo eſt bonorum omnium aggregatio ; ſed divitiarum poſſeſſio eſt hujuſmodi ; quia per eas haberi poteſt, quidquid placet , & aliter cùm Avarus pecuniâ nunquam impleatur *Eccleſ.* 5. , videtur divitiarum cupiditas eſſe infinita , quod utique proprium eſt ſummi boni , cujus deſiderium nunquam deficit .

Honor conſequitur ad excellentiam.

RESP. *nego min.*, *ad prob.* dico: honor non facit Deum , nec homines excellentes : datur in teſtimonium præexiſtentis excellentiæ , ac proinde eſſe non poteſt ſummum bonum : honor eſt in honorante : beatitudo debet eſſe in beato . Veruntamen honor ſequitur beatitudinem , quæ , cùm ſit bonum perfectum , excellentiam ſupponit , propter quam debetur honor. Prætérquamquod poteſtas humana conſtituere beatitudinem neutiquam poteſt ; eſt enim ſecundùm ſe ad bonum , & ad malum . Secus in Deo , cujus poteſtas eſt ipſa bonitas divina , qua malè uti poteſt nemo . Licèt verò optimum ſit , ſi quis poteſtate benè utatur ; eſt tamen peſſimum , ſi malè utatur in regimine . Ecce honor in homine ſe habet ad bonum, & malum .

Ad primam confirmationem per ſe loquendo neganda eſt *minor* . Honoris deſiderium oritur ex deſiderio beatitudinis , quam honos ſequitur ; quia abſque excellentia non ſubſiſtit beatitudo . Hinc fit , ut homines a Sapientibus cupiant honorari , quorum judicio , utpote recto ſeſe verè excellentes reputant . Servitutem autem fugiunt , non quia poteſtas ſit ſummum bonum , ſed quia impedit uſum naturalis libertatis , quâ quemque natura donavit : divitiis obediunt omnia propter multitudinem ſtultorum , qui meliora contemnunt . Judicium de bono perperam ex ſtultis petitur . Nec infinita eſt ſecundùm ſe cupiditas divitiarum , quæ ordinatæ ſunt in naturæ commoda : his autem moderatus pecuniæ uſus ſufficit . Quia tamen effrenis concupiſcentia , cui res numaria deſervit in malis , ſe habet inſtar ignis , qui ab ingeſto pabulo non extinguitur , ſed augetur ; ideò inordinatus affectus videtur infinitus . Addo : hominis bonum eſt in fruenda beatitudine poſitum , ad quod requiritur , ut illam jugiter poſſideat . Bonitas verò divitiarum conſiſtit in effuſione earundem , quæ niſi effundantur , non ſunt utiles , nec proinde beatum efficere queunt habentem , ſi illas effundit . Ex his patet ad ſecundam confirmationem : per divitias ſola bona venalia poſſidentur , quæ certè infimi ordinis ſunt ; non enim virtutes , aut ſapientia emuntur auro .

Deſiderium libertatis a natura.

109 OBJICIES 2. In eo , quod eſt optimum , conſiſtit beatitudinis perfectio ; ſed corporis bona ſunt optimum : unde Eccleſ. 30. v. 16. dicitur: *Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis :* & communiter eſſe , & vivere , ad quod ſalus requiritur , omnibus aliis bonis melius creditur : quod etiam apparet ex eo, quòd eſſe ultimi finis aſſequitur conditionem ; nam quò aliqua cauſa eſt ſuperior , eò ejus virtus ad plura ſe extendit , & ſicut cauſalitas efficientis ſecundùm influxum conſideratur , ita cauſalitas finis ſecundùm appetitum : ergo ſicut prima cauſa eſt , quæ influit in omnia , ita ultimus finis eſt , quem omnia appetunt ; ſed eſſe , & vivere omnia appetunt : ergo eſt ultimus finis : ergo , quæ ſpectant ad corpus , beatum faciunt .

RESP. *neg. min.* Anima melior eſt corpore , cùm per eam vivat , & ab ea ſuum omne bonum in ſe derivet . Itaque in bonis corporis non ſtat ultima felicitas ; nec enim fieri poteſt , ut quæ res ordinatur ad illud tanquam ad finem , ejuſdem conſervatio ſit finis ultimus . Navis , quia ad aliud ordinatur , Gubernator non intendit conſervationem navis tanquam ultimum finem . Cùm igitur corpus ad animam ordinetur , fit , ut ejuſdem conſervatio non ſit optimum . Dicitur tamen eſſe , & vivere bonum omnium optimum , non quia reverà ſit tale ſecundùm ſe , ſed quia eſt fundamentum , quo ſublato, aliis frui bonis nequaquam poſſumus . Neque ex eo , quòd omnia appetant eſſe , infertur ratio finis ultimi ; ſicut enim ſupponit primum principium , a quo habet eſſe, ita èt ultimum finem , ad quem ordinatur . Atque hic eſt primum principium eſſendi , in quo eſt omnis eſſendi perfectio , cujus ſimilitudinem appetunt ſecundùm ſuam perfectionem, quædam ſecundùm eſſe tantùm, quædam ſecundùm vivere , quædam ſecundùm eſſe beatum , quod paucorum eſt .

Corpus ordinatur ad animam .

110 OB-

110 OBJICIES 3. Id, quod appetitur ab omnibus, & ad aliud non ordinatur, eſt beatitudo. Voluptas ita ſe habet; nam 10. Ethic. *Stultum eſt quærere, propter quid aliquis velit delectari*. Explicatur *primò*. Ideò bonum appetitur, ut eo acquiſito, appetitus quieſcat; hæc quies eſt delectatio: ergo propter eam omnia appetuntur. *Secundò*. Proprium eſt cauſæ primæ, & ultimi finis vehementer movere; ſed voluptas maximè movet: ergo.

RESP. *neg. min.* In ſenſo explicando. Delectatio non eſt beatitudo, ſed quid conſequens ad illam; conſurgit enim ex poſſeſſione boni convenientis in re, vel in ſpe: ſi bonum ſit perfectum, beatitudo eſt completa, & completa delectatio: ſi bonum imperfectum, eſt beatitudinis participium, & delectatio diminuta: unde delectatio non eſt beatitudo, & multò minùs corporea, quæ non ſequitur bonum perfectum, ſed apprehenſum per ſenſum, qui eſt inferior ad rationalem partem animæ. Quoniam verò bonum omnes appetunt ſibi conveniens, ideo omnes appetunt delectationem: & quando dicitur, quodnam appetitur propter aliud, falſum eſt, loquendo de cauſa motiva, & formali, quia eſt appetibilis propter bonum, quod eſt objectum delectationis, & principium. In genere cauſæ finalis non dicitur propter aliud appeti, quia non ponit in numero cum ipſo bono poſſeſſo, ad quod ſequitur: ex quo patet ad primam explicationem. Ad ſecundam motio vehemens in ſenſibili delectatione ea eo naſcitur, quòd ſenſuum operationes, utpote noſtræ cognitionis principia, ſunt magis perceptibiles; unde ſenſibilis delectatio a pluribus appetitur. Undequaque jam colligas, nullo corporis bono humanam conflari beatitudinem.

Delectatio conſurgit ex poſſeſſione.

An verò noſtra felicitas ſit bonum animæ, dupliciter poteſt intelligi, vel ipſa res, quam adipiſci deſideramus, vel uſus illius, aut ſubjectum, *cui* appetitur. Uſus utique eſt bonum animæ, quia nihil eſt aliud, quàm poſſeſſio boni concupiti, quæ habetur per actum intellectus, & voluntatis, ſicut homo eſt ſubjectum, & finis *cui* beatitudinis. Si ipſa res concupita attendatur, anima eſſe non poteſt ultimus finis, quæ ſecundùm ſe conſiderata eſt in potentia exiſtens, unde de ſciente in potentia fit ſciens in actu; de perfectibili in potentia fit perfecta in actu. Potentia verò ad actum ſe habet ùt incompletum ad ſuum complementum; adeoque quod eſt in potentia, nequit eſſe finis ultimus; ſicuti neque aliquid animæ inhærens ſive actus, ſive habitus ſit; quia omne inhærens bonum quoddam participatum eſt impotens ſatiare voluntatem, quæ eſt boni univerſalis, adeoque increati boni.

Quod eſt in potentia, nequit eſſe finis ultimus.

111 OBJICIES 4. Finis ultimus cujuslibet rei eſt in opere ſuo perfecto, unde pars eſt propter totum tanquam finem; ſed homo ad univerſitatem creaturarum ſe habet ùt imperfectum ad perfectum, ùt pars ad totum: ergo univerſitas creaturarum eſt finis ultimus hominis. Ulteriùs ſecundùm vulgatum axioma, ſupremum infimi attingit infimum ſupremi; ſed infimum ſupremi ſcilicet Dei, eſt creaturarum productio: ergo harum cognitio eſt finis hominis.

RESP. Totum tunc eſſe finem ultimum partis, quando ad ulteriorem finem non ordinatur. Univerſitas autem creaturarum ordinatur ulteriùs ad Deum, tanquam ad ultimum finem. Adductum axioma non aſſumitur ad intentum, ſolùm enim ſignificat res inferioris ordinis ſecundùm ſuam perfectionem participare aliquid de ordine ſuperioris, eique aſſimilari in aliquo. Cæterùm cùm omne bonum homini ſuperiùs præter Deum limitatum ſit, nequit hominem perfectè beare.

112 OBJICIES 5. Contra rationem *D. Thomæ*. Id ſolùm quietat voluntatem, quod eſt ejus objectum; ſed bonum increatum non eſt objectum voluntatis; objectum ſiquidem voluntatis eſt bonum univerſale in prædicando, ſeu in abſtracto; Deus verò non eſt bonum univerſale in prædicando, ſed in cauſando: ergo non eſt ejus objectum: ergo non benè arguitur ab uno univerſali ad aliud.

RESP. *nego min.* Ex eo quòd objectum voluntatis ſit bonum univerſale, benè ſequitur Deum ſolùm explere voluntatem; tota enim perfectio univerſalis boni in prædicando ſolùm continetur a bono univerſali in cauſando, & eſſendo, demptis imperfectionibus, modo eminentiali; itaque ſola hujus poſſeſſio poteſt voluntatem ſatiare.

113 DICES. Licèt humanitas Chriſti terminetur, & ſatietur per ſubſiſtentiam Verbi creatam ſubſiſtentiam continentis; tamen illam non petit; ſed ſatiatur propriâ, ad quam inclinat: ergo licèt voluntas creata ſatietur a bono increato ùt continente alia bona, illud tamen non petit, ſed ſatiabitur bono abſtracto, quod eſt ipſius objectum.

RESP. *neg. conſeq.* Ex quo objectum voluntatis eſt bonum abſtractum, inclinatur in poſſeſſionem particularium objectorum ſub illa univerſali ratione contentorum; non enim quieſcit per hoc, quòd attingat illam rationem logicè abſtractam utpote ens rationis, & bonum imperfectiſſimum: aliter nullum bonum particulare, Deo excepto, adæquat latitudinem univerſalitatis appetentia, immo neque omnia ſimul, cùm ſint bona particularia, participata, & imperfecta. Adde: ſub illa univerſalitate, cùm Deus ùt principalius objectum contineatur, fit, ut eo non attacto, non quieſcat: ſubſiſtentia verò creata ſe ſolà ſufficit ad terminandam inclinationem ſubſtantiæ, quia illi adæquatur, unde non petit ſubſiſtentiam creatam.

Sine Deo voluntas non quieſcit.

114 URGEBIS. Ex quo bonum abſtractum eſt objectum voluntatis, fit, ut poſſeſſo bono increato, non quieſcat inclinatio voluntatis, niſi bonum creatum poſſideat; nam inclinatio ejus eſt ad bonum, prout comprehendit creatum, & increatum: ergo non ſatiatur, niſi utroque poſſeſſo. *Explicatur*: ſicut, viſis effectibus, oritur deſiderium cognoſcendi cauſam; ita viſà cauſà, videndi effectum; ſed viſis effectibus, non quieſcit, niſi cauſam

Digitized by Google

cauſam videat : ergo viſâ cauſâ, non quieſcit, niſi videat effectus, qui ſunt creaturæ.

RESP. *neg. ant.* Bonum ſiquidem creatum meliori modo continetur in Deo, quàm in ſe ipſo ; & creaturæ, quæ ſunt effectus, meliùs, & perfectiùs videntur in Deo, quàm in ſe. Quare non remanet inexpletus appetitus voluntatis ; præſertim quòd appetitus videndi effectus eſt ſecundarius, appetitus videndæ cauſæ eſt primarius : ad eſſentialem beatitudinem ſufficit ſatietas inclinationis primariæ, ſatietas inclinationis ſecundariæ eſt complementum beatitudinis.

Creatura cõtinetur in Deo.

115 REPLICABIS : quamvis Deus modo perfectiſſimo effectus creatos contineat ; nihilominus non noitur ſecundùm quod illos in particulari exprimit, aliter comprehenderetur Deus : ergo non expletur inclinatio ; & licèt ſit ſecundaria, expleri tamen debet, ut tollatur anxietas ; ſecus objectum primarium non expleret, niſi ſecundariæ inclinationis ſatietatem radicaret.

RESP. *neg. conſeq.* Tum quia non datur inclinatio ad videndum Deum ùt cauſam univerſaliſſimam exprimentem omnes effectus in particulari ; haud enim habet inclinationem, ut perficiatur modo infinito, quod eveniret in caſu, quo poſſideret cauſam primam omnem effectum in particulari exprimentem : tum quia anxietas non ſequitur niſi ad privationem rei poſitivè debitæ ; quantitas verò intenſionis, & extenſionis in Dei viſione penes merita attenditur, quæ utique numquam exigunt videre in Deo omnes effectus in particulari.

Beatus non petit perfici modo infinito.

116 INSTABIS. Sicut divina eſſentia eminenter continet effectus creatos, & hi ad ſecundarium objectum ſpectant, ita continet divinas relationes, & hæ pertinent ad objectum ſecundarium, cùm in eſſe entis non ſint de primaria conſtitutione Dei ; atqui viſâ eſſentiâ, non viſis Perſonis in particulari, non ſatiaretur appetitus : ergo neque ſatiaretur appetitus, non viſis creaturis in particulari.

RESP. *nego majorem* ; quia Perſonæ Divinæ pertinent ad eſſentialem conſtitutionem Dei, ùt eſt Unus, & Trinus ; & quamvis ab eſſentia quaſi emanent, ſunt tamen modi intrinſeci ejuſdem ; nequit proinde videri Deus prout in ſe, niſi in particulari videantur Perſonæ. Creaturæ verò non pertinent ad eſſentialem conſtitutionem Dei, ſed ad ejus eminentiam, nec ſunt modi intrinſeci, & eſſentialis eſſentiæ : adeoque perfectè ſatiatur appetitus, illis non viſis in particulari.

Perſonæ Divinæ pertinẽt ad conſtitutionem Dei.

Hinc Scholaſtici metaphyſicam movent quæſtionem ; an, ſi per impoſſibile viſâ eſſentiâ, non viderentur Perſonæ, eſſentialiter eſſet Beatus ; ſed hoc nihil intereſt ad Fidei controverſias : ſufficiat, quòd de facto nullus beatificetur, quia videat eſſentiam, & Perſonas ; cùm beatitudo ſit viſio Dei prout in ſe, ùt docent Scripturæ : non videtur autem Deus clarè prout in ſe, niſi videantur prædicata formaliter conſtitutiva Deitatis, & Trinitatis ; cùm Deus in ſe formaliter ſit Unus, & Trinus : quidquid ſit, an Perſonæ in ſuo conceptu relativo dicant perfectionem.

CONTROVERSIA VI.

AN BEATORUM ANIMÆ CONSTITUANTUR IN STATU BEATIFICANTE PER INCREATAM DEI COGNITIONEM.

117 TAmetſi nullum Controverſia hæc directè involvat articulum Fidei, nihilominus quoniam pleriſque hæreſim videtur ſapere, pleriſque temeritatem, & a nonnullis appellatur erronea propoſitio : ideo non eſt ab inſtituto noſtro aliena, immo maximè propria, cùm non tam expreſſos Fidei errores noſſe oporteat, quàm proximos. Inoleverat quorundam doctrina ævo *S. Bonaventuræ*, animas non eſſe in ſuo ſtatu conſtitutas per actum ab ipſis elicitum, ſed per increatam Dei viſionem illis intrinſecè unitam.

118 DICO : *Animæ non conſtituuntur in ſuo ſtatu per viſionem Dei increatam intrinſecè ſibi unitam*. PROB. 1. auctoritate : Scripturæ deſcribunt Beatos poſſidere ſuum ultimum finem per actiones ab ipſis elicitas ; ſed viſio increata Dei non eſt actio a Beatis elicita : ergo per eam non poſſident ſuum ultimum finem. *Major* declaratur Matth. 19 v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Joan. 17. v. 3. *Hæc eſt autem vita æterna : Ut cognoſcant te, ſolum Deum verum*. Apoc. 2. v. 7. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ* ; ſed ratio vitæ actualis, & vitalis commeſtio importat operationem egredientem a vivente ; in hoc enim differt vivens a non vivente, quòd primum movetur a ſe ipſo, ſecundum ab alio : ergo.

118 CONFIRM. 1. aliis textibus, 1. Joan. 3. v. 2. *Cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt* ; 1. ad Corinth. 13. v. 12. *Tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum* ; Ibidem *videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate : tunc autem facie ad faciem* ; ſed videre, & cognoſcere important actiones egredientes a vidente, & cognoſcente : ergo. Ubi etiam advertendum, apud Apoſtulum idem eſt (exceptâ claritate, & obſcuritate) videre per fidem, & per ſpeciem ; ſed viſio per fidem verè elicitur a nobis : ergo etiam viſio per ſpeciem. Ulteriùs dicit ſe activè cognoſciturum Deum quiditativè, ſicut eſt quiditativè cognitus ; ſed cognitus eſt per actionem virtualiter emanantem a Deo : ergo cognoſcet per actionem ab ipſo emanantem realiter ; cùm nulla creatura ſit ſuum operari.

Vivens movetur a ſe.

Nulla creatura eſt ſuum operari.

119 CONFIR. II. ex Patribus ; quorum unam, vel alteram ſubdo ſententiam, quia ſuperioribus in Controverſiis citatæ etiam præſenti deſerviunt. *Ambroſius* lib. 2. de Divin. Officiis cap. 2. — Scriptura Divina „ vitam beatam in cognitione poſuit divini- „ tatis, & fructus bonæ operationis : — *Auguſtinus* pluribus locis beatitudinem explicat verbis operationem elicitam, atque creatam exprimentibus ; lib. 1. de doctrina Chriſti cap. 32. — Hæc autem merces ſum- „ ma

Digitized by Google

„ ma eſt, ut Deo perfruamur, — lib. 8. de Civit. cap. 9. — Nemo beatus eſt, qui „ eò quòd amat, non fruitur; — lib. 12. de Civit. cap. 1. explicata beatitudine per adhæſionem ad Deum ſubdit — Quàm por„ rò magna ſit laus adhærere Deo, ut ei „ vivat, inde ſapiat, illo gaudeat, tanto„ que ſine morte, ſine errore, ſine mole„ ſtià perfruatur, quis cogitare dignè poſſit, „ aut eloqui? — *Nazianzenus* orat. in plagam grandinis, Regnum cœlorum eſſe contemplationem Trinitatis ſe totam cum tota mente miſcentis: dicit enim: — Illos qui„ dem lux omni ſermone præſtantior exci„ piet, & Sanctæ, regiæque Trinitatis pu„ riùs jam, & clariùs illuminantis, to„ tamque ſecum tota mente miſcentis, con„ templatio (in qua ego vel ſola, regnum „ cœlorum maxima ex parte poſitum eſſe „ cenſeo) — *Boetius* de conſolat. lib. 3. proſa 10. Beatos dicit fieri quadam participatione; ſi ergo per participationem fit, non fit eàdem increatâ Dei viſione.

CONFIR. III. ex ſenſu Eccleſiæ; quæ in Conciliis ſtatuens formalem Animarum beatitudinem verbis utitur exprimentibus operationem ab ipſis procedentem: Concil. Florentinum in Decreto Unionis — De„ finimus . . . Illas etiam, quæ poſt con„ tractam peccati maculam, vel in ſuis „ corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus „ (prout ſuperiùs dictum eſt) ſunt purga„ tæ, in Cœlum mox recipi, & intueri „ clarè ipſum Deum Trinum, & Unum „ ſicut eſt: — Et Conſtitutione ejuſdem pro unione cum *Jacobitis* idem reperitur: eadem omnino verba recitantur in fidei formula CLEMENTIS VIII. ad Orientales: BENEDICTUS XII. in ſua extravaganti de ſtatu Animarum: — Cum Chri„ ſto Sanctorum Angelorum conſortio ag„ gregatæ, ac poſt Chriſti Jeſu paſſionem, „ & mortem viderunt, & vident, & vide„ bunt divinam eſſentiam immediatè ſe be„ nè, & clarè, & apertè illis oſtendentem; „ quodque ſic videntes eàdem eſſentià per„ fruuntur, nec non, quòd tali viſione, & „ fruitione eorum Animæ, quia jam deceſ„ ſerunt, ſunt verè beatæ: — Et Cathechiſmus PII V. in Articulum Symboli: *Credo in vitam æternam* — Solida beatitudo, „ quam eſſentialem communi nomine licèt „ vocare, in eo ſita eſt, ut eum videamus, „ ejuſque pulchritudine fruamur, qui eſt „ omnis bonitatis, ac perfectionis fons, „ & principium — Prædictæ igitur locutiones, anima ſcilicet intuetur, videt, fruitur: viſio, fruitio in proprietate ſermonis, ſecundùm quam accipiendæ ſunt Conciliorum definitiones, ſignificant operationem activè elicitam a vidente. His accedit definitio Concilii Viennenſis relata in Clement. *Ad noſtrum* de Hæreticis, dicens: *Animam indigere lumine gloriæ ad Deum videndum, & beatè fruendum*; ad videndum non ad recipiendam viſionem, ut intelligamus non ſe habere ſolùm diſpoſitivè, ſed etiam activè.

121 CONFIR. IV. Quælibet res finem ſuum aſſequitur modo naturæ ſuæ proportionato; ſed anima rationalis tendit in ſuum finem mediis actibus ab ipſa elicitis: unde definit Tridentinum *ſeſſ. 6. can.* 4. liberum arbitrium cooperari Deo excitanti, & agere, nec merè ſe habere paſſivè: ergo etiam illum aſſequitur activè agendo; quies enim motui correſpondet: hinc egregiè *Bernardus* ſerm. 5. de Aſſumpt. *Hæc eſt merces, hic eſt finis fructus noſtri laboris, viſio ſcilicet Dei*.

Quælibet res tendit in ſuũ finem modo ſibi proportionato.

122 CONF. V. Omnis Juſtus glorificatur conformiter ad Chriſti glorificationem, ùt habetur ex Apoſtolo; ſed Chriſtus non glorificatur per increatam viſionem: ergo nullus. *Minor* oſtenditur ex ſexta Synodo Generali Act. XVII., quæ definivit contra *Monothelitas* duas in Chriſto operationes: — Juxta quod olim Prophetæ de „ eo, & ipſe nos Dominus Jeſus Chriſtus „ erudivit, & Sanctorum Patrum nobis tra„ didit Symbolum duas naturales volunta„ tes in eo, & duas naturales operationes „ indiviſè, inconvertibiliter, inſeparabili„ ter, inconfusè, ſecundùm Sanctorum Pa„ trum doctrinam adæquatè prædicamus — Et ex Conſtit. Concilii Florentini ſuper unione *Jacobitarum* numero de approbatione Concil. Chalcedonenſis: — Et definitum „ eſt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum „ eſſe verum Deum, & verum Hominem, „ & in una, eademque Perſona Divinam, „ humanamque naturam integras, inviola„ tas, incorruptas, inconfuſas, diſtinctaſ„ que manſiſſe, humanitate agente, quæ „ hominis ſunt, & Deitate, quæ Dei ſunt: — ergo ſi humanitati Chriſti non conceditur beatitudo per unionem increatæ viſionis, multò minùs aliis hominibus concedenda eſt. Certè unio perſonalis Divinitatis magis conducit ad unionem medià operatione, quàm unio ſolùm objectiva: ergo ſi prima non trahit unionem viſionis increatæ, nec trahere debet ſecunda.

Explicatur argumentum. Ideo ſanxit Eccleſia duas in Chriſto operationes; quia Scriptura quaſdam operationes attribuit ejus humanitati: Marci 14. verſ. 34. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*: Joann. 7. v. 1. *Non enim volebat in Judæam ambulare: quia quærebant eum Judæi interficere*. Sed itidem Scriptura ſignificat viſionem Dei beatificam eſſe activè a Beato: *Videbimus eum ſicuti eſt: ſatiabor cùm apparuerit gloria tua; gaudebunt, & ſaturabuntur*: ergo.

Explicatur ſecundò. Chalcedonenſe, & Conſtantinopolitanum ideo geminas admittunt in Chriſto operationes; quia datur duplex natura: ſed idem proportionabiliter currit in noſtro caſu; ineſt enim homini natura ſupernaturalis, participata quidem a Deo, ſed diſtincta, & homini inhærens, ùt ex Tridentino *ſeſſ. 6. cap.* 7. — Demùm uni„ ca formalis cauſa eſt juſtitia Dei, non „ qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos fa„ cit, qua videlicet ab eo donati renova„ mur ſpiritu mentis noſtræ, & non mo„ do reputamur, ſed verè juſti nomina„ mur, & ſumus juſtitiam in nobis re„ cipientes. — Cùm igitur ſuas hæc forma operationes habeat, & perſeveret in

Pa-

Patria, eas oportet eliciat; nec aliæ ſunt, præterquam viſio, & fruitio. Et ſanè Apoſtolus 1. ad Cor. 13. v. 8. *Charitas nunquam excidit*, quæ utique eſt virtus proxima operativa gratiæ, & operatur in Patria eliciens actus fruitionis, & gaudii, qui charitatis ſunt proprii; quare Joan. 16. v. 22. *Gaudebit cor veſtrum: & gaudium veſtrum nemo tollet a vobis*: Matth. 25. v. 21. *Intra in gaudium Domini tui*: ergo ſi fruitio eſt elicitivè n Beato, erit quoque viſio.

Charitas eſt virtus operativa.

123 Hinc doctatur ratio conclusionis noſtræ. Vel Anima Beati formaliter, renliter, & in veritate Deum videt, vel non? ſecundum dici nequit: primum non poteſt haberi per viſionem increatam: ergo per elicitam ab ipſa anima. *Prob. min.* quoad primam partem: I. Beatus verè poſſidet vitam æternam: Matth. 19. v. 16. *Quid boni faciam, ut habeam vitam æternam*; ſed vita æterna non aliter poſſidetur, niſi per viſionem, & fruitionem: ergo verè videt, & frnitur.

Vita æterna habetur per viſionem, & fruitionem.

124 II. Actualis poſſeſſio beatitudinis objectivæ conſiſtit in optimo actuali creaturæ rationalis; ſed optimum actuale rationalis creaturæ in operatione intellectivæ, & volitivæ potentiæ conſiſtit: ergo talis poſſeſſio habetur per actus intellectus, & voluntatis. *Major* eſt certa; nam formalis beatitudo eſt ultimum perfectivum in actu, ſicut objectiva in eſſe rei poſſeſſæ; ideoque Apoſtolus 1. ad Corinth. 13. v. 10. ait: *Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt*; quid autem eſt, quod evacuatur? Cognitio Dei imperfecta: *Nunc cognoſco ex parte*: quid eſt acquirendum? Cognitio Dei perfecta: *Tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum*.

125 III. Anima in ſtatu felicitatis conſtituitur vera unione ad ultimum finem; atqui unio cum fine ultimo habetur per operationem; nam finis non finaliſat, niſi ùt cognitus, & attactus: ergo anima verè cognoſcit, & attingit Deum tanquam bonum beatificans, & finalizans.

EXPLICATUR. Formalis ſtatus felicitatis eſt ultimus finis homini intrinſecus; unde in perfectiſſima debet unione ad finem conſiſtere, & in forma, per quam ſimilior ad Deum accedit; ideo Scriptura: *cùm apparuerit, ſimiles ei erimus*; atqui per operationem ſimilior Deo fit, qui actualiſſimus eſt, omnem excludens potentialitatem; operatio enim eſt ultima hominis perfectio viâ actuationis, & maxima perfectio adveniens ſubjecto beatificabili, hoc eſt, habenti gratiam, quæ eſt primum eſſe ordinis ſupernaturalis; operatio namque omnem capacitatem explet potentiarum, & eſt earum finis.

126 Probatur nunc ſecundum, ſcilicet animam non conſtitui videntem, & fruentem, niſi per actionem elicitam, non autem per increatam. Status ultimæ felicitatis eſt homini ſuaviſſimus; ſed non eſſet hujuſmodi, niſi operationes, ad quas inclinat, eliceret, quia delectatio in potentias emanat ex productione operationum, quæ potentiis iiſdem correſpondent: homo autem per gratiam elevatus maximè avet, & excupit intueri ſuum finem, eoque perfrui, quandoquidem gratia ſit per ſe radix cognoſcendi Deum, & amandi. Quamobrem haud eſſet connaturaliter ſaturata, niſi per ſuas operationes ultimum, ſummumque bonum complecteretur, ac poſſideret ſuum. Quod ut ſentiam, ea quoque urget ratio; quòd cùm Deus ex ordinaria providentia moderetur, ac dirigat creaturas ad ultimam perfectionem, ſe ſe aptat noſtræ ipſorum naturæ, & inclinationi: juxta illud Sapientiæ 8. v. 1. *Attingit ergo a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter*.

Status felicitatis eſt homini ſuaviſſimus.

127 II. Implicat voluntatem diligere Deum clarè cognitum per actum a ſe non elicitum; ſed ex dictis anima in ſtatu beatitudinis diligit Deum: ergo per actum a ſe elicitum. *Major* eſt evidens; implicat enim actus voluntatis diligentis Deum, qui non ſit voluntarius; voluntarium autem eſt ab intrinſeco cum cognitione: quod autem dicitur de actu voluntatis pari paſſu procedit de actu intellectus *S. Thomas* 2. 2. q. 2. art. 1.

128 III. Implicat hominem vivere in actu ſecundo abſque actu ab ipſo elicito; ſed operatio beatificans eſt vita hominis in actu ſecundo, ùt conſtat ex citatis Scripturis: ergo. *Major* eſt clara; quia vivere in actu ſecundo eſt ſemovere in actu ſecundo. Sicut ergo viſio, & fruitio ùt actiones immanentes eſſentialiter recipi debent in ſubjectu, ita quia vitales eſſentialiter debent exire a vivente; nam ſicut ob primum munus formæ immanentis important dependentiam ſubjectivam, ita ob munus vitalitatis important dependentiam egreſſionis. Hinc etiam Philoſophus hanc veritatem agnovit 12. Metaph. cap. 9. textu 51. *Si Deus eſt dormiens, non erit beatus*.

129 *Urgentiùs probatur*. Operatio, quæ non eſt ipſa ſubſtantia operantis, ut verè conſtituat operantem, debet ab eo realiter procedere tanquam a principio effectivo; ſed eſt implicantia in terminis, quòd actio increata Dei, quæ eſt perfectiſſima ſubſtantia a ſe, procedat realiter effectivè a creatura; nam in hoc caſu haberet rationem effectus: ergo. *Explicatur major*. Operatio verè conſtituens in eſſe operantis id, a quo realiter diſtinguitur, comparatur ad illud tanquam ad operans in genere cauſæ efficientis: & ſi operans ſit vivens, debet eſſe tanquam effectivum ſe movens; etenim ſi ad illud compararetur præciſè ùt ad ſuſceptivum, non conſtitueret agens, ſed recipiens: ergo ab eo debet effectivè procedere.

Actio increata Dei non poteſt procedere a creatura.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

130 OBJICIES I. Status Animarum eſt ultimus finis naturæ rationalis. Nulli formæ creatæ convenit ratio finis ultimi: ergo in nulla forma creata conſiſtit ſtatus Animarum: ergo in viſione increata Dei. *Explicatur*. Si ſtatus animarum non conſiſtit in actu increato, conſiſtet in accidenti creato. Hoc eſſe non poteſt; aliter beatitudo eſſet imperfectior ſubſtantiâ beatificabili.

Beatitudo eſt aſſecutio ultimi finis.

RESP. Formalis animarum ſtatus eſt ultimus finis aſſecutivè, quatenus aſſequitur ſummum bonum, illudque poſſidet, eidemque unitur. Ratio autem ultimi finis aſſecutivè non repugnat formæ creatæ; quo item modo non implicat creaturam moveri in Deum, ipſum amare, & cognoſcere. *Ad explicationem*. Stante exceſſu ſubſtantiæ quoad perfectionem entitativam, ſtat exceſſus in operatione accidentali quoad perfectionem actuationis, unionis, poſſeſſionis ſummi boni, in quo formalis poſita beatitudo eſt. Itaque nulla imperfectio, ſed magna dignitas, & excellentia eſt. Non enim ſubſtantia ordinatur ad hoc accidens velut ad finem, *cujus gratia*, ſed tanquam ad finem, *quo* conſtituitur vivens in actu ſecundo, & aſſequitur in actu finem ultimum.

Accidens poteſt dicere exceſſum quoad actualitatem.

131 OBJICIES 2. Implicat merentem beatificare ſe ipſum. Si beatitudo ſtatuitur in actu a beato elicito, merens ſe ipſum beatificaret: ergo cùm nequeat beatitudo conſiſtere in tali actu, debet in actu Dei increato collocari, ut verè præmium ſit ab alio.

CONFIR. I. Intellectus nequit viſionem Dei elicere: quod probatur. Qui non poteſt imperfectiùs, neque perfectiùs poteſt. Intellectus nequit lumen gloriæ producere, quod eſt imperfectius: ergo neque viſionem, quæ eſt quid perfectius.

CONFIR. II. Ultima beatitudo eſt bonum ſtabile. Operatio a beato elicita non eſt bonum hujuſmodi, cùm ab ea poſſit homo pro libito ceſſare: ergo.

CONFIR. III. Intellectus perfectior cum æquali lumine perfectiorem eliceret viſionem, ac per conſequens ex duobus habentibus æqualia merita, ille majori præmio donaretur, qui præſtantior eſſet intellectu.

RESP. Sicut nulla eſt implicantia, quòd Mercenarius ſuis manibus trahat ad ſe, & poſſideat pecuniam, quam vineæ Dominus dat illi, nec inde dicitur ſe ipſum ſolvere; ita nulla eſt difficultas in eo, quòd homo ſuis operationibus ſuum faciat ultimum finem, illumque poſſideat. Nec inde dicitur ſe ipſum remunerari, ac beatificare, ſed dicitur præmium, & beatitudinem aſſequi; Deus verè præmiatur, & beatificat; quia ſeipſum videndum, & fruendum tradit animabus.

Homo ſuis operationibus ſuum facit ultimum finẽ.

Primæ confirmationi communiter reſpondent extra Scholam *D. Thomæ* negando lumen gloriæ imperfectius eſſe viſione; quia ponunt actus habitibus imperfectiores: unde ſecundùm hanc ſententiam inſtantia non urget. Neque urget in via *D. Thomæ*; haud enim eſt univerſaliter verum, quòd qui poteſt majus, poſſit minus: onde videmus agens naturale producere formam, & non producere materiam. Ulteriùs ſequeretur, ut nullus poſſet medio auxilio tranſeunti actum elicere ſupernaturalem; quia nullus poteſt producere auxilium tranſiens, quod utique actu ſupernaturali imperfectius eſt. Cùm igitur nullum agens efficiat ſibi ſuum poſſe, licèt faciat ſibi ſuam operationem, ſequitur, quòd Beatus non efficiat lumen gloriæ, quod dat poſſe, tamen operationem nempè viſionem efficiat ſuam.

Qui poteſt majus, non ſemper poteſt minus.

132 DICES. Meliori modo viſio beatifica eſt participatio divinæ naturæ, quàm gratia ſanctificans. Homo nequit ſibi producere gratiam ſanctificantem; quia eſt participatio divinæ naturæ: ergo neque viſionem.

RESP. in primis *negando majorem*; nam ùt probant P. P. Salmaticenſes de auxiliis, gratia ſanctificans eſt perfectior viſione beatifica, quia eſt participatio divini eſſe ſub conceptu naturæ, & radicis: conceptus autem radicis in Deo eſt perfectior conceptu operationis. Deinde *neganda eſt minor*. Non enim gratia eſt improducibilis, quia utcumque eſt participatio divinæ naturæ, ſed quia eſt participatio per modum formæ: unde ſicut in naturalibus nullum ens dat ſibi ſuum primum eſſe, ita neque in ſupernaturalibus: viſio autem beata non eſt prima, ſed ſecunda forma, ideo eſt producibilis.

Nullum agẽs producit ſuũ eſſe.

133 INSTABIS. Sicut lumen gloriæ in actualitate inferius viſione ipſam præcedit: ſic auxilia ſupernaturalia, quoad permanentiam inferiora gratiâ, ipſam præcedunt; atqui mediis auxiliis nequit gratia produci: ergo neque viſio medio lumine gloriæ.

RESP. *negando paritatem*. Tameſi lumen gloriæ in actualitate formali ſit viſione inferius, continet nihilominus in actualitate virtuali totam viſionem quoad tendentiam in objectum; nam actualitas ſub conceptu expreſſo actualitatis a ſolo Deo producitur: auxilia verò gratiam præcedentia non continent ſubſtantiam gratiæ, nec permanentiam; dantur enim ad quoſdam actus imperfectos, quibus homo ad eam recipiendam diſponitur. Ratio eſt; quia nullum auxilium tranſiens, gratiam præcedens poteſt virtualiter primam vitam continere, a qua totus ordo ſupernaturalis perfectè dependet, & vivit.

Lumen gloriæ in virtuali actualitate continet viſionem.

Ad ſecundam confirmationem *neg. min.* Beatus nequit pro libito ceſſare a beatitudine, quæ cùm in attingentia ſummi boni conſiſtat, neceſſitat potentias, ùt infra patebit ex dicendis contra Hæreticos, ubi oſtendemus perpetuitatem ſtatus animarum. Tertia confirmatio errat in majori; cùm enim lumen gloriæ ſit tota ratio proxima agendi, non ſequitur perfectiorem Intellectum perfectiorem elicere viſionem. Illa major perfectio eſt omnino naturalis, & improportionata ad quemlibet etiam minimum ſupernaturalitatis gradum. Errat in *minori*; nam eſto perfectior intellectus perfectiorem eliciat viſionem, non inde fit, ut ſtantibus æqua-

Beatus nequit ceſſare a viſione.

Lumen gloriæ tota ratio agendi.

libus meritis, majus præmium unus præ alio haberet; quia in tali caſu Deus minùs de lumine infunderet, ùt Scotiſtæ defendunt, & conantur Scripturas explicare, & ſalvare Concilia.

134 OBJICIES 3. Implicat idem ſecundùm idem eſſe motum, & movens. Si anima bearetur operatione a ſe elicita, eſſet ſecundùm idem movens, & mota: ergo beatur recipiendo viſionem increatam. *Major* eſt certa; quia idem ſecundùm idem nequit eſſe in actu, & in potentia. *Minor* pariter eſt certa; nam actio immanens immediatè recipitur in potentia proxima, a qua elicitur. In intellectu beatorum nulla eſt potentia ad viſionem proxima, præterquam lumen gloriæ: ergo in hoc recipitur viſio, & per hoc elicitur.

RESP. Extra Scholam *S. Thomæ* admittitur idem eſſe in actu virtuali alicujus formæ, & in potentia formali ad eandem. Hinc perfuſus lumine gloriæ intellectus eſt in actu virtuali viſionis; cùm lumen ſit virtus elevans, & ſit in potentia formali; quia nondum eſt formaliter actuata. Verùm ex Schola Thomiſtica aliter respondetur eodem argumento omnes infringi actiones immanentes, maximè ſupernaturales.

Triplex igitur adhibetur ſolutio. Prima aſſerit intellectum ſpecie, & lumine gloriæ fœcundatum activè concurrere ad viſionem, eſt autem ſubjectum præcisè ùt elevatum lumine gloriæ; unde non eſt idem movens, & motum adæquatè ſecundùm idem.

Triplex ſolutio ad axioma Idem ſecundùm idem nequit eſſe in actu, & in potentia.

Si quis opponat, quòd in actu voluntatis, finis non movet per aliquod prævium, ac proinde adæquatè conſiderata & elicit, & recipit: dicas, vel principium elicitivum adæquatum eſſe potentiam elevatam cum cognitione inſtar conditionis; receptivum autem ſolam eſſe potentiam elevatam, vel ad primum actum regulativum in quacumque ſerie applicativè moveri a principio extrinſeco, ſcilicet Deo, elicitivè per ſe ipſam, ad alios verò actus ſe movere etiam applicativè, ùt actuata per primum actum, recipi autem ùt non actuatam, ſed tantùm ùt elevatam.

Secunda ſolutio eſt, quòd potentia vitalis utcumque habitu elevata non producat actualitatem actus; ſed tendentiam ſolam: eandem verò tendentiam recipiat non ſecundùm ſe, ſed ùt reductam ad actum, ſeu ùt formalizatam per actum; ac proinde non eſt ſecundùm idem in actu, & potentia.

Tertia eſt, quòd axioma illud, nequit idem eſſe in actu, & potentia ſecundùm idem, valeat ſolùm in motu phyſico, qui actus entis in potentia prout in potentia, non autem in actu intentionali de genere qualitatis, qui eſt totus ſimul. Et hoc ea rerum natura; quia viventia moventur a ſe, & per ſe, non viventia ab alio; & ex hoc phyſico motu deſumitur demonſtratio exiſtentiæ Dei.

135 OBJICIES 4. Beatitudo objectiva eſt aliquod increatum: ergo etiam formalis. *Prob. conſeq.* Beans formaliter ita ſe habet, ſicuti beans objectivè; ſed hic eſt increatum: ergo etiam ille. *Probatur totus diſcurſus*. Uterque beans debet ſatiare; ſed ut ſatiet in linea objectiva, eſſe debet infinitum, & increatum: ergo etiam, ut ſatiet formaliter.

RESP. *nego conſeq.* Ad probationem dico. Beatitudo formalis eſt aſſecutio beatitudinis objectivæ; quare ſit oportet infinita in eſſe aſſequentis, hoc eſt terminativè, quatenus trahit, & poſſidet bonum infinitum, & hoc modo ſatiat appetitum.

136 OBJICIES 5. ex Scripturis ſæpè citatis eâdem beatitudine gaudent Juſtorum animæ, quâ Chriſti anima; ſed hæc gaudet increatâ beatitudine: ergo. *Minor prob.* Beatitudo debet cum ſanctitate coaptari. Chriſti ſanctitas eſt increata: ergo & Beatitudo.

137 EXPLICATUR I. Sanctitas fundat jus beatitudinis: ergo ſanctitas diverſi generis fundat jus ad beatitudinem generis diverſi; ſed Chriſti ſanctitas eſt generis increati: ergo fundat jus ad beatitudinem generis increati.

EXPLICATUR II. Ex capacitate ſanctitatis ut ſic arguitur capacitas beatitudinis ut ſic: ergo ex capacitate talis ſanctitatis capacitas talis beatitudinis: ergo ex exiſtentia talis ſanctitatis ſcilicet increatæ, exiſtentia talis beatitudinis ſcilicet increatæ.

EXPLICATUR III. Conceptus ſanctitatis increatæ eſt conceptus naturæ divinæ radicantis viſionem, & amorem, Animæ Chriſti unitur conceptus ſanctitatis increatæ: ergo unitur conceptus radicantis viſionem, & amorem increatum.

Ut hoc argumentum retundam, miſſa facio, quæ a Doctoribus acervantur, ubi de gratiâ Chriſti. Unum moneo: in ſententia, quæ ſtatuit Chriſti humanitatem ſanctificari formaliter ſanctitate increatâ (qui enim tenent ſolùm radicaliter ſanctificari ſanctitate increata, omnes ejuſdem argumenti nervos frangunt) Sanctitas increata non ſanctificat animam Chriſti ſubjectivè, conferendo naturam ſupernaturalem, quæ fundat operationes ſupernaturales; atque ideo Chriſtus præter increatam ſanctitatem opus habuit ſanctificantis gratiæ, & habituum, ut operaretur ad ſatisfaciendum, & merendum. Verùm ſanctificat ſolùm terminativè, quatenus per unionem ſubſiſtentiæ divinæ conſtituitur congruum divinæ dilectionis objectum.

Sanctitas increata non ſanctificat Chriſti humanitatem ſubjectivè, ſed terminativè.

His poſitis, ad argumentum *nego minorem*. Ad probat. *diſtinguo*: beatitudo proportionatur ſanctitati ſubjectivè, *concedo majorem*: purè terminativè, *nego majorem*. Anima autem Chriſti ſanctitate increatâ ſolùm terminativè ſanctificatur. Ad primam explicationem: Sanctitas ſubjectiva fundat jus beatitudinis, *concedo*: Sanctitas purè terminativa fundat jus ſaltem immediatè beatitudinis, *nego*. Ratio eſt; quia beatitudo conſiſtit in vita perfecta actus ſecundi: hæc menſuram capit ex vita in actu primo, quæ eſt ſanctitas ſubjectiva, ſaltem, inquam, immediatè; nam mediatè, quatenus radicat dona habitualia gratiæ, non eſt ambigendum, quin fundet jus beatitudinis. Ad ſecundam eodem modo diſtinguo; ex capacitate ſanctitatis ſubjectivæ, *concedo*: termi-

terminatlvè, *nego*; pariformiter reſpondetur ad tertiam: Conceptus ſanctitatis inereatæ ſubjectivæ eſt cunceptus naturæ radicantis viſionem, & amuram, *concedo*; Sanctitatis serminativæ, *nego*: & licet ſanctitas ſubjectiva, & terminativa ſit una, & eadem ſimpliciſſima entitas, muneraliter tamen eſt multiplex: ſicut natura, & ſubſiſtentia unum ſunt: & tamen unitur ſubſiſtentia, & nun natura ſub concepto naturæ. A

138 DICES. Sanctitas terminativa fundat jus beatitodinis, nempe filiationem, cui dabetur hæreditas. Fundat inſuper impeccabilitatem; aliàs nun peccanti baatitudo debetur. Ecquis credit humanitatem Chriſti nun ſalvandam, ſi in ea non exiſteret accidentalis, ſed tantùm ſubſtantialis ſanctitas, cùm per hanc fieret ubjectum maximè cungruum divinæ dilectioni? B

Sanctitas terminativè fundat jus exigitivè beatitudinis.

RESP. Sanctitas terminativa exigitivè fundat jus beatitudinis in anima Chriſti, quatenus fundat debitum dunorom gratiæ ſubjectivæ. Qoandu dicitur ſundare filiatiunem, verò utique veriùs eſt de naturali filiatione Dei, ac per cunſequens ſolùm arguitur debitum beatitodinis Filio Dei. Chriſtus autem reduplicativè qua humu nun eſt Filius Dei. Fundat etiam impeccabilitatem, quia ſuppuſitum divinum dirigere tenetur humanitatem, & cum ſit principium immediatum ut *quod*, ideu non poteſt influere in actionem non rectam. Nun peccanti autem datur heatitudu, quia per prios conferuntur dona gratiæ ſubjectiva. Si verò ſuppunamus hæc non communicari, jam ſumus axtra caſum cunnaturalitatis, ac conſequenter in caſu abſolutæ potentiæ, in quu Deus ùt ſupremus Dominus facere poteſt, quidquid vult; ſicut abſque injuria ſanctiſſimum quemque poſſet mittere io geheonam. C

139 REPLICABIS. Sanctitas perſonalis ſe ſolà tribuit actionibos Chriſti valurem infinitum: ergu ſe ſolà tribuit jus ad beatitudinem. D

Actiones naturales ex ſe non ſunt capaces meriti.

CONTRA. Antecedens verum eſt, ſi actiunes elicitivè, vel imperativè ſuppunantur ſupernaturales; actiunes enim naturales ſunt meriti incapaces. Nequeunt autem aſſe ſopernaturales elicitivè, vel imperativè niſi per dona gratiæ ſubjectiva.

140 INSTABIS. Gratia habitualis, cummunicatur Juſto ùt radia, & ùt terminus divinæ dilectiunis: ergu atiam ſanctitas perſonalis, in qua eminentar cuntinetur habitualis.

Gratia habitualis eſt prima forma ordinis ſupernaturalis.

RESP. *nego conſeq.* Gratia habitualis cummunicatur ùt prima urdinis ſupernaturalis forma, cujus eſt pruprium radicare. Perſonalis autem cummunicatur ùt terminus, & utcumque habitualis gratia cuntineatur aminenter effectivè, quatenus a Divina Sanctitate gignitur; nihiluminus in ea non continetur formaliter executivè; quia Perſonalis Sanctitas humanitati unita nun umnia exequitur immediatè numera; neutiquam enim dat primum eſſe. E

141 URGEBIS. Habere Sanctitatem eſt eſſe ubjectum cungruum divinæ dilectionis. Nun ſtat aliquem aſſe Deo amabilem, niſi potis ſit redamare: ergo perſonalis Sanctitas fundat redamationem; ſed nequit hanc fundare, niſi ſubjectivè uniatur, & ut radicat dona habitualia: ergo.

CONTRA. Perſunalis Sanctitas fundat redamationem mediatè, quatenus dona exigit habitualia cunferri ad amandum neceſſaria. Quara licet ſubſtantialis Sanctitas nun uniatur immadiatè in eſſa radicis, attamen petit, ut principia cunferantur humanitati ad ſupernaturales uperatiunes perneceſſaria.

Sanctitas Perſonalis exigit collationem donorum.

142 URGEBIS *ulterius*. Implicat communicari effectum ſecundarium formæ, primariu incommunicatu; ſed conceptus in natura Divina primarius eſt conceptus radicis; ſecundarius eſt terminara dilectiunem: ergo implicat cummunicari, pruut cunſtituit divinæ ubjactum dilectionis, & non ſecundùm munus radicis.

CONTRA. *Major* eſt vera in forma communicata per inhæſionem; quia hoc ipſu quud inhæret, ſeipſam tradit ſubjectu, atque adeo primarium communicat effectum in immediata ſui communicatiune poſitum. Secus accidit in forma terminativè cummunicata; hoc enim ipſu, quòd communicatur ùt terminus, nun dat primum eſſe, eaquapropter non eſt neceſſe, ut primarium cummunicet munus.

143 OBJICIES 6. Si negari non poteſt abſqua imperfectiuna beatum intelligere intellectiuoe increata, debet concedi, quia ſtatus beatificus eſt perfectiſſimus; ſed negari non puteſt: ergo. *Explicatur min.* Si divina intellectiu dicatur unire per uniunem ab intellectu creatu productam, & ſufficere, ut intallectus cognuſcat, ſtat aſſertum; ſed hoc eſt verum: ergu. *Minor* quoad primam partem prubatur; nam tunc intellectiu divina non diceret imperfectiunem egreſſionis. Quoad ſecundam: ut humu verè alium generet, ſufficit, quod producat uniooem animæ ad materiam: & hoc ipſu tutum ei concretum tribuitur: ergu ad hoc ut intellectus intelligat, ſufficit producere uniunem cum forma intellectiva, & hoc ipſu tutum ei cuncretum tribuitur.

RESP. Argumentum nutat quoad umnes partes. *Major* reſellitur; quia ſi ſtatus beatitudinis perfectiſſimus eſt, modum ſervare debet proprium agendi potantiæ intellectivæ; in eo ſiquidem perfectiſſimo ſtatu umnis admittenda, & ſervanda cunnaturalitas eſt. Rejicitur minor quoad umnes partes; utvis enim ſubſiſterer dependentia egreſſionis, imperfectiu non abeſſet inſurmationis pruprie dictæ. Namque ut intellectiu divina conſtitueret intelligentem, non per modum termini unienda foret, ſed per modum formæ tribuentis vitam in actu ſecundu. Præterea intellectiu cùm ſit ipſa cauſalitas intelligentis, non aliter unitur, quàm per ſe ipſam; eſt enim ſa ipſa egreſſio. At detur hæc uniu; tunc intellectus nun viveret; nam vivera in actu ſecundu eſt ſe movere per id, quu vivit: ad hoc autem uportet, ut ipſa intellectiu, quæ vita eſt, exeat.

144 DICES: non minùs imperfectionem ſapit divinum eus deficere, ſeu ceſſare,

& temporaliter incipere, quàm temporaliter produci a creatura; ſed ſtat abſque imperfectione, ſalvâ entitate, divinum ens deficere circa terminationem, ùt quemadmodum in liberis decretis elucet, & ſalvâ entitate, temporaliter incipere: quod oſtenditur in Myſterio Incarnationis, ubi juxta formalitatem, & munus terminantis, & fieri hominem temporaliter incipit: ergo ſine imperfectione ſtat, quòd divina intellectio incipiat eſſe dependenter a creatura ſub conceptu terminationis, hoc eſt dependentiæ a creatura, quin producatur ſecundùm entitatem: hoc ſufficit ad intentum, ùt in adductis exemplis: ergo.

B CONTRA. *Nego paritatem*: ratio eſt, quia terminatio, quæ ceſſet in actu libero, eſt illata; etenim libertas Divina in ſumma actualitate conſiſtit ùt terminationem inferente. Quare nulla occurrit imperfectio in eo, quòd intelligatur deficere; at ſumma perfectio ob divinæ ſummam actualitatem activitatis. Inceptio pariter ſub munere perſonantis non eſt, quòd Deus de novo fiat ſecundùm aliquid, ſed eſt unio humanitatis ad Verbum, ùt ad terminum ſubſtantiæ. Non eſt igitur per deſcenſum Verbi ad humanitatem, ſed per aſſumptionem humanitatis ad Verbum, quod abſque imperfectione fit. Verùm in noſtro caſu fit per egreſſionem a creatura per realem dependentiam cum imperfectione maxima.

In aſſumptione humanitatis ad Verbū nulla imperfectio.

145 OBJICIES 7. *Auguſtinus, Dionyſius*, aliique Patres ſentiunt animas beari viſione increata: ergo. *Prob.* Auguſtinus *lib. 1. de Trinit. cap. ult.* aſſerit nos ea donari beatitudine, quâ Deus beatur, & quâ bonus: ibidemque hanc, ait, beatitudinem noſtrum eſſe ſummum bonum, quod creatæ haud convenit formæ: Et ſupra *Gen. lib. 8. cap. 23.* ſentit Deum ea ſua ſubſtantia locutionem præbere Angelis, nempe ſemetipſum manifeſtare: *Dionyſius* de cœleſti Hierarchia amorem, inquit, habere vim unitivam, & transformativam amantis in rem amatam.

D RESP. *nego ant.* Auguſtini mens non eſt, eâdem formali beatitudine, eademque bonitate, qua Deus eſt bonus, & beatus, nos quoque formaliter beari, ſed tantùm effectivè, participativè, & objectivè. Oritur ea divina bonitate communicatio noſtra, & objectum, ſeu bonitas objectiva eſt eadem. Quonam autem modo ſummum bonum dicatur formalis beatitudo, jam ſatis verba fecimus. Neque *Dionyſii* ſententia creaturam efficit Deum, ſed transformat propter excellentiam affectus fruitivi, & ſublimem donorum communicationem.

Quomodo Creatura dicatur transformari in Deum.

E

A *SUPREMUM ARGUMENTUM REFELLITUR PRÆSERTIM CONTRA* ILLUMINATOS, *ET* QUIETISTAS.

146 OBJICIES 8. Contemplatio fruitiva perfectorum in hac vita longè imperfectior eſt beatitudine Patriæ. Hæc ex unanimi myſticorum omnium ſenſu, & ſignanter principum myſticæ Theologiæ, videlicet *Areopagitæ, Bonaventuræ, Bernardi, Riccardi*, S. M. THERESIÆ, & S. P. JOANNIS A CRUCE haudquaquam ſtatuitur in actu intellectus, & voluntatis activo, ſed in pura paſſione: ergo multò magis viſio beatifica.

B RESPONSIO adæquata huic argumento ſatis prolixam diſcuſſionem flagitat eorum omnium, quæ ad myſticam Theologiam pertinent; ſed hæc ab inſtituto nos longiùs avocaret; ideo primoribus labiis aliqua delibem ad intelligentiam difficultatis neceſſaria, per quam rejiciemus errorem *Illuminatorum*, & *Quietiſtarum*, qui ſummam conſtituunt contemplationem in quadam inerti, otioſa, ac penè ſtupida potentiarum quiete.

Quietiſtarū, & Illuminatorū deliria.

147 Hinc notandum *primò*. Contemplatio hic non accipitur in illa univerſali C ſignificatione, quâ inquiſitio cujuſcumque veritatis contemplatio ſolet appellari, nec in ea, quæ Philoſophica nuncupatur in cognitione rerum naturalium poſita, ſed pro catholica ſumitur divinorum intuitione ad praxim ordinata. Quamobrem contemplatio hujuſcemodi per ſe primò reſpicit Deum, deinde ét alia myſteria Chriſtianæ Fidei: & quidem practicè tam ex parte rei contemplandæ, quàm ex parte contemplantis. Res contemplanda non eſt Dei majeſtas, ejuſque attributorum magnitudo ſub ratione intelligibilis, ſed prout digna laudis, & honoris. Ex parte Contemplantis haberi D debet ſeria intentio acquirendæ ſanctitatis. Ratio eſt; quia finis contemplationis eſt unio affectiva cum Deo per modum cogniti, & amati, cui repugnat ſterilis, otioſa, iners ſummæ veritatis ſpeculatio.

Contemplatio quid reſpiciat.

148 Nota *ſecundò*. Contemplationis actus eſt ultimum proceſſus intellectualis complementum, appellaturque ſimplex veritatis intuitus; quatenus ceſſante motu, & volatu inquiſitionis fixis, ut ita loquar, pupillis hæret anima in contuenda, ac fruenda ſumma veritate; proinde diſtinguitur contemplatio a cogitatione; hæc enim a *Riccardo de S. Victore* lib. de contempl. c. 3., E & 4. dicitur: *Reſpectus animi ad evagationem pronus*; plura enim inſpicit, ut aliquam inde veritatem eliciat; ac ideo ſenſuum operationes complectitur, & imaginationis, diſcurſus rationis circa quæcumque inducentia ad notitiam quæſitæ veritatis: in re cogitatio non diſtat a conſideratione. Diſtinguitur contemplatio a meditatione, quæ ex eodem *Riccardo* eſt *Intuitus animi in inquiſitione veritatis occupatus*; ſiquidem ex principiis cum veritate connexis procedit ad ejus ſcientiam.

A quo diſtinguatur contemplatio.

Diſtinguitur a ſpeculatione, quæ ex Auguſtino

guſtino *lib. 15. de Trin. c. 8.* a ſpeculo dicitur, non a ſpecula. Videre per ſpeculum eſt in eo cernere, in quo relucet viſæ rei ſimilitudo. Et quia effectus ſe habet ùt quædam ſimilitudo cauſæ, ſpeculatio eſt cognitio rei per effectus, eademque pars meditationis. Diſcriminatur quoque ab oratione, qua Deum, quæ cupimus, flagitamus; dupliciter enim homo veritatis notitiam affectatur proprio ſtudio, cui neceſſaria eſt cogitatio, vel per ea, quæ accipit ab alio, nempe a Deo; ad quod requiritur oratio; ad ea, quæ ab hominibus accipit, ſi per vocem, neceſſarius eſt auditus, ſi per ſcripturam, lectio. Hujuſmodi actus contemplationem præcedunt; docet enim *S. Thomas* infra citandus, Angelum ab homine in eo differre, quòd apprehenſione ſimplici veritatem Angelus intuetur: homo pervenit ex multis ad ſimplicis veritatis intuitum, qui vitæ contemplativæ finis eſt, ſeu formalis ipſa contemplatio, & proprio nomine viſio appellatur. Quapropter meditatio eſt motus, contemplatio eſt quies: illa cibum præparat, hæc guſtat: illa Marthæ labor, hæc Mariæ quies. Adeas S. Thomam 2. 2. *q.* 180. *art.* 1. 2. 3. *& ſeq.*

Qui finis vitæ contemplativæ.

149 Nota *tertiò*. Contemplatio Chriſtiana, & ordinis gratiæ alia eſt acquiſita, ſeu activa: alia infuſa, ſeu paſſiva. Hæc quieta Dei, vel ſupernaturalis cujuſquam veritatis notitia ab extrinſeco nobis provenit abſque ſtudio noſtro; ſed communicatur a Deo per donum ſapientiæ; qua de cauſa dicitur paſſiva, quippequòd anima a Deo contemplationi applicatur. Acquiſita eſt quieta notitia Dei, vel alterius veritatis ſupernaturalis ab intrinſeco proveniens, quatenus oritur ex induſtrioſa applicatione media meditatione, aliiſque adminiculis; dicitur activa, quia ſtudio noſtro præcedente, acquiritur, & ob eandem cauſam connaturalis appellatur, utpote ſecundùm modum proprium naturalem agendi hominis ſubſecuta. Nam autem reverà detur hujuſmodi acquiſita contemplatio, negant apertè nonnulli, qui, ut a *Quietiſtarum* ſtultitia recedant, ad extrema declinant. Attamen frumentum, ut eradicemur zizania, non eſt evellendum. Meum non eſt hoc loco controverſiam hujuſmodi diſcutere. Approbo quidem activam contemplationem; namque ùt docent communiter Scholaſtici Doctores, inter quos noſtri Salmaticenſes *diſp.* 1. *tract.* 9. *in dub. Append. & ibid. diſp.* 6 *dub.* 2. datur in hac vitâ inchoata quædam ſupernaturalis beatitudo, utique in aliqua contemplatione poſita. Hæc non eſt infuſa, utpote communis omnibus Juſtis, infuſa verò non omnium eſt. Inſuper in ordine naturali datur contemplatio naturalis acquiſita: ergo in ordine gratiæ admittenda erit contemplatio ſupernaturalis acquiſita. *Antecedens* negari non poteſt, niſi dicas Philoſophos omnes ignoraſſe felicitatem, quam in contemplatione excellentis veri admittebant, ùt paſſim docent Scholaſtici in prima ſecundæ; & experientia evincitur. Etenim poſt diſcurſus, & illationes in aliqua veritate acquirenda, eâ habitâ, ſiſtimus, & quieſcimus in ejus contemplatione. *Conſeq. probatur.* In quocumque ordine datur motus, neceſſe eſt dari etiam terminum. In ordine gratiæ datur motus tendens ad acquiſitionem veritatis, oratio ſcilicet, meditatio, lectio, & ſimilia: ergo dari debet terminus, ſeu quies in veritate cognitâ. Hæc quies eſſe nequit infuſa, cùm ſit excedens, improportionata, & extraordinaria: ergo acquiſita. Porrò ſecundùm Theologiæ principia Deus hominem perficit per gratiam ſecundùm modum naturæ. Non perficeret autem in veritatis cognitione, ſi non ſequeretur quies ad ſupernaturalem motum, ſicut in naturali contemplatione ad naturalem motum ſequitur. Quapropter activam contemplationem admittit S. Thomas *loco cit. art.* 3. — Sic „ ergo contemplativa vita unum quidem „ actum habet, in quo finaliter perficitur, „ ſcilicet contemplationem veritatis, a qua „ habet unitatem: habet autem multos „ actus, quibus pervenit ad hunc actum „ finalem, quorum quidam pertinent ad ac- „ ceptionem principiorum, ex quibus pro- „ cedit ad contemplationem veritatis; alii „ autem pertinent ad deductionem princi- „ piorum in veritatem ejus, cujus cognitio „ inquiritur: ultimus autem completivus „ actus eſt ipſa contemplatio veritatis. — Idem docet art. 6., ibique *Cajetanus* 3. ſent. diſt. 34. q. 1. art. 2., *Suarez* tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 10. num. 9., *Joannes a Jeſu Maria* Theolog. myſtic. cap. 3. §. *Cùm enim*, *Thomas a Jeſu* lib. de Contempl. Divina cap. 2., *Joſeph a Jeſu Maria* lib. 1. de aſcenſu mentis ad Deum cap. 21., *Joſeph a Spiritu Sancto* Catenâ Myſticâ collat. 1. prop. 7. reſp. 2., *Nicolaus a Jeſu Maria* in elucid. Theologica part. 2., *Alvarez de Paz.* lib. 5. part. 2. cap. 13., *S. JOANNES A CRUCE* lib. 2. aſcenſ. Montis cap. 13., & alibi, *Dionyſius* lib. de myſt. Theologia, ubi etiam plures regulas aſſignat eam acquirendi, ex quo infertur, quod inter contemplationem infuſam, & meditationem datur mediam.

Datur in hac vita activa contemplatio.

150 Nec indè probatur, vel omnes fideles acquiſitam contemplationem habere, vel *Quietiſtarum* error. Non primum; quia admiſſo, quòd contemplatio hæc conſiſtat in recto in actu fidei, in obliquo tamen connotat plura, quæ in omnibus non dantur, ùt ſunt vitæ puritas, ardens Dei amor, evagationum refrænatio, diſcurſuum ſedulo exercitio comparata ſuſpenſio. Non ſecundum; *Quietiſtæ* ſiquidem ponunt ſuam contemplationem in eo, quòd anima nihil agat, ſed ſe habeat velut corpus mortuum, & ne illam turbent, quibuſcumque occurrentibus tentationibus, conſentiunt, meditationem ſpernunt toto illo tempore, quod utique diuturnum eſt, Superiorum, & Eccleſiæ mandatis obedire abnuunt, pœnitentiam, corporiſque caſtigationem tanquam noxiam quieti averſantur, occultis, neſcio quibus, diriguntur revelationibus, iis ſeducti contra Eccleſiæ Doctrinam ſperant, omnem interiorem, & exteriorem imaginem eliminant. Sanè verò Contemplativi oppoſita docent, animam in contemplatione verè intellectu, & voluntate agere ad acquirendam,

Quietiſtarũ contemplatio quid importet.

ſen

ſeo ad reaſſumendam contemplationem, commendant meditatiooem, tentationibus fortiter obſiſtunt, vitæ auſteritatem præcipiunt, corpus per abſtinentiam, per flagellationes affligunt, obſervantiam mandatorom Eccleſiæ, Superiorumque docent, tanquam utiles interiores ſpecies, exterioreſque imagines prædicant, ab occultis abborrent revelationibus Eccleſiæ dogmatibus contrariis, atque Confeſſariorum innituntur conſiliis.

Contemplatio appellatur myſtica Theologia.

151 Contemplationem infuſam omnes Catholici admittunt, cùm certom ſit dari Spiritus Sancti dona, ſapientiæ ſcilicet, ſcientiæ, & intellectus, quibus a Deo movetur homo præter naturales regulas, & ordinarias gratiæ ad veritatis acquiſitionem. Habet plures gradus perfectioois, quos expendere non vacat: ut tamen detur quæſtioni locus, conſideramus eam in ſummo gradu, videlicet ut eſt ſupereminens, diciique fruitivam unionem, appellaturque myſtica Theologia. Ad cujus intelligentiam ſciendum eſt multiplicem dari unionem animæ contemplativæ cum Deo. Primus unionis modus generalis eſt, qoo Deus eſt intimus creaturis per eſſentiam dans eſſe, per præſentiam univerſa proſpiciens, per potentiam univerſa diſponens. Secundus particolaris Juſtorum, quo homini ineſt per gratiam ſanctificantem, qoæ eſt divinæ naturæ participatio ſecum trahens omnes virtutes infuſas, quæ ſunt principium cognoſcendi, & amandi Deum; unde etiam dicitur unio per modum amantis, & amati, cognoſcentis, & cogniti, cùm gratia ſit & principiom diligendi Deum, & divinæ dilectionis terminous: hæc uniu major eſt, quò gratia intenſior. Tertius eſt actualis, quo Deus, & anima uniuntur, quando ſcilicet homo actu elicit actum Fidei, & dilectionis Dei; ſed hæc adhuc non pertingit ad fruitivam contemplativorum unionem; unde eſt quartos modus, qui fit per contactom ſubſtantialem Dei ad animam: & ex parte iotellectus per quandam exoberantem cognitionem, & quandam quaſi evidentiæ lucem importat, ex parte voluntatis plenitudinem cujuſdam excellentis ſatietatis, & ſuperabundantiam fruitivæ dulcedinis cor replentis. Quam unionem deſiderabat Auguſtinus *lib. 1. Confeſſ. cap. 5.* -- Quis mihi dabit acquieſcere in te? Qois mihi dabit, ot veoias in cor meum, & inebries illud, ut obliviſcar mala mea, & unum bonom meum amplectar te? . . . . Noli abſcondere a me faciem tuam: moriar, ne moriar, ut eam videam -- Et *Gerſon* tom. 2 ſerm. de Spiritu Sancto conſider. 2. habet -- Hæc eſt pax, quæ exuberat omnem ſenſum, pax, quam Mundus dare non poteſt . . . . Solus Spiritus Domini eſt, qui replet in bonis deſiderium noſtrum, qui adipe frumenti ſatiat nos, qui dat manna abſconditum, qoo Propheta paſtus eructat, quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, qoam abſcondiſti timentibus te: hic eſt calculus filiorum Dei habens nomen ſcriptum, quod nemo novit, niſi qui accipit: hic in divinam caliginem inſtar Moyſi vocatur ſpiritus: hic in ſibilo auræ tenuis ſentitur Dominus: hic in

Quibus modis Deus eſt in anima.

Modi unionis animæ cum Deo.

A thalamo dormit, & requieſcit Salomon pacificos, & Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu: hic guſtatur favus mellis, favus propter illuminationem intellectus, vel propter dulcorationem affectus: hic Moyſes myſticus ducit gregem virium ſuarum in interiora deſerti -- Prædicta ſimilitudinibus explicantur, quæ apud Patres requiruntur; quomodo ſtilla aquæ infuſa vino deficere a ſe tota videtur, dum & ſaporem vini inducit, & colorem; & quomodo ferrum ignitum, & candens igni ſimillimum fit priſtinâ, propriâque formâ exutum, & quando ſolis luce perfuſus aer in eandem

B transformatur luminis claritatem, adeout non tam illuminatus, quàm ipſum lumen eſſe videatur: haud aliter omnem hominis affectionem ineffabili modo a ſe ipſa liqueſcit, atqoe in divinam prorſus transfunditur voluntatem. De hac ergo ſublimiſſima contemplatione inquirimus, an cootingat abſque ullu actu activè ab anima procedente; & loquimur in ſenſu formali. Etenim in ſenſu prævio nulla eſt difficultas, cùm ex parte ſuſcipientis reqoiratur diſpoſitio antecedens, ſedulo virtutum exercitio comparata. Præſcindo, an aliquoties minùs perfectis hanc Deus contemplationem impertiatur.

C Non igitur deſunt, qui quemcumqoe activum actum negent ex parte contemplantis, & aliquos Patres perperam intelligentes aſſerant animam merè paſſivè ſe habere. Unde recentiores *Pſeudoquietiſtæ*, ſeu *Moliniſtæ* ſuos errores exorſi, jure, meritoque ab Eccleſia damnati ſunt.

152 DICO. *Anima in exercitio myſticæ Theologiæ, ſeu in perfectiſſima contemplatione proprias operationes activè exercet.* PROB. 1. concluſio. Definitio rerum naturam manifeſtat; ſed definitio myſticæ Theologiæ conſtituit eam in actionibus animæ: ergo in exercitio myſticæ Theologiæ anima activè

Afferuntur myſticæ Theologiæ definitiones.

D operatur. *Minor* probatur aliquas afferendo definitiones. *Gerſon* to. 3. lib. de myſtica Theologia inquit, *Theologia myſtica eſt experimentalis cognitio habita de Deo per amoris unitivi complexum*. *Dionyſius* de Divinis nominibus, eſt *digniſſima Dei cognitio per ignorantiam cognita ſecundùm unionem, quæ eſt ſupra mentem, quæ eſt veræ cognitionis effectiva*. *Dionyſius Carthuſianus* in comment. Areopagitæ de myſtica Theologia quæſt. 3. inquirens quid ſit -- Multi itaque, *inquit*, eam definiunt dicentes: Myſtica Theologia eſt ſecretiſſima cum Deo locutio; alii quòd ſit ardentiſſima divinæ caliginis intuitio; quæ de-

E ſcriptio aptior videtur, quàm prima; non enim in myſtica Theologia dirigitur ſermo mentis in Deum, ſed ipſa mentis defixio, admiratio majeſtatis -- Conſimiles tradunt *D. Bonaventura*, *Bernardus*, *Riccardus*, aliique; ſed cognitio, locutio, defixio mentis, amor ſunt actus proprii animæ operantis: ergo.

153 PROB. 2. ex quibuſdam locis Scripturæ, quæ perfectiſſimæ contemplationi applicari ſolent: Cant. 2. v. 4. *Introduxit me Rex in cellam vinariam*: introduci importat actionem ſe moventis; Ibid. cap. 5. verſ. 1.

Bibi-

Bibite, & inebriamini chariſſimi: *Bibite* actionem ſonat ex parte bibentis. Iſai. 58. v. 14. *Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob Patris tui:* *Delectaberis* actionem animæ ſignificat. Joan. 14. v. 21. *Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.* *Qui diligit:* dilectio eſt operatio voluntaria.

Scriptura explicat contemplationẽ per actionem.

154 PROB. 3. Inter excellentiores contemplationes connumeratur illa, quam habuit *Moyſes* ex conſortio Domini, *Jacob* in lucta, *Paulus* in raptu; & adeò ſublimes ſunt, ut a pluribus velut Beatorum contemplationes per modum tranſeuntis communicatæ credantur. In iſtis verè interfuit operatio ex parte contemplantium: ergo. *Prob. min.* de Moyſe dicitur Num. 12. v. 6., & ſeqq. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum. At non talis ſervus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt: ore enim ad os loquar ei: & palam, & non per ænigmata & figuras Dominum videt.* *Videt:* ecce actionem. Sic de Jacob dicitur: *Vidi Dominum meum facie ad faciem:* de Paulo 2. ad Corinth. 12. v. 4. *Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* *Audivit* perceptionem importat, quæ non ſtat ſine operatione.

Contemplatio Moyſis, Jacob, & Pauli in actione.

155 PROB. 4. Nullus altiorem contemplationis ſpeciem habuit illâ, quam anima Chriſti. Contemplatio Chriſti eſt per operationes activè elicitas ab ipſo, ùt ſexta Synodus ſub AGATHONE definivit: ergo & contemplatio aliorum elucidatur per contemplationem, ſublimatur anima ad participationem cujuſdam ſtatus deifici: ergo ad ſtatum operativum; nam dicit *Dionyſius* cap. 3. de Cœleſt. Hierarch. *Omnium diviniſſimum eſt cooperari Deo.*

In Chriſto perfectiſſima cõtemplatio.

156 PROB. 5. Actus Fidei, Spei, Charitatis, & ſimilium ſecundùm definitionem Concilii Trid. *ſeſſ. 6. Can. 4., & 5.* non ſunt a ſolo Deo, Intellectu, & voluntate paſſivè ſe habente; atqui ſupereminens contemplatio conſiſtit in Fide, Spe, Charitate, Gaudio, & ſimilibus in gradu excellenti: ergo non a ſolo Deo, paſſivè ſe habente homine; illa ſiquidem major excellentia, perfectio, & exuberantia non tollit ſubſtantiam actuum, ſed ſolummodo petit ſublimius, & perfectius principium.

Spes, Fides, Charitas, Gaudium, & ſimilia dantur in cõtemplatione.

157 PROB. 6. Contemplatio ſupereminens procedit a donis Spiritus Sancti, ùt omnes aſſerunt; ſed dona Spiritus Sancti perficiunt animam in ordine ad operationem: ergo non ſtat ſine actione a potentiis elicita. *Minor* eſt certa; quia per dona diſponitur anima ad obediendum promptè Spiritui Sancto; ſicuti per virtutes morales diſponitur ad obediendum rationi; ſed obedire Spiritui Sancto, ſicut obedire rationi, importat eſſentialiter ex parte obedientis operari; obedire enim Spiritui Sancto eſt ſequi ejus ductum agendo ea, ad quæ movet, & inclinat: ergo.

Spiritus Sancti dona movent ad agẽdum.

158 PROB. 7. Fruitiva contemplatio, ùt communitèr docent myſtici Doctores, conſiſtit in dulciſſima, delectabili, atque amicabili unione animæ cum Deo; ſed unio ſuavis, & delectabilis amicitiæ neceſſariò expoſcit operationem ex parte utriuſque amantis; amor ſiquidem amicitiæ eſt mutuus; unde Deus amans redamatur a creatura, & e contra: & in hac redamatione conſiſtit amicitiæ ſuavitas.

Amor amicitiæ, qui datur in contemplatione, eſt mutuus.

159 PROB. 8. Quamvis Deus perfectiſſimè, & altiſſimè illuſtret, & elevet contemplantem, non tollit tamen ejus eſſentiam, & naturam, ùt inter alios ſublimis myſticus *Thaulerus* declarat in Inſtitutionibus cap. 12. — Qua (ſcilicet Divini-
„ tate) etiam viciniùs unitur ineffabiliter,
„ quàm ipſe purus aer ſolari lumini, dum
„ ab eo in meridie perfunditur, ac illu-
„ ſtratur, ubi licèt ſplendor ſolis, & aer
„ ipſe ſine medio ſint unita; non tamen
„ ſplendor aerem ſuâ naturâ, & eſſentiâ
„ privat, ſed ipſum purgat, illuſtrat, no-
„ bilitat, & transformat: eodem ſanè modo,
„ & hominis ſpiritui contingit, in Deo
„ ſiquidem puriſſimè illuſtratur, nobilitatur,
„ & in divinæ conformitatis transformatur
„ ſimilitudinem, nec tamen in ſublimi illa
„ ad Deum vicinitate, vel propinquitate
„ creatam eſſentiam ſuam amittit. — Sed de eſſentia naturæ humanæ eſt, divinis ſuffultam auxiliis activè ſe habere in ſupernaturalibus: ergo.

Contemplatio non tollit hominis eſſentiam.

160 PROB. 9. Inconcuſſum apud omnes Myſticos eſt in illo ſublimiſſimo ſtatu intervenire plures actus; & quia verſamur in materia apud omnes certa, ſufficiat unius auctoritas *S. Laurentii Juſtiniani*, qui hunc ſtatum tract. de caſto connubio Verbi c. 2. ſic deſcribit — Sic in Verbi amplexus jucundiſſimè
„ ruit, dulci guſtu repletur, perfunditur
„ gaudio, exultat affectu, lumine coruſcat,
„ & dilectione langueſcit: cunctorum, quæ
„ foris ſunt, obliviſcitur, horum, quæ
„ pertulit, malorum non meminit, deſide-
„ ratâ Verbi fruens præſentiâ: inde ſi li-
„ ceat, nunquam cupit exire amoris referta
„ dulcedine, ardet & gemit, clamat & ta-
„ cet, tenet & deficit, amplectitur & ſuſpi-
„ rat, magnoque amoris deſiderio anxia quò
„ plus paſcitur, eò vehementioris charitatis
„ vulnere ſauciatur. — Qua auctoritate ſuppoſita, ſic diſcurro: vel hoſce actus activè non producit anima, utpote nimis ſublimes, & perfectos: vel quia ſunt increati. Non primum; quia ſicuti Deus poteſt eos infundere, ita & conferre auxilia ad animam elevandam, ut eos producat; nam proportione ſervatâ, datur in Deo participabilitas per modum actus, & per modum potentiæ correſpondentis, qui modus, cùm ſit conditioni naturæ activæ connaturalis, de facto eſt admittendus. Non ſecundum; quia actus increati non poſſunt creatæ potentiæ uniri media phyſica informatione, vel phyſica identitate, cùm potentias conſtituant in actu phyſico completas, & in ordine naturali: neque uniantur per modum termini, ſed tendentiæ ad terminum; atqui unio per phyſicam informationem, vel phyſicam identitatem Deo repugnat, ſicuti latè probant Scholaſtici in prima parte: ergo. Adde, plures ex iſtis actibus in divinis non dantur, ùt langueſcere,

Plures actus in contemplatione debent eſſe a creatura, nec poſſũt eſſe actus increati.

Digitized by Google

re, ſuſpirare, deficere, gemere, & ſimiles.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

161 OBJICIES 1. In eo, quod anima purè patitur, non agit; ſed in ſublimiſſima contemplatione purè patitur: ergo non agit. *Minor* declaratur ex illis Scripturis, quæ pro contemplatione ſolent afferri. Iſai. 25. v. 4. *Spiritus enim robuſtorum, quaſi turbo impellens parietem*: ad Rom. 8. verſ. 14. *Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt Filii Dei*: ad Galatas 2. v. 20. *Vivo autem jam non ego: vivit verò in me Chriſtus*: Pſal. 118. verſ. 81. *Defecit in ſalutare tuum anima mea*: & Pſal. 72. verſ. 26. *Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei*: Job 5. verſ. 26. *Ingredieris in abundantia ſepulchrum*: explicat S. Gregorius *in vitam contemplativam*. Hiſce locis anima demonſtratur ùt ab alio acta, per alium vivens, ſine viribus, in ſepulchro quaſi mortua. Senſus itaque, & Myſticorum locutio aſt anima paſſivè ſe in illo ſtatu habere, ſicuti de ſuo Hierotheo dicebat *Dionyſius*, quòd erat divina patiens.

RESP. *neg. min.* Cujus objectioni, ut occurramus, breviter præmitto *S. Thomæ* doctrinam, quæ omnia ad hanc materiam ſpectantia egregiè explicat *ex 3. ſent. diſt.* 34. *quæſt. 1. art. 2., & primo 2. quæſt. 68. art. 2.*

Actio aliquando dicitur paſſio.

Quando potentia, aut virtus, quæ eſt principium alicujus actionis, movetur ab agente ſuperiore, actio procedens non dicitur pura actio, ſed etiam paſſio, quatenus eſt a potentia mota a ſuperiori principio. Anima autem elevata, & fulcita donis gratiæ dupliciter nata eſt moveri ad finem ſupernaturalem modo ſcilicet humano, & divino: Modo humano dicitur moveri, quando ad operationem exit ex motione rationis, ſeu ſecundùm regulas rationis: Modo divino, quando in operationem exit mota ſpecialiter a Spiritu Sancto, non ſecundùm regulas rationis, quatenus non eſt vis diſcurſus humani, & rationis lumen, quod applicat ad operandum, ſed impulſus, inſtinctus, ſeu motio ſpecialis Divini Spiritus applicat potentiam immediatæ ad actum, qui motionis modus intervenit in ſublimi contemplationis gradu. Et hæc eſt vera paſſio Myſticorum, & Scholaſticorum, quæ mediata ſolet vocari, quia prævia ad operationem: ex qua doctrina ſolutæ remanent Scripturæ ſive adductæ, ſive adducendæ. Clarioris tamen doctrinæ causâ ad ſingulas reſpondeo. Textus *Iſaiæ* ſignificat, quòd ſpiritus robuſtorum ſuperat de facili quamcumque difficultatem in via Domini. Primus locus *Pauli* dicit, quòd ſpiritualis homo, & contemplativus non ſolùm inſtruitur a Deo interiùs, ſed etiam ſpeciali impulſu movetur ad agendum; eo quòd non movetur principaliter propriæ voluntatis imperio, nec ſua ſe induſtria applicat, ſed a Spiritus Sancti dono applicatur. Secundus ſenſum habet, quòd Paulus non vivebat vitâ carnis, ſeu terreni hominis, ſed cœleſtis; quia carnis legem non ſequebatur, ſed Chriſtum.
A Cæterum ſi dicebat *vivo*, in ſe habebat vitam, utique in actu ſecundo, adeoque ab intrinſeco, & activè. *Pſalmiſta* explicat exceſſum dulcedinis, quem ſibi relictus ſpiritus ſuſtinere non poteſt, & caro deficit, eo quia quodam modo divinizatur, quatenus non permittitur operari ſecundùm propria, ſed elevatur ad communicationem quandam divinorum; unde dicitur alibi: *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum*. Textum *Job* exponit *Gregorius*: tunc in contemplationem ingredi animam in abundantia, quando in pace habet ſuum habitaculum, hoc eſt quando homo virtutum exercitio paſſio-
B nes corporis perfectè fuerit moderatus. Quibus addo, myſticos Patres hoc loquendi modo uti propter experientiam ſuavitatis operationum illarum, quæ adeo pacificæ, & ſuaves ſunt, quòd anima videtur potiùs recipere, quàm agere. Quia id ſolum videtur agere, quod cum difficultate agit, & advertit ſe agere: ſic *S. Auguſtinus* lib. de quantitate animæ cap. 33., & ſerm. 27. de verbis Domini in monte: *Riccardus* de gradu violent. charit.

162 OBJICIES 2. Ubi potentiæ otiantur, & dormiunt, activè non operantur; In unitiva oratione otiantur, & dormiunt:
C ergo activè non operantur. *Minor* continet vulgatum Myſticorum axioma, qui ſublimem hanc orationem vocant mutum ſilentium, otium, ſomnum, quod deducunt ex illo Apocal. 8. v. 1. *Factum eſt ſilentium in cœlo, quaſi media hora*: Job. 4. v. 12. *Quaſi furtivè ſuſcepit auris mea venas ſuſurri ejus. In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines*: Cant. 5. v. 2. *Ego dormio, & cor meum vigilat*.

RESP. *neg. min.* Prædictæ locutiones neutiquam partis intellectivæ excludunt operationes, quod breviter oſtenditur. Oratio unionis, ſeu contemplatio mutum ſilentium,
D & otium dupliciter dicitur, ea parte ſenſuum, & ea parte potentiarum intellectualium. Ex parte ſenſuum, quatenus ſenſus a ſuis operationibus ſuſpenduntur, & evagationum tumultu deſinunt ſuperiorem partem interturbare. Hoc tamen ſilentium eſt dimidiæ horæ, hoc eſt modicæ durationis; quia, ùt ait *Bernardus* lib. de amore Dei c. 4., non diu durat in hoc ſeculo felicitas pacifica ſenſuum, cùm facilè ad inferiora diſtrahatur homo, dicit enim — Quandiù quip-
„ pe in hac ſumus vita, hoc feliciſſimæ pa-
„ cis ſilentio in cœlo, ideſt in anima Juſti,
„ quæ eſt ſedes ſapientiæ, aliquando frui-
E „ tur affectus; ſed hora eſt dimidia, vel
„ quaſi dimidia, intentio verò de reliquiis
„ cogitationis diem feſtum perpetuum agit
„ tibi: — Ea parte voluntatis ſcholaſticè otium dicitur per *S. Thomam* 3. ſent. diſt. 35. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 1. ad 3., quatenus voluntas in tali ſtatu non movet externas potentias ad ſuas operationes, quæ ob imperfectionem comparativè ad perfectos intellectus vocantur motus, cujus ceſſatio dicitur otium; ſed myſticè accipitur pro ſuavi adeo, & ſimplici operatione, quæ via ſentitur, & illa locutio interior cum Deo com-

Explicatur, quid ſit ſilentium, & otiū.

Digitized by Google

comparatur voci ſubmiſſæ, quâ quis utens dicitur ſilens, juxta illud Jo. 11. v. 28. *Vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt*: quod expreſſit *Gregorius* lib. 5. Moralium in laudatum locum Job. *Superni ſuſurri auris motus cordis furtivè ſuſcipit, quia ſublimitate locutionis intimæ afflata mens, & raptim, & occultè cognoſcit*. Somnus dicitur; quia anima ſe ipſa abſtracta, & ſenſuum operationibus, aliiſque rebus, ſoli intuitioni, & caſto ſponſi amori dulciſſimè inhæreret, & a ſopore non differt, niſi penes intenſionem; ſopor enim nihil aliud eſt niſi intenſus ſomnus: ſpiritualis iſte ſomnus ſæpè Schola eſt plurimæ intelligentiæ; nam in hoc ſomno ſolet Deus arcana revelare, ùt habemus *Num.* 12., *Job* 33., & alibi, & in ſopore ſuo Adam altiſſimorum cognitionum recepiſſe ſentiunt Doctores cum D. Th. 2. 2. *q.* 2. *art.* 3., *&* 3. *part. quæſt.* 1. *art.* 3. *ad* 5.

163 OBJICIES 3. Quoties anima ex parte ſua ſtat in totali carentia lucis, toties non operatur activè; ſed in hac ſublimi contemplatione anima conſtituitur in totali carentia lucis; ſiquidem communiter Myſtici docent eſſe in tenebris, in caligine, in totali ignorantia, quod probant ex Pſal. 17. v. 10. *Caligo ſub pedibus ejus*: v. 12. *Poſuit tenebras latibulum ſuum*: 3. Reg. 8. v. 12. *Dominus dixit, ut habitaret in nebula*: unde dicitur anima omnino annihilari; quia totaliter cognitionem amittit, juxta illud Pſal. *Ad nihilum redactus ſum, & neſcivi*; legunt alii *ad nihilum ſcientiæ redactus ſum*.

RESPONDEO. Hæc vana eſſe Pſeudomyſticorum ſomnia. Tantùm abeſt, ut in ſublimitate orationis ſit caligo per lucis carentiam, adeoque operationis, ut verius oppoſitum invictè probetur. Sicut enim Myſtici docent, principe Areopagita Epiſt. 5., *Caligo myſtica lux exuberans eſt*; anima aſſueta Deum contemplari per entium tenebras, hoc eſt in imaginibus rerum creatarum, & corporeis phantaſmatibus, luce ſupervestitur puriſſimâ, quâ quodammodo excæcatur: unde partim ob carentiam craſſioris modi tendendi in Deum per dictas entium tenebras, partim ob luminis exuberantiam dicitur ſpiritus in caligine poſitus. Non ſecus ac quando oculus corporeus fixo obtutu in radios ſolis reflectentes, aut reverberantes obtenebreſcit: quod fortiùs eveniret in majori propinquitate ad ſolem. In caliginoſa oratione triplicem ſolet affectum ſuſtinere, tædium, inflammationem, & ſpem. Tædium, quod tamen ex amore gignitur, quia ſciens ſub ea caligine, ſeu lucis exuberantiâ Deum latere, nequit clarè intueri propter ſuam imbecillitatem, & viatoris conditionem; & hinc faſtidium patitur ex quadam amoris impatientia. Ceu cùm Sponſa latentem ſub deaurata culcitra Sponſum novit eſſe præſentem, deſiderio inflammatur, non jam per cancellos, neque per feneſtras, ſed diſrupto obice facie ad faciem plenè fruendi Dilecto. Hinc etiam habetur certa ſpes futuræ aliquando facialis præſentiæ. Interim altiſſimorum arcanorum recluduntur myſteria proportionaliter, ùt dicebat Paulus, *quæ nec*

Myſtica caligo lux exuberans eſt.

Triplex affectus in caliginoſa oratione.

A *oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit*. Atque horum excellentia maximè conducit ad augendam caliginem, quatenus ſibi cœlum novum, & terram novam videtur conſpicere.

164 Appellatur ignorantia non ſolùm propter dicta, ſed quia ſolet eſſe per modum negationis. Ad cujus intelligentiam Dionyſius *lib. de Myſtica Theologia cap.* 1. *&* 2. docet duplicem eſſe modum cognoſcendi Deum, per affirmationem ſcilicet, & per negationem. Modus primus eſt, quando aſſurgimus ad Dei notitiam per additionem perfectionis, ùt quòd ſit omnipotens, immenſus, ſapiens, bonus, miſericors, &
B ſimilia. Per negationem, quando aſcendimus ad Dei notitiam removendo, ùt non eſt ſapiens, non eſt bonus, ſapientiâ ſcilicet, & bonitate modo quo eſt in nobis, ſed pluſquam bonus, pluſquam ſapiens eſt: & hoc modo anima efformat conceptum excellentiſſimum poſitivum Dei, entis ſcilicet eminentiſſimi, in quo ſiſtit, & quieſcit: qui modus poſitivo excellentior eſt, quia procedit, imperfectiones removendo; & utvis non perveniat ad cognoſcendam quidditatem Dei (in hac vita enim ſolùm cognoſcitur quoad an eſt) aliqua tamen ratione quidditatem attingit, quatenus ab omni de-
C fectu denudat Deum. Explicat laudatus Doctor Pictoris, & Statuarii exemplo. Primus imaginem format, addendo ſcilicet colores, lineamenta, & ſimilia. Secundus detrahendo craſſitiem ligni, & removendo ſuperfluam materiam, quo poſito, reſultat figura perfecta, ſeu ùt *Dionyſius* vocat *Agalma*, quamvis velint alii *Agalma* Dionyſii eſſe ſplendorem ſmaragdi, qui apparet, quando ex ſubjacente luto, & terra, in quibus involvitur, depurgatur. Sic divinus ſplendor reſultat, quando negamus ei, quæ creaturis per affirmationem attribuimus: & hæc eſt myſtica ignorantia.

Deus cognoſcitur per affirmationem, & negationē.

Explicatur myſtica ignorantia.

D 165 Ad hanc notitiam rurſus ferri poteſt anima elevata per fidem ſecundùm humanum modum ſeipſam applicando, & adjuvando medio diſcurſu, & intellectuali artificio, & dicitur contemplatio acquiſita, ſeu primus gradus. Rurſus in ea conſtituitur per aſſuefactionem nullo prævio formali diſcurſu, ſed media coordinatione ſpecierum per donum ſapientiæ, & dicitur ſecundus gradus, & purus ingreſſus in caliginem, ſi contingat, vel per totalem dependentiam a phantaſmatibus, vel per ſubtilem, & vix perceptibilem dependentiam; quando autem in ea ſe reperit anima divino quodam par-
E ticulari lumine, & motione ſpeciali velut immerſa, tam quoad intellectivam, quàm quoad affectivam velut independenter, & a præcedenti diſcurſu, & præexiſtenti ſpecierum coordinatione eſt tertius gradus, diciturque modi neſcius; quia neſcit, quomodo fuerit poſita in illo ſtatu, licèt etiam dicatur modi neſcius ab intenſione dulcedinis affectuoſæ, & experimentalis, quam velut ſine menſura largitur Deus.

166 Ex qua annihilatio myſtica ſequitur, quoad modum ſcilicet operandi ſecundùm eſſe naturale, quatenus in illo altiſſimo

gradu contemplans nec utitur naturalibus viribus , benè verò ſupernaturalibus gratiæ , nec innititur diſcurſu ſuo induſtrioſo , quo ſe applicet , ſeu intromittat in illum quietis actum , & guſtum dilectivæ dulcedinis , cùm in ipſo ponatur a Deo ; & quamvis in eo ſtatu conſtitutus verè agat cognoſcendo , & diligendo , abſorptus nihilominus a luminis ſuperabundantia , & effectu exuberante non reflectit formaliter ſupra ſuas operationes , unde non videtur intelligere , & amare . Solet etiam perfectam contemplationem comitari propria annihilatio moralis , quæ ex duobus conſurgit . *Primò* quia ſub illo altiſſimo Deitatis lumine clarè conſpicit veritatem illius propoſitionis Iſajæ 40. v. 17. *Omnes gentes quaſi non ſint , ſic ſunt coram eo , & quaſi nihilum , & inane reputata ſunt ei* . Itaque creaturas omnes Deo comparatas dum videt, inane quiddam eſſe , ac veluti non eſſe , ſe verò inter creaturas omnes eſſe velut atomum , confunditur , ac Deo humiliatur . *Secundò* quia dum contemplatur , ſublimi lumine perfuſus conſpiſcit multitudinem ſuorum criminum , quam non advertebat : & gravitatem coram Deo penſitat, quam parvi homines ducunt . Quocirca recognoſcit ſeſe veluti fœtidum corpus putredinem , ſaniemque exhalare . Id enim accidit in anima , quod in aere uſuvenit , qui puriſſimus videtur ; at ſi ſplendidiori luce perfundatur , atomis plenus apparet . Hinc anima divinum veretur conſpectum, nec audet oculos attollere , & confuſionis magnitudine quaſi obruta vellet non eſſe , ſeu erubeſcit de ſuo eſſe . Hæc eſt vera chriſtiana annihilatio , non illa ſtolida *Quietiſtarum* excumulata , aſſerentium verè animam nihil fieri , & realiter transformari in eſſe divinum . Quid enim abſurdiùs , quàm creaturam facere Deum , & Deum , qui immutabilis eſt , conſtituere mutationis ſubjectum , cùm in eum creatura convertatur ? Quid ſtultiùs iteratis miraculis auferre , iterumque dare eſſe homini ? cùm horâ contemplationis deſinit eſſe , & Deus fit , ea ceſſante , iterum eſſe hominis recipit .

Quomodo dicatur in contemplatione non intelligere, & amare .

In quo diſtinguatur annihilatio Chriſtiana ab illa Quietiſtarū.

167 DICES . Nonne dictam annihilationem ſignificant illa Patrum dicta : *Anima tunc perdit ſuum eſſe : Immergitur in pelagum Divinitatis : Se habet ſicut gutta aquæ multo mixta vino , quæ non apparet : Deus , & anima ſunt velut duplex cera liquata , ex quibus unum efficitur* , & ſimilia ?

Proh quàm ſubtilis Theologia ! Siccine diſtorquetur doctrina Patrum ? Verè animalis homo non intelligit , quæ ſunt ſpiritus Dei . Cùm deſit proprium nomen , quod exprimat noſtræ eſſentiæ tenuitatem, quæ propemodum nihil eſt , ſi cum divina ſublimitate comparetur , nec inveniri poſſit locutio, quæ nobis ſignificet altiſſimam illam unionem , hæ phraſes , & circumlocutiones pernecessariò adhibentur .

168 OBJIC. 4. Duce Scripturâ, communiter traditur in contemplatione paſſiva Deum immediatè illabi animabus ; ſed illapſus Dei immediatus fit per unionem , qua Deus per ſe ipſum conjungitur animæ : ergo hæc non operatur . Paſſiva hæc proinde contemplatio oſculum Dei plerique appellant, explicantes illud Cant. 1. verſ. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui* . Ad oſculantem proculdubio paſſivè ſe habet is , qui oſculum recipit .

RESP. A malignantibus in ſancto pervertitur divini illapſus doctrina , quæ ſi rectè intelligi velit , noſtram ſententiam confirmet . Illapſus igitur ſignificat ingreſſum unius ſubſtantiæ intra terminos alterius ; & quia ſubſtantia divina non eſt in loco per quantitatem , ſed media operatione : ideo Deus non ingreditur terminos ſubſtantiæ creatæ , niſi ibi operando . Si operatio ad ſubſtantiam terminatur immediatè eam producendo , vel conſervando , illapſus dicitur immediatus . Sin autem operatio terminatur ad aliquid in anima productum , atque in ea receptum v. g. gratiam , dicitur mediatus . Præter hunc modum illabendi , quem effectivum vocant utpote efficientem aliquid in re , alium aſſignant objectivum , quo Deus eſt præſens , ùt cognitum in cognoſcente , & amatum in amante ; eò quia Deus ſe præſentat ùt objectum cognoſcendum , & amandum . Præſentat ſe ùt objectum cognoſcendum infuſione luminum , quibus ad Divinitatis notitiam intellectus elevatur : ùt amandum voluntati infuſione habituum affectivorum , quibus aſſurgit ad dilectionem . Atque hæc ſunt pauca , quæ ſatis dilucidè explicant communem Myſticorum illapſum ; qui tamen major , vel minor eſt , prout Deus majora indit & perfectiora lumina , majoremque , vel minorem dilectionem excitat , majorem , vel minorem dulcedinem , & ſatietatem impertitur .

Quid, & quotuplex illapſus Divinus .

Ut alios etiam terminos percipias, advertendum eſt diſcrimen, quo intellectus in Deum , & voluntas tendit in Deum . Ille in hac vita Deum cognoſcit trahendo ad ſe, nempe Deo unitur media ſpecie intelligibili diſtincta a divina eſſentia . Voluntas fertur ad Deum prout eſt in ſe , immediatè attingens divinam ſubſtantiam . Igitur unio intellectus dicitur mediata , voluntatis immediata : ex quo oriuntur illæ locutiones , voluntas intrat , intellectus remanet extra , voluntas tangit , palpat &c. Dei autem oſculum nihil aliud eſt ſecundùm Patres , niſi donorum communicatio , & oſculum Dei ad animam eſt motio , & infuſio Spiritus Sancti effectus varios operantis . Hinc dicitur oſculum pedis , cùm pœnitentiæ dona infundit , quibus incipientes ad pedes Domini cum Magdalena lacrymis , & gemitibus criminum ſordes purgant : diciturque etiam oſculum pacis , quia mediâ pœnitentiâ peccator Deo reconciliatur . Ab oſculo pedis fit aſcenſus ad oſculum manus , largitione virtutum , quâ proficiens intendit , ſedulòque incumbit moralium acquiſitioni virtutum , & aliarum , quibus proficit in via Domini . Ab oſculo manus ad oris oſculum pervenit , quatenus perfectè purgatus , & virtutibus ornatus admittitur ad mutui amoris dulcedinem , majorem utique , vel minorem ſecundùm oſculi , & myſticæ unionis gradus . Ex quibus patet nec illapſum , nec oſculum ſubſiſtere abſque operatione , ſeu cooperatione a Contemplante elicita .

Diverſitas tendentiæ in Deum intellectus, & voluntatis .

Quid ſit oſculū, & quos effectus operatur .

169 OBJI-

169 OBJICIES 5. In contemplatione frequenter Deus animæ loquitur juxta illud Pſal. 84. v. 9. *Audiam quid loquatur in me Dominus*. Sed tunc anima nihil operatur, & tamen verè orat: ergo ſtat contemplatio abſque ullo actu orantis. *Minor* declaratur. Quando anima expectat, quòd Deus loquatur, tunc certè non agit, ſed omnem actum ſuſpendit, ut Deum audiat. Optimè verò dicitur orare; ſicut quandu pauper ponit ſe ad januam, ubi dominus tranſit, tacitus expectans eleemoſynam, verè eleemoſynam petit, etſi nihil dicat; ita in caſu noſtro.

RESP. *neg. min.* Non enim ſtat Deum animæ loqui, & hanc audire abſque operatione. Locutio Dei ad animam in oratione nihil eſt aliud, quàm immiſſa illuminatio, per quam vel in ſenſitivo auditu, ſi locutio ſit externa, vel in phantaſia, ſi imaginaria, vel in mente, ſi intellectualis, format verba exprimentia conceptum, quem manifeſtare intendit. Quæ formatio verborum fit vel mediâ præexiſtentium ſpecierum coordinatione, vel novarum productione. Eſt autem implicantia in terminis, quòd Deus illas ſpecies coordinet, vel producat, & intellectus non percipiat: ſicut implicat in terminis, quòd lux oculum apertum illuminet, & oculus non videat. Ratio eſt; quia hæc ſpecierum coordinatio ex parte Dei dicitur locutio, ùt in intellectu recepta, eſt auditio; & accidit proportionaliter, ùt in humano magiſterio, ubi docens ſententias ſuas proferendo, in audientibus ſpecies indit: & fit auditio, & perceptio illius dicti hoc ipſo, quòd audiens attendat, & percipiat. Deus autem animam alloquens ad attentionem excitat. Locutiones porrò divinæ aliæ ſunt reprehenſionis, aliæ conſolationis, quædam inſtructionis, pleræque revelationis, & hujuſmodi: omnes tamen ad ſalutem contemplantis, vel aliorum ordinatæ. Celebris eſt diviſio in verba ſucceſſiva, formalia, & ſubſtantialia. Locutio per verba ſucceſſiva dicitur, quando anima per verba audita circa contemplationis objectum, nova adinvenit motiva, rationes non cognitas percipit, diſcurſus non prævios format, non quaſi a ſe ſola, ſed ab alia perſona interiùs ſecum colloquente, interrogante, reſpondente, inſtruente, & hoc mira facilitate, & claritate. Per verba formalia locutio efficitur, quando anima diſtinctè, clarè verba quædam perfectè formata intus audit ſibi ab alio loquente. Hæc verba diſtinguuntur a ſucceſſivis, quòd ſucceſſiva formantur ab anima, & determinatè circa materiam contemplationis, dum aliis in rebus non eſt occupata. Formalia verò ab alio diſtincto, proferuntur, & ad animam aliquando vagantem, & in aliis occupatam, aliquando non vagantem, ſed divinis incumbentem diriguntur. Nec ſemper pertinent ad materiam orationis, in qua fortè tunc occupatur, ſed ad alia objecta. Per verba ſubſtantialia ſic dicta, non quia ſubſtantia ſint, ut ab accidenti diſtinguitur, quod nonnulli inſipienter, ne dicam malignè, intellexerunt, acriter carpentes S. P. N. JOANNEM A CRUCE, ſed ſubſtantialia ideo dicuntur, quia ſingulariſſimè efficacia; ſuum enim ſtatim producunt effectum, & inimpedibiliter. Sic a vulgari loquendi modo appellata, quo res inanes, & nullius virtutis dicere ſolemus carere ſubſtantiâ. Diſtinguuntur a formalibus, quia illa videntur purè ſpeculativa, ideſt purè inſtructiva: hæc ſunt practica, ſeu effectiva. In primis facilè anima eſt obnoxia Dæmonis illuſioni: ſecus in ſecundis, quia non eſt in Dæmonis, vel imaginationis poteſtate ſublimes illos effectus operari. Ex quibus ad argumentum patet; quando Deus actu loquitur animæ, hæc ſemper audit, attendit, percipit, adeoque operatur. Illud verò imaginari ſibi Deum præſentem, illum adorare, illique ſe ſiſtere, & poſtea nihil aliud agere, nec cogitando, nec amando, ſed expectare, ut Deus neceſſaria provideat animæ, & profectui conſulat illuminationibus, inſpirationibus, revelationibus, aliiſque modis, inſipiens, & malitioſa oratio illa quietis eſt, quam nonnulli recentiores Pſeudomyſtici in hominum perniciem commenti ſunt. Contra quos Seraphica Mater THERESIA clamat Manſ. 7. cap. 7, quòd non eſt *Eliæ* ignis expectandus, qui ſacrificium incendat, ſed poſtulandus, excitandus, inquirendus gemitibus, petitionibus, humiliationibus, aliiſque actibus, & cordis effectibus. Pauperis exemplum adverſariis nihil ſuffragatur, qui licèt nihil ore proferat, geſtibus tamen, poſitione corporis, ſitu, aliiſque exterioribus ſignis eleemoſynam quærit, neceſſitatem ſuam exponit, ſubſidium poſtulat, moveique tranſeuntes. Haud tamen nego illum orare, & quidem utiliter, qui coram Deo humiliatus ſuam agnoſcat indigentiam & divinam miſericordiam præſtoletur ſuſpirando, & deſiderando, quin vel alios affectus eliciat, vel novos actus, ſed in primis productis inſiſtat.

Quid ſit locutio Dei ad animam.

Triplex locutio ſucceſſiva, formalis, & ſubſtãtialis.

Quãdo Deus animæ loquitur, hæc ſemper audit.

170 OBJICIES 6. Communiter apud myſticos Doctores habetur in contemplatione dari ſuſpenſionem intellectus, impotentiam operandi. Cæteris ommiſſis, S. Mater THERESIA in Itinerario perfectionis c. 31. totalem operationis privationem ſtatuit; aſſignans ſiquidem diſcrimen inter orationem Quietis, & Unionis dicit — In ea Deum
„ ſe habere, ſicut ſe habet Mater mamillam
„ manibus præmens in ore infantis, qui li-
„ cèt ipſe mamillam non excutiat, lac ex-
„ trahendo, ſentit nihilominus laborem ali-
„ quem in movendo palatum, & deglu-
„ tiendo; in oratione verò unionis, nec
„ hunc laborem habet, ſed invenit in ſto-
„ macho cibum, abſque eo quòd cogno-
„ ſcat, quomodo Deus poſuerit — Quid clariùs?

RESP. Peſſimè interpretantur ſublimem THERESIÆ doctrinam, cujus longè alius eſt ſenſus. Vult enim Diva Mater noſtra in oratione quietis aliquam ex nobis induſtriam intercedere non quidem in ipſa formali contemplatione, ſed in præparatione, ſeu in prævio proceſſu, ùt patet ex his, quæ tradit cap. 14., ubi laborem aliqualis medi-

Doctrina S. M. Thereſiæ.

meditationis exigit, antequam conſtituatur in actu quietis. In oratione verò unionis neque modica hæc difficultas concurrit, quia Deus animam ſuper regulas rationis prorſus evehit, & applicat ad fruitionem. Dum verò apud Myſticos dicitur in contemplatione dari ſuſpenſio intellectus, impotentia, & quid ſimile, ſemper intelligas de ſuſpenſione, & impotentia diſcurrendi, non autem operandi. Egregiè de hac materia *Boſuet* Epiſcop. Meldenſis in libro, cui titulus *De nova quæſtione Tractatus tres*.

171 URGEBIS. Manſ. 5. cap. 2. expreſsè S. THERESIA habet animam in oratione quietis ſe habere, ſicut cera ad ſigillatorem, quæ ſolùm eſt diſpoſita ad recipiendam impreſſionem, ita ut ea ſe ipſam, nec ſe ipſam liqueſaciat: ergo anima paſſivè omnino ſe gerit.

CONTRA. Seraphica Virgo neutiquam excludit operationem intellectus, & voluntatis. Nam ibi apertè aſſerit, quod Deus noſtram exigit voluntatem. Cæterùm reliqua, hoc eſt, præparatoria ipſe facit, abſque labore, & induſtria reperit ſe contemplationi applicatam, & Dilecto unitam. Antecedenter autem dixit animam in eo conſtitutam ſtatu deſiderare vehementer ſeparationem a corpore, ſed præ nimio amore ſubjicitur totaliter Dei beneplacito: unde patet non ſe habere merè paſſivè.

§. I I.

AN VOLUNTAS MANEAT DEO UNITA NULLA COMITANTE COGNITIONE.

172 SOluta necdum ſatis eſt præcedens objectio, nec declarata videtur doctrina de contemplatione, neque omnino devictus error Pſeudoilluminatorum, niſi hæc alia ſubnectatur quæſtio, an ſcilicet in ſupereminenti contemplatione voluntas agens Deo uniatur nulla prævia, aut concomitante intellectus operatione. Super hoc non defuere Myſtici probatæ doctrinæ, qui partem affirmativam tenerent, qua opinione ſteti intulerunt prævaricatores tertæ voluntatem etiam in gradu ſublimiori carere ſuis actibus, ac tandem eò rem ducunt, ut oratio perfectior collocetur in ſuſpenſione cujuſque operationis, & in otioſa quadam ſegnitie, quæ vitiorum omnium origo eſt, conſpurcatâ interim doctrinâ Patrum, & verâ contemplatione.

173 Igitur *S. Bonaventura* tom. 2. opuſc. de myſtica Theologia circa finem duplicem viam indicat aſcendendi ad Deum, ſcholaſticam ſcilicet, & myſticam. Prima ſtudium hominis requirit, quo tranſeundo per creaturas, & rationes vel naturales, vel revelatas ratiocinando pervenitur ad cognoſcendum Deum, & terminat in affectum, & dilectionem ejuſdem, indigetque ſemper intellectus operatione. Altera incipit a Deo movente, & applicante voluntatem ad affectum, & dilectionem; & in hac ſæpè nulla præit, nec comitatur cognitio, ſed potiùs

ſequitur. Cum *Bonaventura* ſentiunt Hugo
A de Palma *tract. de dilucidatione myſtica Theologiæ litera T conſiderat. 5.*, Gerſon *de myſtica Theologia Alphabeto 66. litera O Induſtria XI.*, haud tamen ex propria ſententia loquitur; ſolentque adduci *Paludanus*, *Argentina*, *Gregorius*, aliique, qui tamen procedunt attentâ abſolutâ Dei potentiâ, contra quos breviter.

174 DICO. *Nulla datur ſublimiſſima licèt oratio, in qua voluntas agat nullâ previâ, vel concomitante intellectus operatione.*

PROB. 1. auctoritate *Auguſtini* lib. 10. de Trinit. cap. 1. *Rem prorſus ignotam amare omnino nullus poteſt*. Ex quo infert *D.*
B *Thomas* Opuſc. 61. de dilectione Dei, & proximi cap. 2. *Inviſa poſſumus diligere, incognita nequaquam*. *Bernardus* de Gratia, & lib. arbitr. circa principium: *Habet ſane (voluntas) quocumque voluerit ſemper rationem comitem, & quodammodo pediſſequam; non quod ſemper ex ratione, ſed quod nunquam abſque ratione moveatur*; Idem ſer. 78., & 51. in Cantic., *Anſelmus* in Monologio cap. 48. *Nulla res amatur ſine ejus memoria, aut intelligentia*. *Gregorius Magnus* lib. 5. Moral. cap. 23. de Contemplante ait: *Videt, quia videre non poſſit hoc, quod ardenter diligit: nec tamen ardenter diligeret, niſi ali-
C quatenus videret*. Gerſon. conſid. 8. myſticæ Theologiæ practicæ dicit, amorem elicitum, & meritorium non poſſe eſſe abſque prævia cognitione. *Ariſt.* 3. de Anima cap. 10. *Appetibile non movere, niſi mente, aut imaginatione perceptum*.

175 PROB. 2. Implicat actum amoris eſſe, & non eſſe voluntarium; ſed implicat eſſe voluntarium abſque cognitione. Definitur enim voluntarium eſſe ab intrinſeco cum cognitione: ergo implicat actus amoris abſque ulla cognitione. *Explicatur*. Sicut ſe habet potentiale dominium voluntatis ad intellectum: ita actuale ad actum
D intellectus; ſed voluntatis dominium potentiale ſupponit intellectum, in quo radicatur, & medio quo ab anima emanat: ergo etiam actuale dominium, ſeu uſus potentiæ volitivæ eſſentialiter ſupponit actum intellectus. In eſſentialiter enim ſubordinatis unum non operatur abſque alio. Sic *S. Thomas* opuſc. 61. cap. 2. de dilectione.

Voluntarium eſt ab intrinſeco cum cognitione.

Explicatur ſecundò. Omnis inclinatio ſequitur aliquam formam, & omnis forma ſuam habet inclinationem proportionatam. Inclinatio autem duplex eſt: alia naturalis, & phyſica: alia ſpontanea, ſeu elicita; unde duplex eſſe debet forma. Na-
E turalis, per quam res ponitur in eſſe phyſico, & elicita, ſeu intentionalis, per quam res conſtituitur ſub eſſe apprehenſo; ſed amor unitivus eſt appetitus elicitus: ergo ſequi debet formam intentionalem; ſicut impoſſibilis eſt appetitus innatus abſque forma naturali.

Duplex inclinatio, phyſica, & elicita.

176 PROB. 3. Secundùm Myſticorum phraſim, ex Magno *Dionyſio* cap. 7. de divinis nominibus deſumptam in fruitiva contemplatione anima deificatur, quatenus per excellentis amoris extenſionem, quantum poſſibile eſt creaturæ, Trinitati eminentiſſi-

mè

Digitized by Google

mè conſormatur ; ſed in Trinitate Spiritum Sanctum , ſeu amorem increatum præcedit Filius , ſeu notitia , & ſapientia increata , non ſolùm præcedentia ordinis , ſed originis , nec aliter eſſe poteſt : argo ſi in contemplatione ſruitiva anima Trinitatem imitatur , neceſſe eſt admittere notitiam intellectivam præcedera , & comitari vim affectivam .

Non ſtat unio fruitiva Beatorum abſque notitia.

ILLUSTRATUR . Non eſt perfectior unio affectiva myſticæ contemplationis , nec in ea immediatiùs unitur , aut movet Deus ipſà ſruitivà Beatorum unione ; ſed unio fruitiva Beatorum non ſtat abſque notitia Dei medià viſiona intellectus , immo ſumma efficacitate rapitur voluntas , quia clariùs divinam excellentiam videt : ergo pariter myſticam unionem comitatur cognitio intellectus , & perfectior erit cognitio , quò perfectior unio .

177 DICES . In adductæ paritate non eſt par ratio ; nam viſio beata non impedit amoris perfectionem , utpote perfecta . Cæterùm cognitio viæ eſt impedimentum perfectionis amoris , utpote non pura , vel quia admixta phantaſmatibus , vel quia finito modo repræſentans Deum , qui infinitus , & immenſus eſt , ideſt repræſentans ſub ratione particulari alicujus attributi : amor verò fertur in totum pelagus divinitatis . Ita *Seraphicus* ad quintum . Sed falſum eſt cognitionem viæ amori proportionatam impedire dilectionis perfectionem : vel enim impedit ex parte potentiæ , quatenus anima, quia finitæ virtutis pluribus actibus occupata diſtrahitur , ne toto impetu feratur in amorem ; vel impedit ex parte objecti . Non primum ; quia idem contingeret in Patria ; nam ibi etiam anima eſt finita ; tametſi & hic , & ibi adjuta viribus ſupernaturalibus . Præterea in eſſentialiter ſubordinatis actuum pluralitas , quorum unus ab alio oritur , non admittit diſtractionem, nec unus alium impedit : ſicut cauſalitas cauſæ non impedit effectum , aſſenſus præmiſſarum aſſenſum concluſionis , immo potiùs juvat , & perficit . Non ſecundum ; quia juxta connaturalem operandi modum , ùt *Seraphicus* fatetur , cognitio eſt omnino neceſſaria ad amoris productionem : ergo nequit objectum ejus perfectionem impedire : ſicut nulla cauſa impedit perfectionem effectus .

Nulla cauſa impedit perfectionem effectus.

Ratio eſt ; quia ideo cognitio gignit amorem , quia bonum amabile repræſentat : ergò ſi cognitio repræſentet vel bonum melius, vel meliori modo , amorem gignet perfectiorem ; ſicuti malior penetratio principiorum perfectiorem infert aſſenſum concluſionis . Nec verum eſt cognitionem viæ ſemper corporeis admiſceri phantaſmatibus , ùt plures docent , vel ſi admiſceantur, imagines ſunt adeo ſubtiles , & depuratæ , ut perfectam non minuant repræſentationem . Nec ſemper cognitio Deum proponit ſub particulari unius attributi ratione , ſed etiam ſub generali entis eminentiſſimi , & perfectiſſimi , quare voluntas per amorem mergi poſſit in pelagus Divinitatis . Quamvis autem intellectus non cognoſcat Deum niſi ùt attractum ad ſe, ac proinde non cognoſcat in ſe , per hoc tamen haud tollitur amoris perfectio ; quia non fertur amor in cognitionem, ſed in objectum a cognitione propoſitum , unde non ſequitur imperfectiones cognitionis , ſed perfectionis objecti prout eſt in ſe .

178 PROB. 4. ex doctrinâ D. Th. 1. 2. *q. 6. art.* 1. , ubi explicat naturam voluntarii , & *q. 27. art.* 2. ubi inquirit , an cognitio ſit cauſa amoris . Actus ſublimis charitatis Theologiæ myſticæ eſt voluntarius. Nequit eſſe voluntarius abſque præviâ cognitione : ergo . Explicatur *minor*. Actus nequit eſſe voluntarius , niſi ad eum ſe moveat , & impellat voluntas ; non autem ſe ad eum impellit niſi mota , & illecta a proprio objecto , quod eſt bonum . Bonum verò non movet niſi cognitum , & vitaliter voluntati præſentatum, quæ præſentatio non fit niſi per intellectum . Bonum movet in genere cauſæ finalis : cauſa finalis non movet niſi metaphoricè , ideſt media apprehenſione alliciendo , & ideo non movet , ùt in ſe exiſtens , ſed intentionaliter . Quapropter ſicut fieri non poteſt , ut voluntas moveatur a non bono , ita a non cognito ; & ſicut appetitus ſenſitivus non movetur niſi præviâ imaginatione , & eò fortiùs , quò fortior eſt ; ita nec appetitus rationalis movetur niſi præviâ ratione , & eò fortiùs , quò ea fortior eſt ; ideoque Ecclеſ. 20. v. 32. dicitur: *Sapientia abſconſa , & theſaurus inviſus ; quæ utilitas in utriſque?*

Bonum movet in genere cauſæ finalis.

Hinc deſumitur diſcrimen , cur viventia non cognoſcentia dicantur ſemimoventia; quia in ſe non habent integrum principium motus , ſed potentiam dumtaxat executivam, cùm careant notitiâ finis , propter quem omne agens agit , & ad illum moveatur ab extrinſeco . Cognoſcentia verò dicuntur perfectè viventia , & moventia ; quia non tantummodo potentiam in ſe habent executivam, verùm etiam impulſivam , videlicet notitiam finis media cognitione . Et ſanè percipi non poteſt , quomodo voluntas potiùs amet bonum , quàm malum , niſi cognoſcit objectum honeſtum potiùs , quàm delectabile , vel utile ; cur ſtante advertentia peccet , & ea invincibiliter deficiente non peccet , ſi ſemel amat abſque cognitione . Deinde vel amor eſt neceſſarius , vel liber . Si primùm : ergo ſemper erit , & in perpetuum voluntas actu Deum amabis , cùm ſemper objectum ſit ſufficiens , utpote non habens neceſſitatem cognitionis . Si liber : cur non admittitur in carentibus uſu rationis , ſi nullum requiritur opus intellectus , qui eas diſcernat rationes , & voluntati proponat?

Diſcrimen inter viventia cognoſcentia , & non cognoſcentia.

179 DICES : Elapſa illuminatione a Deo immiſſa , & ceſſante actu intellectus , voluntas remanet per aliquod tempus excitata , & unita Deo : ergo ſtat unio affectiva abſque cognitione .

RESP. *neg. conſequen.* Illa unio eſt effectus a contemplatione relictus , ſeu habilitas , & diſpoſitio , vi cujus voluntas , adveniente actu illuminationis , facillimè concipit charitatis ignem : non ſecus ac lignum ſemel accenſum , denuò faciliùs accenditur . Hæc habilitas eſt etiam ex parte intellectus ,

nt faciliùs illuminetur. Videatur Angelicus 2. 2. *q. 171. art. 1. ad 2.*, ubi etiam reponit documentum D. Auguſtini *lib. de orando Deum*, ſcilicet *neceſſarias eſſe crebras orationes, ne devotio extinguatur*.

180 DICES 2. Deus magis eſt unitus, & præſens voluntati, quàm cognitio immediatè movens voluntatem ad amorem; cognitio enim utpote pura conditio ad amandum, ſuppleri poteſt a Deo: maximè cùm voluntas, & intellectus ſint potentiæ realiter diſtinctæ; nam Deus conſervare poteſt operationem unius abſque operatione alterius: ſic Thomas de Argentina 1. *ſent. diſt.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 4., loquendo ſaltem de abſoluta Dei potentia, quæ motiva applicatur a quibuſdam contemplationi.

CONTRA. Probandum eſt, quomodo Deus abſque cognitione ex parte intellectus ſit voluntati intimè præſens per modum objecti amati. Eſt quidem intimè præſens per eſſentiam, præſentiam, & potentiam; ſed hoc non ſufficit, niſi ſit conjuncta cum præſentia objectiva, quæ non ſtat ſine cognitione: nec Deus per ſeipſum poteſt ſupplere; quia in eſſe cognitionis nequit creaturæ uniri, quod non negat *Seraphicus*. Univerſaliter enim nequit Deus ſe ſolo ſupplere quamcumque conditionem, & cauſalitatem, cùm aliquæ importent eſſentialem dependentiam a principio creato: quam eſſentialem dependentiam non tollit realis potentiarum diſtinctio, ſicut diſtinctio realis actus a ſua potentia non impedit eſſentialem dependentiam, & ſubordinationem. Ratio in præſenti eſt; quia Deus nequit movere voluntatem ad amorem ſui, niſi ùt unitus per modum objecti, & boni. Bonum verò movet per modum finis, & hic non movet niſi metaphoricè, videlicet in apprehenſione: ergo Deus debet eſſe præſens, & cognitus.

Deus non poteſt ſupplere quàlibet conditionem.

181 PROB. 5. Ideo admittitur unio affectiva abſque cognitione, quia hoc experientia demonſtrat, quam Myſtici ſentiunt; ſed experientia demonſtrat oppoſitum: ergo. *Minor* declaratur. Experientia eſſentialiter dicit cognitionem; adeſt experientia: ergo cognitio. Ut experimentum habeatur, neceſſaria eſt memoria amoris habiti; ſi nulla ſit cognitio, nulla poteſt eſſe memoria, quæ eſt recordatio rei cognitæ. Hinc ſi quid contingat ſub oculis, cui non attendimus, ejus poſtmodum non recordamur. Si ergo iſti homines nullam habent cognitionem, quomodo enarrare poſſunt, quæ in contemplatione patiuntur?

Experientia non datur ſine cognitione.

182 DICES cum Gerſone *Alphab. 66. conſid. 6. ſub litera X.* adeſſe cognitionem non directam Dei amati, ſed ipſius amoris; quia contemplans cognoſcit ſe amare, licèt ipſa cognitio non præcedat, nec dirigat amorem.

CONTRA. In adverſarios telum redit. Si amoris ſublimitati non repugnat cognitio, & intuitio amoris, multò minùs pugnat directa cognitio Dei amati, quæ meliùs conjungitur cum amore, quàm prior; etenim ex natura rerum cognitio boni conducit ad illius amorem. Si igitur admittunt cognitionem, ne rejiciant cognitionem præcedentem cauſalitate, & naturâ. At quia ad diſtinguendam hujuſmodi prioritatem opus eſt attentiſſima reflexione, quâ Contemplantes utpote abſorpti carent: ideo videtur illis cognitio prævia eſſe nulla. Nec proindè mendacii incuſamus hoſce boni nominis myſticos, qui non re, ſed modo explicandi negant hujuſmodi cognitionem. Ut enim jam dixi, ab exuberanti dulcedine abrepti non reflectunt ſupra ſuas operationes. Reflexio autem eſt cauſa memoriæ: maximè cùm ſit cognitio a lumine divinitùs immiſſo, & non activo contemplantis labore procurata. Valdè ſublimis eſt, & ſubterfugiens reflexionem. Præterea in exercitio amoris tanta ſentitur dulcedo, ut ſuperet credulitate, & ideo in ea contemplatione demerſus videtur ſibi nun cognoviſſe: atque hæc eſt cognitio, quæ ſequitur amorem, ideſt guſtando experitur majus bonum eſſe Deum amatum, quàm priùs cognoſceret, & arbitraretur.

Reflexio eſt cauſa memoriæ.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

183 OBJICIES 1. ex auctoritate. De hac contemplatione Pſalmiſta loquens ſic Pſalm. 33. v. 9. dicit: *Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus*; & rurſus: *Accedite ad eum, & illuminamini*; ſed hic affectus voluntatis præit, cognitio ſequitur: ergo voluntas in contemplatione operatur ſine prævia, aut cumite cognitione.

CONFIRM. ex celebri dicto *Areopagitæ* ſub initio myſticæ Theologiæ, ubi hæc habentur ſecundùm lectionem Perionii: *Tu autem, Thimothee chariſſime, pro maxima myſticorum ſpectaculorum exercitatione, qua vales prætermitte, & ſenſus, & mentis actiones, eaque omnia, quæ ſub ſenſu cadunt, & animo cernuntur*. Vides? Omnis operatio intellectus excluditur. Hæc doctrina omnino videtur Seraphicæ Matris THERESIÆ, quæ frequenter dicit in myſtica unione deperdi potentias; tunc nihil animam videre, & intelligere: ibi animam ſolùm frui: intellectus operationem auferri: animam ex toto ſtolidam fieri; quod & dicit Dionyſius *7. de divinis nominibus*, vocans ſapientiam hanc ſtultam, irrationalem, & amentem. S. P. JOANNES A CRUCE lib. 2. cap. 2. Aſcenſus Montis Carmeli docet, animam ſpoliari rationis luce, & obcæcari.

RESP. *neg. min.* ad cujus intelligentiam notanda eſt duplex cognitio, directiva, & experimentalis. Prima ſemper præcedit affectum, quæpote ad principium operativum voluntatis pertinet, quatenus proponit bonum, & finem, qui affectum rapit. Experimentalis ſubſequitur, quatenus experiendo certior fit de veritate, quam cognoſcebat, immo ſe non adæquatè percepiſſe cognoſcit, cùm aliquid plus ſibi videatur ſentire, & de hac ſecunda cognitione loquitur Pſalmiſta. Cæterùm de prima habemus ex Apoſtolo: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia Deus eſt*.

Quid ſit cognitio directiva, & experimentalis.

In confirmatione abs re omnino adducitur *Areopagita*, qui non operationem intellectus,

Digitized by Google

ctus, ſed modum negat operationis, negotioſam ſcilicet induſtriam, qua ſpiritus ad notitiam Dei aſſurgit per aſcenſum, ſeu per affirmationem mediis creaturis, & docet animam ferri ſine hoc operoſo diſcurſu ſublimiori lumine, & obtutu: & ideo ibidem ſubdit — Ut illi jungaris, qui ſuper omnem „ ſubſtantiam, omnemque ſcientiam eſt, igno„ tè pro viribus intendens — *Intendens*: en cognitio; & rurſus — Et eo quoque ipſo, „ quòd nihil cognoſcit ſuper ſenſum, men„ temque cognoſcens — & cap. 2. — Ad hanc „ nos per lucidam, limpidiſſimamque caligi„ nem admitti oramus, & per viſus, ſcien„ tiæque privationem videre, ac ſcire eum, „ qui aſpectum omnem, ſcientiamque tran„ ſcendit — Ex hoc quaſi contradictoriæ locutionis textu percipimus admirabilem Doctoris phraſim, quòd anima ignotè cognoſcit: veraciter tunc cognoſcit, cùm nihil cognoſcit: carentiâ lucis videt &c. Non cognitionem excludit, ſed qualitatem cognoſcendi modo explicato. Anima cùm ſuapte naturâ ad cognitionem procedat, ab uno ad aliud diſcurrendo, & media ſenſuum operatione, quando ſuperiori lumine ad intellectionem movetur, dicitur carere luce, ſcilicet naturali: ignotè intelligere; quia ſine ratiocinatione intelligit. Aliud verò dictum ex cap. 7. de Divinis Nominibus exponit ibidem *S. Thomas* lect. 2. — Divina ſapientia lau„ datur excellenter ſicut irrationabilis, in „ quantum excedit rationem, & ſicut amens, „ in quantum excedit mentem, ſive intelle„ ctum, & ſicut ſtulta, in quantum excedit „ habitum mentis, ſcilicet ſapientiam — Et videtur alludere ad illud 1. ad Corinth. 1. v. 25. *Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus*; & verſ. 23. *Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam*.

Explicantur phraſes Dionyſii.

Divina ſapientia quomodo dicatur irrationalis, amens, ſtulta.

Quoad S. Matrem THERESIAM, & S. JOANNEM A CRUCE ſupervacaneum eſt immorari, quorum ſublimem doctrinam opera ipſa manifeſtant, & contra rigidos cenſores apologeticum impigrè calamum diſtrinxere Patres noſtri *Thomas a Jeſu*, & *Nicolaus a Jeſu Maria*, ubi capita eadem ab Adverſariis oppoſita retorquent, ùt *cap.* 14. *lib.* 2. *Aſcenſus in Montem*, & *cap.* 15. *ejuſdem libri*, & alibi: & quoad Sanctam Matrem præter alia plura, videri poteſt *Vita cap.* 10., 16., 17., & 18., *Itinerar perfectionis cap.* 30., & 31., *Manſ.* 4 *cap.* 4., *Manſ.* 5. *cap.* 5., & alibi ſæpè. Ratio autem locutionum in objectione eſt; quia prætermiſſo connaturali modo operandi, intellectus altiore cognoſcendi methodo tam vehementer, ac intensè occupatur, ut non reflectat ſupra ſuos actus. Atque hinc nata eſt allucinatio dicentium, intellectum non operari, cùm reverà nobiliùs, & excellentiùs operetur, ùt noſtri docent laudati Doctores. Sicut enim anima ibi ardenter occupata non meminit, quæ foris ſunt, ita intellectus non attendit ſe intelligere; quia reflexio eſt cauſa recordationis. Ubi placet advertere dictum S. Antonii ab Abbate *Iſaac* relatum, videlicet *perfectam non eſſe Monaci orationem, in qua cognoſcit ſuam orationem*. Et ratio eſt; quia cognitio directa Dei magis proportionata eſt divino amori; & ad eum magis conducit, quàm reflexa amoris cognitio, cùm illa ſit boni infiniti, hæc finiti, nempe objecti creati, & eſt aptiſſima ad diſtrahendum; quamobrem qui ſolicitus eſt in reflectendo, an oret, imperfectè orat.

184 OBJICIES 2. ratione. Anima in contemplatione gradatim perficitur aſcendendo: primò attingit, quod in Deo ultimum eſt; ſed quod in Deo eſt ultimum, eſt Spiritus Sanctus, amor increatus, utpote tertia Perſona origine, licèt non tempore: ergo primum, quod attingit, eſt amor divinus: ergo priùs perficitur per affectum, quàm per cognitionem; ergo ſtat amor ſine cognitione.

RESP. Hæc eſt ratio valde diſperata, & quæ præſefert inconvenientia; ex ea ſiquidem ſequitur priùs amandum eſſe Spiritum Sanctum, quàm Filium, & hunc, quàm Patrem: eſſe cognoſcendum priùs Spiritum Sanctum, quàm Filium, & Patrem: priùs intelligendam eſſe Trinitatem, quàm eſſentiam: proprietates, quàm naturam, & ſimilia, ſi incipiendum eſt a poſterioribus origine, & emanatione. In iis igitur, quæ neceſſariò ſubordinantur, in modo attingendi attenditur habitudo prioris ad poſtèrius, non prioritas, & poſterioritas originis in objecto. Cùm ergo cognitio, & amor ſint eſſentialiter ſubordinata, debet hunc illa præire.

185 OBJICIES 3. Anima in myſtica, & ſuprema unione perficitur juxta participationem triumphantis Eccleſiæ, in qua primus ordo eſt Seraphinorum, qui ardentes, & amantes interpretantur: hi Cherubinos præeunt, qui plenitudo ſcientiæ dicuntur: ergo in myſtica unione priùs inflammatur affectus per amorem.

RESP. *neg. conſeq.* Seraphim præcedunt Cherubim, non quia deſit iis ſcientia, vel his charitas; quod eſt falſum; ſed quia dum eſſent in via excelluerunt in proprietate dilectionis, & alii ſcientiæ; vel ratione muneris, quòd primi ad inflammandum, ſecundi ad erudiendum ordinantur. Cæterùm argumentum probat, Angelos, & Beatos priùs amare, quàm intuitivè Deum videant, quod repugnat.

Unde ordo inter Seraphim, & Cherubim.

186 OBJICIES 4. Deus priùs movet in nobis, quod eſt illi propinquius, quàm quod eſt remotius; ſed affectus per amorem diſpoſitus eſt Deo propinquior, quàm cognitio: ergo prior debet moveri.

RESP. Hoc argumentum deberet majorem, & minorem probare. *Majorem*; quia non ſemper Deus in nobis movet priùs, quod eſt ei propinquius, cùm ſoleat ad altiora diſponere per imperfectiora. *Minorem*; quia intellectus eſt Deo propinquior, utpote immediatiùs ab eſſentia emanans. Deinde; ubi datur ſubordinatio in motione, non attenditur propinquitas ad Deum; ſed ordo in motibus, & moventibus: hic in caſu eſt ordo intellectus moventis, & voluntatis motæ: ergo.

187 DICES: Deus a creatura diſtat gradibus infinitis: ergo, ut aliquo modo, ſeu aliqualiter cognoſcatur, neceſſe eſt, ut

anima

Digitized by Google

anima ſic Deo appropinquet, ut eum attingat; atqui ſolus amor ſui extenſione facit, ut anima appropinquet Deo: ergo, ut mens cognoſcat, præcedit amor, & quò ferventior amor, eò erit perfectior cognitio.

RESP. Hæc inſtantia probat, quod omnes concedunt, non verò quod abſque prævia cognitione voluntas diligat, ſed oppoſitum. Ratio eſt; quia antequam anima Deo appropinquet perfectius, neceſſe eſt, ut appropinquet imperfectiùs, ſicuti demonſtrat argumentum gradibus infinitè diſtantibus; ſed in myſtica unione perfectior appropinquatio eſt per dilectionem (hæc enim eſt finis, hæc intenditur primariâ intentione, ad hanc cætera ordinantur): ergo præcedere debet alia imperfectior per intellectum. Dulcedo tamen dilectionis perficit cognitionem, & quia ea ea fit, ut exerceatur abſque diſtractione, & ſollicitudine, & quia per experientiam effectuum, quos anima ſentit, didicit practicè certitudinem veritatis, quam intuetur.

Dulcedo dilectionis perficit cognitionem.

188 DICES 2. Diverſo modo ſe habet anima in unione per aſcenſum, ac ſe habeat per deſcenſum; ſed unio per aſcenſum incipit ab intellectu, quatenus ab inferioribus erigit ſe ad Dei notitiam: ergo unio per deſcenſum incipere debet a voluntate: in unione per deſcenſum conſiſtit perfectior contemplatio: ergo.

RESP. Diverſitas unionis per aſcenſum, & deſcenſum non conſiſtit in eo, quòd in una incipiat voluntas, in alia intellectus; ſed quòd notitia Dei, quam ſequitur amor, in aſcenſu habetur operoſo diſcurſu unum ex alio deducendo: in deſcenſu habetur per donum intellectus immiſſum a Deo, & ab eodem ſpecialiter applicatum abſque opere noſtro, & meliùs, & clariùs erudit animam brevi tempore, quàm diuturna inquiſitio per ratiocinationem.

Unio per aſcenſum, & deſcenſum.

189 OBJICIES 5. Sapientia unitiva, quæ ex ardentiſſimis aſpirationibus ad Deum conſurgit, eſt perfectiſſima contemplatio; ſed in hac non operatur intellectus: ergo. *Minor* explicatur. Sapientia hæc nihil eſt aliud, quàm quoddam exercitium voluntatis, quæ per annagogicorum actuum frequentationem fertur in Deum.

RESP. *neg. min.* Aliqui præpoſterè intelligentes veritatem ſapientiæ unitivæ, quæ tantopere eſt animabus proficua, & a SS. Patribus eximiè commendata, ejus explicationem depravant. Falsò dicitur voluntas operari in iſtis aſpirationibus (jaculatorias dicunt a raptu, & jaculo, quia ſubito quodam impetu anima actibus dilectionis ferit quodammodo cor Domini) abſque intellectus operatione; ſed quia cognitio, interveniens eſt valde ſubtilis, generalis, & non ſpecialiter per ratiocinium ordinata, propterea videtur eſſe nulla. Hujuſmodi ſapientia in Viris ſolet perquàm illuminatis haberi, & frequenti oratione tum acquiſitâ, tum infuſâ præditis; unde in illis facillimè excitatur ſimplex conceptus ſummi entis, quo in amorem rapiuntur. Proinde videmus, ſtatim ac Deum, vel beatitudinem æternam audiunt, vel Chriſti imaginem vident, amore colliqueſcunt, ac rapiuntur; nam illa viſio, vel auditio illicò Dilecti ſpeciem excitat: & plura de hoc exempla occurrunt in ſacris hiſtoriis. Et explicari poſſet a contrario in homine timido, qui nocte concubia fugit hoſtem: ad motum auræ, ad aſpectum umbræ trepidat: excitatur ad ſpeciem inimici, quem putat jugulo jamjam imminere. Haud ſecus animæ ob familiarem Dei notitiam meditatione, & contemplatione acquiſitam quoquo verbo, aut ſigno, quod Dilecti memoriam excitet, ad eum cogitandum, & amandum inflammantur.

Quid ſint orationes jaculatoriæ.

190 OBJICIES 6. Myſtici optimi nominis, ùt Sancta Mater noſtra THERESIA: S. Bonaventura *Itiner. 5. æternit. diſt. 5., &* *2. diſt.* 23. *art.* 3., ubi citat S. Bernardum: Ugo Victorinus *in cap. 7. Angelicæ Hierarchiæ*: immo S. Thomas 1. 2. *q.* 27. *art.* 2. *ad* 2. Voluntas plus amat Deum in contemplatione, quàm intellectus cognoſcat: ergo abſque ulla cognitione poteſt diligere. *Prob. conſeq.* Qua ratione ferri poteſt in aliud plus amatum, quàm cognitum, ferri poteſt in totum incognitum; nec aſſignabitur ratio, cur magis illud valeat diligere, intellectu non dirigente, & non totum. Occaſione hujus argumenti examinandum eſt illud antecedens, & conſequentia; unde ſit.

§. III.

AN VOLUNTAS PLUS DILIGAT, QUAM INTELLECTUS COGNOSCAT.

191 DICO: *Voluntas plus diligit, quàm intellectus cognoſcat.* Ad cujus intelligentiam advertendum *primò* axioma certum eſſe in Via, non autem in Patria, ubi dilectio exæquat cognitionem, cùm utraque potentia in Deum tendat immediatè, prout eſt in ſe. Advertendum *ſecundò* iſtam comparationem non fieri in genere moris, & meriti; quia certum eſt charitatem eſſe potiorem cognitione in merito, cùm omnium virtutum ſit forma, & prima radix valoris in ordine ad ſupernaturale præmium. Itaque comparatio fit in ordine entis, in quo pro hoc ſtatu dilectio rerum ſupernaturalium excellit earumdem cognitionem, ùt docet D. Thomas 1. *p. q.* 87. *art.* 3. Ratio eſt; quia res ordinis ſuperioris ad nos perfectiùs eſſe habent in ſe, quàm in nobis; illas enim non cognoſcimus in ſe ipſis, ſed ùt involutas ſpeciebus, & phantaſmatibus, queis carent in ſe. Cùm ergo intellectus non feratur in eas prout in ſe, ſecus voluntas, ſequitur, ut actus voluntatis perfectior ſit, & intimior Deo, quàm operatio intellectus. Ut hæc illuſtriora fiant, adnoto eruditionem *D. Thomæ*. In potentiis ordinatis contingit, ut ubi operatio prioris potentiæ terminatur, inibi incipiat ſequentis. De facto ſenſus terminatur ad imaginationem, quæ eſt motus factus a ſenſu ſecundùm actum; ſicut & intellectus in termino imaginationis incipit; quia phantaſmata accipit pro objecto, ùt dicitur 2. *lib. de Anima*, & ideo illarum rerum, quæ non habent phan-

Voluntas in via plus diligit, quàm intellectus cognoſcat.

taſmata,

Digitized by Google

taſmata, cognitionem non poteſt accipere, niſi in rebus, quarum ſibi phantaſmata occurrunt. Quare in ſtatu viæ, ubi cognitionem accipit a phantaſmatibus, nequit Deum immediatè attingere, ſed ex viſibilibus in Dei cognitionem venit. Quamvis ipſam eſſentiam non inſpiciat immediate, tamen cognitio intellectus ad ipſum Deum terminatur; quia ipſum eſſe ex effectibus apprehendit: unde cùm ad intellectum ſequatur affectus, ubi terminatur operatio intellectus, ibi incipit operatio affectus, ſeu voluntatis. Diximus autem operationem intellectus, ſcilicet ejus cognitionem ad ipſum Deum terminari, quem eſſe ex effectibus apprehendit; hinc operatio voluntatis circa ipſum Deum poteſt eſſe immediatè, nullo medio interveniente, quòd ad voluntatem pertineat, multis tamen mediis præcedentibus ex parte intellectus, quibus in Deum cognoſcendum pervenit. Ex quo diſcurſu habetur, quomodo voluntas intret, intellectus extrà remaneat: illa immediatiùs uniatur, iſte mediatiùs, quod apud aliquos ſufficit ad verificandum prædictum Myſticorum axioma. Revera tamen non ſatisfacit adæquatè, cùm plus diligere, quàm cognoſcere, aliquid aliud explicare videatur, quàm præcisè modum tendendi in ſe, & in medio per ſpeciem.

Plus diligere ſumitur ex parte amantis.

Quare plus diligere attendi poteſt ex parte amati, & ex parte amantis; ex parte amati implicat voluntatem plus amare, quàm intellectus cognoſcat eſſe amabile; quia nihil eſt plus amabile ex parte objecti, quòd ut bonum non diligatur; bonum autem non diligitur niſi apprehenſum: ex parte amantis optimè ſtat, quòd voluntas plus diligat, quàm intellectus cognoſcat, hoc eſt circa idem objectum intenſior ſit actus dilectionis, quàm cognitionis. Et ratio evidens eſt; nam dilectio non proſequitur cognitionem, ſed bonum per cognitionem propoſitum; cognitio enim eſt mera conditio, non ratio motiva voluntatis; quod enim movet, eſt bonitas apprehenſa. Hinc ſtante remiſſiori cognitione, poteſt voluntas validiori impetu in objectum ferri. Quocirca ſi dentur duo bona inæqualia unum minùs, aliud majus, etiam ſi minùs bonum magis, majus verò minùs cognoſcatur, voluntas tamen magis diligit bonum majus (dummodo repræſentetur ùt majus) quàm minùs bonum, quamvis meliùs cognitum. Immo cognitio melior minoris boni minorem cauſat dilectionem; quo enim melior eſt cognitio minoris boni, eò minorem amabilitatem detegit, & majores imperfectiones. Secus accidit in cognitione Summi Boni, in quo, cùm nulla ſit mixtio mali, quo meliùs cognoſcitur, magis amabile apparet. Hoc explicat *Angelicus* 1. 2. q. 27. art. 2. ad 2. exemplo amoris ſcientiarum, quas ſæpè ardentiſſimo amore diligit homo, habens de eis generalem, & ſummariam cognitionem, ùt ſciens Rethoricam eſſe artem benè perſuadendi vehementi deſiderio in eam rapitur; ſic ſtante imperfecta quadam, & ænigmatica Dei cognitione, toto affectu voluntas rapitur.

Bonitas apprehenſa eſt ratio motiva voluntatis.

192 DICES I. Sicuti ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis; ſed voluntas quoad ſimpliciter amandum, & ad ſubſtantiam amoris dependet eſſentialiter a ſimpliciter cognito: ergo etiam in magis amando dependet a magis cognito; vel niſi magis dependet, nec pendebit ſimpliciter: & intentum habet contraria opinio.

RESP. philoſophicum axioma in caſu noſtro verum eſſe; quia ex parte objecti, ſicuti quoad ſubſtantiam nihil diligit, quod non ſit cognitum, ita nihil plus diligit, quod non ſit magis cognitum; ſed axioma non valet ex parte conatus intenſivi; nam, ùt diximus, voluntas non proſequitur affectu cognitionem, ſed bonitatem cognitione apprehenſam.

193 DICES II. Voluntas eſt potentia rationalis: ergo nequit propenſior, & intenſior inclinari, & ferri in objectum, niſi incitetur motivo rationabili: ergo niſi ex nova ratione objectiva: ergo ſi plus diligit, quàm intellectus cognoſcat, fertur in aliquam rationem objectivam incognitam.

Duplex inclinatio in voluntate.

RESP. propenſionem voluntatis duplicem eſſe appretiativam, & ſenſitivam: prima conſiſtit in prælatione unius ad aliud: ſenſitiva in majori radicatione in ſubjecto. Illa ſine dubio requirit novam rationem objectivam, meliorem ſcilicet bonitatem in uno, quàm in alio. Secunda non requirit, ſed poteſt ſubſiſtere circa idem bonum. Haud aliter in noſtro caſu, ſtante cognitione ejuſdem Summi Boni abſque novâ ratione objectivâ, voluntas ardentiori conatu tendit in Deum: ſicuti videmus, quòd ſtante eadem cognitione Patris, & Fratris, intenſiùs Patrem amamus, quàm Fratrem.

194 DICES III. Hæc intenſior dilectio debet ab intellectu dictari: ergo debet ab intellectu cognoſci. *Probatur ant.* Intenſiùs diligere terminatur ad intenſiorem diligibilitatem, quæ ſe tenet ex parte objecti; ſed intenſior diligibilitas objecti eſt modus ejuſdem: ergo debet eſſe cognitus; aliter voluntas ferretur in incognitum.

RESP. argumentum procedere in æquivoco. Duplicem diſtinximus intenſionem appretiativam, & ſubjectivam, ſeu ſenſitivam. Appretiativa debet dictari ab intellectu, & terminatur ad intenſiorem diligibilitatem objectivam, ſeu ad majora motiva bonitatis. Subjectiva non debet dictari ab intellectu, cùm non terminetur ad novam rationem motivam objecti, ſed ad conatum majorem ſubjecti.

Conatus ſubjecti eſt cauſa intenſionis ſubiectivæ actus.

195 DICES IV. Omne volitum objectivum debet eſſe cognitum; ſed intenſiùs diligere ſubjectivum eſt objectivè volitum: ergo cognitum: ergo non plus diligit voluntas, quàm intellectus cognoſcat: *Minor* explicatur. Voluntas utpote reflexiva ſupra ſuos actus vult ſe velle; ſed etiam intenſio eſt actus voluntatis modalis: ergo eſt reflexiva ſupra ſe ipſam: ergo vult ſe magis, & intenſiùs diligere: ergo illa intenſio eſt volita.

RESP. hanc etiam inſtantiam laborare

in æquivoco. Aliud enim eſt, quòd intellectus proponat volontati tanquam bonum meliùs intensè Deum diligere, quàm remiſsè: aliud eſt, quòd in objecto directè amatò intenſiùs ſe habeat voluntas, quàm intellectus cognoſcat; hoc enim eſt, quod diſputatur, an ſcilicet ſtante cognitione directa objecti imperfecta, & remiſſa, ſtet perfectior intenſio voluntatis; quidquid ſit de reflexa.

196 DICES V. Illa major intenſio dilectionis eſt voluntati libera: ergo dependet ab intellectu, qui eſt radix libertatis: ergo dirigitur cognitione; quia intellectus non radicat libertatem voluntatis, niſi media cognitione.

RESPONDENT aliqui voluntatem non eſſe liberam in intenſione dilectionis; quia voluntas toto niſu fertur in finem ultimum, & beatitudinem: ergo ea ſuppoſitione, quòd eligat aliquod medium, tota vi fertur in illud, cùm ſemper eligatur in ordine ad ultimum finem: ergo cùm eligat pro medio beatitudinis aſſequendæ diligere Deum, toto conatu eum diligit.

Libertas eſt fundamentū moralitatis.

Verùm hæc doctrina eſt contra communem Theologorum, & Philoſophorum ſententiam, qui inter circumſtantias moralitatis enumerant intenſionem actus. Libertas verò eſt fundamentum moralitatis, & per conſequens implicat intenſionem moralizare actum, & non eſſe liberum. Deindè voluntas eſt formaliter libera circa quodcumque objectum, in quo apparet aliqua ratio mali, ſeu difficultatis, & laboris; ſed in intenſiori operatione elevet aliqua ratio mali; cùm utique in intenſiori conatu major labor, & difficultas ſit ſuperanda: ergo. *Ulterius* doctrina ſuprà allata probat nos ſemper neceſſitari ad optimum; nam quoties operamur, ultimum finem intendimus: ergo neceſſariò eligimus id, quod magis proponitur, ùt magis conducens ad finem. Ideo enim cogimur ad totalem conatum circa medium; quia volitio medii debet æquari intentioni finis, quæ eſt ex toto conatu: ergo quia finis nobis proponitur ùt quid optimum, ad eligendum optimum medium adigimur. Debet enim medium eſſe fini proportionatum; maximè quòd ſicuti major intenſio actus magis conducit ad finem, ita & optimum medium conducit melius præ aliis. Si ergo ad primum cogimur, etiam ad ſecundum: ergo ſtante affectu etiam intenſo circa finem poteſt voluntas majorem, vel minorem intenſionem actus eligere.

Unde habetur in Contemplativis frequens cogitatio de Deo.

Ad argumentum DICO libertatem intenſionis radicari in intellectu, quatenus proponit voluntati objectum ſub judicio indifferenti, quod ſic propoſitum abſque ulteriori cognitione appetit intenſiùs, ad quam intenſionem movetur tum a propenſione voluntatis contemplativæ in Deum, tum a majori auxilio donato a Deo, quem expertus eſt bonum ſibi ſummè conveniens, & delectabile; & ab hac propenſione, & inclinatione voluntatis in Deum naſcitur illa frequens cogitatio de Deo in Contemplativis, & facilitas ſe cum ipſo uniendi ea quocumque motivo ſibi oblato; quia, ùt docet *Angelicus* 1. 2. q. 77. art. 1., ob communem potentiarum colligationem in eadem anima omnes potentiæ moventur in id, in quod una vehementer propendit, & inclinat. Hinc videmus, iracundia prædominante, illicò plures repræſentari modos exercendæ vindictæ. Nam imaginatio, & intellectus ſollicitè excogitant modos injuriæ propulſandæ. Febricitans ſibi vexatus, dum ſomniat, aquas reputat; quia ſenſus, & potentiæ obſequentes concurrunt ad vehementem appetitum, & præſertim intellectus facilè judicat juxta affectionem voluntatis; unde axioma — Quiſ„que judicat, ſecundùm quod eſt affectus — & paſſim Rethores docent, hanc eſſe amplificationis vim, ut motus animorum conciliat fidem.

Unuſquiſque judicat, ſecundùm quod eſt affectus.

197 Hinc habetur, cur ſtante recto judicio in univerſali — Omne peccatum eſt „ ſugiendum, omne honeſtum eſt proſequen„ dum — Nihilominus particulare detur judicium ex oppoſito — Hoc peccatum ſcili„ cet non eſt ſugiendum, hoc honeſtum non „ eſt proſequendum — Quia in practicis judicium pendet a voluntate. Ad cujus intelligentiam adverto, judicium aliud eſſe ſpeculativum, aliud practicum: Illud conſiderat rem ſecundùm ſe, abſtrahendo ab hoc, quod conveniat, vel non ad appetitum: practicum verò metitur rem ſub ordine convenientiæ, vel diſconvenientiæ ad appetitum, eò quòd ſecundùm Philoſophum praxis eſt in voluntate, & intellectus extenſione fit practicus. Iterùm judicium practicum aliud eſt generale, quod dicitur practicum ſpeculativè, aliud, quod dicitur particulare, ſeù practicè practicum: generale judicat de re factibilis ſecundùm convenientiam appetitus, ſed abſtrahendo a particularibus circumſtantiis. Et quia naturaliter voluntas eſt propter ſynderesim rectificata circa principia generalia practica; ideo judicium generale practicum ſemper eſt rectum; ac proinde ab aliquibus definitur, quòd ſit per conformitatem ad rem. Judicium practicè practicum judicat de operabili in ordine ad appetitum, attentis particularibus circumſtantiis hìc, & nunc occurrentibus. Cùmque hìc, & nunc appetitus inordinata paſſione ſit affectus, ſecum trahit intellectum ad judicandum juxta ſuam inclinationem; nam, ùt dicebam, cauſa judicii practici eſt intellectus motus ab appetitu inclinato ad finem. Quamobrem, dum intellectus procedit ad judicandum, adeſt motio voluntatis utique ſuæ affectioni conſona: quæ, cùm ſit propter paſſionem deordinata, inficit ſua paſſione intellectum, qui ita infectus judicat ſecundùm apprehenſionem, ſeù impreſſionem voluntatis. Non ſecus ac vitrum viride omnes colores repræſentat virides: palatum amarum quidquid guſtat, amareſcit. Et quia paſſio facit quodammodo objectum conveniens; ideo intellectus ita permotus proponit hìc, & nunc eſſe abſolutè conveniens, quod reverà non eſt, non obſtante judicio univerſali, quòd malum ſit inconveniens, & ſugiendum, ſub quo illud particulare continetur.

In practicis judicii pendet a voluntate.

Voluntas eſt rectificata circa principia generalia practica.

198 In judicio practicè practico datur error

error ſufficiens ad peccatum, dum judicat eſſe conveniens abſolutè, quod ſolum eſt tale ſecundùm quid, & hoc quia non ſatis attendit utpote diſtractus tum ea motione voluntatis malè affectæ, tum ob connexionem potentiarum in eadem anima. Cùm enim una ſit vehementer applicata, altera minus attendit ad ſuum objectum ob limitatam virtutem radicis influentis. Hinc ſequitur I. ut non aſſentiatur intellectus duobus contradictoriis, quando judicio univerſali dictat omne malum eſt fugiendum, & particulari judicio, hoc malum non eſt fugiendum; quia non ſunt de eodem ſecundùm idem, ùt explicatum eſt. Sequitur II. illam inclinationem voluntatis ratione paſſionis eſſe peccaminoſam cauſaliter; & licèt non impedire intellectum, ne practicè erret, ſit formaliter peccatum, non ponit tamen in numero cum peccato, quod poſtmodum ad illud pravum judicium ſequitur: ſic venatio, quæ eſt cauſa omittendi divinum Officium, non ponit in numero cum illa omiſſione. Sequitur III. neceſſariam eſſe rectificationem voluntatis erga finem, ut quis aptus ſit ingredi ad ſtatum unionis contemplativorum, quæ rectificatio cùm haberi nequeat, niſi ſubactis paſſionibus inordinatis, neceſſe eſt præmittere moralium virtutum exercitationem, quæ animam non purget ſolùm ab actualibus culpis, ſed etiam a pravis inclinationibus.

Judiciū univerſale, & particulare oppoſitū non ſunt contradictoria.

199 OBJICIES 3. Sicut eſſentialiter voluntas intellectui ſubordinatur, ita intellectus phantaſiæ. In pura contemplatione intellectus operatur nullo phantaſmate comitante: ergo etiam voluntas operari poterit nulla comitante operatione intellectus. *Minor* eſt apud Myſticos familiariſſima, quos citat, & ſequitur Ven. N. P. Thomas a Jeſu *diſp.* 1. *de natura, ſubjecto, & cauſa raptus cap.* 8. Quare placet hanc difficultatem, quæ gravis eſt, & valde controverſa breviter explicare juxta mentem *S. Thomæ*, qui & myſticam excellenter docuit.

§. I V.

AN IN PURA CONTEMPLATIONE DENTUR PHANTASMATA.

200 ANtequam ad difficultatis reſolutionem deſcendam, notandum eſt primò hoc nomen *phantaſia* accipi ſpecialiter, & generaliter. Primò ſumitur, prout eſt ſenſus internus realiter a ſenſu communi, ab æſtimativa, & a memoria diverſus. Generaliter prout complectitur omnes ſenſus internos cogniſcitivos rerum tum præſentium, tum abſentium; & in hoc ſecundo ſenſu accipitur controverſia, quando inquiritur, an detur contemplatio abſque dependentia a phantaſmatibus.

Quid veniat nomine phantaſia in contemplatione.

Notandum ſecundò hìc agi de contemplatione paſſiva, ſive infuſa, non de activa, & acquiſita. In hac enim certum eſt phantaſmatum dependentiam intervenire; quia artificioſo labore per diſcurſum, licèt ex viribus gratiæ acquiritur. In ratiocinio autem diſcurſivo intercedere phantaſmatum concurſum ſaltem mediatè, certum eſt. Neque hìc agimus de Beatorum contemplatione, quæ utique a phantaſmate non dependet, nec per ordinem ad abſolutam Dei potentiam; nam non apparet ulla implicantia, quòd Deus miraculosè elevare poſſit animam ad ſui notitiam per ſpeciem omnino intelligibilem, quinimmo abſque ulla ſpecie ſupplendo illam immediatè per ſuam eſſentiam. Quærimus ergo, an abſque miraculo aliquando eveniat in hoc ſtatu, & extra ſtatum viſionis beatæ per modum tranſeuntis communicatæ abſque phantaſmate contemplatio.

201 *Notandum tertiò*. Hoc nomen *purum* ſignificare carentiam mixtionis alterius rei. Contemplatio autem intelligi poteſt carens mixturà prævii diſcurſus ex humana induſtria per gratiæ auxilium, & dicitur ſimplex: vel carens mixturà phantaſmatum, & a Myſticis proprià appellatione dicitur pura contemplatio, unde inquirimus, an ita ſit:

202 DICO: *Nulla datur in hoc ſtatu contemplatio pura a phantaſmatibus*. Concluſio eſt abſque dubio *S. Thomæ* pluribus locis, & præcipuè 1. p. q. 84. art. 7. ubi in corpore articuli habet -- Dicendum, quòd „ impoſſibile eſt intellectum ſecundùm præ„ ſentis vitæ ſtatum, quo paſſibili corpori „ conjungitur, aliquid intelligere in actu, „ niſi convertendo ſe ad phantaſmata -- In qua propoſitione notanda eſt illa particula *impoſſibile*, quæ comprehendit quamcumque cognitionem.

PROB. doctrina *D. Thomæ* primò a poſteriori. Impedita virtute imaginationis per læſionem organi, ùt in Phræneticis, impeditur operatio intellectus, etiam in cognitione eorum, quorum facilem, & claram habebat notitiam; ſed ſi eſſentialiter non penderet intellectus in ſuis operationibus a phantaſia, hac læſà non impediretur, quia ſecundùm ſe eſt omnino ſpiritualis potentia, & vis non utens corporali organo: ergo eſſentialiter dependet ab operatione phantaſiæ.

Læſâ phantaſiâ, impeditur operatio intellectus.

PROBATUR *ſecundò a priori*. In hoc ſtatu anima eſſentialiter unitivè, & informativè dependet a corpore: ergo eſſentialiter intellectus in ſui operatione a phantaſmatibus dependet. *Probatur conſeq.* Modus operandi in ſui ſubſtantia ſequitur modum eſſendi. Hinc potentia aliorum viventium magis, vel minùs dependet ab operatione corporis, quo animæ magis, vel minùs in eſſendo materiæ, ſeu corpori immerguntur: ergo ſi homo in eſſendo eſſentialiter aliquo modo dependet a corpore, etiam potentia intellectiva dependet eſſentialiter ſecundùm quid a corporalibus phantaſmatibus.

Anima in eſſendo deſcendit a corpore.

EXPLICATUR. Utut contemplatio ſublimis fuerit, & beatificæ quædam participatio contemplationis, non conſtituit animam plenè corporis dominam, ſicuti cœleſtis contemplatio efficit. Quare nequeunt Viri contemplativi pro ſuo libito de corpore diſponere: ergo in quocumque ſtatu perfectiſſimæ contemplationis aliquo modo rebus corporeis ſubjicitur in eſſendo, &

operando. Id autem diſcriminis eſt, ùt docet S. Thomas 3. *p. q.* 11. *art.* 4., inter Chriſtum, & alios contemplativos, quòd Chriſtus erat viator, & ſimul comprehenſor, & dominans totaliter corpori, & ideo ſcientiâ infuſâ contemplabatur abſque mixtione phantaſmatum; ſecus alii, qui comprehenſores non ſunt.

Chriſtus ſcientiâ infuſâ cõtemplabatur.

EXPLICATUR II. Quia homo, & Angelus in quolibet ſtatu etiam viſionis beatificæ in eſſendo immerguntur potentialitati, nec per quodcumque donum poſſunt illam totaliter ſuperare; in nullo ſtatu poſſunt habere operationem non mixtam potentialitate, licèt magis, vel minùs ſecundùm majorem, vel minorem perfectionem eſſendi, & donorum: ergo quia homo in ſtatu viæ citra ſpeciale miraculum per nullum donum nequit a corpore non dependere in eſſendo, aut ei perfectè dominari, independenter a corporeis non poterit operari.

203 DICES. *D. Thomas* loquitur de cognitionibus naturalibus: ergo non opponitur negantibus phantaſmata in ſupernaturali contemplatione.

RESP. *nego ant.* S. Thomas tam de cognitionibus naturalibus loquitur, quàm ſupernaturalibus, ùt videre eſt 2. 2. *qu.* 174. *art.* 2., ubi inquirit, an prophetia intellectualis excellentior ſit, quàm imaginaria: & affirmativè reſpondet -- Manifeſtum eſt
,, autem, quòd manifeſtatio divinæ verita-
,, tis, quæ fit per nudam contemplationem
,, ipſius veritatis, potior eſt, quàm illa,
,, quæ fit ſub ſimilitudine corporalium re-
,, rum; magis enim appropinquat ad vi-
,, ſionem Patriæ, ſecundùm quam in eſſen-
,, tia Dei veritas conſpicitur; & inde eſt,
,, quòd prophetia, per quam aliqua ſuper-
,, naturalis veritas conſpicitur, ſecundùm
,, intellectualem veritatem eſt dignior, quàm
,, illa, in qua veritas ſupernaturalis mani-
,, feſtatur per ſimilitudinem corporalium re-
,, rum ſecundùm imaginariam viſionem —
Contra quam doctrinam ſibi objicit in quarto argumento -- Dionyſius dicit *in primo cap.*
,, *Cœleſtis Hierarch.*, quòd impoſſibile eſt no-
,, bis ſuperlucere divinum radium, niſi varie-
,, tate ſacrorum velaminum circumvelatum.
,, Sed prophetica revelatio fit per immiſſio-
,, nem divini radii: ergo videtur, quòd
,, poſſit eſſe abſque phantaſmatum velamini-
,, bus -- *Cui reſpondet* — Dicendum, quòd
,, illuſtratio divini radii in vita præſenti
,, non fit ſine velaminibus phantaſmatum
,, qualiumcumque; quia connaturale eſt ho-
,, mini ſecundùm ſtatum præſentis vitæ, ut
,, non intelligat ſine phantaſmate. Quando-
,, que tamen ſufficiunt phantaſmata, quæ
,, communi modo a ſenſibus abſtrahuntur,
,, nec exigitur aliqua viſio imaginaria divi-
,, nitùs procurata, & ſic dicitur revelatio
,, prophetica fieri ſine imaginaria viſione --
Quid clarius? Ubi etiam explicat, quomodo intelligat dicta in quæſt. 173. antecedenti, ubi videtur velle aliquas prophetias fieri per ſpecies intellectuales, & non per imaginarias; quia ſcilicet ſufficiunt præcedentia phantaſmata, nec ſunt etiam nova a Deo immittenda.

204 Idem perſpicuè 2. 2. *q.* 180. *art.* 5. inquirens, utrum vita contemplativa ſecundùm hujus ſtatum vitæ queat Divinæ Eſſentiæ viſionem attingere; & reſpondet negativè, niſi in raptu extraordinario, in quo homo fiat comprehenſor per modum tranſeuntis, adinſtar Pauli, *ſecundùm quem fecit medio modo ſe habens inter ſtatum præſentis vitæ, & futuræ*. Et in ſecundo argumento ſibimet objiciens *D. Gregorium* dicentem contemplativos rimari ſpiritualia abſque corporalium umbris, ac proinde non impediri a viſione Divinæ Eſſentiæ, cui obſtant corporalia, ſic reſpondet -- Ad ſecundum dicen-
,, dum, quòd contemplatio humana ſecun-
,, dùm ſtatum præſentis vitæ non poteſt eſſe
,, abſque phantaſmatibus; quia connaturale
,, eſt homini, ut ſpecies intelligibiles in
,, phantaſmatibus videat, ſicut Philoſophus
,, dicit *in* 3. *de Anima*. Tamen intellectua-
,, lis cognitio non ſiſtit in ipſis phantaſma-
,, tibus; ſed in eis contemplatur puritatem
,, intelligibilis veritatis, & hoc non ſolùm
,, in cognitione naturali, ſed etiam in eis,
,, quæ per revelationem cognoſcimus --
Dicit enim Dionyſius *ſecundo cap. Cœleſt. Hierarch.* -- quòd Angelorum Hierarchias mani-
,, feſtat nobis Divina Claritas in quibuſdam
,, ſymbolis figuratis, in cujus virtute reſti-
,, tuimur in ſimplum radium, ideſt in ſim-
,, plicem cognitionem intelligibilis veritatis,
,, & ſic intelligendum eſt, quod *Gregorius*
,, dicit, quòd contemplantes corporalium
,, rerum umbras non ſecum trahunt; quia
,, videlicet in eis non ſiſtit earum contem-
,, platio, ſed potiùs in conſideratione intel-
,, ligibilis veritatis --.

In quibus ſicut & in aliis locis perpetuus eſt in afferenda ratione hac, quòd ſcilicet gratia elevat quidem naturam, ſed juxta modum naturæ proprium. Quamobrem modus proprius naturæ cùm ſit dependens a corpore, opus eſt ſemper in ordine gratiæ aliqua dependentia a phantaſmatibus. Quare excepto caſu extraordinario, in quo contemplans elevetur per modum tranſeuntis ad intuitivam viſionem, in qua Deus per ſe ipſum gerat vicem ſpeciei, nulla datur tam pura, ut omnem admiationem cujuſque phantaſmatis excludat. Quod clarè apparet; nam ſi contemplatio ita non pertingit ad viſionem Dei intuitivam, ut verificetur viſio facie ad faciem, ùt loquitur Apoſtolus, verificetur oportet modum cognoſcendi, quem idem Apoſtolus contraponit 1. Corinth. 13. v. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*; ſed cognoſcere per ſpeculum non ſtat ſine phantaſmatibus: ergo. Declaratur *minor*. Res tripliciter intelligi poteſt ùt præſens. In ſe immediatè, ùt lux oculo per ſe ipſam præſens.. *Secundò* per ſui ſimilitudinem, ùt cùm res præſens per ſe ipſam non eſt, ſed per ſui imaginem, licèt imago non videatur, ùt cùm albedo in pariete videtur, non exiſtente ipsâ in oculo, ſed per ejus ſimilitudinem ab ipſa re derivatam. *Tertiò* per præſentiam ſimilitudinis non immediatè derivatæ ab ipſa re, ſed derivatæ a ſimilitudine rei in aliquid aliud: ſicut videtur homo per ſpeculum; non enim ſimilitudo hominis imme-

Gratia elevat naturam juxta modum ipſius naturæ.

Res tripliciter intelligi poteſt ùt præſens.

Digitized by Google

immediata eſt in oculo, ſed ſimilitudo hominis in ſpeculo reſultantis; & hoc tertio modo Deum in hac vita cognoſcimus, in quantum inviſibilia Dei per creaturas cognoſcimus, ut dicitur ad *Rom.* 1.

205 Quibus poſitis ſic diſcurrendum: ſpecies ſupernaturalis contemplanti infuſa a Deo non eſt ſimilitudo Dei ab ipſo immediatè profecta: ergo eſt ſimilitudo Dei relucentis in alia creatura, quæ ſit in hoc ſtatu, in quo nulla Dei ſimilitudo, niſi ſenſibilis præſens habetur, ac proinde phantaſmate involuta. Quamobrem phantaſma ſaltem mediatè neceſſarium eſt. Etenim ſicuti ut quis in ſpeculo ſimilitudinem v. g. hominis videat, neceſſe eſt, ut realiter ſit præſens ſpeculo, ſeu rei, in quo elucet ſimilitudo; ita homo, ut Deum videat in ſpeculo, in ænigmate neceſſe eſt, ut ſit præſens rei, in qua elucet Dei ſimilitudo; unde intellectualis ſimilitudo ſupernaturalis derivatur. In hoc ſeculo homo non eſt præſens immediatè, niſi creaturæ corporeæ: ſi ergo omnis contemplans videt nunc in ſpeculo, neceſſe eſt intercedat phantaſmatum operatio.

Deum videmus velut in ſpeculo.

206 EXPLICATUR. Si aliquando non intercedit phantaſma, tunc eſt, quando Deus incorporeus cognoſcitur per exceſſum, & remotionem, ùt ait *Dionyſius*; ſed tunc etiam phantaſma intercedit neceſſariò: ergo. *Minor* D. Thomæ *qu.* 84. *p. p. art.* 7. *ad* 2. Si Deus cognoſcitur per exceſſum removendo imperfectiones creaturarum: ergo in hoc aliqualis comparatio intercedit: ergo converſio ad phantaſmata, quorum materialitatem removemus a Deo: ſeu cùm corporearum creaturarum defectus de Deo, atque de aliis ſpiritualibus creaturis negamus.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

207 OBJICIUNT Myſtici *primò* plurium Sanctorum doctrinam, quæ cùm in illa diſtinctione contineatur trium cognitionum *D. Auguſtini*, eas referre ſufficiat. Igitur *Auguſtinus* lib. 12. ſuper Geneſim ad literam c. 3., 5., 6., 12., 24., 26. tres cognitiones aſſignat. Prima eſt corporalis medio ſenſu externo: altera eſt ſpiritualis, quæ verſatur circa corporales imagines: tertia intellectualis habet objecta intelligibilia ab omni phantaſmate abſtracta. Similitudinem adducit triplicis cœli, & ait ad tertium Cœlum cum Paulo illum perveniſſe, qui Deum Intellectuali viſione cognoſcit. Quam diſtinctionem admittit D. Thomas *lect.* 1. *in Epiſt.* 2. *ad Cor. cap.* 12. Igitur viſio intellectualis in depuratas fertur rerum naturas, ac proinde verum eſt illud Myſticorum axioma, contemplationem infuſam, & perfectam eſſe omnino puram, nempe phantaſmatum expertem, immo abjicere, & refugere omnium corporum umbras. Sic idem Auguſtinus *tract.* 102. *in Joannem*, Bonaventura 5. *Itinerario æternit. diſt.* 4., Bernardus *ſerm.* 52., & 53. *in Cant.*, Hugo de S. Victore *lib.* 2. *de Anima*, Gregorius de Valentia *tom.* 1. *diſput.* 6. *quæſt.* 1. *punct.* 3., aliique Philoſophi, qui etiam a contemplatione purè naturali phantaſmata excludunt.

Sed adducta nihil contra nos urgent, & multò minùs contra *D. Thomam*, qui hæc omnia ſolidè ediſſerit, nonnullus ex laudatis Patribus allegans. Atque ut obiter dicam, locus immediatè citato ad Corinth. quem pro ſua opinione adducunt Adverſarii, illis omninò adverſatur. Explicans ſiquidem tertium cœlum, ait: *Intellectualis, qua cognoſcimus naturas rerum in ſe ipſis; nam propriè objectum intellectus eſt, quod quid eſt.* Certum eſt autem quiditatem non quamcumque, ſed materialem eſſe objectum intellectus pro hoc ſtatu, adeoque impræſcindibilem a phantaſmate. Verùm legitimam Patrum doctrinam exponamus. Contemplatio eſt pura, & purificata ab omni phantaſmate, & immunis a corporeis imaginibus; quia in objecto contemplato nullum concipit phantaſma. Quod ut intelligas, duo adverte in contemplatione, repræſentationem, quæ habetur mediis ſpeciebus objectum potentiæ præſentantibus, & lumen intellectivum, quo producitur judicium circa veritatem contemplatam — Circa cognitionem humanæ mentis, — *inquit* 2. 2. *q.* 173. *art.* 2. — Duo „ oportet conſiderare, ſcilicet acceptionem, „ ſivè repræſentationem rerum, & judicium „ de rebus præſentatis. Repræſentantur autem menti humanæ res aliquæ ſecundùm „ aliquas ſpecies: — peragit oſtendere ſecundùm naturæ ordinem, dari ſemper opus imaginationis, licèt ſub diverſis combinationibus; deinde ſubdit — Judicium autem „ humanæ mentis fit ſecundùm vim intelle- „ ctualis luminis — Et de Veritate *q.* 12., de Prophetia *art.* 12. de ſupernaturali cognitione loquendo ait — Cùm enim omnis cogni- „ tio perfecta duo habeat, ſcilicet accep- „ tationem, & judicium de acceptis, ju- „ dicium de acceptis in prophetia eſt ſo- „ lùm ſecundùm intellectum, acceptio ve- „ rò eſt ſecundùm intellectum, & ſecundùm „ imaginationem — Idem 1. p. q. 12. art. 13. Quadruplicem autem ponit modum, quo phantaſmata ſolent intervenire. *Primò* ſunt naturaliter acquiſita per ſenſus, a quibus, ſicuti circa naturalia intellectus agens educit ſpecies intelligibiles, & naturales veritates: Ita lumen ſupernaturale infuſum plures veritates deducit, & eò fortiùs, quò lumen eſt ſuperiùs. *Secundò* lumen intellectuale infuſum coordinat ſpecies præexiſtentes, & acquiſitas ſenſuum miniſterio, & facit, ut repræſentetur hæc, vel illa veritas. *Tertiò* Deus novas infundit imaginarias ſpecies. *Quartò* Deus puras ſpecies intelligibiles ingerit, ex quibus homo format ſpecies imaginarias; & iſte eſt modus nobilior, & excellentior in divinis illuſtrationibus. Videatur locus cit. *de Verit. ad* 2. Ex quibus duo colligimus, nullam haberi intellectualem viſionem abſque phantaſmate: judicium autem nullo phantaſmate eſſe impurum; quia intellectus lumine infuſo adjutus judicat de ipſa veritate ſecundùm quod eſt, ſcilicet abſque involucro phantaſmatis; unde tota puritas conſiſtit in judicio, quod fit de objecto, non verò in repræſentatione, in qua mediatè, vel immediatè involvitur umbra corporea, licèt aliquando ſubtilior, aliquando craſ-

Pro hoc ſtatu quiditas materialis eſt objectum intellectus.

In contemplatione datur repræſentatio, & lumē intellectivū.

craſſior. Hinc verum eſt illud: Phantaſma non intrat, ſecus contemplatio: Phantaſma abjicitur, purgatur, ſimileſque locutiones. Hæc autem eſt aperta mens D. Aug. *tract.* 112. *in Joannem* — Cùm verò, *ſic ait*, Spiritualis „ cœperit omnia dijudicare, ipſe autem a „ nemine dijudicari, etiam ſi in hac vita „ adhuc velut per ſpeculum ex parte per„ ſpicit, tamen nonnullo corporis ſenſu, „ nonnulla imaginaria cogitatione, quæ ca„ pit, aut fingit qualiumcumque ſimilitu„ dines corporum, ſed mentis certiſſimâ in„ telligentiâ Deum intelligit non corpus „ eſſe, ſed ſpiritum. — Ecce quomodo puritatem cognitionis refundit in judicium.

208 OBJICIES 2. & eſt argumentum Dionyſii Carthuſiani *de Myſt. Theol. art.* 2., quod ad ſeſe trahit *S. Thomam*, quem cæteroquì clarè videt ſibi adverſum. Per *S Thomam* anima corpori immanens eſt elevata a corpore, & per ſe ſubſiſtens: ergo èt ejus potentiæ: ergo informatæ lumine ſibi debito agere poſſunt ſine phantaſmatum immixtione. Quòd ſi hoc negetur, nullum eſt argumentum, quo probat animam rationalem eſſe immortalem ſequens Philoſophum ſic arguentem: Si anima non habet operationem aliquam propriam, & ſeparatam a corpore, non poteſt extra corpus ſubſiſtere: ergo ſi poteſt extra corpus ſubſiſtere, habet operationem a corpore ſeparatam: modus enim operandi ſequitur modum eſſendi. *Rurſus*. Magis eſt elevatus, & proportionatus intellectus cum illuſtratione ſpirituali, quàm phantaſma; ſed phantaſma per *D. Thomam* eſt capax ſpiritualis luminis: ergo multò magis intellectus: ergo non eſt neceſſe, ut lumen immiſceatur phantaſmati.

Anima eſt pars corporis.

RESP. *conced. ant.*, & *negn conſeq.* Anima utcunque ſit ſpiritualis, ac per ſe ſubſiſtens, eſſentialiter eſt pars corporis, & corporea *ùt quo*, & in hoc ſtatu actualiter dependet a corpore informativè, & unitivè, ac per conſequens operativè; tametſi hæc dependentia ſit in infimo genere. Neque tollitur, quominùs eliciat operationes verè ſpirituales, & elevatas a materia, cùm, ùt diximus, judicium eliciatur omnino purum. Nec ruit Philoſophi argumentum pro immortalitate animæ; ſiquidem ex ſpirituali operatione, & ſubſiſtentia per ſe arguitur independentia ſimpliciter a corpore, & dependentia ſecundùm quid, adeoque ſeparabilitas.

Ad confirmationem nego ultimam conſequentiam; dumtaxat argumentum probat intellectum eſſe luminis ſpiritualis capacem ſuperioris, & ſubtilioris, quàm phantaſma. Prætereà malè intelligit illud dictum, phantaſma recipit lumen ſpirituale, de quo *S. Thomas* de Anima.

209 DICES. Ideò in naturalibus phantaſma concurrit ad productionem ſpeciei intelligibilis, & intellectionis; quia cùm intellectus agens non ſit repræſentativus, quamvis poſſit dare ſpeciei intelligibili eſſe entitativum ſpirituale, nequit tamen ei tribuere eſſe repræſentativum quiditatis naturæ v. g. lapidis. Sed Deus modo eminentiſſimo qualiumcumque rerum continet naturam: ergo producere poteſt ſpecies intelligibiles independentes omnino a phantaſmate.

RESP. Inſtantia probat, attentâ abſolutâ Dei potentiâ, ſed nihil contra nos. Nam Deus tunc non ageret ſecundùm regulas hujus providentiæ, ſed alterius: ſicuti ſi vellet hominem eſſe in carne impaſſibili. Cùm verò Juſtos pro hoc ſtatu quantumcumque perfectos elevat ad contemplationem tanquam ſubjectos carni paſſibili, & ſecundùm ſtatum præſentis vitæ, fatendum eſt contemplationem haberi dependenter a phantaſmata. Præterquamquòd ex terminis argumentum probat Deum dumtaxat infundere ſpecies intelligibiles independenter a phantaſmate concurrente activè, non verò abſque mixtione, & connotatione phantaſmatis.

210 DICES *ſecundò*. Licèt anima ſit unita corpori; elevatur tamen ad contemplationem ſecundùm eſſentialem commenſurationem, ſeu potentiam obedientialem, quæ abſtrahit ab omni materia, & per quam homo eodem modo redditur elevabilis, quo Angelus: ergo perficitur intra hanc providentiam independenter a quolibet phantaſmate.

RESP. Argumentum, prout jacet, probat in qualibet minima ſupernaturali operatione operari independenter a phantaſmate, quod ſolùm in altiſſima contemplatione concedit contraria opinio. Commenſuratio eſſentialis eſt ratio elevandi differentiam ſpecificam, ſed connotando conditionem præſentis ſtatus; adeoque non ſine aliqua mixtione phantaſmatum, magis vel minùs, ſecundùm quod eſt motio, & elevatio.

Elevatio ad ſuperiorem ordinem connotat ſtatum præſentis vitæ.

211 OBJICIES 3. & eſt argumentum noſtri *Thomæ a Jeſu*: quò perfectior eſt contemplatio, eò eſt conformior contemplationi animæ Chriſti, quam habuit per ſcientiam infuſam; ſed illa erat independens a phantaſmatibus, licèt illis uti Chriſtus potuerit: ergo èt hæc erat participata in Sanctis. Et reverà quis neget ſimilem Beatiſſimæ Virgini infuſam ſcientiam? Quis Apoſtolis? Quis Prophetis, aliiſque Viris Sanctiſſimis?

Scientia infuſa fuit debita Chriſto.

RESP. Inprimis doctiſſimi plerique negant in Chriſto ſcientiam per ſe infuſam. Eâ tamen admiſsâ cum D. Thoma 3. *p. q.* 9. *art.* 3., nego fuiſſe aliis a Chriſto conceſſam; quia illi debita fuit ex vi hypoſtaticæ unionis, & Redemptoris munere, quæ in aliis non reperiuntur. *Secundò*. Eſto ſcientia infuſa aliis a Chriſto conceſſa fuerit; attamen non abſque admixtione phantaſmatum.

Duplex ſcientia infuſa.

212 Ad cujus intelligentiam adverto I. ſcientiam infuſam duplicem eſſe, per ſe, & per accidens. Scientia infuſa per accidens, attentâ rerum naturâ, naturaliter acquiri poteſt humano ſtudio, vel ſolis viribus naturæ, vel adjutorio luminis fidei: hanc Deus aliquando infundit; ſicut ſcientiam animalium indidit Adæ, & herbarum Salomoni, atque hæc appellari ſolet infuſa ex parte principii. Infuſa per ſe dicitur, quæ non poteſt acquiri arte humana,

Digitized by Google